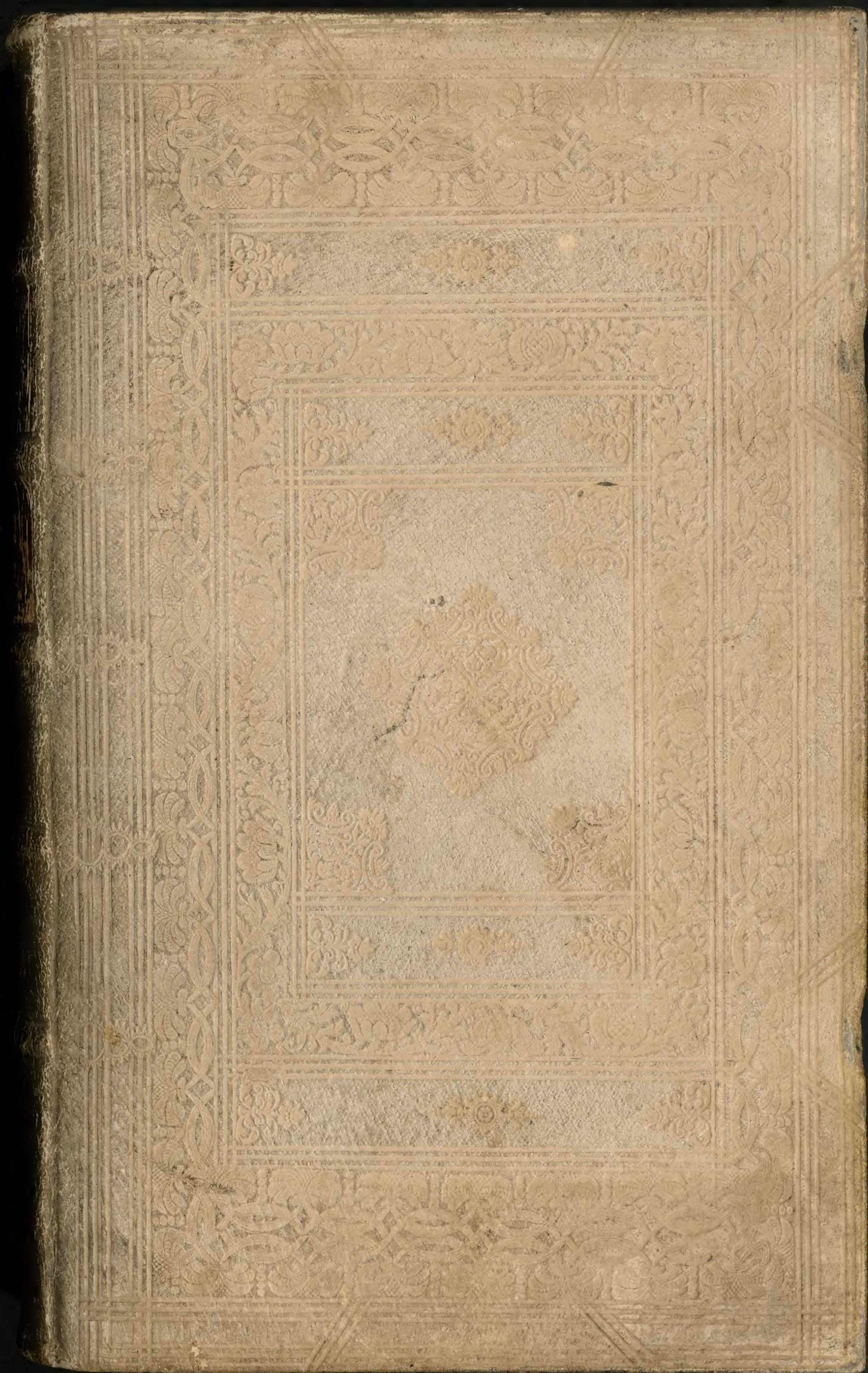

10 vols. The Index (vol. XI) published 1790 is not included with the set

Quaritch London 1952
£30/584—

Stowage Ori 25/1

CONCILIA GERMANIÆ.

TOMUS I.

CONCILIA GERMANIÆ,

QUÆ

CELSISSIMI PRINCIPIS

JOANNIS MAURITII,

ARCHI-EPISCOPI PRAGENSIS

SUMPTU

CL. JOANNES FRIDERICUS SCHANNAT

MAGNA EX PARTE PRIMUM COLLEGIT,

DEIN

P. JOSEPHUS HARTZHEIM S. J.

EJUSDEM CELSISSIMI IMPENSIS

PLURIMUM AUXIT, CONTINUAVIT,

NOTIS, DIGRESSIONIBUS CRITICIS, CHARTA, ET DISSERTATIONE CHOROGRAPHICIS

ILLUSTRAVIT.

TOMUS I.

COLONIÆ AUGUSTÆ AGRIPPINENSIUM,

TYPO VIDUÆ JOAN. WILHELMI KRAKAMP, ET HÆREDUM CHRISTIANI SIMONIS, Bibliopolarum.

ANNO MDCCLIX.

CUM PERMISSU SUPERIORUM.

Jos. et Joan. Klauber Cath. Sculps. Aug. Vind.

REVERENDISSIMO. CELSISSIMO.
DOMINO. DOMINO.

JOANNI.
MAURITIO.
GUSTAVO.

DEI. GRATIA. ARCHI-EPISCOPO. PRAGENSI.

SEDIS. APOSTOLICÆ. LEGATO. NATO.
S. ROMANI. IMPERII. PRINCIPI.

COMITI. DE. MANDERSCHEID-BLANCKENHEIM.

ET.

GEROLDSTEIN.

LIBERO. BARONI. IN. JUNCKERATH.
DOMINO. IN. BETTINGEN. DAUN. ET. ERP.
UTRIUSQUE. SACRÆ. CÆSAREÆ. NEC. NON. GERMANIÆ. HUNGARIÆ. ET. BOHEMIÆ. REGIÆ. MAJESTATIS.

CONSILIARIO. INTIMO. ACTUALI.

INCLYTI. REGNI. BOHEMIÆ. PRIMATI.
ECCLESIARUM. METROPOLITANÆ. COLONIENSIS. ET. CATHEDRALIS. ARGENTINENSIS. RESPECTIVE.
PRÆPOSITO. SENIORI. AC. THESAURARIO.
ILLUSTRIS. ECCLESIÆ. COLLEGIATÆ. AD. S. GEREONEM. PARITER. PRÆPOSITO.
NEC. NON. UNIVERSITATUM. COLONIENSIS. ET. CAROLO-FERDINANDEÆ. PRAGENSIS.
CANCELLARIO. PERPETUO.
ET. PROTECTORI. &c. &c.

REVERENDISSIME ARCHI-EPISCOPE, CELSISSIME PRINCEPS AC DOMINE!

Quantum momentum ad hiſtoriam ſacram Eccleſiarum Germaniæ, jam per XVII. Sæcula florentium, habeat accurata notitia Conciliorum, in his Eccleſiis ab Germaniæ Epiſcopis celebratorum, multi eruditi Viri dudum viderunt, & votis ſuis publicatis orbi demonſtrârunt : ſed hactenus intra vota ſtetimus.

Major acceſſio ex his Conciliis fit ad perpetuam auctoritatem Eccleſiæ Catholicæ demonſtrandam & pro-

probandam. Etſi enim in ſingulis Epiſcopis reſideat Chriſtus, quod S. Ignatius Martyr monet in Epiſtola ad Trallianos: (a) *Reveremini Epiſcopum veſtrum ſicut Chriſtum, uti nobis Beati Apoſtoli præceperunt:* attamen in Conciliis evidentior apparet unitas & concordia Fidei, ac Dogmatum Catholicæ Eccleſiæ ex teſtimonio Epiſcoporum orbis, vel Nationis, vel Provinciæ. Oſtenditur unitas in diſciplina promovenda, & Hierarchia Cleri firmanda, in eliminandis hæreſibus, erroribus, ſuperſtitionibus, abuſibus, defectibus, peccatis: cujusmodi ſemper fuerunt, ſemper erunt in Eccleſia militante; utì agro ferace tritici & zizaniorum, areâ frumenti & palearum plenâ, reti claudente piſces bonos & malos: quæ peccata, errores, hæreſes, non ſunt peccata, nec errores Eccleſiæ Chriſti, ſed hominum in Eccleſia viventium, vel ab Eccleſia exeuntium, aut exiturorum. Unde neceſſitas Conciliorum Eccleſiaſticorum, omni anno celebrandorum, inde à Concilio Nicæno primo definita fuit. Demum in Conciliorum ſaluberrimis & Sanctiſſimis Decretis apparet promiſſa Spiritûs S. aſſiſtentia, docentis Eccleſiam Chriſti omnem veritatem, (b) arguentis (c) mundum de peccato, & de juſtitia, & de judicio.

Primi enim Concilii publici inter Apoſtolos celebrati vox à Spiritu Sancto veritatis dictata, & veluti frons & introductio ad Canones Apoſtolicos & Eccleſiaſticos

(a) S. Ignatii Martyris Epiſtola ad Trallenſes. (b) Joan. XVI, 13. (c) Ibid. v. 8.

ſiaſticos in Conciliis definitos & definiendos uſque ad conſummationem ſæculi hæc eſt: (d) VISUM EST SPIRITUI SANCTO, ET NOBIS.

Horum optatiſſimorum Conciliorum collectionem debet Germania noſtra TIBI, CELSISSIME PRINCEPS ARCHI-EPISCOPE, cujus zelo, præſidio, & auctoritate, prodit in lucem TOMUS hic primus, quatuor minimùm TOMIS proſequendus.

Erit hæc Corona gloriæ TUÆ longitudinis dierum, quâ replevit TE Dominus : ERIT monumentum æternum heroicæ liberalitatis TUÆ, & inexhauſtæ caritatis erga ECCLEſIAS, non ſolùm TIBI commiſſas regendas, ſed erga omnes Germaniæ ECCLEſIAS ornandas, & ſuo in ſplendore collocandas, qui ſanè nullo in loco adeò patens eſt & manifeſtus, atque in Conventibus Antiſtitum.

Jam ECCLEſIÆ ſpeciales Germanicæ, quæ TE PRÆPOSITUM feliciſſimo voto delegerant, dudum fructum Conſilii ſui deguſtârant Metropolitana Illuſtriſſima, & Perilluſtris Gereonitica Colonienſis, Argentinenſis Cathedralis,non ſolâ ſapientiâ TUI Regiminis ſuaviſsimi perſpectâ, in ſervandis & poſtliminio vindicandis delicatiſsimis juribus Prælatorum ſuorum, ſed & in liberalitate & munificentiâ Baſilica, in procuranda, augenda & ditanda re veſtiaria ſacra ad ornatum Domûs Dei, TIBI dilectiſsimæ.

Principes Electores S. R. I., & horum Caput Auguſtum

(d) Actuum Cap. XV. 28.

guſtum, CAROLUS VI., ſimul ùt TE Conſiſtorii ſacratioris intimi Conſiliarium adſciverunt ob meritum ſcientiæ Juris Publici, Eccleſiaſtici, & Cæſarei, eâdem lubenter uſi ſunt in Legationibus arduis, TIBI deferendis.

Sereniſsimus Elector, & Metropolita Colonienſis, ad Thronum Cæſareum TE ablegavit, inveſtituræ Feudorum capeſſendæ causâ, Eccleſiis & Statui Principali annexorum. Auguſtiſsimus verò CAROLUS longè difficiliori legationi TE deſtinaverat. Quorum laborum, pro Imperio & Eccleſia exantlatorum, vel præmia, vel teſtimonia, credo fuiſſe Mitras, venerando Vertici TUO impoſitas, Epiſcopalem NEOSTADIENSEM in Auſtria: PANORMITANAM in Sicilia, & PRAGENSEM in Bohemia Archi-Epiſcopales, quæ TIBI, Sapientiſsime Antiſtes, TUOque Heroico Pectori quid aliud extiterunt, quàm novus ſtimulus, aut campus, exercendi zeli TUI, & magnanimitatis pro Eccleſia & Imperio, pro Cleri & populi ſalute, pro ovibus, TIBI commiſsis, verbo & exemplo paſcendis. Harum nempe ovium ſalus unica TUA CURA eſt, unicæ deliciæ Archi-Epiſcopi.

Hæc evectio CELSITUDINIS TUÆ ad Cathedram Metropolis Regni Bohemiæ, & Primatis ordinum, tantò felicior, & regno glorioſior fuit, quòd in ea nunc Cathedra ſedeat Conſanguineus JOANNIS, BOHEMIÆ, & POLONIÆ REGIS, ac DUCIS LUXEMBUR-

BURGENSIS: nam hoc vero titulo Conſanguinei JOANNES MONARCHA BLANCKENHEIMIOS AVOS TUOS, FRIDERICUM ARNOLDUM, & GERARDUM ſalutabat, & novis identidem gratiis cumulabat. Id quod Diplomata authentica & coæva annis MCCCXXI. MCCC XXV. ex tabulario Blanckenheimio, unà cum *Eifflia Boreali illuſtrata* orbi literato patefacient.

Nunc in hujus operis, TUIS auſpiciis & adjumentis publicati, TOMO I, videbit demum orbis literatus, quarto ſæculo Ecclesias Germaniæ primæ & ſecundæ, licet pulſatas Arianorum è Syrmienſi conciliabulo literis, perſtitiſſe in avita fide homouſii Filii DEI confitenda, neque ab illius vocis, à Nicœnâ Synodo approbatæ, uſu deflectere voluiſſe, ùt ùt perverſum illi ſenſum affingere Ariani allaborârint.

Eccleſias Germanicas, quæ ſæculis quinto, ſexto & ſeptimo, vel ad Rheni littora, vel in Norico conſtiterant, ſæculo octavo videbimus, Deo benedicente, Epiſcopatibus & Diœceſibus mediterraneis, ut ità dicam, augeri & ampliari: quatuor in Bavaria, totidem in Franconia, Thuringia, & Alemannia, zelo S. Bonifacii, Legati Apoſtolici, ſurrexerunt eccleſiæ: unde & Epiſcoporum Concilia frequentiora & illuſtriora, & cauſæ graviſſimæ tractatæ ac deciſae fuêre. Adalbertus Gallus, & Clemens Scotus, & Godalſatius, Exepiſcopi hæretici, fuêre condemnati duplici Concilio Ger-

ma-

maniae, & uno Romano & excommunicati. Pſeudo Epiſcopi, gradu iſto indigni, depoſiti, & digni ac idonei Paſtores animarum in eorum locum ſurrogati. Superſtitiones & abuſus, partim ex praeterito ſtatu Paganiſmi reſidui, partim ſimplicitate plebis, & diaboli perſuaſionibus introducti, damnati, & vera ac ſana morum doctrina populo praedicata. Fuêre deſtinati praecones Evangelii in Saxoniam, Friſiam, & Borealis Trans Albim Germaniae partes, in Conciliis Moguntino, Wormatienſi, Paderbornenſi: eo fructu, ut ſub finem ſaeculi octavi octo novae Diœceſes Epiſcopales deſignatae, fundatae, & initio ſaeculi noni perfectae fuerint.

Haec tam illuſtria facta, & augmenta, Eccleſiae Germanicae debent tum Synodis celebratis ab Epiſcopis, tum auctoritati & liberalitati Ducis Carolomanni, Regum Pippini, & Caroli, Ducis Taſſilonis, &c. quorum brachio indigebat Eccleſia contra Lupos, & Pſeudo-Presbyteros, à ſatana immiſſos, ad turbandam Eccleſiam Dei: quæ omnia in hoc Tomo repræſentantur.

Præterea Canones fuêre Clero præſcripti & regulæ, vitæ altari & functionibus ſacris dignæ, non ſolùm ab Epiſcopis privatim pro ſua Eccleſia, uti à S. Bonifacio Archi-Epiſcopo Moguntino, Chrodegango Metenſi, Remedio Curienſi, Notungo Conſtantienſi, Sindeperto Auguſtano, Halitgario

came-

Cameracensi, Rabano Moguntino conditi fuerunt; sed & à Patribus, coactis in Concilio, quod Annalistæ Francorum sæpe narrant: at annus DCCCXVI, & eo anno celebratum Aquisgranense Concilium, Canonicorum Regulam edidit Libro uno, & altero Regulam Sanctimonialibus scripsit, quorum Canonum authentiæ, & puritati conservandæ, & perpetuandæ LUDOVICUS PIUS Augustus omnem suam potestatem interposuit, exempla Canonum conditorum in hoc Concilio per Nuntios misit, executionem eorundem vigilantiæ & zelo Archi-Episcoporum, & per hos Suffraganeorum seriò inculcavit; asservari in Archivis Ecclesiarum eosdem jussit, & in Palatio suo illibatos, & sacrosanctos apices hos custodiri significavit, ut ne ulla ætas fraudem illis allinere, aut eos oblivione intervertere ausit.

Hæc emolumenta Rei Catholicæ profluxerunt ex Synodis Episcoporum, hoc primo Tomo comprehensis.

Faxit Deus O.M. ut Sanctissima Intentio TUA, CELSISSIME PRINCEPS, in hoc opere promovendo, & labor noster in eodem suscipiendo, & exequendo, ad majorem Sui Nominis Gloriam propagandam, ad Ecclesiam Catholicam Domini nostri JESU ædificandam & ampliandam, usque ad ultimos orbis noti fines, usque ad Germaniæ totius sub unum ovile, & sub uno Pastore in una fide reductionem proficiat.

Ecquis enim è popularibus nostris, jam per Baptismum

tiſmum JESU Chriſto regeneratus, adeò excors & ferreus ſit, ut visâ hac catenâ teſtimoniorum à Sæculo quarto ad XV: visâ hac nube teſtium graviſſimorum, & illuſtriſſimorum virorum, quos Sæcula ſingula tulêre: visâ unitate Symboli in fronte Synodorum plerumque poſiti & acceptati, fateri non cogatur cum Conſtantino Auguſto, finitâ Nicænâ Synodo, ad Eccleſias ſcribente: " Libentibus animis, (e) Decretum Nicænæ Synodi, tanquam donum Dei, & mandatum " reverà cœlitùs demiſſum, amplexandum. Nam " quidquid in Sanctis Epiſcoporum Conciliis decernitur, id univerſum Divinæ voluntati attribuen- " dum eſt.

Similis eſt ſententia CAROLI MAGNI, ex Concilio Francofordenſi ſcribentis ad Elipandum, Toletanæ Sedis Archi-Epiſcopum, & cæteros Hiſpaniæ Epiſcopos, errore Felicis, Orgellitani Epiſcopi, ſeductos, *Pag. 320.* hujus Tomi: " Ad multitudinem (f) " Populi Chriſtiani, & ad SACERDOTALIS Concilii unitatem revertimini. Si enim duorum, vel " trium ſancto, pióque conſenſui ſecundùm ſuam " promiſſionem Dominum eſſe præſentem non dubitamus; Quanto magìs, ubi tot Sanctiſſimi Patres, " tot Venerabiles Fratres, tot Filii piæ Matris Eccleſiæ " in nomine illius pacificâ conveniunt unanimitate, " eum adeſſe medium, non eſt dubitandum, & illorum

(e) Euſebius L. IV. vitæ Conſtantini C. XIV.

(f) Epiſtola Caroli M. ad Elipandum.

" rum regere Consilia, qui sui Nominis laudem quæ-
" rere dignoscuntur?

Hanc, inquam, æstimationem & venerationem Germanis omnibus erga suarum Ecclesiarum Concilia & Antistites, insidere cupio & insculpi, cujusmodi Catholici hi Augusti, CONSTANTINUS & CAROLUS, magni bello, majores pace, maximi religione & tuitione Ecclesiæ, & Catholicorum Antistitum, corde, manu, & publicâ professione in Conciliis præ se tulerunt.

Eandem mentem TUAM, CELSISSIME PRINCEPS, fuisse, laudatissimæ vitæ gloriosus decursus innumeris benefactis, tum vel ipsum hoc opus susceptum, & promotum, adeóque pleno jure NOMINI TUO inscriptum, dicatum, consecratum, demonstrat: Quare ut ejusdem fructum in Ecclesiam redundare serò videas, Nestoreos annos apprecor

CELSITUDINIS TUÆ

Servus deditissimus

JOS. HARTZHEIM S. J.

PRI-

FACULTAS REV. P. PROVINCIALIS CUM PRIVILEGIO CÆSAREO.

Cùm VIDUA JOANNIS WILHELMI KRAKAMP, & Hæredes CHRISTIANI SIMONIS, Bibliopolæ Colonienſes typis vulgare deſiderent Librum, cui Titulus: *CONCILIA GERMANIÆ, quæ Celſiſſimi Principis, JOANNIS MAURITII, Archi-Epiſcopi Pragenſis ſumptu Cl. Joannes Fridericus Schannat primùm collegit, dein P. Joſephus Hartzheim S. J. Ejuſdem Celſiſſimi Impenſis plurimùm auxit, continuavit* &c. Ego infraſcriptus, Provinciæ Rheni Inferioris Præpoſitus Provincialis, poteſtate ad id mihi factâ ab Adm. R. P. N. LAURENTIO RICCI, Societatis JESU Præpoſito Generali, Iisdem ad primam hanc duntaxat editionem Tomi primi prædicti operis facultatem impertio, ſimúlque communico Privilegium Cæſareum, quo aliis Bibliopolis ac Typographis prohibetur, ne dictum Librum citra conſenſum Superiorum recudere, aut intra fines S. R. I. inferre præſumant. In cujus rei fidem has Eis manu propriâ ſubſcriptas, ac conſueto officii Sigillo munitas dedi. Coloniæ 4. Nov. 1758.

FERDINANDUS RISSEN S. J.

PRÆ-

PRÆFATIO.

INvitatus à Celſiſſimo Archi-Epiſcopo Pragenſi, JOANNE MAURITIO ex Comitibus de Manderſcheit-Blanckenheim, ad perficiendam collectionem Conciliorum Germaniæ, à Clariſſimo Schannato, bonæ memoriæ, tentatam, & ex parte adornatam, circumſpicere cœpi, quibus adjumentis tam vaſto operi, tam diu à Germania noſtra deſiderato, perficiendo par fierem.

§. I.

Fons primus ipſa Concilia edita vel Mss. Eccleſiarum Germaniæ.

POſt Concilia Generalia toties jam edita, ter minimùm hìc Colonienſi typo, à tribus indefeſſis viris *Crabbeo*, *Surio*, *Binio*, luſtranda fuiſſent ſpeciatim Archivia Eccleſiarum Germaniæ ſingularum, pro Conciliis Provincialibus & Diœceſanis; ſed magnam horum partem DD. Proteſtantium manus poſſidet, adeóque Catholico ſcriptori non facilè aperiuntur.

Interim fatendum eſt, multos ex D. D. Proteſtantibus archæa, & hiſtoriam, & Synodos Eccleſiarum, quas poſt pacem Weſtphalicam obtinent, communicâſſe orbi Literario.

Eccleſiarum verò, quas Catholici retinuerunt, & poſſederunt ab initio Chriſtianiſmi uſque ad noſtram ætatem, acta, quotidie tum ex antiquis coævis hiſtoricis, tum ex archæis Eccleſiarum illuſtriora & ampliora inſigni cum delectu & criſi prodire videmus, unde & Conciliorum in dies major fit numerus, & acta integriora haurimus.

§. II.

§. II.

Fons secundus Collectores Canonum primo Millenario.

ALtera via perficiendæ collectionis Conciliorum sunt Collectores vel Conciliorum, vel saltem Canonum, in iis conditorum.

Eos divido in Collectores primi & secundi Millenarii Christiani.

Primo Millenario habuit Italia Dionysium Exiguum, deinde Pontifices Romanos, perpetuos custodes, imò Conditores Canonum, qui & cæteras Occidentis Ecclesias è sua Cathedra, & Bibliotheca docuerunt, & donârunt, & dotaverunt Epistolis Canonicis, imò Libris integris oblatis, ùt infra videbimus. Habuit Africa Ferrandum & Crisconium Epitomatores veriùs, quàm Collectores. Habuit Hispania Isidorum Hispalensem, & Martinum Bracarensem Lusitania.

At Germania nostra primo Millenario habuit non tantùm Doctores, sed & Collectores, editis Libris Clarissimos.

S. Bonifacium Archi-Episcopum primò regionarium, post Coloniensem, subinde Moguntinum: Chrodegangum Metensem, Angilramnum Metensem sæculo octavo: sæculo nono Remedium Curiensem, Notungum Constantiensem, Haytonem Basileensem, Halitgarium Cameracensem, Rhabanum Moguntinum Episcopos, Benedictum Levitam Moguntinæ Ecclesiæ; Sæculo decimo Reginonem Prumiensem Abbatem, & Ricolfum Archi-Episcopum Treverensem. Videtur igitur non exiguos progressus fecisse Juris prudentia sacra inter Episcopos Germaniæ.

§. III.

Fons tertius Concilia, quibus Germani Episcopi primo Millenario interfuerunt.

NEc id à vero abhorret. Jam Sæculo quarto Conciliis extra Germaniam interfuerant Germaniæ Episcopi: Legationibus ad Augustos functi erant pro Ecclesia: Controversiæ Donatistarum dijudicandæ Romæ & Arelati judices & arbitri sederant.

In Concilio Sardicensi Anni 347. è sola Germania Rhenana decem Episcopi assederunt, *pag.* 8. hujus voluminis enumerati; è Concilio Sirmiensi Anno 357. ab Arianis Episcopis Literæ datæ sunt ad Episcopos Germaniæ primæ & secundæ *pag.* 8., qui eadem Constantiâ, quâ Sardicæ nuper, sic nunc suis in sedibus Ariano errori restiterunt, nec à Nicæni Symboli professione latum unguem abierunt, propterea magnis laudibus à S. Hilario deprædicati *pag.* 2. & 3. hujus primi Tomi.

Gregorius Magnus, exeunte Sæculo sexto, Theoderico & Theodeberto Regibus Francorum, Germaniæ Rhenanæ imperitantibus, Canonica quædam Decreta scribit, & Synodum Episcoporum, ad labem Simoniacam compescendam congregari per hos Principes, uti Advocatos & Tutores Ecclesiarum, desiderat, *pag.* 19. 20.

Sæculo

Sæculo ſeptimo Martinus I. Papa mittit Amando Epiſcopo Trajectenſi acta Synodi Romanæ, à ſe contra Monothelitas Romæ celebratæ: narrat eidem ſcandala, in Eccleſia Conſtantinopolitana ex ambitione & hæreſi Præſulum orta, neceſſitatem indictæ à ſe Synodi; adjungit Encyclicas Epiſtolas ſimiles ad Germaniæ & Galliæ Epiſcopos: Acta hæc in *Synodo* prælegi mandat, & conſenſu Epiſcoporum ſubſcripto, ratificanda Anno 649. *pag.* 28. 29.

Hinc liquet, à Sæculo quarto ad ſeptimum Germaniæ Epiſcopos variis Conciliis Orientis, Italiæ, Galliæ interfuiſſe, Dogmata, & Canones primitivæ Eccleſiæ noviſſe: & Eccleſiam Romanam ſuo lacte puriſſimo, Literarum Canonicarum commercio, Præſules Germanos, Rhenanos, Noricos, Pannonios imbuiſſe.

§. IV.

Enumerantur Canoniſtæ Germani: Primus BONIFACIUS.

SÆculo octavo Anglia (quæ ſæculo ſexto per ſubmiſſos à S. Gregorio Magno Apoſtolicos Viros, mirificos progreſſus in Doctrina Chriſti & moribus fecerat) multos & Illuſtres Viros, Apoſtolico Spiritu plenos, Germaniæ erudiendæ reſtituit, vel miſit, SS. Willibrordum, Bonifacium, Willibaldum, Wunnibaldum, Eobanum, Lullum &c. qui primò Romam, velut ad Eccleſiarum omnium Matrem, profecti, à Summis Pontificibus paternâ benevolentiâ excepti, ſaluberrimâ inſtitutione Catholici Dogmatis, & Canonum muniti, Presbyteri, & Epiſcopi ordinati, remiſſi ſunt in Germaniam Borealem, adhuc gentilitatis tenebris obductam, in Thüringiam, Saxoniam, Friſiam, ad circumjectas Viſurgi, & Albi nationes varias:

Quos inter emicuit S. Bonifacius, natione & ipſe Anglus, at zelo major aliis popularibus: nam ab Anno 717., quo ex Anglia in Friſiam abiit, ad 754. quo in eadem Friſia Evangelium, annis XXXIX. prædicatum, Martyrio glorioſo coronavit, impendit ſe totum Germaniæ Boreali, ab Ethniciſmo ad veræ fidei lucem traducendæ. Quem in finem Romam ter adiit, & Presbyter ordinatus primùm à Gregorio II., ſeu juniore, miſſus fuit in Alamanniam, Thuringiam, cum munere & charactere Legati Apoſtolici, fidei prædicator.

Anno 723. die S. Andreæ Romæ ab eodem Gregorio ordinatus Regionarius Epiſcopus, cum ampliori poteſtate remittitur in Germaniam.

Anno 732. à Gregorio III. pallio donatur, Archi-Epiſcopus nuncupatur, quamvis nullius certæ ſedis. *pag.* 38.

Anno 739. quatuor inſtituit, & diſtribuit in Bojaria Epiſcopatus, & pro aliis tres Epiſcopos conſecrat, nam Vivilus Patavienſis Romæ ante conſecratus fuerat. *pag.* 40.

Epiſcopatus Bajoariæ vocat Gregorius III. in partibus *Heſperiis* ſitas. *pag.* 41. Etſi Bajoaria, & Thuringia, & Auſtraſia magìs ſint ſitæ in parte Boreali oppoſitâ Romæ, quàm in parte Occidentali, vel *Heſperia.* Hiſpania ad Occidentem; Germania ad Boream Romæ obverſa eſt.

Anno 741. tres in Francia Orientali, Burchardum apud Wurtzburg, Wittam Buraburgi, Adelharium Erphesphurdiæ, & quartum Aichſtadii Willibaldum Epiſcopos ordinat. *pag.* 42.

Anno 743. tres in Neuſtria Archi-Epiſcopos inſtituit, quà Miſſus S. Petri, nempe Remis, Rothomagi, & Senonibus. Demum Synodos ab Anno 740. ad 754. quot inſtituerit; dicam in Diſſertatione poſt ſæculum octavum.

Inter Concilia impreſſa à Synodographis, hactenus primum eſt, Anni 742. quo ſtatuitur, ideo *ſingulis annis* Synodum congregandam, ut præſentibus Epiſcopis, Principe & Optimatibus, uti tutoribus Eccleſiæ, CANONUM DECRETA, & ECCLESIÆ JURA reſtaurentur: Clerici, qui contra hæc peccârunt, puniantur, degradentur: & juxta SANCTORUM PP. CANONES Presbyteri omnes ſubjecti ſint Epiſcopo ſuæ Parochiæ: Epiſcopi JURE CANONICO circumeant quot annis Diœceſin: Ignoti & undecùnque venientes Presbyteri ſecundùm Canonicam cautelam non admittantur ad Miniſterium. *Canonibus I. II. III. IV. V. pag.* 49. En cauſam, finem, & materiam cogendarum annuarum Synodorum in Germaniæ tum antiquis Epiſcopatibus, tum in illis octo à S. Bonifacio in Bavaria, & Auſtraſia, demum tribus Archi-Epiſcopatibus, in Neuſtria inſtitutis.

Metiamur hinc Canonum ſcientiam in Sancto Bonifacio, tunc Eccleſiaſticam Hierarchiam ordinante, hos novos Antiſtites & harum Diœceſes inſtituente, docente, tot Synodos regente, moderante. In Synodo Sueſſionenſi Anni 744. *pag.* 37. conſtituitur primo Canone ſervanda fides catholica, 318. Epiſcoporum in Nicæno Concilio, dein *JUDICIA CANONICA aliorum Sanctorum PP., quæ conſtituerunt in Synodis ſuis.*

Ipſe Bonifacius, præter Epiſtolas Canonicas varias, ad ipſum à tribus Pontificibus, Gregorio II. Gregorio III. & Zacharia ſcriptas, reſponſorias ad Bonifacii, & ad Pippini Ducis interrogata, eidem directas: ſcripſit Statuta Canonica N. XXXVI. quæ licet Dacherius in *notis* adjectis, à me *recuſis pag.* 73. *dicat* nonnulla deſumpta eſſe ex poſterioribus Conciliis Carolinis, vel ex Libris Capitularium; longè tamen veroſimilius eſt, Anſegiſum, & Patres Concilii Moguntini ea ex Bonifacio ſumpſiſſe, quàm contrà.

Præter hæc Statuta Canonica antiquiſſima, à Germaniæ Epiſcopo collecta, ſcripſit S. Bonifacius libros dogmaticos & hiſtoricos.

Dogmaticus Liber eſt, *de Unitate fidei Catholicæ*, laudatus à Papa Zacharia *pag.* 83. 85.

Item ſermo de abrenuntiatione in Baptiſmo, editus à *Pezio Tom. IV. Theſauri anecdotorum* parte II. ultra varias Epiſtolas ad Pontifices, ad Reges & Epiſcopos Anglos, relatas *Hiſtoriæ Literariæ Benedictinæ parte tertiâ. p.* 56. 57.

§. V.

CHRODOGANGUS.

Alter Canoniſta Germanus ejuſdem ſæculi octavi fuit CHRODOGANGUS, Epiſcopus Metenſis, Pippini Regis conſobrinus, & Caroli Martelli Cancellarius, vel Referendarius.

Papa Stephanus, quem Româ in Franciam deduxit Anno 753., eidem Pallium dedit, & Titulum Archi-Epiſcopi, & facultatem conſecrandi Canonicos, & Presbyteros diverſarum Eccleſiarum. Interfuit Conciliis Compendienſi, Attiniacenſi, Metenſi.

Ejuſdem

Ejuſdem *Regula*, *Clericis obſervanda Metenſibus*, quæ in multis veſtigia Regulæ S. Benedicti ſequitur, edita fuit à *Luca D'acherio in Spicilegio Capitibus LXXXVI.* diſtincta, quam edidimus.

Maluit Labbeus edere regulam Chrodogangi, Cap. XXXIV. conſtantem, ex codice Ms. Vaticano, quam unà cum regula, in Concilio Aquisgranenſi Anno 816. propoſitâ, ſuæ collectioni inſeruit, quaſi hæc Aquenſis prolixior, ſit interpolata; illa brevior, ſit genuina Chrodogangi.

Cointius demum, *Judice Fabritio*, ſinceram dedit *Tomo V. Annalium Eccleſiæ Francorum ad Annum Chriſti 757. ex cod. Ms.* collato cum D'acheriana, & Labbeana editione. Verùm cùm ex Mss. codicibus certò oſtendi nequeat, quæ ex his tribus, vel quatuor ſit genuina: primam D'acherii edidimus, donec ex Mss. clarior lux affulgeat. Obiit Chrodogangus 6. Martii Anno 766. ſepultus Gorziæ. Sancti nomen, & cultum habet apud Metenſes. *Fabritius, Biblioth. med. & inf. Latinitatis.*

§. VI.

ANGILRAMNUS.

ANGILRAMNUS, Metenſis Epiſcopus, Chrodogangi Succeſſor à 25. 7bris Anno 768. qui & Archi-Epiſcopus audit, dicitur Hadriano Pontifici obtuliſſe collectionem 72. aut 80. Capitulorum juxta *quosdam cod. Mss.* In aliis codicibus Hadrianus Papa dicitur ea donâſſe Angilramno. Sed *Calmeto* videtur pars prior veroſimilior; eò quòd in codice, quem Hadrianus Papa dedit Carolo Magno, nulla fiat mentio Epiſtolarum Pontificiarum ante Siricium; at in hac collectione citantur Epiſtolæ Pontificum ante Siricium, quas Iſidorus peccator primus ſuppoſuit non ſuis auctoribus. Unde videtur Angilramnus uſus Iſidoriana collectione veterum Conciliorum: qualem Hadrianus Carolo minimè dedit, adeóque nec veram credidit. Obiit Angilramnus Anno 791. VII. Kal. Novembris, Palatii Regii Capellanus.

§. VII.

SIMPERTUS.

SINTPERTUS, aliis SIMPERTUS, fuit Abbas Murbacenſis Cœnobii Ordinis S. Benedicti: ſubin Epiſcopus Auguſtanus ab Anno 788. ad Anni 818. 13. Octobris, quo obiit, *teſte triplici Catalogo* vetuſtiſſimo, producto à Cl. Petzio *in Diſſertatione Iſagogica ad Tomum II. Theſauri Anecdotorum pag. XX.*

Expungunt eum ex ſerie Abbatum Murbacenſium Gabriel Bucelinus, & Carolus le Cointe *in Annal. Francorum*: ſed reſtituit illum Mabillonius, qui ſedem ejuſdem Epiſcopalem ſibi ignotam ſcribit. Eckartus L. XXV. N. 47. rectè probat, Simpertum Ratisponenſis Eccleſiæ Epiſcopum, Anno 791. obiiſſe, quod non negatur: ſed an hic fuerit Abbas Murbacenſis, id quæritur. Auguſtanæ Eccleſiæ Catalogi antiquiſſimi *Sintpertum* ab Anno 788. fuiſſe ſuæ Eccleſiæ antiſtitem evidenter demonſtrant: eundem fuiſſe Murbacenſem in Alſatia Abbatem, &

 veteres

veteres membranæ docent, & ex iis deſcripta ſtatuta regularia pro Monachis. Cæterùm quæ Petzius edidit documenta *Tomo II. Anecdotorum Parte III.* de vita, & miraculis, & translatione ſecunda poſt Annum 1400., recentia eſſe non inficior.

§. VIII.

HATTO.

HATTO, aliis Hayto, Hetto, teſte Walafrido, quinquennis puerulus Deo, & B. Pirminio in Abbatia Augiæ eſt oblatus: qui cùm dein non doctrinâ tantùm, & ſpecie corporis externâ; Monachos omnes antecelleret: verùm etiam morum gravitate, & omnium virtutum decore; factum eſt, ut Waldone, tunc Augiæ Abbate, ad S. Dionyſii Pariſienſe Monaſterium translato, Hetto Augienſe Monaſterium à Carolo M. Imperat. & Fratribus, regere juſſus fuerit Anno DCCCVI. Vir fuit doctus, & eximiè ſanctus; ſub illo enim Augienſis ſchola maximè florere cæpit: ipſe Sacras literas profeſſus. Unde Magnorum Procerum, Ducum, & Comitum filii ad Augiam convolârunt, literis, & bonis moribus initiandi, ut deinde ad Epiſcopatus, & Ducatus gubernandos idonei fierent: quorum nonnulli nominatiſſimi facti ſunt Magiſtri. Scripſit inter alia *Ordinationum in ſua Diœceſi Baſileenſi ſervandarum Librum unum.*

Carolus enim Magnus perſpectâ viri ſcientiâ, Baſileenſi Cathedræ eundem præfecit, & Conſtantinopolim ad Orientis Imperatorem Nicephorum gravibus de cauſis miſit Anno DCCCXI. nempe ob inſignia Dei in eum dona à multis vocatus fuit *Caroli deliciæ*, *Caroli corculum*, qui & ſuo teſtamento Hettonem voluit ſubſcribere. Poſtquam Abbatiam, & Diœceſim ſedecim annos feliciſſimè gubernâſſet quoad Diſciplinam Eccleſiaſticam, regimen politicum & œconomicum, Baſileenſis Baſilicæ antiquæ dirutæ loco novam magnificam extruxiſſet; Anno DCCCXXII. contemplationis ſtudio abreptus, & jam annis gravis, Abbatiæ, & Epiſcopatui renuntiavit, in ſuáque Augia ſub Erlibaldo Abbate privatus vixit ad anni DCCCXXXVI. XVII. Martii, quo obiit.

Regulæ vivendi & agendi, Clero & Sacerdotibus, ſuæ Diœceſi Baſilienſi ſubjectis, ab ipſo præſcriptæ, adhuc Mss. in Augia aſſervantur. *Joannes Egon. L. de viris Illuſtribus Augiæ divitis, editus à Petzio Theſauri Antecdotorum Tom. I. Parte III. pp.* 637. 646. 727.

Capitulare ad Presbyteros Diœceſeos Baſileenſis circa Annum 827. promulgatum Capitulis XXV. publicavit D'acherius Tomo VI. ſpicilegii editionis novæ Tomo I. pag. 584. 586.

§. IX.

REMEDIUS.

REMEDIUS (aliis *Remigius*) Epiſcopus Curienſis in Rhætia, temporibus Caroli Magni floruit. Stumpfio dicitur decimus nonus Curienſis antiſtes in Rhætia *L. X. p.* 584. Ejuſdem Canones Eccleſiaſticos ex Pontificum Romanorum ſparſis ab Iſidoro peccatore ſuppoſititiis Epiſtolis edidit *Goldaſtus rerum Alamannicarum Tom. I. Part. I. p.* 121. *Fabritius Biblioth. med. & infi. Latin.*

§. X.

§. X.

HALITGARIUS.

HALITGARIUS (*Alitgarius*, *Halitcharius*) erat Anno DCCCXVI. Cameracensis, & Atrebatensis Episcopus. Fuit cum Ebbone, Remensi Episcopo, missus ad prædicandum Danis Evangelium. Deinde Anno DCCCXXVIII. ab Imperatore Ludovico Pio legatus fuit ad Michaëlem Balbum, Imperatorem Orientis.

Abiit ad superos Anno DCCCXXX. 25. Junii. Scripsit Libros V. de vitiis, virtutibus, & ordine pœnitentium, editos ab Henrico Canisio *Tomo V. Lectionum antiquarum Parte II. pag. 227. Ingolstadii Anno* 1604. in ejusdem Libri nova editione Basnagiana *Tomo II. Parte II. pag.* 87. in Bibliotheca PP. Coloniensi anni 1618. Tomo VIII. Parisiensi anni 1654. Tomo V. Lugdunensi Tomo XIV.

His Libris habent pleraque similia Libri Rabani, postea Archi-Episcopi Moguntini, de eodem argumento scribentis.

Sextus Liber, quem è scrinio S. Romanæ Ecclesiæ Halitgarius ait se descripsisse, fuit à Stevartio vulgatus in Supplemento Canisii. *pag.* 793. & in Basnagiana editione *pag.* 132. Sub *pœnitentialis Romani* Titulo è Corbeiensi Ms. edidit eum Hugo Menardus ad Gregorii M. Sacramentarium. *Tomo III. Operum S.Gregorii edit. Parisinæ* anni 1705. *pag.* 462. Ubi observat Menardus, hunc codicem fortè non esse integrum, quia in eo quædam inveniuntur citata à Burchardo, alia non inveniuntur.

Cl. Morinus post commentarium Historicum de disciplina in administratione Sacramenti pœnitentiæ, subjecit appendicem veterum codicum pœnitentialium, in quorum numero primas obtinet *Liber VI. Halitgarii*, post Menardum denuo publicatus ex eodem codice Ms. Corbeiensi, è quo Menardus eum primùm ediderat.

Addit autem Morinus adnotationem memorandam. Quòd hic Liber sit antiquissimus ex Romano scrinio descriptus in hac materia: cùm verò in quinque libris primis multa jam retulisset, huc spectantia; hinc in sexto Libro parcior est.

§. XI.

ANSEGISUS.

ANSEGISUM, quem Sigebertus *in Chronico* ad Annum DCCCXXVII., & Trithemius, Abbatem Laubiensem, Diœcesis Leodiensis, fuisse scripserant, diversum esse ab Ansegiso, Senonum Archi-Episcopo, jam Sirmondus ostenderat in Epistola ad Constantinum Cajetanum: cætera Trithemio, & Sigeberto subscripserat.

At Mabillonius *Sæculi quarti Benedictini, Anno* 1677. *Lutetiæ impressi, parte I. pag.* 630. ostendit ex duobus antiquioribus scriptoribus, præsertim ex Chronico Folcuini Abbatis Laubiensis, eum in numero Abbatum hujus Cœnobii nequaquam reperiri, sed eundem fuisse Abbatem Luxoviensis, & Fontanellensis Cœnobiorum Ord. S. Benedicti: Illius ab Anno 817., hujus ab 823. Ludovici Imperatoris Augusti gratiâ: defunctum Anno 835. XX. Julii. Ex vita

S. Ansegisi ab Autore Chronographo Fontanellensi coævo scripta, quam *Mabillonius* edidit l. cit.

Eundem primum Capitula Regum Francorum, quæ *diversis fuerant data Conciliis*, excepisse, & volumine uno, in quatuor Libros partito, collegisse narrat ADSO Abbas Luxoviensis Sæculo X., scribens de miraculis S. Waldeberti.

Igitur inter Germanos Canonum compilatores referri non potest Ansegisus, uti Sigebertus eum retulerat.

§. XII.

BENEDICTUS.

SEptimus Canonum veterum Collector sit Benedictus Levita, seu Diaconus Ecclesiæ Moguntinæ, qui jussu Autgarii Archi-Episcopi sui, circa annum DCCCXLV. curam hanc suscepit, ut Capitula Caroli M. & Ludovici Pii, ab Ansegiso prætermissa in quatuor jam vulgatis libris, ipse colligeret pro DEI omnipotentis amore, & sanctæ DEI Ecclesiæ, ac servorum ejus, ac totius populi utilitate.

Invenit autem ea in sanctæ Moguntiacensis Ecclesiæ scrinio à Riculfo, & Autgario Archi-Episcopis asservata, nullo quidem ordine, sed in diversis schedis, quædam initio, quædam fine diversa, & disparata. Quæ confusio scriptorum fecit, ut nec ipse Benedictus ordinem temporis, vel Conciliorum, vel Episcoporum, vel doctrinæ Canonicæ servare potuerit, ut in præfatione conqueritur apud *Baluzium Tomo I. Capitularium pag.* 803.

Hunc tamen qualemcunque in tribus libris sibi præfixit ordinem:

In primi Libelli fronte posuit Zachariæ Papæ Epistolam ad omnes Episcopos, & reliquos Ecclesiastici ordinis gradus, & ad cunctos Duces, & Comites, omnésque DEUM timentes, per Gallias & Francorum Provincias, directam.

2. Duos Synodales Conventus, Canonicè celebratos à Carolomanno, & Bonifacio, ut agnoscant omnes, hæc prædictorum Principum Capitula Apostolicâ autoritate fore firmata. Post ista sequuntur, quæ eâdem autoritate, & omnium Francorum utriusque ordinis virorum assensu, sunt roborata. *Continet Capita* 405.

In secundo Libello sunt excerpta ex lege Divina, ut appareat concordia legis Divinæ, & Regularum Canonicarum. *Continet Capita* 436.

Tertio Libello post Capitula, subjungit ex Canonibus, à Paulino Episcopo, & Albino Magistris, & reliquis, jussu Caroli collectis, regulas Monasticas: & demum ad totius Christiani populi utilitatem conscripta Capitula *numero* 478.

Baluzius *in præfatione N. XLV.* autumat, Benedictum collegisse primùm Capitula, quæ citra controversiam edita sunt à Regibus: tum ea, quæ ab ipsis, vel eorum jussu, ab Episcopis, aut viris doctis excerpta sunt ex libris divinæ scripturæ, sicut ea sparsim in eorum mixta capitulis se reperisse profitetur: tum desumpta ex Canonibus Conciliorum, ex Decretis Romanorum Pontificum, ex dictis Sanctorum Patrum, ex institutionibus Synodalibus Episcoporum Gallicanorum, ex codice Theodosiano, sive Aniani interpretationibus, Pauli sententiis, Juliani Antecessoris Novellis, codice Wisigothorum, ex lege Salica, ex lege Ripuariorum, ex lege Bajuvariorum. Ex his enim omnibus confarcinata est illa

Benedicti

Benedicti collectio confusè sanè facta, nullo servato temporum ordine, mutatis etiam sæpe verbis capitum, quæ illic referuntur.

Hactenus *Baluzius*, qui simile elogium poterat addere quatuor Ansegisi Libris.

Herardum, Archi-Episcopum Turonensem, Isaacum, Episcopum Lingonensem, Capitula sua ex tribus Libris Benedicti excerpsisse, & abbreviâsse, non diffitetur.

Nihilominus spernenda non est hæc Benedicti collectio, absque cujus diligentia & labore careremus plerisque sanctissimis & optimis Principum Francorum constitutionibus; quæ alibi non reperiuntur. *Ejusdem Baluzii hæc est confessio & Apologia.*

§. XIII.

RHABANUS.

OCtavus inter Canonistas Germaniæ sit RHABANUS Magnentius Maurus, Moguntiæ natus, Fuldæ à puero educatus. Monachus factus inde Turonos missus fuit ad scholam Albini; seu Alcuini Abbatis, gratiâ liberales discendi artes, unà cum Hattone, post Fuldensi Abbate, & Heimone vel Heymone, post Halberstadensi Episcopo. Presbyter ab Haistulpho Moguntino ordinatus X. Kal. Januarii ANNO 814. desinente, sive ANNO 1mo Ludovicii Pii: & Abbas ANNO 822. Verùm ob disciplinæ Benedictinæ rigorem, & sacrarum literarum studium, exosus fratribus, è Monasterio abiit ANNO 842. Post mortem Otgarii 847. fit Archi-Episcopus Moguntinus 26. Junii, die Dominicâ consecratus: obiit demum ANNO 856. 4. Febr.

Quantus hic vir fuerit vastissimâ scientiâ primò Divinæ scripturæ plurimis commentariis illustratæ variis *Tomis* in Folio: quantus scientiâ Canonicâ Dogmatum Hierarchiæ & disciplinæ Ecclesiasticæ: quantus in Liturgica, in scientia ascetica monastica: quantus & in profanis, Grammatica, Poesi, docent *VII. Tomi* in Folio, Coloniæ editi, ANNO 1627. studio Jacobi Pamelii, & Georgii Colvenerii, Cancellarii universitatis Duacenæ, præstantissimorum virorum. Elogium viri innumeri scripsère, quos Serarius & Labbé *in Dissertatione historicâ de scriptoribus Ecclesiasticis* recensent. Ad nos spectant sequentes Libri:

1. *De Clericorum institutione, & ceremoniis Ecclesiæ* Libri tres, scripti ANNO 819. ad Haistulphum Archi-Ep. Moguntinum, sub Eigile Abbate Fuldensi.

2. *De Sacris Ordinibus, Sacramentis divinis, & vestimentis Sacerdotalibus* Liber unus, ad Thiotmarum.

3. *De Disciplina Ecclesiastica*, ad Reginaldum Libri tres.

4. *De quæstionibus Canonum pœnitentialium* ad Heribaldum Libri tres. *Mabillon Sæculi IV. Benedictini parte II.* spurium opus Rabani censet, & certò est Halitgarii Cameracensis; consentit Baluzius.

5. *De vitiis & virtutibus, de peccatorum satisfactione & remediis* Libri tres. Liber *de vitiis* Rabani, est primus Halitgarii. Secundus de virtutibus *Rabani est* & 2dus Halitgarii: 3tius Rabanicus, cujus sit, incertum.

6. *Pœnitentium Liber unus* ad Otgarium, Moguntinum Archi-Episcopum Anno 842. judice Mabillonio *p. II. Sæculi IV.*

7. *Quotâ generatione licitum sit matrimonium?* ad Humbertum Episcopum Würtzburgensem.

8. *De consanguineorum nuptiis, & magorum præstigiis.*

9. *De anima & virtutibus* ad Lotharium Regem. Hactenus *Labbé in Dissertatione Historicâ de scriptor. Ecclesiasticis*, qui ait sex Tomis Coloniensibus tres Epistolas Mss. addendas; Sed Fabritius *Biblioth. mediæ & infimæ Latinitatis*, novem opera inedita prodit, nempe.

10. *Epistola Rabani de Chorepiscopis* ad Drogonem Anno 841. Metensem Ep. curâ *Stephani Baluzii edita in tertiâ editione Librorum Petri de Marca, de Concordia Sacerdotii & Imperii. Mabillon. p. II. Sæculi IV. Benedictini pag.* 38.

11. *Liber de reverentia filiorum erga Patres, & Subditorum erga Reges*, ad Ludovicum Imp. scriptus post ann. 839. Vocatur hic Liber *Collectarium* à Rudolfo Fuldensi Monacho Biographo Scholastico, quem Browerus, Bollandus, Colvenerius & recentissimè Mabillon recudit *hac parte II. Sæculi IV.*

12. *Epistola Synodalis Rabani*, in Conciliis jam citanda Anno 848. alia Anno sequenti 849. *alia ad Hincmarum de eodem Concilio.*

13. *Epistola ad Notingum Veronensem Episcopum de Gottescalco. Hæc ab Ughello recusa T. III. Italiæ.*

14. *Epistola* ad Egilonem Abbatem Prumiensem, quæ creditur excidisse.

15. *Epistola ad Heribaldum Antissiodorensem Episcop.* à Stevartio primùm edita ex Weingartensi cœnob. *recusa à Baluzio*, post opera Rheginonis; à nobis recudenda.

16. *Epistola ad Regemboldum Chor-Episcopum Moguntinum, de quibusdam quæstiunculis pœnitentiæ* anno 848. scripta, sed *Judice Mabillonio.* Anno 842.

17. *Epistola ad Herebardum Comitem contrà Gottescalcum. X. Kal. Maji* 847.

18. Canones Moguntini Concilii Ludovico Regi Juniori obtulit Anno 847. Trithemius pœnè infinita, ait, opuscula scripturarum composuit. *Ex Baronii I. Tom. X. Annal. Eccles.* unum Elogium addam: «Emicuit planè Rhabanus, „ùt fulgentissimum sidus, cujus, quæ extant scripta, tanquam lucis radii, ex- „cellentiam demonstrant autoris, ut & iisdem illustrata Germania glorietur, su- „um haud adeò imparem magnis habuisse Doctorem.

Synodos tres celebravit Archi-Episcopus; Primam Anno 847. circa Kal. Octobris Moguntiaci in Monasterio S. Albani: Occasio Synodi, Laicorum invasio in bona Ecclesiarum, de qua re, cùm apud Regem conqueruntur, indicitur Provinciale Concilium. *Epistola Synodica edita in coll. Conciliorum, ubi & personæ præsentes.*

Anno 848. Secundam Moguntinam sub Rabano. Actio I. pacificatio Moguntinorum cum Rabano, Rege Ludovico Germanico mediante. Secunda Gottescalci Monachi correctio. *Synodica Rabani ad Hincmarum, II. ad Notingum III. ad Herardum vel Heberardum Comitem.* Trithemius ex his duabus Synodis *unam facit, ait Mabillon. pag.* 32.

Anno

Anno 852. Tertiam Moguntinam ſub Rabano. Mabillon ex Henſchenio in commentario n. 51. corrigente Trithemium. Serarius Mogunt. *p.* 645. 4tam Francoforti ſub Ludovico & Rabano, anno 853. celebratam addit Mabillonius.

Idem in actis Ss. Sæculi IV. Benedictini parte II. vitam B. Rabani dat ex *Rodulpho* Scholaſtico Fuldenſi ejus Diſcipulo : deinde amplius elogium, quàm Serarius ſubjicit vitæ, & ex coævis ac poſterioribus ſcriptoribus id conficit.

§. XIV.

REGINO.

REGINO primùm Monachus fuit cœnobii Benedictini Prumienſis in Archi-Diœceſi Treverenſi, cujus ſubinde Abbas fuit ab Anno 891. ad 899. à qua dignitate, æmulorum, ùt ajunt, invidiâ dejectus, privatam Monachi vitam duxit in celebri ejusdem Ordinis S. Benedicti Monaſterio Sanmaxminianæo, ſub mœnibus urbis Trevericæ : in quo ſacro otio varios libros ſcripſit. Ad noſtrum inſtitutum unus facit, inſcriptus Rathbodo (*a*) Treverorum Archi-Epiſcopo, hoc titulo : *De diſciplinis Eccleſiaſticis, & religione Chriſtiana.* Nam ejusdem Archi-Epiſcopi juſſu, & ad uſum ejusdem Archi-Diœceſeos hanc collectionem Canonum inſtituit Libris duobus. *Primo* tractat de rebus & perſonis Eccleſiaſticis : *Secundo* de vita & converſatione Laicorum. Continent hi duo Libri nongenta fermè Capitula : ſed pauciora aut plura in diverſis Mss. codicibus.

Reginonem primùm edidit Helmæſtadii Joachimus Hildebrandus Ann. 1659. ex veteri codice Ms. Bibliothecæ Juliæ. Aliam editionem inſtituit Stephanus Baluzius Pariſiis Anno 1671. in Octavo, quam eruditis notis illuſtravit.

§. XV.

RUTGERUS.

RUTGERUS Trevirorum Archi-Epiſcopus in Concilio Provinciali ſuo Anni 927. fecit Sanctionum Eccleſiaſticarum Librum, ſummo Patrum aſſenſu probatum, & à Clero receptum. *Browerus in Annal. Trevirenſibus ad h. a.*

Atqui hi ſunt Collectores Canonum primo Millenario Germanicis in Eccleſiis nati & ſuperſtites.

Secundi Millenarii æræ Chriſtianæ vel præcipuus inter Germanos, vel unicus Canonum Collector eſt, qui ſequitur

§. XVI.

BURCHARDUS.

BURCHARDUS, in Haſſia natus parentibus ſecundùm Sæculi dignitatem non infimis : apud Confluentiam Canonicè primùm nutritus, deinde per loca diverſa, causâ ſtudii directus eſt. Poſtea verò Willigiſo Moguntinenſis Sedis venerabili Archi-Epiſcopo ſe adjunxit, illiúſque ſalutari ſapientia repletus, & ſecundùm ſuos nobiles mores imbutus fuit.

(*a*) Ratbodus electus Anno 883. ſedit in cathedra Trevirenſi ad Annum 915.

Wormatienſis Epiſcopus, FRANCO, Ottoni tertio de ſucceſſore ſciſcitanti, fratrem ſuum Burchardum commendaverat. Otto licet id eidem ſanctè promiſiſſet, duobus aliis candidatis Cathedram Wormatienſem poſt mortem Franconis donavit, quorum prior quarto, alter decimo tertio die è vivis abierunt priùs, quàm Cathedram adiiſſent, demum recordatus promiſſi, Franconi facti, eidem Burchardo obtulit pedum Eccleſiæ Wormatienſis, quod hic ab initio recuſat, at conſilio Moguntini Archi-Epiſcopi accepto, conſentit, à quo & Seligenſtadii Sacerdos primùm, poſtridie Epiſcopus conſecratur: Hæc Biographus anonymus. Cl. Schannatus Burchardum Anno 997. VI. idus Martii Presbyterum, Anno 1006. vel 1008. Epiſcopum ordinatum ſcribit.

Exorſus fuit Paſtor bonus officium ſuum à viſitandis ovibus ſuis: quas inter, civibus Wormatienſibus urbem mænibus nudatam querentibus, mœnia inſtauravit. Henricus Bavarus Rex poſt mortem Ottonis III. Wormatiam venit, & inde Moguntiàm abiit, ubi Sceptrum Regni collaudantibus cunctis accepit. Interea Burchardus paci civium & Eccleſiarum multarum ædificationi invigilans minimè neglexit ſacrorum Canonum ſtudium: nam variis Synodis Tremoniæ, Francofurti, Moguntiæ, Saligunſtadii interfuit: quas inter Epiſcopales occupationes oratorium & cellam, in foreſto, duobus milliaribus Wormatiâ diſſito ædificavit, uti opportuno loco ad adornandam collectionem Canonum, ad quam Waltherius Spirenſis Epiſcopus eundem extimulabat, & Brunicho Præpoſitus.

Olbertus (Albertum vocat Trithemius) ejus olim in Lobienſi cœnobio Præceptor, operis condendi adjutor dicitur Trithemio.

Vitam Sanctam tot rebus præclarè geſtis & re Literariâ promotâ Sancto fine concluſit Anno MXXV. XIII. Kal. Septembr. nil theſauris ex ſuis relinquens præter denarios tres: reliquos per pauperum manus jam cœlo transmiſerat. Soror ejusdem Mechtildis Abbatiſſa heres fuit opum in Scrinio recluſorum; nempe Cilicii hirſutiſſimi, & ferreæ catenæ, quaſi ex uſu attritæ.

Editio Colonienſis Burchardi, Anni 1578. *continet primo Libros XX. ejusdem.* Præmittit vitam Sancti Epiſcopi, ab anonymo coævo ſcriptam.

Secundò leges & Statuta, Familiæ S. Petri Eccleſiæ præſcripta, quam Eccleſiam ipſe nuper erectam cum Canonicorum Collegio, novis à ſe fortunis & opibus aucto, Henrico Regi oſtendit. Recudit has leges Cl. *Schannatus in cod. probationum hiſtoriæ Wormatienſis N. LI.* ex Archivio Eccleſiæ Cathedralis Wormatiæ.

Tertiò habet admonitionem in Synodo, finito Evangelio à Diacono legendam, Epiſcopo, & cæteris in ordine ſedentibus.

Quartò Concilium in Saligunſtadt celebratum Anno 1023. indict. V. II. idus Auguſti, Præſide ARIBONE Archi-Epiſcopo Moguntino & Epiſcopis BURCHARDO Wormatienſi, WERENHARIO Argentinenſi, BRUNONE Auguſtenſi, EBERHARDO Babenbergenſi, MAGINHARDO Würceburgenſi.

Quintò Inſtructionem, quomodo initianda ſit Synodus, & quomodo Sæculo XI. in Eccleſiis Germanicis celebrabatur.

Albertus Fabritius *in Bibliotheca med. & inf. Latinitatis* cenſet Burchardi

opus

opus integrum necdum lucem vidisse, sed tantùm excerpta ex illo, vix sextam æquantia portionem, divisáque in Libros XX. ex quibus Surius XVI. duntaxat habuisse videtur.

In Operibus Georgii Cassandri observatur, Ms. Burchardi Epistolæ paraphrasin totam immutatam ab opere Parisiis impresso Anno 1549. & Librum impressum vigesimum Burchardi continere C. capitula, Mscriptum verò CLVIII. & Capitum ordinem quorundam immutatum.

Cl. Schannatus multa Capita Burchardi ex Ms. quodam codice citat, quæ impresso desunt: ubi verò hic Ms. codex lateat, non adscripsit, aliàs accuratus auctor.

Statuta Canonum de officio Sacerdotum ex Libris Burchardi vulgavit Canisius *Tom. VI. antiquarum Lectionum.* Videatur *Tomus III. editionis Basnagianæ. fol.* 797.

Est hæc collectio Librorum XX. hujus Antistitis, omnium, quæ hactenus prodîerunt, utì amplissima, ità & ordinatissima: nam primò diversas Juris Canonici materias in viginti classes secrevit. Secundò singula Decreta, vel Canones ostendit, ex quibus fontibus hauserit; primò quidem & ante omnia è Conciliis, quorum permultis ipse coràm interfuit.

Secundò Romæ fuit, & Romanæ Ecclesiæ Canones, ac Epistolas Pontificias studiosè indicat, etsi aliquando infeliciter non tam suo vitio, quàm sæculi, in quo vivebat, genio & simplicitate, Isidori peccatoris collectionem pro verâ amplexi.

Tertiò, cùm ad aulam Cæsaris accedere cogeretur, & imperii negotiis definiendis interesse, sensit sanè, & expertus est difficultatem concordiæ inter Sacerdotium, & Imperium: neque tamen à constantia Sacerdotali latum unguem discessit, sed Ivoni & Gratiano viam stravit promovendæ scientiæ Canonicæ.

Unde miror Clmi viri BALUZII bilem in BURCHARDUM, licèt moribus Sanctissimum antistitem, tam vehementer effusam, ut eum non tantùm *lapsum fuisse* dicat; sed valde eidem indignetur, quòd cum Saxonibus reve-„rentiam erga Capitularia Francorum exuerit, quòd Reginonem compilaverit Pla-„giarius, nec ex eo decerpta Capitularia citet: quòd Reginonem, Ansegisum, Be-„nedictum non laudet. *Audacem* insuper, & *Mendacem* inverecundo scommate „compellat, & in indice Tomi II. Burchardi Wormatiensis FRAUDES specia-„li titulo indicat, ideo, quia Capitula, quæ, licet plurima in Reginone & in Ca-„pitularibus Regum Francorum extabant, maluit tribuere Conciliis quibusdam, „aut Patribus antiquis, quàm Regibus Francorum: quia Francorum appel-„latio usurpari desierat ætate Burchardi, & à Saxonibus exuta esset omnis Capi-„tularium istorum reverentia. *Hactenus Baluzius in præfat. ad Tom. I. Capitularium* §. *XX.*

§. XVII.

BREVIS APOLOGIA BURCHARDI.

VErùm pace Clarissimi viri dicam, hanc notam vel malæ fidei, vel mendacii, vel plagii nullatenus cadere in collectionem Sancti & docti Burchardi. Qui Canones colligere & edere vult, is ante omnia fontem indigitare debet, unde Canones

Canones prodierint : nempe Concilia, & Patres. Hinc Burchardus longè prudentiùs & accuratiùs, feliciúſque collegit canones indicando *Concilia*, & *Patres* antiquos, quàm Reginonem, vel Anſegiſum, aut Benedictum Levitam, vel alium ſimilem, Capitularium meros compilatores, ſinè ordine, ſinè chronologia, & ſæpe ſinè fonte indicato ſcribentes.

Capitularia Francorum non plus habent autoritatis, quàm Synodi, vel Sancti Patres, unde deſumpta fuère : uſque adeò, ut Regino, ea citans, dicat plerumque : ex *Capitulis Synodalibus Caroli Auguſti*, vel Caroli *Calvi*, indicans, ea vim nullam obtinere ex qualicunque compilatione Anſegiſi, vel Benedicti, vel Theodori, vel alterius Collectoris.

Sit ſua laus Capitularibus Francorum, & Collectoribus eorundem. Jure conſultus tamen ante omnia conſulat Concilia, in quibus conditi fuêre canones, à quibus comitiis veluti Synodicis Eccleſiæ Catholicæ, in nomine Chriſti congregatis, fluit autoritas obligatoria Epiſcoporum docentium, ſervare omnia, quæ Chriſtus eis mandavit, delegavit, & apud eos cuſtodienda depoſuit, populo fideli publicanda ſuo tempore & loco : uti in prima Solymæa Synodo factum fuit Act. XV. Laudandus ergo Burchardus, quòd canones maluerit referre ad Concilia, quàm ad collectores Canonum Reginonem, Anſegiſum, & cæteros.

§. XVIII.

QUÆNAM COLLECTIO CANONUM PRÆCIPUA?

INter has collectiones Conciliorum & Canonum præſtantior omnium eſt DIONYSII exigui Sæculo VI. Romæ ſcripta ; tum, quia prima eſt ex omnibus notis : tum quia continet antiquiſſima Concilia, quorum ſumma autoritas ſemper in Eccleſia Catholica fuit, hodiéque manet. Eadem collectio Dionyſiana fortè S. Bonifacio, ſed certè CAROLO Regi Magno data fuit ab HADRIANO Papa. Eadem ab omnibus Germaniæ & Franciæ Epiſcopis ſumma cum veneratione excepta, & hucuſque ſervata fuit.

Huic ſubnexuimus noſtra Concilia Germaniæ, quæ tam illuſtri fundamento, nempe quatuor primis Oecumenicis Eccleſiæ Conciliis ſuperſtruimus, ut pateat orbi univerſo, Eccleſias Catholicas Germaniæ inde à quarto Sæculo ad hoc XVIII. quod vivimus, eodem Spiritu, fine, modo, normâ, convocâſſe, celebrâſſe Concilia, quo primorum ſæculorum ſanctiſſimi Epiſcopi ea convocârunt, celebrârunt : & in iis Doctrinam, ſcripto & traditione acceptam, contra hæreſes, & novatores quovis ſæculo propugnârunt : Hierarchiam Epiſcopalem, & reliqui cleri conſervaverunt, demum hæreſes, errores, & defectus correxerunt, & debitis pœnis coercuerunt. Hic finis, hæc cauſa Conciliorum Eccleſiæ, quæ nunc Ordine temporum, vel certo, vel veroſimili, quo celebrata fuere, edemus ex teſtibus aut coævis, aut ſupparibus, ſervatâ primigeniâ phraſi codicum Mss. quod ideò monendum, ne barbariſmi, aut errores contra Grammaticam in autoribus inventi, & à nobis religiosè & ſtudiosè transſcripti nobis adſcribantur.

§. XIX.

§. XIX.
FINES CONCILIORUM GERMANIÆ SUMENDI EX EPISCOPATIBUS GERMANIÆ.

INstituturi Collectionem Conciliorum Germaniæ primò constituamus terminos Episcopatuum Germaniæ, ne alienis plumis, utì cornicula Æsopica, inflati, ansam demus calumniæ violatorum finium, vel alienæ Diœceseos in Germaniam invectæ. Certum est quidem hoc Sæculo XVIII., Ecclesias olim, quæ Germanicæ fuère, in Territoria extraneæ nationis migrâsse: unde à præsenti statu metiri Ecclesiarum vel primam originem, vel antiquiorem statum, incongruum est, & erroneum.

Cogitavi igitur distinguenda esse tempora, ut secernantur Jura: duásque mappas geographicas Lectori exhibendas, veteris, & præsentis Germaniæ Catholicæ. Veteris Germaniæ Episcopos intelligo eos, qui à Sæculo quarto ad decimum quintum absolutum recensiti fuêre in Matricula Imperii, veluti membra, Proceres, & Principes Sacri Romano-Germanici Imperii:

Quem in finem addidi *præfationem* chorographicam, seu notitiam omnium S. R. I. Episcopatuum ab Anno 300. Christi ad 1500. Tomo IV. aut V. præmittetur alia charta, & notitia chorographica mutationum, quæ in Diœcesibus Germanicis acciderunt ab 1500. ad 1750.

§. XX.
QUÆ PERSONÆ DE JURE VEL CONSUETUDINE VEL DE FACTO CONCILIIS INTERSINT?

„Concilia Ecclesiastica Catholica, utì primum Solymæum, de Jure ordina„rio non constant, nisì ex iis, quos Spiritus S. posuit Episcopos, ad re„gendam Ecclesiam Dei *Act. XV.*

Est enim in Ecclesia Christi, utì in omni ordinata Republicâ, ab ipsomet Christo institutum discrimen inter oves, & Pastores: inter docentes, & discentes: inter Magistros & Discipulos: inter Patres Spirituales, & filios in Christo genitos. *Verbo*, datur Jurisdictio Spiritualis, à Christo derivata in Petrum, & Apostolos, & Episcopos, Apostolorum Successores, quod Catholici Doctores clarissimè probant, Primò ex Sacris Literis: Secundò ex perenni usu hujus Sacræ potestatis, indè à Petro ad Clementem XIII.: ab Jacobo Solymeæ Ecclesiæ Episcopo, ab Materno Agrippinensis Ecclesiæ Episcopo primo ad præsentem Clementem Augustum in Cathedra eadem sedentem.

Hanc Thesin utì apud nos certam & apud omnes Doctores Canonici Juris supponimus: hîc non probamus. Illud unum miror, DD. Protestantes, qui omnem potestatem in Sacra, & de Sacris, Regi, aut Domino Territorii tribuunt, jactare *Jus Canonicum*, cujus fundamento carent.

Ex hac Jurisdictione, à Spiritu Sancto data, sequitur, solos Episcopos de Jure cogere concilia, sive ad Dogmata proponenda, & ad errores proscribendos, sive ad mores cleri, & populi commissi corrigendos. Soli Episcopi *judicántes* Synodis subscribunt: soli votum *decisivum* habent.

Sententia hæc Catholicorum de Jurisdictione, Epiſcopis divinitus datâ, non debet diſplicere DD. Auguſtanæ confeſſioni addictis: qui in Articulo VII. *de Poteſtate Eccleſiaſtica* Anno 1530. coram Carolo V. & S. R. I. Proceribus hæc declarârunt:

„Secundùm Evangelium, ſeu, ùt loquuntur, de Jure Divino hæc Jurisdi-„ctio competit Epiſcopis, ùt Epiſcopis, hoc eſt, his, quibus eſt commiſſum mi-„niſterium verbi, & Sacramentorum, remittere peccata, Doctrinam ab Evan-„gelio diſſentientem rejicere, & impios, quorum nota eſt impietas, excludere „à communione Eccleſiæ, ſinè vi humana, ſed verbo: hinc neceſſariò & de Ju-„re Divino debent eis Eccleſiæ præſtare obedientiam juxta illud; *Qui vos audit,* „*me audit.* *Cœleſtinus Hiſtoria Comitiorum Auguſtæ* Anni 1530. *pag.* 185.

Eadem vox Catholicorum Ægyptiorum in Concilio Chalcedonenſi: Synodus Epiſcoporum eſt, non Clericorum... ſuperfluos foras mittite, Imperator Epiſcopos vocavit...... *Tomo IV. Conciliorum parte III.*

In Concilio Baſilienſi Presbyteri, & Doctores Juris, & Principum, vel ſtatuum Legati admiſſi fuère ad ſuffragium deciſivum, ſed perperam, & contra morem *omnis* antiquitatis. *Bellarminus L. I. de Eccleſia. Cap. XV.*

DE CONSUETUDINE præter Epiſcopos ètiam Seniores Eccleſiarum, quales ſunt Prælati, Presbyteri, Abbates Monaſteriorum, ſæpe convocati fuère ad Concilia, non quidem cum facultate judicandi, vel voti deciſivi ferendi, ſed cum facultate, conſilia ſua promendi. Generatim, qui interſunt Concilio, & non ſunt Epiſcopi, votum habent conſultivum. *Tournelius Tomo I. de Deo Q. 4. præviâ* de Conciliis mihi *pag.* 170. *Van Eſpen Juris Eccleſiaſtici univerſi parte I. Tit. XX. Cap. I. N.* 16. 17.

DE FACTO Laici Principes, & Reges intervenerunt multis, præſertim œcumenicis, & nationalibus Conciliis: Eadem ſuâ præſentiâ tuiti ſunt, concordiam & pacem conſervârunt: Executionem Decretorum Synodalium promoverunt, hæreticos compeſcuerunt: Cæterùm nullus Catholicus Princeps arrogavit ſibi autoritatem dogmatis Catholici definiendi, hæreſes, & hæreticos judicandi: etſi hæreticos condemnatos à conciliis vel ad obedientiam flectendi, vel pœnis debitis coercendi. *Lege Benedictum XIV. L. III. de Synodis Cap. IX. Quo titulo Principes, aliique Laici intervenerint aliquibus Conciliis. Thomaſſinum de Conciliis, Diſſert. III. ad Synodum Nicænam.*

EX FACTO Imperatorum Conſtantini, Theodoſii, & Caroli Synodos convocantium, vel Synodis præſidentium immeritò colligitur, Synodorum œcumenicarum convocationem ad Romanum Pontificem non pertinere. *Quod egregiè demonſtrat Natalis Alexander Hiſtor. Eccleſiaſticæ Sæculi IV. Diſſertat. XI.*

§. XXI.
DE VARIO GENERE CONCILIORUM.

POſt perſonas, quæ de Jure, vel conſuetudine interſunt Synodis Eccleſiaſticis, videndum eſt, quot generum Synodi celebratæ fuerint.

Diſtinguendæ ſunt Synodi ipſæ in *Generales*, *Nationales*, *Provinciales*, *Diœceſanas.*

GENE-

GENERALES proprio & rigoroſo ſenſu ſunt, & ſolùm eæ dicuntur, ad quas Epiſcopi totius orbis Catholici evocantur, invitantur, licet actu non interveniant. Hinc eædem dicuntur œcumenicæ, & univerſales. Qualis omnium conſenſu habetur prima Nicæna Anni 325., cui plurimi Orientales, admodum pauci Occidentales Epiſcopi, univerſim non niſi CCCXVIII. Patres interfuêre.

Hujuſmodi in Germania tres nuncupantur Conſtantienſis Anno 1414. Baſileenſis Anno 1431. Tridentina Anno 1546.

Quas toties jam editas in Conciliorum Generalium collectionibus Crabbii, Surii, Binii, Romana, Veneta, Regia Pariſina, Labbei, Coſſartii, Harduini, recudere opus non erit: ſed ea tantùm accuratiùs & pleniùs referre convenit, quæ à Germanicis Auguſtis, & Epiſcopis, *in* - & pro iſtis Synodis acta fuêre, aut ſcripta.

Fuêre etiam ſtilo veteri multæ Synodi *plenæ*, *generales*, *univerſales*, *pleniſſimæ* nuncupatæ, quarum Epiſcopi vix nationem unam alterámve exceſſerint: Exempla dat Thomaſſinus *de veteri & nova Eccleſiæ diſciplina* Tom. II. Part. II. Lib. III. Cap. XLV.

Quanquam igitur plura Concilia Nationalia & Provincialia dicta fuerint *Generalia* vel *Plenaria*, vel *Univerſalia*, noſtrâ tamen, & communi Dialecto XVIII. duntaxat reputantur Generalia Concilia, quorum primum eſt Nicænum Anni 325. & poſtremum Tridentinum in Germania Anno 1546. cœptum.

NATIONALIA Concilia in Germania multa habita fuêre, inter quæ primum eſt Anni 358. contra Arianos *pag.* 1. Illud Anni 742. cui ſeptem Epiſcopi nominati, præter alios Epiſcopos non ſpecialiter nominatos interfuêre. *pag.* 48. Concilium Liptinenſe Anni 743. *pag.* 50. Moguntinum Anni 752. *pag.* 92. Synodus in Duria, palatio Regio Anni 779. *pag.* 239. Synodus Ratisbonenſis Anni 792. *pag.* 287. Francofordienſis Anni 794. *pag.* 288. hæc ex ſeptem primis Sæculis indicamus: plura annis ſequentibus ſeſe offerent?

PROVINCIALE Concilium eſt, ad quod unius Provinciæ Epiſcopi ſub Metropolitano Præſide conveniunt.

DIOECESANUM denique, ad quod Eccleſiæ Antiſtes clerum ſuæ Diœceſeos cogit. In œcumenico Concilio tractantur ea, quæ ad univerſæ Eccleſiæ doctrinam, pacem, quietem, mores ſpectant, quæ ad hæreſes reprimendas, hæreticos coërcendos, & corrigendos, Baptiſmi, & Sacramentorum uſum legitimum opportuna ſunt.

Nationale examinat ſanam doctrinam Nationis unius vel plurium; & quæ ad diſciplinam Cleri roborandam & ſanciendam conducunt.

Provinciale & Diœceſanum concilia inquirunt & ſtatuunt de doctrina orthodoxa, diſciplina, & moribus unius Diœceſis, aut plurium.

§. XXII.

DE EPISCOPIS APUD CURIAM PRINCIPIS MORANTIBUS.

EPiſcoporum numerus ordinariè apud Aulas Regum frequens erat, quos vel Reges ipſi conſilii causâ accerſebant, vel qui ob cauſas ſuæ Eccleſiæ aut miſerabilium agendas illuc ventitabant.

De Orientalibus Conſtantinopolim confluentibus Epiſcopis, Legatur *Thomaſſinus Tom. II. Parte II. L. III. C. 43. de veteri & nova diſcipl.*

Nos in Occidente maneamus & in Germania. Anno Chriſti 386. plures Epiſcopi Treveros confluxerant ad aulam Maximi Imperatoris: quam & duo Sanctiſſimi antiſtites iſtius ſæculi, Ambroſius, & Martinus juſtiſſimâ de cauſa adierant.

Quo in loco duo Concilia Eccleſiaſtica agitata fuêre, *pag.* 51. hujus voluminis deſcripta ex *Sulpitio Severo.*

In Aula Pippini, Caroli Magni, ordinariè erant Epiſcopi, diverſis licet ex cauſis eò vel profecti, vel vocati.

Quos inter eminebat Epiſcopus Cancellarius, vel Archi-Capellanus, utì Chrodegangus ſub Carolo Martello; Angilramnus & Hildebaldus ſub Carolo M. de quibus *pag.* 329. videre eſt licentiam Pontificis & conſenſum Synodi Francofurtenſis Anni 794. Unde & legimus tot Epiſcoporum *Concilia* coacta fuiſſe in *Palatiis Regum Franciæ: Verno, Liptinis, Attiniaci, Aquis, in Duria, Noviomagi, in Ingelheim, Triburiæ, Francofurti*, quæ omnia erant Palatia Regum, & Conciliis plurimis nomen dederunt, quod notatu dignum eſt: Quia Concilia Eccleſiaſtica per ſe in Eccleſiis, vel in Secretario, Eccleſiæ contiguo, ubi Sacri Libri pro ſacrificio & officio reponebantur, celebranda ſunt, & celebrata fuerunt; Attamen ob reverentiam Regum, eorúmque protectionem & autoritatem ſacris cœtibus acquirendam conveniens erat & commodum palatia Regum adire.

§. XXIII.

CUJUS SIT CONVOCARE CONCILIA?

OEcumenicum Concilium Jure Romanus Pontifex convocat. Non demonſtrabimus hanc Theſin multis rationibus, ſed facto uno & altero.

Primi Oecumenici Concilii Nicæni primum Locum tenuit Oſius, Epiſcopus civitatis Cordubæ, Vitus & Vincentius, Romanæ Eccleſiæ meri Presbyteri, ante Patriarchas, Primates, & Metropolitas, & omnes Orientis Epiſcopos.

Hoc factum indubitatum eſt. Lege ſubſcriptionem in omnibus codicibus Mss. antiquiſſimis *pag.* 140. & vide, quinam primo Loco inter CCCXVIII. Patres ſubſcripſerint, judicârint, definîerint Symbolum fidei contra Arium, & XX. Canones de diſciplina Eccleſiaſticâ. In reliquis ſubſcriptionibus Epiſcoporum variæ Lectiones ſunt, ſed in his tribus nominibus ſcribendis primo loco, concors eſt Mss. codicum ſcriptura.

Alterum factum eſt Anni 1530. quo omnes Germani Principes & Status, etiam ſeptem proteſtantes, judicarunt Auguſtæ Vindelicorum. Concilii Oecumenici, vel Nationalis indictionem à Romano Pontifice per Carolum V. Auguſtum *petendam* eſſe: & ſeptem, tum Luthero addictos ſtatùs, idem judicâſſe, & rogâſſe Cæſarem, factum eſt indubitatum.

Erat ergo Anno 1530. ſenſus univerſæ Germaniæ, Procerum, & populorùm, ad Romanum Pontificem ſpectare indictionem Concilii Generalis & Nationalis. *Vide præfationem Confeſſionis Auguſtanæ impreſſam apud Cæleſtinum in Hiſtoria Comitiorum Anni* 1530.

Concilia autem Oecumenica & Nationalia congruum, & conveniens eſt, non

non ſinè conſenſu Principum & Regum fieri : quod Catholici Principes Conſtantinus, & alii Imperatores Orientis, Carolus M. & Imperatores ac Reges, Franci & Germanici, demum Carolus V. opere ipſo declarârunt, dum ſuam auguſtam operam & ſæpe perſonam, aliàs Legatos ſuos Conciliis, & autoritatem & benevolentiam lubentiſſimè impenderunt.

Quo ſenſu Auguſti & Reges dicti fuerint Concilia convocâſſe, eis præſediſſe, *in digreſſione ad Sæculum VIII. dicemus.* Minor autoritas requiritur ad indicenda Concilia Provinciæ, aut Diœceſeos unius, nam ad illam Archi-Epiſcopi, ad hujus Epiſcopi voluntas rationabilis ſufficit. Archi-Epiſcopo impedito, vel mortuo, Senior Comprovincialis Epiſcopus Provincialem Synodum indicit & convocat. Obſervat Thomaſſinus, Concilia Nationalia, & Provincialia priùs, quàm Diœceſana adhibita fuiſſe in Eccleſia. Antiquiſſima enim illa de Baptiſmo hæreticorum ſub Firmiliano in Oriente, ſub S. Cypriano in Africa fuere nationalia :

Ancyranum Concilium antiquiſſimum in Codice Dionyſii exigui, XV. Annis ante Nicænum, nationale erat, XXVIII. Epiſcoporum ex variis Provinciis Aſiæ minoris : itidem Neocæſarienſe in eodem codice, Carolo Magno oblato, Nationale erat.

Provincialia & Diœceſana ſeriùs fuêre celebrata, poſt primum autem Millenarium plura unius Provinciæ ac Diœceſeos, pauciora Nationis integræ Concilia numeramus.

Summi Pontifices, ſæpiſſimè Germanos, & aliarum nationum Epiſcopos hortati fuêre, ad Concilia Provincialia, vel Diœceſana celebranda, ſed ordinariè iis præſedit, ea convocavit ſolus Archi-Epiſcopus, vel Epiſcopus.

Teſtis eſt Epiſtola gemina S. Gregorii Magni ad Reges Francorum Theodoricum & Theodebertum *pag* 22. 23. ad Synodos celebrandas admonentis, & per Bonifacium Legatum ſuum præſidentis variis Conciliis in Germania & Francia. Sed hæc extraordinaria fuit præſidentia, non ordinaria Synodorum Provincialium, vel Diœceſanarum.

§. XXIV.

DE TEMPORE CONCILIORUM CELEBRANDORUM.

SAcrum Nicænum Concilium Canone V. ſtatuit : "Placuit Annis ſingulis per „unamquamque Provinciam bis in Anno Concilia celebrari : ut communiter „omnibus ſimul Epiſcopis Congregatis Provinciæ, diſcutiantur hujusmodi quæ„ſtiones *pag*. 138. Hic ſermo eſt de Provinciali Concilio ſub Archi-Epiſcopo celebrando ob delicta, & pœnas Canonicas, delinquentibus infligendas.

Secundò in eodem canone ulterior definitio procedit : Unum Concilium celebrandum ante quadrageſimam Paſchæ : Secundum circa tempus autumni. Equidem Canone XXXVIII. *pag*. 134. hujus Libri inter Apoſtolicos perantiquos, idem ſtatutum legitur. "*Bis in Anno Epiſcoporum Concilia celebrentur ; ut in„ter ſe invicem dogmata pietatis explorent, & emergentes Eccleſiaſticas contentio„nes amoveant.* Verùm in Concilio Chalcedonenſi cùm hic zelus Conciliorum

cogendorum refrigesceret, Cap. XIX. (*pag.* 179.) renovata fuit lex antiqua saluberrima: "Pervenit ad aures nostras, quòd in Provinciis Statuta Episcopo„rum Concilia minimè celebrentur, & ex hoc plurima negligantur Ecclesiasti„carum causarum, quæ correctione indigent: Decrevit itaque S. Synodus se„cundùm Canones Patrum, Episcopos bis in Anno in idipsum in unaquaque Pro„vincia convenire, quò Metropolitanus Antistes probaverit.

Nihilominus eadem lex variè in variis locis Orientalium & Occidentalium Ecclesiarum observata fuit. In Germanico Concilio Anni 742. statuitur per annos singulos Synodum congregandam.

§. XXV.
MATERIA CONCILIORUM.

SUperest, ut videamus, quæ sit materia Conciliorum Ecclesiasticorum. Ea apud Catholicos alia esse non potest, quàm hæc triplex: 1. Fidei conservatio, promulgatio, & errorum ac hæresum confutatio, Hæreticorum & Ethnicorum ad fidem veram Conversio, aut ex Ecclesia depulsio. 2. Disciplina Cleri, & populi; sublatio, & punitio abusuum aut delictorum, & correctio delinquentium. 3. Ordo & pax in Hierarchia Ecclesiastica inter Clericos, Monachos, & Laicos. Hæc spectant ad forum Ecclesiæ & Episcoporum.

At in eodem Conventu inveniuntur tractata negotia tum Ecclesiastica, tum politica ad Civitatis regimen & pacem spectantia?

Respondeo, id reverà factitatum fuisse, at eâ discretione & prudentiâ, ut Ecclesiastica Episcopis, sæcularia Comitibus deliberanda committerentur; utrorúmque sententia audiretur, ac demum Rex Regiâ autoritate suâ Clerum, & populum ad observantiam Capitulorum Sanctorum obligaret.

Clarissimum hujus facti argumentum sufficit Moguntina Synodus Anni 813. à Carolo M. celebrari jussa, præter quatuor alias in quatuor civitatibus Regni sui eodem Anno celebratas.

Ad eam Synodum convenerunt Episcopi Abbates, Comites, Judices Regii. Post Triduanum cum Litaniis jejunium, ab omnibus observatum, convenerunt universi in Claustro Basilicæ sancti Albani Martyris Moguntiæ. Funditur oratio, & gratiarum actio pro Imperatore, Ecclesiæ DEI Tutore. Dein fit ex communi consensu divisio Procerum in tres turmas, seu Collegia, seu Cameras, uti nos loqui amamus. In prima turba consederunt Episcopi XXX. cum quibusdam Notariis, legentes atque tractantes sanctum Evangelium, nec non Epistolas, & Actus Apostolorum: canones quoque, ac diversa Sanctorum Patrum opuscula, pastoralémque Librum GREGORII, cum cæteris sacris dogmatibus, diligenti studio perquirentes, quibus modis statum Ecclesiæ DEI, & Christianæ plebis profectum sanâ doctrinâ & Exemplis justitiæ inconvulsum, largiente gratiâ DEI, perficere, & conservare potuissent. In alia verò turma consederunt Abbates XXV., ac probati Monachi, regulam S. Benedicti legentes, atque tractantes diligenter, qualiter Monachorum vitam in meliorem statum atque augmentum cum DEI gratia perducere potuissent. In tertia denique turma sederunt Comites, & judices, mundanis legibus decertantes, vulgi justitias perquirentes,

quirentes, omniumque advenientium causas diligenter examinantes, modis, quibus poterant, justitias terminantes. Canones in Moguntino & quatuor aliis Conciliis conditos Imperator voluit ad se mitti, confirmandos, aut supplendos, aut emendandos: sic enim loquuntur P. P. Concilii Moguntini in *præfatione.*

„De his tamen omnibus valde indigemus vestro adjutorio, atque sanâ doctri-„nâ, quæ & nos jugiter admoneat, atque clementer erudiat, quatenus ea, quæ „paucis subter perstrinximus capitulis, à vestra authoritate firmentur; si tamen „vestra pietas ità dignum esse judicaverit; & quidquid in eis emendatione dig-„num reperitur, vestra Magnifica Imperialis dignitas jubeat emendare. Similem Clausulam Concilii Arelatensis V. refert PAGIUS in Critica Anni hujus n. XIX. *Canones LVI. à Crabbe, Surio, Binio, & Synodographis descripti spectant* tantùm Clericos & Monachos. Baluzius autem præter Canones Moguntini Concilii Anni hujus, & Canones quatuor Conciliorum, de quibus ipse non agit, habet Capitularia tria, inter quæ primum est Capitulare ex his V. Synodis conflatum, Capitulorum XXVII. Capitulare secundum & tertium hoc Anno 813. Mense Decembri sunt Aquis data, quæ continent tum Ecclesiastica, tum politica decreta.

Ex actis hujus Synodi Anni 813. conficitur, Reges Francorum, etsi in eadem Synodo Episcopos, & Comites convocari jusserint, & de causis tum Spiritualibus, tum Civilibus egerint; easdem tamen separâsse, & alias causas Episcopis, alias Comitibus examinandas, & definiendas commisisse, adeóque ex simultaneo conventu Personarum diversi ordinis perperam deduci, vel concludi, quòd Civiles Judices, Comites, Duces se dijudicandis causis Spiritualibus immiscuerint, & contrà Episcopi politica, civilia negotia definierint. Neutrum rectè, neutrum verè dicitur. Hinc Libri Capitularium secernunt Capitula *Imperialia* & Regia ab Episcopalibus & Ecclesiasticis: Capitula Legalia à Sacris & Canonicis. Uti Martinus Braccarensis Ecclesiastica & sæcularia negotia Laicorum separavit. Idem Regino fecit, neque præsentia Regum, interventio, convocatio, præsidium, si ità loqui vis, autoritatem ad definienda dogmata fidei vel hæreses damnandas infert Laicis.

MARTIANUS Imp. *in Oratione ad Synodum Chalcedonensem.* "Nos „(ait) ad fidem confirmandam, non ad potentiam aliquam exercendam, exem-„plo religiosi Principis Constantini, Synodo interesse voluimus; ne vel alterius „populi pravis suasionibus separentur. *Citatus à De Marca L. I. T. II. Concordiæ Sac. & Imperii Cap. 6. n.* 14.

S. AMBROSIUS Ep. XXXIII. "Allegatur Imperatori licere omnia: „ipsiûs esse universa. Respondeo: Noli te gravare, Imperator! ut putes te „in ea, quæ Divina sunt, Imperiale aliquod jus habere. Noli te extollere: sed „si vis diutius imperare, esto Deo subditus. Scriptum est; *Quæ DEI DEO;* „*quæ Cæsaris Cæsari.* Ad Imperatorem palatia pertinent, ad Sacerdotem Eccle-„siæ. Publicorum tibi mœnium jus commissum est, non sacrorum.

THEODOSIUS Imp. in Epist. ad Synodum *Ephesinam*: Candidianum, ait, "ad Sacram Synodum vestram abire jussimus, sed eâ lege, & conditione; „ut cum quæstionibus & controversiis, quæ circa fidei dogma incidunt, nihil

„quidpiam commune habeat. Nefas eſt enim, qui Sanctiſſimorum Epiſcoporum „catalogo adſcriptus non eſt, illum Eccleſiaſticis negotiis & conſultationibus ſe „immiſcere. *Citat. à De Marca loco allegat.*

Perperam igitur, & contra omnem antiquitatem, contra publicam profeſſionem Imperatorum Orientis, & Occidentis, & Regum faciunt, qui Jurisdictionem Sacram, & præſertim autoritatem docendi Laicis tribuunt, & ideo Regibus tribuunt hanc poteſtatem, quia interfuerunt Conciliis Epiſcoporum.

§. XXVI.

DE SYNODO AGRIPPINENSI ANNI CCCXLV. ALIISQUE PRÆTERMISSIS.

ERunt, qui me reprehendant ob omiſſam Synodum Agrippinenſem Anno CCCXLV. quæ à Synodographis Surio, Binio, Sirmondo & cæteris magno apparatu in fronte Synodorum Germaniæ, & Galliæ collocari ſolebat, & à Schannato fuerat adnotata. Verùm, priuſquam collectionem Germaniæ Synodorum aggrederer, continerémque me intra anguſtam periodum Synodorum Colonienſium perficiendam, jam decreveram apud me; hanc Synodum ſpectatis omnibus nullam fidem mereri, & ſæculi IX. aut decimi figmentum eſſe, quod Abbas Laubienſis Harigerus ſæculi XI. initio, velut emblema memorandum, Hiſtoriæ Epiſcoporum Leodienſium inſeruit, unde gloria Sancti Servatii Epiſcopi Tungrenſis, & Maximini Treverenſis, cæterorúmque Germaniæ Rhenanæ & Galliæ Antiſtitum illuſtrior evaderet. Imò ex ea Synodo poſteriores ſcriptores probarunt exiſtentiam Epiſcoporum ſuæ Eccleſiæ. Carolus à S. Paulo in Geographia ſacra Epiſcopos Argentinenſes, Spirenſes, Vangionum &c. primos in hac Synodo ſubſcribentes, & Photini hæreſin damnantes demonſtrâſſe ſe mirificè opinatur.

Meo judicio, ſpectatis omnibus, quæ ingenioſiſſimi critici pro hac Synodo tuenda & retinenda excogitarunt, manent inſanabiles contradictiones, tum ex ratione temporis, tum ex ratione perſonarum, tum ex ipſomet errore Photini, qui damnatus illic fuiſſe narratur, ut eam jam ſuſtineri nulla ratione videam. Taceo adhuc ſilentium omnium coævorum & ſupparium à Sæculo quarto ad XI. quo ſcribebat Harigerus; ſed quid dico ſilentium? coævi ſcriptores ea ſcribunt de his annis & perſonis, quæ nullo colore veri conciliari poſſunt cum actis & perſonis Concilii Agrippinenſis.

Certum eſt primò: Euphratam Epiſcopum Agrippinenſis Coloniæ, quæ eſt ſuperioris Galliæ Metropolis, cum Vincentio Capuano Epiſcopo Legatum fuiſſe ex Concilio Sardicenſi Anno CCCXLVI. celebrato, ad Auguſtum Conſtantium.

Certum ſecundò: Maximinum, Servatium, Euphratam, cæteróſque in Agrippinenſi Synodo laudatos, interfuiſſe Synodo Sardicenſi: unde Hiſtoria Epiſcoporum Germaniæ nihil detrimenti facit, eliminatâ vel obſcuratâ Agrippinenſi Synodo: habet enim ſinceriorem & indubitatum fontem pro ſuis Epiſcopis ſæculi quarti aſſerendis, nempe SARDICENSEM Synodum.

Certum

Certum tertiò : Photini hærefin non ante Annum CCCXLVI. & Synodum Sardicenfem innotuiffe Ecclefiæ Orientali. Quomodo igitur Patres Ecclefiæ Occidentalis, tanto intervallo locorum & temporum disjuncti, anno uno citius eam Coloniæ refcire & damnare potuerunt? Quomodo Euphratas veluti huic errori infordefcens & contumax ante annum CCCXLVI. damnari?

Certum quartò : Euphratam Colonienfem S. Athanafio, & Maximino & Patribus Concilii Sardicenfis Catholicis & perfpicaciffimis Doctoribus notum fuiffe, uti infignis virtutis, & orthodoxæ fidei elogio celeberrimum Antiftitem; nec à coævo fcriptore ullo nominatum finè commendatione ejufdem fidei Catholicæ, ac virtutum omnium choro.

Certum quintò : S. Maximinum ante ann. 349. ex Oriente non rediiffe ad fuam Ecclefiam Treverenfem, & Anno eodem defunctum. Euphratas nofter Colonienfis Anno 346, 347, 348. fuit in Oriente, & non Coloniæ.

Hinc jam facillimè diluitur, quidquid pro defendendâ Synodo noftrâ à Surio, Binio, Crombachio hactenus excogitatum fuit.

Prima evafio : Euphratas, à Synodi Sardicenfis Patribus Legatus ad Auguftum, fuit Epifcopus Agrippinenfis & Colonienfis, fed non Agrippinenfis nec Coloniæ in Germania vel Gallia: nam Agrippinenfes Epifcopi in Africa memorantur; In Afia verò funt duo Colonienfes Epifcopi, *pag.* 142. 185. hujus Collectionis laudati. Unde non palliatur hærefis Euphratæ Colonienfis ad Rhenum ob Orthodoxiam aliorum Epifcoporum, qui Agrippinenfes vel Colonienfes fcribuntur.

Refpondetur, S. Athanafium non ἁπλῶς affirmaffe, Euphratam legatum fuiffe ex Sardicenfi Concilio, fed Euphratam Epifcopum Agrippinæ, quæ eft fuperioris Galliæ Metropolis, adeóque hoc effugium Mörckenfii nullum effe liquet, imò jam tum præclufum fuiffe ab S. Athanafio, qui coram Euphratam viderat, & noverat: & mille teftium inftar unus eft.

Altera evafio. In Data hujus Synodi error cubat. Non enim An. CCCXLV. fed Anno CCCXLVIII. vel CCCXLIX. celebrata eft: triennio, aut quadriennio poft Datam in libris impreffis extantem.

Refpondetur, parum verofimile effe, lapfum Euphratam in hærefin fuiffe poft biennium, quo cum Patribus Catholicis Sardicæ, cum præftantiffimis Catholicæ Fidei vindicibus Athanafio & Maximino in Oriente converfatus eft, & pro Catholica fide fervanda legatione functus fuit, & adeò derepente aberrâffe à Doctrina tanto tempore in facie Concilii, Ecclefiæ, & Aulæ Conftantii Augufti propugnata.

Refpondetur fecundò : Falfæ igitur & commentitiæ funt concertationes inter Euphratam, & Maximinum, & Athanafium, & pertinax profeffio erroris Photiniani coram his Epifcopis; quæ nulla verifimilitudine ab hujus Synodi auctore conficta funt, quibus tutandis decem minimùm mendaciis opus effet: nec fic tamen fidem mereretur.

Refpondetur tertiò : Maximinum Anno 349. defunctum non potuiffe Synodo præfidere.

Tertia evafio eft : Nihil novi aut miri effe, quod Epifcopi lapfi in hærefin,

F 2 fed

ſed reſipiſcentes, fuerint reſtituti priori gradui, & ad officia Eccleſiaſtica adhibiti.

Quamvis ergo demus, Euphratam Anno 345. lapſum fuiſſe, potuit reſipiſcere, & ſuam reſipiſcentiam Patribus Sardicenſibus demonſtrâſſe, adeóque ab iis adhiberi ad legationem obeundam, pro Catholicæ Eccleſiæ Antiſtitibus revocandis.

Reſpondetur : Primò probandus fuiſſet lapſus Euphratæ, poſt de eo ſanando vel tegendo cogitandum eſſe.

Quomodo autem lapſus tanti viri, in tanto Concilio palam damnati, depoſitione publicâ ab Epiſcopali cathedra diffamati, fugiſſet omnes ſcriptores ſæculi quarti, qui lapſus Oſii & aliorum Catholicorum Antiſtitum longè minores non diſſimulârunt?

Reſpondetur ſecundò. Ea reſipiſcentia nec probatur ab ullo ſcriptore coævo aut ſuppare, ſed Sancti Severini Colonienſis Antiſtitis immediatè ſecuta ſurrogatio in Cathedram Colonienſem vacantem conſtanter aſſeritur : Nec ullus antiquus autor reſipiſcentiæ Euphratæ meminit : unde gratìs citra ullum teſtimonium hæc aſſeritur pro fabella Concilii prætenſi defendenda.

Secundò omiſimus Concilium in Provincia Colonienſi, aut in Auſtraſia, ſub Theodorico III. circa DCLXIV. celebratum, in quo S. LAMBERTUS Tungrenſis Epiſcopus, & S. LEODEGARIUS Auguſtodunenſium Epiſcopus, de ſedibus ſuis dejecti & in exilium pulſi aſſeruntur, conſilio Ebroini majoris Domûs, cui Epiſcopi in Concilium acciti, aut adulando conſenſerunt, aut tacendo inſtar canum mutorum iniquo Ducis judicio non ſe oppoſuerunt.

Primus Aſſertor hujus Concilii eſt SIGEBERTUS in Chronico ad Annum DCLXXXIII. Ubi cùm narrâſſet, Ebroini conſilio Epiſcoporum Synodum coactam fuiſſe, in qua multi Epiſcopio privati, alii inſuper irrevocabili exilio damnati fuerint ; addit ſub tam procelloſo tumultu etiam S. LAMBERTUM Epiſcopatu Trajectenſi amotum fuiſſe, & ſeptennio Stabulenſi in Monaſterio delituiſſe. Sigebertum ſecutus eſt Illmus Baronius ad annum DCLXXIV. verùm *in actis Sanctorum Septembr. Tom. V. pag* 528. Suyskenius Commentator ad vitam S. Lamberti hanc Synodum negat interceſſiſſe. *Ratio I:* Quia ex ſeptem Biographis S Lamberti, quatuor Sigeberto anteriores nil de hac Synodo meminerunt : etſi amotionem à Cathedra accuratè deſcripſerint. *Secundò* ex eo, quòd S. Leodegarius fuerit fortè Synodo coactâ dejectus, non ſequitur S. Lambertum eadem viâ depoſitum fuiſſe. *Tertiò* annus à Sigeberto adnotatus non congruit Chronologiæ antiquorum Biographorum, juxta quam S. Lambertus circa DCLXXIV. amotus, & circa DCLXXXI. reſtitutus eſt, ut hagiographi demonſtrant. Hæc ſunt, benevole Lector, quæ tum amicorum ſuaſu, tum Conſilii mei exponendi causâ præfari volui, & quæ ad plenam notitiam Eccleſiarum Germaniæ conſequendam opportuna cenſui, auditurus lubenti animo, quemcunque meliora ſuggerentem.

PRÆFATIO CHOROGRAPHICA.

CHARTA CHOROGRAPHICA

Episcopatuum Germaniæ ab Anno 300 ad 1500 dicata

Celsissimo et Reverendissimo D. D: JOANNI MAURITIO Comiti de Manderscheidt Blanckenheim Geroldstein. Archiepiscopo Pragensi, S. R. I. Principi, Primati Regni Bohemiæ.

a. J. H. S. J.

SEPTEN:

OCCIDENS

ORIENS

MERIDIES

PROVINCIA BREMENSIS

PROVINCIA COLONIENSIS

PROVINCIA MAGDEBURGENSIS

PROVINCIA RIGENSIS

PROVINCIA TREVERENSIS

PROVINCIA MOGUNTINA

PROVINCIA PRAGENSIS

PROVINCIA SALISBURGENSIS

PROVINCIA BISONTINA

PROVINCIA REMENSIS

GERMANIA

POLONIÆ PARS

HUNGARIÆ PARS

GALLIÆ PARS

ITALIÆ PARS

Slesvicum Ep:

Lubeca Ep:

Hammaburgum Metrop:

Ratzeburgum Ep:

Swerinum Ep:

Caminum Ep:

Samlandia

Marienwerda Ep:

Pomesania

Culma Ep:

Brema Metrop:

Verda Ep:

Havelburgum Ep:

Osnabruga Ep:

Minda Ep:

Hildesheimium Ep:

Halberstadium Ep:

Magdeburgum Metrop:

Brandenburgum Ep:

Lebusium Ep:

Ultraiectum Ep:

Monasterium Westphal: Ep:

Paderborna Ep:

Merseburgum Ep:

Naumburgum Ep:

Misnia Ep:

Erphesphurdia Ep:

Citicum Ep:

Uratislavia Ep:

Colonia Agrippina Metrop:

Traiectum ad mosam Ep:

Tungari Ep:

Leodium Ep:

Aquæ Grani Palatium Regium

Terovana Ep:

Tornacum Ep:

Atrebatum Ep:

Cameracum Ep:

Treveris Metrop:

Moguntia Metrop:

Wormatia Ep:

Spira Ep:

Wurceburg Ep:

Herbipolis Ep:

Bamberga Ep:

Praga Metrop:

Lithomislia Ep:

Olmucium Ep: Moravorum

Metæ Ep:

Virodunum Ep:

Tullum Ep:

Argentina Ep:

Aichstadium Ep:

Ratisbona Ep: Reginæ Castra

Augusta Ep:

Frisinga Ep:

Passavium Ep:

Laureacum Metrop:

Vienna Austriæ Ep:

Neostadium Ep:

Salisburgum Metrop: Iuvavium

Chiemsea Ep:

Seccovium Ep:

Basilea rauracorum Ep:

Constantia Ep:

Vindonissa Ep:

Vesontio Metrop:

Lausanna Ep:

Geneva Ep:

Sedunum Ep:

Octodurus Ep:

Curia Rhætorum Ep:

Brixinum Ep:

Gurcum Ep:

Petovio Ep:

Laventum Ep:

Sabaria Ep:

Scarabantia Ep:

Tiburnia Ep:

Celeia Ep:

Tridentum Ep:

Emona Ep:

Labacum Ep:

Tergestum Ep:

Bellica Ep:

Revalia Ep:

Dorpatum Ep:

Oiselia Ep:

Riga Metrop:

CURLANDIA

Milliaria Germanica communia

Ferdinandus Lang sculp. Coloniæ 1750.

PRÆFATIO
CHOROGRAPHICA
ET
HIERARCHICA,
DE
EPISCOPATIBUS GERMANIÆ
AB ANNO CHRISTI CCC. AD MD.

CAPUT PRIMUM.
QUI, ET QUOT DE HIERARCHIA GERMANICARUM ECCLESIARUM SCRIPSERINT?

QUi Episcopatus ad Germaniam pertineant à Sæculo IV. ad XV. à Christo nato, sperabam, me ex CAROLI à S. PAULO Episcopi Abrincensis *Geographia Sacra*, seu *Notitia antiqua Diœcesium omnium*, *Amstelodami elegantissimo typo anno* 1711. cum notis *Lucæ Holstenii* recusâ, descripturum; sed præter opinionem accidit mihi, quòd in totius Orbis Catholici, primo millenario noti, descriptione ab illo facta, nulla Ecclesia Germaniæ, nulla Germanica Diœcesis reperiatur. Galliæ, Hispaniæ, Illyrici Occidentalis & Orientalis: Patriarchatus Orientalium Ecclesiarum, Constantinopolitanæ, Antiochenæ, Jerosolymitanæ, Alexandrinæ demum, & Africæ Ecclesiæ, Diœceses, Metropoles sunt & historicè descriptæ, & in æs incisæ; nihil hujusmodi de Germaniæ Ecclesiis exspecta.

Potuisset tamen earum mentio honorifica fieri inde à II. Sæculo Christiano, quo scribebat *S. Irenæus*, Lugdunensis Episcopus, affirmans *L. 1. adversùs Hæres. Cap. III.* " Has, quæ in Germaniis sunt Ecclesiæ, non aliter credere, nec aliter " tradere, quàm Ecclesias in Iberis, in Celtis, in Oriente, in Lybia. "

Ante Illustriss. *Carolum à S. Paulo*, qui anno 1640. ediderat Geographiam sacram, *Melchior Haiminsfeldius Goldastus* Francofurti anno 1606. typo vulgavit rerum Alamannicarum Tomos tres. Tomo III. inseruit brevem annotationem de civitatibus, & Metropolibus orbis Catholici, & quales hæ sub se habeant civitates, erutam ex vetustissimo codice, qui anno Regni Caroli M. XLII, Imperii autem IX. scriptus est, judice Goldasto. In eâ sequentes Provinciæ, Metropoles & civitates Germanicæ enumerantur.

Prima Provincia Belgica habet civitates numero IV.

Metropolis civitas Treveris.
Civitas Mediomartis, id est, Metis.
Civitas Lecorum, id est, Tullo.

Civitas Viriduno.
Secunda Provincia Belgica habet civitates numero XII.
Metropolis civitas Remis.
Civitas Seſſionis.
Civitas Catalonis.
Civitas Veremundis, id eſt, Noviomacus.
Civitas Atravitum.
Civitas Camaracus.
Civitas Turnacus.
Civitas Silvanetis.
Civitas Belviaco.
Civitas Ambianis.
Civitas Morinus, id eſt, Ternacus.
Civitas Bononia.
Prima Provincia Germaniæ habet civitates numero II.
Metropolis civitas Agrippina, id eſt, Colonia.
Civitas Tungris.
Secunda Provincia habet civitates numero VIII.
Metropolis civitas Moguntiacus.
Civitas Argentoratenſis, id eſt, Stratburg.
Civitas Nemnetis, id eſt, Spira.
Civitas Wangionum, id eſt, Wormatia.
Civitas Wirtzburgenſis.
Civitas Conſtantia.
Caſtrum Rubilocus, quod Eichſteti dicitur.
Civitas Auguſta Vindelicûm, id eſt, Auverpurch.
Provincia Bajoariorum, id eſt, Noricus Ripenſis ſuper Danubium, ſive Noricus Mediterraneus, habet civitates numero VI.
Metropolis civitas Juvavo, id eſt, Salzburg.
Civitas Regino.
Civitas Pataviæ.
Civitas Friſingenſis.
Civitas Nova.
Civitas Sabionenſis.
Provincia Sequanorum habet civitates numero VII.
Metropolis civitas Veſontio.
Civitas Equeſtris, id eſt, Aventicus.
Civitas Baſilienſis.
Civitas Vindonenſis.
Civitas Argentarienſis.
Civitas Ebritunenſis.
Civitas Rauracenſis.

Aubertus Miræus anno 1613. Antverpiæ edidit notitiam Orbis Chriſtiani Libris quinque. Libro II. profert *Codicem Provincialem veterem*, vel *Provinciale Romanum*,

manum, ex quatuor MSS. Parisinis, qui codex jam antea Romæ anno 1603. impressus, & alibi recusus fuerat.

In eo leguntur octo Archi-Episcopatus in Alemannia.
Moguntinus Archi-Episcopatus cum quatuordecim Suffraganeis.
Coloniensis Archi-Episcopatus cum quinque Suffraganeis.
Bremensis Archi-Episcopatus cum quinque Suffraganeis.
Rigensis Archi-Episcopatus cum sex Suffraganeis.
Magdeburgensis Archi-Episcopatus cum quinque Suffraganeis.
Salisburgensis Archi-Episcopatus cum octo Suffraganeis.
Treverensis Archi-Episcopatus cum tribus Suffraganeis.
Vesontionensis Archi-Episcopatus cum tribus Suffraganeis.

Ipse *Carolus à S. Paulo* in *Geographia Galliæ* recitat acceptam à SIRMONDO notitiam Provinciarum & civitatum Galliæ, *Honorii Augusti*, ùt videtur, temporibus conditam, in qua recensentur
Provinciæ Belgicæ primæ Metropolis civitas Treverorum,
Provinciæ Germaniæ primæ Metropolis civitas Moguntiacensium,
Provinciæ Germaniæ secundæ civitas Agrippinensium Metropolis,
Provinciæ maximæ Sequanorum Metropolis civitas Vesontionensium.

Post Geographiam *Caroli à S. Paulo* recusam Amstelodami anno 1711. subnectitur *Parergon*, in quo quintuplex exhibetur *Notitia antiqua Patriarchalium & aliarum Ecclesiarum.*

I. Notitia Græco-Latina ex codice Vaticano.

II. Notitia veterum Provinciarum, & urbium, quæ sub Imperatore Romanorum apud Constantinopolim sedente reguntur, Græco-Latina ex Vaticano eodem vetere codice.

III. Notitia Ecclesiastica ex Regia Bibliotheca Parisina, Græco-Latina.

IV. Notitia quinque Patriarcharum, ex Regia Parisina Bibliotheca, Latina tantùm. In hâc septem Archi-Episcopales Ecclesiæ Germaniæ leguntur.

Archi-Episcopus Moguntinus habet sub se Suffraganeos: Pragensem, Moraviensem, vel Holomucensem: Eistetensem, Herbipolensem, vel Wirceburgensem: Constantiensem, Curiensem, Argentinensem, Spirensem, Verdensem, Udemesensem, Alunstatensem, Patterburnensem, Pandeburgensem, Augustensem.

Archi-Episcopus Coloniensis hos habet Suffraganeos: Leodiensem, Trajectensem, Monasteriensem, Mindensem, Osemburgensem.

Archi-Episcopus Bremensis hos habet Suffraganeos: Barduicensem, Solesvicensem, Raskeburgensem, Zermensem, Libicensem, Rigensem, vel Amonensem.

Archi-Episcopus Magdeburgensis hos habet Suffraganeos: Aldeburgensem, Brandeburgensem, Misensem, vel Misnensen: Merseburgensem, Cicensem, vel Nunburgensem.

Archi-Episcopus Salzeburgensis hos habet Suffraganeos: Pataviensem, Ratisbonensem, Frisingensem, Gurcensem, Brixinensem.

Archi-Epiſcopus Treverenſis hos habet Suffraganeos : Metenſem , Tullenſem , Virdunenſem.

Archi-Epiſcopus Biſuntinus hos habet Suffraganeos : Baſilienſem , Lauſanenſem , ſive Sillicenſem.

In ultima notitia PARERGI , deſumptâ ex veteri MS. Bibliothecæ *Thuanæ* , iidem ſeptem Archi-Epiſcopatus Germaniæ enumerantur: ſed inter Moguntini Suffraganeos additur Alberſtadienſis , & Parabergenſis , ſub quibus nominibus latent Halberſtadienſis , & Bambergenſis. Rurſum Bremenſi ſubjiciuntur Mickelburgenſis , vel Cerinenſis ; qui idem erit , ac ſupradictus Zermenſis , pro Swerinenſi. Rigenſis , ſeu Livenenſis loco Amonenſis : Solonienſis idem , qui Solesvicenſis , Schlesvicenſis. Salisburgenſi ſubjiciuntur Sequonenſis , Riemeſenſis , Lavendienſis , Remenſis , Seckovienſis. Reliqua nomina eadem ſunt , quæ in notitia quarta recitantur. Non mutavi Orthographiam Civitatum Epiſcopalium Germaniæ , cum eædem ſatis notæ ſint Hiſtoriophilis , & Germaniæ popularibus.

Limnæus Tom. I. Juris Publici Imperii Romano-Germanici, *Anno* 1645. *Argentorati* Impreſſo *Cap. VIII.* edidit Catalogum Ordinum Sacri Imp. Romano-Germanici , qui intra annos circiter CCCC. civitati Germaniæ adſcripti , jus ſuffragiorum in Comitiis habeant ; quem catalogum deſumpſit tum ex tabulis publicis , quas *Fridericus III.* in Comitiis Ratisbonenſibus anno 1471. In acta Imperialia referri mandavit , tum ex Receſſibus & Matriculis Imperii variis , veteribus & novis.

Petrus Bertius Commentariorum de rebus Germaniæ Lib. II. Cap. III. hanc eandem matriculam excuderat Amſtelædamenſi typo *Joannis Janſonii* anno 1616. Quæ ideo adnoto , ne quis Tiro ex hodierno ſtatu & numero Epiſcoporum metiatur ſtatum & numerum Epiſcoporum Germaniæ ante annum MD. In iſtis autem Catologis , ſeu Matriculis exeunte ſæculo XV. inter membra Imperii Eccleſiaſtica ſequentes leguntur

ARCHI-EPISCOPI.

Archi-Epiſcopus & Elector Moguntinus.
Archi-Epiſcopus & Elector Trevirenſis.
Archi-Epiſcopus & Elector Colonienſis.
Archi-Epiſcopus Aquilejenſis Patriarcha.
Archi-Epiſcopus Magdeburgenſis , Primas Germaniæ.
Archi-Epiſcopus Lugdunenſis , Primas Galliæ.
Archi-Epiſcopus Salisburgenſis , Legatus Sedis Apoſtolicæ.
Archi-Epiſcopus Bremenſis in Saxonia.
Archi-Epiſcopus Biſantinus in Burgundia.
Archi-Epiſcopus Gnesnenſis in Polonia.
Archi-Epiſcopus Lundenſis in Dania.
Archi-Epiſcopus Rigenſis in Livonia.
Archi-Epiſcopus Pragenſis in Bohemia.

EPIS-

EPISCOPI.

Bambergensis, immediatè sub Romano Pontifice.
Misnensis, immediatè sub Romano Pontifice.

SUFFRAGANEI.

Sub Moguntino.

Episcopus Herbipolensis, qui & Wirceburgensis.
Episcopus Vangionum, qui & Wormatiensis.
Episcopus Nemetum, qui Spirensis.
Episcopus Argentinensis, qui Strasburgensis.
Episcopus Aureatensis, qui Eychstetensis.
Episcopus Pragensis — à Carolo IV. in Archi Episcopatum
Episcopus Olomucensis — Bohemicum translati sub Clemente IV.
Episcopus Constantiensis, qui & Merseburgensis, ad lacum Podamicum.
Episcopus Curiensis in Rhætia.
Episcopus Verdensis in Saxonia.
Episcopus Augustanus in Vindelicia.
Episcopus Hildesheimensis in Saxonia.
Episcopus Paterbornensis in Westphalia.
Episcopus Halberstadensis in Saxonia.

SUFFRAGANEI.

Sub Archi-Episcopo Coloniensi.

Episcopus Tungrorum, qui Leodiensis.
Episcopus Mimingerodensis, vel Mimingardisurdensis, qui Monasteriensis in Westphalia.
Episcopus Trajectensis in Hollandia, qui Ultrajectinus.
Episcopus Mimindonensis, qui Mindensis in Westphalia.
Episcopus Osnabrugensis in Westphalia.

SUFFRAGANEI.

Sub Aquilegiensi, vel Forojuliensi.

Episcopus Tarvisinus in Marchia Veneta, quæ imperitè vulgò dicitur Vandalica.
Episcopus Polensis, vel Polanensis in Histria.
Episcopus Tergestinus, qui & Triestensis in Histria.

SUFFRAGANEI.

Sub Parthenopolitano seu Magdeburgensi.

Episcopus Martisburgensis, qui Merseburgensis.
Episcopus Mœsianus, qui Michnensis.

Epiſcopus Neapolitanus, qui Naumburgenſis, olim Citizenſis.
Epiſcopus Brennopolitanus, qui Brandeburgenſis.
Epiſcopus Havelburgenſis.

SUFFRAGANEI.

Sub Archi-Epiſc. Juvavenſi, ſeu Salisburgenſi.

Epiſcopus Reginoburgenſis, qui Ratisbonenſis.
Epiſcopus Laureacenſis, poſtea Patavienſis.
Epiſcopus Tridentinus.
Epiſcopus Brixinenſis.
Epiſcopus Fraxinenſis, qui Friſingenſis.
Epiſcopus Chiemſenſis, qui & Chiemſeenſis.
Epiſcopus Gorcienſis, qui & Gurcenſis in Carinthia.
Epiſcopus Seccovienſis, qui & Segovienſis.
Epiſcopus Laubianus, qui Laventinus in Carnia.
Epiſcopus Fabianenſis, qui Viennenſis in Auſtria.
Epiſcopus Neoſtadienſis: hic nondum Seſſionem in Comitiis obtinuit.

SUFFRAGANEI.

Sub Hammaburgenſi, ſive Bremenſi.

Epiſcopus Vagrianus, qui Lubecenſis, olim Aldenburgenſis.
Epiſcopus Suerinenſis in Megalopolia.
Epiſcopus Libuſſinus in Brandenburgia.
Epiſcopus Sleswicenſis in Dania.
Epiſcopus Caminenſis in Pomerania.
Epiſcopus Raceburgenſis in Megapolia.
Epiſcopus Obotritorum.

SUFFRAGANEI.

Sub Biſantinenſi, vel Burgundici.

Epiſcopus Rauracorum, qui Baſilienſis.
Epiſcopus Aventicorum vel Antuatum, qui Lauſanenſis.
Epiſcopus Bellicenſis.

SUFFRAGANEI.

Sub Gneznenſi, ſeu Polonici.

Epiſcopus Vratislavienſis, qui Breslenſis in Sileſia.
Epiſcopus Clocenſis in Maſovia.
Epiſcopus Uladislavienſis, ſeu Leslawenſis in Cujavia.
Epiſcopus Warmienſis in Boruſſia.
Epiſcopus Cracovienſis in Polonia.
Epiſcopus Lublinenſis in Polonia.

Hi

Hi ſub Alberto I. Imp. & Wenceslao Rege Bohemiæ & Poloniæ inter Ordines Imperii celebrati memorantur, utì & Epiſcopus Poznanienſis, qui anno 968. ſub Magdeburgenſi fuit, nunc eſt ſub Gneznenſi.

S U F F R A G A N E I.

Sub Rigenſi, ſeu Livonici.

Epiſcopus Curienſis, qui & Curlandicus.
Epiſcopus Revalienſis.
Epiſcopus Oiſelienſis.
Epiſcopus Torpatenſis, qui & Darptenſis.

S U F F R A G A N E I.

Sub Pragenſi, vel Bohemici.

Epiſcopus Olomucenſis in Moravia.
Epiſcopus Lutomiſchlenſis.
Epiſcopus Blyzimenſckianus. Hujus nomen non legitur in Receſſibus Imperii: attamen Goldaſtus eum enumerat ex matricula anno 809. condita.

S U F F R A G A N E I.

Sub Remenſi.

Epiſcopus Cameracenſis.
Epiſcopus Atrebatenſis, qui & Arraſenſis.
Epiſcopus Tornacenſis.
Epiſcopus S. Audomari in Flandria.

S U F F R A G A N E U S.

Sub Viennenſi in Gallia.

Epiſcopus Sedunenſis, qui & Valleſianus, & Sittenſis.

S U F F R A G A N E I.

Sub Lugdunenſi in Gallia.

Epiſcopus Cabillonenſis, qui Chalonienſis, vel Schalonenſis.
Epiſcopus Matiſconenſis in Burgundia.

E P I S C O P I.

Sub magno Magiſtro Ordinis Teutonici, qui in Boruſſia obtinet dignitatem Archi-Epiſcopi.

Epiſcopus Ermlandiæ.
Epiſcopus Heilspergenſis.
Epiſcopus Culmenſis, qui & Culmſeenſis.
Epiſcopus Premislavienſis.
Epiſcopus Pomeranenſis.
Epiſcopus Sambienſis, qui & Samlandiæ.
Epiſcopus Riſeburgenſis.

Hi omnes, tanquam origine Germani, & in Provincia Germanica residentes, ad decidendas graviſſimas Imperii controverſias adhibiti fuerunt ante annum. MD. alii ſtabiliter, alii per duo aut tria ſæculi. Hactenus *Limnæus loc. cit.*

Quis Status harum Diœceſium fuerit poſt annum MD. dabimns ſuo loco ex *Oldenbergi Limnæo enucleato Tom. I. L. I. C. V.* & ex *Hermanno Conringio de finibus Imperii Germanici.*

Caſpar Bruſchius Bohemus ex Egra anno 1549. Norimbergæ edidit de omnibus totius Germaniæ Epiſcopatibus Epitomen, quam *Joannes Geroldus* anno 1551. Germanicam fecit.

Ex his manifeſtum videtur, ſcientiam Hierarchiæ Germanicarum Eccleſiarum Illuſtriſſimo Carolo à S. Paulo non defuiſſe, ſed voluntatem, cujus cauſam non indago; ſed mortuo bene precor.

Judicavi autem, Mappam Chorographiam Epiſcopalium ſedium Germaniæ, quotquot ab anno Chriſti CCC. ad MD. extitêre, huic operi lucem eſſe fœneraturam, cui brevem in hac Præfatione addendum duxi notitiam Originis, ſimúlque factas fortè in his ſedibus mutationes Lectori indicandas poſt *Aubertum Miræum*, qui anno 1620. Lugduni edidit *Geographiam Eccleſiaſticam*, in qua Provinciæ Metropoles, ſive urbes titulo Epiſcopali illuſtres ſerie Alphabeti digeſtæ leguntur. Sequor & Beyerlinck in Theatro vitæ humanæ anno 1631. edito Coloniæ *verbo Epiſcopus.* Sequor & *P. Scherer è Soc. Jeſu,* qui brevem Geographiam Hierarchiæ, ſive Statûs Eccleſiaſtici Romano-Catholici per orbem univerſum diſtributi ſuccinctam deſcriptionem Hiſtorico-Geographicam edidit anno 1703 Monachii. *P. Hadrianus Daude Profeſſor publ. Hiſtoriarum in univerſitate Wurceburgenſi*, Majeſtatem Hierarchiæ Eccleſiaſticæ conſcripſit, anno 1745. Wurceburgi typis excuſam, cujus Cap. IV. Sect. II. de Archi-Epiſcopis Germaniæ: Cap. V. Sect. II. & III. de Epiſcopis Germaniæ ſigillatim tractat. De iiſdem agit *Pfeffinger ad Vitriarium Tom. I. L. I. Tit. XV. Chriſtophorus Wintzler* I.V.L. de Jurisdictione Epiſcoporum Germaniæ.

Ex his condo ſequentem Catalogum Sedium Metropolitanarum & Cathedralium Germanicarum.

CAPUT II.

Catalogus Eccleſiarum Germanicæ Hierarchiæ, ſeu Metropolitanarum & Cathedralium, additis earundem primordiis, & deſignatis Epiſcopis, qui eaſdem circa annum MD. tenuerunt.

MAGUNTIA METROPOLIS.

Archi-Epiſcopus Moguntinus refert initia ſuæ Sedis ad tempora Apoſtolorum. Eſt Sacri Rom. Imperii Princeps, Elector, & Archi Cancellarius per Germanicam.

Anno

Anno MD. hanc regebat Ecclesiam *Bertholdus Comes ab Henneberg de Rembild*, in Episcoporum Moguntinorum ordine XCII. Archi-Episcopus LII. Elector XXXVI. *Judice Serario.*

Suffraganeos tum habebat Episcopos XII. plures aliis annis huic Metropoli fuêre subjecti, quos nunc ordine Alphabetico enumerabo.

ARGENTINENSIS Episcopus jam sæculo VII. erat *S. Amandus.* Hujus subin successores S. R. I. Principis & Landgravii Alsatiæ titulo fuere condecorati.

Anno MD. *Carolus Lotharingiæ Dux*, & S. Rom. Ecclesiæ Cardinalis, hanc Cathedram tenuit Antistes LXXXII.

AUGUSTANI Episcopi suæ primordia Ecclesiæ petunt à *S. Dionysio* circa annum Christi CCCII. *Judice Corbiniano Khamm.*

Anno MD. eidem præfuit *Fridericus Comes à Zolleren*, Episcopus Augustanus LVII.

BASILEENSIS Cathedra, olim Augustæ Rauracorum, fuit sub Visontino Metropolita maximæ Sequanorum, seu Lugdunensis V.: inde circa annum DV. Basileam translata. Eodem anno DV. *Adelphius* Rauracorum Ep. Synodo Aurelianensi interfuit.

Anno MD. *Caspar zu Rhin von Mulhusen* erat LI. Episcopus Basileensis.

BURABURGENSIS in Hassia Episcopus I. *Albinus*, seu *Witta*, à *S. Bonifacio* Legato Apostolico institutus fuit anno DCCXLI. sed paulo post sub secundo Antistite desiit hic Episcopatus, ejúsque major pars Paderbornensi, nonnulla Moguntinæ Diœcesi accessit.

CONSTANTIA ad *S. Beatum*, Apostolicæ ætatis virum, suæ refert Ecclesiæ originem, priùs tamen Vindonissæ, quæ Suffraganea erat maximæ Sequanorum sub Vesontino Archi-Episcopo, fixa fuisse sedes, indéque circa annum DXCVII. Constantiam translata creditur.

Anno MD. *Hugo de Hohenlandenburg* hanc Ecclesiam moderabatur Episcopus LXXXIV.

CURIA, Rhætorum civitas, ad Sæculum II. Christianum Evangelii lucem sibi illuxisse credit.

Anno MD. *Henricus Baro de Hown* in ejus Ecclesiæ Cathedra sedebat.

EYSTAT, AICHSTADIUM (Aureatum aliàs dictum à civitate, quam Attila evertit) à *S. Bonifacio* primum accepit Episcopum *Willibaldum* circa annum DCCXLI.

Anno MD. *Gabriel ab Eyb*, LII. hujus Sedis Episcopus numerabatur.

ERPHESFURT in Thuringia primum & ultimum habuit Episcopum *Adalarium*, à *S. Bonifacio*, quà Legato Sedis Apostolicæ, constitutum. Subinde ea Thuringiæ portio Moguntini Archi-Episcopi ditioni incorporata fuit, hodiéque manet.

HALBERSTADIUM primum Episcopum vidit *Hildigrimum* sub Ludovico

Pio Imp. anno DCCCXIV. Jam ſub Carolo M. Salingenſtadii, ſæculo VIII. exeunte, deſignata illic dicitur fuiſſe Sedes Epiſcopalis.

Anno MD. *Erneſtus Saxoniæ Dux*, & Archi-Epiſcopus Magdeburgenſis, ſimul Halberſtadienſem adminiſtravit Eccleſiam, à *S. Hildegrimo* trigeſimus nonus.

HERBIPOLENSIS, ſeu WIRCEBURGENSIS Epiſcopatus inſtitutus eſt à *S. Bonifacio* Legato Apoſtolico anno DCCXLI., primo hujus Sedis Præſule conſecrato *Burchardo*:

Paulò ante annum MD. *Laurentius à Bibra* LXI. ejuſdem Eccleſiæ Antiſtes ſalutabatur.

HILDESHEIMIUM ſub Ludovico Pio Imp. *Guntharium* primum Epiſcopum obtinuit anno DCCCXIV., quanquam *Carolus M.* Aulicæ jam pridem deſtinâſſet virum, illi parti Saxoniæ invigilantem.

Anno MD. *Bertholdus Baro de Landsberg* mitram Hildeſienſem ſimul & Verdenſem geſtabat, Epiſcopus Hildeſinus XLV.

PADERBORNA, à Carolo M. ſæpius viſitata, primùm Wirceburgenſi Epiſcopo commiſſa fuit. *Schatenus S. Hathumarum* anno DCCXCV. primum illi Epiſcopum datum ſtatuit, &

Anno MD. *Hermannum Haſſum*, Colonienſem Archi-Epiſcopum, Eccleſiæ Paderbornenſis Adminiſtratorem, Epiſcopum numero XXXVI.

SPIRENSIS Civitas, Nemetum præcipua Sedes, jam IV. Sæculo habebat *Jeſſen* Epiſcopum, Concilii Sardicenſis collegam anno CCCXLVI., nec prioris cujuſpiam eſt memoria.

Anno MD. *Philippus à Roſenberg* Antiſtes LXVIII. eandem gubernabat.

VERDENSIS, ad Alleram & Viſurgim confluentes ſitæ civitatis, primus Epiſcopus dicitur *S. Swibertus*, qui tamen priùs Bardevici, quàm Verdæ, ſtationem fixerit.

Anno MD. Catholicum Præſulem numero XLIX. habebat *Bertholdum ex Baronibus de Landsberg.*

WORMATIA, Vangionum urbs capitalis, *Victorem*, Sardicenſi Concilio anno CCCXLVII. præſentem, & antiquiſſimum Præſulum ſuorum oſtentat.

Anno MD. *Joannem à Dahlberg* Epiſcopum LXII. venerabatur.

BAMBERGA, Franconiæ urbs, ſita quidem intra Provinciam Moguntinæ, attamen ab *Henrico Sancto* Imp. inſtituta ibidem & dotata Eccleſia primum Epiſcopum *Eberhardum* in Concilio gemino Francofortenſi anno MVII. & MVIII. habuit, eámque ſoli Apoſtolicæ Sedi immediatè ſubjectam, declaravit Eugenius III. Papa, Bullâ anni MCXLV.

Anno MD. *Henricus Groſs à Drockau* Antiſtes Catholicus XXXVI. Bambergam paſcebat.

PRAGENSIS & OLOMUCENSIS Eccleſiæ ab Moguntiæ Archi-Epiſcopo exemptæ, infrà ſuo loco memorabuntur. V. *Serarium Moguntiacarum rerum L.* I. *C. XXII.*

TRE-

TREVERIS METROPOLIS.

TREVERIS, urbs antiquiſſima, ab Apoſtolorum ævo Eccleſiæ ſuæ primum Epiſcopum multis ſæculis credidit *S. Eucharium.* Hoc ſæculo *S. Agritius*, qui Arelatenſi I. Concilio ſubſcripſit anno CCCXIV., primus ejuſdem Sedis certus Epiſcopus ſcribitur à nonnullis.

Anno MD. *Joannes Marchio Badenſis* hanc antiquiſſimam Cathedram rexit Epiſcopus CI., S. R. I. Elector, per Galliam, & Regnum Arelatenſe Archi-Cancellarius.

Suffraganeas habet Metas, Tullum, Verodunum.

METÆ, Mediomatricum civitas, primum Epiſcopum *Clementem*, S. Petri Diſcipulum, ſuis in faſtis nominat. *Victor*, qui Concilio Sardicenſi anno CCCXLVII. ſubſcripſit, notior eſt.

Anno MD. *Henricus*, Lotharingici ſanguinis Princeps, huic Eccleſiæ præſidebat.

TULLUM, Leucorum civitas, *S. Manſuetum*, Apoſtolorum diſcipulum, primum habet in catalogo ſuorum Antiſtitum,

Anno verò MD. *Obricum de Blammont*, Epiſcopum LXXI.

VERODUNUM, urbs Lotharingiæ, *B. Santinum*, Concilii Sardicenſis, anno CCCXLVII. celebrati, nobile membrum, primum ſibi fuiſſe Epiſcopum, conſtanti, & univerſali traditione paternâ credit. Idem Anticlavorum Epiſcopus dicitur apud *Chapeauvillæum.*

Anno MD. diem ſupremum vidit *Guillielmus de Haraucourt*, qui ſedis hujus LXXX. numeratur Epiſcopus à *Bucelino.*

COLONIA METROPOLIS.

COLONIA, Auguſta Agrippinenſium civitas, *Maternum*, Apoſtolici ſæculi virum, Principem ſuorum Epiſcoporum ſtatuit. *Launoio*, & ejus ſequacibus *Maternus* nullus Coloniæ vixit, niſi is, qui ſæculi IV. initio anno CCCXIII. Romano Concilio interfuit.

Anno MD. *Hermannus* ex *Haſſiæ* Landgraviis ſumma cum laude hanc Eccleſiam gubernabat Epiſcopus LXVI, per Italiam Archi-Cancellarius, Sedis Apoſtolicæ Legatus natus, Dux Weſtphaliæ, S. R. I. Princeps Elector.

Suffraganeæ Colonienſis.

LEODIENSIS Eccleſia, antea Tungrenſis & Trajectenſis, primum Epiſcopum ſuum *S. Maternum* numerat, eundem, quem Colonia, & Treveri præ ſe ferunt. *S. Servatius*, qui Sardicenſi, & variis Synodis Sæculo IV. interfuit, notior eſt.

Anno MD. *Joannes Comes Hornenſis* LXXXIII. Sedis hujus Epiſcopus fuit, *teſte Bucelino.* Scribitur Dux Bulloniæ, & Comes Loſſenſis.

MONASTERIENSIS, ſeu MIMIGARDEFORDENSIS in Weſtphalia Præſul I. fuit *S. Ludgerus*, deſignatus jam pridem à *Carolo. M.* circa annum DCCXC.

ſed non ante annum DCCCIV. conſecratus ab *Hildebaldo* Archi-Epiſcopo Colonienſi Metropolita ſuo.

Anno MD. Monaſterienſibus præerat *Conradus Comes de Rietberg* Epiſcopus XLIV.

OSNABRUGENSIS, vel OSSEMBRUGENSIS Civitas, ab Anno DCCLXX. deſtinata modò fuit Sedes Epiſcopalis à *Carolo M.* *Wibo* primus ejuſdem Epiſcopus initiatus eſt ab *Altfrido* Leodienſi comprovinciali ſuo anno DCCLXXX. judice *Schateno*.

Anno MD. eundem cum Monaſterienſi Eccleſia Epiſcopum numero XLVIII. reverebatur *Conradum V. Comitem Rietbergenſem.*

MINDENSIS Diœceſis *Ercambertum* Epiſcopum primum non niſi anno DCCCIV. adiiſſe ſtabile regimen, judicat *Erkartus Tom. II. Hiſt. Franc.* ad h. annum.

Anno MD. *Franciſcus* Dux *Brunswicenſis* inter Catholicos hujus Eccleſiæ Præſules LII. numerabatur.

ULTRAJECTENSIS Eccleſiæ, ſeu Wiltabergi primam curam ſacram ſuſcepit *Cunebertus* Archi-Epiſcopus Colonienſis: ſubin *Willibrordus*, & *Bonifacius* Apoſtolicâ prædicatione locum illuſtrârunt. Anno DCCLXXVII. poſt obitum *Gregorii* Abbatis, Eccleſiæ Trajectenſis ad Rhenum Rectoris, ſuffectus eſt *Albinus I.* à Colonienſi Metropolita Epiſcopali dignitate donatus.

Anno MD. *Fridericus Marchio Badenſis*, Antiſtes Ultrajectinus LVIII. clavum hujus Eccleſiæ moderabatur.

BREMA, Viſurgi incumbens civitas, *Caroli M.* Regis Zelo fidei præconem primum obtinuit *Willebadum*, anno DCCLXXX. in Wigmodiam & circumjecta loca miſſum. Hic anno DCCLXXXVII. Wormatienſi in Synodo conſecratur Bremenſium Epiſcopus, Metropolitæ Colonienſi ſuffraganeus, ùt ait *Cranzius*. Anno DCCCXLVII. Eccleſia Bremenſis unita fuit Hamburgenſi, ſimúlque exempta ab obedientia ſedi Colonienſi debita. Teſte *Bulla Nicolai I. Papæ de anno DCCCLXIV.*

LAUREACENSIS METROPOLIS.

LAUREACUM urbs erat, haud procul à Danubio, & Anaſo confluentibus ſita: Metropolis Norici, & Pannoniæ à Sæculo V. ad VIII. & IX. Ad *S. Marcum*, Apoſtolorum diſcipulum, exordia fidei & Cathedræ referebat. *S. Maximilianus* medio ſæculo III. Laureacenſium Archi-Epiſcopus & Martyr audit. Laureaco everſo, Pataviam translata ſedes. *Theodorus* ex Chor-Epiſcopo Laureacenſi primus Patavienſis Epiſcopus obiit anno DCXXIII. *Urolphus* ſæculo IX. Pallium ab *Eugenio II. PP.* accepiſſe ſcribitur: unde & uſque ad extremum IX. & medium ſæculum X. dicuntur Archi-Epiſcopi. Cæterùm à ſæculo X. ad XV. Patavienſes Epiſcopi ſuffraganei fuerunt ſub Salisburgenſi Metropolita.

Suffra-

Suffraganei Laureacensis Ecclesiæ certi fuêre sequentes.

FAVIANENSIS, seu VINDOBONENSIS Episcopus in Pannonia. Sæculo V. hanc sedem tenuit *Mamertinus*, sæculo IX. *Rathfredus*. *Favianæ*, seu *Fabianæ*, & *Vindobonæ* rectè congruere nomen *Viennæ* Austriæ, scribit *Hansitzius Tomo I. Germaniæ sac. pag.* 72.

SPECULIANENSIS Antistes *Methodius* anno DCCCXXIV. inclaruit. Fors eadem hæc sedes est, quæ hodie Olomucensis.

NITRAVIENSIS Episcopus *Adelwinus*, deinde *Wichindus* sub *Woldinio* Laureacensi Episcopo floruerunt.

VETUARENSIS in Pannonia Episcopus sæculo IX. notus est sub *Urolpho* Metropolita.

Sequentes Episcopatus certi sunt; dubitatur autem, quibus Archi-Episcopis subjecti fuerint, Laureacensi, an Aquileiensi, an Juvaviensi.

CELEIANUS, seu CELEIENSIS Episcopus *Joannes* Synodo Gradensi anno DLXXIX. assedit.

PETOVIENSIS, PETOVIONENSIS, seu PETABIONENSIS, *Victorinus* Episcopus sæculo III. claruit, sæculo IV. *Marius*, & *Julianus Valens* intrusus, sæculo VI. *Virgilius*.

TIBURNIENSIS Episcopus. Tiburnum urbs erat Norici mediterranei, cujus *S. Paulinus* sæculo V. erat Episcopus. Deinde *Leonianus* & *S. Modestus*.

ÆMUNDA Urbs est Histriæ, in cujus reliquiis exstructa fuit civitas nova Episcopalis sub Aquileiensi Patriarcha.

ÆMONA, EMONA vel HEMONA rectè cum Labaco, hodiernâ Carniolæ Metropoli, confunditur.

Concludo cum *Hansitzio*: Laureacensis Metropolis intra IV. & VIII. sæculum septem Suffraganeas sedes numerabat, vel septem Parochias, ùt Pontifices loquuntur. In Pannonia superiore Vindobonensem, Stridonensem, Sisciacensem: in inferiore Mursensem, Cibulensem, Sirmiensem: in Mœsia superiore Singidunensem. An autem, & quæ ex his sedibus subinde ad Salisburgensem, aut Aquilejensem transierint: an & quæ civitates penitus extinctæ: quæ nomine mutato supersint, nunc examinare non vacat. *Hansitz. in Corollar. Tom. I. Germ. Sacræ.*

Lazius aliter hos Episcopatus enumerat. Laureacensi Metropoli subfuerunt Tiberinensis, Quintaviensis, Pataviensis in Vindelicis: Ovilabiensis in Norico Ripensi. Juvaviensis, Soliensis, Celeianus, Petoviensis, & Taurisanus Episcopatus in Norico Mediterraneo. *Lazius L. II. Rerum Viennens. C. II.* cui subscribit *Miræus in Geograph. Ecclesiastica*, & *Caspar Bruschius.*

SALISBURGUM METROPOLIS.

SALISBURGUM, olim JUVAVIUM, primum Epiſcopum *S. Rupertum* numerat, qui anno DCCXVI. cathedram fixit in Bajoaria ſub Duce *Theodone.* Anno DCCXCIII. *Arno* Epiſcopus VI., Primus Archi-Epiſcopus, pallium accepit à *Leone III.* Papa.

Anno MD. *Leonardus* nobilis de *Keutſchach* Archi-Epiſcopus XLVII. florebat, Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Legatus natus, Primas Germaniæ.

Eccleſiæ Suffraganeæ.

Auguſtana, cujus Epiſcopus primus *S. Dionyſius* ſcribitur à Bucelino circa annum CCXCVI. ab aliis CCCII. floruiſſe, & ſub Salisburgenſi, vel Laureacenſi ſtetiſſe: ſed qui eum ſecuti ſunt, certò fuêre Suffraganei Metropolitæ Moguntini.

BRIXINA primum *S. Caſſianum* Epiſcopum circa annum CCCLX. Sabione reſidentem oſtendit, unde Sabionenſes Epiſcopi dicti; donec MXXXVIII. Sabione Brixinam ſedes translata fuit.

Anno MD. *Melchior à Beckaw*, S. R. E. Cardinalis, Brixinenſis Epiſcopus in Comitatu Tirolis erat.

CHIEMSEENSIS Epiſcopatus ad lacum cognominem inſtitutus fuit ab *Eberhardo II.* Salisburgenſi Metropolita anno MCCXV. Primus Epiſcopus *Rudigerus de Radecb.*

Anno MD. ejusd. ſedis Antiſtes XXIV. fuit *Ludovicus Ember.*

FRISINGA primum Epiſcopum *S. Corbinianum* habuit circa annum DCCXXX.

Anno MD. *Philippus, Comes Palatinus Rheni, & Bavariæ Dux* hanc cathedram ornabat.

GURCUM, civitas in Carinthia, à flumine Gurco nomen trahit: à Metropolita ſuo Salisburgenſi proprium & primum nacta fuit Epiſcopum, *Guntherum Comitem Helfenſteinium* anno MLXXII. pro Carenthanis, & Sclavis juvandis.

Anno MD. *Raymundus Perauldus, S. R. E.* Cardinalis idem & Epiſcopus Gurcenſis erat.

LAVANTINA Diœceſis inſtituta fuit ab *Eberhardo II.* Metropolita Salisburgenſi anno MCCXXVI. apud S. Andream in Laventmund. *Udalricus* primus ei Epiſcopus datus.

NEOSTADIENSIS in Auſtria civitas, *Friderico IV.* Auguſto erecta eſt ſedes Epiſcopalis anno MCCCCLXVIII. à Paulo II. Papa.

PATAVIENSIS (antea Laureacenſis) à ſæculo X. ad XV. ſubjectus fuit Epiſcopus Metropolitæ Salisburgenſi. *Vide ſupra Laureacenſis.*

RATISBONENSIS Epiſcopatus multos Slavorum Apoſtolos, ſeu Epiſcopos numerat inde à *S. Paulino*, circa annum CCCCLXX. Certior notitia eſt Epiſcoporum à *Gaubaldo*, anno DCCXL. per *S. Bonifacium*, Legatum Apoſtolicum, inſtituto, conſecrato, & à tribus aliis Bajoariæ Epiſcopis diviſo.

Anno MD. *Rupertus II. Comes Palatinus, Bavariæ Dux*, eam cathedram regebat.

SECCO-

SECCOVII in Stiria ſedem Epiſcopalem ſtatuit ſuprà laudatus *Eberhardus II.* Archi-Epiſcopus Salisburgenſis, circa annum MCCXX. *Carolus* primo Antiſtiti nomen erat.

Anno MD. *Matthias Scheid* ex adminiſtratore Patriarchatûs Aquilejenſis conſecratur Romæ Seccovienſis Epiſcopus XXIII.

TRIDENTUM. Sanctum *Hermagoram* , *S. Marci* diſcipulum , primi Antiſtitis *Jovini* inſtitutorem veneratur.

Anno MD. *Udalricus IV. de Liechtenſtein* Epiſcopus XCIV. in faſtis Tridentinis numeratur apud *Bucelinum.*

VIENNENSIS (olim Fabianenſis) uſque ad annum MDCCXXI. ſub Salisburgenſi Metropolita fuit. Primi Fabianenſium ac Noricorum Apoſtoli celebrantur ſæculo V. S. Severinus, ac Mamertinus: reſtaurata ſedes à Paulo II. MCCCCLXVIII. Friderico IV. Auguſto

Anno MD. *Bernardus Baro de Polheim* ſæculum XV. ùt conjicio, claudebat.

LABACUM (olim Æmona) civitas eſt accubans fluvio Laubach, Epiſcopum habet nulli Metropoli obnoxium, ſed ſummo Pontifici. Inſtitutus hic fuit Epiſcopatus anno MCCCCLXVIII. à Paulo II. PP. ad votum Friderici IV. Auguſti. *Sigismundus à Lamberg* primus Antiſtes fuit.

Anno MD. *Chriſtophorus Rauber*, nobilis Carniolus, eam ſedem obtinebat.

BREMENSIS, ſubin HAMMABURGENSIS METROPOLIS.

CUm *S. Anſcharius* anno DCCCXLVII. *Ludovici* Regis , & *Nicolai I.* voluntate Cathedram Bremenſem conjungeret Hamburgenſi ; Bremenſis ſubtracta fuit Colonienſi Metropoli , & Archi-Epiſcopalis audiit.

Anno MD. Bremenſem Metropolim regebat *Joannes Radius* , à primo Antiſtite XXXIX , qui *Chriſtophorum* , *Ducem Brunswicenſem* Catholicum , ſibi Coadjutorem elegit.

Suffraganeæ Bremenſis Metropolitanæ.

ALDENBURGENSIS & Wagriorum Eccleſia, poſtmodum LUBECENSIS, jam ab anno DCCCCLXX. *Marconem* primum Wagriorum Epiſcopum habuit. Anno MCLVIII. *Geroldus* Aldenburgenſis XII. Lubecenſis primus Antiſtes Romæ conſecratur , reſiſtente *Hartwico* , Metropolitano Bremenſi.

Anno MD. *Theodoricus Arndes* Lubecenſi Eccleſiæ præerat , qui *Friderico* Holſatiæ Duci feudum Ducatûs Holſatiæ contulit Kiloniæ in foro publico.

CAMINENSIS , ſeu Pomeraniæ, Epiſcopus primus ab *Innocentio II.* Papa conſtitutus fuit *Adelbertus* in civitate Wollin. *Otto* Pomeranorum primus Apoſtolus celebratur circa annum MCXL. Anno MCLVIII. *Conradus* ſucceſſor in Epiſcopatu Pomeraniæ, Wollino ſedem Epiſcopalem Julinum transtulit : inde tandem anno MCLXXV. *Caſimirus*, *Wratislai* Ducis filius, eandem in oppido Camino collocavit , approbante translationem *Clemente III.* anno MCLXXXVIII.

Anno MD. *Martinus Carith*, XXIV. ab *Adelberto* Epiſcopus Caminenſis, Catholicam hanc Cathedram poſſidebat.

MECKLEBURGUM Provincia & oppidum, duos ſub hoc nomine Epiſcopos habuit *Joannem Scotum*, & *Everardum* Sæculo XII. *Benno III.* Mecklenburgicus Epiſcopus, primus Swerini ſedem fixit poſt annum MCLX.

Anno MD. *Conradus Loſtius* XXXII. à primo, regebat Eccleſiam *Swerinenſem*.

RATZEBURGUM Civitas, primum Epiſcopum ſuum fuiſſe prætendit *Ariſtonem*. Tempus primordiorum hujus Cathedræ incertum eſt.

Circa annum MD. *Joannes Parckentin* erat XXVII. Catholicus Antiſtes.

SLESWICUM, urbs Epiſcopalis, Metropoli Hamburgenſi paruit uſque ad annum MLXVI., quando ſub *Aſchero*, Lundenſi Metropolitano, tam Sleswicenſis, quàm reliqui Daniæ Epiſcopi, ab Hamburgenſi Metropolita exempti fuêre. *Ericus* primus fuit Sleswicenſium Antiſtes anno DCCCCXXXVII.

Anno MD. *Detlevus van der Wiſch* eam Cathedram tenuit, electus anno MCCCCXCIX. 20. Decembris, Sleswicenſium Præſulum Catholicorum penultimus.

MAGDEBURGUM METROPOLIS.

MAGDEBURGUM civitas, diploma fundatæ apud ſe Eccleſiæ ad annum DCCCCXXXVII. ſub *Ottone I.* refert. Sed anno DCCCCLXVIII. in ſecunda Synodo Ravennæ, conſentientibus *Hattone* Moguntino, & *Haldiwardo* Halberſtadienſi Epiſcopis, *Adelbertus* Magdeburgenſis Metropolita eſt confirmatus à *Joanne XIII.* Papa, à quo & Pallium accepit. Subjecta illi primitus fuêre Merſeburgum, Cizicum, Miſnia: tum Naumburgum, & quæ Moguntino antea paruerant, Brandeburgum, Havelberga; Poznania item in Polonia, ac demum Lebuſium.

Anno MD. *Erneſtus* ex *Saxoniæ Principibus*, Archi-Epiſcopus Magdeburgenſis Comitiis Imperii Auguſtanis interfuit, & inter Aſſeſſores Regiminis Imperii locum obtinuit.

Eccleſiæ Suffraganeæ.

HALBERSTADIUM primum Epiſcopum habuit *Hildegrimum*, ex Catalaunenſi cathedra anno DCCCXIV. *à Ludovico Pio* ad hanc civitatem traductum.

Anno MD. *Erneſtus Saxo* Præſul XLI. hunc adminiſtrabat Epiſcopatum, ſimul Archi-Epiſcopus Magdeburgenſis.

MISNENSIS Eccleſiæ primum Epiſcopum *Burchardum*, Suffraganeum ſuum conſecravit *Adelbertus* Magdeburgenſis, anno DCCCCLXVIII. Anno autem MCCCCII. Cathedra Miſnenſis exempta, & Romano Pontifici immediatè ſubjecta fuit.

Anno MD. hanc Sedem obtinebat *Joannes VI. de Salhauſen* Epiſcopus à primo *Burchardo* XLII.

BRANDEBURGENSIS civitatis ad Havelam primus Epiſcopus, *Ottonis I.* Imp. beneficio, dictus fuit *Ditmarus*, Moguntini Metropolitæ Suffraganeus ab

anno

anno DCCCCXLVI. ; ſed anno DCCCCLXVIII. Diœceſis hæc Archi-Epiſcopum ſuum agnovit Magdeburgenſem.

Anno MD. Brandeburgenſibus præerat *Joannes de Bredaw*, Epiſcopus Catholicus XXXVII.: aliis ſcribitur *Joachimus de Bredaw.*

HAVELBERGENSIS Epiſcopatus fundatus eſt ab *Ottone I.* anno DCCCCXLVI. VII. Idus Maji., *Udone* Præſule nominato, ſub Metropoli Moguntina. Dein verò anno DCCCCLXVIII. tranſcripta fuit Provinciæ Magdeburgenſi ope ejuſdem *Ottonis* Auguſti, & *Joannis XIII.* Papæ.

Anno MDI. obiit *Otto II. de Königsmarck*, Havelbergenſis Epiſcopus XXXV.

LEBUSIENSIS in Marchia Brandeburgica Epiſcopus primus numeratur *Hyacinthus* circa annum DCCCCLXV. Hujus cathedræ Præſules primùm Gneſnenſi Archi-Epiſcopo paruerant: demum ſubjecti Magdeburgenſi.

Anno MD. *Theodoricus de Bulow* XXXIV. Epiſcopus erat, judice *Auguſto Benedicto Michaëlis*, *Philoſopho Göttingenſi.*

MERSEBURGI primus Antiſtes nominatus eſt *Boſo* circa annum MCCCCLXIX.

Anno MD. *Tilo à Trotte* Epiſcopus XL. hanc Eccleſiam gubernabat.

CITIZUM primum Epiſcopum habuit *Hugonem*, Monachum Benedictinum, ſub annum DCCCCLXXIV. Anno autem MII. Citizo ſedes translata eſt Naumburgum, vel Newenburgum ad Salam.

Anno MD. præfuiſſe huic ſedi videtur *Joannes de Schonberg*, Epiſcopus XXXVI. ab Erneſto Magdeburgenſi inauguratus.

POZNANIA, civitas Poloniæ, anno DCCCCLXVIII. Archi-Epiſcopali Eccleſiæ Magdeburgenſi ſubjiciebatur ex Bulla *Joannis XIII.* ſed poſtmodum Gneſnenſi Metropolitæ ſubdita manſit, & Regno Poloniæ incorporata.

RIGA METROPOLIS.

Livoniæ primus Apoſtolus & fidei præco fuit *Meinardus*, Inſtituti Auguſtiniani Canonicus ex Cœnobio Sigebergenſi, diœceſis Bremenſis, circa annum MCLXXXVI. Qui ſubinde, acceptâ benedictione ab *Hartwico*, Bremenſi Epiſcopo, ordinatus fuit Livoniæ Epiſcopus. *Cranzius Saxon. L. VII. Cap.* 14. *Albertus I.*, qui tertius erat Livoniæ Antiſtes, ſedem Cathedralem ab Ykeskola tranſtulit in oppidum RIGAM. Anno MCCXIII. *Innocentius III.* Rigenſem Epiſcopum nulli Metropolitæ ſubjectum declarat. *L. XVI. Epiſt.* 182. Anno MCCLIV. *Albertus II.* Livoniæ quintus Epiſcopus, ab *Innocentio* IV. primus dicitur Archi-Epiſcopus. Jam inde à ſæculo XIII. tam Archi-Epiſcopus Rigenſis, quàm ejus ſuffraganei Revalienſis, Dorpatenſis, Oiſelienſis, & Curionenſis in numerum Epiſcoporum & Principum S. R. I. aſciti leguntur, teſte *Pfeffingero ad Vitriarii Tom. I. Lib. I. Tit. XV. pag.* 1171.

Anno MD. quis fuerit Archi-Epiſcopus Rigæ, non reperi.

Ecclesiæ Suffraganeæ.

REVALIA, urbs episcopalis Livoniæ ab anno MCCXXIV., videtur in testimonium primæ conversionis, quam Danorum prædicationi debuit, à Danorum Regibus subjecta fuisse Metropolitæ Lundensi in Dania. *Cranzius L. VII. cap.* 14. Subin tamen Rigensem Metropolitam agnovit. *Wesselinus*, *Woldenari II.* Daniæ Regis Sacellanus, Revaliensem cathedram primus obtinuit.

DORPATUM , urbs , fit sedes episcopalis ab *Hermanno*, fratre *Alberti* episcopi Rigensis , anno MCCXXIV. Idem episcopus vocabatur Ungannensis.

OISELIA, Insula, Livoniæ à latere occidentali objecta, facta fuit sedes Episcopalis anno MCCXXV. ejusdémq; Antistes S. R. I. Princeps ab Imperatore creatus. *Guillelmus de Sabaudia* , Episcopus Mutinensis , primus usque in Oiseliam prædicationem Apostolicam extendit, qui ob fidei dilatatæ meritum Cardinalis creatus, obiit Lugduni anno MCCLI. Hic Episcopatus primò dictus Lealensis, dein Osiliensis: eundem post *Theodoricum*, & *Hermannum Alberti* fratrem circa annum MCCL. regebat *Godefridus* , Prior de Porta cœli, quod erat Monasterium ordinis Cisterciensis prope Numburgum ad Salam Thuringiæ.

SELONIENSIS, Semigallorum Episcopatus *Bernardum de Lippia* primum vi- videtur habuisse Episcopum circa annum MCCXXVIII., secundum *Lambertum*.

IN PRUSSIA AB ANNO MCC. AD ANNUM MD.

MAgnus Magister Ordinis Teutonici nunquam fuit Episcopus , nunquam jurisdictionem , quasi Episcopalem habuit ; attamen inter status S. R. I. post omnes Archi-Episcopos , & ante omnes Episcopos Germaniæ locum obtinet.

Antequam *Innocentius IV.* anno MCCXLIII. & *Alexander IV.* audito mirabili progressu Catholicæ fidei inter Prussos per fratres Teutonici ordinis , cogitaret de Prussia in quatuor Episcopatus dividenda; jam fuerant in ea Regione sæculo X. & XI. Præcones fidei *S. Adalbertus* Episcopus Pragensis, & S. Episcopus *Bruno* , qui & fidem, quam prædicaverant, suo sanguine obsignârunt. Ast non nisi sæculo XIII. stabiles ibi sedes Episcopales fuerunt institutæ. *Hermannus de Salza*, Magnus Magister Ordinis Teutonici, qui tempore tricennalis Magisterii totam Prussiam & Livoniam armis subegerat, merebatur, ut hi labores à Pontifice succollarentur.

CULMENSIS primus episcopus institutus fuit *Christianus*, Prussiæ Episcopus dictus , cui *Conradus* Dux Massoviæ & Cujaviæ anno MCCXXII. donavit terras quasdam suas cum omni Dominio Ducali. Chartam edidit *Leibniz. in Prodromo Codicis Juris Gentium.* Secundus Prussiæ Episcopus *Henricus* ex Ordine Prædicatorum, Culmensem Ecclesiam sæcularem mutavit in Regularem Canonicorum *S. Augustini*, demum in Regularem Cruciferorum ad instantiam Magni Magistri, & Ordinis totius, cum consensu Legati Apostolici Anselmi, Episcopi Warmiensis.

Anno

Anno MD. *Nicolaus Crapotz*, Thorunæ natus, fuit Epiſcopus Culmenſis à *Chriſtiano* vigeſimus.

WARMIENSEM Epiſcopatum primus rexit *Anſelmus*, Ordinis Teutonici frater, anno MCCXLV. Brunsbergæ primò, dein urbe hâc à Pruſſis combuſtâ, Elbingæ Sedem Cathedralem collocavit.

Anno MD. Decimus ſextus à primo Warmienſium Antiſtes erat *Lucas Weiſſel-rod*, aliàs *de Allen* dictus, In Frauenberg ſepultus.

POMESANIENSIS, vel RISEBURGENSIS Epiſcopus primus erat *Erneſtus* ex Ordine Prædicatorum. In Marienwerder videtur fixa fuiſſe ſedes Cathedralis Pomeſaniæ.

Anno MD. huic Eccleſiæ præfuit *Joannes* hoc nomine IV. numero XVIII. Pomeſanienſis Epiſcopus: Idem Procurator Ordinis Teutonici, obiit Romæ anno MDI. 10. April.

SAMBIENSIUM Epiſcoporum primus fuiſſe videtur *Henricus von Brun*, qui cum Ottocaro, Bohemiæ Rege, in Pruſſiam venit. Tertius Epiſcopus *Seifridus* cum collegio ſuorum Canonicorum, Ordinis Teutonici veſtem & Regulam ſuſcepit. Sedes Epiſcopi Sambienſis oppidum Fiſchhauſen, poſt Balga. *Jacobus*, ortu Culmenſis, Templum Cathedrale, quod anteà in veteris urbis Regiomontanæ platea S. Spiritûs fuerat, tranſtulit ad urbem Kniphoviam, ubi ultima Sedes Epiſcoporum Sambiæ vel Samlandiæ.

Hæc ex Hartknockii diſſertat. XIV. ad Chronicon Pruſſiæ Petri de Dusburg.

Ex quatuor his Epiſcopis Pruſſiæ tres, Culmenſis, Pomeſanienſis, & Sambienſis ſucceſſu temporis habitu & regulâ Ordinis Teutonici ſuſceptâ, Cruciferis ſe ſubjecêre; teſtibus *Miechovio & Cromero.* Aſt Warmienſis nunquam ordinis Imperium agnovit, ùt idem *Cromerus* ſcribit *L. II. de Polon.*

Quæritur autem, quo tempore hi Epiſcopi cœperint eſſe ſubjecti Metropolitæ Rigenſi, & à Gnesnenſi abſtracti? *Reſpondetur*: etſi annus hujus mutationis definiri non poſſit; *Grunovius* tamen *refert*, *Conradum Zöllnerum* XXImum Magiſtrum Generalem Ordinis Teutonici id privilegium impetrâſſe, ut Epiſcopi Pruſſici Archi-Epiſcopo Rigenſi ſubeſſent.

CURONIENSIS Eccleſia in Curlandia, à quatuor antedictis Pruſſicis, & quinque Livonicis ſecreta cum diœceſi & redditibus legitur in *Bulla Cardinalium de anno MCCXLV. apud Gruber. pag.* 274. ex quâ conſtat, tertiam partem reddituum Semgalliæ, & duas Curlandiæ Teutonicis Equitibus fuiſſe aſſignatas: Semigallenſem Epiſcopatum extinctum, & *Henricum de Littelburg*, Curonienſis Eccleſiæ Epiſcopum promotum, cum omni jure & jurisdictione Spirituali & temporali. Similis charta, exhibetur apud *Gruberum pag.* 276. qua *Wilhelmus* de *Urenbach*, Ordinis Teutonici Magiſter Generalis, poſt annum MCCXLV. cavet, ne tertia pars reddituum Curonienſis Eccleſiæ immutetur.

EPIS-

EPISCOPI GERMANIÆ INFERIORIS, SEU BELGII.

ANte annum MD. ſex erant duntaxat Epiſcopi in Belgio, ex quibus duo ſuberant Metropolitano Colonienſi, quatuor Metropolitano Remenſi: ſub Colonienſi fuit Leodienſis, ſeu Tungrenſis, & Ultrajectinus, de quibus jam ſuprà actum. Sub Remenſi Metropoli erant Cameracenſis, Tornacenſis Nerviorum, Atrebatenſis, Terrovannenſis Morinorum.

CAMERACENSIS Eccleſia jam ab anno D. numerabat Antiſtitem *S. Vedaſtum.* Eadem Eccleſia per multa ſæcula conjuncta fuit cum Atrebatenſi.

Anno MD. *Henricus Bergenſis* Cameraco præfuit Epiſcopus LXX. cum titulo Ducis Cameracenſis & S. R. I. Principis.

ATREBATENSIS pluribus, ùt dictum, ſæculis unita Cameracenſi fuerat: ſed anno MXCVI. ſpecialem habere cœpit Antiſtitem *Lambertum.*

Anno MD. hanc ſedem tenuit *Nicolaus Ruſtie*, Epiſcopus XXXV.

TORNACUM, Nerviorum civitas S. Piatum Martyrem circa annum CCC. primum ſuum cenſet Epiſcopum. Eadem Eccleſia ab anno Chriſti DLX. ad annum MCXLVI. communem habuit Antiſtitem cum Eccleſia Noviomenſi, ità tamen, ut duæ manerent diſtinctæ diœceſes, & Epiſcopus diceretur Tornacenſis & Noviomenſis.

Anno MD. *Petrus Kuick* hanc cathedram ſuſcepit, ex Abbate S. Amandi factus Epiſcopus Tornacenſis LXXXIV.

TERROVANNA Morinorum, primum ſuum ſcripſit epiſcopum Sanctum *Antimundum* circa annum Chriſti DXXXI. Sæculo XI. urbs hæc deleta fuit.

Circa annum MD. *Philippus de Luxemburgo*, poſt Cardinalis, videtur Cathedram Tervannenſem poſſediſſe.

ARCHI-EPISCOPUS ET SUFFRAGANEI BURGUNDIÆ.

VESONTIO METROPOLIS.

VESONTIO, civitas Imperialis, judice *Chiffletio*, erat Metropolis Provinciæ Eccleſiaſticæ maximæ Sequanorum, ſeu quintæ Lugdunenſis. Primus ejus Antiſtes *Linus*, S. Petri diſcipulus.

Anno MCCCCXCVIII. *Franciſcus de Busleyden* hujus Metropolitanæ Sedis electus eſt Epiſcopus LXXXII.

Iu Notitia antiqua Epiſcopatuum Galliæ hæ quatuor leguntur Veſontionis Suffraganeæ: Aventicum, hodie Lauſanna: Auguſta Raura-

Rauracorum, hodie Basilea: Vindonissa, hodie Constantia: Bellica ad Rhodanum. Geneva & Sedunum sub Provincia Viennensi prima. In præsenti autem alia est, imo jam ante annum MD. alia erat harum Ecclesiarum Hierarchia: nam Basilea & Constantia sub Moguntina Metropoli numerantur, de qua supra: hìc de reliquis agam.

AVENTICUM episcopum primum ostendit *Protasium* circa annum D. & *Marium*, qui Concilio Matisconensi II. subscripsit. Subinde sedes hæc Lausannam translata fuit.

Ad annum MDIX. *Aymo de Monte Falcone* Ecclesiam Lausannensem in antiqua fide regebat.

BELLICA, aliàs BELLICIUM, habuit episcopum *Vincentium*, qui Concilio II. Parisino subscripsit. Videtur ante Tarentassiensi Metropolitæ paruisse; post Bisontino.

GENEVA, aliàs GEBENNA Allabrogum, ad lacum Lemanum sita, primum episcopum *Cataldum* habuisse scribitur *Stumpfio, Helvetiæ L. VIII. Cap.* 25. Fridericus I. Imp. *Arduico* episcopo anno MCLXII. dominium urbis donavit.

Anno MD. *Joannes Sabaudus* Catholicam hanc ecclesiam pascebat.

OCTODURUS episcopum habuit *Theodorum*, qui Aquilejensi Concilio sub *Damaso* Papa subscripsit. Videtur idem locus, qui olim Octodurus, hodie Martinach esse.

SEDUNUM, Vallisiarum civitas ad Rhodanum, Germanis Sitten, Gallis Syon, evasit episcopalis post annum DLII., sede illuc ex Octoduro translatâ.

Anno MD. *Matthæus Schyner*, S.R.E. Cardinalis, Sedunensem Cathedram adiit episcopus XLVI. *Teste Stumphio L. XI. de Vallisia. Cap.* 18.

FINIS EPISCOPORUM,

Qui, testibus Matriculis Imperii, in Comitiis S. R. I. locum & sessionem habuerunt ante annum MD.

INDEX EPISCOPATUUM GERMANIÆ

AB ANNO CHRISTI CCC. AD ANNUM MD.

Sub iis nominibus, quibus & veteres, & recentiores Scriptores eos indigitant.

Æmonia, Emona: post Labacensis Episcopatus.
Aprippinensis, - Coloniensis Episcop.
Aichstadiensis, - Eichstattensis Episcop.
Aldenburgensis, post Lubecensis Episc.
Argentoratensis, post Strasburgensis Ep.
Atrebatensis - Episcop.
Aventicorum, - Lausannensis Episc.
Augustanus, - Vindelicorum Episcop.
Aureatensis - post Aichstadiensis.

Babenbergensis, Bambergensis Episc.
Basileensis, - - Rauracorum Episc.
Bellicensis - - Episcopatus.
Bennopolitanus, post Hildesheimensis Episcopatus.
Bizuntinus - - Archi-Episcop. Vesontionensis.
Blizymenskianus Episcop. ignoti loci.
Bremensis, Bremonensis } Archi-Episcopatus.
Brandenburgensis, Brennopolitanus } Episcopatus.
Brixinensis - Episcopatus.
Buraburgensis - in Hassia Episcop.

Cameracensis - Episcopatus.
Caminensis, - in Pomerania Episc.
Celeianus, Celeiensis, } in Norico Mediterr. Episcop.
Chiemseensis, Chiemensis, } Episcop.
Citizensis - - Ep. post Naumburgens.
Coloniensis - Archi-Episc. idem Agrippinensis.
Constantiensis, ad lacum Bodamicum Episcop.
Culmensis - in Prussia Episc.
Curionensis, - Curlandiæ Episc.
Curia, - - Rhætorum Episc.

Dorpatensis, Derptensis, } in Livonia Episc.

Eichstadiensis - Episcop.
Ermelandiæ - Episc. residet Warmiæ.
Estoniæ - - Episc. residet Revaliæ.
Erphesphurdensis Episc. in Thuringia.

Fabianensis - post Viennensis in Austria Episc.
Ferdensis - - ad Alleram Episc.
Fresiæ, - - Fresonum Episc.
Frisingensis, Frisacensis, Frixinensis, } Episcop.

Genevensis - ad lacum Lemanum Ep.
Gerlandiæ - Episc. idem Curlandiæ.
Gurkensis, Goricensis, } in Carinthia Ep.

Halberstadiensis Episc.
Hammaburgensis Archi-Episc. idem & Bremensis.
Havelbergensis - Episcop.
Herbipolensis - idem Wirceburgensis.

Iulini - - - Episc. post Caminensis.
Juvaviensis, - post Salisburgensis Archi-Episc.

Labacensis - Episcop.
Lavantinus - Episcop.
Laureacensis - Archiep. post Passaviens.
Lausannæ - Episcop.
Lebusiensis - ad Viadrum Episc.
Leucorum - Episc. Tullensis.
Litomisliensis - Episc.
Livoniæ, Lettonum, } Episc. post Rigensis Archiepisc.
Lubecensis, - Wagriorum Episc.

Mag-

CONCILIORUM HUJUS TOMI I., ET EPISTOLARUM CANONICARUM

INDEX CHRONOLOGICUS,

Ea, quæ nec à Crabbéo, Surio, Binio, Sirmondo, nec à Labbéo in prima Editione, nec ab Harduino adnotata ſunt, ſtellulâ diſtinguuntur.

Anno

358. Germaniæ primæ & ſecundæ Epiſcoporum Concilium loci incerti.
386. Concilium Treverenſe unum Epiſcoporum pro Ithacio.
386. Concilium Treverenſe alterum pro Electione Felicis Treveror. Epiſc.
* 520. Concilium Tornacenſe.
550. Concilium Tullenſe.
550. Concilium Metenſe.
* 566. Concilium Treverenſe.
590. Concilium Metenſe.
599. Gregorii I. Papæ ad Reges Francor. de Synodis Epiſtola.
601. Gregorii I. PP. ad Reges Francorum, de Synodis celebrandis Epiſtola.
* 616. Concilium Conſtantienſe.
* 636. Concilium Moguntinum.
644. Sigeberti III. Fundatio Cœnobii cum conſilio Epiſcoporum Germaniæ.
649. Martini I. Papæ Synodica ad Amandum Epiſc. Traject.
* 708. Synodus Tungrenſis prima.
* 709. Synodus Tungrenſis ſecunda.
* 710. Synodus Leodienſis.
* 726. Synodus Leodienſis ſecunda.
726. Capitulare Gregorii II. PP. ad Bonifacium Epiſcopum. *Pfaffius ad annum* 714.
730. Capitulare Gregorii II. datum Martiniano Epiſc. miſſo in Bajoariam. *Pfaffius ad* 714.
732. Epiſtola Canonica Gregorii III. PP. ad Bonifacium Coepiſc.
740. Gregorii III. Epiſtola ad varios Germaniæ Epiſcopos.

Anno

740. Ejuſdem ad Bonifacium de inſtitutis in Bavaria Epiſcopatibus confirmatoria.
* 740. Concilium in Bajoaria ſub S. Bonifacio, quà Legato Apoſtolico, loco incerto.
741. Bonifacii, Archi-Epiſcopi Regionarii, Epiſtola gratulatoria ad Zachariam PP.
742. Reſponſoria Papæ Zachariæ ad præcedentem Bonifacii Epiſtolam
742. XI. Kal. Maji Concilium Germanicum, loci incerti, ſub Carlomanno Duce, S. Bonifacio, & aliis Epiſcopis.
743. Kalendis Martii Concilium Liptinenſe ſub Bonifacio.
* 744. Capitulare Concilii Regum, cui interfuit Legatus Romanæ Sedis, Bonifacius. Loco incerto.
744. Concilium Sueſſionenſe VI. Nonas Martii. Sub Pippino & Bonifacio, Legato Apoſtol.
. . Zachariæ Papæ Epiſtola Canonica ad Bonifacium Archiep.
745. Concilium Romanum ad inſtantiam, & relationem Bonifacii, ex Conciliis Germaniæ.
745. Synodica Gemmuli Diaconi Eccleſiæ Romanæ ad Bonifacium, de actis Romæ.
* 745. Synodalis Conventus in Germania, ſub Bonifacio. Loco incerto.
745. Zachariæ PP. Epiſtola ad Francos, & per Gallias Epiſcopos, Duces, Comites.
745. Zachariæ PP. ad Bonifacium Archiep. de Metropolitana Coloniæ ſede eidem confirmata.

* 745.

Anno

* 745. Synodus in Provincia Francorum, in qua Statuta S. Bonifacii promulgata.

747. Zachariæ Papæ Epiſtola ad Bonifacium, de publicandis in Synodo Capitulis, ad Pippinum miſſis.

- - Reſponſoria Epiſtola Zachariæ PP. ad Quæſtiones 27. à Pippino Pontifici propoſitas.

748. Reſponſoria Zachariæ ad Bonifacium ad diverſa Capita, per Burchardum Legatum propoſita, & confirmatoria Sedis Moguntinæ pro Bonifacio.

748. Conventus in Villa Duria.

751. Reſponſoria Zachariæ Papæ ad Bonifacium, de Quæſtionibus per Lullum miſſum propoſitis.

* 752. Synodus in Auſtraſia, loci incerti.

752. S. Bonifacii Epiſtola ad Stephanum Papam, Gratulatoria, & Petitoria confirmandi officii Legati Apoſtolici.

- - Ejuſdem ad eundem Papam contra Hildegarium, Colonienſem Archi-Epiſc.

* 752. Concilium Moguntinum.

753. Concilium Metenſe.

759. Concilium Conſtantienſe.

761. Conventus in Villa Duria.

762. Chrodegangi, Metenſis Epiſcopi, Regula Canonicorum.

764. Verno tempore Conventus Wormatiæ.

* 768. Conventus Epiſcoporum in Cella S. Goaris.

* 769. Concilium Ratisbonenſe.

769. Caroli Magni Capitulare primum.

772. Conventus Wormatiæ.

772. Concilium apud Dingolvingam.

774. Codex Canonum veteris Eccleſiæ, ab Hadriano Papa Carolo Regi oblatus, & ab Eccleſiis Germanicis & Gallicis receptus, & cum tribus Codicibus Colonienſis Eccleſiæ Metropolitanæ collatus.

Eo continentur:

Canones quinquaginta Apoſtolorum.

Canones viginti Concilii Nicæni primi.

Canones quatuor & viginti Concilii Ancyrani.

Anno

Canones quatuordecim Concilii Neo-Cæſarienſ.

Canones viginti Concilii Gangrenſis.

Canones viginti quinque Antiocheni.

Canones quinquaginta novem Concilii Laodicæni.

Canones tres Concilii Conſtantinopolitani; Nec non & Statuta duodecim Concilii primi Epheſini.

Canones viginti ſeptem Concilii Chalcedonenſis.

Fides & Conſtitutio Concilii Sardicenſis.

Canones viginti & unus Concilii Sardicenſis.

Canones triginta tres Concilii congregati apud Carthaginem.

Tituli Canonum centum & quinque, diverſorum Conciliorum Aphricanæ Provinciæ.

* 774. Synodus in Villa Duria.

775. Synodus in Villa Duria.

776. Wormatiæ Synodus.

777. Concilium Paderbornenſe primum.

779. Synodus Durienſis. *Capp.* 24.

780. Concilium Paderbornæ, vel apud Lippiam.

781. Wormatiæ Conventus.

782. Colonienſis Synodus.

782. Synodus Paderbornenſis tertia.

784. Synodus Paderbornenſis quarta. Alii ad 785.

785. Attiniacenſis Conventus.

785. Hadriani Papæ Epiſtola gratulatoria ad Carolum M. Regem, ob Saxones ad fidem Chriſti, & Baptiſmum perductos.

- - Ejuſdem Papæ Epiſtola ad eundem Regem, de modo, lapſos Saxones reconciliandi Eccleſiæ.

785. Angilramni Metenſis Capitula, oblata Hadriano Papæ.

786. Synodus Wormatiæ.

* 787. Conventus Wormatienſis.

788. Synodus in Ingelheim.

789. Diploma Caroli Magni de Eccleſia Bremenſi, & Willehado in Concilio conſecrato Epiſcopo.

- - Conſtitutio Caroli Magni de Scholis per Epiſcopia & Monaſteria inſtitutis, & inſtituendis.

789. Capitulare Aquisgranenſe. *Capp.* 82.

N 790.

INDEX ALPHABETICUS
CONCILIORUM GERMANIÆ
HUJUS I. TOMI,

Item eorum Conciliorum, quæ adoptavit Ecclesia Germaniæ in codice veteris Ecclesiæ, quem CAROLO MAGNO donavit HADRIANUS PAPA pro Ecclesiis Occidentalibus.

CATA-

CATALOGUS ROMANORUM PONTIFICUM

A SÆCULI IV. ANNO XII. AD SÆCULI IX. ANNUM XVI.

Sub quibus celebrata fuêre Concilia tum in - tum extra Germaniam, quæ in hoc I. Tomo recensentur.

Nomen & Natio.	*Ordo Succeſſionis à S. Petro.*	*Adiit Pontificatum.*	*Sedit.*	*Obiit.*
Melchiades *Afer.*	Papa XXXIII.	Anno Chriſti CCCX. 2. Jul. Ind. 13.	Annis III. Menſib. VI. Dieb. 9.	Anno Chriſti CCCXIV. 10 Jan. Ind. 2.
Silveſter *Romanus.*	XXXIV.	CCCXIV. 31. Januar. Indict. 2.	Annis XXI. Menſib. XI.	CCCXXXV. 31. Decemb. Indict. 8.
Marcus *Romanus.*	XXXV.	CCCXXXVI. 18. Januar. Indict. 9.	Menſ. VIII. Dieb. 20.	CCCXXXVI. 7. Octob. Indict. 9.
Julius *Romanus.*	XXXVI.	CCCXXXVII. 6. Februarii. Indict. 10.	Annis XV. Menſib. 2. Dieb. 6.	CCCLII. 12. April. Indict. 10.
Liberius *Romanus.*	XXXVII.	CCCLII. 21. Junii. Indict. 10.	Annis XIV. Menſib. 3. Diebus 3.	CCCLXVI. 23. Sept. Indict. 14.
Felix II. *Romanus.*	XXXVIII.	CCCLV. Indict. 13.	Annis III.	Depoſitus CCCLVIII. 29 Jun. Ind. 1
Damaſus *Hiſpanus.*	XXXIX.	CCCLXVI. 1. Octobr. Indict. 9.	Annis XVIII. Menſib. II. Diebus 10.	CCCLXXXIV. 10. Decemb. Indict. 12.
Siricius *Romanus.*	XL.	CCCLXXXIV. 22. Decemb. Indict. 12.	Annis XIII. Menſib. XI. Dieb. 5.	CCCXCVIII. 26. Novemb. Indict. 11.
Anaſtaſius I. *Romanus.*	XLI.	CCCXCVIII. 5. Decembr. Indict. 11.	Annis III. Dieb. 10.	CCCCI. 14. Decemb. Indict. 14.

Nomen & Natio.	*Ordo Successionis à S. Petro.*	*Adiit Pontificatum.*	*Sedit.*	*Obiit.*
Innocentius *Albanensis.*	Papa XLII.	Anno Christi CCCCI. 21. Decemb. Indict. 14.	Annis XV. Mensib. II. Dieb. 20.	Anno Christi CCCCXVII. 12. Martii. Indict. 16.
Zosimus *Græcus.*	XLIII.	CCCCXVII. 18. Martii. Indict. 15.	Anno I. Mensib. IX. Dieb. 9.	CCCCXVIII. 26. Decemb. Indict. 16.
Bonifacius I. *Romanus.*	XLIV.	CCCCXVIII. 29. Decemb. Indict. 16.	Annis III. Mensib. VIII. Dieb. 9.	CCCCXXII. 4. Septemb. Indict. 5.
Cœlestinus *Campanus.*	XLV.	CCCCXXII. 10. Septemb. Indict. 5.	Annis IX. Mensib. X. Dieb. 9.	CCCCXXXII. 18. Julii. Indict. 15.
Sixtus III. *Romanus.*	XLVI.	CCCCXXXII. 24. Julii. Indict. 15.	Annis VIII. Dieb. 19.	CCCCXL. 11. August. Indict. 8.
Leo I. *Tuscus.*	XLVII.	CCCCXL. 2. Septemb. Indict. 8.	Annis XXI. Mense I. Diebus 13.	CCCCLXI. 4. Novemb. Indict. 14.
Hilarus *Sardus.*	XLVIII.	CCCCLXI. 12. Novemb. Indict. 14.	Annis VI. Mensib. III. Dieb. 10.	CCCCLXVIII. 21. Februar. Indict. 6.
Simplicius *Tiburtinus.*	XLIX.	CCCCLXVIII. 25. Febr. Indict. 6.	Annis XV. Dieb. 6.	CCCCLXXXIII. 2. Martii. Indict. 6.
Felix III. *Romanus.*	L.	CCCCLXXXIII. 6. Martii. Indict. 6.	Annis VIII. Mensib. XI. Dieb. 18.	CCCCXCII. 24. Februar. Indict. 15.
Gelasius *Afer.*	LI.	CCCCXCII. 1. Martii. Indict. 15.	Annis IV. Mensib. VIII. Dieb. 18.	CCCCXCVI. 19. Novemb. Indict. 4.
Anastasius II. *Romanus.*	LII.	CCCCXCVI. 24. Novemb. Indict. 4.	Anno I. Mensib. XI. Dieb. 24.	CCCCXCVIII. 17. Nov. Indict. 6.
Symmachus *Sardus.*	LIII.	CCCCXCVIII. 22. Novemb. Indict. 6.	Annis XV. Mensib. VII. Dieb. 27.	DXIV. 19. Julii. Indict. 7.
Hormisdas *Campanus.*	LIV.	DXIV. 27. Julii. Indict. 7.	Annis IX. Dieb. 11.	DXXIII. 6. Augusti. Indict. 1.

Joan-

Nomen & Natio.	*Ordo Successionis à S. Petro.*	*Adiit Pontificatum.*	*Sedit.*	*Obiit.*
Joannes I. *Tuscus.*	Papa LV.	Anno Christi DXXIII. 13. Augusti. Indict. 1.	Annis II. Mensib. IX. Dieb. 5.	Anno Christi DXXVI. 18. Maji. Indict. 4.
Felix IV. *Samnita.*	LVI.	DXXVI. 12. Julii. Indict. 4.	Annis IV. Mensib. II. Dieb. 6.	DXXX. 18. Sept. Indict. 8.
Bonifacius II. *Romanus.*	LVII.	DXXX. 21. Sept. Indict. 8.	Annis II. Dieb. 26.	DXXXII. 16. Octobr. Indict. 10.
Joannes II. *Romanus.*	LVIII.	DXXXII. 31. Decemb. Indict. 10.	Annis II. Mensib. IV. Dieb. 26.	DXXXV. 27. Maji. Indict. 13.
Agapetus *Romanus.*	LIX.	DXXXV. 3. Junii. Indict. 13.	Mensib. X. Dieb. 19.	DXXXVI. 22. April. Indict. 14.
Silverius *Campanus.*	LX.	DXXXVI. 8. Junii. Indict. 14.	Anno I. Mensib. V. Dieb. 11.	Depositus DXXXVII. 18. Nov. Ind. 15. Mortuus in exilio.
Vigilius *Romanus.*	LXI.	DXXXVII. 22. Nov. Indict. 15.	Annis legitimi Pontificatûs circiter XVI.	DLIV. Mensis & Dies incerti. Indict. 2.
Pelagius I. *Romanus.*	LXII.	DLV. 11. Aprilis. Indict. 3.	Annis IV. Mensib. X. Dieb. 18.	DLX. Nocte inter ultimam Feb. & 1. Martii. Indict. 8.
Joannes III. *Romanus.*	LXIII.	DLX. 18. Julii. Indict. 8.	Annis XII. Mensib. XI. Dieb. 26.	DLXXIII. 13. Julii. Indict. 6.
Benedictus I. *Romanus.*	LXIV.	DLXXIV. 3. Junii. Indict. 7.	Annis IV. Mense I. Dieb. 28.	DLXXVIII. 30. Julii. Indict. 11.
Pelagius II. *Romanus.*	LXV.	DLXXVIII. 30. Nov. Indict. 11.	Annis XI. Mensib. II. Dieb. 10.	DXC. 8. Februar. Indict. 8.
Gregorius I. *Romanus.*	LXVI.	DXC. 3. Septembr. Indict. 8.	Annis XIII. Mensib. VI. Dieb. 10.	DCIV. 12. Martii. Indict. 7.

Nomen & Natio.	*Ordo Succeſſionis à S. Petro.*	*Adiit Pontificatum.*	*Sedit.*	*Obiit.*
Sabinianus *Tuſcus.*	Papa. LXVII.	Anno Chriſti DCIV. 13. Septemb. Indict. 7.	Anno I. Menſib. V. Dieb. 9.	Anno Chriſti DCVI. 22. Februar. Indict. 9.
Bonifacius III. *Romanus.*	LXVIII.	DCVII. 19. Februar. Indict. 10.	Menſib. VIII Dieb. 22.	DCVII. 10. Novemb. indict. 10.
Bonifacius IV. *Marſus*	LXIX.	DCVIII. 25. Auguſti. Indict. 11.	Annis VI. Menſib. VIII Dieb. 13.	DCXV. 7. Maji. indict. 3.
Deusdedit *Romanus.*	LXX.	DCXV. 19. Octobr. Indict. 3.	Annis III. Dieb. 20.	DCXVIII. 8. Novembr. indict. 6.
Bonifacius V. *Campanus.*	LXXI.	DCXIX. 23. Decemb. Indict. 7.	Annis V. Menſib. 10.	DCXXV. 22. Octobr. indict. 13.
Honorius I. *Campanus.*	LXXII.	DCXXV. 27. Octobr. Indict. 13.	Annis XII. Menſib. XI. Dieb. 17.	DCXXXVIII. 12. Octobr. indict. 11.
Severinus *Romanus.*	LXXIII.	DCXL. 28. Maji. Indict. 13.	Menſib. II. Dieb. 4.	DCXL. 1. Auguſti. indict. 13.
Joannes IV. *Dalmata.*	LXXIV.	DCXL. 24. Decemb. Indict. 13.	Anno I. Menſib. IX. Dieb. 18.	DCXLII. 11. Octobr. indict. 15.
Theodorus *Græcus.*	LXXV.	DCXLII. 24. Novemb. Indict. 15.	Annis VI. Menſib. V. Dieb. 19.	DCXLIX. 13. Maji. indict. 7.
Martinus I. *Tuſcus.*	LXXVI.	DCXLIX. 5. Julii. Indict. 7.	à Conſecratione ad exilium ann. IV.	DCLIV. 16. Septemb. indict. 12.
Eugenius I. *Romanus.*	LXXVII.	DCLIV. 8. Septembr. Indict. 12.	Annis II. Menſib. VIII. Dieb. 24.	DCLVII. 1. Junii. indict. 15.
Vitalianus *Campanus.*	LXXVIII.	DCLVII. 30. Julii. Indict. 15.	Annis XIV. Menſib. VI.	DCLXXII. 27. Januar. indict. 15.
Adeodatus *Romanus.*	LXXIX.	DCLXXII. 22. April. Indict. 15.	Annis IV. Menſib. II. Dieb. 5.	DCLXXVI. 26. Junii. indict. 4.

Donus

Nomen & Natio.	*Ordo Succeſſionis à S. Petro.*	*Adiit Pontificatum.*	*Sedit.*	*Obiit.*
Donus I. *Romanus.*	Papa LXXX.	Anno Chriſti DCLXXVI. 1. Novembr. indiċt. 4.	Anno I. Menſib. V. Dieb. 10.	Anno Chriſti DCLXXVIII. 11. April. indiċt. 6.
Agatho *Siculus.*	LXXXI.	DCLXXVIII. 27. Junii. indiċt. 6.	Annis III. Menſib. VI. Dieb. 14.	DCLXXXII. 10. Januar. indiċt. 10.
Leo II. *Siculus.*	LXXXII.	DCLXXXII. 17. Auguſti. indiċt. 10.	Menſib. X. Dieb. 17.	DCLXXXIII. 3. Julii. indiċt. 11.
Benediċtus II *Romanus.*	LXXXIII.	DCLXXXIV. 26. Junii. indiċt. 12.	Menſib. X. Dieb. 12.	DCLXXXV. 7. Maji. indiċt. 13.
Joannes V. *Syrus.*	LXXXIV.	DCLXXXV. 23. Julii. indiċt. 13.	Anno I. Dieb. 9.	DCLXXXVI. 1. Auguſti. indiċt. 14.
Conon *Thrax.*	LXXXV.	DCLXXXVI. 21. Oċtobr. indiċt. 14.	Menſib. XI.	DCLXXXVII. 21. Septemb. indiċt. 15.
Sergius I. *Syrus.*	LXXXVI.	DCLXXXVII. 15. Decemb. indiċt. 15.	Annis XIII. Menſib. VIII. Dieb. 23.	DCCI. 7. Septembr. indiċt. 14.
Joannes VI. *Græcus.*	LXXXVII.	DCCI. 28. Oċtobr. indiċt. 14.	Annis III. Menſib. II. Dieb. 12.	DCCV. 9. Januar. indiċt. 3.
Joannes VII. *Græcus.*	LXXXVIII.	DCCV. 1. Martii. indiċt. 3.	Annis II. Menſib. VII. Dieb. 17.	DCCVII. 27. Oċtobr. indiċt. 5.
Siſinnius *Syrus.*	LXXXIX.	DCCVIII. 18. Januar. indiċt. 6.	Dieb. 20.	DCCVIII. 6. Februar. indiċt. 6.
Conſtantinus *Syrus.*	XC.	DCCVIII. 25. Martii. indiċt. 6.	Annis VII. Dieb. 15.	DCCXV. 8. Aprilis. indiċt. 13.
Gregorius II. *Romanus.*	XCI.	DCCXV. 19. Maji. indiċt. 13.	Annis XV. Menſib. VIII. Dieb. 23.	DCCXXXI. 11. Februar. indiċt. 14.
Gregorius III *Syrus.*	XCII.	DCCXXXI. 18. Martii. indiċt. 14.	Annis X. Menſib. VIII. Dieb. 11.	DCCXLI. 27. Novemb. indiċt. 9.

Nomen & Natio.	*Ordo Successionis à S. Petro.*	*Adiit Pontificatum.*	*Sedit.*	*Obiit.*
Zacharias *Græcus.*	Papa XCIII.	Anno Christi DCCXLI. 30.Novemb. indict. 9.	Annis X. Mensib. III. Dieb. 14.	Anno Christi DCCLII. 14. Martii. indict. 5.
Stephanus *Romanus.*		DCCLII. *Electus,*	*ante Consecrationem mortuus.*	DCCLII.
Stephanus II. *Romanus.*	XCIV.	DCCLII. 26. Martii. indict. 5.	Annis V. Dieb. 29.	DCCLVII. 24. Aprilis. indict. 10.
Paulus I. *Romanus.*	XCV.	DCCLVII. 29. Maji. indict. 10.	Annis X. Mense I.	DCCLXVII. 28. Junii. indict. 5.
Stephanus III *Siculus.*	XCVI.	DCCLXVIII. 7. Augusti. indict. 6.	Annis III. Mensib. V. Dieb. 27.	DCCLXXII. 2. Februar. indict. 1.
Hadrianus I. *Romanus.*	XCVII.	DCCLXXII. 9. Februar. indict. 10.	Annis XXIII Mensib. X. Dieb. 17.	DCCXCV. 25. Decemb. indict. 3.
Leo III. *Romanus.*	XCVIII.	DCCXCV. 27. Decemb. indict. 3.	Annis XX. Mensib. V. Dieb. 16.	DCCCXVI. 11. Junii. indict. 9.
Stephanus IV *Romanus.*	XCIX.	DCCCXVI. 22. Junii. indict. 9.	Mensib. VII.	DCCCXVII. 24. Januar. indict. 10.

SERIES

SERIES REGUM FRANCIÆ AUSTRASIÆ
EX MEROVINGICIS.

HEODORICUS I. Rex Metensium & Austrasiæ, Fil. Clodovei I. Magni, Regnum adiit anno DXI. obiit anno DXXXIV.

Celebrata sub eo fuit Synodus Tornacensis. Pag. 9.

THEODEBERTUS I. Rex Metensium in Austrasia, Fil. Antecessoris: obiit anno DXLVII.

Sub eo fortè Concilium Tullense. - - - - - pag. 13.

THEODOBALDUS, Fil. Antecessoris. Obiit anno DLIV.

Sub eo Concilium Metense. - - - - pag. 14.

CHLOTHARIUS, Fil. Chlodovei I. Patruus Antecessoris, primò Rex Suessionum, dein Austrasiæ post mortem Theodobaldi, demum Monarcha Franciæ. Obiit anno DLXI.

SIGEBERTUS I. Fil. Antecessoris. Obiit anno DLXXV.

Sub illo Concilium Treverense. - - - - pag. 15.

CHILDEBERTUS Fil. Antecessoris, sub tutela Matris Brunechildis. Obiit DXC. aliis DXCVI.

Circa hoc tempus CHILPERICUS, Rex Suessionum, Frater Sigeberti I., operâ Fredegundis uxoris interfectus est: de cujus cædis auctoribus quæsitum in Concilio Metensi anno DXC. Eodem tempore Chrodieldis Filia Chariberti, Regis Parisiorum, (qui Childeberti Patruus, & Sigeberti I. frater erat) damnata fuit in Concilio Pictaviensi: sed denuo absoluta in Metensi. p. 19. & 21.

THEODEBERTUS II. Austrasiæ Rex, Fil. Antecessoris: Brunechildis Aviæ jussu occisus anno DCXII.

THEODORICUS II. Rex Burgundiæ, dein & Austrasiæ Rex, Frater Theodeberti II. Obiit eodem anno DCXII.

Ad utrumque scripsit S. Gregorius I. PP. - pag. 19. 20. 22.

SIGEBERTUS II. Fil. Theodorici II. ab Avia Brunichilde, Rex Austrasiæ designatus, antequam Regnum adiret, jussu Chlotarii occisus anno DCXIII.

CHLOTARIUS II. Fil. Chilperici, Regis Suessionum & Fredegundis: Patruelis Childeberti, Patruus Theodeberti II. & Theodorici II. primò Rex Austrasiæ anno DCXIII. Demum totius Franciæ. Obiit DCXXVIII,

Sub eo Concilium Conſtantienſe - - - - pag. 24.

DAGOBERTUS I. Fil. Chlotarii II. à Patre præficitur Auſtraſiæ anno DCXXIII. fit Monarcha totius Franciæ anno DCXXVIII. Obiit DCXXXVIII.

Sub eo dotatur Eccleſia Wormatienſis - - - - pag. 25.

Celebratur Concilium Remenſe nationale. - - pag. 31.

SIGEBERTUS III. Fil. Dagoberti I., ab hoc Rex Auſtraſiæ dictus fuit anno DCXXXII. Obiit DCLVI.

Fundavit Monaſterium caſæ Conguidinenſis. - - pag. 26.

Sub eo Pippinus Major Domûs in Auſtraſia; quorum Majorum Domûs potentia uti increvit indies, ſic Regia viluit.

CHLODOVEUS II. Fil. Dagoberti I. Rex Neſtſtriæ & Burgundiæ, poſt Monarcha Franciæ. Obiit DCLVI.

CHLOTHARIUS III. Fil. Chlodovei II. ſub Matre Bathilde ad annum DCLX. Franciæ univerſæ præfuit. Dein retenta ſibi Neuſtria, & Burgundia, Auſtraſiam Fratri Childerico natu minori ceſſit. Obiit DCLXX.

CHILDERICUS II. Fil. Chlodovei II. Auſtraſ. Rex circa annum DCLX. Obiit DCLXXIII.

DAGOBERTUS II. Sigeberti III. Fil. Auſtraſiæ Regnum adiit anno DCLXXIV. Obiit DCLXXVIII.

THEODORICUS III. Childerici II. frater, fit Monarcha Franciæ anno DCLXXIII. Obiit DCXCI.

CHLODOVEUS III. Rex Fil. anteceſſ. Rex Auſtraſiæ ab anno DCXCI. Obiit DCXCV.

CHILDEBERTUS III. Frater anteceſſoris, fit Rex Auſtraſiæ anno DCXCV. Obiit anno DCCXI.

Sub eo Synodi Tungrenſes & Leodienſis - - - pag. 32.

DAGOBERTUS III. Childeberto Patri in Regno ſucceſſit anno DCCXI. Obiit DCCXV.

CHILPERICUS, F. Childerici II. Monachus *Daniel* dictus, fit Rex Franciæ anno DCCXV. Deponitur DCCXX. Obiit DCCXXVII.

THEODORICUS IV. Calenſis dictus, Filius Dagoberti junioris, anno DCCXX. Rex Auſtraſiæ. Obiit DCCXXXVII.

CHILDERICUS III. Filius Chilperici, à Pippino Majore Domûs & Carolomanno declaratur Rex anno DCCXLII. Deponitur & Monaſterio mancipatur anno DCCLII. Regum Merovingicorum ultimus.

Sub eo Concilia in Germania Liptinis & alibi - à pag. 50. ad 72.

In hac Serie ſecuti ſumus Cl. Joann. Georgium Eckhartum in Hiſtoria Franciæ Orientalis.

FRANCORUM

STEMMA ET SERIES

FRANCORUM REGUM CAROLINGORUM,

Usque ad Annum DCCCXVI.

S. ARNULPHUS, Episcopus Metensis. Obiit DCXL.
ANSEGISUS Filius. Obiit DCLXXIX.

PIPPINUS Heristallus, Filius Ansegisi Ducis, Major Domûs. Obiit DCCXIV.
Uxor prima *Plectrudis*, Filia *Hygoberti*.
Uxor secunda *Alpaïs*, Soror *Dodonis*.

GRIMOALDUS, Major Domûs, ex *Plectrude*, prima uxore, cujus Filius fuit *Theudoaldus* Major Domûs.

DROGO, Dux Campaniæ, ex *Plectrude*, prima uxore, cujus Filius *Arnoldus*.

CAROLUS MARTELLUS, natus ex *Alpaide*, secunda Conjuge: post Vinciacensem anni DCCXVII., & Suessionensem anni DCCXIX. Victorias, Dux universæ Franciæ. Obiit DCCXLI. Idibus 8bris.

Uxor prima *Rotrudis*, secunda *Sonechildis*. Octo liberos reliquit.

PIPPINUS brevis, seu nanus, Dux in Neustria, Burgundia, Provincia, Filius Caroli ex *Rotrude*, fit Rex Franciæ anno DCCLII. Obiit DCCLXVIII. 24. 7bris.
Uxor *Bertrada*, seu *Berta*.

Sub eo Duce Synodi anni DCCXLIV. DCCXLV. & DCCXLVII. Sub eodem Rege Synodi anni DCCLII. Moguntina, Metensis anni DCCLIII. & Constantiensis anni DCCLIX.

CAROLOMANNUS ex *Rotrude*, Filius Caroli Martelli, Dux Francorum in Austrasia, fit Monachus anno DCCXLVIII. Obiit DCCLIV.

Sub hoc habitæ Synodi anni DCCXLII. & DCCXLIII. pag. 48. 50.

LANDRADA, Filia Caroli Martelli ex *Rotrude*, uxor *Sigrammi*, Mater CHRODEGANGI, Archi-Episcopi Metensis, mortui anno DCCLXVI. Vide de hoc pag. 96, 97.

CHILTRUDIS, Filia Caroli Martelli ex *Rotrude*, uxor *Odilonis*, Bajoariæ Ducis, Mater *Tassilonis*, Bajoariæ Ducis.

GRIPHO, F. Caroli Martelli ex *Sonechilde*: Dux in parte Neustriæ, Austrasiæ, Burgundiæ, ex Testamento Paterno; sed à Fratribus exclusus fuit.

REMIGIUS, F. Caroli ex Concubina, Archi-Episcopus Rotomagensis.

HIERONYMUS, F. Caroli ex Concubina, Pater *Fulradi*, Abbatis S. Dionysii.

BERNARDUS Comes, F. Caroli ex Concubina: Pater *Adalardi*, Abbatis Corbeiensis: *Walæ* Comitis, post Abbatis: & *Bernarii* Monachi.

CAROLUS MAGNUS, Filius Pippini brevis & Bertæ: Rex Franciæ in Neustria ab 24. Septembris DCCLXVIII. Rex universæ Franciæ DCCLXXI. Imperator Occidentis anno DCCC. die Natali Domini. Obiit DCCCXIV.

Sub eo ferè omnibus annis Comitia politica, militaria, Conventus Procerum Mense Majo, aut seriùs, Synodi Ecclesiasticæ plurimæ.

CAROLOMANNUS, Filius Pippini brevis & Bertæ, Rex Austrasiæ. Obiit DCCLXI.

Uxor GERBERGA, ex qua Filium unicum PIPPINUM reliquit.

GISELA, Soror Caroli Magni.

ADA, Soror Caroli Magni, Treveris in Sancti Maximini sepulta.

LUDOVICUS PIUS, Filius *Caroli M.* ex Hildegardâ, Rex Aquitaniæ, anno DCCCIV. Imperator Occidentis anno DCCCXIII.

CONCI-

CONCILIA GERMANIÆ.

SÆCULUM QUARTUM.

CONCILIUM EPISCOPORUM GERMANIÆ PRIMÆ ET SECUNDÆ, ET ALIORUM: LOCI INCERTI. ANNO CHRISTI CCCLVIII. LIBERII PAPÆ VII. CONSTANTII IMPERATORIS XXII.

Concilium hoc alicubi extitiſſe, colligitur ex Libro de Synodis S. Hilarii, Pictavienſis Epiſcopi, in Phrygiâ ob Fidem exulis, ſeu ex Epiſtolâ reſponſoriâ, ſcriptâ ad Epiſcopos Germaniæ & Belgii & Galliæ: quâ eos docet retinendam abſolutè & palàm vocem CONSUBSTANTIALIS, Catholico ſenſu ſat declarato Nicææ: & Orientalium Epiſcoporum varias profeſſiones utcunque explicat, & excuſat Pacis causâ.

Initium Libri de Synodis.

Dilectiſſimis & Beatiſſimis Fratribus & Coepiſcopis, Provinciæ Germaniæ primæ, (a) & Germaniæ ſecundæ, & primæ Belgicæ, & Belgicæ ſecundæ, & Lugdunenſis primæ & Lugdunenſis ſecundæ, & Provinciæ Aquitanicæ, & Provinciæ Novempopulanæ, & ex Narbonenſi: Plebibus, & Clericis Toloſanis, & Provinciarum Britanniarum Epiſcopis, Hilarius Servus Chriſti, in DEO & Domino noſtro æternam Salutem.

A 1. Con-

(a) *Benedictini Editores operum S. Hilarii in notis ex MSS. ſic interpolatum titulum repræſentant:* Coepiſcopis Germaniæ primæ, in qua eſt prima Moguntia; & Germaniæ ſecundæ, in qua prima eſt Agrippina, id eſt, Colonia; & primæ Belgicæ, in qua prima eſt Treviris; & Belgicæ ſecundæ, in qua prima eſt Remis; &c.

1. COnſtitutum mecum habebam, Fratres cariſſimi! in tanto ſilentii veſtri tempore nullas ad vos Eccleſiaſtici Sermonis literas mittere. Nam, cùm frequenter vobis ex plurimis Romanarum Provinciarum urbibus ſignificâſſem, quid cum Religioſis Fratribus noſtris, Orientis Epiſcopis, Fidei, Studiíque eſſet, quantáque, ſub occaſione temporalium motuum, Diabolus venenato ore atque linguâ mortiferæ doctrinæ ſibila protuliſſet: verens, ne in tanto, ac tam plurium Epiſcoporum calamitoſæ impietatis, vel erroris periculo, taciturnitas veſtra de pollutæ atque impiatæ conſcientiæ eſſet deſperatione ſuſcepta, (*b*) (nam ignorare vobis, frequenter admonitis, non licebat) mihi quoque apud vos tacendum arbitrabar, Dominicæ Sententiæ admodum memor, quâ poſt primam (*c*) atque iteratam conventionem, eos, qui etiam ſub Teſtimonio Eccleſiæ inobedientes exiſterent, haberi ſicut Ethnicos Publicanósque juſſiſſet.

2. Sed *beatæ Fidei veſtræ literis* ſumptis, (*d*) quarum lentitudinem ac raritatem de exilii mei & longitudine, & ſecreto intelligo conſtitiſſe; Gratulatus ſum in Domino, incontaminatos vos, & illæſos ab omni contagio deteſtandæ hæreſeos perſtitiſſe, vóſque comparticipes exſilii mei: in quod me Saturninus, (*e*) ipſam conſcientiam ſuam veritus, circumvento (*f*) Imperatore detruſerat, negatâ ipſi uſque hoc tempus, toto jam triennio, communione, fide mihi ac ſpiritu cohærere: & *miſſam proximè vobis ex Sirmienſi* (*g*) *oppido infidelis Fidei impietatem*, non modò non ſuſcepiſſe, ſed nuntiatam etiam, ſignificatámque damnâſſe. Neceſſarium mihi ac religioſum intellexi, ut nunc quaſi Epiſcopus, Epiſcopis, mecum in Chriſto communicantibus, ſalutaris ac fidelis ſermonis colloquia tranſmitterem: & qui per metum incertorum, conſcientiæ tantùm antea meæ, quòd ab his omnibus eſſem liber, gratulabar, nunc jam communis Fidei noſtræ integritate gauderem. O glorioſæ conſcientiæ veſtræ inconcuſſam ſtabilitatem! O firmam fidelis petræ fundamine Domum! O intemeratæ voluntatis illæſam, imperturbatámque conſtantiam! Manſit namque, atque etiam nunc permanet, poſt Synodi Biterrenſis Profeſſionem, in qua Patronos hujus hæreſeos ingerendæ quibuſdam vobis teſtibus denuntiaveram, innocens, inviolata, religioſa.

3. Exſpectâſtis enim ſanctæ & indemutabilis perſeverantiæ glorioſum triumphum, non cedendo Saturnini (*h*) minis, poteſtatibus, bellis: & cùm omnia inchoandæ blaſphemiæ in Deum certamina moverentur, manentes nunc uſque mecum in Chriſto Fideles, neque antea ad occaſionem proruptura hæreſeos ceſſiſtis, & nunc omnem ejus petulantiam in proruptionis congreſſione fregiſtis. Viciſtis enim, Fratres, cum ingenti fidei communis gratulatione: & geminam habuit illæſæ conſcientiæ veſtræ honor gloriam, de integritate ſcilicet conſcientiæ, & de exempli auctoritate. Nam Fidei veſtræ imperturbatæ, inconcuſſæque fama, quoſdam Orientalium Epiſcopos ſerò jam ad aliquem pudorem nutritæ exinde hæreſeos, auctæque commovit: & auditis iis, quæ *apud Sirmium conſcripta* impiiſſimè erant, irreligioſorum audaciæ quibuſdam ſententiarum ſuarum decretis contradixerunt. Et licèt non ſinè aliquo aurium ſcandalo, & piæ ſollicitudinis offenſione reſtiterint: tamen adeò

(*b*) *Suſpecta* corrige ex MSS. melioribus.

(*c*) Matthæi XVIII. 15.

(*d*) Epiſcopi Germaniæ & Galliæ confeſſionem Sirmienſem, de qua infra Num. 11. ad ſe miſſam acceperunt vel exeunte anno 357, vel ineunte anno 358, & illico damnârunt acceptam; quæ horum Epiſcoporum in damnanda Ariana formula conſtantia Orientalibus innotuit ante Paſcha anni 358, hoc eſt, ante conventum Ancyranum. Scripſerunt Epiſcopi Germaniæ primæ & ſecundæ, vel in una, vel pluribus Synodis adunati, & ad S. Hilarium, & ad Arianos Epiſcopos.

(*e*) Saturninus, Arelatenſis Epiſcopus, Arianus in Concilio Biterrenſi anno CCCLIII.

(*f*) Conſtantio Auguſto, Arianorum Fautore.

(*g*) Tres Synodos Sirmienſes hoc tempore coactas fuiſſe, demonſtrat Pagi *in Critica Baronii* ad annum 357. Primam anno 351. ſecundam anno 357. tertiam anno 358.

(*h*) Quidam ex Epiſcopis in titulo nominatis videntur interfuiſſe Biterrenſi Synodo, & à Saturnini ac cæterorum Arianorum Epiſcoporum communione ſe abſtinuiſſe palàm, ut infrà N. 4. S. Hilarius narrat, aut eosdem excommunicaſſe in iſta vel alia Synodo.

adeò reſtiterunt, ut ipſos illos, qui tunc apud Sirmium in ſententiam Potamii atque Oſii, ità & ipſi ſentientes confirmantésque, conceſſerant, ad profeſſionem ignorantiæ, errorísque compellerent; ut ipſi rurſum ſubſcribendo damnarent, quod fecerant. Quod utique ideò fecerunt, ut aliud antè damnarent.

4. Sed tenet etiam nunc invicta Fides veſtra ſpectabilem conſcientiæ ſuæ gloriam, & nihil ſubdolum, nihil ambiguum, nihil trepidum agere contenta, ſecurè in Chriſto libertatis ſuæ profeſſione perſiſtit, ab eorum ſe communione, qui Epiſcopos, blaſphemiis ſuis contradicentes, in exſilio detinent, abſtinendo, neque ſe in injuſti Judicii reatum per aſſenſum diſſimulationis ſubdolæ aggregando. Nam poſt multum, & gravem omnium noſtrûm ob eas res, quæ irreligiosè ab impiis gerebantur, dolorem, ex eo intra nos tantùm Communio Dominica continetur, ex quo his perturbationibus vexari Eccleſia cœpta eſt, ut exſulent Epiſcopi, demutentur Sacerdotes, plebes terreantur, fides periclitetur, humano arbitrio, ac poteſtate doctrinæ Dominicæ decreta ſtatuantur. Hoc fides illæſa veſtra neque neſcire ſe ſimulat, neque pati poſſe profitetur, non ſe extra conſcientiæ crimen futuram intelligens ex ipſo diſſimulationis aſſenſu.

5. Et quidem quamvis in omnibus, quæ geſſiſtis & geritis, conſtantem fidei veſtræ libertatem & ſecuritatem teſtemini: tamen etiam in eo ferventis ſpiritûs ardorem probatis, quòd nonnulli ex vobis, quorum ad me potuerunt ſcripta deferri, quæ exinde Orientales in fidei profeſſionibus gerant, & geſſerunt, ſignificari vobis humilitatis meæ literis deſiderâſtis: etiam hoc mihi onus imperitiſſimo atque indoctiſſimo omnium ex affectu caritatis addentes, ut quid ipſe ſuper omnibus dictis eorum ſentiam, indicem; cùm difficillimum ſit, ſenſum ipſum propriæ meæ fidei, ſecundùm intelligentiæ interioris affectum loquendo proferre, nedum modò facile ſit intelligentiam eorum, quæ ab aliis dicuntur, exponere.

6. Oro autem vos per Domini miſericordiam, ut, quia mihi ad vos de Divinis, ùt voluiſtis, rebus, & de Fidei noſtræ intemeratâ conſcientiâ, erit per has literas ſermo, ne quiſquam de me ante ſermonis conſummationem per literarum exordia exiſtimet judicandum. Iniquum eſt enim, niſi compertâ uſque ad finem ratione dictorum, præjudicatam ſententiam ex initiis, quorum cauſa adhuc ignoretur, afferre: cùm non de inchoatis ad cognoſcendum, ſed de abſolutis, ad cognitionem ſit judicandum. Eſt enim mihi non de vobis, ut Dominus ſenſui meo conſcius eſt, ſed de quibuſdam, nimiùm apud ſe cautis, & prudentibus metus, non intelligentibus, per beatum Apoſtolum ſibi, ne *ſuperſaperent*, (*i*) præceptum: quos vereor, nolle omnia ea, quorum abſolutio à me in conſummatione erit præſtanda, cognoſcere, dum verum intelligi ex iis, quæ abſolventur, evitant. Sed quiſque hæc legenda & cognoſcenda ſuſceperit, modum ſibi atque mihi patientiæ fidelis indulgeat, & uſque ad abſolutionem univerſa percenſeat. Fortè enim omnis hic fidei meæ ſermo præſtabit, ut neque furtivi hæretici, quod volunt, fallant, & perfecti Catholici, quod deſiderant, conſequantur.

7. Obſequor igitur caritatis veſtræ impatientiſſimæ voluntati: & omnes fides, (*k*) quæ poſt ſanctam Synodum Nicænam diverſis temporibus, & locis editæ ſunt, cùm ſententiarum omnium, atque etiam verborum, additis per me expoſitionibus, deſtinavi. In quibus, ſi quid vitioſè ineſſe intelligitur, nemo mihi vitium poteſt aſſignare dictorum: internuntius enim, ùt voluiſtis, ſum ipſe, non conditor. Si quid verò rectum, atque ex doctrinis Apoſtolicis præſcriptum deprehenditur, nemo ambigit, non interpretantis in eo eſſe gloriam, ſed authoris. Ego tamen, *quæ geſta ſunt, fideliter transmiſi:* vos, an Catholica, an hæretica ſint, fidei veſtræ Judicio comprobate.

8. Quanquam enim reſponderi *literis veſtris* neceſſarium fuerit, quibus communionem mihi Dominicam fidei veſtræ ſcriptis miſeratis, & quidam etiam ex vobis *ad Synodum*, quæ in Bithynia futura videbatur, acciti, firmiſſimâ fidei conſtantiâ, intra communionem ſe meam continentes, à cæteris extra Gallias abſtinerent: & dignum ſanè erat Epiſcopali Miniſterio, ac voce, in tanto hæretico-

(*i*) Roman. XII. 3.
(*k*) Annuas atque menſtruas Arianorum fides queritur & enarrat S. Hilarius L. II. ad Conſtantium Auguſtum §. 5. p. 1228.

reticorum furore, aliqua vobiscum per literas piæ fidei consilia conferre. Non enim cum corporibus nostris exsulans, vinctùm ac detentum esse potuit Dei verbum, ut non communicari vobiscum posset ubicunque. Sed maximè cùm comperissem, *Synodos in Ancyrâ*, atque *Arimino* congregandas, & à singulis provinciis Gallicanis binos, vel singulos, eò esse venturos; ea, quæ inter nos, atque Orientales Episcopos mutuis suspicionibus (*l*) detinentur, per me, qui in Orientis partibus continebar, exponenda vobis, licèt jam scientibus, atque edenda existimavi: ut, cùm hanc *prorumpentem à Sirmio hæresim & vos condemnássetis*, & illi cum Anathemate judicâssent; Sciretis tamen, in cujus fidei professione idipsum, quod vos gesseratis, etiam ab Orientalibus Episcopis esset effectum; & vos, quos maximè vellem futuris Synodis probabiles elucere, non paterer, uno atque eodem Apostolicæ fidei sensu Catholica sentientes, aliqua saltem à Catholicæ Fidei synceritate, ignoratâ verborum opinione, differre.

9. Et quidem rectum ac convenięns existimo, ut antè, quàm de verborum suspicionibus ac dissensionibus ineo sermonem, ea, quæ ab Orientalibus Episcopis adversùm conscriptam apud Sirmium hæresim dicta & constituta sint, verbis, quàm possim, absolutissimis demonstrem: non, quòd non ab aliis planissimè omnia edita sint, sed quòd ex Græco in Latinum ad verbum expressa translatio affert plerumque obscuritatem, dum custodita verborum collatio eandem absolutionem non potest ad intelligentiæ simplicitatem conservare.

10. Meministis namque in ea ipsa scripta proximè apud Sirmium blasphemia id tentatum ac laboratum fuisse, uti dum Pater unus & solus omnium Deus prædicatur, Deus esse Filius negaretur: & dum de homousio, ac de homœusio taceri decernitur, id decretum esse; ut aut ex nihilo, ùt creatura, aut ex alia essentia, ut consequentia creaturarum, & non ex Deo Patre Deus Filius natus confirmaretur. Tum porrò in eo, quòd honore, dignitate, claritate, majestate Pater major diceretur, id esse quæsitum, ut Filius his omnibus, quibus Pater major est, indigeret. Postremò, dum ignorabilis nativitas ejus asseritur, per hoc ignorantiæ decretum, nescire, quòd ex Deo sit, juberemur: perinde quasi juberi, decernique possit, ut quis, aut quod ignoraturus sit, sciat, aut quod scierit, ignoret. Ipsam autem ex solido impiissimæ blasphemiæ pestem invitus licèt subdidi, ut responsionum, quæ è diverso ab Orientalibus positæ sunt, absolutiùs, & virtus, & ratio nosceretur, quibus studii fuit, ùt secundum intelligentiæ suæ sensum omnibus hæreticorum artibus contrairent.

Exemplum Blasphemiæ apud Sirmium per Osium, (m) & Potamium conscriptæ.

11. Cùm nonnulla putaretur esse de fide disceptatio, diligenter omnia apud Sirmium tractata sunt, & discussa, præsentibus Sanctissimis Fratribus, & Coepiscopis nostris, VALENTE, URSACIO & GERMINIO. Unum constat Deum esse Omnipotentem & Patrem, sicut per universum orbem creditur: & unicum Filium ejus, JEsum Christum, Dominum, Salvatorem nostrum, ex ipso ante Sæcula genitum. Duos autem Deos nec posse, nec debere prædicari; quia ipse Dominus dixit, *Ibo ad* (n) *Patrem meum, & ad Patrem vestrum, ad Deum meum, & ad Deum vestrum.* Ideò omnium Deus unus est, sicut Apostolus docuit: *An Judæorum Deus* (o) *tantùm? Nônne & Gentium? Immò & Gentium. Quoniam quidem unus Deus, qui justificat circumcisionem ex fide, & præputium per fidem.* Sed & cætera convenerunt, nec ullam habere potuerunt discrepantiam. Quod verò quosdam, aut multos movebat de substan-

(*l*) Germani & Gallicani Occidentales Episcopi suspicabantur, Orientis Episcopos omnes purum putum Arianismum tueri: quum non nulli Semi-Ariani, vel molliores Ariani essent, propiúsque accederent ad Nicænæ Fidei professionem: quam tamen variè describebant, invertebant & depravabant. Econtrario Orientales suspicabantur Germanos & Gallos Sabellii erroribus adhærere.

(*m*) Osius Episcopus Cordubensis hanc formulam non tam scripsit, quàm subscripsit, Victus Arianorum Episcoporum, Potamii, Ursacii, Valentis, & Germinii, minis, promissis, fraudibus. OSII & LIBERII nomen Ariani suis professionibus præmittebant, ut per has auctoritates seducerent Catholicos.

(*n*) Joannis XX. 17.

(*o*) Roman. III. 29. 30.

ſubſtantia, quæ græcè uſia appellatur, id eſt, (ut expreſſiùs intelligatur) *homouſion*, (*p*) aut quod dicitur, *homæuſion*, nullam omninò fieri oportere mentionem; nec quemquam prædicare eâ de causâ & ratione, quòd nec in Divinis Scripturis contineatur, & quòd ſuper hominis ſcientiam ſit, nec quiſquam poſſit nativitatem Filii enarrare, de quo ſcriptum eſt, *Generationem* (q) *ejus quis enarrabit?* Scire autem manifeſtum eſt ſolum Patrem, quomodo genuerit Filium ſuum, & Filium, quomodo genitus ſit à Patre. Nulla ambiguitas eſt, majorem eſſe Patrem. Nulli poteſt dubium eſſe, Patrem honore, dignitate, claritate, majeſtate, & ipſo nomine Patris majorem eſſe Filio, ipſo teſtante: *Qui me* (r) *miſit, major me eſt.* Et hoc Catholicum eſſe, nemo ignorat, duas perſonas eſſe Patris & Filii; majorem Patrem, Filium *ſubjectum cum omnibus his*, quæ ipſi Pater ſubjecit. Patrem initium non habere, inviſibilem eſſe, immortalem eſſe, impaſſibilem eſſe. Filium autem natum eſſe ex Patre, Deum de Deo, Lumen ex Lumine. Cujus Filii generationem, ùt antè dictum eſt, neminem ſcire, niſi Patrem ſuum. Ipſum autem Filium Dei Dominum & Deum noſtrum, ſicuti legitur, carnem & corpus, id eſt, hominem ſuſcepiſſe ex utero Virginis Mariæ, ſicut Angelus prædicavit. Ut autem Scripturæ omnes docent, & præcipuè ipſe Magiſter Gentium Apoſtolus, hominem ſuſcepiſſe de Maria Virgine, per quem compaſſus eſt. Illa autem clauſula eſt totius fidei, & illa confirmatio, quòd Trinitas ſemper ſervanda eſt, ſicut legimus in Evangelio: *Ite, & (s) baptizate omnes Gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti.* Integer, perfectus numerus Trinitatis eſt. Paracletus autem Spiritus per Filium eſt: qui miſſus venit juxta promiſſum, ut Apoſtolos & omnes credentes inſtrueret, doceret, ſanctificaret.

12. His itaque tot & tantis impietatis profeſſionibus editis, has rurſum è contrario Orientales Epiſcopi in unum congregati Sententiarum Definitiones condiderunt. &c.

Hactenus ex Operibus S. Hilarii Editionis Pariſinæ anni 1693. *à pagina* 1149.

(*p*) *Homouſion* ejuſdem, unius ſubſtantiæ Pater & Filius; Homœuſion ſimilis ſubſtantiæ.
(*q*) Iſaiæ LIII. 8.
(*r*) Joannis XIV. 28.
(*s*) Matthæi XXVIII.

CONCILIUM TREVERENSE.

Unum, in quo Ithacius Epiſcopus, accuſator Priſcilliani Hæreſiarchæ, apud Maximum Imperatorem ad communionem admittitur: quem S. Ambroſius & Catholici Epiſcopi, uti Sanguinarium, & Epiſcoporum cauſas ad Imperatoris Judicium deferentem, exhorruerunt & evitârunt.

Alterum in eadem urbe, in quo Felix Treverenſis Epiſcopus ordinatus fuit: cui S. Martinus interfuit, eo fine, ut Maximum Imperatorem à Sanguine fundendo averteret. Anno Chriſti CCCXXCVI. Siricii PP. anno XI. Imperatoris Maximi III.

Utriuſque Concilii notitiam damus ex Dialogo Sulpitii Severi tertio N. XV. collato cum ejuſdem Sulpitii Severi ſacræ Hiſtoriæ Libro II.

MAximus Imperator, aliàs ſanè bonus, depravatus Conſiliis Sacerdotum, poſt Priſcilliani (*a*) necem, Ithacium Epiſcopum, Priſcilliani accuſatorem, cæteróſque illius ſocios vi Regiâ tuebatur, ne quis ei crimini daret, operâ illius ejuſcunque modi hominem fuiſſe damnatum.

Interea Martinus multis gravibúſq; laborantium (*b*) cauſis ad comitatum (*c*) ire compulſus, procellam ipſam totius tempeſtatis incurrit. Congregati apud Treveros Epiſcopi tenebantur, qui quotidie communicantes Ithacio, communem ſibi cauſam fecerant. His, ubi nuntiatum eſt inopinantibus, adeſſe Martinum, totis animis labefacti muſſitare, & trepidare cœperunt. Et jam pridie Imperator ex eorum (*Epiſcoporum*) ſententia decreverat, tribunos ſummâ poteſtate armatos, ad Hiſpanias mittere, qui hæreticos (*d*) inquirerent, deprehenſis vitam, & bona adimerent.

Nec dubium erat, quin ſanctorum etiam maximam turbam tempeſtas iſta eſſet depopulatura, parvo diſcrimine, inter hominum genera. Etenim tum ſolis oculis judicabatur, cùm quis pallore potiùs aut veſte, quàm fide hæreticus haberetur. Hæc nequaquam placitura Martino, Epiſcopi ſentiebant, ſed malè conſciis illa vel moleſtiſſima erat cura, ne ſe ab eorum communione adveniens abſtineret, non defuturis, qui tanti viri conſtantiam præmiſſa authoritate ſequerentur. Ineunt cum Imperatore conſilium, ut, miſſis obviam Magiſterii officialibus, urbem illam propiùs vetaretur accedere, niſi ſe cum pace Epiſcoporum ibi conſiſtentium, adfore fateretur.

Quos ille callidè fruſtratus, profitetur, ſe cum pace Chriſti eſſe venturum.

Poſtremò ingreſſus nocturno tempore adiit Eccleſiam tantùm orationis gratiâ: poſtridiè palatium petiit. Præter multas, quas evolvere longum eſt, has principales petitiones habebat.

I. Pro Narſete comite, & Leucadio præſide, quorum ambo Gratiani (*e*) partium fuerunt, pertinacioribus ſtudiis, quæ non eſt temporis explicare, iram Victoris (*Maximi*) emeriti. II. Illa præcipua cura, ne tribuni cum jure gladiorum ad Hiſpanias mitterentur. III. Pia enim erat ſollicitudo Martino, ut non ſolùm Chriſtianos, qui ſub illa occaſione erant vexandi, ſed ipſos etiam hæreticos liberaret. Verùm primo die, atque altero ſuſpendit hominem callidus Imperator, ſive, ut rei pondus imponeret: ſive, quia nimis ſibi implacabilis erat: ſeu, quia, ùt plerique tum interpretabantur, avaritia repugnabat: ſiquidem in bona eorum inhiaverat. - - - - Interea Epiſcopi, quorum communionem Martinus non inibat, trepidi ad Regem concurrunt, prædamnatos ſe conquerentes: - - Actum eſſe de ſuo omnium ſtatu, ſi Theogniſti pertinaciam, qui eos ſolùs palam latâ ſententiâ condemnaverat, Martini armaret autoritas. Non oportuiſſe hominem recipi mœnibus. Illum non jam defenſorem hæreticorum eſſe, ſed vindicem. Nihil actum morte Priſcilliani (*nuper cæſi*) ſi Martinus exerceat illius ultionem. - - - Poſtremò proſtrati cum fletu & lamentatione poteſtatem regiam implorant, ut utatur adversùs unum hominem vi ſuâ.

Nec multùm aberat, quin cogeretur Imperator, Martinum cum hæreticorum ſorte miſcere. Sed ille, licet Epiſcopis (*Ithacii patronis*) nimio favore eſſet obnoxius, non erat neſcius, Martinum fide, ſanctitate, & virtute cunctis præſtare mortalibus; aliâ longè viâ ſanctum vincere parat. Ac primò ſecretò accerſitum blandè appellat, hæreticos jure damnatos, more Judiciorum publicorum potiùs, quàm inſectationibus ſacerdotum: non eſſe cauſam, quâ Ithacii,

(*a*) Priſcillianus Abilæ in Hiſpania Epiſcopus, fœdiſſimæ Hæreſeos autor, à Damaſo Papa & Ambroſio excluſus communione Eccleſiæ fuit cum Sociis: ſed Ithacius Epiſcopus hac Eccleſiaſticâ pœnâ non contentus ad Imperatorem cauſam Priſcilliani defert, ad quem & ipſe Priſcillianus poſt provocavit: vicit Ithacius apud Imperatorem, & Priſcillianus capitis damnatus fuit, complices criminum variis pœnis mulctati fuere. Ea crudelitas invidiam Ithacio conciliavit apud plurimos Catholicos, ſed gratiam paravit apud Maximum, qui cæſorum bonis inhiabat. *Proſper in Chronico. Hieronymus de Scriptor. Eccleſiaſticis. Latinus Pacatus in Theodoſii Panegyrico. Sulpitius Severus loc. citato. Ex his Sigonius, Baronius.*

(*b*) Metu imminentis mortis: nam prætextu ſcelerum vindicandorum multi etiam innocentes Catholici cædebantur, ut cæſorum bona Fiſco Imperatoris inferrentur.

(*c*) Id eſt, ad Curiam & Tribunal Imperatoris Maximi.

(*d*) Priſcilliani impuram Sectam amplexos.

(*e*) A Maximo victore interfecti.

cii, cæterorúmque partis ejus communionem putaret esse damnandam. Theognistum odio potiùs, quàm causâ fecisse discidium; eundemque tamen solum esse, qui se à communione interim separarit. A reliquis nihil novatum. Quin etiam paucos ante dies habita (f) Synodus Ithacium pronuntiaverat culpâ non teneri. Quibus cùm Martinus parum moveretur; Rex irâ accenditur, ac se de conspectu ejus abripuit. Et mox percussores his, pro quibus Martinus rogaverat, diriguntur. Quod, ubi Martino compertum jam noctis tempore est, Palatium irrupit. Spondet, si parceretur, se communicaturum, dummodo ut & tribuni jam in excidium Ecclesiarum ad Hispanias missi retraherentur. Nec mora intercessit, Maximus indulget omnia.

Postridie Felicis Episcopi ordinatio parabatur, sanctissimi sanè viri, & planè digni, qui meliore tempore sacerdos fieret. Hujus diei communionem (g) Martinus iniit, satiùs æstimans, ad horam cedere, quàm his non consulere, quorum cervicibus gladius imminebat.

(f) En primum Concilium, hoc anno Treviris coactum.
(g) En secundum Concilium, *Sulpitius Severus Historia sacra Lib. II. & Dialogo Tertio N. XV.*

Digressio de Synodis extra Germaniam, quibus Sæculo quarto Episcopi Germanici interfuerunt, aut ubi de iis actum fuit.

STatueram, inter Germaniæ Concilia & ea inserere, ordine temporum servato, quibus interfuissent Episcopi Ecclesiarum Germaniæ, etsi extra Germaniam in Gallia, Italia, Thracia &c. celebrata fuissent. Sed amicorum suasu eadem singulis Sæculis summatim subjungi placuit, ne extra præscriptos Titulo Conciliorum Germaniæ Terminos vagaremur.

CCCXIII. Sæculi quarti initio ad A. C. CCCXIII. habitum fuit Concilium Romæ ad VI. nonas Octobris, in Laterano sub Melchiade Pontifice Præside. Occasio Synodi fuit inquietudo hæreticorum Donatistarum in Africa, eorumque odium in Cæcilianum Carthaginensem Episcopum: diffisi causæ suæ Donatistæ ab Augusto Constantino Episcopos Judices causæ suæ è Gallia sibi dari petunt.

Augustus, ùt ùt ægrè ferret, causam Ecclesiæ ad curiam suam trahi, detulit eorundem postulationi, & tres designavit è tot Galliæ Antistitibus, MATERNUM COLONIENSEM, Rheticium Augustodunensem, Marinum Arelatensem: qui literis invitati ab Imperatore, & curru publico vecti, Romam appulêre, & unâ cum Melchiade Papa, & XV. Italiæ Episcopis causam Donati & Cæciliani in medium miserunt & pro Cæciliano (omnium votis innocuo promulgato) in sua Cathedra, & communione Ecclesiastica retinendo, contra Donatum convictum de rebaptizatione, & ob manus impositas lapsis, pronuntiârunt.

Constantini Magni litteræ ad Melchiadem apud Eusebium L. X. Cap. V. Optatus Milevitanus L. 1. de Schismate Donatistarum pag. 29. Augustinus in breviculo collation. die 3. cap. 12. Binius Tomi 1. L. 1. Pag. 212.

Nota. Vocatio Materni, Coloniæ Agrippinensium Episcopi, facta à Constantino magno, illustre argumentum est, quo loco apud Augustum fuerit hic Germaniæ secundæ Episcopus ob eximium Doctrinæ, & virtutis meritum, ut in causa Ecclesiæ vexatissima exciretur cognitor, & arbiter in Concilio Romano cum summo Pontifice, Galliæ, & Italiæ Episcopis.

Alii volunt Maternum hunc fuisse primum Coloniæ Episcopum, alii negant. *Videatur P. Calles Ann. Eccles. Germ. L. III. No. VII.*

CCCXIV. Kal. Augusti, Donatistis Romanæ Synodi decreto recalcitrantibus, Constantinus Arelati novum denuò Concilium indici voluit, quo ex omnibus occidentis orbis Provinciis convenêre Episcopi XXXIII. ex Africa, Sicilia, Sardinia, Hispania, Gallia, Italia, Britannia, ac Germania cum quibusdam presbyteris, Diaconis, Exorcistis. Hos inter memorandi nobis Maternus Episcopus Coloniensis cum Macrino Diacono. Agræcius Trevirensis cum Felice Exorcista. Qui in actis recensentur, & in Epistola Synodica ad Papam Sylvestrum scripta.

Edidit hæc acta & Canones XXI. Binius Tomi 1. Concilior. Part. 1. pag. 220. ad 225. cum Epistolis Constantini Augusti ad Ablavium, alterâ ad Chrestum Episcopum Syracusæ, tertiâ ad omnes Episcopos Catholicos. E quibus collatis ad codd. Mss. & addito græco postea edidere Sirmondus, Labbè, Hardouinus.

CCCXLVII. Synodus Sardicensis Orientalium LXXVI. Occidentalium C. Episcoporum sub Julio Papa, & Augustis Constantino, & Constan-

Constante, cui præsedit Hosius Cordubensis Episcopus. *Teste Athanasio, & Theodoreto L. II. Historiæ cap.* 15. Tum Archidamus, & Philoxenus Presbyteri Legati Julii Papæ. Interfuêre Personæ nobis celebrandæ ex Germania Rhenana Maximinus Trevirensis, Euphratas Coloniæ, Martinus Moguntiæ, Servatius Tungrorum, Superior Nerviorum, Victurus Vangionum, Jesses Nemetum, Amandus Argentinensium, Justinianus Rauracorum, Victor Mediomatricum Episcopi.

Patres Occidentales statuerunt primò de fide agendum, & Nicænum Symbolum omninò retinendum decreverunt, non novum fabricandum Arianorum exemplo. Secundò actum fuit de variis Personis. Sanctus Athanasius ab impactis calumniis absolutus, Marcellus Ancyranus restitutus suæ Cathedræ & Communioni, uti & Asclepas Gazæ Episcopus. Econtrariò varii hæretici Episcopi excommunicati & depositi fuêre. Tertiò loco viginti Canones sanciti de disciplina Ecclesiastica: & literæ Synodicæ scriptæ ternæ: primæ ad omnes Episcopos, relatæ à SS. Athanasio, & Hilario: alteræ ad Julium Papam: Tertiæ ad Ecclesiam Alexandrinam.

Orientales Episcopi visâ Catholicorum constantia immutabili in Nicæno Symbolo profitendo, secesserunt Philippopolim, proximam Thraciæ urbem: Inde Epistolam, quasi Sardicæ datam spargunt per universum orbem. Accusant, & calumniantur S. Athanasium, aliosque Catholicos: Novam fidei normam procudunt, in qua omissa voce *Consubstantialis*, Filium Patri similem pronunciant.

Acta Synodi habet Binius Tom. 1. *Par.* 1. *pag.* 423. *græco latina cum duplici veteri interpretatione Dionysii exigui, & Isidori peccatoris.*

Idem habet *Epistolam Synodicam latinam ad Julium Papam, deinde Epistolas græco-latinas ad omnes Episcopos, magna ambitione diffusas... quæ omnia posteriores edidere collata ad aliquot Mss. codices.*

Nota. DUPINIUS Tomo II. Bibliothecæ novæ authorum Ecclesiasticorum pag. 329. negat Canones Sardicenses ab Catholica Ecclesia receptos, & speciatim circa jus appellationis ad Sedem Apostolicam Romanam *Canonibus* III. IV. V. stabilitum. Eximius Lupus Tomo VIII. novæ editionis ostendit ex omnigena Historia Ecclesiastica jus appellandi Romam ex Africa, ex Gallia, ex Oriente semper viguisse, & Clmus Schelestrate *Dissertatione II. antiquitatis illustratæ cap. VI.* ostendit Canones Sardicenses & ab initio fuisse receptos, & post Innocentium primum, idque omnium Gentium testimoniis.

CCCLIII. S. Paulinus Trevirensis Archi-Episcopus à Sancto Athanasio, & Sancto Hilario, uti constantissimus Nicænæ fidei Defensor, laudatus, contra CONSTANTIUM Augustum & Saturninum Arelatensem Ep. Arianæ Hæreseos Sectatores, quum subscribere Athanasii damnationi fortissimè recusaret in Conciliabulo Arelatensi II. anno CCCLIII. celebrato, tum in Mediolanensi haud minus turbulento & violento Concilio, fuit relegatus in Phrygiam, ubi anno CCCLVIII. pridie Kalend. Septembris in Domino obiit, Nicænæ fidei Confessor & Martyr.

Browerus Annal. Treviren. L. IV. à pag. 272. *primæ editionis. Acta SS. ad diem trigesimam 1mam Augusti.*

CCCLVII. Sirmii in Pannonia secunda conciliabulum Arianorum, quorum Epistola ad Germaniæ 1mæ & 2dæ Episcopos cum nova procusa perfidiæ formula missa fuit (*teste sancto HILARIO in libro de Synodis*) cui Hosius minis, verberibus & plagis fatigatus subscripsit, & cum Ursacio Singidunensi, Valente Mursensi, Episcopis Arianis, in gratiam rediit.

S. Athanasius Historia Arianorum cap. 45. *Tomo I.*

Marcellini & Faustini Libellus Theodosio Imp. oblatus.

CCCLIX. Concilio Ariminensi, Consulibus Eusebio & Hypatio celebrato, unicus è Germania adfuit Servatius Episcopus Tungrensis. Ejusdem in hoc Concilio 1mò Constantiam, tum fallacis formulæ acceptionem, demum à sancto Hilario in Galliam reverso reductionem ad professionem Catholicæ Fidei, & *Homousion* narrat *Severus Sulpitius L. II. Historiæ Ecclesiasticæ & ex eò Clariss. Binius Concilior. Tomo I. p.* 1. *pag.* 482. *ad* 485.

Henschenius in actis SS. ad diem XIII. Maji pag. 211.

CCCLXII. Concilio Parisiensi (in quo formula fidei, ab Arianis, suppresso usiæ nomine, fabricata, & Arimini firmata, suscepta, & Orientalibus Episcopis missa est) interfuisse S. Servatium Tungrensem & S. Severinum Coloniensem Episcopos HENSCHENIUS, & CROMBACHIUS autumant: aut S. Severinum è Parisino Concilio reversum Tungros adivisse, ut cum S. Servatio de Orthodoxa fide servanda & propaganda conferret.

Acta Sanctorum Maji Tomo III. pag. 112. *Binius Tomo I. Conciliorum Part. I. pag.* 489.

CCCLXXIIII. IV. Idus Julii Valentiæ Allobrogum Concilium celebratum fuit, cui inter plures Galliarum Episcopos Britto Trevirensis Episcopus subscripsit.

Binius Tomo I. Part. 1. *pag.* 516. *ex quo Sirmondus & alii.*

CCCXC. In Concilio Mediolanensi, & CCCXCVII. in Concilio Taurinensi sic statuitur: *De iis, qui à Felicis Trevirensis Episcopi communione se separare voluerint*, illud præterea decrevit sancta Synodus, ut, quoniam Legatos Episcopi Galliarum, qui Felici communicant, destinarunt, in nostræ pacis consortium suscipiantur: juxta literas venerabilis memoriæ Ambrosii Episcopi, vel Romanæ Ecclesiæ Sacerdo-

tis

tis dudum latas, quæ in Concilio Legatis præsentibus recitatæ sunt.

Nota. FELIX ordinatus ab Ithacianis Episcopis, anno 386, sponte secessit in Monasterium sancti Paulini à se ædificatum; duodecimo Præsulatûs sui anno, & circa annum CCCCVII. Kalend. Aprilis sancta morte defunctus, miraculis & perpetuo cultu inclaruit.

Acta SS. ad Diem XXVI. Martii Antwerpiæ.

Hæc tamen sanctitas non obstitit, quominus Patres horum Conciliorum ab ejusdem communione abstinendum censerent: in detestationem sanguinolentorum Consiliorum Ithacii. S. Martinus, qui ad horam ejusdem ordinationi interfuit, ut Maximi sanguinea decreta retardaret, nulli deinceps Concilio interesse voluit. *Sigismundus Calles in Annalibus Ecclesiasticis Germaniæ. Tomo I. pag. 321.*

DIGRESSIO

De causa, cur Sæculo 5to nulla Synodus Ecclesiastica in Germania sit celebrata?

FUit sæculum 5tum Christianum fœcundum & ferax plurium Synodorum, quas inter III. & IV. Generales, Ephesina, & Chalcedonensis, deinde Africanæ permultæ, è quibus codex canonum Ecclesiæ Africanæ collectus fuit. Synodi in causa Pelagii in Africa, Italia & Gallia, imò & in Oriente celebratæ: Multæ aliæ Romanæ, Hispanæ & Gallicanæ Synodi celebratæ: attamen Germania Rhenana, Rhetia, Norium & Pannonia, ùt ùt multis Ecclesiis & Episcopis sæculo quinto ditatæ, nullam Synodum reliquerunt.

Nisi forte illud incerti loci in Gallia, in qua Chelidonius, Vesontionensis Episcopus, Episcopatu dejectus fuit, præside S. Hilario Arelatensi, ùt ex ejus vita discimus circa annum CCCCXLIV.

Causa hujus silentii *Prima* sit Romani Imperii in Occidente imminutio, variis Tyrannis existentibus, & mutua cæde cadentibus. *Altera*: Gothi è Septentrione versùs meridiem migrant, Italiam, Galliam, Hispaniam invadunt, obtinent: *Tertia*: Franci populi & principes è Saxonia, Ost- & Westphalia transito Rheno Belgium, Gallias occupant: sub finem sæculi V. Duce Clodovæo fidem Christianam amplectuntur. Hæ Gravissimæ mutationes circa Rhenum, Danubium sterilitatem Synodorum Ecclesiasticarum inter Episcopos Germaniæ post se traxerunt.

SÆCULUM SEXTUM.

ACTA SYNODI TORNACENSIS

habitæ

SUB S. ELEUTHERIO (a) EPISCOPO TORNACENSI,

Contra Hæreticos varios, Eutychetis, Photini, Acephalorum, Arii, Sabellii posteros.

Circa Annum Christi DXX. Hormisdæ Papæ VII. Justini Imperat. III. Theoderici Regis Austrasiæ IX.

Beatus Eleutherius jam Tornacensem Ecclesiam triginta annis & uno rexerat; Blandiniensem (b) *verò novem: qui audiens Filios Ecclesiæ pertur-*

(a) *S. Eleutherius obiit 20. Februarii anno 523. juxta Annales Tornacenses. Sedit annos 45. Pagius in critica Baronii ad annum DXXXII. judicat eum hoc anno obiisse.*

(b) Tornacenses Episcopi fuêre etiam dicti *Nerviorum* Episcopi, quia Tornacum Nerviorum metropo-

perturbatos, indoluit. Deinde auctoritate Romani Papæ decrevit, quatenus omnes Hæretici ab ipsâ civitate ejicerentur, vel Christum Dei Patris Filium unanimiter confiterentur.

Igitur à Præsule coacti, diem competentem elegerunt, in qua Synodum *suam Antistes Christi Eleutherius convocaret. Advenit dies, in quo Synodus convocata erat: advenerunt etiam Filii Catholici, Hæreticorum Sectam confundentes: affuerunt nonnulli Hæreticorum, illis contradicentes. Exurgens autem Sanctus Vir Dei Eleutherius, & manu faciens silentium, ait:* Omnes Deum Patrem, & Filium ejus cum Spiritu Sancto confitentes, audite.

SERMO DE TRINITATE.

1. CRedite in unum Deum Patrem omnipotentem, (*c*) & in Filium ejus unicum, Dominum nostrum JEsum Christum, qui ex Deo Patre natus est Unigenitus, Immensus de immenso, immortalis de immortali, invisibilis de invisibili, sempiternus de sempiterno, per quem & cum quo omnia, quæ continentur in cœlo, vel in terrâ, aut in mari, fecit Pater. Hortor igitur vos, dilectissimi: Credite, Jesum Christum Dominum nostrum propter salutem hominum, & sæculi liberationem de cœlis descendisse, incarnatum, & hominem esse, passum sub Pilato Præside: propterea die tertiâ à mortuis resurrexisse, & iterum in cœlos, unde descenderat, ascendisse.

2. Hæc decreta, Filii mei charissimi! tenere & observare debetis: his vos devotè oportet obtemperare, si gaudia vultis promereri cœlestia. His dogmatibus & decretis antiquorum Patrum obedite, considerantes, & lucidissimè intuentes, quid sit incarnatum esse, & Hominem factum Dei Verbum; Vos enim asserere non debetis, quòd natura Dei immutata (*d*) sit, sed magis, quòd copulaverit sibi animâ rationali carnem animatam, Christúsque Dei Filius irreprehensibiliter, ineffabiliter, substantialiter Homo factus sit, & Filius hominis etiam sit appellatus. Itaque Christus JEsus, qui ante omnia Sæcula ex æterno Patre natus est, etiam ex muliere, id est, Beatâ Virgine Mariâ carnaliter procreatus est; non quòd cœlestis (Divina) ipsius natura de Sanctâ Virgine sumpserit exordium, (*e*) nec propter se ipsam necesse habuit, nasci secundò, post illam gloriosam nativitatem, quam habuit ex Patre. Non enim est competens, sed magis stultum, affirmare, quòd JEsus Christus Dominus noster, qui ante omnia Sæcula est coæternus Patri, post generationem Patris alterius indiguerit, ut per illam, quam in Virgine assumpsit, esse inciperet.

Sancta autem Catholica universalis Ecclesia affirmet & credat, quòd propter salutem hominum, & peccatorum ablutionem, sibi naturam copulaverit humanam, & processerit ex utero Virginali, utero impolluto, sed ab Angelis dignissimè cœlestibus conservato. Ideò asserunt illum Catholici Patres, & nos auctoritate majorum, carnaliter esse natum. Qui benignus & misericors omnes volens ad semitam veritatis convertere, ex ipso Virginali & incontaminato utero, ùt suprà dictum est, secum conjunxit carnem, & generationem sustinuit carnalem

lis est. Eo nomine Superior, Nerviorum Episcopus, subscripsit Sardicensi Concilio Anno CCCXLVII. *Blandiniensis* Ecclesia inter Tornacum, & Insulas sita, locus fuit; ubi aliquot annis sedit S. Eleutherius; non verò specialis à Tornacensi distinctus Fpiscopatus. S. Medardus Tornacensem, & Noviodunensem aliquamdiù administravit Episcopatum: quin ideò hæ duæ Cathedræ unitæ, aut altera alteri subjecta fuerit. *Hac Nota Andrea Catulli in suo Tornaco Metropoli, & Cathedra Episcopali. Bruxellæ anno 1652. impresso.*

(*c*) Ex Symbolo Apostolorum & Nicæno.
(*d*) Error Eutychetis.
(*e*) Photini error.

lem suæ carnis suam faciens nativitatem. Deinde credite, ipsum crucifixum esse, & tertiâ die à mortuis resurrexisse, non quia Deus Verbum in suâ naturâ sub Pilato Præside sit colaphis cæsus, deinde patibulo crucis affixus, aut quia pro nobis transfixiones lanceæ atque clavorum, & tanta vulnera sustinuerit: Deus namque incorporalis, & extra passionem est; sed quia corpus illud, quod proprium factum est ipsius, hæc pro nobis sustinuit. Hæc omnia idcircò dicitur pro omnibus hominibus ad peccatorum redemptionem passus esse: in eo etenim corpore, quod patiebatur, inerat Deus, qui nullo modo pati poterat

Similiter mortem ipsius intelligere debetis: naturaliter enim incorruptibile est & immortale vivificans Dei Verbum; sed quoniam Gratiâ Dei proprium corpus ipsius juxta Sententiam Doctoris gentium Pauli (*f*) *Mortem gustavit*, ideò dicitur Deus pro nobis mortem esse passus: non quia mortem ipse expertus fuisset, quantum ad naturam ipsius pertinet. Idoneum siquidem non esset, sed ineptum, asserere hoc; sed quòd, ùt superiùs diximus, vera caro ipsius mortem gustaverit. Ità carne ipsius resurgente, iterum resurrectionem asserite, non quia in corruptionem cecidit, sed quòd ejusdem corpus surrexit.

Itaque Dilectissimi, deprecor fraternitatem vestram, quatenus Deum verum, & Filium ejus JEsum Christum, Dominum nostrum, devotè veneremini: adorate benigno corde, laudate purâ mente, confitemini lacrymosis suspiriis, non sicut hominem cum verbo glorificantes, ne inducatis quandam speciem divisionis; sed unum & eundem honorate, quia non est corpus suum, cum quo assidet Patri, à verbo alienum.

Nec etiam debetis contestari quasi assidentibus duobus (*g*) filiis, sed uno cum carne per unitatem.

Præterea Fides vestra credere debet, quòd, Christus Dominus noster, Mediator DEI & hominum factus est, & Reconciliator ad Pacem, Deo Patri pro nobis offerens se in odorem suavitatis. Ideò enim dicebat per Prophetam: *Sacrificium* (h) *& oblationem noluisti, holocausta pro peccato non tibi placuerunt; corpus autem perfecisti mihi... In capite Libri scriptum est de me, ut faciam voluntatem tuam Deus:* Proprium enim corpus non pro se ipso obtulit, sed pro nobis in odorem suavitatis.

Fratres mei, quis vestrûm ultrà dubitet, Agnum verum & immaculatum pro salute humani generis immolatum, & ab impiis Judæis crucifixum? ipse est, qui nos per admirabilem virtutem, & ineffabilem potentiam Divinitatis suæ redemit, rebellésque & superbos Judæos devicit, & claustra gehennæ expoliavit, educens de vinculis captivatos, emittens de tenebrarum locis carceratos, clamantes, & dicentes: O Triumphator bone Sæculi! O pie debellator diabolicæ fraudis! Te nostra clementissime JEsu in his tormentorum pœnis expectant lamenta: Te, misericors Christe, flebilium in his tormentorum caliginosis locis conclamabant suspiria! Ecce advenisti, quem ab antiquis temporibus expectavimus, libera nos, quem in terrâ positi olim devotè coluimus.

Ipse est, qui post destructionem diaboli, & liberationem Sanctorum de tenebris clamantium, tertiâ die resurrexit, & ascendens in regnum cœleste, sedet ad dexteram Dei Patris. Ipse est Filius Mariæ, quæ Virgo de Spiritu Sancto concepit, quæ in virginitate illibata Deum & hominem perperit, quæ etiam post partum Virgo & Mater Salvatoris permansit: qui se, ùt suprà dictum est, hostiam immaculatam, hostiam Deo placentem obtulit.

Si quis autem dixerit, quia tam pro ipso, quàm pro nobis, Sacrificium se Deo Patri obtulerit: non æternum effugiet supplicium, sed pœnas in interitu cum impiis dabit æternas.

De Spiritu quoque Sancto cum discipulis suis diceret: *Ille* (i) *me clarificabit.* Hoc filii sentientes unum Christum & filium, non velut alterius gloria egentem confitemini gloriam à Spiritu Sancto consecutum, quia ejusdem Spiritus nec superior, nec melior ipso est. Licet verò in substantiâ suâ Spiritus ejus sit, & intelligatur in personâ proprietas secundùm id, quod Spiritus ejus est, & Filius tamen ab

(*f*) Hebræ. II. 9.
(*g*) Nestorii error.
(*h*) Psalmo XXXIX. 7. 8. 9.
(*i*) Joannis XVI. 14.

ab illo nec eſt alienus. Appellatus enim eſt Spiritus veritatis, & veritas Chriſtus eſt. Igitur à Filio ſimiliter, ſicut à Patre, Spiritus Sanctus procedit. Spiritus enim Sanctus miracula per manus Sanctorum Apoſtolorum faciens, Deum glorificabat JEſum Chriſtum, poſtquam per glorioſam reſurrectionem ſuam in cœlum, unde pro liberatione animarum noſtrarum deſcenderat, aſcendit. Ideò à nobis & nonnullis Catholicis viris Chriſtus creditur Deus naturâ exiſtens, per Spiritum ſuum, virtutes & glorioſa miracula gentibus per univerſum orbem diſperſis demonſtrans. Inde dicebat Dominus noſter JEſus Chriſtus, *Quia* (f) *de meo accipiet & annunciabit vobis:* Sed nequaquam idem Spiritus Sanctus alterius participatione potens aut ſapiens dicitur, quia perfectus eſt per omnia, & in omnibus, & nullo prorſus indigens bono. Nam Paternæ virtutis & ſapientiæ cœleſtis, id eſt, Filii Spiritus Sanctus creditur, & idcircò ipſa re & virtute ſubſiſtente virtus & ſapientia comprobatur.

Dilectiſſimi fratres, hæc eſt Fides recta, & omnibus Catholicis Viris tenenda, quam niſi quiſque firmiter & rectè crediderit, non poterit à conſortio diaboli liberari.

Unum in ſubſtantia, Trinum in perſonis, confiteamini, ut ad cœleſte regnum pervenire, & æternis bonis perenniter gaudere mereamini, ubi gaudent Angeli, lætantur Apoſtoli, exultat Martyrum turba glorioſa, plaudit Confeſſorum & Virginum caterva, quos Redemptor mundi perenni laureâ coronat, qui vivit & regnat Deus Omnipotens, Inviſibilis, Æternus, Incorruptibilis, cui eſt honor, laus, decus, imperium, poteſtas indeficiens, majeſtas immarceſſibilis, gloria perpes, & virtus ineffabilis cum Patre & Spiritu Sancto per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

(k) Joannis XVI. 14.

Si quis autem his Decretis contradixerit, à Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, anathema ſit.

His dictis beatus Pontifex Eleutherius ſedit, Catholici autem Viri, qui ad Sanctam Synodum convocati erant, vocem cum gaudio levantes, glorificabant Deum dicentes: Trinitatem in Unitate veneramur & colimus, Unitatem in Subſtantiâ profitemur, & devotè adoramus.

Econtrà confunduntur Hæretici, deinde à Sancta Synodo recedunt confuſi. Synodo autem ad propria revertente, Sanctus ſimiliter Eleutherius ad Aulam ſuam, quæ in oppidano loco continebatur, cum Catholicis Viris, jam ſeptuaginta & uno exiſtens anno, regreſſus eſt.

Acta Sanctorum Antwerp. ad Diem 20. *Februarii. pag.* 191.

Summa Statutorum Synodalium Eccleſiæ Tornacenſis, impreſſa Inſulis Anno 1726. *Parte II. pag. I. II. III. ex antiquiſſimo Codice MS. Bibliothecæ Cœnobii S. Martini Tornaci.*

CON-

CONCILIUM TULLENSE.

Theodebaldi Regis juſſu Kalendis Juniis in Tullenſium urbe celebratum, propter moleſtias, quas Nicetius, Epiſcopus Trevirenſis, ab excommunicatis quibusdam patiebatur.

Anno Chriſti DL. Vigilii Papæ XIV. Theodebaldi Regis III.

Ex Sirmondo Tom. I. Conciliorum Galliæ.

Excommunicârat ob inceſtas nuptias Francos aliquos Nicetius, Trevirorum Antiſtes. Quod illi cùm ægriùs ferrent, & contumelioſiùs agerent in Epiſcopum, indicta eſt Theobaldi Regis nutu Synodus in urbe Tullenſium; ad eámque vocatus inter cæteros MAPPINIUS Epiſcopus Remenſis. MAPPINIUS, quia Synodi cauſam ignorabat, ire ſe poſſe negavit, niſi certior fieret. Certior igitur à Rege iteratis literis factus eſt, ſed ſeriùs, quàm ut Synodo adeſſe ad diem dictam liceret. Itaque cùm abfuiſſet, abſentiam ſuam Nicetio per Epiſtolam excuſavit.

MAPPINII EPISCOPI REMENSIS EPISTOLA,

Ad Nicetium Episcopum Treverensem.

Excuſatoria, cur ad Syñodum Tullenſem non venerit.

Domino Sancto, & in Chriſto beatiſſimo fratri Nicetio Papæ Mappinius Epiſcopus.

EVangelicæ lectionis doctrina teſtatur: *Regnum* (a) *in ſe diviſum ſtare non poſſe.* Si hoc de mundi amatoribus, & in terrena cupiditate manentibus, rectè & non immeritò credatur; indubitanter rectiùs de ſacerdotum perſonis ſentitur, ſi diſcordantibus votis àc ſtudiis inter ſe dividi comprobentur. Aut quâ fiduciâ conditori noſtro, qui nos in unitate compagis, quod eſt Corpus ſuæ Deitatis, vivere præcepit, preces oblaturi ſumus, ſi nos viciſſim à mutuâ charitate ſeponimus? Ut quodam loco deificus (b) ſermo docet, ſtudere non convenit, ut *Frater fratri adjuvans, ſicut civitas* munita & fortis inconcuſſo fundamine ſtare poſſit: ſcilicet, ut unius fratris mœſtitiæ omnes æquanimiter compatiendo participemus, mutuiſque nos laboribus ſublevemus. Pro quâ re, piiſſime, ac multùm diligende Domine, & frater, indicamus, nos literas filii noſtri Domini Regis Theodebaldi excepiſſe, ut in Tullenſium urbe die Kalendarum Juniarum adeſſe deberem, nullam cauſam evocationis declarantes. Recipro-

[a] Lucæ XI. 17.
[b] Proverbiorum XVIII. 19.

ciprocante pagina indicavimus, nos illuc accedere non debere, quia causam conditionémque nos constabat ignorare. Iteratis scriptis edocuit, beatitudinem vestram, dum aliquos Francorum pro zelo divini timoris corripit, ac pro incestis conditionibus à communione Ecclesiasticâ removet, scandala, seu anxietates multimodas sustinere. De quâ re non mediocriter ingemiscimus, quòd nos relatione vestrâ scire non feceritis, utrum ex Canonicâ lectione damnentur, an pro pastorali diligentiâ corrigantur. Licet nihil novi vos de his rebus invenire posse cognoscimus, quod prisca patrum solertia non potuit reperire: tamen absurdum esse videtur, ut à nobis recipiantur, qui à vobis secundùm seriem Canonum Ecclesiasticâ severitate abdicantur. Novimus enim, si scienter hoc gerimus, quòd criminibus aliorum misceamur: si ignoranter, reatui non subdamur. Quapropter salutantes caritate debita, indicamus, simúlque suademus, ut nos in omnibus participes, tam tribulationem vestrarum incommodis, quam prosperitatum commodis fieri studeatis. Nam nos, mediante capite nostro, quod est Christus, nullis adversitatibus à vestrâ anxietate divellimur, nullísque asperitatibus à vestra caritate dividimur. De quâ re, si tamen præsumptiosi non existimus, indicare præsumimus. Decuerat, ut vestra consolatio pro hujusmodi conditionibus potiùs, quam Regiæ vocationis nos conserere debuisset: quia pari modo, si nobis aliquid simile, quod in posterum arbitramur posse fieri, contigisset, statim ad vestram fraternitatem scripta direxissemus, ut nos congruo tempore vel loco coram positi videremus. Quamquam parere nos Regiis præceptis in bonis rebus, & conveniat, & libeat; tamen non vestris minùs scriptis, si studio caritatis, non supercilio dirigantur despectionis: quia amaritudo vestra dulcedo nostra esse non poterit, nec abjectio vestra absque nostra dejectione constabit; & veneratio vobis debita impensa, à nobis non dinoscitur procul posita. Atque utinam, ut præfati sumus, caritate suadente, ac pagina decurrente, vestram nobis patefieri decrevissetis animorum molestiam: cognoveramus, utrum compatimur molestiis vestris, an delectamur. Nam tacente ut ipsi scitis divina, sola loquente viro humanitas intelligere potest. Hoc tamen pleniùs noverit vestra perfectio, si ad nos iterata scripta Domini Regis ante quinque, vel sex dies Kalendarum Juniarum pervenissent, in die præfato præsentiam humilitatis nostræ in locum habueratis constitutum.

Hæc Sirmondus L. c.

SYNODUS METENSIS.

In causa eligendi Episcopi Arvernensis. Anno Christi DL. Vigilii Papæ XIV. Theodevaldi Austrasiæ Regis III.

Ex Gregorio Turonensi.

CAutinus Archidiaconus Ecclesiæ Arvernensis, cùm Catonem Presbyterum Arvernensem, ab Episcopis destinatum successorem in Cathedra S. Galli, & populorum vota in eum confluere advertisset: suspicatus Catonem promovendum Episcopum, languore simulato, per noctem civitatem Arvernensem egrediens, Theodovaldum Regem petiit, adnuntians transitum Sancti Galli. Quod Rex audiens, vel qui cum eo erant, *convocatis sacerdotibus* apud Metensem civitatem, Cautinus Archidiaconus Episcopus ordinatur. Cùm autem venissent nuntii Catonis presbyteri, hic jam Episcopus erat. Tunc ex jussu Regis traditis ei clericis, & omnibus, quæ hi de rebus Ecclesiæ exhibuerant, ordinatísque, qui cum eo pergerent Episcopis & Camerariis, Arvernos eum direxerunt.

Gregorius Turon. Historiæ Francorum Lib. IV. §. 7.

CON-

CONCILIUM TREVERENSE
SUB
RUSTICO II. ARCHI-EPISCOPO.

In quo S. Goar accuſatus, & Archi-Epiſcopus Judex miraculo damnatus fuit.

Anno Chriſti DLXVI. Joannis III. Papæ VII. Sigeberti Regis Auſtraſiæ V.

Occaſionem huic Synodo dedit calumnia fœda, S. Goari, famâ ſanctimoniæ tum inclareſcenti, impacta, cui purgandæ S. Goar ab Archi-Epiſcopo Ruſtico per duos Legatos Alboinum, & Almannum accitus, comparet coram ſuo Metropolita, in Synodo ſedente, & inſigni miraculo tum ſuam innocentiam, tum Archi-Epiſcopi, qui calumniatoribus faciles aures dederat, imprudentiam graviſſimâ pœnâ ejuſdem demonſtrat.

Ex Mabillone in actis Ordinis S. Benedicti, Sæculo ſecundo. Quibus planè conſentit Biographus anonymus, S. Goari ſubæqualis, editus ab Hagiographis Antwerpienſibus, Tomo II. Julii. pag. 328. aliæque vitæ S. Goaris ab iiſdem Patribus collatæ cum hac edita.

LEgati feſtinanter venientes (*a*) ad Epiſcopum Metropolitanum, invenerunt eum in SYNODO ſedentem in ſolio ſuo, unà cum Clero; narraveruntque ei omnia, quæ eis contigerant, vel quæ facta viderant ab ipſo S. Goar. Quæ, cùm audiſſet, cum iracundiâ cœpit dicere: in quantum intelligentia cordis conſiderare valeo; conſuetudo iſtius pertinacis viri, qui ſic manè comedit & beſtias mulget, ſinè dubio deputanda eſt guloſitati, quàm caritati. Inquirendus eſt tamen, quam ob rem, vel quo humanæ laudis deſiderio hoc faciat, & utrum ex parte Dei ſit, an ex deceptione adverſarii? Vix verba complêrat, & ecce Vir Dei Goar intravit in domum, in quâ ipſe Archiepiſcopus reſidebat. Ingreſſus itaque, cœpit quaquaverſum aſpicere, ſi fortè eſſet locus, ubi ſtare poſſet diſcipulus ſuus, & cappam ſuam pendere, vel abſcondere. Diu ergò circumſpiciens, vidit in angulo domûs, quaſi ſimilitudinem fuſtis, qui certè non erat fuſtis, ſed radius ſolis, qui per feneſtrellam penetrabat interiora manſionis. Cúmque appropiâſſet ad radium ſolis, ſpeciem groſſioris perticæ prætendentis, appendit cappam ſuam ſuper ipſum radium, ibíque ſtare præcepit miniſtrum ſuum. Quod cùm audîſſet Ruſticus Archiepiſcopus unà cum (*b*) Clero ſuo, dixit: Videtis nunc, quid fecit? verè, ſi hæc ex Deo feciſſet, tam manè non comediſſet, & bibiſſet, quia anteriores Sancti per eleëmoſynas & jejunia intraverunt in Regnum Dei. Hoc autem mirabile factum, quod video, quid ſit, omnimodis neſcio. Sed inde non mediocriter ſtupeo: manè comedit & bibit, beſtias mulget, cappam etiam ſuam in radio Solis ſuſpendit. Quid plura? accedat propiùs, & reddat rationem circumſedentibus, ut ſit notum omnibus, ſi ex virtute Dei hæc facit, an ex immiſſione hoſtis antiqui? cúmque interrogatus fuiſſet cultor Trinitatis, reſpondit: Deus, qui es fortis Judex, juſtus & patiens, & nôſti omnia, Tu ſcis, quòd conſentio nihil de adverſarii opere, neque conſentire cupio, neque cappam meam ex radio ſolis pendere ſcio, niſi in fuſte

[*a*] Ex Cella S. Goaris Treveros reverſi. Hæc Cella nunc eſt Oppidum Occidentali Rheni littori incubans Archi-Diœceſis Treverenſis.

[*b*] Erat igitur Synodus Diœceſana.

fuſte ruboreo, & illas cervas divinitùs tranſmiſſas per nulla maleficia mulgere volui. Inſpiratio autem Omnipotentis Dei, poſtquam ſolita fuit hora tranſacta, ità mihi inſpiravit facere, & manè caritativum cibum & potum cum his, qui ſunt membra ejus, ſumere, quatenus & lacte cervarum officio meo relevarer, & dolore corpora veſtrorum legatorum: & edulio jentaculo, matutino tempore cum pauperibus participato, adimplerem Chriſti præceptum, ſicut ipſe Dominus novit, qui omnia judicat.

Hæc Viro DEI dicente, venit puer de Clero Treverorum, nomine Leubgiſus, portans in brachio ſuo infantem tres noctes habentem, qui fuerat projectus in illam concham marmoream, ſicut eſt conſuetudo Treverorum, ubi pauperculæ fœminæ infantes ſuos ſolent jactare. Hæcque conſuetudo erat, ut quando aliquis homo de ipſis infantibus projectis miſericordiâ motus vellet curam haberi ab illis, quos Nutricarios vocant, matriculariis S. Petri compararet, & illi Epiſcopo iſtum infantem præſentare deberent, & poſtea Epiſcopi auctoritas eumdem hominem de illo nutricario confirmabat.

Videns autem Ruſticus Treverorum Archiepiſcopus illum infantem portari, dicebat: modò inveſtigare poterimus ſagaci animo, ſi ex Deo ſunt ſapientia & virtutes, quas facit Goar, an ex adverſario? Si ex Deo eſt, faciat nobis cognitum, qui fuit pater ipſius infantuli, & matrem ejus denominet, & credemus. Si verò hæc facere non prævaluerit, feriatur ſententiâ capitali. Hæc autem nequaquam dixit propter cauſam ſuam, ut ipſe cognitor de ſemetipſo eſſet, ſed quia ſcelera ejus & crimina principalia jam latere non poterant.

Converſus ergò ad virum Dei dixit: Goar: qui reſpondens, ait, Ecce adſum. Dixit Epiſcopus: Multa de te audivimus, ſimul & vidimus, non ego ſolus, ſed & tota plebs hîc congregata. Quapropter neceſſe eſt, ut oſtendas nobis miniſterium modò tuum, ſi verum ſit, an falſum. Si verum eſt, per veram obedientiam præcipio tibi, ut facias iſtum infantem nobis innoteſcere genitorem ſuum & genitricem ſuam. Si hoc facere potes, credemus tibi, & virtutibus tuis. Sin autem: nihil tibi credere habemus.

Hæc audiens Vir Dei ſuſpiravit graviter, ac lacrymas ſinè ceſſatione fundebat, vehementer admirans, quamobrem Pontifex ſuorum vituperator operum talem ſibi inanem atque ineptam obedientiam facere præcepiſſet, & oravit Dominum, dicens: CHRISTE FILI DEI, qui temetipſum exinanîſti, & formam ſervi accipere dignatus es, fac mecum quamvis indigno, tamen tuo clientulo, miſericordiam tuam, ut cognoſcat iſte Epiſcopus, vel plebs ejus, quia te diligo, te adoro, tibi ſervire cupio, Creator, & Redemptor meus. Et hæc dicens, acceſſit ad illum hominem, qui illum infantem in brachio gerebat, & dixit ad illum: Quot noctes habet infans iſte? Reſpondit: Tres. Vir Dei Goar, elevatis oculis ac manibus in cœlum, dixit: Trinitas Sancta, Te invoco, atque te infans in nomine Trinitatis conjuro, ut genitorem tuum per nomen denomines & genitricem tuam. Similiter reſpondens infans dixit: Iſte Ruſticus Epiſcopus eſt Pater meus, & mater mea Afflagia nuncupatur. Quo audito Epiſcopus cecidit velociter ad pedes B. Goaris, dicens: Nunc ſcio verè, & credo, Te Sanctum Dei ſervum fore, cui ſcelera mea, quæ ſic abſcondita putabam, ut nullus alius præter me, & illam mulierem, & unum puerum meum, unquam noſſe poſſet, ità ſunt tibi patefacta per ipſius nati mei verba.

Hæc audiens B. Goar, ſtupore miraculi repletus, atque quaſi in exceſſu mentis factus dixit ad eum: Heu! Heu Domine! quare per me miſerum peccata tua hactenus latentia facta ſunt manifeſta? melius quippe fuiſſet ſpontanea & ſecreta coram Deo confeſſio, quàm iſta contra votum tuum ignominioſa publicatio. Quæ licet ſit notabilis, non eſt tamen uſquequaque inutilis, nam & verba Domini, qui dixit Diſcipulis ſuis: *Nihil* (c) *eſt opertum, quod non reveletur, nec occultum, quod non ſciatur*, evidenter oſtendit eſſe veriſſima. Et tu propitiâ Divinitate ac ſalubri confeſſione, ſi pœnitueris, pro certo eripieris à maligni damnatione. Quocirca acquieſcens conſiliis meis, accipe duram & prolixam pœnitentiam ab auctoritate Sacerdotum, ut ſalveris.

Nota. *Ruſticum hunc Archi-Epiſcopum (quem Browerus ex Wandelberti vitâ S. Goaris, Sæculo nono ſcripta, ad hunc annum collocat)*

[c] Matthæi X. 26.

locat.) *non solus Wandelbertus indicat, uti Illustrissimus Honthemius scribit* in Dissert. de Scriptoribus Treverensibus §. XIII. *Sed anteriores Biographi S. Goaris, detecti, & citati tum ab Mabillonc Sæculo II. in Actis* Ordinis S. Benedicti, & à Joanne Pinio S. J. ad Diem VI. Julii, Tomo hujus Mensis secundo. *Ex quibus Pinius detegit codicem Bertinianum, à* subæquali *anonymo scriptum, collatum cum variis codicibus MSS. Biographis S. Goaris: adeò, ut inter veteres Archiepiscopos Trevericos pauci sint, tam clarè ex scriptis demonstrati, quàm Rusticus hic secundus.*

CONCILIUM METENSE.

In quo Ægidius, Remensis Episcopus, ob Regem Chilpericum cæsum obtentâ vitâ, Episcopatûs Gradu dejectus est ex Sententia Concilii Episcoporum, Moniales verò Pictavienses antea excommunicatæ in communionem receptæ fuerunt.

Anno Christi DXC. Gregorii Magni Papæ I. Childeberti Francorum in Austrasia Regis XV.

Ægidius, qui particeps Regiæ cædis ferebatur, veniam à Childeberto Rege impetraverat, teste Gregorio Turonensi L. IX. cap. XIV. Verùm, cum Sunnegisilus tormentis adactus criminis memoriam renovâsset, & Ægidium complicem prodidisset, de variis etiam aliis criminibus suspectum; Synodi examen subire debuit, & Episcopatu dejicitur. Ex eodem Gregorio L. X. cap. XIX.

In hoc eodem Concilio Chrodieldis (Chariberti Regis Filiæ, quæ Leuboveræ Abbatissæ suæ in Monasterio Pictaviensi rebellis, cum Basina consobrina sua, & aliis ampliùs XL. Puellis Monasterio egressa, ad Episcopos, & Regem Guntramnum conversa, Abbatissam Leuboveram multis convitiis, & criminationibus laceraverat) causa instaurata. Episcopi utriusque Regni in Concilio Pictaviensi reluctantes Moniales damnaverant, & excommunicaverant anno 589. Sed causa denuò examinatâ in Concilio Metensi, Moniales supplices à Rege veniam meruerunt, & diversis levioribus modis coercitæ fuerunt.

Gregor. Turon. L. X. §. XX. Ex quo Concilii Historiam damus.

IN his tormentis Sunnegisilus non solùm de morte Chilperici Regis, verùm etiam diversa scelera admisisse confessus est. Inter quas confessiones addidit, etiam Ægidium, Remensem Episcopum, socium fuisse, in illo Rauchingi, Ursionis, ac Berthefridi Consilio ad interficiendum Childebertum Regem.

Nec mora rapitur Episcopus, & ad Mettensem urbem, cùm esset valde ab ægrotatione longinqua defessus adducitur, ibiq; sub custodia degens, Rex Episcopos arcessiri ad ejus examinationem præcepit, scilicet, ut initio mensis octavi apud Viridunensem urbem adesse deberent. Tunc ab aliis sacerdotibus increpitus, cur hominem absque audientiâ ab urbe rapi, & in custodiam retrudi præcepisset,

ſet, permiſit eum ad urbem ſuam redire, dirigens Epiſtolas, ùt ſuprà diximus, ad omnes Regni ſui Pontifices, ut medio menſe nono ad diſcutiendum in urbe ſupradicta adeſſe deberent. Erant autem pluviæ validæ, aquæ immenſæ, rigor intolerabilis, diſſolutæ luto viæ, amnes litora excedentes. Sed præceptioni Regiæ obſiſtere nequiverunt. Denique convenientes, pertracti ſunt uſque Mettenſem urbem: ibique & præfatus Ægidius adfuit. Tunc Rex inimicum eum ſibi, regioníſque proditorem eſſe pronuntians, Ennodium ex duce (a) ad negotium delegit proſequendum, cujus propoſitio prima hæc fuit. Dic mihi, ô Epiſcope! quid tibi viſum fuit, ut relicto Rege, in cujus urbe Epiſcopatûs honore fruebaris, te Chilperici Regis amicitiis ſubderes, qui ſemper inimicus Domino noſtro Regi fuiſſe probatur, qui patrem ejus interfecit, matrem exilio condemnavit, regnúmque pervaſit, & in iis urbibus, quas, ùt diximus, iniquo pervaſionis ordine, ſuo Dominio ſubjugavit, tu ab eodem poſſeſſionum fiscalium prædia meruiſti? Ad hæc ille reſpondit: quòd fuerim amicus Regis Chilperici, negare nòn potero, non tamen contra utilitatem Regis Childeberti hæc amicitia pullulavit, villas verò quas memoras, per iſtius Regis chartas emerui. Tunc proferente eaſdem in publico, negat Rex, ſe largitum fuiſſe: requiſitúſque Otto, qui tunc Referendarius fuerat, cujus ibi ſubſcriptio meditata tenebatur, adfuit, negat ſe ſubſcripſiſſe. Conficta enim erat manus ejus in hujus præceptionis ſcripto. In hac igitur cauſa primùm Epiſcopus fallax repertus eſt. Poſthæc epiſtolæ prolatæ ſunt, in quibus multa de improperiis Brunichildis tenebantur, quæ ad Chilpericum ſcriptæ fuerant: ſimiliter & Chilperici ad Epiſcopum delatæ, in quibus inter reliqua habebatur inſertum: Quia ſi radix cujuslibet rei inciſa non fuerit, cùlmus, qui terris eſt editus, non areſcet. Unde prorſus manifeſtum eſt, ideò hæc ſcripta, ut ſuperatâ Brunichilde, filius ejus opprimeretur. Negavit ſe Epiſcopus has Epiſtolas vel miſiſſe ſuo nomine, vel ſuſcepiſſe à reſcripto Chilperici. Sed puer ejus familiaris adfuit, qui hæc notarum titulis per tomos chartarum comprehenſa tenebat: Unde non dubium fuit reſidentibus, hæc ab eodem directa. Deinde prolatæ ſunt pactiones, quaſi ex nomine Childeberti ac Chilperici Regis, in quibus tenebatur inſertum, ut ejecto Guntchramno Rege, hi duo Reges inter ſe ejus regnum urbéſque dividerent: Sed negavit hæc Rex cum ſuo factum conſilio, dicens: Quid tu commiſiſti patruos meos, ut inter illos bellum civile conſurgeret, unde factum eſt, ut commotus exercitus Biturigas urbem, pagúmque Stampenſem, vel Mediolanenſe Caſtrum adtererent atque depopularentur: in quo bello multi interemti ſunt, quorum, ùt puto, animæ erunt Dei judicio de tuis manibus requirendæ? Hæc Epiſcopus negare non potuit. Scripta enim iſta in regeſto Chilperici Regis in uno ſcriniorum pariter ſunt reperta: ac tunc ad eum pervenerunt, quando interemto Chilperico, theſauri ejus de Calenſi Pariſiacæ urbis villa ablati, ad eumdem delati ſunt. Cúmque de hujuſcemodi cauſis altercatio diutiùs traheretur, adfuit & Abbas Epiphanius Baſilicæ Sancti Remigii, dicens, quod duo millia aureorum, ſpeciéſque multas pro conſervanda Regis Chilperici amicitia accepiſſet: adſtiterúntque etiam & Legati, qui cum eodem ad memoratum Regem fuerant, dicentes: Quia nobis relictis, diutiùs cum eodem ſolus conlocutus eſt: de quibus verbis nihil intelleximus, niſi ſupradicti excidii proſecutionem impoſterum cognoſcentes. Hæc eo negante, Abbas qui fuerat ſemper in iis Conſiliorum arcanis particeps, locum hominémque denominat, ubi, & qui aureos, quos diximus, detuliſſet, & qualiter de excidio regionis ac Regis Guntchramni, conventum fuerat, ùt geſtum eſt, ex ordine denarravit, Quæ & ille convictus, deinceps eſt confeſſus. Hæc audientes Epiſcopi qui advocati fuerant, & in tantis malis ſacerdotem Domini contuentes fuiſſe ſatellitem, ſuſpirantes, de iis triduani temporis ſpatium deprecantur tractandi, ſcilicet ut forſitan reſipiſcens Ægidius ullum modum reperire poſſet, per quem ſe ab iis noxis, quæ ei objiciebantur, excuſare valeret: Sed inluceſcente die tertiâ, convenientes in Eccleſiam, interrogant Epiſcopum, ſi ali-

(a) Ennodius ante paucos annos fuerat Turonum, Pictonum, Vicojulienſium, ſeu Arturenſium ac Benearnenſium Dux. *Eccart.*

aliquid excusationis haberet, ediceret; at ille confusus ait: ad sententiam dandam super culpabilem ne moremini. „ Nam ego novi me ob crimen Majestatis reum esse mortis, qui semper contra utilitatem hujus Regis matrísque ejus abii: ac per meum consilium multa fuisse gesta certamina novi, quibus nonnulla Galliarum loca depopulata sunt. Hæc Episcopi audientes, ac lamentantes fratris opprobrium, obtentâ vitâ, ipsum ab ordine sacerdotali, lectis canonum Sanctionibus, removerunt: qui statim ad Argentoratensem urbem, quam nunc Strateburgum vocant, deductus, exsilio condemnatus est. In cujus locum Romulfus, filius Lupi ducis, jam presbyterii honore præditus, Episcopus subrogatus est, Epiphanio, Abbatis officio, qui basilicæ Sancti Remigii præerat, remoto. Multa enim auri, argentíque in hujus Episcopi regesto pondera sunt reperta. quæ autem de illa iniquitatis militia erant, regalibus thesauris sunt inlata; quæ autem de tributis, aut reliqua ratione Ecclesiæ inventa sunt, inibi relicta.

Altera Actio ejusdem Synodi
DE
SANCTIMONIALIBUS PICTAVIENSIBUS.

§. II. In hac synodo Basina Chilperici Regis filia, quam suprà cum Chrodielde à Communione remotam diximus, coram Episcopis solo prostrata, veniam petiit, promittens se cum caritate Abbatissæ monasterium ingredi, ac de Regula nihil transcendere. Chrodieldis autem obtestata est, quòd Leoboverâ Abbatissâ in hoc monasterio commorante, ibidem nunquam ingrederetur. Sed utrísque Rex veniam impertiri deprecatus est: & sic in communionem receptæ, Pictavo regredi jussæ sunt: scilicet, ut Basina in monasterium, ùt præfati sumus, regrederetur: Chrodieldis verò in Villa, quæ quondam Waddonis, superiùs memorati fuerat, sibi à Rege concessa resideret.

Gregorius Turonensis Lib. X. Historiæ Francorum §. XIX. & XX. pag. 511. Editionis Ruinarti.

Flodoardus Historiæ Ecclesiæ Remensis Lib. II. cap. II. ex his Binius Tom. II. Part. II. pag. 300., tum Sirmondus & juniores Synodographi.

GREGORII PAPÆ EPISTOLA AD THEODORICUM & THEODEBERTUM REGES FRANCORUM.

Anno Christi DIC. Gregorii Papæ anno X. Theodeberti Regis Austrasiæ IV.

Quòd multi per Simoniam ordinentur, tributa à prædiis Ecclesiasticis exigantur, ex Laicis repente fiant Episcopi. Ut Synodum ad hæc emendanda futuram promoveant; statuántque, ne Judæis Christiana mancipia habere liceat.

Gregorius Theodorico & Theodeberto Regibus Francorum, à paribus.

CUm Regni vestri nomen inter cæteras gentes gratia olim Christianæ Religionis effulserit, valde studendum est, ut unde gloriosiores cæteris gentibus eminetis, inde omnipotenti Domino, qui dat salutemRegibus, perfectiùs placeatis, &fidem, quam colitis, adjutricem in omnibus habeatis. Optaveramus

mus quidem, Præcellentissimi filii, nostrum ad vos solita (*a*) dirigere visitatione sermonem, ut caritatis officiis paternum monstraremus affectum; sed quia nimium nos res contristat illicita, sic unum convenit exhibere, ut aliud sub silentio, quod emendatione indiget, minimè rerelinquamus. Quodsi diligenter attenditis, pro salutis vestræ nos loqui prorsus incolumitate cognoscetis. Fertur autem simoniacam hæresim, quæ prima contra Dei Ecclesiam diabolica supplantatione surrepsit, & in ipso ortu suo telo Apostolicæ ultionis percussa ac damnata est, in Regni vestri finibus dominari, cùm in sacerdotibus sit fides eligenda cum vita. Si enim vita deest, fides meritum non habet, Beato Jacobo attestante, qui ait: *Fides* (b) *sinè operibus mortua est.* Quæ enim opera esse valeant sacerdotis, qui honorem tanti Sacramenti convincitur obtinere per præmium? Ex qua re agitur, ut ipsi quoque, qui sacros ordines appetunt, non vitam corrigere, non mores componere studeant, sed divitias, quibus honor sacer emitur, satagant congregare. Hinc fit etiam, ut insontes & pauperes à sacris ordinibus prohibiti despectique resiliant: & dum innocentia pauperis displicet, dubium non est, quòd præmium illic delicta commendet: quia ubi aurum placet, ibi & vitium. Hinc igitur non solum in ordinatoris & ordinati animam lethale vulnus infligitur, verùm etiam Excellentiæ vestræ Regnum, vestrorum Episcoporum culpâ, quorum magìs intercessionibus juvari debuerat, prægravatur, si enim is dignus sacerdotio creditur, cui non actionis merita, sed præmiorum copia suffragatur, restat, ut nil sibi ad honores Ecclesiasticos gravitas, nil defendat industria, sed totum auri profanus amor obtineat. Et dum vitia remunerantur honore, in locum ultoris is, qui fortasse fuerat ulciscendus, adducitur, atque hinc sacerdotes non proficere, sed perire potiùs judicantur. Vulnerato namque Pastore, quis curandis ovibus adhibeat medicinam? aut quomodo populum orationis clypeo tueatur, qui jaculis se hostilibus feriendum exponit? aut qualem de se fructum producturus est, cujus gravi peste radix infecta est? Major ergò metuenda est locis illis calamitas, ubi tales intercessores ad locum Regiminis adducuntur, qui Dei in se magis iracundiam provocent, quàm per semetipsos populis placare debuerant. Audivimus autem, quia Ecclesiarum prædia tributa nunc præbeant, & magna super hoc admiratione suspendimur, si ab eis illicita quærantur, accipi, quibus etiam licita relaxantur. Nec hoc quoque malum sollicitudo nostra patitur negligenter omittere, quòd quidam instinctu gloriæ inanis illecti, ex laico repente habitu Sacerdotii honorem arripiunt, & quod dicere pudet, & grave tacere est, regendi Rectores, & qui docendi sunt, Doctores, nec erubescunt (*c*) fieri, nec metuunt. Ducatum animarum impudenter assumunt, quibus via omnis ignota ductoris est, & quo vel ipsi gradiantur, ignari sunt. Quod quàm pravum, quámque temerarium sit sæculari etiam ordine & disciplinâ demonstratur. Nam dum Dux exercitûs non nisi labore, & sollicitudine expertus eligitur, quales animarum duces esse debeant, qui ad Episcopatûs culmen immaturâ cupiunt festinatione conscendere, hujus saltem rei comparatione considerent, & aggredi repentè inexpertos labores abstineant, ne cæca honoris ambitio, & ipsis in pœnam sit, & aliis pestifera erroris semina jaciat: quippe, qui non didicerunt, quod ipsi doceant. Proinde paterno salutantes affectu petimus, præcellentissimi Filii; ut hoc tam detestabile malum de Regni vestri studeatis finibus prohibere, & nulla apud vos excusatio, nulla contra animam vestram suggestio locum inveniat: quia facientis procul dubio culpam habet, qui, quod potest corrigere, negligit emendare. Qua de re ut magnum omnipotenti Domino munus valeatis offerre: SYNODUM congregari præcipite, in qua sicut Fratribus & Coepiscopis nostris mandavimus, præsente dilectissimo Filio nostro Cyriaco Abbate, sub anathematis debeat obligatione constitui, nullum pro Ecclesiastico Ordine aliquid unquam dare, nullum accipere, nec quemquam ex laicis ad Sacerdotium repente transire; quatenus hanc vobis mercedem, & hîc, & in futura vita Redemptor noster, cujus Sacerdotes interiùs ab hoste perire non sinitis, recompenset. Omninò præterea admirati sumus, quòd in Regno vestro Judæos Christiana mancipia possidere permittitis. Quid enim sunt Christiani omnes, nisi membra Christi? Quorum videlicet membrorum caput

(*a*) *Solâ alii.* (*b*) Jacobi II. 18. (*c*) *Videri alii.*

put cuncti novimus, quia fideliter honoratis. Sed quam diversum sit, Excellentia vestra perpendat, caput honorare, & membra ipsius hostibus calcanda permittere. Atque ideò petimus, ut Excellentiæ vestræ constitutio de Regno suo hujus pravitatis mala removeat: ut in hoc vos ampliùs dignos cultores omnipotentis Domini demonstretis, quod fideles illius ab inimicis ejus absolvitis.

Est hæc Epistola 114. *Libri VII. Regesti in Indictione II. sed in Editione Parisina Operum S. Gregorii de anno* 1705. *est Epistola CX. Lib. IX. Registri pag.* 1015. *Descripta à Sirmondo Tomo I. Concilior. Galliæ ad annum Christi* 599. *Chlotarii II.* 15*tum.*

Digressio de Conciliis Sæculi VI. extra Germaniam, quibus Episcopi nostri interfuerunt.

ANno DXXXV. Synodus celebrata fuit Arverni sub Theodeberto Austrasiæ Rege, in qua Canonibus XVI. de Disciplina Ecclesiastica sancitis, præter decem Franciæ Episcopos, subscripserunt hi ex Germania:

Nicetius, Deo propitio, Episcopus Ecclesiæ Treverorum, consensi & subscripsi.
Domitianus, in Christi nomine Episcopus Ecclesiæ Coloniensis, consensi & subscripsi.
Hesperius, in Christi nomine Episcopus Ecclesiæ Metensis, consensi & subscripsi.
Desideratus, in Christi nomine Episcopus Ecclesiæ Viridunensis, consensi & subscripsi.
Grammatius, in Christi nomine Episcopus Ecclesiæ Vindonissæ (nunc Constantiensis) consensi & subscripsi.

Subjicitur Epistola Synodica Patrum Concilii Arvernensis, ad Theodebertum Austrasiæ Regem scripta, quâ petitur ut Clerici, aliique, qui Regum aliorum Dominio subjacent, possessionibus, quas in ejus Regno jure obtinent, non fraudentur.

Binius Tomi II. Parte I.
Sirmondus Tomo I. Concilior. Galliæ p. 241.

DXLIX. Kalendis Novembris, Concilio Aurelianensi V. in Gallia celebrato, damnati fuere NESTORII & EUTYCHETIS errores, præsentibus ex Austrasia Episcopis, hac formulâ subscribentibus:

Nicetius, Gratia Domini Episcopus Trevericæ Civitatis, consensum meum, vel Dominorum meorum relegi, & subscripsi.
In Christi nomine Urbicus, Episcopus Civitatis Vesontiensis, consensi & subscripsi.
In Dei nomine Rufus, Episcopus Ecclesiæ Octodurensium (Martiniaci in Helvetia) consensi & subscripsi.
Domitianus, Episcopus Ecclesiæ Tungrensis, subscripsi.
Desideratus, in Christi nomine Episcopus Ecclesiæ Veredunensis, subscripsi.
Alodius, in Christi nomine Episcopus Ecclesiæ Tullensis.

Binius Tomi II. Parte I. ex quo Sirmondus & cæteri posteriores.
Calles, Annal. Ecclesiasticor. Germaniæ L. VIII. No. LXXVII.

DXLIX. Paulò post proximam Synodum secuta est alia in Arvernis habita, in qua Aurelianensis Concilii canones in pauciores redacti, & à X. Episcopis, inter quos iterum NICETIUS Treverensis erat, confirmati sunt.

Binius loco citato. Ex quo Sirmondus, Labbé, Tomo V. Concilior. pag. 1390.

DLV. Parisiensi secundo concilio subscripsit inter Franciæ Episcopos *Nicetius Treverensis.*

Binius Tomo II. Parte II. Concilior. p. 201. *ex quo Sirmondus, & posteriores*

DXC. Synodus Pictaviensis in causa Monasterii Pictaviensis. Childebertus Rex (audiens Chrodieldis Filiæ Chariberti, quondam Regis, Monialis perduellis tumultum contra Leuboveram Abbatissam suam) Legationem ad Guntramnum Regem direxit, ut scilicet Episcopi conjuncti de utroque Regno (Austrasiæ & Neustriæ) hæc, quæ gerebantur sanctione Canonica emendarent. Ob hanc causam Childebertus Rex (*Austrasiæ*) mediocritatis nostræ personam (*id est: Gregorium Turonensem Episcopum, cujus verba describo*) cum EBREGISILO Agrippinensi, & ipso urbis Pictavæ, Maroveo Episcopo, jussit adesse: Guntheramnus verò Rex Gundegisilum Burdigalensem cum Provincialibus suis, eò quòd ipse Metropolitanus huic urbi (Pictavorum) esset.

Gregorius Turonensis L. X. Historiæ Francor. pag. 503. *Edit. Ruinarti.*

Subjungit & Judicium Episcopale Regibus missum, quo Abbatissa deposita restituitur, & Moniales perduelles à communione suspenduntur.

Binius Concil. Tomo II. Parte II pag. 299. *sed refert ad annum Christi* 593. *sub Gregorio Magno & Childeberto Rege.*

DXC. DXIC. Kalendis Martii varii conventûs habiti fuere à CHILDEBERTO cum optimatibus & luidis suis (quos inter Episcopi ordinariè erant) Antonaci (*Andernaci*) Trajecti ad Mosam, & Coloniæ.

In his Conventibus nonnisi politica pacis, & belli negotia tractabantur: Duo tamen in iis, & ex iis adnotanda sunt pro Ecclesia & Ecclesiarum bono.

Primum. In Conventu Antonacensi Decretum fuit, ut qui Episcopum prædicantem noluerit audire, & excommunicatus fuerit, primò perennem condemnationem apud Deum sustineat. 2. Insuper de Palatio Regio sit omninò extraneus. 3. Omnes facultates suas Parentibus [a] legitimis amittat, qui noluerit Sacerdotis sui medicamenta sustinere.

(a) *Parentibus* ponitur pro Agnatis.

Secundum. In Conventu Coloniensi fuêre decretæ pœnæ Diem Dominicum non observantibus. „ Die Dominico similiter placuit observari, ut si quiscunque ingenuus, excepto, „ quod ad coquendum, vel manducandum pertinet, opera alia in die Dominico facere præsumpserit, si Francus fuerit, solidos quindecim componat; si Romanus, septem & dimidium; Servus verò, aut tres solidos reddat, „ aut de dorso suo (b) componat.

(b) Fustigatione puniatur.

Baluzius Tomo I. Capitular. pag. 17. 18. 19.

SÆCULUM SEPTIMUM.

GREGORII PAPÆ EPISTOLA AD THEODORICUM REGEM FRANCORUM.

Anno Christi DCI. Gregorii Papæ XII. Theoderici Regis Burgundiæ VI.

Iterum hortatur ad Synodum convocandam & Monachos in Angliam directos commendat.

Gregorius Theodorico Regi Francorum.

EXcellentiæ vestræ index cordis Epistola quanta in vobis fulgeat cum Regia potestate prudentia, ita luculenti copia sermonis edocuit, ut dubium esse non valeat, quidquid laudabile de vobis fama narraverit. Et quoniam adhortationem nostram adeò Regiis animis vestris per laudis prædicamenta placuisse signastis, ut quidquid ad Dei nostri cultum, quidquid ad Ecclesiarum reverentiam, quidquid ad honorem pertinere cognoscitis sacerdotum & studiose statui, & velitis in omnibus custodiri: iterata vos pro vestra magìs mercede ad hortatione pulsamus, ut congregari SYNODUM jubeatis, & sicut dudum scripsimus, corporalia in sacerdotibus vitia, & Simoniacæ hæreseos pravitatem omnium Episcoporum definitione damnari, atque de Regni vestri finibus amputari faciatis, nec plus illic pecuniam obtinere, quàm præcepta Dominica permittatis. Nam cùm omnis avaritia (a) idolorum sit servitus, quisquis hanc & maximè in dandis Ecclesiasticis honoribus, vigilanter non præcavet, infidelitatis perditioni subjicitur, etiamsi tenere fidem, quam negligit, videatur. Sicut ergo contra exteriores hostes, ita quoque contra interiores animarum adversarios studete esse solliciti: ut per hoc, quod Dei nostri inimicis fideliter repugnatis, & hìc feliciter ipsius protectione regnetis, & ad æterna postmodum gaudia ejus duce gratia veniatis. Quanta præterea bona Reverendissimo fratri & Coepiscopo nostro Augustino ad Anglorum gentem proficiscenti Excellentia vestra præbuerit; revertentes ab eo quidam monachi retulerunt, unde uberes gratias referentes petimus, ut his quoque monachis, qui ad eum directi sunt, suffragia vestra copiosiùs præbere,

(a) Gratianus 1. Qu. 1. C. 20. cùm omnis.

bere ; atque eos ad proficiſcendum juvare dignemini, ut quanto beneficia veſtra eis ampliùs adhibetis, tanto majorem viciſſitudinem ab omnipotente Deo, cui ſerviunt, expectetis. Menſe Julio Indictione IV.

Eſt hæc Epiſtola S. Gregorii Papæ 53tia Libri IX. in nova Editione Pariſina anni 1705. *Lib. XI. Indict. IV. N.* 59.

Relata à Sirmondo Tomo I. Conciliorum Galliæ ad A. C. 601. *Chlotarii II. XVI.*

GREGORII PAPÆ EPISTOLA

AD THEODEBERTUM REGEM FRANCORUM.

Anno Chriſti DCI. Gregorii Papæ XII. Theodeberti Auſtraſiæ Regis VI.

Hortatur ad Synodum congregandam, & Monachos ad Angliam convertendam miſſos commendat.

Gregorius Theodeberto (a) Regi Francorum.

QUi paternæ adhortationis verba libenti animo ſuſcipit ; & ſinu cordis amplectitur, emendatorem ſe vitiorum fore proculdubiò profitetur. Ex qua re ſatis nos Excellentiæ veſtræ certos reddit abſoluta promiſſio. Nam ejus, quem idoneum ad ſolvendum eſſe cognoſcimus, verba pro pignore retinemus. Itaque Excellentia veſtra Dei noſtri mandatis inhærens, ſtudium ad congregandam SYNODUM pro ſua mercede adhibere dignetur, ut omne à ſacerdotibus corporale vitium, & Simoniaca hæreſis, quæ prima in Eccleſiis iniqua ambitione ſurrexit, poteſtatis veſtræ imminente cenſurâ, *Concilii definitione* tollatur, & abſciſſa radicibus amputetur: ne ſi plus illic aurum quàm Deus diligitur, qui modò tranquillus in ſuis præceptis deſpicitur, iratus poſtmodum in vindicta ſentiatur. Et hæc quidem, quia pro vobis loquimur, idcirco imminere ſæpius non ceſſamus, ut prodeſſe excellentiſſimis ac dulciſſimis filiis noſtris vel importunitate poſſimus. Nam Regno veſtro per omnia proficit, ſi quod contra Deum in illis partibus geritur, emendatione Excellentiæ veſtræ corrigatur. Quanta præterea bona proficiſcenti ad Anglorum Gentem Reverendiſſimo fratri, & coepiſcopo noſtro Auguſtino Excellentia veſtra impenderit, referentibus quibuſdam Monachis, qui ab eo reverſi ſunt, cognovimus, de qua re maximas gratias exolventes petimus, ut & Monachis præſentium portitoribus, quos ad eundem Fratrem noſtrum direximus, veſtra uberius beneficia miniſtretis: quatenus dum vobis patrocinantibus nullas illic difficultates invenerint, ſed cœptum iter facilè Chriſto juvante peregerint, uberiorem mercedis veſtræ fructum, ante Dei noſtri oculos faciatis. Menſe Julio indictione IV.

Eſt hæc Epiſtola S. Gregorii Magni 54*ta Lib. IX. ſed in Editione Pariſina* 1705. *eſt Epiſtola LX. Libri IX. indictione IV.*

Relata à Sirmondo Tomo I. Conciliorum Galliæ pag. 455. *ad annum Chriſti* 601. *Chlotarii II. Regis* 16*tum.*

Con-

(a) Theodebertus, Auſtraſiorum Francorum Rex, & Filius natu major poſtponitur in Epiſtola *antecedente* Theodorico Fratri ſuo, Burgundionum Regi, eâ de causâ, quia Nuntii literarum bajuli Româ in Franciam venientes priùs Theodoricum in ſua Regia Cabilloni reſidentem adituri erant, quàm Theodebertum Mettis in Metropoli Regni Auſtraſiæ. *Hæc conjectura Clmi Hadriani Valeſii rerum Francicarum Lib. XVI, & Guſſanvillæi & Benedictinorum, qui ultimam Editionem Operum S. Gregorii accurarunt anno* 1705.

CONCILIUM CONSTANTIENSE.

Mortuo Gaudentio (a) Conſtantienſi Epiſcopo, Gunzo Dux Alemanniæ, Synodum Epiſcoporum cogit, & S. Gallum deſignat Epiſcopum; quo ſe excuſante, & varias cauſas allegante, Joannes à S. Gallo Epiſcopus deſignatus, Cleri, & Populi votis eligitur.

Anno Chriſti DCXVI. Deusdedit Papæ III. Lotharii Monarchæ Francorum III.

Ex Surio ad Diem XVI. Octobr. & Goldaſto Rerum Alemannicarum Tom. I. Part. II.

POſt hæc Dux, ſæpè jam dictus, per Epiſtolam ſuam Virum Dei rogavit, ut ad Conſtantiam oppidum perveniret, ad eligendum, qui eidem ſedi præficeretur, antiſtitem. Advocavit autem Auguſtodunenſem, & Virdunenſem Epiſcopos cum multitudine Clericorum. Nemidone etiam, quæ à modernis Spira vocatur, venire fecit Epiſcopum: nec non per Nuncios & Epiſtolas ſuas totius Alemanniæ Presbyteros, Diaconos, univerſàsque Clericorum copias, generaliter die denominata, id eſt, proximâ Paſchæ Dominicâ, apud Conſtantiam convenire præcepit. Ipſe quoque cum Principibus & Comitibus ſuis huic intererat conventui. Cúmque hæc Synodus tantæ multitudinis celebraretur acceſſu, & trium ſpatio denunciaretur futura dierum, Beatiſſimus Gallus, Divino plenus conſilio, aſſumptis Joanne & Magnoaldo, Diaconatûs officio ſublimatis, perrexit ad oppidum: ingreſſóque eo locum Concilii, Dux hujuſmodi verba profudit: Deus omnipotens, cujus providentiâ totum corpus Eccleſiæ augmentatur, & regitur: per interventionem & meritum Beatæ Mariæ ſemper Virginis, in cujus honore locus iſte conſecratus eſt, effundat hodie ſuper nos Spiritum Sanctum ad eligendum Pontificem, qui ad regendam plebem fidelium ſit idoneus, & ad gubernandam Eccleſiam DEI Paſtorali ſit diligentiâ plenus. Admonuit deinde Pontifices & omnem Clerum, ut juxta ſaluberrima canonum decreta, Rectorem Eccleſiæ providerent. Cœperunt autem omnes Clerici ad invicem dicere: Gallus iſte teſtimonium habet bonum ab omnibus, qui ejus vitam noverunt: In Scripturis Divinis Scientiæ culmen obtinuit, & in omni vitæ honeſtate ſapientiæ luce refulget: Juſtitiæ autem vitæ caſtitatem corporis ſociavit, manſuetudinem cum humilitate poſſedit: continentiæ verò ſalutari patientiam junxit. Largitor eſt eleemoſynarum, orphanorum Pater, in viduarum ſolatiis alacer. Hunc omnium Sectatorem virtutum decet eſſe Paſtorem populorum. His auditis, Dux dixit ad illum: Audis, quid iſti loquuntur & affirmant? Sanctus Pater reſpondit: Bene quidem dicunt: utinam verum eſſet, quod fatentur. Cùm autem invicem talia tractant, neſciunt in canonibus eſſe prohibitum, ne aliqui de locis ſuis commigrantes; aliis facilè ordinentur in locis. Eſt verò mecum Diaconus quidam nomine Johannes, vicinorum indigena locorum, cui meritò teſtimonium, quod iſti mihi dederunt, poteſt aptari. Hunc Divino credens electum judicio, vobis offero, promovendum.

Cúmque hac atteſtatione Vir Sanctiſſimus in Johannem cunctorum concitaret amorem (neque enim aliud de illo credere poterant, quàm quod vir Deo charus aſſeruit) Dux Diaconum venire fecit in medium: Tu es, inquiens, Joannes Diaconus? Et reſpondit: Ego planè. Unde, ait, ducis propaginem generis? & dixit: in Rhetiâ Curienſi mediocri natalium digniate ſum pro-

(a) Mortem Gaudentii Epiſcopi CRUSIUS refert ad annum Chriſti DCL. ECCART Rerum Franciæ L. XI. N. XVIII. ad A. C. DCXXII, Sigiſmundus Calles in Annalibus Eccleſiaſticis Germaniæ ad annum D. XVI.

procreatus. Dux verò ad illum : Potésne, inquit, pontificalis infulæ pondus ſubire? Tunc venerabilis GALLUS ſe pro filio reſponſurum promiſit. Et dum hæc mutuo ſermonum commercio pertractarent, ſubtraxit ſe Diaconus, & fugiens, latibulum quæſivit in Eccleſiâ Sancti Stephani Martyris, quæ eſt extra oppidum. Secuti ſunt autem ſacerdotes cum plebe, & apprehenſum, lachrymis perfuſum felicibus, licet renitentem, in præſentiam Pontificum pertraxerunt & Ducis : & levaverunt omnes pariter vocem, dicentes : Joannem elegit ſibi Dominus Pontificem hodie : & reſpondit omnes populus, Amen. Epiſcopi itaque duxerunt eum ad altare, & ſolenni benedictionis officio ordinaverunt antiſtitem. Conſummatóque ſacræ promotionis miniſterio, rogaverunt eum, ſacrificii ſalutaris celebrare myſteria. Præmiſſis ergò ex more divinæ libationis initiis, poſt lectionem Evangelii rogaverunt venerabilem Gallum, ut multitudini, quæ aderat, verbi officio ſacræ inſtructionis pabulum miniſtraret. Qui aſſumpto Joanne Epiſcopo, gradum aſcendit, eo videlicet pacto, ut ipſe quidem ædificationis inſtrumenta colligeret, Epiſcopus verò ad utilitatem barbarorum bene prolata interpretando transfunderet. Cœpit ergò verbum facere de initio creaturarum, & Adæ peccatum, pro quo depulſus eſt de paradiſo, commemorare. Tranſiens inde ad diluvium, Patriarcharum conſequenter tempora perſtrinxit & actus. Egreſſum quoque filiorum Iſraël de Ægypto, & tranſitum per mare rubrum, legiſque lationem per Moyſen, & cœleſtis alimenti miracula replicavit. Regum deinde ſucceſſiones & tempora Prophetarum breviter attingens, adventûs Dominici tempus retexuit. Baptiſmum etiam Salvatoris, & mirabilium ejus gloriam commemorans, Crucis ignominiam cum impiis inſectationum generibus veraci relatione ſubjunxit. Hæc audientes Eccleſiæ Paſtores, cum populi multitudine lachrymas fuderunt uberrimas, & ad invicem dixerunt : verè Spiritus Sanctus locutus eſt hodie per os viri iſtius. Ille verò prædicationem perduxit uſque ad reſurrectionem Chriſti, & in commemoratione Generalis Judicii terminavit. Omnes ergò, qui aderant, alacri mentis exultatione repleti, benedicebant Dominum, & ad ſua cum gaudio remeabant. Doctor itaque venerabilis manens apud Joannem Epiſcopum ſeptem diebus, inter multa ſalutiferæ conſolationis verba, hæc ſæpiùs inculcavit : Quem Deus elegit, homo non deſpiciet : ſed erit omnium veneratione ſublimis, quem divinum commendat judicium. Deinde acceptâ ab eo benedictione, reverſus eſt ad Cellulam ſuam. Epiſcopus autem juſſit his, qui rebus Epiſcopi præerant, ut ad virum Dei cum ſibi ſubjectis venirent, & ejus obtemperarent juſſioni.

Walafridus Strabo in vita S. Galli editus à Surio ad Diem XVI. Octobris.
Acta Ss. Ordinis S. Benedicti. Tomo II. pag. 243. à Mabillone edita.

CONSILIUM PROCERUM
ET EPISCOPORUM MOGUNTIÆ,
Quo audito Dagobertus Rex donat Amando civitatem Laudemburg ad Baſilicam S. Petri Wormaciæ.
Anno Chriſti DCXXXVI. Honorii Papæ XI. Dagoberti Primi VI.

DAgobertus Rex Francorum. Cunctos nôſſe volumus, qualiter nos de remedio animæ noſtræ & de futurâ retributione cogitantes, omnino propoſuimus in animo noſtro, Eccleſias Dei de allodiis noſtris cohæredes facere, & loca Sanctorum augmentare. De hoc tulimus bonum *Conſilium Procerum* noſtrorum, Pippini, qui eſt major domûs, Arnolfi Metenſis Epiſcopi, Humberti (b) Colo-

(b) Pro Chuniberti. *Cuniberchti legit Schannatus*, Varia eſt enim ejus vocis ſcriptura in variis diplomatibus.

Colonienſis Archiepiſcopi: & inde miſericordiam Domini conſequi & ejus Sanctorum ſuffragia promereri confidimus. Ideo omnes Dei Fideles & noſtri præſentes, & futuri, recognoſcite, qualiter omnes res juris noſtri in pago Laudemburgenſi (c) & quidquid ad noſtrum uſum ambulare viſum eſt, & omne, quod ad fiſcum noſtrum hactenus pertinebat (excepto ſtipe & comitatu) ex eo nihil dimittentes, tradimus totum ex integro, magnum & parvum, ad baſilicam S. Petri Apoſtoli, quæ eſt in Wormatia civitate conſtructa, cui præeſt Dominus vir Apoſtolicus Amandus: hoc eſt, quod tradimus, civitatem noſtram Laudemburg, palatium noſtrum, ædificia, mancipia, vineas, terras cultas & incultas, agros, prata, campos, omne ſylvaticum in ſylvis Otenwaldt, cum omni utenſilitate in omni pago Laudenburgenſi, & undique intranti, in paſcuis, inter-amnibus, aquas aquarumque decurſus, piſcationibus, quæſitis & inquirendis, omne theloneum, mercatum, & quidquid dici aut nominari poteſt, ſicut prius ad noſtrum uſum ambulare videbatur, ſic in antea ad præſcriptam Baſilicam pro æternæ mercedis augmento poſſidendum donavimus, & ſub integrâ immunitate omnia ad eandem Baſilicam pertinentia præceptione noſtrâ à novo confirmamus, ſicuti priori anno immunitatis-tuitionem dedimus omnes villas, facultates, ſeu Abbatias, & quidquid ad ipſam civitatem Wormatiam aſpicere videtur: ut nullus Judex publicus, nec cauſas audiendas, nec freda exigenda, nec homines ipſius Eccleſiæ tam ingenuos, quàm & ſervientes diſtringendo, nullum impedimentum audeat facere, niſi pro parte ipſius Eccleſiæ, vel ipſe Pontifex Amandus, aut Succeſſores hoc habent conceſſum atque indultum, quieto ordine poſſidere atque dominari, quod partibus Fiſci noſtri fuit conſuetudo reddendi. Et ut authoritas hæc firmior ſit, manu noſtrâ ſubſcriptionibus ſubditis illam decrevimus roborare.

DAGOBERTUS REX FRANCORUM.

GODEFRIDUS recognovit.

Datum ſub Die XI. Kalend. Octobris, Anno Regni noſtri VI. Actum Moguntiæ Palatio noſtro, feliciter ſatis.

Freherus de Lupoduno pag. 17.
Schannatus in Hiſtoria Eccleſiæ Wormatienſis pag. 309.

(c) *Lupoduni verum ſitum & nomen vindicavit Cl. Marquardus FREHERUS ſpeciali Opuſculo edito*: nunc Ladenburg vulgò audit.

SIGEBERTUS III.
REX,
Fundat Monaſterium Caſeconguidinenſe, in Diœceſi Trevirenſi cum conſilio Epiſcoporum & Procerum.
Anno Chriſti DCXLIV. Theodori Papæ III. Sigeberti III. Regis Auſtraſiæ anno XI.

(a) SIgebertus Rex Francorum viro Inluſtri (b) Grimoaldo Majori Domûs. Singulariter ac per cuncta feliciter ad mercedis noſtræ augmentum credimus pertinere, ſi larga munera ſummi Dei omnipotentis devotâ mente offerre non

(a) Sigebertus III. Dagoberti primi Filius, ſecundò genitus anno 629. Auſtraſiæ Rex fit anno 633. moritur 656.

(b) Grimoaldus, Pippini Landenſis Filius, poſt annum 642. Major Domûs Franciæ, vacillante jamjum & inclinata Regia primæ ſtirpis auctoritate.

non dubitemus, quia tunc Regia poteſtas ſuum cultum corroborare videtur, quando ex propriâ voluntate compendia ſervorum Dei deſtinare non dubitat. Ideóque de devotione animæ noſtræ, cum Conſilio magnificorum Apoſtolicorum (*c*) Cuniberti, (*d*) Gudonis, vel illuſtrium virorum Grimoaldi, Bobonis, Adalgiſili, Monaſterium regulare in honore Patroni noſtri Petri, Pauli, Johannis vel cæterorum Martyrum, in terra noſtra, ſylva Arduenſe, in loco, qui dicitur (*e*) Caſegonguidinus, quem Seſomires fluvius cingere videtur, & ex noſtræ largitatis munere juxta Patrum traditionem Cœnobium volumus conſtruere, & ibidem Deo auſpice (*f*) Remaclum Abbatem conſtituimus, qualiter ibidem ſecundùm ordinem & monita antiquorum Patrum converſari debeant: ſic tamen, ut de ipſa caſtra vel ripa fluminis in directum (*g*) levas tres de noſtra ſylva (*h*) Uriacienſe cum ipſa venna Dominica, quæ dicitur Arnulfi, cum Probardo de Badone vel junioribus eorum, qui ibidem ſervire videntur, die præſente conceſſimus ad poſſidendum. Similiter de ſuo ipſo caſtro ex alia ſylva Dominica, alias tres levas, & in directum item tres aslevas, nec non & aliam venellam in fluvio nuncupante Aliſna, ubi illa petra pro quadrata eſt. Hæc omnia ad uſus eorum ſervorum Dei ex unitate noſtra viſi ſumus condonâſſe; ut habeant, poſſideant, ſuíſque poſteris Spiritualibus derelinquant, ut potius eis delectet attentius pio Domino preces inceſſabiliter fundere. Et ut præceptio firma atque inviolata permaneat, manûs noſtræ ſubſcriptionibus ſubter eam roborari decrevimus.

Henſchenius in actis SS. ad Diem 1. *Februarii primus edidit MS. hoc diploma, acceptum ab Gourneſio Presbytero Oratorii pag.* 234.

Miræus Operis Diplomatici Tomo III. pag. I. ex quo Illmus Honthemius Tomo I. Hiſtor. Treverenſ. ſed variâ lectione ab Henſchenii Editione.

D 2 MAR-

(*c*) Colonienſis Archi-Epiſcopi.
(*d*) Metenſis Epiſcopi.
(*e*) *Caſegonguidinus*: hodiedum Cougnon in Ducatu Luxemburgenſi, Archi-Diœceſis Treverenſis, ſuper fluvium Somey olim Seſomires vel Seſmarus.
(*f*) *Remaclum*, genere Aquitanum, S. Eligii Diſcipulum primum è Solemniacenſi Monaſterio Monachum evocatum ad Abbatiam Caſæconguidunenſem regundam, dein Abbatem Malmundarienſem ac Stabulenſem, demum Epiſcopum Tungrenſem, ſeu Leodienſem. *Notkerus & Harigerus Biograph. S. Remacli.*
(*g*) *Levas*, pro Leucas, imò Bannleucas. Du Freſne in gloſſario barbaro.
(*h*) *Uriacinſe*: Foreſtum d'Urés *ſupra Bullonium.*

MARTINI PAPÆ EPISTOLA AD AMANDUM, EPISCOPUM TRAJECTENSEM.

Diſſuadet, ne Epiſcopatum abdicet. Mittit Acta Synodi Romanæ, ut ab Epiſcopis Galliæ congregatâ Synodo confirmentur. Monet, ut Sigeberto Regi ſuggerat de mittendis in urbem Epiſcopis, qui legatione ad Imperatorem fungantur.

Anno Chriſti DCIL. Martini Primi Papæ I. Sigebertii III. Regis XVI.

DILECTISSIMO FRATRI AMANDO MARTINUS.

FRaternitatis tuæ ſtudio pietatis congeſtam Epiſtolam ſuſcipientes, animos noſtros relevari cognoſcimus. Quippe quoniam hujus ſæculi fluctivagas atque tranſitorias deſpicientem oblectationes, illa quæ perpetua & ſublimia dona pro Domini Dei noſtri obſequiis tribuuntur, appetere certum eſt. Ex relatione igitur, juxta tenorem tuæ fraternitatis Epiſtolæ, (a) præſentium latoris, laborum tuorum certamen cognovimus: ex quibus cœleſtis Patriæ aſcenſu, humiliatis mentibus, atque contritis corporibus, vobis futurorum gaudiorum largienda ſunt munera. Nam cùm ſit nulli omninò comparationi coæquandum, quod à creatore noſtro pro bonis ſervitiis repenſatur, dum brevi atque parvo temporis ſpatio finiuntur labores, quos pro dilectione ipſius ſuſtinemus, conſideratione refrigerii nos oportet libenti animo tolerare præſentis vitæ anguſtias. Sed quantùm nobis laborum veſtrorum operatio magnam gaudii ubertatem inducit, tantùm pro duritia ſacerdotum gentis illius conterimur, quòd poſtpoſitis ſalutis ſuæ ſuffragiis, atque Redemptoris noſtri contemnendo ſervitia, vitiorum fœtoribus ingravantur: quibus ad præparandam ſalutem quandoquidem tantùm nos neceſſe eſt importunis prædicationibus imminere, quantùm nos perfectæ negotiationis creditorum nobis talentorum duplicat aſſignatio, atque Dominicæ vocis ad ſuſcipiendam ejus requiem perſuadet aſſertio. Suggeſtum eſt namque nobis, eò quòd Presbyteri, ſeu Diaconi, aliique ſacerdotalis officii, poſt ſuas ordinationes in lapſu coinquinantur: & propterea nimio moerore fraternitatem tuam adſtringi, velléque paſtorale obſequium pro eorum inobedientia deponere, & vacationem ab Epiſcopatûs laboribus eligere, & in ſilentio atque otio vitam degere, quàm in his, quæ tibi commiſſa ſunt permanere, dicente Domino, *Beatus* (b), *qui perſeveraverit uſque in finem.* Unde námque beata perſeverantia, niſi de virtute patientiæ? quia ſecundùm Apoſtolicam prædicationem, *Omnes* (c) *qui voluerint in Chriſto piè vivere, perſecutiones patientur.* Ideóque, frater chariſſime, non vos afflictionum amaritudo à pio mentis veſtræ propoſito coarctet recedere, conſiderans quanta pro abſolutione noſtri & liberatione, creator Dominus noſter pertulerit, quibúsque

(a) Eſt igitur hæc Papæ Martini reſponſoria ad Epiſtolam, ab Amando Trajectenſi Romam miſſam, quæ periit.

(b) Matthæi X. 22. XXIV. 13.

(c) II. Timoth. III. 12.

que ſe contumeliis afficiendum tradiderit, ut nos à vinculis diabolicæ poteſtatis liberaret. Propterea nullatenus in hujuſmodi peccato delinquentibus ad deſtructionum Canonum compaſſionem exhibeas. Nam qui ſemel poſt ſuam ordinationem (*d*) in lapſum ceciderit, deinceps jam depoſitus erit, nullúmque gradum ſacerdotii poterit adipiſci: Sed ſufficiat ei, lamentationibus, fletibúſque aſſiduis quouſque advixerit in eadem pœnitentiâ perdurare, ut commiſſum delictum divinâ gratiâ extinguere valeat. Si enim tales quærimus ad ſacros ordines promovendos, quibus nulla ruga, nullúmque vitæ contagium mentes & corpora præpediat: quanto magis, ſi poſt ordinationem (*e*) ſuam quiſpiam in lapſum ceciderit, & prævaricationis peccato deprehendatur obnoxius, omnino prohibendus eſt, cum manibus lutulentis atque pollutis myſterium noſtræ ſalutis tractare? ſitque hujuſmodi ſemper, juxta Sacrorum Canonum ſtatuta, in hac vita depoſitus, ut ab illo, qui mentis interiora ſcrutatur, nullámque de ovibus errare congaudet, dum adſpexerit ſinceram pœnitentiam ejus, in terribili judicio habeat reconciliatum. Ideóque iterum hortamur caritatem tuam, exemplo ejus, qui pro nobis pati & mori voluit, promptos vos in cunctis ejus ſervitiis permanere. Neque pigeat vos temporales cruciatus pro Chriſti nomine ſuſtinere: ſed emolumenta futuræ remunerationis hujus Sæculi vexationes tolerare perſuadeant. Scriptum namque eſt, (*f*) *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo.* Tantum enim à nobis exigitur, quantum poſſumus famulatûs noſtri obſequio commodare. Cúmque cuncta quæ nobis ad confortandos fraternitatis veſtræ animos poterant miniſtrari, largiente ſupernæ Majeſtatis Clementiâ vobis ſint procul dubio manifeſta, reſtat, ut de aliis, quæ nos per ſua ſcripta conſuluit, fraternitati veſtræ ſignificemus.

Credimus etenim ad vos perveniſſe, quomodo in conturbatione rectæ fidei, & Catholicæ Eccleſiæ conculcatione, ante hos annos plus minus quindecim, à Sergio (*g*) Epiſcopo Conſtantinopolitano, in auxilio habente tunc imperantem Heraclium, execranda & abominanda hæreſis pullulavit, Apollinariſtarum & Severianorum, Eutychianiſtarum atque Manichæorum errorem renovans: quam ſucceſſor ejus Pyrrhus, idémque Epiſcopus, qui ambitionis faſtu Conſtantinopolitanam ſedem arripuit, in deterius auxit. Pro quâ re ſæpius Apoſtolica ſedes perſuaſionibus, conteſtationibus, atque increpationibus plurimis admonuit eos, quatenus ab hujuſmodi errore recederent, & ad lumen pietatis, ex quo lapſi ſunt, remearent. Et non ſolùm hoc facere nullatenus voluerunt: ſed & nunc ſucceſſor ejus Paulus, temerator fidei, Epiſcopus Conſtantinopolitanus, aliud nequius excogitavit in præjudicium Catholicæ fidei conamen, quaſi quæ à deceſſoribus ſuis hæreticè expoſita fuerunt deſtruens; & imperialem typum, ſacrilego auſu, totiùs plenum perfidiæ, à Clementiſſimo Principe noſtro fieri perſuaſit, in quo promulgatum eſt, ut omnes populi Chriſtiani credere debuiſſent. Ideòque neceſſe habuimus, ne pro quadam negligentiâ & animarum detrimento, quæ nobis commiſſæ ſunt, culpæ reatu adſtringamur, cœtum generalem fratrum & Coepiſcoporum noſtrorum in hac Romanâ civitate congregare. In quorum præſentiâ (*h*) memoratorum hæreticorum ſceleroſa conſcripta examinata, atque denudata ſunt, & Apoſtolico mucrone, patrúmque definitionibus, uno ore, unóque Spiritu condemnavimus: ut cognoſcentes univerſi errorem, qui in eis continetur, eorum pollutione nullatenus maculentur. Unde prævidimus volumina geſtorum Synodalium in præſenti vobis dirigere, unà cum Encyclia (*i*) noſtra. Ex quorum ſerie omnia ſubtiliter

D 3

(*d*) Diſtinctione L. Cap. Qui ſemel poſt.
(*e*) Diſtinct. L. Cap. Si poſt ordinationem.
(*f*) Pſal. CXV. 12. 13.
(*g*) Sergius Patriarcha Conſtantinopolitanus obiit 639.
Pyrrhus ejuſdem in eadem Cathedra Succeſſor.
Paulus II. hujus Succeſſor obiit anno 651.
(*h*) Martinus Papa anno 649. Romæ in Laterano Synodum CV. Epiſcoporum coëgit contra Monothelitas, quorum acta mittit Amando Epiſcopo.
(*i*) Encyclia dicitur Epiſtola ad omnes vel plurimos Epiſcopos ſcripta. Admirare hîc vigilantiam Apoſtolicæ Sedis, exempla actorum hujus magnæ Synodi ad omnes Epiſcopos ultrò mittentis, unà cum Literis Encyclicis.

liter poteſtis addiſcere, & tenebras illorum nobiſcum, ùt filii lucis, extinguere. Idcirco ſtudeat fraternitas tua omnibus eadem innoteſcere, ut tam abominandam hæreſim nobiſcum execrentur, quámque ſuæ ſalutis Sacramenta addiſcere valeant, atq; SYNODALI conventione omnium fratrum & Coepiſcorum noſtrorum partium illarum effecta, ſecundùm tenorem Encyclæ à nobis directæ, ſcripta unà cum ſubſcriptionibus veſtris nobiſmet deſtinanda concelebrent, confirmantes atque conſentientes eis, quæ pro orthodoxâ fide, & deſtructione hæreticorum veſaniæ, nuper exortæ à à nobis ſtatuta ſunt. Et Sigebertum Præcellentiſſimum filium noſtrum Regem Francorum, pro ſuæ Chriſtianitatis remedio conſultiſſimè admone atque precare, dirigere nobis ex corpore fratrum noſtrorum dilectiſſimos Epiſcopos, qui ſedis Apoſtolicæ legatione, divinâ concedente propitiatione, fungi debeant; & quæ in noſtro Concilio peracta ſunt, cum his Synodalibus apicibus veſtris, ad Clementiſſimum Principem noſtrum ſinè dubio adſportare, ut noſtrorum laborum particeps effectus, mercedis cumulum adipiſci valeat, & ſui Regni protectorem inveniat eum, cujus cauſa flagitari dignoſcitur. Hoc namque & in ejus Epiſtolâ exhortari eum cognovimus. Reliquias verò Sanctorum, de quibus præſentium lator nos admonuit, dari præcepimus. Nam codices jam exinaniti ſunt à noſtra Bibliotheca (k) & unde ei dare nullatenus habuimus: tranſcribere autem non potuit, quoniam feſtinanter de hac civitate regredi præparavit. His igitur prælibatis, quæ à nobis per Epiſtolam vobis ſcripta ſunt effectui mancipari fraternitatem veſtram hortamur. Deus te incolumem cuſtodiat, dilectiſſime frater.

Binius Tomo II. Parte II. pag. 479. *ex actis Synodi Lateranenſis conſultatione quinta, ſeu ſecretario V. ex quo Sirmondus & poſteriores Synodographi.*

(k) Obſerva, quoties Exemplaria hujus Synodi tranſcripta, tranſmiſſa per Eccleſiam fuerint, ut Pontifex dicat, evacuatam fere, vel exinanitam bibliothecam Romanam: ſemper tamen paratus ad commodandum codicem hunc denuò deſcribendum, cuicunque libuerit.

DIGRESSIO

De Legibus Eccleſiaſticis Sæculi VII.

ECcleſiæ Catholicæ Leges, quas *Canones* vocamus, nonniſi à Præpoſitis Eccleſiarum expectandæ ſunt, ac petendæ, & ſubditis oviculis obſervandæ. Præpoſiti autem Eccleſiarum antonomaſticè ſunt Epiſcopi, Apoſtolorum Succeſſores, ſive intra, ſive extra Concilium, & inter Epiſcopos Princeps PETRUS, Petrive Succeſſores.

At hoc Sæculo VII. Chriſtiano, Chriſtiani Reges & Principes in Occidente, quà Advocati & Tutores Eccleſiarum & Eccleſiaſticorum, varias Leges condiderunt, Eccleſiæ Catholicæ perhonorificas, & utiles: quibus condendis etſi ordinariè interfuerint Epiſcopi, qui in Conventibus publicis Regum Francorum, & Germanorum ſemper primas à Regibus ſedes occupârunt ante Duces, Optimates, Comites, Judices, Laicos: non poſſumus tamen eas Leges inter canones recenſere, uti nec Comitia, conſiſtoria Regia inter Concilia Eccleſiaſtica.

Neque tamen ea indelibata præterire fas eſt: quia ipſi Epiſcopi, & Sacri Juris Conditores, aut Collectores, uti *Anſegiſus*, *Benedictus Levita*, *Rhabanus*, *Regino*, *Burchardus*, ac demum *Gratianus* tales Leges, Eccleſiæ honorificas Corpori Juris Canonici inſerere non dubitârunt: & ipſimet Epiſcopi ſæpè iis utuntur ſuis in Conciliis.

Hujuſmodi Leges ſunt, Lex Alamannorum, Lex Bajuvariorum, Lex Ripuariorum, Lex Salica Francorum, conditæ ex moribus antiquis horum populorum, etiamnum idololatrarum.

Reges Francorum poſt ortam Evangelii lucem, & Baptiſmum ſuſceptum, Leges populorum ſubjectorum reformare, & ad Evangelium accommodare ſtuduerunt, unde dicti ſunt harum Legum Conditores, meliùs, Reformatores, Correctores, vel Ampliatores, Chlodoveus, Chlotarius, Dagobertus, Carolus Magnus.

Inſpiciamus titulum Legis Alamannorum:

„ Incipit textus ejuſdem Legis Alamannorum,
„ quæ temporibus Hlotharii Regis unà cum
„ Principibus ſuis, id ſunt XXXIII. Epiſcopis,
„ XXX tribus Ducibus, & LXX. duobus Comi-
„ tibus, vel cætero populo conſtituta eſt.

Quum hunc titulum apud GOLDASTUM legerem in collectione conſuetudinum, & legum Imperialium Francofurti 1613. edita, dubitavi de ejuſdem veritate: verùm, cùm Petrus Lindenbrogius in *Codice Legum antiquarum*, ibidem eodem anno editus, eundem exhibeat: cùm codex D. KRUFFTII, Patricii Colonienſis, MS. Sæculi noni vel decimi, eundem habeat, credo eum titulum genuinum eſſe, & licet eæ Leges potiſſimùm ſpectent

ſpectent Rempublicam civilem, ſeu Statum politicum, nihilominùs XXIII. Capitula prima concernunt Perſonas Eccleſiaſticas, Eccleſiæ bona & Immunitates tum perſonales, tum locales, demum varios gradus hominum ad Eccleſiam pertinentium, adeóque licet Leges Eccleſiaſticæ dici nequeant, ſunt tamen Leges pro Eccleſia, & Eccleſiæ bonis, adeóque ſpectant ad integrandum Juris Canonici codicem; unde videmus à Conciliis & Patribus, & Juris Canonici Doctoribus ſæpè eaſdem uſurpari.

Lex Bajuvariorum, & Ripuariorum varia Capita, Leges, & Privilegia pro rebus, perſonis, & locis Eccleſiaſticis tutandis, vindicandis, dotandis habet, unde & poſtea in Capitularia, & Canones tranſlata ſunt.

Lege hac apud Heroldum, Lindenbrogium, & inter Baluzii Capitularia.

De Conciliis extra Germaniam hoc Sæculo.

DCXXV. Synodo nationali Remenſi ſub Sommatio interfuerunt ex Germania Arnulfus Metenſium Præſul; Modoaldus Treverenſis, Cunebertus Colonienſis, Donatus Veſontionenſis, Godo Virdunenſis, Bertraldus Cameracenſis, Lupoaldus Moguntiacenſis.

Frodoardus Hiſtoria Remenſis L. II. C. V.

Baluzius Tomo I. Capitularium refert Capitula de Eccleſiaſticis & ſæcularibus Rebus.

DCLXXXI. Habita in Galliis Synodus loco incerto contra Monothelitas. In hac Adeodatus, Leucorum Epiſcopus, Francorum, Auſtraſiorum communi voluntate electus fuit, ut intereſſet Concilio Romano, quod ſextæ generalis Synodi Conſtantinopolitæ Acta anteceſſit. In hoc Concilio Romano ſubſcriptus legitur: Adeodatus, humilis Epiſcopus, Sanctæ Eccleſiæ Leucorum, Legatus Venerabilis, Synodi per Galliarum Provincias conſtitutæ.

Browerus in Annal. Trev. Tomo I. ad h. a.

SÆCULUM OCTAVUM.
SYNODUS TUNGRENSIS I.
CELEBRATA à S. HUBERTO
Pontificatûs ſui Anno XII.
In qua actum de Tranſlatione S. Lamberti, Trajecto è cella SS. Coſmæ & Damiani Leodium. (*a*)
Anno Chriſti DCCVIII. Conſtantini Papæ I. Pipino Heriſtallo majore Domûs.

SAnctus Hubertus, edoctus divinitùs, ancipiti ſummotâ ſententiâ, tertio decimo anno (*b*) ſui Præſulatûs, cœtu Clericorum ſibi adjuncto, nec non populari agmine creato, accitis etiam Venerabilibus Epiſcopis & Sacerdotibus, tumulum Venerandi Viri (*S. Lamberti Anteceſſoris*) adiit, ibidémque ſpirituales obſervantes excubias, Divinitatémque pulſantes precibus, honorantes laudibus, rogabant, ut quæ Antiſtiti ſuo facienda mandaverat (*Deus*) quo perficerentur, cœptis annueret. . . . . . Nam cum maxima veneratione urnam, quâ Sanctiſſimus cinis conditus ſervabatur, adeuntes, abſque aliquâ difficultate buſta Beati Viri ex loculo protulêre, & cum magno gaudio, quâ venerunt, pedem referentes, in loco, quo paſſus eſt (*Leodii*) terræ mandavêre.

Autor coævus & vetuſtus vitæ S. Huberti, è MSS. correctus, editus à P. Roberti S. J. in vita S. Huberti C. III. pag. 26.

SYNO-

[*a*] Leodium vicus fuit exili nomine & famâ. Sed poſtquam S. Lamberti M. corpus eò tranſtulit Hubertus, & in Baſilica depoſuit, quam novis operibus auguſtam deceſſoris honori exſtruxerat; ex eo tempore ſtudium mirificum Lamberti colendi, in Auſtraſianorum animis exortum, & Leodicum, ſeu Leodium, convenarum votivis & religioſis frequentatum peregrinationibus, in eam inde Dignitatis amplitudinem caput extulit; ut primò quidem publici vici, atque municipii titulo ſurgeret: hinc à poſteris Francorum Regibus vicino domicilio, móxque à Clero acerrimis Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſtudiis urbs exornata; inde ad juſtæ Reipublicæ formam perducta; denique Notgeri munificentiſſimi Præſulis, aliorúmque infinitis operibus, eximiæ civitatis decus, & præſtantis inter primas tulit. *Hæc Brower, in Annal. Trev. Tom. I. ad annum DCCIX.*

[*b*] Inchoato, duodecimo completo.

SYNODUS TUNGRENSIS II.

Sub S. Huberto, in qua Cathedra Epiſcopalis Tungris Leodium translata fuit. (b)

Anno Chriſti DCCIX. Conſtantini Papæ II. Childeberti II. Auſtr. Reg. X.

Notitiam hujus Synodi accepimus ex Hiſt. MS. Adolphi Happart, Cœnobitæ S. Huberti in Monaſterio Andainenſi, ubi refert ſequentia:

ECcleſias inter Trajectum & Leodium, quas in Translatione S. Lamberti deſignaverat, fideliter complevit (*ſeu perfecit*) S. Hubertus, authoritate Apoſtolica, (*per Papam Joannem VI. vel VII.*) Synodum triginta Epiſcoporum congregavit, quorum ordinatione Tungrenſem Eccleſiam tranſtulit (*Leodium*) & plurimis dignitatibus & privilegiis decoravit.

(*b*) Elevatio & translatio corporum Sanctorum, quæ Canonizationis vicem obtinebant, tum & Epiſcopalis Sedis erectio, vel translatio, vel conſecratio, cauſæ fuerunt plurimarum Synodorum, primo Millenario celebratarum.

SYNODUS LEODIENSIS I.

Sub S. Huberto Leodii in Eccleſia S. Lamberti habita, Die 29. Aprilis, indict. VII.

Anno Chriſti DCCX. Conſtantini Papæ III. Childeberti II. Regis Auſtraſ. XI.

De hac Synodo P. Roberti in notis ad vitam S. Huberti pag. 166. *ita ſcribit: Claudius Deſprez J. C. Atrebatenſis Clariſſimus, & Dominus de Queant, Societati noſtræ, mihique amiciſſimus, in quibuſdam Analectis, quæ de noſtro Sancto collegit, & D. Huberto honorando, ad me miſit, ex antiquis monumentis annotavit, Anno Chriſti DCCX. Menſis Aprilis die* 29. *(eſt is proximus annus poſt translatum Epiſcopatum) primam habuiſſe Synodum Leodienſem in S. Lamberti Eccleſia, cujus & X. articulos, ſive canones ponit, quos ad verbum hîc tibi deſcribo.*

CANONES X.

I. FOrma verborum, in quibus conſiſtit Sacramentum Baptiſmi, talis eſt: Ego Baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Amen.

II. Volumus autem ſeptenos, (*a*) & ſuprà, adduci ad Epiſcopum confirmandos; & adultos priùs confiteri de peccatis ſuis.

III. Ut Presbyter proprius alia Sacramenta Eccleſiaſtica miniſtrat; ità & ſaltem ſemel in anno, ei confiteantur ſua peccata ſubditi.

IV. Diligenter eis explicet præcepta Dei: & diebus Dominicis exponat ea, quæ ad ſalutem ſunt animarum: quibus

(*a*) Fors *ſeptennes.*

quibus Sanctum Corpus Christi quotannis dabit ad manducandum.

V. Quòd si remissè Presbyter ea curet; noverit se à Deo puniendum, qui ardentissimo desiderio oblatus est pro suis, quia voluit.

VI. In omnibus se præbeat Presbyter, exemplum bonorum operum, & super grege vigilet: cùm inimicus homo promptissimus sit ad superseminandum in agro Dei Zizaniam.

VII. Ecclesiæ mundæ sint, & altaria ornata decenter: cum in iis Deus habitet, non solum Spiritu, sed & homo factus.

VIII. Ità tamen, ut id, quod oculos intrantis ab oratione potest avellere, non reperiatur in eis, aut curiositas oculorum: sed sapiant universa & singula ignem immittendum in cor Fidelis, adorare, & orare venientis.

IX. Infirmis misericordia Dei aperiatur, ità tamen, ut & justitia comes sit. Sed venit Christus, ut nos redimeret, & suo Regno inscriberet volentes.

X. Defunctis, certò sciant universi, reddere Deum propitium missæ Sacrificia quotidiana, preces, Donationes, & jejunia: quæ ideò fieri postulamus, ut eorum animæ requie citiùs potiantur æternâ: quam nobis Christus donare dignetur. Amen.

P. Roberti in notis ad vitam S. Huberti pag. 166.

SYNODUS LEODIENSIS II.

Sub S. Huberto, Episcopo.

Anno Christi DCCXXVI. Gregorii Secundi XII. (b) Leonis Isauri Iconomachi X. Constantini Copronymi VII.

ANno 726. habuit S. Hubertus secundam Synodum contra oppugnatores Sacrarum Imaginum, qui caput extulerant in suâ Parochiâ Episcopali: in quâ secundam Synodum Romanam, pro imaginibus, sub S. Gregorio juniore celebratam, integrè inseruit.

P. Roberti in notis ad vitam S. Huberti pag. 168.

(b) Cùm Gregorius Papa, Secundus hoc nomine (unde & junior dictus) sederit in Cathedra S. Petri ab anno DCCXIV. Leo verò Isaurus Imp. anno Imperii sui X. Indict. IX., hoc est, Christi DCCXXVI. Kalendis Septembris (quibus Indictio X. inchoabatur) Sacris Imaginibus bellum indixerit; duas ad Leonem scripsit Epistolas, quibus ejus errorem circa cultum Sacrarum Imaginum graviter reprehendit. Hujus zelum videtur S. Hubertus imitatus proscribendis Iconomachis: Non ergò anno 720. sed 726. statuenda est hæc Synodus. Anno 727. obiit S. Hubertus juxta Cointium ad h. a. & juxta P. Roberti anno vitæ 72. Episcopatûs Tungrensis XXXI.

CAPITULARE GREGORII II. PP.

AD BONIFACIUM EPISCOPUM.

Respondet ad varias Quæstiones canonicas à S. Bonifacio propositas.

Reverendissimo ac Sanctissimo Fratri Bonifacio Coepiscopo Gregorius Servus Servorum DEI.

DEsiderabilem mihi à te missus DENVAL religiosus presbyter attulit nuntium, cùm te sospitem narravit, & in Ministerio, pro quo missus es, faventeDeo proficere nuntiavit. Detulit etiam à te missas literas: ubi indicâsti, quòd ager Dominicus, qui incultus jacebat, & spinarum aculeis ex infidelitate rigu-

erat,

erat, vomere tuæ doctrinæ exarante, ſemen verbi ſuſcepit, & fertilem meſſem protulit fidelitatis. In iiſdem literis quædam ſubnexuiſti capitula, ſciſcitando, qualiter teneat, vel doceat hæc ſancta Apoſtolica Romana Eccleſia. Bene ſatis, quia beatus Petrus Apoſtolus & Apoſtolatûs & Epiſcopatûs principium extitit, & conſulenti tibi de ſtatu Eccleſiæ, non ex nobis, quaſi ex nobis, ſed ejus gratiâ, qui aperit os mutorum, & linguas infantium facit diſertas, qualiter tenere debeas Apoſtolici vigoris doctrinam, dicimus.

I.

Igitur in primis legebatur, in quota progenie propinquorum matrimonium copulatur. Dicimus, quòd oportuerat quidem, quamdiu ſe agnoſcunt affinitate propinquos, ad hujus copulæ non accedere ſocietatem. Sed quia temperantia magìs, & præſertim in tam barbarâ gente, plùs placet, quàm diſtrictio cenſuræ, concedendum eſt, ut poſt quartam generationem jungantur.

II.

Nam quod propoſuiſti, quòd ſi mulier infirmitate correpta non valuerit debitum viro reddere, quid ejus faciat jugalis? Bonum eſſet, ſi ſic permaneret, ut abſtinentiæ vacaret. Sed quia hoc magnorum eſt, ille, qui ſe non poterit continere, nubat magìs: non tamen ſubſidii opem ſubtrahat ab illa, quam infirmitas præpedit, & non deteſtabilis culpa excludit.

III.

De presbytero verò, ſi quilibet ſacerdos à populo fuerit accuſatus, ſi certi non fuerint teſtes, qui criminis illati approbent veritatem, jusjurandum erit in medio, & illum teſtem proferat de innocentiæ ſuæ puritate, cui nuda & aperta ſunt omnia: ſicque maneat in proprio gradu.

IV.

Nam de homine, qui à Pontifice confirmatus fuerit, denuò illi talis reiteratio prohibenda eſt.

V.

In Miſſarum ſolemniis illud obſervandum eſt, quod Dominus noſter JESUS CHRISTUS ſanctis ſuis tribuit diſcipulis. Accepit námque calicem dicens: *Hic eſt calix novi Teſtamenti in meo ſanguine: hoc facite quotieſcumque ſumetis.* Unde congruum non eſt, duos vel tres calices in Altario ponere, cum miſſarum ſolemnia celebrantur.

VI.

De Immolatitiis autem eſcis conſuluiſti, ſi à fidelibus ſuperductum fuerit vivificæ crucis ſignum, edi liceret, an non; Illud ſufficit reſpondere, quod beatus Paulus Apoſtolus dicit: *Si quis dixerit, quia hoc immolatitium eſt, nolite edere propter eum, qui indicavit, & propter conſcientiam.*

VII.

Addidiſti adhuc, quòd ſi pater, vel mater filium, vel filiam intra ſepta Monaſterii in infantiæ annis ſub regulari tradiderint diſciplina; utrum liceat eis, poſtquam pubertatis impleverint annos, egredi, & matrimonio copulari. Hoc omnino devitamus, quia nefas eſt, ut oblatis à parentibus Deo filiis voluptatis frœna laxentur.

VIII.

Enimverò quoſdam, abſque interrogatione ſymboli, ab adulteris & indignis presbyteris faſſus es baptizatos. In his tua dilectio teneat antiquum morem Eccleſiæ: quia quisquis in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti baptizatus eſt, rebaptizari eum minimè licet. Non enim in nomine baptizantis, ſed in nomine Trinitatis, hujus gratiæ donum percipitur. Et teneatur, quod Apoſtolus ait: *Unus Deus, una fides, unum baptiſma.* Doctrinam verò ſpiritualem talibus ſtudioſius ut impertias, demandamus.

IX.

De parvulis verò, qui à parentibus ſubtracti ſunt, & an baptizati ſint, an non, ignorant, quia interrogâſti; hos ut baptizare debeas, ſecundùm patrum traditionem, ſi non fuerit, qui teſtificetur, ratio poſcit.

X.

Leproſis autem, ſi fideles Chriſtiani fuerint, Dominici corporis & ſanguinis participatio tribuatur: cum ſanis autem convivia celebrare prohibeantur.

XI.

Adjeciſti etiam, quòd ſi peſtifer morbus, aut mortalitas in Eccleſia vel monaſteriis irrepſerit, hi, quos nondum tetigit, an debeant à loco fugere, evitantes periculum. Quod valde fatuum videtur: non enim valet quisquam Dei effugere manus.

XII.

In fine Epiſtola continebat, quòd ſunt quidam presbyteri, ſeu Epiſcopi, mul-

multis vitiis irretiti, quorum vita in se ipsis sacerdotium maculat, si tibi liceret cum eis edere aut loqui, nisi coerciti fuerint. Dicimus, ut hos ex Apostolica auctoritate redarguendo admoneas, & ad munditiam Ecclesiasticæ disciplinæ reducas. Et si quidem obedierint, salvabnnt animas suas, & ipse mercedem lucratus es. Veruntamen collocutionem & mensam communem cum eis agere non recuses. Plerúmque enim contingit, ut quos correctio disciplinæ tardos facit ad percipiendam veritatis normam, conviviorum sedulitas & admonitio blanda ad viam perducat justitiæ. Idipsum autem & in illis proceribus, qui tibi adjutorium præstant, observare debebis. Hæc ergo, frater carissime, ex Apostolicæ Sedis vigore Scripta sufficiant. De reliquo, Dei imploramus clementiam, ut qui te illis in Regionibus vice nostra ex Apostolica auctoritate pergere fecit, & in opacam sylvam lumina veritatis per os tuum micare prædestinavit, opitulationis suæ misericordissimum tribuat incrementum; quatenus de fructu operis & ipse valeas præmia percipere, & veniam peccatorum invenire. Deus te incolumem custodiat, Reverendissime frater. Data decimo Kalendas Decembris, imperante Domino Piissimo Augusto Leone à Deo coronato Magno Imperatore, anno decimo Imperii ejus; Sed & Constantino Magno Imperatore, Regni ejus anno septimo, indictione decimâ.

Inter Bonifacianas à Serario editas hæc legitur CXXVI. & Illmus Baronius ad A.C. 726. refert.

Hanc Epistolam Gratianus Gregorio tertio attribuit, quotiescumque illius testimonio utitur, ut 2. Quæst. 5. Presbyter, 32. Quæst. 7. Quod proposuisti. De Consecrat. Distinctione 4. Parvulos, & Distinctione 5. de Homine. *Idémque sentire videntur Hincmarus* Epistola 7. Capite 15. & 18. & Ivo Parte 8. Capite 78. *cùm Gregorio juniori adscribunt. Hoc enim nomine Gregorium tertium intelligere solebant. Sed quo minùs huic tribui possit, reclamant in Epistolæ subscriptione, annus decimus Leonis, & Indictio X. quæ congruunt anno Christi 726. quo anno Pontifex erat Gregorius II. & non III. qui ante annum 731. Sedem non obtinuit. Quare Gregorio II. asserenda est. Hæc adnotatio est Jacobi Sirmondi è Societ. JEsu.*

CAPITULARE
GREGORII PAPÆ II.
DATUM MARTINIANO EPISCOPO, GEORGIO PRESBYTERO &c. IN BAVARIAM ABLEGATIS.

IN NOMINE DOMINI.

Incipit Capitulare à Gregorio Papa urbis Romæ datum Reverendissimo Fratri nostro (a) *Martiniano Episcopo,* (b) *seu Georgio Presbytero Sanctæ Sedis Apostolicæ, atque Dorotheo Subdiacono prædictæ Sedis, euntibus cum Domini auxilio in Bajoariam.*

CAPITULA.

I.

UT datis nostris scriptis, ita ut cum duce Provinciæ deliberetis, quatenus conventus aggregetur Sacerdotum, & Judicum, atque universorum gentis ejusdem primariorum, (c) & ex quæsitis Sacerdotibus atque Ministris, quorum canonicam approbaveritis extitisse promotionem, ac rectæ fidei tenere, aut recipere rationem, his sacrificandi, & ministrandi, sive etiam psallendi ex Figura & Traditione Sanctæ Apostolicæ, & Romanæ Sedis Ecclesiæ ordine (d) tradetis potestatem. Quorum verò non claruerit recta fides credulitatis: aut approbata solemnitas canonicæ ordinationis, illis per omnia prohibeatur licentia ministra-

E 2

(a) Martinianus Episcopus Sabinus.
(b) Georgius Presbyter titulo SS. Joannis & Pauli.
(c) *Lege* exquisitis. [d] Tradatis.

niſtrationis, ut ſubrogentur canonicè probabiles ſucceſſores.

II.

Ut (*e*) loco ſingularum Eccleſiarum (*f*) prævidentes, quomodo unuſquiſq; Sacerdos, ſeu Miniſter, erga Eccleſiam debeat conſervare, vel qualiter ſacra Miſſarum ſolemnia, ſive cætera diurnarum horarum officia, ſive etiam lectionem ſacrorum novi atque veteris teſtamenti ordinabilia prædicamenta ſtudeat obſervare ſecundùm traditum Apoſtolicæ Sedis antiquitatis ordinem (*g*) diſponetis.

III.

Ut conſideratis locorum ſpatiis juxta gehennationem uniuſcujuſque ducis epiſcopia diſponatis, & ſubjacentia ſingulis ſedibus terminetis. Et ſi tres, aut quatuor, vel majoris numeri viſæ fuerint conſtitutæ ſedes, reſervato præcipuæ ſedis loco pro Archi-Epiſcopo reſedendo, adhibito trium Epiſcoporum conventu, probabiles fide, ac boni teſtimonii, & eruditos ſanâ doctrinâ viros ordinetis antiſtites ex authoritate beati Petri Apoſtoli, & in ſubſequentis vigoris tradita diſpenſatione locis (*h*) eos creditis collocantes.

IV.

Ut præviſo (*i*) PP. Archi-Epiſcopum loco, ſi talem reperire poteritis virum, qui poſſit doctrinis ſalutiferis, & operum exemplis inſtruere ſibi ſubditos ſacerdotes, ac regere prudentiſſimè clerum, ac plebem, & amplificare congruè creditas oves, aut datis literis veſtris eum ad nos dirigatis, aut nobiſcum venire faciatis. Si certè talem invenire non poteritis, hoc aut per vos, aut per veſtras literas innoteſcatis; quatenus de hac ſacra præmiſſa ſede (*k*) prævidentes, utilem cum Dei auxilio dirigamus.

V.

Ut ordinatis Epiſcopis unicuique illorum hoc detis ex figura (*l*) nec ordines in mandatis, ne unquam ordinationes præſumat illicitas: ne digamum, aut qui virginem non eſt ſortitus uxorem, neque illiteratum, vel in qualibet parte corporis vitiatum aut expœnitentem, vel cuilibet conditioni obnoxium, atque notatum, ad ſacros ordines permittat accedere, ſed ſi quos ejuſmodi fortè reperit, non audeat promovere. Afros paſſim ad Eccleſiaſticos ordines prætendentes nulla ratione ſuſcipiat: quia plerique illorum Manichæi (*m*) rebaptizati ſæpiùs ſunt probati. Miniſteria, atque ornatum Eccleſiæ, vel quidquid eſt, vel fuerit in Patrimonium ejuſdem, non minuere ſtudeat, ſed augere. De reditu verò Eccleſiæ, vel oblationibus fidelium, quatuor faciat portiones, quarum unam ſibi retineat, alteram clericis pro ſuorum officiorum ſedulitate diſtribuat, tertiam pauperibus & peregrinis, quartam Eccleſiaſticis fabricis noverit reſervandam, de quibus Divino erit redditurus Judicio rationem. Ordinationes verò Presbyterorum, ſeu Diaconorum, nonniſi quarti, ſeptimi & decimi menſium jejuniis, (*n*) ſed in ingreſſu quadrageſimali, atque veſpere ſabbati noverit celebrandas. Sacroſancti autem Baptiſmi Sacramentum nonniſi in Paſchali feſtivitate & Pentecoſte noverit eſſe præbendum, exceptis his, quibus mortis urgente periculo, ne in æternum pereant, talibus oportet remediis ſubvenire. Cui de reliquo Sedis Apoſtolicæ præmiſſæ (*o*) Romani præcepta ſervanti cuncta ſubjacet Religio, & univerſâ generalitas populorum Chriſtiani nominis (*p*) renotata ſignaculo, ad obſequendum commoneatur, corde promptiſſimo, ut irreprehenſibile placitum fiat corpus Eccleſiæ per Chriſtum Dominum noſtrum.

VI.

Ut ità nubentibus, vel nupturis ordinem ex authoritate Apoſtolica detis, ut nec continentiæ cauſa (*q*) indicentibus damnabilis (*r*) copulæ nuptialis, nec per licentiam nubendi præſumatur occaſio fornicandi, ſed ſicut maſculum & fœminam Deus in ipſo exordio mundi præcepit conjungi, ut ſint duo in carne una: ità juxta Doctrinam Apoſtolicam, *Unuſquiſque vir* (s) *ſuam uxorem habeat*. Et non licere invicem fraudare, niſi ex conſenſu ad tempus, ut vacent orationi: dicente de hoc ipſo Apoſtolo: *Alligatus es uxori: noli quærere ſolutionem:* Id eſt ſuperſtite conjuge, ad (*t*) alteram ſemine concupitam non velle tranſire, quia eodem doctore gentium adſtruente: *Qui fornicatur, in corpus ſuum peccat*: hoc eſt, in uxo-

(*e*) loca (*f*) providentes (*g*) diſponatis (*h*) eis (*i*) propter
(*k*) providentes (*l*) *Lege*, noſtræ ordinationis in mandatis. (*m*) *Lege*, & rebaptizati.
(*n*) et in (*o*) Romanæ (*p*) renovata (*q*) *Lege*, judicetur (*r*) copula
(*s*) I. Corinth. VII, 2, 5. (*t*) *Lege*, alterius feminæ concubitum.

(*u*) uxore propria, cum qua unum corpus est; cui fraudando per amplexus illicitos semet-ipsum sub peccati reatu (*x*) objurgat. Unde nec reputandum est rectè conjugium; quod duorum excesserit numerum, quia nisi in duobus non geritur jugum. Ipsum quoque uni us viri & uxoris conjugium doceatur in proximitate sanguinis non esse penitus præsumendum, id est, ne quis uxorem Patris, aut Patrui, aut fratris, sive sororem suam, aut Patris, vel Matris, sive filiam sororis suæ, seu etiam filiam (*y*) Patris, aut Matris, audeat sibi conjugio copulare, aut in adulterio sociare. Quod si quis aut per conjugalem (*z*) copiam, aut adulterandi temerantiam ausus fuerit perpetrare, noverit se incesti facinoris conta minatione obnoxium esse, atque ob hoc indignum fieri sacra communione corporis & sanguinis Domini nostri JESU CHRISTI: sine cujus perceptione nemo poterit salvari. Nuptiis quoque ipsis præferenda fidelium Virginum & continentium doceatur integritas.

VII.

Ut nihil in perceptione ciborum judicetur immundum, nisi quod fuerit idolis immolatum: quia, juxta quod Magisterio Apostolico docetur: *Omnis* (a) *creatura Dei bona: & nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur.*

VIII.

Ut somnia & auguria, quia juxta Divina oracula, vana sunt, non attendenda penitus doceantur.

IX.

Ut incantationes, & fastidiationes, sive diversæ observationes dierum Kalendarum, quas error tradidit paganorum, prohibeantur; sicut maleficia & magorum præstigia, seu etiam sortilegium ac divinantium observatio execranda.

X.

Ut Dominicis diebus doceantur non licere omnino jejunare, propter resurrectionis Dominicæ Sacramentum, neque in festivitatibus Dominicis Nativitatis, aut Apparitionis (*b*) sive Ascensionis.

XI.

In omnibus ità Christi caritas teneatur, quatenus secundùm statuta sacrorum canonum, oblationes diffidentium, priusquam reconcilientur, nullo modo in Ecclesia recipiantur.

XII.

Ut pœnitentiæ remediis nemo se non egere putet pro quotidianis humanæ fragilitatis excessibus, sine quibus in hac vita esse non possumus.

XIII.

Ut de spe resurrectionis futuræ ità instituantur, ut eodem ordine, eademque forma, qua ipse Dominus resurrexit à mortuis, omnes homines resurrecturos esse non dubitent in eodem corpore, in quo sumus & vivimus; non naturam aut sexum mutantes, sed tantum fragilitatem & vitia deponentes. Ipsum quoque satanam, cum Angelis suis, atque cultoribus, æterno incendio concremandum: neque secundùm quorumdam sacrilegam disputationem, ad pristinam, id est, Angelicam dignitatem, unde decidit, reducendum, juxta quod Dominus in Evangelio se prædixit dicturum reprobis stantibus à sinistris in futuro Iudicio: *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui præparatus est Diabolo & Angelis ejus.* Bene valete. Datum Idibus Martii: imperante Domino Augusto Anastasio à Deo Coronato magno Imperatore. Anno tertio Pontificatus (*c*) ejus, &c.

Binius Conc. Tom. III. L. I. pag. 345.

Ex Tomo III. Conciliorum Harduini pag. 1861, *ex quo & variantes emendatas Lectiones descripsimus.*

(*u*) uxorem propriam (*x*) obstringit (*y*) *Lege*, Sororis Patris
(*z*) copulam (*a*) 1. Timoth. IV, 4. (*b*) Apparitionis, id est, Epiphaniæ.
(*c*) Patriciatûs corrigit Labbéus.

GREGORII III. EPISTOLA CANONICA AD BONIFACIUM (a)

1. *Mittit illi Archi-Episcopale Pallium, ejúsque usum docet.*
2. *Potestatem facit, novos Episcopatus instituendi.*
3. *De Presbytero, qui Romano Judicio se absolutum asseruerat, canonum censurâ corrigendo.*
4. *Variis interrogationibus S. Bonifacii respondet.*

Anno Christi DCCXXXII. Gregorii III. PP. II. Carolo Martello Duce.

Reverentissimo ac Sanctissimo Fratri Bonifacio, Coepiscopo, ad illuminationem Gentis Germaniæ, vel circum quaque in umbra mortis morantibus gentibus in errore constitutis ab hac Apostolica Sede directo, Gregorius Servus Servorum Dei.

MAgna nos habuit gratulatio lectis sanctissimæ Fraternitatis tuæ literis; cùm in eis relectâ serie, fuisset repertum, Domini nostri JEsu Christi gratiâ plurimos te à gentilitate & errore ad veræ fidei cognitionem convertisse. Quod, quia Divinâ institutione docemur in parabolis, cui quinque talenta credita fuerant, alia quinque fuisse lucratum; in talis commercii lucro cum tota plaudimus Ecclesia. Hinc jure tibi sacri Pallii direximus munus, quod beati Petri Apostoli auctoritate suscipiens induaris, atque inter Archi-Episcopos unus, Deo Auctore, præcipimus, ut censearis. Qualiter autem eo utaris, ex mandato Apostolico informatus agnosce. Itaque dum Missarum solemnia agis, vel Episcopum te contigerit consecrare, illo tantummodo tempore eo utaris. Quia verò turbas Domini gratiâ in iisdem partibus ad rectam fidem asseris esse conversas, ideóque nequire te occurrere omnibus, & quæ salutis sunt, impendere aut intimare; cùm jam longè latéque gratiâ Christi ejus fides in illis partibus propagetur: præcipimus, ut juxtà sacrorum canonum statuta, ubi multitudo exerevit fidelium, ex vigore Apostolicæ Sedis debeas ordinare Episcopos, piâ tamen contemplatione, ut non vilescat dignitas Episcopatûs.

Presbyterum námque, quem præterito asseruisti anno ad nos venisse, nostróque judicio fuisse à suis nefariis absolutum actionibus; credas, neque nobis confessionem aliquam fecisse, nec à nobis, ut suos expleat libitus, absolutum fuisse. Sed si eum errori deditum repereris, hunc Apostolicæ Sedis vigore, ut juxta sanctorum canonum censuram corrigas, & emendes præcipimus, vel si quos forsan tales inveneris.

Ille enim veniens, presbyter sum, ait: Et commendatitias ad filium nostrum Carolum literas expetiit. Nullam illi aliam concessimus licentiam: quem vitari, si pravè conversatur, cum reliquis volumus.

I.

Eosdem, quos à Paganis baptizatos esse asseruisti, si ità habetur, ut denuò baptizes in nomine Sanctæ Trinitatis, mandamus.

II.

Inter cætera agrestem caballum aliquantos comedere adjunxisti, plerosque, & domesticum. Hoc nequaquam fieri dein-

(a) S. Bonifacius convertendis Thuringis & Hassis occupatus, auditâ morte Gregorii II. III. Idus Februarii 731. defuncti, ad electum Gregorium III. Legatos misit, & Statum Germanicæ Ecclesiæ accrescentis narravit. His respondet Gregorius Papa.

deinceps, Sanctissime Frater! sinas, sed quibus potueris, Christo juvante, modis per omnia compesce, & dignam eis impone pœnitentiam. Immundum est enim atque execrabile.

III.

Pro obeuntibus quoque consuluisti, si liceat offerre. Sancta sic tenet Ecclesia, ut quisque pro suis mortuis verè Christianis offerat oblationes, atque eorum memoriam faciat presbyter. Et quamvis omnes peccatis subjaceamus, congruit tamen, ut Sacerdos nonnisi pro mortuis Catholicis memoriam faciat, & intercedat. Non enim pro impiis, quamvis Christiani fuerint, tale quid agere licebit.

IV.

Eos etiam, qui se dubitant fuisse baptizatos, vel qui à presbytero Jovi mactante, & carnes immolatitias vescente baptizati sunt, ut rebaptizentur præcipimus.

V.

Progeniem verò suam unumquemque usque ad septimam generationem observare decrevimus.

VI.

Et si valueris, devitandum doce, ne cui uxor obierit, ampliùs quàm duabus debeat copulari.

VII.

De his verò, qui Patrem, Matrem, Fratrem, aut Sororem occiderint, dicimus, ut toto vitæ tempore corpus Dominicum non suscipiant: nisi in suo exitu pro viatico. Abstineant etiam se à carnis comestione & potu vini, donec advixerint. Jejunent secundâ, quartâ, & sextâ feriâ, ut sic possint deflentes diluere commissum scelus.

VIII.

Hoc quoque inter alia crimina agi in partibus illis dixisti, quod quidam ex fidelibus ad immolandum paganis sua venumdent mancipia. Quod ut magnopere corrigere debeas, Frater, commonemus. Nec sinas fieri ultra: scelus est enim & impietas. Eis ergò, qui hæc perpetraverunt, similem homicidæ indices pœnitentiam.

IX.

At quoties Episcopum consecraveris, duo vel tres conveniant tecum Episcopi, ut Deo sit gratum, quod geritur, & eis convenientibus, ipsisque præsentibus consecres. Hæc te, frater carissime, diligenter observare volumus, & studio pietatis cœptum negotium salutis exsequi; ut de lucro apportato valeas à Domino Deo nostro mercedem percipere in æterna retributioue. Privilegium verò, juxta quod petisti facientes, his junctum direximus: Optantes te Domini Dei nostri præsidio de conversione errantium Christo Domino plenissimum apportare lucrum. Dens te incolumen custodiat reverentissime Frater.

Binius Tom. III. pag. I.

Epistola inter Serarianos CXXII. apud Harduinum Ima Gregorii III.

Willibaldus Cap. XXV. ejus meminit.

[a] Sirmondus observavit, à Gratiano 13. Qu. 2. *pro obeuntibus*, & de Consecrat. D. 4. *quos à Paganis.* tribui Gregorio II. sed certò ex Epistola Gregorii III. desumpta esse.

EPISTOLA
GREGORII III. PP.
Ad varios Germaniæ Episcopos.

Ut veniant ad Synodum indicendam à Bonifacio Papæ vicem gerente.

Dilectissimis nobis Episcopis in Provincia Bajoariorum, & Alemannia constitutis, Wiggoni, (a) Luidoni, Rydolto, & Philippo, seu Addæ, Gregorius Papa.

Anno

(a) Wiggo Augustanus, Luido Spirensis, Rydoltus Constantiensis, Adda, vel Heddo, Argentoratensis, Episcopi judicantur à Cl. Eccatto. Histor. Franc. Orient.

Anno Christi DCCXL. indict. VIII. Gregorii tertii Papæ X. Leonis Isauri XXIV.

CAtholica & Sanctorum Patrum jubet auctoritas, ut bis in anno pro salute populi Christiani seu exhortatione adoptionis filiorum Synodolia (b) debeant celebrari, & causarum Canonicarum examinatio provenire: ut unicuique, prout necessitas uniuscujusque poposcerit, (c) pia judicatione subveniatur. Unde secundùm Apostoli doctrinam admoneo, & hortor vos, charissimi, per misericordiam Dei: *Ut dignè ambuletis vocatione*, (d) *quâ vocati estis*, ut ministerium vestrum perfectum sit coram Deo. Opportunum namque est, vos nôsse, fratrem ac Coepiscopum nostrum præsentem Bonifacium, nostram agentem vicem, cum digno & debito honore pro CHRISTI nomine suscipere: & ministerium Ecclesiasticum cum fide Catholicâ secundùm morem & normam S. Catholicæ & Apostolicæ Dei Ecclesiæ, cui, misericordiâ Dei præveniente præesse videmur, sicut Apostolicâ auctoritate à nobis destinatus est, ab eo suscipientes, dignanter teneatis, & Gentilitatis ritum & doctrinam, vel venientium Britonum, vel falsorum sacerdotum hæreticorum, sive adulatores, aut undecunque sint, renuentes, ac prohibentes abjiciatis, & ut populum vobis à Deo commissum piis admonitionibus edoceatis: & à sacrificiis mortuorum omnino devitetis: & juxta quod fueritis à prædicto nostro consacerdote edocti, ità Catholicam & Apostolicam doctrinam tenentes Domino Deo & Salvatori nostro placere studeatis: & in quo vobis loco ad celebranda CONCILIA convenire mandaverit, sive juxta Danubium, sive in civitate Augusta, vel ubicunque judicaverit, pro nomine CHRISTI parati esse inveniamini: quatenus cognoscamus per ejus mandatum de vestro conventu, ut in diem Adventûs CHRISTI JESU cum fructu boni operis ante ejus tribunal assistere mereamini, dicentes (e) *Ecce nos, & pueri, quos dedisti* nobis *Domine*, non perdidimus ex eis quemquam: (f) ut & vos Dominicam vocem audire mereamini dicentem: (g) *Venite Benedicti Patris mei, percipite Regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi.* *Bene valete.*

Epistola hæc est CXXIX. inter Bonifacianas, editas à Serario anno 1629. *ex Codice MS. Cæsareo, suppleto per Codicem MS. Ingolstadiensem. Conferatur Surius ad diem* 5. *Junii. Canisius Tomo V. antiquarum Lectionum.*

[b] Fors: *Synodalia.*
[c] Fors: *Educatione.*
[d] Ephes. IV, 2.
[e] Isaiæ VIII, 18.
(f) Joannis XVIII, 9.
[g] Matthæi XXV, 34.

GREGORII III. PP. EPISTOLA

Ad S. Bonifacium.

Anno DCCXL. Gregorii III. X.

Reverendissimo & Sanctissimo Bonifacio Coepiscopo, Gregorius (a) Servus Servorum Dei.

Collaudat institutos in Bavaria Episcopatus: hortatur ad prosequendam doctrinam: variis in locis Synodum celebrari optat.

DOctoris omnium Gentium, egregii Beati Apostoli Pauli vox est dicentis: *Diligentibus* (b) *Deum omnia cooperantur in bonum.* Agnoscentes itaque in Syllabis fraternitatis tuæ, quæ innotuisti jam de Germaniæ Gentibus, quas sua pietate Deus noster de potestate Paganorum liberavit, & ad centum millia ani-

(a) *Tertius* Papa hoc nomine, ut ex notis Chronologicis extremæ Epistolæ patebit.
[b] Roman. VIII, 28.

animas in ſinu S. Matris Eccleſiæ tuo conamine, & Caroli (*c*) Principis Francorum, aggregare dignatus eſt: Sed & in Bajoariorum provincia, quæ à te acta ſunt, agnoſcentes, datori omnium bonorum Domino Deo noſtro, extenſis ad cœlum palmis, gratias retulimus, qui januam miſericordiæ & pietatis in illis partibus Heſperiis, ad cognoſcendam viam ſalutis, oſtium miſericordiæ aperuit, & miſit Angelum ſuum, qui præparavit viam tuam ante te. Ipſi gloria in ſæcula ſæculorum. Igitur, quia indicâſti, perrexiſſe te ad Gentem Bajoariorum, & inveniſſe eos extra ordinem Eccleſiaſticum viventes, dum Epiſcopos non habebant in Provinciâ, niſi unum nomine VIVILO (d) quem nos ante tempus ordinavimus: & quia cum aſſenſu Otile, (*e*) Ducis eorundem Bajoariorum, ſeu Optimatum Provinciæ illius, tres alios ordinâſſes Epiſcopos, & in quatuor partes Provinciam illam diviſiſti, id eſt, in quatuor Parochias, ut unusquiſque Epiſcopus ſuum habeat Parochium: bene & ſatis prudenter peregiſti frater, quoniam Apoſtolicam præceptionem ex noſtrâ vice implêſti: & ſicut tibi præcepimus, ita peregiſti. Itaque non deſinas, frater Reverentiſſime, docendo eas S. Catholicam & Apoſtolicam Romanæ ſedis traditionem, ut illuminentur rudes, & viam ſalutis teneant, per quam poſſint ad æterna præmia pervenire. Presbyteros verò, quos ibidem reperiſti, ſi incogniti fuerint viri illi, à quibus ſunt ordinati, & dubium eſt, eos Epiſcopos fuiſſe, an non, qui eos ordinaverunt, ſi bonæ actionis & Catholici viri ſunt ipſi Presbyteri, & in Miniſterio Chriſti, omnémque legem ſanctam edocti, atq; apti; ab Epiſcopo ſuo benedictionem presbyteratûs ſuſcipiant & conſecrentur; & ſic miniſterio ſacro fungantur. Illi quippe, qui baptizati ſunt per diverſitatem & declinationem linguarum Gentilitatis, tamen quod in nomine Trinitatis baptizati ſunt, oportet eos per manûs impoſitionem, & ſacri Criſmatis unctionem confirmari. Nam Vivilo à nobis Epiſcopus eſt ordinatus; & ſi aliquid excedit extra Canonicam Regulam, doce & corrige eum, juxta Romanæ Eccleſiæ traditionem, quam à nobis accepiſti. *De Concilio verò, ut juxta ripam Danubii* debeas celebrare noſtra vice, præcipimus fraternitati tuæ, Apoſtolicâ authoritate te ibidem præſentari: & in quantum Dominus tibi vires dederit, prædicare verbum ſalutis non ceſſes, ut religio Chriſtiana in nomine Domini creſcat multipliciter. Nec enim habebis licentiam, frater, percepti laboris in uno morari loco: Sed confirma corda fratrum, & omnium fidelium, qui rareſcunt in illis Hesperiis partibus, ubi tibi Dominus aperuerit, viam ſalutis prædicare non deſiſtas: & ubi locum inveneris neceſſarium, ſecundùm Canonum Regulam Epiſcopos ordina ex noſtrâ vicè, & Apoſtolicam atque Canonicam traditionem eos tenere edocebis. Ex hoc enim magnum mercedis præmium tibi præparabis: quoniam omnipotenti Deo noſtro facies plebem perfectam. Non pigeat, dilectiſſime frater, itinera capere aſpera & diverſa, ut Chriſtiana fides longè, latéque tuo conamine extendatur. Scriptum eſt namque: *Arcta & anguſta via* (f) *quæ ducit ad vitam.* Operare itaque, frater, bonum opus, quod cœpiſti, ut in die Chriſti Dei noſtri merearis dicere inter coetum probabilium Patrum aſſiſtens: *Ecce ego & pueri,* (g) *quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quenquam.* Iterum: *Domine quinque* (h) *talenta tradidiſti mihi, ecce alia quinque ſuperlucratus ſum:* ut ſubſequenter merearis vocem Domini dicentis: *Euge ſerve bone & fidelis* (i) *quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam: intra in gaudium Domini tui.* Deus te incolumem cuſtodiat, Reverentiſſime frater. Data IV. Kal. Novembris, Imperante Domino Piiſſimo Auguſto Leone, Imperii anno viceſimo tertio: ſed & Conſtantino magno Imperatore ejus filio, anno viceſimo, indictione octava.

Epiſtola hæc eſt CXXX. inter Bonifacianas Serarii.

F CON-

(*c*) Carolus, major domûs, Bonifacium Epiſcopum ſub ſua defenſione eſſe declarat, *Epiſtolâ XXXII. inter Serarianas.*

(*d*) Vivilo Epiſcopus Paſſavienſis, ſeu Laureacenſis.

(*e*) Utilo, Odilo aliis; dicitur ſucceſſiſſe Hugberto anno 737. in Bavariæ Ducatu regundo.

(*f*) Matth. VII, 14.

(*g*) Iſaiæ VIII, 18. Joann. XVIII, 9.

(*h*) Matth. XXV, 20.

(*i*) Matth. XXVI, 21.

CONCILIUM IN BAJOARIA
LOCO INCERTO. (a)
Primum ſub S. Bonifacio, Legato Apoſtolico & Archi-Epiſcopo.
Anno Chriſti DCCXL. Gregorii Papæ X. Othilonis Bavariæ Ducis IV.

Synodum hoc anno 740. à S. Bonifacio in Bavaria celebratam, aſſerunt Baronius, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Parens, & Spondanus ad hunc annum; Mabillonius Sæculo III. Actor. Ord. S. Benedicti Parte II. in Notis ad C. X. vitæ S. Willibaldi; Eckartus L. XXII. Hiſt. Franc. N. XI. Marcus Hanſizius Tom. I. Germ. Sacræ Pag. 124. Editor Meichelbeckii in Præfatione Chronici Benedicto-Burani, N. XXXI. & ſeqq.

Contrariam opinionem Cariſſimorum Virorum *PAGI in Critica ad annum* 742. & *MANSI in Supplemento* Conciliorum Tom. I., primam S. Bonifacii Synodum differentium ad annum 742, ſpeciali digreſſione poſt hoc Sæculum examinabimus.

(a) Locus Concilii hujus incertus eſt: hoc certum videtur, quòd in Bajoaria celebratum ſit, vel Auguſtæ, ùt Pontifex ſuaſerat, vel juxta Ripam Danubii. Eckartus Friſingæ, Editor Meichelbeckii Ratisbonæ habitum putat.

Nec Perſonæ, quæ intervenerint Concilio, ſat certò conſtant. Eckarto videntur præter Clericos & Coepiſcopos, Sancti Bonifacii ordinarios Comites, Lullum, Eobanum, Sturmium, & cæteros; interfuiſſe Viggo Auguſtanus, Luido Spirenſis, Rudoltus Conſtantienſis, Adda, vel Hetto, vel Philippus Argentoratenſis Eccleſiarum Epiſcopi: quia Gregorius III. literis anno 739. datis, inter Serarianas CXXIX, eosdem invitat, ut feſtinent ad celebranda Concilia indicanda à S. Bonifacio.

EPISTOLA (a) BONIFACII
ARCHI-EPISCOPI AD ZACHARIAM PAPAM.
Anno Chriſti DCCXLI. Zachariæ Papæ I.
Domino chariſſimo, Summi Pontificatus infula prædito, Viro Apoſtolico Zachariæ, Bonifacius Servus Servorum Dei.

Gratulatur primò aditum Pontificatum.
2. *Cupit prorogari ſibi Legationem Apoſtolicam.*
3. *Confirmari tres in Franconia, & Thuringia inſtitutos Epiſcopatus; & Synodos celebrandas.*
4. 5. *Doceri, quâ via corrigendi Clerici perverſi.*
6. *De veritate Diſpenſationum Romanarum.*
7. *De Cæremoniis Paganis Romæ celebratis.*
8. *De Epiſcopis Romæ diſpenſatis.*

1. CONfitemur, Domine Pater, quia poſtquam per nuntios referentes audivimus, quòd venerandæ memoriæ Apoſtolatûs veſtri præceſſor Gregorius III.

(a) Hæc Epiſtola eſt CXXXII. inter Bonifacianas à Serario editas, & prima miſſa ad Zachariam Papam apud Harduinum.

(III.) Pontifex Apoſtolicæ Sedis, ergaſtulo corporeo abſolutus, ad Dominum migravit, majorem lætitiam & majus gaudium nobis non audivimus, & ſuſpenſis ad æthera palmis, Deo gratias egimus, quàm quòd clementem paternitatem veſtram altiſſimus arbiter canonica jura regere, & Apoſtolicæ Sedis gubernacula gubernare conceſſit.

2. Ergo non aliter, quàm ùt antè veſtigia veſtra geniculantes, intimis ſubnixè flagitamus precibus, ut ſicut præceſſorum veſtrorum pro auctoritate Sancti Petri, ſervi devoti & ſubditi diſcipuli fuimus: Sic & veſtræ pietatis ſervi obedientes, ſubditi ſub jure canonico, fieri mereamur: optantes, Catholicam fidem & Unitatem Romanæ Eccleſiæ ſervare, & quantoscunque audientes vel diſcipulos in iſta legatione mihi Deus donaverit, ad obedientiam Apoſtolicæ Sedis invitare & inclinare non ceſſo.

3. Neceſſe quoque habemus indicare Paternitati veſtræ, quia per Dei gratiam, Germaniæ populis aliquantulum percurſis vel correctis, tres ordinavimus Epiſcopos, & Provinciam in tres Parochias diſcrevimus, & illa tria oppida, ſive urbes, in quibus conſtituti & ordinati ſunt, ſcriptis auctoritatis veſtræ confirmari, & ſtabiliri precantes deſideramus. Unam eſſe Sedem Epiſcopatûs decrevimus in Caſtello, quod dicitur Wirtzaburg: & alteram in oppido, quod nominatur Buraburg: tertiam in loco, qui dicitur Erphesfurt, qui fuit jam olim urbs Paganorum ruſticorum. Hæc tria loca propriâ cartâ & auctoritate Apoſtolatûs veſtri roborari, & confirmari diligenter poſtulamus: ut ſi Dominus voluerit, per auctoritatem & præceptum Sancti Petri, juſſionibus Apoſtolicis, fundatæ & ſtabilitæ ſint tres in Germania Epiſcopales Sedes. Et ut præſentes, vel futuræ generationes, non præſumant, vel Parochias corrumpere, vel violare præceptum Apoſtolicæ Sedis.

4. Notum ſimiliter ſit Paternitati veſtræ, quòd Carolomannus Dux Francorum me accerſitum àd ſe rogavit, ut in parte regni Francorum, quæ in ſuâ eſt poteſtate, *Synodum* facerem congregari: & promiſit, ſe de Eccleſiaſtica Religione, quæ jam longo tempore, id eſt, non minùs quàm per ſexaginta, vel ſeptuaginta annos calcata, & diſſipata fuit, aliquid corrigere & emendare velle. Quapropter ſi hoc Deo inſpirante, veraciter implere voluerit, conſilium & præceptum veſtræ auctoritatis, id eſt, Apoſtolicæ Sedis habere & ſapere debeo. Franci „ enim, ùt ſeniores dicunt, plus quam „ per tempus octoginta annorum Sy„ nodum non fecerunt, nec Archi-Epi„ ſcopum habuerunt, nec Eccleſiæ ca„ nonica jura alicubi fundabant, & reno„ vabant.

5. Modò autem maximâ ex parte, per civitates, Epiſcopales Sedes traditæ ſunt Laicis cupidis ad poſſidendum, vel adulteratis Clericis, Scortatoribus, & Publicanis ſæculariter ad perfruendum. Nam ſi, per verbum veſtrum, hoc negotium, Duce rogante ſupradicto, amovere & corrigere debeo, præceptum & judicium Apoſtolicæ Sedis cum *Canonibus Eccleſiaſticis* præſto habere cupio. Si invenero inter illos Diaconos, quos nominant, qui à pueritiâ ſuâ ſemper in ſtupris, ſemper in adulteriis, & in omnibus ſemper ſpurcitiis vitam ducentes, ſub tali teſtimonio venerunt ad Diaconatum, & modò in Diaconatu concubinas quatuor, vel quinque, vel plures noctu in lecto habentes, Evangelium tamen legere, & Diaconos ſe nominare nec erubeſcunt, nec metuunt: & ſic in talibus inceſtis ad ordinem Presbyteratûs venientes, in hisdem peccatis perdurantes, & peccata peccatis adjicientes, Presbyteratûs officio fungentes, dicunt ſe pro populo poſſe intercedere, & ſacras oblationes offerre: noviſſimè, quod pejus eſt, ſub talibus teſtimoniis per gradus ſingulos aſcendentes ordinantur, & nominantur Epiſcopi. Si, inquam, tales invenero inter illos, rogo, ut habeam præceptum, & conſcriptum auctoritatis veſtræ, quid de talibus diffiniatis: & per reſponſum Apoſtolicum convincantur, & arguantur peccatores. Et inveniuntur quidam inter eos Epiſcopi, qui licet dicant ſe fornicarios & adulteros non eſſe, ſed ſunt ebrioſi, & injurioſi, vel venatores: & qui pugnant in exercitu armati, & effundunt propriâ manu ſanguinem hominum, ſive Paganorum, ſive Chriſtianorum. Et quia Servus & Legatus Apoſtolicæ Sedis eſſe dignoſcor, unum ſit verbum & meum hic, & veſtrum ibi, ſi contingat ad judicium auctoritatis veſtræ, ut pariter miſſos dirigamus.

6. Præterea de unâ re & conſilium quærere, & licentiam petere neceſſe habeo,

habeo, eò quòd venerandæ memoriæ præcessor vester, sicut audistis, in præsentia vestra mihi præcepit: ut presbyterum post obitum meum, Deo volente, in Ecclesiastico ministerio heredem & successorem constituere deberem. Et hoc mihi, si Dei voluntas est, placet. Sed modò dubito, & nescio, si fieri possit, quia postea frater illius, avunculum Ducis Francorum occidit, & adhuc ignoramus, qualiter ista discordia pacificari & finiri valeat. Et obsecro, ut auctoritatis vestræ licentia sit, ut cum consilio Servorum Dei, de istâ electione faciam, quod nobis in commune, pro Deo, & pro Ecclesiæ utilitate, vel fructu spiritali, & defensione religionis, optimum esse videatur, ut consensum vestrum habeam de hoc facere, quod optimum esse mihi inspirare dignetur Deus: quia hoc non videtur posse fieri, si contrarius Princeps fuerit.

7. Præterea quærere & interrogare Paternitatis vestræ Consilium debeo de quadam confusione & scandalo prædicationis, quæ nuper ad nos veniens mentem nostram conturbavit; & Sacerdotibus Ecclesiarum verecundiam incutiebat; quia laicus quidam magnæ personæ ad nos veniens, dicebat, sibi ab Apostolicæ Sedis Pontifice, Sanctæ memoriæ Gregorio datam fuisse licentiam, ut in matrimonium acciperet viduam avunculi sui: quæ & ipsa fuit uxor consobrini sui, & ipsa, illo vivente, discessit ab eo, & isti viro, qui nunc eam accipere desiderans, affirmat sibi licentiam datam; in tertia generatione illa propinqua illius esse dignoscitur: & votum vovit Deo castitatis, & velata fuit: & iterum abjecto velamine maritata. Tale enim matrimonium supradictus homo sibi ab Apostolico affirmat esse permissum. Quod non æstimamus esse verum, quia *Synodus* & Ecclesia, in qua natus & nutritus fui, id est, in transmarina Saxonia, *Lundunensis Synodus*, quæ in primis à discipulis Sancti Gregorii, id est, Augustino, Laurentio, Justo, Melito, Archiepiscopis constituta & ordinata fuit, talem copulam & matrimonium maximum scelus & incestum, & horribile flagitium & damnabile piaculum fieri ex auctoritate Sacræ Scripturæ judicabant. Quapropter Paternitas vestra hujus rei veritatem indicare non dedignetur, ut Ecclesiæ Sacerdotibus vel populo Christiano inde scandala & schismata, vel novi errores non oriantur, & concrescant: quia carnales homines, idiotæ Alemanni, vel Bajoarii, vel Franci, si juxta Romanam urbem aliquid facere viderint ex his peccatis, quæ nos prohibemus, licitum & concessum à sacerdotibus esse putant, & nobis improperium deputant, sibi scandalum vitæ accipiunt.

8. Sicut affirmant, se vidisse annis singulis in Romana urbe, & juxta Ecclesiam in die, vel nocte, quando Kalendæ Januarii intrant, paganorum consuetudine choros ducere per plateas, & acclamationes, ritu Gentilium, & cantationes sacrilegas celebrare: & mensas illa die, vel nocte dapibus onerare: & nullum de domo suâ vel ignem, vel ferramentum, vel aliquid commodi vicino suo præstare velle. Dicunt quoque, se vidisse ibi mulieres pagano ritu phylacteria, & ligaturas, & in brachiis, & cruribus ligatas habere: & publicè ad vendendum vænales ad comparandum aliis offerre. Quæ omnia, eò quòd ibi à carnalibus & insipientibus videntur, nobis hic & improperium & impedimentum prædicationis & doctrinæ perficiunt. De talibus ait Apostolus increpans: *Dies observatis & tempora:* (b) *timeo, ne sine causa laboraverim in vobis.* Et Sanctus Augustinus dixit: Nam qui prædictis malis, id est, caragis, & divinis, & aruspicibus, vel phylacteriis, & aliis quibuslibet auguriis crediderit: etsi jejunet, etsi oret, etsi jugiter ad Ecclesiam currat, etsi largas Eleëmosynas faciat, etsi corpusculum suum in omni afflictione cruciaverit, nihil ei proderit, quamdiu sacrilegia illa non reliquerit. Nam si istas paganias ibi Paternitas vestra in Romanâ urbe prohibuerit, & sibi mercedem, & nobis maximum profectum in doctrina Ecclesiastica acquiret.

9. Episcopi quoque Gentis Francorum, qui fuerunt adulteri, vel fornicatores accerrimi, quos in gradu Episcopatûs, vel Presbyterii fornicationum filii nati arguunt, revenientes ab Apostolica Sede, dicunt sibi Romanum Pontificem licentiam dedisse, ministerium Episcopale in Ecclesia ministrare. Quos contra contendimus, quia Apostolicam Sedem contra decreta Canonum nequaquam audivimus judicâsse. Hæc omnia, Domine Charissime, propterea nota vobis

[b] Gal. IV, 10.

bis facimus, ut veſtræ auctoritatis reſponſum talibus dare poſſimus, ut per cautelam veſtræ doctrinæ oves Eccleſiæ non ſeducantur, ſed lupi rapaces convicti & ſuperati pereant. Interea munuſcula parva vobis direximus: non quia digna ſint Paternitate veſtrâ, ſed pro indicio charitatis, obedientiæ, devotionis: id eſt, villoſam unam, & argenti & auri tantillum. Dextera Domini protegente incolumem valere, & in Chriſto proficere beatitudinem veſtram in longitudine dierum optamus.

Inter editas à Serario eſt Epiſtola CXXXII. Harduino prima inter Zacharianas.

EPISTOLA ZACHARIÆ PAPÆ AD S. BONIFACIUM.

Anno Chriſti DCCXLII. Zachariæ Papæ II.

Reverentiſſimo & Sanctiſſimo Fratri Bonifacio, Epiſcopo, Zacharias Servus Servorum Dei.

Reſponſoria ad præcedentem Epiſtolam.

SUſceptis Sanctiſſimæ Fraternitatis tuæ literis per Denehardum, religioſum Presbyterum tuum, quia te ſoſpitem, ùt ſemper cupimus eſſe, cognovimus, omnipotenti, ac miſericordiſſimo Deo noſtro magnas retulimus grates, qui tibi in omnibus bonis proſperari dignatur! Magnam enim cordibus noſtris infundis lætitiam, quotiens nobis Sanctitatis tuæ ſcripta mittuntur: quando reperimus, quæ ad ſalutem reſpiciunt animarum: dum quotidie in gremio Sanctæ Matris Eccleſiæ, per tuam prædicationem, novi populi adduntur.

Ubi & tres Epiſcopos per loca ſingula, ſecundùm ſeriem ſyllabarum tuarum, te ordinâſſe cognovimus, qui eidem populo, quem ſibi Dominus Deus noſter, per tuam Sanctitatem aggregare dignatus eſt, præeſſe debeant: & petiviſti, ut per auctoritatem Sedis noſtræ, Epiſcopales ibidem Sedes firmentur. Sed tua ſancta Fraternitas pertractet maturè, & ſubtili conſideratione diſcernat, ſi expediat: aut ſi loca, aut populorum turbæ talia eſſe probantur, ut Epiſcopos habere mereantur. Meminiſti enim Chariſſime, quid in ſacris Canonibus præcipimur obſervare: ut minimè in villulas, vel in modicas civitates Epiſcopos ordinemus: ne vileſcat nomen Epiſcopi. Sed nos tuis ſinceriſſimis, atque à nobis dilectis ſyllabis provocati, quæ popoſciſti, abſque morâ concedi patimur: & ſtatuimus per Apoſtolicam auctoritatem, Epiſcopales illic eſſe Sedes, quæ per ſucceſſionem Epiſcopos mereantur: & populis præſint, atque verbum prædicationis ſubjectis inſinuent: id eſt, in Caſtello, quod dicitur *Wirtzeburg*, & alteram in oppido, quod nominatur *Buraburg*: tertiam in loco, qui dicitur *Erpfesfurt*: ita ut nulli poſt hæc liceat cuiquam hæc, quæ à nobis ſancita ſunt, quoquo modo violare, quæ auctoritate Beati Petri Apoſtoli firma eſſe decrevimus.

De eo autem, quod nobis intimâſti, quòd te Carolomannus filius noſter apud ſe rogavit accedere: ut in parte Francorum, in ſua ditione, ſive poteſtate conſtituta, Synodum celebrares, eò quòd omnis Eccleſiaſtica regula, ſive diſciplina ab eadem Provincia funditus abolita eſt, nimis mœrendum eſt, quòd per ſpacia tanta temporum ibidem Synodus Sacerdotum minimè celebraretur: unde neque, quid ſit Sacerdotium ab eis, qui ſe Sacerdotes eſſe exiſtimant, cognoſcitur.

 Sed

(a) *Eſt hæc Epiſtola inter Serarianas CXLII. apud Harduinum Zachariæ Papæ prima. Tomo III. Concilior.*

Sed dum, juvante Deo, quæ à præfato filio noſtro promiſſa ſunt, ad effectum perducta fuerint: tuáq; fraternitas in memorato Concilio conſederit cum eodem Excellentiſſimo viro; ſi quos repererit Epiſcopos, Presbyteros, aut Diaconos contra canones, aut ſtatuta Patrum exceſſiſſe: id eſt, in adulterio, vel ſi plures uxores habuerunt, aut ſi ſanguinem Chriſtianorum, aut Paganorum effuderunt: vel etiam aliis capitulis canonum obviâſſe reperit tua Sanctitas, nulla ratione Apoſtolica auctoritate permittat ſacerdotio fungi: quia tales à ſuo tantùm proprio ore falsò nominantur ſacerdotes, & deteriores ſæcularibus eſſe noſcuntur. Qui ſe neque à fornicationibus, neque à nefariis matrimoniis abſtinent: neque ab hominum ſanguinis effuſione manus ſervant innoxias, ſe eſſe ſacerdotes exiſtimant? Aut quid inde ſentiunt, dicente Deo: *Sacerdotes mei ſemel nubant.* Et Apoſtolus; *Unius uxoris (a) virum*, &cætera. Et hoc ante ſuſceptum ſacerdotium, uti licitum eſt. Nam à die ſuſcepti ſacerdotii etiam ab ipſo proprio conjugio prohibendi ſunt. Quomodo ſe ſacerdotio fungi conſiderant: qui talibus ſceleribus involuti eſſe monſtrantur, ut neque ſæculares fideles his facinoribus obvolutos optemus? quomodo non pertimeſcunt Divina myſteria contingere? aut quomodo ad orandum pro peccatis populi accedere præſumunt, dum Sacri Canones neque purum Clericum, cui ſacerdotium non eſt, ſecundis copulari nuptiis præcipiunt? Iſti enim è contrario non ſolùm poſt ſuſceptum ſacerdotium ſe abſtinere nolunt ab una uxore, imò luxuriâ obvoluti pejora ſæcularibus ſcelera committunt, ut plures uxores habere præſumant; quibus neque unam, conceſſum eſt, poſt ſuſceptum miniſterium, attrectare. Sed & iſta parvi pendentes, atque Dominum ad iram provocantes, majora committunt facinora, dum propriis manibus Chriſtianos, atq; Paganos homines necant. Et fit, ut quibus in remiſſionem peccatorum debuerunt lavacrum regenerationis impendere, atque Chriſti Sacramenta donare, ne in æternum perirent, eorundem ſacrilegis manibus extinguantur. Quis enim ſapiens habens cor eos æſtimet ſacerdotes; qui neque à fornicationibus abſtinent: Neque ab effuſione ſanguinis manus ſervant innoxias? Quiſve eorum ſacrificiis Deum eſſe credit placatum, dicente Propheta: *Virum ſanguinem (b), & doloſum abominabitur Dominus?* Iſti namque, ùt præmiſi, ne ſacerdotio fungi patiantur, neque Divina contingere myſteria, commonemus. Quidquid verò aliud, ùt dictum eſt, eos contra Eccleſiaſticam regulam exceſſiſſe repereris, canones (ſive inſtituta Patrum) præ manibus habeto: & juxta quod in eis edoctus fueris, diſcerne.

Quod autem tibi ſucceſſorem conſtituere petiſti, ut te vivente in tuo loco eligatur Epiſcopus, hoc nulla ratione concedi patimur: quia contra omnem Eccleſiaſticam regulam, vel inſtituta Patrum eſſe monſtratur. Sed volumus, ut tibi miniſtret, & ſit in Evangelio adjutor, dicente Apoſtolo: *Si quis bene miniſtraverit, (c) gradum ſibi bonum acquirit.* Nimis enim reprehenſibile, ac deteſtabile eſſe manifeſtum eſt, ut te vivente, tibi alium ſubſtituamus. Sed hoc commonemus, ùt quamdiu te Divina juſſerit clementia ſupereſſe, ſine intermiſſione orare non ceſſes: ut tibi Deus illum ſucceſſorem concedat, qui ei poſſit eſſe placabilis, & populum, quem ad ſuam gratiam per tuæ ſanctitatis induſtriam, vocare voluit, irreprehenſibiliter regere valeat, atque ad viam vitæ elaboret perducere. Nam quomodo hæc, quæ popoſciſti (etiam ſi voluerimus) concedere poſſumus; dum nos fragiles homines exiſtentes, & ſub conditione mortis conſtituti, ignorantes, quid ſuperventura pariat dies, non valentes inveſtigare, quis è nobis propior de præſenti ſæculo migret? Sin autem & eundem Divina voluerit clementia poſt tui diem tranſitûs ſupereſſe: ſi eum aptum cognoveris, & in tua voluntate fuerit definitum, eâ horâ, quâ te de præſenti ſæculo migraturum cognoveris, præſentibus cunctis tibi ſucceſſorem deſigna, ut huc veniat ordinandus: quod nulli alii concedi patimur, quod tibi charitate cogente largiri cenſuimus.

De illo verò, qui viduam avunculi ſui, quæ & ipſa fuit uxor conſobrini ſui, & ſacrum velamen habere monſtrata eſt, & à beatæ memoriæ præceſſore noſtro ſibi licentiam conceſſam eſſe divulgavit, ut ei in pernicioſo matrimonio aſſumi debuiſſet. Abſit hoc, ut deceſſor noſter iſta permitteret. Nec enim ab hac Apoſtolica Sede illa diriguntur, quæ con-

contraria esse Patrum, sive Canonum institutis probantur. Ammonere, adhortari, increpare eos, charissime frater, ne cesses, quatenus à tali scelesto recedant matrimonio, ut non in æternum pereant. Reminiscantur enim, se Christi sanguine esse redemptos: & non sponte se contradant (nisi ab isto recesserint incesto matrimonio) diaboli potestati, sed magis omnipotenti Deo, & Christo Filio ejus, Spiritui quoque Sancto, in cujus nomine ab illius antiqui hostis erepti sunt potestate. Elabora igitur, Sanctissime frater, in eis, quia scriptum cognoscis: *Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus à morte, & suorum operit multitudinem peccatorum.* Nam & nos ei pro hoc commonitoria scripta direximus.

De Calendis verò Januariis vel ceteris auguriis, Phylacteriis, & incantationibus, vel aliis diversis observationibus, quæ gentili more observari dixisti apud Beatum Petrum Apostolum, vel in urbe Româ; hoc & nobis, & omnibus Christianis detestabile, & perniciosum esse judicamus, dicente Domino: *Non augurabimini*, vel certè *non observabitis somnia.* Et iterum Scriptura dicit: *Non sint auguria in Israël, nec observatio in domo Jacob.* Ita & à nobis cavendum esse censemus, ut nullis auguriis, vel observationibus attendamus. Quia omnia hæc abscissa esse à Patribus sumus edocti. Et quia per instigationem Diaboli iterum pullulabant, à die qua nos jussit Divina clementia, quanquam immeriti existamus, Apostoli vicem gerere, illicò omnia hæc amputavimus. Pari etenim modo volumus tuam Sanctitatem populis sibi subjectis prædicare, ad viam æternæ perducere vitæ. Nam & sanctæ recordationis prædecessoris, atque nutritoris nostri Domini Gregorii Papæ constitutione, omnia hæc piè, atque fideliter amputata sunt, & alia diversa quàm plura, quæ Diabolo suggerente pullulabant in Christi ovili: cujus instar, pro illius populi salute dirigere maturavimus.

Nam de sacerdotibus illis, qui falsa opinantur, qui etiam adulteri, & fornicatores probantur: & sibi ab Apostolicâ Sede indultum esse testantur, & è contrario sibi licentiam prædicationis largitam esse, hoc nulla ratione credat sancta tua fraternitas: sed similiter in eis canonicam exerce vindictam, quemadmodum de his, quibus superiùs à nobis edoctus monstraris. Non enim aliud te agere volumus, præterquam, quod sacri præcipiunt canones, vel etiam ab hac Apostolicâ Sede instructus esse dinosceris.

Secundùm tuæ námque Sanctitatis petitionem, & tribus Episcopis tuis singulas confirmationis Epistolas misimus, quas per tuæ Sanctitatis manus eis largiri volumus. Et Carolomanno filio nostro alia scripta direximus, ut quæ tibi poposcit, adimplere festinet, adminicula præstet.

Sed hæc, Frater charissime, de omnibus superiùs comprehensis capitulis, ùt Dominus donavit, respondimus ad omnia amputanda Diabolicæ fraudis scandala. Tua verò sancta fraternitas, si quid de cætero evenerit, ùt sacri docent canones, studeat emendare in plebibus sibi à Deo commissis. Non enim aliud nobis convenit prædicare, præter quod à Sanctis Patribus sumus edocti. Si verò & novi aliquid, inimici astutiâ agente acciderit, quod tua sancta fraternitas minimè per canonum instituta discernere possit: huc vobis non pigeat insinuare: quatenus Deo juvante, quæque ad emendationem novæ plebis esse possunt, tibi absque tarditate respondere maturemus. Cognoscebat enim, Frater charissime! tua sancta fraternitas, ità dilectionem tuam habere in nostris præcordiis: ut te præsentialiter quotidie videre desideremus: & ita te in nostro consortio habeamus, ùt certè Ministrum DEI, & Dispensatorem Ecclesiarum Christi. De cætero namque confortare in Domino, frater charissime: & esto robustus: & elabora in opere, ad quod te Divina voluit evocare clementia. Magna enim te spes remunerationis expectat: quam promisit Deus diligentibus se. Et nos, licèt peccatores existamus, tamen DEI nostri non cessamus absque intercessione immensam exorare clementiam, ut qui cœpit in vobis, perficiat opus bonum usque adhuc. Et Beatus Apostolorum Princeps Petrus cooperetur tibi in omnibus bonis, qui ei parere desideras. Deus te incolumem custodiat, Reverentissime, & Sanctissime Frater. *Data Kalend. April.* imperante Domino piissimo, Augusto Constantino, à Deo coronato magno Imperatore. Anno vicesimo quarto Imperii. Indictione XI.

CON-

(a) I. Timoth. III, 2. (b) Psalm. V, 7. (c) I. Timoth. III, 13. (d) Jacobi V, 20.

CONCILIUM GERMANICUM

AUCTORITATE S. BONIFACII CELEBRATUM

XI. Kalendas Maji, anno Domini DCCXLII. Zachariæ Papæ II. ſub Carlomanno, majore Domûs Regiæ.

TITULI CAPITULORUM.

I. De Epiſcopis in Germaniâ conſtitutis, & de Synodo ſingulis annis congreganda.

II. Ut Clerici arma non tractent, neque ad Exercitum pergant, præter eos, qui Sacrorum cauſa electi fuerint. Item, ut à venationibus abſtineant.

III. Ut Presbyteri Parochiarum Epiſcopo ſuo ſint ſubjecti, & Miniſterii ſui rationem illi reddant; paratique ſint ad illum in viſitatione ſuſcipiendum: ab illo Chriſma novum accipiant: illum caſtitatis, vitæ, fidei, & doctrinæ ſuæ teſtem habeant.

IV. Ut ignoti Epiſcopi ac Presbyteri ſine probatione ad miniſterium non admittantur.

V. Ut Epiſcopus cum comite provideat, ne populus Paganas obſervationes faciat.

VI. De pœnâ Clericorum, vel Monachorum, aut Monialium, quæ in fornicationem inciderint.

VII. Ut Presbyteri & Diaconi ſagis non utantur, ſed caſulis; & ut in domo ſuâ mulieres non habeant. Item, ut Monachi & Moniales juxta Sancti BENEDICTI Regulam vivere ſtudeant.

PRÆFATIO.

IN nomine Domini noſtri JEſu Chriſti. Ego Carlomanus Dux & Princeps Francorum, anno ab Incarnatione Domini DCCXLII. XI. videlicet Kalendas Maji, cum Conſilio Servorum Dei, & optimatum meorum, Epiſcopos, qui in regno meo ſunt, cum presbyteris ad Concilium & Synodum pro timore Chriſti congregavi, id eſt, Bonifacium Archiepiſcopum, & Burchardum, (*a*) & Regenfridum, & Wintanum, & Witbaldum, (*) & Dadanum, & Eddanum, ac reliquos Epiſcopos, (*b*) cum presbyteris eorum, ut mihi Conſilium dediſſent, quomodo lex Dei, & Eccleſiaſtica religio recuperetur, quæ in diebus præteritorum Principum diſſipata corruit; & qualiter populus Chriſtianus ad ſalutem animæ pervenire poſſit, & per falſos ſacerdotes deceptus non pereat.

CANO-

(*) Willibaldum.

(*a*) Burchardus erat Wurtziburgenſis, Regenfridus Colonienſis, Wintanus Buraburgenſis, Willibaldus Eiſtatenſis, Daddanus Regionarius, Edda Argentoratenſis Epiſcopi.

(*b*) Per *reliquos Epiſcopos* Eckhartus intelligit Treverenſem, Leodienſem, Spirenſem, Wormatienſem &c. Auſtraſiæ Epiſcopos.

CANONES.

I.

ITaque per Conſilium Sacerdotum, Religioſorum & Optimatum meorum, ordinavimus per civitates Epiſcopos, & conſtituimus ſuper eos Archiepiſcopum Bonifacium, qui eſt miſſus Sancti Petri. Statuimúſque per annos ſingulos Synodum congregari, ut nobis præſentibus canonum decreta & Eccleſiæ jura reſtaurentur, & religio Chriſtiana emendetur. Et fraudatas pecunias Eccleſiarum Eccleſiis reſtituimus: (**) falſos verò presbyteros, vel fornicatores Diaconos & Clericos de pecuniis Eccleſiarum abſtulimus, & degradavimus, & ad pœnitentiam coëgimus.

II.

Servis (***) Dei per omnia armaturam portare, vel pugnare, aut in Exercitum & in hoſtem pergere, omninò prohibuimus: niſi illis tantùm, qui propter divinum Myſterium, miſſarum ſcilicet ſolemnia adimplenda, & Sanctorum patrocinia (*d*) portanda, ad hoc electi ſunt: id eſt, unum, vel duos Epiſcopos, cum capellanis (*e*) & Presbyteris eorum princeps ſecum habeat: & unusquisque præfectus unum presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus judicare, & indicare pœnitentiam poſſit. Nec non & illas venationes, & ſylvaticas vagationes cum canibus omnibus ſervis Dei interdiximus: & ut accipitres & falcones non habeant.

III.

Decrevimus quoque juxta Sanctorum Canones, ut unusquiſque Presbyter in Parochiâ habitans, ſubjectus ſit illi Epiſcopo, in cujus Parochiâ habitat; & ſemper in quadrageſimâ rationem & ordinem miniſterii ſui, ſive de baptiſmo, ſive de fide Catholicâ, ſive de precibus & ordine miſſarum, ipſi Epiſcopo reddat & oſtendat. Et quandocumque jure Canonico Epiſcopus circumierit Parochiam ad confirmandos populos, Presbyter ſemper paratus ſit, ad ſuſcipiendum Epiſcopum, cum collectione & adjutorio populi, qui ibi confirmari debet. Et in cœnâ Domini ſemper novum chriſma accipiat ab Epiſcopo. Et ut Epiſcopus teſtis ſit caſtitatis & vitæ, & fidei, & doctrinæ illius.

IV.

Statuimus etiam, ut ſecundùm Canonicam cautelam, omnes undecumque venientes ignotos Epiſcopos, vel Presbyteros, ante probationem Synodalem in Eccleſiaſticum miniſterium non admitteremus.

V.

Decrevimus quoque, ut ſecundùm Canones unusquiſque Epiſcopus in ſuâ Parochiâ ſolicitudinem gerat, adjuvante Gravione (*e*) qui defenſor Eccleſiæ ejus eſt, ut populus Dei paganias non faciat, ſed omnes ſpurcitias abjiciat & reſpuat; ſive profana ſacrificia mortuorum, ſive ſortilegos, vel divinos, ſive phylacteria & auguria, ſive incantationes, ſive hoſtias immolatitias, quas ſtulti homines juxta Eccleſias ritu pagano faciunt, ſub nomine ſanctorum Martyrum, vel confeſſorum, Deum & ſanctos ſuos ad iracundiam provocantes: ſive illos ſacrilegos ignes, quos *Ned fratres* (*f*) vocant ſive omnes, quæcumq; ſunt, Paganorum obſervationes diligenter prohibeant.

VI.

Statuimus ſimiliter, ut poſt hanc Synodum, quæ fuit XI. Kalendas Maji, quisquis ſervorum Dei, vel ancillarum Chriſti, in crimen fornicationis lapſus fuerit, in carcere pœnitentiam faciat in pane & aqua. Et ſi ordinatus presbyter ſit, duos annos in carcere permaneat, & antea flagellatus & ſcorticatus videatur, & poſt Epiſcopus adaugeat. Si autem Clericus, vel monachus in hoc peccatum inciderit, poſt tertiam verberationem in carcerem miſſus, vertente anno ibi pœnitentiam agat. Similiter & nonnæ velatæ eâdem pœnitentiâ contineantur, & radantur omnes capilli capitis ejus.

 VIII.

(**) reddidimus (***) Servos

(*c*) Capſæ Reliquiis Sanctorum refertæ, deferebantur cum exercitu per Clericos: & hæ capſæ vocantur *Patrocinia Sanctorum.*

(*d*) Capellani, Regiæ Capellæ Miniſtri Clerici, qui Archi-Capellano ſubjecti erant.

(*e*) Gravione, id eſt, Judice loci, à Rege miſſo & ſtatuto. Eckhart. Tom. I. L. XXIII. N. X.

(*f*) Ned fratres. Nied feor edit *Serarius.* Noth feur *Struvius*, *Spelmannus.* Id eſt, ignis, ex duorum aridorum lignorum attritu elicitus.

VII.

Decrevimus quoque, ut Presbyteri, vel Diaconi non sagis, laicorum more, sed casulis utantur, ritu servorum Dei, & nullus in suâ domo mulieres habitare permittat. Et ut monachi, & ancillæ Dei monasteriales, juxta regulam Sancti Benedicti, Cœnobia & Xenodochia sua ordinare, gubernare, vivere studeant: & vitam propriam degere secundùm prædicti Patris ordinationem non negligant.

Ex Codice Palatino Bibliothecæ Vaticanæ Holsteinius edidit: ante illum Serarius inter Epistolas Bonifacianas à pag. 110, 111, 112. *unde Synodographi posteriores.*

Baluzius Tomo I. Capitularium pag. 145. *& seqq.*

CONCILIUM LIPTINENSE, (*a*)

In quo approbantur superioris Synodi Germanicæ Decreta, nováque sanciuntur, sub Carlomano majore domûs Regiæ celebratum, Kalendis Martiis. (*b*)

Anno Christi DCCXLIII. Zachariæ Papæ II. Childerici III. Regis II.

TITULI CANONUM.

I. De prioris Synodi canonibus communi sensu receptis & approbatis.

II. De pecunia Ecclesiastica sub precario vel censu in subsidium exercitûs præstanda.

III. De incestis Matrimoniis: & ut mancipia Christiana Paganis non tradantur.

IV. Ut qui Paganas observationes in aliqua re fecerit, quindecim solidis mulctetur.

CANONES.

I.

MOdò autem in hoc Synodali Conventu, qui congregatus est ad Kalendas Martias in loco, qui dicitur Liptinas, omnes venerabiles Sacerdotes Dei, & Comites, & Præfecti, prioris Synodi decreta consentientes firmaverúnt, séque ea implere velle & observare promiserunt. Et omnis Ecclesiastici ordinis Clerus, Episcopi, & Presbyteri, & Diaconi, cum reliquis Clericis, suscipientes antiquorum Patrum canones, promiserunt, se velle Ecclesiastica Jura moribus & doctrinis, & ministerio recuperare. Abbates verò & Monachi receperunt Regulam Sancti Patris Benedicti ad restaurandam normam regularis vitæ. Fornicatores autem & adulteros, qui sancta Loca vel Monasteria ante tenentes coinquinârunt, præcepimus inde tollere, & ad pœnitentiam redigere. Et si

Post

(*a*) Liptinæ, in Diœcesi Cameracensi, in eo loco, ubi nunc est Cœnobium Laubiense. Nota *Serarii ex Myræo*: hodie Lestines dicitur.

(*b*) Gratianus causa XVI. Qu. I. Can. LIX. *Quia juxta.* refert, revelatam S. EUCHARIO damnationem æternam Caroli Martelli [qui fuit Pater Pippini & Carolomanni,] occasionem dedisse convocandæ Synodi Liptinensis per filium Carlomannum. Ast, I. hic canon. *Quia juxta.* non est editus in Concilio Liptinensi, sed inter Capitularia Caroli Magni anno 803. 814. & 816. Ludovici Pii. 2dò Eruditissimus Pagi *in Critica* ad annum 741. N. XVI. hanc fabulam confutat & evertit.

post hanc definitionem in crimen fornicationis vel adulterii ciciderint, prioris Synodi Judicium sustineant. Similiter & Monachi & Nonnæ.

II.

Statuimus quoque, cum consilio Servorum Dei & Populi Christiani, propter imminentia bella & persecutiones certarum gentium, quæ in circuitu nostro sunt, ut sub precario & censu aliquam partem Ecclesialis pecuniæ in adjutorium exercitûs nostri, cum indulgentia Dei, aliquanto tempore retineamus: ea conditione, ut annis singulis de unaquaque casata solidus, id est, duodecim denarii, ad Ecclesiam vel Monasterium reddantur: eo modo, ut, si moriatur ille, cui pecunia commodata fuit, Ecclesia cum propria pecunia revestita sit. Et iterum, si necessitas cogat, aut Princeps jubeat, precarium renovetur, & rescribatur novum. Et omnino observetur, ut Ecclesiæ, vel Monasteria penuriam, paupertatémque non patiantur; quorum pecunia in precario præstita sit. Et si paupertas cogat, Ecclesiæ vel Domui Dei integra reddatur possessio.

III.

Similiter præcepimus, ut juxta canonum decreta, adulteria & incesta Matrimonia, quæ non sunt legitima, prohibeantur, & emendentur Episcoporum Judicio. Et ut mancipia Christiana Paganis non tradantur.

IV.

Decrevimus quoque, quod & Pater meus ante præcipiebat, ut, qui Paganas observationes in aliqua re fecerit, mulctetur, & damnetur XV. solidis. (c)

Inter Epistolas Bonifacianas editas à Serario. pag. 112. 113.

(c) Præter quatuor Canones, duo hæretici Adalbertus Gallus & Clemens Scotus, qui S. Bonifacii jurisdictionem spernebant, damnati fuerunt, & à Sacerdotali Officio nudati.

Demum tres Archi-Episcopi in Galliis fuerunt à S. Bonifacio ordinati, Grimo Rothomagi, Abel Remis, Harbertus Senonis. Horum confirmatio, uti & factæ damnationis hæreticorum, à Zacharia Pontifice petita fuit per Deneardum Presbyterum, ex hac Synodo Romam missum.

Ad Bonifacii literas per Deneardum Romam latas Mense Augusto respondet Zacharias, Epistolâ CXLIV. inter Bonifacianas, data X. Kal. Octobris, imperante Domino Artavasdo, à Deo coronato, magno Imperatore anno III. post consulatum ejus anno III. sed & Nicephoro, magno Imperatore anno I. Indictione XII., quæ Septembri hujus anni 743. inchoabatur.

Sic Pagi & Eckhartus corrigunt Subscriptionem rerum Franciæ Tomo I. L. XXIII. pag. 448.

I. Abrenuntiatio Diaboli, operúmque ejus & Superstitionum.

Forsachistu Diobolæ? & Respons. Ec forsacho Diobolæ. En allum Diobol gelde? Resp. End ec forsacho allum Diobol galde. End allum Dioboles wercum? Resp. End ec forsacho allum Dioboles wercum, und wordum thuna eren de woden ende Saxnote, ende albem them unholdum, the hira genotas sint. Gelobistu in Got almehtigan Fadaer. R. Ec gelobo in Got almehtigan Fadaer. Gelobistu in Christ Godes Suno? R. Ec gelobo in Crist Gotes Suno. Gelobistu in halogan Gast? R. Ec gelobo in halogon Gast.

II. Indiculus Superstitionum & Paganiarum.

De Sacrilegio ad sepulchra mortuorum.
De Sacrilegio inter defunctos. I. Dadsisas.
De Spurcalibus in Februario.
De Casulis: id est: Fanis.
De Sacrilegiis per Ecclesias.
De Sacris Silvarum, quæ Nimidas vocant.
De his, quæ faciunt super petras.
De sacris Mercurii vel Jovis.
De Sacrificio, quod fit alicui Sanctorum.
De Phylacteriis & Ligaturis.
De fontibus Sacrificiorum.
De incantationibus.
De auguriis vel avium, vel equorum, vel boum stercoribus vel sternutatione.
De Divinis vel Sortilegis.
De igne fricato de ligno: id est: Nodfyr.
De cerebro animalium.
De observatione Pagana in foco, vel in inchoatione rei alicujus.
De incertis locis, quæ colunt pro Sanctis.
De petendo, quod boni vocant Sanctæ Mariæ.

De feriis, quæ faciunt Jovi vel Mercurio.
De Lunæ defectione, quod dicunt, Vinceluna.
De Tempestatibus & Cornibus & Cochleis.
De Sulcis circa villas.
De Pagano concursu, quem Yrias nominant, scissis pannis vel calceis.
De eo, quod sibi Sanctos fingunt quoslibet mortuos.
De Simulacro de consperfa farina.
De Simulacris de pannis factis.
De Simulacro, quod per campos portant.
De ligneis pedibus vel manibus Pagano ritu.
De eo, quod credunt, quia Feminæ lunam (*d*) comedant, quod possint corda hominum tollere juxta Paganos.

Illmus Furstenbergius post Monumenta Paderbornensia, ex codice Vaticano Antiquissimo vulgavit & hanc Abrenuntiationem & Indiculum Superstitionum.

Cl. Eccartus Lib. XXIII. Commentariorum de rebus Franciæ Orientalis eruditas Notas edidit in has Superstitiones, quas Christiani nonnulli etiam post Baptismum exercebant & retinebant.

(*d*) *Commendent* habet Baluzius Tomo I. Capitular. pag. 194. Idem in Notis ad Capitularia Tomo II. pag. 1021. ostendit, unicam tantùm fuisse Synodum Liptinensem, cui præter Bonifacium, Georgius Episcopus, Legatus Romanæ Sedis, & Joannes Sacellarius præsederunt. Teste Hincmaro Epistola XXXVII. ad Rodulphum.

2do. Hanc Synodum, & illam anni prioris, nullatenus esse falsas, aut suppofititias, demonstrant contra opinionem Henschenii & Papebrochii in propylæo antiquario de diplomatis antiquis discernendis, præmisso Tomo II. Aprilis, cap. II. N. 3. *Baluz. T. II. Capitul. pag.* 1200. *de Marca. De Concordia L. VI. C.* 25. *Mabillon de re diplom. L. II. C.* 25.

III. Allocutio Sacerdotum de conjugiis inlicitis ad plebem.

Fili (a) *hominis, speculatorem posui te in populo meo: Audiens ergò ex ore meo sermonem, annuntiabis eis ex me, non ex te. Si me dicente ad impium: Impie, morte morieris; non fueris locutus, ut se custodiat impius à via sua, ipse impius in iniquitate suâ morietur: sanguinem autem ejus de manu tuâ requiram. Si autem annuntiaveris impio, & ille non fuerit conversus ab impietate sua & via sua impia, ipse quidem in iniquitate suâ morietur; tu autem animam tuam lucri fecisti. Sed & si conversus justus à justitia sua fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo, ipse morietur; quia non annuntiâsti ei, in peccato suo morietur: & non erunt in memoria justitiæ ejus, quas fecit: Sanguinem verò ejus de manu tuâ requiram. Si autem tu annuntiaveris justo, ut non peccet justus, & ille non peccaverit, vivens vivet, quia annuntiâsti ei, & tu animam tuam liberâsti.*

Videte, filii charissimi, quale nobis incumbit periculum, si tacemus. Absit, absit, ut nostrum silentium vestrum fiat exitium. Si vos amamus, prodere debemus, quod lædit, ne veniat, quod occidit. Ergo diligenter advertite voces Dei nostri, quibus vos vetat à conjugiis criminalibus, ut vivatis æternis ejus muneribus. Clamat ecce Deus noster, & humanæ libidinis inlicitam rabiem prævidens contestatur: ne quis polluatur cum matre, non cum noverça, non cum sorore ex patre nata; non cum sorore ex matre nata, sive intus, sive foris nata sit. Non cum filia filiæ, non cum nepte ex filia nata, non cum filia novercæ, non cum sorore patris, non cum sorore matris. Non cum uxore patrui, non cum nuru, non cum uxore fratris. Non cum filia uxoris. Non cum filia filii uxoris tuæ, non cum filia filiæ ejus. Non cum sorore uxoris tuæ; non cum menstruata muliere, non cum uxore proximi, non cum dua-

(*a*) Ezechielis III, 17. XXXIII, 7.

duabus simul mulieribus, sive ancillæ sint, sive liberæ; seu libera & ancilla: Non cum masculo coïtu fœmineo, non cum pecore aliquo: non cum socru tua. Non mulier succumbat jumento, non vir cum filia & matre, non cum uxore avunculi tui. Dicit etiam de sacerdote futuro: non cum repudiata à marito, non cum scorto, non cum viduâ, sed virgine. Ecce carissimi, qualem ad vos legationem perferimus, non cujuscumque, qui pretio possit redimi; sed cujus sanguini pro vobis fuso estis obnoxii. Ammonemus sanctitatem vestram: vivite cum conjugibus licitis: vivite continenter. Nemo se ulteriùs inlicitis maculet. Nemo talibus sociatus ante pœnitentiæ dignum servitium ad tanti Domini corpus accedat: ne non remedium, sed vulnus accipiat. Quia quod indignè sumitur, pœna est, non medela. Carissimi, homines sumus pleni squaloribus: & tamen nolumus ab inquinatis membra nostra contingi: & credimus, quòd Unigenitus Dei Filius nostrorum criminum sordes in suum corpus libenter excipiat? Fratres, ecce Rex noster, qui nos dignos hac legatione credidit, post nos continuò sequitur: paremus ei mundas domus nostras, si eum in ipsis corporibus nostris volumus habitare.

IV. Alia Allocutio.

Rogamus vos, carissimi filii, rogamus vos, viscera sanctæ matris Ecclesiæ, ut qui soletis leges sæculi formidare, legem Dei nostri audire patienter dignemini. Ille est, qui ad vos per linguæ nostræ servitium loquitur: cujus paulò ante paschalia beneficia celebrâstis. Qui unigenito suo inter manus persequentitium parcere noluit, ut nos in hæreditatem adscriberet filiorum. Si agnovistis, quantum nobis munus in passione ejus præstitum, celeriùs ipsius audite præceptum: ne dum jussionibus ejus inobedientes exsistimus, ingrati beneficiis judicemur. Non est dubium filii carissimi, esse quosdam, atque utinam paucos, qui de nostra negligentia conquerantur, quare tardiùs salutis vestræ remedia prædicamus: quorum tamen justus (*b*) dolor est, si vel modò voluerint facilè percipere medicinam. Nam, qui nec tardiùs curari se patitur, de medici tarditate quid queritur? Immò quantò longior præcessit infirmitas, tantò major succedere debet humilitas. Nam quis ferat ægrotum superbum, qui & incurrisse se causatur in ægritudinem, & non vult recipere sanitatem? quam multos invenimus, filii carissimi, qui cum turpiter vivant, tamen calumniantur, dicentes: quare tardiùs Christus advenerit: quare tot millia hominum ante incarnationem suam perire perpessus sit? Horum si querelam recipimus, etiam post tanti munus medici necesse est ægrotemus. Quid accusas, homo, solem justitiæ, quòd tardiùs ortus sit; qui post ortum quoque ejus in tenebris ambulas? An quia frequenter nubes diutiùs occupant cœlum, non debemus gaudere redîsse tranquillum? Quid fluctuaris, frater, quid fluctuaris inaniter? Ecce jam licet ad serenitatis quietem reverti, quid iterum scopulosa desideras? Nemo te in tempestate periturum retinere voluit, quia tardiùs portus occurrit.

(*b*) *Fortè* injustus.

V. De Sabbato.

Magnificentissimi Patres nostri apud (*c*) Laudiciam Phrygiæ congregati, memores salutis nostræ, multa censuerunt, quæ nos observare convenit. Inter cætera, filii charissimi, de Christianis, qui sabbatizare, vel juxta quemdam modum judaizare noscuntur. Quia sub anathemate decreverunt, qui eos imitari noscuntur. Nam & nos vobis de eo insinuare curamus. Qui baptizati & regenerati estis in Christo, ecce facti estis membra Christi. Ammonemus vos, timemus vos, non tantùm à Paganis, non tantùm ab hæreticis, sed etiam à perfidis judæis, qui vos cupiunt judaizare, & otiari in sabbato; ut nomen Christi, quod accepistis, in vobis maculetur. Sed ità agendum est secundùm Patrum definitionem, qui nobis jubent operari in sabbato; secundùm Domini sententiam, qui in Evangelio ait: *Sabbatum* (d) *propter hominem factum est; non*

(*c*) Laodiceam. (*d*) Marci II, 27. III, 1. 5.

non homo propter ſabbatum : Itaque *Dominus eſt Filius hominis etiam ſabbati. Et cùm in Synagoga obſervâſſent eum Judæi, ſi in Sabbato curaret, ut accuſarent eum; ait homini habenti manum aridam : ſurge in medium, & dicit eis, licet ſabbatis bene facere an malè? animam ſalvam facere, an perdere? At illi tacebant. Et circumſpiciens eos cum ira, contriſtatus ſuper cæcitatem cordis eorum, dicit homini : extende manum tuam : & extendit : & reſtituta eſt manus illius.* Item ſecundùm Lucam Evangeliſtam, *erat Jeſus docens in Synagoga* (e) *eorum ſabbatis,* & curavit ibi mulierem, quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem & octo. Cum ergo indignè ferrent Judæi, ait eis: *Hypocritæ, unusquisque veſtrûm ſabbato non ſolvet bovem ſuum & aſinum à præſepi, & ducit ad aquare? hanc autem filiam Abrahæ non oportuit ſolvi à vinculo iſto die ſabbati?* Etiam pro hoc erubeſcant Judæi. Videtis, cariſſimi nobis, quia Dominus pro hoc ſabbatis operabatur, quia nos, qui Chriſtiani ſumus, ſecundùm litteram ſabbatum obſervare non debemus. Chriſtiani enim ſabbatum obſervare ità debemus : abſtinere nos à rapinis, à fraudibus, à perjuriis, à blaſphemiis, ab inlicitis rebus, à munere accipiendo ſuper innocentes, à jurgiis. Fornicationes enim ſic timeamus, ſicut mortem; quæ non animam ſolvit à corpore, ſed ubi anima ſemper ardet cum corpore. Obſecro vos per nomen, quod ſuper vos invocatum eſt; per Sacramenta, quæ accepiſtis, ut eos imitemini, quos in populo Dei bene agere videbitis, ut illius Sacramentum maneat in vobis, qui de ligno deſcendere noluit, ſed de ſepulcro reſurgere dignatus eſt : Qui vivit & regnat cum Patre & Spiritu Sancto, in ſæcula ſæculorum.

In antiquiſſima Canonum Collectione, codice MS. Palatino 542. annorum ampliùs nongentorum (ut refertur in Monumentis Paderbornenſibus Illuſtriſſimi Furſtenbergii pag. 336.) poſt Concilium ad Liptinas habitum à Carlomanno Duce, ſubjungitur Abrenuntiatio Diaboli, operúmque ejus veteri Theotiſcâ linguâ, cum indiculo ſuperſtitionum Paganicarum, à quibus populum Epiſcoporum ſollicitudine revocandum illud ſtatuit Parte I. Canon. 5. Indiculum proximè ſequitur, teſte Luca Holſtenio, gemina allocutio ad plebem, de inceſtis matrimoniis fugiendis, quæ idem Concilium Can. III. ab Epiſcopis prohiberi præcipit. Itaque hæc omnia ad Concilii Liptinenſis acta pertinere omnino videntur. *Adnotatio P. Philippi Labbé, S. J.*

(*e*) Lucæ XIII, 10. 16.

CAPITULARE (*a*)
INCERTI ANNI,
Datum in Synodo, cui interfuit Bonifacius, Apoſtolicæ Sedis Legatus,
Circa annum Chriſti DCCXLIV. Zachariæ Papæ III. Childerici III. Regis II.

INCIPIUNT CAPITULA.

23. *De*

[*a*] Editum primùm à Baluzio, *Tomo I. Capitularium è veteri codice MS. Bibliothecæ Thuana,* cum hoc titulo: EX CONCILIO REGUM, QUIBUS LEGATUS ROMANÆ SEDIS INTERFUIT BONIFACIUS pag. 151. & ſeqq.

23. *De die Dominico.*
24. *De empto à Fure.*
25. *De alieno animali occiso.*
26. *De compositione incensæ Domûs.*
27. *De via convicinali.*
28. *De rebus commendatis incensis.*

INCIPIUNT PRÆDICTA CAPITULA ET EORUM TEXTUS.

De exposito Infante.

I.

SI expositus ante Ecclesiam cujuscunque fuerit miseratione collectus, contestationis ponat collector Epistolam. Et si is, qui collectus est, intra decem dies quæsitus, agnitúsque non fuerit, securus habeat, qui collegit. Sanè, qui post prædictum tempus ejus calumniator extiterit, ut homicida damnabitur, sicut Patrum sanxit auctoritas.

De trigesimis mortuorum.

II. Fideles pro defunctis amicis jejunia & oblationes triginta diebus adimpleri faciant, & mortuum super mortuum non ponant, nec ossa defunctorum super terram dimittant. Quod si fecerint, canonicæ sententiæ subjacebunt.

De muliere enixa.

III. Cùm enixa fuerit mulier, si statim actura gratias intrat Ecclesiam, nullo hinc peccati pondere gravatur. Voluptas enim carnis, non dolor, in culpa est; in prolis verò prolatione gemitus est. Si itaque enixam mulierem prohibemus intrare Ecclesiam, ipsam ei pœnam suam in culpam deputamus.

De Clericis, qui comam nutriunt.

IV. Sancitum est, ut Clerici, qui comam nutriunt, ab Archi-Diacono, etsi noluerint, inviti tondeantur. Vestimenta verò vel calciamenta eis, nisi religionem deceant, habere non liceat.

De Sacerdotibus, qui demigrant.

V. De Sacerdotibus, qui suos titulos absque licentia Episcopi dimittunt aut dimiserunt, statutum est, ut tamdiu à communione habeantur alieni, quousque ad suos titulos revertantur.

De loco Laicorum in Ecclesia.

VI. Laici secus altare intra cancellos tam ad Vigilias, quàm ad missas stare penitus non præsumant.

De Servis Clericorum.

VII. Ecclesiarum Servos, vel Episcoporum, vel Clericorum à judicibus, vel actoribus publicis in diversis angariis fatigari Divina prohibemus auctoritate. Si quis verò judicum vel actorum Clericum, aut Servum Clericalem Ecclesiæ in publicis vel privatis negotiis voluerit occupare, ab Ecclesia, cui impedimentum facit, efficiatur extraneus.

De Invasoribus rerum Ecclesiæ.

VIII. Qui reiculam Ecclesiæ petierit à Regibus, & horrendæ cupiditatis impulsu egentium substantiam rapuerit, irrita habeantur, quæ obtinent, & ipsi ab Ecclesia, quam spoliare cupiunt, excludantur.

De Regula Collectarum.

IX. Nullus in precibus nisi ad Patrem dirigat orationem, secundùm illud: *Si quid petieritis* (b) *Patrem in nomine meo.* Et ut priùs eas cum instructioribus tractet.

De professionibus Sacerdotum.

X. Quando Presbyteri vel Diaconi per Parochias constituuntur, oportet eos Episcopo suo professionem facere.

De testamento Sacerdotum.

XI. Presbyteri post ordinationem suæ paupertatis prædia comparantes, testamenta Ecclesiis confirment. Sin aliter, ut fraudatores teneantur.

De Archi-Diaconis.

XII. Prævideant Episcopi, ne cupiditas Archi-Diaconorum suorum culpas nutriat, quia multis modis mentitur iniquitas sibi.

De Compositoribus Cantionum.

XIII. Qui in blasphemiam alterius cantica composuerit, vel qui ea cantaverit, extra ordinem judicetur. Nam lex hujusmodi præcipit exiliari.

De modo Sacramenti.

XIV. Omne Sacramentum in Ecclesia, & super Reliquiis juretur! sic illum Deus adjuvet, & illi Sancti, quorum sunt istæ Reliquiæ.

De Libertis, ut non sint testes.

XV. Libertus & liberta in nullis negotiis contra quenquam testimonium dicere permittantur, exceptis illis causis, in

(b) Joannis XIV, 14.

in quibus ingenuitas deeſſet, ſicut præmiſſum eſt & de ſervis. Quia indignum noſtra penſat clementia, ut libertorum teſtimonia ingenuis damna incutiant. Qui verò ex iisdem fuerint progeniti, ad teſtimonium à tertia generatione admittuntur.

De Commutatione.

XVI. Commutatio, ſi non fuerit per vim vel metum extorta, talem qualem & emptio habeat firmitatem.

De Fidejuſſore.

XVII. Si quis contemto Fidejuſſore debitorem ſuum tenere maluerit, fidejuſſor & hæres ejus à fidejuſſionis vinculo liberantur.

De Perſonis Judiciorum.

XVIII. In judiciis quatuor debent eſſe perſonæ, accuſator, defenſor, teſtes, judex. Accuſator uti debet intentione ad amplificandam cauſam, defenſor extenuatione ad minuendam, teſtes veritate, judex æquitate.

De Agnatis & Cognatis.

XIX. Agnati ſunt, qui per virilem ſexum deſcendunt, cognati qui per femineum. Et ideo patrui vel patruorum filii & agnati ſunt & cognati. Avunculi verò & avunculorum filii cognati ſunt, non agnati.

De falſa Moneta.

XX. De falſa moneta jubemus, ut qui eam percuſſiſſe comprobatus fuerit, manus ei amputetur; & qui hoc conſenſit, ſi liber eſt, ſexaginta ſolidos componat: ſi ſervus, ſexaginta ictus accipiat.

De homicidis ad Eccleſiam confugientibus.

XXI. Homicidis vel cæteris reis, qui legibus mori debent, ſi ad Eccleſiam confugerint, nullus eis victus detur.

De Latronibus.

XXII. De Latronibus præcipimus obſervandum, ut pro prima culpa unum oculum perdat; de alia verò naſus ei truncetur; de tertia culpa, ſi non emendaverit, morietur.

De die Dominico.

XXIII. Si quis die Dominico opera ſervilia fecerit, liber homo, ſi boves junxerit, dextrum bovem perdat. Et ſi alia, quæ prohibita ſunt, fecerit, ſacerdotibus illa emendet: Sicut de reliquis negligentiis judicibus emendari ſolet, & pœnitentiam inſuper accipiat. Similiter de præcipuis feſtivitatibus.

De empto à Fure.

XXIV. Si quis de fure neſciens aliquid emerit, quærat accepto ſpatio furem. Quem ſi non potuerit invenire, probet ſe Sacramento innocentem, & rem reſtituat, & furem quærere non omittat. Quod ſi furem celaverit, & perjurâſſe poſtea detectus fuerit, tanquam fur & ipſe damnetur.

De alieno animali occiſo.

XXV. Si quis caſu faciente occiderit alienum animal, & non negaverit, ſimile dare non tardet, & cadaver mortui accipiat.

De compoſitione incenſæ Domûs.

XXVI. Si quis incenderit alienam domum, primò omnia ædificia reſtituat, & quidquid ibi arſerit, componat, & inſuper LX. ſolidos, & publicâ pœnitentiâ multetur. Et quotquot homines de ipſo incendio evaſerint, unicuique ſecundùm legem ſuam componat, & quidquid perdiderint, reſtituat.

De via convicinali.

XXVII. Si quis viam convicinalem vel paſtoralem clauſerit, cum ſua lege componat, & ipſam viam aperiat.

De rebus commendatis incenſis.

XXVIII. Si cui commendatæ res fuerint, vel traditæ ad vendendum, & in domo ejus cum rebus ſuis......

Cætera deſunt in MS.

CON-

Eckhart Hiſtoria rerum Franc. L. XXIII. N. LXXVIII. hunc cœtum Regum (ſic per abuſum vocantur Pippinus & Carolomannus) inter *Comitia*, non inter Synodos refert, Verùm cùm codex MS. Synodum vocet, & plurima Capitula tractent de Perſonis & Locis Eccleſiaſticis; jure inter Synodos referimus.

CONCILIUM SUESSIONENSE
SUB
PIPPINO MAJORE DOMÛS REGIÆ,
AB EPISCOPIS XXIII. CELEBRATUM VI. (1) NONAS MARTIAS,
Anno Christi DCCXLIV. Zachariæ Papæ III.
Childerici (2) Regis II.

TITULI CAPITULORUM.

I. De Fide Nicæna, & canonibus antiquis, toto Regno promulgandis.
II. De Synodo singulis annis congreganda: & de Adalberto (3) hæretico in Synodo damnato.
III. De Episcopis per civitates ordinatis sub Archi-Episcopis (4) Abele & Ardoberto. De Monachis, & ut Abbates in hostem ipsi non eant, sed mittant: & Clerici à fornicatione, habitu Laico, & venatione abstineant.
IV. Ut Laici fornicationem omnem, perjuria, falsa testimonia devitent, Ecclesiámque tutentur: & ut Presbyteri Parochiarum Episcopo suo sint subjecti.
V. Ut ignoti Episcopi vel Presbyteri ad ministerium sine probatione non admittantur.
VI. Ut Episcopi provideant, ne populus Paganismum faciat, & ut legitimæ per civitates mensuræ sint.
VII. Ut Adalberti cruciculæ igni tradantur.
VIII. Ut Clerici extraneas mulieres domi non habeant.
IX. Ut sacratam fœminam, vel propinquam, nemo uxorem ducat: neque uxor viro superstite alterum accipiat.
X. De transgressoribus horum canonum.

PRÆFATIO.

IN Dei nomine & Trinitatis. Anno DCCXLIV. ab incarnatione Christi, suo die VI. Nonas Martii, & luna XIV. in anno secundo Childerici Regis Francorum, ego Pippinus Dux & Princeps Francorum. Dum pluribus non habetur incognitum, qualiter nos in Dei nomine unà cum consensu Episcoporum, sive Sacerdotum, vel Servorum Dei Consilio, sive Comitum & Optimatum Francorum colloquio, apud Suessionis civitatem Synodum, vel Concilium facere decrevimus, quod ita in Dei nomine & fecimus.

CANONES.

I.

IN primis constituimus fidem Catholicam (*a*) quam constituerunt CCCXVIII. Episcopi in Nicæno Concilio, ut denuntiaretur per universam regionem nostram & judicia canonica aliorum Sanctorum, quæ constituerunt in Synodis suis: quo modo lex Dei, & Ecclesiastica regula recuperetur, quæ in diebus priorum Principum dissipata corruit.

II.

Propterea nos unà cum conſenſu Epiſcoporum, ſive ſacerdotum, ſeu ſervorum Dei & optimatum, eorum Conſilio decrevimus, ut annis ſingulis Synodum renovare debeamus, qualiter populus Chriſtianus ad ſalutem animarum pervenire poſſit: & ut hæreſis ampliùs in populo non reſurgat, ſicut invenimus (3) in Adalberto hæreſim; quem publicitus unà voce condemnaverunt XXIII. Epiſcopi, & alii multi ſacerdotes, cum conſenſu Principis & populi; ità condemnaverunt ipſum Adalbertum, ut ampliùs populus per falſos ſacerdotes deceptus non pereat.

III.

Idcirco conſtituimus per Conſilium ſacerdotum & optimatum eorum, & ordinavimus per civitates legitimos Epiſcopos; & idcirco conſtituimus ſuper eos Archiepiſcopos Abel, (4) & Ardobertum: ut ad judicia eorum de omni neceſſitate Eccleſiaſtica recurrant tam Epiſcopi, quàm alius populus; ut ordo monachorum vel ancillarum Dei ſecúndùm regulam ſanctam ſtabilis permaneat, & de rebus Eccleſiaſticis ſubtractis monachis vel ancillis Dei conſolentur, uſque ad dum illorum neceſſitati ſatisfaciant; & quod (5) ſuperaverit, cenſus levetur, & Abbates legitimi hostem non faciant, niſi tantum homines eorum transmittant. Et omnes Clerici fornicationem non faciant, nec habitum laicorum portent, nec apud canes (*b*) venationes faciant, nec accipitres (6) portent.

IV.

Similiter decrevimus, ut laici homines legitimè vivant, & diverſas fornicationes non faciant, & perjuria in Eccleſia non conſentiant, & falſa teſtimonia non dicant, & Eccleſiam Dei in omni neceſſitate conſervent. Et unusquisque presbyter, qui in Parochia eſt, Epiſcopo obediens & ſubjectus ſit: & ſemper in cœna Domini rationem & ordinem miniſterii ſuo Epiſcopo reddat; & chriſma & oleum petat: & quando Jure Canonico Epiſcopus circumit Parochiam ad confirmandum populum, Abbates & Presbyteri parati ſint ad ſuſcipiendum Epiſcopum in adjutorium neceſſitatis.

V.

Et ſtatuimus, ut ſupervenientes Epiſcopi vel Presbyteri de aliis regionibus non ſuſcipiantur in miniſterium Eccleſiæ, niſi priùs fuerint probati ab Epiſcopo, cujus parochia eſt.

VI.

Et omnino decrevimus, ut unuſquiſque Epiſcopus, in ſua parochia ſolicitudinem habeat, ut populus Chriſtianus Paganiſmum non faciat: & per omnes civitates legitimus forus & menſura fiat, ſecundum obedientiam temporis.

VII.

Similiter conſtituimus, ut illas cruciculas, (7) quas Adalbertus per parochiam plantaverat, omnes igne conſumantur.

VIII.

Similiter diximus, ut neque clericus mulierem habeat in domo ſuâ, quæ cum illo habitet, niſi matrem, aut ſororem, aut neptem ſuam.

IX.

Similiter conſtituimus, ut nullus laicus homo Deo ſacratam fœminam ad mulierem habeat, nec ſuam parentem: nec marito vivente ſuam mulierem alius accipiat, nec mulier vivente ſuo viro alium accipiat: quia maritus mulierem ſuam non debet dimittere, excepto cauſa fornicationis deprehenſæ.

X.

Siquis contra hoc decretum, quod XXIII. Epiſcopi cum aliis ſacerdotibus vel ſervis Dei, una cum conſenſu Principis Pippini, vel optimatum Francorum Conſilio conſtituerunt, transgredi, vel legem irrumpere voluerit, vel deſpexerit, judicandus ſit ab ipſo Principe, vel Epiſcopis, vel Comitibus: & componat, ſecundùm quod in lege ſcriptum eſt, unusquisque juxta ordinem ſuum. Et ſi hæc omnia obſervaverimus, quæ ſuperiùs ſcripta ſunt, Chriſti miſericordiam invenire poterimus in ſæcula ſæculorum. Amen.

(8) *Signum illuſtris Viri Pippini majoris Domûs.*
Signum Radbodi.
Signum Ariberti.
Signum Helmigaudi.

(*b*) *Fortè* ſubtraditis.

NOTA

NOTÆ *P. Jacobi Sirmondi è Soc. JEsu.*

(1) Ità & vetus Exemplar Metense, & alterum Flandricum. In Bellovacensi tamen legitur V. Nonas, quod magìs fortasse cohæret cum luna XIV., quam numerabant.

(2) Postremi Merovingorum Regis, qui post aliquot annorum interregnum, quibus rerum potitum esse diximus Carolum Martellum, illo mortuo Rex tandem ab ejus filiis renuntiatus est. Qui à Martello ipso renuntiatum volunt, non animadvertunt Childerici Regis, si superstite Martello regnum iniisset, cùm is Anno Christi DCCXLI. vivere desierit, annum hunc fore non secundum, sed tertium.

(3) Vulgati ADLABERTO: item codex Bellovacensis cum Flandricò. Nos Metensem hoc loco, ut in cæteris, secuti sumus. Idem Aldebertus vocatur in Epistola Bonifacii ad Zachariam, & in Synodo Romana.

(4) Alterum Remorum, alterum Senonum, ùt est in Epistola V. Zachariæ ad Bonifacium; ubi posterior ARTBERTUS appellatur.

(5) Metensis codex, *Si quid superaverit.* De hoc vero casu cautum fuerat in Synodo Liptinensi, Can. 2.

(6) Bellovacensis, acceptores, quod idem est, ut in lege Salica Cap. VII. Si quis acceptorem de arbore furaverit.

(7) Ita Metensis & Flandricus: in Bellovacensi verò crucilias, sicut in vulgatis, sed cruciculas idem habet Bonifacius, de iisdem agens in Epistola ad Zachariam.

(8) Hæ Subscriptiones aberant à vulgatis: exstant autem in tribus manuscriptis, Metensi, Bellovacensi, & Flandrico.

Sirmondus Tomo I. Concilior. Galliæ pag. 543.
Harduinus Tomo III. Concilior. pag. 1931.

(*a*) In hoc Concilio, Nicæni Concilii fides & aliarum Synodorum judicia canonica, à Sanctis constituta, populo denuntianda esse, canone primò definitur, & Suessionense sub Pippino vocatur ab omnibus Synodographis Binio, Sirmondo, Labbéo, Harduino. Attamen Willibaldus, Biographus S. Bonifacii coævus vocat quintum Synodale Concilium sub Carlomanno Duce, in quo S. Bonifacius præsederit, & quatuor primitus principalium Synodorum constituta admonuerit observari, convenientibus in unum Episcopis & Presbyteris, Diaconibus atque Clericis. Inde consequens est, ut dicamus, vel eam Synodum habitam in Austrasia sub Carlomanno, quæ sub Pippino in Neustria habita fuit: vel utriusque Ducis jussu Suessione convenisse tam Neustriæ, quàm Austrasiæ Episcopos, sub Præside Bonifacio, quà misso Sedis Apostolicæ: vel Episcopos Austrasiæ acceptâsse ea, quæ Suessione constituta erant sub Pippino; atque uno ex his tribus modis verificari quintum Synodale Concilium, in quo de quatuor primis generalibus Conciliis actum fuerit teste Willibaldo. *Vide Acta SS. ad diem V. Junii, pag. 468. columnâ secundâ.*

(*b*) Nec habeant canes, ut venationes faciant. *Sic legit Baluz. T. 1. pag. 158.*

EPISTOLA ZACHARIÆ PAPÆ

AD BONIFACIUM EPISCOPUM.

Non iterandum esse Baptismum, quem imperitus Sacerdos infractis verbis ministrat.

Reverendissimo & Sanctissimo Fratri Bonifacio Episcopo, Zacharias Servus Servorum Dei.

Virgilius & Sidonius Religiosi viri apud Bajoariorum Provinciam degentes, suis apud nos litteris usi sunt, per quas intimaverunt, quod tua reverenda fraternitas eis injungeret Christianos denuo baptizare. Quod audientes nimis fuimus conturbati, & in admirationem quandam incidimus, si habetur, ut dictum est. Retulerunt quippe, quod fuerit in eadem Provincia sacerdos, qui latinam linguam penitus ignorabat, & dum baptizaret, nesciens latini eloquii, infringens linguam diceret: *Baptizo te in nomine Patria, & Filia, & Spiritua Sancta*, ac per hoc tua Reverenda fraternitas consideravit rebaptizare. Sed Sanctissime Frater, si ille, qui baptizavit non errorem introducens, aut hæresim, sed

ſed pro ſola ignorantia Romanæ locutionis infringendo linguam, ut ſupra fati ſumus, baptizans dixiſſet, non poſſumus conſentire, ut denuo baptizaretur, quia, quod tua bene compertum habet ſancta fraternitas, quicumque baptizatus fuerit ab hæreticis in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs ſancti, nullo modo debet rebaptizari, ſed per ſolam manûs impoſitionem purgari. Nam Sanctiſſime Frater, ſi ita eſt, ut nobis relatum eſt, non amplius à te illis prædicentur hujuſmodi, ſed ut Patres ſancti docent & prædicant, tua ſanctitas ſtudeat conſervare. Deus te incolumem cuſtodiat, Reverentiſſime Frater; data Kalendis Julii, imperante Domno piiſſimo Auguſto Conſtantino à Deo coronato magno Imperatore Anno XXVI. Imperii ejus Anno IV. Indictione XIV.

Inter Epiſtolas à Serario editas Numero CXXXIV. unde Binius, Sirmondus.

Hardouinus inter Zachariæ Epiſtolas N. VI.

A. Pagi anno XXV. Ind. XII. corrigit.

CONCILIUM ROMANUM
DE
HÆRETICIS ALDEBERTO & CLEMENTE,
Quos Bonifacius in Franciæ Synodo condemnârat; in Patriarchio Lateranenſi à Zacharia Papa celebratum, menſe Octobri, indictione XIV.

Hoc eſt:

Anno Chriſti DCCXLV. Zachariæ Papæ IV.

ACTIO PRIMA.

IN nomine Domini noſtri JEſu Chriſti. Imperante Domino piiſſimo Auguſto Conſtantino Imperatore anno XXVI. poſt Conſulatum anno V. menſe Octobri, die XXV. indictione XIV. præſidente Sanctiſſimo ac Beatiſſimo Domno Zacharia Papa, in Patriarchio Lateranenſi, in Baſilica, quæ appellatur Theodori. Conſidentibus etiam cum eo Sanctiſſimis Epiſcopis, Epiphanio de ſilva candida, Benedicto Nomento, Venantio Præneſte, Gregorio Portuenſe, Niceta Gabiis, Theodoro Oſtienſe, Gratioſo Velitris: ſeu Venerabilibus Presbyteris, id eſt, Joanne Archi-Presbytero, Gregorio, Stephano, item Stephano, Dominico, Theodoro, Anaſtaſio, Georgio, Sergio, Jordane, Leone: item Leone, Gregorio, Stephano, Euſtachio, Procopio, atque Theophanio. Propoſitis in medio Sacroſanctis Evangeliis, adſtantibus quoque Diaconibus, vel cuncto clero. Gregorius Notarius regionarius & nomenculator dixit: Deneardus (*a*) religioſus presbyter, legatus Bonifacii Sanctiſſimi Archiepiſcopi Provinciæ Germaniæ, directus apud veſtrum Apoſtolatum, præ velo (*b*) eſt, & petit ſe ingredi: quid præcipitis? Dictum eſt: Ingrediatur. Cumque ingreſſus fuiſſet, Zacharias Sanctiſſimus ac Beatiſſimus Papa Sanctæ Dei Catholicæ atque Apoſtolicæ Urbis Romæ dixit: Ante hos dies ſyllabas Reverentiſſimi atque Sanctiſſimi fratris noſtri Bonifacii Archiepiſcopi nobis retuliſti, per quas nobis, quæ opportunè ei viſa ſunt indicavit: quid ergo denuo ſecretaria noſtra te ingredi poſtulâſti? Deneardus, religioſus presbyter dixit: Domine mi, dum juxta ſancti

(*a*) Secundus eſt Deneardus ex quatuor à S. Bonifacio Romam miſſis Legatis. Primus erat Denval Presbyter, anno 730. eò miſſus: Epiſtola CXXVI. Tertius Burchard Wirtziburgenſis, circa annum 748. Epiſtolâ CXL. Quartus Lull circa annum 751. Romam miſſus: Epiſtolâ CXLI.

(*b*) Velum erat inter chorum & Presbyterium, ubi chorus in medio Eccleſiæ ante Altare & Presbyterium ſitus erat. *Bona de rebus Liturg. L. 1. C. 25.*

ſancti Apoſtolatûs veſtri præceptionem Dominus meus Bonifacius Epiſcopus, famulus pietatis veſtræ, in Provincia Francorum Synodum aggregâſſet, & reperiſſet illic falſos ſacerdotes, hæreticos & ſchiſmaticos: id eſt; Aldebertum & Clementem; eos ſacerdotio privans unà cum Principibus Francorum, retrudi fecit in cuſtodiam. Illi autem impœnitentes permanent, contra quod judicatum eſt, & adhuc populum ſeducunt. Pro qua re hanc Epiſtolam præfati Domini mei, quam in manibus gero, veſtro Sancto Apoſtolatui miſſus offero, ut eam coram Sacroſancto Concilio relegi faciatis. Dictum eſt: ſuſcipiatur Epiſtola, & coram noſtra præſentia relegatur. Et accipiens Theophanius Notarius Regionarius & Sacellarius, (*c*) relegit in his ſermonibus.

EPISTOLA BONIFACII
AD ZACHARIAM PAPAM.

Excellentiſſimo Patri, atque Apoſtolico Pontifici, & ex auctoritate Sancti Petri Principis Apoſtolorum magiſterio freto, Zachariæ Papæ, Bonifacius exiguus, Servus Servorum Dei, optabilem in Chriſto caritatis ſalutem.

POſtquam me ante annos prope XXX (*d*) ſub familiaritate & ſervitio Apoſtolicæ Sedis, annuente & jubente venerandæ memoriæ antiſtite Apoſtolico Gregorio, anteriore voto conſtrinxi; quidquid mihi lætitiæ vel triſtitiæ acciderat, Apoſtolico Pontifici ſolebam indicare, ut in lætis ſimul laudaremus Deum, & in triſtibus ejus conſilio roborarer. Et ſicut tunc, & nunc mihi liceat, pietati veſtræ ſupplico, ſicut ſcriptum eſt: *Interroga* (e) *Patrem tuum, & annuntiabit tibi: ſeniores tuos, & dicent tibi.*: Notum enim ſit Paternitati veſtræ, quia poſtquam indigno mihi mandâſtis in Provincia Francorum, ſicut & ipſi rogaverunt ſacerdotes, Concilio Synodali & Conventui præeſſe, multas injurias & perſecutiones paſſus ſum, maximè à falſis ſacerdotibus, ab adulteratis Diaconibus, & Fornicariis Clericis. Maximus tamen mihi labor fuit contra duos hæreticos peſſimos & publicos, & blaſphemos contra Deum, & contra Catholicam fidem. Unus eorum, qui dicitur Aldebertus, natione generis Gallus eſt; alter qui dicitur Clemens, genere Scotus eſt: ſpecie erroris diverſi, ſed pondere peccatorum pares. Contra iſtos obſecro Apoſtolicam auctoritatem veſtram, quo meam mediocritatem defendere & adjuvare, & per ſcripta veſtra populum Francorum & Gallorum corrigere ſtudeatis: ut hæreticorum fabulas, & vana prodigia, & ſigna præcurſoris Antichriſti non ſectentur: ſed ad Canonica Jura, & ad viam veræ doctrinæ convertantur. Et ut per verbum veſtrum iſti duo hæretici mittantur in carcerem, ſi vobis juſtum eſſe videatur, cùm vitam & doctrinam illorum vobis intimavero: & nemo cum eis loquatur, vel communionem habeat; ne fortè fermento doctrinæ illorum fermentatus aliquis pereat: ſed ſegregati vivant, & juxta dictum Apoſtoli hujuſmodi *Traditi ſatanæ* (f) *in interitum carnis ſint, ut Spiritus ſalvus ſit in die Domini*: & juxta Evangelicum præceptum, *dum* (g) *Eccleſiam non audierint*, ſint nobis *ſicut Ethni-*

(*c*) Sacellarius & Nomenculator Eccleſiæ videtur nomen officii, quod noſtra ætate Theſaurarius, Burſarius Eccleſiæ, gerit. *Serarius.*

(*d*) Literæ primæ Gregorii II. PP. datæ Bonifacio cum facultate prædicandi Evangelii Gentibus, datæ ſunt Idibus Maji: Leonis Auguſti anno III. Imperii, Indictione II, adeóque anno 719. ſed ab anno 717. Romam profectus dedicaverat ſe Apoſtolico Miniſterio; ab anno autem 717. ad 745. ſunt prope anni XXX. Vide Epiſtolam CXVIII. inter editas à Serario.

(*e*) Deuteron. XXXII, 7. (*f*) I. Corinth. V, 5. (*g*) Matth. XVIII, 17.

Ethnici & Publicani, donec diſcant non blaſphemare; nec ſcindere tunicam Chriſti. Propter iſtos enim, perſecutiones & inimicitias, & maledictiones multorum populorum patior, & Eccleſia Chriſti impedimentum fidei & doctrinæ ſanctæ ſuſtinet. Dicunt enim de *Aldeberto*, quòd eis Sanctiſſimum Apoſtolum abſtulerim, Patronum & Oratorem, & virtutum factorem, & ſignorum oſtenſorem abſtraxerim. Sed pietas veſtra audiens vitam ejus, judicet ex fructu operum, utrùm veſtimentis ovium indutus, intùs autem lupus rapax ſit, an non? In primæva enim ætate hypocrita fuit, dicens, quod ſibi Angelus Domini in ſpecie hominis de extremis finibus mundi miræ & tamen incertæ Sanctitatis Reliquias attulerit, & exinde poſſet omnia quæcumque à Deo poſceret impetrare: & tunc demum per illam ſimulationem, ſicut Apoſtolus Paulus prædixit, domos (*b*) multorum penetravit, & captivas poſt ſe mulierculas duxit oneratas peccatis, quæ ducebantur variis deſideriis: & multitudinem ruſticorum ſeduxit, dicentium, quod ipſe eſſet Vir Apoſtolicæ Sanctitatis, & ſigna atque prodigia faceret. Deinde conduxit Epiſcopos indoctos, qui ſe contra præcepta canonum abſolutè ordinaverunt. Tum demum in tantam ſuperbiam elatus eſt, ut ſe æquipararet Apoſtolis Chriſti. Et dedignabatur in alicujus honore Apoſtolorum, vel Martyrum Eccleſiam conſecrare; improperans hominibus etiam, cur tantopere ſtuderent Sanctorum Apoſtolorum limina viſitare. Poſtea, quod abſurdum eſt, in proprii nominis honore dedicavit oratoria; vel ut verius dicam, ſordidavit. Fecit quoque cruciculas & oratoriola in campis, & fontes, vel ubicumque ſibi viſum fuit: & juſſit ibi publicas orationes celebrari, donec multitudines populorum, ſpretis cæteris Epiſcopis, & dimiſſis antiquis Eccleſiis, in talibus locis conventus celebrarent, dicentes: merita ſancti Aldeberti adjuvabunt nos. Ungulas quoque & capillos ſuos dedit ad honorificandum, & portandum cum reliquiis Sancti Petri Principis Apoſtolorum. Tum demum, quod maximum ſcelus, & blasphemia contra Deum eſſe videbatur, fecit. Venienti enim populo & proſtrato ante pedes ejus, & cupienti confiteri peccata ſua, dixit: ſcio omnia peccata veſtra, quia mihi cognita ſunt omnia occulta. Non eſt opus confiteri, ſed dimiſſa ſunt peccata veſtra præterita: ſecuri & abſoluti redite ad domos veſtras cum pace. Et omnia quæcumque ſanctum Evangelium hypocritas feciſſe teſtatur, ſuo habitu, & inceſſu, & moribus imitatus eſt.

Alter autem hæreticus, qui dicitur Clemens, contra Catholicam contendit Eccleſiam, & Canones Eccleſiarum Chriſti abnegat & refutat: tractatus & ſermones Sanctorum Patrum, Hieronymi, Auguſtini, Gregorii recuſat. Synodalia jura ſpernens, proprio ſenſu affirmat, ſe poſt duos filios ſibi in adulterio natos ſub nomine Epiſcopi eſſe poſſe Chriſtianæ legis Epiſcopum. Judaiſmum inducens judicat juſtum eſſe Chriſtiano, ut ſi voluerit, viduam fratris defuncti accipiat uxorem. Contra fidem quoque Sanctorum Patrum contendit, dicens, quòd Chriſtus Filius Dei deſcendens ad inferos, omnes quos inferni carcer detinuit, inde liberavit, credulos & incredulos, laudatores Dei ſimul & cultores idolorum: & multa alia horribilia de prædeſtinatione Dei contraria fidei Catholicæ affirmat. Quapropter de hoc quoque hæretico precor, ut per literas veſtras mandare curetis Duci Carlomanno, ut mittatur in cuſtodiam; quatenus ſemina Satanæ latius non ſeminet, & ne fortè ovis morbida totum gregem contaminet. Valere Sanctitatem veſtram, & proſperis provectibus gaudere in longitudine dierum optamus.

Cúmque relecta eſſet, Zacharias Sanctiſſimus ac Beatiſſimus Papa dixit: Audiſtis, fratres chariſſimi; quod in iſta Epiſtola relectum ſit ex ſacrilegis illis, qui ſe ad ſuam condemnationem Apoſtolis prætulerunt. Sanctiſſimi Epiſcopi & venerabiles Presbyteri reſponderunt: Audivimus certè per omnia, non Apoſtolos, ſed miniſtros ſatanæ, & præcurſores Antichriſti. Quis enim aliquando Apoſtolorum, aut quilibet Sanctorum, ex capillis ſuis, aut ungulis, ſanctuaria populis exhibuerunt, ut iſte Sacrilegus & pernicioſus Aldebertus? ſed hoc ſcelus à veſtro Sancto Apoſtolatu eſt reſecandum, tam de illo, quàm etiam de illo transgreſſore Clemente, qui Sacros Canones ſpernit, atque expoſitiones Sanctorum Patrum, & dicta

(*b*) II. Timoth. III, 6.

cta Sanctorum: ut pro transgressionibus suis dignam suscipiant sententiam. Sanctissimus ac Beatissimus Papa Zacharias dixit: Quia hodie jam tardior hora est, venturo (*i*) Secretario, relectis iterum vitâ eorum & actibus, communi consensu, mediante Deo, quid fieri debeat, pertractandum est.

ACTIO SECUNDA.

IN nomine Domini Dei, & Salvatoris nostri JEsu Christi, imperante Domino piissimo Augusto Constantino magno Imperatore anno XXVI. post consulatum ejus anno V. mense Octobris, die XXV. Indictione XIV. Præsidente Sanctissimo ac Beatissimo Zacharia Papa in Patriarchio Lateranensi, in Basilica, quæ appellatur Theodori: considentibus etiam cum eo Sanctissimis Episcopis, Epiphanio silvæ candidæ, Benedicto Nomento, Venantio Præneste, Gregorio Portuense, Niceta Gabiis, Theodoro Ostiense, Gratioso Velitris: seu Venerabilibus Presbyteris, id est, Joanne Archi-Presbytero, Gregorio, Stephano, item Stephano, Dominico, Theodoro, Anastasio, Georgio, Sergio, Jordane, Leone, item Leone, Gregorio, Stephano, Eustachio, Procopio, atque Theophanio. Propositis in medio Sacrosanctis Evangeliis: adstantibus quoque Diaconibus, vel cuncto Clero, Gregorius Notarius regionarius, & nomenculator dixit: Juxta vestri Sancti Apostolatûs præceptionem, quam in præterito jussistis, Deneardus religiosus Presbyter adest præ velo: quid præcipitis? Dictum est: ingrediatur. Cúmque ingressus esset, Zacharias Sanctissimus ac Beatissimus Papa dixit: Actus illius nefandissimi Aldeberti, sive cætera, quæ de eo sunt scripta, quæ præterito Secretario præ manibus gerebas, coram præsente Concilio porrige legenda. Et accipiens Theophanius Notarius Regionarius & Sacellarius relegit vitam illius, cujus initium tale est:

In nomine Domini nostri JEsu Christi. Incipit vita Sancti & Beati DEI famuli, & præclari, atque per totum speciosi, ex electione DEI nati, Sancti Aldeberti Episcopi.

De simplicibus Parentibus fuit procreatus, & de Gratia DEI est coronatus: quia dum in utero matris esset, ibi gratiam DEI accepit: & antequam pervenisset beatissima nativitas ejus, vidit genitrix ejus, quasi per visionem, egredientem vitulum de dextero latere suo: qui vitulus designabat gratiam illam, quam ab Angelo acceperat, antequam exiret de vulva.

Cúmque hic libellus usque ad finem lectus fuisset, Zacharias Sanctissimus ac Beatissimus Papa dixit: Quid ad hæc blasphema respondetis, Sanctissimi Fratres? Epiphanius, Sanctissimus Episcopus silvæ candidæ, dixit: Certè, Apostolice Domine, ex Divina Inspiratione motum est cor sancti vestri Apostolatûs, ut prædictum Bonifacium, sanctissimum Fratrem nostrum, Episcopum, atque Francorum Principes commoneretis; quatenus in partibus illis post longa tempora Concilium aggregaretur Sacerdotum, ut hæc schismata & blasphemiæ usquequaque sancto vestro Apostolatui minimè celarentur. Zacharias, Sanctissimus ac Beatissimus Papa, dixit: Si quid adhuc habet Deneardus religiosus Presbyter nobis porrigere relegendum, porrigat. Deneardus religiosus Presbyter respondit: Ecce, Domine, Epistolam, qua utebatur, & divulgabat eam esse JEsu, & de cœlo cecidisse. Et accipiens Theophanius Notarius regionarius & Sacellarius relegit: cujus initium tale est:

In Dei nomine incipit Epistola Domini nostri JEsu Christi Filii Dei, quæ in Hierosolyma cecidit, & per Michaël Archangelum inventa est ad portam Ephrem: & per manus Sacerdotis, nomine Leoræ, Epistola ista relecta fuit, & exemplata: & transmisit eam ad Hieremiam civitatem ad alium sacerdotem, nomine Talasium: & ipse Talasius transmisit eandem ad Arabiam civitatem, ad alium sacerdotem Leobanium: & ipse Leobanius transmisit Epistolam istam ad Vetsaviam civitatem: quam recepit Macherius

(*i*) Secretarium erat Camera Ecclesiæ conjuncta, in qua libri pro officiis & Synodis, asservabantur, uti in Diaconia vestes, & Vestiaria. Hîc autem sumitur pro sessione & conventu Episcoporum intra Ecclesiam, vel intra Secretarium Ecclesiæ.

cherius Sacerdos Dei, & tranſmiſit in montem Sancti Michaël Archangeli. Et ipſa Epiſtola per manus Angeli Domini pervenit ad Romanam Civitatem, ad locum ſepulchri Sancti Petri, ubi claves Regni cœlorum conſtitutæ ſunt: & duodecim Papati, qui ſunt in Romana civitate, triduanas fecerunt vigilias, & in jejuniis & orationibus permanſerunt diebus ac noctibus: & cætera uſque ad finem perlecta.

Zacharias Sanctiſſimus ac Beatiſſimus Papa dixit: Pro certo, Fratres chariſſimi, iſte Aldebertus in inſaniam eſt converſus: & omnes, qui hac utuntur ſceleratâ Epiſtolâ, more parvulorum, abſque memoria mentium ſunt, & muliebribus ſenſibus inſaniunt. Sed ne leviores adhuc ampliùs decipiantur, indiſcuſſam & abſque ſententia cauſam hanc in eum relinquere minimè poſſumus. Sanctiſſimi Epiſcopi & venerabiles Presbyteri reſponderunt: Ex divinâ illuſtratione cognoſcimus, cor veſtri ſancti Apoſtolatûs illuminatum, & quæ à vobis dicta ſunt ex adminiſtratione Sancti Spiritûs emanârunt. Et idcirco, ùt à vobis prævisum fuerit, in utroſque ſententia promulgetur. Zacharias Sanctiſſimus ac Beatiſſimus Papa dixit: Non ut nobis ſolùm viſum fuerit, ſed pariter cum Sanctitate veſtra eſt pertractandum: ſed ſi Domino placuerit, in futuro Secretario, quod rectum viſum fuerit, & Dominus ſuis famulis adminiſtraverit, ex omnibus ejus actis promulgabitur ſententia.

ACTIO TERTIA.

IN nomine Domini DEI noſtri Salvatoris JESU Chriſti, imperante Domino piiſſimo Auguſto Conſtantino Magno Imperatore, anno XXVI. poſt conſulatum ejus anno V. menſe Octobris, die XXV. indictione XIV. præſidente Sanctiſſimo ac Beatiſſimo Domino Zacharia Papa in Patriarchio Lateranenſi, in Baſilica, quæ appellatur Theodori: conſidentibus etiam cum eo Sanctiſſimis Epiſcopis Epiphanio de ſilva candida, Benedicto Nomento, Venantio Præneſte, Gregorio Portuenſe, Niceta Gabiis, Theodoro Oſtienſe, Gratioſo Velitris: atque venerabilibus Presbyteris, Joanne Archipresbytero, Gregorio, Stephano, item Stephano, Dominico, Theodoro, Anaſtaſio, Georgio, Sergio, Jordane, Leone, item Leone, Gregorio, Stephano, Euſtachio, Procopio, Theophanio. Propoſitis in medio Sanctis Evangeliis, adſtantibus quoque Diaconibus, vel cuncto Clero. Gregorius Notarius regionarius & Nomenculator dixit: Secundùm quod à veſtro ſancto Apoſtolatu præceptum eſt in præterito Secretario, ut Deneardus Religioſus Presbyter hodie ſe veſtris obtutibus præſentaret, præſto eſt pro foribus, quid præcipitis? Dictum eſt: Ingrediatur. Cúmq; ingreſſus fuiſſet, Zacharias Sanctiſſimus ac Beatiſſimus Papa dixit: Habes adhuc ex Sacrilegorum illorum conſcripto, quod coram hoc Sancto Concilio porrigas ad relegendum? Deneardus religioſus Presbyter reſpondit: Etiam, Domine mi, habeo orationem quam ſibi Aldebertus componere niſus eſt. Et ecce præ manibus eam gero, jubete eam ſuſcipi. Et accipiens eam Theophanius Notarius relegit coram omnibus, cujus initium tale eſt:

Domine Deus omnipotens, Chriſti Filii Dei Domini noſtri Jeſu Chriſti Pater, & A, & Ω, qui ſedes ſuper ſeptimum thronum, & ſuper Cherubim & Seraphim, tu pietas magna, & dulcedinis eſt tibi ſatis. Pater Sanctorum Angelorum, qui feciſti cœlum & terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt, te invoco & reclamo, & invito te ſuper me miſerrimum, quia tu dignatus fuiſti dicere: Quodcumque petieritis à Patre in nomine meo, hoc faciam. Ergo ego te peto, quia in te confidit anima mea. Cúmque per ordinem legeretur, ventum eſt ad locum, ubi dicebat: *Precor vos, & conjuro vos, & ſupplico me ad vos, Angele Uriel, Angele Raguel, Angele Tubuel, Angele Michaël, Angele Inias, Angele Tubuas, Angele Sabaoc, Angele Simiel.*

Dum

Dum verò hæc oratio sacrilega usque in finem perlecta fuisset; Zacharias Sanctissimus ac Beatissimus Papa dixit: Quid ad hæc, sanctissimi Fratres, respondetis? Sanctissimi Episcopi & venerabiles Presbyteri responderunt: Quid aliud agendum est, nisi ut omnia, quæ nobis relecta sunt, igni concrementur, auctores verò eorum anathematis vinculo percellantur? Non enim nomina Angelorum, præter nomen Michaëlis, sed nomina dæmonum sunt, quæ in suis orationibus invocavit, ad præstandum auxilium sibi. Nos autem, ut à vestro Sancto Apostolatu edocemur, & Divina tradit auctoritas, non plùs, quàm trium Angelorum nomina cognoscimus, id est, Michaël, Gabriël, Raphaël: Alioqui de Mysterio, sub obtentu Angelorum, dæmonum nomina introduxit. Zacharias, Sanctissimus ac Beatissimus Papa dixit: Optimè provisum est à vestra Sanctitate, ut scripta illius omnia igne crementur. Sed opportunum est, ut in scrinio nostro ad reprobationem & ad perpetuam confusionem ejus reserventur. Nunc verò, quia omnia perfecta sunt, de utrorúmque sententia, quorum superiùs mentio facta est, pertractandum est. Universum Concilium dixit: Aldebertus, cujus nobis actus & nefaria commenta relecta sunt, quia se Apostolum censuit nominare, & capillos atque ungulas suas populis pro sanctuario exhibuit, seducens populum diversis erroribus: & quoniam sub obtentu Angelorum in suo auxilio dæmones invocavit, ab omni officio sacerdotali deponatur, agens pœnitentiam pro commissis, & ampliùs jam populum minimè seducat. Sin autem in his erroribus perseveraverit, & populum ampliùs seduxerit, sit ei anathema, & æterno Dei judicio condemnetur; omnísque, qui ei consenserit, vel ejus secutus fuerit doctrinam, aut adjunctus illi fuerit. Similiter autem & Clemens, qui per suam stultitiam Sanctorum Patrum scripta respuit, vel omnia Synodalia acta parvipendit, inferens etiam Christianis Judaïsmum, dum prædicat, fratris defuncti uxorem posse in matrimonio jungi, insuper & Dominum Jesum Christum descendentem ad inferos, pios & impios simul inde abstraxisse; ab omni etiam sacerdotali officio deponatur, & anathematis vinculo obligetur: atque nisi resipuerit, æterno Dei judicio condemnetur, vel etiam omnes, qui ejus sacrilegis consenserint prædicationibus.

SUBSCRIPTIONES.

Zacharias, Episcopus Sanctæ DEI Catholicæ, atque Apostolicæ urbis Romæ, his gestis atque sententiæ, à nobis promulgatis subscripsi.

Epiphanius, Episcopus Sanctæ Ecclesiæ Silvæ candidæ, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsi.

Benedictus, Episcopus Sanctæ Ecclesiæ Nomentanæ, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsi.

Venantius, Episcopus Sanctæ Ecclesiæ Prænestinæ, his gestis, atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsi.

Gregorius, Episcopus Sanctæ Ecclesiæ Portuensis, his gestis, atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsi.

Nicetas, Episcopus Sanctæ Ecclesiæ Gabinatis, his gestis, atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsi.

Theodorus, Episcopus Sanctæ Ecclesiæ Ostiensis, his gestis, atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsi.

Gratiosus, Episcopus Sanctæ Ecclesiæ Veliternensis, his gestis, atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsi.

Joannes, Archi-Presbyter tituli Sanctæ Susannæ, his gestis, atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsi.

Gregorius, humilis Presbyter Sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli Sancti Clementis, his gestis, atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsi.

Stephanus, Dei gratiâ Presbyter Sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli Sancti Marci, his gestis, atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsi.

Stephanus, indignus Presbyter Sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli Sancti Eusebii, his gestis, atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsi.

Dominicus, humilis Presbyter Sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli Sanctæ Priscæ, his gestis, atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsi.

Theodorus, humilis Presbyter Sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli Sancti Laurentii, his gestis, atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsi.

Anastasius, indignus Presbyter Sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli Sanctæ Mariæ, his gestis, atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsi.

Georgius, humilis Presbyter Sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli Sanctorum Joannis

nis & Pauli, his gestis, atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsi.

Sergius, humilis Presbyter Sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli Sanctæ Potentianæ, his gestis, atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsi.

Jordanes, indignus Presbyter Sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli Sanctæ Sabinæ, his gestis, atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsi.

Theophanius, humilis Presbyter Sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli Sanctorum quatuor Coronatorum, his gestis, atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsi.

Leo, indignus Presbyter Sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli Sanctæ Anastasiæ, his gestis, atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsi.

Leo, humilis Presbyter Sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli Damasi, his gestis, atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsi.

Gregorius, indignus Presbyter Sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli Sanctæ Balbinæ, his gestis, atque sententiæ promulgatis subscripsi.

Stephanus, Presbyter Sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli Sancti Chrysogoni, his gestis, atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsi.

Eustachius, humilis Presbyter Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, his gestis, atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsi.

Procopius, indignus Presbyter Sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli Sancti Cyriaci, his gestis, atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsi.

Huic anno congruit Indictio XIV. Mense Octobri. Constantini autem annorum duplex epocha memoratur. Prior, ex quo cum Leone Isauro Patre regnare cœperat, XII. Kalendas Majas, anno DCCXX. Altera annorum, quibus post Patris obitum solus imperabat, ex die XIV. Kalendas Julias, Indictione IX, id est, Anno Christi DCCXLI. Quamquam enim hoc loco non imperii annos computat, sed post consulatum, res eodem recidit: quia Constantinus paucis diebus post imperii natale consulatum dedisse videtur, sicut de Patre dictum est. Quare ad hanc normam exigendæ sunt reliquarum quoque Epistolarum Subscriptiones. *Annotatio P. Sirmondi.*

Serarius inter Epistolas Bonifacianas hoc Concilium edidit. Ex quo Binius Tomi III. Concilior. Parte I. & ex eo Synodographi.

EPISTOLA GEMMULI

DIACONI ECCLESIÆ ROMANÆ AD BONIFACIUM ARCHI-EPISCOPUM.

De actis in Synodo Romana contra Aldebertum & Clementem.

Domino Sanctissimo, Apostolorúmque meritis decorato Bonifacio Archi-Episcopo, Gemmulus indignus Diaconus Sanctæ Sedis Apostolicæ.

SUmmis & Deo amabilibus apicibus acceptis, cum magno & omni quo condecet honore & veneratione relegi. Et quia post tot tempora merui ex vestris syllabis visitari, omnipotenti Deo nostro gratias egi, qui me indignum famulum suum etiam vestrâ lætificavit incolumitate. Igitur omnia, quæ nobis per nunc directas litteras præcepistis, ùt Dominus vires donare dignatus est, adimplemus. Sed & ea, quæ Domino Apostolico suggessistis, per nos sunt suscepta & annuntiata, atque relecta: & vos ea pertractantes omnia scripta, quæ vobis ab eo directa sunt, à nobis esse dictata juxta vestram voluntatem cognoscite. Sed &, quod vos non sperabatis fieri, suggessimùs: & facta est SYNODUS sacerdotum, præsidente Domino Apostolico: & relecta est Sacrilega illius *Aldeberti* nefandissi-

ſandiſſimi vita, & omnia opuſcula illius coram Synodo, pariter & Epiſtola Sanctiſſimæ Paternitatis veſtræ, ubi de illo, & de *Clementis* dementia ſuggeſſiſtis: & ſic geſtis peractis ſententia anathematis in eos promulgata eſt, vel in omnes, qui eorum nefandam ſecuti ſunt ſectam: cujus inſtar vobis à Domino Apoſtolico directum eſt. Et hæc coram præſentia præſentis Patris noſtri, Deneardi, venerabilis Presbyteri acta ſunt: & ipſe vobis ore proprio poterit enarrare, quòd omnia iſta per nos acta ſunt. Nam pro certo cognoſcite, Sanctiſſime Pater, quia in omnibus paratum me offero, veſtris obtemperaturum præceptis. Scio enim, quia veſtris orationibus adjutus, erutus ſum à tentationibus inimici, & miſertus Dominus ſuo famulo medelam tribuit: & diverſis infirmitatibus circumdatus, quamquam indignus, illud Apoſtoli ſequor conſolationis donum, quo ait: *Dum infirmor* (a) *tunc potens ſum. Et libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me* per veſtras ſanctas preces *virtus Chriſti.* Venerandas namq; ſorores noſtras, & Dei ancillas, quæ apud limina Sanctorum Principum Apoſtolorum properaverunt, quas etiam nobis veſtra Sancta Paternitas commendare juſſit, in quantum Dominus vires donare dignatus fuerit, curam earum habemus propter veſtram ſanctam præceptionem. Benedictionem etenim, quam nobis direxiſtis, ſuſcepimus; id eſt, poculum argenteum, & Sindonem unam, quam in duplici ſuſcepimus benedictione, eo quod à tanto Patre meruimus viſitari. Et licet tribuere non valeamus, tamen ad vicem caritatis, cum magna reverentia direximus cinnamomum uncias quatuor, coſtum uncias quatuor, piper libras undecim, cozumbrem libram unam. Quæ peto, ut abſque injuria ſuſcipere jubeatis, & ut pro nobis orare dignemini, omnino depoſco. Incolumem Sanctiſſimam Paternitatem veſtram Divina conſervet Majeſtas orantem pro nobis, Domine, & meritis Apoſtolorum decorate Pater.

Inter editas à Serario Bonifacii Epiſtolas hæc eſt CXLVIII.

(a) II. Corinth. XII, 9, 10.

SYNODALIS CONVENTûS
DECRETA
SUB S. BONIFACIO,
Excerpta ex Epiſtola CV.

Spiritalis affinitatis neceſſitudine copulando Fratri, Archi-Epiſcopatûs infulâ ſublimato, Coepiſcopo (a) CUDBERTHO, Bonifacius Legatus Germanicus Catholicæ Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ optabilem in Chriſto charitatis ſalutem.

SCriptum eſt in libro Salomonis: *Beatus* (b) *homo, qui invenit amicum.* POST ALIA. Major enim nobis ſolicitudo Eccleſiarum, & cura populorum propter pallia credita & recepta: quàm cæteris Epiſcopis, qui proprias tantùm procurant Parochias, incumbit. Propterea, chariſſime, non quia veſtræ prudentiæ opus ſit ruſticitatis noſtræ ſtatuta audire vel legere, ſed propter bonam & humilem, & ſanctam voluntatem veſtram, putamus vos libentiùs ſcire velle, quàm neſcire, quæ hic ſacerdotes nobiſcum ſervanda decreverunt, vobis emendanda & corrigenda deſtinamus.

Decrevimus autem in noſtro *Synodali* Conventu, & confeſſi ſumus fidem Catholicam & unitatem, & ſubjectionem Romanæ Eccleſiæ, fine tenus vitæ noſtræ velle ſervare ſancto Petro, & Vicario

(a) Cutberthus, Dorobernenſis in Anglia Archi-Epiſcopus.
(b) Eccleſiaſtici XXV, 12.

cario ejus velle ſubjici : Synodum per omnes annos congregare : Metropolitanos pallia ab illa ſede quærere, & per omnia præcepta Petri canonicè ſequi deſiderare, ut inter oves ſibi commendatas numeremur. Et iſti confeſſioni univerſi conſenſimus, & ſubſcripſimus, & ad corpus Sancti Petri Principis Apoſtolorum direximus : quod gratulando Clerus & Pontifex Romanus ſuſcepit.

Statuimus, ut per annos ſingulos Canonum decreta, & Eccleſiæ jura, & norma regularis vitæ in Synodo legantur, & recuperentur.

Decrevimus, ut Metropolitanus, qui ſit pallio ſublimatus, hortetur cæteros, & admoneat, & inveſtiget, quis ſit inter eos curioſus de ſalute populi, quiſque negligens ſervus Dei.

Venationes, & Silvaticas vagationes cum canibus, & ne accipitres, & falcones habeant, prohibuimus.

Statuimus, ut per annos ſingulos unusquiſque Presbyter Epiſcopo ſuo in quadrageſima rationem Miniſterii ſui reddat, ſive de fide Catholica, ſive de baptiſmo, ſive de omni ordine Miniſterii ſui.

Statuimus, ut ſingulis annis unuſquiſque Epiſcopus Parochiam ſuam circumeat, populum confirmare, & plebem docere, & inveſtigare, & prohibere paganas obſervationes, vel omnes ſpurcitias gentilium.

Interdiximus ſervis Dei, ne pompato habitu vel ſagis, vel armis utantur.

Statuimus, quòd proprium ſit Metropolitano juxta Canonum ſtatuta, ſubjectorum ſibi Epiſcoporum inveſtigare mores, & ſolicitudinem circa populos, quales ſint; & moneat, ut Epiſcopi à Synodo venientes, in propria Parochia cum Presbyteris & Abbatibus conventus habentes, præcepta Synodi ſervare inſinuando præcipiant : & unuſquiſque Epiſcopus, ſi quid in ſua Diœceſi corrigere vel emendare nequiverit, ibidem in Synodo coram Archi-Epiſcopo & palàm omnibus ad corrigendum inſinuet : eodem modo, quo Romana Eccleſia nos ordinatos cum Sacramento conſtrinxit, ut ſi ſacerdotes vel plebes à lege Dei deviâſſe viderim, & corrigere non potuerim ; fideliter ſemper Sedi Apoſtolicæ & Vicario Sancti Petri ad emendandum indicaverim. Sic enim, ni fallor, omnes Epiſcopi debent Metropolitano, & ipſi Romano Pontifici, ſi quid de corrigendis populis apud eos impoſſibile eſt, notum facere : & ſic alieni fient à ſanguine animarum perditarum : &c.

Epiſtola CV. inter Bonifacianas à Serario editas. unde Synodographi.

EPISTOLA ZACHARIÆ PAPÆ
AD FRANCOS ET GALLOS.
Anno Chriſti DCCXLV. Zachariæ Papæ IV. Childerici III. Regis III.

Laudat eos ob ea, quæ in Synodo rectè fuerunt conſtituta, hortatúrque ut Bonifacii monitis obtemperare pergant.

Zacharias Papa univerſis Epiſcopis, Presbyteris, Diaconibus, Abbatibus, cunctis etiam Ducibus, Comitibus, omnibúsque Deum timentibus, per Gallias, & Francorum Provincias conſtitutis.

REferente nobis Bonifacio Reverentiſſimo, atque Sanctiſſimo Fratre noſtro Epiſcopo, quod, dum SYNODUS congregata eſſet in Provincia veſtra,

ſtra, juxta noſtram commonitionem, mediantibus filiis noſtris, PIPPINO, & CARLOMANNO Principibus veſtris, peragente etiam vicem noſtram præfato BONIFACIO, Dominus inclinâſſet corda ſua cum Principibus veſtris in prædicationem ejus, ut omnibus commonitionibus ejus obediretis, & falſos & ſchiſmaticos, & homicidas, & fornicarios à vobis expelleretis ſacerdotes, omnipotenti Deo noſtro gratias egimus, & pro vobis inceſſanter ſumus orantes, ut, qui *cœpit in vobis opus bonum, perficiat* (b) *uſque in finem.* Obſecro enim vos omnes coram Deo, ut ejus commonitionibus firmiter obediatis. Ipſum enim vice noſtrâ in partibus illis ad prædicandum conſtitutum habemus, ut vos Deo propitio ad viam perducat rectitudinis, & à cunctis facinoribus ſalvi eſſe poſſitis. Habuiſtis enim peccatis facientibus nunc uſque falſos & erroneos ſacerdotes, unde & cunctæ Paganæ gentes vobis pugnantibus prævalebant, quia non erat differentia inter laicos & Sacerdotes, quibus pugnare licitum non eſt. Qualis enim victoria dari poteſt, ubi ſacerdotes unâ horâ Dominica pertractant myſteria, & Chriſtianis corpus Dominicum porrigunt pro ſuarum animarum redemptione: & poſtea Chriſtianos, quibus hoc miniſtrare debuerant, aut Paganos, quibus Chriſtum prædicare, propriis, ſacrilegiſque manibus necant? Et fit ſecundum Domini verbum: *Vos eſtis ſal* (c) *terræ, quod ſi ſal evanuerit, in quo condietur? ad nihilum valet ultra, niſi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.* Et dum hæc ità ſunt, & tales in vobis fuerint ſacerdotes, quomodo victores contra inimicos veſtros eſſe poteritis? Nam ſi mundos & caſtos ab omni fornicatione, & homicidio liberos habueritis ſacerdotes, ùt ſacri præcipiunt canones, & noſtrâ vice prædicat præfatus Bonifacius frater noſter, & ei in omnibus obedientes exſtiteritis, nulla gens ante veſtrum conſpectum poterit ſtare, ſed corruent ante faciem veſtram omnes Paganæ gentes & eritis victores, inſuper & bene agentes vitam æternam poſſidebitis. Vos autem Fratres cariſſimi, qui eſtis vel ſacerdotes, vel ſub regulari diſciplina conſtituti, ſic vos metipſos exhibete, ut certè *Miniſtros Dei* (d) *& Diſpenſatores myſteriorum Dei*, ut non vituperetur miniſterium noſtrum, ne fiat in vobis, ſicut ſcriptum eſt: *Erit ſicut populus* (e) *ſic Sacerdos.* Et ſi hoc fuerit, qualis vobis erit ab hominibus laus, aut qualis à Deo expectetur retributio? Sed ſic vos corrigite, ut veri ſacerdotes: & tales ad ſacerdotium perducite, ut & vobis, & illis teſtimonium maneat bonum ab his, qui foris ſunt: quatenus ab hominibus vobis acquiratis laudem, & à Deo mercedis præmium in æterna beatitudine percipere mereamini, eo quod per vos ad Chriſti rectam fidem perducti multi ſunt, innoxios habentes ſacerdotes. Ad Synodum namque omni anno convenite ad pertractandum de unitate Eccleſiæ, ut ſi quid adverſi acciderit, radicitus amputetur, & Dei Eccleſia maneat inconcuſſa. Bene valete.

Inter editas à Serario CXXXVII.

(b) Philipp. 1, 6.
(c) Matth. V, 13.
(d) I. Corinth. IV, 1. II. Corinth. V, 3.
(e) Iſaiæ XXIV, 2.

EPISTOLA (a) ZACHARIÆ PAPÆ
AD S. BONIFACIUM.

Reverendiſſimo & Sanctiſſimo Fratri Bonifacio, Coepiſcopo, Zacharias Servus Servorum Dei.

Anno Chriſti DCCXLV. Zachariæ Papæ IV. Childerici Regis III.

(a) Eſt hæc CXXXVIII. inter editas à Serario. Apud Harduinum IX. inter Zacharianas, poſt Concilium Romanum ſcripta.

Reſcribit ad ternas ejus literas. 1. *De cenſu annuo undecim denariorum Eccleſiis pendendo à ſingulis conjugiis ſervorum.*
2. *De actis in Synodo Romana contra Aldebertum & Clementem.*
3. *De Metropolitana Sede Coloniæ S. Bonifacio confirmandâ.*

Cùm nobis Sanctiſſimæ Fraternitatis tuæ ſyllabæ delatæ fuiſſent, atque per ſingula relegi feciſſemus, reperimus in earundem litterarum tuarum ſerie, quòd peccatis noſtris facientibus, dum Dominici tritici ſemina quæreres elaborare, ad augendam ſegetem ſpiritalem, ſubitò inimici ſuperſeminaverint zizania, ut Sanctitatem tuam in bono opere impedirent. Sed tua Sancta Fraternitas inceſſanter orationi inſtet pariter cum fratribus, qui tecum laborant: & ſpiritales ſarculos conſtruens zizaniam eradicans deportes ad comburendum. Ut Beatus Gregorius (*b*) Papa bonum, inquit, opus vobis ſit in voluntate: nam ex divino adjutorio erit in perfectione. His ità ſe habentibus, chariſſime frater, confortare in Domino, & ipſe erit adjutor tuus. De incurſione autem gentium, quæ in tuis plebibus facta eſt, mœrendum nobis eſt: ſed hæc adverſitas nullatenus tuam fraternitatem conturbet: quia & Romana civitas ex accidentibus facinoribus eſt depopulata; & tamen omnipotentiâ ſuâ Dominus ex ſupernis eam dignatus eſt conſolari. Sic etenim credimus, quia & vos conſolabitur. Sed populis tibi commiſſis, reverendiſſime frater, prædica jejunium, ſupplicationes apud Deum Litaniarum, & ſupereminens clementia ejus adjuvabit vos. Te autem, ùt prædiximus, nullatenus adverſa conturbent: ſed in bono opere, quod cœpiſti, nullo modo deficias. Nos verò licet immeriti & peccatores exiſtamus, noſtris precibus vel Conſacerdotum noſtrorum, in quantum poſſumus, adjuvamus.

De Synodo autem congregata apud Francorum Provinciam, mediantibus Pippino & Carolomanno Excellentiſſimis filiis noſtris juxta ſyllabarum noſtrarum commonitionem peragente vicem noſtram tuâ Sanctitate, qualiter egiſſes, cognovimus, & omnipotenti Deo noſtro gratias egimus, qui eorum corda confirmavit, ut in hoc pio opere adjutores exiſterent. Et omnia optimè & Canonicè peregiſti tam de falſis Epiſcopis & fornicariis, & ſchiſmaticis, quàm & in reliquis nomine ſacerdotibus contra Canonum inſtituta agentibus, vel contra Catholicam & Apoſtolicam Dei Eccleſiam, de quibus ſecundùm tuam relationem per ſingula reſpondemus.

De eo autem, quod ſuggeſſiſti, quòd elegerunt unam civitatem omnes Francorum Principes pertingentem uſque ad Paganorum fines, & in partes Germanicarum gentium, ubi antea prædicâſti, quatenus ibi ſedem Metropolitanam perpetuo habere debeas, & inde cæteros Epiſcopos inſtrueres ad viam rectitudinis & poſt tui ſucceſſores perpetuo jure poſſideant, hoc quod decreverunt, nos læto ſuſcipimus animo, eo quod ex Dei nutu factum eſt. Quod verò quidam falſi ſacerdotes & ſchiſmatici hoc impedire conati ſunt, eorum vanum agonem Dominus diſſipabit, & illa faciet ſtabilita, quæ Sanctorum Patrum ſtatutis conveniunt concordare. Et quia tibi ipſi Principes Francorum etiam in hoc adjutores extiterunt, retribuat illis omnipotens Deus viciſſitudinis præmium, & innumera largiatur bona.

Nam de illo ſimiliter falſo Epiſcopo (*c*) quem dixiſti, quòd adulterati Clerici, & homicidæ filius, in adulterio natus, & abſque diſciplinâ nutritus: & cætera mala & horribilia, quæ per ſingula enarrâſti, ac per hoc is ſui ſimiles ſacerdotes conſecravit; de hoc meminit tua Reverenda Fraternitas, quia jam tibi ſæpius ſcripſimus, ut nullus homicida, nullus adulter, nullus fornicator ſacrum miniſterium debeat tractare: ſed neque ex pœnitente quis, aut talis qualem Sacri Canones prohibent eſſe ſacerdotem.

De baptizatis verò ab illis, ſeu Eccleſiis conſecratis requirit tua fraternitas, ſi aut Eccleſias in nomine TRINITATIS conſecravit, aut parvulos ſimiliter baptizavit, dum ſacerdotio fungebatur, & ſic conſecratio Eccleſiarum, & parvulorum baptiſma ſit confirmatum.

Et

(*b*) Gregorius II. Epiſtolâ I. ad Bonifacium.
(*c*) Gewiliebus Moguntinus anno 745. in Synodo ſexta Bonifaciana, uti Eckhartus autumat, depoſitus. *Tomo I. rerum Franc. Lib. XXIII. N. LXXXI.*

Et hoc pariter ſuuggeſſiſti, quod hi, qui antè projecti ſunt ſacerdotes, à nobis ſe abſolutos apud Francorum Provinciam divulgent. Quod tua Sancta Fraternitas nullo modo credat. Quia (quod impoſſibile eſt) ſi hoc feciſſemus, tuæ charitati per noſtras indicâſſemus litteras. Sed hoc, quod impoſſibile; nullo modo credas. Quia non aliud prædicamus, & aliud agimus & dirigimus, ut illi garriunt: ſed, auxiliante Deo, illud, quod prædicamus, finetenus obſervandum cenſemus. Hoc autem ſanctitatem tuam, firmiſſimè ut teneas, hortamur, ut Sanctorum Patrum inſtitutis, & Conſultis Sacrorum Canonum omnimodo obſequi debeas: quia nos nullatenus aliud prædicamus, aut aliud agimus.

Nam de eo quod obſecrâſti, ut Francorum Principibus ſcriberemus, vel cæteris Francis, ùt petiſti, eis per ſingula ſcripſimus: ut tibi & amici ſint, & adjutores in Dominico opere exiſtant.

De cenſu verò expetendo, eo quod impetrare à Francis ad reddendum Eccleſiis vel Monaſteriis non potuiſti, quàm ut in vertente anno ab unoquoque conjugio ſervorum duodecim denaria reddantur, ex hoc gratias ago Deo, quia hoc potuiſti impetrare, & dum Dominus donaverit quietem, augentur & luminaria Sanctorum pro eo, quod nunc accidit tribulatio, Saracenorum, Saxonum, vel Freſonum, ſicut tu ipſe nobis innotuiſti.

De eo námque quod interrogâſti, quod illi, qui depoſiti ſunt pro capitalibus peccatis de gradu ſacerdotali, dum eos reperiſſes adulteros, homicidas, ut nec ſacerdotes, nec Clerici eſſe poſſint, nec ſub pœnitentia Monachi eſſe volunt, ſed pergentes apud palatium Regis Francorum rogant, ut eis locà tribuat Eccleſiarum, vel Monaſteriorum, ut laicam vitam vivant, diſpergentes Sanctorum loca, ſed & de hoc pariter qualiter fieri debeat, Francorum Principibus commonentes direximus.

In *alia* quippe tua Epiſtola reperimus contineri omnia, quæ contra te egerunt falſi & ſchiſmatici Epiſcopi, id eſt, ALDEBERTUS & CLEMENS, per quæ, omnia acta ipſorum, & impiiſſimum errorem ſingillatim indicâſti. Nos verò congregatis fratribus, & conſacerdotibus noſtris, eorundem pravorum ſceleratiſſima acta in eorum præſentia relegi fecimus: & dum nobis coram Concilio relecta fuiſſent, pio ſtudio omnes eadem ſchiſmatica dogmata ipſorum, ſeu ſceleratiſſimam vitam, quam ſibi Aldebertus conſcribere fecit, unâ voce exclamaverunt, ut igni cremarentur. Sed nos hoc non fieri rectum judicavimus, pro eo, quod ad reſervandum, ſive in æternum eos condemnandum, in ſcrinio Sanctæ Eccleſiæ reſervanda mandavimus, ſuſcipientes ipſi dignam ſententiam: cujus inſtar actionis, ad tuam direximus Fraternam Sanctitatem, ut relecta in Provincia Francorum omnis ſchiſmaticus audiens taliter à Sancta DEI Catholica & Apoſtolica Eccleſia judicatum, à ſensûs ſui pravitate reſipiſcat.

In *Tertia* tua namque Epiſtola intimaſti de alio ſeductore, nomine Geoleobo, qui antea falſo Epiſcopi honore fungebatur, & quia, ſine cujuſcunque conſultu, apud nos properat, dum advenerit, ut Domino placuerit, fiet. Tua autem reverentia, ùt cœpit, auxiliante Domino, vice noſtrâ volumus, ut omni anno, apto tempore, in Francorum Provincia, Concilium debeat celebrare: ut frequentiâ ſacerdotum, ſive inſtitutis ſacrorum mediantibus, illic quid adverſum nullo modo valeat pullulare: ſed magis Eccleſiæ Dei unitas, & diſciplina Catholica atque Apoſtolica ubique in illis partibus dilatata cunctæ populorum turbæ etiam, in occiduis partibus, veri Catholici eſſe poſſint: & non amplius per falſos Sacerdotes erroribus involuti demergantur in interitum. Dum verò Concilium aggregaveris; ſic tua Fraternitas conflictum habeat cum Metropolitanis, quos confirmavimus, de eo, quod dixiſti, ut nullus ſinè commendatitiis ſuſcipiatur epiſtolis. Tamen & pro hoc ipſo, & pro omnibus utilitatibus Sanctæ Eccleſiæ, Francorum Principibus, commonitionis direximus literas: ùt jam ſuperiùs fati ſumus. De civitate namque illa, quæ nuper AGRIPPINA vocabatur, nunc verò COLONIA, juxta petitionem Francorum, per noſtræ auctoritatis præceptum, nomini tuo Metropolim confirmavimus, & tuæ Sanctitati direximus, pro futuris temporibus, ejuſdem Metropolitanæ Eccleſiæ ſtabilitatem. Deus te incolumem cuſtodiat Reverendiſſime & Sanctiſſime Frater. Data pridie Kalend. Novemb. Imperante Domino piiſſimo Auguſto Conſtantino,

à Deo coronato, magno Imperatore anno XXVII. Imperii ejus anno quinto, Indictione quarta & decima.

Pagius refert hanc Epiſtolam ad annum C. 745: ſed annum Conſtantini Copronymi XXVI. numerat, & Indictionem XIII.

Coloniam S. Bonifacio Metropolim deſtinatam fuiſſe in Synodo Sueſſionenſi autumat Cl. Eckhartus, Libro XXIII. N. LXXXV. imò *erectam* Metropolim ad annum 745. ſed Literæ Zachariæ nil aliud faciunt nec ſcribunt, quàm quòd Bonifacio hactenus regionario Epiſcopo ab 723. ad 745. nunc ſit *confirmata* Metropolis Colonia, uti ordinaria Cardinalis Sedes.

SYNODUS (a) IN PROVINCIA FRANCORUM

LOCO INCERTO.

Anno Chriſti DCCXLV. Zachariæ Papæ IV. Childerici tertii Regis III.

SEXTA SUB S. BONIFACIO PRÆSIDE.

Interfuêre huic Synodo Epiſcopi octo, Bonifacius Legatus Germanicus Romanæ Eccleſiæ, Wevera, (b) Epiſcopus Buraburgenſis, Burckhart Wurziburgenſis, Warbert (c) Senonenſis Archi-Epiſcopus, Abel Remenſis Archi-Epiſcopus, Willibaldus Eichſtetenſis. Id colligitur ex Epiſtola XIX. Bonifaciana ad Ethelbaldum Regem Merciorum ſcripta ab octo Epiſcopis natione Anglis.

ACTA SYNODI.

1. *In hac Synodo Adelbertus & Clemens damnati denuo fuêre.*
2. *Gewiliebus, Moguntinus Antiſtes, qui poſt patratum anno ſuperiore homicidium nihilominùs ſacra tractaverat, Epiſcopali gradu dejectus fuit.*

Pars prima & ſecunda probantur ex *Othlono*, quo Surius & Serarius uſi ſunt: & ex Serario. *Harduinus Tomo III. p. 1933.*

Cùm ità Carlomanno jubente, & Bonifacio conſulente, SYNODUS haberetur, multi illi non ſolùm Clerici quilibet hæreticâ pravitate infecti extra Eccleſiæ communionem pellebantur, ſed etiam Epiſcopi capitalium criminum maculis infames deponebantur. Totius autem erroris, qui tum in Germania graſſabatur, præcipui autores duo fuêre hæretici, CLEMENS & ALDEBERTUS; de quibus poſtea, cùm Epiſtolas ad Zachariam Pontificem datas protulerimus, opportuniùs dicetur. In iis enim illorum hæreſis exitialis commemoratur. Depoſitus eſt etiam tunc GERVILIO, Moguntinæ Sedis Antiſtes; cujus quidem depoſitionis hæc cauſa fuit.

Eâ tempeſtate Saxonibus Thuringiam vaſtantibus, ejus Provinciæ homines Carlomanni opem implorabant. Ille mox exercitum miſit, & cum eo Geroldum Moguntinum Epiſcopum, Gervilionis Patrem. In ipſo autem conflictu Geroldus cum plerisque aliis cæſus eſt. Gervilio verò filius ejus, qui tum adhuc Laicus in palatio verſabatur, in Clerum aſciſcitur leniendi doloris causâ, quem ex Patris morte conceperat; eidémque in Moguntino Pontificatu ſubrogatur. Non diu poſt Carlomannus rurſus colligit

(a) Cl. Eckhart Hiſtoriæ Wurtzeburgenſis L. XXIII. §. LXXXI. hanc Synodum ſextam ex vita S. Bonifacii colligit. *Serarius tertiam L. III. C. XXIV. Hiſt. Mogunt.* Sex hic tantùm nominantur Epiſcopi: Duorum reliquorum Epiſcoporum nomina planè ignorari, idem Eckhartus affirmat.
(b) Witta: corrigendum.
(c) Warbert pro Hardeberto.

git militem, proficiſcitur contra Saxones, Gervilionem ſecum ducit.

Exercitu utroque ultra citrâque ripam fluminis (b) Wiſaraha conſidente, Gervilio jubet puerum ſuum ire ad hoſtium caſtra, diligenter illic inquirere nomen ejus, qui patrem ipſius interfecerat. Abit puer, diſcit ex quodam, non longè abeſſe eum, quem quæreret: rogat, ut ad Domini ſui colloquium properare velit. Venit ille, & adventu ejus denuntiato, paratis equis, Epiſcopus Gervilio ei procedit obviam, & cùm in medio flumine inter ſe colloquerentur, Gervilio clam ferens gladium, hominem confodit,ità dicens: Accipe jam ferrum, quo Patrem vindico charum. Ille mox ex equo corruens, in flumine exhalat ſpiritum. Repente autem ejus comperta cæde, ſublato clamore utrimque ad arma concurritur. Fit pugna atrox, Saxonibus victis, Carlomannus ad ſua ſe recipit, nemine tum id, quod Gervilio fecerat, pro homicidio ei imputante. Itaque reverſus domum, perrexit ſolito more Epiſcopi munia obire.

At Sanctus Præſul Bonifacius inter cætera hoc etiam in Synodo pronuntiavit: Neminem, qui hominis cæde pollutus ſit, ſacerdotio fungi poſſe. Tum etiam objecit ei, ſuis ſe conſpexiſſe oculis, illum cum avibus & canibus ludentem, quod Epiſcopo fas non eſſet. Gervilio his auditis, ſentiens ſe nullo pacto contra ſtimulum vel ſæcularis potentiæ, vel canonicæ auctoritatis, quæ per Sanctum Bonifacium in præſentes omnes proferebatur calcitrare poſſe; omnium de ſe calculis ſubſcripſit, & exauctoratus eſt.

Surius ad diem V. Junii.

STATUTA (c) QUÆDAM S. BONIFACII ARCHI-EPISCOPI MOGUNTINI & MARTYRIS.

Sunt hæc Statuta, vel in hujus anni, vel alterius anni Synodo à S. Bonifacio edita & promulgata.

S. BONIFACIUS ARCHI-EPISCOPUS.

COmpellimur quoque Statuta Canonum in hoc obſervare.

I. Ut (d) nullus Presbyter creditam ſibi Eccleſiam ſine conſenſu Epiſcopi derelinquat, & laicorum ſuaſione ad aliam tranſeat.

II. Ut (e) nullus Presbyter ſacra myſteria, niſi in locis conſecratis pro contemptu Eccleſiæ agere præſumat.

III. Ut (f) nullus Presbyter in Eccleſia conſecrata aliud altare erigat, niſi quod ab Epiſcopo ſanctificatum eſt, ut ſit diſcretio inter ſacratum, & non ſacratum.

IV. Ut Presbyteri ſine ſacro Chriſmate, & Oleo benedicto, & ſalubri Euchariſtia alicubi non proficiſcantur. Sed ubicumque vel fortuitu requiſiti fuerint, ad officium ſuum ſtatim inveniantur parati.

V. Ut (g) Presbyteri ſub ſigillo cuſtodiant Chriſma, & nulli ſub prætextu medicinæ, vel cujuslibet rei donare præſumant. Genus enim Sacramenti eſt, non ab aliis, niſi à Sacerdotibus contingi debet: quod ſi fecerint, honore priventur.

VI. Ut (h) Laici Presbyteros non ejiciant de Eccleſiis, nec mittere præſumant ſine conſenſu Epiſcoporum ſuorum.

VII. Ut Laici omnino non audeant munera exigere à Presbyteris, propter commendationem Eccleſiæ cuique Presbytero.

VIII. Ut Presbyteri bene vivere ſtudeant, & ità populum doceant.

IX. Ut (i) unuſquiſque Epiſcopus in ſua Parochia Presbyteros diligenter inquirat

K

(b) Viſurgis Latinè, nunc Germanis Weſer.

(c) Ex vetuſta Canonum collectione MS. Corbeienſis Monaſterii, edidit Lucas D'acherius, cujus etiam ſunt Notæ omnes ad hæc ſtatuta.

(d) Ex Concilii Arelatenſis Canone 21.

(e) Ex Libro VI. Capitularium cap. 198.

(f) Ex Lib. VI. Capitul. C. 199. ſequens quartum ex eodem Cap. 175. 178.

(g) Concilii Arelatenſis VI. Cap. 18. Concil. Moguntini Can. 27.

(h) Ex Concilii Moguntini II. Cap. 29. laudat Ivo parte III. cap. 87. uti & cap. VI. ſequens ex eodem.

(i) Concilii Moguntini Cap. 31. Arelatenſis VI. Cap. 24.

quirat, unde ſint. Et ſi quem fugitivum invenerint, ad ſuum Epiſcopum redire faciat.

X. Qui (k) relicto ſuo Epiſcopo ad alium convolat, degradetur.

XI. Ut Abbates & Abbatiſſæ ſic caſtè vivant, ut ſubjectos, ſubjectáſque illorum vel illarum exemplum oſtendant ſanctæ converſationis. Quod ſi non fecerint, ab Epiſcopo corrigantur. Si autem Epiſcopum minimè audierint, Epiſcopus Imperatori indicare faciat.

XII. Ut (l) diligenter unusquiſque Epiſcopus in ſua Parochia prævideat, ut, ubi Monaſterium Monachorum fuerit, ſi regulariter vivant, & monachicè: ubi autem canonica vita fuerit, bene & canonicè vivant.

XIII. Ut Epiſcopi puellarum Monaſteria diligentiſſimè perſcrutentur: quomodo primùm ipſa Abbatiſſa, ſi ſe contineat, aut caſtè vivat, deinde ſeu diligenter diſcutiantur Nonanes, ne adulterium & fornicationes faciant. Et hoc à Præpoſitis Monaſteriorum ſummopere inquiratur.

XIV. *De Monaſteriis Puellarum.* Ut Presbyteris opportuno tempore ad Miſſarum ſolemnia liceat illic advenire, & iterum ad proprias Eccleſias redire.

XV. Ut plus non mittantur in Monaſterio Canonicorum atque Monachorum, ſeu puellarum, quàm ſufficere poſſint.

XVI. Ut unusquiſque (m) Epiſcopus in ſua Parochia diligenter diſcutiat ſuos Presbyteros, & faciat, ut illorum ſignacula & baptiſteria bene faciant, & edoceant Presbyteros, quid in illo baptiſterio unumquodque verbum vel ſententia per ſe ſignificet.

XVII. Ut unusquiſque Presbyter à ſuo Epiſcopo diſcutiatur diligenter de ſua vita & converſatione, ne omnino fœminas ſecum habeat in ſua domo habitantes.

XVIII. Si quis egredietur è corpore, ultimo & neceſſario viatico minimè privetur.

XIX. Non licet mortuum ſuper mortuum mitti.

XX. Non licet mortuis Euchariſtiam nec oſculum tradi: nec de velis, vel pallis corpora eorum involvi.

XXI. Non licet in Eccleſia choros ſæcularium vel puellarum cantica exercere, nec convivia in Eccleſia præparare: quia ſcriptum eſt: *Domus mea, Domus orationis vocabitur.*

XXII. Ut viri (m) cum mulieribus balneum non celebrent.

XXIII. Non licet in illo altario, ubi Epiſcopus miſſam dixerit, ut Presbyter poſtea illâ die Miſſam dicat.

XXIV. Non licet vigiliâ Paſchæ ante horam ſecundam noctis vigilias perexpedire (quia in ipſa nocte non licet poſt mediam noctem bibere) nec Natale Domini, nec in reliquis ſolemnitatibus.

XXV. Adnuntient etiam Presbyteri omnibus fidelibus ſibi ſubjectis Symbolum, & orationem Dominicam memoriæ commendare; ut fide & oratione Sancto Spiritu illuſtrante ſalventur.

XXVI. Adnuntient Presbyteri [n], ut neque viri, neque fœminæ de ſacro fonte filiolos vel filiolas ſuſcipiant, ſi non memoriter Symbolum & orationem Dominicam tenuerint.

XXVII. Nullus ſit Presbyter, qui in ipſa lingua, quâ nati ſunt, baptizandos Abrenuntiationes, vel Confeſſiones apertè interrogare non ſtudeant, ut intelligant, quibus abrenuntiant, vel quæ confitentur; & qui taliter agere dedignantur, ſed (o) cedat in Parochia.

XXVIII. Si de aliquibus dubium eſt, utrum ſint baptizati, abſque ullo ſcrupulo baptizentur: his tamen verbis præmiſſis: Non te rebaptizo: ſed ſi nondum es baptizatus; Baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti.

XXIX. Omnes Presbyteri oleum infirmorum ab Epiſcopo expetant, ſecúmque habeant: & admoneant fideles infirmos illud exquirere: ut eodem oleo peruncti à Presbyteris ſanentur, quia *Oratio Fidei ſalvabit infirmos.*

XXX. Doceant etiam Presbyteri populum quatuor legitima temporum jejunia obſervare, hoc eſt, in menſe Martio, Junio, Septembrio, & Decembrio.

XXXI. Et quia variâ neceſſitate præpe-

(k) Canon. 15. Apoſtolorum. Canon. 3. Concilii Antiocheni L. VI. Capitul. C. 247.
(l) Concil. Arelatenſe VI. C. 6. Moguntinum C. 13.
(m) Eadem in Capitulis datis Presbyteris anno 804. C. 3.
(n) Concilii Laodiceni Canon. & Concilii Antiſiodorenſis Can. 10. & 11.
(o) Locus corruptus. Acherius legit: *ſecedat à Parochia.*

præpedimur canonum ſtatuta de reconciliandis pœnitentibus pleniter obſervare; propterea omnino non dimittatur. Curet unuſquiſque Presbyter ſtatim poſt acceptam confeſſionem pœnitentium, ſingulos datâ oratione reconciliari. Morientibus verò ſine cunctamine communio & reconciliatio præbeatur.

XXXII. Qui pœnitentiam in infirmitate petit, & caſu, dum ad eum ſacerdos invitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phreneſim verſus fuerit; dent teſtimonium, qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam; & ſi continuo creditur moriturus, reconcilietur per manûs impoſitionem, & infundatur ori ejus Euchariſtia: ſi ſupervixerit, admoneatur à ſupradictis teſtibus petitioni ſuæ ſatisfactum, & ſubdatur ſtatutis pœnitentiæ, quamdiu ſacerdos, qui pœnitentiam dedit, probaverit.

XXXIII. Si quis Presbyter aut Clericus auguria, vel divinationes, aut ſomnia, ſive ſortes ſeu phylacteria, id eſt, ſcripturas obſervaverit, ſciat ſe canonum ſubjacere vindictis.

XXXIV. Et hoc notum facient Presbyteri omni populo, ut ſabbato Pentecoſtes, ſicut ſabbato ſancto Paſchæ, omnes jejunent, & ad Eccleſiam horâ nonâ conveniant, quando ſicut veſpera ſtante ſabbato ſanctæ Paſchæ celebratur: & ipſum diem Pentecoſtes ſimiliter celeberrimum habeant, ut ſanctum Paſcha.

XXXV. Admoneant etiam unuſquiſque Presbyterorum publicè plebem ab illicitis connubiis abſtinere: & ſecundùm Domini mandatum legitimum conjugium nequaquam poſſe ullâ excuſatione ſeparari, exceptâ cauſâ fornicationis, niſi cum conſenſu amborum; & hoc propter ſervitium Dei.

XXXVI. Adnuntient Presbyteri diebus Dominicis per annum ſabbatizandum.

PRIMO MODO.

In Natale Domini VIII. Kal. Januarii dies IV.

In Circumciſione Domini Kalendis Januariis diem unum.

In Epiphania VIII. Idus Januar. diem unum.

In Purificatione Sanctæ Mariæ IV. Non. Febr. diem unum.

In Paſcha Domini poſt Dominicam dies tres.

In Aſcenſione Domini diem unum.

In Natale Sancti Joannis Baptiſtæ VIII. Kal. Julias diem unum.

In Paſſione Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli III. Kal. Julias. diem unum.

In Aſſumptione Sanctæ Mariæ XVIII. Kal. Septemb. diem unum.

In Nativitate Sanctæ Mariæ VI. idus Septembris diem unum.

In Paſſione Sancti Andreæ Apoſtoli pridie Kal. Decembr. diem unum.

Dupinius putat, cauſam dubitandi eſſe: utrum hæc ſtatuta ſint genuinus fœtus S. Bonifacii? eo quod *Statuto nono* dicatur recurrendum eſſe ad Imperatorem ob eos, qui Epiſcopum non audierint: cùm tempore Pippini nullus Imperator fuerit. Reſpondent alii critici, Pippinum, cùm eſſet Dux Francorum, jam tum Regem, quin & Imperatorem vocitatum fuiſſe. Unde ex hoc Capite non videntur abjudicanda hæc ſtatuta S. Bonifacio. *Tomo VI. novæ Bibliothecæ Autorum Eccleſiaſt. pag.* 94.

Rectius ſcripſit DUPINIUS eodem loco, volumen *de Unitate Fidei Catholicæ directum univerſis Epiſcopis*, Presbyteris, Diaconibus, vel cæteris religioſam vitam degentibus, quod Zacharias Papa laudat Epiſtolâ CXL, diverſum eſſe ab his ſtatutis, & nunc non ſupereſſe.

EPISTOLA ZACHARIÆ PAPÆ

AD BONIFACIUM ARCHI-EPISCOPUM.

Anno Chriſti DCCXLVII. Zachariæ Papæ VI. Childerici III. V.

Ut recitentur in Concilio, quæ ad Pipini Capitula reſcripſit, diſcutiantúrque iterum Aldebertus, Godolſatius & Clemens.

Reverendiſſimo & Sanctiſſimo Bonifacio, Coepiſcopo, Zacharias Servus Servorum Dei.

EGregiè nos admonet Beatus Apoſtolus Paulus, in eo, quod ait. *Imitatores mei eſtote, ſicut & ego CHRISTI.* (*a*) Hinc eſt ergo, ut per Spiritale charitatis vinculum, etſi corpore abſentes, Spiritu verò ſemper Fraternæ ſanctitati tuæ ſimus præſentes: ità ut in noſtris viſceribus te habentes chariſſimum fratrem, & conſacerdotem, licet peccatores, tamen Spe Divinâ freti, aſſiduè in noſtris orationibus memoriam tuî agere non deſiſtimus: petentes immenſam CHRISTI DEI Divinitatem, ut ad peragendum ſuum te confirmet miniſterium: quatenus in diem adventûs ejus, illam placabilem merearis exprimere vocem: *Ecce ego & pueri*, (b) *quos dediſti mihi, non perdidi* (c) *ex eis quenquam.* Ut continuò altiſona & deſiderabilis vox inter illos, qui ab initio mundi ei placuerunt, conſonanter te in illorum invitatione ſubmittat, in qua dicturus eſt: (d) *Venite Benedicti Patris mei, percipite Regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi.* His ità ſe habentibus, agnoſcas chariſſime, flagitâſſe à nobis PIPPINUM Excellentiſſimum, majorem Domûs Gentis Francorum, per ſuum hominem, nomine Ardobanium, religioſum Presbyterum, aliquanta capitula de Sacerdotali ordine, & quæ ad ſalutem animæ pertinent: ſimul etiam & pro illicita copula, qualiter ſe ſe debeant cuſtodire juxta ritum Chriſtianæ Religionis, & Sacrorum Canonum inſtituta. Et quanquam de hoc jam experta ſit tua Fraterna Sanctitas, quæ à nobis ſunt decreta, illius tamen vocibus aurem accommodantes, in brevi eloquio conſcripta Apoſtolica documenta direximus: pro quibus, ut in *Sacerdotali Collegio* Lectioni pandantur, tuam Fraternam Sanctitatem inibi evocari dedimus in mandatis. Et dum pro hac re fuerit aggregatum Concilium; ad medium deducantur ſacrilegi illi, & contumaces, Aldebertus, & Godalſacius & Clemens Exepiſcopi, ut eorum denuo, ſubtili indagatione, cribretur cauſa. Quos ſi deviantes à rectitudinis tramite uſquequaque repereritis, & convicti fuerint inclinati ad viam converti rectitudinis, ut bonum atque placitum in oculis veſtris paruerit, cum Principe Provinciæ diſponite ſecundùm Sacrorum Canonum ſancita. Sin autem in ſuperbia perſtiterint, contumaciter proclamantes, reos ſe non eſſe, tunc cum probatiſſimis atque prudentiſſimis ſacerdotibus duobus aut tribus prædictos ad nos dirigatis viros, ut profundâ inquiſitione coram Sede Apoſtolica eorum inquiratur cauſa, & juxta quod meruerint, finem ſuſcipiant. Age itaque, Dilectiſſime frater, in miniſterio tibi commiſſo, ut ab omnipotente Deo mercedis præmium recipiens æternam vitam conſequi merearis. Deus te incolumem cuſtodiat, Reverendiſſime Frater. Data nonis Januariis, Imperante Domino noſtro piiſſimo Auguſto Conſtantino, à Deo Coronato Magno Imperator. Anno XXVIII. Imperii ejus anno ſexto, Indictione. XV. *Id eſt Chriſti.* 747.

Eſt hæc inter editas à Serario CXXXIX. Zachariæ Papæ VIII. apud Harduinum.

(*a*) 1. Corinth. 11. (*b*) Iſaiæ VIII, 18. Hebræo. II, 13.
(*c*) Joannis XVIII, 9. (*d*) Matth. 25.

Sequuntur Capitula Zachariæ Papæ ad Pippinum, in Sacerdotali Collegio à S. Bonifacio lectione pandenda, fortè in Concilio Vernenſi prælecta.

ZACHARIAS PAPA

Reſpondet de diverſis Capitulis per Ardobanium miſſis. Anno Chriſti DCCXLVII. Zachariæ VI. Childerici III. Regis V.

I. De honore Metropolitanorum.

II. De

II. De damnatis Episcopis, Presbyteris & Diaconis.
III. De Presbyteris superbientibus.
IV. De Pesbyteris agrorum.
V. De Monachis ancillis Dei.
VI. De Viduis non velandis.
VII. De Laico pellente suam conjugem.
VIII. De Presbyteris & Diaconis, qui seorsum collectas faciunt.
IX. De clericis & Monachis, non manentibus in suo proposito.
X. De Clericis, qui sunt in Parochiis, Monasteriis & Martyriis.
XI. Qui clerici ab uxoribus abstinere debeant?
XII. De iis, qui uxores aut viros dimittunt.
XIII. De Monachis, qui clerici fiunt.
XIV. De Presbyteris & Diaconis in crimen prolapsis.
XV. De Ecelesiis, quas laici in suis proprietatibus construunt.
XVI. De clericis, qui suas Ecclesias relinquunt.
XVII. De Episcopis, qui aliorum clericos suscipiunt.
XVIII. Qui clerici uxores ducere possint.
XIX. Ut Presbyteri & Diaconi sine commendatitiis non suscipiantur.
XX. De Virginibus velatis, si deviaverint.
XXI. De non velatis virginibus, si deviaverint.
XXII. De his, quæ duobus Fratribus nupserint, vel, qui duas sorores uxores acceperint.
XXIII. De his, qui homicidium sponte perpetrant.
XXIV. De his, qui homicidium non sponte perpetrant.
XXV. De his, qui adulteras habent uxores, vel ipsi sunt adulteri.
XXVI. De Monachis & Virginibus propositum non servantibus.
XXVII. De his, qui suscepto virginitatis proposito nubunt.

Domino Excellentissimo atque Christianissimo Pippino Majori Domûs, seu dilectissimis nobis universis Episcopis Ecclesiarum, & Religiosis Abbatibus, atque cunctis Deum timentibus Principibus in Regione Francorum constitutis, Zacharias Episcopus Sanctæ Dei Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ Romanæ in Domino salutem. Gratia vobis, & Pax à Deo Patre omnipotente, & Domino JEsu Christo unico Filio ejus, & Spiritu Sancto ministretur.

GAudio magno gaudemus in Domino, addiscentes per relationem subtilissimi atque à Deo servati prædicti filii nostri Pippini vestram omnium bonam conversationem: & quod ut in bonis & Deo placitis Dispositionibus unanimes atque cooperatores estis, ità & Ecclesiæ Dei venerabilia loca per universam vestram Provinciam sita, atque eorum Præsules, Sacerdotes & religiosos Abbates, ut condecet, in sancto habitu & conversatione sacerdotali conservetis, vacantes orationibus, insistentes precibus ad implorandam Divinam potentiam.

am, & cœlitus victoriam tribuendam adversus Paganas & infideles Gentes propugnatoribus vestris. Etenim vobis in vera confessione & simplici corde ad Deum accedentibus, sicut Moyses ille amicus Dei orando pugnabat, & Jesu Nave cum populo Israël bella Domini præliando vincebat, ità & vos agere oportet, charissimi mihi: ut sitis adjutores populo vestro orando & bonis actibus inhærendo, declinantes à curis & negotiis sæcularibus. Scriptum est enim: *Vacate & videte* (a) *quoniam suavis est Dominus*: Et iterum: *Accedite ad eum & illuminamini, & vultus vestri non erubescent.* Principes & sæculares homines atque bellatores convenit curam habere & sollicitudinem contra inimicorum astutiam, & Provinciæ Defensionem. Præsulibus verò, sacerdotibus, atque Dei servis, pertinet salutaribus consiliis & orationibus vacare; ut vobis orantibus, & illis bellantibus, Deo præstante, Provincia salva persistat, fiátque vobis in salutem, laudem & mercedem perpetuam. Ex hoc quippe præsulatus vester apparebit in Sanctitate: & Principatus Dilecti Filii nostri PIPPINI approbabitur per subjectorum potestatem, & bonum dispositum. Itaque ut flagitavit à nobis cum vestro consultu superius effatus filius noster Pippinus, ut de omnibus capitulis, quibus innotuit, responsum demus, in quantum in Domino valemus; de unoquoque capitulo inferius conscriptum, juxta quod à Sanctis Patribus traditum habemus, & Sacrorum Canonum sanxit autoritas; etiam nos, quod Deo inspirante Apostolicâ authoritate decernere potuimus, mandavimus in responsis.

I.

QUomodo honorari debeat Metropolitanus Episcopus coram Episcopis, & Parochialibus Presbyteris. In Canone Sanctorum Apostolorum XXXV. scriptum est: Episcopos gentium singularum scire convenit, qui inter eos primus habeatur, quem velut caput existiment, & nihil ampliùs præter ejus conscientiam gerant, quàm illa sola singuli, quæ Parochiæ propriæ, & villis, quæ sub ea sunt, competant: sed nec ille præter omnium conscientiam faciat aliquid. Sic enim unanimitas erit, & glorificabitur Deus per Christum in Spiritu Sancto. Item in Canone Concilii Antiocheni Capitulo IX. continetur ità: Per singulas regiones Episcopos convenit nosse Metropolitanum Episcopum totius provinciæ sollicitudinem gerere; propter quod ad Metropolim omnes undique, qui negotia videntur habere, concurrent. Unde placuit eum & honore præcellere, & nihil amplius præter eum cæteros Episcopos agere, secundùm antiquam à Patribus regulam constitutam, nisi ea tantum, quæ ad suamDiœcesim pertinent, Possessionésque subjectas. Unusquisque enim Episcopus habet suæ Parochiæ potestatem, ut regat juxta reverentiam singulis competentem, & providentiam gerat omnis possessionis, quæ sub ejus est potestate. Ita ut Presbyteros & Diaconos ordinet, & singula sub Judicio comprehendat. Ampliùs autem nil agere tentet præter Antistitem Metropolitanum, nec Metropolitanus aliquid gerat sine cæterorum sacerdotum consilio. Item ex libro decretorum Beati Leonis Capitulo XXXII. continetur: Igitur secundùm Sanctorum Patrum Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentiâ consecratos, Metropolitanos singularum Provinciarum Episcopos, quibus ex delatione nostra Fraternitatis tuæ cura prætenditur, jus traditæ sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus: ita ut à Regulis præstitutis nullâ aut negligentiâ, aut præsumptione discedant; aut in habitu aut incessu Sanctitatis. Nam & nos ab Apostolica autoritate subjungimus, ut Episcopus juxta dignitatem indumentis utatur. Simili modo & Presbyteri Cardinales, & qui in Monastica vita velle habeant vivendi, plebi quidem sibi subjectæ præclariore veste induti debitum prædicationis persolvant, & in secreto propositum servent sui cordis, ut, qui videt in abscondito Deus reddat illis in palam. Scriptum quippe est: *Quæ dicitis in cordibus vestris, & in cubilibus vestris compungimini.* Non enim nos honor commendat vestium, sed splendor animarum. Monachi verò lanea indumenta, juxta normam & regulam monasticæ disciplinæ, atque traditionem sanctorum probabilium Patrum sine intermissione utantur. Si enim abrenuntiantes ea, quæ sæculi sunt, totâ se Deo intentione contulerunt, de omni-

(a) Psalmo XXXIII, 6, 9.

omnibus illicitis debent abſtinere, ut quantum corpore ſuo ſuſtinuerunt laborem, tantum remunerationis præmium à Deo percipere mereantur. Apoſtolis quippe divinum datum eſt mandatum, duas tunicas non habendi. Tunicas dixit Chriſtus, utique laneas, non lineas. Qui ergo obedierit Dominico præcepto, bonis actibus inhærens, habebit vitam æternam. Item ex Canone Antiocheni Concilii Capitulo X. de his, qui vocantur Chorepiſcopi decretum eſt: Qui in vicis vel poſſeſſionibus Chorepiſcopi nominantur, quamvis manûs impoſitionem Epiſcoporum perceperint, & ut Epiſcopi conſecrati ſint; tamen Sanctæ Synodo placuit, ut modum proprium recognoſcant, & gubernent ſubjectas ſibi Eccleſias, earumque moderamine curáque contenti ſint: ordinent etiam Lectores & Subdiaconos, atque exorciſtas, quibus promotiones iſtæ ſufficiant. Nec presbyterum verò, nec Diaconum audeant ordinare præter civitatis Epiſcopum, cui ipſe cum poſſeſſione ſubjectus eſt: ſi quis autem transgredi ſtatuta tentaverit, depoſitus, quo utebatur, honore privetur. Chorepiſcopum verò civitatis Epiſcopus ordinet, cui ſubjectus eſt.

II.

De Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconis damnatis, quod priſtinum officium uſurpare non debeant, ex libro Canonum Sanctorum Apoſtolorum Capitulo XXIX. dictum eſt: Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus depoſitus juſtè ſuper certis criminibus, auſus fuerit attrectare miniſterium dudum ſibi commiſſum, hic ab Eccleſia penitus abſcindatur.

III.

De Presbyteris ſuperbientibus, ex Concilio Carthaginenſi, Capitulo IX. Si quis Presbyter contra Epiſcopum ſuum inflatus ſchiſma fecerit, anathema ſit. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: Si quis Presbyter à præpoſito ſuo correptus fuerit, debet utique apud vicinos Epiſcopos conqueri, ut ab ipſis ejus cauſa poſſit audiri, ac per ipſos ſuo Epiſcopo reconciliari. Quod niſi fecerit, ſed ſuperbiâ, quod abſit, inflatus, ſecernendo ſe ab Epiſcopi ſui communione ſubduxerit, ac ſeparatim cum aliquibus faciens ſacrificium Deo obtulerit, anathema habeatur, & locum amittat. Si querimoniam juſtam adverſus Epiſcopum non habuerit, inquirendum erit.

IV.

De Presbyteris agrorum, quam obedientiam debeant exhibere Epiſcopis, & Presbyteris cardinalibus, ex Concilio Neocæſarienſi, Capitulo XIII. ita continetur: Presbyteri ruris in Eccleſia civitatis, Epiſcopo præſente, vel Presbyteris urbis iſtius, offerre non poſſunt, nec panem ſanctificatum dare, calicémque porrigere. Si verò abſentes hi fuerint, & ad dandam orationem vocentur, ſoli dare debebunt. Chorepiſcopi quoque ad exemplum quidem & formam ſeptuaginta videntur eſſe; ut cùm miniſtraverint, propter ſtudium, quod erga pauperes exhibent, honorentur.

V.

De Monachis, id eſt, Ancillis Dei, de quibus flagitatum, ſi liceat eas ad Miſſarum ſolemnia, aut Sabbato Sancto publicè lectiones legere, & ad Miſſas pſallere, aut Alleluja, vel Reſponſorium: de his in libro Decretorum Beati Gelaſii Papæ Capitulo XXVI. deſtinatum eſt, quod nefas ſit fœminas ſacris altaribus miniſtrare, vel aliquid ex his, quæ virorum ſunt officiis deputata, præſumere. Nihilominus impatienter audivimus, tantum ſacrarum rerum ſubiiſſe deſpectum, ut fœminæ ſacris altaribus miniſtrare ferantur, & cuncta, quæ non niſi virorum famulatui deputata ſunt, ſexum, cui non competit, exhibere: niſi quod omnium delictorum, quæ ſingillatim perſtrinximus, noxiorum reatus omnis & crimen eos reſpicit ſacerdotes, qui vel iſta committunt, vel committentes minimè publicando, pravis exceſſibus ſe favere ſignificant.

VI.

De Viduis, ſi poſſint in propriis habitaculis ſuis ſalvare animas, item ex eodem Libro Capitulo XXI. ità continetur: Ut viduæ non velentur à Pontificibus; & ſi profeſſam continentiam, propoſito mutato, calcaverint, ipſæ pro ſe rationem Deo pro ſuis ſint actibus redditturæ. Nam de viduis ſub nulla Benedictione velandis, ſuperiùs latiùs duximus diſſerendum: quæ ſi propria voluntate profeſſam conjugii caſtitatem mutabili mente calcaverint, periculi earum intererit, quali Deum debeant ſatisfactione placare. Sicut enim, ſi ſe forſitan continere non

non poterant, ſecundùm Apoſtolum nullatenus nubere vetabantur; ſic habitâ ſecum deliberatione, promiſſam Deo pudicitiæ fidem debuerunt cuſtodire. Nos autem nullum talibus laqueum debemus injicere, ſed ſolam adhortationem præmii ſempiterni, pœnáſque proponere Divini Judicii; ut noſtra ſit abſoluta conſcientia, & illarum pro ſe rationem Deo reddat intentio.

VII.

De Laico pellente ſuam conjugem ex Canone Sanctorum Apoſtolorum Capitulo XLVIII. Si qus laicus uxorem propriam pellens alteram, vel ab alio dimiſſam duxerit, communione privetur.

VIII.

De Presbyteris, & Diaconibus, qui ſe à Miniſterio Eccleſiaſtico ſubtrahunt, & ſeorſum collectas faciunt, ex Canone Antiocheni Concilii Capitulo V. promulgatum eſt: Si quis Presbyter, aut Diaconus Epiſcopum proprium contemnens, ſe ab Eccleſia ſequeſtraverit, & ſeorſum colligens altare conſtituit, & commonenti Epiſcopo non acquieverit, nec conſentire vel obedire voluerit ſemel & iterum vocanti, hic damnetur omni modo, nec ultra remedium conſequatur, quia ſuam recipere non poteſt dignitatem: quodſi Eccleſiam turbare & ſolicitare perſiſtit, tanquam ſeditioſus per poteſtates exteras opprimatur.

IX.

De Clericis, & Monachis non manentibus in ſuo propoſito quod interrogatum eſt, in Canone Calcedonenſi, Capitulo VII decretum eſt: Qui ſemel in clero deputati ſunt, aut Monachorum vitam expetiverunt, ſtatuimus neque ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam: ſed hoc tentantes & non agentes pœnitentiam, quominus redeant ad id, quod propter Deum primitus elegerant, Anathematizari.

X.

De Clericis, qui ſunt in Parochiis, Monaſteriis, atque Martyriis, ex Canone Chalcedonenſis Concilii Capitulo IX. ita decretum eſt: Clerici, qui præfiniuntur Parochiis, vel qui ordinantur in Monaſteriis, & Baſilicis Martyrum, ſub Epiſcoporum, qui in unaquaque civitate ſunt, ſecundùm Sanctorum Patrum traditiones, poteſtate permaneant, nec per contumaciam ab Epiſcopo ſuo deſiliant. Qui verò audent evertere hujuſmodi formam quocunque modo, nec proprio ſubjiciuntur Epiſcopo; ſi quidem Clerici ſunt, Canonum correptionibus ſubjacebunt, ſi verò Laïci vel Monachi fuerint, communione priventur.

XI.

Qui Clerici etiam ab uxoribus abſtinere debeant, ex Concilio Africano, Capitulo XXXVII. ità continetur: Præterea cum de Clericorum quorundam (quamvis erga proprias uxores) incontinentia referretur, placuit Epiſcopos & Presbyteros, ſeu Diaconos, ſecundùm propria ſtatuta, etiam ab uxoribus continere: quod niſi fecerint, ab Eccleſiaſtico officio removeantur. Cæteros autem Clericos ad id non cogi, ſed ſecundum uniuscujuſque Eccleſiæ conſuetudinem obſervari debere.

XII.

De his, qui uxores aut viros dimittunt, ut ſic maneant, ex Concilio ſupraſcripto Africano, Capitulo LXIX. ità continetur: Placuit, ut ſecundum Evangelicam & Apoſtolicam diſciplinam, neque dimiſſus ab uxore, neque dimiſſa à marito, alteri conjungatur; ſed ità maneant, aut ſibi invicem reconcilientur: Quod ſi contempſerint, ad pœnitentiam redigantur.

XIII.

Quod inquiſitum eſt, Monachus ſi clericus factus fuerit, quid agi debeat, ex decreto Beati Innocentii Papæ Capitulo XVII. continetur: De Monachis, qui diu morantur in Monaſteriis, & poſtea ad clericatûs ordinem pervenerint, non debere eos à proprio propoſito deviare. Aut enim ſicut in Monaſterio fuit, & quod diu ſervavit, in meliore gradu poſitus amittere non debet: aut ſi corruptus poſtea baptizatus eſt, & in Monaſterio ſedens ad clericatûs ordinem accedere voluerit, uxorem omnino habere non poteſt, quia nec benedici cum ſponſa poteſt jam antea corruptus. Quæ forma ſervatur in clericis, maximè cum vetus Regula hoc habeat, ut quiſque corruptus baptizatus clericus eſſe voluiſſet, ſponderet ſe uxorem omnino non ducere.

XIV.

Quod Presbyteri, aut Diaconi, ſi in ali-

aliquo crimine prolapsi fuerint, non possint per manûs impositionem pœnitentiæ remedium consequi in decreto Beati Leonis Papæ Capitulo XIV. decretum est ita: Alienum est à consuetudine Ecclesiastica, ut qui in presbyterali, aut Diaconi gradu fuerint consecrati, hi pro crimine aliquo suo per manûs impositionem remedium accipiant pœnitendi. Quod sinè dubio ex Apostolica traditione descendit, secundùm quod scriptum est: *Sacerdos si peccaverit: quis orabit pro illo:* Unde hujusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei secreta est ex petenda secessio, ubi illis satisfactio fuerit digna, & etiam fructuosa.

XV.

Pro eo, quòd interrogatum est de laïcis, qui Ecclesias in suis proprietatibus construunt, quis ipsas debeat regere aut gubernare? à Sanctis Patribus ità statutum est, & in præceptis Apostolicis sic continetur, juxta petitoris imploratum, ut si in quolibet fundo cujuscunque juris oratorium, sive basilica fuerit constructa, pro ejus devotione in honorem cujuscunque Sancti, in cujus Episcopi Parochia fuerit fundatum oratorium, perceptâ primitus donatione legitima, id est, præstante tot, gestísque mumunicipalibus alligatâ, prædictum oratorium absque missis publicis solemniter consecrabit: ità, ut in eodem loco, nec futuris temporibus Baptisteria construantur, nec Presbyter constituatur Cardinalis: Sed & si missas ibi facere maluerit, ab Episcopo noverit Presbyterum postulandum: quatenus nil à quolibet alio sacerdote ullatenus præsumatur, nisi ab Episcopo fuerit ordinatum.

XVI.

De Clericis, qui proprias Ecclesias relinquunt, quid de eis agi debeat, ex Canone Sanctorum Apostolorum Capitulo XV. ità continetur. Si quis Presbyter, aut Diaconus, aut quilibet de numero Clericorum, relinquens propriam Parochiam pergat ad alienam, & omnino demigrans præter Episcopi sui conscientiam in aliena Parochia commoretur, hunc ulterius ministrare non patimur: præcipuè si vocatus ab Episcopo redire contempserit, in sua inquietudine perseverans. Veruntamen tanquam laïcus ibi communicet.

XVII.

Item pro Episcopis, qui alterius Clericos susceperint, ut excommunicentur, in eodem Canone, Capitulo XVI. continetur: Episcopus verò, apud quem (a) memoratos esse constiterit, si contra eos decretam cessationem pro nihilo reputans, tanquam Clericos forte susceperit, velut Magister inquietudinis communione privetur.

XVIII.

Qui Clerici uxores sortiri debeant, in XXVII. Capite Canonum Sanctorum Apostolorum decretum est: Innuptis autem, qui ad Clerum provecti sunt, præcipimus, ut si uxores voluerint, accipiant, sed lectores cantorésque tantummodo.

XIX.

Ut nullus Presbyter, aut Diaconus sinè commendatitiis epistolis suscipiatur, in eodem Canone Sanctorum Apostolorum continetur: Nullus Episcoporum peregrinorum, aut Presbyterorum, seu Diaconorum, sinè commendatitiis suscipiatur epistolis: & cùm scripta detulerint, discutiantur attentiùs, & ità suscipiantur, si prædicatores pietatis extiterint: sin minùs, neque necessaria subministrentur eis, & ad communionem nullatenus admittantur, quia à surreptione multa proveniunt.

XX.

De Virginibus velatis. Si deviaverint, quid de illis agendum sit? in libro decretorum Beati Innocentii Papæ, Capitulo XIX. assertum est; Quæ Christo spiritaliter nubunt, & à sacerdote velantur, si postea vel publicè nupserint, vel se clanculo corruperint, non eas esse admittendas ad agendam pœnitentiam, nisi is, cui se junxerant, de mundo recesserit. Si enim de hominibus hæc ratio custoditur, ut quæcunque vivente viro alteri nupserit, habeatur adultera, nec eis agendæ pœnitentiæ licentia concedatur; nisi unus ex his fuerit defunctus: quantò magis de illa tenenda est, quæ ante immortali se sponso conjunxerat, & postea ad humanas nuptias transmigravit?

XXI.

Item de non velatis Virginibus, si deviaverint, in eodem libro XX. Capite continetur: Hæ verò, quæ necdum sacro velamine tectæ, tamen in proposito virginali semper se simulaverunt permanere, licet velatæ non fuerint; si forte nupse-

(a) commoratos *forte*.

nupſerint, his agenda aliquanto tempore pœnitentia eſt, quia ſponſio earum à Domino tenebatur. Si enim inter homines ſolet bonæ fidei contractus nulla ratione diſſolvi, quanto magis illa pollicitatio, quam cum Deo pepigerunt, ſolvi ſinè vindicta non poterit? Nam ſi Apoſtolus Paulus, quæ à propoſito viduitatis diſceſſerant, dixit eas habere damnationem, quæ primam fidem irritam fecerunt, quanto potius virgines, quæ prioris promiſſionis fidem frangere ſunt conatæ.

XXII.

De his, quæ duobus fratribus nupſerunt, vel qui duas ſorores acceperint, in Concilio Neocæſarienſi Capitulo II. continetur: Mulier ſi duobus fratribus nupſerit, abjiciatur uſque ad mortem. Verumtamen in exitu, propter miſericordiam, ſi promiſerit, quod facta incolumis hujus conjunctionis vincula diſſolvat, fructum pœnitentiæ conſequatur. Quodſi defecerit mulier, aut vir in talibus nuptiis, difficilis erit pœnitentia in vita permanenti. Nos autem, gratiâ Divinâ ſuffragante, juxta prædeceſſorum Pontificum decreta, multo amplius confirmantes dicimus, ut dum uſque ſeſe generatio cognoverit, juxta ritum & normam Chriſtianitatis, & Religionis Romanorum non copuletur conjugiis. Sed nec ſpiritualem (id eſt) commatrem, aut filiam, quod abſit, quis ducat temerario auſu uxorem. Eſt namque nefas, & perniciosum peccatum coram Deo & Angelis ejus. In tantum enim grave eſt, ut nullus Sanctorum Patrum, neque Sanctarum Synodorum aſſertione, vel etiam in Imperialibus legibus quiſpiam judicatus ſit, ſed terribile Judicium Dei metuentes ſiluerunt ſententiam dare.

XXIII.

De his, qui homicidium ſponte perpetraverunt, in XXI. Capitulo Ancyrani Concili continetur: Qui voluntarie homicidium fecerunt, pœnitentiæ jugiter ſe ſubmittant; perfectionem verò circa vitæ exitum conſequantur.

XXIV.

De his, qui homicidium non ſponte perpetraverunt, in eodem Canone, XXII. Capitulo continetur. De homicidiis non ſponte commiſſis, prior quidem definitio poſt ſeptem annorum pœnitentiam perfectionem conſequi præcipit, ſecunda verò quinquennii tempus explere.

XXV.

De his, qui adulteras habent uxores, vel ipſi adulteri comprobantur, in Concilio Ancyrano, Capitulo XIX, continetur. Si cujus uxor adulterata fuerit, vel ſi ipſe adulterium commiſerit, ſeptem annorum pœnitentiâ oportet eum perfectionem conſequi ſecundùm priſtinos gradus.

XXVI.

De Monachis & Virginibus propoſitum non ſervantibus, in libro decretorum Beati Siricii Papæ, Capitulo VI. continetur: Præterea Monachorum quoſdam, atque Monacharum, abjecto propoſito Sanctitatis, in tantam proteſtaris demerſos eſſe laſciviam, ut prius clanculo vel ſub Monaſteriorum prætextu illicitâ ac ſacrilegâ ſe contagione miſcuerint, poſtea verò in abruptum conſcientiæ deſperatione perducti, de illicitis complexibus liberè filios procrearint, quod & publicæ leges & Eccleſiaſtica jura condemnant. Has igitur impudicas deteſtabileſque perſonas à Monaſteriorum cætu clericorúmque conventibus eliminandas eſſe mandamus: quatenus retruſæ in ſuis ergaſtulis, tantum facinus continuâ lamentatione deflentes, purificato poſſint pœnitudinis igne decoquere, ut eis vel ad mortem ſaltem, ſolius miſericordiæ intuitu, per communionis gratiam poſſit indulgentia ſubvenire.

XXVII.

De his, quæ non coactè, ſed propria voluntate virginitatis propoſitum ſuſceperunt, quod delinquant, cùm nupſerint, etſi nondum fuerint conſecratæ, in libro decretorum Beati Leonis Papæ Capite XXVII. continetur: „ Puellæ, „ quæ non coactæ parentum imperio, „ ſed ſpontaneo Judicio, virginitatis „ propoſitum, atque habitum ſuſceperunt, ſi poſtea nuptias eligunt, prævaricantur, etiamſi nondum eis gratia conſecrationis acceſſit: cujus utique non fraudarentur munere, ſi in „ propoſito permanerent.

Hæc itáque, chariſſimi nobis & dilectiſſimi, quæ ſuperius annexa ſunt, in quantum miſerante Deo valuimus, inter cætera capita deflorantes, tam Sanctorum Apoſtolorum, quàm etiam Beatorum Patrum ſanctiones, ſeu etiam pro-

probabilium Beatissimorum Pontificum decreta, ut uniuscuiusque Capituli sententia continet, in brevi eloquio perstringentes ad vestri præsulatûs notitiam, & prædicationem, atque populi vobis à Deo crediti ædificationem mandavimus ministranda, atque perficienda: hortantes, vestram omnium prudentissimam sanctitatem, & procerum dilectionem, ut omnimodâ ratione non declinantes à dextris aut sinistris, sed viam Regiam incedentes constantissimè observetis Apostolica mandata. Cæterum hæc, amantissimi nobis, dedimus vobis in mandatis ut nec nos coram Deo de taciturnitate judicemur, nec vos de neglectu coram eo cogamini reddere rationem, sicut scriptum est in Dominico præcepto: *Si non* (b) *venissem, & locutus fuissem eis, peccatum non haberent.* Itaque nihil excusationis adhibentes, omnium rationabilium animarum salutem procuretis, ità currentes in agone, ut non vituperetur ministerium vestrum, sed magis de palma victoriæ bravium accipiatis, juxta egregii Apostoli dictum: habentes bonis actibus inhærendo impositam coronam justitiæ, in syderea mansione: quam vobis reddat in illum diem Justus judex, Dominus Deus, & Salvator noster Jesus Christus, qui vivit in unitate cum Deo Patre omnipotente & Spiritu Sancto per omnia sæcula sæculorum, Amen.

Hardouin. Concilior. Tomo III. pag. 1889. *& seqq.*

(b) Joannis XV, 22.

EPISTOLA
ZACHARIÆ PAPÆ
AD BONIFACIUM ARCHI-EPISCOPUM.
Anno Christi DCCXLVIII. Zachariæ Papæ VII. Childerici tertii Regis VI.

Respondet Papa variis literis per Burchardum, Episcopum Wurzeburgensem Legatum Romam missis:

1. *De forma & Ministro Baptismi.*
2. *De vagis Episcopis & Presbyteris aggregato provinciali & sacerdotali collegio devitandis, deponendis, includendis.*
3. *De Sampsonis Scoti hæresi circa Baptismum.*
4. *Laudat volumen Bonifacii de unitate Fidei Catholicæ.*
5. *Conciliis ipsus præsideat.*
6. *De Virgilii errore circa alium mundum & alios homines.*
7. *De Sede Metropolitana non Coloniæ, sed Moguntiæ figenda.*
8. *Permittit, ut successorem sibi deligat.*

Reverendissimo & Sanctissimo Fratri Bonifacio Episcopo, Zacharias Servus Servorum Dei.

SAcris liminibus Beati Apostolorum Principis Petri, & nostris obtutibus præsentatus præsens BURCHARDT dilectus nobis Episcopus, fraternæ Sanctitatis tuæ attulit affatus: per quorum scriptum tenorem agnovimus, magnum te habere certamen, & sudoriosè elaborare fraternitatem tuam, in prædicatione Evangelii Christi Dei nostri, & exhortatione Sancta Catholicæ, & orthodoxæ, rectæ fidei, quam à redemptore nostro Deo & Domino JEsu Christo per à se institutum beatum Principem Petrum, & vas electionis Paulum, omnésque Apostolos traditam suscepimus. Quibus agnitis, etsi peccatores, extensis ad æthera palmis, omni-

omnipotenti Deo immenſas egimus gratias: petentes ejus ineffabilem divinitatem, ut multo amplius confirmet, atque corroboret cor fraternitatis tuæ: & ſoſpitem, atque robuſtum corpore annuat permanere: uſquequo ejus divinitas te ſuperſtitem in hac juſſerit eſſe vita. ad perficiendum miniſterium tibi impoſitum, & ad portandum lucrum animarum in diem Chriſti JEſu: ut illam merearis audire deſiderabilem vocem, quam dicturus eſt Dominus diligentibus ſe: *Venite benedicti* (a) *Patris mei, percipite regnum vobis paratum ab origine mundi.* Erant autem inſerta in eisdem tuis affatibus diverſa Capitula: de quibus judicium atque conſilium & ſolatium Sedis Apoſtolicæ tibi dirigi flagitâſti.

I. Primum Capitulum pro Synodo Provinciæ, in quâ natus & nutritus es, quam & in gentem Anglorum & Saxonum in Britannia Inſula primi Prædicatores ab Apoſtolicâ Sede miſſi, AUGUSTINUS, LAURENTIUS, JUSTUS & HONORIUS, noviſſimè & tuis temporibus Theodorus Græcolatinus antè Philoſophus, & Athenis eruditus, Romæ ordinatus, pallio ſublimatus, ad præfatam Britanniam tranſmiſſus judicabat & gubernabat: in illa tale decretum & judicium firmiſſimè præceptum, & diligenter demonſtratum eſſe dinoſcitur, ut quicúnque ſinè invocatione Trinitatis lotus fuiſſet, quòd Sacramentum regenerationis non haberet: quod omnino verum eſt. Quia ſi merſus in fonte baptiſmatis quis fuerit ſinè invocatione Trinitatis, perfectus non eſt, niſi fuerit in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti baptizatus.

De illo autem, quod per quosdam affirmari ſcripſiſti, ut ſi Evangelicis quis verbis, invocatâ Trinitate, juxta regulam à Domino poſitam, quicunque merſus eſſet in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, quod Sacramentum ſine dubio haberet: & tam fortiter verbis Evangelicis fuiſſet conſecratum Baptiſma, ut quamvis ſceleratiſſimus quiſque hæreticus, vel ſchiſmaticus, aut latro, vel fur, ſive adulter hoc homini petenti miniſtret; tamen Chriſti eſſet Baptiſma Evangelicis verbis conſecratum. Et econtra, ſi Miniſter juſtus fuiſſet, & Trinitatem juxta regulam à Domino poſitam in lavacro non dixiſſet, verum Baptiſma non eſſet, quod dedit. Pro illis itaque immundis & incertis viris, hæreticis, atque ſchiſmaticis, qui in nomine Trinitatis petentes baptizant: ſed & de his, qui ſine invocatione Trinitatis mergunt in fonte baptiſmatis, Fraternitati tuæ notum, quid de illis ſacrorum Canonum ſeries contineat: quod & tenere te firmiter hortamur. Scriptum quippe eſt, dicente Domino: *Sancti* (b) *eſtote, quoniam & ego Sanctus ſum.* Quod ſuſcepiſti Frater à noſtro Prædeceſſore ſanctæ recordationis Gregorio, hujus Apoſtolicæ Sedis Pontifice, in eo permane: & ab Evangelica & Apoſtolica, ſeu Sanctorum Patrum tradita doctrina nullo modo declines: ſed indutus loricam fidei, & galeam ſalutis, viriliter contra nequitias Diabolicæ fraudis Apoſtolicam præſentando vitam, reſiſte. Scriptum namque eſt: *Ecce* (c) *dedi faciem tuam potentem adversùs faciem eorum: & conſtantiam tuam confortabo adversùs contentiones eorum: & erit fortior petrâ conſtantia tua.*

II. Pro Sacrilegis itaque Presbyteris, ut conſcripſiſti, qui tauros & hircos, Diis Paganorum immolabant, manducantes ſacrificia mortuorum, habentes & pollutum miniſterium, ipſique adulteri eſſe inventi ſunt, & defuncti: modò verò incognitum eſſe, utrum baptizantes Trinitatem dixiſſent, an non: & timent illi, qui vivi ſunt, quod in tali miniſterio non ſint baptizati, quibus reſpondens juſſiſti omnes baptizare. Hoc quoque obſervâſſe in ſuprà dicta Synodo Sacerdotes, ut qui vel unam perſonam de Trinitate in baptiſmo non nominaret, illud baptiſmum eſſe non poſſe. Quod pro certô verum eſt. Quia, qui unum ex Sancta Trinitate confeſſus non fuerit, perfectus Chriſtianus eſſe non poteſt. Qui enim confitetur Patrem & Filium, ſi confeſſus non fuerit Spiritum Sanctum: nec Patrem habet, nec Filium. Et qui confeſſus fuerit Patrem & Spiritum Sanctum, & Filium non fuerit confeſſus, nec Patrem habet, nec Spiritum Sanctum, ſed vacuus eſt à gratiâ Divinâ. Eos autem, quos reperiſſe affata eſt Fraternitas tua pſeudo ſacerdotes multo majoris numeri, quàm Catholicos, erroneos ſimulatores ſub nomine Epiſcoporum vel Presbyterorum, qui nunquam ab Epiſcopis Catho-

(a) Matthæi XXV, 34. (b) Levit. XXI, (c) Ezech. III.

Catholicis fuerunt ordinati, illudentes populo, & ministeria Ecclesiæ confundentes & conturbantes: aut falsos, gyrovagos, adulteros, sacrilegos, hypocritas, & multos servos tonsuratos, qui fugerunt à dominis suis, servos diaboli, transfigurantes se in ministros Christi: qui sinè Episcopo, proprio arbitrio viventes, populares defensores habentes contra Episcopos, ut sceleratos mores eorum non confringant, seorsum populum consentaneum congregant, & illud erroneum ministerium non in Ecclesia Catholica, sed per agrestia loca, per cellas rusticorum, ubi eorum imperita stultitia celari Episcopos possit, perpetrant, nec fidem Catholicam Paganis prædicant, nec ipsi fidem rectam habent, sed nec ipsa solennia verba, quæ debet unusquisque Catechumenus, si talis ætatis est, ut jam intellectum habeat, sensu cordis sui percipere & intelligere, nec docent, nec quærunt ab eis, quos baptizare debent, id est, abrenunciationem Sathanæ & cætera. Sed neque signaculo crucis Christi eos muniunt, quæ præcedere debent Baptismum: sed nec aliquam credulitatem unius Deitatis, & Sanctæ Trinitatis docent: neque ab eis quærunt, ut corde credant ad justitiam, & oris confessio fiat illis ad salutem. Hos itaque ministros Satanæ, & non Christi, ubicunque repereris, charissime nobis, aggregato provinciali & sacerdotali collegio, omnimodo devita: & à sacerdotali honore privatos, sub regula monachica & pœnitentiâ submissos, vitam finire ordinabis, ut carne afflicti ad viam quandoque redeant rectitudinis. Et si corde crediderint; oris eorum vera confessio illis fiat in salutem. Si vero non fuerint conversi, tuæ prædicationis non periet justitia. Habebis enim solatiantem te, contra malitiam malignantium, Sanctorum Apostolorum, & cæterorum probabilium Patrum canonicam sanctionem. Confortare itaque, Reverendissime mihi: & prævale in lege, in Evangelio Christi, & prædicatione Catholicæ ac orthodoxæ fidei: quia ipse glorificabit te. Tribulatio enim corporis nostri temporalis est, & finem habet: Probatio autem spem: *Spes verò* (d) *non confundit*, ùt ait Apostolus: *quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum*, *qui datus est nobis. Quis namque separabit nos à charitate Christi: tribulatio, an angustia*, &c. Etsi dejicimur frater, non perimus. Conferamus autem mortem JESU in corpore nostro: ut vita JESU in die adventûs sui in corpore nostro manifesta fiat, sicut per ejus divinam edocti sumus vocem: *Beati*, (e) *qui persecutionem patiuntur propter justitiam: quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Conforta itaque & dilectissimos nobis omnes orthodoxos Episcopos & Sacerdotes, atque Levitas vel Clericos, religiosos Abbates & Monachos, seu gloriosissimos Duces, cunctósque Optimates, Christianæ legis Servatores, ut nobis sint adjutores contra adversarios orthodoxæ fidei, omnésque hæreticos atque schismaticos, quatenus & ipsi de fructu boni operis gaudere mereantur in cœlestibus regnis, sicut scriptum est: *Qui vicerit*, (f) *faciam illum columnam in templo meo: & scribam super illum nomen meum.*

III. Inter ea scripsit Reverenda Fraternitas tua, reperisse quendam Presbyterum, genere Scotum, nomine Sampson, errantem à viâ veritatis, dicentem & affirmantem, sinè mystica invocatione, aut lavacro regenerationis posse fieri Catholicum Christianum, per Episcopalis manûs impositionem. Hoc autem qui dicit, vacuus est à Spiritu Sancto, & alienus à gratia Christi, atque à consortio sacerdotali abjiciendus. Quis enim, nisi baptizetur juxta præceptum Domini: in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, etsi per manûs impositionem consecretur, potest esse Catholicus? Hunc nequissimum virum talia prædicantem ab Ecclesia Dei Sancta condemnatum expelle: illos autem viros, qui ab hæreticis baptizati sunt, & dubietas tenet, quòd in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, non sunt baptizati, inquisitâ rei veritate, si ab erroneis sacerdotibus baptizati sunt; hos sine dubio juxta prædecessoris nostri beatæ memoriæ Gregorii Papæ, & Sacrorum Canonum traditum tibi mandatum, implere non omittas, ne in æternum pereant, sed potiùs Evangelicâ Consecratione salventur.

IV. Intuiti autem sumus & volumen à te directum universis Episcopis Presbyteris, Diaconibus, vel cæteris religiosam vitam degentibus *de Unitate Fidei Catholicæ*, &

(d) Rom. V. (e) Matth. V. (f) Apoc. III.

& doctrinam Apostolicam scriptam valde nobis acceptabilem esse cognoscas: quoniam per Spiritûs Sancti gratiam in te diffusam, charissime, hoc operari studuisti.

V. Interea per alia scripta fraternæ Sanctitatis tuæ petisti: ut sacerdos à nobis dirigatur in partibus Franciæ & Galliæ ad Concilia celebranda. Sed dum, Deo propitio, tua Sanctitas superstes existit, qui Sedis Apostolicæ, & nostram illic præsentas vicem, alium illic dirigere necessarium non est. Quos autem repereris, amantissime Frater, habentes scientiam sacræ doctrinæ, & sanctam tenentes legem, atque orthodoxam sine dubio defendentes fidem, hos mittere studè in quibus præVideris locis ad prædicandum verbum salutis.

Concilia verò aggregatis Episcopis provincialibus, ut tibi & ubi rectum videtur, celebranda procura: & quos deviantes inveneris confunde facies eorum ignominia, ut sint coram omnibus sine honore: Dominus enim Deus noster erit tecum.

Suscepimus verò & chartam conscriptam veræ, atque orthodoxæ professionis & Catholicæ unitatis, quam cum dilectissimis nobis Episcopis partis Francorum tua direxit Reverenda Fraternitas. Quam reserantes nimio gaudio sumus repleti, innumerabiles gratias agentes Deo Patri omnipotenti, quia unanimitatem eorum ad societatem nostram revocare dignatus est, ut spiritalis eorum mater lætetur Sancta Ecclesia. Nostrâ autem vice, charissime, omnes in osculo pacis Christi saluta: quia & nos dilectioni eorum gratias agentes Apostolicas misimus literas.

VI. Nam & hoc intimatum est à tua fraterna Sanctitate, quòd Virgilius ille (nescimus, si dicatur Presbyter) malignatur adversùm te, pro eo, quod confundebatur à te, erroneum se esse à Catholicâ doctrinâ: immissiones faciens Otiloni Duci Bajoariorum, ut odium inter te & illum seminaret: ajens, quod & à nobis esset absolutus, unius defuncti ex quatuor illis Episcopis, quos tua illic ordinavit fraternitas, diœcesim obtinere. Quod nequaquam verum est: *quia mentita est iniquitas sibi.* De perversâ autem & iniqua Doctrina, quam contra Deum & animam suam locutus est; si clarificatum fuerit, ità eum confiteri, quod alius mundus, & alii homines sub terra sint, hunc accito consilio ab Ecclesia pelle sacerdotii honore privatum. Attamen & nos scribentes prædicto duci evocatorias de prænominato Virgilio mittimus litteras, ut nobis præsentatus, & subtili indagatione requisitus, si erroneus fuerit inventus, Canonicis Sanctionibus condemnetur. Qui enim seminant dolores, ipsi metunt eos. Sic enim scriptum est. *Perversæ* [g] *cogitationes separant à Deo; probata autem virtus corripit insipientes.*

Pro Sidonio autem suprà dicto, & Virgilio Presbyteris, quod scripsit Sanctitas tua, agnovimus. Illis quidem, ùt condecebat, comminando scripsimus: tuæ autem fraternitati plus credulitas quam illis admittetur. Si autem placuerit Deo, vita comite, Sedi Apostolicæ eos, missis Apostolicis litteris, ùt prælatum est, evocabimus. Docuisti enim eos, & non susceperunt: & factum est in illis, sicut scriptum est, *Sapientiam* (h) *qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testam. Arenam, & salem, & massam ferri facilius est portare, quàm hominem imprudentem & fatuum & impium. Quoniam* [i] *qui minoratur corde, cogitat inania: & vir imprudens & errans cogitat stulta.* Non ergo ad iracundiam provocetur cor tuum, frater, sed in patientia tua, ubi tales repereris, admone, obsecra, increpa, ut convertantur ab errore ad viam veritatis. Et si conversi fuerint, salvâsti animas eorum: si verò in duritia permanserint; mercedem Ministerii tui non perdes: illos autem juxta Apostoli vocem devita.

VII. Alia denique scripta tuæ fraternitatis continebant, quod jam olim de Agrippina civitate scripsisti, quod Franci non perseveraverunt in verbo, quod promiserunt: & nunc moratur tua fraternitas in civitate Moguntinâ. Petîsti autem, ut cum nostro consultu pro superveniente tibi senectute, & plenâ dierum ætate, atque imbecillitate corporis, ut, si invenire potueris, alium in eandem sedem, in quâ præes, pro tui persona debeas collocare: Tu verò, charissime, legatus & missus es, ut fuisti, Sedis Apostolicæ. Nos verò adjutore Deo, consilium præbemus tuæ reverendæ Sanctitati, ut pro salute animarum rationabilium, fautore Christo, sedem, quam obtines

(g) Sap. I. (h) Eccl. XXII. [i] Eccl. XVI.

obtines Sanctæ Moguntinæ Ecclesiæ, nequaquam relinquas, ut impleatur in te Dominicum præceptum: *Qui perseveraverit* [k] *usque ad finem, hic salvus erit:* Sin verò, si Dominus dederit juxta tuam petitionem hominem perfectum, qui possit sollicitudinem habere, & curam pro salute animarum; pro tui persona illum ordinabis Episcopum, eritque in Evangelio tibi credito, & ministerio Christi portando in omni loco requirens & confortans Ecclesiam Dei. Oramus itaque Dominum & Redemptorem nostrum, ut sacris interventionibus suæ sanctæ Genitricis, semper Virginis MARIÆ Dominæ nostræ, & beatorum Principum Apostolorum Petri & Pauli orantem pro nobis fraternam Sanctitatem tuam sospitem & incolumem conservare dignetur. Deus te incolumem custodiat, reverentissime & Sanctissime Frater. Data Kalendis Maji imperante Domino Piissimo Augusto Constantino, à Deo Coronato, Magno Imperatore, pacifico, anno XXIX. Patriciatûs ejus anno septimo, indictione primâ.

Est hæc Epistola inter editas à Serario CXL. Inter Zacharianas apud Harduinum X.

[k] Matth. 10.

EPISTOLA ZACHARIÆ PAPÆ AD S. BONIFACIUM.

Anno Christi DCCLI. Zachariæ Papæ X. Pippini Ducis IX.

Reverentissimo & Sanctissimo Patri Bonifacio, Coepiscopo, Zacharias Episcopus Servus Servorum Dei.

Respondet Epistolæ & variis Quæstionibus, per Lullum missum S. Bonifacii propositis.

BEnedictus Deus, Pater Domini nostri Jesu Christi, qui dispersa congregat, & congregata conservat: augétque fidem & fiduciam servis suis ad prædicandum verbum Evangelii Jesu Christi Domini nostri, cum eodem Patre & Spiritu Sancto in unitate viventis in sæcula sæculorum: ipsi gloria & laus, qui adjutor & protector est in se credentibus. Ipse enim dixit: *Qui credit in me,* (a) *vitâ vivet & non morietur:* Quoniam *ego* (b) *sum via, vita & veritas.* Laudamus & superexaltamus nomen ejus læti, gaudentes, per harum gerulos, & Sanctæ fraternitatis tuæ litteris superstitem te in hac vita, & in Domino te valere cognoscentes, petentes immensam Dei nostri Divinitatem, ut ad prædicandum multò amplius Evangelii atque Sanctæ Fidei ejus Sacramentum longævum te conservet, suáque protectione te muniat, & ab adversantium insidiis piè miserendo custodiat. Suggessit itaque fraterna sanctitas tua in suis apicibus, (c) quod prædecessor noster beatæ memoriæ Gregorius, hujus Sedis Apostolicæ Præsul, dum ad prædicandum verbum Evangelii, tuam misisset fraternitatem in Germaniæ partibus, & gentibus illis Paganis, verbo pollicitationis te esse munitum: ità ut Orthodoxos Episcopos, ac Presbyteros, vel quosque reperire potuisses in verbo exhortationis perfectos, ampliùs confirmares & eis communicares. Quod & factum est. Si quos verò seductores Episcopos, aut pseudo presbyteros, vel quos-

[a] Joannis XI, 25, 26. [b] Joannis XIV, 6.
[c] Gratianus XI. Qu. 1, *Quod Prædecessor.*

quosque à recto fidei tramite deviantes reperisses, nulla tibi cum eis esset communio: quod, te Deo solatiante, usque ad præsens spiritualiter servâsse confessus es. Vel si omnino propter principalem & humanum favorem Gentis Francorum, dum ad eos accessisses, corporaliter abstinere non valuisti, cogente necessitate Ecclesiarum Dei; & tamen in eorum consilio & consensu communionis anima tua non est coinquinata. Itaque propter hoc, quod cum eis conversatus es, non consentiens iniquitati eorum, nullum tibi est detrimentum coram Deo. Te enim prædicante, si obedirent, salvi essent: Sin autem in iniquitate permanent, ipsi peribunt; *tu* (a) *autem*, juxta Prophetæ dictum, *salvâsti animam tuam.*

De Episcopis autem Francorum, & palliis scripsisti, quod juxta promissionem suam nondum impleverunt: qui si impleverint juxta verbum, habebunt ex eo laudem: sin verò aliter egerint, ipsi videbunt. Nos enim, Divinâ gratiâ largiente, quod gratis accepimus, gratis damus. Tua quidem benigna voluntas propter hoc à nobis suscepta est.

Igitur hoc petisti, ut Monasterium in vastissima solitudine, & in medio gentium, quibus prædicas, constitutum, & à te fundatum: atque in honore Salvatoris Dei nostri dedicatum, ubi etiam & monachos sub regula S. BENEDICTI degere ordinâsti, illud venerabile Monasterium nomini tuo, privilegio sedis Apostolicæ munire deberemus. Quod votis tuis acquiescentes ordinavimus juxta desiderium & petitionem tuam. Congruit enim, Divini Ministerii prædicatorem, optimúmque ministrum ad desiderata pertingere, & cœptum bonum opus usque in finem perficere, sicut scriptum est in Dominico præcepto: *Qui perseveraverit* (e) *usque in finem, hic salvus erit.* Et: *Beatus* (f) *Servus ille, quem cùm venerit Dominus, invenerit sic facientem.* Etenim *super omnia bona constituet eum.* Interea prædictus tuus gerulus Lul, cum cæteris suis comitibus, quæ injuncta fuerunt à tua fraterna sanctitate tam verbo quàm per scripta, omnia liquidiùs suggerentes innotuerunt. De quibus tam in verbo responsum dantes, & per scripta tuæ remisimus fraternitati. Continebant enim Capitula in pyctacio ab eis porrecto, quæ inferiùs annexa sunt: de quibus flagitâsti à nobis, quæ recipienda, quæ respuenda sint. In primis de volatilibus, id est, graculis, & corniculis, atque ciconiis, quæ omnino cavendæ sunt ab esu Christianorum. Etiam & fibri & lepores, & equi sylvatici multò amplius vitandi. Attamen, Sanctissime frater, de omnibus è Scripturis Sacris bene compertus es.

De *igne* autem *Paschali* quod inquisîsti, à priscis Sanctis Patribus, ex quo, per Dei & Domini nostri Jesu Christi gratiam, & pretioso sanguine ejus Ecclesia dedicata est; quintâ feriâ Paschæ, dum sacrum Chrisma consecratur, tres lampades magnæ capacitatis, ex diversis candelis Ecclesiæ oleo collecto, in secretiori Ecclesiæ loco, ad figuram interioris tabernaculi insistente, indeficienter cum multa diligentia inspectæ ardebunt, ità ut oleum ipsum sufficere possit usque ad tertium diem. De quibus candelis Sabbatho Sancto, pro sacri fontis baptismate sumptus ignis, per sacerdotem renovabitur. De Chrystallis autem ut asseruisti, nullam habemus traditionem.

De his, qui Regio morbo vexantur, inquisîsti, sive homines, sive equi sint, quid faciendum sit de illis? Si homines ex nativitate, aut genere istius morbi sunt, hi extra civitatem conversari debebunt: Eleëmosynam verò accipiendam à populo non vetari. Si autem contigerit magnum vel parvum, non nativitate, sed superveniente ægritudine vexari: non est projiciendus: sed, si possibile est, curandus: attamen in Ecclesia, dum ad communionem venerit, post omnium suppletionem erit ingressurus ad participandum munus. Equi verò, qui præfato morbo fuerint coinquinati, si curari non valuerint, in puteis & foveis projiciendi sunt: ne ejusdem contagione cæteri coinquinentur. De animalibus autem, quæ à furentibus, id est, rabidis lupis, & canibus fuerint lacerata, oportet ea à cæteris separari: ne furentes & mordentes cætera coinquinent. Quod si pauca sunt, ut suprà diximus, in foveam projicienda sunt.

Nam & hoc inquisivit fraternitas tua: si licet Sanctimoniales fœminas, quemadmodum viris, sibi invicem pedes abluere, tam in Cœna Domini, quàm

[d] Ezechielis XXXIII, 5, 9. [e] Matthæi X, 22. (f) Matthæi XXIV, 46.

quàm in aliis diebus. Hoc Dominicum præceptum eſt, quod qui per fidem impleverit, habebit ex eo laudem. Etenim viri & mulieres unum Dominum habemus, qui in cœlis eſt.

Pro benedictionibus autem, quas faciunt Galli, ut nôſti frater, multis vitiis variantur. Nam non ex Apoſtolicâ traditione hoc faciunt, ſed per vanam gloriam operantur, ſibi ipſis damnationem adhibentes. Dum ſcriptum eſt: *Si quis* (g) *vobis Evangelizaverit præter id, quod Evangelizatum eſt, anathema ſit.* Regulam Catholicæ Traditionis ſicut ſuſcepiſti, frater amantiſſime, ſic omnibus prædica, omnéſque doce, ſicut à ſancta Romana, cui Deo auctore deſervimus, Eccleſia accepiſti.

Inquiſiſti etiam & hoc, *Si* (h) *ante triceſimum annum*, liceat ſacerdotem ordinari. Bonum & congruum eſt, chariſſime, ſi fieri & inveniri poteſt, ut provectæ ætatis & boni teſtimonii viri, juxta Sacrorum Canonum inſtituta, ordinentur Sacerdotes. Si autem minimè reperiuntur, & neceſſitas expoſcit, à viginti quinque annorum, & ſuprà, Levitæ, & Sacerdotes ordinentur, quemadmodum in lege Domini continetur.

De Milone (*i*) autem, & ejuſmodi ſimilibus, qui Eccleſiis Dei plurimùm nocent, ut à tali nefario opere recedant, juxta Apoſtoli vocem *opportunè* (k) *importunè* prædica. Si acquieverint admonitionibus tuis, ſalvabunt animas ſuas: ſin verò, ipſi peribunt obvoluti in peccatis ſuis; tu autem, qui rectè prædicas, non perdes mercedem tuam.

Nam & hoc inquiſiſti, poſt quantum temporis debet lardum comedi? Nobis à patribus inſtitutum pro hoc non eſt. Tibi autem petenti, conſilium præbemus, quod non oporteat illud mandi, priuſquam ſuper fumo ſiccetur, aut igne coquatur. Si verò libet, ut incoctum manducetur, poſt Paſchalem feſtivitatem erit mánducandum.

Epiſcopus autem condemnatus, de quo quæſiſti, qui pugnator & fornicator exiſtit, atque res Eccleſiæ poſt degradationem, ſibi vendicare nititur, hic omnino ac deteſtabiliter reſpuendus eſt. *Quæ enim* (l) *portio infideli cum fideli? aut quæ communio Chriſti ad Belial?* Hos Sanctorum Patrum traditiones, & Sanctorum Canonum inſtituta condemnaverunt.

De Ordinatione etiam Presbyterorum, & Diaconorum, qui cogente, neceſſitate, & paupertate rogantium, non legitimis temporibus & diebus, ad te pervenerunt, ſi aliquam haberes ex hoc offenſionem, inſinuâſti. Dicimus autem tibi, frater: Bene noſti, quod ſacri Canones docent, aptis temporibus Sacerdotes ordinandos. Attamen in eo, quod à te, propter zelum fidei actum eſt, à Domino Deo noſtro indulgentiam poſtulemus.

De Cenſu autem Eccleſiarum, id eſt, ſolidum de caſata (*m*) ſuſcipe, & nullam habeas hæſitationem, dum ex eo poteris Eleëmoſynam tribuere, & opus perficere Sanctarum Eccleſiarum, juxta Canonum inſtituta. Si quos verò Presbyteros, qui de laicis promoti fuerunt, & antè criminalibus cauſis obvoluti, celantes peccatum ſuum ordinati ſunt, poſtmodum verò manifeſtata eſt eorum iniqua actio; hos à ſacerdotali habitu privatos pœnitentiæ ſubmitte. Non enim odit Deus peccantem & confitentem, ſed peccantem & negantem.

Nam & hoc flagitâſti à nobis, ſi liceat perſecutionem Paganorum fugere, an non? Et pro hoc ſalutare conſilium damus, frater. Si fieri poteſt, & locum inveneris, inſta ad prædicandum illis: ſi autem ſupportare non valueris eorum perſecutionem, habes præceptum Dominicum, ut in aliam (*n*) ingrediaris civitatem.

Nam & hoc inquiſiviſti, quid faciendum ſit de excommunicato Epiſcopo, & Apoſtolicam authoritatem negligente. Hic deteſtabilis eſt coram Deo & hominibus, cujus condemnationi incondemnatus non communicabit. Ipſi enim condemnabuntur in die iræ & revelationis Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, dum ſederit ad judicandum genus humanum,

(*g*) Galat. I, 8. (*h*) Gratianus Diſtinct. 78. Si triginta.

(*i*) Carolus Martellus Rigobertum Epiſcopatu Remenſi deturbavit, & cuidam Miloni, ſolâ tonſurâ Clerico, dedit Epiſcopatum. *Adnotatio P. Jacobi Sirmondi S. J. ex Flodoardi L. II. cap. 2.*

(*k*) II. Timoth. 2. (*l*) II. Corinth. XV.

(*m*) Annis ſingulis de unaquaque caſata (*familia* vel *domo*) ſolidus, id eſt duodecim Denarii ad Eccleſiam vel Monaſterium reddantur. *Synodi Liptinenſis Capite II. ſupra.*

(*n*) Matth. X.

num, ficut fcriptum eft: *Superbis* (o) *ego refiftam, dicit Dominus.*

Etenim de Sclavis, Chriftianorum terras inhabitantibus, fi oporteat cenfum accipere, interrogafti frater. Hoc quidem confilio non indiget, dum rei caufa eft manifefta. Si enim fine tributo federint, ipfam quoque propriam fibi vendicabunt terram. Si verò tributum dederint, nôrunt dominatorem ipfam habere terram.

Nam & hoc flagitafti à nobis, Sanctiffime frater, in facri Canonis prædicatione, quot in locis Cruces facere debeamus, tuæ fignificemus Sanctitati. Votis autem tuis clementer inclinati, in rotulo dato prædicto Lul, religiofo Presbytero tuo, per loca, figna Sanctæ Crucis quanta fieri debeant, infiximus. His ita fe habentibus, Domini deprecamur clementiam, licet peccatores, ut fuo te muniat & confortet auxilio, nófque annuat profperitatis tuæ femper læta fufcipere nuncia. Deus te incolumem cuftodiat reverentiffime frater. Data pridie nonas Novembris, imperante Domino piiffimo Augufto Conftantino à Deo coronato, magno Imperatore ANNO XXXII. Imperii ejus anno undecimo. Indictione quinta.

Epiftola CXLII. inter Bonifacianas à Serario editas; Zachariæ XII. apud Harduinum.

(o) Jacob. IV.

CONVENTUS IN VILLA DURIA.

Pippinus Dux Francorum Conventum Procerum celebrat in Villa Duria. Anno Chrifti DCCXLVIII.

PIppinus Princeps in Villa, quæ dicitur (a) Duria, Menfe Martio Synodum congregare juffit pro Ecclefiarum reftauratione, & caufis pauperum, viduarúmque, & orphanorum corrigendis, juftitiífque faciendis. *Annales Metenfes.* Non tantùm anno 761. proximo, fed infuper aliis annis hujus Sæculi octavi Pippinum Duriæ Conventus, Campos Maji, alii Synodos celebrâffe volunt, puta annis 764. 765. Pippinum; annis 775. 776. 777. Carolum: adnotavit *Eckhartus L. XXIV. fuis locis ex Annalibus Francorum.*

Adnotatio. Refero hos Conventus inter Synodos, quod & Synodographi varii fecerunt de conventibus in Villa Duria & Wormatiæ celebratis à Pippino & Carolo, licet eorum Conventuum acta hactenus detecta non fint. At ex Summario ab Annalifta relato difcimus, in hoc actum de Ecclefiarum reftauratione: & infra videbimus Acta Ecclefiaftica, quæ Binium & Sirmondum latuerant, à Mabillonio, aliífque detecta fuiffe.

(a) *Duria Villa* (nunc Marcodurum) civitas eft media inter Coloniam & Aquisgranum, Palatio Regum Francorum olim nobilis: poft urbs Imperii Germanici fuit; nunc eft fubdita Duci Juliacenfi, Electori Palatino.

SYNODUS IN AUSTRASIA

LOCI INCERTI, TEMPORE PIPPINI REGIS,

Circa Annum Chrifti 752.

In quo Monachis Fuldenfibus fuper ufu vini difpenfatio conceffa fuit propter ægros & imbecilles.

ALtero anno poft extructam Fuldæ Ecclefiam, S. Bonifacius Epifcopus iterum Fuldam properans, ad novellum Cœnobium pervenit fuum; quod jam tunc propter meatum fluminis Fulda vocari inchoaverat.

Vifis Fratribus, falutatífque, penes ipfos complures exegit dies; in quibus novellos Monachos fuos inftruere curavit, & monafticæ Regulæ difciplinas fecundùm fanctæ Scripturæ traditionem ftatuere apud ipfos non ceffabat.

Qui

Qui cùm fratribus ſacras expoſuiſſet Scripturas, & quod nuſquam vinum Monachorum legerat eſſe: conſenſu omnium decretum eſt, ut apud illos nulla potio fortis, quæ inebriare poſſit, ſed tenuis cereviſia biberetur. Quod poſt plures annos, creſcente familia, propter ægrotos & imbecilles, tempore PIPPINI Regis, SYNODALI Decreto immutatum eſt: aliqui (a) tantùm ex fratribus uſque ad finem vitæ ſuæ ſe à vino, & cæteris fortibus potionibus abſtinuerunt.

Vita S. Sturmii, Tomo II. Tertii Sæculi Benedictini à Mabillone edita pag. 276.

[c] *Forte* tamen. Adnotat Mabillonius.

EPISTOLA
S. BONIFACII
ARCHI-EPISCOPI
Ad STEPHANUM II. Papam.

Quâ Legationem Apoſtolicæ Sedis prorogari ſibi petit.

Domino Excellentiſſimo, & præ cæteris Pontificibus præferendo & amando, & Apoſtolatûs privilegio prædito, Stephano Papæ, Bonifacius exiguus Epiſcopus, Diſcipulus Romanæ Eccleſiæ, optabilem in Chriſto charitatis ſalutem.

SAnctitatis veſtræ Clementiam intimis ac viſceratis obnixè flagito precibus, ut familiaritatem & unitatem ſedis Apoſtolicæ ab almitatis clementia impetrare & habere merear, & in diſcipulatu pietatis veſtræ, Sedi Apoſtolicæ ſerviendo, ſervus veſter fidelis ac devotus permanere poſſim, eodem modo, quo antè ſub tribus præceſſoribus veſtris, Apoſtolicæ ſedi ſerviebam, venerabilis memoriæ duobus GREGORIIS, & ZACHARIÆ (a) qui me ſemper hortatione & auctoritate litterarum ſuarum muniebant & adjuvabant. Quod & pietatem veſtram agere deprecor, ut præceptum Paternitatis veſtræ eo meliùs perficere & implere poſſim. Nam ſi quid, in iſtâ legatione, Romanæ (b) per XXX. & VI. (c) annos fungebar, utilitatis Eccleſiæ præfatæ peregi, adhuc implere & augere deſidero. Si autem minùs peritè aut injuſtè à me factum aliquid vel dictum reperitur, Judicio Romanæ promptâ voluntate & humilitate emendare me velle ſpondeo. Interea deprecor, ut pietas Domini mei non indignetur, quia tam tardè miſſum meum & litteras ad præſentiam veſtram direxi. Sed hoc idcirco contigit, quia præoccupatus fui in reſtauratione Eccleſiarum, quas Pagani incenderunt, qui per titulos & cellas noſtras pluſquam XXX. Eccleſias vaſtaverunt & incenderunt. Et hæc fuit occaſio tarditatis litterarum & appellationis Paternitatis veſtræ, & non aliqua negligentiæ incuria.

Inter editas à Serario eſt hæc Epiſtola XCI.

(a) Zacharias Papa obiit 752. 14. Martii. Stephanus II. coronatus 26. Martii h. a.
(b) *Alii legunt*: Legatione Romana, quâ per 36. annos fungebar.
(c) Ab anno 717. ap 753. fluxere 36. anni obitæ Legationis Apoſtolicæ per Germaniam, Bajoariam, Franciam.

EPISTOLA S. BONIFACII ARCHI-EPISCOPI, AD STEPHANUM II. PP.

Quâ Trajectensem Ecclesiam, à Dagoberto I. Coloniensi Episcopo donatam, petit immediatè subjici Romano Pontifici.

Venerando ac diligendo Domino, Apostolatûs privilegio prædito, Stephano Papæ, Bonifacius exiguus Legatus, vel missus Germanicus Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ, optabilem in Christo charitatis salutem.

(*a*) NAm tempore Sergii, Apostolicæ Sedis Pontificis, venit ad limina Sanctorum Apostolorum Presbyter quidam miræ abstinentiæ & Sanctitatis, generis Saxonum, nomine Willibrord, & alio nomine, Clemens vocatus, quem præfatus Papa Episcopum ordinavit, & ad prædicandam Paganam gentem Fresonum, transmisit in littoribus Oceani occidui. Qui per L. annos prædicans, præfatam gentem Fresonum maxima ex parte convertit ad fidem Christi, fana & delubra destruxit, & Ecclesias construxit, & Sedem Episcopalem & Ecclesiam in honore Sancti Salvatoris constituens in loco & castello, quod dicitur Trajectum, & in illa Sede & Ecclesia Sancti Salvatoris, quam construxit, prædicans usque ad debilem senectutem permansit: & sibi Coepiscopum ad ministerium implendum substituit, & finitis longævæ vitæ diebus, in pace migravit ad Dominum. Princeps autem Francorum Carolomannus commendavit in sedem illam constituendum & ordinandum Episcopum, quod & feci. Nunc autem Coloniensis Episcopus (*b*) illam Sedem præfati Episcopi Clementis, à Sergio Papa ordinati, sibi usurpat, & ad se pertinere dicit, propter fundamenta cujusdam destructæ à Paganis Ecclesiæ: quam Willibrordus dirutam usque ad solum in Castello Trajecto repperit, & eam proprio labore à fundamento construxit, & in honore S. Martini consecravit. Et refert, quia ab antiquo Rege Francorum Dagoberto (*c*) castellum Trajectum cum destructa Ecclesia ad Coloniensem Parochiam donatum in ea conditione fuisset, ut Episcopus Coloniensis gentem Fresorum ad fidem Christi converteret, & eorum prædicator esset: quod & ipse non fecit. Non prædicavit, non convertit Freseos ad fidem Christi, sed Pagana mansit gens Fresorum, usque quo venerandus Pontifex Rom. sedis Sergius supradictum servum Dei Willibrordum Episcopum ad prædicandum supradictæ genti transmisit, qui illam gentem, ùt præfatus sum, ad fidem Christi convertit. Et modò vult Coloniensis Episcopus sedem supradicti Willibrordi prædicatoris sibi contrahere, ut non sit Episcopalis sedes subjecta Rom. Pontifici, prædicans gentem Fresorum. Cui respondebam, ut credidi, quod majus & potius fieri debeat præceptum Apostolicæ Sedis, & ordinatio Sergii Papæ, & legatio venerandi prædicatoris Willibrordi, ut & fiat sedes Episcopalis subjecta Rom. Pontifici, prædicans gentem Fresorum, quia magna

(*a*) Deest initium Epistolæ hujus XCVII. inter Bonifacianas à Serario editas, uti & finis.

(*b*) Hildegarius. Sedit in Cathedra Coloniensi ab 750. ad 753., quo anno in expeditione Pippini contra Saxones interemptus fuit à Saxonibus haud procul Visurgi. *Annales Newenariani & Pithoeani.*

(*c*) Rex Dagobertus I. circa annum 631., videtur S. Cuniberto donâsse Trajectum castrum ad Rhenum. *Môrckens in conatu Chronolog. Archi-Epp. Colon.* pag. 43.

magna pars illorum adhuc pagana eſt; quàm deſtructæ eccleſiolæ fundamenta diruta, & à Paganis conculcata, & per negligentiam Epiſcoporum derelicta. Sed ipſe non (*d*) conſentit. Sed modo Paternitatis veſtræ judicio mihi intimare dignemini: & ſi hoc juſtum ſit reſponſum, & vobis placeat, quod illi Colonienſi Epiſcopo reddidi, veſtrâ auctoritate roborare, ut præceptum Sergii Papæ, & Sedes illa ſtabilis permaneat. Sic enim poteſtis nos, ſi vobis placet, adjuvare, ſi de Scrinio Eccleſiæ veſtræ exemplare jubetis, & mihi tranſmittere, quidquid præfato Epiſcopo Willibrordo ordinato Sanctus Sergius præciperet & conſcriberet, ut ex auctoritate Sanctitatis veſtræ contradicentes convincere & ſuperare valeam. Si autem aliter juſtius Sanctitati veſtræ videatur, conſilium Paternitatis veſtræ mihi inſinuare dignemini, ut ſequar. . . . .

(*d*) Hildegarius fretus poſſeſſione antiqua ſe oppoſuit S. Bonifacio; & reapſe Trajectenſis Eccleſia ſubjecta manſit Metropolitano Colonienſi uſque ad 1549.

CONCILIUM MOGUNTINUM

Circa annum Chriſti DCCLII. Stephani II. Papæ I. Pippini Regis I.

In eo Lullus Moguntiæ ordinatur Epiſcopus à S. Bonifacio, & cæteri Epiſcopi & Abbates olim conſtituti confirmantur.

NOviſſimè . . . præcepto Romani Pontificis & conſenſu Venerandi Principis Pippini, & Synodalis auctoritatis licentiâ, & omnium Epiſcoporum, & Abbatum, nec non Canonicorum, & Monachorum, omniúmque Chriſtianorum ad ſuam Diœceſin pertinentium profectus eſt. Sed & Lullum ante juramento conſtrinxit, dicens: Equidem animosè proficiſcor, quocunque me Divina gratia dirigere voluerit. Nunc autem da fidem, ubicunque obierim, meum corpus ad deſtinata transferas. Et ille quidem ſpopondit, ſe omnia pro poſſibilitate cuſtodire.

Ex Supplemento vitæ Bonifacianæ, à Willibaldo conſcriptæ, apud Henſchenium Tomo I. Act. Ss. ad diem V. Junii. pag. 475.

Poſt hæc . . . non multis tranſactis annorum curriculis contigit B. Bonifacio relatu didiciſſe S. Willibrordum (*a*) ex hac peregrinatione ad cœleſtem patriam obitu felici migrâſſe. Mox ut hæc audivit, pro tanti viri morte graviter ingemuit. Inter graviſſima doloris lamenta profundíque gemitus ſuſpiria, obviavit illi mente, quantocius Synodum coadunare deberet. Nec mora; convenientibus in unum Epiſcopis, omníque choro Eccleſiaſtici ordinis, cum conſenſu illorum omnium, & cum decreto Pippini Regis (qui tunc Carolomanno fratre defuncto Rex effectus eſt) LUL venerabilem virum Moguntinæ Sedis ſibi elegit ſucceſſorem. Sturmium (*b*) verò venerabilem in Cœnobio Fuldenſi conſtituit Abbatem, præcipiens illi curam gerere gregis commiſſi. Willibaldo quidem Paſtoralis officii regimen in loco Heyſtede commendavit, & Burchardo ejuſdem civitatis parochiam in Wirceburch delegavit. Wigbertum quoque in Monaſterio, quod nuncupatur Hersfelda, fratrum conſtituit gubernatorem. Hæc quoque B. Bonifacius, Martyrque futurus, ut ſapiens architectus cuncta diſpoſuit; & adhibitis ſibi aliquantis fratribus navim conſcendens, Trajectum uſque pervenit.

Vita tertia Bonifaciana apud Henſchenium in actis Sanctorum, ad diem V. Junii pag. 482.

 CONCI-

(*a*) Willibrordus obiit VII. Idus Novembris DCCXLVI. juxta Ubbonem Emmium L. W. Friſiæ. MABILLON *Sæculi III. Benedictini Parte I. pag.* 614. Anno 739. obitum S. Willibrordi ſtatuit collocandum *ex Theofrido Abbate Epternacenſi, Bertelio & Miræo.* Quo admiſſo Biographus Tertius non attendiſſe videtur ad eum annum, quum dixit, MOX AB AUDITâ MORTE S. Willibrordi eam Synodum, in qua Lullus in ſede Moguntina Succeſſor ordinatus fuit; Pippino Rege, qui hoc nomen non ante 752. aſſumpſit, celebratam fuiſſe, quæ nonniſi anno hoc, aut proximo 753. coacta fuit.

(*b*) Lull ſolus Epiſcopus inauguratus, Reliqui quatuor duntaxat confirmati, non inſtituti fuerunt.

CONCILIUM METENSE.

Anno Chriſti DCCLIII. Stephani Papæ II. Pippini Regis II.

TITULI CAPITULORUM.

CAPITULA.

I. De Inceſtis.

SI homo inceſtum commiſerit de iſtis cauſis, de Deo ſacrata, aut commatre ſua, aut cum matrina Spirituali de fonte & confirmatione Epiſcopi, aut cum matre & filia, aut duabus ſororibus, aut cum fratris filia aut ſororis filia, aut nepote, aut cum conſobrina atq; ſobrina, aut cum amitâ vel matertera. De his criminibus pecuniam ſuam perdat, ſi habet, & ſi emendare ſe noluerit, nullus eum recipiat, nec cibum ei donet; & ſi hoc fecerit, LX. ſolidos Domno Regi componat, uſque dum ſe ipſe homo correxerit. Et ſi pecuniam non habet, ſi liber eſt, mittatur in carcerem uſque ad ſatisfactionem: ſi ſervus aut libertus eſt, vapuletur plagis multis: & ſi Dominus ſuus permiſerit, eum amplius in tale ſcelus cadere, ipſos LX. ſolidos Domno Regi componat.

II. De Eccleſiaſticis viris.

De Eccleſiaſticis verò, qui ſupradicta facinora commiſerint, ſi bona perſona fuerit, perdat honorem ſuum: minores verò vapulentur, aut in carcerem recludantur.

III. De Presbyteris & Clericis, ut eos Archidiaconus convocet ad Synodum.

De Presbyteris & Clericis ſic ordinamus, ut Archidiaconus Epiſcopi eos ad Synodum commoneat unà cum comite: & ſi quis contempſerit, comes eum diſtringere faciat, ut ipſe Presbyter, aut defenſor ſuus LX. ſolidos componat, & ad Synodum eat. Et Epiſcopus ipſum Presbyterum, vel Clericum juxta Canonicam authoritatem dijudicari faciat. Solidi verò LX. de ipſa cauſa in Sacellum Regis veniant. Et ſi aliquis per violentiam Presbyterum, aut Clericum aut inceſtuoſum contradixerit, tunc Comes ipſam perſonam per fidejuſſores poſitam ante Regem faciat unà cum miſſo Epiſcopi venire. Et Domnus Rex diſtringat, ut cæteri emendetur.

IV. De Teloneis, unde exigi non debeant.

De Teloneis verò ſic ordinamus, ut nullus de victualio, & carris, quæ abſque negotio ſunt, teloneum prehendat. De Saumis ſimiliter ubicumque vadunt, & de peregrinis ſimiliter conſtituimus, qui propter Deum ad Romam, vel alicubi vadunt, ut ipſos per nullam occaſionem ad pontes, & ad excluſas, aut navigio detineatis: nec propter ſcrippa ſua ullo peregrino calumniam faciatis, nec ullum teloneum eis tollatis. Et ſi aliquis hoc fecerit, qualiſcunque homo hoc comprobaverit, nos de LX. ſolidis XXX. illi concedimus, & illi alii in Sacellum Regis veniant.

V. De Moneta.

De Moneta conſtituimus, ut ampliùs non habeat in libra penſante, niſi XXII. ſolidos, & de ipſis XXII. ſolidis mone-

monetarius accipiat solidum unum, & illos alios Domino, cujus sunt, reddat.

VI. De immunitatibus conservandis.

Ut emunitates conservatæ sint.

VII. De Justitia facienda.

Ut omnes Justitias faciant tam publici, quàm Ecclesiastici. Et si aliquis homo ad palatium venerit pro causa sua, & antea Comiti non innotuerit in mallo ante Rachemburgios, aut si causa sua ante Comitem in mallo fuit ante Rachemburgios, & hoc sustinere noluerit, quod ipsi ei legitimè judicaverint; si pro istis causis ad palatium venerit, vapuletur: & si major persona fuerit, Regis arbitrium erit. Et si reclamaverit, quod legem ei non judicâssent, tunc licentiam habeat ad palatium venire pro ipsa causa: & si ipsos convincere potuerit, quod legem ei non judicâssent, secundùm legem contra ipsum emendare faciat. Et si Comes & Rachemburgii ei convenire potuerint, quod legem ei judicâssent, & ipse hoc recipere noluerit, hoc contra ipsos emendare faciat.

VIII. De Ecclesiasticis viris, qui se reclamare ad palatium veniunt.

Similiter de Ecclesiasticis, si ad palatium venerint de eorum causa se reclamare super eorum seniore, vapulentur, nisi senior suus pro sua causa transmiserit.

Sirmondus Tomo II. Concil. Galliæ pag.5.

Cl. Eckartus L. XXIV. *rerum Franc.* §. XXXVI. ad annum 756. Synodum differt, eámque ex Compendiensis & Vernensis Synodorum Canonibus conflatam conjicit; eo quod inter hujus & illarum Synodorum Canones similitudo sit. Sed hoc argumento quot Synodi difflarentur? cùm nihil sit frequentius in Synodis, quàm anteriorum canones repetere, suis intermiscere, &c.

CONCILIUM CONSTANTIENSE.

Anno Christi DCCLIX. Pauli Papæ III. Pippini Regis VII. sub Sidonio (*b*) Episcopo.

In quo S. Othmarus Abbas Cœnobii S. Galli à Lamberto calumniosè accusatus, carceri includitur.

WArinus & Ruodhardus, qui tunc temporis totius Alamanniæ curam administrabant, diabolo suadente, immanissimo avaritiæ morbo præventi, res Ecclesiarum sub sua potestate sitarum, magna ex parte in proprietatis suæ Dominium per vim contraxerunt. Qui cùm sibi de Possessionibus B. Galli per plura eodem violentiæ ausu vendicâssent; Vir Dei Othmarus, non possessionibus terrenis inhians, sed cœnobialis vitæ defectum præmetuens, Pippinum Regem adiit, ipsique Tyrannicam eorum præsumptionem exposuit, pariter protestatus, grave eum crimen incursurum, si eorum actibus consentiendo faveret. Quâ causâ benevolus Princeps utrumque conveniens, interminatus est eis, gratiâ suâ illos omnimodis cariturs, si non Ecclesiis Dei, quæ injustè abstraxerunt, absque recrastinatione restituerent. At illi patriam repetentes, vitio rapacitatis infecti, & bestiali sævitia efferati, jussionem Regiam neglexerunt. Virum etiam Dei Othmarum, cùm pro hac re iterum Principem adire vellet, missis clanculum post eum militibus, vinculis injectum, per vim reduci fecerunt, nec non & Lambertum quendam, qui fratribus ejus professione conumeratus erat, non vitæ Sanctitate; persuaserunt, ut ei factâ quâdam machinatione luxuriæ crimen impingeret, id elaborantes, ut sanctitate ejus hujusmodi suspicionibus infamatâ deponendi eum occasionem invenirent. Quâ causâ plurimi, tam dolosæ factionis ignari, ad *Concilium* evocantur.

Itaque vir venerabilis castitate, integer vitæ, ac morum maturitate grandævus in medio Cœnobii collocatur, & in ejus accusationem Lambertus, falsitatis minister, coram omnibus præsentatur, acceptáque loquendi licentiâ, veritatis obli-

(*a*) Sidonius, Episcopus Constantiensis Ecclesiæ, & Abbas Augiæ, B. Othmarum in Synodo de adulterio accusatum damnavit, mox missum in exilium. *Hepidanus, in Annalibus ad annum DCCXLVI.*

oblitus, falſitatis aſſertor dixit, ſe quandam fœminam nôſſe, quæ à viro beato vim pollutionis fuiſſet perpeſſa. Ad quod fertur nullum penitus dediſſe reſponſum: cúmque à plurimis reſpondere cogeretur objectis hujuſmodi, dicto temperavit eloquium: fateor, inquit, me ſupra modum in multis peccâſſe, de hujus autem objectione criminis ſecreti mei inſpectorem Deum invoco. Illis autem, ut hujus facti ſe excuſatione purgaret attentiùs ei aſſiſtentibus, mente ſecurus, conſcientiâ liber, tacitus perduravit: & quia accuſandi licentiam apud Judices patere cognovit, maluit pro ſinceritate ſui pectoris Divino, quàm humano, pro excuſatione criminis placere Judicio. Mox ergo, ùt cunctis clareſceret, ipſius caſtimóniam falſo fuiſſe infamatam; Lambertum ultio Divina corripuit. Nam febrium vexatione pervaſus, paulatim reſoluto membrorum vigore, contrahi cœpit, ſicque omnibus membris ſtatûs ſui amittentibus rectitudinem, vel formam, capite ad terram more quadrupedum inclinato, non ſolùm deformitate figuræ terribilis, verùm etiam vivâ voce in Sanctum Dei peccâſſe omni tempore fatebatur.

Concilio autem iniquè inchoato, iniquiùs terminato, Vir Dei Othmarus (*d*) apud villam Potamum palatio incluſus eſt.

Ex Walafrido Strabo, Abbate Augienſi, in Libro de vita S. Othmari.

Apud Goldaſtum Tomo I. rerum Alamannicarum Cap. IV. V. VI.

Et apud Mabillonium Sæculi III. Benedictini Parte I.

(*b*) Obiit S. Othmarus hoc anno 759. plenus Sanctitate meritorum in ſuo exilio, quod erat in Inſula Rheni, *Stein*, nuncupata, XVI. Kalend. Decembris. *P. Sigiſmundus Calles in Annalibus Eccleſiaſticis Germaniæ* corrigit Hepidani Annales apud *Goldaſtum Tomo I. Parte I. Rerum Alamannicarum*, referentis accuſationem & exilium Beati Othmari ad annum 746, & 758.

(*c*) Pagius *in Critica Baronii* ad h. a. confutat Cointium, qui unum Othmarum perperam in duos diviſerat.

(*d*) Warinus & Ruodhardus beatum & ſanctum virum Othmarum multis injuriis affligebant; ipſe verô plenus dierum, plenus etiam Sanctitate meritorum, de anguſtiis hujus vitæ eripitur, atque in Inſula Rheni fluminis, quæ vocatur *Stein*, ſepultus eſt. *Hepidanus ad annum DCCLVIII.*

CHRODEGANGI
METENSIS (*a*) EPISCOPI,
REGULA CANONICORUM.
Anno Chriſti DCCLXII. Pauli I. Papæ V. Pippini Regis X.

PRÆFATIO.

Temporibus piiſſimi ac Sereniſſimi PIPINI. (*b*) CHRODOGANGUS, Servus Servorum Dei, Metenſis urbis Epiſcopus.

Si trecentorum decem & octo (*c*) reliquorúmque Sanctorum Patrum Canonum auctoritas inviolata perduraret, & Epiſcopus atque Clerus ſecundùm

(*a*) Crodegangus, Metenſis Epiſcopus, & Caroli Martelli ex Landrada filia Pippini ſorore nepos, à Stephano II. Papa, cùm anno 754. in Francia eſſet, fuit Archi-Epiſcopus ordinatus, dato pallio, & facultate Crucis præferendæ, & ordinandi Epiſcopos per totam Franciam.

(*b*) Pippinus anno 752. Kal. Martii electus Rex Francorum, anno 754. à Stephano Papa ungitur & coronatur Rex primus è Francorum Regibus. *Eckhart L. XXIV. rerum Francicar. N. XIV. XV. & ſeqq.*

(*c*) Concilii Nicæni I. Canones.

dùm eorum rectitudinis normam viverent, superfluum videretur, à nobis exiguis, minimísque super hac re, tam ordinatè dispositâ, aliquid novi retractare aut dicere; sed dum Pastorum subditorúmque negligentia ex his temporibus nimiùm crevit, quid aliud agendum nobis est, qui in tam gravi discrimine venimus; nisi, ut quantum possumus, si non quantum debemus, ad rectitudinis lineam, Deo inspirante, Clerum nostrum reducamus?

Igitur quamvis adeptâ hujus sedis Pontificalis Cathedrâ, cúmque officii mei Pastoralis curam invigilare cæpissem, & in tantam negligentiam Clerum, plebémque devenisse conspicerem, cœpi mœstus conquirere, quid agere deberem, sed Divino fultus auxilio, fratrúmque Spiritualium consolatione adjutus, atque recuperatione provocatus, volui necessitate compulsus parvum Decretulum facere, per quod se Clerus ab illicitis coërceat, vitiosa deponat, mala diu longéque usurpata derelinquat: ut, dum mens ab assuetis vitiis vacuatur, faciliùs & optima quæque sunt, inserantur.

Scripturis enim sacris intenti decernimus, ut omnes sint unanimes, officiis divinis, Lectionibúsque sacris assidui, atque ad obedientiam Episcopi sui, Præpositique, ùt ordo Canonicus deposcit, parati: charitate connexi, zelo bono, ferventissimóq; amore conjuncti, à litibus, vel scandalis, seu odiis semoti. Pastor eorum quilibet fuerit, non solùm de carnalibus, sed etiam spiritualibus curam gerat, & in utráque parte sagacissimam sollicitudinem, in quo facultatis fuerit, habeat; ut & vitia deprimat, & ea radicitùs, ùt oriri cæperint, ùt prævalet, amputare festinet; & quæ usibus humanis juxta formam subter dispositam necessaria fuerint, eis præbere studeat; ut cùm Pastor Pastorum, judéxque vivorum & mortuorum, Christus in ultimo, tremendóque die, in sede Majestatis suæ disceptaturus cum omnibus gentibus, sederit, & omnis Clerus eum revelatâ facie conspexerit, etsi non cum summis Pastoribus, & gregibus sibi commissis, pro dispensatis talentis, multiplicatísque Spiritualibus lucris audire merebimur: *Euge serve bone,* (d) *& fidelis*; saltem hoc concedatur, ut delictorum venia ad integrum tribuatur. Quia manifestum est, quibus peccatorum venia ad integrum tribuitur, quia nec infelix potest judicari, cui contigerit, qualemcunque partem in Paradiso habere; sed illis ibidem sors datur, qui in quantum possunt, per vitæ meritum ad hoc in hujus temporis curriculo, dum licet, currere festinent.

Intendamus ergo ad hoc animum, quantùm possumus, quia non possumus, quantum debemus: & nostra vita amarescat in pœnitentia, ne ultio Divina, quæ nunc mitis est, & exspectat, post sæviat ad vindictam.

CAPUT I.

De Humilitate.

CLamat nobis Divina Scriptura, dicens: *Omnis qui se exaltat,* (e) *humiliabitur: & qui se humiliat exaltabitur:* quantum enim humilior fueris, tantùm te sequitur gloriæ altitudo: & quia *Superbis Deus resistit,* (f) *humilibus autem dat gratiam;* omnísque arrogans immundus est coram Domino. Nam quemcumque superbum videris, filium diaboli esse non dubites: & quemcumque humilem prospexeris, Dei Filium esse credere debes. De multis enim pauca perstringimus, ut omnes homines ad amorem humilitatis provoce-

Regulam hanc Canonicorum in Synodis Vernensi & Attiniacensi Episcoporum censuræ à S. Chrodegango subjectam fuisse & approbatam opinatur *Clariss. Eckhartus L. XXIV. rerum Franciæ §. LXVIII.*

Dupin. Tomo VI. novæ Bibliothecæ Autorum Ecclesiasticorum pag. 104. asserit, Chrodegangi Regulam Capitulis 34. duntaxat constantem, ex vaticano codice à P. Labbéo editam, esse genuinam & veram regulam. Hanc autem à D'acherio in spicilegio editam, fuisse compilatam tum ex vera Regula S. Chrodegangi, tum ex Statutis Concilii Aquensis anni DCCCXVI. tum ex Regula S. Benedicti, aliísque Monasticis:

Verùm cùm hæc collectio D'acherii, constans 86. Capitibus, diversa sit ab Aquensis Synodi anni 816. collectione: quæ 145. Capitibus (*Binius T. 3. p. 1.*) constat; utramque edendam putavi.

Obiit S. Chrodegangus anno 766. VI. Martii, judicibus Pagio ex chronotaxi Episcoporum Metensium, & Eckharto L. 24. §. 84. Juxta D'acherium & Paulum Diaconum, pridie Nonas Martias in diebus Pippini Regis, sepultus in Gorzia, Monasterio Benedictinorum, à se ædificato. Sedit in Episcopatu annos 23. menses 5. dies 5. elevatus ad Episcopatum Metensem anno 743. teste Dupinio; idem fuit Abbas Laurisheimensis: sæcularis scilicet: nec enim certò constat, eum S. Benedicti Regulam professum fuisse: D'acherio contrarium videtur.

(*d*) Matth. XXV, 21. (*e*) Luc. XIV, 11. (*f*) Jacob. IV, 6.

vocemus, & deteſtabilem, inimicámque Dei ſuperbiam ab eis retrahamus; nam, dum omne genus humanum humilitatem habere convenit, nimis iniquum, peſſimúmque ac deteſtabile eſt, ut qui ſervitio Dei peculiariùs ſe junxerunt, humilitatem derelinquant, & ſuperbiæ diabolicæ ſe ſocient. Chriſtus in humilitate, diabolus in ſuperbia ſedet.

Idcirco neceſſe eſt, ut qui ſuadente diabolo uſque nunc ſuperbus atque elatus, & vultu rigidus vixit, Deo auxiliante, per humilitatem atque charitatem aut obedientiam, ſeu per reliqua bona Dei præcepta, reſurgat: quia multùm melius eſt, per humilitatem cum Chriſto in Regna cœleſtia regnare, quàm cum diabolo per ſuperbiam in infernum demergere.

CAPUT II.

De Ordine congregationis Canonicorum.

Ordines ſuos Canonici ità conſervent, ùt ordinati ſunt in gradibus ſuis, ſecundùm legitimam inſtitutionem Romanæ Eccleſiæ, in omnibus omnino locis, id eſt, in Eccleſiâ, vel ubicumque ſimul ſe conjunxerint, & ratio præſtat; exceptis his, quos Epiſcopus in altiore gradu conſtituerit, aut degradaverit certis de cauſis, reliqui omnes, ùt diximus, ità, ùt ordinati ſunt, ordines ſuos cuſtodiant.

Juniores igitur priores ſuos honorent: priores minores ſuos in Deum diligant. In ipſorum autem appellatione nominum nulli liceat alium puro nomine appellare, ſed ſecundùm conſtitutionem Sanctæ Sedis Apoſtolicæ, vocet eum nomen ſuum, priùs addito & miniſterii ſui gradu, qualiscunque fuerit. Ubicumque ſe obviaverit Clerus, junior inclinetur, & à priore benedictionem petat, & ſi ſedentem invenerit, tranſeunte majore, minor ſurgat, & det ei locum ſedendi, nec præſumat junior conſedere, niſi ei præcipiat ſenior ſuus; ut fiat, quod ſcriptum eſt: *Honore invicem prævenientes* (g) Pueri & parvi adoleſcentes in oratorio, aut ad Miſſas, cum diſciplina ſuos ordines cuſtodiant, & ubicumque fuerint, cuſtodiam habeant, & diſciplinam.

(g) Rom. XII.

CAPUT III.

De eo, quod in congregandis Canonicis modus diſcretionis tenendus ſit.

Cavendum ſummopere Præpoſitis & Prælatis Eccleſiæ eſt, ut in Eccleſiis ſibi commiſſis non plures admittant Clericos, quàm ratio ſinit, & facultas Eccleſiæ ſuppetit; ne, ſi plures indiſcretè aggregaverint, nec ipſos gubernare, nec, ùt oportet, valeant adminiculari. Sunt námque nonnulli vanam gloriam ab hominibus captantes, qui innumeroſám Cleri congregationem volunt habere; cui nec animæ, nec corporis curant ſolatia exhibere. Hi namque qualiter aggregati, dum à Prælatis ſtipendia neceſſaria non accipiunt, neque canonicum ſervant ordinem, nec Divinis officiis inſiſtunt: clauſtra, ſocietatémque cœterorum relinquentes, efficiuntur vagi & laſcivi, gulæ & ebrietati, & cæteris ſuis voluptatibus dediti, quidquid ſibi inhibitum eſt, licitum faciunt.

Proinde Præpoſitis ſolerter providendum eſt, ut in hoc negotio modum diſcretionis teneant: ſcilicet, ut nec plus, quàm oportet, & poſſibilitas Eccleſiæ ſuppetit, in congregatione admittant; nec eos, quos rationabiliter gubernare poſſunt, causâ avaritiæ abjiciant.

CAPUT IV.

De eo, quod non debent Clerici in congregatione canonicâ conſtituti, ſtipendia ſuperflua accipere, aut exigere, ſed neceſſaria.

Sanctorum Patrum Sententiæ docent, Clericos non divitiarum ſectatores eſſe, nec res Eccleſiarum inofficioſè accipere debere: inde dicit Proſper: Qui Eccleſiæ ſerviunt, & ea, quibus opus non habent, aut libenter accipiunt, aut exigunt, nimis carnaliter ſapiunt: indignum quippe eſt, ſi fidelis & operoſa devotio Clericorum propter ſtipendium ſæculare præmia ſempiterna contemnat. Ut quid accipit, unde rationem reddat? ut quid peccatis alienis ſua multiplicat? Unde neceſſe, imò utile eſt, Clericis in Eccleſiaſticis ſumptibus accipiendis ſuum vitare periculum. Proinde tam de ſuis quàm de Eccleſiæ facultatibus, non plus accipiant, aut exigant, quàm oportet; id

id accipient, cibum, potum, atque vestimentum, & his contenti sint, ne plus accipientes, pauperes gravare videantur. Sinè grandi peccato non accipiunt, unde pauper victurus erat.

Hi verò, qui nec suis rebus abundant, nec Ecclesiæ habent possessiones, & magnam utilitatem Ecclesiæ conferunt, accipient in canonica congregatione victum & vestimentum, & eleëmosynarum partes; quia de talibus in Libro Prosperi dicitur: Clerici, quos voluntas, aut nativitas pauperes fecit, in congregatione viventes, necessaria vitæ accipient; quia ad ea accipienda non eos habendi ducit cupiditas, sed cogit vivendi necessitas. Porrò si tales fuerint, qui nec suas, nec Ecclesiæ velint habere possessiones, horum necessitatibus providentissimâ gubernatione de Facultatibus Ecclesiæ debent subvenire Prælati, attendentes illud Prosperi: Quod habet, inquit, de facultatibus Ecclesiæ, cum omnibus nihil habentibus commune habeat.. Sed & illorum curam gerere debent, quos aut infirmitas, aut senectus aggravat, quos etiam constat olim in utilitatibus Ecclesiæ desudâsse.

CAPUT V.

De his, qui in congregatione sibi commissâ, solummodò ex familiâ Ecclesiæ clericos aggregant.

Sunt nonnulli, qui tantùm ex familiâ Ecclesiasticâ Clericos in sibi commissis congregant Ecclesiis; & hoc ideo facere videntur, ut si quando eis aliquid incommodum fecerint, aut stipendia opportuna subtraxerint, nihil querimoniæ contra se objicere præsumant, timentes scilicet, ne aut severissimis verberibus afficiantur, aut humanæ servituti denuo crudeliter addicantur.

Hoc autem non ideo dicitur, ut ex familiâ Ecclesiæ probabilis vitæ in congregatione non sint admittendi, præsertim cùm apud Deum non sit personarum acceptio; sed potiùs, ut propter quam intulimus occasionem, nullus Prælatorum, seclusis nobilibus, viles tantùm in suâ congregatione admittant personas.

CAPUT VI.

Qui clerici in congregatione canonicâ constituti, Ecclesiastica accipere debeant stipendia.

Quia Sanctorum Patrum suprà notatæ sententiæ docent, Clericos non divitiarum sectatores esse, nec res Ecclesiarum inofficiosè accipere debere; non abs re putavimus, nonnulla Capitula Libri Prosperi ad medium exempli causâ deducere, in quibus ità legitur: *Qui Ecclesiæ serviunt, & ea, quibus opùs non habent, aut libentèr accipiunt, aut exigunt, nimis carnaliter sapiunt....* Item ibi ... *Satis quippe indignum est, si fidelis, & operosa devotio Clericorum, propter stipendium sæculare præmia sempiterna contemnat...* Item ibi: *Si propter hoc non vult sua quisque relinquere, ut habeat, unde vivat: ùt quid accipit, unde rationem reddat?* (h)

CAPUT VII.

De eo, quòd in congregatione canonicâ æqualiter cibus & potus accipiatur.

Solet in plerisque Canonicorum congregationibus irrationabiliter, atque indiscretè fieri, ut nonnulli Clerici, qui & divitiis affluunt, & aut parum, aut nihil utilitatis Ecclesiæ conferunt, majorem cæteris, Divinum strenuè peragentibus officium, annonam accipiunt; cùm hoc ità fieri debere, nunquam nec in authoritate scripturarum, nec in traditionibus Sanctorum Patrum possit quoquo modo sancitum reperiri. Est nempe rationabile, justúmque coram Deo & hominibus, ut in unaquaque canonicâ congregatione à minimo usque ad maximum cibum & potum æqualiter accipiant, hi videlicet, qui propter aliquam utilitatem in numero Canonicorum fuerint admissi. Quamquam enim plerique subditorum à Prælatis, rebus quibuslibet aliis plùs cæteris meritò solent honorari, in hac tamen societate, seclusâ personarum acceptione, una debet cibi, & potûs æqualitas esse.

CAPUT VIII.

De mensura cibi & potûs.

Quando Clerus unâ, aut binâ vice in die reficit, accipiat à minore usque ad maximum quatuor libras panis, & quando bis in die reficit, pulmentum verò ad sextam, unam ministrationem de carne inter duos: & si cibaria alia unà accipient, & cibaria non habeant, tunc duas ministrationes de carne habeant. Ad cœnam autem, aut unam ministrationem inter duos, aut cibaria alia habeant. Illo tempore, quando quadragesimalem vitam debent ducere, tunc

[h] *Prosp. de vita Contemp. L. 2. C. 10.*

tunc ad ſextam inter duos Clericos portionem de formatico, & cibaria alia accipient: Et ſi piſces habuerint, aut legumen, aut aliud aliquid, addatur & tertium: & ad cœnam cibariâ inter duos & portionem de formatico accipient: & ſi Deus ampliùs dederit, cum gratiarum actione accipient. Quando autem in die una refectio fuerit, tunc cibaria una inter duos, & portionem de formatico, & miniſtrationem de legumine, aut aliud pulmentum accipient. Et ſi contigerit, quòd illo anno glandis vel fagina non ſit, & non habent, unde hanc menſuram de carne impleant, prævideat Epiſcopus, vel qui ſub eo eſt, juxta quod Deus poſſibilitatem dederit, aut de quadrageſimali alimento, aut alio, unde conſolationem habeant.

Et ſi eadem regio vinifera fuerit, accipiant per ſingulos dies quinque libras vini (ſi tamen ſterilitas impedimentum non fecerit temporis) ſi verò vinifera plena non fuerit: tres libras vini, & tres cereviſiæ: & caveant ebrietatem. Si verò contigerit, quòd vinum minus fuerit, & iſtam menſuram Epiſcopus, vel qui ſub eo eſt, implere non poteſt; juxtà quod prævalet, impleat de cerviſiâ, & eis conſolationem faciant: & illis, qui ſe à vino abſtinent, prævideat Epiſcopus, vel qui ſub eo eſt, ut tantùm habeant de cereviſiâ, quantùm de vino habere debuerant. Quando verò Eccleſiæ facultas non ſuppetit, aut ſterilitas terræ exſtiterit, ſicut crebro peccatis noſtris præpedientibus evenire ſolet, & Prælati, quantum debent dare vinum, aut ſiceram, ſeu cerviſiam, Canonicis nequiverint; prævideant eis potum, ex diverſis materiis confectum: non autem murmurent, ſed magìs cum gratiarum actione, quod dari ſibi poteſt, accipiant: animadvertentes Joannem Baptiſtam, qui nec vinum, nec ſiceram, nec quid aliud, quod poteſt inebriare, bibit: quia ubi ebrietas ſit, ibi flagitium atque peccatum eſt; & hoc admonemus, ut Clerus ſobriam ſemper ducat vitam, & quia perſuadere non poſſumus, ut vinum non bibant, vel hoc conſentiamus, ut ſaltem in illis ebrietas non dominetur; quia omnes ebrioſos Apoſtolus à Regno Dei extraneos eſſe denuntiat, niſi per dignam pœnitentiam emendaverint. Habeant itaque Canonici hortos olerum, unde cum cœteris additamentis aliquod pulmentum quotidie ſibi viciſſim miniſtrent.

CAPUT IX.

De ſeptimanariis coquinæ.

Clerici Canonici ſic ſibi invicem ſervient, ut nullus excuſetur à coquinæ officio, niſi ægritudine, aut cauſâ gravis utilitatis præoccupatus fuerit; quia exinde major merces aut charitas acquiritur. Imbecillibus autem procurentur ſolatia, ut non cum triſtitiâ hoc faciant, ſed habeant omnes ſolatia ſecundùm modum congregationis, aut poſitionem loci.

Archidiaconus, aut Præpoſitus, vel Cellarius, & qui in majoribus utilitatibus occupati ſunt, iſti excuſentur à coquinâ. Cæteri autem ſibi ſub charitate invicem ſervient. Egreſſurus de ſeptimanâ, Sabbato munditias vaſorum faciat, & vaſa Miniſterii ſui, quæ ad adminiſtrandum accepit, ſana & munda Cellario reconſignet: & ſi aliquid ex illis minuatum fuerit, ad Capitulum die Sabbati veniam petat: & vaſa, vel quod minuatum eſt, in loco reſtituat.

CAPUT X.

De Archidiacono, vel Præpoſito.

Oportet enim eos eſſe *prudentes, ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut Columbæ*, id eſt, ut ſint ſapientes in bonum, & ſimplices in malum, & docti in Evangelica præcepta, & Sanctorum Patrum inſtituta Canonum, ut poſſint docere Clerum in lege Divinâ: & ſic ſe conforment Clero, ut non tantùm verbis capacibus, ſed etiam exemplis ſimplicioribus Divina præcepta demonſtrent; quia Apoſtoli debent ſemper ſervare formam, in qua dicit: *Argue* (i) *obſecra, increpa:* immiſcens temporibus tempora, terroribus blandimenta. Indiſciplinatos & inquietos debent duriùs arguere, obedientes autem, & mites, & patientes, ut in meliùs proficiant, obſervare: negligentes & contemnentes, & ſuperbos increpent, & corripiant. Neque diſſimulent peccata delinquentium, ſed mox, ùt cœperint oriri, radicitùs, ùt prævalent, amputent, memores periculi Heli Sacerdotis de filiis ſuis. Honeſtiores quidem atque intelligibiles primâ & ſecundâ admonitione corripiant; improbos ac duros corde, ac ſuperbos,

(*i*) I. Timoth. IV.

perbos, vel inobedientes, verbere & caſtigatione in ipſo initio peccati coërceant, ſcientes ſcriptum: *Stultus verbis non corrigitur:* (*k*)Et iterum: (*l*) *Percute filium tuum virgâ, & liberabis animam ejus à morte.*

Et quidquid per ſe juſtè & rationabiliter ſecundùm canonicam inſtitutionem non potuerint definire, Epiſcopo patefaciant; & ipſe ſecundùm Dei voluntatem, quod caſtigandum eſt, caſtiget, & quod corrigendum eſt, corrigat. Qui Archidiaconus vel Primitiarius, in omnibus omnino actibus, vel operibus ſuis ſint Deo & Epiſcopo fideles & obedientes: & non ſint ſuperbi, neque rebelles, vel contemptores; ſed caſti, & ſobrii, patientes, benigni, & miſericordes; diligant Clerum, oderint vitia, & non permittant ea nutriri, ſed prudentes amputare feſtinent. Caveant, ne, dum aliis prædicaverint, ipſi reprobi efficiantur.

Qui Archidiaconus, vel Præpoſitus, ſi reperti fuerint, quod abſit, ſuperbi, aut elati, aut contradictores, vel contemptores Canonicæ inſtitutionis, ſecundùm Domini præceptum admoneantur ſemel & iterum; & ſi non emendaverint, ab Epiſcopo ſecundùm modum culpæ judicentur. Quodſi neque ſic correxerint; de ordinibus ſuis ejiciantur, & alii, qui digni ſunt, & voluntatem Dei, vel Epiſcopi ſui, ſecundùm Divinum præceptum impleverint, in locis illorum ſubrogentur.

CAPUT XI.

De Cellario.

Cellarius verò debet eſſe timens Deum, ſobrius, non vinolentus, non contentioſus, non iracundus; ſed modeſtus, moribus cautus & fidelis: non ſuperbus, non tardus, non prodigus, non ſuperfluus diſſipator ſinè ordine, non remiſſus: & quidquid acceperit, ſub curâ ſuâ ad opus Clericorum cuſtodiat, ne miniſtri ibidem deputati annonam fratrum, aut furtim ſubripiendo, aut aliquolibet modo negligenter vivendo diſſipent. Hi verò famuli eligantur de fideliſſimâ Eccleſiæ familiâ, & his officiis diligenter erudiantur, ut ſcilicet & arte piſtoriâ, & fidei puritate, neceſſitatibus fratrum opportuniſſimè valeant ſuffragari. Eadem quoque forma de cocis ſervanda eſt.

CAPUT XII.

De Portario.

Portarius unus cum ſuo juniore annum, aut ampliùs ſi Epiſcopo, vel ei, qui ſub eo eſt, placuerit, portas clauſtræ, vel oſtia cuſtodiat. Qui Portarius ſit frater probabilis vitæ, ſobrius, patiens, & ſapiens, qui ſciat reſponſum accipere & reddere: cui officium ſit, portam Canonicorum cum ſummâ obedientiâ & humilitate competenti tempore claudere ac reſerare; ut nulli per eam, niſi per licentiam, aditus pateat intrandi, aut exeundi: cui etiam obſervandum eſt, ne eis, quibus cura eſt, plùs otiis vacare, quàm divinis obſequiis incubare, foras evagandi locum præbeat, & eorum nugarum (quod nefas eſt) particeps fiat.

Debet præterea advenientes quoſque cum charitate ſuſcipere, & Priori adventum eorum, cauſamque nuntiare. Expleto namque veſpertino, & completorio officio, obſeratiſque portis, claves earum idem Portarius ei, qui vicem Prælati tenet, ferat; ut nulli horis incompetentibus intrandi, aut exeundi maneat facultas. Si verò inobediens, aut protervus idem repertus fuerit Portarius, ſicut alii Miniſtri negligentes, judicetur.

CAPUT XIII.

De eo, quòd diligenter munienda ſunt clauſtra Canonicorum, in quibus dormiunt canonici.

Præpoſitorum cura ſit, ut ſubditorum mentes Sanctarum Scripturarum Lectionibus aſſiduè muniant, ne lupus inviſibilis aditum inveniat, quo ovile Domini ingredi, & aliquam ovium ſubripere valeat. Et præterea neceſſe eſt, ut clauſtra, quo Clero ſibi commiſſo canonicè vivendum eſt, firmis undique circumdent munitionibus, ut nulli omnino intrandi, aut exeundi, niſi per portas, pateat aditus.

Sint etiam interiùs dormitoria, refectoria, cellaria, & cœteræ habitationes uſibus fratrum, in una ſocietate viventium, neceſſariæ. Omnes in uno dormiant dormitorio, præter illos, quibus Epiſcopus licentiam dederit, ſecundùm quod ei rationabiliter viſum fuerit. Et in ipſa clauſtra per diſpoſitas manſiones dormiant

(*k*) Prov. XVIII, 2. (*l*) Ibid. XXIII, 14.

miant ſeparatim per ſingula lecta, mixti cum ſenioribus propter prævidentiam bonam; ut ſeniores prævideant, quid juniores ſecundùm Deum agant. Et in ipſa clauſtra nulla fœmina introeat, nec laicus homo, præter tantùm ſi Epiſcopus, aut Archi-Diaconus, vel Præpoſitus juſſerint, ut in refectorio refectionis causâ veniant, relictis armis ante refectorium. Et ſi neceſſe fuerit ad opera facienda ibi laici homines. . . At ubi perfectum habuerint opus ſuum, cùm ſummâ feſtinatione egrediantur foras. Et ſi coci Clerici deſunt, & opus fuerit, ut laici coci, ad coccinandum tantùm ingrediantur, & expleto miniſterio ſuo cum celeritate exeant foras.

CAPUT XIV.

De his, quæ à clero in nocte de lecto ſurgente primùm dicenda, atque operanda ſunt.

Nocturnis horis cùm ad opus Divinum de lecto ſurrexit Clerus, primùm ſignum ſibi ſanctæ Crucis imprimat per invocationem Sanctæ Trinitatis: deinde dicat verſum: *Domine labia mea aperies*, (m) *& os meum annuntiabit laudem tuam:* deinde Pſalmum: *Deus in adjutorium meum intende*, (n) totum cum *Gloria:* & tunc provideat ſibi corpoream neceſſitatem naturæ, & ſic ad Oratorium feſtinet pſallendo Pſalmum: *Ad te Domine levavi animam meam*, (o) cum ſumma reverentia & cautela intrans, ut aliis orantibus non impediat; & tunc proſtratus in loco congruo effundat preces in conſpectu Domini, magìs corde, quàm ore, ità ut illius vox vicinior ſit Deo, quàm ſibi, ità dicendo: Gratias tibi ago omnipotens Pater, qui me dignatus es in hac nocte cuſtodire: & deprecor Clementiam tuam, miſericors Domine, ut mihi concedas, diem venturum ſic peragere in tuo ſancto ſervitio cum humilitate & diſcretione; qualiter tibi complaceat ſervitus noſtra. Amen.

Et tunc omnes ſint præparati ſtantes in loco ſuo, in choro, per ordinem; ut cùm noviſſimum ſignum ceſſaverit, cum ſumma humilitate & honeſtate referant laudes Deo, in conſpectu Angelorum ejus. Et ſi alicui frequens tuſſis aut phlegma ex pectore aut naribus excreſcat; poſt dorſum projiciat, aut juxta latus, cautè tamen & curiosè, ut infirmis mentibus non vertatur in nauſeam: & ſemper, quod projicitur, pede conculcetur, ut cum ad orationem curvantur, veſtimenta eorum non ſordidentur. Et infrà Eccleſiam, & in omni conventu, ſeu & in portico, hoc obſervandum eſt, ut, quod ſpuitur, ſemper pedibus conculcetur.

CAPUT XV.

De Officiis Divinis in noctibus.

Hyemis verò temporibus, id eſt, à Kalendis Novembris uſque in Paſcha, juxta conſiderationem rationis, octavâ horâ noctis ſurgendum eſt: ut modicè ampliùs de mediâ nocte pauſentur, & jam digeſti ad vigilias ſurgant. Poſt finitas nocturnas dicunt verſum: *Exultabunt Sancti in gloria.* (p) Ant. *Exultent juſti in conſpectu Dei.* (q) Deinde: *Kyrie eleiſon*, & orationem Dominicam: & faciant intervallum, excepto diebus Dominicis, & Feſtivitatibus Sanctorum, juxta conſiderationem Epiſcopi, vel qui ſub eo eſt, id eſt, ut quadraginta, aut quinquaginta Pſalmos poſſint cantare, ſecundùm quod viſum fuerit, & hora permiſerit; & qui pſalterii vel lectionum aliquid indigent, meditationi inſerantur.

Et non præſumat aliquis in ipſo intervallo dormire (niſi quem infirmitas cogat, & hoc per commeatum fiat) & qui aliter fecerit, excommunicetur. Reliqui omnes ordinem vigiliarum teneant uſque ad Matutinas dictas. Et in ipſo intervallo ſummum ſilentium fiat tam in voce, quàm in actu, vel inceſſu, ſeu ſono alicujus rei, ut liceat unicuique abſque alterius inquietudine peccata ſua cum gemitu & ſuſpirio, & lacrymis Domino confiteri, & veniam vel remiſſionem pro ipſis ab omnipotente Domino orando & petendo poſtulare.

CAPUT XVI.

De Vigiliarum antiquitate.

Antiqua eſt Vigiliarum devotio, familiare bonum omnibus Sanctis. Iſaias dicit: *De nocte vigilat ſpiritus meus ad te Deus* (r): Item David: (s) *Mediâ nocte ſurgebam ad confitendum tibi ſuper judicia juſtitiæ tuæ.* Hoc namque tempore vaſtator Angelus tranſiens primogenita Ægyptiorum percuſſit; unde & nos vigilare oportet, ne periculis Ægyptiorum admiſceamur. Iiſdem etiam horis venturum ſe eſſe, in Evan-

(m) Pſal. L. 16. [n] Pſal. LXIX. [o] Pſal. XXIV. [p] Pſal. CXLIX, 5.
(q) Pſal. LXVII, 4. [r] Iſai. XXVI. [s] Pſal. CXVIII.

Evangelio Salvator asserit, unde ad vigilandum auditores suos exsuscitans, dicit: *Beati Servi illi, quos, cùm venerit Dominus, invenerit vigilantes.* (t) *Et si vespertinâ horâ,* inquit, *venerit, & si mediâ nocte, & si galli cantu, & invenerit eos vigilantes, beati sunt quidem servi illi. Itaque & vos estote parati, quia nescitis, quâ horâ filius hominis venturus est.* Siquidem nec verbis solùm docuit vigilias, sed etiam confirmavit exemplo. Nam testatur Evangelium: Quia *erat Jesus pernoctans in oratione Dei.* (u) Paulus quoque & Silas in custodia publica, circa medium noctis orantes, hymnum audientibus cunctis vincti dixisse memorantur: ubi repentè terræ motu facto, & concussis carceris fundamentis, & januis spontè apertis, omnium vincula sunt soluta.

Unde oportet his horis psallendi, orandíque frequentiam nos in Sanctis habere officiis, finémque nostrum vel si advenerit, sub tali actu exspectare securi. Est autem quoddam genus hæreticorum, superfluas æstimantium sacras Vigilias, dicentium, noctem esse factam ad requiem, sicut diem ad laborem. Hi hæretici græco sermone Nyctages, id est, somniculosi vocantur.

CAPUT XVII.

De Matutinis.

De Matutinorum antiquitate & authoritate David dicit: *In matutinis meditabor in te,* (x) *quia fuisti adjutor meus.* Et alibi: *Prævenerunt oculi mei ad te diluculo, ut meditarer eloquia tua.* In novo testamento, ex illo tempore, quo Dominus noster JESUS Christus in Bethleem nasci dignatus est, matutinæ solemnitatis officium per universum mundum celebrari invaluit. Matutinâ autem luce radiante Dominus & Salvator noster ab inferis resurrexit: siquidem & eodem tempore cunctis spes futuræ resurrectionis creditur, cùm justi, quasi à sopore somni resurgentes, vigilabunt.

CAPUT XVIII.

De Horâ primâ.

Convenientes Cleri ad primam canendam in Ecclesia, completo officio ipso, ante Psalmum quinquagesimum, donent confessiones suas vicissim, dicentes: Confiteor Domino, & tibi, Frater, quòd peccavi, in cogitatione, & loquutione, & opere; propterea precor te, ora pro me. Et ille respondet: Misereatur tuî omnipotens Deus; & indulgeat tibi omnia peccata tua, liberet te ab omni malo, conservet te in omni bono, & perducat te ad vitam æternam. Et ille dicit: Amen. Supplici corde certatim pro se orantes, hoc sibi faciunt. Hoc expleto conveniant ad Capitulum quotidie. Et ex istâ institutione, quam propter illorum utilitatem, Deo auxiliante, fecimus, in unoquoque die aliquod capitulum præter diem Dominicam, quartam & sextam feriam, & solemnitates Sanctorum, in quibus tractatus, & alias homilias, vel quod ædificet audientes, relegant. Et ideo quotidie ad capitulum omnes Cleros venire constituimus, ut anima verbum Dei audiat, & Episcopus, vel Archi-Diaconus, vel qui in loco illorum præesse videtur, ibidem quod jubere habet, jubeat, & quod corrigere, corrigat, & quod faciendum sit, ordinare studeat.

Post lectionem recitantur ætas mensis, & lunæ, & nomina Sanctorum, quorum festa crastinus excipiet dies, & postea pariter dicunt versum: *Pretiosa est in conspectu Domini mors Sanctorum ejus.* (z) Quem sequatur oratio à Priore, ità: *Ipsi & omnes Sancti Dei intercedant pro nobis peccatoribus ad Dominum, ut mereamur possidere vitam æternam. Amen.* Deinde dicatur versus: *Deus in adjutorium meum intende,* tribus vicibus, Priore incipiente, & cæteris respondentibus; subjungentes: *Gloria Patri &c.* Et postea: *Kyrie eleison,* & oratio Dominica. Deinde, *Et ne nos inducas in tentationem, &c. Et veniat super nos. &c. Respice in servos tuos,* (a) pariter usque in finem Psalmi, subjungentes: *Gloria.* Deinde Prior dicit: *Dirigere & sanctificare & custodire digneris, Domine Jesu Christe, Fili Dei vivi, hodie corda & corpora nostra, & sensus nostros in viâ, & in lege tuâ, & in operibus mandatorum tuorum: & pedes nostros dirige in viam pacis, in viam salutis, in viam justitiæ tuæ, ut hìc & in perpetuum, te adjuvante salvi esse mereamur, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivis & regnas Deus per infinita sæcula sæculorum. Amen.* Deinde: *Adjutorium nostrum* &c. Respondent alii: *In nomine Domini, qui fecit cælum & terram.* Post hæc, qui culpabilis est, postulet veniam, & secundùm modum culpæ judicium recipiat. Quisquis verò veniam

(*t*) Luc. XII. (*u*) Luc. VI. (*x*) Psal. LXII. (*y*) Psal. CXVIII.
(*z*) Psal. CXV. (*a*) Psal. LXXXIX, 16.

veniam poſtulat pro culpâ, quantum plùs ſe humiliat, & ſe culpabilem aſſerit, tantùm miſericorditer & leviùs à Priore judicetur: neceſſe eſt enim, ut omnes noſtræ negligentiæ, id eſt, cogitationum, linguæ, vel operis in præſenti vitâ per veram confeſsionem & humilitatem ſemper judicentur, & non poſt mortem reos nos faciant.

CAPUT XIX.

De opere manuum quotidiano.

Surgentes à Capitulo vadant aut ſimul, aut ſeparatim ad opus ſibi injunctum, ùt ratio præſtat, cuſtodientes ſilentium, decantent Pſalmos ſuos aut bini, aut ſinguli, juxta quod congruum eſt, nihil aliud loquentes, niſi fortè de ipſa arte neceſſe fuerit dicere cautè, & quando incœperint opus ſuum, dicant: *Benedictus es Domine Deus, qui adjuviſti me, & conſolatus es me, Amen. Miſereatur noſtri omnipotens Deus, Amen.* Et quando operà communia non eſt neceſſe facere, unuſquiſque quod opus habet, faciat: quia otioſitas inimica eſt animæ.

CAPUT XX.

De horis diei.

Horam tertiam, & ſextam, & nonam, Daniel & tres pueri ſupplicationibus Domini devoverunt. Scilicet, ut ab eo ortu diei in tempus ſupplicationis tres horæ porrectæ, Trinitatis nobis reverentiam declararent. In hora tertia Spiritus Sanctus deſcendit ſuper Apoſtolos. In ſexta hora Chriſtus paſſus eſt. In nona hora emiſit Spiritum.

CAPUT XXI.

De horâ veſpertinâ.

Veſpertinum diurni finis officium, ſequitur & diurnæ lucis occaſus: cujus ex veteri teſtamento ſolemnis eſt celebratio. Teſtis eſt David, qui dicit: *Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo.* (b) *Elevatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum.* In novo Teſtamento, eodem tempore Dominus & Salvator noſter cœnantibus Apoſtolis myſterium corporis & ſanguinis ſui tradidit. His temporibus in honore, ac memoria tantorum Sacramentorum adeſſe nos decet DEI conſpectibus, & perſonare in ejus cultibus & laudibus.

CAPUT XXII.

De Completis.

De Completis celebrandis in Patrum invenitur exemplis, David dicente: *Si aſcendero in lectum ſtrati mei* (c) *ſi dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Jacob.* Nos autem ſi locus Domini eſſe volumus, & tabernaculum, & templum ejus cupimus haberi, exempla Sanctorum imitemur, ne de nobis dicatur, quod legitur: *Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus ſuis.* (d)

CAPUT XXIII.

De recepto ſilentio poſt completum.

Expleto Completo ſummum ſilentium fiat, & orationes ſecretè fiant cum recordatione peccatorum: & poſtea gratias agant Deo, dicendo: Gratias ago tibi Domine, ſancte Pater, omnipotens æterne Deus, qui me dignatus es in hac die cuſtodire: per tuam ſanctam miſericordiam concede mihi, hanc noctem mundo corde & corpore ſic pertranſire; qualiter manè ſurgens, gratum tibi ſervitium exolvere poſsim, per Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.

Et cum magna cautela ambulent in Eccleſiâ, & in Dormitorio, & cùm ad proprium ſtratum venerint, dum ſe collocaverit Clerus, dicat Pſalmum: *Deus in adjutorium meum intende,* totum cum *Gloria.* Et poſt dicat Verſum: *Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis.* (e) Sicut manè ſurgens, poſtulavit ſibi labia à Domino aperiri, ſic requieſcens roget poni ori ſuo à Domino cuſtodiam.

CAPUT XXIV.

De eo, quod horas canonicas Canonici religiosè obſervare debent.

Studeant ſummopere Canonici, prædictas horas vigilantiſsimâ curâ cuſtodire, & in his Divinum officium humiliter, ac devotè perſolvere: mox enim, ùt auditum fuerit ſignum, feſtinanter ad Eccleſiam convenient, relictis omnibus, quælibet fuerint in manibus, ſic tamen, ut non pereant: & ſi longè ab Eccleſia aliquis fuerit, ut ad opus Dei per horas Cano-

(*b*) Pſal. CXL. (*c*) Pſal. CXXXI, 3. (*d*) Pſal. LXXV. (*e*) Pſal. CXL, 3.

nicas occurrere non possit, agat opus Dei cum tremore Divino, ubi tunc fuerit. Et prævideat custos Ecclesiæ, ut illa signa horis competentibus sonentur. Et caveant Canonici, ut non pompaticè, aut inhonestè, aut incompositè, aut superbè intrent, aut stent, aut sedeant, in Ecclesiam.

CAPUT XXV.

De diligentia psallendi.

Ubique credimus Divinam esse præsentiam, & oculos Domini speculari bonos & malos, maximè tamen hoc sinè aliqua dubitatione credamus, cùm ad opus Divinum assistimus: ideo semper memores simus, quod ait Propheta: *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.* (a) Et iterum: *Psallite sapienter.* (b) Et: *In conspectu Angelorum psallam tibi.* (c) Ergo consideremus, qualiter oporteat in conspectu Divinitatis & Angelorum ejus esse, & orare; & sic stemus ad psallendum, ut mens nostra concordet voci nostræ. Nam si cum bonis hominibus vel potentibus volumus aliqua suggerere, non præsumimus nisi cum humilitate & reverentia; quantò magìs Dominus universorum à nobis cum humilitate & puritate supplicandus est?

CAPUT XXVI.

De eo, quòd non pompaticè standum est in Ecclesia.

Mox autem audito signo omnes Canonici festinent ad Ecclesiam, & non pompaticè, aut inhonestè, vel incompositè, sed cum Dei timore ingrediantur eam. Nec cum baculis, aut camputis, aut fustibus in choro, exceptis debilibus, sed religiosè illis standum & psallendum est. Sunt enim quidam Clericorum, qui in sæcularibus negotiis & disceptationibus penè totum infatigabiliter deducunt diem, & mox ut Ecclesiam ad Divinum officium peragendum intraverint, ità fatigati videntur, ut nec orationi vacare, nec ad psallendum stare queant, sed potiùs sedentes, non Divinis, sed vanis solent instare loquelis, & sæcularia verba, & (quod dictu nefas est) turpia & obscœna invicem proferunt. Oportet námque, ut ab his, qui id faciunt, & ab illis, qui eos fortè imitari volunt, iste execrabilis usus radicitùs evellatur; secundùm sententiam Domini dicentis: *Domus mea, Domus orationis vocabitur.* (d)

CAPUT XXVII.

De proficiscentibus in itinere.

Quicumque ex Clero in itinere cum Episcopo, vel cum alio proficiscuntur, ordinem suum, in quantum iter, vel ratio permiserit, non negligant. Et non eos debent præterire horæ constitutæ tam de officiis Divinis, quàm aliunde.

CAPUT XXVIII.

De his, qui in quibusdam levioribus culpis delinquunt.

Si quis ex Clero ad opus Dei vel ad mensam tardè occurrit, aut pro aliqua causa senior suus psalmodiam vel missas cantare ordinaverit, & hoc minimè impleverit: & si fregerit quidpiam aut perdiderit, vel aliquid excesserit; & non veniens continuò ante Episcopum, aut ante eos, qui sub eo sunt, ipsi ultro satisfecerit, vel celaverit delictum suum; dum per alium cognitum fuerit, majori subjaceat emendationi; nam si ipse spontè confessus fuerit, leviori subjaceat emendationi, secundùm modum culpæ: qui modus correptionis in Episcopi, aut in illius judicio, qui sub eo est, pendeat?

Qui in levioribus culpis deprehensus fuerit, in illa die privetur à mensæ participatione, & in oratorio psalmum aut antiphonam non imponat, nec lectionem recitet. Refectionem cibi post Clerorum refectionem accipiat, ut si verbi gratiâ Cleri reficiunt horâ sextâ, ille nonâ: si Cleri nonâ, ille vesperâ.

CAPUT XXIX.

De gravioribus culpis.

Si quis Clerus in ordine Canonico gravioris culpæ crimen commiserit, id est, homicidium, fornicationem, adulterium, furtum, vel his similia, ex principalibus vitiis, corporali castigationi subjaceat primitùs. Deinde quanto tempore voluerit Episcopus, vel qui sub eo sunt, carcere vel exilio puniatur, sciens illam terribilem sententiam Apostoli Domini dicentis: *Tradere hujusmodi hominem in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini.* (e) Et dum in ipso carcere fuerit, nullus ei ex Clero in ullo jungatur consortio, neque in colloquio, nisi cui Prior jusserit;

(a) Psal. II. (b) Psal. XLVI. (c) CXXXVII. (d) Matth. XXI. (e) I. Cor. V.

rit; & hic solus persistet in pœnitentia luctuum, quamdiu Priori visum fuerit.

Egressus de carcere, si Episcopo, vel his, qui sub eo sunt, visum fuerit, agat adhuc publicam pœnitentiam, id est, suspendatur ab oratorio, simul & à mensâ; & omnibus horis Canonicis veniat ante ostium Ecclesiæ, ubi Prior jusserit, jacens prostrato omni corpore suo, ante ipsum limitem Ecclesiæ, usque dum ingrediuntur omnes, & postea erigit se, stet foras Ecclesiæ ante ipsum ostium, & impleat ibi officium suum in quantum potest; & jacens, vel stans ante ipsum limitem, cum nullo homine. Egredientibus de Ecclesia, similiter prostratus jaceat, usque ad dum omnes fuerint egressi foras.

De abstinentia quamdiu vel qualiter Episcopo, vel his, qui sub eo sunt, visum fuerit, mensurâ, vel horâ, quâ ei viderint competere, neque à quoquam benedicatur, usque dum reconcilietur.

CAPUT XXX.

De Reconciliatione pœnitentis capitale crimen.

Ordo pœnitentiam agentis publicam hic est: Suscipies eum quartâ ferâ manè in capite quadragesimæ, id est *in capite jejuniorum*, & cooperies eum cilicio, & orabis pro eo; & includes eum usque in cœnam Domini: qui eodem die præsentetur in gremio Ecclesiæ, qui dum vocatus venerit ad reconciliandum ante Episcopum, vel Clerum, cum omni humilitate prostrato omni corpore super terram ante absidiam, petat ab omnibus veniam, & Episcopus, vel qui sub eo est, det orationes super eum ad reconciliandum in quinta feriâ cœnæ Domini.

CAPUT XXXI.

De Confessionibus.

Hortatur nos Scriptura dicens: *Revela Domino viam tuam,* (f) *& spera in eum.* Item dicit: *Confitemini Domino, quoniam in sæculum misericordia ejus.* (g) Item: *Delictum meum cognitum tibi feci, & injustitias meas non abscondi.* (h) Item: *Confitebor adversùs me injustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.* (i) Et iterum: *Confitemini alterutrum peccata* (k) *vestra*, & deleantur. Et alibi: *Qui abscondit scelera sua,* (l) *non dirigetur: Qui autem ea confessus fuerit, salvabit animam ejus à morte:* Et Dominus in Evangelio ait: *Agite pœnitentiam,* (m) *appropinquavit enim Regnum Cœlorum.* Necesse est, ut dum modò suadente diabolo multa contra voluntatem & præceptum Dei commisimus, per veram humilitatem & confessionem emendemus pœnitentes, sicut Sancti Patres constituerunt; & deinceps cùm aliqua cogitatio mala in cor, suadente diabolo, venerit, citò Episcopo, vel Priori confiteatur; ut per veram confessionem & pœnitentiam, Regnum Dei habere mereamur. Nimis enim improbus est, qui ante Dei oculos peccat, & homini confiteri erubescit.

CAPUT XXXII.

Ordo ad Pœnitentiam accipiendam, & confessionem faciendam.

Hæc est oratio Pœnitentiæ & Confessionis nostræ, quæ coram Deo & Sacerdotibus ejus à nobis pariter agendæ sunt, id est, in uno quoque anno tribus vicibus, id est, in tribus quadragesimis populus fidelis suam confessionem suo Sacerdoti faciat, & qui plus fecerit, meliùs faciat. Monachi in unoquoque Sabbato confessionem faciant cum bona voluntate, Episcopo, aut Priori suo. Quando volueris confessionem facere peccatorum tuorum, viriliter age, & noli erubescere, quia inde venit indulgentia, & sinè confessione non est indulgentia.

Imprimis prosterne te humiliter in conspectu Dèi in terra ad orationem, & roga Beatam Mariam cum Sanctis Apostolis & Martyribus, & Confessoribus, ut ipsi intercedant pro te ad Dominum, & Deus omnipotens dignetur tibi dare sapientiam perfectam, & scientiam, & intelligentiam veram, ad confitendum peccata tua. Et postea surge cum fiducia, & vera credulitate, & dic illi: Serve Dei, credis in Deum Patrem omnipotentem creatorem cœli & terræ?

Respond. Credo.

Interrog. Credis in Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum?

Respond. Credo.

Interrog. Credis, quòd istæ tres Personæ, quomodo diximus, Pater & Filius & Spiritus Sanctus, tres Personæ sint, & unus Deus?

Respond.

(*f*) Psal. XXXVI, 4. (*g*) Psal. CV, 1. (*h*) Psal. XXXI, 5. (*i*) Ibid. 6.
(*k*) Jacob. V, 16. (*l*) Prov. XXVIII, 13. (*m*) Matth. III, 2.

Respond. Credo.

Interrog. Credis, quòd in ipsa carne, in qua nunc es, recipere habes, quod egisti, & quod egeris, sive bonum, sive malum?

Respond. Credo.

Interrog. Credis resurrectionem, & vitam æternam esse tibi post mortem?

Respond. Credo.

Interrog. Vis dimittere omnia mala illis omnibus, qui in te peccaverunt; ut Deus tibi dimittat omnia peccata tua? dicente eodem Domino in Evangelio: *Si remiseritis hominibus peccata eorum, remittentur vobis peccata vestra.*

Respond. Volo.

Et postea require eum diligenter, si sunt secum opera mala, quæ separant hominem (ùt ait Apostolus) à regno Dei. Hæc sunt mala cogitatio, malus sermo, & otiosus, odium, invidia, detractio, maledictio, convitium, turpiloquium, scurrilitas, dissimulatio, adulatio, murmuratio, cupiditas carnalis, elatio, desidia, pigritia, inhonoratio, bonorum inhonoratio, cognatorum inhonoratio, dierum Dominicorum & Sanctorum solemnitatum ignorantia, iracundia, avaritia, falsa testificatio, somnolentia, intemperantia in cibis, rapina, gula, ebrietas, comessatio, fornicatio, adulterium, sacrilegium, superbia, perjurium, furtum, homicidium, & his similia. Et postquam confessus fuerit sua peccata, si vult dimittere ea, da ei pœnitentiam, & si non vult, non da ei pœnitentiam, quia non potes: & si vult dimittere ipsa peccata, fac ei confiteri ea, & ad ultimum dicere: *Multa sunt peccata mea in factis, in verbis, in cogitationibus;* tunc da illi pœnitentiam canonicè mensuratam; & postea effunde super eum orationes & preces.

Cavendum est utique, ne hi, qui in gravibus peccatis incidunt, & hi, qui in levioribus quibusdam delinquunt: æqualiter judicentur: sed secundùm morbum adhibenda est medicina.

CAPUT XXXIII.

De Excommunicatione culparum.

Si quis Clericus contumax, aut inobediens, aut superbus, aut ebriosus, aut detractor, aut rebellis, aut bilinguis, aut fornicator, aut contradictor, aut contentiosus, aut raptor, aut fur, aut murmurator, aut increpator, aut indicti jejunii transgressor, aut juxta crucem standi & adorandi contemptor, aut in aliquod contrarium sistens, aut præceptis Episcopi, vel eorum, qui sub eo sunt, contemptor fuerit, & suâ voluntate veniam non petierit, hic secundùm Domini præceptum admoneatur, semel & bis, & ter secretò à senioribus suis; & si se non emendaverit, objurgetur publicè coram omnibus.

Si verò neque sic se correxerit, excommunicationi subjaceat. Si autem improbus est, aut minùs intelligens, aut incorrigibilis, vindictæ corporali subdatur.

CAPUT XXXIV.

De Quadragesimæ Observationibus.

Licèt omni tempore vita Christianorum simplex debeat esse & sobria: maximè tamen religiosis mentibus convenit, ut his diebus continentiùs vivant, & sedulâ servitute adhærere Deo contendant. Ideóque decernimus, ut in illis quadraginta diebus ante Pascha cum omni puritate mentis & corporis noster Clerus, Deo jubente, in quantum poterit, se custodiat. De cibi autem & potûs perceptione, in quantum Deus auxilium dederit, parcitatem habeat; id est, ut quotidie, exceptis diebus dominicis, à capite Quadragesimæ, usque ad Pascha sanctum, post dictam Vesperam in Refectorio reficiat, & ab illis cibis se abstineat, vel potu, sicut Episcopus, vel qui sub eo sunt, cum ratione constituerint. Et alibi neque in ipsa Civitate, neque in Monasteriis, neque in quibuslibet locis, neque in Domibus propriis, his quadraginta diebus reficiant, nisi ubi horâ competente ad cibum suum accipiendum, pro utilitatis causâ longè fuerint, & adesse cum fratribus non potuerint.

Lectioni verò Clerici in his quadraginta diebus, exceptis diebus Dominicis suis, à Primâ dictâ usque ad Tertiam plenam vacent, & foras claustra, nisi necesse fuerit, non egrediantur; nisi Episcopus, vel qui sub eo est, judicaverit, ut fiat, quod fiendum est. Et post Tertiam tunc temporis Capitulum habeant; & postea faciant, quod congruum fuerit, sive in legendo, sive in operando.

CAPUT XXXV.

De temporibus, in quibus semel aut bis in die Clericis reficiendum est.

A Pascha autem usque ad Pentecosten bis in die Canonici reficiant, & carnem manducandi licentiam habeant (nisi pœnitentes) præter tantùm quartam, sextámque feriam.

A Pentecoste verò usque ad nativitatem Sancti Joannis Baptistæ, similiter bis in die reficiant, & carne abstineant. A Nativitate verò Sancti Joannis usque ad transitum Sancti Martini, sicut antea bis in die reficiant, quartâ & sextâ feriâ à carne abstineant.

Ab ipso transitu Sancti Martini usque ad Natalem Domini à carne omnes abstineant, & usque ad nonam jejunent, & omnibus his diebus in refectorio reficiant. Et post Natalem Domini usque ad caput quadragesimæ secundâ & quartâ, & sextâ feriâ in refectorio ad nonam reficiant. Reliquis his diebus duabus vicibus in refectorio reficiant; carne verò quartâ & sextâ feriâ his temporibus abstineant. Et si dies festus in his diebus feriis talis venerit, si permiserit Prior, carnem manducent, pro infirmitate.

CAPUT XXXVI.

De Festivitatibus Sanctorum.

Illud intimare complacuit, ut nos & Clerus noster, festivitatibus Domini, & Sanctæ Mariæ, vel duodecim Apostolorum, seu reliquorum Sanctorum, quorum usus est in ista Provincia, annis singulis celebrare (in quantum Deus possibilitatem dederit) officium Divinum die noctúque procuremus. Et Episcopus, vel qui sub eo est, in Nativitate & Epiphaniâ Domini & Pascha, & clauso Paschæ, & Ascensione Domini, & Pentecoste, & festivitatibus Sanctorum Provinciæ suæ in domo suâ ad ipsos Cleros refectionem faciat, si præsens est: si absens est, his diebus tunc in refectorio habeant refectionem sufficienter, sicut superiùs scriptum est. Et postquam de refectorio exierint, in caminadâ bibant duabus vicibus, aut tribus: qualiter consolatio sit, & ebrietas non dominetur.

Aliis verò diebus festis, sicut moris est Ecclesiæ, juxta quod meliùs Prælati possunt, Clericis suis cibum potúmque ministrent. Et illud interea caveant Prælati, ne id, quod dare debent, aut possunt, qualibet dissimulatione, aut tenacitate subditis subtrahant; ne paupertatis occasione compulsi, per diversa vagari, ac se turpibus implicari negotiis cogantur; relictóque Ecclesiastico Officio, incipiant indisciplinatè vivere, & propriis voluptatibus deservire: & Prælati, qui eis necessaria largiendo à Domino remunerari poterant, districtè & severè judicentur.

CAPUT XXXVII.

Ut non præsumat aliquis alterum cædere, aut excommunicare.

Vitetur in hoc ordine Canonico omnis præsumptionis occasio, id est, ut nulli liceat quemquam parem suum excommunicare aut cædere, quamvis aliquis suâ præsumptione ipsum ad hoc incitet: non est suum advindicare, aut in verbis aut in factis; sed ad Priorem veniat, & ille secundùm ordinem ipsam causam definiat. Et qui hoc facere præsumpserit, ab Episcopo, vel ab eo, qui sub eo est, judicetur.

CAPUT XXXVIII.

Ut in Congregatione Canonicorum nulli liceat alterum defendere.

Omnibus modis cavendum est, ut pro nullâ occasione: alter præsumat alium defendere: nec quasi parentelæ obtentu, aut aliquâ amicitiâ, aut familiaritate id à Canonicis præsumatur; quia gravis occasio scandalorum in congregatione ex hac causâ solet oriri. Quod si quis transgressus fuerit, à Priore acriùs coërceatur, ut cæteri timorem habeant.

CAPUT XXXIX.

De Zelo bono, quem debent servi Dei habere invicem.

Sicut est Zelus amaritudinis malus, qui separat à Deo, & deducit ad infernum; itâ est Zelus bonus, qui separat à vitiis, & ducit ad Deum, & ad vitam æternam. Hunc ergo Zelum ferventissimo amore exerceant servi Dei: id est, ut honore se præveniant invicem, & infirmitates suas sive corporum sive morum, patientissimè tolerent. Et si

qua

qua vitia reperta fuerint, reprimenda ſunt, & caſtigatio adhibenda eſt, cum his à quibus hoc eſt commiſſum (ùt ait Apoſtolus) . . exiſtant, qualiter vitia ſi orta fuerint, poſſunt deſtruere, & ad meliorem ſtatum unumquemque provocare : quia ſcriptum eſt; *Qui diligitis Dominum, odite malum.* (a) *Nam qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam.* Nam ille animam ſuam bene diligit, qui ſe cuſtodit, & alios ad exemplum bonæ converſationis, & verbis & operibus trahit.

CAPUT XL.

De infirmis Canonicis.

Si aliquis ex Clero infirmatur, Epiſcopus, vel qui ſub eo eſt, habeat maximam curam de illo: & caveat, nè negligatur infirmus; ſed ſicut reverà Chriſto, ità ei ſerviatur. Quibus infirmis ſint manſiones deputatæ rationabiliter diſpoſitæ, condignæ, aptæ, ubi eſſe poſſint; & ſit unus ex Clero deputatus, timens Deum, qui circa infirmum curam gerat de omnibus neceſſitatibus ejus: & habeat ſolatium, ſi opus eſt, juxta quod conſtituerit Prior; & ſciat, ſi bene miniſtraverit, gradum bonum ſibi à Deo acquiri.

Sed & ipſe infirmus conſideret in honore Dei ſibi ſerviri, & non ſuperfluitate ſuâ contriſtet ſervientem ſibi. Et hoc indicendum eſt, quod infirmo licet omni horâ cibum & potum ſumere, quando deſideraverit, vel poſſit, ſi opportunè non poſſit.

CAPUT XLI.

De veſtimentis & calceamentis Clericorum.

Illa dimidia pars Cleri, qui ſeniores fuerint, annis ſingulis accipient cappas novas, & veſtes laneas novas, & veteres quas præterito acceperunt, ſemper reddant, dum accipiunt novas. Et alia pars dimidia Cleri illas cappas & veſtes veteres, quas illis ſeniores ſui ſingulis annis reddunt, accipiant. Et illi ſeniores illas cappas & veſtes, quas reddere debent, non commutent. Et unusquiſque Cleri ſenioris annis ſingulis tres campſiles accipiunt; & unuſquiſque Cleri junioris annis ſingulis duas campſiles accipiunt. Calceamenta verò omnis Clerus annis ſingulis, pelles buccinas, & ſolas, paria quatuor accipiunt. Et veſtimenta in tranſitu Sancti Martini, & campſiles in Paſcha, & calceamenta in Kalendis Septembribus habeant.

CAPUT XLII.

De Eleëmoſynis accipiendis.

Si aliquis uni Sacerdoti pro Miſsâ ſuâ, vel pro Confeſſione, aut Clerico pro Pſalmis & Hymnis, ſeu pro ſe ipſo, ſeu pro quolibet caro ſuo, aut vivente aut mortuo, aliquid in eleëmoſynâ dare voluerit; hoc Sacerdos, vel Clericus à tribuente accipiat, & exinde, quod voluerit, faciat. Si autem à tribuente ad omnes Sacerdotes aliquid in eleëmoſynâ datum fuerit, hanc eleëmoſynam communem habeant, & pſalmodiam, vel miſſas pro illo miſericorde faciant.

CAPUT XLIII.

De menſurâ Sacerdotibus de eleëmoſynis accipiendâ, faciendâ.

Nimis grave eis eſſe exiſtimamus, ſi tam ingentium onera peccantium ſolis illis Sacerdotibus contigerit portare, quia faciliùs Dei miſericordiam plures impetrant, quàm unus, quia unuſquiſque de propriâ conſcientiâ ſuâ debet metuere, quantò magis de alienis peccatis, ſupra vires non debet ſibi ſarcinam peccatorum cumulare.

CAPUT XLIV.

De cura, quam in populo ſibi commiſſo debent habere Clerici.

Cavendum nobis eſt, ne in periculum per noſtram negligentiam, & ità dixerim, abſque baptiſmo, & confirmatione, & confeſſione & prædicatione, in quadam ſecuritate poſitus incurrat noſter populus. Unde conſtituimus, ut bis in menſe per totum annum, de quinto decimo, in quinto decimo, verbum ſalulutis ei prædicetur; qualiter ad vitam æternam, Deo auxiliante, perveniat. Et ſi omnibus Feſtis & Dominicis diebus aſſidua fuerit prædicatio, utilior eſt: & juxta quod intelligere vulgus poſſit, ità prædicandum eſt.

CAPUT XLV.

Cui committi debeant ſtipendia pauperum?

Evangelicis atque Apoſtolicis inſtruimur

(a) Pſal. LXXXXV, 10.

mur documentis, in colligendis hoſpitibus: & ideo ante omnia operam debere dare, ut meritò de nobis à Domino dicatur: *Hoſpes fui, & collegiſtis me.* (b) Proinde oportet, ut Prælati Eccleſiæ, præcedentium Patrum Exempla ſectantes, aliquod præparent receptaculum, ubi pauperes colligantur, & de rebus Eccleſiæ tantum ibidem deputent, unde ſumptus neceſſarios juxtà poſſibilitatem rerum habere valeant, exceptis decimis, quæ de Eccleſiæ villis ibidem conferuntur. Sed & Canonici tam de frugibus, quàm etiam de omnibus eleëmoſynarum oblationibus, in uſus pauperum decimas libentiſſimè ad ipſum conferant hoſpitale. Et boni teſtimonii frater conſtituatur, qui hoſpites, & peregrinos mendicantes, utpote Chriſtum in illis ſuſcipiat, eíſque neceſſaria libenter pro viribus adminiſtret: qui etiam ea, quæ in uſus pauperum cedere debent, nequaquam in ſuos uſus reflectat; nè cum Juda loculos Domini furante ſententiam damnationis excipiat.

Et Prælati cavere debent, ne curam pauperum parvi pendant. Et Clerici, ſi aliis temporibus nequeunt, ſaltem quadrageſimali tempore, pedes pauperum in competenti lavare debent hoſpitali, juxta illud Evangelicum: *Si ergo Dominus & Magiſter lavi vobis pedes,* (c) *quantò magis vos debetis alter alterius lavare pedes,* & cætera. Quapropter expedit, ut in competenti loco hoſpitale ſit pauperum, ubi perfacilis ad illud veniendi conventus fieri poſſit fratrum. Quòd ſi is, cui hoſpitale commiſſum eſt, curam pauperum neglexerit, eorúmque res in ſuos uſus retorſerit; quanquam Divinâ ultione dignus ſit, ſeveriùs tamen, quàm cœteri delinquentes, à Præpoſitis judicandus, & à miniſterio removendus: nec immeritò; quippe qui & pretia peccatorum, & alimenta pauperum, & theſaurum cœlo recondendum, ſuis aptavit uſibus.

CAPUT XLVI.

De Præpoſitis.

Quamvis omnes, qui præſunt, Præpoſiti ritè dicantur, uſus tamen obtinuit eos vocari Præpoſitos, qui quamdam prioratûs curam ſub aliis Prælatis gerunt. Hi tamen, qui juxta morem hunc Præpoſiti vocantur, tales & tam ſtrenui conſtituendi ſunt, qui vitæ probabilis ſint, & ea, quæ ſibi injuncta ſunt, fideliter, humilitérque expleant, & pro eo, quòd aliis Prælati ſunt, nequaquam parvi pendant canonica inſtituta; ſed quantò plùs implicantur in fratrum curis, tantò magis ſtudeant cœleſtibus obtemperare monitis. Debent igitur cunctæ congregationi utiles eſſe, & de miniſterio ſibi commiſſo fideliter prodeſſe; Ea verò, quæ fratribus dare debent, cum charitate tempore opportuno incunctanter præbeant, quatenus à Domino de fideli adminiſtratione gradum bonum ſibi acquirant.

CAPUT XLVII.

Quales vice Prælatorum in congregatione fungi debeant.

Oportet Eccleſiæ Prælatos, ut de congregatione ſibi commiſsâ tales eligant, boni teſtimonii fratres, in quibus onera regiminis ſecurè poſſint partiri. Quibus etiam talem conferant dignitatem, ut vice illorum fungentes, & inobedientes canonicâ cenſurâ corripere, & obedientes hortando ad meliora valeant provocare. Non conſtituendi ſunt perſonaliter, aut eo ordine, quo in collegio fratrum admiſſi ſunt, ſed ſecundùm vitæ meritum, & ſpiritualium donorum prærogativam: qui & in congregatione aſſidui ſint, & fratrum curam pervigili ſtudio gerant: & ſicut alios præcedunt Magiſterio, ità nimirum innocentis vitæ informent exemplo, ut juxta Apoſtolum, exemplo ſint cæteris in verbo, in converſatione, in charitate, in fide & caſtitate &c.

Qui etiam, ſi prioratûs ſui causâ intumeſcere cœperint, & curæ fratrum nihil propenderint, & ſi crebrò incorrigibiles exſtiterint; à miniſterio propellantur, aliíque in loco illorum, qui ſtrenuè peragere poſſint, conſtituantur.

CAPUT XLVIII.

De pueris nutriendis, cuſtodiendíſque.

Solerter Rectores Eccleſiarum vigilare oportet, ut pueri & adoleſcentes, qui in congregatione ſibi commiſſa nutriuntur, vel erudiuntur, ità jugibus Eccleſiaſticis diſciplinis conſtringantur; ut eorum laſciva ætas, & ad peccandum valde

(b) Matth. XXV, 35. (c) Joan. XIII, 14.

valde proclivis, nullum poſſit reperire locum, quo in peccati facinus proruat. Quapropter in hujuſmodi cuſtodiendis; & ſpiritaliter erudiendis, talis à Prælatis conſtituendus eſt vitæ probabilis frater, qui eorum curam ſummâ gerat induſtriâ, eóſque ità arctiſſimè conſtringat, qualiter Eccleſiaſticis doctrinis imbuti, & armis ſpiritalibus induti, & Eccleſiæ utilitatibus decenter parere, & ad gradus Eccleſiaſticos quandoque dignè poſſint promoveri.

Libuit præterea ob ædificationem congruam, & inſtructionem, negotii, de quo agitur, quamdam Sanctorum Patrum ſententiam huic operi inſerere, quæ ità ſe habet: " Prona eſt enim omnis " ætas ab adoleſcentia in malum. Quiſquis autem in Clero puberes, aut adoleſcentes exiſtunt, omnes in uno conclavi atrii commorentur, ut lubricæ ætatis annos, non in luxuriâ, ſed in diſciplinis Eccleſiaſticis agant, deputati probatiſſimo ſeniori, quem & Magiſtrum doctrinæ, & teſtem vitæ habeant, & cœtera." (*) His ità præmiſſis, oportet, ut probatiſſimo ſeniori pueri ad cuſtodiendum, licet ab alio erudiantur, deputentur. Frater verò, cui hæc cura committitur, ſi eorum curam parvi penderit, & aliud, quàm oportet, docuerit, aut his aliquam cujuslibet læſionis maculam ingeſſerit; ſeveriſſimè correptus ab officio amoveatur, & fratri alii hi committantur, qui eos & innocentis vitæ exemplis informet, & ad opus bonum peragendum excitet.

CAPUT XLIX.

Ut omnes Canonici ad Completorium conveniant.

Expletis religioſiſſimo obſequio horis competentibus diurnis officiis, ab omnibus Canonicis, dato ſigno, devotiſſimè ad Completorium veniendum eſt, incipiente nocte: quo Completo non oportet, ut epulis, & potationibus, vaníſque inſerviant loquelis; ſed his penitùs poſtpoſitis humiliter & honeſtè; dormitorium petant, & nequaquam duo in uno lecto, ſed ſinguli in ſingulis lectis quieſcant. Lucerna quoque in eodem dormitorio noctis tempore jugiter ardeat. Nihil denique inhoneſtum, aut indecens in dormitorio geratur ab aliquo: nec quiſpiam aliquem inquietare præſumat, nec ad verba inutilia, & otioſa prorumpere cogat. Hujus Capituli contemptor ſpecialiter à Prælatis & Magiſtris ſeveriſſimè corripiatur.

CAPUT L.

De Cantoribus.

Studendum ſumopere Cantoribus eſt, ne donum ſibi divinitus collatum vitiis fœdent, ſed potiùs illud humilitate & ſobrietate, & caſtitate, & cœteris Sanctarum virtutum ornamentis exornent: quorum melodia animos populi circumſtantis ad memoriam, amorémque cœleſtium non ſolùm ſublimitate verborum, ſed etiam ſuavitate ſonorum, quæ dicantur, erigat. Cantorem autem, ſicut traditum eſt à Sanctis Patribus, & voce & arte præclarum, illuſtrémque eſſe oportet, ità ut oblectamento dulcedinis animos incitet audientium, &c. Cantores itaque non propter donum ſibi collatum ſe cæteris ſuperbiendo præferant, ſed humiliter ſocios exhibeant. Et providendum eſt illis, quando temperatè, quando ſubmiſſè Divinum agatur officium; ſcilicet ut ſecundùm numerum Clericorum, & officii qualitatem, & temporis prolixitatem tantùm protendant, & voces moderentur cœterorum. Sonum etiam vocalium Literarum benè, & ornatè proferant.

Hi verò qui hujus artis minùs capaces ſunt, donec erudiantur meliùs, convenit ut ſileant, quàm cantare volendo, quod neſciunt, aliorum voces diſſonare compellant. Pſalmi namque in Eccleſia non curſim, aut in excelſis, atque inordinatis, ſeu intemperatis vocibus, ſed planè & lucidè cum compunctione cordis recitentur: ut & recitantium mens illorum dulcedine paſcatur, & audientium aures illorum pronuntiatione demulceantur: quoniam quamvis cantilenæ ſonus in aliis officiis excelſâ ſoleat fieri voce, in recitandis tamen Pſalmis hujuscemodi vitanda eſt vox.

Conſtituantur interea ſeniores fratres, probabilioris ſcilicet vitæ, qui tempore ſtatuto viciſſim cum Cantorum ſcholâ ſint: ne hi, qui diſcere debent, aut otio vacent, aut inanibus, & ſupervacuis fabulis inſtent. Si verò Cantores ſuperbi exſtiterint, & artem, quam divinitiùs adjuti didicerint, aliis inſinuare renuerint,

(*) Concil. Tolet. IV. C. 23.

nuerint; graviter, ac severè judicentur, ut emendati atque correcti, talentum sibi à Deo quidem collatum, aliis erogare procurent.

CAPUT LI.

Quales ad legendum & cantandum in Ecclesia constituendi sint.

Tales ad legendum, & cantandum, & Psallendum in Ecclesia constituantur, qui non superbè, sed humiliter, debitas Domino laudes persolvant, & suavitate lectionis, ac melodiæ doctos demulceant, & minùs doctos erudiant; plúsque velint in lectione, vel cantu populi ædificationem, quàm popularem vanissimam adulationem. Qui verò hæc doctè peragere nequeunt, erudiantur priùs à Magistris, & instructi hæc adimplere studeant, ut audientes ædificent.

CAPUT LII.

Modus Correptionis.

Quamquam contemptores Canonicarum institutionum Episcopali præcipuè judicio plectendi sint, juxta modum culparum, ùt suprà retulimus, extendenda est correptionum. Et hæc omnia jure in Prælatorum pendent judicio, quo discretissimè temperanda sunt: necesse est enim, ut iidem Prælati circa delinquentes medici peritissimi imitentur factum, scilicet ut adhibitâ magnæ discretionis curâ, quid cuíque congruat, quìdve conveniat, adhibeant: summopere perpendentes, ut juxta quantitatem vulnerum, exhibeant fomenta curationum; quatenus nec alteri dent, quod noceat, nec alteri subtrahant, quod juvet.

Omissis igitur his, quorum ætati delinquenti parcitum non est, sed potiùs eorum latera, ne induresçant, virgis assiduè tundenda sunt; qualiter erga cœteros delinquentes juxta authoritatem Divinam, & Sanctorum Patrum exemplum, traditionésque id fieri oporteat, strictim brevitérque ostendatur.

Si quis frater in congregatione Canonicâ constitutus, horas Canonicas frequentare neglexerit, Ecclesiámque non religiosè, sed pompaticè, vel incompositè intraverit, & opus Dei negligenter exequutus fuerit, ad collationem venire distulerit, obedientiam à Magistro sibi injunctam agere recusaverit, in legendo & cantando, vel in cœteris Ecclesiasticis disciplinis, juxta vires studium non exhibuerit, ad mensam non necessitate, sed vitio, tardè occurrerit, è claustris sinè licentiâ exierit, per licentiam verò egressus extra constitutum sibi placitum moras fecerit, in plateis ire, aut in biviis residere tentaverit, in dormitorio aliquid indecens, aut inhonestum verbis, aut actibus perpetraverit, alicubi, nisi in dormitorio cum cœteris, absque causâ inevitabili dormire præsumserit: fratribus charitatis officio obedienter servire neglexerit, discordiam, quam Scriptura Dei detestatur, inter fratres seminaverit, & huic institutioni contumax, aut superbus, aut murmurans exstiterit, & cœtera hujuscemodi agere tentaverit; hic primò secundùm Domini præceptum non solùm, & secundò, & tertiò, quinimò crebriùs admoneatur; & si his admonitionibus non cesserit, publicâ objurgatione corripiatur. Quod & si his renisus fuerit, cœteris sibi alimentis interdictis, pane tantùm usque ad dignam satisfactionem utatur, & aquâ. Si verò nec sic correxerit, separetur à mensa & à societate fratrum, & à choro psallentium removeatur, & seorsim in loco hujuscemodi negligentibus à Prælatis constituto stare cogatur, ut saltem rubore sequestrationis emendetur.

Dein si his modis incorrigibilis exstiterit, & ætas permiserit, ut ait Salomon, *Stultus verbis non corrigitur*; (*d*) Congrua ei verberum adhibeatur castigatio, secundùm Beati Gregorii sententiam: „ Qui jubentis verba non audit, „ verberibus admoneatur; ut ad bona „ desideria pœnæ trahant, quem præ„ mia non invitant. „ Cœterùm si talis fuerit, quem aut ætas, aut qualitas personæ verberari non siverit, publicâ objurgatione & jejuniorum assiduâ afflictione, & sequestrationis rubore hujusmodi corripiatur, usque ad dum dignâ pœnitentiæ satisfactione veniam consequatur. Si verò uterque, & qui flagellatur, & quem flagellari ætas aut qualitas personæ prohibet, adhuc incorrigibiles exstiterint, sit locus intra claustra Canonicorum, sicut multis in locis noscitur esse, quo ad tempus retrudantur, & secundùm modum culpæ castigentur, secundùm Apostolum: *Traditi Satanæ in inte-*

(*d*) Prov. XVIII, 2.

interitum carnis, (e) *ut spiritus salvus sit in die Domini.* Quòd si etiam tot saluberrimis admonitionibus & castigationibus necdum paruerint, fiat pro eis ab omni congregatione communis oratio, ut postremò sanentur à Domino. Si prorsus inemendabiles & incorrigibiles apparuerint, ne per plures eorum dira serpant contagia; necesse est, ut à cœterorum societate, utpote oves morbidæ, separati, antè præsentiam deducantur Episcopi. Si verò quis in Collegio Canonicorum criminalem culpam admiserit, huic nulla est danda dilatio, quin aut sponte pœnitentiam pro admisso crimine gerat, aut si id agere resultaverit, coram Episcopo deducatur, ut ab eo publicâ multetur pœnitentiâ. Meminisse enim oportet Rectores, quòd columba in Divinis Scripturis Ecclesia appellata est, quæ non unguibus lacerat, sed alis piè percutit. Unde etiam illis summopere observandum est, ut sicut præmissum est, juxta modum culparum, & personarum, & ætatum, omnino ipsa correptio sit temperata, ut nec vitium desidiæ inolescat, nec correptio mansuetudinis modum excedat: ne (ùt ait B. Maximus) aut solutior lenitas cohibentium licentiam præbeat peccanti, aut immoderata severitas à lapsis non revocet delinquentem.

Sed & hoc illis nihilominus cavendum est, ne errata delinquentium alicujus rei livore feriant, sed potiùs (ùt ait B. Augustinus) sint criminum persecutores, & hominum liberatores. Oderint vitia, diligant homines. Oderint, quod instinctu Diaboli ingestum est, diligant quod Dei bonitate creatum est. Teneant in manu baculum, & virgam: baculum videlicet, quo aliorum virorum imbecillitates spiritaliter sustentent: virgam verò, quâ vitia delinquentium zelo rectitudinis feriant. Interea delinquentibus excommunicatis fratribus, nequaquam debent cœteri fratres favere, aut eos suis adulationibus decipere, aut eorum errata defendere, sed potiùs opem ferre, ut æquitatis censurâ districtè corrigantur.

CAPUT LIII.

Ut Canonici cucullas Monachorum non induant.

Reprehensibilem apud plerósque Canonicos inolevisse comperimus usum, eo quòd contra morem Ecclesiasticum cucullas, quibus solis Monachis utendum est, induant, cùm utique illorum habitum penitus usurpare non debent, à quorum proposito quodammodo distant: quia sicut indecens est, ut arma militaria more Laicorum gestent, ità nimirum inhonestum, & valde indecorosum est, ut alterius propositi indumenta sibi imponant. Habitus namque singulorum ordinum idcirco in Ecclesia ab invicem discreti sunt, ut his visis cujus propositi sit gestans, vel in qua professione Domino militet, liquidè cognoscatur: Nam & Domini lege vir muliebrem, & mulier virilem prohibetur induere vestem; scilicet ut uterque sexus sibi conveniente veste indutus incedat: sicut enim turpe est, virum vestem muliebrem, & mulierem vestem virilem induere; ità valdè indecorum est, Canonicum vestem Monasticam induere; nisi tamen cum veste etiam propositum voluerit assumere. Et quia hujuscemodi usus nullâ autoritate approbatur, sed potiùs ab his, qui sanum sapiunt, meritò reprehenditur & repudiatur; oportet ut ab hinc, ne fiat, penitus inhibitum sit.

CAPUT LIV.

Ut in cultu vestium discretionem teneant.

Quærere potiùs Deum cultu cordis, quàm corporis, evidentibus Scripturæ sanctæ patet indiciis. Proinde caveant Canonici, ne per immoderatum cultum vestium dehonestent Religionis dignitatem. Hieronymus dicit: " Sunt
" quidam, quibus omnis cura de vestibus est, si benè oleant, si pes laxâ pelle non fluat. Crines Calamistri vestigio rotantur; digiti de annulis radiant, & ne plantas humidior via spargat, vix imprimunt summa vestigia. Tales cum videris, sponsos magis æstimato, quàm Clericos. " Inde dicit Gregorius: " Nemo æstimet in fluxu atque studio vestium peccatum deesse: quia si hoc culpa non esset, nullo modo Joannem Dominus de vestimenti sui asperitate laudâsset. Si cultus vestium culpa non esset, nequaquam Paulus Apostolus per epistolam fœminas à pretiosarum vestium appetitu compescerent,

P

(e) I. Cor. V, 5.

" fceret, dicens: *Non in veste pretiosa.* (f) " Unde oportet Canonicos fanctæ authoritati parere, & humilitatem corde, mente, actu, habitu, inceffu, æquitate religiofiffimè demonftrare: plúsque velint fanctâ converfatione, eximiisque moribus, quàm ornatu veftium fulgere.

Decet porrò, ut eórum talis fit veftium cultus, qui vanitatis occafione careat: non enim fpecialiter præfumi debet ab aliquo, quod non generaliter teneatur ab omnibus. Veftes enim, & calceamenta, vel lectualia Clericorum, ex moderato & habitu competenti fint, nec nimiùm nitida, nec plurimùm abjecta: nam ficut inter ignem & aquam tenenda eft via, ut nec exuratur homo, nec demergatur; fic inter apicem fuperbiæ, & voraginem defidiæ, iter noftrum temperare debemus.

CAPUT LV.

Quòd à Prælatis gemina paftio fit fubditis impendenda.

Solerter Prælatis fatagendum eft, ut eos, quibus præfunt, verbis & exemplis ad bene vivendum informent: fixóque corde tenendum, ne eos, quafi proprios, fed ut Domini fui gregem tractare meminerint, juxta illud, quod Petro dicitur: *Si diligis me, pafce oves meas*, (g) inquit, non tuas. Et hoc ideo dicimus, quia funt nonnulli, qui oves Chrifti non amore Chrifti, fed fuæ gloriæ, vel dominationis, vel quæftûs gratiâ pafcunt. Etenim terrena fubfidia diligenter illis præbere, exempla virtutis fimul verbo prædicationis debent follicitè impendere. Quapropter ftudeat unufquifque Prælatus, ut familiæ Chrifti annonam fpiritalem, carnalémque fubminiftret, ut effici mereatur ille Evangelicus fervus, de quo dicitur: *Fidelis fervus & prudens*, (h) *quem conftituit Dominus fuper familiam fuam, ut det illis cibum in tempore.*

Ergo ficut fubditis neceffaria corporis tribuunt, ità nihilominùs ftudere debent, ut iidem religiofiffimè ordinem fervent, & Prælatis fuis, ac Magiftris honorem debitum fimiliter impendant: ut horis Canonicis Divinum officium impleant, non otio vacent, non vaniloquiis inferviant, non detractionibus & cœteris vitiorum illecebris incumbant; fed potiùs aut orationi, aut lectioni, aut quibuslibet Ecclefiæ, aut certè propriis utilitatibus vacent, aut etiam doctrinis facris, & diverfarum artium erudiantur difciplinis: ità videlicet, ut nullus in congregatione inutilis, aut otiofus exiftens, ftipendia Ecclefiæ inofficiosè accipiat.

Hanc igitur geminam paftionem Prælati fibi commiffis ovibus impendere inftanter procurent, utpote pro animabus eorum Domino rationem reddituri.

CAPUT LVI.

De familiaritate à Clericis mulierum extranearum devitandâ.

Prima quidem tentamenta funt fœminarum frequentes acceffus & reprehenfibiles exhibent Clericos. Quid tibi reverà cum fœminis, qui ad altare cum Domino fabularis? Te cuncti in publico, te in agro ruftici aratores, ac vinitores quotidie graviter lacerabunt, fi contra depofitum fidei cum fœminis habitare contendis. Numquid in choro Apoftolorum fœminæ affuerunt? Prohibe virgines commorari tecum, quæ de genere tuo non funt. Nemo inter ferpentes & fcorpiones fecurus ingreditur. Non poteft cum Domino toto corde habitare, qui frequentibus fœminarum acceffibus copulatur. Cùm approximat ftipulam, incendit ignèm: cùm approximat fœminam, corrumpit mentem. Si cum viris fœminæ habitaverint, vifcarium diaboli non deerit. Janua diaboli via iniquitatis, percuffus fcorpionis, nocuúmque genus. Nemo miles cum uxore pergit ad bellum.

Inde mando atque remando, ut hofpitiolum Canonicorum aut raro, aut nunquam mulierum pedes terant. Vir autem, five mulier, cùm ad Dominum converfi fuerint, poft peccatum fuum, quod ad invicem commiferunt, nec in unâ villâ unquam pœniteant, nec fit inter eos falutatio, aut beneficium; nec vifus, nec colloquium (fi non cafus intervenerit) nec de uno fonte (ut vulgò dicitur) potum bibant; nec alumnus inter utrumque concurrat, nec munufculum quidem, nec colloquium (ùt diximus) nec recordatio alterius in mente fuâ requiefcat; fed cum affuerit, citò veniam à Deo petat. Meminere debent Canonici, quòd nec Davide fanctiores, nec

(f) I. Tim. II, 9. (g) Joan. XXI. (h) Matth. XXIV, 45.

nec Salomone ſapientiores poſſunt eſſe. Meminere debent, quòd Paradiſi colonum de poſſeſſione ſuâ mulier ejecit.

CAPUT LVII.

De Clericis non manentibus in ſuo propoſito.

Qui ſemel in Clero deputati ſunt, aut Monachorum vitam expetierunt, ſtatuimus, neque ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam, & hoc tentantes, & non agentes pœnitentiam, quo minùs redeant ad hoc, quod propter Deum primitùs inegerunt, anathematizari.

CAPUT LVIII.

De humiliatione faciendâ propter Deum carni.

Multitudines hominum, & officia & placita, & convivia, & ſalutationes hominum, quaſi quædam catenæ voluptatum fugiendæ ſunt. Sit vilis & veſpertinus cibus; Panis cum olere & legumine, interdum piſciculus pro ſummis ducatur deliciis: qui cum Chriſto deſiderat regnare, non quæret magnopere, quàm de pretioſis cibis & potibus ſtercus conficiat & urinam. Ventre vacuo ſæpiùs dormiendum: crebræ vigiliæ carnem & ſenſum affligunt. Flexo corpore mens erigenda eſt ad Deum. Semper in manu ſacra lectio, & in ore frequenter oratio ſit. Pauperibus ſumptuum refrigeria manu propriâ ſunt distribuenda. Humilitas veſtium tumenti animo non appetenda. Sæcularium, maximè potentium, conſortium devitandum.

Aliquid operis ſemper faciendum, ut diabolus inveniat hominem in opere occupatum. Ab otioſis ſermonibus auditus & lingua ſunt caſtigandi. Et in Eccleſiâ cum timore & veneratione ſtandum: & ſemper aut orandum, aut cantandum, aut legendum, aut audiendum. De juſtis laboribus eleëmoſyna Deo juſto dandum. Melius non habere quod tribuatur, quàm impudenter petere quod detur. Negotiator Clericus, & ex inope dives, & ex ignobili glorioſus, quaſi quædam peſtis, fugiendus.

CAPUT LIX.

De iracundis Doctoribus.

Iracundi Doctores per rabiem furoris diſciplinæ modum ad immanitatem crudelitatis convertunt: & unde emendare ſubditos poterant, inde potiùs vulnerant. Ideo ſine menſurâ ulciſcitur culpas doctor iracundus; quia cor ejus diſperſum in rerum curis, non colligitur in amorem unius Deitatis.

CAPUT LX.

De Doctrinâ & exemplis Doctorum.

Tam doctrinâ, quàm vitâ clarere debet Eccleſiaſticus Doctor? nam doctrina ſine vitâ arrogantem facit; vita ſine doctrinâ inutilem reddit. Doctoris prædicatio operibus bonis confirmanda eſt, ità, ut quod docet verbo, inſtruat exemplo. Illa eſt vera doctrina, quam vivendi bene ſequitur forma: nam nihil turpius eſt, quàm ſi bonum, quod quisque prædicat, explere opere negligat; tunc enim prædicatio utiliter profertur, quando efficaciter à proferente adimpletur. Unusquiſque Doctor & bonæ actionis, & bonæ prædicationis habere debet ſtudium: nam una ſine alterà non facit perfectum: ſed præcedat Doctor bene agere, ut ſequenter poſſit bene docere. Et in illâ doctrinâ clara, & ſimilitudo patrum, & humilitas propter Deum habendæ ſunt.

CAPUT. LXI.

De taciturnitate.

Omni tempore in Eccleſiâ tam à populo, quàm à Clero, ſummum ſilentium fiat, excepto hoc, quod ad laudes Dei pertineat. Videamus, quod ait Propheta: *Dixi: cuſtodiam vias meas, ut, non delinquam in linguâ meâ* (i) Item: *Poſui ori meo cuſtodiam: obmutui, & humiliatus ſum; & ſilui à bonis.* Hic oſtendit Propheta, ſi à bonis eloquiis propter taciturnitatem debet interdum taceri; quantò magis à malis verbis propter pœnam peccati debet ceſſari? Inde Sancta Scriptura dicit: Qui enim in Eccleſia verboſari fecerit, & pro ſe & pro aliis malam redditurus eſt rationem in die judicii: (*k*) Ergo quamvis de bonis & Sanctis dumtaxat eloquiis propter taciturnitatem rara loquendi in Eccleſia concedatur licentia, quia ſcriptum eſt: *In multiloquio non deerit peccatum: Et alibi; Mors & vita in manibus linguæ.* (l) Nam loqui & docere

(*i*) Pſal. XXXVIII. (*k*) S. Auguſtin. Serm. 214. de Temp. (*l*) Prov. X. & XIV.

re Magiſtro condecet, tacere & audire diſcipulo convenit.

Qui hanc taciturnitatem in Eccleſia minimè cuſtodierit, ſed fregerit, ſit in ipſo die pœnitens in aquâ & pane. Et ſi iterum, tribus diebus pœniteat in pane & aquâ. Et ſi tertiâ vice iteraverit, ſeptem diebus, ùt ſuprà, pœniteat. Et ſi ampliùs hoc facere præſumſerit, corporali diſciplinæ ſubjiciatur, ut cæteri timeant.

CAPUT LXII.

De ebrietate à Clero devitandâ atque deteſtandâ.

Dominus in Evangelio dicit: *Attendite autem vobis, ne fortè graventur corda veſtra in crapulâ.* (*l*) Et Apoſtolus dicit: *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria.* (*m*) Salomon dicit: *Luxurioſa res eſt vinum,* (n) *& tumultuoſa ebrietas: quicumque in his delectatur, non erit ſapiens. Nullum ſecretum eſt, ubi regnat ebrietas.* (o) Alibi dicitur: *Operarius ebrioſus non locupletabitur.* (p) *Vinum & mulieres apoſtatare quidem faciunt ſapientes:* Et alibi: *Diligentes ſemper ſe inebriari vino, noli provocare in congregationem tuam.* Vinolentos Sacerdotes & Apoſtolus damnat, & vetus lex prohibet: qui altari ſerviunt, vinum & ſiceram non bibent. Sicera hebræo ſermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare poteſt: quidquid inebriat, & ſtatum mentis mutat, fuge ſimiliter ut vinum.

Qui cupis eſſe bonus, & vis dinoſcere verum,
Ut mortis ſocium, ſic mordax effuge vinum.
Nulla febris hominum major, quàm vitreus humor:
Pro eo ſurdeſcunt aures, balbutit denique lingua.
Dic mihi; dic ebrie, vivis, an morte gravaris?
Pallidus ecce jaces, & ſinè mente quieſcis.
Non bona, non mala, non dura, non mollia ſentis.

Cavete, Fratres, in omnibus ebrietatem, quia magna animi eſt ſubverſio. Nam ſicut ignis facilè incendit ſtupas & leviores paleas, ità ebrietas corrumpit animam, & dejicit eam in grande peccatum. Dominus per Prophetam ait: *Væ illis, qui manè ſurgunt ad ebrietatem ſectandam, & ad potandum vinum uſque ad veſperam.* (q) Et in alio loco dicitur: *Væ his, qui potentes ſunt ad bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem.* Baſilius dicit: Plurimi námque homines per vinum maximam debilitatem corporis contraxerunt, nec potuerunt conſequi priſtinam firmitatem. Ebrioſus putat ſe aliquid optimum agere, cum fuerit præcipitio devolutus. Fratres chariſſimi, nolite vos inebriare, nolite bibendo immoderatè nomina veſtra de cœlo delere. Sunt multi, quod pejus eſt, qui non ſolùm ſe inebriant, ſed etiam alios adjurant, ut ampliùs quod expedit, bibant. O infelix, qui hoc facis, non tibi ſufficit, quòd ipſe peris, niſi adhuc inſuper alios perdas? non tibi ſufficit, quòd ipſe in illâ ebrietate incurris, adhuc & alios tecum trahis? Non ſufficit miſero ebrioſo, in ebrietate ſeipſum mergere, niſi & alios ſecum conetur involvere? Nolite, fratres, nolite hoc malum facere. Audite Apoſtolum dicentem: *Neque ebrioſi regnum Dei poſſidebunt.* (r) Ebrius enim nec Patrem, nec Matrem, nec amicum, nec inimicum agnoſcit, neque inter bona & mala diſcernit, nec ignem, nec gladium timet; ſic falſi fratres & perſequutores ſunt, qui Deum & Eccleſiam quidem contemnunt, nec bona nec mala diſcernunt, nec gladium præſentis vitæ, nec ignem gehennæ futuræ metuunt. Quando homo ebrius fuerit, cor ſuum & membra liberare non poteſt.

CAPUT LXIII.

De Clericis.

Itaque omnes, qui in Eccleſiaſtici Miniſterii gradibus ordinati ſunt, Clerici generaliter nominantur. Cleros autem vel Clericos hinc appellatos Doctores noſtri dicunt, quia Matthias ſorte electus eſt, quem primùm per Apoſtolos legimus ordinatum. Sic & omnes, quos illis temporibus Eccleſiarum Principes ordinabant, ſorte eligebant: Clerus autem ſors interpretatur, unde & hæreditas græcè Cleronomia appellatur, & hæres Cleronomus. Proinde ergo Clericos vocari ajunt, eò quod in ſorte hæreditas Domini dantur: vel pro eo, quòd ipſe Dominus

(*l*) Luc. XXI, 34. [*m*] Epheſ. V, 18. [*n*] Prov. XX, 1. [*o*] Ibid. XXXI. [*p*] Eccl. XIX. [*q*] Iſai. V, 11. & 22. [*r*] I. Cor. VI.

minus fors eorum fit, ficut de eis fcriptum eft, loquente Domino: *Ego hæreditas eorum.* (s) Unde oportet, ut, qui Deum hæreditate poffident, abfque ullo impedimento fæculi Deo fervire ftudeant, & pauperes fpiritu effe contendant, ut congruè Pfalmiftæ illud dicere poffint: *Dominus* (t) *pars hæreditatis meæ.*

CAPUT LXIV.

De Regulis Clericorum.

His igitur lege Patrum cavetur, ut à vulgari vita reclufi, mundi voluptatibus fe abftineant, non fpectaculis, non pompis interfint, convivia publica fugiant, privata non tantùm pudica, fed & fobria colant. Ufuris nequaquam incumbant, neque turpium occupationes lucrorum, nec fraudis cujusque ftudium appetant. Amorem pecuniæ, quafi materiam cunctorum criminum fugiant, fæcularia officia negotiáque abjiciant. Honorum gradus per ambitiones non fubeant. Pro beneficiis medicinæ Dei munera non accipiant. Dolos & conjurationes caveant: odium & æmulationem, atque detractionem, invidiámque fugiant: non vagis oculis, non infræni linguâ aut petulanti, tumidóque geftu incedant, fed pudorem, ac verecundiam mentis fimplici habitu, inceffúque oftendant. Obfcænitatem etiam verborum, ficut & operum, penitus execrentur.

Viduarum ac virginum vifitationes frequentiffimas fugiant: contubernia extranearum fœminarum nullatenus appetant: caftimoniam quoque inviolati corporis perpetuò confervare ftudeant, aut certè unius matrimonii vinculo fœderentur. Senioribus quoque debitam præbeant obedientiam, neque ullo jactantiæ ftudio femetipfos attollant. Poftremò in doctrinâ, in lectionibus, in pfalmis, in hymnis, in canticis, exercitio jugi incumbant: tales enim effe debent, qui Divinis cultibus fefe mancipandos exhibere ftudent; fcilicet ut dum fcientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis adminiftrent.

CAPUT LXV.

De generibus Clericorum.

Duo funt genera Clericorum. Unum Ecclefiafticorum, fub regimine Epifcopali degentium, alterum Acephalorum, id eft, fine capite, quem fequantur, ignorantium. Hos neque inter laicos fæcularium officiorum ftudia, neque inter Clericos religio retentat Divina, fed folutos, atque oberrantes, fola turpis vita & vaga complectitur.

Qui quidem nullum metuentes, explendæ voluntatis fuæ licentiam confectantur: quafi animalia bruta, libertate, atque defiderio fuo fruuntur, habentes fignum religionis, non officium, Hippocentauris fimiles, qui nec equi, nec homines, *mixtúmque* (ùt ait Poëta) *genus, prolésque biformis.* Quorum quidem fordidâ, & infami numerofitate, fatis fupérque noftra pars occidua polluitur.

CAPUT LXVI.

De Sacerdotibus peccantibus.

Presbyter aut Diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto, aut homicidio captus eft, deponatur: non tamen communione privetur: dicit enim Scriptura: *Non judicabit Dominus bis in idipfum.*

CAPUT LXVII.

Ut Presbyter habeat unam Ecclefiam.

Presbyter non ampliùs, quàm unam Ecclefiam habeat, ficut & vir unam uxorem.

CAPUT LXVIII.

Ut Clerici nuptialia convivia vitent.

Presbyteri, Diacones, Subdiacones vel deinceps, quibus ducendi uxores licentia non eft, alienarum nuptiarum evitent convivia: neque his cœtibus admifceantur, ubi amatoria & turpia cantica cantantur, aut ubi obfcœni motus corporum choreis & faltationibus efferuntur: ne auditus & obtutus facris myfteriis deputatus, turpium fpectaculorum atque verborum contagione polluatur.

CAPUT LXIX.

De eo, quòd non per ambitionem Sacerdotium appetendum.

Sicut qui invitatus renuit, & quæfitus refugit, facris eft altaribus offerendus: fic qui ultrò ambit, vel importunus fe

P 3

(s) Deut. XVIII. (t) Pfal. XV, 5.

ſe ingerit, eſt procul dubio repellendus. Nam qui nititur ad altiora conſcendere, quid agit, niſi creſcendo decreſcat? cur non perpendit, quia benedictio illi in maledictum convertitur?

CAPUT LXX.

De eo, quòd removentur Presbyteri ab officio ſuo.

Hi Presbyteri, qui in Presbyterio ſuo filios genuerint, removeri ab officio ſuo debent.

CAPUT LXXI.

Pro infirmis orare & ungere eos præcipitur.

Jacobus Apoſtolus ſcripſit: *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros in domum ſuam, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſalvabit infirmum, & ſuſcitabit illum Dominus. Et ſi in peccatis fuerit, remittentur ei.* (u) Quod non eſt dubium de fidelibus ægrotantibus accipi, vel intelligi debere, qui ſancto oleo perungi poſſunt, quo ab Epiſcopo confecto, non ſolum ſacerdotibus, ſed omnibus uti Chriſtianis licet in ſuâ, aut in ſuorum neceſſitate ungendis. Nam idcircò Presbyteris dictum eſt, quia Epiſcopi occupationibus aliis impediti ad omnes languidos ire non poſſunt. Cœterùm ſi Epiſcopus poteſt, aut dignum ducit à ſe viſitandum, & benedicere & tangere chriſmate ſinè cunctatione poteſt, cujus eſt chriſma conficere: nam pœnitentibus iſtud fundi non poteſt, quia genus eſt Sacramenti: quibus enim reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum genus poſſe putatur concedi?

CAPUT LXXII.

Oblationes in domibus offerri non oportere.

Non oportet in domibus oblationes celebrari ab Epiſcopis, vel à Presbyteris.

CAPUT LXXIII.

Quomodo benedicendi ſunt ſponſus & ſponſa.

Sponſus & ſponſa cum precibus & oblationibus à ſacerdote benedicentur; & legibus ſponſa dotetur, & à paranymphis cuſtodiatur, & publicè, ſolemnitérque accipiatur. Biduo etiam ac triduo abſtineatur, & doceatur eis, ut caſtitatem inter ſe cuſtodiant, certíſque temporibus nubant, ut filios non ſpurios, ſed hereditarios Deo & ſæculo generent.

CAPUT LXXIV.

De ſolemnitatibus præcipuis colendis.

In ſolemnitatibus præcipuis, id eſt, in Natali & in octavâ, & in Epiphania Domini, & in Paſcha, & in Aſcenſione Domini, & in Pentecoſte, & in Sanctorum feſtivitatibus, id eſt, Sancti Stephani, & Sancti Joannis Evangeliſtæ, & in feſtivitate Infantium, & in Purificatione, & in Aſſumptione Sanctæ Mariæ: Similiter in Beatorum Apoſtolorum feſtis, & Sancti Joannis Baptiſtæ, & Sancti Laurentii, & Sancti Martini, ſive & in natali cujuslibet Sancti, cujus honor in qualicumque Parochiâ ſpecialiter celebratur, plenarium officium celebretur, & bis reficiatur.

CAPUT LXXV.

De decimis dividendis.

Sacerdotes populi ſuſcipient decimas & nomina eorum, quicumque dederint, ſcripta habeant ſuper altare, & ipſas decimas ſecundùm authoritatem Canonicam coram teſtibus divident, & ad ornamentum Eccleſiæ primam eligent partem: ſecundam autem per manus fidelium ad uſum pauperum & pegrinorum, miſericorditer cum omni humilitate diſpenſent: tertiam verò partem ſibimetipſis ſoli ſacerdotes reſervent.

CAPUT LXXVI.

Ut Presbyteri per diverſa ab Epiſcopis aut Laicis indiſcretè non mittantur?

Statutum eſt, ut Presbyteri, ſicut hactenùs factum eſt, indiſcretè per diverſa non mittantur, nec ab Epiſcopis, nec à Prælatis, nec etiam à Laicis; ne fortè propter eorum abſentiam, & animarum pericula, Eccleſiarum, in quibus conſtituti ſunt, negligantur officia.

CAPUT LXXVII.

De illis, qui ſoli Miſſas contra Canonicam authoritatem canere præſumunt.

Statutum eſt, ut nullus Presbyterorum

(u) Jacob. V, 14.

rorum ſolus Miſſam celebrare præſumat: quia nec verba Domini Salvatoris, quibus myſteria corporis & ſanguinis ſui diſcipulis celebranda tradidit, nec Apoſtoli Pauli documenta declarant, nec in ipſis actibus Apoſtolorum, ſi enucleatim legantur, ità fieri debere, ullo modo invenitur. Nam etſi interrogatus, aut contemptus, hujusmodi corporis & ſanguinis Domini ſolitarius conſecrator fuerit, quid reſpondere poterit? Quibus enim dicit: *Dominus vobiſcum*: aut à quo illi reſpondetur: *& cum Spiritu tuo*? Vel pro quibus ſupplicat Deum, dum dicit: *Memento Domine famulorum famularúmque tuarum, & omnium circumſtantium*; cùm nullus circumſtet? quæ conſuetudo Apoſtolicæ & Eccleſiaſticæ authoritati contraria eradicanda, & funditus exſtirpanda eſt à Domini Sacerdotibus. Et ſi quis hoc deinceps facere præſumſerit, gradûs ſui periculo ſubjacebit.

CAPUT LXXVIII.

Ut Presbyteri inconſulto Epiſcopo non conſtituantur in Eccleſiis, vel de Eccleſiis expellantur ab aliquo.

Statutum eſt, ut ſine authoritate & conſenſu Epiſcoporum Presbyteri in quibuslibet Eccleſiis non conſtituantur, nec inde expellantur. Et ſi quis deinceps hoc facere tentaverit, Synodali ſententiâ diſtrictè feriatur.

CAPUT LXXIX.

De libris, quos unusquisque ſecum in Eccleſia habere debet.

Hi ſunt libri, quos habere debet unusquisque ſacerdos in ſuâ Eccleſiâ, per quos Miſſas & Epiſtolas, ſeu Evangelium, vel Baptiſterium, ſeu pœnitentiam, aut circulos annorum, ſive lectiones nocturnales, intelligi poteſt. Si quis tales non habuerit, ab Eccleſiâ degradetur, quia in illo completur quod in libris legitur: *Canes muti non poſſunt latrare.* (u) Hi ſunt mali Presbyteri, qui concupiſcunt accipere Paſtorale Miniſterium Eccleſiæ, nec tamen poſſunt ad populum prædicare.

(u) Iſa. LVI, 10.

CAPUT LXXX.

De non ſuſcipiendis alterius Eccleſiæ Clericis: & de ſuſceptoribus eorum abſque literis commendatitiis, vel teſtibus à Clericis in eâdem Eccleſiâ militantibus

Jam conſtitutum eſt non licere in alterius civitatis Eccleſiâ, vel in poteſtate laicorum Clericos militare: ſed ibidem permanere, in qua à principio meruerunt miniſtrare: Extraneos, qui miſſi à patria, ad aliquam Eccleſiam pro neceſſitate venerint, (abſque ſignatis apicibus non recipere.) Qui verò Epiſcoporum, aut laicorum, poſt hoc conſtitutum alterius Eccleſiæ Clericum ſuſceperit, niſi ad excuſandum rationabiliter, placuit à communione ſuſpendi, & eum, qui ſuſcipit, & eum, qui ſuſceptus eſt, quouſque Clericum ad ſuam fecerit reverti Eccleſiam.

CAPUT LXXXI.

Epiſtola cujuſdam Deicolæ in Chriſti nomine miſſa ad Sacerdotes & Clericos, prædicationis atque inſtructionis causâ ipſis directa.

Dilectiſſimis Sacerdotibus Eccleſiarum Chriſti Præſulibus, & cunctis Cleris in eiſdem ubique & famulantibus, & Deicolis omnibus in totum mundum degentibus, æternam in Domino Salvatore noſtro ſalutem. Noverit igitur dilectio veſtra, quòd ſemper ſollicitus ſum, & valde nôſſe deſidero de ſalute & ſanitate, & vitâ veſtrâ. Deus autem omnium noſtrum, veſtrúmque pium adimpleat deſiderium in gloriam & vitæ ſanctæ diſciplinam. Ergo cùm ſimus Dominicæ plebis ſupernâ miſeratione Rectores, ſtudioſiùs nos convenit Dei præſidium pro eorum ſæpe cogitare ſalute, qui nobis commiſſi eſſe videntur, ne de creditis, atque fruſtratis, quod abſit, animabus, inſidiis antiqui hoſtis ante omnium Paſtorem, niſi ſuccedat prævenienđo de offenſis correctio, diſtrictam cogamur ſolvere rationem. Unde rogamus vos, ut juſtè & piè, ſanctéque viventes cæteris fidelibus in Exemplum ſitis, & caſto corde, & corpore ſub regulâ Canonicâ vivatis.

Et

Et præterea peto, ut consideretis, & ante mentis & corporis oculos semper habeatis, quid sumus nos & vos. Nónne homines sumus; & unde homines, nisi de humo? Et quid est humus, nisi pulvis, & cinis? Et quid erimus, nisi quod dictum est: *Christus cum apparuerit:* (x) Si benè egerimus; *ei similes erimus*, hoc est, immortalitate, & æternitate? Abnegemus, quod sumus, ut incipiamus esse, quod non sumus. Ergo omne bonum à summo Deo sperandum est, quia *Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laborant, qui ædificant eam.* (y) Et, *Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilant, qui custodiunt eam.* Nos ergo petamus, quæramus, pulsemus: *Qui petit, accipit:* (z) *& qui quærit, invenit: & pulsanti aperietur.* Cogitemus semper ultimum nostri exitûs diem: ornemus finem nostrum, & componamus diligenter vitam nostram, & quantùm incerti sumus de obitûs nostri die, tantùm parati simus in actione nostra bona; ut quandocúmque venerit, nos semper paratos inveniat. Consideremus & pensemus, quia districtus venturus est Judex, qui non solùm operum, sed cogitationum exactor apparebit. Laboremus in opere Dei, quantum possumus, si non quantum debemus: *Quoniam*, ùt ait Apostolus, *non* (a) *sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Quâ de re satagendum est nobis, & omnibus fidelibus, ut ad ipsam gloriam fideliter curramus.

Vestram quoque, ô Sacerdotes, Fratrésque dulcissimi, moneo solertiam, ut reminiscamini, quàm magna suscepta habetis onera animarum: nam qui curam suscepistis, ideo securitatis vitam deponite, quæ inutilis est animæ & corpori: quoniam qui animas susceperunt ad regendum, parare se debent ad rationem reddendam in conspectu Dei: Idcirco in quantum prævaletis, tam verbo, quàm exemplo, ùt prædiximus, admonere non cessetis vobis commissas oves; ut in judicio cum Propheta absoluti, dicere possitis: *Domine justitiam tuam non abscondi in corde meo.* (b) Et, *Veritatem tuam & Salutare tuum dixi.* Diem ultimum cogitate, & regulam vestram conservate; villicationem vestram compensate; quia de omnibus, qui negligentiâ vestrâ perierint, rationem eritis reddituri in die judicii. Et ut de negotio lucrum reportetis, & præmium; oportet vos magis prodesse, quàm præesse.

O spiritales Sacerdotes! diligite Clerum, & populum vestrum; & nullos vobis æstimetis propinquiores esse parentes, quàm qui vobiscum in domo & opere Dei morantur; quia ubi amor & dilectio est spiritalis, ibi Deus mediator inhabitat, qui dixit: *In hoc cognoscent omnes,* (c) *quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem.* Vestrámque fragilitatem humiliter considerate & infirmorum curam patienter portate. In imperio vestro moderati sitis, ut regula edocet. Similiter moneo, ut opera, quæ injungitis, discernatis, & temperetis. Discretionem vestram semper cogitate, ut quod fecerint subjecti vestri, absque murmure faciant, ut & animæ salventur, & corpora supra modum non graventur. Moneo & omnes Clericos vobis subjectos, ut vobis humiliter obediant, & regulam Canonicam pro viribus adimplere satagant, & absque murmuratione imperio vestro subjaceant, Dominóque dulciter serviant; quoniam omnis homo potestatibus sublimioribus, suísque Præpositis subditus esse debet, quantò magis Servi Dei obedire humiliter Præpositis suis debent;

Moneo etiam, ut regulæ Canonicæ memores sint, ejúsque præcepta ante oculos semper habeant. Nam quis scit, quid sibi contingat, vel alii in hâc vitâ? aut quis unquam inobediens ad bonum finem pervenerit? Nobis verò pavor incutitur non modicus, dum legimus, multorum Sanctorum finem fuisse periculum, & post tantos labores conquisitos etiam de summis ad ima esse præcipitatos, quorum casus, noster debet esse profectus. Siquidem & primum hominem per inobedientiam cecidisse legimus. Multa siquidem, atque innumerabilia de his colligi possunt, sed nobis ista modò sufficiunt, ut in his caveatis, ne inobedientiam in aliquo Christo conferetis.

Non vobis delectentur deliciæ superfluæ, nisi quantùm corpus sustentare videntur, & non, quantùm voluntas humana appetere tentatur. Nolite esse cultis

(x) Coloss. III, 4. (y) Psal. CXXVI. (z) Luc. XI, 10. (a) Roman. VIII, 18.
[b] Psal. XXXIX, 11. [c] Joan. XIII, 35.

cultis veſtibus adornati, ſed ſimplici modo neceſſitatibus corporis contenti. Sic habeatis diſciplinam, ut non amittatis animam. Nolite eſſe oblivioni dediti, nec ullâ ſecuritate adhibiti, ſed tam corporis, quàm animæ alimenta præparate vobis (&) Clericis ſubjectis veſtris, ut læti ſemper vobiſcum cum Chriſto ſerviant, ſub cujus ſervitio ſe tradiderunt; ut in futuro mercedem recipiatis, & vocem Domini audiatis, ubi dicitur: *Quia ſuper pauca fidelis fuiſti*, (c) *ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui.* Ad quod gaudium me peccatorem & vos omnes, unà cum omnibus nobis commiſſis, Dominus & Salvator noſter precibus omnium Sanctorum ſuorum, perducere illæſos in vitam æternam dignetur: Qui vivit & regnat in ſæcula ſæculorum, Amen.

CAPUT LXXXII.

Alia Epiſtola ad Epiſcopum.

Dulciſſimo Domino meo Epiſcopo in Chriſti nomine ſalutem perpetuam.

Pater dulciſſime, bene valeas in Chriſto, & illi ſemper placeas. Saluto te, & per te omnes Clericos tuos: conſolare, & conforta eos, in ſervitio Domini noſtri JESU CHRISTI, in quantum prævales. Moneo prudentiam tuam, ut peccantes arguas coram omnibus, ut timorem cœteri habeant: qui enim proximorum mala reſpicit, & tamen ſiléntio linguam premit, eo mortis author fit, quo viros [quos] potuerat curare, noluerit. Nos ergo, qui in periculoſo ordine conſtituti ſumus, attendamus, nè ſimus inutiles ſervi. Illius ſemper memores ſimus mandati, qui dixit: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem.* (*d*) In hoc enim mandato omnium ſalus conſiſtit; hoc cunctis perneceſſarium eſſe conſtat, & maximè his, qui gregem Chriſti ad regendum accipiunt.

Quapropter Paſtor cariſſime! gregem, quem accepiſti ad regendum, diligenter erudire ſtudeto, & ſanctis admonitionibus eum per paſcua vitæ deducere ſatage. Habes in omni opere bono Chriſtum adjutorem, Sanctum quoque, cui militas, interceſſorem: ſicut gubernationem & diſpenſationem in domo Domini habere videris, ità tibi ſubjectos bonis moribus ornari contende, & eos in Divinâ laude devotiſſimè fac conſiſtere; & quod Angeli ſemper agunt in cœlis, hoc tui Clerici jugiter faciant in Eccleſiis. Tuum eſt præcipere, illorum obedire: tuum præire, illorum ſubſequi. Omnium itaque in ſervitio Dei una debet eſſe voluntas, ut una fiat in regno DEI remuneratio.

Nullus horis Canonicis ſe Divinis ſubtrahat laudibus; nè propter aliquam indiligentiam alicujus, locus in conſpectu Dei vacuus inveniatur: & verba Dei in Eccleſiis intimo cordis affectu proferantur, & cum magnâ reverentiâ Dei omnipotentis officia celebrentur. Omne verò Miniſterium Chriſti humiliter, & devotè impleatur. Omnis itaque obedientia in ſæculi neceſſitatibus fideliter & ſtrenuè peragatur. Fiat equidem inter omnes concordiſſima pax, & ſanctiſſima charitas, & devotio vitæ regularis. Seniores bonis exemplis, & ſedulâ admonitione erudiant juniores, illóſque diligant, ùt filios; & illi quaſi patres eos honorificent, illorúmque omni alacritate obediant præceptis.

Tua verò, venerande Paſtor, converſatio omnibus ſit exemplum ſalutis. Cave, ne nimis quis in tuâ ſcandalizetur vitâ, ſed ædificetur, & roboretur in viâ veritatis; quia tibi ex illorum ſalute merces judicatur æterna. Cani capilli extremum denuntiant properare diem; quapropter paratus eſto omni horâ in occurſum Domini Dei tui. Dilectio fraterna, & eleëmoſynæ miſerorum, & vitæ caſtitas, præparent tibi gradum in cœlo.

Feſtivis diebus, veniente ad Eccleſiam populo, fac eis prædicare verba Dei, & quocumque vadis, Clerici, qui ſervitium Dei pleniter peragant, tecum eant, ſobrietate ornati, non ebrietati aſſueti: quorum honeſtas vitæ aliis ſit doctrina ſalutis. Curámque ubique habeas, & maximè pauperum, viduarum, & orphanorum; ut audias in die tremendo à Domino cum aliis eleëmoſynam facientibus: *Quamdiu feciſtis uni ex his minimis, mihi feciſtis.* (*e*) Eſto miſeris, ùt Pater, & cauſam ad te clamantium diligenter diſcute: & parce in te peccantibus, ut Deus tuis parcat peccatis. Eſto juſtus in judiciis, & miſericors in debitis: Magiſter virtutum, moribus honeſtus, verbis jucundus, vitâ laudabilis, in omni opere Dei devotus.

(*c*) Matth. XXV, 21. (*d*) Joan. XV, 12. (*e*) Matth. XXV, 40.

Clericos quoque cohortare, ut ſanctas Scripturas diligentiſſimè legant, non confidant in linguæ notitiâ, ut poſſint contradicentibus veritati reſiſtere: ſunt enim tempora periculoſa, ùt Apoſtolus prædixit, quia multi Pſeudodoctores ſurgent introducentes ſectas, qui Catholicæ Fidei impiis aſſertionibus maculare nitentur: ideo neceſſe eſt ad Eccleſiam plus habere defenſores, qui non ſolùm vitæ ſanctitate, ſed etiam doctrinâ veritatis caſtra Dei viriliter defendere valeant.

Has verò piæ admonitionis literulas, non quaſi neſcienti direxi, ſed ut veræ charitatis (quæ) eſt in meo pectore, fidem oſtenderem. Omnipotens Deus te, tuóſque chariſſimos Clericos in omni bono proficere faciat, & ad beatitudinem æternæ gloriæ pervenire concedat, qui regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT LXXXIII.

De Doctrinæ diſcretione.

Non omnibus una eodémque doctrina eſt adhibenda, ſed pro qualitate morum diverſa exhortatio erit Doctorum. Nam quoſdam increpatio dura, quoſdam verò exhortatio corrigit blanda. Sicut periti Medici ad varios corporis morbos diverſo medicamine ſerviunt, ità ut juxta vulnerum varietates medicina diverſa ſit, ſic & Doctor Eccleſiæ ſingulis quibuscunque congruum doctrinæ remedium adhibebit, & quid cuique oporteat, pro ætate, pro ſexu, ac profeſſione annuntiabit. Non omnibus ea, quæ ſunt clauſa, aperienda ſunt. Multi ſunt enim, qui capere non poſſunt, quibus ſi indiſcretè manifeſtentur, ſtatim aut detrahunt, aut negligunt. Rudibus populis, ſeu carnalibus, plana atque communia, non ſumma atque ardua ſunt prædicanda; ne immenſitate doctrinæ opprimantur potiùs, quàm erudiantur. Unde & Paulus Apoſtolus ait: *Non potui vobis loqui, quaſi Spiritualibus* (f) *ſed quaſi carnalibus: tamquam parvulis in Chriſto, lac vobis potum dedi, non eſcam.* Carnalibus quippe animis nec alta nimis de cœleſtibus, nec terrena convenit prædicare, ſed mediocriter, ùt initia eorum, moréſque deſiderant edoceri. Corvus dum pullos ſuos viderit albi coloris, nullis eos cibis alit, ſed tantumdem attendit, donec paterno colore nigreſcant, & ſic illos frequenti cibo reficit. Ita & Eccleſiæ Doctor ſtrenuus, niſi eos, quos docet, viderit ad ſuam ſimilitudinem pœnitentiæ confeſſione nigreſcere, & nitore ſæculari depoſito, lamentationis habitum de peccati recordatione induere, non aperit intelligentiæ ſpiritualis profundiora myſteria.

Priùs docendi ſunt ſeniores plebis, ut per eos infrà poſiti faciliùs doceantur.

Non una eadémque cunctis exhortatio congruit, quia nec cunctos par morum qualitas adſtringit: ſæpe namque ea, quæ aliis nocent, aliis proſunt; quia & plerumque herbæ, quæ hæc animalia nutriunt, alia occidunt; & lenis ſibilus equos mitigat, catulos inſtigat: & medicamentum, quod hunc morbum imminuit, alteri vires jungit: & panis qui vitam fortium roborat, parvulorum necat. Pro qualitate igitur audientium, formari debet ſermo Doctorum. „Doctor ſemper vocem prædicationis habeat, (g) nè ſuperni ſpectatoris judicium ex ſilentio offendat. Doctor in tabernaculum ingrediens, vel inde egrediens, moritur, ſi de eo ſonitus non auditur: quia iram Dei contra ſe exigit, ſi ſinè prædicationis ſonitu incedit.„ Ranæ in aquâ ſine aquâ eſſe videntur, & tamen in putredine paludis commorantur, & procaces efferunt voces, & impatientes, & importunæ; ſic hypocritæ Doctores quaſi in aquâ ſapientiæ eſſe videntur, & in luto hæreſis tamen verſantur, & contrarias voces veritati emittunt, & inoportunè bonis nocent, ſpiritu Dæmonis agitati: procedunt ad Reges terræ congregare illos, id eſt, impios: inſpirant ad pugnam contra Sanctos, qui ſunt Reges juſtitiæ, licèt enim omnis falſitas ſimilitudinem veritatis uſurpet, differt tamen dignitas veræ ſapientiæ à ſimilitudine doctrinæ.

CAPUT LXXXIV.

De Clerico derelinquente Clericatum ſuum.

Si quis Clericus relicto officii ſui ordine laicam voluerit agere vitam, vel ſe militiæ ſæculari tradiderit, excommunicationis pœna feriatur.

CA-

(f) I. Cor. III.

(g) Gregor. L. II, Paſt. C. IV.

CAPUT LXXXV.

De eo, quòd non facilè vincitur unus de ordine Canonico.

Silvester dicit: Non Acolythus (*b*) adversùs Subdiaconum, non Exorcista adversùs Acolythum, non Lector adversùs Exorcistam, non Ostiarius adversùs Lectorem det accusationem aliquam. Et non damnabitur Subdiaconus, Exorcista, Ostiarius, Lector, Acolythus, filios habentes & uxorem, & omnino Christum prædicantes; sic datur mystica veritas, nisi in septem testimoniis; & non damnabitur Diaconus, nisi in triginta sex, & non damnabitur Presbyter, nisi in quadraginta quatuor.

CAPUT LXXXVI.

De eo, quòd debent Canonici se præcavere ante transformationes dæmonum.

Admonendi sunt Clerici Canonici, ut sint cauti, nè à dœmonibus in cogitationum subtilitate seducantur. Propterea & forma diaboli inter Clericos observetur, ut si quis ad eos veniat, sive vir, sive mulier sit, sive senex, sive juvenis, etiamsi notus, sive ignotus sit; ante omnia oratio fiat, ut nomen Domini primùm invocetur, quia si fuerit aliqua transformatio dæmonis, continuò oratione facta defugiet. Et si verò in cogitatione eorum surrexerint dæmones, aliquid unde laudari, aut extolli debeant, non acquiescant eis, sed tunc magis semetipsos humilient in conspectu Dei, & pro nihilo ducant, cùm sibi aliquid illicitum suggesserint.

Venerunt dæmones ad quemdam Monachum, nomine *Or*, in specie cœlestis militiæ, & habitu Angelorum, currus igneos agentes, plurimo apparatu, tamquam magnum aliquem Regem deducentes, ísque, qui à cœteris, ùt Rex haberi videbatur, dicebat ad eum: Implêsti omnia, ô homo, tantùm superest tibi, ut adores me; sed si adoraveris me, transferam te sicut Heliam. Et Monachus *Or* hæc audiens, dicebat in corde suo: Quid est hoc? Quotidie ego Salvatorem meum, qui est Rex meus, adoro; hic si esset ille, quem adoro, quomodo hoc à me deposceret, quod indesinenter me facere sciret? Post hæc respondit ad ipsum: Ego habeo meum Regem, quem quotidie sine intermissione adoro, tu autem non es Rex meus: & continuò ille inimicus ad hæc verba nusquam comparuit.

Item Fortunatus Episcopus ex quodam homine spiritum immundum excussit; qui malignus spiritus cùm vesperascente jam die secretam ab hominibus horam cerneret, peregrinum quempiam esse se simulans, circuire cœpit civitatis plateas, & clamare: O virum Sanctum Fortunatum Episcopum! ecce quid fecit? peregrinum hominem de hospitio expulit: quæro, ubi requiescere debeam, & in civitate ejus non invenio. Tunc quidam in hospitio cum uxore suâ, & parvulo filio ad prunas sedebat, qui vocem audiens, & quid ei Episcopus fecerit requirens, hunc invitavit hospitio, & sedere eum secum juxta prunas fecit: cúmque vicissim aliqua confabularentur, isdem malignus spiritus parvulum ejus filium invasit, atque in easdem prunas projecit, ibique mox ejus animam excussit. Qui orbatus miser, vel quem ipse susceperit, vel quem Episcopus expulisset, agnovit.

(*b*) Concil. Rom. II. C. III.

CONVENTUS WORMATIÆ

Anno Christi DCCLXIV. Pippini Regis XIII. Pauli Papæ VII.

DCCLXIV. Verno tempore Rex Pippinus Conventum Wormatiæ convocatum adiit, & ibi testibus omnibus Annalistis de Waisario Aquitano, & Tassilono Bajoario rebellibus Concilia cum illis contulit. *Epistola XX. Codicis Caroli-ni prodit hæc sequentia Acta Ecclesiastica in hoc Conventu:*

Tassilonem Paulum PP. sæpius rogasse, ut legatos ad Pippinum mitteret, pacem se inter & Regem composituros. Paulum annuisse, & Philippum Presbyterum

byterum atque Urſum cum litteris in Franciam Majo menſe direxiſſe. Sed hos, cùm Ticinum veniſſent, à Deſiderio Rege, qui filiam ſuam Taſſiloni vel jam uxorem dederat, vel brevi daturus erat, ulteriùs progredi prohibitos fuiſſe: Pontificémque hac de re certiorem factum litteras ſuas per legatos ſuos Joannem Subdiaconum & Abbatem, atque Pamphilum, Romanæ Eccleſiæ Defenſorem Regionarium Pippino miſiſſe.

Venerant Joannes & Pamphilus ad Pippinum, cùm hunc Conſtantini Imperatoris legati Anthimus Spatharius & Syneſius Eunuchus adiiſſent: quos ergo Rex, ut eadem Epiſtola *Cod. Carolini XX. indicat*, nec audire, nec videre voluit, niſi Apoſtolicis Legatis præſentibus.

Interfuit etiam diſputationibus (*a*) quas utrique inter ſe de obſervatione fidei Orthodoxæ, & piâ Patrum traditione habuerunt.

Poſtea Pippinus cum Anthimo, qui Conſtantinopolim revertebatur, ſuos quoq; ad Imperatorem oratores miſit, per quos illum de rebus cunctis certiorem fecit. Romam verò ablegavit unà cum legatis Apoſtolicis FLAVIUM Capellanum ſuum, per quem Pontificem de geſti negotii ſerie certiorem fecit, & litteras etiam communicavit à Conſtantino Imp. ſibi ſcriptas, & quas ipſe reſcripſerat, ut Pontifex cerneret, ſe Sedi Apoſtolicæ non deeſſe, ipſiúſque cauſam pro virili agere.

Eckhart. Tomo I. Franc. L. XXIV. §. LXXIV. & ſequent.

Eidem Conventui Wormatienſi Aſſuerus Abbas Prumienſis interfuit, & cellam S. Goaris commendavit Regi, ut hoſpitalitas exerceri poſſet. Pollicetur Rex opem.

Wandelbertus Cap. 38. de Miraculis S. Goaris.

(*a*) Hæc fuêre primordia diſputationum, inter Orientales & Occidentales Franco-Germanos in multis poſt Synodis, præſertim Aquis inſtauratarum.

Conventum Wormatienſem à Pippino Rege indictum hoc anno 764. aſſerunt *Rhegino in Chronico*, & *Annales Fuldenſes. Vetus Chronicon Saculi* ejuſdem, quod extat in codice Tiliano, adſignatos à Pippino Filiis Carolo, & Carolomanno Comitatus innuere videtur. Sic enim habet:

Anno DCCLXIV. Quando Domnus Pippinus placitum habuit in Wormatia, dedítque Comitatus dilectis Filiis ſuis.

CONVENTUS EPISCOPORUM
IN CELLA S. GOARIS

Ob Dedicationem novæ Baſilicæ S. Goaris, & hujus Reliquias in eam transferendas.

Circa Annum Chriſti DCCLXVIII. Caroli Magni I.

Perfectâ Baſilicâ S. Goaris, (*a*) ubi jam tempus, quo Divino nomini eſſet conſecranda, ſucceſſit, miſſi ſunt ab Excellentiſſimo Principe Carolo LULLUS Moguntiæ Archi-Epiſcopus, Vir Anglorum gente moribus ac vita laudabilis: BASINUS Nemeti, quæ civitas nunc Spira vocatur: & MEGINGODUS urbis, quæ trans Rhenum ſita ſermone barbaro Wirziburg appellatur Epiſcopi, qui omnes à Beato Bonifacio Pontifice & Martyre fuerunt ordinati; ut per eos & Eccleſia conſecrari, & corpus beatiſſimi viri, in eum, quo nunc ſitum eſt, locum transferri deberet.

Wandelbertus Cap. I. de miraculis S. Goaris.

CON-

(*a*) Cellam S. Goaris Pippinus Rex anno 765. Aſſuero Prumienſi Abbati donaverat, qui mox Baſilicam condendis oſſibus S. Goaris excitavit, & Caroli Regis ope conſecrationem impetravit, Epiſcopis vicinis coactis.

CONCILIUM RATISBONENSE.

Anno Chriſti DCCLXIX. (*a*) Stephani III. II. Caroli I.

In quo Chor-Epiſcopis interdicitur functione munerum Epiſcopalium.

DEcretum eſt in Synodo, quam Reginisburc pro eadem, vel pro aliis cauſis Apoſtolicâ auctoritate præfato prætexto habuimus, nihil ex prædictis (*Ordinare Presbyterum vel Diaconum, aut „ Sub-Diaconum, Eccleſiam dedicare, Virgi- „ nem conſecrare, quenquam confirmare, aut „ quidquam de Epiſcopali miniſterio peragere:*) à quoquam eorum (Chori-Epiſcoporum) agere vel facere volentibus conſentire. Sed quidquid ab his Epiſcopaliter præſumptum eſt, à canonicè ordinatis Epiſcopis peragi debere, nec ullum uſquam de Epiſcopali miniſterio à Chor-Epiſcopis aliquid accepiſſe, quia nihil in dante erat, quod aliquis horum accipere potuiſſet: quoniam, quod non habuit quis eorum, dare non potuit. Nam Epiſcopi non erant, quia nec ad quandam civitatis Epiſcopalem Sedem titulati erant, nec canonicè à tribus Epiſcopis ordinati. Ideo de Epiſcopali miniſterio nihil agere potuerunt. Ideo namque nulla cauſa permittit, ut videatur iteratum, quod de cauſis memoratis à canonicè ordinatis Epiſcopis cognoſcitur regulariter peractum. Unde &, cùm ſæpe quæſtio de malè accepto honore naſcatur, quis ambigat nequaquam eſſe tribuendum, quod non decet fuiſſe conlatum. Scimus enim, ſicut & in antiquis Patrum legimus decretis, poſſe verâ ac juſtâ legitimi Epiſcopi benedictione auferre omne vitium, quod à vitioſo fuerat objectum.

L. VII. Capitularium Nro CCLX. apud Baluz. Tomo I. P. 1081.

Manſi Conciliorum Supplementi Tomo I. pag. 625.

Eadem quæſtio iterum reſumpta, & eodem exitu definita fuit in Synodo magna Aquenſi, Capitulari primo, anni 803. Miſſus & ex eadem Synodo Romam Arno Archi-Epiſcopus Salisburgenſis: & Leo Papa juxta antiquorum Patrum decreta cenſuit, nullam Chor-Epiſcopis ineſſe Epiſcopalem Poteſtatem. *Videatur Baluz. Tomo I. pag.* 379. 380.

(*a*) Annum Synodi Domnus Manſi ſtatuerat veroſimiliter 768.: verùm cùm is annus Pippino ſoleat tribui; apud Baluzium autem CAROLUS dicatur hanc Synodum coegiſſe, hunc malui 769. ſcribere. Sed parvi refert. Synodo occaſionem dedit Chor-Epiſcopus ordinandus ad ſubſidium Gauzoleni Epiſcopi Cenomanenſium cæci. Fuit tum Mærolus quidam à tribus Epiſcopis ordinatus, qui Cenomanenſis Eccleſiæ officia Epiſcopalia vice cæci Epiſcopi obivit annis ferè XXX. ab 766. ad 796. intra quod tempus Merolus ordinatus fuit. *Labbéi & Pagi Diſſentientium de anno rationes* egregiè diluit MANSI Loc. cit.

CAROLI MAGNI

CAPITULARE PRIMUM

Datum, ùt videtur, ſub ejus Regni exordia.

Anno Chriſti DCCLXIX. Stephani III. II.

Primum à Baluzio editum ex veteri Codice MS. Sancti Vincentii Laudunenſis.

INCIPIUNT CAPITULA.

I. Ut Servi Dei in hoſtem non pergant, niſi illi, qui neceſſarii ſunt propter Divinum Miniſterium.

II. Ne Sacerdotes fundant ſanguinem Chriſtianorum, vel Paganorum.

III. Ut Servi Dei venationes non exerceant.

IV. De Episcopis & Presbyteris ignotis, quomodo admittantur ad ministerium Ecclesiasticum.
V. De Sacerdotibus, qui plures uxores habuerint.
VI. Ut unusquisque Episcopus provideat in sua Parrochia, ne populus agat Paganias aut Superstitiones.
VII. Ut Parrochiam suam singulis annis unusquisque Episcopus circumeat.
VIII. Ut Presbyteri Episcopis suis subjecti sint, & ut quadragesimæ tempore rationem ministerii sui eis reddant.
IX. Ne aliquis accipiat Ecclesiam infra Parrochiam sinè consensu Episcopi sui.
X. Ut Sacerdotes magnam curam habeant de incestis, & infirmis, & pœnitentibus.
XI. De Jejunio quatuor temporum.
XII. Ut bis in anno ad mallum omnes veniant.
XIII. Ut nullus negligens sit, quando pro Rege, vel Fidelibus suis orandum fuerit.
XIV. Ut Sacerdos, nisì in locis consecratis, Missam non celebret.
XV. De Sacerdotibus, qui ministerium suum adimplere non valent.
XVI. Ut Sacerdos, qui admonitionem Episcopi sui contempserit, deponatur.
XVII. Ut nullus Judex neque Presbyterum, neque Diaconum, aut Clericum sinè consensu Episcopi sui distringat.
XVIII. Ut nullus Episcoporum, vel Sæcularium alterius cujusquam res retinere præsumat.

INCIPIUNT SUPRASCRIPTA CAPITULA ET EORUM TEXTUS.

Ut Servi Dei neque in hostem pergant, neque armaturam bajulent.

I.

CArolus gratiâ Dei Rex, Regni Francorum Rector, & devotus Sanctæ Ecclesiæ defensor, atque adjutor. In omnibus Apostolicæ Sedis hortatu, omnium fidelium nostrorum, & maximè Episcoporum ac reliquorum Sacerdotum consultu, servis Dei per omnia omnibus armaturam portare & pugnare, aut in exercitum, & in hostem pergere omnino prohibemus, nisì illi tantummodo, qui propter Divinum ministerium, Missarum scilicet solemnia adimplenda, & Sanctorum Patrocinia portanda, ad hoc electi sunt, id est, unum vel duos Episcopos cum Capellanis Presbyteris. Et unusquisque Princeps unum Presbyterum secum habeat, qui hominibus peccata confitentibus judicare, & indicare pœnitentiam possit.

Ne Sacerdotes fundant sanguinem Christianorum, vel Paganorum.

II. Ut Sacerdotes neque Christianorum neque Paganorum fundant sanguinem.

Ut servi Dei venationes non exerceant.

III. Omnibus servis Dei venationes & silvaticas vagationes cùm canibus, & ut accipitres & falcones non habeant, interdicimus.

De Episcopis, & Presbyteris ignotis, quomodo admittantur ad Ministerium Ecclesiasticum.

IV. Statuimus, ut secundùm Canonicam cautelam omnes undecunque supervenientes ignotos Episcopos, vel Presbyteros, ante probationem Synodalem, in Ecclesiasticum ministerium non admitteremus.

De Sacerdotibus. qui plures uxores habuerint.

V. Si Sacerdotes plures uxores habuerint, vel sanguinem Christianorum, vel Paganorum fuderint, aut canonibus obviaverint; Sacerdotio priventur: quia deteriores sunt sæcularibus.

Ut unusquisque Episcopus provideat in sua Parrochia, ne populus faciat paganias aut superstitiones.

VI. Decrevimus, ut secundùm Canones unusquisque Episcopus in sua Parrochia sollicitudinem adhibeat, adjuvante Graphione, qui defensor Ecclesiæ est; ut populus Dei paganias non faciat, sed ut omnes spurcitias gentilitatis abjiciat, & respuat, sive profana sacrificia mortuorum, sive sortilegos vel divinos, sive phylacteria & auguria, sive incantationes, sive hostias immolatitias, quas stulti homines juxta Ecclesias ritu pagano faciunt sub nomine Sanctorum Martyrum, vel Confessorum Domini, qui potiùs, quàm ad misericordiam, sanctos suos ad iracundiam provocârunt.

Ut

Ut Parrochiam suam singulis annis unusquisque Episcopus circumeat.

VII. Statuimus, ut singulis annis unusquisque Episcopus Parrochiam suam sollicitè circumeat, & populum confirmare & plebes docere, & investigare, & prohibere Paganas observationes, divinósque & sortilegos, aut auguria, phylacteria, incantationes, vel omnes spurcitias gentilium studeat.

Ut Presbyteri Episcopis suis subjecti sint & ut quadragesimæ tempore rationem ministerii sui eis reddant.

VIII. Decrevimus quoque juxta Sanctorum Canones, ut unusquisque Presbyter in Parrochia habitans, Episcopo subjectus sit illi, in cujus Parrochia habitat, & semper in quadragesima rationem & ordinem ministerii sui, sive de Baptismo, sive de fide Catholica, sive de precibus & ordine Missarum Episcopo reddat. Et quandocunque jure Canonico Episcopus circumeat Parrochiam ad populos confirmandos, Presbyter semper paratus sit ad suscipiendum Episcopum, cum collectione, & adjutorio populi, qui ibi confirmari debet. Et in cœna Domini semper novum Chrisma ab Episcopo suo quærat. Et de vetere baptizare nullus præsumat, sed ardere in luminaribus Ecclesiæ faciat.

Ne aliquis accipiat Ecclesiam infra Parrochiam sinè consensu Episcopi sui, nec de una ad aliam transeat.

IX. Ut nemo accipiat Ecclesiam infra Parrochiam sinè consensu Episcopi sui. Nec de una ad aliam transeat.

Ut Sacerdotes magnam curam habeant de incestis, & infirmis, & pœnitentibus.

X. Ut de incestis, & criminosis magnam curam habeant Sacerdotes, ne in suis pereant sceleribus, & animæ eorum à districto Judice Christo ab eis requirantur. Similiter de infirmis & pœnitentibus; ut morientes sinè sacrati olei unctione & reconciliatione & viatico non deficiant.

De Jejunio quatuor temporum.

XI. Ut Jejunium quatuor temporum & ipsi Sacerdotes observent, & ipsi plebi denuntient observandum.

Ut bis in anno ad mallum omnes veniant.

XII. Ut ad mallum venire nemo tardet. Primùm circa æstatem, secundò circa autumnum. Ad alia verò placita, si necessitas fuerit, vel denuntiatio Regis urgeat, vocatus nemo venire tardet.

Ut nemo negligens sit, quando pro Rege, vel fidelibus suis orandum fuerit.

XIII. Ut quando denuntiatum fuerit pro Rege, vel pro fidelibus suis quâlibet causâ orationes facere, nemo ex hoc negligens appareat.

Ut Sacerdos, nisì in locis consecratis Missam non celebret.

XIV. Nullus Sacerdos, nisì in locis Deo dicatis, vel in itinere positus in tabernaculis & mensis lapideis ab Episcopo consecratis, Missas celebrare præsumat. Quodsi præsumpserit gradûs sui periculo subjacebit.

De Sacerdotibus, quî ministerium suum adimplere non valent.

XV. Sacerdotes, qui ritè non sapiunt adimplere ministerium suum, nec discere juxta præceptum Episcoporum suorum pro viribus satagunt, vel contemptores Canonum existunt, ab officio proprio sunt submovendi, quousque hæc pleniter emendata habeant.

Ut Sacerdos, qui admonitionem Episcopi sui contempserit, deponatur.

XVI. Quicunque autem à suo Episcopo frequenter admonitus de sua scientia, ut discere curet, facere neglexerit; procul dubio & ab officio removeatur, & Ecclesiam, quam tenet, amittat: quia ignorantes legem Dei, eam aliis annuntiare, & prædicare non possunt.

Ut nullus Judex, neque Presbyterum, neque Diaconum, aut Clericum sinè consensu Episcopi sui distringat.

XVII. Ut nullus Judex neque Presbyterum, neque Diaconum, aut Clericum, aut juniorem Ecclesiæ, extra conscientiam Pontificis, per se distringat, aut condemnare præsumat. Quod si quis hoc fecerit, ab Ecclesia, cui injuriam inrogare dignoscitur, tamdiu sit sequestratus, quamdiu reatum suum cognoscat, & emendet.

Ut nullus Episcoporum, vel sæcularium alterius cujusquam res retinere præsumat.

XVIII. Ut nullus Episcoporum, vel sæcularium cujuscunque alterius Episcopi, sive Ecclesiæ, sive privati res, aut regnorum divisione, aut Provinciarum

rum ſequeſtratione competere, aut retinere præſumat. Quòd ſi quis hoc facere tentaverit; tamdiu ſit ab omnium caritate ſuſpenſus, & à communionis gratia ſequeſtratus, quoaduſque res ablatas cum fructuum ſatisfactione reſtituat.

Baluzius Tomo I. Capitularium pag. 189.

CONVENTUS WORMATIÆ

Anno Chriſti DCCLXXII. Stephani III. Papæ V. Caroli Regis IV.

Wormatiæ populi Conventus, quem alii SYNODUM vocant, eò quod Epiſcopi Regni ſimul adeſſent, & de rebus Eccleſiaſticis etiam, quæ neceſſaria viderentur, conſtituerent.

Decretum eſt hîc Bellum Saxonibus inferendum, quod per XXXIII. annos geſtum fuit.

Eginhardus Cap. VII. & Poëta Saxo.

Eodem in Conventu Wormatienſi Carolus cum Epiſcopis de convertendis Saxonibus ad fidem conſilia contulit, quod Eigil in vita Sturmii *cap.* 22. *prodit his verbis:*

Regente feliciter Domino Rege Carolo annos quatuor, Saxonum gens ſæva, & infeſtiſſima cunctis fuit, & Paganis ritibus nimis dedita. Rex verò Carolus, Dominus ſemper devotus, cùm ipſe Chriſtianiſſimus eſſet, cogitare cœpit, qualiter gentem hanc Chriſto acquirere quiviſſet?

Inito Servorum Dei conſilio popoſcit, ut precibus Dominum ſuis votis annuere obtinerent. Congregato tam grandi conventu, invocato Chriſti nomine, Saxoniam profectus eſt, adſumptis univerſis Sacerdotibus, Abbatibus, Presbyteris, & omnibus Orthodoxis, ac Fidei Cultoribus, ut gentem, quæ ab initio mundi Dœmonum vinculis erat obligata, doctrinis ſacris, mite & ſuave Chriſti jugum credendo ſubire feciſſent. *Quò, cùm Rex perveniſſet, partim bellis, partim ſuaſionibus, partim etiam muneribus maxima ex parte gentem illam ad fidem Chriſti convertit.

Eckhart. Hiſt. Franc. L. XXIV. §. CXXIX. pag. 619.

Megingaudum, Wurceburgenſem Epiſcopum, eò quod Eccleſiæ Saxonicæ & Sclavicæ ipſius curæ commiſſæ eſſent; Carolum Regem ante alios Epiſcopos comitatum eſſe, nullus dubito. ait *Eckhart. loc. cit.*

CONCILIUM BAVARICUM

APUD DINGOLVINGAM,

XXII. Anno Taſſilonis Ducis Bavariæ celebratum, tempore Hadriani Papæ primi, Anno Chriſti DCCLXXII.

De Concilio, quod Dux Taſſilo apud Dingoluingam celebravit.

Regnante in perpetuum Domino noſtro JESU CHRISTO, in anno verò XXII. Regni Religioſiſſimi Ducis Taſſilonis gentis Bajoariorum, ſub die (*a*) conſu-

(*a*) *Calliſti* conjicit Caniſius, cujus memoria agitur pridie Idus Octobris: verùm cùm eadem forma

consulem, quod erat II. Id. Octob. atque anno ab Incarnatione Dominica DCC LXXII. Indict. X. Divinâ præflatus inspiratione, ut omne Regni Dei prænotatus Princeps collegium procerum coadunaret in villam publicam, Dingoluingam nuncupatam, ut ibi tam regulare moderaretur in sancto habitu Cœnobium virorum, & puellarum, quàm Episcopales moderaretur obsequias, insuper gentis suæ institutiones legum per (*b*) primatos imperitos, universa consentiente multitudine, quæ reperit (*c*) diuturna vitiata, & quæ videbantur abstrahendo evellere, & quæ decretis placerent, componendo instituerentur. Inter tot verò collegia Sacerdotum, devolutis Episcoporum & Abbatum in præsentia paginis, regularis ordines vitæ atque canonum normas, vel decreta Patrum nullis comprobare quiverant testimoniis, ut Monachis Parochiæ commendari deberent, vel publica baptismatis obsequia, nisi forte pro periculo mortis, & nihil eorum implerent commorandi negotio, excepto (*d*) vicissitudinis villarum propriarum singulis annis obedientialibus curis commissio ab Abbate proprio fuerit determinata. Unde ab universis Abbatibus facta professio, ut minimè titulis popularibus se ingerere depellerentur, & hæc omnia, cui commissæ sunt plebes, sub potestate Episcoporum permanerent, sicut in sanctis Synodis, vel Decretis priscorum Patrum perarata comprobat conscriptio, ab Episcopis vero simili modo. Et nihilominus (*e*) prælatis ponderaverunt sententiis, ut erga eos caritatis gererentur curæ, ità ùt canonica autoritas confirmat, & spiritualis concordia declarat. Hoc peracto Concilio, & ab universis uno ore confirmato, ut si quis de eadem institutione deviare præsumpserit, à Collegio eorum alienetur, usque iterato examine, id est, publica Synodo.

Hæc sunt decreta, quæ constituit sancta Synodus, in loco, qui dicitur Dingoluingam, Domino (f) Tassilo mediante.

De die Dominico ità constitutum est, ut tali honore habeatur, sicut in lege scriptum est, & in decretis Canonum. Et si (*g*) quid præsumpserit frangere contra legem, aut decreta Canonum, tali pœnæ subjaceat, sicut ibi scriptum est.

De hæreditate, quæ tradita est ad Ecclesiam, ità constituit; ut, quisquis hæreditatem suam ad Ecclesiam ante donaverat, aut postea donaverit, si quid mutare voluerit, chartam suam habeat ità scriptam, ut locum, & tempus, & personam habeat, aut tribus fidelibus testibus, & nobilibus testificetur. Si Sacerdos non habeat chartam, nec testem, ùt prædiximus, tunc sicut in lege Bajoariorum, & Judex judicat, sic defendat.

I. (*h*) De eo, quòd Episcopi juxta Canones, & Abbates Monasteriorum juxta regulam viventes, ità constituit.

II. De eo, quòd Sanctimoniales, quæ in servitio Dei sunt, ità constituit, ut nullus ausus sit in conjugium & Matrimonium ducere; aut si quis ausus fuerit contra decreta Canonum, ità componat, sicut Canones decreverunt.

III. De eo, quòd jus ad legem, quam habuerunt in diebus Patris sui, nobiles & liberi, & servi ejus, ità donaverunt, ut firma fieret.

IV. Deo eo, quòd ut si qui de nobili genere & de hæreditate sua dare (*i*) ad Sanctuarium Dei, in sua potestate esset, nemo prohibuisset, nec mutaret in perpetuum.

V. De eo, quòd ut servi Principis, qui dicuntur Adelschalche (*k*) ut suam habeant Weregeldam, juxta morem, quem habuerunt sub parentibus, & cæteri minores Weregeldi juxta legem suam, ità constituit.

VI. De eo, quòd parentes Principis, quodcumque præstitum fuisset nobilibus intra Bajoarios, hoc constituit, ut permaneret, & esset sub potestate (*l*) unius-

forma *sub die consule* crebrò in literis Tassilonis recurrat, ad imitationem Romanorum eam formulam à Notariis Tassilonis adjectam suspicatur. P. Calles L. VII. *Annalium Germaniæ* p. 400.

(*b*) peritos primates. (*c*) *Forte* diuturnitate. (*d*) *Supple* si.
(*e*) *Forte* prolatis. (*f*) *pro* Tassilone. [*g*] *Fors* quis.
(*h*) Miratur Canisius, cur hic primùm Canones numerentur.
(*i*) *Subintellige:* vellent. (*k*) Vox Germanica: nobiles servos significat.
(*l*) Indicium clientelæ feudalis erga eos, qui fidi manebunt Domino donanti nobile feudum.

uscujusq; relinquendum posteris, quamdiu stabiles servâssent fœdere apud Principem ad serviendum sibi, & hæc firma permaneret, ità constituit.

VII. De eo, ut nullus hæreditate sua privetur, nisi per tres causas (*m*) quas in pacto scribentur: propter homicidium, hoc est, ut quisquis hominem Principis sibi dilectum occiderit; ob injuriam Principis, & ad calumniam hominem componat secundùm legem, tunc privetur hæreditate sua.

VIII. De eo, quisquis mulierem nobilem acceperit in conjugium, & non præscivit, ità constituit, ut iterum libera esset, dimittat servum, & postea non redigatur in servitium, sed esset libera.

IX. De eo, quòd & si quis de quocunque reatu accusatus ab aliquo potestatem accipiat cum accusatore suo pacificare, si voluerit, antequam pugnam, quæ Wehadine vocatur, permittat.

De eo, quisquis de nobili genere deprehensus fuerit de illis IV. causis, de qua supradiximus, si ille hæreditate sua portionem pro illius criminis reatu perdat, uxor autem illius suo jure non privetur, ità constituit.

(*m*) *pro* quæ.

De collaudatione, quam Episcopi & Abbates in Bajoaria inter se fecerunt, pro defunctis fratribus.

In Christi nomine: Notitia qualem convenientiam gentis Bajoariorum Episcopi & Abbates inter se fecerunt, quorum nomina infra perarare stylo decrevimus (id est) Manno Nuvenpurgensis civitatis Episcopus, Alim, Virgilius Wiserich, Sintpreth, Heres Episcopi; Oportunus, Wolfpreth, Adelpreth, Ato, Uto, Lantfrit, Albune, Ruothart, Ernest, Reginpreth, Volchanhart, Perchkoch, Sigido, Abbates. Ut eorum quis de hac luce migraret, unusquisque superstitum Episcoporum vel Abbatum pro defuncto in domo sua Episcopali, vel Cœnobio C. Missas speciales, & eodem numero Psalteria cantare faciat. Ipse verò de propria persona sua XXX. speciales Missas compleat, vel à Religiosis sibimet subjectis implere omninò prænotatum faciat numerum Presbyteris sive Monachis, cùm de hoc sæculo migrarint Episcopus seu Abbas, uno Presbytero vel uno Monacho XXX. Missas speciales, totidem Psalteria faciant celebrari.

Henricus Canisius edidit 1600. *Ingolstadiensi typo in* 4.

Binius anno 1618. *Tomi III. Concilior. Parte I.*

Marcus Velserus, vir doctissimus & nobilissimus, celeberrimæ Augustanæ Reip. Septemvir, hanc Synodum, vel potiùs fragmentum Synodi, supradicto tempore celebratæ, primus in lucem emisit, dentibúsque tinearum, & blattarum eripuit. Ex pervetusto codice, quem utendum acceperat, à Rever. & Magnif. Domino, Georgio Lautherio Ss. Theol. Doctore, & Monachii ad D. Virginem Præposito, idem Velserus propriâ manu exscripsit. *Notatio Canisii.*

Comitiis Bojorum hoc anno DCCLXXII. Dingoluingæ habitis interfuerunt Episcopi Manno Nuenburgensis [qui vel unicus, vel certè postremus isti Ecclesiæ præfuit] Alimus Sabionensis, Virgilius Salisburgensis, Vilsericus Bataviensis, Simpertus Ratisbonensis, Aribo Frisingensis. Adfuêre præter Episcopos Abbates tredecim. *Notatio Adelzreiteri Consiliarii Parte I, Lib. VII. §. XLII. Annalium Boicæ Gentis.*

De Epocha hujus Synodi nota Marci Hansizii.

Synodographi & Adelzreiter ad annum Christi 772, & Tassilonis Ducis XXII. diem II. Idus Octobris referunt hanc Synodum: Sed annus XXII. Tassilonis respondet anno 769. Gewoldus refert ad annum XXIV. Tassilonis, qui est Christi 771. BARONIUS & COINTIUS censuerunt potiùs corrigendos annos Tassilonis, quàm incarnationis: & loco anni 22. vel 24. censent substituendum annum 25. Regni Tassilonis, qui mense Octobri 772. in Cursu erat. PAGIUS judicat calculum annorum à Librario recentiore adjectum, quia veteres membranæ nonnisi summam actorum hujus Synodi exhibent. *Vitus Arnpeckius in Chronico Bajoariæ L. II. Cap.* 35. De Tassilone scribit: " Hic est Tassilo, de quo scribitur in Libro Synodalium Statutorum Pataviensium his verbis: Anno XXVII. Regni Gloriosissimi Ducis Bajoariæ Tassilonis, Christi videlicet DCCLXXIV. pridie Idus Octobris, habitum est Concilium octodecim Capitulorum. " Suspicarur HANSIZIUS verosimiliorem hanc Epocham: dici verò Pataviensem, quia in libro Statutorum Ecclesiæ Pataviensis relata esset, licet Dingoluingæ habita: demum coincidit dies pridie Idus Octobris pro 2do Idus Octobris. *Tomo II, Germaniæ sacræ, seu historiæ Archi-Episcopatûs Salisburgensis pag.* 93. 94.

Si vera est HANSIZII Epocha anni mortis Utilonis, & initii Ducatûs Tassilonis, anno 748 affixa; erit annus Christi 772, annus 24. vel 25. Tassilonis.

CODEX CANONUM AB HADRIANO I. CAROLO REGI DONATUS.

Incipiunt (*) Ecclesiasticæ Regulæ Sanctorum Apostolorum prolatæ per Clementem Ecclesiæ Romanæ Pontificem, quæ ex Græcis Exemplaribus in ordine primo ponuntur, quibus quam plurimi quidem consensum non præbuêre facilè, & tamen postea quædam constituta Pontificum ex ipsis Canonibus adsumpta esse videntur. (a)

INCIPIUNT CANONES APOSTOLORUM.

De Ordinatione Episcopi.

CAPUT I.

Episcopus à duobus, aut tribus Episcopis ordinetur.

De Ordinatione Presbyterorum & Diaconorum vel cæterorum. CAP. II.

Presbyter ab uno Episcopo ordinetur, & Diaconus, & reliqui Clerici.

Nihil aliud in sacrificio, præter quod Dominus statuit, offerendum. CAP. III.

Si quis Episcopus, aut Presbyter, præter ordinationem Domini alia quædam in Sacrificio offerat super altare, id est, aut mel, aut lac, aut pro vino siceram, & confecta quædam aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina, contra constitutionem Domini faciens, congruo tempore deponatur.

Quæ species ad Altare, non ad sacrificium, sed ad benedictionem debeant exhiberi.

CAP. IV.

Offerri (a) non liceat aliquid ad Altare præter novas spicas, & uvas & oleum ad Luminaria, & Thymiama, id est, incensum, tempore, quo Sancta celebratur oblatio.

R 2 *Quod*

(*) Hic titulus est in Codice CXV. MS. Bibliothecæ Ecclesiæ Metropolitanæ Coloniensis, cujus Catalogum anno 1752. approbante Illustrissimo Capitulo vulgavimus. Est hic Codex scriptus sub pio Patre Hildebaldo Archi-Episcopo Coloniensi, Archi-Capellano, id est, summo Præfecto Capellæ Regiæ, Palatii, & Clèri Palatini, & Bibliothecæ Regiæ; adeóque coævus Hadriano, Carolo, & Hildebaldo, ùt frons libri præfert.

Ipse character membranacei Codicis Sæculum VIII. refert, & venerationem aspirat. Titulus scriptus est literis uncialibus rubro vel minio, & atramento variegatus. Similis titulus est Codicis veteris Ecclesiæ Beluacensis, ùt notat edidio elegantissima Codicis Canonum veteris Ecclesiæ Romanæ post Wendelstinum primum Editorem Germanum anno 1525, Parisiis facta à Pithoeo 1609. ac Pelleterio demum anno 1687. pag. 9.

Præter hunc Codicem CXV. etiam Codices CXVI. & CXVII. MSS. ejusdem Bibliothecæ adhibuimus, & cum illis contulimus editionem Moguntinam Wendelstinii, quàm hic denuo repræsentamus, sed collatam cum his MSS. quos indigitamus Codices his numeris: eum qui N. CXV. recensitus est 1mum, CXVI. 2dum, CXVII. 3tium appellamus brevitatis causâ; Plura in Præfatione primi voluminis attulimus argumenta, cur codicem Canonum prætulerimus *Epitome Canonum* hujusce Codicis à Binio Conciliis primò insertæ, & post ab aliis Synodographis recusæ, præterito codice, quem nos jam damus.

Tempore, quo Hadrianus PP. I. Romæ sedit ab 772. ad 795. Carolus ter Romam profectus fuit, nempe annis 774. 781. 787. Quo ex his annis codicem Canonum ab Hadriano acceperit, nos hactenus latet. *Eckhart T. I. rerum Franciæ L.* 25. §. *LXXXII.* PAGI in Critica ad annum 795. N. 4to.

(a) Omnes tres Codices habent hoc initium.

Quòd ea, quæ in Ecclesiis offerri non possunt, ad domus Sacerdotum à fidelibus deferantur.
CAP. V.

Reliqua poma omnia ad domum primitiæ Episcopo, & Presbyteris dirigantur, non offerantur in Altari. Certum est autem, quod Episcopus & Presbyteri dividant (*b*) Diaconis, & reliquis Clericis.

Ut Episcopus, aut Presbyter uxorem suam, quam debet castè regere, non relinquat.
CAP. VI.

Episcopus, aut Presbyter uxorem propriam nequaquam sub obtentu religionis abjiciat; si verò rejecerit, excommunicetur, sed si perseveraverit, dejiciatur.

Ut Sacerdotes, & Ministri Altaris, Sæcularibus curis abstineant. CAP. VII.

Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus nequaquam sæculares curas adsumat, sin aliter, dejiciatur.

Quo tempore Pascha celebretur. CAP. VIII.

Si quis Episcopus, Presbyter, aut Diaconus Sanctum Paschæ diem ante vernale æquinoctium cum Judæis celebraverit, abjiciatur.

Quod Ministri Altaris oblatione celebratâ debeant communicare. CAP. IX.

Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, vel quilibet ex Sacerdotali catalogo factâ oblatione non communicaverit; aut causam dicat, ut, si rationabilis fuerit, veniam consequatur: aut si non dixerit, communione privetur, tanquam qui populo causa (*c*) læsionis exstiterit, dans suspicionem de eo, qui sacrificavit, quod rectè non obtulerit.

Quod fideles laici ingredientes Ecclesiam communicare debeant. CAP. X.

Omnes fideles, qui ingrediuntur Ecclesiam, & scripturas audiunt, non autem perseverant in oratione, nec sanctam communionem percipiunt, velut inquietudines (*d*) Ecclesiæ commoventes, convenit communione privari.

Quod cum Excommunicatis non sit orandum.
CAP. XI.

Si quis cum (*e*) excommunicato, saltem in domo simul oraverit, iste communione privetur.

Quod cum damnatis Clericis non sit orandum.
CAP. XII.

Si quis cum damnato Clerico, veluti cum Clerico, simul oraverit, iste damnetur.

Ut nullus fidelium præter commendatitias suscipiatur epistolas. CAP. XIII.

Si quis Clericus aut Laicus à communione suspensus, seu communicans, ad aliam properet Civitatem, & suscipiatur præter commendatitias Literas, & qui susceperunt, & qui susceptus (*f*) communione priventur; Excommunicato verò proteletur ipsa correptio, tanquam qui mentitus sit (*g*) Ecclesiam Dei seduxerit.

Ut ab Episcopis aliena (h) *parochia minimè pervadatur.* CAP. XIV,

Episcopo non licere (*i*) alienam (*k*) parochiam, propriâ relictâ, pervadere, licèt cogatur à plurimis. Nisi fortè quis cum (*l*) rationabili (*m*) causâ compellat, tanquam qui possit ibidem constitutis plus lucri conferre, & in causa religionis aliquid profectò prospicere. Et hoc non à semetipso pertentet, sed multorum Episcoporum judicio, & maximâ supplicatione perficiat.

Ut Clerici proprias Ecclesias non relinquant.
CAP. XV.

Si quis Presbyter, aut Diaconus aut quilibet de numero Clericorum relinquens propriam parochiam pergat ad alienam, & omnino demigrans præter Episcopi sui conscientiam in aliena parochia commoretur, hunc ulteriùs ministrare non patimur. Præcipuè si vocatus ab Episcopo redire contempserit, in suâ inquietudine perseverans. Veruntamen tanquam laicus ibi communicet.

Ut Episcopus, qui Clericos alterius susceperit, communione privetur. CAP. XVI.

Episcopus verò, apud quem memoratos (*n*) esse constiterit. Si contra eos decretam cessationem pro nihilo reputans, tanquam clericos fortè susceperit: velut magister inquietudinis, communione privetur.

Ut

(*b*) Cod. 2. & reliqui Clerici. (*c*) Cod. 2. causam. (*d*) Inquietudinis Cod. 1. & 2. (*e*) cum *abest* 2. Cod. (*f*) *est* Cod. 1. 2. 3. (*g*) *sit* abest à Cod. 2. Cod. 1. & 3 *sit &* (*h*) Paroecia cod. 1. (*i*) liceret Cod. 2. (*k*) Paroeciam Cod. 1. (*l*) cum Cod. 1. 2. 3. (*m*) rationabilis causa Cod. 3. (*n*) Cod. 2. 3. memoratus

Ut (o) bigami non admittantur ad Clerum.
CAP. XVII.

Si quis post baptisma secundis fuerit nuptiis copulatus, aut concubinam habuerit, non potest esse (*p*) Episcopus, non Presbyter, aut Diaconus, aut prorsus ex numero eorum, qui ministerio sacro deserviunt.

Quod is, qui viduam, aut (q) ejectam, aut meretricem acceperit, non admittatur ad Clerum.
CAP. XVIII.

Si quis viduam, aut ejectam acceperit, aut meretricem, aut ancillam, vel aliquam de iis (*r*) quæ publicis spectaculis mancipantur, non potest esse Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut ex eo numero, qui ministerio sacro deserviunt.

Qui duas sorores habuerit, non admittatur ad Clerum. CAP. XIX.

Qui duas in conjugium sorores acceperit, vel filiam fratris, Clericus esse non (*s*) potest.

Clericum fidejussorem esse non posse.
CAP. XX.

Clericus fidejussionibus inserviens abjiciatur.

Quod ii, qui non spontè eunuchizati sunt, suscipiantur ad Clerum. CAP. XXI.

Eunuchus si per insidias hominum factus est, vel si in persequutione ejus sunt amputata virilia, vel si itâ natus est, & est dignus; efficiatur Episcopus.

Ut is, qui se eunuchizavit, Clericus non fiat.
CAP. XXII.

Si quis abscidit semetipsum, id est, si quis amputavit sibi virilia, non fiat Clericus, quia suus (*t*) homicida est, & Dei conditionis inimicus.

Ut Clericus, qui se eunuchizavit, abjiciatur à Clero. CAP. XXIII.

Siquis cùm Clericus fuerit, absciderit semetipsum, omnino damnetur, quia suus est homicida.

Ut Laicus, qui se eunuchizavit, tribus annis communione privetur. CAP. XXIV.

Laicus semetipsum abscindens, annis tribus communione privetur, quia suæ vitæ insidiator exstitit.

Quod Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, si pro criminibus damnati fuerint, minimè communione priventur.
CAP. XXV.

Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui in (*u*) fornicatione, aut perjurio, aut furto captus est, deponatur; non tamen communione privetur. Dicit enim Scriptura, non † vindicabit Dominus bis in idipsum.

Similiter & reliqui Ministri Ecclesiæ.
CAP. XXVI.

Similiter & reliqui Clerici huic conditioni subjaceant.

Qui (x) Clerici debeant conjugibus copulari.
CAP. XXVII.

Innuptis autem, qui ad Clerum provecti sunt, præcipimus, ut, si voluerint, uxores accipiant, sed Lectores cantorésque tantummodo.

Quod Episcopus, Presbyter, & Diaconus peccantes fideles verberare non debeant.
CAP. XXVIII.

Episcopum, aut (*y*) Presbyterum, aut Diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles iniquè agentes, & per hujusmodi volentem (*z*) timeri, dejici ab officio suo præcipimus, quia nusquam nos hoc Dominus docuit. Econtrario verò ipse, cum percuteretur, non repercutiebat, cum malediceretur, non remaledicebat, cum pateretur, non comminabatur.

Quod officium pristinum damnati pro criminibus usurpare non debeant.
CAP. XXIX.

Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus depositus justè super certis criminibus, ausus fuerit attrectare ministerium dudum sibi commissum; hic ab Ecclesia penitus (*a*) abscindatur.

Quod non debeant Officia Ecclesiastica pecuniis obtineri. CAP. XXX.

Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem; dejiciatur & ipse, & ordinator ejus, & à communione modis omni-

(*o*) Quod bigami Cod. 1. 2. 3. (*p*) non Episcopus Cod. 2. 3. (*q*) vel Cod. 1. 2.
(*r*) his Cod. 1. 2. 3. (*s*) non poterit Cod. 1. 2. 3. (*t*) his pro is Cod. 2.
(*u*) *in* abest à Cod. 2. (*x*) quod Clerici Cod. 1. (*y*) aut abest Cod. 2.
(*z*) volentes Cod. 2. 3. (*a*) abscidatur Cod. 1. 2. 3.

omnibus abſcindatur, (b) ſicut Simon Magus à Petro.

Ut Eccleſia ſæculari potentia minimè pervadatur. CAP. XXXI.

Siquis Epiſcopus ſæcularibus poteſtatibus uſus Eccleſiam per ipſos obtineat, deponatur, & ſegregentur omnes, qui illi communicant.

De Presbytero, qui contra Epiſcopum ſeorſum conventus congregare tentaverit.

CAP. XXXII.

Siquis Presbyter contemnens Epiſcopum ſuum ſeorſum collegerit, & altare aliud erexerit, nihil habens, quo (c) reprehendat Epiſcopum in cauſâ (d) pietatis & juſtitiæ: deponatur, quaſi principatûs amator exiſtens, eſt enim tyrannus, & cœteri Clerici, quicunque tali conſentiunt; (e) deponantur, Laici verò ſegregentur. Hæc autem poſt unam & ſecundam, & tertiam Epiſcopi obſecrationem fieri conveniat.

Quod Clerici damnati non debeant ab aliis recipi. CAP. XXXIII.

Siquis Presbyter, aut Diaconus ab Epiſcopo ſuo ſegregetur, hunc non licere ab alio recipi, ſed ab ipſo, qui eum ſequeſtraverat, (f) niſi forſitan obierit Epiſcopus ipſe, qui eum ſegregâſſe cognoſcitur.

Ut nullus Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus ſinè commendatitiis ſuſcipiatur epiſtolis.

CAP. XXXIV.

Nullus Epiſcoporum peregrinorum, aut Presbyterorum, aut Diaconorum ſinè commendatitiis ſuſcipiatur epiſtolis, & cum ſcripta detulerint, diſcutiantur attentiùs, & ità ſuſcipiantur, (g) & ſi Prædicatores pietatis extiterint minus, nec (h) quæ ſunt neceſſaria ſubminiſtrentur eis, & ad Communionem nullatenus admittantur, quia per ſubreptionem multa proveniunt.

De primatu Epiſcoporum.

CAP. XXXV.

Epiſcopos (i) gentium ſingularum ſcire convenit, quis inter eos primus habeatur, quem velut Caput exiſtiment, & nihil amplius præter ejus conſcientiam gerant, quam illa ſola ſinguli, quæ parochiæ (k) propriæ, & villis, quæ ſub ea ſunt, competunt: ſed nec ille præter omnium conſcientiam faciat aliquid, ſic enim unanimitas erit, & glorificabitur Deus per Chriſtum in Spiritu Sancto.

Quod non liceat Epiſcopum in alienâ Provinciâ Clericos ordinare. CAP. XXXVI.

Epiſcopum non audere extra terminos proprios ordinationes facere in civitatibus, & (l) villis, quæ illi nullo jure ſubjectæ ſunt: ſi verò convictus fuerit hoc feciſſe præter eorum conſcientiam, qui civitates illas (m) & villas detinent: & ipſe deponatur, & qui ab illo ſunt ordinati.

De ordinatis Epiſcopis, nec receptis.

CAP. XXXVII.

Siquis Epiſcopus non ſuſceperit officium, & curam populi ſibi commiſſam; hic communione privetur, quoadusque conſentiat obedientiam (n) commodans, ſimiliter autem & Presbyter & Diaconus. Si verò perrexerit, nec (o) receptus fuerit, non pro ſuâ ſententiâ, ſed pro malitia populi, ipſe quidem maneat Epiſcopus, Clerici verò civitatis communione priventur: (p) eo quod eruditores inobedientis populi non fuerunt.

Ut bis in anno Concilia celebrentur.

CAP. XXXVIII.

Bis in anno Epiſcoporum Concilia celebrentur, ut inter ſe invicem dogmata pietatis explorent & emergentes Eccleſiaſticas contentiones amoveant, ſemel quidem quarta ſeptimana pentecoſtes, ſecundò (q) die XII. die menſis Hyperſis Hyperberetæi: id eſt, juxta Romanos quarto Idus Octobr.

Ut tantùm curam rerum Eccleſiaſticarum Epiſcopus habeat. CAP. XXXIX.

Omnium negotiorum Eccleſiaſticorum curam Epiſcopus habeat, & ea velut Deo contemplante diſpenſet: nec ei liceat ex his aliquid omnino contingere, aut parentibus propriis, quæ Dei ſunt, condonare. Quod ſi pauperes ſunt, tan-

(b) abſcidatur Cod. 1. 2. 3. (c) quod Cod. 1. 2. 3. (d) in cauſam Cod. 1.
(e) deponantur *abeſt* à Cod. 1. 2. 3. (f) ſequeſtraverit Cod. 2.
(g) abeſt & à Cod. 2. 3. (h) neque Cod. 1. 2. 3. (i) Epiſcopus Cod. 2.
(k) paroeciæ Cod. 1. (l) in villis Cod. 3. (m) ipſas Cod. 1. 2. 3.
(n) & commodans Cod. 2. (o) & receptus Cod. 1. [p] *eo* abeſt ab 1. & 3. Cod.
[q] verò Cod. 1. 2. 3.

tanquam pauperibus ſubminiſtret, nec eorum occaſione Eccleſiæ negotia deprædet. (r)

De dignitate Pontificis, & quod rerum ſuarum habeat poteſtatem. CAP. XL.

Presbyteri, & Diaconi præter Epiſcopum nihil agere pertentent, nam Domini populus ipſi commiſſus eſt, & pro animabus eorum (s) hic redditurus eſt rationem. Sint autem manifeſtæ res propriæ Epiſcopi (ſi tamen habet proprias) & manifeſtæ Dominicæ, ut poteſtatem habeat, de propriis moriens Epiſcopus (t) ſicut voluerit, & quibus voluerit, derelinquere. (u) Nec ſub occaſione Eccleſiaſticarum rerum, (x) quæ Epiſcopi eſſe probantur, intercidant, fortaſſis enim aut uxorem habet, aut filios, aut propinquos, aut ſervos. Et juſtum eſt hoc apud Deum, & homines, ut nec Eccleſia (y) detrimentum patiatur, ignoratione rerum Pontificis, nec Epiſcopus, vel ejus propinqui ſub obtentu Eccleſiæ proſcribantur, & in cauſas incidant, qui ad eum pertinent, mórſque ejus injuriis malæ famæ ſubjiciatur.

Quod Epiſcopus Eccleſiaſticarum rerum pro diſpenſatione pauperum habeat poteſtatem.

CAP. XLI.

Præcipimus, ut in poteſtate ſuâ Epiſcopus Eccleſiæ res habeat. Si enim animæ hominum precioſæ illi ſunt creditæ, multò magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ità ut poteſtate ejus indigentibus omnia diſpenſentur per Presbyteros & Diaconos, & cum timore omníque ſollicitudine miniſtrentur. Ex iis (z) autem quæ indiget (a) (ſi tamen indiget) ad ſuas neceſſitates, & ad peregrinorum fratrum uſus (b) ipſe percipiat, (c) ut nihil eis poſſit omnino deeſſe. Lex enim Dei præcipit, ut, qui Altari deſerviunt, de Altari paſcantur, quia nec miles ſtipendiis propriis contra hoſtes arma (d) ſuſtulit.

Quod Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus aleator, & ebrioſus eſſe non debeat.

CAP. XLII.

Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus aleæ atque ebrietati derſerviens, aut deſinat, aut certè damnetur.

Similiter Clerici, & Laici, ſi permanſerint in alea, communione priventur.

CAP. XLIII.

Subdiaconus, aut Lector, aut Cantor ſimilia faciens, aut deſinat, aut (e) communione privetur - ſimiliter etiam Laicus.

Quod Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus non debeat uſuras accipere.

CAP. XLIV.

Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus uſuras à debitoribus exigens, aut deſinat, aut certè damnetur.

Quod non debeat Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus cum hæreticis orare.

CAP. XLV.

Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus, qui cum hæreticis oraverit, tantummodo communione privetur, ſi verò tanquam Clericos (f) hortatus eos fuerit agere, vel orare, damnetur.

Quod non debeant hæreticorum baptiſmata comprobari. CAP. XLVI.

Epiſcopum, aut Presbyterum, hæreticorum ſuſcipientem baptiſma damnari præcipimus, quæ enim (g) conventio Chriſti ad Belial? aut quæ pars fideli cum infideli?

Quod Eccleſiæ baptiſmate baptizatus denuò baptizari non debeat, & non ità baptizatus debeat baptizari.

CAP. XLVII.

Epiſcopus, aut Presbyter, ſi eum, qui ſecundùm veritatem habuerit baptiſma, denuò baptizaverit, aut (h) pollutum ab impiis non baptizaverit, deponatur, tanquam deridens crucem, & mortem Domini, nec Sacerdotes à falſis Sacerdotibus jure (i) diſcernens.

Laicum pellentem ſuam conjugem communione privandum. CAP. XLVIII.

Si quis Laicus uxorem propriam pellens, alteram, vel ab alio dimiſſam duxerit, communione privetur.

Quod

[r] deprædetur Cod. 1. 2. [s] *hic* abeſt à Cod. 2. (t) ſiquis Cod. 2. (u) Epiſcopus ne ſub cod. 2. (x) quod cod. 2. (y) Eccleſiam cod. 1. (z) his cod. 1. 2. 3. (a) ſi tamen indiget *abeſt* à cod. 2. 3. (b) & cod. 1. (c) & *pro* ut cod. 2. (d) ſuſtollet cod. 1. 2. 3. (e) à communione non *aut* cod. 2. (f) Clericus ortus cod. 2. (g) *enim* abeſt à cod. 2. (h) ſi pollutum cod. 2. 3. (i) non diſcernens cod. 2.

Quod in nomine Trinitatis debeat baptizari.

CAP. XLIX.

Si quis Episcopus aut Presbyter juxta præceptum Domini non baptizaverit, in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, sed in tribus sine initio principiis, aut in tribus Filiis, aut in tribus paracletis, abjiciatur.

Quod non debeat una mersio in baptismate, quasi in morte Domini, provenire.

CAP. L.

Si quis Episcopus, aut Presbyter non trinam mersionem unius mysterii celebret, sed semel mergat in baptismate, quod dari videtur in Domini morte, deponatur. Non enim dixit nobis Dominus, in morte meâ baptizate, sed: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti.

EXPLICIUNT CANONES APOSTOLORUM.

INCIPIUNT TITULI CANONUM NICÆNI CONCILII.

NUMERO XX.

I. De Eunuchis, qui se ipsos absciderunt.
II. De his, qui ex gentilibus post baptisma ad Clericatûs ordinem promoventur.
III. De subintroductis mulieribus.
IV. De his, qui ad Episcopatum in Provinciis provehuntur.
V. De Excommunicatis.
VI. De Privilegiis, quæ quibusdam Civitatibus competunt.
VII. De Episcopo Æliæ, id est, Hierosolymorum
VIII. De his, qui dicuntur Cathari, id est, mundi.
IX. De his, qui ad honorem Presbyterii sine examine provecti sunt.
X. De his, qui in persecutionibus negaverunt, & postmodum in Clero promoti sunt.
XI. De Laicis, qui negaverunt.
XII. De his, qui abrenunciaverunt, & iterum ad Sæculum sunt regressi.
XIII. De his, qui communionem tempore mortis exposcunt.
XIV. De Catechumenis lapsis.
XV. Quod non oporteat demigrari.
XVI. De his, qui in Ecclesiis, in quibus provecti sunt, minimè perdurârunt.
XVII. De Clericis usuras accipientibus.
XVIII. De privilegiis Presbyterorum.
XIX. De his, qui à Paulo Samosateno ad Ecclesiam veniunt.
XX. De flectendo genua.

INCIPIT (a) CONSTITUTIO, ET FIDES NICÆNI CONCILII SUBDITIS CAPITULIS SUIS.

FActa (b) est autem hæc Synodus apud Nicæam Bithyniæ, Consulatu Constantini Augusti & Licinii, XIII. Calendarum Juliarum, qui est apud Græcos XVIII. dies mensis eorum secundùm Alexandriam XXXI. Et placuit, ut hæc omnia mitterentur ad Episcopum urbis Romæ Sylvestrum. (c)

Credimus in unum Deum Patrem, omnipotentem, omnium visibilium, nec non & invisibilium factorem. Et in unum Dominum nostrum Jesum Christum, Filium Dei, natum ex Patre unigenitum, hoc est, ex substantia Patris, Deum ex Deo, Lumen ex Lumine, Deum verum ex Deo vero, natum, non creatum, Homousion, hoc est, ejusdem (d) substantiæ. Per quem omnia facta

(a) Incipiunt cod. 2. (b) Factum cod. 2. (c) Ex Græco in Latino versa sermone cod. 3.
(d) cum Patre cod. 1. 2. 3.

facta ſunt, cœleſtia, & terrena.

Qui propter nos homines, & propter ſalutem noſtram deſcendit, & incarnatus eſt, & homo factus, paſſus eſt, & reſurrexit tertiâ die. Aſcendit in cœlum, venturus indè judicare vivos & mortuos. Et in Spiritum Sanctum. Eos autem, qui dicunt; Erat tempus, quando non erat, & priuſquam naſceretur, non erat, & quia (e) ex (f) nullis ſubſiſtentibus factus eſt, aut ex alia ſubſtantia, vel eſſentia dicunt eſſe Trepton, hoc eſt, convertibilem, aut mutabilem Filium Dei, hos (g) anathematizat Catholica, & Apoſtolica Eccleſia.

INCIPIT PRÆFATIO S.S. CONCILII.

Concilium ſacrum, venerandi culmina juris,
Condidit, & nobis congrua frœna dedit.
Ut benè fundatus, juſto moderamine poſſit,
Intemerata gerens, Clericus ordo regi.
Pontifices ſummi veterum præcepta ſequentes
Planius hæc monitis expoſuêre ſuis.
Hinc fidei noſtræ ſe pandit ſemita, & omnes
Errorum damnant dogmata ſancta vias.
Quíſque Dei famulus fuerit, Chriſtíque Sacerdos,
Hoc ſale conditus, dulcia mella fluit.

INCIPIUNT CANONES NICÆNI CONCILII.

(h) Canones Nicæni Concilii.

De Eunuchis, & qui ſeipſos abſciderunt.

CAPUT I.

Siquis à medicis per languorem deſectus eſt, aut (i) à Barbaris (k) excíſus, hic in Clero permaneat. Siquis autem (l) ſeipſum ſanus abſcidit, hunc & in Clero conſtitutum abſtineri † (m) convenit, & deinceps nullum debere talium promoveri. Sicut autem hoc claret, quod de his, qui hanc rem affectant, vel (n) auſi ſunt ſeipſos abſcindere; (o) hæc, quæ diximus, ſtatuta ſunt: Ita ſi qui vel à Barbaris, vel à Dominis ſuis eunuchi facti ſunt, & probabilis vitæ ſunt, tales ſuſcipit Eccleſiaſtica regula ad Clerum.

De his, qui ex gentilibus poſt baptiſma ad Clericatûs ordinem promoventur.

CAP. II.

Quoniam plura aut per neceſſitatem, aut (p) aliàs cogentibus hominibus adversùs Eccleſiaſticam facta ſunt regulam, ut homines ex gentili vitâ nuper accedentes ad fidem, & inſtructos brevi tempore, mox ad lavacrum ſpiritale perducerent, ſimúlque ut baptizati ſunt, ad Epiſcopatum, vel ad Presbyterium promoverent: optimè placuit, nihil tale de reliquo fieri.

Nam & tempore opus eſt ei, qui catechizatur, & poſt baptiſma probatione quàm plurima. Manifeſta eſt (q) enim Apoſtolica Scriptura, quæ dicit: *Non Neophytum*, (r) *ne in ſuperbiam elatus in judicium incidat, & laqueum diaboli.* Si verò proceſſu temporis aliquod delictum animæ circa perſonam reperiatur hujuſmodi, & à duobus vel tribus teſtibus arguatur: à Clero talis abſtineat. Siquis autem præter hæc fecerit, quaſi contra magnum Concilium ſe efferens: ipſe de Clericatûs honore periclitabitur.

De ſubintroductis mulieribus.

CAP. III.

Interdixit per omnia magna Synodus, non Epiſcopo, non Presbytero, non Diacono, nec alicui omnino, qui in Clero eſt, licere ſubintroductam habere mulierem: niſi fortè Matrem, aut Sororem, aut amitam, vel eas tantùm perſonas, quæ ſuſpiciones effugiunt.

(e) *qui* cod. 2. (f) *ex* abeſt à cod. 1. 3. (g) hoc cod. 1.
(h) hic titulus deeſt à cod. 1. 2. 3. (i) *aut* abeſt à cod. 2. (k) abſciſus cod. 1, 2. 3.
(l) ſe, non ſeipſum cod. 1, 2, 3. (m) conveniat cod. 1. 3. (n) audentque cod. 1. 3.
(o) dictum ſit. Sic eos, quos aut Barbari aut Domini caſtraverunt, inveniuntur autem alias digniſſimi, tales ad Clerum ſuſcipit regula, cod. 1. & 3.
(p) aliis cod. 2. (q) autem cod. 1. (r) Ad Timoth. III, 6.

De his, qui ad Episcopatum in Provinciis provehuntur. CAP. IV.

Episcopum convenit maximè quidem ab omnibus, qui sunt in provincia, Episcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit, aut propter instantem necessitatem, aut propter itineris longitudinem: tribus tamen omnimodis in idipsum convenientibus, & absentibus quoque pari modo decernentibus, & per scripta consentientibus, tunc ordinatio celebretur, firmitas autem eorum, quæ geruntur, per unamquamque provinciam, Metropolitano tribuatur Episcopo.

De Excommunicatis.

CAP. V.

De his, qui communione privantur, seu ex Clero, seu ex Laico ordine, ab Episcopis per unamquamque provinciam: Sententia regularis obtineat, ut hi, qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur. Requiratur autem, ne pusillanimitate, aut contentione, vel alio (r) quolibet Episcopi vitio videatur à congregatione seclusus. Ut hoc ergo decentiùs inquiratur, bene placuit, annis singulis per unamquamque provinciam bis in anno Concilia celebrari: ut communiter omnibus simul Episcopis congregatis provinciæ, discutiantur hujusmodi quæstiones. Et sic, qui (s) suo peccaverunt evidenter Episcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æstimentur: usquequo, vel in communi, vel Episcopo placeat humaniorem pro talibus ferre sententiam. Concilia verò celebrentur, unum quidem, ante Quadragesimam Paschæ: ut omni dissensione sublatâ munus offeratur Deo purissimum. Secundum verò, circa tempus Autumni.

De Privilegiis, quæ quibusdam Civitatibus competunt. CAP. VI.

Antiqua consuetudo servetur per Ægyptum, Libiam, & Pentapolim, ità, ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem. Quia & urbis Romæ Episcopo parilis mos est. Similiter autem, & apud Antiochiam, cæterásque provincias, suis privilegia serventur Ecclesiis. Illud autem generaliter clarum est, quod siquis præter sententiam Metropolitani fuerit factus Episcopus, hunc magna Synodus definivit Episcopum esse non oportere. Sin autem communi cunctorum decreto rationabili, & secundùm Ecclesiasticam regulam comprobato, duo aut tres, propter contentiones proprias, contradicunt; obtineat sententia plurimorum.

De Episcopo Æliæ, id est, Hierosolymorum.

CAP. VII.

Quia consuetudo obtinuit, & antiqua traditio, ut Æliæ Episcopus honoretur, habeat honoris consequentiam; salvâ Metropoli propriâ dignitate.

De his, qui dicuntur Cathari, id est, mundi.

CAP. VIII.

De his, qui se cognominant Catharos, id est, mundos, si aliquando venerint ad Ecclesiam Catholicam, placuit Sancto & magno Concilio, ut impositionem manûs accipientes sic in Clero permaneant. Hæc autem præ omnibus eos scriptis convenit profiteri, quod Catholicæ (t) & Apostolicæ Ecclesiæ dogmata suscipiant, & sequantur; id est, bigamis se communicare, & his, qui in persecutione prolapsi sunt, erga quos & spatia constituta (u) & tempora definita, ità ut Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ placita sequantur in omnibus. Ubicunque verò, sivè in civitatibus ipsi soli reperti fuerint ordinati: qui inveniuntur in Clero, in eodem habitu perseverent, ubi autem Catholicæ Ecclesiæ Episcopo, vel presbytero constituto quidam ex illis adveniunt, certum est, quod Episcopus Ecclesiæ habebit Episcopi dignitatem. Is autem, qui nominatur apud eos Episcopus, honores (x) presbyterii possidebit, nisi fortè placuerit Episcopo nominis eum honore censeri, si verò hoc ei minimè placuerit, providebit ei aut Corepiscopatûs, aut presbyterii locum, ut in Clero prorsus esse videatur, (y) ne in una Civitate duo Episcopi probentur existere.

De his, qui ad honorem Presbyterii sine examine provecti sunt. CAP. IX.

Si qui presbyteri sine examine sunt provecti, vel, cùm discuterentur, peccata sua confessi sunt & homines contra Canones commoti, manus confessis imponere tentaverunt, tales regula non admittit, quia quod inreprehensibile est, Catholica defendit Ecclesia.

De

(r) aliquolibet cod. 1. 2. (s) è suo cod. 2. (t) *& Apostolicæ* abest à 2.
[u] *sunt* in tribus additur. [x] honorem cod. 1, 2. 3. [y] & ne cod. 2.

De his, qui in persecutionibus negaverunt, & postmodum in Clero promoti sunt.

CAP. X.

Quicunque de lapsis ad ordinem Cleri promoti sunt per ignorantiam, vel per ordinantium dissimulationem, Ecclesiasticæ non præjudicat regulæ, cogniti namque deponantur. (z)

De Laicis, qui negaverunt. CAP. XI.

De his, qui præter necessitatem prævaricati sunt, aut præter oblationem facultatum, aut præter periculum, aut aliquid hujusmodi, quod factum est sub tyrannide Licinii: placuit Synodo, quamvis humanitate probentur indigni, tamen eis benevolentiam commodari. Quicunque ergo veraciter pœnitudinem gerunt, tribus annis fideles inter audientes habeantur: & sex annis omni se contritione dejiciant, duobus autem annis sinè oblatione populo in oratione communicent.

De his, qui abrenuntiaverunt, & iterum ad sæculum sunt (a) *regressi.*

CAP. XII.

Quicunque vocati per gratiam primum quidem impetum monstraverunt deponentes militiæ cingulum: postmodùm verò ad proprium vomitum sunt relapsi, ità ut quidam & pecunias (b) tribuerent, & beneficiis militiam repeterent, hi decem annis post triennii tempus (quo inter audientes erunt) in afflictione permaneant. Sed in his omnibus propositum & speciem pœnitentiæ convenit explorare, quotquot enim metu & lacrymis, atque patientiâ, vel bonis operibus rebus ipsis conversionem suam, non simulationem demonstrant, hi definitum tempus auditionis implentes, tum demum fidelibus in oratione communicent. Postmodùm verò licebit Episcopo de his aliquid humanius cogitare. Quicunque verò indifferenter tulerunt, (c) & (d) aditum introeundi Ecclesiam sibi arbitrati sunt ad conversionem posse sufficere, hi definitum modis omnibus tempus impleant.

De his, qui communionem tempore mortis exposcunt. CAP. XIII.

De his, qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua regularisque servabitur, ità, ut, si quis egreditur è corpore, ultimo, & necessario viatico minimè privetur. Quòd si desperatus & consecutus communionem, oblationisque particeps factus iterum convaluerit: sit inter eos, qui communionem orationis tantummodo consequuntur. Generaliter autem omni cuilibet in exitu posito, & poscenti sibi communionis gratiam tribui, Episcopus probabiliter ex oblatione dare debebit.

De Catechumenis lapsis. CAP. XIV.

De Catechumenis Sancto & magno Concilio placuit, ut tribus annis sint inter audientes tantummodo, post hæc autem cum Catechumenis orent.

Quod non oporteat demigrari. CAP. XV.

Propter multam perturbationem, & seditiones quæ fiunt, placuit consuetudinem omnimodis amputari, quæ præter regulam in quibusdam partibus videtur (e) admissa, ità ut de civitate ad civitatem non Episcopus, non Presbyter, non Diaconus transferatur. Si quis autem post definitionem Sancti & magni Concilii tale quid agere tentaverit, & se hujuscemodi negotio mancipârit: hoc factum prorsus in irritum ducatur, restituatur Ecclesiæ cui fuit Episcopus, aut Presbyter, vel Diaconus ordinatus.

De his, qui in Ecclesiis, in quibus provecti sunt, minimè perdurârunt.

CAP. XVI.

Quicunque temerè, periculosè, neque timorem (f) præ oculis habentes, nec Ecclesiasticam regulam agnoscentes, discedunt ab Ecclesia Presbyteri, aut Diaconi, vel quicunque sub regula prorsus existunt, hi nequaquam debent in aliam Ecclesiam recipi, sed omnem necessitatem convenit illis imponi, ut ad suas Parochias revertantur, quod si non fecerint, oportet eos communione privari. Si quis autem ad alium pertinentem audacter invadere, & in sua Ecclesia ordinare tentaverit, non consentiente Episcopo, à quo discessit, is qui regulæ mancipatur: (g) ordinatione hujuscemodi irritâ comprobetur.

(z) deponuntur cod. 1. 2. 3. (a) reversi cod. 3. (b) tribuerunt cod. 2. 3.
[c] tulerint cod. 1. 2. [d] habitum cod. 1. 2. 3. [e] ammissa cod. 1. 2. 3.
[f] Dei cod. 1. 2. 3. (g) ordinatio cod. 1. 2. 3.

De Clericis uſuras accipientibus.

CAP. XVII.

Quoniam multi ſub regula conſtituti avaritiam, & turpia lucra ſectantur, oblitique Divinæ Scripturæ, dicentis: *Qui pecuniam* (g) *ſuam non dedit ad uſuram*; mutuum dantes centeſimas (*h*) exigunt juſtè cenſuit Sancta & magna Synodus, ut, ſi quis inventus fuerit poſt hanc definitionem uſuras accipiens, aut ex adinventione aliquâ, vel quolibet modo negotium tranſigens aut Hemiola (id eſt, ſecupla) exigens, vel aliquid tale prorſus excogitans turpis lucri gratiâ: dejiciatur à Clero, & alienus exiſtat à regula.

De Privilegiis Presbyterorum.

CAP. XVIII.

Pervenit ad Sanctum, magnúmque Concilium, quòd in quibuſdam locis & civitatibus, Presbyteris gratiam Sacræ Communionis Diaconi porrigant, quod nec regula, nec conſuetudo tradidit, ut ab his, qui poteſtatem non habent offerendi, illi, qui offerunt, Chriſti corpus accipiant. Nec non & illud innotuit, quòd quidam Diaconi ante Epiſcopos Sacra oblata contingant. Hæc igitur omnia reſecentur, & in ſuâ Diaconi menſura permaneant, ſcientes, quòd Epiſcoporum quidem miniſtri ſint, inferiores autem Presbyteris habeantur per ordinem: ergo poſt Presbyteros gratiam Sacræ communionis accipiant, aut Epiſcopo, (*k*) aut Presbytero porrigente; ſed nec ſedere in medio Presbyterorum Diaconis liceat, quia ſi hoc fiat; præter regulam, & ordinem probatur exiſtere. Si quis autem etiam poſt has definitiones obedire noluerit, à miniſterio ceſſare debebit.

De his, qui à Paulo Samoſateno ad Eccleſiam veniunt. CAP. XIX.

De Paulianiſtis ad Eccleſiam Catholicam confugientibus definitio prolata eſt, ut Baptizentur omnimodis. Si qui autem de his præterito tempore fuerint in Clero, ſi quidem immaculati & irreprehenſibiles apparuerint, baptizati ordinentur ab Epiſcopo Eccleſiæ Catholicæ: quòd ſi diſcuſſio incongruos eos invenerit, abjici tales conveniet, ſimiliter autem & de Diaconiſſis, & omnino de his, qui ſub regula verſantur, hæc forma ſervabitur. Meminimus autem de Diaconiſſis, quæ in eodem habitu eſſe probantur, quod non habeant manûs impoſitionem, & ideo modis omnibus eas inter Laicos deputari.

De flectendo genua. (*l*)

CAP. XX.

Quoniam ſunt quidam in die Dominico Genua flectentes, & in diebus Pentecoſtes, ut omnia in univerſis locis conſonanter obſerventur, placuit Sancto Concilio ſtantes Domino vota perſolvere.

EXPLICIUNT CANONES NICÆNI CONCILII.

(*g*) Pſal. XIV, 5. (*h*) centeſimos cod. 1. 2. 3. (*i*) ad exinventionem cod. 1. 2.
(*k*) eis cod. 1. 2. 3. (*l*) genu cod. 1. 2. 3.

Et ſubſcripſerunt CCCXVIII. qui in eodem Concilio convenerunt.

OSIUS Epiſcopus civitatis Cordubenſis, Provinciæ Spaniæ, dixit; ità credo, ſicut ſuperius ſcriptum eſt. Victor & Vincentius Presbyteri urbis Romæ ſubſcripſerunt.

PROVINCIÆ ÆGYPTI.

Alexander	Alexandriæ magnæ	*Ita Codex I.*
Naucration *	Naucratiles	alias Alfecranon
Adamantius	Cynopolites	alias Cynon
Alberion	Parætonii	alias de Parpheto
Philippus	Paremphiteos	alias Paraſyſeos
Potamon	Heracleotes	alias Heracleos
Secundus	Ptolemaites	alias Ptolemaidos
Dorotheus	Peluſiotes	alias Peluſianus
Cajus	Muethos	Muethos
Anthiochus	Memphites	alias Mempheos
Tiberius	Tarichites **	Jacothiles

PRO-

* Alfocration cod. 1. ** Tauthiles cod. 1.

PROVINCIÆ THEBAIDOS.

		Ità Cod. I.
Atlas	Schediæ	alias Schedras
Tyrannus	Antinoëæ	alias Antinon
Volusianus	Lycopolytes	alias Lycon.

PROVINCIÆ LYBIÆ.

Dathes	Berenices	
Zephyrus	Barces	
Serapion	Antiphrensis	
Secundus	Tautitanensis	alias Tauchinbiaes
Titus	Paratonii	

PROVINCIÆ PALÆSTINÆ.

Macarius	Hierosolymitanus	
Germanus	Neopolitanus	
Marinus	Sebastenus	
Cajanus	Cæsariensis	
Eusebius	Gadareus	alias Gadarensis
Sabinus	Ascalonitanus	
Longinus	Nicopolitanus	
Petrus	Jamnites	alias Jamniensis
Macrinus	Eleutheropolites	
Maximus	Maximianopolitanus	
Paulinus	Maximianopolitanus	
Januarius	Hierichuntinus	alias Jerichuntus
Heliodorus	Zabulonites	alias Zabulon
Aetius	Lyddensis	alias Lybdensis
Sylvanus	Azotus	alias Azoti
Patrophilus	Zabulonites	
Asclepius	Lyddensis	alias Lyddon
Petrus	Scythopolitanus	
Antiochus	Gazæus	alias Gazes
Selis	Capitoliensis	alias Capitoliados

PROVINCIÆ PHÆNICES.

Zenon	Tyrius	alias de Tyro
Æneas	Ptolemaidos	
Magnus	Damascenus	
Theodorus	Sidonius	alias Sydonos
Hellanicus	Tripolitanus	alias Tripoleos
Philocalus	Paneates	alias Paneados
Gregorius	Berytius	alias Beryti
Martinus	Palmyrenus	alias Palmyron
Thalassus	Alassius	alias Alassus
Anatolius	Emisenus	alias Emises

PROVINCIÆ SYRIÆ COELES.

Eustachius *	Antiochenus	
Zenonius	Seleucenus	alias Seleuciæ
Theodorus	Laodicensis	
Alphius	Apamiensis	alias Apamiæ
Bassianus	Rhaphaneotes	
Philotinus	Hieropolitanus	
Piperius	Samosatenus	
Archelaus	Dolichenus	alias Dolices
Euphranor	Balaneotes	alias Balaneon
Palladius **	Corepiscopus	

* Eustathios cod. I. ** Salados cod. I.

		Ità Cod. I.
Zoilus	Gabalites	alias Gabalon
Baſſus	Zeugmatites	alias Zeugmatos
Leontius	Lariſſæus	
Euſtachius	Arethuſius	
Mauritius	Fpiphaneus	alias Epiphaniæ
Paulus	Neocæſarienſis	
Syricius	Cyrreſtes	alias Cyri
Seleucus	Corepiſcopus	
Petrus	Gindarenus	alias Gindaron
Pegaſius	Ambacinianenſis	alias Ambacmianon
Paſon	Gabenus	alias Gambulenus
Gerontius	Chariſſonenſis	alias Chariſſon

PROVINCIÆ ARABIÆ.

Nicomachus	Boſtrorum	alias Boſtron
Cyrion	Philadelphiæ	
Gennadius	Isbundorum	alias Isbundon
Severus	Sodomorum	alias Sodomitanus
Sopater	Patumius	Eriſtisbolanus
Severus	Dionyſiados	

PROVINCIÆ MESOPOTAMIÆ.

Ethilaus	Edeſſenus	
Jacobus	Hebetenſis	alias Beſthebios
Antiochus	Reſinates	alias Reſienas
Marcus	Macedonopolitanus	alias Macedonopolis

PROVINCIÆ PERSIDIS.

Joannes	Perſidis.	

PROVINCIÆ CILICIÆ.

Theodorus	Tarſenſis	
Alphion	Epiphaniæ	
Narciſſus	Nerodiadis	alias Nerodianus
Moyſes	Caſtabalenſis	alias Caſtabalon
Niceſias	Flaviados	alias Flabiadenſis
Eudæmon	Corepiſcopus	
Paulinus	Adanenus	alias Adanon
Macedonius	Mopſeates	vel Mopſuheſtienſis
Tarcondunantus	Aegirates	alias Egettanus
Heſychius	Alexandriæ minoris	
Narciſſus	Hierapolitanus	alias Irenupolis.

PROVINCIÆ CAPPADOCIÆ.

Leontius	Cæſarienſis	
Euſetius	Tyaneus	alias Tyano
Euphraſus	Colonienſis	alias Coloniæ
Timotheus	Cirſiſtrorum	alias Cirſiſtron
Elpidius	Cumanus	alias Cumanos
Gregorius	Corepiſcopus	
Stephanus	Corepiſcopus	
Euphonius	Corepiſcopus	
Rhodon	Corepiſcopus	
Theophanius	Corepiſcopus	

PROVINCIÆ ARMENIÆ MAJORIS.

Eulogius	Sebaſtenſis	alias Sebaſtenus
Ebetius	Satalenſis	alias Satalon

PRO-

PROVINCIÆ ARMENIÆ MAJORIS.

		Ità Cod. I.
Arſaphius	Sobinenſis	alias Sobinon
Aerites	Dioſpontanus	alias Dioſponti
Eutychianus	Amaſeus	alias Amaſiæ
Elpidius	Eteſiarum	alias Eteſion
Heraclius	Zelonenſis	alias Zelon
Elpidius	Cumanus	

PROVINC. PONTI POLEMONIACI.

Longinus	Neocæſarienſis	
Domnus	Trapezuntius	alias Trapezuntos
Stratophilus	Pityuſius	alias Pityuntos

PROVINCIÆ PAPHLAGONIÆ.

Philadelphus	Pompeiopolis	alias Pompeiopolites
Petronius	Jonopolis	alias Jonopolitanus
Heſychius	Amaſtridos	

PROVINCIÆ GALATIÆ.

Pancratius &	Marcus Ancyrani	
Dicaſius	Thobarenſis	alias Tabienſis
Erechorius	Plamatonenſis	alias Plamaton
Gorgonius	Cynenſis	alias Cynon
Philadelphus	Juliapolitanus	alias Juliapolis

PROVINCIÆ ASIÆ.

Theon	Cyzicenſis	
Menophantus	Epheſinus	
Orion	Jaſſius	
Eutychius	Smyrnenſis	
Mithres	Popanenſis	alias Ypapton
Marinus	Hellenopolitanus	alias Ellevellespontenus
Paulus	Auderenſis	alias Audenſis

PROVINCIÆ LYDIÆ.

Artemidorus	Sardienſis	alias Sardeon
Soron	Thyaterenſis	alias Thyatiron
Thomaſion	Philadelphiæ	
Polion	Bareos	alias Barenſis
Agogius	Tripolitanus	
Florentinus	Anticyræ	alias Antiquiras
Marcus	Standitanus	alias Standum

PROVINCIÆ PHRYGIÆ.

Nunechius	Laodicenſis	
Flaccus	Sandenſis	alias Sandu
Procopius	Synnadeus	alias Synadenon
Piſticus	Azanites	alias Azanon
Athenodorus	Dorilaeus	alias Doryleu
Paulus	Apameenſis	alias Apamenus
Eugenius	Eucarpeus	alias Eucarpenſis
Flaccus	Hieropolitanus	alias Hieropolites

PROVINCIÆ PISIDIÆ.

Eulalius	Iconienſis	alias Iconii
Telemachus	Adrianopolitanus	alias Adrianopolites
Eutychius	Seleucienſis	alias Seleuciæ
Vranion	Sutenonenſis	alias Sinenon

Tarſi

		Ità Codex I.
Tarſitius	Apamienſis	alias Apamenus
Patritius	Ambladenſis	alias Amblades
Polycarpus	Metropolitanus	
Acumedios	Parenſis	alias Panon
Heraclius	Barenſis	alias Bareos

PROVINCIÆ LYCIÆ.

Eudæmus	Patarenſis	alias Pataron

PROVINCIÆ PAMPHILIÆ.

Callidicus	Pergenſis	alias Pergis
Eureſius	Termiſſenſis	alias Termiſſus
Feuxius	Siarbonenſis	alias Siarbon
Domnus	Aſpendius	alias Aſpendi
Quintianus	Seleucienſis	
Patritius	Maximianopolitanus	
Aphrodiſius	Magidenſis	alias Magidon

PROVINCIÆ INSULARES.

Euphroſynus	Rhodienſis	alias Rhodi
Meliphron	Cous	alias à Co
Strategius	Lemnius	alias Lemni
Apollodorus	Corcyræus	alias Corcyræ

PROVINCIÆ CARIÆ.

Euſebius	Antiochenus	
Ammonius	Amphrodiſius	
Leodius	Cibyritanus	alias Cibyraton
Euſebius	Mileſius	alias à Mileto

PROVINCIÆ ISAURIÆ.

Stephanus	Barathrenſis	alias Barathron
Athenæus	Coropaſius	alias Curpiſſu
Eteſius	Claudiopolitanus	
Agapetus	Seleucienſis	alias Seleuciæ
Sylvanus	Metropolitanus	
Fauſtus	Phanemutenſis	
Antonius	Antiochenus	
Neſtor	Syedreus	alias Syedron
Heſychius	Corepiſcopus	
Cyrillus	Sindenſis	alias Synnanadron
Theodorus	Vſagadenſis	alias Vſagadon
Theodorus	Corepiſcopus	
Anatolius	Corepiſcopus	
Paulus	Larinenſis	
Quintus	Corepiſcopus	
Tiberius	Lyſtrenſis	alias Lyſtron
Aquila	Corepiſcopus	
Euſebius	Parriciæ	

PROVINCIÆ CYPRI.

Cyrillus	Paphi	alias à Papho
Selanos	Selanonenſis	alias Selanon

PROVINCIÆ BITHYNIÆ.

Euſebius	Nicomedienſis	alias Nicomediæ
Theogenius	Nicænus	alias Nicææ
Maris	Chalcedonenſis	
Cyrillus	Chius	alias à Chio

Heſy-

Heſychius	Pruſenſis	alias Pruſes
Gorgonius	Apolloniates	alias Apolloniados
Georgius	Ruſiates	alias Ruſiados
Euethios	Adrianopolitanus	
Theophanes	Corepiſcopus	
Rufus	Cæſarienſis	
Eulalius	Corepiſcopus	

PROVINCIÆ EUROPÆ.

Phœdrius	Heraclienſis	alias Heracliæ

PROVINCIÆ DACIÆ.

Protogenes	Sardicenſis	
Marcus	Metropolitanus	alias Calabrienſis
Piſtus	Martianopolitanus	
Cœcilianus	Metropolitanus	alias Carthaginenſis
Alexander	Theſſalonicenſis	
Dacius	Macedoniæ	
Piſtus	Athenienſis	
Marcus	Eubocæ	
Strategius	Hephæſtus	
Claudius	Theſſaliæ	
Budion	Stridonenſis	alias Dardanicæ
Domnus	Metropolitanus	alias Pannoniæ
Nicaſius	Galliarum	alias Divienſis
Theophilus	Gotthiæ	
Can	Boſpori	alias Boſphorenus.

EXPLICIT SACRATISSIMUM NICÆNUM CONCILIUM.

Nicæna prima œcumenica Synodus CCCXVIII. Epiſcoporum, celebrata fuit Nicææ in Bithynia, Anno Chriſti CCCXXV. à die XIII. Kal. Julii, Præpſidius Hoſio Epiſcopo Cordubenſi, & Vito, & Vincentio Presbyteris Romanis, Papæ Sylveſtri locum & vices gerentibus. Paulino & Juliano coſſ. *Pagi in Critica ad h. a.*

INCIPIUNT TITULI CANONUM
ANCYRANI CONCILII.
NUMERO XXIV.

I. De Presbyteris, qui immolaverunt tempore perſecutionis.
II. De Diaconis, qui immolaverunt.
III. De his, qui ex fuga comprehenſi ſunt, & per vim pagani ritûs aliquid pertulerunt.
IV. De his, qui diverſis cauſis gentilitatis ritûs aliquid peregerunt.
V. De his, qui timore ritûs gentilium peregerunt.
VI. De his, qui in locis idolorum manducaverunt.
VII. De his, qui frequenter idolis immolaverunt.
VIII. De his, qui & aliis ſacrificandi cauſas attulerunt.
IX. De Diaconis, qui tempore ordinationis de nuptiis atteſtati ſunt.
X. De deſponſatis puellis, & ab aliis corruptis.
XI. De his, qui, cùm eſſent catechumeni, idolis immolaverunt.
XII. Quòd non oporteat Corepiſcopos ordinare Clericum, niſi in agris & villulis.
XIII. De his, qui eſum carnium in Clero conſtituti diffugiunt.
XIV. De rebus Eccleſiaſticis eo tempore diſtractis, quo ipſæ Eccleſiæ viduantur Epiſcopis.
XV. De his, qui fornicantur irrationabiliter, id eſt, qui miſcentur pecoribus, aut cum maſculis polluuntur.
XVI. De his, qui in pecudes, vel in maſculos, aut olim polluti ſunt, aut hactenus hoc vitio tabeſcunt.
XVII. De his, qui ad Epiſcopatum promoti ſunt, nec recepti.
XVIII. De his, qui virginitatem profeſſi ſunt, & de his, quæ ſub ſororis habitu cum aliquibus commorantur.

XIX. De his, qui adulteras habent uxores, vel si ipsi adulteri comprobentur.
XX. De his, qui partus suos ex fornicatione diversis modis interimunt.
XXI. De Homicidiis.
XXII. De his, qui non sponte homicidium commiserunt.
XXIII. De his, qui Divinationes expetunt.
XXIV. De his, qui Virginum corruptionibus conscii sunt.

INCIPIUNT REGULÆ ANCYRANI (a) CONCILII.

ISTæ Regulæ priores quidem sunt Nicænis: sed ideo Nicænæ priùs scriptæ sunt, propter authoritatem ejusdem magni, sanctique Concilii, congregati apud Nicæam.

De Presbyteris, qui immolaverunt tempore persecutionis. CAP. I.

PResbyteros immolantes & iterum luctamen adeuntes, si hoc non per illusionem (b) aliquam, sed ex veritate fecerint, (c) ut iterum teneri viderentur, aut tormentis subjici, quo facinus pati viderentur inviti: hos ergo placuit honorem quidem sedis retinere, offerre autem illis, & sermonem ad populum facere, aut aliquibus Sacerdotalibus Officiis fungi non liceat.

De Diaconis, qui immolaverunt. CAP. II.

Diaconi similiter, qui immolaverunt, honorem quidem habeant; cessent verò ab omni sacro Ministerio, sive à pane, sive in calice offerendo, vel prædicando. Quòd si quidam Episcoporum conscii sunt laboris eorum, & humilitatis, & mansuetudinis; & voluerint eis aliquid amplius tribuere, vel adimere, penes ipsos erit potestas.

De his, qui ex fuga comprehensi sunt, & per vim pagani ritûs aliquid pertulerunt. CAP. III.

Qui fugientes comprehensi sunt, vel à domesticis traditi, vel ademptis facultatibus sustinuêre tormenta, aut in custodiam trusi, proclamaverunt se Christianos esse, & eo usque adstricti sunt, ut manus eorum comprehendentes violenter attraherent, & funestis sacrificiis admoverent, aut aliquid polluti cibi per necessitatem sumere cogerentur, confitentes jugiter, se Christianos esse (d) & luctum rei, quæ contigit, incessabiliter ostendentes omni dejectione & habitu, & humilitate vitæ: (e) nos velut extra delictum constitutos, à communionis gratia non vetamus. (f) Si verò prohibiti sunt ab aliquibus, propter ampliorem cautelam, vel propter quorundam ignorantiam; statim recipiantur. Hoc autem similiter de Clericis & de Laicis cæteris observari conveniet. Perquisitum est autem & illud, si possunt etiam Laici, qui in has necessitatis angustias inciderunt, ad Clericatûs ordinem promoveri? Placuit ergo & hos, tanquam qui nihil peccaverunt, si & præcedens eorum vita probabilis sit, ad hoc officium provehi.

De his, qui diversis causis gentilitatis ritûs aliquid peregerunt. CAP. IV.

De his, qui sacrificare coacti sunt, insuper & cœnaverunt in idolio: Quicunque eorum, cùm ducerentur, lætiore (g) habitu fuerunt, & vestimentis pretiosioribus usi sunt, & præparatæ cœnæ indifferenter participes extiterunt, placuit eos inter [h] audientes uno anno constitui; succumbere verò tribus annis, in oratione autem communicare biennio, & tunc ad perfectionis gratiam

(a) Concilium Ancyranum verosimiliter anno Christi CCCXIV. celebratum fuit ab Episcopis decem & octo, & Canones XXIV. conditi fuêre. BINIUS Tomo I. Conciliorum exhibet Canones Græcos cum triplici versione latina; Dionysii exigui, Isidori peccatoris, & Gentiani Herveti.

(b) Codd. Colon. *inlusionem.*

(c) In codicibus Coloniensibus ita legitur: nec ante parentes, & affectantes, atque suadentes, ut æstimentur quidem tormentis aptari, sed his visu tantum & habitu subjici: hos placuit honorem quidem retinere propriæ sedis, offerre verò, aut alloqui populum, aut omnino sacerdotalibus fungi officiis non licere.

(d) *Christianos esse* non legitur in 3. codicib. Colon.

(e) *hos.* codd. Colon.

(f) Codd. Colon. *vetari.*

[g] *latiores* Cod. 1. & 2.

[h] *inter* non legitur in Cod. 1.

am pervenire. Quotquot autem aſcenderunt templa veſte lugubri, & recumbentes per omne tempus flevêre diſcubitûs; ſi compleverunt pœnitentiam triennii temporis, ſine oblatione ſuſcipiantur. Si autem non manducaverunt, biennio ſubjecti pœnitentiæ, tertio anno ſine oblatione communicent: ut perfectionem quadriennio conſequantur. Penes autem Epiſcopos erit poteſtas, modum converſionis eorum probantes, vel humaniùs ergo eos agere, vel amplius tempus addicere. Ante omnia verò præcedens eorum vita & poſterior inquiratur, & ità eis impertiatur humanitas.

De his, qui timore ritus gentilium peregerunt. CAP. V.

De his, qui minis tantùm ceſſere pœnarum, aut privatione facultatum territi, aut demigratione ſacrificaverunt: & hactenus pœnitudinis negligentes, neque converſi, nunc hujus Concilii tempore ſemet obtulerunt, converſionis ſuæ conſilia capientes, placuit, uſque ad magnum diem eos inter audientes ſuſcipi, & poſt magnum diem triennio pœnitentiam agere, & poſtmodum duobus annis ſine oblatione communicare, & tunc demum, ſex annis completis, ad perfectionis gratiam pervenire. Si verò quidam ante hanc Synodum ſuſcepti ſunt ad pœnitentiam, ex illo tempore initium eis ſexennii computetur. Si quod autem periculum, vel mortis exſpectatio, aut ex infirmitate, aut ex aliquâ occàſione contigerit, his ſub definitione ſtatuta communio non negetur.

De his, qui in locis idolorum manducaverunt. CAP. VI.

De his, qui feſtis diebus gentilium, in remotis eorum locis convivia celebrârunt, cibóſque proprios deferentes ibidem commederunt, placuit poſt pœnitentiam biennii eos ſuſcipi, utrum verò cum oblatione, ſinguli Epiſcoporum probantes vitam eorum, & ſingulos actus examinent.

De his, qui frequenter idolis immolaverunt. CAP. VII.

Hi, qui ſecundò, & tertiò ſacrificaverunt coacti, quatuor annis pœnitentiæ ſubjiciantur. Duobus autem aliis ſine oblatione communicent, & ſeptimo anno perfectè recipiantur.

De his, qui & aliis ſacrificandi cauſas attulerunt. CAP. VIII.

Quotquot autem non ſolùm ipſi deviaverunt, ſed etiam inſurrexerunt, & compulerunt fratres, & cauſas præbuerunt, ut cogerentur, hi per triennium quidem locum inter audientes accipiant, per aliud verò ſexennium pœnitentiæ ſubjiciantur acriori, & alio anno communionem ſine oblatione percipiant, ut perfectionem, expleto decennio, conſequantur. Inter hæc autem & eorum vita penſanda eſt.

De Diaconis, qui tempore ordinationis de nuptiis atteſtati ſunt. CAP. IX.

Diaconi, quicunque ordinantur, ſi in ipſa ordinatione proteſtati ſunt, & dixerunt, velle ſe conjugio copulari, quia ſic manere non poſſunt: hi ſi poſtmodum uxores duxerint, in miniſterio maneant, propterea quòd eis Epiſcopus licentiam dederit. Quicunque ſanè tacuerunt, & ſuſceperunt manûs impoſitionem, profeſſi continentiam, & poſtea nuptiis obligati ſunt, à miniſterio ceſſare debebunt.

De deſponſatis puellis, & ab aliis corruptis. CAP. X.

Deſponſatas puellas, & poſt ab aliis raptas, placuit erui, & eis reddi, quibus antè fuerant deſponſatæ, etiamſi eis à raptoribus vis illata conſtiterit.

De his, qui cùm eſſent Catechumeni, idolis immolaverunt. CAP. XI.

Eos, qui ante baptiſma ſacrificaverunt idolis, & poſtea baptisma conſecuti ſunt: placuit ad ordinem provehi, eò quod probentur abluti.

Quod non oporteat Corepiſcopos Clericos ordinare, niſi in agris & villulis. CAP. XII.

Corepiſcopis non licere Presbyteros, aut Diaconos ordinare, ſed nec Presbyteris civitatis ſine præcepto Epiſcopi, vel literis, in unaquaque parochia.

De his, qui eſum carnium in Clero conſtituti diffugiunt. CAP. XIII.

Hi, qui in Clero ſunt Presbyteri, (*b*) & Diaconi, & à carnibus abſtinent, placuit eas quidem contingere, & ità ſi voluerint contingere. Quòd ſi in tantum eas abominantur, ut nec holera, quæ

T 2

(*b*) *aut* Cod. 3.

quæ cum eis coquuntur, existiment comedenda, tanquam non consentientes Regulæ, ab ordine cessare debebunt.

De rebus Ecclesiasticis eo tempore distractis, quo ipsæ Ecclesiæ viduantur Episcopis.

CAP. XIV.

De his, quæ pertinent ad Ecclesiam, quæcunque, cùm non esset Episcopus, Presbyteri vendiderunt, placuit rescisso contractu, ad jura Ecclesiastica revocari. In Judicio autem erit Episcopi, si pretium debeat recipi, nec ne. Quia plerúmque rerum distractarum reditus ampliorem summam pro pretio dato reddiderit.

De his, qui fornicantur irrationabiliter, id est; qui miscentur pecoribus, aut cum masculis polluuntur. CAP. XV.

De his, qui irrationabiliter versati sunt, sive versantur: quotquot ante vicesimum annum tale crimen commiserint, quindecim annis exactis in pœnitentiâ, communionem mereantur orationum, deinde quinquennio in hac communione durantes, tunc demum oblationis Sacramenta contingant. Discutiatur autem & vita eorum, qualis tempore pœnitudinis extiterit, & ità misericordiam consequantur. Quod si inexplebiliter his hæsere criminibus, ad agendam pœnitentiam prolixius tempus insumant. Quotquot autem peractâ XX. annorum ætate, & uxores habentes, hoc peccato prolapsi sunt, XXV. annis pœnitudinem gerentes, in communionem suscipiantur orationum: in qua quinquennio perdurantes tunc demum oblationis Sacramenta percipiant. Quod si (*i*) & uxores habentes, & transcendentes quinquagesimum annum ætatis, ità deliquerint, ad exitum vitæ communionis gratiam consequantur.

De his, qui in pecudes, vel in masculos, aut olim polluti sunt, aut hactenus hoc vitio tabescunt. CAP. XVI.

Eos, qui irrationabiliter vixerunt, & leprâ injusti criminis alios polluerunt, præcepit Sancta Synodus, inter eos orare, qui spiritu periclitantur immundo.

De his, qui ad Episcopatum promoti sunt, nec recepti. CAP. XVII.

Si qui Episcopi ordinati sunt, nec recepti ab illa parochia, in qua fuerant denominati, voluerintque alias occupare parochias, & vim Præsulibus earum inferre, seditiones adversus eos excitando: hos abjici placuit. Quòd si voluerint in presbyterii ordine, ubi priùs fuerant, ùt Presbyteri residere, non abjiciantur propriâ dignitate. Si autem seditiones commovent ibidem constitutis Episcopis, presbyterii quoque honor talibus auferatur, fiántque damnatione notabiles.

De his, qui virginitatem professi sunt, & de his, quæ sub sororis habitu cum aliquibus commorantur. CAP. XVIII.

Quotquot virginitatem promittentes irritam faciunt sponsionem: inter bigamos censeantur. Virgines autem, quæ conveniunt cum aliquibus, tanquam sorores habitare prohibemus.

De his, qui adulteras habent uxores, vel si ipsi adulteri comprobantur.

CAP. XIX.

Si cujus uxor adulterata fuerit, vel si ipse adulterium commiserit, septem annorum pœnitentia oportet eum perfectionem consequi secundùm pristinos gradus.

De his, qui partus suos ex fornicatione diversis modis interimunt. CAP. XX.

De mulieribus, quæ fornicantur, & partus suos necant, vel quæ agunt secum, ut utero conceptos excutiant: antiqua quidem definitio usque ad exitum vitæ eas ab Ecclesia removet: humaniùs autem nunc definimus, ut eis decem annorum tempus, secundùm præfixos gradus, pœnitentiæ largiamur.

De homicidis. CAP. XXI.

Qui voluntariè homicidium fecerint, pœnitentiæ quidem jugiter se submittant: perfectionem verò circa vitæ exitum consequantut.

De his, qui non sponte homicidium commiserunt. CAP. XXII.

De homicidiis non sponte commissis, prior quidem definitio post septennem pœnitentiam perfectionem consequi præcipit: secunda verò quinquennii tempus explere, (*k*) modus autem hujus pœnitentiæ in Episcoporum sit arbitrio, ut secundùm conversationem pœnitentium possint & extendere tardantibus, & minuere studiosè festinantibus.

De

(*i*) Cod. 1. 2. 3. *Quod si qui.*

(*k*) Quæ sequuntur, in Codicibus Colon. non leguntur.

De his, qui Divinationes expetunt.
CAP. XXIII.

Qui Divinationes expetunt & morem gentilium ſubſequuntur, aut in domos ſuas hujuscemodi homines introducunt, exquirendi aliquid arte maleficâ, aut expiandi cauſâ, ſub regula quinquennii jaceant, ſecundùm gradus pœnitentiæ definitos.

De his, qui virginum corruptionibus conſcii ſunt. CAP. XXIV.

Quidam ſponſam habens, ſororem ejus violavit, & gravidam reddidit: poſtmodum deſponſatam ſibi duxit uxorem, illa verò quæ corrupta eſt, laqueo ſe peremit. Hi qui fuerunt conſcii, poſt decennem ſatisfactionem juſſi ſunt ſuſcipi, ſecundùm gradus pœnitentiæ conſtitutos.

ET SUBSCRIPSERUNT XVIII. EPISCOPI, QUI IN EODEM CONCILIO CONVENERUNT.

Vitalis	Antiochenus	
Marcellus (*l*)	Ancyranus (*m*)	
Atricolaus (*n*)	Cæſareenſis (*o*)	
Lupus (*p*)	Tarſenſis	alias de Tarſo
Baſilius (*q*)	Amenſis	alias Amnenſis
Philadelpus (*r*)	Æliopolitanus	
Euſtolus	Nicomedienſis	
Heraclius (*s*)	Zelonenſis	
Petrus	Iconienſis (*t*)	
Nunechius	Laodicenſis (*u*)	
Sergianus	Antiochenſis (*x*)	
Epidaurius	Piſidienſis	
Narciſſus	Pergenſis (*y*)	
Leontius (*z*)	Nerodianenſis	
Longinus (*a*)	Dicaſionenſis	
Amphion (*b*)	Alphios	
Selaus (*c*)	Germanus.	

EXPLICIUNT CANONES ANCYRANI CONCILII.

(*l*) Marcellus Ancyræ Galatiæ primæ. (*m*) Cod. 1. *Anquyranus.* (*n*) Agricolaus Cæſareæ Palæſtinæ. (*o*) Cod. 1. Atriocolaus. (*p*) Lupus Tarſenſis Ciliciæ. (*q*) Amaſenus Helleſponti. (*r*) Philadelphus Juliopolis Galatiæ primæ. [*s*] Zelenenſis, Armeniæ majoris. [*t*] Lycaoniæ. [*u*] Phrygiæ Pacatianæ. [*x*] Piſidiæ ſive Cariæ. (*y*) Narciſſus, Neroniadis Ciliciæ. (*z*) Leontius, Cæſareenſis Cappadociæ primæ. (*a*) Longinus, Neo-Cæſareenſis Ponti Polemoniaci. (*b*) Amphion, Epiphaniæ Ciliciæ ſecundæ. (*c*) Sælamenus, Germaniæ Cœles-Syriæ. Germanus Neapolis Palæſtinæ: *Hæ variantes lectiones omnes ſunt Binii, aliis Codd. MSS. uſi.*

INCIPIUNT TITULI CANONUM

(*a*) NEO-CÆSARIENSIS CONCILII.

NUMERO XIV.

I. De Presbyteris, qui uxores acceperunt, vel fornicati ſunt.
II. De his, quæ duobus fratribus nupſerint, vel qui duas ſorores uxores acceperint.
III. De multinubis.
IV. De his, qui proponentes fornicari vetantur.
V. De Catechumenis peccantibus.

(*a*) Neo-Cæſareæ in Cappadocia hanc Synodum ab XIII. Epiſcopis celebratam fuiſſe anno Chriſti CCCXIV. ſtatuit Illuſtriſſimus BARONIUS. BINIUS Tomo I. Concilior. exhibet Græcos Canones cum triplici verſione Dionyſii, Iſidori, & Gentiani Herveti: Codex Carolo Magno oblatus primam Dionyſianam duntaxat habet ab Eccleſia Romana acceptatam.

INCIPIUNT CANONES CONCILII NEO-CÆSARIENSIS.

Incipiunt (*b*) Regulæ prolatæ in Synodo Neo-Cæsariensi Numero XIV. Et hæ regulæ post eas quidem probantur esse, quæ apud Ancyram vel Cæsaream expositæ sunt : sed Nicænis anteriores reperiuntur.

De Presbyteris, qui uxores acceperunt, vel fornicati sunt.

CAPUT I.

Presbyter, si uxorem (*c*) acceperit, ab ordine deponatur, si verò fornicatus fuerit, aut adulterium perpetraverit, amplius pelli debet, & ad pœnitentiam redigi.

De his, quæ duobus fratribus nupserint, vel qui duas sorores uxores acceperint.

CAP. II.

Mulier, si duobus fratribus nupserit, abjiciatur usque ad mortem: veruntamen in exitu, (*d*) propter misericordiam, si promiserit, quòd facta incolumis, hujus conjunctionis vincula dissolvat, fructum pœnitentiæ consequatur. Quod si defecerit mulier, aut vir in talibus nuptiis, difficilis erit pœnitentia in vita permanenti.

De multinubis. CAP. III.

De his, qui in plurimas nuptias inciderunt, & tempus quidem præfinitum manifestum est, sed conversatio eorum, & fides tempus adbreviat.

De his, qui proponentes fornicari vetantur.

CAP. IV.

Siquis mulierem concupiscens proposuerit cum ea concumbere, & cogitatio ejus non perveniat ad effectum; apparet, quòd Gratiâ (*e*) Dei liberatus sit.

De Catechumenis peccantibus. CAP. V.

Catechumenus, si ingrediatur Ecclesiam, & in ordinem eorum, qui instruuntur, assistat, hic autem deprehensus fuerit peccans, siquidem genu flectit, audiat, ut non delinquat ulterius, si verò, & audiens peccaverit, expellatur.

De Catechumena prægnante. CAP. VI.

Gravidam oportet baptizari, quando voluerit, nihil enim in hoc, quæ parit, nascenti communicat; propterea quod uniuscujusque suum propositum in confessione declaretur.

Quod non oporteat in bigami nuptiis orare Presbyterum. CAP. VII.

Presbyterum (*f*) in nuptiis bigami prandere non convenit, quia cùm pœnitentiâ bigamus egeat, quis erit presbyter, qui propter convivium talibus nuptiis possit præbere consensum?

De his, qui mulieribus adulteris juncti sunt.

CAP. VIII.

Mulier cujusdam adulterata Laici constituti si evidenter arguatur, talis ad mini-

(*b*) *BINIUS hunc titulum Græco-Latinum ex MS. præmittit* : Canones Ss. & Beatorum Patrum qui convenerunt Neo-Cæsareæ: qui quidem posteriores sunt Ancyranis, priores verò Nicænis. Sed propter dignitatem Nicæni eisdem proponuntur. *Codices nostri* 1, & 3. *eandem notam titulo præponunt : cum hoc discrimine* : Hæ regulæ post eas quidem probantur esse, quæ apud Ancyram vel Cæsaream expositæ sunt, sed Nicænis anteriores repperiuntur.

(*c*) Cod. 1, 2. *uxores.* (*d*) *in exitum* tres codd. Colon. (*e*) *à Gratia.* Cod. 1, 2, 3.
[*f*] *Presbyteros* cod. 3.

ministerium Cleri venire non poterit; si verò post ordinationem adulterata fuerit, dimittere eam convenit; quòd si cum illa convixerit, ministerium sibi commissum obtinere non poterit.

De his, qui ad Presbyterium promoventur & ante ordinationem peccatorum sibi sunt conscii. CAP. IX.

Presbyter si præoccupatus corporali peccato provehatur, & confessus fuerit de se, quòd ante ordinationem deliquerit, oblata non consecret: manens in reliquis officiis, propter studium bonum. Nam peccata reliqua plerique dixerunt per manus impositionem posse dimitti; quòd si de se non fuerit ipse confessus, & argui manifestè nequiverit, potestatis suæ judicio relinquatur.

De Diaconis similiter. CAP. X.

Simili modo etiam Diaconus, si eodem peccato subcubuerit, ab ordine ministerii subtrahatur.

Quo tempore Presbyterum conveniat ordinare. CAP. XI.

Presbyter ante tricesimum ætatis suæ annum nullatenus ordinetur, licet valdè sit dignus: sed hoc tempus observet. Nam Dominus noster tricesimo ætatis suæ anno baptizatus est, & sic cœpit docere.

De his, qui in ægritudine baptismata consequuntur. CAP. XII.

Si quis in ægritudine fuerit baptizatus, ad honorem presbyterii non potest promoveri, quod non ex proposito fides ejus, sed ex necessitate descendit: nisi fortè propter sequens studium ejus, & fidem, atque hominum raritatem talis possit admitti.

De Presbyteris agrorum. CAP. XIII.

Presbyteri ruris in Ecclesia civitatis, Episcopo præsente, vel presbyteris urbis ipsius, offerre non possunt, nec panem sanctificatum dare, calicémque porrigere. Si verò absentes hi fuerint, & ad dandam orationem vocentur, soli dare debebunt. Corepiscopi quoque ad Exemplum quidem, & formam septuaginta videntur esse, ut comministri autem propter studium, quod erga pauperes exhibent, honorentur. (g)

De numero certo Diaconorum. CAP. XIX.

Diaconi septem debent esse juxta regulam, licet & valde magna sit civitas. Idipsum autem & actuum Apostolorum Liber insinuat.

CONVENERUNT AUTEM IN UNUM SANCTI, & VENERABILES Episcopi in urbe Cæsariensi, id est,

Vitalis	Lupus	
Germanus	Valentinus	
Gregorius	Gerontius	
Alphius	Narcissus	
Heraclius	Longinus	
Basilius	Sanctus	
Leontius	Salaminus	alias Salminus.
Amphion	Rudus	alias Redus.
Stephanus	Dicasius	
Eretius		

Et cæteri, qui statuerunt superius scripta.

[g] *honorantur* cod. 1. 2. 3.
[h] Nomina subscribentium nulla leguntur in cod. 2. in 3. aliqua tantum.

Binius diversis à Wendelstino Codicibus usus sic recenset Episcopos. Vitalis Antiochenus Cœles-Syriæ. Germanus Neapolis Palæstinæ. Gregorius Cinnensis Galatiæ primæ. Alphius Apameæ, Cœles-Syriæ. Heraclius Zelonensis Armeniæ majoris. Basilius Amasiæ Hellesponti, vel Armeniæ majoris. Leontius Cæsareæ Cappadociæ primæ. Amphion Epiphaniæ Ciliciæ secundæ. Stephanus Chorepiscopus Cappadociæ. Eretius Placianensis Galatiæ primæ: *alias* Histricus Timoniacensis; Cappadociæ Polemoniacensis. Luppus, Tarcensis Ciliciæ primæ. Gerontius, Larissæ Cœles-Syriæ. Narcissus, Neroniadis Ciliciæ secundæ. Longinus, Neo-Cæsariensis Ponti Polemoniaci. Salaminus, Germaniæ Cœles-Syriæ. Rudus, Chorepiscopus Cappadociæ. Decasius, Taviensis Galatiæ; Valentinianus; Leontius; *Binius Tomo I. Concilior. pag.* 236.

TITU-

TITULI CANONUM [a] GANGRENSIS CONCILII.

NUMERO XX.

I. De his, qui nuptias execrantur.
II. De his, qui abominantur eos, qui carnibus veſcuntur.
III. De Servis, qui jugum famulatûs abjiciunt Chriſtianitatis obtentu.
IV. De Presbyteris, qui habuêre conjugia.
V. De his, qui ab Eccleſia Conventus ſpernendos æſtimant.
VI. De his, qui Eccleſiaſtica miniſteria præter Eccleſiam faciunt.
VII. De fructuum oblationibus, quæ miniſtris Eccleſiæ conferuntur.
VIII. De his, quæ in uſus pauperum conferuntur.
IX. De his, qui in virginitate, continentiáque perſiſtunt.
X. De his, qui pro virginitate ſuperbiunt.
XI. De his, qui Agapas, id eſt, paſtiones pauperum, riſui deputant.
XII. De his, qui palliis utuntur, & idcirco ſuperbiunt.
XIII. De mulieribus, quæ utuntur virilibus indumentis.
XIV. De his, qui velut peccatum copulam deſerunt nuptiarum.
XV. De his, qui Chriſtianitatis obtentu deſpiciunt filios.
XVI. De his, qui Patres Chriſtianitatis occaſione contemnunt.
XVII. De mulieribus, qui ſe attondunt Chriſtianitatis obtentu.
XVIII. De his, qui Dominico die jejunant, tanquam nihil præ cæteris differente.
XIX. De his, qui Eccleſiaſtica jejunia abſque neceſſitate diſſolvunt.
XX. De his, qui Collectas, quæ fiunt in Martyrum commemorationibus, execrantur.

INCIPIUNT REGULÆ GANGRENSIS, QUÆ POST NICÆNUM CONCILIUM EXPOSITÆ SUNT. NUMERO XX.

*PRÆFATIO.**

Dominis honorabilibus Conſacerdotibus in Armenia conſtitutis Coepiſcopi, Euſebius ** Hypatius, Eulalius, Gregorius, Ælianus, Bithynicus, Olympius, Baſſianus, Baſilius, Philetus, Heraclius, Pappus, Eugenius, Oſius Cordubenſis, Proæreſius, Baſſus, qui convenerunt in Gangrenſi Concilio, in Domino ſalutem.

QUoniam conveniens Sancta Synodus Epiſcoporum in Eccleſia Gangrenſi, propter quaſdam Eccleſiaſticas, & neceſſarias cauſas inquirendas, & ea, quæ ſecundùm Euſtachium geſta ſunt, dignoſcenda, invenit multa fieri indecenter ab his, qui eundem Euſtachium ſequuti ſunt, neceſſariò

[a] Gangris in Paphlagonia Aſiæ minoris Provincia Concilium hoc Provinciale celebratum fuit anno Chriſti CCCXXIV. exhibet BINIUS Tomo I. Conciliorum Canones Græcos XX. cum triplici latina interpretatione; Dionyſii exigui, Iſidori peccatoris, & Gentiani Herveti.

* Hæc Præfatio extat in 3. Codicibus Eccleſ. Metrop. Colon.

** Hæc nomina Epiſcoporum ſic apud Binium habentur; in noſtris autem tribus codicibus iidem Epiſcopi ſubſcribunt, ſed ordine paululum mutato, quam mutationem etiam indicat BINIUS Tomo I. Concilior. pag. 366. 367. dum eundem Epiſcopum, nunc ante, nunc poſtpoſitum oſtendit,

riò ſtatuit, palam omnibus actis, amputare univerſa, quæ ab eodem malè commiſſa ſunt. Declaratum eſt enim, hos eoſdem nuptias accuſare, & docere, quod nullus in conjugali poſitus gradu, ſpem habeat apud Deum. Unde factum eſt, ut multæ mulieres eos ſecutæ, relictis propriis viris: & viri, uxoribus deſtitutis, vinculum conjugale diſſolverunt, continentiam profitentes, quam, quum retinere non poſſent, adulterium commiſerunt. Inventi ſunt enim, diſceſſiones & ſeparationes à Dominicis conſtitutis in Eccleſiis Dei docere, id eſt, traditiones Eccleſiaſticas, & ea, quæ in Eccleſiis aguntur, debere contemni, privatiſque conventiculis inſtitutis ad imitationem eorum, quæ in domo Dei aguntur, omnia præſumere celebrare: adhuc etiam veſtibus communibus ſpretis, novos etiam & inſolitos habitus aſſumpſiſſe: primitias quoque fructuum, & oblationes eorum, quas veterum inſtitutio Eccleſiis tribuit, ſibimet vindicâſſe, id eſt, propriæ ratiocinatione doctrinæ, tanquam ſanctis, ſibi eas offerri debere, apud ſe & inter ſe diſpenſandas: ſervos, à Dominis recedentes, per hunc inuſitatum Religionis morem Dominos contempſiſſe. Mulieres quoque præter conſuetudinem & ſui ſexûs ornatum, hinc ſe juſtificari credentes, virilem habitum ſuſcepiſſe, pluréſque earum occaſione Religionis, tonſas, genuini decoris comas penitus amputâſſe; jejunia, quæ in Eccleſia prædicantur, contemnenda aſſeruiſſe: nonnullos eorum etiam cibos carnium tanquam illicitos reputâſſe: in domibus conjugatorum, nec orationes quidem debere celebrari, perſuaſiſſe in tantum, ut eaſdem fieri vetent, & oblationibus, quæ in domibus factæ fuerint, minimè communicandum eſſe decernant: Presbyteros verò, qui Matrimonia contraxerunt, ſperni debere dicunt, nec Sacramenta, quæ ab eis conficiuntur, attingi. Loca Sanctorum Martyrum, vel baſilicas contemnere, & omnes, qui illuc conveniunt, reprehendere. Divites fideles, qui non omnibus renuntiant, quæ poſſident, ſpem apud Deum non habere: & multa alia, quæ numerare nulli poſſibile eſt, ſingulos quoque eorum pro ſuo arbitrio conſtituere. Unumquemque enim eorum, tales inſtitutiones ab Eccleſiaſtico Canone recedentes, tanquam proprias leges ſibimet condidiſſe. Sed nec communis hæc omnibus & una ſententia eſt. Singuli enim, prout videtur & libet, ad accuſationem Eccleſiæ nitendo, tanquam rector non ſit, vel addunt decreta, vel minuunt. Propterea ergo coactum eſt hoc Concilium in Gangrenſi Eccleſia habitum, ut Canones iſtos exponeret, quibus probantur memorati extra Eccleſiam eſſe. Quod ſi per pœnitentiam condemnaverint omnia hæc, quæ malè ſenſerunt, tanquam à ſe non bene prolata, acceptabiles fiant, atque ideo ſingula, quæ debeant condemnare, Synodus credidit exponenda. Quodſi quis renuerit hæc, quæ hodie conſtituta ſunt, tanquam hæreticus, & anathematizatus, & damnatus abjiciatur. Et erit non ſolum incommunicatus, verùm etiam & ab Eccleſia habeatur extorris, donec deprecetur Epiſcopum, & de univerſis, quæ penes eos detecta atque deprehenſa ſunt, prodiderit, quid horum ſuſceperit obſervandum.

De his, qui nuptias execrantur.

CAPUT I.

SI quis vituperat nuptias, & dormientem cum viro ſuo fidelem, ac religioſam deteſtatur, aut culpabiles æſtimat, velut qui in regnum Dei introire non poſſint: anathema ſit.

De his, qui abominantur eos, qui carnibus veſcuntur. CAP. II.

Siquis carnem (*a*) edentem, præter ſanguinem, & idolis immolatum, & ſuffocatum, cum religione & fide condemnat, velut ſpem, propter hujuſmodi perceptionem, non habentem: anathema ſit.

De Servis, qui jugum famulatûs abjiciunt Chriſtianitatis obtentu. CAP. III.

Siquis ſervum prætextu Divini cultûs doceat, Dominum contemnere proprium, ut diſcedat ab ejus obſequio, nec ei cum benevolentiâ, & omni honore deſerviat: anathema ſit.

De Presbyteris, qui habuêre conjugia.

CAP. IV.

Quicunque diſcernit à Presbytero, qui uxorem habuit, quòd non oporteat eo miniſtrante de oblatione percipere: anathema ſit.

V De

(*a*) *carnes* Cod. 1, 2. 3.

De his, qui Ecclesiæ Conventus spernendos existimant. CAP. V.

Siquis docet, domum Dei contemptibilem esse, & conventus, qui in ea celebrantur; anathema sit.

De his, qui Ecclesiastica ministeria præter Ecclesiam faciunt. CAP. VI.

Siquis extra Ecclesiam seorsum conventus celebrat, & despiciens Ecclesiam, (*b*) ea, quæ sunt Ecclesiæ, voluerit usurpare, non conveniente Presbytero, juxta decretum Episcopi: anathema sit.

De fructuum oblationibus, quæ ministris Ecclesiæ conferuntur. CAP. VII.

Siquis oblationes Ecclesiæ extra Ecclesiam accipere, vel dare voluerit præter conscientiam Episcopi, vel ejus, cui hujuscemodi officia commissa sunt, nec cum ejus voluerit agere consilio: anathema sit.

De his, quæ in usus pauperum conferuntur. CAP. VIII.

Siquis dederit, vel acceperit oblata præter Episcopum, vel eum, qui constitutus est ab eo ad dispensandam misericordiam pauperibus; & qui dat, & qui accipit, anathema sit.

De his, qui in virginitate, continentiáque persistunt. CAP. IX.

Quicunque virginitatem custodiens, aut continentiæ studens, velut horrescens nuptias temerat, nec propter hoc, quod bonum, & sanctum est, nomen virginitatis adsumit: anathema sit.

De his, qui pro Virginitate superbiunt. CAP. X.

Siquis ex his, qui virginitatem propter dominum servant, extollitur adversum conjugatos: anathema sit.

De his, qui Agapas, id est, pastiones pauperum risui deputant. CAP. XI.

Siquis despicit eos, qui fideliter agapas, id est, convivia pauperibus exhibent, & propter honorem Dei (*c*) convocant fratres, & noluerit communicare hujuscemodi vocationibus, parvipendens, quod geritur: anathema sit.

De his, qui Palliis utuntur, & idcirco superbiunt. CAP. XII.

Siquis virorum propter continentiam, quæ putatur, amictu pallii utitur, quasi per hoc habere se justitiam credens: & despicit eos, qui cum reverentia birris, & aliis communibus, & solitis (*d*) utuntur: anathema sit.

De mulieribus, quæ utuntur virilibus indumentis. CAP. XIII.

Siqua mulier propter continentiam, quæ (*e*) putatur, habitum mutat, & pro solito muliebri amictum virilem sumit, anathema sit.

De his, qui (f) velut peccatum copulam deferunt nuptiarum. CAP. XIV.

Siqua mulier virum proprium relinquens, discedere voluerit, nuptias execrans: (*g*) anathema sit.

De his, qui Christianitatis obtentu despiciunt filios. CAP. XV.

Siquis filios suos relinquens, non eos enutrit, & quod ad se pertinet, non (*h*) ad pietatem Divini cultûs informat, sed per occasionem continentiæ negligit; anathema sit.

De his, qui Patres (i) Christianitatis occasione contemnunt. CAP. XVI.

Quicunque filii à parentibus sub prætextu Divini cultûs abscedunt, nec debitam reverentiam dependunt illis, qui Divinum cultum sibi procul dubio præferunt: anathema sit.

De mulieribus, quæ se attondent Christianitatis obtentu. CAP. XVII.

Siqua mulier, (*k*) propter Divinum cultum (ùt æstimat) crines attondet, quos ei Deus ad subjectionis memoriam tribuit, tanquam præceptum dissolvens obedientiæ, anathema sit.

De his, qui Dominico die jejunant, tanquam nihil præ cæteris differente. CAP. XVIII.

Si quis propter continentiam, quæ putatur, aut contumaciam, in die Dominico jejunat; anathema sit.

De his, qui Ecclesiastica jejunia absque necessitate dissolvunt. CAP. XIX.

Si quis eorum, qui continentiæ student, absque necessitate corporea, tradita in commune jejunia, & ab Ecclesia custodita superbiendo dissolvit, stimu-

(*b*) *& ea* Cod. 2. (*c*) *Domini* Cod. 1. & 3. (*d*) *vestibus* Cod. 1. 2. 3.
(*e*) quam patitur Cod. 1. (*f*) *quæ* Cod. 1. 2. (*g*) *execrare* Cod. 1. 2. Cod. 3. *execrata*.
(*h*) *non* abest in 1. 2. 3. Cod. (*i*) *parentes* Cod. 1. 2. 3. (*k*) *mulierum* Cod. 1. 2.

mulo suæ cogitationis impulsus: anathema sit.

De his, qui collectas, quæ fiunt in martyrum commemorationibus, execrantur.

CAP. XX.

Si quis superbiæ usus affectu conventus abominatur, qui ad confessiones martyrum celebantur, & ministeria, quæ in eis fiunt, simul cum eorum memoriis execratur: anathema sit.

ET SUBSCRIPSERUNT (l)

Ælianus
Eusebius
Basilius
Eugenius
Hypatius
Bithynicus
Philethus
Bassianus
Osius
Proæreseus
Eulalius
Olympius
Heracleus
Broerius
Gregorius
Bassus
Pappus

Hæc (m) autem scripsimus, non, qui in Ecclesia Dei secundùm scripturas Sanctum propositum continentiæ eligunt, vituperantes: sed eos, qui abutuntur proposito in superbiam, & extolluntur adversùs simpliciores, abscindimus, & damnamus eos, qui adversùm scripturas & Ecclesiasticas regulas nova introducunt præcepta. Nos autem & virginitatem cum humilitate admiramur, & continentiam, quæ cum castitate & religione suscipitur, approbamus, & renunciationem sæcularium negotiorum cum humilitate recipimus, & nuptiarum castum vinculum honoramus, & divitias cum justitia, & operibus bonis non spernimus, & habitum simplicem, ac vestem viliorem pro corporis diligentiâ infucatum laudamus, sicut etiam solutas & fractas in vestibus processiones reprobamus. Et domos Dei honoramus, & conventus, qui in his fiunt, tanquam Sanctos, & utiles suscipimus, pietatem in privatis domibus non claudentes, sed omnem locum in nomine Dei ædificatum, honoramus, & congregationem in eadem Ecclesia factam pro utilitate communi, recipimus. Et bona opera, quæ supra vires in fratres pauperes exercentur, secundùm Ecclesiasticas traditiones beatificamus, & omnia, quæ sanctas per scripturas, & per Apostolos sunt tradita, in Ecclesia celebrari exoptamus.

(l) Codex 2. *XVI. & subscripserunt Episcopi.* Cod. 3. Subscriptiones non habet. Nomina Episcoporum vide in Nota [a] ad Præfationem hujus Synodi paululum diversa à Binianis.

(m) Sequentem Clausulam tres Codices Metropolit. Colon. non habent, sed finiunt hâc formula: *Explicit Regula Gangrensis Concilii.* Codex 3. addit *Amen.*

TITULI CANONUM ANTIOCHENI* CONCILII. (n)

NUMERO XXV.

I. De his, qui contraria gerunt his, quæ regulariter de Pascha statuta sunt in Nicæno Concilio.

* Antiochena Synodus, in Encæniis dicta, Anno CCCXLI. Indictione XIV. celebrata, suspecta ideo Illustrissimo Baronio fuit, quasi ad evitandum à Julio Papa indictam Synodum Romanam ab Eusebianis coacta fuerit: sed eam Synodum, etsi XL. Patres Arianis faventes intervenerint, quinquaginta insuper orthodoxos Episcopos habuisse, & XXV. Canones per omnem Ecclesiam probatissimos semper fuisse, nec errori Arii, nec Athanasii damnationi favere ostendit *Schelestrate* Libro speciali pro hoc Antiocheno Concilio; cujus epitomen & vindicias refert *PAGI in Critica ad A. C.* 341.

Post hanc Synodum & XXV. Canones, tres Fidei formulas non hæreticas, sed Catholicas habemus: soli Ariani Episcopi Conciliabulum Antiochiæ coëgerunt adversùs Athanasium, & quartam Fidei formulam dolosam fabricârunt. *Pagi ibidem.*

(n) Codex 1. & 3. *Incipiunt Regulæ Antiocheni Concilii. Regulæ expositæ apud Antiochiam in Encæniis.*

II. De his, qui ſe à perceptione Sanctæ Communionis avertunt, & qui Excommunicatis per domos communicant.
III. De his, qui ab alia Parochia, præter conſcientiam Epiſcoporum ſuorum in aliis immorantur.
IV. De damnatis, & miniſtrare tentantibus.
V. De his, qui ſe à miniſterio Eccleſiaſtico ſubtrahunt, & ſeorſum colligunt.
VI. De Clericis excommunicatis & Laicis.
VII. De Peregrinorum ſuſceptione.
VIII. De pacificis Peregrinorum, id eſt, commendatitiis literis.
IX. De Metropolitanis ſingularum Provinciarum.
X. De his, qui vocantur Corepiſcopi.
XI. De Epiſcopis, & Clericis adeuntibus Imperatorem.
XII. De damnatis Epiſcopis, aut Clericis, & adeuntibus Imperatorem.
XIII. De his, qui cùm ſint ex aliâ Provinciâ, in aliis audent ordinationes efficere.
XIV. De diſſenſione, quæ ſuper Epiſcoporum dijudicatione contigit, appellantium provinciales Antiſtites.
XV. De Epiſcopis, ab ejuſdem Provinciæ Sacerdotibus conſonanter excluſis.
XVI. De vacantibus Epiſcopis.
XVII. De his, qui cùm ad Epiſcopatum convocantur, evitant.
XVIII. De his, qui promoventur ad Epiſcopatum, nec recipiuntur.
XIX. De Epiſcopalibus in Provinciis ordinationibus.
XX. De Synodis, quæ debent ab Epiſcopis ſuis temporibus in Provincia celebrari.
XXI. Ut nullo modo de Parochia ad aliam Parochiam tranſeat.
XXII. Ut in altera Parochia Clericos alterius Parochiæ Epiſcopus nullatenus ordinet.
XXIII. Ut nullum ad Epiſcopatum pro ſe conſtituat promovendum.
XXIV. De rebus ad Eccleſiam pertinentibus, & de his, quæ propria Epiſcopi eſſe noſcuntur.
XXV. Ut Epiſcopus diſpenſandi res Eccleſiaſticas habeat poteſtatem.

INCIPIUNT REGULÆ ANTIOCHENI
CONCILII, EXPOSITÆ APUD ANTIOCHIAM IN ENCENIIS. NUMERO XXV.

SAncta, & pacata Synodus in unum congregata, his, qui per ſingulas Provincias ſunt, unanimibus Sanctis, & Conſacerdotibus in Domino ſalutem. Gratia, & veritas Jeſu Chriſti, Domini & Salvatoris noſtri, Sanctam Antiochenam Eccleſiam viſitans, & in unum connectens, per concordiam pacatiſſimi Spiritûs: multa quidem & alia perfecit, in omnibus autem, & pacata Spiritu etiam hoc perfecit, ut quæ viſa ſunt rectè conſtitui cum plurimâ conſideratione & judicio, unà omnibus nobis Antiochiam ex diverſis Provinciis congregatis Epiſcopis, in veſtram notitiam deferrentur. Credimus autem gratiæ Domini, & Sancto Spiritui pacis, quòd & ipſi conſpirabitis nobis, tanquam in una fuiſſetis virtute: ut nobis cum traditionibus adnitentes, magis autem muniti, & in Spiritu Sancto, præſentibus hisdem ipſis, quæ definita ſunt, conſentientes, & ea, quæ recta viſa ſunt, roborantes cum conſenſu Sancti Spiritûs conſignabitis. Sunt autem præfiniti Canones Eccleſiaſtici hi, qui infra ſcripti ſunt, in qua Synodo fuerunt Epiſcopi Euſebius, Theodorus, & cœteri, qui in Græco ſermone continentur, & hæc conſtituerunt, quæ infra ſcripta ſunt. (n)

De his, qui contraria gerunt his, quæ regulariter de Paſcha ſtatuta ſunt in Nicæno Concilio. CAP. I.

Omnes, qui auſi fuerint diſſolvere definitionem Sancti & magni Concilii, quod apud Nicæam congregatum eſt ſub præſentia piiſſimi, & venerandi Principis Conſtantini de ſalutiferâ ſolennitate Sacratiſſimæ Paſchæ: excommunicandos, & de Eccleſia pellendos eſſe cenſemus, ſi tamen contenſioſiùs adversùs ea, quæ benè ſunt decreta, perſtiterint, & hæc quidem de Laicis dicta ſint. Si quis

(n) Hæc Præfatio non legitur in tribus Codicibus Colon.

quis autem eorum, qui præcesse noscuntur Ecclesiæ, aut Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus post hanc definitionem tentaverit ad subversionem populorum, Ecclesiarúmque perturbationem seorsum colligere, & cum Judæis Pascha celebrare: Sancta Synodus hunc alienum jam hinc ab Ecclesia judicavit, quòd non solùm sibi, sed & plurimis causa corruptionis, & perturbationis exstiterit. Nec solùm tales à ministerio removet, sed etiam illos, qui post damnationem hujusmodi communicare tentaverint: damnatos autem omni quoque extrinsecus honore privari, quem sancta Regula & Sacerdotium Dei promeruit.

De his, qui se à perceptione Sanctæ Communionis avertunt, & qui excommunicatis per domos communicant.

CAP. II.

Omnes, qui ingrediuntur Ecclesiam Dei, & Scripturas Sacras audiunt, nec communicant in oratione cum populo, sed pro quadam intemperantia se à perceptione Sanctæ Communionis avertunt: hi de Ecclesia removeantur, quamdiu per confessionem pœnitentiæ fructus ostendant, & precibus indulgentiam consequantur. Cum excommunicatis autem non licere communicare, nec cum his, qui per domos conveniunt, devitantes orationes Ecclesiæ, simul orandum est: ab alia quoque Ecclesia non suscipiendum, qui in alia minimè congregatur. Si quis autem de Episcopis, aut Presbyteris, vel Diaconis, seu quilibet ex Clero deprehensus fuerit cum excommunicatis communicare, etiam iste privetur communione, tanquam qui regulam confundat Ecclesiæ.

De his, qui ab alia parochia præter conscientiam Episcoporum suorum, in aliis immorantur. CAP. III.

Si quis Presbyter, aut Diaconus, & omninò quilibet ex Clero, parochiam propriam deserens, ad aliam properaverit, vel (o) inde omnino demigrans, in alia parochia per multa tempora nititur immorari, ulteriùs ibidem non ministret: maximè si vocanti suo Episcopo, & ingredi ad propriam parochiam commonenti, obedire contempserit. Quod si in hac indisciplinatione perdurat, à ministerio modis omnibus removeatur, ità, ut nequaquam locum restitutionis inveniat. Si verò pro hac causa damnatum alter Episcopus suscipiat, hic etiam à communi coërceatur Synodo, velut qui Ecclesiastica constituta dissolvat.

De damnatis, & ministrare tentantibus.

CAP. IV.

Si quis Episcopus damnatus à Synodo, vel Presbyter, aut Diaconus à suo Episcopo, ausi fuerint aliquid de ministerio sacro contingere: sive Episcopus juxta præcedentem consuetudinem, sive Presbyter, aut Diaconus; nullo modo liceat ei, nec in alia Synodo, restitutionis spem, aut locum habere satisfactionis: sed & communicantes ei (p) omnes abjici de Ecclesia, & maximè, si posteaquàm didicerint adversùm memoratos prolatam fuisse sententiam, eisdem communicare tentaverint.

De his, qui se à Ministerio Ecclesiastico subtrahunt, & seorsum colligunt.

CAP. V.

Si quis Presbyter, aut Diaconus Episcopum proprium contemnens, se ab Ecclesia sequestravit, & seorsùm colligens altare constituit, & commonenti Episcopo non adquieverit, nec consentire, vel obedire voluerit semel & iterum convocanti, (q) hic damnetur (r) omni modo, nec ultra remedium consequatur, quia suam recipere non potest dignitatem. Quod si Ecclesiam conturbare, & sollicitare persistat, tanquam seditiosus per potestates exteras opprimatur.

De Clericis excommunicatis & Laicis.

CAP. VI.

Si quis à proprio Episcopo communione privatus est, non ante suscipiatur ab aliis, quàm suo reconcilietur Episcopo, aut certè ad Synodum, quæ congregatur, occurrens, pro se satisfaciat, & persuadens Concilio sententiam suscipiat alteram. Hæc autem definitio maneat circa Laicos, & Presbyteros, & Diaconos, omnésque, qui sub regula esse monstrantur.

De peregrinorum susceptione.

CAP. VII.

Nullus peregrinorum sine pacificis, id

V 3

(o) *vel* abest in 3. Codic. [p] *&* legunt Cod. 1. 2. [q] *convocati* Cod. 1. & 2.
(r) *damnatur* Cod. 1. & 2.

id est, commendatitiis suscipiatur Epistolis.

De pacificis peregrinorum, id est, commendatitiis Literis. CAP. VIII.

Presbyteri, qui sunt in agris, Canonicas Epistolas dare non possunt: ad solos tantùm vicinos Episcopos literas destinabunt. Corepiscopi autem, qui sunt inreprehensibiles, dare possunt pacificas, id est, generales Epistolas.

De Metropolitanis singularum Provinciarum. CAP. IX.

Per singulas Regiones Episcopos convenit nôsse, Metropolitanum Episcopum sollicitudinem totius Provinciæ gerere; propter quod ad Metropolim omnes undique, qui negotia videntur habere, concurrunt. (s) Unde placuit eum & honore præcellere, & nihil ampliùs præter eum cœteros Episcopos agere; secundùm antiquam à Patribus nostris regulam constitutam: nisi ea tantùm, quæ ad suam Diœcesim pertinent, possessionésque subjectas. Unusquisque etiam (t) Episcopus habeat suæ parochiæ potestatem, ut regat juxta reverentiam singulis competentem & providentiam gerat omnis possessionis, (u) quæ sub ejus est potestate, ità, ut Presbyteros, & Diaconos ordinet, & singula suo judicio comprehendat. Amplius autem nihil agere tentet, præter antistitem Metropolitanum, nec Metropolitanus sine cœterorum gerat consilio Sacerdotum.

De his, qui vocantur Corepiscopi. CAP. X.

Qui in vicis, vel possessionibus Corepiscopi nominantur, quamvis manûs impositionem Episcoporum perceperint, & ùt Episcopi consecrati sint, tamen Sanctæ Synodo placuit, ut modum proprium recognoscant, ut (x) gubernent subjectas sibi Ecclesias, earúmque moderamine, curáque contenti sint, ordinent etiam Lectores, & Subdiaconos, atque Exorcistas; quibus promotiones istæ sufficiant. Nec Presbyterum verò, nec Diaconum audeant ordinare præter Civitatis Episcopum, cui ipse cum possessione subjectus est. Si quis autem transgredi statuta tentaverit, depositus, quo utebatur, honore privetur. Corepiscopum verò civitatis Episcopus ordinet, cui ille subjectus est.

De Episcopis & Clericis adeuntibus Imperatorem. CAP. XI.

Siquis Episcopus, aut Presbyter, aut quilibet regulæ subjectus Ecclesiæ, præter consilium, & literas Episcoporum provinciæ, & præcipuè Metropolitani, adierit Imperatorem, hunc reprobari, & abjici oportere, non solùm à communione, verùm & ab honore, cujus particeps videtur existere. Quia venerandi Principis auribus molestiam tentavit inferre, contra Leges Ecclesiæ. Si igitur adire Principem necessaria causa deposcit, hoc agatur cum tractatu & consilio Metropolitani, & cæterorum Episcoporum, qui in eadem Provincia commorantur, qui etiam proficiscentem suis prosequantur epistolis.

De damnatis Episcopis, aut Clericis (y) adeuntibus Imperatorem. CAP. XII.

Siquis à proprio Episcopo Presbyter, aut Diaconus, aut à Synodo fuerit Episcopus fortè damnatus, & Imperatoris auribus molestus extiterit: oporteat (z) ad majus Episcoporum converti concilium, & quæ putaverint habere justa, plurimis Episcopis suggerant, eorúmque discussiones ac judicia præstolentur. Si verò hæc parvipendentes molesti fuerint Imperatori, hos nullâ veniâ dignos esse, nec locum satisfactionis habere, nec spem futuræ restitutionis penitus opperiri dijudicamus.

De his, qui, cùm sunt ex alia Provincia, in aliis audent ordinationes efficere.

CAP. XIII.

Nullus Episcopus ex alia Provincia audeat ad aliam transgredi, & ad promotionem ministerii aliquos in Ecclesiis ordinare, licet consensum videantur præbere nonnulli: nisi literis tam Metropolitani, quàm cæterorum, qui cum eo sunt, Episcoporum, rogatus adveniat, & sic ad actionem ordinationis accedat. Si verò nullo vocante, inordinato more deproperet super aliquibus ordinationibus, & Ecclesiasticis negotiis ad eum non pertinentibus, componendis: irrita quidem, quæ ab eo geruntur, existant, ipse verò incom-

(s) *concurrant* Cod. 1. 2. 3. (t) *enim* Cod. 1. 3. (u) *omnes possessiones* Cod. 1. & 2.
(x) & pro *ut* Cod. 1. 2. 3. (y) & additur in Cod. 1. 2. 3. (z) *oportet* Cod. 1. 2. 3.
(a) *dijudicamus* abest à Cod. 1. 2. 3.

incompositi motûs sui, & irrationabilis audaciæ subeat ultionem, ex hoc jam damnatus à sancto Concilio.

De dissensione, quæ super Episcoporum dijudicatione contigit, appellantium provinciales antistites. CAP. XIV.

Siquis Episcopus de certis criminibus judicetur, & contingat de eo comprovinciales Episcopos diffidere: cùm judicatus ab aliis innocens creditur, reus ab aliis æstimatur; pro totius hujus (*b*) ambiguitatis absolutione sanctæ Synodo placuit, ut Metropolitanus Episcopus à vicina Provincia judices alios convocet, qui controversiam tollant, ut (*c*) per eos simul, & per comprovinciales Episcopos, quod justum visum fuerit, approbetur.

De Episcopis ab ejusdem Provinciæ Sacerdotibus consonanter exclusis. CAP. XV.

Siquis Episcopus de certis criminibus accusatus contemnatur (*d*) ab omnibus Episcopis ejusdem Provinciæ, cunctique consonanter eandem contra eum formam decreti protulerint, hunc apud alios nullo modo judicari, sed firmam concordantium Episcoporum Provinciæ manere sententiam.

De vacantibus Episcopis. CAP. XVI.

Si quis Episcopus vacans in Ecclesiam vacantem prosiliat, sedémque pervadat absque integro perfectóque Concilio, hic abjiciatur, necesse est, etsi cunctus populus, quem diripuit, eum habere delegerit. Perfectum verò Concilium illud est, ubi interfuit Metropolitanus antistes.

De his, qui, cùm ad Episcopatum vocantur, (e) *evitant.* CAP. XVII.

Si quis Episcopus per manûs impositionem Episcopatum acceperit, & præesse populo constitutus Ministerium subire neglexerit, nec adquieverit ire ad Ecclesiam sibi commissam; hunc oportet communione privari, donec susceperit coactus officium, aut certe de eo aliquid integra decreverit ejusdem Provinciæ Synodus Sacerdotum.

De his, qui promoventur ad Episcopatum, nec recipiuntur. CAP. XVIII.

Si quis Episcopus ordinatus ad parochiam minimè, cui est electus, accesserit, non suo vitio, sed quòd eum aut populus vitet, aut propter aliam causam, non tamen ejus vitio perpetratam: hic & honoris sit, & ministerii particeps, dummodo nil molestus Ecclesiæ rebus existat, ubi ministrare cognoscitur. Quem etiam observare conveniet, quicquid Synodus perfecta Provinciæ, quod visum fuerit, judicando decreverit.

De Episcopalibus in Provinciis ordinationibus.

CAP. XIX.

Episcopus præter Synodum & præsentiam Metropolitani nullatenus ordinetur. Hoc autem modis omnibus coram posito melius quidem est, ut omnes simul adsint ejusdem Provinciæ Sacerdotes, quos Metropolitanus Episcopus advocare debebit. Et siquidem omnes occurrerint, optimè; quod si hoc difficile fuerit, saltem plures adesse omnimodo convenit, aut certè scriptis ejusdem sententiæ comprobari, & ita sub plurimorum vel præsentia, vel decreto ordinatio celebretur. Quòd si secùs contra definita factum fuerit, nullas ordinatio vires habeat: si verò juxta definitam regulam fiat, & nonnulli pro contentione propriâ contradicant, obtineat sententia plurimorum.

De Synodis, quæ debent ab Episcopis suis temporibus in Provincia celebrari.

CAP. XX.

Propter utilitates Ecclesiasticas, & absolutiones earum rerum, quæ dubitationem, controversiamque recipiunt, optimè placuit, ut per singulas quasque Provincias bis in anno Episcoporum Concilia celebrentur. Semel quidem post tertiam Septimanam festi Paschalis, ità ut quartâ septimanâ Pentecostes conveniat Synodus, Metropolitano Provinciales Episcopos ammonente. Secunda verò Synodus fiat idus Octobris, id est, quinto decimo die mensis Octobris, quem Hyperberetæon Græci cognominant. In ipsis autem Conciliis adsint Presbyteri, & Diaconi: & omnes, qui se læsos existimant, & Synodi experiantur examen. (*f*) Nullis verò liceat apud se celebrare Concilia, præter eos, quibus à Metropolitanis (*g*) videntur esse commissa.

Ut

(*b*) *propter hujus* Cod. 3. (*c*) *&* Cod. 1. 2. 3. (*d*) *condemnetur* Cod. 1. 2. 3.
(*e*) convocantur Cod. 1. 2. 3. (*f*) *examine* Cod. 1. 2.
[*g*] *Metropolitana Jura*. Loco; à Metropolitanis Cod. 1. 2. & 3.

Ut nullo modo de parochia ad aliam parochiam Episcopus transeat. CAP. XXI.

Episcopus ab alia parochia nequaquam migret ad aliam, nec sponte sua prorsus insiliens, nec vi coactus à populis, nec ab Episcopo (*h*) necessitate compulsus: maneat autem in Ecclesia, quam primitus à Deo sortitus est; nec inde transmigret, secundùm pristinum de hac re terminum constitutum.

Ut in altera parochia Clericos alterius parochiæ Episcopus nullatenus ordinet.

CAP. XXII.

Episcopus alienam Civitatem, quæ non est illi subjecta, non adeat, nec ad professionem accedat, quæ ad eum non pertinet, super ordinationem cujusquam, nec constituat Presbyteros, aut Diaconos alteri subjectos Episcopo, nisi forte cum consilio, & voluntate regionis Episcopi. Si quis autem tale aliquid facere tentaverit, irrita sit ejus ordinatio, & ipse coerceatur à Synodo, nam si ordinare non potuerit, nullatenus judicabit. (*i*)

Ut nullum ad Episcopatum pro se constituat promovendum. CAP. XXIII.

Episcopo non licere pro se alterum successorem sibi constituere, licet ad exitum vitæ perveniat; quod si tale aliquid factum fuerit, irritum esse hujuscemodi, est (*k*) constitutum. Servetur autem jus Ecclesiasticum, id continens, oportere non aliter fieri, nisi cum Synodo, & Judicio Episcoporum, qui post obitum quiescentis potestatem habent, eum, qui dignus extiterit, promovere.

De rebus ad Ecclesiam pertinentibus, & de his, quæ propria Episcopi esse noscuntur.

CAP. XXIV.

Quæ sunt Ecclesiæ, sub omni sollicitudine & conscientia bonâ, & fide, quæ in Deum est, qui cuncta considerat, judicátque, serventur, quæ etiam dispensanda sunt judicio, & potestate Pontificis, cui commissus est populus, & animæ, quæ intra Ecclesiam congregantur. Manifesta verò sint, quæ pertinere videntur ad Ecclesiam (*l*) cum notitia Presbyterorum, & Diaconorum, quæ (*m*) circa ipsum sunt: ità ut agnoscant, nec ignorent, quæ sint Ecclesiæ propria, nec eos aliquid lateat. Ut si contigerit, Episcopum migrare de sæculo, certis existentibus rebus, quæ sunt Ecclesiæ, nec ipsæ collapsæ depereant, nec, quæ propria probantur Episcopi, sub occasione rerum pervadantur Ecclesiæ. Justum namque & acceptum est coram Deo, & hominibus, ut sua Episcopus, quibus voluerit, derelinquat, & quæ Ecclesiæ sunt, eidem conserventur Ecclesiæ, ut nec Ecclesia aliquod patiatur incommodum, nec Episcopus sub occasione proscribatur Ecclesiæ, & in causas incidant, qui ad eam pertinent, & ipse post obitum maledictionibus ingravetur.

Ut Episcopus dispensandi res Ecclesiasticas habeat potestatem. CAP. XXV.

Episcopus Ecclesiasticarum rerum habeat potestatem, ad dispensandum erga omnes, qui indigent, summâ reverentiâ, & timore Dei. Participet autem & ipse, quibus indiget, si tamen indiget, tam suis, quàm fratrum, qui ab eo suscipiuntur, necessariis usibus profuturis. Ità, ut in nullo qualibet occasione fraudentur, juxta sanctum Apostolum sic dicentem: Habentes victum, & tegumentum, his contenti sumus. Quod si contentus istis minimè fuerit, convertat autem res Ecclesiæ in suos usus domesticos, & ejus commoda, vel agrorum fructus, non cum Presbyterorum conscientia Diaconorúmque pertractet, sed horum potestatem domesticis suis, aut propinquis, aut fratribus, filiísque committat, ut per hujusmodi personas occultè cœteræ lædantur Ecclesiæ; Synodo Provinciæ pœnas iste persolvat. Si autem & aliter accusetur Episcopus, aut Presbyteri, qui cum ipso sunt, quòd ea, quæ pertinent ad Ecclesiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet Ecclesiasticâ facultate, sibimet usurpent, ità ut ex hoc affligantur quidem pauperes, criminationi verò, & basphemiis tam sermo prædicationis, quàm hi, qui dispensant, taliter exponantur; & hos oportet corrigi, Sanctâ Synodo, id quod condecet, approbante.

ET

(*h*) *Episcopis* Cod. 1. 2. 3. (*i*) *judicavit* Cod. 1. 2. (*k*) *est* abest à Cod. 1. 2. 3.
(*l*) *Ecclesia* Cod. 1. 2. 3. (*m*) *qui* Cod. 1. 2. 3.

ET SUBSCRIPSERUNT XXX. EPISCOPI, QUI IN EODEM CONCILIO CONVENERUNT.

Eusebius	Palæstinensis	Bassus	Moyses
Theodorus	Isauriensis	Mocimus	Jacobus
Igapius	Arabiensis	Macedonius	Magnus
Narcissus	Cœles-Syriæ	Quirion	Anatolius
Paulus Tergundici, *aliàs* Torgundimancos		Nicetas	Siricus
Theodorus Mancos, *aliàs* Manicos.		Alexander	Petrus
Theodorus	Mesopotamiensis	Hesychius	Aetherius
Antiochus	Phænicensis	Petrus	Agapius
Alfias	Ciliciensis	Theodorus	Aemus.
		Archelaus	

TITULI CANONUM CONCILII APUD LAODICEAM (a) PHRYGIÆ CONGREGATI.

NUMERO LIX.

I. De Bigamis.

II. De his, qui pro diversis erratis pænitudinem ferventiùs exegerunt.

III. Quod non oporteat ad Clerum statim post baptisma promoveri.

IV. De tempore ordinationum.

V. Ut hi, qui sacrario serviunt, usuras non exigant.

VI. De hæreticis intrantibus in Ecclesias, vel Basilicas Martyrum.

VII. De his, qui ad Ecclesias ab hæreticis veniunt.

VIII. De his, qui veniunt ab hæresi Cataphrygarum.

IX. De his, qui ad hæreticorum speluncas causâ orationis accedunt.

X. De his, qui cum hæreticis nuptiarum copulâ junguntur.

XI. Non congruere Presbyteras in mulieribus ordinare.

XII. De Episcopalibus ordinationibus.

XIII. Judicio multitudinis ordinationes fieri non debere.

XIV. Ad alias Parochias, eulogias, quæ oblatæ sunt, minimè destinandas.

XV. De his, qui debent in ambone, id est, in pulpito psallere.

XVI. De Lectionibus, quæ debent Sabbatis recenseri.

XVII. Quod interstitium Psalmorum debeat in congregationibus fieri.

XVIII. De precibus nonâ & vesperâ celebrandis.

XIX. De precibus post omilias, id est, post sermones habitos ad populum, proferendis, & de his, quos intra sacrarium communicare conveniat.

XX. De honore, quem Presbyteris Diaconi, qui sub ipsis sunt, debeant exhibere.

XXI. Quod Subdiaconi à Diaconico, id est, à Secretario, sint remoti.

XXII. Subdiaconos cum orariis adsistere non debere.

XXIII. Lectores, cantorésque cum orariis agere suum officium non debere.

XXIV. Quod nullus Ecclesiasticorum in tabernis comedere debeat.

XXV. Quod Subdiaconi non debeant benedicere, vel benedictionem tribuere.

XXVI. De Exorcistis, qui non sunt sub Episcopis ordinati.

XXVII. Quod de conviviis, quæ ex Agape fiunt, escarum partes accipi non debeant.

XXVIII. In Ecclesiis prandia fieri non debere.

XXIX. De Christianis, qui sabbatizare, vel juxta quendam modum judaizare noscuntur.

XXX. De viris, cum mulieribus lavacra celebrantibus.

XXXI. De his, qui hæreticis jungunt fœdera nuptiarum.

XXXII. Ab hæreticis eulogias accipere non debere.

XXXIII. De Schismaticis.

XXXIV. De Martyribus hæreticorum.

XXXV. De his, qui Angelos colunt.

XXXVI. De his, qui incantationibus, & phylacteriis utuntur.

(a) BINIUS *Tomo I. Conciliorum* Canones Laodicenos Græcos edidit cum triplici latina interpretatione, Dionysii exigui, Isidori peccatoris, & Gentiani Herveti, demum eruditas Notas adjecit.

INCIPIT TEXTUS CANONUM CONCILII LAODICENSIS, (*a*) EXPOSITÆ APUD LAODICEAM PHRYGIÆ. NUMERO LIX.

Sancta Synodus, quæ apud Laodiceam Phrygiæ Pacatianæ convenit ex diversis regionibus Asiæ, definitiones exposuit Ecclesiasticas, quæ subter annexæ sunt.

De bigamis. CAP. I.

De his, qui secundùm Ecclesiasticam Regulam liberè, ac legitimè secundis nuptiis juncti sunt, nec occultè nuptiarum copulam fecerunt, oportet, ut parvo tempore transacto vacent orationibus, & jejuniis, quibus etiam juxta indulgentiam communionem reddi decrevimus.

De his, qui pro diversis erratis pænitudinem ferventiùs exegerunt. CAP. II.

De his, qui diversis facinoribus peccaverunt, & perseverantes in oratione confessionis & pœnitentiæ, conversionem à malis habere perfectam pro qualitate delicti, talibus pœnitentiæ tempus impensum propter clementiam, & bonitatem Dei communio concedatur.

Quod non oporteat ad Clerum statim post Baptisma promoveri. CAP. III.

De his, qui nuper sunt inluminati Baptismate, quod eos in Sacerdotali non conveniat ordine promoveri.

De tempore ordinationum. CAP. IV.

Quod non oporteat ordinationes sub conspectu audientium celebrari.

Ut hi, qui Sacrario serviunt, usuras non exigant. CAP. V.

Quod non oporteat Sacerdotes, & Clericos fœnerantes usuras, vel quæ dicuntur sescupla id est, summam capitis, & dimidium summæ percipere.

De hæreticis intrantibus Ecclesias, vel Basilicas martyrum. CAP. VI.

Quòd hæretici non permittendi sint ingredi in domum Dei, in hæresi permanentes.

De his, qui ad Ecclesias ab hæreticis veniunt. CAP. VII.

De his, qui ab hæreticis convertuntur,

(*a*) Laodicenam Synodum in Phrygia Pacatiana Anno Christi CCCLXIII. celebratam fuisse contra Petrum de Marca statuit Pagi in Critica ad A. C. 314. Nro XXV.
Equidem ea Synodus ab hæreticis Episcopis coacta. Canones LIX. circa disciplinam Cleri condidit, qui Canones faciunt partem Codicis veteris Ecclesiæ ab Hadriano dati Carolo Magno, & hæc Ecclesia acceptatio tribuit auctoritatem his Canonibus. *Ità Pagi contra Baronium Loc. cit.*

tur, id est, Novatianis, aut Photinianis, aut Tessarescædecatitis, sive Baptizati sint illi, seu Catechumeni; non ante suscipiantur, quàm omnes hæreses anathematizent & præcipuè illam, quâ detinebantur. Et tunc demum hi, qui apud eos dicebantur, fideles, nostræ doceantur fidei symbolum, & uncti Sancto chrismate, sic mysteriis communicent Sacrosanctis.

De his, qui veniunt ab hæresi Cataphrygarum. CAP. VIII.

De his, qui convertuntur ab hæresi, quæ dicitur Cataphrygarum, etsi in Clero, qui apud eos esse creditur, fuerint, etsi maximè nominentur; hos sub omni diligentia ab Episcopis Ecclesiæ, vel presbyteris, instrui & baptizari conveniet.

De his, qui ad hæreticorum speluncas causâ orationis accedunt. CAP. IX.

Quod non permittantur Ecclesiastici ad hæreticorum cœmiteria, vel ad ea, quæ ab eis appellantur martyria orationis causâ, vel sanitatis accedere: sed hujusmodi, si fideles fuerint, certo tempore communione privari: pœnitentes autem & confitentes se deliquisse, convenit suscipi.

De his, qui cum hæreticis nuptiarum copula junguntur. CAP. X.

Quod non oporteat indifferenter Ecclesiasticos fœdere nuptiarum hæreticis suos filios, filiásque conjungere.

Non congruere Presbyteras in mulieribus ordinare. CAP. XI.

Quod non oporteat eas, quæ dicuntur presbyteræ, vel (*a*) præsentes, (*b*) Ecclesiis ordinari.

De Episcopalibus ordinationibus. CAP. XII.

Ut Episcopi, judicio Metropolitanorum, & eorum Episcoporum, qui circumcirca sunt, provehantur ad Ecclesiasticam potestatem: hi videlicet, qui plurimo tempore probantur tam verbo fidei, quàm rectæ conversationis exemplo.

Judicio multitudinis ordinationes fieri non debere. CAP. XIII.

Quod non sit permittendum turbis electiones eorum facere, qui sunt ad Sacerdotium provehendi.

Ad alias Parochias, Eulogias, quæ oblatæ sunt, minimè destinandas. CAP. XIV.

Quod Sancta nullo modo causâ Eulogiarum tempore paschalis festi ad alias parochias debeant destinare.

De his, qui debeant in ambone, id est, in pulpito psallere. CAP. XV.

Quod non oporteat amplius præter eos, qui regulariter cantores existunt, qui & de codice canunt, alios in pulpitum conscendere, & in Ecclesia psallere.

De lectionibus, quæ debeant sabbatis recenseri. CAP. XVI.

Quod in Sabbatis Evangelia cum aliis scriptis legi conveniat.

Quod interstitium Psalmorum debeat in Congregationibus fieri. CAP. XVII.

Quod in conventu fidelium nequaquam psalmos continuare conveniat, sed per intervallum, id est, per psalmos singulos recenseri debeant lectiones.

De precibus nonâ & vesperâ celebrandis. CAP. XVIII.

Quod id ipsum semper officium precum nonâ & vespera semper debeat exhiberi.

De precibus post omilias, id est, post sermones habitos ad populum, proferendis, & de his, quos intra Sacrarium communicare conveniat. CAP. XIX.

Quod oporteat seorsum primum, post allocutiones Episcoporum, orationem super Catechumenos celebrari, & postquam Catechumeni egressi fuerint, super eos, qui sunt in pœnitentia, precem fieri. His etiam accedentibus ad manum Sacerdotis, & descendentibus, tres orationes (*c*) consummari fidelium; ità ut prima quidem sub silentio, secunda verò, & tertia per exclamationes solitas expleantur, & ità demum pacem sibi invicem dabunt. Et posteaquam dederit Episcopus presbyteris osculum pacis, tunc Laici sibi tribuent. Et ità Sancta celebrabitur oblatio, solis autem ministerio sacro deditis ad altare ingredi & communicare ibidem liceat.

(*a*) *præsidentes* Cod. 1. (*b*) *in* Cod. 1. (*c*) *orationibus* Cod. 1.

De honore, quem Presbyteris Diaconi, qui sub ipsis sunt, debent exhibere.

CAP. XX.

Quod non oporteat Diaconum coram Presbytero ſedere, ſed juſſione Presbyteri ſedeat. Similiter autem & Diaconis honor habeatur ab obſequentibus, id eſt, Subdiaconis, & omnibus Clericis.

Quod Subdiaconi à Diaconico, id eſt, à ſecretario, ſint remoti. CAP. XXI.

Quod non oporteat Subdiaconos habere locum in Diaconico, & dominica vaſa contingere.

Subdiaconos cum orariis adſiſtere non debere.

CAP. XXII.

Quod non oporteat Subdiaconum uti orario, nec oſtia derelinquere.

Lectores, cantoréſque cum orariis, agere ſuum officium non debere.

CAP. XXIII.

Quod non oporteat Lectores, aut Cantores orariis uti, & ità legere, vel pſallere.

Quod nullus Eccleſiaſticorum in tabernis comedere debeat. CAP. XXIV.

Quod non oporteat Sacro Miniſterio deditos à Presbyteris uſque ad Diaconos, & reliquum Eccleſiaſticum ordinem, id eſt, uſque ad Subdiaconos, Lectores, Cantores, Exorciſtas & Oſtiarios, & ex numero continentium & monachorum ingredi tabernas.

Quod Subdiaconi non debeant benedicere, vel benedictionem tribuere. CAP. XXV.

Quod non oporteat Subdiaconos panem dare, vel Calicem benedicere:

De Exorciſtis, qui non ſunt ab Epiſcopis ordinati. CAP. XXVI.

Quod hi, qui non ſunt ab Epiſcopis ordinati, tam in Eccleſiis, quàm in domibus, exorcizare non poſſunt.

Quod de conviviis, quæ ex agape fiunt, eſcarum partes accipi non debeant.

CAP. XXVII.

Quod non oporteat Sacro Miniſterio deditos Clericos, aut Laicos, ad agapen vocatos, ciborum partes accipere: propterea, quod hinc Eccleſiaſtico ordini fiat injuria.

In Eccleſiis prandia fieri non debere.

CAP. XXVIII.

Quod non oporteat in domiciliis Divinis, id eſt, in Eccleſiis convivia, quæ vocantur agapæ, fieri: nec intra domum Dei comedere, vel accubitus ſternere.

De Chriſtianis, qui ſabbatizare, vel juxta quendam modum judaizare noſcuntur.

CAP. XXIX.

Quod non oporteat Chriſtianos judaizare, & ociari in Sabbato, ſed operari eos in eodem die. Præferentes autem in veneratione Dominicum diem, ſi vacare voluerint, ut Chriſtiani hoc faciant. Quod ſi reperti fuerint judaizare: anathema ſint à Chriſto.

De viris cum mulieribus lavacra celebrantibus.

CAP. XXX.

Quod non oporteat ſacris officiis deditos, aut Clericos, aut continentes, vel omnem laicum Chriſtianum lavacra cum mulieribus celebrare, quia hæc apud gentes reprehenſio prima eſt.

De his, qui hæreticis jungunt fœdera nuptiarum. CAP. XXXI.

Quod non oporteat cum hæreticis univerſis nuptiarum fœdera celebrare, nec eis filios dare, vel filias, ſed magis accipere: ſi tamen Chriſtianos ſe fieri promittant.

Ab hæreticis eulogias accipere non debere.

CAP. XXXII.

Quod non oporteat ab hæreticis eulogias accipere, quæ ſunt maledictiones potiùs, quàm benedictiones.

De Schiſmaticis. CAP. XXXIII.

Quod non oporteat cum hæreticis, aut ſchiſmaticis pariter orare.

De Martyribus Hæreticorum.

CAP. XXXIV.

Quod omnem Chriſtianum non oporteat deſerere Martyres Chriſti, & ire ad pſeudo-martyres, id eſt hæreticorum, & quos ipſos conſtet hæreticos extitiſſe: hi namque ſunt alienati à Deo. Sint igitur anathema, qui ad tales acceſſerint.

De his, qui Angelos colunt.

CAP. XXXV.

Quod non oporteat Chriſtianos Eccleſiam Dei relinquere, & ire, atque Angelos nominare, & congregationes facere,

re, quæ interdicta noſcuntur. Siquis igitur inventus fuerit huic occultæ idololatriæ ſerviens, ſit anathema, quia dereliquit Dominum noſtrum JEſum Chriſtum, Filium Dei, & ſe idololatriæ tradidit.

De his, qui incantationibus, & phylacteriis utuntur. CAP. XXXVI.

Quod non oporteat ſacris officiis deditos, vel Clericos, magos, aut incantatores exiſtere, aut facere phylacteria; quæ animarum ſuarum vincula comprobantur. Eos autem, qui his utuntur, ab Eccleſia pelli præcipimus.

De his, qui ab Hæreticis, vel Judæis feſtivitatis eorum dona ſuſcipiunt.

CAP. XXXVII.

Quod non oporteat à Judæis vel Hæreticis ea, quæ mittuntur munera feſtiva, ſuſcipere, nec cum eis feſta celebrare.

De Chriſtianis, qui Judæorum azyma comedunt. CAP. XXXVIII.

Quod non oporteat azyma à Judæis accipere, & communicare impietatibus eorum.

De Chriſtianis celebrantibus feſta gentilium.

CAP. XXXIX.

Quod non oporteat cum gentilibus feſta celebrare, & communicare pravitatibus eorum, qui ſinè Deo ſunt.

De Epiſcopis, qui eas, quæ fiunt, evocationes ad Synodum vitant. CAP. XL.

Quod non oporteat Epiſcopos, ad Synodum vocatos, omnino contemnere, ſed protinus ire & docere, vel diſcere ea, quæ ad correctionem Eccleſiæ, vel reliquarum pertinent rerum. Seipſum verò, qui contempſerit, accuſavit; niſi fortè per ægritudinem ire non poſſit.

Quod ſinè literis Sacro Miniſterio ſervientes proficiſci non debeant. CAP. XLI.

Quod non oporteat Sacerdotem, vel Clericum ſinè literis proficiſci canonicis.

Quod præter Epiſcopum Clericus proficiſci non debeat. CAP. XLII.

Quod non oporteat Sacerdotem, vel Clericum præter juſſionem ſui proficiſci Pontificis.

Ut Subdiaconi ad oſtia perſeverent.

CAP. XLIII.

Quod non oporteat Subdiaconos ſaltem paululum, januas deſerere, & orationi vacare.

Ut ad Sacrarium mulieres non introeant.

CAP. XLIV.

Quod non oporteat ingredi mulieres ad altare.

De his, qui circa mediam ſeptimanam ad baptiſma veniunt. CAP. XLV.

Quod non oporteat ad baptiſma quenquam poſt duas quadrageſimæ hebdomadas admitti.

De redditione baptizandorum.

CAP. XLVI.

Quod oporteat eos, qui ad baptiſma veniunt, fidem diſcere, & quintâ feriâ ſeptimanæ majoris Epiſcopo, aut presbyteris reddere.

De his, qui in ægritudine baptizantur.

CAP. XLVII.

Quod oporteat eos, qui in ægritudine percipiunt baptiſma, poſtquam convaluerint, fidem perdiſcere, & ſcire, cujus muneris participes facti ſint.

Ut poſt baptiſma Chriſma detur.

CAP. XLVIII.

Quod oporteat eos, qui baptizantur, poſt lavacrum Chriſma cœleſte percipere, & regni Chriſti participes inveniri.

Oblationes offerri in quadrageſima non oportere. CAP. XLIX.

Quod non oporteat in quadrageſima panem benedictionis offerri in Sabbato, & Dominico.

Non debere jejuninm ſolvi in quintâ feriâ majoris ſeptimanæ. CAP. L.

Quod non oporteat in quadrageſima, in ultima ſeptimana, quintæ feriæ jejunium ſolvere, totámque quadrageſimam ſinè veneratione tranſire, magíſque conveniat omnem quadrageſimam diſtricto venerari jejunio.

Non debere in diebus jejuniorum commemoranes martyrum fieri. CAP. LI.

Quod non oporteat in quadrageſima Martyrum natalitia celebrari, ſed eorum ſancta commemoratio in diebus Sabbatorum & Dominicorum fieri conveniat.

(*d*) *vetant* Cod. 1. (*e*) *niſi in* Cod. 1.

Ut natalitia vel nuptiæ in quadragesima non fiant. CAP. LII.

Quod non oporteat in quadragesima aut nuptias, aut natalitia celebrari.

Ut in Christianorum non saltetur nuptiis.

CAP. LIII.

Quod non oporteat Christianos, euntes ad nuptias plaudere, vel saltare, sed venerabiliter cœnare, vel prandere, sicut Christianos decet.

Non licere Clericis ludicris spectaculis interesse.

CAP. LIV.

Quod non oporteat Sacerdotes, aut Clericos, quibuscúnque spectaculis in cœnis, aut in nuptiis interesse; sed antequam thymelici ingrediantur, exsurgere eos convenit, atque inde discedere.

Non congruere penitus Christianis, commissationibus interesse. CAP. LV.

Quod non oporteat Sacerdotes, aut Clericos ex collatis, vel commessationibus convivia celebrare, hoc autem nec laicis posse congruere.

Non licere Presbyteris introire ad altare, priusquam ingrediatur Episcopus.

CAP. LVI.

Quod non oporteat Presbyteros antè processionem Episcopi introire Sacrarium, & sedere, sed cum Episcopo debent ingredi, vel in subselliis sedere, nisi forsitan infirmitate detineatur, aut proficiscatur Episcopus.

Qui in agris, vel possessionibus debeant ordinari.

CAP. LVII.

Quod non oporteat in villulis, aut in agris Episcopos constitui, sed visitatores. Veruntamen jam pridem constituti nihil faciant præter conscientiam Episcopi civitatis, similiter & Presbyteri præter consilium Episcopi nihil agant.

Oblationes offerri in domibus non oportere.

CAP. LVIII.

Quod non oporteat in domibus oblationes celebrari ab Episcopis, vel Presbyteris.

Quæ psallere, vel legere in Ecclesiis conveniat.

CAP. LIX.

Quod non oporteat plebeios Psalmos in Ecclesia cantare, nec libros præter canonem legi; sed sola Sacra volumina novi testamenti, vel veteris.

EXPLICIUNT CANONES CONCILII LAODICENSIS.

NUMERO LIX.

INCIPIUNT CANONES CONCILII (a) APUD CONSTANTINOPOLIM.

NUMERO III.

I. Ut ea, quæ apud Nicæam statuta sunt, immota permaneant, & de anathemate Arianorum, Eunomianorum, Macedonianorum, Sabellianorum, Photinianorum, Marcellianorum, & Appollinariorum.

II. De ordine singularum Diœceseon, & de Privilegiis, quæ Ægyptiis, Antiochenis, Constantinopolitanisque debentur.

III. De Maximi inlicitâ ordinatione.

INCIPIUNT REGULÆ CONSTANTINOPOLITANI CONCILII.

SUb Theodosio, piissimo Imperatore, apud Constantinopolim expositi sunt Canones, Numero tres. Hæ definitiones expositæ sunt ab Episcopis CL, qui in idipsum apud Constantinopolim convenerunt, quando beatus Nectarius Episcopus est ordinatus.

Ut

(a) Hoc Concilium anno CCCLXXXI. mense Majo Constantinopoli sub Theodosio Imp. ex solis Orientis Episcopis coactum per se œcumenicum non erat, sed accedente Damasi Papæ & Occidentalium Episcoporum consensu œcumenicum evasit, & ejus Canones in Codicem Ecclesiæ veteris relatæ fuere. *PAGI in Critica ad hunc annum.*

Ut ea, quæ apud Nicæam ſtatuta ſunt, immota permaneant, & de anathemate Arianorum, Eunomianorum, Macedonianorum, Sabellianorum, Photinianorum, Marcellianorum & Apollinariorum.

CAP. I.

Fidem non violandam Patrum CCC XVIII. qui apud Nicæam Bithyniæ convenerunt, ſed manere eam firmam, & ſtabilem: anathematizandam omnem hæreſim & ſpecialiter Eunomianorum, vel Anomianorum, & Arianorum, vel Eudoxianorum, & Macedonianorum, vel Spiritui Sancto reſiſtentium, & Sabellianorum, & Marcellianorum, & Photinianorum, & Apollinariorum.

De ordine ſingularum Diœceſeon, & de Privilegiis, quæ Ægyptiis, Antiochenis, Conſtantinopolitaniſque debentur.

CAP. II.

Qui ſunt ſuper diœceſin Epiſcopi, nequaquam ad Eccleſias, quæ ſunt extra præfixos ſibi terminos, accedant, nec eas hac præſumptione confundant: ſed juxta Canones Alexandrinus Antiſtes, quæ ſunt in Ægypto, regat ſolummodo, & Orientis Epiſcopi Orientem tantùm gubernent, ſervatis privilegiis, quæ Nicænis Canonibus Eccleſiæ Antiochenæ tributa ſunt. Aſianæ quoque diœceſeos Epiſcopi ea ſolùm, quæ ſunt in Aſiana Diœceſi, diſpenſent. Nec non & Ponti Epiſcopi ea tantùm, quæ ſunt in Ponto, & Thraciarum, quæ in Thraciis ſunt, gubernent.

Non vocati autem Epiſcopi, ultra ſuam diœceſin non accedant propter ordinationes faciendas, vel propter alias diſpenſationes Eccleſiaſticas. Servatâ verò, quæ ſcripta eſt de gubernationibus regulâ, manifeſtum eſt, quod illa, quæ ſunt per unamquamque Provinciam, ipſius Provinciæ Synodus diſpenſet, ſicut Nicæno conſtat decretum eſſe Concilio. Eccleſias autem Dei in barbaricis gentibus conſtitutas gubernari convenit juxta conſuetudinem, quæ eſt à patribus obſervata.

Veruntamen Conſtantinopolitanus Epiſcopus habeat honoris primatum poſt Romanum Epiſcopum, propterea, quod urbs ipſa ſit junior Roma.

De Maximi inlicitâ ordinatione.

CAP. III.

De Maximo Cynico, & ejus inordinatâ conſtitutione, quæ Conſtantinopoli facta eſt, placuit, neque Maximum Epiſcopum eſſe, vel fuiſſe, nec eos, qui ab ipſo in quolibet gradu Clerici ſunt ordinati: cùm omnia, quæ ab eo perpetrata ſunt, in irritum deducta eſſe videantur.

EXPOSITIO FIDEI CL. SANCTORUM, QUI CONSTANTINOPOLIM CONGREGATI SUNT. aliàs SYMBOLUM EJUSDEM CONCILII.

CRedimus in unum Deum, Patrem, omnipotentem factorem cœli & terræ, viſibilium omnium & inviſibilium, & in unum Dominum Jeſum Chriſtum, Filium Dei, natum ex Patre ante omnia ſæcula, Deum verum de Deo vero, natum, non factum, conſubſtantialem Patri, per quem omnia facta ſunt, qui propter nos homines & ſalutem noſtram deſcendit de cœlis, & incarnatus eſt de Spiritu Sancto, ex Maria Virgine & inhumanatus eſt, & crucifixus eſt pro nobis ſub Pontio Pilato, & ſepultus eſt, & reſurrexit tertiâ die, aſcendit in cœlos, ſedet ad dexteram Patris, iterum venturus eſt cum gloria judicare vivos & mortuos, cujus regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum, Dominum, & vivificantem, ex Patre procedentem, cum Patre & Filio adorandum, & conglorificandum, qui locutus eſt per Sanctos Prophetas. Et unam Sanctam, Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam, confitemur unum baptiſma in remiſſionem peccatorum, exſpectamus reſurrectionem mortuorum, vitam futuri ſæculi. Amen.

ET SUBSCRIPSERUNT EPISCOPI CL. QUI IN EODEM CONCILIO (b) *CONVENERUNT.*

Nectarius Conſtantinopolitanus

PRO-

(*b*) Licet neque Papa Damaſus, neque ejus Legati huic Concilio adfuerint: attamen *ſexta* Synodus actione XVIII. ab Damaſo Papa ſecundam Conſtantinopolitanam Synodum confirmatam fuiſſe affirmat. Idem dicit *Photius L. de Synodis.*

PROVINCIÆ ÆGYPTI.

Timotheus	Alexandrinus	Dorotheus	Oxyrynchites

PROVINCIÆ PALÆSTINÆ.

Cyrillus	Hieroſolymitanus	Rufus	Neapolitanus (*a*)
Gelaſius	Cæſarienſis	Ælianus	Jamnienſis
Macer	Hierichuntinus	Priſcianus	Sebaſtenſis
Dionyſius	Dioſpolitanus	Auxentius	Aſcalonitanus
Saturnius	Scythopolitanus		

PROVINCIÆ PHOENICES.

Zenon	Tyri	Paulus	Sidonienſis
Nectabus	Ptolemaidenſis	Philippus	Damaſcenſis
Batrachus (*b*)	Paneadenſis	Timotheus	Berytius
Baſilides	Biblenſis	Mocimus	Aradenſis
Alexander	Arcundenſis		

PROVINCIÆ SYRIÆ COELES.

Melitius	Antiochenſis	Pegaſius	Laodicenſis
Acatius	Berienſis	Joannes	Apamienſis
Byzus	Seleucienſis	Euſebius Epiphanienſis *aliàs* Epiphaniæ.	
Martianus	Seleucopolitanus		
Parophilus	Lariſſenſis	Severus	Partenſis
Flavianus & Elpidius Presbyter Antiochenſis			
Euſebius	Chalcidenſis	Dominus	Gabalenſis
Baſilius	Rafanenſis		

PROVINCIÆ ARABIÆ.

Agapius	& Bagadius		

PROVINCIÆ BOSTRON.

Elpidius	Dionyſienſis	Vranius Adratenſis	aliàs Adranenſis.
Chilon	Conſtantinienſis	Severus	Neapolitanus

PROVINCIÆ OSDROENÆ.

Eulogius	Edeſſenſis	Vitos Caronenſis *aliàs* Vitus Carronenſis.	
Abramus	Batmonenſis aliàs Bapmonenſis.		

PROVINCIÆ MESOPOTAMIÆ.

Maras	Amidenſis	Bathes	Conſtantinianenſis
Jobianus	Aemarenſis		

PROVINCIÆ AUGUSTO EUFRASIÆ.

Theodotus Hieropolitanus *aliàs* Theodorus			
Antiochos Samoſatenſis *aliàs* Antiochus Samoſatenus			
Iſidorus	Cyrrenſis	Jobinus	Perrenſis
Maris	Dolichenſis		

PROVINCIÆ CILICIÆ.

Diodorus	Tarſenſis	Cyriacus	Adonenſis
Heſychius	Epiphanienſis	Germanus	Corycenſis
Aerius	Zephyrenſis	Olympius	Pompſuentias
Philomuſus	Pompeiopolitanus		
Philomuſes	Alexandrinus per Alipium Presbyterum Cappadociæ.		
Elladius	Cæſarienſis	Gregorius	Nyſenſis
Efericus (*c*)	Tranenſis	Boſphorius	Colonienſis
Olympius	Parnaſſenſis	Gregorius	Nazianzenus

PRO-

(*a*) *Nicopolitanus* Cod. 1. (*b*) *Barachius* Cod. 1. (*c*) *Eferius* Cod. 1.

PROVINCIÆ ARMENIÆ MINORIS.

Otreius Melicinensis alias Oterius Meletinensis
Otreius Arabissensis alias Oterius

PROVINCIÆ ISAURIÆ.

Symposius Seleucensis Montanus Claudianopolitanus (per Paulum Presbyterum.
Philotheus Irenopolitanus
Musonius Celenderitanus Hypsistius alias Isystius Philadelphius
Theodosius Antiochenus Marinus Dasidandensis
Neon Selinuncinensis Artemius Titiopolitanus
Montanus Diocæsariensis Eusebius Olbitensis

PROVINCIÆ CYPRI.

Julius Paphensis Theopompus Tremithusius
Tychon Tamasensis
Mnemius Citiensis alias Meminius

PROVINCIÆ PAMPHILIÆ.

Troilus Geonensis Cajus Lyrbensis alias Lymbensis
Longinus Colymbransensis Theodolus Corocasiensis
Hesychius Cantemensis alias Catamensis
Tuesianus Cassonensis Mydus Paneminensis
Heraclides Tychensis Theodulus Sialun
Pammenius Æriassensis

PROVINCIÆ LYCAONIÆ.

Amphilotius Iconiensis Cyrillus Vmanatensis alias Humanatensis
Aristophanes Soparensis Paulus Lustrensis, Laustensis, *lego* Lystrensis
Inzus Coriensis Darius Mistiensis
Leontius Pergensis Theodosius Hydensis
Eustathius Cananensis Daphnus Derbensis
Eugenius Palanensis alias Pasalonensis
Ilvarius Isauronensis Severus Ambladensis

PROVINCIÆ PISIDIÆ.

Optimus Antiochenus Themistius Adrianopolitanus
Attalus Prostamensis
Ananius Adadanensis Faustus Liminensis alias Limenensis
Jonius Salagassensis
Callinicus Pœmandrensis Eustathius als Eustadius Metropolitanus
Patritius Paradagensis alias Parlagensis
Lucius Neapolitanus Longianus Sozopolitanus per Simplicium Presbyterum.
Tyrannus Presbyter Amorii Auxanon Presbyter Apamiæ
Helladius Presbyter Comenon alias Cinnanon
Theosebius Philomiensis alias Philomiliensis per Bassum Presbyterum Lyciæ.
Tacianus Myrensis Pionius Comatensis
Eudemus Patarensis Patritius Enoandensis alias Endandensis
Lupicinus Dimirensis Macedon Zandolensis
Romanus Bibonensis alias Bibolensis
Theanthinus Aroxonensis alias Thoantius

PROVINCIÆ PHRYGIÆ SALUTARIS.

Vitus Brimnensis Auxamanus Eucarpiensis

PROVINCIÆ PHRYGIÆ PACATIANÆ.

Nectarius Appianensis Theodorus Eumeniensis per Profuturum Presbyterum Cæsareæ.
Eudocius Aphrodisiados Leontius Cibyrensis

PROVINCIÆ BITHYNIÆ.

Eufrasius Nicomedienſis Dorotheus Nicænus *aliàs* Nichenus
Olympius Neocæſarienſis Theodulus Chalcedonenſis
Euſtathius Pruſienſis

PROVINCIÆ PONTI AMASIÆ.

Paſiphilus Ibirenſis, *aliàs* Pantophilus, *aliàs* Panſophilus Ibirenſis

PROVINCIÆ MYSIÆ.

Martyrius Martianopolitanus

PROVINCIÆ SCYTHIÆ.

Gerontius Tomenſis
Aetherius Terſonitanus, *aliàs* Terfonitanus
Sebaſtianus Antialienſis

PROVINCIÆ SPANIÆ.

Agrius Immontinenſis

PROVINCIÆ PONTIPOLEMONIACI.

Atarbius per Cylum Lectorem.

EXPLICIT CANON CONCILII CONSTANTINOPOLITANI.

INCIPIT CANON SANCTI EPHESINI (*a*) PRIMI CONCILII CC. EPISCOPORUM,

HABITI CONTRA NESTORIUM, CONSTANTINOPOLITANUM

Epiſcopum, qui purum hominem ex Sancta Maria Virgine natum aſſeruit; ut aliam perſonam carnis, aliam faceret Deitatis, nec unum Chriſtum in Verbo Dei, & carne ſentiret, ſed ſejunctim alterum Filium Dei, alterum hominis prædicaret. Convenit autem hæc Synodus Theodoſio juniore XIII. & Valentiniano III. Conſs. Æra CCCCLXVII. Cui Synodo, vice Sancti Cœleſtini Papæ præſedit Sanctus Cyrillus Patriarcha Alexandrinus, qui cum omni Concilio Neſtorium condemnavit.

Religioſo & Deo amabili conſacerdoti Neſtorio Cyrillus, vel quæ convenit apud Epheſum, Synodus. Cùm Salvator noſter apertè pronuntiet: *Qui diligit Patrem, vel Matrem ſuper me, non eſt me dignus: & qui diligit filium, vel filiam ſuper me, non eſt me dignus:* (*b*) Quid nos faciemus, qui depoſcimur à tua religione, ut te ſuper Chriſtum Salvatorem omnium diligamus? Quid enim nobis in die judicii prodeſt, vel quam ſatisfactionem reperire poterimus pro tam diuturno ſilentio de prolatis à te contra eum blaſphemiis? Et ſiquidem te tantummodo læderes docens iſta, vel ſentiens, ſollicitudo nobis minor exiſteret; cùm verò totam ſcandalizaveris Eccleſiam, & fermentum inſolitæ pravitatis, & novæ hæreſis miſcueris in populis, nec tantum ibidem poſitis ſed ubique conſiſtentibus (nam tuarum expoſitionum libri, per cuncta vulgati ſunt per noſtros * ſilentio) ** Ratio ultra, vel excuſationis ſermo ſufficiat? aut quomodo non neceſſe ſit meminiſſe Chriſti Domini, dicentis: *Non putetis,* (*c*) *quod venerim pacem mittere in terram, ſed gladium. Veni enim ſeparare hominem adversùs Patrem ſuum, & filiam adversùs Matrem ſuam.* Nam cùm læditur fides: parentum reverentia, velut inutilis, & periculoſa, deſpicitur, & amor erga filios & fratres vitatur. Ad poſtremum etiam ſuper iſtam vitam mors potiùs à piis viris eligitur,

(*a*) Epheſinum Concilium Anno CCCCXXXI. VII. Junii die Pentecoſtes indictum, ferè CC. Epiſcopis conſtitit: quibus Cyrillus præſedit & Vicarius Cœleſtini Romani Epiſcopi & Alexandriæ Epiſcopus præter Philippum, Arcadium & Juvenalem, Legatos Papæ & Sedis Apoſtolicæ. *PAGI in Critica ad hunc annum* 431. (*b*) Matth. X. 37. (*c*) Matth. X, 34. 35.
* *fortè* noſtro. ** *fortè* quæ Ratio.

gitur, ut meliorem reſurrectionem, ſicut ſcriptum, conſequantur. Ecce itaque te ſimul cum Sancta Synodo, quæ apud amplam urbem Romam congregata, præſidente Sanctiſſimo, & venerandiſſimo fratre, & Conſacerdote noſtro Cœleſtino Epiſcopo, his ſcriptis Synodicis te jam tertiò convenimus conſilium dantes, ut tam pravis abſtineas diſtortíſque dogmatibus, quæ, & ſentire cognoſceris, & docere. Recipias verò fidem rectam, Eccleſiis per Beatiſſimos Apoſtolos, & Evangeliſtas ab initio traditam, qui & oculis inſpexerunt, & miniſtri verbi fuiſſe monſtrantur. Quod ſi hoc religio tua facere diſtulerit, juxta dilationem literis præfinitam Sanctiſſimi & Venerandiſſimi conſacerdotis noſtri, Romanæ præſulis Eccleſiæ, Coeleſtini: ſcias te nullam ſortem habere nobiſcum, nec locum, aut colloquium cum Dei Sacerdotibus & Epiſcopis obtinere. Non enim fas, nos contemnere Eccleſias ità turbatas, & ſcandalizatos populos, fidémque rectiſſimam violatam, diſſipatum quin etiam gregem, quem cuſtodire debueras: ſi quidem juxta nos amator recti dogmatis extitiſſes Sanctorum Patrum veſtigia pia conſectans. Omnes itaque, quos propter fidem tua religio à communione removit, aut ab ordine ſuo depoſuit, laicos, & Clericos in noſtra communione recepimus. Non enim juſtum eſt, eos tuis decretis opprimi, qui noverunt recta ſentire, qui etiam benefacientes tibi prudentiſſimè reſtiterunt. Hoc idem namque in Epiſtola, quam miſiſti ad præſulem amplæ Romæ ſanctum, & Coepiſcopum noſtrum Cœleſtinum ſignificâre curâſti. Non autem ſufficit tuæ religioni ſolummodo fidei ſymbolum confiteri, quod expoſitum eſt per idem tempus Sancti Spiritûs largitate à venerando, & magno Concilio apud Nicæam congregato. Hoc enim non intellexiſti, nec rectè interpretatus es, quin immo perverſè, licet ſono vocis eadem verba protuleris, ſed conſequens eſt, ut jure jurando fatearis, quo anathematizes quidem tua polluta & prophana dogmata; ſentias autem & doceas, quæ nos univerſi per orientem, ſeu per occidentem Epiſcopi, & Magiſtri, præſuléſque populorum credimus, & docemus. Epiſtolis autem ab Alexandria tuæ religioni directis Eccleſia conſenſum præbuit tam ea, quæ apud urbem Romam convenit Sancta Synodus, quàm etiam nos omnes, velut rectè, irreprehenſibilitérque conſcriptis. Subdimus autem his noſtris, quæ te ſentire oporteat, & docere, & ea, quibus abſtinere conveniat. Hæc eſt fides Catholicæ Eccleſiæ, cui cuncti conſentiunt orthodoxi per orientem, occidentémq; pontifices.

Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, omnium viſibilium & inviſibilium conditorem. Et in unum Dominum Jeſum Chriſtum, Filium Dei, natum de Patre, unigenitum, hoc eſt, de ſubſtantia Patris, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, natum, non factum. Homuſion Patri, hoc eſt, unius cum Patre ſubſtantiæ, per quem omnia facta ſunt in cœlo & in terra. Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis, & incarnatus, & homo factus, paſſus eſt. Et reſurgens à mortuis tertiâ die aſcendit in cœlos, ſedet ad dexteram Patris, inde venturus judicare vivos & mortuos. Et in Spiritum Sanctum. Eos autem, qui dicunt: erat tempus, cùm non erat, & antequam naſceretur, non erat, & qui ex nullis ſubſiſtentibus factus eſt, aut ex alia ſubſtantia, vel eſſentia dicunt eſſe, aut convertibilem Filium Dei, vel commutabilem, anathematizat Catholica & Apoſtolica Eccleſia.

Sequentes itaque omnium Sanctorum Patrum confeſſiones, quas loquente in eis Spiritu Sancto protulerunt, & intentioni, quæ eſt in eorum intellectibus, æquis veſtigiis inhærentes, atque iter ambulantes regium: profitemur, quod ipſum unigenitum Dei verbum, natum ex ipſa Patris eſſentia, de Deo vero Deus verus, lumen de lumine, per quem omnia facta ſunt ſive in cœlis, ſive in terra, ſalutis noſtræ cauſâ deſcendens, ad exinanitionem ſe dignatus eſt inclinare: natus autem, & homo factus, id eſt, carnem de virgine Sancta ſuſcipiens, eámque propriam faciens, nativitatem noſtram ex vulva ſuſtinuit, homo de muliere procedens, nec, quod erat, abjiciens. Nam licet factus ſit in aſſumptione carnis, & ſanguinis, tamen etiam ſic, quod erat Deus, natura ſcilicet, & veritate, perſtitit. Nec carnem itaque dicimus in naturam Deitatis eſſe converſam, nec ſubſtantiam carnis in ineffabilem Dei verbi eſſentiam commutatam, incommutabilis eſt enim & inconvertibilis,

lis, idémque ipſe juxta ſcripturas jugiter permanens. Viſus eſt autem & parvulus poſitus, atque in cunabilis, & finibus genitricis virginis conſtitutus univerſam creaturam replebat: ut Deus genitori ſuo indiviſus exiſteret, quod Divinum eſt enim, ſine quantitate & ſine mole cognoſcitur, nec ullis terminis continetur verbum Dei. Secundùm ſubſtantiam confitentes unum, adoramus filium & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum: non ſeorſum ponentes & determinantes hominem, & Deum; velut invicem ſibi dignitatis & authoritatis unitate conjunctos. Hoc enim novitas eſt vocis, & aliud nihil: nec item Chriſtum ſpecialiter nominantes Deum verbum, quod ex Deo eſt; nec alterum ſimiliter Chriſtum ſpecialiter, qui de muliere natus eſt: ſed unum ſolummodo Chriſtum, Dei Patris verbum, cum propriâ carne cognoſcimus. Tunc enim etiam juxta nos cunctos eſt, quamvis Spiritum dignis ipſe contulerit, & non ad menſuram, ſicut Beatus Evangeliſta Joannes aſſeruit. Sed nec illud dicimus, quod Dei verbum velut * homine communi, qui de virgine ſancta natus eſt, habitaverit, ne Deum homo Chriſtus habitatorem poſſidere credatur. Quamvis enim verbum habitaverit in nobis, & dictum ſit in Chriſto habitare omnem plenitudinem Deitatis corporaliter; tamen intelligimus eum, quod caro factus, non ſicut in ſanctis habitare dicatur, nec talem in ipſo habitationem factam definire tentavimus: ſed unitus juxta naturam, nec in carnem penitus commutatus, talem ſibi fecit habitationem, qualem & anima hominis habere creditur ad proprium corpus. Unus igitur eſt Chriſtus, Filius, & Dominus, non velut conjunctionem quamlibet in unitate dignitatis & authoritatis homo habens ad Deum. Non enim poteſt unire naturam ſola dignitatis æqualitas. Denique Petrus & Joannes æquales ſunt in alterutrum dignitatis, propter quod & Apoſtoli, & Sancti diſcipuli eſſe monſtrantur: veruntamen uterque non unus eſt, nec juxta collationem, vel connexionem modum conjunctionis advertimus: hoc enim ad unitatem non ſufficit naturalem, nec ſecundùm participationis effectum, ſic nos etiam adhærentes Domino, unus cum eo Spiritus ſumus. Immo potiùs conjunctionis nomen evitamus: ** tam non exiſtens idoneum, quod ſignificet unitatis arcanum, ſed neque Deum, aut Dominum Chriſti, verbum Dei Patris aſſerimus: ne iterum manifeſtiùs in duo dividamus unum Chriſtum filium, & Dominum in crimen Sacrilegii recidamus, Deum illi ſeipſum facientes & Dominum. Unitus quippe ſicut ſuperius diximus, Deus verbum carni ſecundùm ſubſiſtentiam, Deus eſt omnium & dominator univerſitatis. Veruntamen nec ſervus eſt ſibi ipſe Dominus, quia ineptum eſt, vel potius impium, hoc ſentire, vel dicere. Quamvis enim Deum *** ſuum in ſe natura, & illius eſſentia, tamen nullatenus ignoramus, quod manens Deus, homo quoque factus ſit, qui ſub Deo juxta debitam legem naturæ humanitatis exiſteret, ipſe verò ſibi quomodo vel Deus poterit eſſe, vel Dominus, ergo ſicut homo, quantum decenter exinanitionis menſuræ congruit, ſub Deo ſe nobiſcum eſſe diſſeruit. Hoc etiam, quomodo ſub lege factus eſt, quamvis ipſe promulgaverit legem, & legislator Deus exſtiterit. Cavemus autem de Chriſto dicere, propter aſſumentem veneror aſſumptum, & propter inviſibilem adoro viſibilem. Horrendum ſuper hoc etiam illud dicere, is, qui ſuſceptus eſt, cum eo, qui ſuſcepit, connuncupatur Deus. Qui enim hæc dicit, dividit iterum in duos Chriſtos eum, qui unus eſt, hominem ſeorſum in parte, & Deum ſimiliter in parte conſtituens. Evidenter enim denegat unitatem, ſecundùm quam non alter cum altero coadoratur, aut connuncupatur Deus: ſed unus intelligitur Chriſtus Jeſus, Filius Dei unigenitus, unâ ſervitute cum propriâ carne venerandus. Confitemur etiam, quod idem ipſe, qui ex Deo Patre natus eſt Filius unigenitus Deus: licet juxta naturam ſuam expers paſſionis exſtiterit, pro nobis tunc ſecundùm ſcripturas carnem **** perpeſſus eſt, & erat in crucifixo corpore propriæ carnis impaſſibiliter ad ſe referens paſſiones. Gratia verò Dei, pro hominibus guſtavit mortem, tradens & proprium corpus, quamvis naturaliter ipſe vita ſit, & reſurrectio mortuorum. Nam ut mortem ineffabili potentia proculcaret, ac priùs in ſua carne primogenitus ex mortuis fieret, & primitiæ dormientium, viámque faceret humanæ naturæ ad incorruptionis recurſum, gratia Dei,

* *forte* in homine ** *forte* tanquam *** *forte* Deus ſit **** *forte* in carne

Dei, ſicut ſuprà dictum eſt, *pro omnibus guſtavit mortem*, & tertiâ die reſurgens expoliavit infernum. Idcirco quamvis dicatur, quod per hominem facta ſit reſurrectio mortuorum, tamen intelligimus hominem factum verbum, quod ex Deo eſt, & per ipſum mortis imperium fuiſſe deſtructum. Veniet autem temporibus præfinitis, ſicut unus eſt filius, & Dominus in gloria Patris, ut judicet orbem terrarum in æquitate, ſicut ſcriptum eſt. Neceſſariò igitur & hoc adjicimus, annuntiantes enim ſecundùm carnem mortem unigeniti Filii Dei, id eſt, JESU Chriſti, & reſurrectionem ejus, & in cœlos aſcenſionem pariter confitentes, incruentam celebramus in Eccleſiaſticis Sacrificiis ſervitutem, ſic etiam ad myſticas benedictiones accedimus, & ſanctificamur participes Sancti Corporis, & pretioſi Sanguinis Chriſti, omnium noſtrorum Redemptoris effecti; non ut communem carnem percipientes, quod abſit, nec ut viri ſancti facti, & verbo conjuncti, ſicut dignitatis unitatem, aut ſicut Divinam poſſidentes habitationem; ſed ut verè vivificatricem, & ipſius verbi propriam factam. Vita enim naturaliter, ut Deus exiſtens, quia propriæ carni unitus eſt, vivificatricem eam eſſe profeſſus eſt. Et ideò quamvis dicat ad nos: *Amen, amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem;* (a) non tamen eam, ut hominis unius ex nobis æſtimare debemus; quomodo enim juxta naturam ſuam vivificatrix eſſe caro hominis poterit? ſed ut verè propriam eſſe factam, qui propter nos filius hominis & factus, & vocatus. Eas autem voces, quas Salvator noſter in Evangeliis protulit, non in duabus ſubſiſtentiis aut perſonis omninò partimur: non enim duplex eſt, unus Chriſtus, & ſolus, quamvis ex duabus, diverſiſque rebus ad unitatem cognoſcatur individuam coiſſe, ſicut homo, quanquam ex anima conſtans & corpore, non duplex, ſed potius unus eſt, ex utroque. Humanas ergo, Divináſque inſuper voces ab uno Chriſto dictas, animadvertentes, rectè ſentimus, cùm enim Deo digniſſimè loquitur de ſeipſo: *Qui me videt, videt & Patrem.* (*b*) *Ego & Pater unum ſumus:* (*c*) Divinam ejus intelligimus, ineffabilémque naturam, ſecundùm quam unum eſt cum patre ſuo propter unam, eandémque ſubſtantiam, imago, & character, ſplendórque gloriæ ejus exiſtens. Cùm verò humanæ naturæ menſuram nullatenus ignorans, Judæos alloquitur: *Nunc me quæritis occidere hominem, qui veritatem vobis locutus ſum;* (d) Item non minùs eum, qui in ſimilitudine, & æqualitate Patris eſt, Deum verum etiam in menſuris humanitatis ejus cognoſcimus. Si autem neceſſariò creditur, quoniam natura Deus exiſtens, factus ſit caro, immo potiùs homo animatus animâ rationali, quæ cauſa eſt, in ejus (*e*) quilibet vocibus erubeſcat, ſi eas homine dignas effatus eſt? quod ſi ſermones homini congruentes abjicit, juxta nos hominem fieri quis coegit? Cùm verò ſe propter nos ad exinanitionem ſpontaneam miſericorditer inclinaverit, quam ob cauſam dignos exinanitione ſermones effugerit? Uni igitur perſonæ cuncta ejus in Evangelio adſcribemus, uni ſubſtantiæ, verbi ſcilicet incarnati, quia unus eſt Dominus Jeſus Chriſtus, ut ſcriptum eſt: *Appellatum verò Apoſtolum*, (f) *& Pontificem confeſſionis noſtræ*, tanquam ſacrificantem Deo, & Patri fidei noſtræ confeſſionem, qua à nobis ipſis, & ipſi cum Deo Patre inceſſanter offertur. Iterum cùm dicimus, quia ex Deo ſecundùm naturam Filius unigenitus, nec homini præter eum alteri Sacerdotis nomen & officium deputamus: *Factus eſt enim Mediator Dei & hominum*, (g) *& reconciliator ad pacem, ſemetipſum Deo & Patri pro nobis offerens in odorem ſuavitatis.* Ideóque dicebat: *Sacrificium, & oblationem noluiſti*, (h) *holocauſta & pro peccato non tibi placuerunt, corpus autem perfeciſti mihi: tunc dixi, Ecce venio. In capite libri ſcriptum eſt de me, ut faciam Deus voluntatem tuam.* Obtulit enim proprium corpus, non pro ſe, ſed pro nobis in odorem ſuavitatis; nam quâ pro ſe oblatione, vel ſacrificio indigeret ab omni peccato liber, ut Deus exiſtens? quod ſi omnes peccaverunt, & egent gloria Dei, ſecundùm hoc, quod ſumus ad mutabilitatis exceſſum promptiores effecti, & peccatis, ægrotavit humana natura; ipſe verò non ità, ideóque nos gloriæ ejus efficimur: cur erit ultra jam dubi-

(*a*) Joannis VI. (*b*) Joannis XIV. (*c*) Joannis X. (*d*) Joannis VIII.
(*e*) *forte* quibuslibet. (*f*) Hebræos II. (*g*) Hebræos IX. X.
(*h*) Pſalm. XXXIX.

dubium, quod agnus verus pro nobis ſit immolatus? Qui autem dicit, quia ipſum tam pro ſe, quàm pro aliis obtulerit, nullatenus impietatis notam effugiet, cui nil prorſus deliquerit, nec ullum fecerit omnino peccatum, qui egerat oblationes ſuas, nullo ſuo extante facinore, pro quo, ſi eſſet, ſatis admodum convenienter offerret. De ſpiritu quoque, cùm dicit: *Ille me clarificabit*, (i) hoc rectiſſimè ſentientes unum Chriſtum, & Filium, non velut alterius egentem gloriæ, confitemur à Spiritu Sancto gloriam conſecutum. quia Spiritus ejus nec melior, nec ſuperior ipſo eſt: ſed quia humana opera faciens ad demonſtrationem ſuæ Deitatis virtute proprii ſpiritus utebatur. Ab ipſo glorificari dicitur, ſicut unumquemque virtus ſua, vel diſciplina clarificare dicitur. Quamvis enim in ſua ſit ſubſtantia ſpiritus, & intelligatur in perſona proprietas, juxta id, quod quia Spiritus eſt, & non Filius, attamen alienus non eſt ab illo, nam Spiritus appellatus eſt veritatis, veritas Chriſtus eſt, unde & ab iſto ſimiliter, ſicut ex Deo Patre, procedit. Denique hic & ipſe Spiritus etiam per Sanctorum manus Apoſtolorum miracula glorioſa perficiens Dominum glorificavit Jeſum Chriſtum, poſtquam aſcendit in cœlum. Nam creditus eſt Chriſtus, naturâ Deus exiſtens, per Spiritum Sanctum virtutes efficiens, ideóque dicebat: *De meo accipiet, & annuntiabit vobis.* (k) Nequaquam verò participatione alterius, idem Spiritus ſapiens aut potens dicitur, quia per omnia perfectus, & nullo prorſus indigens bono, nam paternæ virtutis, & ſapientiæ, id eſt, Filii, Spiritus creditur; & ideo ipſa re, & ſubſiſtentiæ virtus & ſapientia comprobatur. Igitur, quia Deum carne unitum juxta ſubſiſtentiam ſancta Virgo corporaliter peperit, idcirco eam Dei Genitricem eſſe profitemur, non quod verbi natura exiſtendi principium de carne ſortita ſit. (l) *Erat enim in principio & Deus erat Verbum, & Verbum erat apud Deum*, & ipſe Conditor ſæculorum, Patri coæternus & univerſitatis Creator, ſed, quod ſupra diximus, juxta ſubſiſtentiam ſibi mutuans humanam naturam, nativitatem ſuſtineret ex ipſa corporea vulva, non quod eguerit neceſſario, ut propter ſuam naturam nativitas fieret, quæ eſt in extremis ſæculi facta temporibus, ſed ut ipſas benediceret ſubſtantiæ noſtræ primitias, & dum ipſum carni unitum, mulieri dediſſet, illa, quæ adverſus omne genus humanum, maledictio fuerat prolata, deſineret, nec jam morti noſtra corpora deſtinaret. Illud quoque, quod dictum eſt, *in triſtitia paries filios*, (m) ipſe diſſolvens, verum eſſe monſtraret, quod Prophetæ voce prædixerat: *Abſorpta eſt mors in victoria.* (n) & iterum: *Abſtulit* (o) *Deus omnem lachrymam ab omni facie.* Propter hanc enim cauſam dicimus eum diſpenſatoriè & ipſis benedixiſſe (p) tunc nuptiis in Cana Galilææ, cum Sanctis vocatis Apoſtolis adeſſe dignatus eſt. Hæc ſapere ſumus edocti à Sanctis Apoſtolis, & Evangeliſtis, & ab omni Scriptura divinitus inſpirata. Nec non & à Beatis Patrum confeſſionibus, veritate ſubnixis. His omnibus & tuam religionem concordare, & præter aliquem dolum conſentire jam convenit. Quæ religionem tuam anathematizare neceſſe eſt, huic epiſtolæ noſtræ ſubjecta ſunt.

STATUTA EPHESINI CONCILII *contra hæreſim Neſtorii.*

I. Si quis non confitetur Deum eſſe veraciter Emmanuel, & propterea Dei Genitricem Sanctam Virginem: peperit enim ſecundùm carnem factum Dei verbum, ſecundùm quod ſcriptum eſt: *Verbum caro factum eſt*, anathema ſit.

II. Si quis non confitetur carni ſecundùm ſubſtantiam unitum Dei Patris Verbum, unúmque eſſe Chriſtum cum propriâ carne, eundem ſcilicet Deum ſimul, & hominem: anathema ſit.

III. Si quis in Chriſto dividit ſubſtantiam poſt unitatem, ſolâ eas connexione conjungens, eámque ſecundùm dignitatem, vel etiam authoritatem aut poteſtatem, ac non potiùs conventu, qui per unitatem factus eſt naturalem: anathema ſit.

IV. Si quis perſonis duabus, vel ſubſtantiis eas voces, quæ in Apoſtolicis

(i) Joannis XVI. (k) Joannis X. (l) Joannis I. (m) Geneſ.
(n) Oſee XIII. Paulus I. ad Corinth. XV. (o) (p) Joannis II.

licis & Evangelicis Scriptis continentur, dividit, vel quæ de Christo à Sanctis dicuntur, vel ab ipso; & aliquas quidem ex his velut homini, qui præter Dei verbum specialiter intelligatur, aptaverit, illas autem tanquam Deo dignas, soli Deo Patris verbo deputaverit: anathema sit.

V. Si quis audeat dicere Christum hominem theophoron, id est, Deum ferentem: ac non potiùs Deum esse veraciter dixerit: tanquam Filium per naturam, secundùm quod verbum caro factum communicavit similiter, ut nos, carni, & sanguini: anathema sit.

VI. Si quis dicit Deum esse Christi, Dei Patris verbum, & non magis eundem ipse confitetur Deum simul, & hominem: propterea, quod verbum caro factum est, secundùm scripturas: anathema sit.

VII. Si quis velut hominem Jesum operantem Dei verbo dicit adjutum, & unigeniti gloriam tanquam alteri præter ipsum existenti, tribuit: anathema sit.

VIII. Si quis audet dicere assumptum hominem coadorandum Dei verbo, & conglorificandum & connuncupandum Deum, tanquam alterum cum altero, nam con syllaba semper adjecta hoc cogit intelligi: ac non potiùs unâ supplicatione veneratur Emmanuel, unámque ei glorificationem dependit, juxta quod (q) Verbum caro factum est: anathema sit.

IX. Si quis unum Dominum nostrum Jesum Christum glorificatum dicit à Spiritu Sancto, tanquam qui alienâ virtute visus fuerit per eum, & ab eo accipere efficaciam contra immundos Spiritus, & omnibus Divina signa perficere, ac non potiùs proprium fatetur ejus Spiritum, per quem Divina signa implevit: anathema sit.

X. Pontificem, & Apostolum confessionis nostræ factum esse Christum Divina Scriptura commemorat, obtulit autem semetipsum pro nobis in odorem suavitatis Deo & Patri. Si quis ergo pontificem, & Apostolum nostrum dicit Factum, non ipsum Dei verbum, quando caro factum est, & juxta nos homo, sed velut alterum præter ipsum specialiter hominem ex muliere, aut qui dicit, ut pro se obtulisset semetipsum oblationem, & non potiùs pro nobis solis, quia non eguit oblatione, qui peccatum omnino nescivit: anathema sit.

XI. Si quis non confitetur carnem Domini vivificatricem esse, & propriam ipsius verbi Dei Patris, sed velut alterius præter ipsum, conjuncti eidem per dignitatem, aut quasi Divinam habentis habitationem, ac non potius vivificatricem esse, quia facta est propria verbi cuncta vivificare valentis: anathema sit.

XII. Si quis non confitetur Dei verbum passum in carne, & crucifixum in carne, & mortem in carne gustâsse, factúmque primogenitum ex mortuis, secundum quod vita est, & vivificator ut Deus: anathema sit.

EXPLICIT SANCTUM, ET UNIVERSALE EPHESINUM CONCILIUM PRIMUM.

(q) *Scriptum est*: in Codice Pithoeano & Pelleteriano.

Concilium Ephesinum abest à Codicibus tribus Coloniensibus. WENDELSTINUS in unico ex tribus MS. Codicibus Concilium Ephesinum reperit, & edidit Moguntiæ.

TITULI CANONUM CHALCEDONENSIS (a) CONCILII.

NUMERO XXVII.

I. De Canonibus uniuscujusque Concilii.

II.

(a) Anno Christi CCCCLI. Leonis Papæ XII. quarta Synodus œcumenica in Metropoli Bithyniæ Chalcedone ab VIII. Idus Octobris ad Kalendas Novembris celebrata fuit. Leo Papa Legatos misit Paschasinum & Lucentium Episcopos, Bonifacium & Basilium Presbyteros, inter fuêre Episcopi DCXXX. juxta communem opinionem, ait *Lupus Tomo II. Dissertat. in Concilia pag.* 120. *Edit. ultim.*

II. Quod non oporteat Episcopos, aut quemlibet ex Clero per pecunias ordinari.
III. Quod non oporteat Episcopos, Clericos, & monachos prædia aliena conducere.
IV. De honore Monachis competente, & ut nullus eorum tentet Ecclesiastica aut sæcularia inquietare negotia, nec alienum servum, præter conscientiam Domini ejus, suscipere.
V. Non transmigrandum de civitate in civitatem.
VI. Quod non oporteat absolute quoslibet ordinari.
VII. De Clericis, & Monachis non manentibus in suo proposito.
VIII. De Clericis, qui sunt in Ptochodochiis Monasterii atque martyriis, quæ sub potestate Episcoporum uniuscujusque civitatis existunt.
IX. Quod non oporteat Clericos, habentes adversùs invicem negotia proprium Episcopum relinquere, & ad sæcularia judicia convolare.
X. Quod non liceat Clerico in duarum civitatum Ecclesiis ministrare.
XI. Quod non oporteat egenis Epistolas tribui: honestiores autem commendatitiis litteris approbari.
XII. Ut nequaquam in duos Metropolitanos Provincia dividatur.
XIII. Quod non oporteat peregrinos Clericos sine commendatitiis ministrare.
XIV. Quod non liceat Clerico uxorem sectæ alterius accipere.
XV. De Diaconissis mulieribus.
XVI. De Virginibus.
XVII. De Parochiis.
XVIII. De conjuratione vel conspiratione.
XIX. Quod oporteat per Provincias bis in anno Concilia celebrari.
XX. Quod minimè Clericos transmigrari conveniat
XXI. De Episcoporum aut Clericorum accusatoribus.
XXII. Quod non liceat Clericis post mortem sui Episcopi res ad eum pertinentes diripere.
XXIII. De Clericis, & Monachis, qui præter voluntatem sui Episcopi ad urbem regiam Constantinopolim veniunt.
XXIV. Quod non liceat Monasteria, quæ consecrata sunt, diversoria sæcularia fieri.
XXV. Quod non oporteat ordinationes Episcoporum diu differre.
XXVI. De dispensatoribus singularum Ecclesiarum.
XXVII. De his, qui rapiunt puellas.

INCIPIUNT REGULÆ ECCLESIASTICÆ, PROMULGATÆ (a) à CHALCEDONENSI SANCTO CONCILIO. NUMERO XXVII.

De Canonibus uniuscujusque Concilii.

CAP. I.

Regulas Sanctorum Patrum, per singula nunc usque Concilia constitutas, proprium robur obtinere decrevimus.

Quod non oporteat Episcopos, aut quemlibet ex Clero per pecunias ordinari.

CAP. II.

Si quis Episcopus per pecuniam fecerit ordinationem, & sub pretio redegerit gratiam, quæ non potest vendi, ordinaveritque per pecunias Episcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum, vel quemlibet ex his, qui connumerantur in Clero, aut promoverit per pecunias dispensatorem, aut defensorem vel quenquam, qui subjectus est regulæ, pro sui turpissimi lucri commodo: is, cui hoc attentanti probatum fuerit, proprii gradûs periculo subjacebit. Et qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione, vel promotione, quæ est per negationem facta, proficiat: sed sit alienus (b) à dignitate, vel sollicitudine, quam pecuniis quæsivit. Siquis verò mediator tam turpibus, & nefandis datis, & acceptis

(a) promulgatæ *abest* à Cod. 2. (b) *ea* Cod. 1. 2. 3. sine *à*.

ceptis extiterit: siquidem Clericus fuerit, proprio gradu decidat, si verò Laicus, aut Monachus, anathematizetur.

Quod non oporteat Episcopos, Clericos, & Monachos prædia aliena conducere.

CAP. III.

Pervenit ad Sanctam Synodum, quod quidam, qui in Clero videntur allecti, propter lucra turpia conductores alienarum possessionum fiant, & sæcularia negotia sub cura sua suscipiant: Dei quidem ministerium parvipendentes, sæcularium verò discurrentes domos, & propter avaritiam patrimoniorum sollicitudines sumentes; decrevit itaque sanctum hoc, magnúmque Concilium, nullum deinceps, non Episcopum, non Clericum, vel Monachum, aut possessiones conducere, aut negotiis sæcularibus se miscere: præter pupillorum, nisi (c) forte leges (d) imponantur inexcusabilem curam, aut civitatis Episcopus Ecclesiasticarum rerum sollicitudinem habere præcipiat: aut orphanorum, & viduarum, earúmque, quæ sine ullâ provisione sunt, personarum, quæ maximè Ecclesiastico indigent adjutorio, propter timorem Domini causa deposcat. Si quis autem transgredi de cætero statuta tentaverit, hujusmodi Ecclesiasticis increpationibus subjacebit.

De honore Monachis competente, & ut nullus eorum tentet Ecclesiastica, aut sæcularia inquietare negotia, nec alienum servum præter conscientiam Domini ejus suscipere.

CAP. IV.

Qui verè & sincerè singularem sectantur vitam, competenter honorentur: quoniam verò quidam utentes habitu Monachi, Ecclesiastica negotia, civiliáque conturbant, circumeuntes indifferenter urbes, nec non & Monasteria sibi instituere tentantes, placuit nullum quidem usquam ædificare aut constituere Monasterium, vel Oratorii domum præter conscientiam civitatis Episcopi. Monachos verò per unamquamque civitatem, aut regionem, subjectos esse Episcopo, & quietem diligere, & intentos esse tantummodo jejunio, & orationi, in locis, quibus renunciaverunt sæculo, permanentes. Nec Ecclesiasticis verò, nec sæcularibus negotiis communicent, vel in aliquo sint molesti propria Monasteria deserentes; nisi fortè his præcipiatur propter opus necessarium ab Episcopo civitatis. Nullum verò recipere in Monasteriis servum obtentu Monachi præter sui Domini conscientiam. Transgredientem verò hanc definitionem nostram, excomunicatum esse decrevimus, ne nomen Dei blasphemetur. (e) Veruntamen Episcopum convenit civitatis competentem Monasteriorum providentiam gerere.

Non transmigrandum de civitate in civitatem.

CAP. V.

De his, qui transmigrant de civitate in civitatem, Episcopis, aut Clericis, placuit: ut canones, qui de hac re à Sanctis Patribus statuti sunt, habeant propriam firmitatem.

Quod non oporteat absolutè quoslibet ordinari.

CAP. VI.

Nullum absolutè ordinari debere Presbyterum, aut Diaconum, nec quemlibet in gradu Ecclesiastico; nisi specialiter Ecclesiæ civitatis, aut possessionis, aut Martyrii, aut Monasterii, qui ordinandus est, pronuncietur. Qui verò absolutè ordinantur, decrevit Sancta Synodus, irritam haberi hujuscemodi manûs impositionem, & nusquam posse ministrare ad ordinantis injuriam.

De Clericis, & Monachis non manentibus in suo proposito. CAP. VII.

Qui semel in Clero deputati sunt, aut Monachorum vitam expetiverunt, statuimus nec ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam, sed (f) hoc tentantes, & non agentes pœnitentiam, quo minus redeant ad hoc, quod propter Deum primitus elegerunt: anathematizari.

De Clericis, qui sunt in (g) *Ptochodochiis, Monasteriis, atque Martyriis, quæ sub potestate Episcoporum uniuscujusque civitatis existunt.*

CAP. VIII.

Clerici, qui præficiuntur Ptochodochiis, vel qui ordinantur in Monasteriis, & Basilicis Martyrum, sub Episcoporum,

(c) *si* Codex 1. 2. 3. (d) *imponant* Cod. 1. 2. 3.
(e) *ne nomen Domini blasphemetur.* Cod. 3. nec reliqua hujus Capitis habet.
(f) *aut* Cod. 1. 2. 3. pro *sed.* (g) *Procbdochiis* in titulo & Capite *Cod.* 1. 2. 3.

ſcoporum, qui in unaquaque civitate ſunt, ſecundùm Sanctorum Patrum traditiones, poteſtate permaneant, nec per contumaciam ab Epiſcopo ſuo diſſiliant. Qui verò audent evertere hujuſcemodi formam quocunque modo, nec proprio ſubjiciuntur Epiſcopo; ſiquidem Clerici ſunt, Canonum correptionibus ſubjacebunt, ſi verò Laici vel Monachi fuerint, communione priventur.

Quod non oporteat Clericos, habentes adverſus invicem negotia, proprium Epiſcopum relinquere, & ad ſæcularia judicia convolare.

CAP. IX.

Si quis Clericus adversùs Clericum habet negotium, non deſerat Epiſcopum proprium, & ad ſæcularia percurrat judicia, ſed prius actio ventiletur apud Epiſcopum proprium, vel certè Conſiliarios (*h*) ejuſdem Epiſcopi, apud quos utræque partes voluerint, judicium continebunt. Si quis autem præter hæc fecerit, canonicis correptionibus ſubjacebit. Quod ſi Clericus habet cauſam adversùs Epiſcopum proprium vel adversùs alterum, apud Synodum Provinciæ judicetur. Quod ſi adversùs ejusdem Provinciæ Metropolitanum Epiſcopus, vel Clericus habet querelam, petat primatem Diœceſeos, aut ſedem regiæ urbis Conſtantinopolitanæ, & apud ipſum judicetur.

Quod non liceat Clerico in duarum civitatum Eccleſiis miniſtrare. CAP. X.

Non licere Clericum in duarum civitatum conſcribi ſimul Eccleſiis, & in qua initio ordinatus eſt, & ad quam confugit, quaſi ad potiorem ob inanis gloriæ cupiditatem. Hoc autem facientes revocari debere ad ſuam Eccleſiam, in qua primitùs ordinati ſunt, & ibi tantummodo miniſtrare.

Si verò jam quis translatus eſt ex alia in aliam Eccleſiam; prioris Eccleſiæ, vel Martyriorum, quæ ſub ea ſunt, aut Ptochodochorum, aut Xenodochorum rebus in nullo communicet. Eos verò, qui auſi fuerint poſt diffinitionem magnæ, & univerſalis hujus Synodi quicquam ex his, quæ ſunt prohibita perpetrare, decrevit Sancta Synodus, à proprio hujuſmodi gradu recedere.

Quod oporteat egenis Epiſtolia tribui: honeſtiores autem commendatitiis literis approbari.

CAP. XI.

Omnes pauperes, & indigentes auxilio, cum proficiſcuntur ſub probatione epiſtolis, (*i*) vel Eccleſiaſticis pacificis tantummodò commendare (*k*) decrevimus, & non commendatitiis literis, propter quod commendatitias literas honoratioribus tantummodò præſtari perſonis conveniat.

Ut nequaquam in duos Metropolitanos Provincia dividatur. CAP. XII.

Pervenit ad nos, quod quidam præter Eccleſiaſtica Statuta facientes, convolarunt ad poteſtates, & per pragmaticam formam in duo unam Provinciam diviſerunt: ità ut ex hoc facto duo Metropolitani eſſe videantur in una provincia. Statuit ergo Sancta Synodus de reliquo nihil ab Epiſcopis tale tentari, alioqui qui hoc adniſus fuerit, amiſſioni gradus proprii ſubjacebit. Quæcunque verò civitates literis imperialibus Metropolitani nominis honore ſubnixæ ſunt, honore tantummodo perfruantur, & qui Eccleſiam ejus gubernat Epiſcopus, ſalvis ſcilicet veræ Metropolis privilegiis ſuis.

Quod non oporteat peregrinos Clericos ſine commendatitiis miniſtrare.

CAP. XIII.

Peregrinos Clericos & Lectores in alia civitate præter commendatitias literas ſui Epiſcopi nuſquam penitus miniſtrare debere.

Quod non liceat Clerico uxorem ſectæ alterius accipere. CAP. XIV.

Quoniam in quibuſdam provinciis conceſſum eſt lectoribus, & pſaltis uxorem ducere, ſtatuit Sancta Synodus, non licere cuiquam ex his accipere ſectæ alterius uxorem. Qui verò ex hujuſmodi conjugio jam filios ſuſceperunt, ſiquidem præventi ſunt, ut ex ſe genitos apud hæreticos baptizarent, offerre eos Eccleſiæ Catholicæ communioni conveniet, non baptizatos autem non poſſe ulterius apud hæreticos baptizari, ſed neque copulari debet nuptura hæretico, judæo, vel pagano, niſi fortè promittat, ad orthodoxam fidem ſe perſonam ortho-

(*h*) *conſilio* Cod. 1. 2. 3.
(*i*) *Epiſtoliis* Cod. 1. 2. 3.
(*k*) *commendari* Cod. 3.

orthodoxè copulandam transferre. Si quis autem hanc definitionem Sanctæ Synodi transgressus fuerit, correptioni canonicæ subjacebit.

De Diaconissis mulieribus. CAP. XV.

Diaconissam non ordinandam ante annum quadragesimum, & hanc cum summo libramine. (*l*) Si verò suscipiens manûs impositionem & aliquantum temporis in ministerio permanens, semetipsam tradat nuptiis, gratiæ Dei contumeliam faciens, anathematizetur hujusmodi cum eo, qui eidem copulatur.

De Virginibus. CAP. XVI.

Virginem quæ se Deo Domino consecravit, similiter & monachum non licere nuptialia jura contrahere; quod si hoc inventi fuerint perpetrantes, excommunicentur. Confitentibus autem decrevimus, ut habeat authoritatem ejusdem loci Episcopus, misericordiam, humanitatémque largiri.

De Parochiis. CAP. XVII.

Singularum Ecclesiarum rusticas parochias, vel possessiones (*m*) manere inconcussas illis Episcopis, qui eas retinere noscuntur, & maximè si per tricennium eas absque vi obtinentes sub dispensatione rexerunt: quod si intra tricennium facta fuerit (*n*) de his, vel fiat altercatio, licere eis, qui se læsos asserunt, apud Sanctam Synodum provinciæ de his movere certamen. (*o*) Quod si quis à Metropolitano læditur, apud primatem diœceseos, aut apud Constantinopolitanam sedem judicetur, sicut superiùs dictum est. Si qua verò civitas potestate imperiali novata est, aut si protinus innovetur, civiles dispositiones, & publicas Ecclesiasticarum quoque parochiarum ordines subsequantur.

De conjuratione, vel conspiratione. CAP. XVIII.

Conjurationis vel conspirationis crimen, & ab exteris legibus est omnino prohibitum, multò magis hoc in Dei Ecclesia, ne fiat, admonere conveniet. Si qui ergo Clerici, vel Monachi reperti fuerint conjurantes aut conspirantes, aut insidias ponentes Episcopis, aut Clericis, gradu proprio penitus abjiciantur.

Quod oporteat per Provincias bis in anno Concilia celebrari. CAP. XIX.

Pervenit ad aures nostras, quod in provinciis statuta Episcoporum Concilia minimè celebrentur, & ex hoc plurima negligantur Ecclesiasticarum causarum, quæ correctione indigent; decrevit itaque Sancta Synodus secundùm Canones Patrum, bis in anno Episcopos in idipsum in unaquaque provincia convenire, quo Metropolitanus antistes probaverit, & corrigere singula: si qua fortassis emerserint. Quicunque verò non advenerint Episcopi, resident autem in suis civitatibus, & hoc, dum (*p*) in sua incolumitate consistunt, omnique inexcusabili & necessariâ occupatione probantur liberi, fraterno corripiantur affectu.

Quod minimè Clericos transmigrari conveniat. CAP. XX.

Clericos in Ecclesia ministrantes, sicut jam constituimus, in alterius civitatis Ecclesia statutos fieri non oportet: sed contentos esse in quibus ab initio ministrare meruerunt, exceptis illis, qui proprias amittentes provincias, ex necessitate ad aliam Ecclesiam transierunt. Si quis autem Episcopus post hanc definitionem susceperit Clericum, ad alium Episcopum pertinentem; placuit & suscipientem (*q*) communione privari, donec is, qui migraverat, Clericus ad propriam fuerit regressus Ecclesiam.

De Episcoporum aut Clericorum accusatoribus. CAP. XXI.

Clericos aut Laicos accusantes Episcopos, aut Clericos passim, & sine probatione, ad accusationem recipi non debere, nisi prius eorum discutiatur existimationis opinio.

Quod non liceat Clericis post mortem sui Episcopi res ad eum pertinentes diripere. CAP. XXII.

Non licere Clericis post obitum sui Episcopi res ad eum pertinentes diripere, sicut antiquis quoque est canonibus constitutum. Quod si hoc facere tentaverint, graduum suorum periculo subjacebunt.

(*l*) *fieri* Cod. 1. addit. (*m*) in possessionibus Cod. 1. 2. 3.
(*n*) *fuerit* abest à Cod. 1. 2. 3. (*o*) *movere certamen* abest à Cod. 1. 2.
(*p*) *dum* abest à tribus Codicibus. (*q*) *& susceptum* Cod. 1. 2. 3.

De Clericis & monachis, qui præter voluntatem sui Episcopi ad urbem regiam Constantinopolim veniunt.

CAP. XXIII.

Venit ad aures Sancti Concilii, quod quidam Clerici & Monachi, quibus nil ab Episcopo suo commissum est, est autem quando & communione ab eo privantur, pervenientes ad urbem regiam Constantinopolitanam, in ea diutiùs immorentur, excitantes turbas, & statum Ecclesiasticum commoventes, subvertentes etiam quorundam domos: decrevit Sancta Synodus, hujusmodi primo quidem (*r*) à defensore Constantinopolitanæ Ecclesiæ commoneri, ut egrediantur ab urbe regia, quod (*s*) iisdem negotiis impudenter insistant, etiam nolentes idem defensor expellat, ut ad propria loca perveniant.

Quod non liceat monasteria, quæ consecrata sunt, diversoria sæcularia fieri.

CAP. XIV.

Quæ semel dedicata sunt monasteria, Consilio Episcoporum, maneant perpetuò Monasteria, & res, quæ ad ea pertinent, Monasteriis reservari, nec posse ea ultra fieri sæcularia habitacula: qui verò hoc fieri permiserint, canonum sententiis subjacebunt.

Quod non oporteat ordinationes Episcoporum diu differre. CAP. XXV.

Quoniam quidam Metropolitanorum, quantum comperimus, negligunt commissos sibi greges, & ordinationes Episcoporum facere differunt, placuit Sanctæ Synodo intra tres menses ordinationes Episcoporum celebrari, nisi forte necessitas inexcusabilis præparet tempus dilationis extendi: quod si hoc minimè fecerit, correptioni Ecclesiasticæ subjacebit: veruntamen redditus Ecclesiæ viduatæ penes œconomum ejusdem Ecclesiæ integri reserventur.

De dispensatoribus singularum Ecclesiarum.

CAP. XXVI.

Quoniam in quibusdam Ecclesiis, ut rumore comperimus, præter œconomos Episcopi facultates Ecclesiasticas tractant, placuit omnem Ecclesiam habentem Episcopum habere œconomum de Clero proprio, qui dispenset res Ecclesiasticas secundùm sententiam Episcopi proprii; ità, ut Ecclesiæ dispensatio præter testimonium non sit, & ex hoc dispergantur Ecclesiasticæ facultates, & Sacerdotio maledictionis derogatio procurretur. Quod si hoc minimè fecerit, Divinis Constitutionibus subjaceat. (*t*)

De his qui rapiunt puellas.

CAP. XXVII.

Eos, qui rapiunt mulieres sub nomine simul habitandi cooperantes, aut connibentes raptoribus: decrevit Sancta Synodus, ut siquidem Clerici sunt, decidant gradu proprio, si verò Laici, anathematizentur. (*u*)

(*x*) *SEQUITUR CONSTITUTIO, ET FIDES CHALCEDONENSIS CONCILII. ÆTIUS, ARCHI-DIACONUS CONSTANTINOPOLIS, NOVÆ ROMÆ, LEGIT.*

SAncta, & magna universalis Synodus quæ secundùm gratiam, & Sanctiones piissimorum, Christianorumque (*y*) Imperatorum Valentiniani, & Martiani Augustorum congregata apud Chalcedona, metropolim Bithyniæ provinciæ in Martyrio Sanctæ Martyris Euphemiæ statuit subter adnexa.

Dominus noster, & Salvator Christus notitiam fidei confirmans discipulis suis ait: *Pacem* (z) *meam do vobis, pacem meam relinquo vobis*, ne ullus à proximo suo dissonet in doctrina pietatis, sed æqualiter prædicationem veritatis ostendat. Sed quoniam non quiescit nequissimus Zizania (*a*) stationibus pietatis inspergere, novi aliquid contra veritatem semper inveniens, ob hoc frequenter Dominus noster providens humano generi, piissimum, & fidelissimum Principem ad Zelum fidei suscitavit, & undique Sacerdotii Principes convocavit, quatenus gratiam omnium Domino nostro Jesu Christo operante, ab ovilibus Christi pestem mendacii submoveret. Quod quidem fecimus communi decreto, dogmata

(*r*) *per defensorem* Cod. 2, 3. (*s*) *si* in Cod. 1. 2. 3. (*t*) *subjacebit* tres Codices nostri. (*u*) *Explicit textus Chalcedonensis Concilii.* tres Codices. (*x*) *Incipit* tres Codices. (*y*) *Christianissimorúmque* Cod. 1. 2. 3. (z) Joannis XIV. (*a*) Forte *sationibus*.

ta fugantes erroris, & integram Patrum renovavimus fidem trecentorum decem & octo ſymbolum omnibus prædicantes & tanquam propinquos pietatis hujus conſenſum recipientes Patres adſcripſimus, qui poſtea apud magnam Conſtantinopolim convenerunt centum quinquaginta. Quoniam & ipſi eandem fidem ſubſignaverunt, decernimus (*a*) ſtatutæ ordinem & formam fidei reſervantes nos, (*b*) & quæ apud Epheſum olim facta eſt, Sancta Synodus, cujus præſides fuerunt Sanctæ memoriæ Cæleſtinus, Romanæ urbis antiſtes, & Cyrillus Alexandrinæ Eccleſiæ, præfulgere quidem rectæ, & immaculatæ fidei expoſitionem trecentorum decem, & octo Sanctorum & Beatiſſimorum apud Nicæam, ſub piæ recordationis Conſtantino Principe congregatorum. Obtinere autem etiam centum quinquaginta Sanctorum Patrum apud Conſtantinopolim conſtituta, ad interimendas quidem, quæ tunc emerſerant, hæreſes. Sufficeret quidem ad plenitudinem cognoſcendam pietatis, & confirmationem, prudens hoc, & ſalutare per Dei gratiam ſymbolum: de Patre (*c*) enim, & Filio, & Spiritu Sancto (*d*) doctrinam perfectam edocet, & Domini inhumanationem fideliter accipientibus repræſentat. Sed quoniam lædere prædicationem veritatis conantes, propriis hæreſibus novas voces proferunt, hi quidem myſterium Domini propter nos Divinæ diſpenſationis audentes corrumpere, & matris Dei virginis appellationem recuſant, alii verò confuſionem, permiſtionémque introducunt, & unam naturam carnis, & Deitatis ſtultè confingunt, paſſibilem unigeniti Divinam eſſe naturam confuſione portentoſâ dicentes. Ob hoc illis omnem aditum contra fidem volens claudere præſens nunc ſancta & magna, atque univerſalis Synodus prædicationis hujus ab initio inconcuſſam docens, conſtituit præ cæteris trecentorum decem & octo Sanctorum Patrum fidem manere illæſam. Et propter illos, qui adverſus Spiritum Sanctum pugnant, Monachomenos (*e*) poſterioribus temporibus à Patribus apud Conſtantinopolim CL. congregatis de eſſentia Spiritûs conroborat traditam diſciplinam, quam illi omnibus notam fecerunt: non quaſi deeſſet aliquid præcedentibus inferentes, ſed de Sancto Spiritu ſuam ſententiam promulgantes adverſùs eos, qui veritatem ipſius lædere tentaverunt, Scripturam teſtimoniis roborantes. At verò propter illos, qui myſterium diſpenſationis violare conantur, & purum hominem eſſe, qui ex Sancta Virgine Maria natus eſt, impudentiùs dilirantes, Epiſtolas Beati Cyrilli Eccleſiæ Alexandrinæ præſulis, Synodicas utique literas ad Neſtorium, & ad alios per orientem acceptiſſimas habet, ad convincendas Neſtorii blaſphemias, & ad interpretationem (*g*) ſalutaris ſymboli his, qui pro Zelo Dei (*h*) noſſe deſiderant, quibus etiam ſubjunxit (*i*) Epiſtolam magnæ & ſenioris urbis præſulis Beatiſſimi, & Sancti Epiſcopi Leonis, quæ Scripta eſt ad Sanctæ memoriæ Archiepiſcopum Flavianum, & ad ſenſus peſſimos Eutychetis auferendos; quippe magni illius Petri confeſſionibus congruentem & quandam columnam nobis (*k*) adverſùs prava dogmata jure conjunctam ad confirmationem recti dogmatis. Eos (*l*) autem, qui in dualitate filiorum diſpenſationis convellere Myſterium nituntur, præcepit & illos, qui paſſibilem Deitatem unigeniti auſi ſunt dicere: Sacerdotali munere (*m*) ſubmoveri. Et his, qui in duàbus naturis Chriſti promiſtionem (*n*) aut confuſionem dici æſtimant, repugnandum: vel eos qui cœleſtem, aut alterius eſſe ſubſtantiæ carnem, quæ illi eſt aſſumpta de nobis, formam Dei negantes abjicit. Et qui duas quidem ante unionem naturas Domini fabulantur, unam verò poſt unionem confingunt, anathematizat. Sequentes igitur Sanctos Patres unum, eundémque confiteri filium, & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum conſonâ voce omnes docemus eundem perfectum in Deitate, eundem perfectum in

(*a*) *ſtatui* Cod. 1. 2. 3. (*b*) *noſque* tres Codices. [*c*] *autem* Cod. 1. 2. 3.
(*d*) plenitudinem *Codices tres* omittunt *doctrinam perfectam.*
(*e*) *Machomenos* Cod. 1. 2. 3. aliàs *forte* Macedonianos (*f*) *ac* tres Codices loco *at.*
(*g*) *autem amoris* Cod. 1. 2. 3. (*h*) *pro zelo Dei* abeſt à tribus Codd.
(*i*) *ſubjunxit* abeſt à tribus Codd. (*k*) *nubis* habent Cod. 1. 2. 3.
(*l*) *his, qui in univerſalitatem filiorum diſpenſationem* Cod. 1. 2.
(*m*) *numero* pro munere Cod. 1. 2. 3. (*n*) *per remixtionem* Cod. 3.

in humanitate, Deum verè & hominem verè, eundem ex anima rationali, & corpore, coeſſentialem Patri ſecundùm Deitatem, coeſſentialem nobis eundem ſecundùm humanitatem, per omnia nobis ſimilem abſque peccato, ante ſæcula quidem de Patre genitum ſecundùm Deitatem, in noviſſimis autem diebus eundem propter ſalutem noſtram ex Maria Virgine Theotoco ſecundùm humanitatem unum eundémque Chriſtum Filium Dominum unigenitum, in duabus naturis inconfusè, immutabiliter, indivisè, inſeparabiliter agnoſcendum, nuſquam ſublata eſſentia naturarum propter unionem, magiſque ſalvâ proprietate utriusque naturæ, & unam perſonam, atque exiſtentiam concurrentem, non in duas perſonas partitum, atque diviſum, neque disjunctum: ſed unum, & eundem Filium unigenitum, Deum verbum Jeſum Chriſtum, ſicut ante Prophetæ de eo, & ipſe nos Jeſus Chriſtus erudivit, & Patrum nobis ſymbolum tradidit. His igitur cum omni undique veritate, & diligentia, & ſollicitudine à nobis definitis: ſtatuit Sancta, & univerſalis Synodus, alteram fidem nulli licere proferre vel conſcribere, vel componere, vel ſentire, vel docere aliter. Eos autem, qui auſi ſunt componere fidem alteram, aut proferre, aut docere, aut tradere alterum Symbolum volenti, vel converti, vel ex gentibus ad cognitionem veritatis venire, vel ex judæis, vel hæreſi quacunque: ſi Epiſcopi fuerint, aut Clerici, alienos eſſe Epiſcopos ab Epiſcopatu, & Clericos à Clero: ſi verò Monachi aut Laici fuerint, anathematizari.

ET SUBSCRIPSERUNT UNIVERSI EPISCOPI.

Paſchaſius (o) Epiſcopus, Vicarius Domini mei beatiſſimi, atque Apoſtolici univerſalis Eccleſiæ Papæ Leonis urbis Romæ, Synodo præſidens, ſtatui, conſenſi & ſubſcripſi.

Lucenſis Epiſcopus civitatis Eccleſiæ Auſculanæ, Vicarius Domini mei, beatiſſimi, & Apoſtolici Viri, univerſalis Eccleſiæ Papæ, urbis Romæ Leonis in Synodo græcè lecta ſubſcripſi.

Bonifacius Presbyter Sanctæ Eccleſiæ Romanæ, ſtatui, & ſubſcripſi.

Leontius Romanus Ss.
Anatolius Conſtantinopolitanus Ss.

PROVINCIÆ THRACIÆ. III.

Cyriacus Heraclienſis per Lucianum *aliàs* Peluſianum.
Romanus Eudoxiopolitanus Lucianus Buzes, *aliàs* Byzes.

PROVIN. THRACIÆ ALTERIUS. III.

Erotion Philippopolitanus Sebaſtianus Beryis (p)
Epictetus Berois

PROVIN. DIOCLETIANOPOLI RODOPES. IV.

Baſilius (q) Trajanopolitanus Docimaſius Marodianus
Serenus *aliàs* Cærenus Maximianopolitanus
Marius *aliàs* Macarius Aenuntos

PROVIN. AEMI MONTIS. I.

Jobianus Demectri.

PROVIN. ILLYRII. VII.

Anaſtaſius Theſſalonicenſis per Quintillum Epiſcopum Heraclienſem.
Sozon Philippenſis Dardanius Barlaa
Maximinus Senienſis Nicolaus Strobienſis
Anopatus Thaſſutanus Euſebius Deborotanus (r)

PROVIN. HELLADIÆ. VIII.

Petrus Corinthi Nicetas Megarenſis
Joannes Meſſenenſis Ophelimus Geteas

Atha-

(o) Cod. 1. *Paſchaſinus.* Cod. 2. & 3. non habent nomina ſubſcribentium.
(p) Cod. 1. *Bertis.* (q) *Tiacionopolitanus* Cod. 1. (r) *Deverotanus* Cod. 1.

Athanasius	Opuntunensis	Irenicus	Naupactunensis
Domnus	Plateonensis	Onesimus	Algusanus

PROVIN. SYRIÆ PRIMÆ. IX.

Maximus	Antiochenus	Macarius Laodicensis per Eusebium Presbyterum Antiochenum	
Theoctistus	Beriensis	Gerontius	Seleucensis
Romulus	Chalcedonensis	Petrus	Gabalensis
Marias	Onosatensis, *aliàs* Maras Onothatensis		
Sabas	Paltibensis, *aliàs* Paltinensis		
Vranius	Gabalonienfis		

PROVIN. SYRIÆ SECUNDÆ. I.

Domnus Apamiensis per Mellitum Larissensem.

PROVIN. CILICIÆ PRIMÆ. VIII.

Theodorus	Tarsensis	Matronianus Pompeiopolitanus, per Theodorum Metropolitanum.	
Alexandrus	Sebastensis	Philippus	Adanensis
Hypatius	Zephyrensis	Theodorus	Augustensis
Chrysippus	Malletanus	Sallustius Corycanus (*s*) per Philippum Adanensem.	

PROVIN. CILICIÆ SECUNDÆ. XIX.

Cyrillus	Anazarbensis	Polichronius	Epiphanensis
Joannes	Flaviados	Indemus	Hypenopolitanus
Julianus	Rossutanus, *aliàs* Rossitanus		
Bassianus	Mopsuestiensis, per Sophronium Episcopum Isauriæ.		
Basilius, *aliàs* Balius	Seleuciensis		
Theodorus	Claudiopolitanus	Julianus	Celenderitanus
Joannes	Diocæsariensis	Danihelus	Anagnosti
Epiphanius	Cetestoroensis	Mampreus	Titiopolitanus
Acacius	Antiochensis, *aliàs* Antiochenus		
Leamanditos	Antiochensis per Papam Diaconum		
Ammonius	Latapis	Arlianus Selinuntoniensis, per Paulum Subdiaconum.	
Natalus	Philadelphiæ, *aliàs* Philadelphitanus		
Tyrannus	Germanicensis		

PROVIN. PHOENICES. XIII.

Photinus *aliàs* Photius,	Tyriensis.		
Damianus	Sidonensis, *aliàs* Sinodensis, sed malè.		
Paulus	Ptolemaidos, *aliàs* Ptolemidos		
Olympius	Aratopolitanus	Paulus	Porphyreonius (*t*)
Thomas	Paneadis	Petrus Biblitanus (*u*) per Fotrum Purentanum	
Eustathius	Berithropolitanus	Theodorus	Tripolitanus
Paraclitus	Arcis	Alexandrus	Amparadus
Porphyrius	Batryopolitanus, per Selosium Diaconum, *aliàs* Gelosium		
Phosphorus	Sithrosiadensis, *aliàs* Stosiadensis		

PROVIN. PHOENICES LIBANITIDIS aliàs LIBANITES. VII.

Theodorus	Damascenus	Vranius	Emisiensis
Joseph	Heliopolitanus	Thomas	Eulreopolitanus
Valerius	Laodicensis	Eustathius	Silesaracensis
Jordonis, *aliàs* Jordanis	Arabiensis.		

PROVIN.

(*s*) *Corycutanus* Cod. 1. [*t*] *Prophiritanus* Cod. 1. [*u*] *Biblutanus* Cod. 1.

PROVIN. ARABIÆ. XV.

Conſtantinus	Boſtron	Eulogius	Philadelphienſis
Proclus	Adraonenſis	Theodoſius	Canotaſienſis
Hormiſda	Philippopolitanus	Flaccus Geraſotanus per Conſtantinum Boſtroenſem.	
Auguſtus	Eufratenſis	Stephanus	Hieraſpolitanus
Theodoretus	Samoſatenus	Joannes	Cyropolitanus
Timotheus	Germanienſis	Eultius (*x*)	Doliches
Gavianus, *aliàs* Gavinianus Zeugmatos			
Patritius	Perrenſis	Rufinus	Neocæſarienſis

PROVIN. OSDROENES. VIII.

Nonnus	Caelaba Sedenſis, *aliàs* Zelabaſedenſis		
Gavimas	Marcopolitanus	Joannes	Carron
Habraamus	Caſtrocircon	Danielus	Macedonopolitanus
Damianus	Callinicopolitanus	Sophronius	Conſtantinopolitanus
Joannes	Seracenus, *aliàs* Saracenus		

PROVIN. MESOPOTAMIÆ. VI.

Simeon	Amidenſis	Noe	Zephanenſis
Maras	Azetinenſis, *aliàs* Ezetinienſis		
Zebennos	Martipolitanus, *aliàs* Martiropolitanus		
Gavimas	Inreles	Euſebius	Suphaninenſis

PROVIN. PALÆSTINÆ PRIMÆ. IX.

Juvenalis	Hieroſolymitanus	Glycon Cæſarienſis per Zoſimum Epiſcopum Medinenſem	
Leontius	Aſcalonitanus	Photinus	Dioſpolitanus
Paulus	Antheodonenſis	Heraclius (*y*)	Agathopolitanus
Pancratius	Abiadenſis, *aliàs* Ebiadenſis		
Polychronius	Anepatridenſis	Stephanus	Jamnienſis

PROVIN. PALÆSTINÆ SECUNDÆ. IV. (*z*)

Severianus	Scythopolitanus	Anianus	Capitoliados
Zebinus	Pelleſitanus	Joannes	Gadarenſis (*a*)

PROVIN. PALÆSTINÆ TERTIÆ. VI. (*b*)

Berillus	Elienſis	Aretas	Eluſitanus
Muſonius	Zooronenſis	Martianus	Diotanus
Nuz, *aliàs* Niz	Tyras	Martianus	Gazes

PROVIN. PALÆAS EPIRU. VIII.

Atticus	Nicopolitanus	Marcus	Eurias
Peregrinus	Finicenus	Eutychius	Adrianopolitanus
Claudius	Aſchiamenſis	Soterius	Nesbitanus
Philocteras, *aliàs* Fictectos	Dodonenſis	Joannes	Bruticenſis

PROVIN. METROPOLI EPIRI. IV.

Zenobius	Boſtroenſis	Lucas	Doracienſis
Euſebius	Apollonienſis	Petrus	Ethinienſis

PROVIN. THESSALIÆ. I.

Conſtantinus (*c*)	Demetriados

PROVIN. CRETÆ. V.

Martyrius	Gorginenſis	Gennadius	Enoſitanus
Cyrillus	Subretanus	Eufratos, *aliàs* Eufrates	Eleutherienſis
Demetrius	Laupenſis, *aliàs* Lupenſis		

PROVIN.

[*x*] *Eyoltius* Cod. 1. [*y*] *Practios* Cod. 1. [*z*] *V.* Cod. 1.
(*a*) *Gadarienſis* Cod. 1. (*b*) *VII.* Cod. 1. (*c*) *Demetrias* Cod. 1.

PROVIN. BITHYNIÆ PONTICÆ. (d) V.

Eunomius Nicomedenfis Anaftafius Nicæas
Julianus Cous, aliàs à Co, & Presbyter (e) Archiepifcopi Leontis.
Eleutherius Chalcidos Callinicus Apamenus

PROVIN. GALATIÆ PRIMÆ VII.

Eufebius Ancyranus, aliàs Anquiranus
Julianus Tabianus Meliftoggus Juliopolitanus
Hyperetus Afponotanienfis Acacius Cynnitanus
Leucadius Mnizutanus Euphrafius Galatinenfis

PROVIN. GALATIÆ SECUNDÆ. VII.

Theoctiftus Pefinuntos per Fotium Archidiaconum, aliàs per Foratium
Elpidius Myricenontermis Myfteros Amorii
Aquila Eudoxiados Cyriacus Tronicatenfis
Pius Peteniffenfis Longinus (f) Orciffu

PROVIN. CAPPADOCIÆ PRIMÆ. III. (g)

Gelafius, aliàs Thalaffius Cæfarienfis Mufonius Nyffenus
Firminus Thermis

PROVIN. CAPPADOCIÆ SECUNDÆ. IV.

Patritius Tyanenfis Theodofius Nanziazenfis
Ariftomachus Colonienfis Cyrus Cybiftronenfis

PROVIN. ARMENIÆ PRIMÆ. III.

Joannes Sebaftenfis Cecropius Sebaftianopolitanus
Joannes Nicopolitanus

PROVIN. ARMENIÆ SECUNDÆ. IV.

Conftantinus Melitinenfis Acacius Arimantheus
Adonius Craviffu, per Lothium Presbyterum
Joannes Arcis, aliàs Argis, per Euphronium Presbyterum

PROVIN. PONTIPOLEMONIACI. IV.

Dorotheus Neocæfarienfis, per Photinum Diaconum
Joannes Polemoniacus Gratiadus (h) Ceruffuntelus, aliàs Cefarunthes
Atarbius Trapezuntos

PROVIN. HELLESPONTI. V.

Seleucius Amafenus, aliàs Amarenus
Antonius (i) Amiffenus, per Olympium Diaconum
Paralios Andranoponenfis, per Elpidium Presbyterum
Vranius Iborenfis, per Paulum Presbyterum
Atticus Zenonenfis, aliàs Zelonenfis
Antiochus Synopenus

PROVIN. PAPHLAGONIÆ. V.

Petrus Gagrotanus Aetherius Pompeiopolitanus, per Epiphanium Presbyterum
Renas Lolliopolitanus Polichronius Dedirenfis, aliàs Dadirenfis
Theodorus Soronenfis

PROVIN. NONORIADOS, aliàs HONORIADOS. VI.

Calegorus Claudiopolitanus Theodorus Heraclenfis
Apragmonius Tuitanus Theophilus Adrianopolitanus, per Pelagium Presbyterum.

(d) *Ponticis VI.* Cod. 1. (e) *Presbyteri* Cod. 1. [f] *Longinus* abeft à Cod. 1.
[g] *VII.* Cod. 1. (h) *Ceraffuntanus* Cod. 1. (i) *Antoninus* Cod. 1.

Genethlius	Erantensis per Eulogium presbyterum		
Olympius	prusiadensis, per Modestum presbyterum		

PROVIN. HELLESPONTI ANIANÆ. XI.

Diogenes	Gyzicunctos	Petrus	Dardanensis
Thalassius	pari	David	Adrianensis
Eulalius	pioniensis	Pionius	Troadensis
Stephanus	pimanenus	Theusebius	Ilii
Hermas	Abydensis	Daniel	Lampsacenus
Patritius	Adrianopolitanus		

PROVIN. ASIÆ. XX.

Stephanus	Ephesinus	Ætherius	Smyrnensis
Thomas	Æliocomenus & Valentinianipolitanus		
Eusebius	Clazomenus	Cyriacus Etles, *aliàs* Edes, *aliàs* Adles.	
Mamas	Animetu	Leontius	Magnesiæ majoris
Quintus	Phocensis	Proclus	Alosizenus
Basilius	Paleaspolitanus	Rufinus, *aliàs* Runus Briulonitanus	
Philippus	Neasliletanus	Hesaias	Eleas
Olympius	Evazotanus	Petronius	Myrincus
Hesperus	Epitanensis	Paulinus Perronatanus, *aliàs* perperonotanus.	
Neonius	Nyssenus		
Marcellinus	Metropolitanus	Julianus	Hypepotanus

PROVIN. LYDIÆ. XIII.

Florentius	Sardeonensis	Menecrates	Corasensis
Patritius	Grassensis	Polycarpus	Gabalensis
Paulus	Tripolitanus	Helias	Vendotanus
Consinios	Hierocæsariensis	Amaxios	Selgon, *aliàs* Zelgon
Andreas	Satalenus	Dionysius	Attanensis
Gemellus	Stratonicensis	Altimedos	Eulantensis
Leucius	Apollosieru		

PROVIN. PAMPHYLIÆ. VIII.

Epiphanius	Pergensis	Theophilus	Adriassu.
Neon	Sonisu, *aliàs* Sinisu		
Diodorus	Lysaniensis	Paulus	Poglonensis
Marcellinus	Isindonensis	Macedon	Magidonensis
Maras	Codroylonensis, *aliàs* Godroyionensis		

PROVIN. PAMPHYLIÆ ALTERIUS. XXII.

Amphilotius	Sidensis (*k*)	Gajus	Sucdronensis
Eudoxius	Ellelonensis	Martianus	Corallensis
Eusebius	Cottinensis	Obremus	Caracesiensis
Romanus	Myrrensis	Aristoclitus	Olymponensis
Eudoxius	Comatensis	Palladius	Capitalensis
Cyrinus	Patarensis	Stephanus (*l*)	Lymmirensis
Zenodotus	Telmisu	Cronton Pasitidonensis, *aliàs* Pasittonensis	
Philippus	Barbarensis	Theodorus	Antipollenus
Leontius	Araxenus	Antipatros	Cacumenus
Cratinus	Panormitanus	Andreas	Ptolcotanus
Nicollus	Acrassutanus	Romanus	Bobonensis

PROVIN. LYCAONIÆ. VIII.

Onesiphorus	Iconensis	Neoptolemus	Cronensis
Paulus	Derbensis (*m*)	Plutarchus	Lystron
Eugenius	Canon	Rufus	Sides
Tyrannus	Imadanensis	Ascholias (*n*) Lalandensis, *aliàs* Ladandensis	

PRO-

[*k*] *Sidesensis* Cod. 1. (*l*) *Lymmirensis* Cod. 1. (*m*) *Dernensis* Cod. 1.
(*n*) *Aschalios* Cod. 1.

PROVIN. PISIDIÆ. XVI.

Pergamius	Antiochenus	Eutropius	Adadonenſis
Paulus	Philomedenſis	Longinus	Apamenus
Theoctiſtus	Tyreu	Eorticius	Metropolitanus
Cyrus	Siniandenſis	Libanius	Pallatonenſis
Alexander	Seleucenſis	Olympius	Sozopolitanus
Photianus	Salagaſutanus	Meſſalinus	Laodicenſis
Barrones, *aliàs* Baſſones	Neaſpolitanus		
Florentinus	Adrianopolitanus	Muſonius	Limenenſis
Maximinus	Zozilonenſis		

PROVIN. CARIÆ. (o) XIII.

Cretonianus	Aphrodiſius, *aliàs* Aphrodius		
Dionyſius	Antiochenus	Joannes (p)	
Placalus	Jaſſi	Panias Eriſtonenſis, *aliàs* Ariſtodonenſis	
Dionyſius	Latomenus	Menandros	Heracleus
Eupithius	Stratonicenſis	Joannes	Amazonenſis
Tichanius	Apollonenſis	Theodoretus	Alabandenſis
Joannes	Enidienſis	Calandion	Halicarnaſſenſis, per Paulinum *aliàs* Publianum Presbyterum.

PROVIN. PHRYGIÆ SALUTARIS XII.

Marianus	Sinadenſis (q)	Aquila	Auroclenus
Euſebius	Dorilei	Myros	Bilandenſis, *aliàs* Bilandrenſis
Mocimus, *aliàs* Mozimus	Epſu	Epiphanius	Mardagenſis
Philippus	Lyciados	Cyriacus	Eucarpenſis
Abirtius	Hieropolitanus	Baſilius	Nicolienſis
Euſtochius	Docimii	Strategius	Polibatenſis

PROVIN. PHRYGIÆ PACATIANÆ. XIII.

Nunechius	Laociaſtrimitarias	Danielus	Cadonenſis
Modeſtus (r)	Sebaſtenſis		
Eulalius	Fibrienſis, *aliàs* Sibrienſis		
Matthias	Temeſenſis (s)	Paulus	Ariſtenſis
Charis	Dionyſopolitanus	Gennadius	Acmonenſis
Thomas	Theodoſiopolitanus	Philippus	Agiraſſidenſis
Joannes	Trapezuntinus	Evandros	Diocleæ
Gennadius	Moſinenſis		

PROVIN. JONNESON. IV.

Joannes	Rhodi	Florentius	Mitylenenſis
Euphrotius	Chi	Batrachus	Naxenſis

PROVIN. CYPRI. VII.

Olympius	Conſtantienſis, per Didymum Epiſcopum Lapitenſem		
Epaphroditus	Camaſſenſis	Eliodorus	Amathuntos
Soteras	Theodoſianenſis	Didymus	Lapitenſis, *aliàs* Lapidenſis
Proeuchius	Archenoenſis, *aliàs* Arcenoenſis		
Photinus (t)	Cytrenus		

PROVIN. APHRICÆ. II.

Valerianus	Baſſianenſis	Valerianus	Apher

EXPLICIT (u) *SANCTUM CHALCEDONENSE CONCILIUM.*

(o) *Cæſariæ* Cod. 1. (p) *Aliſdonenſis* Cod. 1. (q) *Sinalidenſis* Cod. 1.
[r] *Dodeſtus* Cod. 1. [s] *Temeſianenſis* Cod. 1. [t] *Phoninus* Cod. 1.
(u) *Expliciunt Canones Chalcedonenſis* Cod. 1.

TITULI CANONUM (a) SARDICENSIS CONCILII.

NUMERO XXI.

I. *De Episcopis, etiam laica communione privandis, qui civitates* (b) *mutaverint.*
II. *Item de iisdem Episcopis, ut si per ambitionem sedem mutaverint, nec in exitu communionem* (c) *laicam consequantur.*
III. *Ut inter discordes Episcopos Comprovinciales antistites audiant, quod si* (d) *damnatus appellaverit Roman. Pontificem, id observandum, quod ipse censuerit.*
IV. *Ut nullus accusati sedem usurpet Episcopi.*
V. *Quando quis debeat à vicinis Provinciæ Episcopis ordinari?*
VI. *De non ordinandis Episcopis per vicos & modicas civitates.*
VII. *De Provinciali Synodo retractanda per vicarios Episcopi urbis Romæ, si ipse decreverit.*
VIII. *Quando, & in quibus causis Episcopi ad Comitatum ire debeant?*
IX. *De Diaconis ad Comitatum dirigendis.*
X. *Quod ad Comitatum pro pupillis & viduis ac necessitatem patientibus sit eundum.*
XI. *Ut, qui in canali sunt Episcopi, euntes ad Comitatum sollicitè discutiant.*
XII. *De his, qui ignorant, quid sit in Synodo constitutum.*
XIII. *De Laicis non temerè faciendis Episcopis.*
XIV. *Quamdiu Episcopus in aliena civitate remoretur?*
XV. *Non liceat Episcopo à sua Ecclesia plus tribus hebdomadibus abesse.*
XVI. *De Clericis à communione summotis, ab alio non recipiendis Episcopo.*
XVII. *De excommunicatis apud vicinos Episcopos audiendis.*
XVIII. *De non sollicitandis Clericis alienis.*
XIX. *De non ordinandis Clericis alienis sinè sui consensu Episcopi.*
XX. *De Presbyteris & Diaconis, qui Thessalonicam veniunt, quantum temporis ibi resideant?*
XXI. *De suscipiendis his, qui persecutionem patiuntur.*

PRÆFATIO (e) EX TERTIO CODICE ANTIQUO.

SUnt etiam Regulæ Ecclesiasticæ, quæ in Aphricanis regionibus frequentissimo Synodali Concilio conscriptæ sunt, quæ quoniam multipliciter, & diversis modis inveniuntur; si ad manus cujuscunque Catholicorum venerint, salvâ & incolumi fide Catholicâ, quæ apud Nicæam Bithyniæ à CCCXVIII. patribus exposita est, & postea iterum in urbe Roma de Spiritu Sancto ab Episcopis salubriter adjecta est, si quid in his rationabile repererit, quod tamen à Sancta, atque Apostolica Ecclesia Romana non discrepet, sequi debebit.

Præterea sunt aliæ XL. Regulæ, quæ per Osium Episcopum Cordubensium currunt, quæ titulantur tanquam. XX. Episcopum apud Sardicam, quæ tamen non apud Græcos, sed apud Latinos magis inveniuntur, sed quoniam de Osii persona mentio facta est, necessariè omnibus Catholicis intimandum est; hunc eundem apud Nicæam Bithiniæ inter Sanctissimos. CCCXVIII. Patres fuisse honorabilem, atque ab Epistolica Sede cum Victore & Joventio Presbyteris destinatum, quique in Hispaniis usque ad tempus Constantii Principis in corpore man-

(a) *Incipiunt Canones Sardicensis* Cod. 1. 2. 3. (b) *mutaverunt* Cod. 1, 3.
[c] *saltem* Cod. 1. 2. 3. [d] *Diaconaties* Cod. 1. 2.
[e] Præfatio hæc non extat in tribus Codicibus MS. Coloniensibus.

mansit. Nam memoratus Constantius: sicut vir eruditissimus *Sulpitius Severus* in Chronicis suis refert, qui diligenti cura complectens nostræ memoriæ dereliquit apud Ariminium Italiæ numerosum utriusque orbis Synodum Episcopalem collegit, & adversus fidem Catholicam vel CCCXVIII. Patrum definitionem Arii cupiens venena revolvere, Ecclesiam Dei Tyrannicâ usurpatione turbavit; denique coacti, vel metu Principis, vel Tauri præfecti præsentia, cui excutio taliter fuerat delegata, ut si major pars Concilii in Arianorum perfidia consentiret, ipse consulatus insignia mereretur: penè omnes qui ibidem fuerunt, Episcopi subscripserunt. Sed postea iterum Divino inspirante præsidio, quàm plurimi agentes pœnitentiam, datis quoque libellis ad Sanctam Ecclesiam, de qua plus necessitate quàm voluntate discesserant, redierunt. Unde & in æternum ab omnibus Catholicis Ariminense Concilium rectè dicitur anathema. Quod si quis dicere neglexerit, Catholicus non est. Hunc ergo Osium, sicut prædictus Sulpitius refert, in longa Synodi disceptatione quoniam ut supra memoratum est; adhuc Constantii temporibus erat in corpore: placuit missâ Episcopali Legatione debere perquiri, utrum in sancta & venerabili Nicæna congregatione, in qua præsens fuerat, Homusion, sicut nos Catholici rectè confitemur unius cum Patre substantiæ Filium: an certè, sicut Ariani obtendunt Homœusion, quod est similis cum Patre substantiæ Filium CCCXVIII. Patres nostri confiteri decrevissent? Qui sive per longam ætatem desipiens, sive certè pro assentatione principis hujusmodi reddidisse perhibetur.

Utramque partem rectè intendere quæ confessa fuerit, sive Homusion, sive Homœusion, cujus sententia, quoniam ità stultè prolata est, ab omnibus Catholicis, etiam ab Arianis uno ore irrisa, atque refutata est. Denique in civitate Corduba, in qua Episcopatum tenuit, post hanc consultationem, sive responsum nomen ejus inter Catholicos Episcopos antecessores, vel decessores ejus minimè recitatur. Sunt hæ Regulæ, quæ per sæpè dictum Osium, & XX. Episcopos currunt salva, & incolumi Fide Catholica, quæ apud eandem Nicæam Bithyniæ à CCCXVIII. patribus exposita est, & postea iterum in urbe Roma de Spiritu Sancto à Catholicis Episcopis salubriter adjectum est. Siquid in his rationabile, qui legit, repererit, quod tamen à Sancta, atque Apostolica Romana Ecclesia non discrepet, sequi debebit:

INCIPIUNT CANONES SARDICENSIS CONCILII. NUMERO XXI.

De Episcopis etiam Laica communione privandis, qui civitates mutaverunt.

CAPUT I.

Osius Episcopus dixit. Non minus mala consuetudo, quàm perniciosa corruptela, funditus eradicanda est: necui liceat Episcopo, de civitate suâ ad aliam transire civitatem. Manifesta est enim causa, quâ hoc facere tentat: cum nullus in hac re inventus sit Episcopus, qui de majore civitate ad minorem transiret. Unde apparet, avaritiæ ardore eos inflammari, & ambitioni servire, & ut dominationem agant. Si omnibus placet, hujusmodi pernicies sævius, & austerius vindicetur, ut nec laicam communionem habeat, qui talis est. Responderunt universi; placet.

Item de iisdem Episcopis, ut si per ambitionem sedem mutaverint, nec in exitu communionem, saltem Laicam, consequuntur.

CAP. II.

Osius Episcopus dixit. Etiam si talis aliquis extiterit temerarius, ut fortassis talem (*f*) excusationem afferens asseveret, quod populi literas acceperit, cùm manifestum sit potuisse (*g*) plures præmio, & mercede corrumpi eos, qui sinceram fidem non habent: ut clamarent in Ecclesia, & ipsum petere viderentur Episcopum. Omnino has fraudes damnandas esse arbitror: ità, ut nec laicam in fine communionem talis accipiat. Si verò (*h*) omnibus placet, statuite, Synodus respondit: placet.

(*f*) *talem* abest à tribus Codicibus nostris.
(*g*) *paucos* Cod. 1. 2. 3.
(*h*) *vobis* pro vero. Cod. 1. 2. 3.

Ut inter diſcordes Epiſcopos Comprovinciales antiſtites audiant, quod ſi damnatus appellaverit Romanum Pontificem, id obſervandum, quod ipſe cenſuerit. CAP. III.

Oſius Epiſcopus dixit. Illud quoque neceſſariò adjiciendum eſt, ut Epiſcopi de ſua provincia ad aliam provinciam, in qua non ſunt Epiſcopi, non tranſeant; niſi fortè à fratribus ſuis invitati; ne videamur januam claudere charitatis. Quod ſi in aliqua provincia aliquis Epiſcopus contra fratrem ſuum Epiſcopum litem habuerit; (*i*) unus de duobus ex alia provincia advocet Epiſcopum cognitorem. Quod ſi aliquis Epiſcopus judicatus fuerit in aliqua cauſa, & putat ſe bonam cauſam habere: ut iterum Concilium renovetur, ſi vobis placet, Sancti Petri Apoſtoli memoriam honoremus, ut ſcribatur ab his, qui cauſam examinarunt, Julio Romano Epiſcopo, & ſi judicaverit renovandum eſſe judicium, renovetur; & det judices. Si autem probaverit talem cauſam eſſe, ut non refricentur ea, quæ acta ſunt, quæ decreverit, confirmata erunt: ſi hoc omnibus placet? Synodus reſpondit: placet.

Ut nullus accuſati ſedem uſurpet Epiſcopi.

CAP. IV.

Gaudentius Epiſcopus dixit. Addendum ſi placet huic ſententiæ, quam plenam Sanctitate protuliſti: (*k*) ut cùm aliquis Epiſcopus depoſitus fuerit eorum Epiſcoporum judicio, qui in vicinis locis commorantur, & proclamaverit agendum ſibi negotium in urbe Roma, alter Epiſcopus in ejus Cathedra poſt appellationem ejus, qui videtur eſſe depoſitus, omninò non ordinetur, niſi cauſa fuerit in judicio Epiſcopi Romani determinata.

Quando quis debeat à vicinis Provinciæ Epiſcopis ordinari. CAP. V.

Oſius Epiſcopus dixit. Si contigerit in una provincia, in qua plurimi fuerint Epiſcopi, unum fortè remanere Epiſcopum, (ille (*l*) verò per negligentiam noluerit ordinare Epiſcopum,) & populi convenerunt, Epiſcopi (*m*) vicinæ provinciæ debent (*n*) illum prius convenire Epiſcopum, qui in ea provincia moratur; & oſtendere, quod populi petant ſibi rectorem; & hoc juſtum (*o*) eſt, ut & ipſi veniant, & cum ipſo ordinent Epiſcopum. Quod ſi conventus literis tacuerit, & diſſimulaverit, nihilque reſcripſerit, ſatisfaciendum eſſe populis, ut veniant ex vicina Provincia Epiſcopi, & ordinent Epiſcopum.

De non ordinandis Epiſcopis per vicos, & modicas civitates. CAP. VI.

Licentia verò danda non eſt ordinandi Epiſcopum, aut in vico aliquo, aut in modicâ civitate, cui ſufficit unus presbyter, quia non eſt neceſſe ibi Epiſcopum fieri, ne vileſcat nomen Epiſcopi, & authoritas. Non debent illi ex alia Provincia invitati facere Epiſcopum: niſi aut in his civitatibus, quæ Epiſcopos habuerunt, aut ſi qua talis, aut tam populoſa eſt civitas, quæ meretur habere Epiſcopum; Si hoc omnibus placet? Synodus reſpondit: placet.

De Provinciali Synodo retractandâ per vicarios Epiſcopi urbis Romæ, ſi ipſe decreverit.

CAP. VII.

Oſius Epiſcopus. Placuit autem, ut ſi Epiſcopus accuſatus fuerit, & judicaverint congregati Epiſcopi regionis ipſius, & de gradu ſuo eum dejecerint, ſi appellaverit, qui dejectus eſt, & confugerit ad Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ, & voluerit ſe audiri; ſi juſtum putaverit, ut renovetur (*p*) judicium, vel diſcuſſionis examen, ſcribere his Epiſcopis dignetur, qui in finitima & propinqua provincia ſunt, ut ipſi diligenter omnino requirant, & juxta fidem veritatis definiant. Quod ſi is, qui rogat cauſam ſuam iterum audiri, deprecatione ſuâ moverit Epiſcopum Romanum, ut è latere ſuo presbyterum mittat; erit in poteſtate Epiſcopi, quid velit, & quid æſtimet. Et ſi decreverit, mittendos eſſe, qui præſentes cum Epiſcopis judicent, habentes ejus authoritatem, à quo deſtinanti ſunt; erit in ſuo arbitrio; ſi verò crediderit Epiſcopos ſufficere, ut negatio terminum imponant, faciet, quod ſapientiſſimo conſilio judicaverit.

Quan-

(*i*) *ne* interponitur in tribus noſtris.
(*k*) *extuliſtis* pro *protuliſtis* Cod. 1. 2. 3.
(*l*) Hoc comma omiſſum in Cod. 1. 2.
(*m*) *Epiſcopos* Cod. 1. 2. 3.
(*n*) *debere* Cod. 1. 2. 3.
(*o*) *eſſe* Cod. 1. 2. 3.
(*p*) *examen* LOCO judicium, Diſcuſſionis examen Cod. 1. 2. 3.

Quando, & in quibus causis Episcopi ad comitatum ire debeant. CAP. VIII.

Osius Episcopus dixit. Importunitates, & nimia frequentia, & injustæ petitiones fecerunt, nos non tantam habere vel gratiam vel fiduciam, dum quidam non cessant ad Comitatum ire Episcopi, & maximè Aphri, qui, sicut cognovimus, Sanctissimi fratris & Coepiscopi nostri Grati salutaria consilia spernunt, atque contemnunt: ut non solùm ad Comitatum multas & diversas, Ecclesiæ non profuturas, proferant causas, ùt fieri solet, aut oportet, aut pauperibus, aut viduis, aut pupillis subveniatur, sed & dignitates sæculares, & administrationes quibusdam postulant. Hæc itaque pravitas olim non solum murmurationes, sed & scandala excitat. Honestum est autem, ut Episcopi intercessionem his præstent, qui iniqua vi opprimuntur, aut si vidua affligatur, aut pupillus expolietur. Si tamen isthæc nomina justam habent causam, aut petitionem. Si vobis ergo fratres charissimi, placet, decernite, ne Episcopi ad Comitatum accedant, nisi fortè hi, qui religiosi Imperatoris literis vel invitati vel vocati fuerint. Sed quoniam sæpè contingit, ut ad misericordiam Ecclesiæ confugiant, qui injuriam patiuntur, aut qui peccantes in exilio vel insulis damnantur, aut certè quamcunque sententiam suscipiunt, subveniendum est his, & sine dubitatione petenda indulgentia, hoc ergo decernite, si vobis placet, universi dixerunt. Placet; constituatur.

De Diaconis ad Comitatum dirigendis.

CAP. IX.

Osius Episcopus dixit. Hoc quoque providentia vestra tractare debet, qui (*q*) decrevistis, ne Episcoporum improbitas nitatur, ut ad comitatum pergant. Quicunque ergo, qualis superiùs memoravimus preces habuerint, vel acceperint, per Diaconum suum mittant, quia persona ministri invidiosa non est, &, quæ impetraverit, celeriùs poterit referre, & hoc consequens esse videtur, ùt de qualibet Provincia Episcopi ad eum fratrem & coepiscopum nostrum preces mittant, qui in Metropoli consistit, ut illi (*r*) & Diaconum ejus, & supplicationes destinet tribuens commendatitias epistolas pari ratione ad fratres & Cœpiscopos nostros, qui in illo tempore in his regionibus, & urbibus morantur, in quibus fœlix, & beatus Augustus rempublicam gubernat. Si verò habet Episcopus amicos in palatio qui cupit aliquid, quod tamen honestum est, impetrare, non prohibetur per Diaconum suum rogare, ac significare his, quos (*s*) scit benignâ intercessione sibi absenti posse præstare.

Quod ad Comitatum pro pupillis & viduis, ac necessitatem patientibus sit eundum.

CAP. X.

Si (*t*) verò Romam venerint, sicut dictum est Sanctissimo fratri, & Coepiscopo nostro Romanæ Ecclesiæ preces, quas habent, tradant: ut & ipse prùis examinet, si honestæ, & justæ sunt, & præstet diligentiam, atque sollicitudinem, ut ad Comitatum perferantur. Universi dixerunt placere sibi, & honestum esse consilium.

Alipius Episcopus dixit. Si propter pupillos & viduas, vel laborantes, qui causas (*u*) iniquas habent, susceperint peregrinationis incommoda: habebunt aliquid rationis, nunc verò, cùm ea postulent præcipuè, quæ sine invidia hominum, & sine reprehensione esse non possunt, non necesse est ire ad Comitatum.

Ut, qui in Canali sunt Episcopi, euntes ad comitatum sollicitè discutiant.

CAP. XI.

Gaudentius Episcopus dixit. Ea, quæ salubriter præmonuistis (*x*) convenientia, & æstimatione omnium, & Deo placitura, & hominibus, tenere hanc firmitatem possunt, si metus huic sententiæ conjungatur. Scimus enim, & ipsi sæpissimè propter paucorum impudentiam religiosum Sacerdotale nomen fuisse reprehensum. Si igitur aliquis contra omnium sententiam nisus voluerit ambitioni magis placere, quàm Deo; is debet scire, causis redditis, honorem dignitatémque se amissurum, quòd ità demùm compleri poterit, si unusquisque nostrum, qui in carnali constitutus est, cùm progredientem Episcopum viderit, inquirat transitum ejus, causas videat, quò tendat, agnoscat, & siquidem

(*q*) *quia* Cod. 3. (*r*) *ille* Cod. 1. 2. 3. (*s*) *quod* Cod. 1. 2.
(*t*) *qui* pro si. (*u*) *non* (*x*) *providistis*

dem eum invenerit ire ad Comitatum, requirat & illud, quod ſuperiùs comprehenſum eſt, niſi fortè invitatus eſt, ut ei facultas eundi permittatur. Si verò, ut ſuperiùs memoravit Sanctitas veſtra, propter deſideria, & ambitiones ad comitatum pergat, neque in literis ejus ſcribatur, neque in communione recipiatur. Si vobis placet, omnium ſententia confirmari debet. Univerſi dixerunt honeſtum eſſe, & placere ſibi hanc conſtitutionem.

De his, qui ignorant, quid ſit in Synodo conſtitutum. CAP. XII.

Oſius Epiſcopus dixit. Sed & moderatio neceſſaria eſt, dilectiſſimi fratres, ne ſubitò adhuc aliqui neſcientes, quid decretum ſit in Synodo, veniant ad civitates eas, quæ in canali ſunt. Debet ergo Epiſcopus civitatis ipſius admonere eum, & inſtruere, & ex eo loco Diaconum ſuum mittat: admonitus ipſe tamen redeat in Parochiam ſuam.

De Laicis non temerè faciendis Epiſcopis. CAP. XIII.

Oſius Epiſcopus dixit. Et hoc neceſſarium arbitror ut diligentiſſimè tractetis: ſi fortè aut dives, aut ſcholaſticus de foro, aut ex adminiſtratore Epiſcopus fuerit poſtulatus: ut non priùs ordinetur nisì ante, & lectoris munere, & officio Diaconi aut Presbyteri fuerit perfunctus: & ità per ſingulos Gradus, ſi dignus fuerit, aſcendat ad culmen Epiſcopatûs. Poteſt enim per has promotiones, quæ habebunt utique prolixum tempus, probari, quâ fide ſit, quâ modeſtiâ quâ gravitate, & verecundiâ. Et ſi dignus fuerit probatus, Divino Sacerdotio illuſtretur; quia conveniens non eſt, nec ratio, vel diſciplina patitur, ut temerè, & leviter ordinetur aut Epiſcopus, aut presbyter, aut Diaconus, qui neophytus eſt. Maximè cum & Magiſter gentium, Beatus Apoſtolus, ne hoc fieret, denunciâſſe, & prohibuiſſe videatur. Sed hi, quorum per longum tempus examinata ſit vita, & merita fuerint comprobata.

Quamdiu Epiſcopus in aliena civitate remoretur? CAP. XIV.

Oſius Epiſcopus dixit. Et hoc quoque ſtatuere debetis, ut ex alia civitate cùm venerit ad aliam civitatem, vel ex Provincia ſua ad aliam Provinciam, & ambitioni magìs, quàm devotioni ſerviens voluerit in alienâ civitate multo tempore reſidere: Fortè enim evenit, Epiſcopum loci non eſſe tam inſtructum, neque tam doctum. Is verò, qui advenit, incipiat contemnere eum, & frequenter facere ſermonem, ut dehoneſtet, & infirmet illius perſonam; ità ut hac occaſione non dubitet relinquere adſignatam ſibi Eccleſiam, & tranſeat (*a*) ad alienam. Definite ergò tempus, quia & non recipi Epiſcopum inhumanum eſt, & ſi diutiùs reſideat, pernicioſum eſt: hoc ergo ne fiat, providendum eſt. Memini autem ſuperiore Concilio, fratres noſtros conſtituiſſe, ut, ſiquis laicus in ea, in qua commoratur, civitate tres Dominicos dies, id eſt, per tres ſeptimanas, non (*b*) celebrâſſe conventum, communione privetur. Si hæc circa laicos conſtituta ſunt, multò magìs Epiſcopo nec licet, nec decet, ſi nulla ſit tam gravis neceſſitas, quæ detineat, ut amplius à ſuprà ſcripto tempore abſens ſit ab Eccleſia ſua. Univerſi dixerunt, placere ſibi.

Ne liceat Epiſcopo à ſua Eccleſia plus tribus hebdomadibus abeſſe. XV.

Oſius Epiſcopus dixit. Quia nihil prætermitti oportet, ſunt quidam fratres, & Coepiſcopi noſtri qui non (*c*) eam civitatem (*d*) poſſident, in qua videntur Epiſcopi eſſe conſtituti, vel certè quòd (*e*) parvam rem illic habeant; Alibi autem idonea prædia habere cognoſcuntur, vel affectionem proximorum, quibus indulgeant, hactenus permitti eis oportet, ut accedant ad poſſeſſiones ſuas, & diſponant, vel ordinent fructum laboris ſui; ut poſt tres Dominicos, id eſt, poſt tres hebdomadas, ſi morari neceſſe eſt, in ſuis potius fundis morentur. Aut ſi eſt proxima civitas, in qua eſt Presbyter, ne ſine Eccleſia videatur facere diem Dominicum, illuc accedat: ut neque res domeſticæ per abſentiam ejus, detrimentum ſuſtineant, & non frequenter veniendo ad civitatem, in qua Epiſcopus moratur, ſuſpicionem jactantiæ & ambitionis evadat. Univerſi dixerunt, placere ſibi.

De

(*a*) *tranſire* Cod. 3. (*b*) *celebrâſſet* Cod. 1. 2. 3. (*c*) *in ea civitate* Cod. 1. 2.
(*d*) *poſſident* omiſſum Cod. 1. 2. (*e*) *quod* omiſſum in tribus noſtris.

De Clericis à communione summotis, ab alio non recipiendis Episcopo. CAP. XVI.

Osius Episcopus dixit. Hoc quoque omnibus, ut sive Diaconus, sive Presbyter, sive quis Clericorum ab Episcopo suo communione fuerit privatus, & ad alterum perrexerit Episcopum, & sciverit, ad quem confugit, eum ab Episcopo suo fuisse abjectum; non oportet, ut ei communionem indulgeat; quod si fecerit, sciat se convocatis Episcopis causas esse dicturum. Universi dixerunt, hoc statutum & pacem servabit, & concordiam custodiet.

De excommunicatis apud vicinos Episcopos audiendis. CAP. XVII.

Osius Episcopus dixit. Quod me adhuc movet, reticere non debeo, si Episcopus, qui (*f*) fortè iracundus (quod esse non debet) & asperè commovetur adversùs Presbyterum, sive Diaconum suum, & exterminare eum de Ecclesia voluerit, providendum est, ne innocens damnetur, aut perdat communionem, & ideo habeat potestatem is, qui abjectus est ut Episcopos finitimos interpellet, & causa ejus audiatur, ac diligentiùs tractetur, quia non oportet ei negare audientiam roganti, & ille Episcopus, qui justè, aut injuste eum abjecit, patienter accipiat, ut negotium discutiatur, ut vel probetur sententia ejus à plurimis vel emendetur. Tamen priusquam omnia diligenter & fideliter examinentur, eum, qui fuerit à communione (*g*) separatus, ante cognitionem nullus debet præsumere, ut eum communione societ. Hi verò, qui conveniunt ad audiendum, si viderint Clericorum esse fastidium, & superbiam; quia jam non decet, ut Episcopus injuriam, vel contumeliam patiatur, severioribus eos verbis castigent, ut obediant honesta præcipienti Episcopo, qui (*h*) sicut ille Clericis Syncerum exhibere debet amorem charitatis, ità quoque vicissim ministri infucata debent Episcopo suo exhibere obsequia.

De non sollicitandis Clericis alienis. CAP. XVIII.

Januarius Episcopus dixit. Illud quoque statuat Sanctitas vestra, ut nulli Episcopo liceat, alterius Episcopi civitatis ministrum Ecclesiasticum sollicitare, & in suis Parochiis ordinare. Universi dixerunt: placet, quia ex his contentionibus solet nasci discordia, & ideo prohibet omnium sententia, ne quis hoc facere audeat.

De non ordinandis Clericis alienis sinè sui consensu Episcopi. CAP. XIX.

Osius Episcopus dixit. Et hoc universi constituimus, ut quicunque ex alia Parochia voluerit alienum ministrum sinè consensu Episcopi ipsius, & sine voluntate ordinare, non sit rata ordinatio ejus. Quicunque autem hoc usurpaverit, à fratribus, & Coepiscopis nostris & admoneri debet, & corrigi.

De Presbyteris & Diaconis, qui Thessalonicam veniunt, quantum temporis ibi residebant? CAP. XX.

Aetius (*i*) Episcopus dixit. Non ignoratis, quanta & qualis sit Thessalonicensium civitas, sæpè ad eam veniunt ex aliis regionibus Presbyteri & Diaconi, & non sunt contenti brevi tempore morari, & aut resident ibi, & aut certè vix post longa spatia, ad sua redire coguntur. Universi dixerunt: ea tempora, quæ constituta sunt circa Episcopos, & circa has personas, observari debent.

De suscipiendis his, qui persecutionem patiuntur. CAP. XXI.

Osius Episcopus dixit. Suggerente fratre, & Coepiscopo nostro Olympio, etiam hoc placuit; ut, si aliquis vim perpessus est, & iniquè expulsus, pro disciplinâ, & Catholica confessione, vel pro defensione veritatis, effugiens pericula, innocens, & devotus ad aliam venerit civitatem, non prohibeatur immorari, quamdiu aut redire possit, aut injuriâ ejus remedium acceperit; quia durum est eum, qui persecutionem patitur, non recipi; etiam & larga benevolentia, & humanitas ei est exhibenda. Omnis Synodus dixit, universa, quæ constituta sunt, Catholica Ecclesia in universo orbe diffusa custodiet.

(*f*) *quis* Cod. 2. 3. (*g*) *communioni* Cod. 1. 2. 3. (*h*) *quia* omnes tres.
(*i*) *Olympius* Cod. 2. pro Aëtius.

ET SUBSCRIPSERUNT, (k) *QUI CONVENERANT.*

Osius	ab Spania	Cordubensis
Vincentius	de Capua Legatus S. Ecclesiæ Rom. ab Spadoniis	
Florentinus	de Emerita	
Costus (*l*)	ab Spaniis	de Cæsar-Augusta
Maximus	à Tuscia	
Porphyrius	à Macedonia	de Philippis
Eutherius	à Proica	de Candos
Moystus	à Thessalia	de Thebis
Dioscorus	de Thracia	de Thracia
Lucius	de Thracia	de Caniopoli
Evagrius	à Macedonia	de Heraclianopoli
Zosymus	à Bacacia	de Ligmedo
Diodorus	ab Asia	de Tenedo
Aetius	à Macedonia	de Thessalonica
Parigorius	à Dardania	de Seupis
Athanasius	Alexandriæ	
Jonas	à Macedonia	de Partecopoli
Macedonius	à Dardania	de Vlpianis
Fortunatianus	Aquilegiensis	
Heliodorus	de Nicopoli	
Arius	à Palæstina	
Chocras	ab Achaia	
Stercoreus	de Canusia	
Martyrius	ab Achaia	de Neapoli
Severus	Ravennensis	
Protasius	Mediolanensis	
Verissimus	à Gallia	de Lugduno
Palladius	à Macedonia	de Dio
Alexander	ab Achaia	de Ceporisma
Tihius (*m*)	ab Asia	de Metonis
Annianus	ab Spania	de Cessalona
Calipodius	Depolitanus (*n*) Legatus S. Ecclesiæ Rom.	
Domitianus	ab Spadoniis	de Asturica
Prætextatus	ab Spaniis	de Bareilona
Bassus	à Macedonia	de Diocletianopoli
Marcellus	à Machedonia	de Ancyra
Asclepius	ab Achaia	de Serdica *aliàs* Palæstina
Protogenes	à Thessalia, *aliàs* ab Achaia	de Gaza Serderdica
Hymenæus	à Thessalia	Separata, *aliàs* de Phrata
Item Lucius	ab Italia	de Verona
Julius	à Bacacia	de Tebessem
Athenodorus	à Bacacia	de Blacèna
Alexander	à Thessalia	de Larissa
Vitalis	ab Achaia	de Aquiripensis
Triphon	ab Achaia	de Macarce
Gaudentius	ab Achaia	de Naiso
Alypius	ab Achaia	de Megaris
Calunis	ab Achaia	Ripensi de Castra
Postarcus (*o*)	ab Achaia	de Patris
Eutherius	ab Pannonia	
Asturius	de Arabia	
Dias	à Posibus	
Irenæus (*p*)	ab Achaia	de Secoro

Diony-

(*k*) Codex 2. non habet nomina: Codex 3. paucissima. (*l*) *Custus* Cod. 1. & 3.
(*m*) *Tychius* Cod. 1. (*n*) *Neapolitanus.* (*o*) *Protarcus* Cod. 1. (*p*) *Hierenius* Cod. 1.

Dionyſius	ab Achaia	de Elide
Urſatius	ab Italia	de Brixia
Marcus	ab Aſia	de Sciſcia
Valens	ab Achiarpenſod	Scythopolitanus
Gerontius	à Macedonia	de Brebi
Eutychius	ab Achaia	
Alexander	ab Achaia	de Moreniis

ET CÆTERI.

ET SUBSCRIPSERUNT OMNES EPISCOPI DIVERSARUM PROVINCIARUM, VEL CIVITATUM. Numero CXXI.

EXPLICIUNT CANONES CONCILII SARDICENSIS.

TITULI (*a*) CANONUM CONCILII CONGREGATI APUD CARTHAGINEM.

NUMERO XXXIII.

I. Ut, quæ in Nicæno Concilio ſtatuta ſunt omnimodo conſerventur.
II. De Trinitate prædicanda.
III. De continentia.
IV. De diverſis Ordinibus ab uxoribus abſtinendis.
V. De avaritia.
VI. Ut Chriſma à Presbyteris non fiat.
VII. De his, qui in periculo poſiti reconciliantur.
VIII. De his, qui in accuſationem majoris natu veniunt, & ut Epiſcopum nulli criminoſo liceat accuſare.
IX. De his, qui merito facinorum ſuorum ab Eccleſiæ Congregatione pelluntur.
X. De Presbyteris, qui à propriis corripiuntur Epiſcopis.
XI. Siquis Presbyter contra Epiſcopum ſuum inflatus Schiſma fecerit, anathema ſit.
XII. Siquis Epiſcopus abſque tempore Synodi in crimine detentus fuerit, à XII. Epiſcopis audiatur.
XIII. Ut non liceat Epiſcopum, niſi à plurimis ordinari, ſed ſi neceſſitas fuerit, vel à tribus ordinetur Epiſcopis.
XIV. Ut de Tripoli unus Epiſcopus in legationem veniat, vel ut Presbyter ibidem à quinque Epiſcopis audiatur.
XV. De diverſis ordinibus Eccleſiæ ſervientibus; ut ſiquis cauſam criminis incurrerit, & abnuerit judicium Eccleſiaſticum, debeat periclitari, & ut filii Sacerdotum ſpectacula ſæcularia non adeant.
XVI. Ut nullus Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus conductor exiſtat, & ut Lectores uxores accipiant, & Clerici abſtineant ab uſuris, & quo tempore vel ipſi vel virgines conſecrentur?
XVII. Ut unaquæque Provincia propter longinquitatem Primatem habeat proprium.
XVIII. Siquis Clericus ordinatur, moneri debet conſtituta ſervare, & ut corporibus defunctorum Euchariſtia non detur, nec baptiſma; & ut per ſingulos annos per omnes Provincias ad Concilium Metropolitani conveniatur.
XIX. Ut ſiquis Epiſcopus accuſatur, ad primatem ipſius Provinciæ cauſa deferatur.
XX. De Presbyteris, vel Clericis accuſatis.
XXI. Ut filii Clericorum in matrimonio non jungantur hæreticis.
XXII. Ut Epiſcopi, vel Clerici in eos, qui Catholici non ſunt, nihil conferant.
XXIII. Ut Epiſcopi trans mare non proficiſcantur.
XXIV. Ut præter Scripturas Catholicas nihil in Eccleſia legatur.
XXV. De Epiſcopis, vel ſequentibus Ordinibus, qui Sacroſancta Myſteria contrectant, placuit ab uxoribus contineri.

(*a*) *Incipiunt Canones Carthaginenſes* Cod. 1, 2.

XXVI. Ut tres Ecclesiæ nemo distrahat.
XXVII. Presbyteri & Diaconi in graviore culpa convicti manus impositionem tanquam laici, nequaquam suscipiant.
XXVIII. Presbyteri & Diaconi, vel Clerici, qui causa sua ad transmarina putaverint appellandum; in communione minimè suscipiantur.
XXIX. Siquis excommunicatus ante audientiam communicare præsumpserit, ipse in se damnationem protulit.
XXX. De accusato vel accusatore.
XXXI. Siqui Clerici ab Episcopis suis promoti contempserint, nec illic maneant, unde recedere noluerunt.
XXXII. Siquis Clericorum pauper promotus in ordine postea habuerit aliquid, Ecclesiæ potestati subjaceat.
XXXIII. Ut Presbyteri rem Ecclesiæ, in qua sunt constituti, non vendant, & nulli Episcopo liceat rem tituli matricis Ecclesiæ usurpare.

INCIPIUNT CANONES SYNODI
CARTHAGINENSIS. (*b*)

POst Consulatum Gloriosissimorum Imperatorum Honorii XII. & Theodosii VIII. Augustorum V. (*d*) Kal. Junii Carthagine, in Secretario Basilicæ Faustæ (*e*) cum Aurelius Papa, unà cum Valentino, primæ sedis provinciæ Numidiæ, Faustino Ecclesiæ Potentiæ, provinciæ Italiæ Piceni, Legato Ecclesiæ Romanæ: Sed & Legatis diversarum Provinciarum Aphricanarum, id est, Numidiarum, Byzacenæ, Mauritaniæ Cæsariensis, sed & Tripolim, & Vincentio Colositano, Fortunatio, & cæteris Episcopis provinciæ Proconsularis residentibus CCXVII. nec non Philippo, & Asello Presbyteris atque Legatis Romanæ Ecclesiæ concedisset, adstantibus Diaconis; Aurelius Episcopus dixit. Post diem præstitutam Concilii, ut recordamini Fratres Beatissimi, multa flagitata sunt, exspectantes Fratres nostros, qui nunc ad præsentem Synodum Legati adveniunt, quæ gestis necesse est sociantur, quæ de re Domino Deo nostro de tantæ Congregationis cætu gratias referimus. Super est, ut tam Exemplaria Nicœni Concilii, quæ nunc habemus, & à Patribus constituta sunt, quàm etiam hìc à decessoribus nostris eandem Synodum firmantes, vel quæ secundùm (*f*) formam per omnes Clericorum gradus à summo usque ad ultimum salubriter ordinata sunt, in medio proferantur. Ab universo Concilio dictum est: Proferantur.

Daniël Notarius recitavit. Nicæni Concilii fidei (*g*) professio, vel statuta ità se habent, & cùm diceret Faustinus Episcopus plebis Potentianæ, provinciæ Italiæ Piceni, Legatus Romanæ Ecclesiæ dixit. Injuncta nobis sunt à Sede Apostolica aliqua per Scripturam, aliqua etiam in mandatis, cum vestra beatitudine tractanda, sicuti & gestis superioribus meminimus, hoc est, de Nicænis Canonibus, ut conserventur & constituta eorum, & consuetudo quia & aliqua ordine, & Canone tenentur, aliqua consuetudine firmata sunt. De his ergo primitus si placet beatitudini vestræ tractemus, & postea cætera, quæ acta, vel inchoata sunt, inserta, firmabuntur, ut & ad sedem venerandam rescriptis vestris intimare possitis, ad quæ nos ammonuisse

Tituli Canonum præmissi absunt à nostris tribus Codibus.
Præfatio *post consulatum* abest à Cod. 2.

(*b*) Edimus Canones Concilii Carthaginensis, eo ordine & numero, quo MS. Codices antiquissimi Dionysii exigui eos referunt. Annus post consulatum Honorii XII. & Theodosii VIII. est annus Christi CCCCXIX. quo anno *sextum* Carthagine Concilium habitum fuit. Quinque Concilia ante hunc annum Carthagine, & in aliis Africæ locis celebrata fuere. Crabbius, Surius, Binius, & recentissimè Schelestrateus *in Dissertatione de Ecclesia Africana* conati sunt Canones hos à Dionysio coacervatos ad suos annos Consules, Episcopos & Synodos sigillatim referre, sed parum profecerunt: Certum hoc, quod multarum Synodorum Canones ad Synodum anni 419. adjuncti inserti fuere. Nos uti in MSS. nostris reperimus, sic edimus.

(*c*) XIII. Cod. 1. & 3. (*d*) VIII. Kal. Junias Cod. 1. 3. (*e*) *fausti* Cod. 1. 3.
(*f*) *eam formam* Cod. 1. 3. (*g*) *fidei* abest à 1. & 3. Cod.

huisse apud venerabilem Papam evidenter clareat, licèt & Capitula actionum jam inserta sint gestis. De ipsis ergo, ùt superius dixi, quid vestræ Beatitudini placeat, agere debemus. Veniat ergo commonitorium in medio (*b*) ut scire possit vestra Beatitudo, quid in eo contineatur, ut ad singula respondeatur.

Aurelius Episcopus dixit. Proferatur commonitorium, quod fratres, & Consacerdotes nostri in actis nuper allegaverunt, & cætera, quæ acta sunt, vel agenda sunt, subsequentur. Daniël notarius recitavit commonitorium fratri Faustino, & Filiis Philippo, & Asello Presbyteris Zosimus Episcopus. Vobis commissa negotia non latent vos, ità ac si nostra, immò quia nostra ibi in vobis pœnitentia (*i*) est, cuncta peragite, maximè cùm & hoc nostrum possitis habere mandatum, & verba Canonum, quæ in pleniorem firmitatem huic commonitorio inseruimus. Ità enim dixerunt fratres in Nicæno Concilio: cùm de Episcoporum appellatione decernerent.

Placuit autem, ut si Episcopus accusatus fuerit, & judicaverint congregati Episcopi regionis (*k*) ipsius, & de gradu suo dejecerint eum, & apellâsse videatur, & confugerit ad Beatissimum Ecclesiæ Romanæ Episcopum, & voluerit audiri, & justum putaverit, ut renovetur examen, scribere his Episcopis dignetur, qui in finitima, & propinqua Provincia sunt: ut ipsi diligenter omnia requirant, & juxta fidem veritatis definiant. Quod si quis rogat causam suam iterum audiri & deprecatione suâ moverit Episcopum Romanum ut de latere suo Presbyterum mittat, erit in potestate Episcopi, quid velit, & quid existimet. Et si decreverit mittendos esse, qui præsentes cum Episcopis judicent habentes authoritatem ejus, à quo destinati sunt, erit in ejus arbitrio. Si verò crediderit sufficere Episcopos, ut negotio terminum imponant, faciet, quod sapientissimo consilio suo judicaverit.

Et cùm recitaret Alypius Episcopus Ecclesiæ Tagæstensis, Legatus Provinciæ Numidiæ dixit. De hoc jam superioribus etiam literis Concilii nostri rescripsimus, & id nos servaturos profitemur, quod in Nicæno Concilio constitutum est, adhuc tamen me movet, quomodo (*l*) eum inspiceremus græca exemplaria hujus Synodi Nicænæ, ista ibi, nescio qua ratione minimè invenimus, unde petimus Venerationem tuam Sancte Papa Aureli, ut quia hoc authenticum Concilium Nicænum in urbe dicitur esse Constantinopolitana, aliquos cum scriptis tuæ Sanctitatis mittere digneris, & non solùm ad ipsum sanctum Fratrem nostrum Constantinopolitanum Episcopum, sed etiam ad Alexandrinum, & Antiochenum venerabiles Sacerdotes, qui hoc nobis Concilium sub adstipulatione literarum suarum dirigant, ut omnis postmodum ambiguitas auferatur, quia nos ità, ut frater Faustinus attulit, minimè invenimus ista, nos tamen paulisper servaturos, ut antea dixi, donec integra exemplaria veniant, profitemur. Petendus est autem literis nostris etiam venerabilis Ecclesiæ Romanæ Episcopus Bonifacius, ut ipse quoque dignetur ad memoratas Ecclesias aliquos mittere, qui eadem exemplaria debeant secundùm ejus scripta perferre, nunc autem memorati Nicæni Concilii, qualia exemplaria habemus, his gestis sociamus.

Faustinus Episcopus, Legatus Ecclesiæ Romanæ dixit. Nec vestra Sanctitas præjudicat Ecclesiæ Romanæ, sive de hoc Capitulo, sive de aliis, quia dicere dignatus est Frater noster, & Coepiscopus Alygrius, (*m*) dubios esse Canones, sed hæc ipsa ad sanctum & beatissimum Papam nostrum scribere dignemini, ut & ipse integros Canones inquirens cum vestra Sanctitate de omnibus constitutis tractare possit. Sufficit autem, & ipse beatissimus Episcopus urbis Romæ, sicut & vestra Sanctitas apud se tractat: ità & ipse inquirat, ne contentio inter Ecclesias nasci videatur: sed magis charitate fraternâ deliberare possitis, ipso rescribente, quod melius observari debeat.

Aurelius Episcopus dixit. Præter ista, quæ promisimus actis, necesse est, ut etiam nostræ parvitatis literis Sancto Fratri, & Consacerdoti nostro Bonifacio singula, quæ tractamus, plenissimè intimemus. Ergo si omnibus placet prosecutio nostra, ore omnium condiscamus. Universum Concilium dixit: placet.

Nova-

(*b*) *in medium* cod. 3. (*i*) *præsentia* est. (*k*) *S. Religionis* cod. 1.
(*l*) *movit quoniam* cod. 1. (*m*) *Alypius* cod. 1. 3.

Novatus Episcopus, Legatus Mauritaniæ Sitifensis dixit. Nunc meminimus hoc commonitorio, etiam de Presbyteris, vel Diaconibus contineri, (n) qualiter audiri ab Episcopis suis, vel à finitimis debeant, quod in Nicæno Concilio minimè legimus, unde (o) nobis hoc ipsum jubeat Sanctitas vestra, recitari.

Aurelius Episcopus dixit. Recitetur ad locum etiam hoc, quod deposcitur: Daniel Notarius recitavit. De appellationibus autem Clericorum, id est de (p) minoris loci, est ipsius Synodi certa responsio, de qua re, quid acturi sitis, credimus inserendum, quod taliter dictum est.

Osius Episcopus dixit. Quid me adhuc moveat, reticere non debeo. Si Episcopus forte iracundus (quod esse non debet) citò aut asperè commoveatur adversùs Presbyterum, sive Diaconum suum, & exterminare eum de Ecclesia voluerit, providendum est, ne innocens damnetur, aut perdat communionem; habeat potestatem ejectus, ut finitimos interpellet, ut causa ejus audiatur, & diligentiùs tractetur, quia non oportet ei negare audientiam roganti. Et ille Episcopus, qui aut justè aut injustè eum rejecit, patienter accipiat, ut negotium discutiatur, ut aut probetur ejus, aut emendetur sententia &c.

Cúmque recitarentur, Augustinus Episcopus Ecclesiæ Hipponensis, Legatus (q) Provinciæ Numidiæ dixit. Et hoc nos servaturos profitemur, salvâ diligentiore inquisitione Concilii Nicæni. Aurelius Episcopus dixit. Si hoc etiam omnium vestræ charitati placet, responsione firmate, universum Concilium dixit. Omnia, quæ in Nicæno Concilio statuta sunt, nobis omnibus placent. Jocundus Episcopus Ecclesiæ Suffitulæ, Legatus Provinciæ Byzacenæ dixit: Quod statutum est in Nicæno Concilio, violari à quoquam nullatenus potest.

Faustinus Episcopus Legatus Ecclesiæ Romanæ dixit. Adhuc secundùm professionem Sanctitatis vestræ, tam Sancti Alypii, quàm etiam fratris nostri Jocundi, aliqua infirmari credo, aliqua firmari, quod non debeat, cum jam in dubium ipsi Canones venerint. Ergo ut placet & nobis & beatitudinem vestræ, ad Sanctum, & venerabilem Ecclesiæ Romanæ Episcopum vestra Sanctitas referre dignetur, ut & ipse, quod Sanctus Augustinus statuere dignatus est, deliberare possit, utrum & hoc concedendum? hoc est, de appellatione (r) inferioris gradûs. Si ergo adhuc in dubium venit, & de hoc Capitulo justum est, ut Beatissimæ Sedis Episcopus informari debeat, si tamen approbatis Canonibus hoc non inveniri possit. Aurelius Episcopus dixit. Etiam, quæ dudum vestræ charitati intimavimus, nunc patimini exemplaria statutorum Nicæni Concilii, sed & quæ hic salubriter à nostris decessoribus secundùm ejusdem Concilii formam, vel quæ nunc à nobis ordinata sunt, recitari, & gestis inseri, omne Concilium dixit. Exemplaria fidei, & Statuta Nicænæ Synodi, quæ ad nostrum Concilium per Beatæ recordationis olim prædecessorem tuæ Sanctitatis, qui interfuit *Cæcilianum* Episcopum adlata sunt, sed & quæ Patres exemplaria sequentes hic constituerunt, vel nunc communi Tractatu statuimus, his gestis Ecclesiasticis inserta manebunt, itá, ut quemadmodum (s) superiùs dictum est, venerabilibus viris Antiochenæ, & Alexandrinæ, sed & Constantinopolitanæ Ecclesiarum Episcopis scribere vestra beatitudo dignetur, ut examinaria (t) verissima Concilii Nicæni sub adstipulatione literarum suarum dirigat, quibus declaratis, ea Capitula, quæ in commonitorio præsens frater, & Coepiscopus noster Faustinus, sed & Compresbyteri Philippus & Asellus secum attulerunt, aut ibidem reperta, à nobis firmabuntur, aut si non inveniantur, collectâ Synodo de hoc in sequenti tractabimus. Daniël Notarius Nicæni Concilii professionem fidei, vel ejus Statuta recitavit in Concilio Aphricano.

PRO-

(n) *continere* cod. 1. 3. (o) *nobis* abest à cod. 1. 3. (p) *de* abest à cod. 1. 3.
(q) *Legatus* abest à cod. 1. 3. (r) *appellationibus* cod. 1; 3.
(s) *quemadmodùm* abest à cod. 1. 3. (t) *exemplaria* cod. 1. 3.

PROFESSIO FIDEI NICÆNI CONCILII.

CRedimus in unum Deum, Patrem omnipotentem visibilium & invisibilium factorem, & in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei, natum de Patre unigenitum, hoc est de substantia Patris, Deum de Deo (*u*) lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, natum, non factum, unius substantiæ cum Patre, quod græci dicunt Homusion, per quem omnia facta sunt, sive quæ in cœlo, sive, quæ in terra. Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, homo factus. Passus est, & resurrexit tertia die, ascendit in cœlos, sedit ad dexteram Patris (*x*) inde venturus est judicare vivos & mortuos, & in Spiritum Sanctum. Eos autem, qui dicunt, erat tempus, (*y*) quando non erat, & priusquam nasceretur non erat, & quia ex nullis extantibus factus est, vel ex alia substantia dicentes mutabilem & convertibilem Filium Dei, hos anathematizat Catholica & Apostolica Ecclesia.

Statuta quoque Nicœni Concilii in viginti Capitulis similiter recitata sunt, in superioribus inveniuntur adscripta. Deinde quæ in Conciliis Aphricanis promulgata sunt, actis præsentibus inserta noscuntur.

Ut, quæ in Nicœno Concilio statuta sunt, omnimodo serventur

CAP. I.

Aurelius Episcopus dixit. Hæc ità apud nos habentur Exemplaria statutorum, quæ tunc Patres nostri de Concilio Nicœno secum detulerunt, cujus formam servantes, hæc, quæ sequentur constituta, firmata in nobis custodientur.

De Trinitate prædicanda. CAP. II.

Universum Concilium dixit. Deo propitio pari professione fides Ecclesiastica, quæ per nos traditur in hoc cœtu glorioso, primitus confitenda est, tunc demum ordo Ecclesiasticus singulorum, & consensu omnium adstruendus. Ad corroborandas autem Fratrum, & Coepiscoporum nostrorum, nuper promotorum mentes, ea proponenda sunt, quæ à Patribus certa dispositione accepimus. Ut Trinitatis, quam nostris (*z*) sensibus consecratam retinemus, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti unitatem, quæ nullam noscitur habere differentiam; sicuti (*a*) dicimus, ità Dei populos instruamus. Item ab universis Episcopis nuper promotis dictum est, plane sic accepimus, sic tenemus, sic docemus fidem Evangelicam cum vestra doctrina sequentes,

De Continentia. CAP. III.

Aurelius Episcopus dixit. Cum (*b*) in præterito Concilio de continentiæ & castitatis moderamine tractaretur, gradus isti tres: qui constitutione quadam castitatis per consecrationes adnexi sunt. Episcopos inquam, presbyteros & Diaconos, ità placuit, ut condecet Sacros Antistites, ac Dei Sacerdotes, nec non & levitas, vel qui Sacramentis Divinis inserviunt: continentes esse in omnibus, quò possint simpliciter, quod à Deo postulant, impetrare, ut quod Apostoli docuerunt, & ipsa servavit antiquitas nos quoque custodiamus.

De diversis ordinibus, ab uxoribus abstinendis.

CAP. IV.

Faustinus Episcopus Ecclesiæ Potentinæ, provinciæ Piceni, Legatus Romanæ Ecclesiæ, dixit. Placet, ut Episcopi, presbyteri, & Diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, pudicitiæ custodes ab uxoribus se abstineant. Ab universis Episcopis dictum est, placet; ut in omnibus, & ab omnibus pudicitia custodiatur, qui altari inserviunt.

De avaritia. CAP. V.

Aurelius Episcopus dixit. Avaritiæ cupiditatem (*c*) rerum omnium malorum matrem esse, nemo qui (*d*) dubitet; proinde inhibenda est, nequis alienos fines usurpet, aut per præmium terminos Patrum Statutos transcendat, nec omninò cuiquam Clericorum liceat de

(*u*) *verò* sequitur: *Lumen de Lumine*, *Deum verum de Deo vero* absunt à cod. 1. 3.
(*x*) *unde* cod 1. 2. (*y*) *tempus* abest à 1. & 3. (*z*) *nostris in sensibus* tres codices.
(*a*) *didicimus* cod. tres, (*b*) *in* abest à 3. cod, [*c*] *cupiditas, quam* codices tres.
(*d*) *quis* pro qui.

de qualibet re fœnus accipere. Quamquam novellæ suggestiones, quæ vel obscuræ sunt, vel sub genere latent, inspectæ à nobis, formam accipient. Cæterùm de quibus apertissimè Divina Scriptura sanxit, non est differenda (e) sententia, sed potiùs exequenda. Proinde quod in Laicis reprehenditur, id multò magis debet in Clericis prædominari. Universum Concilium dixit. Nemo contra Prophetas, nemo contra Evangelia facit sine periculo.

Ut chrisma à Presbyteris non fiat.

CAP. VI.

Fortunatus Episcopus dixit. In præteritis Conciliis Statutum meminimus esse, ut chrisma, vel reconciliatio pœnitentium, nec non & puellarum consecratio à Presbyteris non fiant, siquis autem emerserit hoc faciens, quid de eo Statuendum sit? Aurelius Episcopus dixit. Audivit Dignatio vestra suggestionem fratris & coepiscopi nostri Fortunati, quid ad hæc dicitis ab universis Episcopis dictum est. Chrismatis (f) confectio, & puellarum consecratio à Presbyteris non fiat, vel reconciliare quenquam in publica missa Presbytero non licere, hoc omnibus placet.

De his, qui in periculo positi reconciliantur.

CAP. VII.

Aurelius Episcopus dixit. Siquisquam in periculo fuerit constitutus, & se reconciliari Divinis altaribus petierit; si Episcopus absens fuerit, debet utique Presbyter consulere Episcopum, & sic periclitantem ejus præcepto reconciliare, quam rem debemus salubri Concilio roborare. Ab universis Episcopis dictum est, placet, quod Sanctitas vestra necessariò nos instruere dignata est.

De his, qui in accusationem majoris natu veniunt, & ut Episcopum nulli criminoso liceat accusare.

CAP. VIII.

Numidius Episcopus (g) Massilitanus dixit. Præterea sunt quamplurimi non bonæ conversationis: qui existimant majores natu, vel Episcopos passim, vagéque in accusationem pulsandos, debent tam facilè admitti, nec ne? Aurelius Episcopus dixit. Placet igitur charitati vestræ, ut is, qui aliquibus sceleribus irretitus est, vocem adversùs majorem natu non habeant accusandi? Ab universis Episcopis dictum est, si criminosus est, non admittatur. Placet.

De his qui merito facinorum suorum ab Ecclesiæ congregatione pelluntur.

CAP. IX.

Augustinus Episcopus, Legatus Provinciæ Numidiæ dixit. Hoc statuere dignemini, (h) ut siqui fortè merito facinorum suorum ab Ecclesia pulsi sunt, & sive ab aliquo Episcopo, vel Presbytero fuerint in communionem suscepti, etiam ipse pari cum eis crimine teneatur obnoxius, refugientibus (i) sui Episcopi regulare judicium. Ab universis Episcopis dictum est, omnibus placet.

De Presbyteris, qui à propriis corripiuntur Episcopis. CAP. X.

Alypius Episcopus, Legatus Provinciæ Numidiæ dixit. Nec illud prætermittendum est, ut siquis forte Presbyter ab Episcopo suo correptus tumore vel superbiâ, inflatus putaverit separatim sacrificia Deo offerenda, vel aliud erigendum altare contra Ecclesiasticam fidem, vel disciplinam crediderit, non exeat impunitus. Valentinus primæ sedis Provinciæ Numidiæ dixit. Necessario disciplinæ Ecclesiasticæ, & fidei congrua sunt, quæ frater noster Alypius prosecutus est, proinde quid videatur vestræ dilectioni, edicite.

Siquis Presbyter contra Episcopum suum inflatus schisma fecerit, anathema sit.

CAP. XI.

Ab universis Episcopis dictum est. Siquis Presbyter à præposito suo correptus fuerit, debet utique apud vicinos Episcopos conqueri, ut ab ipsis ejus causa possit audiri, ac per ipsos suo Episcopo reconciliari, quod nisi fecerit, sed superbiâ (quod absit) inflatus secernendum se ab Episcopi sui communione duxerit, ac separatim cum aliquibus scisma (k) faciens sacrificium Deo obtulerit, anathema habeatur (l) & locum amittat, ac (m) si querimoniam justam adversùs Episcopum non habuerit, inquirendum erit.

Siquis

(e) *deferenda* cod. 1. & 2. (f) *Chrisma* cod. 3.
(g) *Masulitanus* cod. 1. & 2. *Arylitanus* cod. 3. (h) *dignamini* cod. 3.
(i) *refugientes* 3. cod. (k) *schisma* abest à 3. cod. (l) *habeat* cod. 1. 2.
(m) *ac* abest à 3. cod.

Siquis Episcopus absque tempore Synodi in crimine detentus fuerit, à XII. Episcopis audiatur. CAP. XII.

Felix Episcopus dixit. Suggero secundùm Statuta veterum Conciliorum, ut si quis Episcopus (quod non optamus) in reatum aliquem incurrerit, & fuerit ei nimia necessitas, non posse plurimos congregare: ne in crimine remaneat, à XII. Episcopis audiatur, & Presbyter à sex Episcopis cum proprio suo Episcopo audiatur, & Diaconus à tribus.

Ut non liceat Episcopum, nisi à plurimis ordinari, sed si necessitas fuerit, vel à tribus ordinetur Episcopis.

CAP. XIII.

Aurelius Episcopus dixit. Quid ad hæc dicit Sanctitas vestra? ab universis Episcopis dictum est: A nobis veterum Statuta debere asservari, sicuti & inconsulto Primate cujuslibet Provinciæ tam facilè non præsumant multi congregati Episcopi Episcopum ordinare: nisi necessitas fuerit, tres Episcopi, in quocunque loco sint, ejus præcepto ordinare debebunt Episcopum, & siquis contra suam professionem, vel subscriptionem venerit in aliquo, ipse se honore privabit.

Ut de Tripoli unus Episcopus in legationem veniat, & ut Presbyter ibidem à quinque Episcopis audiatur.

CAP. XIV.

Item placuit de Tripoli, propter inopiam Provinciæ unus Episcopus in Legationem veniat, & ut ibi Presbyter à quinque audiatur Episcopis, & Diaconus à tribus, ut superiùs memoratum est, proprio Episcopo residente.

De diversis ordinibus Ecclesiæ servientibus, ut si quis (n) *causam criminis incurrit & abjecerit* (o) *Judicium Ecclesiasticum, debeat periclitari, & ut Filii Sacerdotum spectacula sæcularia non adeant.* CAP. XV.

Item placuit, ut (p) quisquis Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum, seu Clericorum, cùm in Ecclesia fuerit crimen institutum, vel civilis causa fuerit commota; si relicto Ecclesiastico judicio, publicis judiciis purgari voluerit, etiam si pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat. Et hoc in criminali (q) actione: in civili verò perdat, quod evincit, si locum suum obtinere maluerit. Hoc etiam placuit, ut à quibuscunque Judicibus Ecclesiasticis ad alios judices Ecclesiasticos, ubi est major auctoritas, fuerit provocatum, non eis obsit, quorum fuerit soluta sententia, si convinci non potuerint vel inimico animo judicâsse, vel aliqua cupiditate aut gratia depravati. Sanè si ex consensu partium electi fuerint judices, etiam à pauciori numero, quàm constitutum est, non liceat provocari: & ut filii Sacerdotum spectacula sæcularia non exhibeant, sed nec expectent, licèt hoc semper Christianis omnibus indictum sit, & ubi blasphemiæ sunt, non accedant.

Ut nullus Episcopus, Presbyter, & Diaconus conductor existat, & ut Lectores uxores accipiant, & Clerici abstineant ab usuris, & quo tempore vel ipsi, vel virgines consecrentur? CAP. XVI.

Item placuit, ut Episcopi, Presbyteri, & Diaconi non sint conductores, aut procuratores, neque ullo turpi negotio, & inhonesto victum quærant, quia respicere debent, scriptum esse, *nullus militans Deo implicat se negotiis sæcularibus.* Item (r) placuit, ut Lectores, cùm ad annos pubertatis pervenerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri. Item placuit, ut Clericus, si commodaverit pecuniam, accipiat, si speciem, eandem speciem, quantum dederit, accipiat, & ut ante XXV. annos ætatis nec Diaconi ordinentur, nec Virgines consecrentur (s) & ut Lectores populum non salutent.

Ut unaquæque Provincia propter longinquitatem primatem habeant proprium.

CAP. XVII.

Placuit, ut Mauritania Sitifensis, ùt postulavit, Primatem Provinciæ Numidiæ, ex cujus cœtu separatur, ut suum habeat Primatem: quem consentientibus omnibus Primatibus Provinciarum Aphricanarum, vel omnibus Episcopis, propter longinquitatem habere permissa est.

 Siquis

(n) *in* cod. 3. (o) *abnuerit* 3. cod. (p) *ut* abest à 3. (q) *actione* abest à 3.
(r) *idem* abest à 3. (s) *nec virgines consacrentur* abest à 3.

Siquis Clericus ordinatur, moneri debet constituta servare, & ut corporibus mortuorum Eucharistia non detur, nec Baptisma, & ut per singulos annos per omnes Provincias ad Concilium Metropolitani conveniatur.

CAP. XVIII.

Item placuit, ut ordinatis Episcopis, vel Clericis priùs ab ordinatoribus suis placita Conciliorum auribus eorum inculcentur: ne se aliquid contra statuta Concilii fecisse pœniteant. Item placuit, ut corporibus defunctorum Eucharistia non detur, scriptum est enim *accipite, & edite*: cadavera autem nec accipere possunt, nec edere: & nec jam mortuos homines Baptizari faciat Presbyterorum ignavia, pro qua re confirmandum est in hac Sancta Synodo, ut secundùm Nicæna Statuta propter causas Ecclesiasticas, quæ ad perniciem plebium sæpe veterascunt, singulis quibusque annis Concilium convocetur, ad quod omnes Provinciæ, quæ primas sedes habent, de Conciliis suis binos, aut quantos delegerint, Episcopos (*t*) legatos mittant ut in congregato conventu plena possit esse auctoritas.

Ut siquis Episcopus accusatur, ad Primatem ipsius Provinciæ causa deferatur.

CAP. XIX.

Aurelius Episcopus dixit. Quisquis Episcoporum accusatur, ad Primatem (*u*) Provinciæ ipsius causam deferat accusator: nec à communione suspendatur, cui crimen intenditur, nisi ad causam suam dicendam Electorum Judicium die statuta literis evocatus minimè occurrerit, hoc est infra spatium mensis, ex ea die, quâ eum literas accepisse constiterit. Quod si aliquis veras necessitatis causas probaverit, quibus eum occurrere non potuisse manifestum sit, causæ (*x*) dicendæ intra alterum mensem integram habeat facultatem: veruntamen diu post mensem secundum non communicet, donec purgetur. Si autem ad Concilium universale infra anni spatium occurrere noluerit, ut vel ibi causa ejus terminetur, ipse in se damnationis sententiam dixisse judicetur: tempore sane, quo non communicat, nec in sua Ecclesia, vel Parochia communicet. Accusator autem ejus, si nunquam diebus causæ dicendæ defuerit, à communione non removeatur, si verò aliquando defuerit subtrahens se, restituto in communione Episcopo, ipse removeatur à communione accusator: ità tamen, ut nec ipsi adimatur facultas causæ peragendæ. Si se ad diem occurrere non noluisse, sed non potuisse probaverit, placuit illud sanè, ut cùm agere cœperit in Episcoporum Judiciis, si fuerit accusatoris persona culpabilis, ad arguendum non admittatur, nisi proprias causas, non tamen Ecclesiasticas asserere voluerit.

De Presbyteris, vel Clericis accusatis.

CAP. XX.

Si autem Presbyteri, vel Diaconi accusati, adjuncto sibi ex vicinis locis cum proprio (*y*) Episcopo legitimo numero collegarum, quos ab eodem accusati petierint, (*z*) id est, una secum in Presbyteri nomine sex: in Diaconi tres, ipsorum causam discutiant, eâdem dierum, & dilationum, & à communione remotionum, & discussione personarum inter accusatores, & eos qui accusantur, forma servatâ. Reliquorum autem Clericorum causas etiam solus Episcopus loci agnoscat, & (*a*) definiat.

Ut Filii Clericorum in Matrimonio non jungantur Hæreticis. CAP. XXI.

Iterum placuit, ut Filii Clericorum gentilibus vel Hæreticis, vel schismaticis (*b*) matrimonio non jungantur.

Ut Episcopi vel Clerici in eos, qui non sunt Catholici, nihil conferant.

CAP. XXII.

Et ut in eos, qui Catholici Christiani non sunt, etiamsi consanguinei fuerint, per donationes rerum suarum Episcopi, vel Clerici nihil conferant.

Ut Episcopi trans mare non proficiscantur.

CAP. XXIII.

Item ut Episcopi trans mare non proficiscantur, nisi consulto primæ sedis Episcopo suæ cujusque Provinciæ: ut ab eo præcipuè possint sumere formatam vel commendationem.

Ut

[*t*] *delegatos* cod. 3. [*u*] *primates* cod. 3. [*x*] *causæ sua* cod. 3.
[*y*] *proprius Episcopus* codices tres. [*z*] *petierunt* 1. & 2. cod. [*a*] *finiat* tres codices.
(*b*) *schismaticis* abest à tribus cod.

Ut præter Scripturas Catholicas nihil in Ecclesia legatur. CAP. XXIV.

Item placuit, (c) ut præter Scripturas (d) Catholicas nihil in Ecclesia legatur sub nomine Divinarum Scripturarum. Sunt autem Canonicæ Scripturæ, id est, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri Deuteronomium, Jesu Nave, Judicum, Ruth, Regum libri IV, Paralipomenon libri II, Job, Psalterium, Salomonis libri V, liber (e) XII Prophetarum, Hesaias, Hieremias, Ezechiël, Daniel, Tobias, Judith, Esther, Esdræ libri II, Maccabæorum libri II, Novi Testamenti Evangeliorum libri IV, Actuum Apostolorum liber I, Epistolæ Pauli XIV, Petri Apostoli Epistolæ II, Joannis Apostoli III, Jacobi Apostoli liber I, Judæ Apostoli liber I, Apocalypsis Joannis Apostoli liber I. Hoc etiam fratri, & consacerdoti nostro Bonifacio vel aliis earum partium Episcopis pro confirmando isto canone innotescat, quia in Patribus ista accepimus in Ecclesia legenda.

De Episcopis, vel sequentibus ordinibus, qui Sacrosancta Mysteria contrectant, placuit ab uxoribus contineri.

CAP. XXV.

Aurelius Episcopus dixit. Addimus fratres charissimi præterea, cùm de quorundam Clericorum, quamvis Lectorum, erga uxores proprias incontinentia referretur, placuit, quod & in diversis Conciliis firmatum est, ut (f) Subdiaconi, qui Sacra Mysteria contrectant, & Diaconi, & Presbyteri, sed & Episcopi secundùm priora statuta etiam ab uxoribus se contineant: ut tanquam non habentes videantur esse; quod nisi fecerint, ab Ecclesiastico removeantur officio. Cæteros autem Clericos ad hoc non cogi, nisi maturiori ætate. Ab universo Concilio dictum est, quæ vestra Sanctitas est justè moderata, & sancta, & Deo placita sunt, confirmamus.

Ut res Ecclesiæ nemo distrahat.

CAP. XXVI.

Item placuit, ut rem Ecclesiæ nemo vendat, quod si redditus non habet, & aliqua nimia necessitas cogit, hoc (g) insinuandum esse Primati Provinciæ ipsius: ut cum statuto numero Episcoporum, utrum faciendum sit, arbitretur. Quod si tanta urget necessitas Ecceſiæ, ut non possit ante consulere, saltem vicinos testes convocet Episcopos, curans ad Concilium omnes referre suæ Ecclesiæ necessitates, quod si non fecerit, reus Deo & Concilio venditor honore amisso teneatur.

Presbyteri & Diaconi in graviore culpa convicti, manûs impositionem tanquam laici, nequaquam suscipiant.

CAP. XXVII.

Item confirmatum est, ut siquando Presbyteri vel Diaconi in aliqua graviore culpa convicti fuerint, quâ eos à Ministerio necesse sit removeri, non eis manus, tanquam pœnitentibus, vel tanquam fidelibus Laicis, imponatur: neque permittendum, ut rebaptizati ad Clericatûs gradum promoveantur.

Presbyteri, Diaconi, vel Clerici, qui causa sua ad transmarina putaverint appellandum, in communionem minimè suscipiantur.

CAP. XXVIII.

Item placuit, ut Presbyteri, Diaconi, vel cæteri inferiores Clerici, in causis, quas habuerint, si de judiciis Episcoporum suorum questi fuerint, vicini Episcopi eos cum consensu sui Episcopi audiant, & inter eos definiant, adhibiti ab eis Episcopi: quod si & ab eis provocandum putaverint, non provocent ad Transmarina Judicia, sed ad Primates suarum Provinciarum, sicut & de Episcopis sæpe constitutum est. Ad Transmarina autem qui putaverit appellandum, à nullo intra Aphricam ad communionem suscipiatur.

Siquis excommunicatus ante audientiam communicare præsumpserit, ipse in se damnationem protulit.

CAP. XXIX.

Item placuit universo Concilio, ut, qui excommunicatus fuerit pro suo neglectu, sive Episcopus, sive quilibet Clericus, & tempore excommunicationis suæ ante audientiam communionem præsumpserit: ipse in se damnationis judicetur protulisse sententiam.

De accusato, vel accusatore. CAP. XXX.

Item placuit, ut accusatus vel accusator in eo loco, unde est ille, qui accusatur,

(c) *placuit* abest à tribus codd. (d) *Canonicas* omnes tres, non *Catholicas*.
(e) *libri.* cod. 3. (f) *ut* abest à tribus. (g) *hanc* cod. tres.

cuſatur, ſi metuit aliquam vim temerariæ multitudinis, locum ſibi eligat proximum, quò non ſit difficile teſtes perducere: ubi cauſa finiatur.

Siqui Clerici ab Epiſcopis ſuis promoti contempſerint, nec illic maneant, unde recedere noluerunt. CAP. XXXI.

Item placuit, ut quicunque Clerici, vel Diaconi pro neceſſitatibus Eccleſiarum non obtemperaverint Epiſcopis ſuis, volentibus eos ad honorem ampliorem in ſua Eccleſia promovere; nec illic miniſtrent in gradu ſuo, unde recedere noluerunt.

Siquis Clericorum pauper promotus in ordine, poſtea habuerit aliquid, Eccleſiæ poteſtati ſubjaceat. CAP. XXXII.

Item placuit, ut Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, vel quicunque Clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore Epiſcopatûs vel Clericatûs ſui agros, vel quæcunque prædia nomine ſuo comparant, tanquam rerum Dominicarum invaſionis crimine teneantur: niſi admoniti in Eccleſiam eadem ipſa contulerint. Si autem ipſis propriè aliquid liberalitate alicujus, vel ſucceſſione cognationis obvenerit, faciant inde, quod eorum propoſito congruit. Quod ſi à ſuo propoſito retrorſum exorbitaverint, honore Eccleſiaſtico indigni, tanquam reprobi, judicentur.

Ut Presbyteri rem Eccleſiæ, in qua ſunt conſtituti non vendant, & nulli Epiſcopo liceat rem tituli matricis Eccleſiæ uſurpare. CAP. XXXIII.

Item placuit, ut Presbyteri non vendant rem Eccleſiæ, ubi ſunt conſtituti, neſcientibus Epiſcopis ſuis, quomodo & Epiſcopis non liceat vendere prædia Eccleſiæ, ignorante Concilio, vel Presbyteris ſuis. Non habente ergo neceſſitatem (*h*) nec Epiſcopo liceat matricis Eccleſiæ, nec (*i*) Presbytero rem tituli ſui uſurpare.

EXPLICIUNT CANONES CARTHAGINENSIS CONCILII.

(*h*) *neceſſitate* cod. 1. 2. (*i*) *Presbytero* abeſt à tribus.

TITULI (*) CANONUM DIVERSORUM CONCILIORUM APHRICANÆ PROVINCIÆ. (**)

NUMERO CV.

1. *Quod nihil de Hipponenſi Concilio ſit emendandum.*
2. *Ut Epiſcopi vel Clerici non facilè filios ſuos emancipent.*
3. *Ut Epiſcopi vel Clerici non ordinentur, niſi omnes ſuos fecerint Chriſtianos.*
4. *Quod præter panem & merum mixtum aquâ, nihil in Sacramentis offerri debeat.*
5. *Ut Clerici, vel continentes ad virgines, viduáſque non accedant.*
6. *Ut Princeps Sacerdotum non appelletur Epiſcopus.*
7. *Ut Clerici tabernas, niſi in peregrinis, non ingrediantur.*
8. *Ut à jejunis Deo Sacrificia peragantur.*
9. *Ut in Eccleſiis convivia minimè celebrentur.*
10. *De Pœnitentibus.*
11. *De Virginibus.*
12. *De ægrotantibus, qui pro ſe reſpondere non poſſunt.*
13. *De Paſſionibus Martyrum.*
14. *De Parvulis, qui apud Donatiſtas baptizati ſunt.*
15. *De rebaptizationibus, reordinationibus, vel translationibus Epiſcoporum.*
16. *Quod Epiſcopi ordinare Epiſcopum debeant.*
17. *Quot addi debeant Epiſcopi numero ordinatorum, ſi de ordinando Epiſcopo fuerit contradictum.*
18. *De Eccleſia Carthaginis dies Paſchæ nuncietur.*
19. *De viſitandis Provinciis.*

20. *Ut*

(*) *Incipiunt Canones* omnes tres codd. (**) *Numidiæ* codd. 3.

Veriſſimus eſt hic Titulus. Non enim unius loci, aut anni, ſed plurium Africæ Conciliorum Canones diverſis annis conditi, ab anonymo inepto Rapſodo in hanc maſſam ſunt conferti, imò acta de Appellationibus ſub Zoſimo, Bonifacio, Cæleſtino, in unum Concilium ſub 105 numeris redegit. *Perronius* Cardinalis *apud Scheleſtrate Differt. de Eccl. Africana pag.* 265. 266.

20. *Ut Diœceses, nisi ex consensu Episcopi proprii Episcopum non accipiant.*
21. *Ut alienus Clericus minimè suscipiatur ab alio.*
22. *Ut Carthaginensi Episcopo, unde voluerit, Clericum liceat ordinare.*
23. *Ut Episcopi, qui in Diœcesibus fuerint ordinati, Diœcesim sibi nullam vendicent.*
24. *Ut parvuli apud Donatistas baptizati, in Catholica Clerici ordinentur.*
25. *De reliquiis idolorum, vel templis ab Imperatoribus abolendis.*
26. *Ut Clerici de Judicii sui cognitione non cogantur in publico dicere testimonium.*
27. *De Paganorum conviviis auferendis.*
28. *De spectaculis, ut die Dominico, vel cæteris Sanctorum festivitatibus minimè celebrentur.*
29. *De Clericis damnatis.*
30. *De histrionibus Christianis factis.*
31. *De manu missionibus, ut in Ecclesia celebrentur ab Imperatore poscendum.*
32. *De Equitio damnato Episcopo.*
33. *Ut cum Donatistis leviùs agatur.*
34. *De literis mittendis judicibus, ut ea, quæ inter Donatistas, & Maxiniianistas facta sunt, innotescant.*
35. *Ut Clerici Donatistarum in Ecclesia Catholica suscipiantur in Clero.*
36. *Ut Legatio ad Donatistas componendæ pacis gratiâ dirigatur.*
37. *Qui Clerici ab uxoribus debeant abstinere?*
38. *De his, qui plebes proprias derelinquunt.*
39. *De infantibus baptizandis, quoties dubitatur, utrum fuerint baptizati.*
40. *Diem Paschæ, diem Concilii nunciandum.*
41. *Ne interventor Episcopus cathedram, ubi interventor est, sedeat.*
42. *De Defensionibus Eeclesiarum ab Imperatore poscendis.*
43. *De Episcopis, qui ad Concilia non occurrunt.*
44. *De Cresconio.*
45. *De Ecclesia Hipponensium Diaretorum.*
46. *De Clericis, qui intra annum causam suam agere non procurârint.*
47. *Ut de alieno monasterio receptos, nec præpositos monasterii, nec Clericos liceat ordinare.*
48. *De Episcopis, qui hæreticos, vel paganos hæredes instituunt.*
49. *De Manumissionibus.*
50. *De falsis memoriis Martyrum.*
51. *De Idolorum reliquiis extirpandis.*
52. *Ut ab Episcopo Carthaginensi, cùm opus fuerit, omnium Episcoporum nomine dictentur, & subscribantur Epistolæ.*
53. *De Episcoporum ordine, ut qui posteriùs ordinati sunt, prioribus se non audeant anteferre.*
54. *De QuodvultDeus Episcopo.*
55. *De Maximiano Episcopo.*
56. *Ut Episcopi, qui ordinantur, ab Ordinatoribus suis Epistolas accipiant, quæ diem & consulem præferant.*
57. *De his, qui vel semel in Ecclesia legerint, ab aliis non posse promoveri.*
58. *De conveniendis Donatistis.*
59. *Forma Conventionis Donatistarum.*
60. *Quale Commonitorium acceperunt Legati contra Donatistas.*
61. *Brevis causarum.*
62. *Concilium universale non nisi necessitate faciendum.*
63. *Ut ab electis Judicibus provocare non liceat.*
64. *Ut ab Imperatoribus postuletur Advocatorum Defensio pro causis Ecclesiæ,*
65 *De plebibus, quæ nunquam Episcopos habuerunt.*
66. *De plebibus, vel Diœcesibus ex Donatistarum pravitate conversis.*
67. *De Suggestione Maurentii Episcopi.*
68. *De pacificandis Ecclesiis, Romana, & Alexandrina.*
69. *De his, qui uxores, aut quæ viros dimittunt, ut sic maneant.*
70. *De precibus ad altare dicendis.*
71. *De his, qui publicorum Judiciorum cognitionem ab Imperatore proposcerint.*
72. *De his, qui, cum in Aphricâ non communicant, voluerint trans mare subripere.*
73. *Ut pergentes ad comitatum causam suam vel Carthaginensi, vel Romano Pontifici insinuare procurent.*
74. *Concilium de cogitatione Episcopi.*
75. *Concilium contra Hæresim Pelagii & Cælestini.*
76. *Quod Adam non sit factus à Deo mortalis.*
77. *Quod parvuli in peccatorum remissionem baptizentur.*
78. *Quod gratia Dei non solùm remissionem tribuit peccatorum, sed etiam præstat adjutorium, ne peccetur.*
79. *Quod gratia Christi non solùm scientiam tribuit quod agamus, sed etiam dilectionem nobis inspirat, ut quod scimus, implere valeamus.*
80. *Quod sine Dei gratia nihil boni possumus implere.*
81. *Quod non solùm humilis, sed & verax Sanctorum vox ista est, si diximus, quia pecca-*

peccatum non habemus, nos ipsos seducimus. (*)

82. *Quod in oratione Dominica Sancti pro se dicant: dimitte nobis debita nostra.*

83. *Quod veraciter à Sanctis dicatur: Dimitte nobis debita nostra.*

84. *De plebibus conversis à Donatistis.*

85. *De Diœcesibus, qualiter eas dividant inter se Episcopi tam Catholici, quàm qui ex Donati parte conversi sunt.*

86. *Ut siquam Diœcesim Episcopus ab Hæresi liberans triennio possederit, nullus eam repetat.*

87. *De his, qui in plebes, quas ad se putant pertinere, inconventis his, à quibus tenentur, irruerint.*

88. *De his, qui plebes ad se pertinentes negligunt.*

89. *Quod Electorum Judicum sententia sperni non debeat.*

90. *Ut si Episcopus negligat suam Diœcesim, communione privetur.*

91. *De Episcopis, qui Donatistas communicâsse sibi mentiti fuerint.*

92. *De Presbyteris & Clericis, ut non appellent, nisi ad Aphricana Concilia.*

93. *De Virginibus, etiam minoribus velandis.*

94. *Ne diutiùs Episcopi teneantur in Concilio, ternos ex se singularum Provinciarum Judices eligant.*

95. *Quod excommunicati ad accusationem admitti non debeant.*

96. *Quod servi, & liberti, omnésque infames personæ non debeant accusare.*

97. *Ut qui unum crimen non probaverit, ad alterum admitti non debeat.*

98. *Qui ad Testimonium admittendi sint?*

99. *De Episcopo, qui excommunicat eum, qui sibi soli crimen dicit esse confessum.*

100. *Ut non temere quenquam communione privet Episcopus.*

101. *Epistola totius Concilii Aphricani ad Bonifacium urbis Romæ Episcopum.*

102. *Epistola Cyrilli Alexandrini Episcopi ad Concilium Aphricanæ Provinciæ.*

103. *Epistola Attici Episcopi Constantinopolitani ad memoratum Concilium.*

104. *Symbolum fidei Nicæni Concilii.*

105. *Epistola totius Concilii Aphricani ad Papam Cælestinum, urbis Romæ Episcopum.*

[*] I. Joannis I.

INCIPIUNT CANONES CONCILIORUM
DIVERSORUM APHRICANÆ PROVINCIÆ.
NUMERO CV.

Recitata sunt etiam in ista Synodo diversa Concilia universæ Provinciæ Aphricæ, transactis temporibus Aurelii Carthaginensis Episcopi celebrata. Gloriosissimo Imperatore Theodosio Augusto III. (*a*) & Abundantio Clarissimo Viro, Consulibus, VIII, Idus Octobris, Hippone regio, in Secretario Basilicæ pacis. (*b*) Gesta hujus Concilii ideo descripta non sunt, quia ea, quæ ibi statuta sunt, in superioribus probantur inserta.

De Concilio Carthaginensi, ubi Legati Episcopi proconsulares ad Concilium Adrumetinum destinantur.

Gloriosissimis Imperatoribus, Arcadio III, & Honorio II, Augg. Conss. VI. Kal. Juliarum, Carthagine. In hoc Concilio Legati (*c*) directi sunt Episcopi, proconsulares ad Concilium Adrumetinum.

De Concilio Carthaginensi, ubi multa sunt constituta.

Cæsario, & Attico VV. CC. (*d*) Conss. Quinto Kal. Septembris Carthagine in Secretario Basilicæ restitutæ, cùm Aurelius Episcopus unà cum Episcopis consedisset, adstantibus etiam Diaconibus, advenientibus quoque Victore sene Puppianense, Tuto Migirpense, Evangelio Assuritano.

Allocutio ad Episcopos Aurelii Carthaginensis Episcopi.

Aurelius Episcopus dixit. Post diem præstitu-

(*a*) Annus Christi CCCXCIII. habuit Coss. Theodosium Aug. III. & Abundantium V. C. quo Concilium Hipponense celebratum fuit, in quo Divus Augustinus de Fide & Symbolo Apostolorum disputavit. *Schelestr. Dissert. de Eccles. Africana pag.* 171.

(*b*) *& cætera gesta* tres codices. [*c*] *delecti* tres cod.

[*d*] Est hic annus Christi 397. & Exordium Concilii Carthaginensis Tertii, in quo quinquaginta Canones editos fuisse docet *Schelestratus Dissert. III. de Eccles. Africana C. VII.*

præſtitutam Concilii conſedimus, ùt recordamini fratres Beatiſſimi, & arbitrabamur (*e*) omnium provinciarum per (*f*) Aphricam Legationes conveniſſe ad diem, ùt dixi, præſtitutam noſtri Tractatus, ſed cum Sacerdotum noſtrorum Epiſtola Byzacenorum fuiſſet recitata, vel quid mecum iidem, qui tempus, & diem Concilii prævenerant, tractâſſent, veſtræ charitati legeretur, lecta eſt etiam à fratribus Honorato, & Urbano; qui nobiſcum hodie Concilio (*g*) participantur: Legatio Sitifenſis provinciæ deſtinata. Frater etiam Reginus Eccleſiæ Vegei Selitanæ literas ad parvitatem meam datas Creſcentiani primæ Sedis, ut ipſe inſinuat, Numidiarum, & Aurelii Coepiſcoporum noſtrorum, in quibus ſcriptis veſtra mecum charitas recognoſcit promiſiſſe eoſdem, quod aut ipſi dignarentur venire, aut ad hoc Concilium fuiſſent ex more deſtinaturi Legatos. Sed hoc, quia minimè factum videtur, diu ſe detineri de longinquo venientes Legati Mauritaniæ Sitifenſis non poſſe teſtantur, & ideo fratres, ſi veſtræ charitati videtur, literæ fratrum noſtrorum Byzacenorum, ſed & breviarium, quod eidem epiſtolæ adjunxerunt, ad hunc cœtum conrogatum legantur; ut ſiqua forte illic movere charitatis veſtræ animum poſſunt, in eodem breviario, quæ diligentius fuerint animadverſa, in melius reformentur. Hoc enim frater, & coepiſcopus noſter primæ Sedis, vir perſpectus, merito ſuæ gravitatis, atque prudentiæ, Mizanius (*h*) ſcribens ad meam parvitatem poſtulavit. Si ergo placet, quæ tractata ſunt, legantur, & ſingula à veſtra charitate conſiderentur.

(*) *In hoc Concilio ſtatutum eſt, ut Epiſcopi ſine formata non navigent.*

Cæſario, & Attico VV. CC. Conſſ. Sexto Kal. Julias Carthagine, placuit, ut nullus Epiſcoporum naviget, ſine formata Primatis. Geſta in authenticis, quì quæret, inveniet.

De Concilio iſto Legati ad Imperatores infra Scripti diriguntur Epiſcopi.

Poſt Conſulatum Glorioſiſſimi Imperatoris Honorii (*i*) Auguſti IV. & Eutychiani V. C. Quinto Kal. Majas. Carthagine, in Secretario Baſilicæ Reſtitutæ. In hoc Concilio Legationem ſuſceperunt Epigonius, & Vincentius Epiſcopi, ut pro confugientibus ad Eccleſiam, quocunque reatu involutis legem de Glorioſiſſimis Principibus mereantur, nequis eos audeat abſtrahere.

(k) *In hoc Concilio Legatio deſtinatur ad Romanum & Mediolanenſem Epiſcopos de parvulis, qui apud hæreticos baptizati ſunt, & ad Imperatorem de idolorum reliquiis auferendis, & de aliis rebus quamplurimis.*

Poſt conſulatum. Fl. Stiliconis (*l*) V. C. XIV. (*m*) Kal. Julias. Carthagine (*n*) in Secretario Baſilicæ Reſtitutæ. Cum Aurelius Epiſcopus unà cum Epiſcopis ſuis concediſſet, adſtantibus Diaconibus, Aurelius epiſcopus dixit. Eccleſiarum Dei per Aphricam conſtitutarum neceſſitates mecum optimè novit charitas veſtra, Sanctiſſimi Fratres, & quoniam præſtitit Dominus, ut ex aliqua parte Sancti Cœtûs veſtri eſſet congregata præſentia, videtur mihi, ut has eaſdem neceſſitates, quas pro ſollicitudine noſtra indagare potuimus, in medium proferamus, quas cum approbaverit veſtra Sinceritas, ſit conſequens, eligendum eſſe unum à noſtro numero conſacerdotem, qui auxiliante Domino, & orationibus veſtris, & has ipſas neceſſitates ſuſcipere poſſit, & gnaviter peragendas implere, perrecturus ad transmarinas Italiæ partes, ut tam Sanctis Fratribus &

[*e*] *arbitrabantur* cod. 1, 2. (*f*) *pro Aphrica* cod. 1, 2. (*g*) *Concilium* cod. 3.
(*h*) *Mizonius* cod. 3.
(*) Hoc caput in aliis codicibus inſertum eſt poſt canonem XXVI. uti & in noſtris tribus codicibus, & non in principio, uti codices Wendelſtini habebant.
(*i*) Annus Chriſti 399. eſt annus poſt conſulatum Honorii IV. & Eutychiani Viri C. qui anno 398. coſſ. erant. Celebratum tunc fuit Concilium Carthaginenſe quartum & canones 104. editi, ùt ajunt.
(*k*) Idem hoc Caput eſt inſertum poſt Cap. XXIII. infra; adeòque tria Capita codices Moguntini præpoſuerunt, quæ codices MSS. Colonienſes poſt Cap. XXIII. rejiciunt.
(*l*) Flavius Stilico fuit Coſ. I. anno 400. ergo 401 eſt annus poſt conſulatum.
(*m*) XVII. habent noſtri tres codices.
(*n*) Acta Concilii Carthaginenſis poſt Stiliconem, hoc eſt, anno 401. ſunt deperdita, vel aliis Conciliis immixta. *Schelestrat. loco citat.*

& conſacerdotibus noſtris, Venerabili Sancto Fratri Anaſtaſio, Sedis Apoſtolicæ Epiſcopo, quàm etiam Sancto Fratri Venerio Sacerdoti Mediolanenſis Eccleſiæ, neceſſitatem ipſam, ac dolorem, atque inopiam noſtram valeat intimare. Ex his enim ſedibus hoc fuerat prohibitum, quod noverint, communi periculo providendum, maximè quia tanta indigentia Clericorum eſt, multæque Eccleſiæ ità deſertæ ſunt, ut ne unum quidem Diaconum, vel in literarum (*o*) habere reperiantur. Nam de cæteris ſuperioribus gradibus, & officiis tacendum arbitror, quia, ùt dixi, ſi Miniſterium Diaconi facile non invenitur, multò magis ſuperiorum honorum invenire non (*p*) poſſe certiſſimum eſt, & quotidie (*q*) nos planctus diverſarum pene emortuarum plebium jam non ſuſtinemus: quibus niſi fuerit aliquando ſubventum, gravis nobis (*r*) & inexcuſabilis innumerabilium animarum pereuntium cauſa apud Deum manſura eſt.

Quod nihil de Hipponenſi Concilio ſit emendandum. CAP. I.

Epigonius Epiſcopus dixit. In hoc breviario, quod decerptum eſt de Concilio Hipponenſi, nihil arbitramur eſſe emendandum, vel aſſuendum; niſi id (*s*) dies Sanctæ Paſchæ tempore Concilii innoteſcat.

Ut Epiſcopi vel Clerici non facilè filios ſuos emancipent. CAP. II.

Ut Epiſcopi vel Clerici filios ſuos à ſua poteſtate per emancipationem exire non ſinant: niſi de moribus eorum fuerint, & de ætate ſecuri, ut poſſint ad eos jam propria pertinere peccata.

Ut Epiſcopi vel Clerici non ordinentur, niſi omnes ſuos fecerint Chriſtianos.

CAP. III.

Ut Epiſcopi, & Presbyteri & Diaconi non ordinentur priusquam omnes, qui ſunt in domo eorum, Chriſtianos Catholicos fecerint.

Quod præter panem, & merum mixtum aqua nihil in Sacramentis offerri debeat.

CAP. IV.

Ut in Sacramentis corporis & ſanguinis Domini nihil amplius offeratur, quàm (*t*) quod ipſe Dominus tradidit, hoc eſt, panis, & vinum aqua mixtum: primitiæ verò, ſeu mel & lac, quod uno die ſolenniſſimo in infantium myſterio ſolet offerri, quamvis in altari offerantur, ſuam tamen habeant propriam Benedictionem, ut à Sacramento Dominici corporis & ſanguinis diſtinguantur, nec amplius in primitiis offeratur, quàm de uvis & frumentis.

Ut Clerici, vel continentes ad virgines vel viduas non accedant.

CAP. V.

Clerici, vel continentes ad viduas vel virgines, niſi ex juſſu vel permiſſu Epiſcoporum, aut Presbyterorum non accedant, & hoc non ſoli faciant, ſed cum Conclericis (*u*) vel cum (*x*) quibus Epiſcopus, aut Presbyter juſſerit, nec ipſi Epiſcopi & Presbyteri ſoli habeant acceſſum ad hujuſmodi fœminas: ſed ubi aut Clerici præſentes ſunt, aut graves aliqui Chriſtiani.

Ut Princeps Sacerdotum non appelletur Epiſcopus. CAP. VI.

Ut primæ ſedis Epiſcopus non appelletur Princeps Sacerdotum, aut ſummus Sacerdos, aut aliquid hujuſmodi, ſed tantùm primæ Sedis Epiſcopus.

Ut Clerici tabernas, niſi in peregrinis, non ingrediantur. CAP. VII.

Ut Clerici edendi vel bibendi cauſâ tabernas non ingrediantur; niſi peregrinationis neceſſitate.

Ut à jejunis Deo Sacrificia celebrentur.

CAP. VIII.

Ut Sacramenta Altaris non niſi à Jejunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniverſario quo cœna Domini celebratur, nam ſi aliquorum promeridiano tempore defunctorum, ſive Epiſcoporum, ſive cæterorum commendatio facienda eſt, ſolis orationibus fiat: ſi illi, qui faciunt, jam pranſi inveniuntur.

Ut in Eccleſiis convivia minimè celebrentur.

CAP. IX.

Ut nulli Epiſcopi, vel Clerici in Eccleſia (*y*) conveniantur, niſi fortè tran ſeuntes

(*o*) *in literatum* cod. 1. 2. (*p*) *non* abeſt à tribus. (*q*) *quotidianos* cod. 1. 2. 3.
[*r*] *nos* codices tres. [*s*] *ut* cod. 3. (*t*) *quàm* abeſt à 3. (*u*) *Clericis* cod. 1. 2.
[*x*] *cum his cum* cod. 3. [*y*] *conviventur* cod. 3.

ſeuntes hoſpitiorum neceſſitate illic reficiant; populi etiam ab hujuſmodi conviviis, quantum fieri poteſt, prohibeantur.

De Pœnitentibus. CAP. X.

Ut pœnitentibus ſecundùm differentiam peccatorum Epiſcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur, & ut Presbyter inconſulto Epiſcopo non reconciliet pœnitentem; niſi [z] abſentiæ Epiſcopi neceſſitate cogente. Cujuscunque autem pœnitentis publicum, & vulgatiſſimum crimen eſt, quod univerſam Eccleſiam commoverit, ante abſidem manus ei imponatur.

De Virginibus. CAP. XI.

Ut Virgines Sacræ, cùm parentibus, à quibus cuſtodiebantur, privatæ fuerint, ab Epiſcopo (*a*) cuſtodiantur. Ubi autem Epiſcopus abſens eſt, providentia gravioribus fœminis commendetur (*b*) ut ſimul habitantes invicem ſe cuſtodiant; ne (*c*) paſſim vagando Eccleſiæ lædant exiſtimationem.

De ægrotantibus, qui pro ſe reſpondere non poſſunt. CAP. XII.

Ut ægrotantes, ſi pro ſe reſpondere non poſſunt, cùm voluntatis eorum teſtimonium hi, (*d*) qui ſuis periculo proprio affuêre, dixerint, baptizentur. Ut Schænicis, atque Hiſtrionibus, cæterisque hujusmodi perſonis reconciliatio non negetur.

De paſſionibus Martyrum. CAP. XIII.

Liceat etiam legi paſſiones Martyrum, cùm anniverſarii dies celebrantur.

De parvulis, qui apud Donatiſtas baptizati ſunt. CAP. XIV.

De Donatiſtis placuit, ut conſulamus fratres, & conſacerdotes noſtros Syricium & Simplicianum de ſolis infantibus, qui baptizantur penes eoſdem: ne quod ſuo (*e*) non fecerunt judicio, cùm ad Eccleſiam Dei ſalubri propoſito fuerint converſi, parentum illos (*f*) error impediat, ne promoveantur Sacri Altaris Miniſtri.

Quibus inſertis, Honoratus, & Urbanus Epiſcopi Legati provinciæ Mauritaniæ Sitifenſis, dixerunt. Jam dudum, cùm apud Sanctitatem veſtram allegaremus Scripta, dilati ſumus eâ contemplatione, quouſque (*g*) fratres noſtri advenire poſſent de Numidia Legati, ſed quia non parvi dies ſunt, quibus exſpectati minimè venerunt, ultra prætermittere, quæ nobis mandata ſunt à noſtris Coepiſcopis, non oportet, atque ideo fratres ſuggeſtionem noſtram libenter admittite. De fide enim Nicæni Tractatûs audivimus: verum eſt de Sacrificiis inhibendis poſt prandium, ut ab jejunis, ſicuti dignum eſt, offerantur, & tunc & nunc firmatum eſt.

De rebaptizationibus, & reordinationibus vel translationibus Epiſcoporum. CAP. XV.

Illud autem ſuggerimus mandatum nobis, quod etiam in Capuenſi plenaria Synodo videtur ſtatutum, ut non liceat fieri rebaptizationes, reordinationes, vel Translationes Epiſcoporum. Nam Cresconius villæ Rhegenſis Epiſcopus, plebe ſua derelictâ, Tubunienſem invaſit Eccleſiam, nec (*h*) uſque (*i*) hodie commonitus, ſecundùm quod ſtatutum fuerat, relinquere eandem, quam invaſerat plebem, contempſit. Adverſùm iſtum, quæ pronunciata fuerant, confirmata quidem audivimus, ſed petimus, ſecundùm quod nobis mandatum eſt, ut dignemini dare fiduciam, quo jam neceſſitate ipsâ cogente liberum nobis ſit Rectorem Provinciæ ſecundùm ſtatuta Glorioſiſſimorum Principum adverſùs illum adire, ut, qui miti admonitione Sanctitatis veſtræ adquieſcere noluit, & emendare illicitum, authoritate judiciariâ protinus excludatur. Aurelius Epiſcopus dixit, ſervatâ formâ diſciplinæ non æſtimabitur appetitus, ſi à veſtra charitate modeſtè conventus recedere detrectaverit: cùm fuerit ſuo contemptu, & contumaciâ faciente etiam authoritate judiciariâ (*k*) conventus. Honoratus & Urbanus Epiſcopi dixerunt: Hoc enim omnibus placet. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: placet, & juſtum eſt.

 Quot

[z] *abſentia* cod. tres.
(*a*) *Epiſcopi vel Presbyteri* loco *ab Epiſcopo cuſtodiantur* cod. 1. 2. 3.
(*b*) *commendentur* tres cod. (*c*) *aut* loco ne cod. 1. 2.
(*d*) *ſui proprio periculo dixerint* habent tres codices. (*e*) *ſuos* cod. 1. & 2.
(*f*) *illis* codices tres. (*g*) *quod* cod. tres loco quouſque. (*h*) *&* pro *nec* cod. tres.
(*i*) *in hodie* cod. tres. (*k*) *convictus* cod. 1. 2.

Quot Episcopi ordinare Episcopum debeant.
CAP. XVI.

Honoratus, & Urbanus Episcopi dixerunt: Et illud nobis mandatum est, ut quia proximè fratres nostri Numidiæ duo Episcopi ordinare præsumpserunt Pontificem: non nisi à XII. censeatis celebrari Episcoporum ordinationes. Aurelius Episcopus dixit. Forma antiqua servabitur, ut non minus, quàm tres sufficiant, qui fuerint destinati ad Episcopum ordinandum; propterea, quia in Tripoli fortè, & in Arzuge interjacere videntur Barbaræ Gentes: nam in Tripoli, ut asseritur, Episcopi sunt quinque tantummodo, & possunt fortè de ipso numero vel duo necessitate aliqua occupari: difficile est enim, ut de quolibet numero omnes possint occurrere; nunquid debet hoc ipsum impedimento esse Ecclesiasticæ utilitati? Nam & in hac Ecclesia, ad quam dignata est vestra Sanctitas convenire, crebrò, ac pene per diem Dominicam ordinandos habemus, nunquid nam frequenter duodecim potero, vel decem, vel non multò minus advocare Episcopos? sed facile est mihi, duos adjungere meæ parvitati vicinos. Quapropter cernit mecum charitas vestra, hoc ipsum observari non posse.

Quot addi debeant Episcopi numero ordinatorum, si de ordinando Episcopo fuerit contradictum. CAP. XVII.

Sed & illud est statuendum, ut quando ad eligendum Episcopum convenerimus, siqua contradictio fuerit oborta, quia talia tractata sunt apud nos, non præsumant ad purgandum eum, qui ordinandus est, tres Episcopi (l) jam: sed postuletur ad numerum supradictorum, (m) si haberi possunt, unus vel duo, & in eadem plebe, cui ordinandus est, discutiantur primò personæ contradicentium. Postremò, etiam illa, quæ objiciuntur, pertractentur, & cum purgatus fuerit in conspectu publico, ità demum ordinetur. Si hoc cum vestræ Sanctitatis animo concordat, roboretur vestræ dignationis responsione. Ab universis Episcopis dictum est: satis placet.

Ut de Ecclesia Carthaginis dies Paschæ nunciетur. CAP. XVIII.

Honoratus & Urbanus Episcopi dixerunt: Quoniam de commonitorio nostro omnia tractata noscuntur, addimus etiam, de die Paschæ nobis esse mandatum, ut de Ecclesia semper Carthaginensi, sicuti adsolet, instruamur, & non sub angusto temporis spatio. Aurelius Episcopus dixit. Si Sanctitati vestræ videtur, quoniam nos spopondisse jam dudum meminimus, ut singulis quibúsque annis ad tractandum conveniamus, & cùm venerimus in unum, tunc divulgabitur Sanctus Paschæ dies per Legatos, qui adfuerint Concilio. Honoratus, & Urbanus Episcopi dixerunt: Nunc de præsenti cætu petimus, ut literis Provinciam nostram de hac die informare dignemini. Aurelius Episcopus dixit: ità fiat necesse est.

De visitandis Provinciis. CAP. XIX.

Honoratus & Urbanus Episcopi dixerunt: Et illud nobis verbo mandatum est, ut quia constitutum est in Concilio Hipponensi, singulas debere Provincias tempore Concilii visitandas esse; dignemini etiam, quod hoc anno secundùm ordinem distulistis, vel alio anno Mauritaniam Provinciam visitare. Aurelius Episcopus dixit. Tunc de Provincia Mauritania, propter quod in finibus Aphricæ posita sit, nihil statuimus, siquidem vicinæ sunt barbarico, sed præstet Deus, ut ex abundanti non pollicentes venire possimus ad vestram Provinciam. Cogitare enim debetis fratres, quia hoc sibi & Tripolitani & Arzugitani fratres potuerunt exigere, si ratio pateretur.

Ut Diœceses, nisi ex consensu Episcopi proprii, Episcopum non accipiant.
CAP. XX.

Epigonius Episcopus dixit, Multis Conciliis hoc statutum à cœtu Sacerdotali est, ut plebes, quæ in Diœcesibus ab Episcopis retinentur, quæ Episcopos nunquam habuerunt, non nisi cum voluntate ejus Episcopi, à quo tenentur, proprios accipiant Rectores, id est, Episcopos. At verò, quia nonnulli, dominatu quodam adepto communionem (n) fratrum abhorrent, vel certè, cùm

(l) *Episcopi* abest à tribus. (m) *supradictorum si haberi possunt* abest à tribus.
(n) *commonitorem* cod. 2.

cùm depravati fuerint, quasi in quadam arce Tyrannica sibi dominatum vendicant, quòd plerique tumidi, atque stolidi adversùm Episcopum suas cervices erigunt Presbyteri, vel conviviis sibi concinnantes plebem, vel certè persuasu maligno, ut illicito favore eosdem velint sibi collocare rectores. Quod quidem insigne mentis tuæ tenemus votum, frater religiose Aureli, qui hæc sæpe oppressisti, non curando tales petitores. Sed propter eorum malos cogitatus, & pravè continuata consilia hoc dico, non debere rectorem accipere eam plebem, quæ in Diœcesi semper subjacuit, nec unquam proprium Episcopum habuit. Quapropter si universo Sanctissimo Cœtui placet hoc, quod prosecutus sum, confirmetur. Aurelius Episcopus dixit. Fratris, & Consacerdotis nostri prosecutioni non obsisto, sed hoc me & fecisse, & facturum esse profiteor circa eos sane, qui fuerint concordes, non solùm circa Ecclesiam Carthaginensem, sed circa omne Sacerdotale consortium. Sunt enim plerique conspirantes cum plebibus propriis, quas decipiunt, ut dictum est, eorum scalpentes aures, blandi ad seducendum, vitiosæ vitæ homines, vel certè inflati, & ab hoc consortio separati, qui putant propriæ plebi incubandum, & nonnunquam conventi ad Concilium venire detrectant: sua forte ne prodantur flagitia, metuentes. Dico, si placet, circa hos non tantùm Diœceses non esse servandas, verùm & de propria Ecclesia, quæ illis malè faverit, omni modo adnitendum, ut etiam authoritate publicâ rejiciantur, atque ab ipsis Principalibus Cathedris removeantur. Oportet enim, ut, qui universis fratribus, ac toto Concilio inhæserit, non solùm suam (o) integre, sed & Diœceses possideat. At verò, qui sibimet putant plebes (p) sufficere, fraternâ dilectione contemptâ, non tantùm Diœceses amittant, sed, ut dixi, etiam propriis publicâ careant authoritate, ut rebelles. Honoratus & Urbanus Episcopi dixerunt. Summa Provisio Sanctitatis tuæ cohæsit mentibus singulorum, & puto, omnium responsione ea, quæ prosequi dignatus es, roboranda. Universi Episcopi dixerunt: placet, placet.

Ut alienus Clericus minimè suscipiatur ab alio.

CAP. XXI.

Epigonius Episcopus dixit: in multis Conciliis hoc statutum est, etiam nunc hoc confirmandum (q) est à vestra prudentia, Beatissimi fratres, ut Clericum alienum nullus sibi (r) præripiat Episcopus præter ejus arbitrium, cujus fuerit Clericus. Dico autem, Julianum, qui ingratus est Dei beneficiis, per meam parvitatem in se collatis, ità temerarium & audacem extitisse, ut eum, qui à me Baptizatus est, cùm esset puer egentissimus mihi ab eodem commendatus, cúmque multis annis à me aleretur, atque increseeret, hunc, ut dixi, Baptizatum esse in Ecclesia mea per manum parvitatis meæ, constat: idem in Diœcesi Mappalensi lector esse cœperat, immo annis (s) sex me duobus legerat, nescio, quo contemptu humilitatis meæ. Idem Julianus eum (t) arripuit, quem dicit quasi proprium civem sui loci, Vazaritani, me inconsulto usurpare: nam & Diaconum illum ordinavit. Hoc si liceat, pateat hæc licentia, à vobis (u) Beatissimi Fratres; si minùs, tam impudens cohibeatur, ne se misceat communioni cujusquam. Numidius Episcopus dixit. Si non postulatâ, neque consultâ tuâ dignatione id videtur fecisse Julianus, judicamus omnes iniquè factum atque indignè. Quapropter nisi idem Julianus correxerit errorem suum, & cum satisfactione eundem Clericum, quem fuerat ausus ordinare, revocaverit tuæ plebi, contra statuta Concilii faciens, contumaciæ suæ separatus à nobis excipiet Judicium. Epigonius Episcopus dixit. Ætate Pater, & ipsa promotione antiquissimus, vir laudabilis, frater & collega noster Victor vult hanc petitionem generalem omnibus effici.

Ut Carthaginensi Episcopo, unde voluerit Clericum liceat ordinare.

CAP. XXII.

Aurelius Episcopus dixit. Sermonem meum admittite fratres. Contingit (x) nonnunquam, ut postulentur ab Ecclesiis, quæ præpositis egent, ut Presbyteris, vel Episcopis; & tamen memor statutorum id sequor, ut conveniam

(o) *jure integro* cod. tres. (p) *suas* cod. tres. (q) *confirmatum* tres cod.
(r) *privet* cod. 1. 2, 3. (s) *ferme* non *sex me* tres codices. (t) *eum* abest à tribus.
(u) *à nobis* tres codices. (x) *contigit* cod. 1. 2.

niam Epiſcopum ejus , atque ei inculcem, quòd ejus Clericus à qualibet Eccleſia poſtuletur, ſed forte in hodierno non reluctati ſunt, & nequando contingat, ut reluctentur, cum fuerint à me in hac cauſa poſtulati, quem ſcitis multarum Eccleſiarum, & ordinandorum curam ſuſtinere; juſtum eſt ergo, ut quemlibet conſacerdotum conveniam cum duobus è conſortio noſtro, vel tribus teſtibus. Sin verò indevotus extiterit; quid cenſet charitas veſtra, faciendum? Ego enim cunctarum Eccleſiarum, dignatione (y) Dei, ut ſcitis fratres, ſollicitudinem ſuſtineo. Numidius Epiſcopus dixit. Fuit ſemper hæc licentia huic ſedi, ut unde vellet, & de cujus nomine fuiſſet conventus, pro deſiderio cujusque Eccleſiæ ordinare Epiſcopum. Epigonius Epiſcopus dixit. Bonitas ſequeſtrat poſſibilitatem, minus enim præſumis frater, cùm te bonum & clementem omnibus præbes (z) habes enim hoc in arbitrio. Satis eſt, ut ſatisfiat perſonæ uniuscujuſque Epiſcopi in prima tantummodo conventione. Si autem quod (a) libet huic ſedi vendicandum ſibi fuerit arbitratus, neceſſe habes tu, omnes Eccleſias ſuffulcire, unde tibi non poteſtatem damus, ſed tua adſignamus, ut liceat voluntati tuæ & ſemper tenere, quem voles, ut præpoſitos plebibus, vel Eccleſiis non (b) conſtituas, qui poſtulati fuerint, & unde voles.

Poſthumianus Epiſcopus dixit. De inde, qui unum habuerit, nunquid debet illi unus (c) Presbyter auferri? Aurelius Epiſcopus dixit. Sed Epiſcopus unus eſſe poteſt, per quem dignatione Divinâ Presbyteri multi conſtitui poſſint, unus autem Epiſcopus difficilè invenitur conſtituendus. Quapropter ſi neceſſarium Epiſcopatui quis habuerit Presbyterum, & unum, ut dixiſti frater, habuerit, etiam ipſum ad promotionem dare debebit. Poſthumianus Epiſcopus dixit. Ergo ſi habet alius abundantes Clericos, debet mihi alia plebs ſubvenire. Aurelius Epiſcopus dixit. Sanè (d) quando tu Eccleſiæ alteri ſubveneris, perſuadebitur illi, qui plures habet Clericos, ut unum tibi ordinandum largiatur.

Ut Epiſcopi, qui in Diœceſibus fuerint ordinati, Diœceſim ſibi nullam vendicent.

CAP. XXIII.

Honoratus & Urbanus Epiſcopi dixerunt. Audivimus conſtitutum, ut Diœceſes (e) non mereantur Epiſcopos accipere, niſi conſenſu ejus, ſub quo fuerant conſtitutæ; ſed in provincia noſtra cum aliqui forte in Diœceſi, concedente eo Epiſcopo, in cujus poteſtate fuerant conſtituti, ordinati ſunt Epiſcopi, etiam Diœceſes ſibi vendicant: hoc & corrigi charitatis veſtræ judicio, & inhiberi de cœtero debet. Epigonius Epiſcopus dixit: ſingulis Epiſcopis ſervatum eſt, quod decebat: ut ex maſſa Diœceſium nulla carperetur, ut proprium Epiſcopum habuiſſet, niſi ipſe conſenſum adhibuiſſet, concedendi. Sufficiat enim ſi (f) conceſſerit, ut (g) eadem Diœceſis permiſſa proprium tantùm Epiſcopum habeat, cæteras ſibi non vendicent Diœceſes, quia exempta de faſce multarum ſola meruit honorem Epiſcopatûs ſuſcipere. Aurelius Epiſcopus dixit. Non dubito charitati veſtræ omnium placere eum, qui in Diœceſi concedente Epiſcopo, qui matricem tenuit, ſolam eandem retinere plebem, in qua fuerit ordinatus: quoniam igitur univerſa arbitror fuiſſe tractata, ſi omnia cum animo veſtro convenerunt, ſermone veſtro cuncta roborate. Univerſi Epiſcopi dixerunt. Omnia nobis hæc placuerunt. Et hæc noſtrâ ſubſcriptione firmavimus. Et ſubſcripſerunt. Aurelius Epiſcopus Eccleſiæ Carthaginenſis, huic decreto conſenſi, & prælecto ſubſcripſi. Similiter & cæteri Epiſcopi ſubſcripſerunt.

(h) *Ut parvuli apud Donatiſtas baptizati, in Catholica Eccleſia Clerici ordinentur.*

CAP. XXIV.

Unde quoniam ſuperiori Concilio ſtatutum eſſe, mecum recognoſcit unanimitas veſtra, ut hi, qui apud Donatiſtas parvuli baptizati ſunt, nondum ſcire valentes erroris eorum interitum, & poſteaquam ad ætatem rationis capacem pervenerunt, agnitâ veritate falſitatem eorum abhorrentes, ad Eccleſiam Dei Catholicam per univerſum mundum diffuſam

(y) *dignationem* cod 1, 2. (z) *reddis* cod. tres. (a) *quod licet* cod. tres.
(b) *non* abeſt à tribus. (c) *ipſe* cod. 1, 2. (d) *quomodo* cod. tres pro quando.
(e) *Diœceſin non mereantur Epiſcopus* cod. 1. 2. (f) *conſenſerit* tres codic.
(g) *eandem* cod. 1, 2. (h) *Poſt hoc Caput XXIII. ſequuntur tria Capitula in fronte Canonum poſita.*

ſam ordine antiquo per manûs impoſitionem recepti ſunt, debere talibus ſuſcipiendum munus clericatûs non impedire nomen erroris, cùm veram Eccleſiam illorum putaverint ad fidem accedendo, & ibi Chriſto crediderint, & Trinitatis Sacramenta perceperint: quæ omnia vera, & Sancta, atque divina eſſe certiſſimum eſt, & in his omnem animæ ſpem conſtitutam. Quamquam & hæreticorum præſumpta audacia, veritatis nomine palliata, hæc tradere audeat, quæ quoniam ſimplicia ſunt, ut præmonet Beatus Apoſtolus dicendo, *Unus Deus, una Fides, unum Baptiſma*: & iterari non liceat, quod ſemel dare oportet, anathematizato nomine erroris recipiantur per manus impoſitionem in unam Eccleſiam, Columbam, ut dictum eſt, & unam matrem omnium Chriſtianorum, ubi omnia illa Sacramenta ſalubriter & (*k*) æterna, & vitaliter accipiuntur; quæ perſeverantibus in hæreſi magnam damnationis pœnam conquirunt, ut quod eis veritate ad æternam vitam conſequendam eſſet luminoſius, hoc in errore ſit tenebroſius, atque damnoſius. Quod fugientes nonnulli, & matris Eccleſiæ (*l*) ubera cognoſcentes, qui illa omnia Sancta myſteria amore veritatis crediderunt, atque perceperunt, quibus Sacramentorum rebus cum vitæ bonæ probitas (*m*) acceſſerit ſine dubio ad officium clericatûs tales eſſe applicandos, & maximè in tanta rerum neceſſitate, nullus eſt, qui non concedat. Quanquam nonnulli ejusdem ſectæ Clerici (*n*) cum plebibus atque honoribus ſuis ad nos tranſire deſiderent, qui amore honoris, aut perſuadent ad vitam, aut retinent ad ſalutem. Sed hoc majori fratrum ſupradictorum conſiderationi dimittendum cenſeo, ut prudentiori ſuo conſilio noſtræ ſuggeſtionis ſermonem cùm perpenderint, quid de hac re eis placeat, nos informare dignentur. Tantum de his, qui infantes baptizati ſunt, ſatagimus, noſtræ, ſi placet, in iiſdem ordinandis conſentiant voluntati, omnia ergo quæ ſuperiùs comprehendimus, apud Sanctos Epiſcopos agenda eſſe mecum honorabilis fraternitas veſtra perpendat.

De Reliquiis idolorum, vel templis ab Imperatoribus abolendis. CAP. XXV.

Inſtant etiam aliæ neceſſitates à religioſis Imperatoribus poſtulandæ: ut reliquias idolorum per omnem Aphricam jubeant penitus amputari, nam plerisque in locis maritimis, atque poſſeſſionibus diverſis, adhuc erroris iſtius iniquitas viget: ut præcipiantur, & ipſa (*o*) deleri, & templa eorum quæ in agris, vel in locis abditis conſtituta nullo ornamento ſunt, jubeantur omni modo deſtrui.

Ut Clerici de Judicii ſui Cognitione non cogantur, in publico dicere Teſtimonium.

CAP. XXVI.

Petendum etiam, ut ſtatuere dignentur, ut ſi fortè in Eccleſia quamlibet cauſam jure Apoſtolico Eccleſiis impoſito agere voluerint, & fortaſſe deciſio Clericorum uni parti diſplicuerit: non liceat Clericum in Judicio ad Teſtimonium devocari eum, quia (*p*) cognitor vel præſens fuit, ut nulla ad Teſtimonium dicendum Eccleſiaſtici cujuslibet perſona pulſetur.

De Paganorum conviviis auferendis.

CAP. XXVII.

Illud etiam petendum, ut, quæ (*q*) contra præcepta Divina convivia multis in locis exercentur, quæ ab errore gentili attracta ſunt, ità ut nunc à Paganis Chriſtiani ad hæc celebranda cogantur, ex qua re temporibus Chriſtianorum Imperatorum perſecutio altera fieri occultè videatur; vetari talia jubeant, & de civitatibus, & de poſſeſſionibus impoſita pœna prohiberi; maximè cùm etiam in natalibus beatiſſimorum Martyrum per nonnullas civitates, & in ipſis locis ſacris talia committere non reformident. Quibus diebus etiam, quod pudoris eſt dicere, ſaltationes ſceleratiſſimas per vicos, atque plateas exercent, ut matronalis honor, & innumerabilium fœminarum pudor, devotè venientium ad ſacratiſſimum diem, injuriis laſcivientibus appetatur, ut etiam ipſius ſanctæ religionis penè fugiatur acceſſus.

 De

(*k*) & abeſt à tribus. (*l*) *Catholica* cod. tres. (*m*) *acceperit* cod. tres.
(*n*) *Clericorum* cod. 1. 2. (*o*) *ipſa deleri* tres cod.
(*p*) *qui* cod. tres pro *quia*. (*q*) *quoniam* tres codices pro *qua*.

De spectaculis: ut die Dominico, vel cæteris Sanctorum festivitatibus minimè celebrentur. CAP. XXVIII.

Nec non & illud petendum, ut spectacula theatrorum, cæterorúmque ludorum die Dominicâ, vel cæteris religionis Christianæ diebus celeberrimis amoveantur, maximè quia Sancti Paschæ octavarum die populi ad circum magis, quam ad Ecclesiam conveniant, deberi transferri devotionis eorum dies, si quando occurrerint: nec oportere etiam quemquam Christianorum cogi ad hæc spectacula, maximè, quia in his exercendis, quæ contra præcepta Dei sunt, nulla persecutionis necessitas à quoquam adhibenda est; sed, uti oportet hominem, liberâ voluntate subsistat sibi divinitùs concessâ. Corporatorum enim maximè periculum considerandum est, qui contra præcepta Dei magno terrore coguntur ad spectacula convenire.

De Clericis damnatis.

CAP. XXIX.

Et illud petendum: ut statuere dignentur, (r) ut siquis cujuslibet honoris Clericus judicio Episcoporum quocunque crimine fuerit damnatus, non liceat eum sive ab Ecclesiis, quibus præfuit, sive à quolibet homine defensari, interpositâ pœnâ damni, pecuniæ, atque honoris, quo nec ætatem, nec sexum excusandum esse præcipiant.

De histrionibus Christianis factis.

CAP. XXX.

Et de his etiam petendum, ut siquis ex qualibet ludicra arte ad Christianitatis gratiam venire voluerit, ac liber ab illa macula permanere, non eum liceat à quoquam iterum ad eadem exercenda reduci vel cogi.

De manumissionibus, ut in Ecclesia celebrentur, ab Imperatore poscendum.

CAP. XXXI.

De manumissionibus sanè in Ecclesia dicendis, si id nostri Consacerdotes per Italiam facere reperiuntur, nostræ etiam erit fiduciæ istorum ordinem sequi: datâ plenè (s) licentiâ misso Legato, ut quæcunque digna fide pro statu Ecclesiæ, & salute animarum agere potuerit, nos laudabiliter in conspectu Domini accepturos. Quæ omnia, si Sanctitati vestræ placent, edicite: ut & meam suggestionem ratam esse vobis advertant, & nostram (t) olim consensionem sinceritas eorum libenter accipiat. Ab universis Episcopis dictum est. Omnibus placent hæc, quæ injuncta sunt peragenda, & prudenter à tuâ Sanctitate narrata.

De Equitio damnato Episcopo.

CAP. XXXII.

Aurelius Episcopus dixit. Equitii etiam, olim merito suo episcopali sententiâ damnati, non arbitror prætereundam esse legationis causam: ut si fortè eum in illis partibus repererit, si (u) eidem Fratri nostro curæ pro Ecclesiæ statu, quod oportuerit, vel ubi licuerit, adversùs eum peragere. Ab universis Episcopis dictum est, multum placet & ista persecutio: (x) maximè cùm olim damnatus sit Equitius, & ejus impudens inquietudo pro statu & salute Ecclesiæ magìs magísque ubique repellenda. Et subscripserunt. Aurelius Episcopus Ecclesiæ Carthaginensis, huic decreto consensi, & prælecto subscripsi. Similiter & cæteri Episcopi subscripserunt.

In hoc Concilio Literæ leguntur Anastasii Romani Pontificis, de Donatistis Catholicos Episcopos admonentis. (y)

Vincentio, (z) & Flabito VV. CC. Consf. Idus Septembris Carthagine in Secretario Basilicæ restitutæ, cùm in Concilio congregati in Ecclesia Carthaginensi consedissemus ex Aphricanis omnibus Provinciis Episcopi, id est, Aurelius ejusdem sedis episcopus cum collegis suis, quos eorum suscriptio manifestat, ait idem Aurelius Episcopus: recitatis epistolis Beatissimi Fratris, & consacerdotis nostri Anastasii Ecclesiæ Romanæ episcopi, quibus nos paternæ & fraternæ charitatis sollicitudine, ac sinceritate adhortatus est, ut de hæreticorum, & schismaticorum Donatistarum insidiis & improbitatibus, quibus Aphricanam Ecclesiam Catholicam graviter vexant, nullo modo dissimulemus. Gratias agimus Domino nostro,

(r) *dignetur* cod. 1. (s) *planè* cod. 1. 3. (t) *omnium* loco *olim.*
(u) *sit* cod. 1. 3. pro *si.* (x) *prosecutio* cod. 1.
(y) *admonentes* cod. 1. 3. p. *ait autem Aurelius Episcopus* omissa in cod. 1. 3.
(z) Vincentius & Fravita coss. erant anno 401.

ſtro, quòd illi optimo, ac Sancto Antiſtiti ſuo tam piam curam pro membris Chriſti, quamvis in diverſitate terrarum, ſed in una compage corporis conſtitutis inſpirare dignatus eſt.

Ut cum Donatiſtis levius (a) *agatur.*

CAP. XXXIII.

Deinde pertractatis, & conſideratis omnibus, quæ utilitati Eccleſiæ convenire videbantur, annuente, atque admonente Spiritu Dei eligimus (*b*) cum memoratis hominibus; quamvis de Dominici corporis unitate, inquietâ diſſenſione præciſis, leniter, & pacificè agere: ut quantum in nobis eſt, omnibus, qui eorum communione, & ſocietate irretiti ſunt per univerſas Provincias Africanas penitus innoteſcat, quàm miſerabili errore devincti ſunt; ne fortè, ſicut dicit Apoſtolus, nobis in manſuetudine corripientibus diverſa ſentientes, det illis Deus pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem, & reſipiſcant de diaboli laqueis, captivati ab ipſo in ipſius voluntatem.

De literis mittendis judicibus, ut ea, quæ inter Donatiſtas & Maximianiſtas acta ſunt, innoteſcant.

CAP. XXXIV.

Itaque placuit, ut ex Concilio noſtro literæ darentur ad judices Africanos, à quibus hoc peti congruum videretur, ut in hoc adjuvent communem matrem Eccleſiam Catholicam, in quo Epiſcopalis Authoritas communiri (*c*) in civitatibus poteſt, id eſt, ut judiciariâ poteſtate atque diligentia ex fide Chriſtiana, quid geſtum ſit in omnibus locis, in quibus Maximianiſtæ Baſilicas obtinuerunt, qui ab eis ſchiſma fecerunt, inquirant, & geſtis publicis propter firmam notitiam omnibus neceſſariam faciant inhærere.

Ut Clerici Donatiſtarum in Eccleſiâ Catholica ſuſcipiantur in Clero.

CAP. XXXV.

Deinde placuit, ut literæ mittantur ad Fratres Coepiſcopos noſtros, & maximè ad ſedem Apoſtolicam, in qua præſidet memoratus venerabilis frater, & collega noſter Anaſtaſius, quo noverit habere Aphricam magnam neceſſitatem propter Eccleſiæ pacem & utilitatem, ut & ipſis Donatiſtis: quicunque Clerici correcto conſilio ad Catholicam unitatem tranſire voluerint ſecundùm uniuscujusque Epiſcopi Catholici voluntatem, atque conſilium, qui in eodem loco gubernat Eccleſiam, ſi hoc paci Chrſtianæ prodeſſe viſum fuerit, in ſuis honoribus ſuſcipiantur. Sicut prioribus ejuſdem diviſionis temporibus factum eſſe manifeſtum eſt. Quod multarum & pœne omnium Aphricanarum Eccleſiarum, in (*d*) quibus talis error exortus eſt, exempla teſtantur: non ut Concilium, quod in tranſmarinis partibus de hac re factum eſt, diſſolvatur, ſed ut illud maneat circa eos, qui ſic tranſire ad Catholicam volunt, ut nulla per eos unitatis compenſatio procuretur. Per quos autem vel omni modo perfici (*e*) adjuvari manifeſtis fraternarum animarum lucris Catholica unitas in locis, in quibus degunt, viſa fuerit, non eis obſit, quod contra honores eorum, quamvis ſalus nulli intercluſa ſit. In tranſmarino Concilio ſtatutum eſt, id eſt, ut ordinati, in parte Donati, ſi ad Catholicam correcti tranſire voluerint (*f*) ut ſuſcipiantur in honoribus ſuis ſecundùm tranſmarinum Concilium, ſed exceptis his, per quos Catholicæ unitati conſuletur.

Ut Legatio ad Donatiſtas componendæ pacis gratia dirigatur.

CAP. XXXVI.

Deinde placuit, ut his peractis, Legati etiam prædicandæ pacis, atque unitatis, ſine qua ſalus Chriſtiana non poteſt obtineri, è numero noſtro ad ipſorum Donatiſtarum, ſive quos habent Epiſcopos, ſive ad plebes mittantur, per quos omnibus in notitiam perferatur, quam nihil habeant, quod adverſùs Eccleſiam Catholicam juſtè poſſint dicere; maximè ut manifeſtum fiat omnibus per geſta etiam municipalia, propter documentorum firmitatem, quid ipſi de Maximianiſtis ſchiſmaticis ſuis egerint: ubi ei (*g*) divinitus demonſtratur, ſi attendere velint, tam iniquè tunc illos ab Eccleſiæ unitate præciſos, quàm iniquè nunc

(*a*) *lenius* cod. 1. 3. (*b*) *elegimus.* (*c*) *contemni* cod. 1. 3.
(*d*) *quibus* ſine *in.* cod. 1. 3. (*e*) *proficì* cod. 1. (*f*) *non* pro *ut* cod. 1. 3.
(*g*) *eis* pro *ei* cod. 1. 3.

nunc clamant, à se Maximianistas schisma fecisse, ex quorum tamen numero, quos jam plenarii Concilii sui authoritate damnaverant, in suis honoribus denuò receperunt, baptismum, quem damnati, & exclusi dederant, acceptaverunt; (*b*) ut videant, quàm stulto corde resistant paci Ecclesiæ toto orbe diffusæ: cùm ista faciant pro parte Donati, neque se istorum; quos ità receperunt, communione propter intuitum pacis contaminari dicant; & nos condemnent, (*i*) id est, Ecclesiam Catholicam, etiam in extremis terrarum partibus constitutam, per eorum communionem inquinatam, quos tunc accusantes convincere nequiverunt.

Qui Clerici ab uxoribus debeant abstinere.

CAP. XXXVII.

Præterea, cùm de quorundam Clericorum, quamvis erga uxores proprias, incontinentia referretur: placuit Episcopos, & Presbyteros & Diaconos secundùm priora statuta etiam ab uxoribus continere, quod nisi fecerint, ab Ecclesiastico removeantur officio; cæteros autem Clericos ad hoc non cogi, sed secundùm uniuscujusque Ecclesiæ consuetudinem observari debere.

De his, qui plebes proprias derelinquunt.

CAP. XXXVIII.

Rursùm placuit, ut nemini sit facultas, relicta principali Cathedrâ ad aliquàm Ecclesiam in Diœcesi (*k*) constitutam se conferre, vel in re propria diutiùs, quàm oportet, constitutum, curam, vel frequentationem propriæ cathedræ negligere.

De infantibus baptizandis, quoties dubitatur, utrum fuerint baptizati.

CAP. XXXIX.

Item placuit, de infantibus, quoties non inveniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sinè dubitatione testentur, neque ipsi sunt per ætatem de traditis sibi Sacramentis idonei respondere, absque ullo scrupulo eos esse baptizandos, ne ista trepidatio eos faciat Sacramentorum purgatione privari. Hinc enim legati Maurorum, fratres nostri, consuluerunt, quia multos tales à barbaris redimunt.

Diem Paschæ & diem Coucilii nunciandum.

CAP. XL.

Item placuit, ut dies venerabilis Paschæ formatarum subscriptione omnibus intimetur; dies verò Concilii idem servetur, qui in Hipponensi Concilio constitutus est, id est X. Kal. Septembris. Et scribendum ad singularum quarumque Provinciarum Primates, ut quando apud se Concilium congregant, istum diem non impediant.

Ne interventor Episcopus Cathedram, ubi interventor est, teneat. CAP. XLI.

Item constitutum est, ut nulli intercessori licitum sit Cathedram, cui intercessor datus est, quibuslibet populorum studiis, vel seditionibus retinere, sed dare operam, ut intra annùm eisdem Episcopum provideat; quod si neglexerit, anno exempto interventor alius tribuatur.

De Defensoribus Ecclesiarum ab Imperatore poscendis. CAP. XLII.

Ab Imperatoribus, universis visum est, postulandum propter afflictionem pauperum, quorum molestiis sine intermissione fatigatur Ecclesia, ut defensores eis adversùs potentias divitum cum Episcoporum provisione delegentur.

De Episcopis, qui ad Concilia non occurrunt.

CAP. XLIII.

Item placuit, ut quotiescunque Concilium congregandum est, Episcopi, qui neque ætate, neque ægritudine, neque aliquâ graviore necessitate impediuntur, competenter occurrant, & à (*l*) Primatibus suarum quarumcunq; Provinciarum intimetur, ut de universis Episcopis, vel duæ, vel tres turmæ fiant, ac de singulis turmis vicissim, quotquot electi fuerint, ad diem Concilii instantissimè occurrant. Quod si non potuerint occurrere, excusationes suas in tractatoria subscribant; vel si post adventum tractatoriæ aliquæ necessitates repentè forsitan ortæ fuerint: nisi rationem impedimenti sui apud suum Primatem reddiderint, Ecclesiæ suæ communione debere esse contentos.

De

(*b*) *acceptaverant* cod. 1, 3. (*i*) *contemnant* cod. 1. 3. (*k*) *Diœcesin* cod. 1. 3.
(*l*) *à* omittitur cod. 1, 3.

De Cresconio. CAP. XLIV.

De Cresconio villa Regensi hoc omnibus visum est, ut hinc quoque Primati Numidiæ intimetur, quò cognoscat, memoratum Cresconium scriptis suis conveniendum esse, ut proximo universali Aphricano Concilio suam præsentiam non differat exhibere; quod si venire contempserit, in se cognoscat sententiam (m) promulgatam.

De Ecclesia Hipponensium Diaretorum.

CAP. XLV.

Rursum placuit, ut (n) quoniam Hipponensium Diaretorum Ecclesiæ destitutio non est diutius negligenda (o) Ecclesiæ, ibi ab his retineantur (p) qui Equitii facinorosam communionem declinaverunt, missis ex præsenti Concilio Episcopis, Regino, Alypio, Augustino, Materno, Theasio, Evodio, Placiano, Urbano, Valerio, Ambivio, Fortunato, Quod-vult-Deo, Honorio, Januario, Apto, Honorato, Ampelio, Victoriano, Evangelo & Rogatiano. Conventis ergo (q) & correctis his, qui culpabili pertinacia fugam ejusdem Equitii expectandam putabant, cum omnium voto eis Episcopus ordinetur. Si autem illi pacem considerare noluerint, non impediant in eligendo ad ordinandum præposito utilitatem tanto tempore Ecclesiæ destitutæ.

De Clericis, qui intra annum causam suam agere non procuraverint.

CAP. XLVI.

Rursus constitutum est, ut quoties Clericis convictis, & confessis in aliquo crimine vel propter eorum, quorum verecundiæ parcitur, vel propter Ecclesiæ opprobrium, aut insolentem insultationem hæreticorum, atque gentilium, si forte causæ suæ adesse voluerint, & innocentiam suam asserere, intra annum excommunicationis hoc faciant. Si verò intra annum causam suam purgare contempserint, nulla eorum vox postea penitus audiatur.

Ut de alieno Monasterio susceptos nec præpositos Monasterii, nec Clericos liceat ordinare. CAP. XLVII.

Item placuit, ut siquis de alterius Monasterio repertum vel ad Clericatum promovere voluerit, vel in suo Monasterio majorem Monasterii constituerit, Episcopus, qui hoc fecerit, à cæterorum communione contemptus sit; & ille neque Clericus, neque Præpositus perseveret.

De Episcopis, qui hæreticos, vel paganos hæredes instituunt. CAP. XLVIII.

Item constitutum est, ut siquis Episcopus hæredes extraneos à consanguinitate sua, vel hæreticos etiam consanguineos, aut paganos Ecclesiæ prætulerit, saltem post mortem anathema ei dicatur, atque ejus nomen inter Dei Sacerdotes nullo modo recitetur. Nec excusari possit, si intestatus defecerit, quia utique debuit factus Episcopus rei suæ ordinationem congruam suæ professioni nequaquam differre.

De manumissionibus. CAP. XLIX.

Item placuit, ut de manumissionibus in Ecclesia celebrandis ab Imperatore petatur.

De falsis memoriis Martyrum.

CAP. L.

Item placuit, ut altaria, quæ passim per agros, & per vias, tanquam memoriæ martyrum constituuntur, in quibus nullum corpus, aut reliquiæ martyrum conditæ probantur, ab Episcopis, qui locis eisdem præsunt, si fieri potest, evertantur: si autem hoc per tumultus populares non sinitur, plebes tamen admoneantur, ne illa loca frequententent, ut qui rectè sapiunt, nullâ ibi superstitione devincti teneantur: & omnino nulla memoria martyrum probabiliter acceptetur, nisi ubi corpus aut aliquæ reliquiæ sunt, aut origo alicujus habitationis, vel possessionis, vel passionis fidelissimâ origine traditur. Nam quæ per somnia, & per inanes quasi revelationes quorumlibet hominum ubicunque constituuntur altaria omni modo reprobentur.

De Idolorum reliquiis extirpandis.

CAP. LI.

Item placuit, ab Imperatoribus Gloriosissimis peti, ut reliquiæ idololatriæ non solùm in simulacris, sed in quibuscunque locis, vel lucis, vel arboribus omni modo deleantur.

(m) *promulgandam* cod. 1. 3. (n) *ut* abest à tribus. (o) *& Ecclesia* cod. 1. 3.
(p) *retinentur* cod. 1. 3. (q) *conventis* abest à 1. 3.

Ut ab Episcopo Carthaginensi, cùm opus fuerit, omnium Episcoporum nomine dictentur, & subscribantur Epistolæ.

CAP. LII.

Ut siquæ literæ dictandæ in Concilio placuerint, venerandus Episcopus, qui huic sedi præsidet, omnium nomine dictare, & subscribere dignetur: in quibus etiam ad Episcopos Legatos, qui per Provincias Aphricanas in causa Donatistarum mittendi sunt, placuit literas dari tenorem mandati continentes, quem non egrediantur. Et subscripserunt. Aurelius Episcopus Ecclesiæ Carthaginensis huic decreto consensi, & prælecto subscripsi. Similiter & cæteri Episcopi subscripserunt. (*r*)

In hoc Concilio præterita decreta firmantur.

Gloriosissimis Imperatoribus Arcadio, & Honorio Augustis V. Cons. (*s*) sexto Kal. Septembris in civitate Melibitana, in Secretario Basilicæ cùm Aurelius Episcopus (*t*) Carthaginensis in Concilio universali consedisset, adstantibus Diaconibus, Aurelius Episcopus dixit: Quoniam Ecclesiæ Sanctæ unum est corpus, omniúmque membrorum caput est unum, factum est, volente Deo, & (*u*) nostram infirmitatem juvante, ut ad hanc Ecclesiam venerimus dilectionis, & fraternitatis gratiâ invitati; unde quæso charitatem vestram, quia ità credendum est, (*x*) quia noster accessus ad vos nec superfluus, nec insuavis est cunctis, ut consensus omnium vestrum manifestetur concordare complacitis decretorum, quæ jam dudum vel in Hipponensi Synodo sunt firmata, vel postmodum meliore Concilio apud Carthaginem definita, nunc quoque nobis ex ordine recitentur. Tunc demum fraternitatis vestræ concordia luce clarior apparebit, si hæc, quæ à nobis superioribus Conciliis legaliter definita noscuntur, non solùm consensu vestro his actis, verùm & subscriptionibus (*y*) manifestetis. Xantippus Episcopus primæ sedis Numidiæ suâ manu (*z*) confirmavit subscribendo, etiam nobis placere posse, & nostra subscriptione firmamus. Nicetius Episcopus primæ sedis Mauritaniæ Sitifensis dixit: quæ recitata sunt decreta, quoniam ratione non carent, & sunt approbata cunctis, etiam & meæ parvitati hæc placent, quæ quidem propriâ subscriptione firmabo.

De Episcoporum ordine, (a) ut qui posteriùs ordinati sunt, prioribus se non audeant anteferre.

CAP. LIII.

Valentinianus Episcopus dixit. Si permittit bonum patientiæ vestræ, prosequor ea, quæ præterito tempore in Ecclesia Carthaginensi gesta sunt, & subscriptionibus fratrum firmata claruerunt, etiam nos hoc servaturos esse profiteor: sed illud scimus, inviolatè semper mansisse Ecclesiasticam disciplinam; ità ut nullus fratrum prioribus suis se aliquando auderet anteponere, sed officiis charitatis id semper exhibitum est prioribus, quod (*b*) in sequentibus gratanter semper acciperetur. Hunc ordinem jubeat Sanctitas vestra meliùs vestris interlocutionibus roborari. Aurelius Episcopus dixit. Non decuerat quidem, ut hæc repeteremus; nisi fortè existerent inconsideratæ mentes quorundam, quæ ad hæc statuenda nostros acuerent sensus: sed communis hæc causa est, quam insinuavit frater & consacerdos noster, ut unusquisque nostrûm ordinem sibi decretum à Deo cognoscat, (*c*) nec posteriores anterioribus se præferant, nec eis inconsultis aliquid agere præsumant. Qua de re dico, prout captus animi mei retinet, eos, qui putaverint spretis majoribus aliquid præsumendum, competenter ab omni esse Concilio coercendos. Xantippus Episcopus primæ sedis Numidiæ dixit. Audivit omnium fratrum præsentia prosecutionem fratris, & consacerdotis nostri Aurelii: quid ad hæc respondent? Datianus Episcopus dixit: quæ (*d*) majorum decrevit sententia, nostro assensui mancipabuntur, ut quæ præteritorum Conciliorum gestis tenentur Carthaginensis Ecclesiæ, nostrâ assensio-

(*r*) *Hic sicut in aliis Canonibus invenitur. Incipit Concilium Milevitanum*: hæc omnia inseruntur cod. 3tio hoc loco.
(*s*) Arcadius Aug. V, & Honorius Aug. V. erant Coss. anno 402.
(*t*) *Ecclesiæ* additur cod. 1. 3. (*u*) *ad* pro *&*. [*x*] *quia insuavis est* abest à 1. & 3. cod.
[*y*] *Manifestis roboretur* cod. 3. (*z*) *confirmaverunt* cod. 1. (*a*) *ordinatione* cod. 3.
(*b*) *ab insequentibus* cod. 1. 3. (*c*) *& posteriores anterioribus deferant* cod. 1. 3.
(*d*) *Maurorum* cod. 3.

ſenſione plenè apud omnes firma teneantur. Univerſi Epiſcopi dixerunt. Hic ordo & à patribus, & à majoribus ſervatus eſt, & à nobis, Deo propitio ſervabitur, ſalvo etiam jure primatûs Numidiæ & Mauritaniæ.

De Archibo & Matricula Numidiæ.

Deinde placuit omnibus Epiſcopis, qui in hoc Concilio ſubſcripſerunt, ut matricula & archibus Numidiæ, & apud primam ſedem ſit, & in Metropoli, id eſt, Conſtantina. (*e*)

De Quod-vult-Deo Epiſcopo.

CAP. LIV.

De Quod-vult-Deo etiam Centurienſi, quomodo (*f*) adverſarius ipſius, cùm ſe petiſſet introduci ad Concilium noſtrum, interrogatus, utrum cum eo vellet apud Epiſcopos experiri, primò promiſerat, & alia die reſpondit, hoc ſibi non placere, atque diſceſſit; placuit omnibus Epiſcopis, ut nullus eidem Quod-vult-Deo communicet, donec cauſa ejus, qualem potuerit, terminum ſumat. Nam adimi ei Epiſcopatum, antequam cauſæ ejus exitus appareret, nulli Chriſtiano videri jure potuiſſet.

De Maximiano Epiſcopo. CAP. LV.

De Maximiano autem Bagaienſi, & ad eum, & ad ipſam plebem placuit de Concilio literas dari, ut & ipſe ab Epiſcopatu diſcedat, & illi ſibi alium requirant.

Ut Epiſcopi, qui ordinantur, ab Ordinatoribus ſuis Epiſtolas accipiant, quæ diem & Conſulem præferant. CAP. LVI.

Deinde placuit, ut quicunque deinceps ab Epiſcopis ordinantur per Provincias Aphricanas, literas accipiant ab Ordinatoribus ſuis, manu eorum conſcriptas, continentes Conſulem & diem: ut nulla altercatio de poſterioribus, vel anterioribus oriatur.

De his, qui vel ſemel in Eccleſia legerint, ab aliis non poſſe promoveri.

CAP. LVII.

Item placuit, ut quicunque in Eccleſia vel ſemel legerit, ab alia Eccleſia ad Clericatum non teneatur. Et ſubſcripſerunt. Aurelius Epiſcopus Eccleſiæ Carthaginenſis huic decreto cônſenſi, & prælecto ſubſcripſi. Similiter & cæteri Epiſcopi ſubſcripſerunt.

In hoc Concilio, quid egerint Epiſcopi, qui ad tranſmarina Legati directi ſunt, intimatur.

Glorioſiſſimo Imperatore Theodoſio Auguſto, & Rumorido (*g*) V. C. Conſſ. VIII. Kal. Septembris Carthagine, in Baſilica Regionis ſecundæ, cùm Aurelius Epiſcopus in univerſali Concilio conſediſſet, adſtantibus Diaconibus, Aurelius Epiſcopus dixit: Exigente ratione fraternitas veſtra à mea tenuitate ad hoc Concilium congregata eſt: jam dudum enim, ſicut veſtra Sanctitas recordatur, habito Concilio deſtinavimus fratres noſtros ad tranſmarina Legatos, quos oportuit in cætu Sanctitatis veſtræ perfunctæ legationis curſum narrare: & licet heſterno die de hac re conſidentibus nobis præter geſta Eccleſiaſtica diligentiùs, quæ geſſerint, tractaremus, hodie tamen oportet tractatum heſterni diei actis Eccleſiaſticis confirmari.

De Epiſcopis Provinciarum Aphricæ, qui non adfuerunt præſenti Concilio.

Ordo itaque rerum depoſcit, ut primitus de Fratribus noſtris, & Conſacerdotibus, qui ad hoc Concilium, vel de Bizantio, vel certè de Mauritania convenerunt, quæramus, quemadmodum huic Concilio decreverint intereſſe, & offerentibus Philologo, Geſta, (*h*) Venuſtiano, & Feliciano, Epiſcopis Provinciæ Bizantinæ Legationis literas, & recitatis, offerentibus etiam Luciano, & Sylvano Legatis Provinciæ Mauritaniæ Sitifenſis Legationis literas, & recitatis, Aurelius Epiſcopus dixit: Horum Scriptorum textus ſociabitur geſtis.

De Epiſcopis Byzantinis. (*i*)

Numidius Epiſcopus dixit: Animadvertimus, Fratres & Coepiſcopos noſtros Byzantinæ Provinciæ, & Mauritaniæ Sitifenſis ad Concilium deſtinâſſe Legatos, nunc quæramus, utrum Legati Numidiæ advenerint? vel certè Provinciæ Tripolitanæ, vel Mauritaniæ Cæſarienſis?

Ee 2 *De*

(*e*) *conſtantia* cod. 1. 3. [*f*] *quoniam* pro *quomodo*.
[*g*] Rumtrino Rumtrido cod. 1. 3. Vera nomina Conſulum anni 403. ſunt, Theodoſius junior Aug. & Fl. Rumoridus. *Pagi in Breviario.*
(*h*) Alii legunt: *Geta*. (*i*) *Byzacenis* cod. 1.3.

De Episcopis Mauritaniæ Sitifensis.

Lucianus & Sylvanus Episcopi, Legati Provinciæ Mauritaniæ Sitifensis dixerunt: Serò ad Cæsarienses fratres nostros tractatoria venit, nam jam & illi venirent, tamen necesse est veniant, & confidimus de animis illorum, quia siquid in hoc Concilio gestum fuerit, & ipsi sine dubio suos consensus adhibebunt.

De Episcopis Numidiæ.

Alypius Episcopus Ecclesiæ Tagestensis (i) dixit. Nos quidem de Numidia venimus. Ego, & Sancti fratres Augustinus, & Posidius, sed de Numidia Legati mitti non (k) potuerunt, quod adhuc tumultu tironum, Episcopi propriis necessitatibus in civitatibus suis aut impediti, aut occupati sunt. Nam etiam tractatoriam Sanctitatis tuæ, cùm ad sanctum senem Sancti Spiritus (l) deferrem, in præsenti tractatu hoc visum fuerat, ut Concilium indiceretur, quod (m) instructa legatio posset ad hoc Concilium destinari. Sed cùm eum posterioribus literis ammonerem de impedimento tironum, ut superiùs dixi, rescriptis propriis excusavit.

De (n) Tripolitanis verò fratribus nostris hoc potui condiscere, quòd Dulcicium fratrem nostrum destinaverunt Legatum: sed quia non potuit occurrere, hoc asseveraverunt quidam filii nostri venientes de supradicta Provincia, quod commemoratus navi se commiserat, & credendum est accidisse nonnullam de tempestatibus moram, quæ retardaret ejus adventum. Tamen etiam circa ipsos, si charitati vestræ placet, hæc forma servabitur, ut placita ad eosdem Concilii transmittantur. Ab universis Episcopis dictum est: hæc, quæ statuit Sanctitas tua, omnibus placent.

De conveniendis Donatistis.

CAP. LVIII.

Aurelius Episcopus dixit: quod in tractatum venit charitatis vestræ, puto hoc Ecclesiasticis gestis esse firmandum. Professio vestrûm omnium hoc deprompsit, debere unumquemque nostrûm in civitate sua per se convenire Donatistarum Præpositos, aut adjungere sibi vicinum collegam: ut pariter eos in singulis quibusque civitatibus, vel locis per Magistratus, vel Seniores locorum conveniant; hoc si omnibus placet, edicatur. Ab universis Episcopis dictum est: Omnibus placet, & omnes hoc subscriptione nostra firmabimus. Petimus etiam, ut epistolis ad Judices de Concilio mittendis pro omnibus subscribat Sanctitas tua. Aurelius Episcopus dixit: Si videtur charitati vestræ, forma conventionis eorum recitetur: ut hunc tenorem prosecutionis omnes, si placuerit, teneamus. Ab universis Episcopis dictum est: recitetur. Lætus Notarius recitavit.

Forma Conventionis Donatistarum.

CAP. LIX.

Ille Episcopus Ecclesiæ illius dixit. Quid de authoritate illius amplissimæ sedis impetraverimus, petimus gravitatem vestram recitare, & gestis innecti, atque ut in effectum deduci jubeatis. Recitatâ autem jussione, atque actis innexâ, dixit (o) ille Episcopus Ecclesiæ illius. Quid ergo nobis de Concilio Ecclesiæ Catholicæ mandatum sit ad Donatistas per vestram gravitatem perferendum, audire, & actis inserere, & ad eos perferre dignemini, eorúmque responsionem rursus apud acta vestra nobis insinuare. Convenimus nos ex Concilii nostri Catholicâ authoritate missi, de vestra correptione gaudere cupientes, considerantes Domini charitatem, qui dixit: Beati Pacifici, (p) quia ipsi filii Dei vocabuntur, & admonuit per Prophetam etiam in (q) his, qui dicunt se fratres nostros non esse, dicere nos debere, fratres nostri estis. Hanc ergo pacificam ex charitate venientem communionem nostram contemnere non debetis: ut siquid veritatis habere vos arbitramini, non dubitetis asserere, id est, ut congregato vestro Concilio deligatis ex vobis, quibus causam assertionis vestræ committatis, ut & nos possimus hoc facere, ut etiam de nostro Concilio deligantur, qui cum eis, quos (r) delegeritis, constituto loco, & tempore, quidquid quæstionis est, quod vestram à nobis separat communionem, cum

(i) *Tagastensis* cod. 3. [k] *Legatio mitti non potuit* cod. 3.
(l) *Sanctippum* pro Sancti Spiritus. (m) *quo.* (n) *de Episcopis Tripolitanis* titulus cod. 1.
(o) *dicat* cod. 1. 3. (p) *Matthæi V, 9.* (q) *in* abest à cod. 1. 3.
(r) *quod* pro quos cod. 1. 3.

cum pace diſcutiant & tandem aliquando adjuvante Domino Deo noſtro, finem veternoſus error accipiat, ne propter animoſitatem hominum infirmi (*t*) noſtri, & ignari populi ſacrilega diſſenſione diſpereant. Si enim hoc fraternè acceperitis, veritas facilè dilucefcet, ſi autem hoc facere nolueritis, diffidentia (*u*) veſtra facilè innoteſcet. Cúmque recitata eſſet, ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: ſatis placet, hoc fiat: Et ſubſcripſerunt. Aurelius Epiſcopus Eccleſiæ Carthaginenſis huic decreto conſenſi, & prælecto ſubſcripſi. Similiter & cæteri Epiſcopi ſubſcripſerunt.

Hæc Synodus adverſùs Donatiſtas legationem ad Principes dirigit.

Glorioſiſsimo Imperatore Honorio Auguſto VI. (*y*) Conſ. XVI. Kal. Julias Carthagine, in Baſilica Regionis ſecundæ. In hoc Concilio legationem ſuſcepetunt Theaſius, & Evodius contra Donatiſtas, in quo Concilio inſertum eſt communitorium, quod ita ſe continet.

Quale communitorium (x) *acceperunt Legati contra Donatiſtas.* CAP. LX.

Communitorium fratribus, Theaſio & Evodio Legatis ex Carthaginenſi Concilio ad Glorioſiſsimos, Religioſiſsimóſque Principes miſsis. Cum Domini auxilio piiſsimos Imperatores adierunt, ut eis inſinuent. Quemadmodum plena fiducia ſecundùm ſuperioris anni Concilium Donatiſtarum præpoſiti actis municipalibus ſunt conventi, ut ſi confiderent de aſſertionibus ſuis, electis ex ſuo numero aliquibus idoneis, nobiſcum pacificè conferrent & manſuetudine Chriſtianâ, ſiquid veritatis tenerent, non ambigerent demonſtrare, quò ita ſinceritas Catholica, quæ jam pridem ſuperioribus temporibus claruit, nunc quoque (*z*) imperitiam, vel pertinaciam reſiſtentibus innoteſceret; ſed quia diffidentiâ (*a*) premebantur, nihil pene auſi ſunt reſpondere. Unde quia impletum eſt erga eos Epiſcopale ac pacificum officium, & illi, qui veritati reſpondere nequiverunt, ad immanes violentias ſunt converſi, ità ut multos Epiſcopos, multóſque Clericos (ut de laicis taceamus) inſidiis oppreſſerint, Eccleſias etiam aliquas invaſerint, aliquas invadere pertentaverint, ipſorum jam clementiæ eſt conſulere, ut Eccleſia Catholica, quæ eos religioſo utero genuit, & Fidei firmitate nutrivit, eorum etiam proſpectione muniatur, ne temerarii homines religioſis temporibus infirmos populos terrendo prævaleant, quoniam ſecundo depravare non poſſunt; Nota eſt enim, & ſæpe legibus conclamata Circuncellionum, quâ furunt, (*b*) deteſtabilis manus. Quæ etiam ipſorum religioſiſsimorum ſupra Principum frequentibus Sanctionibus condemnata eſt, adversùs quorum furorem poſſemus non inſolita, nec à Scripturis Sacris aliena impetrare (*c*) ſubſidia, quando Apoſtolus Paulus, ſicut in Apoſtolorum actibus fidelibus notum eſt, factioſorum conſpirationem militari etiam ſubmovit auxilio. Sed nos illud poſcimus, ut Catholicis Eccleſiis ordinum per civitates ſingulas, & vicinorum quorumque poſſeſſorum per diverſa loca ſine ulla diſſimulatione tuitio præbeatur. Simul etiam petendum, ut illam legem, quæ à religioſæ memoriæ eorum Patre Theodoſio de auri libris decem in ordinatores, vel ordinatos hæreticos, ſeu etiam in poſſeſſores, ubi eorum congregatio depræhenditur, promulgata eſt, ità deinceps confirmari præcipiant: ut in eos valeat, contra quos propter eorum inſidias Catholici provocati (*d*) conteſtationem (*e*) depoſuerunt, ut hoc ſaltem terrore à ſchiſmatica, vel hæretica pravitate deſiſtant, qui conſideratione æterni ſupplicii emendari, corrigique diſſimulant. Petendum etiam, ut lex, quæ hæreticis, vel ex donationibus, vel ex teſtamentis aliquid capiendi, vel relinquendi denegat facultatem, ab eorum quoque pietate hactenus repetatur, ut eis relinquendi, vel ſumendi jus adimat, qui pertinaciæ furore cæcati, in Donatiſtarum errore perſeverare voluerint; cæterum illis, qui conſideratione unitatis & pacis ſe corrigere voluerint, abſque interdicto hujus legis, capiendæ hæreditatis aditus pateat, ſi adhuc in errore hæretico conſtitutis aliquid ante donationis, vel hæreditatis obvenit, his ſane exceptis, qui lite pulſati puta-

(*t*) *infirma anima* cod. 1. 3. (*u*) *differentia* cod. 1. 3. (*x*) *commonitorium* cod. 1. 3.
[*y*] Honorius Aug. Coſ. VI. fuit anno 404. & Ariſtænetus Collega.
[*z*] *per* addit cod. 1. 3. [*a*] *differentiâ.* (*b*) *furiunt* cod. 1. 3.
(*c*) *præſidia* cod. 1. 3. (*d*) *provocatio* cod. 1. 3. [*e*] *depoſuerint* cod. 1. 3.

putaverint ad Catholicam tranſeundum, quia de talibus credibile eſt, non metu cæleſtis judicii potius, quàm terreni commodi aviditate unitatem Catholicam præoptâſſe. Ad hæc autem omnia præſidio opus eſt poteſtatum ſuarum quarumcunq; Provinciarum. Sanè pro utilitatibus Eccleſiæ, quicquid intellexerint prodeſſe, agendi & imperandi liberam decernimus legationem. Illud prætereà cunctis (*f*) vobis placuit, ut literæ de cœtu noſtro ad glorioſiſſimos Imperatores, & eminentiſſimas Poteſtates dirigantur, quibus inſtruantur, noſtro omnium conſenſu ad beatiſſimum Comitatum Legatos à nobis eſſe directos. Sed quia iiſdem literis ab omnibus ſubſcribi tardiſſimum eſt, niſi ſingulorum ſubſcriptionibus eædem epiſtolæ onerentur, petimus, frater Aureli, ut iiſdem tua charitas noſtro omnium n mine ſubcribere dignetur. Et ſubſcripſerunt. Aurelius Epiſcopus Eccleſiæ Carthaginenſis huic decreto conſenſi, & ſubſcripſi. Similiter & cæteri Epiſcopi ſubſcripſerunt. Literæ etiam ad judices mittendæ ſunt, ut, donec Dominus Legatos ad nos redire permittat, tuitiones per ordines civitatum, & poſſeſſores prædiorum Eccleſiæ Catholicæ impertiant. Adjungendum etiam de Equitio, ut improbitas ejus, quâ ſibi jus ſacerdotale improbiſſimè vendicat, ab Hipponenſi Diaretorum Diœceſi ſecundùm ſtatuta Imperatorum repellatur. Literæ etiam ad Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ commendatione Legatorum mittendæ ſunt, vel ad alios, ubi fuerit Imperator. Et ſubſcripſerunt. Item Aurelius Epiſcopus Eccleſiæ Carthaginenſis huic decreto conſenſi, & prælecto ſubſcripſi. Similiter & cæteri Epiſcopi ſubſcripſerunt.

In hac Synodo, quæ ſtatuta ſunt, brevis declarat adnexus.

Stilicone iterum (*g*) & Arthemio VV. CC. Conſſ. X. Kal. Septembris Carthagine in Baſilica Regionis ſecundæ. Hujus Concilii geſta ideo non ex integro deſcripſi, quoniam magis ea, quæ in tempore neceſſaria fuerunt, quàm aliqua generalia, conſtituta ſunt, ſed ad inſtructionem ſtudioſorum ejuſdem Concilii brevem digeſſi.

Brevis Cauſarum. CAP. LXI.

Ut libera legatio ab omnibus provinciis ad Concilium dirigatur, ad Mizonium Legati & literæ, propter liberam dirigendam legationem deſtinare præcepta ſunt, ut quia apud Carthaginem tantum unitas facta eſt, dentur etiam literæ ad judices, ut & aliis provinciis, & civitatibus operam impendi jubeant unitati, ut gratiarum actiones de Carthaginenſi Eccleſia pro univerſa Aphrica, de excluſione Donatiſtarum cum Epiſcoporum literis ad comitatum mittantur. Recitatæ ſunt literæ Papæ Innocentii: ut Epiſcopi ad transmarina pergere facilè non debeant, quod hoc ipſum Epiſcoporum ſententiis confirmatur, ut propter gratiarum actionem & excluſionem Donatiſtarum duo Clerici Eccleſiæ Carthaginenſis ad comitatum mittantur.

In (h) *hoc Concilio quædam de conſtitutis ſuperioribus corriguntur, ut Concilium univerſale non, niſi neceſſitate faciendum.*

CAP. LXII.

Glorioſiſſimis Imperatoribus Honorio VII. & Theodoſio II. iterum Auguſtis (*i*) Conſſ. Idus Junii. Carthagine in Baſilica regionis ſecundæ, cùm Aurelius Epiſcopus unà cum Epiſcopis ſuis conſediſſet, adſtantibus Diaconibus ait: quoniam conſtitutum fuerat in Concilio Hipponenſi, ut ſingulis annis contraheretur Concilium Aphricæ plenarium, non tantùm hic apud Carthaginem, verùm etiam per diverſas provincias ſuo ordine, & hoc reſervatum eſt: ut indiceremus aliquando in Numidia, aliquando in Byzantio; at quia hoc laborioſum omnibus fratribus viſum eſt, (*k*) placuit, ut non ſit ultra fatigandis fratribus anniverſaria neceſſitas, ſed quoties exegerit cauſa communis, id eſt, totius Aphricæ, undecunque ad hanc ſedem de hac re datæ literæ fuerint, congregandam eſſe Synodum in ea provincia; ubi opportunitas perſuaſerit, cauſæ autem, quæ communes non ſunt, in ſuis provinciis judicentur.

Ut

(*f*) *nobis* cod. 1. 3.
(*g*) Stilico II. & Anthemius Coſſ. erant anno 405. *Pagi in Breviario.*
(*h*) *In hoc* Prologus hic abeſt à cod. 1.
(*i*) Honorius Aug. VII. & Theodoſius jun. II. Auguſtus erant Coſſ. anno 407.
(*k*) *Concilium univerſale nonniſi neceſſitate faciendum* hic inſeritur cod. 1.

Ut ab electis judicibus provocare non liceat.

CAP. LXIII.

Si autem fuerit provocatum, eligat qui provocaverit, judices; & cum eo & ille, contra quem provocaverit: ut ab ipsis deinceps nulli liceat provocare.

De Legationibus diversarum Provinciarum.

Cùm universæ legationes diversarum Provinciarum allegarentur, gratissimè acceptæ sunt, id est Numidiarum, Byzacenorum, Maurorum Sitifensium, itémque Cæsariensium, sed & Tripolitanorum.

Ut ab Imperatoribus postuletur advocatorum defensio pro causis Ecclesiæ.

CAP. LXIV.

Placuit etiam, ut petant ex nomine Provinciarum omnium legati perrecturi, Vincentius, & Fotunianus (*l*) à Gloriosissimis Imperatoribus, ut dent facultatem defensores constituendi Scholasticos qui in actu sunt, vel in munere defensionis causarum, ut more Sacerdotum Provinciæ iidem ipsi quidem defensionem Ecclesiarum susceperint, habeant facultatem pro negotiis Ecclesiarum, quoties necessitas flagitaverit, vel ad obsistendum obrepentibus, vel ad necessaria suggerenda, ingredi judicum Secretaria.

Ut sit Legatio libera.

Placuit, ut Legationem liberam habeant ad comitatum missi delecti legati.

Protestatio Maurorum Pontificum de Primoso. (m)

Protestatos esse præterea Mauros Cæsarienses constat. Primosum per Principales civitatis Thiganensis conventum literis eorum fuisse, ut secundùm Principalia scita plenario Concilio sui præsentiam faceret, & ut oportuit, requisitus Primosus repertus non est, sicuti Diaconi renunciaverunt: sed quia popoścerunt iidem Mauri, de plenario Concilio oportere literas destinari ad venerabilem fratrem senem Innocentium; has, placuit, mitti, ut agnoscat requisitum Primosum in Concilio, & minimè fuisse repertum.

De plebibus, qui nunquam Episcopos habuerunt.

CAP. LXV.

Placuit & illud: ut plebes, quæ nunquam habuerunt proprios Episcopos, nisi ex Concilio plenario uniuscujusque Provinciæ, & primatis, atque consensu ejus, ad cujus diœcesim eadem Ecclesia pertinebat, decretum (*n*) fuerit, minimè accipiant.

De plebibus, vel Diœcesibus ex Donatistis conversis. CAP. LXVI.

Sanè ut illæ plebes, quæ conversæ sunt à Donatistis, & habuerunt Episcopos sine dubio, inconsulto Concilio habere mereantur; quæ autem plebes habuerunt Episcopum, & eo defuncto valuerunt (*o*) non Episcopum proprium habere, sed ad alicujus Episcopi diœcesim pertinere, non eis esse denegandum. Nec non & illud suggestum est, quod plebes ante legem Imperatorum de unitate datam (*p*) quicunque converterentur Episcopi ad Catholicam, ipsi eas obtinere debeant, verùm à lege unitatis, & deinceps oporteat universas Ecclesias vendicare sibi Episcopos Catholicos eorum locorum, ad quæ loca sub hæreticis pertinebant, vel conversorum ad Catholicam, vel non conversorum hæreticorum, & diœceses, & si qua forte sunt instrumenta Ecclesiæ, vel ad ejus jus pertinentia. Qui verò aliqua usurpaverunt, post legem (*q*) usurpata conventi restituant.

De Suggestione Maurentii Episcopi.

CAP. LXVII.

Ad suggestionem vel postulationem Episcopi Maurentii, cùm lecta fuisset scheda, quam obtulit Episcopus Placentius (*r*) qui personam legati Numidarum gestabat, sententia (*s*) ejusdem Placentii recitata est in conspectu Episcoporum, & cùm quærerentur hi, quos adesse voluit, à Diaconis pro foribus, id est, seniores à nova Germania, ac minimè invenirentur, secundò vel tertiò requisiti; propterea censuit Sanctum Concilium, ut literæ ad eundem senem Xantippum prærogentur, quò noverit voluntati plebis memoratæ nullo modo injuriam Episcopi succumbendum. Maurentius Episcopus dixit. Quoniam requisiti sunt senio-

(*l*) *Fortunatianus* cod. 1. 3. (*m*) *Promoso* cod. 1. 3. (*n*) *decretus* cod. 1. 2.
(*o*) *voluerunt* cod. 1. 3. (*p*) *lata* cod. 1. 3. (*q*) *usurpatam* cod. 1. 3.
[*r*] *Placentinus* cod. 1. 3. [*s*] *secundùm sententiam* cod. 1. 3. [*t*] *Placentini* cod. 1. 3.

ſeniores à nova Germania ſecundò ac tertiò, & non ſunt inventi, quibus præceptum erat à primate, ut occurrerent ad venerabile Concilium, quod nunc agitur Idibus Juniis, ſuam abſentiam procurârunt: idcircò decernat ex hac re aliquid Sanctitas veſtra, ne ſub (u) moleſtia calumniæ ipſorum innocens videar laborare. Concilium Sanctum ſtatuit, debuiſſe quidem ſecundùm cenſuram ſacerdotalem ex hoc Concilio adversùs contumaces ferri ſententiam, ſed quia manſuetudo Eccleſiaſtica ſervanda eſt in omnibus cauſis, promiſſæ ſunt (x) ad ſenem Xantippum, ut noverint Judices de Concilio electos ſinè dilatione conſiderare debere in civitate Thuburſicenſi, ut negotio congruum adhibeatur examen. Maurentius (y) Epiſcopus dixit. Judices peto Sanctum ſenem Xantippum, Sanctum Auguſtinum, Florentium, Theaſium, Sanſucium, Secundum, & Poſidium, hos decerni mihi jubeatis. Sanctum Concilium conceſſit Judices poſtulatos, reliquos autem Judices ad complendum numerum neceſſarios, eligentibus ipſis ſenioribus à nova Germania, ſenex Xantippus curavit decernere.

De pacificandis Eccleſiis, Romana, & Alexandrina. CAP. LXVIII.

Placuit etiam, ut de diſſenſione Romanæ, atque Alexandrinæ Eccleſiæ ad Sanctum Papam Innocentium ſcribatur, quo utraque Eccleſia intra ſe pacem, quam præcepit Dominus, teneat.

De his, qui uxores, aut quæ viros dimittunt, ut ſic maneant. CAP. LXIX.

Placuit, ut ſecundùm Evangelicam & Apoſtolicam diſciplinam, neque dimiſſus ab uxore, neque dimiſſa à marito, alteri conjungatur, ſed ità maneant, aut ſibimet reconcilientur; quod ſi contempſerint, ad pœnitentiam redigantur, in qua cauſa legem Imperialem petendam promulgari.

De precibus ad altare dicendis.

CAP. LXX.

Placuit etiam hoc, ut preces, quæ probatæ fuerint in Concilio, ſive præfationes, ſive commendationes, ſeu manûs impoſitiones ab omnibus celebrentur, nec aliæ omninò contra fidem præferantur, ſed quæcunque cum prudentioribus fuerunt collatæ, dicantur.

De his, qui publicorum judiciorum cognitionem ab Imperatore popoſcerint.

CAP. LXXI.

Placuit, ut quicunque ab Imperatore cognitionem judiciorum publicorum petierit, honore proprio privetur; ſi autem Epiſcopale judicium ab Imperatore poſtulârit, nihil ei obſit.

De his, qui cùm in Aphrica non communicant, voluerint transmare ſubrepere.

CAP. LXXII.

Quicunque autem non communicant in Africa, ſi in Transmarinis ad communicandum obrepſerint, jacturam Clericatûs excipiant.

Ut pergentes ad Comitatum, cauſam ſuam, vel Carthaginenſi, vel Romano Pontifici inſinuare procurent.

CAP. LXXIII.

Placuit, ut quicunque ad Comitatum ire voluerit, in formata, quæ ad urbis Romæ Eccleſiam mittitur, intimetur: ut inde etiam ad comitatum formatam accipiat. Quod ſi accipiens ad Romanam tantummodo formatam, & tacens neceſſitatem, quæ (z) ad comitatum pergere, à communione removeatur. Quod ſi ibi Romæ ei repentina neceſſitas orta fuerit ad comitatum pergendi, alleget apud Epiſcopum urbis Romæ ipſam neceſſitatem, & de hoc ſcripta ejuſdem Romani Epiſcopi perferat. Formatæ autem, quæ à Primatibus, vel à quibuſcunque Epiſcopis Clericis propriis dantur, habeant diem Paſchæ. Quod ſi adhuc ejuſdem anni Paſchæ dies incertus eſt, ille præcedens adjungatur, quomodo ſolet poſt conſulatum in publicis geſtis adſcribi. Placuit & illud, ut adversùs Donatiſtas & Paganos, vel eorum ſuperſtitiones Legati miſſi de hoc glorioſo Concilio, quidquid utile pervidérint, de glorioſiſſimis Principibus impetrent. Placuit etiam petitum (a) omnium Epiſcoporum, & epiſtolis omnibus de Concilio dandis Sanctitas tua ſola ſubſcribat. Et ſubſcripſerunt. Aurelius Epiſcopus Carthaginenſis huic decreto

(u) *modeſtia* cod. 1. (x) *promiſerunt* cod. 1. 3. (y) *Maurelius* cod. 1. 3.
(z) *eſt* cod. 3. (a) *petitu* cod. 1. 3.

creto consensi, & prælecto subscripsi. Similiter & cæteri Episcopi subscripserunt.

Concilium contra Paganos & Hæreticos.

Basso, (b) & Philippo VV. CC. Conss. XVI. Kal. Julias. Carthagine, in Secretario Basilicæ Restitutæ, in hoc Concilio legationem iterum suscepit Fortunatianus Episcopus contra Paganos & hæreticos.

Item Concilium contra Paganos & Hæreticos.

Basso, & Philippo VV. CC. Conss. Tertio Idus Octobris. Carthagine susceperunt legationem Restitutus, & Florentius Episcopi, contra paganos & hæreticos eo tempore, quo Severus, & Macarius occisi sunt, & propter eorum causam Evodius, & Theasius, & Victor Episcopi cæsi sunt.

Concilium de cognitione Episcopi.

CAP. LXXIV.

Gloriosissimis Imperatoribus Honorio VIII. & Theodosio III. (c) Aug. Conss. XVIII. Kal. Julias Carthagine in Basilica Secunda. In hoc Concilio placuit, ut non sibi unus Episcopus vendicet cognitionem. Gesta hujus Concilii ideo non descripsi, quoniam provinciale, non universale celebratum est.

Concilium contra Donatistas.

CAP. LXXV.

Post consulatum (d) Gloriosissimis Imperatoribus Honorio VIII. & Theodosio III. Augg. XVIII. Kal. Julias Carthagine in Basilica Regionis secundæ, in hoc Concilio legationem susceperunt contra Donatistas Florentius, Posidius, Præsidius, & Benenatus Episcopi eo tempore, quo lex data est, ut libera voluntate quis cultum Christianitatis exciperet.

Concilium contra hæresim Pelagii & Cælestini. Quod Adam non sit factus à Deo mortalis. CAP. LXXVI.

Gloriosissimis Imperatoribus Honorio XII. & Theodosio VIII. (e) Augg. Conss. Kal. Majas, Carthagine in Secretario Basilicæ Fausti, cùm Aurelius Episcopus in universali Concilio consedisset, adstantibus Diaconibus, placuit omnibus Episcopis, quorum nomina, & subscriptiones inditæ sunt, in Sancta Synodo Carthaginensis Ecclesiæ constitutis, ut quicunque dixerit, Adam primum hominem mortalem factum, ità, ut, sive peccaret, sive non peccaret, moreretur in corpore, hoc est, de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naturæ, anathema sit.

Quòd parvuli in peccatorum remissionem baptizentur. CAP. LXXVII.

Item placuit, ut quicunque parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit, in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod lavacro regenerationis expietur: unde sit consequens, ut in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum non vera, sed falsa intelligatur; anathema sit. Quoniam non aliter intelligendum est, quod ait Apostolus: *Per unum* (f) *hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ità in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt:* nisi quemadmodum Ecclesia Catholica ubique diffusa semper intellexit. Propter hanc enim regulam Fidei etiam parvuli, qui nihil peccatorum in se ipsis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remissionem veraciter baptizantur: ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt.

Quòd gratia Dei non solùm remissionem tribuit peccatorum, sed etiam præstat adjutorium, ne peccetur.

CAP. LXXVIII.

Item placuit, ut quicunque dixerit gratiam Dei, quâ justificamur per Jesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valêre, quæ jam commissa sunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur; anathema sit,

Quòd gratia Christi non solùm scientiam tribuit, quod agamus, sed etiam dilectionem nobis inspirat, ut quod scimus, implere valeamus. CAP. LXXIX.

Item quisquis dixerit, eandem gratiam

(b) Anicius Bassus & Fl. Philippus coss. erant anno 408.
(c) Honorius Aug. VIII. & Theodosius Aug. III. coss. erant anno 409.
(d) Annus sequens 410. erat post Consulatum Honorii VIII. & Theodosii III.
(e) Annus 418. habuit coss. Honorium Aug. XII. & Theodosii Aug. VIII. (f) Rom. V, 12.

tiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum: quia per ipsam nobis revelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus, quid appetere, quid vitare debemus, etiam facere diligamus: non autem per illam nobis præstari, ut quod faciendum agnoverimus, agere valeamus, anathema sit. Cùm enim dicat Apostolus: *Scientia inflat, charitas verò ædificat*, (e) valde impium est, ut credamus ad eam, quæ inflat, nos habere gratiam Christi; ad eam, quæ ædificat, non habere, cùm sit utrumque donum Dei, & scire, quid facere debeamus, & diligere, ut faciamus, ut ædificante charitate scientia nos non possit inflare. Sicut autem de Deo scriptum est, *Qui docet hominem scientiam*, ita etiam scriptum est, *Charitas ex Deo est.*

Quòd sine Dei gratia nihil boni possumus implere. CAP. LXXX.

Item placuit, ut quicunque dixerit, ideò nobis gratiam justificationis dari, ut quid facere libero jubemur arbitrio, faciliùs possimus implere per gratiam, tanquam etsi gratia non daretur, non quidem facilè, sed tamen possimus etiam sine illa implere Divina mandata; anathema sit. De fructibus etiam (f) mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait: sinè me difficiliùs potestis facere, sed ait: *Sinè* (g) *me nihil potestis facere.*

Quòd non solùm humilis, sed verax Sanctorum vox ista est: si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus. CAP. LXXXI.

Item placuit, quod ait Sanctus Joannes Apostolus: *Si dixerimus,* (h) *quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est*; Quisquis sic accipiendum putaverit, ut dicat: propter humilitatem oportere dici, nos habere peccatum, non, quia verè ita est, anathema sit. Sequitur enim Apostolus, & adjungit, *Si autem confessi fuerimus peccata nostra, fidelis est, & justus, qui remittat nobis peccata, & mundet nos ab omni iniquitate.* Ubi satis apparet, hoc non tantùm humiliter, sed etiam veraciter dici. Poterat enim Apostolus dicere: Si dixerimus, non habemus peccatum, nos ipsos extollimus, & humilitas in nobis non est, sed cùm ait: *Nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est*, satis ostendit, eum, qui dixerit, se non habere peccatum, non verum loqui, sed falsum.

Quòd in oratione Dominica Sancti pro se dicant: Dimitte nobis debita nostra.

CAP. LXXXII.

Item placuit, ut quicunque dixerit, in oratione Dominicâ ideo dicere Sanctos, *Dimitte nobis debita nostra*, ut non pro se ipsis hoc dicant, quia non est eis jam necessaria ista petitio, sed pro aliis, qui sunt in suo populo peccatores: & ideo non dicere unumquemque Sanctorum: Dimitte nobis (i) debita mea, sed dimitte nobis debita nostra, ut hoc pro aliis potiùs, quàm pro se justus petere intelligatur; anathema sit. Sanctus enim & justus erat Apostolus Jacobus, cùm dicebat; *In multis enim offendimus.* (k) Nam quare additum est, *omnes*: nisi ut ista sententia conveniret & psalmo, ubi legitur: *Ne intres* (l) *in judicio cum servo tuo, quoniam non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens*: & in oratione sapientissimi Salomonis: *Non est homo, qui non peccavit*, & in libro Sancti Job: *In manu omnis hominis signat, ut sciat omnis homo infirmitatem suam*? Unde etiam Daniel Sanctus, & justus, cùm in oratione pluraliter diceret: *Peccavimus, iniquitatem fecimus*, & cætera. Quæ ubi veraciter & humiliter confitetur: ne putaretur, quemadmodum quidam sentiunt, hoc non de suis, sed de populi sui potiùs dixisse peccatis, postea dixit: *Cùm orarem, & confiterer peccata mea, & peccata populi mei Domino Deo meo.* Noluit dicere, peccata nostra, sed peccata populi sui dixit, & sua; quoniam futuros istos, qui tam malè intelligerent, tanquam Propheta, prævidit.

Quòd veraciter à Sanctis dicatur: Dimitte nobis debita nostra. CAP. LXXXIII.

Item placuit, ut quicunque ipsa verba Dominicæ orationis, ubi dicimus: Dimitte nobis debita nostra, ità volunt à Sanctis dici: ut humiliter, non veraciter hoc dicatur; anathema sit. Quis enim ferat orantem, & non hominibus, sed ipsi Domino mentientem, qui labiis sibi dicit dimitti velle, & corde dicit, quæ sibi dimittantur, debita non habere.

De plebibus conversis à Donatistis.

CAP. LXXXIV.

Item placuit, quoniam quidem ante aliquot annos in Ecclesia plenario Concilio

(e) I. Cor. VIII. (f) *enim* cod. 1, 3. (g) Joan. XV, 5. (h) I. Joan. I, 8, 9.
(i) *mihi* cod. 1. (k) *omnes* cod. 1. 3. (l) Jacobi III, 2, 1.

cilio constitutum est, ut quæcunque Ecclesiæ in Diœcesi constitutæ ante leges de Donatistis latas Catholicæ (i) lectæ sunt, ad eas Cathedras pertineant, per quarum Episcopos factum est, ut Catholicæ unitati communicarent: post leges autem, quæcunque communicaverint, illuc pertineant, quò pertinebant, cùm essent in parte Donati. Sed quia multæ controversiæ postea inter Episcopos de Diœcesibus ortæ sunt, & oriuntur, quibus tunc minus videtur esse prospectum; nunc isto Concilio Sancto placuit, ut ubicunque Catholica fuit, & pars Donati, & ad diversas Cathedras pertinebant, quocunque tempore illic unitas facta est, vel facta fuerit, sive ante leges sive post leges, ad eam Cathedram pertineant ad quam Catholica, quæ jam ibi fuerat, pertinebat.

De Diœcesibus, qualiter eas dividant inter se Episcopi tam Catholici, quàm qui ex Donati parte conversi sunt.

CAP. LXXXV.

Ita sanè, ut si Episcopus ex Donatistis ad Catholicam unitatem conversus est, æqualiter inter se dividant eas, quæ sic fuerint inventæ, ubi ambæ partes fuerunt, id est, ut alia loca ad illum, alia ad illum pertineant, ità ut ille dividat, qui amplius temporis in Episcopatu habet, & minor eligat. Quod si fortè unus fuerit locus, ad eum pertineat, cui vicinior invenitur. Quod si ambabus Cathedris æqualiter vicinus est, ad eum pertineat, quem plebs elegerit. Quod si fortè antiqui Catholici suum Episcopum voluerint, & illi suum, qui ex Donati parte conversi sunt: plurimorum voluntas paucioribus præferatur. Si autem partes æquales sunt, majoris temporis Episcopo deputetur. Si autem ità plurima loca inveniuntur, in quibus ambæ partes fuerunt, ut non possit æqualiter dividi, velut si impari numero fuerint; distributis eis locis, qui parem habent numerum, quicunque locus remanserit, hoc in eo servetur, quod superiùs dictum est, cùm de uno tractaretur loco.

Ut, siquam Diœcesim Episcopus ab Hæresi liberans triennio possederit, nullus eam repetat.

CAP. LXXXVI.

Item placuit, ut etiam, si quisquam post leges aliquem locum ad Catholicam unitatem converterit: si eum per triennium, nemine repetente, retinuit, ulteriùs ab eo non repetatur. Si tamen per ipsum triennium fuit Episcopus, qui potuit repetere, & tacuit, præjudicium patietur: si autem non fuit, non præjudicetur matrici, sed liceat, cùm locus acceperit Episcopum, quem (k) non habebat, ex ipso die intra triennium repetere. Itemque si fuerit Episcopus ad Catholicam ex Donati parte conversus, non ei præjudicet præfinitum tempus, sed ex quo die conversus est, habeat per triennium potestatem repetendi loca, quæ ad ipsam pertinebant Cathedram.

De his, qui in plebes, quas ad se putant pertinere, inconventis his, à quibus tenentur, irruerint.

CAP. LXXXVII.

Item placuit, ut quicunque Episcopi plebes, quas ad suam Cathedram æstimant pertinere, non ità repetant, ut causas suas Episcopis judicantibus agant, sed alio retinente irruerint; sive volentibus, sive nolentibus plebibus; causæ suæ detrimentum patiantur. Et quicunque jam hoc fecerunt, si nondum est inter Episcopos finita contentio, sed adhuc inde contendunt: ille inde discedat, quem constiterit, prætermissis Judiciis Ecclesiasticis irruisse. (l) Hoc sibi quisque blandiatur, si à primate, ut retineat, literas impetraverit: sed sive habeat literas, sive non habeat, conveniat eum, qui tenet, & ejus literas accipiat, ut eum appareat pacificè tenuisse Ecclesiam ad se pertinentem. Si autem ille aliquam quæstionem retulerit, per Episcopos judices causa finiatur, sive quos eis primates dederint, sive quos ipsi vicinos ex consensu elegerint.

De his, qui plebes ad se pertinentes negligunt.

CAP. LXXXVIII.

Item placuit, ut quicunque negligunt, loca ad suam Cathedram pertinentia in Catholicam unitatem lucrari, conveniantur à diligentibus vicinis Episcopis, ut id (m) agere non morentur. Quod si intra sex menses à die conventionis non effecerint, qui potuerit ea lucrari, ad ipsum pertineant. Ità sanè, ut

(i) *factæ sunt* cod. 1. 3. (k) *qui* pro *quem* cod. 1. 3. (l) *nec* pro *hoc* cod. 1. 3.
(m) *dare* pro *agere* cod. 1. 3.

ut ſi ille, ad quem pertinuiſſe videbantur, probare potuerit, magis illius electam negligentiam ab hæreticis, ut impune ibi ſint, & ſuam diligentiam fuiſſe præventam; ut eo modo ejus cura ſollicitior vetaretur; cùm hoc Judices Epiſcopi cognoverint, ſuæ Cathedræ loca reſtituantur. (q) Sanè ſi Epiſcopi, inter quos cauſa verſatur, diverſarum ſunt Provinciarum, ille Primas det Judices, in cujus Provincia eſt locus, de quo contenditur. Si autem ex communi placito vicinos judices elegerint, aut unus eligatur, aut tres, ut ſi tres elegerint, aut omnium ſententiam ſequantur, aut duorum.

Quod Electorum Judicum ſententia ſperni non debeat. CAP. LXXXIX.

A Judicibus autem, quos communis conſenſus intellexerit (r) non liceat provocare. Et quisquis provocatus repertus fuerit per contumaciam nolle obtemperare judicibus, cùm hoc primæ ſedis Epiſcopo fuerit prolatum, det literas; ut nullus ei communicet Epiſcopo (s) donec obtemperet.

Ut ſi Epiſcopus negligat ſuam Diœceſim, communione privetur.

CAP. XC.

Si in matricibus Cathedris Epiſcopus negligens fuerit adverſùs hæreticos, conveniatur à vicinis Epiſcopis diligentibus, & ei ſua negligentia demonſtretur, ut ſe excuſare non poſſit. Quod ſi ex die, quo convenitur, intra ſex menſes, ſi in ejus Provincia executio fuerit, & non eos ad unitatem Catholicam convertendos curaverit, non ei communicetur, donec adimpleat. Si autem executor ad loca non venerit, non adſcribatur Epiſcopo.

De Epiſcopis, qui Donatiſtas communicâſſe mentiti fuerint.

CAP. XCI.

Si autem probatum fuerit, eum de communione illorum fuiſſe mentitum, dicendo eos communicâſſe, quos, eo ſciente, non communicâſſe conſtiterit, etiam Epiſcopatum amittat.

De Presbyteris & Clericis, ut non appellent, niſi ad Aphricana Concilia.

CAP. XCII.

Item placuit, ut presbyteri, Diaconi, vel cæteri inferiores Clerici, in cauſis, quas habuerint, ſi de Judiciis Epiſcoporum ſuorum queſti fuerint, vicini Epiſcopi eos audiant, & inter eos, quidquid eſt, finiant adhibiti ab eis ex conſenſu Epiſcoporum ſuorum. Quod ſi & ab eis provocandum putaverint, non provocent, niſi ad Aphricana Concilia, vel ad Primates provinciarum ſuarum; ad transmarina autem qui putaverit appellandum, à nullo intra Aphricam in communionem ſuſcipiatur.

De Virginibus, etiam minoribus velandis.

CAP. XCIII.

Item placuit, ut quicunque Epiſcoporum neceſſitate periclitantis pudicitiæ virginalis, cùm vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur: vel ſi etiam aliquo mortis periculoſo ſcrupulo compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his, ad quorum curam pertinet; velaverit virginem, ſeu velavit intra viginti & quinque annos ætatis, non ei obſit Concilium, quod de iſto annorum numero conſtitutum eſt.

Ne diutiùs Epiſcopi teneantur in Concilio, ternos ex ſe ſingularum Provinciarum Judices eligant.

CAP. XCIV.

Item placuit, ne diutiùs univerſi Epiſcopi, qui ad Concilium congregati ſunt, tenerentur ab univerſo Concilio, judices ternos de ſingulis provinciis eligi: & electi ſunt de provincia Carthaginenſi Vincentius, Fortunatianus, & Clarus: de Provincia Numidiæ Alypius, Auguſtinus, & Reſtitutus: de Provincia, (t) Bycancena cum Sancto ſene Donatiano Primate Cresconius, Jocundus, & Aemilianus; de Mauritania Sitifenſi Severinus, Aſiaticus, & Donatus: de Provincia Tripolitana Plautius, qui ex more Legatus unus eſt miſſus: qui omnes cum Sancto ſene Aurelio univerſa cognoſcant, à quo petiit univerſum Concilium, ut cunctis, ſive geſtis, quæ confecta jam ſunt, ſeu Epiſtolis ipſe ſubſcribat. Et ſubſcripſerunt. Aurelius Epiſcopus Eccleſiæ Carthaginenſis huic decreto conſenſi, & prælecto ſubſcripſi. Similiter & cæteri Epiſcopi ſubſcripſerunt.

Item

(q) *reſtituant* cod. 3. (r) *elegerit* cod. 1. 3. (s) *Epiſcoporum* cod. 1. 3.
[t] *Bizacina* cod. 1. 3.

Item huic Concilio interfuit Ecclesiæ Romanæ Legatio.

Post Consulatum gloriosissimorum Imperatorum Honorii XII. & Theodosii VIII. (u) Augg. III. Kal. Junias Carthagine in Secretario Basilicæ Restitutæ, cùm Aurelius Episcopus unà cum Faustino Ecclesiæ Potentinæ, Provinciæ Italiæ Piceni, Legato Romanæ Ecclesiæ: Vincentio (x) Calusitano, Fortunatiano Neapolitano, Mariano Uzipparensi, Adeodato Simidico, Pentadio Carpetano, Rufiniano (y) Muzucensi, Prætextato (z) Siciliensi, Quod-vult-Deo Verensi, Candido Abbiritano, Galloniano Utinensi, (b) Legatis Provinciæ Proc: Alypio Thag. Augustino Hipponensium Reg. & Posidio Calamensi Legg. Provinciæ Numidiæ: Maximiano Aquensi, (c) Jocundo Suffetulensi, (d) & Hilarino Horreocellorum, Legatis Provinciæ Byzancenæ: Novato (e) Sitifensi, & Leone Moctensi, Legatis Provinciæ Mauritaniæ Sitifensis: Nicello Rusurrensi, Laurentio Icositano, & Numeriano Rusguniensi, Legatis Provinciæ Mauritaniæ Cæsariensis, ab universali Concilio judicibus delectis, adstantibus Diaconibus, consedisset, & quibusdam peractis, multi Episcopi cæterorum peragendorum memorâsse conquererentur sustinere non posse, & ad proprias Ecclesias festinarent; placuit universo Concilio, ut ab omnibus eligerentur de singulis quibusque Provinciis, qui propter alia peragenda residerent. Et factum est, ut hi adessent, quorum subscriptiones eos affuisse testantur.

Quòd excommunicati ad accusationem admitti non debeant. CAP. XCV.

Placuítque omnibus, quoniam superioribus Conciliorum decretis de personis, quæ (f) admittendæ sunt ad accusationem Clericorum, jam constitutum est, & quæ personæ non admittantur, non expressum est; idcircò definimus, eum ritè ad accusationem non admitti, qui posteaquam excommunicatus fuerit, in ipsa adhuc excommunicatione constitutus, sive sit Clericus, sive Laicus, accusare voluerit.

Quòd servi & liberti, omnésque infames personæ non debeant accusare.

CAP. XCVI.

Item placuit, ut omnes servi, vel liberti proprii ad accusationem non admittantur, vel omnes, quos ad accusanda publica crimina leges publicæ non admittunt. Omnes etiam infamiæ maculis aspersi, id est, histriones, ac turpitudinibus subjectæ personæ, hæretici etiam, sive Pagani, sive Judæi: sed tamen omnibus, quibus accusatio denegatur, in causis propriis accusandi licentia non neganda.

Ut, qui unum crimen non probaverit, ad alterum admitti non debeat.

CAP. XCVII.

Item placuit, quotiescunque Clericis ab accusatoribus multa crimina objiciuntur, & unum ex ipsis, de quo priùs egerit, probare non valuerit: ad cætera jam non admittatur.

Qui ad Testimonium admittendi sint?

CAP. XCVIII.

Testes autem ad testimonium non admittendos, qui nec ad accusationem admitti præcepti sunt: vel etiam, quos ipse accusator de sua domo perduxerit. Ad testimonium autem intra annos XIV. ætatis suæ non admittantur.

De Episcopo, qui excommunicat eum, qui sibi soli crimen dicit esse confessum.

CAP. XCIX.

Item placuit, ut si quando Episcopus dicit, aliquem sibi soli proprium crimen fuisse confessum, atque ille neget, (g) & pœnitere noluerit: non putet ad injuriam suam Episcopus pertinere, quod illi soli non creditur. Et si scrupulo propriæ conscientiæ se dicit, neganti nolle communicare, secretè (h) tamen interdicat ei communionem, donec obtemperet.

Ut non temere quenquam communione privet Episcopus. CAP. C.

Quamdiu excommunicato non communicaverit suus Episcopus, eidem Episcopo ab aliis non communicetur Episcopis,

[u] Annus Christi 418. habuit hos Consules. [x] *Calusitano* cod. 1. 3.
(y) *Muzuensi* cod. 1. 3. (z) *Sicilibbensi* cod. 1. 3.
(b) *Vticensi* cod. 3. [c] *Aquivegensi* cod. 1. 3.
[d] *Maximiano Suffetelensi* cod. 1. & 3. interponunt. (e) *Notavo* cod. 1. 3.
(f) *non* cod. 1. 3. (g) *& pœnitere noluerit* abest à cod. 1. 3.
(h) *Secretè tamen* usque ad finem Canonis abest à cod. 1. 3.

pis, ut magis caveat Episcopus, ne dicat in quenquam, quod aliis documentis convincere non potest. Aurelius Episcopus dixit, juxta statuta totius Concilii congregati, & meæ mediocritatis sententiam placet facere rerum omnium conclusionem. Universi tituli designati, & digesti hujus diei tractatum Ecclesiæ gesta suscipiant, quæ verò adhuc expressa non sunt, die sequenti per Fratres nostros Faustinum Episcopum, Philippum, & Asellum Presbyteros venerabili Fratri, & Coepiscopo nostro Bonifacio rescribemus.

ET SUBSCRIPSERUNT.

Aurelius Episcopus his gestis Statutorum apud nos habitis, subscripsi.

Faustinus Episcopus Ecclesiæ Potentinæ, Provinciæ Piceni Legatus Ecclesiæ Romanæ, his gestis subscripsi.

Alypius Episcopus Tagastensis, Legatus Provinciæ Numidiæ, his gestis subscripsi.

Augustinus Episcopus Hipponensis, Legatus Provinciæ Numidiæ, his gestis subscripsi.

Posidius Episcopus Calamensis, Legatus Provinciæ Numidiæ, his gestis subscripsi.

Vincentius Calusitanus, his gestis subscripsi.

Fortunatianus Neapolitanus, his gestis subscripsi.

Pentadius Carpetanus, his gestis subscripsi.

Rufianus Maxensis, his gestis subscripsi.

Prætextatus Siciliensis, his gestis subscripsi.

Quod-vult-Deus Verensis, his gestis subscripsi.

Candidus Germaniæ, his gestis subscripsi.

Callonius Uticensis, his gestis subscripsi.

Maximianus Aquensis, his gestis subscripsi.

Jocundus Suffenilensis, (i) Legatus Provinciæ Byzancenæ, his gestis subscripsi.

Maximus (k) Legatus Provinciæ Byzancenæ, his gestis subscripsi.

Hilarius (l) Horreocellensis, Legatus Provinciæ Byzancenæ, his gestis subscripsi.

Novatus Sitifensis, Legatus Provinciæ ejusdem, his gestis subscripsi.

Ninellus Rusurianensis, Legatus Provinciæ Cæsariensis, his gestis subscripsi.

Numerianus Rusguriensis, Legatus Provinciæ Cæsariensis, his gestis subscripsi.

Leo Moctensis, Legatus Provinciæ Cæsariensis, his gestis subscripsi.

Alius Leo, Legatus Provinciæ Sitifensis, his gestis subscripsi.

Et cæteri Episcopi ducenti decem & septem subscripserunt.

Philippus Presbyter Ecclesiæ Romanæ, his gestis à nobis recollectis subscripsi.

Asellus Presbyter, Legatus Ecclesiæ Romanæ, his gestis subscripsi, quæ per nos directa sunt.

Incipit Epistola ab omni Concilio Aphricano ad Bonifacium, urbis Romæ Episcopum, per Faustinum Episcopum, Philippum, & Asellum Presbyteros, Legatos Ecclesiæ Romanæ directa.

CAP. CI.

Domino Beatissimo, & honorabili fratri Bonifacio Aurelius Valentinus primæ sedis Provinciæ Numidiæ, & cæteri, qui præsentes adfuimus numero CCXVII. ex omni Concilio Aphricæ. Quoniam Domino placuit, ut de his, quæ nobiscum egerunt Sancti fratres nostri, Faustinus, & conpresbyteri Philippus, & Asellus, nunc Beatæ memoriæ Episcopo Zosimo, à quo ad nos mandata & literas attulerunt, sed tuæ venerationi, qui in ejus locum es divinitus constitutus, humilitas nostra subscriberet, ea breviter insinuare debemus quæ utrorumq; concordiâ terminata sunt, nec ea, quæ prolixis gestorum voluminibus continentur, in quibus, salvâ quidem charitate, non tamen sine parvo altercationis labore demorati sumus, ea gestis deliberantes (m) quæ nunc ad causam pertinent. Quanquam & ille, si adhuc esset in corpore, hoc acciperet gratius, quod videret pacatiùs terminatum Domine frater. Apiarius presbyter, de cujus & ordinatione, & excommunicatione fuerat exortum non solum Siccensi, verum etiam totius Aphricanæ Ecclesiæ non leve scandalum, de omnibus erratis suis veniam petens communioni est restitutus. Prior autem coepiscopus noster Siccensis Urbanus, quod in eo corrigendum visum est, sine ulla dubitatione cor-

(i) *Suffetulensis* cod. 1. 3. (k) *Maximinus* cod. 3. (l) *Hilarinus* cod. 3.
(m) *delibantes* cod. 1. 3.

correxit. Quia verò paci, & quieti Ecclesiæ non tantùm ad præsens, sed etiam in posterum prospiciendum fuit, quoniam talia multa præcesserant, ut vel similia, vel etiam graviora deinceps præcaveri oporteret, placuit nobis, ut de Siccensi Ecclesia, retento scilicet honore gradûs sui, Presbyter removeretur Apiarius, & accepto Epistolio, ubicunque alibi vellet, & posset, presbyterii munere fungeretur. Quod eidem ipsi per literas proprias postulanti sinè difficultate concessimus. Sanè priusquam hæc causa isto termino clauderetur, inter alia, quæ diuturnis disceptationibus versabamus, quia rogatio ipsa poscebat, ut apud acta Ecclesiastica, à fratribus nostris Faustino coepiscopo, & Philippo atque Asello conpresbyteris quæreremus, ut promerent, quidquid eis nobiscum agendum fuisset injunctum. Nonnulla quidem sine ullo scripto prosecuti sunt verbis, sed cùm id potiùs flagitaremus, quod in literis ferrent, communitorium protulerunt. Quod recitatum nobis, etiam gestis, quæ secum ad vos deferunt, est allegatum. In quo eis quatuor quædam nobiscum agenda mandata sunt, unum de appellationibus Episcoporum ad Romanæ Ecclesiæ Sacerdotem: alterum, ne ad Comitatum Episcopi importunè navigent: tertium de tractandis Presbyterorum, & Diaconorum causis apud finitimos Episcopos, si à suis excommunicati perperam fuerint: quartum de Urbano Episcopo excommunicando, vel etiam Romam evocando, nisi ea, quæ videbantur corrigenda, corrigeret. Quorum omnium de primo, & tertio, id est, ut Romam liceat Episcopis provocare, & ut Clericorum causæ apud suarum Provinciarum Episcopos finiantur; jam priori anno etiam literis nostris ad eundem venerabilis memoriæ Zosimum Episcopum datis, insinuari curavimus, ut ea servare sine ulla ejus (*n*) paulisper sineremus, usque ad inquisitiorem statutorum Concilii Nicæni. Et nunc de tua poscimus Sanctitate, ut, quemadmodum ea apud Niceam à Patribus acta vel constituta sunt, sic ea à nobis facias custodiri, & ibi apud vos ista, quæ in communitorio attulerunt, faciant exerceri, id est, si Episcopus accusatus fuerit, & judicaverint congregati Episcopi regionis ipsius, (*o*) & de gradu suo dejecerint eum, & appellasse videatur, & confugerit ad Beatissimum Ecclesiæ Romanæ Episcopum, & voluerit audiri, & justum putaverit, ut renovetur examen, scribere his Episcopis dignetur, qui in finitima, & propinqua provincia sunt, ut ipsi diligenter omnia requirant, & juxta fidem veritatis definiant. Quod si is, qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione suâ moverit Episcopum Romanum, ut è latere suo (*p*) Presbyteros mittat, erit in potestate Episcopi, quid velit, & quid æstimet, & si decreverit, mittendos esse, qui præsentes cum Episcopis judicent, habentes authoritatem ejus, à quo destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si verò crediderit, sufficere Episcopos, ut negotio terminum imponant, faciet, quod sapientissimo suo consilio judicaverit. Item de Presbyteris, & Diaconibus. Si Episcopus quis iracundus (quod esse non debet) citò, aut asperè commoveatur adversùs Presbyterum, sive Diaconum suum, & exterminare eum de Ecclesia voluerit, providendum est, ne innocens damnetur, aut perdat communionem: habeat potestatem ejectus, ut finitimos interpellet, & causa ejus audiatur, & diligentiùs tractetur, quia non oportet ei negari audientiam roganti, & ille Episcopus, qui aut justè, aut injustè eum rejecit, patienter accipiat, ut negotium discutiatur, ut aut probetur ejus, aut emendetur sententia. Hæc utique ad adventum verissimorum Exemplariorum Niceni Concilii inserta gestis sunt, quæ si ibi, quemadmodum ipso, quod apud nos fratres, ex Apostolica Sede directi allegaverunt communitorio continentur. Eo (*q*) quod ordine vel apud vos in Italia custodirentur, nullo modo nos talia, qualia commemorare jam nolumus, vel tolerare cogeremur, sed credimus, adjuvante misericordia Domini Dei nostri, quod tua Sanctitate Romanæ Ecclesiæ præsidente non sumus jam istum typum passuri. Et servabuntur erga nos, quæ nobis etiam non dissentibus, custodiri debent. Cum frater charitate, quæ secundùm sapientiam, atque justitiam, quam tibi donavit Altissimus,

(*n*) *injuria* addit cod. 3. (*o*) *ut* pro & cod. 1. (*p*) *Presbyterum* cod. 1. 3. (*q*) *eoque* cod. 1. 3.

mus, etiam ipse profpicis effe fervanda, fi fortè aliter fe habent canones Concilii Nicæni. Quamvis enim plurimos codices legeremus, fed nufquam in Nicæno Concilio, in latinis codicibus legimus, quemadmodum in fupradicto communitorio, inde directa funt. Tum (r) quia hic in nullo codice græco ea potuimus invenire ex Orientalibus Ecclefiis, ubi perhibentur, eadem decreta poffe etiam authentica reperiri: magis nobis defideremus afferri. Pro qua re tuam quoque venerationem obfecramus, ut fcribere etiam ipfe digneris ad illarum partium Sacerdotes, hoc eft, Ecclefiæ Antiochenæ, Alexandrinæ, & Conftantinopolitanæ. Et fi aliis etiam tuæ placuerit Sanctitati, ut inde ad nos iidem canones apud Nicæam civitatem à Patribus conftituti veniant. Te potiffimum hoc beneficium cunctis Occidentalibus Ecclefiis in Domini adjutorio conferente. Quis enim dubitet, exemplaria effe veriffima Concilii in Græcia Nicæni Synodi congregati, quæ de tam diverfis locis, & de nobilibus græcis Ecclefiis allata, & comparata concordant? Quod donec fiat, hæc quæ in communitorio fupradicto nobis allegata funt, de appellationibus Epifcoporum ad Romanæ Ecclefiæ Sacerdotem, & de Clericorum caufis apud fuarum Provinciarum Epifcopos terminandis, nos ufque ad probationem fervaturos effe profitemur, & beatitudinem tuam ad hoc nos adjuturam, in Dei voluntate confidimus. Cætera verò, quæ in noftra Synodo gefta, vel firmata funt, quoniam fupradicti fratres noftri, Fauftinus coepifcopus, Philippus & Afellus conpresbyteri fecum ferunt, fi dignatus fueris, tuæ nota facient Sanctitati: & alia manu. Dominus nofter te nobis annis plurimis cuftodiat beatiffime Frater. Subfcripferunt quoque Alypius, Auguftinus, Pofidius, Marinus, & cœteri Epifcopi.

Incipiunt Refcripta ad Concilium Aphricanum Cyrilli Alexandrini Epifcopi, Authentica Concilii Nicæni translata de Græco per Innocentium Presbyterum. Transmiferunt etiam Epiftolam cum eodem Concilio Nicæno per memoratum Presbyterum Innocentium, & Marcellum Subdiaconum Ecclefiæ Carthaginenfis, Sancto Bonifacio Epifcopo Ecclefiæ Romanæ: fub d. VI. Kal. Decembris funt directa.

CAP. CII.

Dominis honorabilibus, Sanctis fratribus Coepifcopis, Aurelio, Valentino, fed & omni fanctæ congregationi in Carthaginenfi Synodo congregatæ, Cyrillus falutans in Deo charitatem veftram. Scripta venerationis veftræ, multam habentia querimoniam, in omni lætitia per filium (s) veftrum Innocentium presbyterum fufcepi, quibus à nobis fperatis, ut de fcrinio (t) veftræ Ecclefiæ veriffima exemplaria ex authentica Synodo apud Nicenam civitatem, Metropolim Bithyniæ, à Sanctis Patribus conftitutis (u) atque formata, fub noftræ fidei profeffione veftræ dilectioni porrigamus. Unde etiam (x) honorabiles fratres, falute præeunte, neceffe habui per horum latorem filium noftrum Innocentium presbyterum, fideliffima exemplaria ex authentica Synodo, in Nicena civitate Bithyniæ habita, veftræ charitati dirigere. Quod & in Ecclefiaftica hiftoria requirentes, invenietis. De Pafcha verò, ut fcripfiftis; nunciamus vobis, XVII. Kal. Majas nos futura indictione celebrare: & alia manu. Deus & Dominus nofter Sanctam veftram Congregationem cuftodiat, quod optamus, chariffimi Fratres.

Incipit Epiftola Attici Epifcopi Conftantinopolitani ad eofdem.

CAP. CIII.

Dominis Sanctis, merito Beatiffimis fratribus, Coepifcopis, Aurelio, Valentino, vel cæteris chariffimis in Synodo apud Carthaginenfem habita, conftitutis, Atticus Epifcopus, per filium noftrum Marcellum Subdiaconum veftrum fcripta veftræ delectionis cum omni gratiarum actione fufcepi, Domino gratias agens, quòd merui tantorum fratrum benedictione perfrui. Domini, bea-

(r) *Tamen* cod. 1. 3. (s) *noftrum* cod. 1. 3. (t) *noftra* cod. 1. 3.
(u) *conftituta* cod. 1. 3. (x) *Domini* cod. 1. 3.

Beatiſſimi fratres, (*y*) ſcribitis ſanè, ut veriſſimos Canones apud Nicæam civitatem, Metropolim Bithyniæ, à Patribus conſtitutos ſub fidei adſtipulatione dirigam. Et quis eſt, qui communem fidem, vel ſtatuta à Patribus firmata ſuis fratribus denegat? Qua de re per eundem filium meum Marcellum, Subdiaconum veſtrum, nimiùm feſtinantem, ſicut ſtatuti ſunt in Nicena civitate à Patribus Canones in integro, ut juſſiſtis, direxi, petens, ut pro me plurimum veſtra Sancta Congregatio orare jubeat. Et aliâ manu: Deus noſter Sanctitatem veſtram cuſtodiat, quod optamus, Sancti fratres.

Incipiunt Exemplaria Concilii Nicæni, directa ſub die VI. Kal. Decembris, poſt Conſulatum Glorioſiſſimorum Imperatorum Honorii XII. & Theodoſii IX (z) Augg. Bonifacio urbis Romæ Epiſcopo.

CAP. CIV.

Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, viſibilium, nec non inviſibilium creatorem. Et in unum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, Filium Dei, natum ex Patre unigenitum, hoc eſt, ex ſubſtantia Patris, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero: natum non creatum, ejuſdem cum Patre ſubſtantiæ, per quem omnia facta ſunt, cœleſtia, & terrena. Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit, & incarnatus eſt, & homo factus, paſſus eſt. Et reſurrexit tertiâ die, aſcendit in cœlum, venturus inde judicare vivos, & mortuos: & in Spiritum Sanctum. Eos verò, qui dicunt, erat tempus, quando non erat, & qui ex nihilo factum, vel ex alia ſubſtantia, vel eſſentia eſſe, aut mutabilem, aut convertibilem Filium Dei dicunt, anathematizat Catholica, & Apoſtolica Eccleſia.

Symbolo fidei etiam Exemplaria ſtatutorum ejuſdem Concilii Niceni à memoratis Pontificibus annexa ſunt, ſicut ſuperiùs per omnia continentur. Quæ nos hic iterum conſcribi neceſſarium non eſſe credimus.

Incipit Epiſtola Concilii Aphricani ad Papam Cæleſtinum, urbis (a) Romæ Epiſcopum.

CAP. CV.

Domino Dilectiſſimo, & honorabili fratri Cæleſtino, Aurelius, Palatinus, Antonius, Tutus, Servus Dei, Terentius, Fortunatus, Martinus, Januarius, Optatus, Celeſticus (*b*) Donatus, Theaſius, Vincentius, Fortunatianus & cæteri, qui in univerſali Aphricano Concilio Carthaginis affuimus. Si quemadmodum Sanctitas tua de adventu APIARII lætatos vos fuiſſe, miſſis per conpresbyterum noſtrum Leonem literis, intimavit: ità nos quoque de ejus purgatione hæc ſcripta cum lætitia mitteremus; eſſet profectò & noſtra, & veſtra modò alacritas certior, nec præpropera videretur, quæ adhuc de audiendo, quàm de audito præceſſerat. Adveniente ſanè ad nos Sancto fratre, & Coepiſcopo noſtro Fauſtino, Concilium congregavimus, & credidimus ideo cum illo miſſum: quoniam ſicut per ejus operam Presbyterio ante redditus fuerat, ità nunc poſſet de tantis criminibus à Tabracenis objectis eo laborante purgari. Cujus tanta, ac tam immania flagitia decurſum noſtri Concilii examen invenit, ut & memorati Patrocinium potiùs, quàm Judicium, ac defenſoris magis operam, quàm diſceptatoris juſtitiam ſuperarent. Nam primùm, quantùm (*c*) obtinuerit omni Congregationi diverſas injurias ingerendo, quaſi Eccleſiæ Romanæ aſſerens privilegia, & volens eum à nobis in communione ſuſcipi, quem tua Sanctitas credens appellâſſe, quod probare non potuit, communioni reddiderat, quod minimè tamen licuit, quod etiam geſtorum meliùs lectione cognoſces. Triduano tamen laborioſiſſimo agitato judicio, cùm diverſa eidem objecta afflictiſſimi quæreremus, vel moras Coepiſcopi noſtri Fauſtini, vel tergiverſationes ipſius Apiarii, quibus nefandas turpitudines occulere conabatur, Deus Judex juſtus, fortis, & longanimis, magno (*d*) impendio reſecavit,

(*y*) *ſcripſiſtis* cod. 1. 3.

(*z*) *VIII.* cod. 3. & rectè: nam anno 419. advenerunt Exemplaria Concilii Nicæni per Cyrillum Alexandrinum, & Atticum Conſtantinopolitanum Epiſcopos directa Bonifacio Urbis Romæ Epiſcopo ad petitionem Epiſcoporum Africanorum ſpecialem in Concilio Africano anni 418. *Pagi in Breviario.*

(*a*) Cum S. Bonifacius Papa obiiſſet anno 422. 4. Septembris, & ſucceſſiſſet S. Cæleſtinus eodem anno, 10. Septembris: ad hunc fuit miſſa hæc Epiſtola.

(*b*) *Celticus* cod. 1. (*c*) *obſtiterit* cod. 1. 3. (*d*) *compendio* cod. 1. 3.

ſecavit. Tetriore quippe, ac putidiore obſtinatione compreſſâ, quâ tantum libidinum cœnum impudentiâ negationis volebat obruere, Deo noſtro ejus conſcientiam coarctante, & occulta, quæ in illius corde tanquam in volutabro criminum jam damnabat, (*f*) etiam hominibus publicante, repentè in confeſſionem cunctorum objectorum flagitiorum doloſus negator erupit. Et tandem de omnibus incredibilibus opprobriis ultroneus ſe ipſe convicit, atque ipſam quoque noſtram ſpem, quâ eum & credebamus, & optabamus de tam pudendis maculis poſſe purgari, convertit in gemitus, niſi quoniam iſtam noſtram mæſtitiam uno tantùm ſolatio mitigavit, quòd & nos labore diuturnioris quæſtionis abſolvit, & ſuis vulneribus qualemcunque medelam, etſi invitâ, ac ſuæ conſcientiæ reluctante confeſſione providit. Domine frater, (*g*) præfatio itaque (*h*) devitato ſalutationis officio, impendio deprecamur, ut deinceps ad veſtras aures hinc venientes non faciliùs admittatis, nec à nobis excommunicatos in communionem ultra velitis excipere, quia hoc etiam Niceno Concilio definitum facilè advertet venerabilitas tua. Nam & ſi de inferioribus Clericis, vel laicis videtur ibi præcaveri, quantò magis hoc de Epiſcopis voluit obſervari; ne in ſua provincia communione ſuſpenſi à tua Sanctitate præproperè, vel indebitè videantur communioni reſtitui. Presbyterorum quoque & ſequentium Clericorum improba refugia, ſicut te dignum eſt, (*i*) repellet Sanctitas tua, quia & nulla Patrum definitione hoc Eccleſiæ derogatum eſt Aphricanæ, & decreta Nicena ſive inferioris gradus Clericos, ſive ipſos Epiſcopos ſuis Metropolitanis apertiſſimè commiſerunt. Prudentiſſimè enim, juſtiſſiméque viderunt, quæcunque negotia, in ſuis locis, ubi orta ſunt, finienda, ac (*k*) unicuique providentiæ gratiam Sancti Spiritûs defuturam, quâ æquitas à Chriſti Sacerdotibus & prudenter videatur, & conſtantiſſimè teneatur: maximè, quia unicuique conceſſum eſt, ſi judicio offenſus fuerit cognitorum, ad Concilia ſuæ provinciæ, vel etiam univerſale provocare. Niſi fortè quisquam eſt, qui credat, unicuilibet poſſe Deum noſtrum examinis inſpirare juſtitiam, & innumerabilibus congregatis in Concilium Sacerdotibus denegare? Aut (*l*) quàm ipſum transmarinum judicium ratum erit, ad quod teſtium neceſſariæ perſonæ, vel propter ſexûs, vel propter ſenectutis infirmitatem, vel multis aliis impedimentis adduci non poterunt? Nam ut aliqui, tanquam à tuæ Sanctitatis latere mittantur, nullâ invenimus Patrum Synodo conſtitutum. Quia illud, quod pridem per eundem Coepiſcopum noſtrum Fauſtinum, tamquam ex parte Niceni Concilii exinde transmiſiſtis, in Conciliis verioribus, quæ accipiuntur Niceni, à Sancto Cyrillo Coepiſcopo noſtro Alexandrinæ Eccleſiæ, & à venerabili Attico Conſtantinopolitano antiſtite, ex authentico miſſis, quæ etiam ante hoc per Innocentium Presbyterum, & Marcellum Subdiaconum, per quos ad nos ab eis directa ſunt, venerabilis memoriæ Bonifacio Epiſcopo deceſſori veſtro à nobis transmiſſa ſunt, in quibus tale aliquid non potuimus reperire. Executores etiam Clericos veſtros quibusque petentibus nolite mittere, nolite concedere, ne fumoſum typum ſæculi in Eccleſiam Chriſti, quæ lucem ſimplicitatis & humilitatis diem, Deum videre cupientibus præfert, videamur inducere. Nam de fratre noſtro Fauſtino (amoto jam pro ſuis nefandis nequitiis, de Chriſti Eccleſia, dolendo Apiario) ſecuri ſumus, quod eum probitate, ac moderatione tuæ Sanctitatis, ſalvâ fraternâ charitate ulterius in Aphrica minimè patiatur. Et alia manu. Dominus noſter Sanctitatem veſtram ævo longiore orantem pro nobis cuſtodiat, Domine frater.

EXPLICIT APHRICANUM CONCILIUM.

(*f*) Apiarius Presbyter Siccenſis, qui bis ex Africa Romam appellaverat, tandem ſuómet ore ſcelera, ob quæ in Africa depoſitus fuerat, confeſſus eſt: & depoſitioni ſuæ acquievit.
(*g*) *præfato* cod. 3. (*h*) *debita* cod. 1. 3. (*i*) *repellat* cod. 1. 3.
(*k*) *nec* pro *ac* cod. 1. 3. (*l*) *quomodo* cod. 1. 3.

Hic finis codicis Canonum veteris Eccleſiæ, in Conciliis vetuſtiſſimis editorum, ex Archæo Romanæ Eccleſiæ per Hadrianum Pontificem Carolo M. donati ad uſum Eccleſiarum occidentalium; ſeu Eccleſiarum in Regno Caroli exiſtentium, adeóque Eccleſiarum Germaniæ, Bavariæ, Norici, Belgii,

Belgii, Galliæ. Sequebantur in eodem codice Wendelſtini, & noſtris „ Carolini ævi MSS. Epiſtolæ Summorum Pontificum à Siricio ad Gregorium. Verùm cùm eæ in Conciliis editæ non fuerint, reſervantur codici Epiſtolarum Pontificiarum ad Germanicas Eccleſias deſtinatarum.

SYNODUS IN VILLA DURIA.

Anno Chriſti DCCLXXIV. Hadriani Papæ II. Caroli Regis VI.

Acta Eccleſiaſtica in Duria hoc anno, indicat gemina donatio facta Folrado Abbati S. Dionyſii.

CArolus gratiâ Dei Rex Francorum & Longobardorum, vir inluſter. Quidquid enim ad loca Sanctorum venerabilium congruenter ob amorem Dei concedimus, vel confirmamus, hoc nobis procul dubio ad æternam beatitudinem, Domino protegente, pertinere confidimus. Ideóque cognoſcat magnitudo, ſeu utilitas veſtra, qualiter venerabilis vir *Foleradus Abba* clementiæ regni noſtri ſuggeſſit, eò quod in amore & reverentia beatiſſimi & S. Dionyſii, Ruſtici & Helutherii in ſua proprietate in pago *Alſacenſe*, in loco, qui dicitur *Fulradovilare*, infra fines Audoldovilare, cellam ædificâſſet, vel à novo ſuo opere conſtruxiſſet, & in antea auxiliante Domino & bonorum hominum ædificare velle, ut ubi beatiſſimus & martyr Hypolitus corpore requieſcit humatus. Propterea nos propter nomen Domini, & animæ ſalutem, eò quod mercis noſtra in æternum permaneat, ut etiam ad petitionem fideli noſtro Fulrado, ad ipſo loco ſuperiùs conſcripto, aliqua loca ſilveſtria pro oportunitate & ſtipendia Servorum Dei ibidem degentium, in pago Alſacenſe ex Marca fiſco noſtro Quuingirheim, in amore beatorum Sanctorum Dionyſii & Privati, nec non *& S. Hypoliti*, donamus, donatúmque in perpetuum eſſe volumus, hoc eſt, ſylva & foreſte noſtra ſuperiùs denominata de una parte Laimaha, ubi dicitur Bobolino cella, & inde pervenitur, ubi ſtet Simisbach venit in Laima: deinde verò per Heſſimisbach, ubi ipſe ſurgit, inde etiam Nanneſt. Deinde autem de monte uſque ad Rumbach, deinde Fludimisberch, deinde in Aliarumbach, deinde in Bureberch, exinde in Tertiarumbach, deinde autem pergit in Ackivis Ragni, deinde in foreſte perducias & confinia, inde per Laimaha fluvio in valle de Ambaripas per marca Gasmaringa & Odeldinga uſque Ophampol, & inde per Laimaha fluvio Aliaripa uſque ubi Audenbach in Laimaha confluit, & pergit per ipſo fluvio uſque radices Stophanberch per valle, ſub integritate ipſius monte uſque in Stagorbach, inde per Rivadmarca, Odeldinga, & Gaſmaringa, & inde per confinia uſque inde Ophampol. Iſta omnia per loca denominata, marcas & confinia, totum & ad integrum infra ipſos fines, cum piſcatione quacumque avis capiendo, & ad ipſo ſancto loco concedimus, atque pro oportunitate Eccleſiæ inductum eſſe volumus: & jubemus, ut per tota illa foreſte noſtra foras ipſos fines denominatas paſtura ad eorum peculia ex noſtra indulgentia conceſſum habeat. Præcipientes enim jubemus, ut nullus quislibet de fidelibus noſtris, neque de judiciaria poteſtate, qui ipſa caſa Dei vel Rectores ejus de ipſâ loca denominata inquietare, nec condemnare, nec contra rationis ordine facere non præſumatis, nec vos, neque juniores, ſeu ſucceſſoréſque veſtri, ſed pro mercedis noſtræ augmentum, vel ſtabilitatem Regni noſtri, in luminaribus ipſius Eccleſiæ, vel ad ſtipendia ſervorum Dei ibidem exiſtentium, futuris temporibus proficiat in augmentis, qualiter delectet ipſa congregatione pro nos & uxore noſtra, etiam & prolis, Domini miſericordiam attentiùs exorare. Et hæc auctoritas firmior habeatur, vel per tempora meliùs conſervetur, manu propriâ ſubter firmavimus, & de annulo noſtro ſigillare juſſimus. Signum Caroli Glorioſiſſimi Regis. Wigbaldus ad vicem Hitherii recognovit. Datum octavo decimo Kalend. Octobris, anno ſexto regnante

nante Domino nostro Carolo Gloriosissimo Rege. Actum Dura Palatio publico.

Doublet in Historia Abbatiæ S. Dionysii L. III. pag. 707. *& seqq.*

Ex quo Mabillonius, & Eckhartus L. XXIV. Historiæ rerum Franciæ pag. 635.

In eodem Palatio Regio Duriensi eodem anno Regis Caroli VI. & die dedit Diploma Carolus, quo Monasterium Lebraha in Elisatia situm subjicit Dionysiano cœnobio. . . .

Indicat Mabillon. de re diplomatica L. IV. §. LIV. p. 281. *ex Doublet. Historia Abbatiæ S. Dionysii.*

SYNODUS IN VILLA DURIA.

Anno Christi DCCLXXV. Adriani I. Papæ III. Caroli Regis VII.

Caroli M. placitum, quo adversùs Herchenradum Seniorem Episcopum Parisiensem, Placitium Monasterium in pago Pinciacense Monasterio San-Dionysiano Judicio Crucis adscribitur.

CArolus gratiâ Dei Rex Francorum & Longobardorum, ¡vir inluster. Tunc regalis celsitudo suis culminis sublimatur, quando cunctorum jurgia juxta præpositionis vel responsionis eloquia inter alterutrum salubre deliberat sententia: quatenus sub Deo in Rege manet potestas, quomodo cuncta terribilia debeant ordonare (igitur) cùm nos in Dei nomine DURA VILLA IN PALACIO NOSTRO ad universorum causas audiendum, vel recta Judicia termenandum resederimus; ibique veniens Apostolicus in Christo Pater HERCHENRADUS Episcopus Urbis Parisius civitate Pontifex (*a*) FOLRADO Abbate interpellabat; repetibat ei, eò quod ipsi PLACICIO (*b*) Monasthirio, qui est constructus in honore Sanctæ Mariæ & Sancti Petri in Pago Pinciacense, quem Francus homo, nomine ADERALDUS, ad casa Sancti Mariæ, & Sancti Stephani, & Sti Germani per suum strumentum condonavit, ipse Folradus Abba ad parte Sancti Dionisii post se teniat malo ordine injustè: sed ipse Folradus Abba de præsente adstabat, & taliter dedit in respunsis, quod ipso Placicio Monasthirio post se ad parte Sancti Dionysii nunquam reteniat malo ordine injustè: pro eo, quod dixit: quod Francus homo nomine HAGADEUS ipso Monasthirio Placicio à Monasthirio Sancti Dionysii manus potestativas per suum strumentum condonâsset; & per ipsa traditione plus obtingit ipsæ Monasthirius Placicius ad casa Sancti Dionysii adhærere, quam ipsius Herchenrado Episcopo à parte Sanctæ Mariæ & Sancti Stephani & Sancti Germani adreddere. Unde & ipsa strumenta præ manibus se habere adfirmant, & ipsas in præsentia nostra protulerunt recensendas. Etiam & de hac causa ad utrasque partes ibi certa cognovimus, & ad Divina Mysteria, Christi misericordia conspirante (sicut longa consuetudo exposcit, & ipse volumptariè consenserunt) jobemus emanare judicium, ut dum per ipsis strumentis de utrasque partis certamen non declaratur, ut recto thramite ad Dei (*c*) Judicium, ad crucem eorum homenes, his nominibus Aderamno de parte Sancti Dionysii, vel Folrado Abbate, & Corello de parte Sanctæ Mariæ, vel Sancti Stephani, & Sancti Germani, vel Herchenrado Episcopo, exire atque stare deberint. Quod ità & in capella nostra recensendâ Missa Harnaldo presbytero visi fuerunt stetisse: & ea hora, protegente Divinâ dextrâ Dei, Deus omnipotens suum justum judicium declaravit, ut homo memorato Herch-

(*a*) Fulradus Monachus & Abbas S. Dionysii, Archi-Capellanus Regius sub Pippino & Carolo Magno, tantæ tunc dignitatis, ut locum primum ubique supra Archi-Episcopos & Episcopos, etiam in Synodis, teneret. Obiit anno 784. *Eckhart. Tomo I. Histor. Franc. L.* 24. §. 119.

(*b*) Placicium, PLAISIR. Vicus haud procul à *S. Germani oppido in sylva Ledia.*

(*c*) *Judicium* crucis. *Vide in fine.*

Herchenrado Episcopo, nomine Corellus, ad ipso Dei judicium ad ipsa crucem trephidus & convictus aparuit: & tunc ipse Herchenradus Episcopus in præsentia nostra, vel procerum nostrorum sibi recognovit vel resededit, quod nec ipse nec pars Ecclesiæ suæ Sanctæ Mariæ, Sancti Stephani, seu Sancti Germani nullum drictum habebant, per quod ipso Placicio Monasthirio habere potuissent. Proinde nos taliter una cum fidelibus nostris, id sunt GHÆRARDO, BERNARDO, RADULFO, HILDERADO, ERMENALDO, HEBROINO, THEUDOALDO, AGMONE, Comitibus; HALTBERTO, LAUMBERTO, HÆRTERIO, & ANSELMO Comite, Palatio nostro, vel reliquis quàm pluris visi fuimus judicâsse, ut dum ipse memoratus homo Sancti Dionysii, vel Folrado Abbate, nomine Adelramnus, jam dicto homine Sancti Mariæ, vel Sancti Stephani, seu Sancti Germani, nec non & Herchenrado Episcopo, nomine Corello, ad ipso Dei Judicio ad crucem ibidem convicuit; & ipse Corellus ibidem ad ipso Dei Judicio trepidus & convictus aparuit: propterea jobemus, ut dum hæc causa sic acta, vel perpetrata esse cognovimus, ut memoratus Fulradus Abba memorato Placicio Monasthyrio, unà cum suis apendiciis, vel quicquid ibidem pertinere videtur, in contra sæpe dicto Herchenrado Episcopo vel Ecclesiæ suæ Sancti Mariæ, vel Sancti Stephani, & Sancti Germani suisque successoribus ad parte Sancti Dionysii Monasthyriæ suæ jure firmissimum habeat evindicatum, atque elidiatum, & sit inter ipsis in postmodum absque ulla repeticione Herchenrado Episcopo vel successoribus suis, omniq; tempore subita atq; definita seu & indulta causatio.

THEUDEGARIUS recognovit & subscripsit.

Datum quinto Kalendas Augustas, in anno septimo Regni nostri, Duria villa in Palatio publico, in Dei nomine feliciter: amen.

Eckhartus hoc diploma adnotavit. Sumptum ex Mabillonii L. VI. de re diplomatica N. LI. ex Autographo Archæi S. Dionysiani.

Rhegino in Chronico ad h. a. Rex habuit Synodum in villa, quæ dicitur Duria. *Adelmus* ad h. a. *Monachus Egolismensis. Annales Reuberiani.* Ex quibus Baronius, Binius, & Synodographi colligunt Concilium habitum in Duria hoc anno.

Judicium Crucis, hoc Sæculo VIII. æræ Christianæ usitatum, in eo situm erat. Controversiæ dubiæ terminandæ partes litigantes constituebant hominem unum aut plures, qui tempore Missæ, aut dum Psalmi, & oratio Dominica recitabatur, stabant ad Crucem brachiis expansis. Qui prior lassus brachia demisisset, aut titubantia ostendisset, ejus pars victa censebatur. Vide *Cangii Glossarium. verbo crux.*

Herchenradus Episcopus Parisinus. Duo hujus nominis fuerunt: unus senior sub Carolo Magno, hoc Diplomate memoratus. Alter junior sub Carolo Calvo, ante Æneam Episcopum. *Vide Galliam Christianam fusiorem.*

Annus septimus Regni Caroli Magni coincidit anno Christi 775. Nam anno 768. 24. Septembris obiit Pippinus Caroli Pater. BINIUS reliqua acta hujus Concilii, & cæterorum Sæculo octavo Duriæ à Carolo gestorum, ait exstare in *collectionis* Ansegisi Abbatis Capitularium libris quatuor, à Baluzio emendatissimè editis. *Binius Tom. III. Concil P. I. pag.* 475.

VORMATIÆ SYNODUS.

Anno Christi DCCLXXVI. Hadriani Papæ IV. Caroli Regis VIII.

Cùm pervenisset Dominus Carolus Rex Vormatiam omnes istas causas (*Saxonum Rebellium*) audiens, conjunxit Synodum ad eandem civitatem, & ibi placitum publicum tenens, consilio facto cum Dei adjutorio, sub celeritate, & nimia festinatione Saxonum casas, seu firmitates subitò introivit.

Annales Francor. ex MS. Loiselii apud Duchesne Tomo II.
Vita Caroli M. ab Egolismense Monacho.
Adelmus ad h. a. *Annales Reuberiani.*
Poeta Saxo. *Regino in Chronico.*
Ex his Binius Tomo III. Concil. Part. I. pag. 475.

CONCILIUM PADERBORNENSE (*a*)

Anno Chriſti DCCLXXVII. Hadriani V. Caroli Regis IX.

Saxones poſt multas cædes & varia bella afflicti, tandem Chriſtiani effecti, Francorum ditioni ſubduntur; & Conventus in Saxonia habetur in loco, qui vocatur Padrabrunno, ubi Stinalarabi Saracenus, Præfectus Cæſar-Auguſtæ, venit ad Regem; Ibi Saxones baptizati ingenuitatem, & omnem proprietatem ſuam ſecundùm morem gentis abdicantes; Regi tradiderunt, ſi à die illa, & deinceps, Chriſtianitatem, & Regi, & Filiis ejus fidelitatem abnegâſſent. Annales Pithoeani ad hunc annum.

Carolus confirmat Folrado Privilegium Salonæ contra Epiſc. Metenſem.

CArolus gratiâ Dei Rex Francorum & Langobardorum, atque Patricius Romanorum. Oportet Serenitas noſtra, ut ea, quæ à fidelibus noſtris poſtulata fuerint juſtè & rationabiliter, pro ſervitio & fidelitate, quæ circa genitorem meum PIPPINUM Regem, & circa me habere videntur, eis impertire debeamus. Notum ſit omnibus fidelibus noſtris tam & præſentibus, quàm & futuris, qualiter veniens FOLRADUS Cappellanus Palatii noſtri, & Abba Sancti Dionyſii, nobis retulit Privilegium à partibus Sancti Dionyſii, quàm *Senodalis Conſilius* (b) *anno IX. ad PATRISBRUNNA* ex promiſſo (*c*) ANGALRAMNO Epiſcopo & WILHARIO (*d*) Archiepiſcopo conſtituerunt de res proprietatis ſuæ in loco, qui dicitur Salona, quæ eſt conſtructus, in honore Sanctæ Dei Genitricis & Beatorum Martyrum, & Confeſſorum, & Virginum, ubi Sanctus Privatus Martyr, & Sanctus Illarius Confeſſor requieſcere videntur, & meo in privilegio inſertum invenimus, ut neque Angalramnns Epiſcopus, neque Succeſſores ſui, neque Archidiaconus, neque miſſus Eccleſiæ ſuæ Mediomatricus ibi in ipſo Cœnobio Pontificium habere non debeant, niſi Abbas S. Dionyſii expetierit ordinationes faciendi, Chriſmætandi, & tabulas benedicendi. Interrogavimus Angalramnum Epiſcopum, ſi ipſum Privilegium conſentire debuiſſet. Et ipſe nullatenus denegavit, niſi ſicut & *Chnenodale conſilio* conſtituerunt Coepiſcopi ſui, ſic conſentivit, ſicut ipſe privelegius clariter innotuit. Propterea talem præceptum & confirmationem permanere præcipimus ad partibus Sancti Dionyſii, ut poſt hunc diem nullus quilibet Epiſcoporum, neque Angalramnus, aut ſucceſſores ſui ipſo Cœnobio non contingat, niſi ſit ſub emunitate & privilegio Sancti Dionyſii regulariter, ſicut cæteras Eccleſias, quas de ipſa caſas Sancti Dionyſii aſpicere videntur, & terrolas, quas Angalramnus & Folradus infra ipſo agro Salona & ſine commutaverunt..... Simile modo ex noſtrum permiſſum & confirmationem abſque Epiſcoporum Mettenſis Eccleſiæ impedimentum pars Sancti Dionyſii una cum cœnobio Salona ſub noſtram tuitionem & defenſionem, procerúmque noſtrorum partibus Sancti Dionyſii debeant reſpicere, & quidquid per commutationes Regum aut donationem, aut collata ibidem populi additum, aut cenſatum, & Folradus de ſuas res ipſo Cœnobio ditavit ſub emmunitate & defenſione Sancti Dionyſii omnique tempore permanere debeant, ex noſtra auctoritate confirmatum, ut meliùs delectet ipſam congregationem Sancti Dionyſii, & Sancti Privati, & Sancti Illarii pro nobis & pro eis, uxoréque noſtra Domini miſericordiam attentiùs deprecare. Et ut hæc auctoritas firmior habeatur, vel per tempora meliùs con-

ſer-

(*a*) Schateno primum Paderbornenſe, in quo Carolus in Comitatu Sacrorum Præſulum ædificavit Eccleſiam ad Patrisbrunna (*ex Chronico S. Galli, & Divionenſi*) & ingens hominum multitudo baptiſmatis fonte abluta fuit. Sacerdotes revocati & diſtributi. *Annal. Paderbornenſ. L. I. ad h. a.*

(*b*) Mentio duplex Synodi Paterbrunnenſis h. a. celebrati.

(*c*) Angalramnus Mettenſis Epiſcopus.

(*d*) Williharius Archi-Epiſcopus Senonenſis.

ſervetur: manu noſtrâ propriâ ſubter eam firmavimus, & de anulo noſtro ſigillavimus.

· SIGNUM CAROLI GLORIOSISSIMI REGIS.

Nomen & Signum Cancellarii omiſſum.

Datum, quod fuit Decembris dies - - Anno X. regnante Domno noſtro Carolo Rege. Actum Aquis Palatio publico in Dei nomine feliciter. Amen.

Mabillon. de re diplomatica L. VI. N. LII. *Manſi Supplementi Tom. I. pag.* 726.

Regino in Chronico ad h. a. Omnes Saxones convenerunt, ait, excepto Widichindo, qui cum paucis Saxonibus in partibus Normanniæ, nunc *Daniæ*, confugit.

Annales Francorum Maſciacenſes apud Labbé Tom. II. MS.

Egoliſmenſis Monachus ait, fuiſſe tres Reges Saracenos de Hiſpania, qui convenerunt, Carolum in Synodo Paderbrunnenſi ſalutaturi. *Ex his Binius Tomo III. Concilior. parte I.*

Hoc eodem anno 777. actum fuiſſe de Epiſcopatibus, per Saxoniam inſtituendis, & ſpeciatim Oſnabrugenſis Eccleſiæ initia refert *Schatenus L. VII. Hiſtoriæ Weſtphaliæ ex vita S. Ægilis & Gobelinus Perſona in Coſmodromio ætate VI. pag. mihi* 188. 189.

SYNODUS DURIENSIS (*a*)

Anno Chriſti DCCLXXIX. Hadriani Papæ VII. Caroli Regis XI.

Cum MS. KRUFFTIO collata.

ANno feliciter undecimo Regni Domini noſtri Caroli Glorioſiſſimi Regis in menſe Maij, factum Capitulare, qualiter congregatis in unum (*b*) Synodali Concilio Epiſcopis, Abbatibus, Viriſque illuſtribus Comitibus, unà cum piiſſimo Domino noſtro ſecundùm Dei voluntatem de cauſis opportunis conſenſerunt decretum.

De Metropolitanis.

CAP. I. Ut Suffraganei Epiſcopi ſecundùm Canones ſubjecti ſint, & ea, quæ erga miniſterium illorum emendanda cognoſcunt, (*c*) libenti animo emendent, & corrigant.

De Epiſcopis.

CAP. II. Ubi præſentes Epiſcopi ordinati non ſunt, ſine tarditate ordinentur.

De Monaſteriis.

CAP. III. Ut ubi Regulares fuerunt, ſecundùm Regulas vivant, nec non & Monaſteria puellarum ordinem ſanctum cuſtodiant: & unaquæque Abbatiſſa in ſuo Monaſterio ſine intermiſſione reſideat.

CAP. IV. Ut Epiſcopi de Presbyteris & Clericis infra illorum Parochia poteſtatem habeant ſecundùm Canones.

CAP. V. Ut Epiſcopi, de inceſtuoſis hominibus emendandi licentiam habeant, ſeu & de viduis infra ſua Parochia, poteſtatem habeant corrigendi.

CAP. VI. Ut nulli liceat alterius Clericum recipere, aut ordinare in aliquo gradu.

De Decimis.

CAP. VII. Ut unuſquiſque ſuam decimam (*d*) donet, atque per juſſionem Pontificis diſpenſetur.

De Homicidis.

CAP. VIII. Ut homicidæ, aut cæteri rei, qui legibus mori debent, ſi ad Eccleſiam confugerint, non excuſentur, neque eis ibidem victus detur.

De Latronibus.

CAP. IX. 1. Ut Latrones de infra emunitate, Judices ad Comitis placita præſentent, &, qui hoc non fecerit, beneficium & honorem perdat.

2. Similiter & Waſſus noſter, ſi hoc non

(*a*) Eckhartus & Schatenus indubitanter primos Canones 24. adſcribunt Synodo Durienſi hujus anni 779. Baluzius T. I. Capitularium, Amerspachius, Lindenbruch, Goldaſtus primos XXIV. Canones ad h. a. referunt: ſed locum Concilii non addunt.

(*b*) *Synodoſiali. Confero codicem Krufftii MS. ſimili titulo & exordio.*

(*c*) *liventer.*

(*d*) Primam mentionem decimarum hoc & 13. Capp. fieri obſervat *Eckhartus hiſtor. Francor. Lib.* 24. *p.* 661. Et Carolum Regem primùm ſua authoritate eas decimas introduxiſſe, univerſales feciſſe aſſerit.

non impleverit, beneficium & honorem perdat, & qui beneficium non habuerit, bannum ſolvat.

De Perjuris.

Cap. X. 1. De eo, qui perjurium fecerit, ſe ſciente, nullam redemptionem habeat, niſi manum perdat.

2. Quodſi accuſator contendere voluerit de ipſo perjurio, ſtent ante crucem. Et ſi jurator vicerit, lege ſua accuſator emendetur.

3. Hoc verò de minoribus cauſis obſervandum. De Majoribus verò rebus, aut de ſtatu ingenuitatis ſecundùm (e) legum cuſtodiant.

De Latronibus juſtè peremptis, & hominibus injuſtè punitis.

Cap. XI. De vindicta ex juſto Judició in Latronibus facto, teſtimonio Epiſcoporum abſque peccato Comites eſſe dicuntur; ſic tamen, ut abſque invidia, aut occaſione mala, & nihil aliud interponatur, niſi vera Juſtitia ad perficiendum, & pacem confirmandam; & ſi quis per odium, aut malùm ingenium, niſi per Juſtitiam faciendam, hominem diſfecerit, honorem ſuum perdat, & legibus, contra quem injuſtè fecit, ſecundùm pœnam, quam intulit, emendet.

De ſtatutis Pippini Regis.

Cap. XII. Quæ bonæ memoriæ genitor noſter in ſua placita conſtituit, ſic & nos conſervare volumus.

De nonis & decimis, vel cenſu Eccleſiarum.

Cap. XIII. De rebus verò Eccleſiarum, unde nunc penſiones exeunt, decimæ & nonæ ſint ſolutæ. Unde antea non exiêrunt; ſimiliter nona (f) & decima dentur, ac de caſatis quinquaginta Solid. 1. & de caſatis triginta, medio ſolido: & de viginti, tremiſſe uno. Et precariæ, ubi modò ſunt, renoventur, ubi non ſunt, ſcribantur: & ſit diſcretio inter (g) præſtarias de verbo noſtro factas, & inter eas, quæ ſpontanea voluntate de ipſis rebus Eccleſiarum faciunt.

De Truſte (h)

Cap. XIV. De Truſte facienda nemo præſumat.

De Tributariis Eccleſiarum.

XV. De cerariis (*) & tabulariis, atque Cartulariis, ſicut de longo tempore fuit, obſervetur.

Ut Sacramentorum pro Gildonia (i) *non fiat.*

XVI. De Sacramentis per Gildonia invicem conjurantibus, ut nemo facere præſumat. Alio verò modo, de illorum Eleëmoſinis, aut de incendio, aut de naufragio, quamvis convenientiam faciant, nemo in hoc jurare præſumat.

Ut iterantibus nullus impedimentum faciat.

XVII. De iterantibus, qui ad Palatium aut aliubi pergunt, ut eos cum collecta nemo ſit auſus (k) ſalire.

De Herba non tollenda.

XVIII. Ut nemo alterius herbam defenſionis tempore tollere præſumat, niſi in hoſtem pergendo, aut miſſus noſter ſit: qui aliter facere præſumit, emendetur.

De Thæloneis (l) *forbannitis.*

XIX. De Thæloneis, qui jam antea forbanniti fuerunt, ut nemo tollat, nec novas, niſi ubi antiquo tempore conſuetudo fuit, præſumat.

Ut mancipia non ſine teſtibus vendantur.

Cap. XX. De mancipiis, tot qui vendentur, ut fiat in præſentia Epiſcopi, vel Comitis, aut in præſentia Archidiaconi & centenarii, ſive voce Domini, aut Judicis, aut Comitis, ante bene nota

(e) *legem.*

(f) *Nona* pars frugum, vel *decima*, vel cenſus pecuniarius de domibus, ſeu caſatis, pro diverſitate temporum & regionum diverſæ erant; & Sacerdotibus alendis à Regibus donabantur.

(g) *Inter preſtarias, & de verbo noſtro factas, & inter ſpontaneas.* Variis enim modis hæ fiebant donationes, vel à privatis, vel ſub Regis aut Epiſcopi ratificatione.

(h) *Truſtis*, ſignificat fidelitatis ſignum, quo quis alii ab Rege ſe ſervum vel clientem dedit, addixit.

[*] *Cerarii:* qui tenentur ad ceram dandam. *Tabularii* manu miſſi per tabulam ſcriptam.

(i) *Gildonia*, ſignificat cœtum, contubernium, confratriam, quibus ſe variè invicem obligabant ad varia.

(k) Adſalire, invadere ſpolii cauſâ.

(l) *Forbannitis*, id eſt, abrogatis, abolitis.

ta teſtimonia. Et foras marcha nemo mancipium vendat. Qui hoc fecerit, tantas vices bannum ſolvat, quanta mancipia vendit; & ſi non habet precium, in Wadium pro ſervo ſemetipſum donet Comiti, uſque dum ipſos bannos ſolvat.

De Bruniis, (m) non exportandis.

Cap. XXI. De Bruniis, ut nullus foras noſtro Regno vendere præſumat.

De Comitibus, vel Waſſis Dominicis, Juſtitias non facientibus.

Cap. XXII. Si Comes in ſuo Miniſterio Juſtitias non fecerit, miſſum noſtrum de ſua ſonniare faciat, uſque ad dum Juſtitiæ ibidem factæ fuerint. (*n*)

De his, qui pretium pro faida (o) recipere, & Juſtitiam facere nolunt.

Cap. XXIII. Si quis pro faida pretium recipere non vult, tunc ad nos ſit transmiſſus, & nos eum dirigamus, ubi damnum minimè facere poſſit. Simili modo, & qui pro faida pretium ſolvere noluerit, nec Juſtitiam exinde facere, in tali loco eum mittere volumus, ut per eum majus damnum non creſcat.

De Latronibus bis per membra & 3tiò per vitam puniendis.

Cap. XXIV. De Latronibus ità præcipimus obſervandum, ut per primam vicem non moriantur, ſed oculum perdant.

De ſecunda verò culpa, naſus ipſius Latronis abſcindatur.

De tertia verò culpa, ſi non emendaverit, moriatur.

Hactenus Baluzius & alii citati.

(*m*) *Brunia* pro lorica. Thorax militaris.

(*n*) *Etſi Vaſſo noſtro juſtitiam non fecerit, tunc eis comes & miſſus ad ipſius caſas redeant, & de ſuo vivant, quouſque juſtitiam faciant.* Hæc addit Krufftius codex Capitulo XXI, nobis XXII.

(*o*) *Faida* pretium, Læſo, vel ejus amicis pro injuria condonanda. *Freda*, multa Regi pendenda ob injuriam 3tio illatam.

Codex Krufftius MS. Sæculi decimi, Coloniæ extans apud Familiam DD. DE KRUFFT, addit his XXIV. Capitulis, alia LXVIII. univerſim XCII. ſed nos ex iis ea duntaxat, ſuo loco & anno referemus, quæ ad rem Eccleſiaſticam ſpectant: Nam hæc Capitula XCII. non omnia anno XI. Caroli Regis edita fuiſſe aliunde conſtat. *Cl. Eckhartus* ac *Baluzius* ea ad ſuum locum & annum retulerunt. Spectant etiam ad hunc annum & Conventum Durienſem veroſimiliter:

II. *Conventus Epiſcoporum de Precibus faciendis.*

III. *Donatio Carolina de Villa Folrado Abbati donata.*

ACTIO SECUNDA.

CONVENTûS DURIENSIS

VEROSIMILITER.

DECRETALE PRECUM QUORUNDAM

EPISCOPORUM.

Qualiter pro Rege & Exercitu ejus, hac inſtanti tribulatione, à Fidelibus in orationibus, & eleëmoſynis Deo ſupplicandum eſt.

CApitulare, qualiter inſtitutum eſt in hoc Epiſcoporum CONVENTU, id eſt: ut unuſquiſque Epiſcopus tres Miſſas & Pſalteria cantet, unum pro Domino Rege, alterum pro exercitu Francorum, tertium pro præſenti tribulatione. Presbyteri verò unuſquiſque tres Miſſas. Monachi & Monachæ, & Canonici unuſquiſque Pſalteria tria. Et biduanam omnes faciant, tam Epiſcopi, Monachi & Monachæ, atque Canonici, atque eorum infra caſati homines, vel qui potentes ſunt. Et unuſquiſque Epiſcopus, aut Abbas, vel Abbatiſſa, qui hoc facere poteſt, libram donet de argento, aut valentem in eleëmoſynam, mediocres verò mediam libram, minores verò ſolidos quinque. Epiſcopi, Abbates, atque Abbatiſſæ pauperes famelicos quatuor pro iſta ſtriccitate nutrire debent

bent usque tempore messium, & qui tantum non possunt, juxta quod possibilitas est, aut tres, aut duos, aut unum: Comites fortiores libram unam de argento, aut valentem donent in eleëmosynam, mediocres mediam libram. Vassus Dominicus de casatis ducentis mediam libram, de casatis centum solidos quinque, de casatis quinquaginta, aut triginta, unciam unam. Et faciant biduanas, atque eorum homines in eorum casatis, vel qui hoc facere possunt. Et qui redimere ipsas biduanas voluerit, fortiores comites uncias tres, mediocres unciam, & dimidiam, minores solidum unum. Et de pauperibus famelicis, sicut supra scriptum est, & ipsi faciant. Hæc omnia, si Deo placuerit, pro Domino Rege, & pro exercitu Francorum, & præsente tribulatione Missa S. Johannis sint completa.

In Conventu Duriensi verosimiliter hoc decretum fuit conceptum, & acceptatum ab Episcopis in comitatu Regis existentibus.

Mabillon de re diplomatica L. IV. §. LIV. Pag. 28.

Doubletus diploma expansum refert.

DONATIO SACRA,

FACTA HOC ANNO IN CONVENTU DURIENSI VEROSIMILITER.

CAROLUS, gratiâ Dei Rex Francorum & Longobardorum vir inluster. Si enim ex his, quæ Divina pietas nobis affluentur tribuit, locis venerabilibus concedimus, hoc nobis ad mercedis augmentum vel stabilitatem regni nostri pertinere confidimus. Pro quo donamus villam nostram Hairibertingas ad Sacro-Sanctam Ecclesiam Beatissimi Martyris Dionysii, ubi Sanctus VARANUS corpore requiescit in loco, qui dicitur Hairibertingas, & vir venerabilis FOLRADUS Abba præesse videtur, quam ipse in sua proprietate infra fine Hairbertingas super fluvium Brailia, in ducato Alamanorum in Comitato Hurma novo construxit opere, hoc est, fisco nostro Hairebertingas: quantumcumque in ipsa curte Hairebertingas habere visi sumus, & ibidem aspicere videntur, unà cum villa nuncupante, Bolamen, cum omnibus appendiciis suis, id est, cum terris, domibus, ædificiis, mansis, mancipiis, accolabus, litis, libertis, sylvis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, mobilibus & immobilibus, farinariis, gregis cum pastoribus, peculium, utriusque sexûs tam majora, quàm & minora, totum & ad integrum à die presente ad ipsa casa Dei, vel partibus Sancti Varani plenissima voluntate concessimus, atque indulsimus pro luminaribus & stipendiis Monachorum. Propterea hanc præceptionem auctoritatis nostræ conscribere fecimus. Per quam omnino jubemus, ut ab hac die tam ipse Folradus Abba, quàm & sui successores, prædictam rem ad partem jam dictæ Ecclesiæ Sancti Varani habeant, teneant, atque possideant, & quicquid exinde ad profectum ejusdem Ecclesiæ facere eligerint, in omnibus (Christo propitio) licentiam habeant, & potestatem faciendi: & nullus ex judiciaria potestate, aut quælibet persona prædicto Folrado Abbate, vel Sancto Varano, neque juniores aut successores sui de memorata re inquietare, nec contra rationis ordine vel calumniam. Generare quoque tempore Pontificium non habeat, sed hoc nostræ confirmationis donum jure, Domino adjuvante, ad ipsa casa Dei valeat possidere firmissimum: ut ipsa congregatio ibi ansistentium pro me valeant Domini misericordiam adtenciùs exorare, uxoréque nostra, prolis, & leudis, ut per intercessionem Sancti Varani, illiúsque congregatione mereamur adipisci vitam æternam. Et ut hæc auctoritas firmior habeatur, vel nostris & futuris temporibus meliùs conservetur, manu propriâ decrevimus roborare, & de anulo nostro jussimus sigillare. Signum Caroli Gloriosissimi Regis. Ego Wigbaldus ad vicem Hitherii recognovi. Data septimo Idus

Idus Septembris, anno undecimo & ſeptimo regni noſtri. Actum Duria palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

Cum effigie ejuſdem Regis ſana & integra in Sigillo cereo.

Doublet in Hiſtoria Abbatiæ S. Dionyſii L. III. pag. 715. & ſeqq. Mabillon. de re diplomatica L. IV. §. LIV. idem refert.

CONCILIUM II. APUD PATERBRUNNAM, ALII APUD LUPPIAM, VEL LUPPIÆ FONTES.

Anno Chriſti DCCLXXX. Hadriani Papæ IX. Caroli Regis XII.

ACTA IN HAC SYNODO.

I. Controverſia de proprietate cellæ S. Goaris inter WEOMADUM *Archi-Epiſcopum Trevericum, &* ASSUERUM *Abbatem Prumienſem definita fuit, Carolo pro Abbate pronuntiante.*

REgnante poſt obitum Patris magno Carolo, orta eſt inter Trevirorum Pontificem tunc Weomadum, & Abbatem Aſſuerum pro eadem cella, nempe Sanctis Goaris ad lævam Rheni Ripam contentio; aſſerente Epiſcopo, eam ad ſuæ Eccleſiæ jus pertinere: Abbate contra dicente, eſſe illam Regis, lege hæreditariâ poſſeſſionem, neque in ea poſſe ſibi alquid Eccleſia vendicare, quæ & ſibi à Rege Pippino commiſſa (*in conventu Attiniaci Anno 765. ut videtur*) & in Dominium Clariſſimi Caroli ſucceſſionis jure transmiſſa. Ità eis diu multúmque certantibus, & re ad controverſiam ſæpe deductâ, directi ſunt ex latere Regis & ſemel, & iterum, ac tertiò Legati fidiſſimi & veraces, qui cauſam diligenter inquirerent, litémque congruè terminarent: quíque rem examinantes non aliud, quàm quod Abba proteſtatus fuerat, invenerunt, Regii ſcilicet, quàm Eccleſiaſtici juris poſſeſſionem loci ſæpe dicti exiſtere.

Sed cùm Epiſcopo hæc nequaquam ſufficerent; famoſiſſimus Princeps habito in Saxonia ſuper fontem (qui Lippia dicitur) generali *Conventu*, ſub præſentia totius prope Regni Primatum, & utriuſque ordinis Clariſſimorum Virorum, rem per ſe examinandam ſuſcepit, omniumque, qui tum adfuêre, judicio jurisjurandi conditio cauſidico Monaſterii, tunc *Raberto* nomine, eſt conſtituta, quâ ille poſtea cum aliis duodecim firmavit, poſſeſſionem ſæpedictam non Eccleſiæ Trevirorum, ſed Dominio Regio tantum competere. Hoc ergo modo re definita, & Epiſcopo tandem adquieſcente, famoſiſſimus Rex cum ſuorum conſenſu cellam Sancti Viri Monaſterio Prumiæ tradidit, edito traditionis ejuſdem privilegio, quo firmavit, teſtatuſq; eſt, ſe pro amore Chriſti & Eleemoſyna Parentum ſuorum, Pippini videlicet Regis & Reginæ Bertradæ, cellam ipſam hac lege jam dicto Monaſterio ſubdere, ut omni deinceps tempore Rectores Monaſterii ejuſdem eam tenere, & rebus ejus liberâ conditione in uſus ſuorum, Deóque ſervientium fratrum neceſſarios uti, ac ſinè ulla cujuſquam contradictione, quæ utilitati communi competerent, de ea facere & ordinare deberent: neque rebus ſolummodo, quas tempore eodem cellæ Dominium retineret, ſed & illis, quæ futuris Succeſſoribus adquiſiſſet, jure firmiſſimo uterentur.

Hæc Wandelbertus Diaconus & Monachus Prumienſis, in vita S. Goaris.

ACTIO II. Wigtrudis è prima è Saxonum nobilitate Matrona injuriam ſibi illatam conqueſta, ſuſcipitur in tutelam cum filio Meinulpho, quem in baptiſmo ſuſcepit ipſemet Carolus, futurum ſubin Epiſcopum Paderbornenſem.

ACTIO III. Ad firmandam Chriſti Reli-

Religionem inter Saxones variæ Ecclesiæ vel designatæ, vel institutæ fuêre à Carolo, nempe, Mindensis, Halberstadiensis, Verdensis, & Paderbornensis, & Monasteriensis initia jacta fuisse, docet

Schatenus Libro VII. Historiæ Westphaliæ ad annum 780.

Ex autore vitæ Caroli magni, ex Reginone, ex *Gobelino in Cosmodromio*, ex *Dithmaro*, ex *Adamo Bremensi*, ex *Abbate Stadensi*, aliísque: quorum nonnulli ad Concilium III. Paderbornense anni 785. referunt hæc exordia.

ACTIO IV. Willehaldus mittitur (*b*) ad partes Saxoniæ ad Pagum, qui dicitur Wigmodia.

Ad Eginharti & Francorum scriptorum silentium de his Actis Ecclesiasticis in conventibus Paterbornensibus objectum, appositè respondet Schatenus; Biographi Sanctorum apud Surium & Mabillonium, item Cœnobiorum Historiographi sexcenta facta Ecclesiastica in Synodis recensent, de quibus silent Annales Franci, Politicis enarrandis intenti.

Ad Lippiæ fontes Synodum anni 780. *celebratam referunt Annalista, Loiselianus, Bertinianus, Metensis, Pagi in Critica ad h. a. Lippiensem vocat Binius.*

Regino, ait; *ad locum, ubi Lippa consurgit.* Chronicon vetus Moissiacense in eodem loco ad h. ann.

[*b*] Anscharius in vita S. Willehadi, post Archi-Episcopi Bremensis, editâ *à Philippo Cæsare.*

Annales Francorum ex codice MS. Tilii apud DUCHESNE T. II. referunt, Synodum habitam Duriæ anno DCCLXXX. exiguo discrimine, nempe annus hic est proximus anno 779. quo Conventum Duriæ celebratum ferè unanimi aliorum Annalistarum consensu retulimus.

WORMATIÆ CONVENTUS.

Anno Christi DCCLXXXI. Hadriani Papæ X. Caroli Regis XIII.

Acta Conventûs hujus: I. Reconciliatio Tassilonis Ducis cum Carolo Rege. II. Missio à militia Episcopis concessa.

POst secundum iter Italicum Romæ, Papiæ, Mediolani susceptum Carolus in Germaniam revertit, & quot Româ secum duxerat Pontificios legatos, Formosum & Damasum Episcopos, suósque Riculfum & Eberhardum Magistrum Pincernarum ad Tassilonem, Bajoariæ Ducem, rebellionis suspectum, mittit, qui ipsi ex authoritate Apostolica suggererent, ut recordaretur priorum Sacramentorum (anno 770.) & non aliter faceret, nisi sicut jurejurando jam dudum promiserat Pippino & filiis ejus. His admonitionibus consensit Tassilo, & sumptis obsidibus ad Regem venit Wormatiam, ubi renovavit Sacramenta, & dedit duodecim obsides; sed non diu promissa servavit.

Annales Nazariani.

Vetus Chronicon Moissiacensis Cœnobii.

Annales Pithoeani addunt, honorificè remissum Tassilonem ad sua.

Rhegino h. a.

Alteram actionem hujus conventûs, spectantem ad Ecclesiam, collegit *Eckhartus ex Lib. VI. Capitularium Benedicti Levitæ Cap.* 285. nempe Regi à populo supplicatum fuisse Wormatiæ, ut Episcopi deinceps ad militiam proficisci ne cogerentur, exceptis duobus, aut tribus doctis, ad benedictionem dandam, & ad periclitantium reconciliationem faciendam: sed alii omnes in suis Parochiis resideant, ibidem Deo fideliter famulaturi, & Sacrosancta Mysteria Canonicè peracturi, atque pro Rege, ejúsque exercitu, unà cum sibi subjectis, orationes, Missas, Litanias, & Eleemosynas persoluturi. Hoc autem à se non peti, *inquiunt*, quo supplementum ad bellicos sumptus ex rebus Ecclesiasticis usurpent; quos contra potiùs augeri cupiunt; sed quòd Episcopos, si apud se remanserint, cùm suæ, tum Regis saluti utiliores fore persuasum habeant. Rex piæ populorum supplicationi consensit, eámque proximo generali conventu confirmatum iri promisit.

Eckhart. Historiæ Franciæ L. XXIV. N. CCIII.

SYNO-

SYNODUS COLONIENSIS.

Anno Christi DCCLXXXII. Adriani Papæ XI. Caroli Regis XIV.

SYnodum Coloniæ à Carolo M. habitam, & Legatos variarum gentium illic exceptos fuisse, indicat

Baronius h. a.

Sequenti anno Dominus Rex Carolus Rhenum transiit, & in Colonia Synodum tenuit. Ibi omnes Saxones venerunt, excepto rebelli Widochindo: & illuc convenerunt Normandi, Nuntii Regis Sigefridi. Similiter Avari convenerunt illic, missi à Cagano & Vigurio. Ibi peracto placito reversus est Domnus Rex Carolus in Franciam.

Hæc Egolismensis Biographus Caroli à Pithoeo editus: ex quo Baronius ad h. a. Synodum Coloniensem habitam, à Carolo M. scribit.

At Annales *Reuberiani*, *Newenariani*, & *Pithoeani* dicunt, tres hos Legatos ad Carolum venisse in loco, ubi *Lippia* oritur, postquam apud Coloniam Carolus Rhenum transisset.

SYNODUS PADERBORNENSIS III.

EODEM ANNO.

SCHATENUS asserit, In Conventu generali anni hujus 782. ad Lippiæ fontes habito, venisse ad Carolum Regem, Româ reversum, Proceres Westphaliæ, Angariæ, Ostphaliæ, cum Episcopis: & ea, quæ Carolus Romæ egerat cum Hadriano Pontifice, de Episcopatibus per Saxoniam instituendis, dividendis, dotandis, intellexisse, cœpisséque ordinari Rempublicam sacram & civilem. Sed Acta hujus Synodi interiisse dolet SCHATENUS

Annal. Paderbornensium Lib. I. ad h. a. 782.

SYNODUS PADERBORNENSIS IV.

Anno Christi DCCLXXXV. Hadriani Papæ XIV. Caroli M. XVII.

CAROLUS Eresburgo digressus est Paderbornam, advectóque ex Francia commeatu, & omnium rerum annonâ, celebrem Mense Majo ad fontes Paderæ Synodum denuo habuit: jussique non modò adesse Præsules & Sacerdotes, qui aulam sectabantur, sed & militiæ Duces, Comites, Consiliarii periti legum, omnisque Westfaliæ Senatus & populus; prætereáque novi Episcopi, quos Saxoniæ præstitueret. Acta hujus Synodi licet cum aliis intercide-rint, nihil tamen verisimiliùs à probatis auctoribus assertum, quàm in ea totius Westphaliæ & Angariæ consensione ejuratam esse omnem cum Witechindo ac rebellium capitibus societatem belli, transisseque Westfalos & Angarios, novo fidei Sacramento dicto, in potestatem & Imperium Francorum: intérque decreta, sancita primùm libertas Christianæ Religionis, proscripto Idolorum cultu, cœptáque Saxonia in Provinciæ formam redigi: impositi Duces militiæ, Comites & Præfecti; ordinatáque Respublica haud secùs, quàm devicto DESIDERIO, Longobardorum Rege, in Italiâ fecerat Carolus ad formam legésque Imperii Francici: arces & castella præmunita præsidiis: descriptæ Ducum regiones, quas militia tenerent, Marchiarum limites, quos *Marchas* dixêre: Comitum pagi, per quos jus dicerent: data pro meritis feuda in militare obsequium: præ-

præſcriptæ ſacræ profanæque leges; multáq; ejusmodi ſalubriter conſtituta, ad rebellem toties populum in fide regni Francici continendum. Ejus rei gratiâ, ut quidam volunt, in hac Synodo Paderbornenſi occultum illud, ſecretúmque Judicium, quod *Vemium* paſſim vocant, ſeveris illis legibus eſt præſcriptum, cœptumque comprimis per Weſtphaliam exerceri. Sed rem nullam majori cura & ſollicitudine complexus Rex, quàm Religionem. Hinc quod ante quinquennium cœperat, hoc anno & hac Synodo Paderbornenſi confecit: Saxoniámque inter Epiſcopos diviſam, certis ſimul limitibus deſcripſit, quibus Epiſcoporum Diœceſes continerentur: ſimul ex hac Synodo Paderbornenſi, qui aderant, Epiſcopos ſuis ſedibus aut reddidit, aut impoſuit. Inde Wiho Oſnabrugenſi, Willehadus Bremenſi, Hercumbertus Mindenſi: Hildegrimus, D. Ludgeri frater, Halberſtadienſi, Suibertus Verdenſi, Bernardus Abbas Mimigardevordenſi, Albertus Schidrenſi Eccleſiæ eſt præſtitutus. Burchardo Paderbornenſis Eccleſia manſit, Vicario adhuc munere gubernanda, quam ſenio prope confectus, ut faſti Herbipolenſes nos docent, Megingaudo & Bernulpho, alii poſt alium adminiſtrandam commiſit.

Schatenus Lib. VIII. Hiſtoriæ Weſtfalicæ pag. 495. 496.

Secutus Autorem Translationis S. Liborii Helmoldum, Albertum Stadenſem, Dithmarum, Gobelinum, Crantzium.

In hoc Conventu Paderbornenſi Procerum Francorum ac Saxonum, aut alibi per hæc tempora, vetuſtas illas Saxonum Leges à Carolo ſancitas [emendatas] eſſe, quas Heroldus primùm in lucem produxit, & Lindenbrochius in Volumen aliarum gentium, quæ Francico Imperio continebantur, bona fide retulit & *Baluzius* Tomo I. Capitularium p: 249. 256. rurſum p. 275. 280. de annis 788. circiter 789. 797. V. Kal. Novembris, perſuadet ſibi *Schatenus loco citato.*

ATTINIACENSIS CONVENTUS IN AUSTRASIA, HODIE IN CAMPANIA.

Anno Chriſti DCCLXXXV. Hadriani Papæ XIV. Caroli Magni XVII.

CAROLUS Rex Natalem Domini Attiniaci (*a*) celebrat: ibi poſt conventionem de Pace initam, Witichindus Saxonum Dux, & Albio Transalbinorum Princeps, cum ſuis Comitibus, ſacris undis abluuntur. Carolus Rex Witechindum de ſacro fonte levavit, magnificis donis auxit, Ducatûs Titulum in Saxones reliquit. GEVAM Sigefridi Danorum Regis Filiam, Faſtradâ Reginâ ſpondente, & levante baptizatam, & Liberos ejusdem pari beneficio affectos fuiſſe, Scriptores coævi indicant. Viciſſim Witechindi egregia fides & liberalitas in Eccleſiam deinceps prædicatur poſt *Crantzium & Biographum S. Ludgeri, à Schateno L. VIII. Hiſtoriæ Weſtphaliæ ad h. a. Et Eginharto.*

Miniſter Baptiſmi, quis fuerit, coævi non prodiderunt. Alii Lullo Moguntino Archi-Epiſcopo: Alii Hercumberto Mindenſi: Alii Hildegrimo Halberſtadienſium Epiſcopo hoc munus tribuunt.

Ex hoc anno Saxonia ſatis pacata & Francis ſubjugata fuit: Eccleſiarum augmentum & corroborata fides illuxit Bardewici, Selingenſtadii; Aulicæ, ſive Elzæ ad Salam, vel inchoatæ, vel ſaltem præordinatæ Eccleſiæ fuerunt. Huc ſpectat Gratulatoria Hadriani Papæ ad Carolum Regem de Saxonia Chriſto ſubjecta, & inſtructio de relapſis Saxonibus, quas ſubjicio poſt hunc annum.

(*a*) In Conventum hunc Attiniacenſem ad h. a. uti & baptiſmum Witechindi omnes Annaliſtæ Francorum & Biographi Caroli conſentiunt. Annales Francorum Pithoeani, Newenariani, Reuberiani. Schatenus ad annum 786. refert Baptiſmum.

Exem-

Exemplar Epiſtolæ Hadriani Papæ ad Domnum Carolum Regem directæ, in qua continetur de gente dudum perfida, ſcilicet Saxonum, qualiter Dominus ac Redemptor noſter per præfati Regis laborioſa certamina, ad Dei cultum, ſuæ Catholicæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ rectitudinem Fidei, ſeu ad Sacrum Baptiſmatis Fontem uſque perduxiſſet, & de Letaniis, & de Jejuniis & Orationibus pro hujuſcemodi re.

Domino Excellentiſſimo Filio, noſtróque ſpiritali compatri, CAROLO Regi Francorum, & Longobardorum, atque Patricio Romanorum, Hadrianus Papa.

PRæſtolatos, nimiſque nobis optabiles regales veſtros ſuſcepimus affatus per fideliſſimum veſtrum latorem atque miſſum, videlicet *Andream* religioſum Abbatem: quos reſerantes reperimus in eis de veſtræ præcelſæ regalis potentiæ, & comparis, ſobolisque veſtræ, ſeu cunctorum præcipuorum veſtrorum, noſtrorúmque fidelium ſoſpitate, & incolumi, ac ſereniſſimâ prosperitate: in quibus Redemptori mundi conſuetas retulimus grates. Magis autem inibi de veſtris à Deo præſidiatis regalibus triumphis comperientes, qualiter ſævas, adverſaſque gentes, ſcilicet Saxonum, ad Dei cultum, & ſuæ Sanctæ Catholicæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ rectitudinem fidei perduxeritis, atque Domino auxiliante, & Petri, Paulique Apoſtolorum Principum interventione ſuffragante, ſub veſtra eorum colla redacta ſunt poteſtate, ac ditione: eorúmque Optimates ſubjugantes, Divinâ inſpiratione, regali anniſu, univerſam illam Gentem Saxonum ad Sacrum dedúxiſti Baptiſmatis fontem. Unde nimis amplius Divinæ Clementiæ retulimus laudes, quia noſtris, veſtriſque temporibus gentes paganorum in veram, & magnam deductæ religionem atque perfectam fidem, veſtris regalibus ſubſternuntur ditionibus. In hoc quippe freta veſtra à Deo fundata exiſtat potentia, quia ſi, ùt pollicita eſt, fautori ſuo Beato Petro Apoſtolo, & nobis, puro corde, atque libentiſſimo animo adimpleverit, maximas robuſtiores illarum gentium ſuis præcipuis ſuffragis veſtris ſubſternet pedibus, ut nemine eos perſequente, veſtris regalibus ſubjiciantur potentiis, & maximum fructum in die Judicii ante tribunal Chriſti de eorum animarum ſalute offerre mereamini digniſſimum munus, & pro amore animarum lucra infinita mereamini adipiſci in Regno cæleſti. Illud autem, quod veſtra intimavit regalis excellentia, ut in uno menſe, vel in una die, pro hujuſmodi operibus, ſcilicet ſtabilitatis veſtræ victoria, laudes Deo gerentes caneremus, & unâ, vel duabus feriis Litanias perageremus; valde hoc nobis delectabile exiſtit. Quatenus Apoſtolica exarantes cenſurâ, decrevimus in omnibus noſtris partibus, quæ ſub ditione Spiritalis Matris veſtræ, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ exiſtunt, illicò celebrari eaſdem unà nobiſcum, diſponentes emiſimus, Domino protegente; videlicet viceſimâ tertiâ die, & viceſimâ ſexta, atque viceſimâ octavâ hujus advenientis Junii menſis, quæ ſunt in primis Vigiliæ Beati Joannis Baptiſtæ, & Natalis Sanctorum Joannis, & Pauli, nec non & Vigiliæ Beati Petri Apoſtoli. Similiter & veſtra Regalis potentia in ſuis dirigat univerſis finibus, ſeu transmarinis partibus, ubi Chriſtiana moratur gens, ſimiliter perficiendas triduanas litanias. Et ideo tale protelatum emiſimus ſpatium propter tam longinquas Chriſtianas nationes, ultra veſtrum regale morantes regnum. Nos quippe non ſolùm unam, vel duas, ut nobis inſinuâſtis, celebrandas Litanias prævidimus; ſed etiam pro veſtra, ut ſoliti ſumus, indeſinenter orare excellentiâ cupientes, decrevimus perficere, & Redemptori mundi canere laudes, ut ipſæ gentes, quæ per veſtrum Regale

gale certamen ad Christianam perductæ sunt fidem, usque in ævum per vestrum maneant adminiculum, & nostris vestrisque finibus omnes repelli faciat ægritudinis morbos, & procul ejiciat pestilentiam, ut nostris, vestrisque diebus populus nobis à Deo commissus in magna degentes ubertatis affluentiâ, simulque sincerissimæ sospitatis lætitiâ, longiori ævo unà cum Domina Regina, vestrâque nobilissima prole, mereamini Regni gubernacula perfrui, & in ætheris arcibus sinè fine regnare, ut per vestra laboriosa certamina magis, magisque Spiritalis Mater vestra Sancta Romana Ecclesia maneat exaltata. Incolumem Excellentiam vestram gratia superna custodiat.

Extat hac Epistola N. XCI. in codice Carolino à Gretsero S. J. Theologo anno *1613.* primùm integro vulgato è codice membranaceo, Cæsareæ Viennensis Bibliothecæ descripto, quem Carolus Rex anno XXIII. Regni sui, Christi DCCXCI. scribi decrevit, & fecit. Extat in postremæ editionis Gretserianæ anni 1735. *Tomo sexto p. 775.* Centuriatores Magdeburgenses similem viderant, & fœdis glossis maculaverant. Panvinius Epitomen ediderat: Gretserus primùm vulgávit hactenus amplissimum textum Epistolæ Pontificiæ.

RESPONSORIA

HADRIANI PAPÆ
AD CAROLUM MAGNUM,
DE MODO, SAXONES AD PAGANISMUM RELAPSOS, RECONCILIANDI DEO ET ECCLESIÆ.

Carolus Rex, cùm indicâsset Adriano Papæ per Itherium & Manegarium Abbates, Legatos suos, Saxones quosdam (inter annos 777. & 785.) in Paganismum relapsos esse, dêque iis, quid agendum esset, interrogâsset: respondit Pontifex, post longam pœnitentiam eos ad consortium Ecclesiæ posse recipi.

Domno Excellentissimo Filio, nostróque spiritali Compatri CAROLO, Regi Francorum & Longobardorum, atque Patritio Romanorum, Adrianus Papa

VEstræ à DEO protectæ regalis Excellentiæ suscipientes Missos, scilicet Itherium & Magenarium, religiosos Abbates, sciscitati sunt nos, interrogantes de Saxonibus, qui Christiani fuerunt, & ad Paganismum reversi sunt, qualem pœnitentiam eis Sacerdotes indicare debeant? Hoc Prædecessorum nostrorum Sanctorum Pontificum dudum decretum est, quòd, qui resipiscentes, & ruinas suas cogitantes redire maluerint, sub longa pœnitentiæ satisfactione admittendi sunt, & iterum pœnitentiæ satisfactione purgentur, quæ non tam temporis longitudine, quàm cordis compunctione pensanda sunt; & ideo Excellentissime, & à Deo protecte Fili, oportet Sacerdotem partibus illis pastoralem circumdare solertiam, atque Episcopalem induere vigilantiam, & in eorum arbitrio indicere pœnitentiam, considerantes piaculum tam voluntatis, quámque extra voluntatem coacti ad suum revertentes vomitum; & tunc canonica promere sententia, quatenus, si veraciter reversi in fide orthodoxa maluerint perseverare, promissuros, se omnem adimplere Episcopalem prædicationem, indiculum orthodoxæ fidei exarantes, secundùm olitanam Patrum traditionem, unum confitentes Baptismum, sub jusjurandum pollicentes, fidem Christianitatis servaturos: in gremio suscipiantur orthodoxæ fidei Ecclesiæ, ut copiosa merces vobis adscribatur in cœlis. Incolumem Excellentiam vestram gratia superna custodiat.

In Codice Carolino N. LXXX. editionis Gretserianæ Typo ultimo Tomo VI. pag. 765. Baronius & Centuriatores ejusdem Epistolæ meminerunt.

HA-

HADRIANI PAPÆ CAPITULA,

Quæ ex Græcis & Latinis Canonibus, & Synodis Romanis, atque Decretis Præsulum ac Principum Romanorum sparsim collecta sunt, & Ingilramno, Mediomatricæ urbis Episcopo, Romæ à Beato Hadriano Papa tradita, sub die XIII. Kalendas Octobres, Indictione IX. quando pro sui negotii causâ agebatur.

TITULI CANONUM.

1. *Quòd qui Episcopum accusat, Dei ordinationem accusat.*
2. *Qui negotium habet cum Episcopo, priùs ad illum privatim recurrat.*
3. *De primatu sedis Apostolicæ, & de legitimâ Episcopi vocatione.*
4. *De discutienda accusatoris personâ.*
5. *Qualiter Episcopus ad Synodum convocetur, & qualiter in ea de illo agatur.*
6. *Ut si quis Metropolitanum suspectum habuerit, apud Primatem audiatur.*
7. *De Canonicæ accusationis ordine.*
8. *Ut accusatio Clericorum intra Provinciam fiat, & ut pulsatis appellare liceat.*
9. *Salvo sedis Apostolicæ primatu, res Provinciæ cujusque Synodus Provinciæ dispenset.*
10. *Omnis accusatio intra Provinciam audienda.*
11. *Quæ sæculi leges non admittunt, à Clericorum causis repellenda.*
12 *Causæ, ubi ortæ sunt, finiendæ, salvâ appellatione.*
13. *Episcopi ejecti & spoliati ante accusationem redintegrandi.*
14. *Ut Metropolitanus Episcopi causam sine Comprovincialibus, & Episcopus Presbyteri causam sine Clericis suis non audiat.*
15. *Accusantium personam ante omnia discutiendam.*
16. *Ut hi, quorum libertas nescitur, nequaquam accusent Sacerdotes.*
17. *Ut Criminosus accusandi vocem non habeat.*
18. *Nullus Episcopus alterius Parochianum retineat, ordinet, vel judicet.*
19. *De peregrinis Judiciis non recipiendis.*
20. *Ut Episcopus extra Provinciam ad Judicium non vocetur, eíque provocare liceat, si judices suspectos habeat.*
21. *Quales personæ ad accusationem non admittantur.*
22. *Ut accusatores præsentes adsint, & accusatis spatium detur ad abluenda crimina.*
23. *De Episcopis, qui ad Romanum appellant Pontificem.*
24. *Qui Clericum accusat, si probare non potest, infamiæ jacturam subeat.*
25. *De Primatum & Metropolitanorum differentia.*
26. *Judici omnia patienter audienda, quæ proponentur, priusquam sententiam ferat.*
27. *De iis, qui indiscussos potestate tyrannica damnant: & quòd Episcopi, vel Presbyteri non debeant ab aliis judicari, nisi & à quibus ordinari.*
28. *Ubi judicari debeant, qui adversus Episcopum, vel Metropolitanum causam habent.*
29. *Ut Episcopus accusatus ab omnibus Comprovincialibus audiatur.*
30. *De Episcopo, qui alterius Parochianum ordinat, vel judicat.*
31. *Ut eorum in accusatione, vel testimonio vox obstruatur, qui Divinis vocibus mortui sunt.*
32. *De non neganda appellatione accusato.*
33. *Quod reis, qui de se confessi sunt, super alios non sit credendum.*
34. *Ut qui judices suspectos habuerint, vocem appellationis exhibeant.*
35. *Quod omnibus, qui lite pulsati sunt,* non

Capitula vel articuli collecti ex diversis Conciliis & Decretis Pontificum per Angilramnum Episcopum Metensem, oblati Papæ Hadriano. Sic habent alii codices MSS. teste Dupinio *Nova Bibliotheca Autorum Ecclesiasticorum Tomo VI. Pag.* 114. & *Calmeto*, *Historia Ecclesiastica & Civilis Tomo I. L. XI. pag.* 529. Qui judicant hunc titulum verosimiliorem esse eo, quem Sirmondus ex aliis MSS. secutus est: duplex enim titulus hujus collectionis reperitur, alius in aliis MSS. *Vide Dissertat. ad Seculum VIII.* i. e. p. 349

non alibi, quàm in proprio foro jurgandum sit.
36. *Ut appellantes nulla arceantur detentione.*
37. *Quòd etiam in causis criminalibus appellare liceat.*
38. *In causis capitalibus absens accusare non potest, nec accusatus per alium defendi.*
39. *De constitutionibus contra Canones & decreta, vel contra bonos mores conditis.*
40. *Ut non constringat Clericum sententia, non à suo judice dicta.*
41. *De his, qui falsa aliis inrogant.*
42. *De Provinciali Synodo retractanda per Vicarios Urbis Romæ Episcopi.*
43. *De iis, qui majores natu accusant.*
44. *Quòd in causâ Capitali, vel in causâ statûs non per Advocatos, sed per ipsos agendum sit.*
45. *Ut liceat majores judices appellare, quoties necessitas ingruerit.*
46. *Ut Metropolitani Episcoporum causas, nisi præsentes omnes fuerint Episcopi comprovinciales, audire non præsumant.*
47. *Quæ in laicis arguuntur, à Clericis respuantur.*
48. *De contemptoribus Canonum, laicis vel Clericis.*
49. *Delatores qui sint, & quâ pœnâ multandi.*
50. *De iis, qui in alterius famam Scripturam, aut verba contumeliosa confinxerint.*
51. *De eo, qui iratus crimen objecit, & postea retractat.*
52. *Qui crimen objicit, probare debet: & ut causa ibi agatur, ubi crimen admissum est.*
53. *Ne judices causam absentis personæ sua sententia præsumant.*
54. *De eo, qui frequenter litigat, ut non suscipiatur absque examine.*
55. *Quòd Episcopi inter se corrigere, si quid ortum fuerit, debent.*
56. *Summus Præsul à nemine judicatur.*
57. *Ut judex non antè reum condemnet, quàm ipse confiteatur, aut per testes revincatur.*
58. *Injusta Episcoporum damnatio à Synodo retractanda.*
59. *Quòd Ecclesiam suam relinquere nullus debeat.*
60. *Ante Judicem non suum pulsatus taceat, si velit: & ut appellanti induciæ dentur.*
61. *De eo, qui contra suam subscriptionem venit.*
62. *Falsum crimen adversùs Episcopum, Presbyterum, Diaconem objicienti nec in fine danda communio.*
63. *De libellis famosis.*
64. *Ut diebus Dominicis causæ ab Episcopo non audiantur.*
65. *De potente, si quem expoliaverit, ut ab Episcopo excommunicetur.*
66. *Ut nullus Clericus à suo recedat Episcopo.*
67. *Ut criminibus implicati ad accusationem aut testimonium non admittantur.*
68. *Criminosi accusatio periculosa est, & admitti non debet.*
69. *Miserorum ruinis qui succurrit, Dei à se removet vindictam.*
70. *De periculo judicantium, & providentia eorum.*
71. *De accusatione adversùs Doctorem submovenda.*
72. *De Presbyteris, Diaconibus, & reliquis Clericis, ex decreto Sancti Sylvestri & LXXXIV. Episcoporum.*
73. *Laici Testimonium adversùs Clericum suscipi non debet.*
74. *Clericus in Publico examinandus non est, sed in Ecclesiâ.*
75. *De Episcopis damnare volentibus eum, à quo sunt consecrati.*
76. *Ut nullus contra Religionem faciat.*
77. *De Apostolicis & Canonicis decretis minimè violandis.*
78. *De injusto Judicio Principis metu, vel jussu terminato cassando.*
79. *Quod hi, qui contra patres armantur, Deo existant odiosi.*
80. *Ut nullus regum hujus Canonis censuram in aliquo violare præsumat.*

I. *Quòd qui Episcopum accusat, Dei ordinationem accusat.*

DEI Ordinationem accusat, in qua constituuntur, qui Episcopos accusat vel condemnat, dum minùs spiritualia, quàm terrena sectantur. Unde & Propheta ait: *Nolite* (a) *tangere Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari.*

II. *Qui cum Episcopo negotium habet, priùs ad illum privatim recurrat.*

Placuit, ut quæcunque persona contra Episcopum, vel Actores Ecclesiæ, se proprium crediderit habere negotium, priùs ad eum recurrat caritatis studio; ut familiari colloquio commonitus, ea sanare debeat, quæ in querimoniam deducuntur. Quam rem, si differre voluerit, sententiam suscipiat excommunicationis.

III.

(a) I. Paralip. XVI, 22. Psalmo CIV, 15.

III. *De Primatu Sedis Apostolicæ, & de legitimâ Episcopi vocatione.*

Nullus Episcopus, nisi canonicè vocatus, & in legitimâ Synodo suo tempore Apostolicâ auctoritate convocatâ (cui jussione Domini, & meritis B. Petri Apostoli, singularis congregandorum Conciliorum auctoritas, & Sanctorum Canonum ac venerandorum Patrum decretis multipliciter privata tradita est potestas) super quibuslibet criminibus pulsatus audiatur, vel impetatur. Si aliter præsumptum à quibuslibet fuerit, in vanum deducatur, quod egerint. Nec inter Ecclesiastica ullo modo reputabitur, nec ullas habebit vires, quicquid ei obviaverit. Quoniam eadem sedes testante veritatis voce Primatum obtinuit; nec prima diceretur, si aliam super se haberet. Quæ etiam Caput est omnium Ecclesiarum, à qua omnes sumpsêre originem. Primatum enim non Synodalibus, aut aliquibus commentis meruit institutis, sed Domino largiente, qui ait: *Tu es Petrus*, (b) *& super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* Et reliqua talia, & his similia. Quibus si aliquis superbo spiritu obviaverat præceptionibus, non exeat impunitus, sed gradûs sui periculo subjacebit.

IV. *De discutienda accusatoris personâ.*

Placuit, ut semper primò in accusatione Clericorum fides & vita blasphemantium perscrutetur. Nam fides omnes actus hominis debet præcedere, quia dubius in fide infidelis est. Nec eis omnino esse credendum, qui veritatis fidem ignorant, aut non rectæ conversationis vitam ducunt: quoniam tales facilè & indifferenter lacerant, & criminantur rectè & piè viventes, & credentes. Ideo suspicio eorum discutienda est primò, & corrigenda.

V. *Qualiter Episcopus ad Synodum convocetur, & qualiter in eâ de illo agatur.*

Sancta Synodus Romana dixit. Hæc sunt, quæ deinceps, propter malorum hominum insidias, qui in Ecclesiam & Ecclesiasticos indifferenter sæviunt viros, conservari firmissimè volumus in Sæcula. Si quis Episcopus ab illis accusatoribus, qui recipiendi sunt, fuerit accusatus, postquam ipse ab eis caritativè conventus fuerit, ut ipsam causam emendare debeat, & eam corrigere noluerit, non olim, sed tunc ad summos Primates causa ejus canonicè deferatur. Qui congruo in loco, infra ipsam Provinciam, tempore à Canonibus præfixo Nicænis, Concilium canonicè convocare debebunt, ità ut ab omnibus ejusdem Provinciæ Episcopis in eo audiatur. In quo & ipse canonicè convocatus, si eum aut infirmitas, aut alia gravis necessitas non detinuerit, adesse debebit: quia ultra Provinciæ terminos accusandi antè licentia non est, quàm audientia rogetur. Nam si suis fuerit rebus exspoliatus, aut quod absit, quod alienum ab omnibus debet esse fidelibus, à sede propriè ejectus, aut in detentione aliqua à suis ovibus fuerit sequestratus; tunc Canonicè, antequam in pristinum restituatur honorem, & sua omnia, quæ insidiis inimicorum suorum ei ablata fuerant, redintegrentur; nec convocari, nec judicari poterit, nisi ipse pro suâ necessitate, minimè tamen judicandus, advenire sponte elegerit. Nec omnino à quoquam respondere cogatur, antequam omnia integerrimè, quæ per suggestiones inimicorum suorum amiserat, potestati ejus ab honorabili Concilio redintegrentur, & Præsul priùs statui pristino restituatur: & ipse dispositis ordinatisque libere ac securè suis, tunc Canonicè convocatus, ad tempus Synodo in legitima & Canonicâ veniat ad causam, & si ità justè videtur, accusantium propositionibus respondeat. Nam hoc summopere providendum est, ne antequam hæc omnia fiant, coactus respondeat: quia contentio semper vitanda est. Adimi namque Episcopo Episcopatum, antequam causæ ejus exitus appareat, nulli Christiano videri jure potest. Quod si ægrotans fuerit Episcopus, aut aliqua eum gravis necessitas detinuerit, pro se Legatum ad Synodum mittat: nec à communione suspendatur, cui crimen intenditur, nisi ad causam suam dicendam electorum Judicum die statutâ litteris evocatus, minimè occurrerit: hoc est, nisi alia præoccupaverit necessitas, infra duorum, vel trium mensium spatium, & eo amplius, pro ut causa dictaverit. Quòd si ex utraque parte ad causam dicendam venerint, quia unus absque altero audiri non debet, quærendum est in Judicio, cujus sint conversationis,

(b) Matthæi XVI, 18.

ſationis, & fidei, atque ſuſpicionis accuſatores, aut quâ intentione hoc faciant: quia ad hoc admitti non debent, niſi bonæ converſationis, & rectæ fidei viri, & ii, qui omni ſuſpicione careant, & bonâ vitâ clareant, neque infames exiſtant. Quòd ſi accuſatorum perſonæ in Judicio Epiſcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur, niſi proprias habuerint cauſas, non tamen criminales, vel Eccleſiaſticas. Infamis enim perſona, nec Procurator poteſt eſſe, nec cognitor. Abſente verò adverſario non audiatur accuſator; nec ſententia, abſente parte alia, à Judice dicta, ullam obtinebit firmitatem. Neque abſens per alium accuſare, aut accuſari poteſt. Nec affinis teſtis admittatur. Neminem ergò exhiberi de Provincia ad Provinciam, vel ad Comitatum oportet, niſi ad relationem Judicis, ad quem fuerit appellatum; id eſt, ut actor ſemper rei forum ſequatur. Si quis autem Judicem adverſum ſibi ſenſerit, vocem appellationis exhibeat, quam nulli oportet negari.

VI. *Ut ſi quis Metropolitanum ſuſpectum habuerit, apud Primatem audiatur.*

Si quis autem putaverit ſe à proprio Metropolitano gravari, apud Primatem Diœceſeos, aut apùd Conſtantinopolitanæ civitatis ſedem, agat Judicium & reliqua.

VII. *De Canonicæ accuſationis ordine.*

Accuſationis ordinem, dudum Canonicis inſtitutum decretis, ſervari jubemus. Ut ſi quis Clericorum in accuſatione pulſatus fuerit, non ſtatim reus æſtimetur, qui accuſari potuit, ne ſubjectam innocentiam faciamus. Sed quiſque ille eſt, qui crimen intendit, in Judicium veniat, nomen rei indicet, vinculum inſcriptionis arripiat, cuſtodiæ ſimilitudinem, habitâ tamen dignitatis æſtimatione, patiatur: nec ſibi fore noverit licentiam mentiendi, cùm calumniantes ad vindictam poſcat ſimilitudo ſupplicii.

VIII. *Ut accuſatio Clericorum intra Provinciam fiat, & ut pulſatis liceat appellare.*

Si quis Clericus ſuper quibuslibet criminibus pulſatus fuerit; in Provincia, in quæ conſiſtit ille, qui pulſatur, ſuas exerat actiones: nec æſtimet eum accuſator ſuus alibi, aut longiùs pertrahendum ad Judicium. Illi verò, qui pulſatus fuerit, ſi judicem ſuſpectum habuerit, liceat appellare.

IX. *Salvo Sedis Apoſtolicæ Primatu, res Provinciæ cujuſque Synodus Provinciæ diſpenſat.*

Salvo Romanæ Eccleſiæ in omnibus primatu, manifeſtum eſt, quòd illa, quæ ſunt per unamquamque Provinciam, ipſius Provinciæ Synodus diſpenſet, ſicut in Nicæno conſtat decretum eſſe Concilio.

X. *Omnis accuſatio intra Provinciam audienda.*

Ultra Provinciæ terminos accuſandi licentia non progrediatur. Omnis accuſatio intra Provinciam audiatur, & à Comprovincialibus terminetur.

XI. *Quæ ſæculi leges non admittunt, à Clericorum cauſis repellenda.*

Accuſationes & accuſatores, atque ea negotia, quæ ſæculares non adſciſcunt leges, Divinâ ac Synodicâ funditùs à Clericis repelli auctoritate cenſemus: quia indignum eſt ſuperiores pati ab inferioribus, quæ inferiores ab eis pati deſpiciunt.

XII. *Cauſæ ubi ortæ ſunt finiendæ, ſalvâ appellatione.*

Prudentiſſimè, juſtiſſiméque Nicæna, ſive Africana decreta definierunt, quæcumque negotia in ſuis locis, ubi orta fuerint, finienda: maximè quia unicuique conceſſum eſt, ſi judicio offenſus fuerit cognitorum, ad Concilium ſuæ Provinciæ, vel etiam univerſale provocare.

XIII. *Epiſcopi ejecti & ſpoliati, ante accuſationem redintegrandi.*

Placuit, Epiſcopos ejectos, atque ſuis rebus exſpoliatos, Eccleſias proprias primò recipere, & ſua omnia eis reddi; & poſtea, ſi quis eos accuſare vellet, æquo periculo facere. Judices eſſe decernentes, Epiſcopos recta ſapientes, in Eccleſiam convenientes, ubi teſtes eſſent ſingulorum, qui oppreſſi videbantur.

XIV. *Ut Metropolitanus Epiſcopi cauſam ſine Comprovincialibus, & Epiſcopus Preſbyteri cauſam ſine Clericis ſuis non audiat.*

Nullus Metropolitanus Epiſcopus, abſque cæterorum omnium Comprovincialium

cialium Epiſcoporum inſtantia, aliquorum audiat cauſas eorum, quia irrita erunt, immò etiam cauſam in Synodo pro facto dabit. Nec reliquorum aliquis Epiſcoporum, ſuorum Sacerdotum cauſas audiat, abſque præſentia Clericorum ſuorum: quia irrita erit ſententia Epiſcopi, niſi præſentia Clericorum confirmetur.

XV. *Accuſantium perſonam ante omnia diſcutiendam.*

Primò ſemper vita & perſona accuſantium diligenter inquiratur, & poſteà, quæ objiciuntur, fideliter pertractentur: quia nihil aliter fieri debet, niſi impetitorum priùs vita diſcutiatur.

XVI. *Ut hi, quorum libertas neſcitur, nequaquam accuſent Sacerdotes.*

Ii, qui non ſunt bonæ converſationis, vel quorum fides, & vitæ libertas neſcitur, non poſſunt Sacerdotes accuſare: nec viles perſonæ in accuſationen eorum admittantur.

XVII. *Ut Criminoſus accuſandi vocem non habeat.*

Ii, qui in aliquibus criminibus irretiti ſunt, vel qui ſunt ſuſpicioſi, vocem adversùs majores natu non habeant accuſandi, ſed ii, qui omni ſuſpicione careant.

XVIII. *Nullus Epiſcopus alterius Parochianum retineat, ordinet vel judicet.*

Nullus Epiſcopus alterius Parochianum præſumat retinere, aut ordinare, abſque ejus voluntate, vel judicare: quia ſicut irrita erit ejus ordinatio, ità & judicatio: quoniam cenſemus nullum alterius judicis, niſi ſui, ſententiâ teneri. Nam qui eum ordinare non potuit, nec judicare ullatenus poterit

XIX. *De peregrinis judiciis non recipiendis.*

Peregrina judicia generali ſanctione prohibemus: quia indignum eſt, ut ab externis judicetur, qui Provinciales & à ſe electos debet habere judices.

XX. *Ut Epiſcopus extra Provinciam ad judicium non vocetur, eique provocare liceat, ſi judices ſuſpectos habeat.*

Nullus Epiſcopus extra ſuam Provinciam ad judicium devocetur; ſed vocato eo Canonicè, in loco omnibus congruo, tempore Synodali, ab omnibus Comprovincialibus Epiſcopis audiatur; qui concordem ſuper eum, Canonicámque proferre debent ſententiam. Quia ſi hoc minoribus tam Clericis, quàm laicis conceſſum eſt, quanto magis de Epiſcopis ſervari convenit? Nam ſi ipſe Metropolitanum, aut judices ſuſpectos habuerit, aut infeſtos ſenſerit; apud Primatem Diœceſeos, aut apud Romanæ ſedis Pontificem judicetur.

XXI. *Quales perſonæ ad accuſationem non admittantur.*

Placuit, ut nullus ſervus, nullus libertus, nulla infamis perſona Sacerdotem accuſet. Omnes verò infames eſſe dicimus, quos leges ſæculi infames appellant, & omnes, qui culpis exigentibus, ad Sacerdotium non poſſunt provehi. Indignum eſt enim, ut illi eos accuſent, qui eſſe non poſſunt, quod ipſi ſunt: quoniam ſicut majores à minoribus non judicantur, ità nec criminari poſſunt.

XXII. *Ut accuſatores præſentes adſint, & accuſatis ſpatium detur ad abluenda crimina.*

Placuit, ut nullus Epiſcopus quemquam Clericorum judicare, aut damnare præſumat, niſi accuſatus legitimos accuſatores præſentes habeat, locúmque defendendi accipiat ad abluenda crimina.

XXIII. *De Epiſcopis, qui ad Romanum appellant Pontificem.*

Placuit, ſi Epiſcopus accuſatus appellaverit Romanum Pontificem, id ſtatuendum, quod ipſe cenſuerit.

XXIV. *Qui Clericum accuſat, ſi probare non poteſt, infamiæ jacturam ſubeat.*

Si quis Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus, vel quilibet Clerici, apud Epiſcopos, quia alibi non oportet, à qualibet perſonâ fuerint accuſati, quicumque fuerit ille, ſive ſublimis vir honoris, ſive ullius alterius dignitatis, qui hoc genus illaudabilis intentionis arripuerit, noverit, docenda probationibus, monſtranda documentis ſe debere inferre. Si quis verò circa hujuſmodi perſonas non probanda detulerit, auctoritate hujus Sanctionis intelligat, ſe jacturam infamiæ propriæ ſuſtinere; ut damno pudoris, exiſtimationis diſpendio, diſcat, ſibi alienæ verecundiæ impunè inſidiari, ſaltem de cætero non licere: ſed qualem fratri

fratri paraverat damnationem, talem in se suscipiat.

XXV. *De Primatum & Metropolitanorum differentia.*

Nullus Archi Episcoporum, nisi qui primas Sedes tenent, appelletur Primas, aut Princeps Sacerdotum, aut Summus Sacerdotum, vel aliquid hujusmodi: sed tantùm ille, qui in Metropoli sedet, aut Metropolitanus, aut Archi-Episcopus vocetur, & suum in Canonibus præfixum non excedens teneat cum humilitate modum. Et ille, qui primam sedem retinet, tantummodo primæ sedis appelletur Episcopus: salvâ semper in omnibus auctoritate Beati Petri Apostoli.

XXVI. *Judici omnia patienter audienda, quæ proponentur, priusquam sententiam ferat.*

Judicantem oportet cuncta rimari, & ordinem rerum plena inquisitione discutere, interrogandi ac proponendi, adjiciendíque patientia præbita ab eo, ut ibi actio partium limitata sit pleniter, nec priùs litigantibus sua velit sententia obviare, nisi quando ipsi peractis omnibus jam nihil habuerint in quæstione, quod proponant: & tam diu actio ventiletur, quousque ad rei veritatem perveniatur. Frequenter ergò interrogari oportet, ne aliquid fortè prætermissum remaneat, quod annecti conveniat.

XXVII. *De iis, qui indiscussos potestate tyrannicâ damnant: &, quod Episcopi, vel Presbyteri non debeant ab aliis judicari, nisi & à quibus ordinari.*

Sunt nonnulli, qui indiscussos potestate tyrannicâ non canonicâ auctoritate damnant; & sicut nonnullos gratia favoris sublimant, ità quosdam, odio invidiáque permoti humiliant, & levi opinionis aurâ condemnant, quorum crimina non adprobant. Ideóque communi decreto censemus, ut quandocunque aliquis Episcoporum criminatur, congregatis omnibus ejusdem Provinciæ Episcopis causa ejus audiatur, ut non occultè judicetur vel condemnetur: qui ab aliis priùs judicari non potest, nisi ab iis, à quibus ordinari potuit. Quod si aliter factum fuerit, nullas vires habebit.

XXVIII. *Ubi judicari debeant, qui adversùs Episcopum, vel Metropolitanum causam habent.*

Si Clericus, vel Laicus, habuerit causam adversùs Episcopum proprium, vel adversùs alterum, aut Episcopus adversùs quemquam, apud Synodum Provinciæ judicetur. Quòd si adversùs ejusdem Provinciæ Metropolitanum Episcopus, vel Clericus habuerit querelam, petat Primatem Diœceseos, ut apud ipsum judicetur, aut apud Sedem Apostolicam.

XXIX. *Ut Episcopus accusatus, ab omnibus Comprovincialibus audiatur.*

Si quis Episcopus super certis accusatur criminibus, ab omnibus audiatur, vel judicetur, qui sunt in Provincia, Episcopis.

XXX. *De Episcopo, qui alterius Parochiarum ordinat, vel judicat.*

Si quis Episcopus judicaverit, vel ordinaverit alterius Parochianum sinè consilio & voluntate Episcopi sui, oportet eum non sinè increpatione in communi Concilio admitti, ità ut Ecclesiasticum ultra non solvat Canonem.

XXXI. *Ut eorum in accusatione, vel testimonio vox obstruatur, qui Divinis vocibus mortui sunt.*

Placuit, eorum accusandi Sacerdotes, & testificandi in eos, vocem obstruere, quos non humanis, sed Divinis vocibus mortuos esse scimus: quia vocem funestam potiùs intercidi, quam audiri oportet.

XXXII. *De non neganda appellatione accusato.*

Placuit, ut accusato, si Judicem suspectum habuerit, liceat appellare; quia non oportet negare audientiam roganti.

XXXIII. *Quòd reis, qui de se confessi sunt, super alios non sit credendum.*

Non est credendum contra alios eorum confessioni, qui criminibus implicantur, nisi se priùs probaverint innocentes: quia periculosa est, & admitti non debet rei adversùs quemcunque confessio.

XXXIV. *Ut qui Judices suspectos habuerint, vocem appellationis exhibeant.*

Si quis Judicem adversum sibi senserit, vocem appellationis exhibeat: ut cùm ei concessum fuerit, integro negotio apud alium Judicem amotis dilationibus possit audiri.

XXXV.

XXXV. *Quòd omnibus, qui lite pulsati sunt, non alibi, quam in proprio foro jurgandum sit.*

Clericus, sive Laicus, si crimine, aut lite pulsatus fuerit, non aliubi, quàm in foro suo provocatus audiatur.

XXXVI. *Ut appellantes nulla arceantur detentione.*

Appellantem non debet afflictio ulla, aut carceris, aut detentionis injuriare custodia; si liceat appellatori vitiatam causam appellationis remedio sublevare.

XXXVII. *Quòd etiam in causis criminalibus appellare liceat.*

Liceat etiam in causis criminalibus appellare: nec appellandi vox denegetur ei, quem in supplicium sententia destinarit.

XXXVIII. *In causis capitalibus absens accusare non potest, nec accusatus per alium defendi.*

In criminalibus causis, nec accusator, nisi per se, aliquem accusare potest, nec accusatus per aliam personam se defensare permittitur.

XXXIX. *De Constitutionibus contra Canones & Decreta, vel contra bonos mores conditis.*

Constitutiones, contra Canones & Decreta Præsulum Romanorum, vel bonos mores, nullius sunt momenti.

XL. *Ut non constringat Clericum sententia non à suo Judice dicta.*

In Clericorum causa hujusmodi forma servetur; ut ne quemquam eorum sententia non à suo Judice dicta constringat.

XLI. *De his, qui falsa aliis inrogant.*

Omnis, qui falsa aliis intulerit, puniatur, & pro falsitate ferat infamiam.

XLII. *De provinciali Synodo retractanda per Vicarios urbis Romæ Episcopi.*

Ut provincialis Synodus retractetur per Vicarios Romani Pontificis, si ipse decreverit.

XLIII. *De iis, qui majores natu accusant.*

De iis, qui in accusationem majoris natu veniunt: & ut Episcopum nulli criminoso liceat accusare.

XLIV. *Quòd in causâ capitali, vel in causâ status, non per Advocatos, sed per ipsos agendum sit.*

Si quando in causa capitali, vel in causa status, interpellatum fuerit, non per Procuratores, sed per ipsos est agendum.

XLV. *Ut liceat majores Judices appellare, quoties necessitas ingruerit.*

Placuit, ut à quibuscumque Judicibus Ecclesiasticis ad alios Judices Ecclesiasticos, ubi major est auctoritas, fuerit provocatum, audientia non negetur.

XLVI. *Ut Metropolitani Episcoporum causas, nisi præsentes omnes fuerint Episcopi Comprovinciales, audire non præsumant.*

Si quis Metropolitanus Episcopus, nisi quod ad suam pertinet propriam solummodo Parochiam; sine consilio & voluntate omnium Comprovincialium Episcoporum extra aliquid agere tentaverit, gradûs sui periculo subjacebit, & quod egerit, irritum habeatur & vacuum: sed quicquid de Provincialium Coepiscoporum causis, suarúmque Ecclesiarum & Clericorum, atque Sæcularium necessitatibus, agere aut disponere necesse fuerit, hoc cum omnium consensu Comprovincialium agatur Pontificum; non aliquo Dominationis fastu; sed humillima & concordi omnium administratione, sicut Dominus ait: *Non veni ministrari, sed ministrare.* Et alibi: *Qui major est vestrûm, erit Minister vester*, & reliqua. Similiter & ipsi Comprovinciales Episcopi cum ejus consilio, nisi quantum ad proprias pertinet Parochias, agant, juxtà Sanctorum constituta Patrum: ut uno animo, uno ore concorditer Sancta glorificetur TRINITAS in Sæcula.

XLVII. *Quæ in laicis arguuntur, à Clericis respuantur.*

Quod in laicis reprehenditur id multò magis debet in Clericis prædamnari.

XLVIII. *De Contemptoribus Canonum, laicis, vel Clericis.*

Ut laici contemptores Canonum excommunicentur; Clerici verò honore priventur.

XLIX.

XLIX. *Delatores qui ſint, & quâ pœnâ multandi.*

Delatori aut lingua capuletur, aut convicto caput amputetur. Delatores autem ſunt, qui invidiâ produnt alios.

L. *De iis, qui in alterius famam, Scripturam aut verba contumelioſa confinxerint.*

Qui in alterius famam in publico Scripturam, aut verba contumelioſa confinxerit, & repertus ſcripta non probaverit, flagelletur: & qui ea priùs invenerit, rumpat, ſi non vult auctoris facti cauſam incurrere.

LI. *De eo, qui iratus crimen objecit, & poſtea retractat.*

Si quis iratus crimen aliquod cuilibet temerè objecerit, convitium non eſt pro accuſatione habendum: ſed permiſſo tractandi ſtudio, id quod iratus dixit, per Scripturam ſe probaturum eſſe fateatur: aut ſi fortè reſipiſcens poſt iracundiam, quæ dixit, iterare aut ſcribere noluerit, non ut reus criminis habeatur.

LII. *Qui crimen objicit, probare debet: & ut cauſa ibi agatur, ubi crimen admiſſum eſt.*

Qui crimen objicit, ſcribat ſe probaturum revera: & ibi cauſa agatur, ubi crimen admittitur: ut qui non probaverit, quod objecit, pœnam, quam intulerit, ipſe patiatur.

LIII. *Ne judices cauſam abſentis perſonæ ſua ſententia præſumant.*

Caveant judices Eccleſiæ, ne abſente eo, cujus cauſa ventilatur, ſententiam proferant: quia irrita erit, immò cauſam in Synodo pro facto dabunt.

LIV. *De eo, qui frequenter litigat, ut non ſuſcipiatur abſque examine.*

Ejus, qui frequenter litigat, & ad accuſandum eſt facilis, accuſationem nemo abſque grandi examine recipiat.

LV. *Quòd Epiſcopi inter ſe corrigere, ſi quid ortum fuerit, debent.*

De accuſationibus Epiſcoporum Conſtantinus Imperator inter cætera, ſic ait: veſtræ, inquit, accuſationes tempus habebunt proprium, id eſt, diem magni judicii: judicem verò illum, qui tunc futurus eſt omnibus judicare. Mihi ergo homini conſtituto de hujuſmodi rebus non licet habere auditorium, Sacerdotum ſcilicet, accuſantium ſimul, & accuſatorum. Quos minimè convenit tales debere monſtrari, qui judicentur ab aliis, cùm ab ipſo Domino magis ſint ipſi judicandi: de quibus ait Propheta: *Deus ſtetit in Synagoga Deorum:* (a) *in medio autem Deos diſcernit.* Neque poſſunt humano condemnari examine, quos Deus ſuo reſervavit judicio. Et reliqua talia, & his ſimilia.

LVI. *Summus Præſul à nemine judicatur.*

Neque Præſul ſummus à quoquam judicabitur: quia dicente Domino, *Non eſt diſcipulus ſuper Magiſtrum.* (b)

LVII. *Ut Judex non antè reum condemnet, quàm ipſe confiteatur, aut per teſtes revincatur.*

Judex criminoſum diſcutiens, non antè ſententiam proferat capitalem, quàm aut reum ſe ipſe confiteatur, aut per innocentes teſtes convincatur.

LVIII. *Injuſta Epiſcoporum damnatio à Synodo retractanda.*

Irritam eſſe injuſtam Epiſcoporum damnationem: idcirco à Synodo retractandam.

LIX. *Quòd Eccleſiam ſuam relinquere nullus debeat.*

Ut ne quis, dum in ea durare poterit, qualibet neceſſitate ſuam relinquat Eccleſiam.

LX. *Ante judicem, non ſuum, pulſatus taceat, ſi velit: & ut appellanti induciæ dentur.*

Pulſatus ante ſuum judicem cauſam dicat; & non ante ſuum judicem pulſatus, ſi voluerit taceat: & ut pulſatis, quoties appellaverint, induciæ dentur.

LXI. *De eo, qui contra ſuam ſubſcriptionem venit.*

Si quis contra ſuam profeſſionem, vel conſcriptionem venerit, ſi Clericus fuerit, deponatur, ſi laicus anathematizetur.

LXII. *Falſum crimen adverſùs Epiſcopum, Presbyterum, Diaconem objicienti, nec in fine danda communio.*

Si quis Epiſcopum, aut Presbyterum, aut Diaconem falſis criminibus appetierit, & probare non potuerit; nec in fine dandam ei eſſe communionem.

LXIII.

(a) Pſalmo LXXXI, 1. (b) Lucæ VI, 40.

LXIII. *De libellis famosis.*

Si qui inventi fuerint libros famosos legere, vel cantare, excommunicentur.

LXIV. *Ut diebus Dominicis causæ ab Episcopo non audiantur.*

Ut nullus Episcopus, vel infra positus, die Dominico causas judicare præsumat.

LXV. *De potente, si quem expoliaverit, ut ab Episcopo excommunicetur.*

Ut si quis potentûm quemlibet exspoliaverit, & admonente Episcopo non reddiderit, excommunicetur.

LXVI. *Ut nullus Clericus à suo recedat Episcopo.*

Ut nullus Clericus ab Episcopo suo recedat, & ad alium se transferat.

LXVII. *Ut criminibus implicati ad accusationem aut testimonium non admittantur.*

Homicidæ, malefici, fures, sacrilegi, raptores, venefici, adulteri, & qui raptum fecerint, vel falsum testimonium dixerint, seu qui ad sortilegos magósque cucurrerint, nullatenus ad accusationem vel testimonium erunt admittendi.

LXVIII. *Criminosi accusatio periculosa est, & admitti non debet.*

Qui crimen intendit, agnoscendum est, si ipse antè non fuit criminosus: quia periculosa est, & admitti non debet rei adversus quemcumque professio.

LXIX. *Miserorum ruinis qui succurrit, Dei à se removet vindictam.*

Occurrere quisque fidelium ruinis miserorum debet subsidio quo valet, & ex relevatione alienæ vindictæ à se Dei removere vindictam. Libat enim Domino prospera, qui ab afflictis pellit adversa.

LXX. *De periculo judicantium, & providentia eorum.*

Majus periculum est judicantis, quàm ejus qui judicatur. Unde unicuique providendum est, ne aliquem injustè judicet, aut puniat.

LXXI. *De accusatione adversùs Doctorem submovenda.*

Accusationes adversùs Doctorem nemo suscipiat: quia non potest humano condemnari examine, quem Deus suo Judicio reservavit.

LXXII. *De Presbyteris, Diaconibus & reliquis Clericis, ex decreto Sylvestri, & LXXXIV. Episcoporum.*

Presbyter non adversus Episcopum, non Diaconus adversus Presbyterum, aut Subdiaconus adversus Diaconum, non acolytus adversus Subdiaconum, non exorcista adversus acolytum, non lector adversus exorcistam, non ostiarius adversus lectorem det accusationem aliquam. Et non damnabitur Præsul, nisi in LXXII. testibus. Neque Præsul summus à quoquam judicabitur: quoniam scriptum est: *Non est discipulus super Magistrum.* Presbyter autem in cardine constitutus, non nisi in XLIV. testibus damnabitur. Diaconus Cardinarius constitutus urbis Romæ, nisi in XXVI. non condemnabitur. Subdiaconus, acolytus, exorcista, lector, nisi sicut scriptum est in VII. testibus, non condemnabitur. Testes autem sinè aliqua sint infamia, uxores & filios habentes, & omnino Christum prædicantes.

LXXIII. *Laici Testimonium adversus Clericum suscipi non debet.*

Testimonium Laici adversus Clericum nemo suscipiat.

LXXIV. *Clericus in publico examinandus non est, sed in Ecclesiâ.*

Nemo enim Clericum quemlibet in publico examinare præsumat, nisi in Ecclesia, & reliqua.

LXXV. *De Episcopis damnare volentibus eum, à quo sunt consecrati.*

Episcopi Pontifici, à quo consecrati probantur, præjudicium inferre nullum possunt. Quòd si præsumptum fuerit, viribus carere non dubium est, nec posse inter Ecclesiastica ullo modo statuta censeri.

LXXVI. *Ut nullus contra Religionem faciat.*

Non licet Imperatori, vel cuipiam pietatem custodienti, aliquid contra mandata Divina præsumere.

LXXVII. *De Apostolicis & Canonicis decretis minimè violandis.*

Providendum est, ne in aliquo Aposto

Apoſtolica, aut Canonica decreta violentur.

LXXVIII. *De injuſto Judicio, Principis metu vel juſſu terminato, caſſando.*

Injuſtum Judicium, & definitio injuſta, regio metu vel juſſu à Judicibus ordinata, non valeat.

LXXIX. *Quod hi, qui contra Patres armantur, Deo exiſtant odioſi.*

Sic odit Deus eos, qui adverſus Patres armantur, ut Patrum invaſores, qui in omni mundo infamia notantur.

XXC. *Ut nullus regum hujus Canonis cenſuram in aliquo violare præſumat.*

Item generali decreto conſtituimus, ut execrandum anathema, & velut prævaricator Catholicæ fidei, apud Deum reus exiſtat, quicumque Regum, vel potentûm, deinceps Canonum cenſuram in quocunque crediderit, vel permiſerit violandam.

BINIUS, SIRMONDUS.

SYNODUS WORMATIÆ.

Anno Chriſti DCCLXXXVI. Hadriani Papæ XIV. Caroli Magni XVIII.

Actio una. Exercitum Rex Carolus miſit contra Rebelles in Britanniam, 2dò in Orientalem Franciam.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXXXVI. Carolus miſit exercitum ſuum partibus Britanniæ unà cum miſſo ſuo Odulfo Principe Cacorum (*a*), ubi multa Caſtella acquiſierunt Franci, & eorum Primates repræſentaverunt Wormatiam Regi in publico conventu.

Regino L. II. Chron. Autor vitæ Caroli Magni. Ex his, Harduinus Tom. III. Concil.

Fragmentum Annalium ex veteri cod. MS. Alexand. Petavii apud And. du Cheſne Tom. II. Script. Franc.: Hanc alteram actionem Conventûs Wormatienſis refert.

Anno DCCLXXXVI. Rebellari conati ſunt quidam Comites, nonnulli etiam nobilium in partibus Auſtriæ, (*b*) & conjurantes invicem, quos poterant coegerunt, ut contra Carolum Regem inſurgerent: quod factum multos exterruit, cúmque proſpicerent, quod opus nefandum implere non poſſent, neque opportunum tempus adeſſet, ſubito exterriti, latebras undique quæſiêre. Quo comperto Carolus Rex ſolitâ clementiâ omnia conſilio regens juſſit eos ad ſe venire.

Procedente autem tempore *in menſe Auguſto* apud Wormatiam Synodum Epiſcoporum, ac Conventum magnificum coire fecit. Ubi decernens, quod hi, qui potiſſimè in hac conjuratione devicti ſunt, honore ſimul ac luminibus privarentur, atque exitio damnarentur: eos verò, qui innoxii in hâc conjuratione ſeducti ſunt, clementer abſolvit.

Iisdem ferè verbis hoc deductum Concilium in *veteri Chron. Cœnobii Moiſſiacenſis:* excepto, quod menſe Aprili, non verò Auguſto factum aſſerat. *Procedente tempore menſe Aprili in Wormatia Synodum Epiſcoporum, ac Conventum magnificum coire fecit.*

Huic Wormatienſi Conventui Lullum Archi-Epiſcopum Moguntinum, Albuinum ſeu Wittam Epiſcopum Buraburgenſem, aliàs Frideslarienſem, Bernwelfum Wurceburgenſem interfuiſſe non dubitat *Eckhartus Tom. I. pag.* 714. 715. *Hiſtoria Franciæ.*

(*a*) Lego Cocorum ſeu Seneſcalco, Præfecto menſæ Regiæ & coquinæ Audulfo.

(*b*) Orientalis Franciæ Hartradus Princeps conjurationis contra Carolum Regem. *Annales Renberiani. Eginhartus. Sigebertus apud Eckhartum Tomo I. pag.* 712.

CONVENTUS WORMATIENSIS.

Anno Chriſti DCCLXXXVII. Hadriani Papæ XV. Caroli Magni XIX.

CAROLUS in civitate Wormatia poſitus ſervum Dei WILLEHADUM conſecrari fecit Epiſcopum tertio Idus Julii, conſtituítque eum Paſtorem atque Rectorem ſuper Wigmodiam, & Laras, & Riuſtri, & Aſterga, nec non Nordendi, & Wanga, ut inibi auctoritate Epiſcopali & præeſſet populis, & uti cœperat, doctrinâ ſalutari, operibúſque eximiis ſpeculator deſuper intentus prodeſſe ſtuderet.... Septem annis priùs in eadem Presbyter eſt demoratus Parochia, (*a*) vocatus tamen Epiſcopus, & ſecundùm quod poterat, cuncta poteſtate præſidentis ordinans.

Vita Willehadi C. VIII. apud Mabillon. Sæculi III. Benedictini parte II. p. 409. *Chronicon Moiſſiacenſe.*

Diploma Caroli Magni Spiræ Nemetum datur anno 788. Indict. XII. aliàs XI. *apud Adamum Bremenſem L. I.* Hiſtoriæ Capite X. annos verò Incarnationis fortè Adamus, aut alius addidit Diplomati Carolino. *Schatenus* L. VIII. Hiſtoriæ Weſtphaliæ pag. 514. refert Diploma Eccleſiæ Bremenſi conceſſum ſpiræ Nemetum anno 788. quod mox ſubjiciemus, quale invenimus.

Actio ſecunda hujus Conventus Wormatiæ. Legatio ad Taſſilonem: Exercitûs in Bavariam miſſio: Taſſilonis apud Lechfeld ſubjectio & deditio Taſſilonis cum Carolo à tertio Romano itinere reverſo.

CAROLUS autem à Roma veniens, Synodum apud Wormaciam congregavit, & manifeſtavit Sacerdotibus, & Optimatibus Regni, qualiter verſutia Taſſilonis coram Summo Pontifice eſſet deprehenſa: miſit itaque cum conſultu fidelium ad eundem Ducem monens, ut Apoſtolicis adhortationibus obediret, qui cùm nollet, Rex exercitum partibus Bavariæ movit, & venit in locum, qui dicitur Lechfeld ſuper Auguſtam civitatem cum valida manu. Tunc videns Taſſilo ſe ex omni parte circumdatum, venit ad Carolum, tradens ſe manibus ejus ad ſervitium, & reddidit Ducatum ſibi commiſſum à Pippino, & ſe in omnibus peccâſſe, & malè egiſſe confeſſus eſt, & denuò renovans Sacramenta dedit XII. obſides, & filium ſuum I. Theodonem decimum tertium obſidem.

Chronicon Reicherspergenſe ad h. annum. Regino in Chronico. Annales Reuberiani.

(*a*) Hinc patet Wihonem, Guntherum, Ludgerum, alióſque Sæculo hoc octavo nondum conſecratos, vocatos fuiſſe Epiſcopos, quia munia Epiſcopalia prædicando, baptizando, & Presbyteros in variis locis inſtituendo obierunt, certè Willehadus ab anno 780. Epiſcopus vocatur, licet non niſi hoc anno 787. conſecratus fuerit Wormatiæ, *Nota Eckharti p.* 721. *loc. citato.*

CAROLI MAGNI DIPLOMA,

DE BREMENSI ECCLESIA,

Cum præſentium Epiſcoporum CONSILIO commiſſa Willehado, ejúſque Conſecratione; de hujus Eccleſiæ dote, limitibus, à Carolo præſtitutis.

IN nomine Domini, & Salvatoris noſtri JESU CHRISTI, Carolus Divinâ ordinante providentiâ Rex. Si Domino Deo exercituum ſuccurrente in bellis

lis victoriâ potiti sumus, in illo, & non in nobis gloriamur, & in hoc sæculo pacem, & prosperitatem, & in futuro perpetuæ mercedis retributionem nos promereri confidimus. Quapropter noverint omnes Christi fideles, quod Saxones, quos à progenitoribus nostris ob suæ pertinaciam perfidiæ semper indomabiles, ipsique Deo, & nobis tamdiu rebelles, quousque illius, non nostrâ virtute ipsos, & bellis vicimus, & ad Baptismi gratiam Deo annuente perduximus, pristinæ libertati donatos, & omni nobis debito censu solutos, pro amore illius, qui nobis victoriam contulit, ipsi tributarios, & subjugales devotè addiximus, videlicet, ùt qui nostræ potestatis jugum hactenus ferre detractaverunt, victi jam (Deo gratias) & armis, & fide Domino, & Salvatori nostro Jesu Christo, & Sacerdotibus ejus, omnium suorum jumentorum, & fructuum, totiusque culturæ decimas, ac nutrituræ, divites, & pauperes legaliter constricti persolvant. Proinde omnem terram eorum antiquo Romanorum more in Provinciam redigentes, & inter Episcopos certo limite disterminantes, Septentrionatem illius dartem, quæ est piscium ubertate ditissima, & pecoribus alendis habetur aptissima, pio Christo, & Apostolorum suorum Frincipi Petro pro gratiarum actione devotè obtulimus: sibique in Wigmodia in loco *Bremon* vocato, super flumen Wirraham Ecclesiam, & Episcopalem statuimus cathedram. Huic Parochiæ decem Pagos subjecimus, quos etiam abjectis eorum antiquis vocabulis, & divisionibus, in duas redegimus Provincias, his appellantes nominibus, Wigmodiam, & Lorgoë. Insuper ad præfatæ constructionem Ecclesiæ in supra dictis Pagis LXX. mansos cum suis Colonis offerentes totius hujus Parochiæ incolas decimas suas Ecclesiæ, suóque Provisori fideliter persolvere, hoc nostræ Majestatis præcepto, jubemus, donamus, & confirmamus. Adhuc etiam summi Pontificis, & universalis Papæ Adriani præcepto, nec non & Moguntiacensis Episcopi Lullonis (*a*) omniúmq; qui affuere Pontificum *CONSILIO*, eandem Bremensem Ecclesiam cum omnibus suis appendiciis Willehado probabilis vitæ viro, coram Deo, & Sanctis ejus commisimus. Quem etiam primum ejusdem Ecclesiæ III. Idus julii consecrari fecimus Episcopum, ut populis Divini semina verbi secundùm datam sibi sapientiam fideliter dispensando, & novellam hanc Ecclesiam Canonico ordine, & monasteriali competentia utiliter instruendo, interim plantet, & riget, quoúsque precibus Sanctorum suorum exoratus, incrementum det Omnipotens Deus. Innotuit etiam idem venerabilis vir serenitati nostræ, eam, quam diximus, Parochiam propter barbarorum infestantium pericula, seu varios eventus, qui in ea contingere solent, ad sustentacula, sive stipendia Dei servorum inibi militantium Deo, minimè sufficere posse. Quamobrem quia Deus omnipotens in gente Fresonum, sicut & Saxonum, ostium fidei apperuit, partem prænominatæ Regionis, videlicet Fresiæ, quæ contigua huic Parochiæ esse dignoscitur, eidem *Bremensi* Ecclesiæ, suóque provisori Willehado Episcopo, ejúsque successoribus, perpetualiter delegavimus retinendam. Et quia casus præteritorum nos cautos faciunt in futurum, ne quis, quod non optamus, aliquam sibi in eadem Diœcesi usurpet potestatem, certo eam limite fecimus terminari, eique hos terminos; mare Oceanum, Albiam fluvium, Liam, Steinbach, Hasalam, Wimarcham, Schneidbach, Ostam, Mulinbach, Motam paludem, quæ dicitur Sigefridesmor, Quistinam, Chesenmar, Aschbroch, Wisebroch, Bivernam, Uternam, iterúmque Ostam, ab Hosta usque quo perveniatur ad paludem, quæ dicitur Caldenbach. Deinde ipsam paludem usque in Wempnam fluvium. A Wempnâ verò Bicinam, Farstrinam, usque in Wirraham fluvium. De hinc ab Orientali parte ejusdem fluminis viam publicam, quæ dicitur Hesseweg, Sturmegœ, & Lorgœ disterminantem Sechbasam; Alapam, Caldowa, iterúmque Wirrham: ex Occidentali autem parte viam publicam, quæ dicitur Foloweg, Derve, & Lorgoe dividentem, usque in Huntam flumen. Deinde ipsum flumen, & Amrivum lucum Sylvestrem, quem incolæ loci Wildloch nominant, Finolam, Waldesmoer, Berepol, Eddenri ad paludem, Emisgœ, & Ostergœ disterminantem, Brustlacho, Biberlach, ite-

(*a*) Insinuatur Concilium Wormaticense III. Idus Julii anni 787.

iterúmque mare, firmos, & intransgressibiles circumscribi jussimus. Et ut hujus donationis, ac circumscriptionis auctoritas nostris, futurísque temporibus Domino protegente valeat inconvulsa manere, manu propriâ subscripsimus, & annuli nostri impressione signari jussimus.

(✝) SIGNUM DOMINI CAROLI REGIS INVICTISSIMI.

Hildebaldus Archi-Episcopus Coloniensis, & sacri Palatii Capellanus recognovi. Data II. Idus Julii, anno Dominicæ Incarnationis DCCLXXXVIII. Indictione XII. Anno autem Regni Domini Caroli XXI. Actum in Palatio Nemetensi feliciter. Amen.

Adamus Bremensis *Historia Ecclesiastica Cap. X.* testatur se hoc præceptum Carolinum ex Ecclesia Bremensi hausisse & descripsisse: editum à Lindenbruchio anno 1595. Mabillon. recudit *in Actis Sanctorum Ordinis S. Benedicti Saculi III. Parte II. pag.* 403. In subscriptione legit annum 789. pro 788. sic congruit Indict. XII. & annus 21. Carolini Regni. ADDIT, annum Incarnationis fortè ab Adamo, aliòve Librario adjectum fuisse huic Diplomati.

Schatenus L. VIII. Historia Westphalia authentiam Diplomatis tuetur non spernendis argumentis.

2dò. Etsi hoc Diploma anno 789. datum fuerit, refert se tamen ad Synodum Wormatiensem antecedentem anno 787. celebratam, cujus mentionem disertam facit.

CONSTITUTIO DE SCHOLIS (*a*) PER SINGULA EPISCOPIA ET MONASTERIA INSTITUENDIS.

ADMONITIO.

Laborâsse Carolum Magnum, ut instaurentur in Galliis studia litterarum, & Scholæ publicæ instituerentur, testantur, ut de aliis nihil dicam, Concilium Cabilonense II. Cap. 3. *& Parisiense sub Ludovico pio Libro III. Cap.* 12. *Qui ejus vitam scripsit*, Monachus Engolismensis, *Autor est, in eam maximè curam incubuisse post tertium iter Romanum, cùm ab urbe grammaticos adduxisset, anno* septingentesimo octogesimo septimo. *Nec dubium, quin multæ Caroli hac de re fuerint Leges atque Capitula. Epistola hæc de numero est illarum, quæ generales dicebantur, quod uno exemplo, paucis mutatis, ad diversos mitterentur Metropolitanos, Episcopos, Abbates, & alios, ut res postulabat. Sed in hac nostra, quæ ad* Baugulfum (b) *Fuldæ Abbatem missa est, scriniarii oscitantia obrepsit, ut nonnulla sub finem hæserint, quæ mutari oportebat, ut, quæ Metropolitano conveniant, non Abbati. Sic enim habet in codice Sancti Arnulfi Metensis, ex quo deprompta est.*

Hæc Admonitio est Jacobi Sirmondi Soc. JEsu.

CAROLUS gratia Dei Rex Francorum, & Longobardorum, ac Patricius Romanorum, BAUGULFO Abbati, & omni Congregationi, tibi etiam fidelibus commissis oratoribus nostris, in omnipotentis Dei nomine amabilem direximus salutem. Notum igitur sit Deo placitæ devotioni vestræ, quia nos unà cum Fidelibus nostris consideravimus utile esse, ut Episcopia (*c*) & Monasteria nobis Christo propitio ad gubernandum commissa, præter regularis vitæ ordinem, atque Sanctæ Religionis conversationem, etiam in litterarum meditationibus, eis, qui donante Domino discere possunt, secundùm uniuscujusque expa-

(*a*) Scholæ trium generûm erant Sæculo VIII. Palatinæ in Regis Palatio sub Archi-Capellano. Episcopales apud Ecclesiam Cathedralem sub Episcopis. Monachales sub Abbatibus. In Monasteriis Scholæ internæ & externæ.

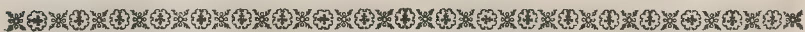
(*b*) Baugulfus, secundus Fuldensis Abbas à morte Sturmii electus anno 780. renuntiat anno 802. *Ex Schannati Historia Fuldensis Parte III.*

(*c*) Igitur similis formæ Encyclica Epistola ad omnes Episcopos intra Regnum Carolinum habitantes scripta fuit, uti ad Abbatem Fuldensem, & reliquos Abbates Præsides studiorum Monasticorum.

capacitatem, docendi ſtudium, debeant impendere; qualiter ſicut regularis norma honeſtatem morum, ità quoque docendi & diſcendi inſtantia ordinet, & ornet ſeriem verborum; ut, qui Deo placere appetunt rectè vivendo, ei etiam placere non negligant rectè loquendo. Scriptum eſt enim: *Aut ex verbis tuis* (d) *juſtificaberis, aut ex verbis tuis condemnaberis.* Quamvis enim melius ſit benè facere, quàm nôſſe; prius tamen eſt nôſſe, quàm facere. Debet ergo quiſque diſcere, quod optat implere; ut tanto uberius quid agere debeat, intelligat anima, quanto in omnipotentis Dei laudibus ſine mendaciorum offendiculis cucurrerit lingua. Nam cum omnibus hominibus vitanda ſint mendacia, quantò magis illi ſecundùm poſſibilitatem declinare debent, qui ad hoc ſolummodo probantur electi, ut ſervire ſpecialiter debeant veritati: nam cùm nobis in his annis à nonnullis Monaſteriis ſæpiùs ſcripta dirigerentur, in quibus, quod pro nobis fratres ibidem commorantes in ſacris & piis orationibus decertarent, ſignificaretur, cognovimus in pleriſque præfatis conſcriptionibus eorundem & ſenſus rectos, & ſermones *incultos*: quia quod pia devotio interius fideliter dictabat, hoc exteriûs, propter negligentiam diſcendi, lingua inerudita exprimere ſinè reprehenſione non valebat. Unde factum eſt, ut timere inciperemus, ne fortè, ſicut minor erat in ſcribendo prudentia, ità quoque & multo minor eſſet, quàm rectè eſſe debuiſſet, in Sanctarum Scripturarum ad intelligendum ſapientia. Et bene novimus omnes, quia quamvis periculoſi ſint errores verborum, multò periculoſiores ſunt errores ſenſuum. Quamobrem hortamur vos, litterarum ſtudia non ſolùm non negligere, verùm etiam humilimâ & Deo placitâ intentione ad hoc certatim diſcere, ut facilius & rectiùs Divinarum Scripturarum Myſteria valeatis penetrare. Cùm autem in ſacris paginis ſchemata, tropi, & cætera his ſimilia inſerta inveniantur, nulli dubium eſt, quod ea unuſquiſque legens tanto citius ſpiritualiter intelligat, quanto prius in litterarum magiſterio pleniùs inſtructus fuerit. Tales verò ad hoc opus viri eligantur, qui & voluntatem & poſſibilitatem diſcendi, & deſiderium habeant alios inſtruendi. Et hoc tantùm eâ intentione agatur, quâ devotione à nobis præcipitur. Optamus enim vos, ſicut decet Eccleſiæ milites, & interius devotos, & exterius doctos, caſtóſque bene vivendo, & ſcholaſticos bene loquendo, ut quicunque vos propter nomen Domini & Sanctæ converſationis nobilitatem ad videndum expetierit, ſicut de aſpectu veſtro ædificatur viſus; ità quoque de ſapientia veſtra, quam in legendo ſeu cantando perceperit inſtructus, omnipotenti Domino gratias agendo gaudens redeat. Hujus itaque Epiſtolæ, Exemplaria ad omnes Suffragantes, tuoſque Coëpiſcopos, & per univerſa Monaſteria dirigi non negligas, ſi gratiam noſtram habere vis. Nullus Monachus foris Monaſterio judiciaria teneat, nec per mallos, & publica placita pergat. Legens valeat.

Baluzius Tomo I. Capitularium pag. 201.

(*d*) Matthæi XII, 37.

SYNODUS IN INGELHEIM,

DIOECESIS MOGUNTINÆ.

Anno Chriſti DCCLXXXVIII. Hadriani Papæ XVI. Caroli Magni XX.

ACTIO. Finalis Sententia Caroli in Taſſilonem Monaſterio includendum.

IN Suburbano Moguntino, in Villa, quæ vocatur Ingelheim, quia ibi hyemaverat, & Natalem Domini & Paſcha celebravit, cùm in eadem villa generalem populi ſui Rex decreviſſet fieri Conventum, ac Taſſilonem Ducem, ſicut & cæ-

cæteros vassos suos in eodem adesse jussisset, atque ille, ut ei fuerat imperatum, ad Regis præsentiam pervenisset, crimine læsæ Majestatis à Bajoariis accusatus est. Objiciebant ei, quod, postquam filium suum obsidem Regi dederat (*anno superiore*) suadente conjuge sua Luiburgâ, quæ filia Desiderii Regis Longobardorum fuit, & post Patris exilium (*a*) Francis inimicissima semper extitit, in adversitatem Regis, & ut bellum contra Francos susciperent, Hunnorum gentem concitaret. Quod verum fuisse rerum in eodem anno gestarum probavit eventus. Objiciebantur ei & alia complura, & dicta, & facta, quæ nonnisi ab inimico & irato, vel fieri, vel proferri poterant, quorum ne unum quidem inficiari cœpit. Sed noxæ convictus uno omnium assensu, læsæ Majestatis reus capitali sententiâ damnatus est. Sed clementia Regis, licet morti addictum, liberare curavit detrusione in Monasterium. Postulavit autem Tassilo (*b*) magnis precibus, ut non ibidem in Palatio tonderetur, propter confusionem videlicet atque opprobrium, quod à Francis habere videbatur. Rex ejus precibus adquiescens, ad S. Goarem transmisit, & ibidem Clericus factus est pridie Nonas Julias, & exinde exiliatus est ad Cœnobium, quod vocatur *Gemmeticum*.

Filius ejus Theodo (& alter filius Theotbertus) ad B. Maximinum comam capitis sui deposuit, & ipsius uxor Luitburga velamen sibi imposuit, & filias ejus unam ex illis transmisit ad *Cala* Monasterio, & aliam ad *Lauduno* Monasterio.

Hæc ex Annalibus Reuberianis, Nazarianis apud Duchesne Tomo II. Scriptorum Franc. item ex Fragmento Petuviano apud eundem Duchesne in unam seriem collegimus, & digessimus.

(*a*) Desiderium Regem Longobardorum, & Ansam Conjugem anno 774. captos, & in Franciam missos fuisse certum est.

[*b*] Tassilonem apud S. Goaris tonsum, deinde Fuldensi Monasterio, demum Laureshamensi Monasterio creditum, & in hoc sepultum censet *Eckhart. Histor. Franciæ L. XXV. §. XXIV.* Filios autem ex S. Maximino Gemeticum forte cum Patre translatos fuisse, idem autumat.

Mabillonii Nota. Tassilo Nepos Caroli Martelli, & consobrinus Caroli Magni, tam religiosè vixit in Monasterio, quàm libens intravit, teste *Eginharto*: Signum veræ pœnitentiæ hujus viri fuit humilis deprecatio culpæ, facta in Concilio Francofurtensi anno 794, ut ex ejus actis Cap. III. constat: Hinc licet non inter Sanctos, attamen pios, & religioso fine vitæ coronatos, refertur: & Gemmetici verò similiter defunctus est vitâ. *Sæculo III. Actorum Ord. S. Benedicti Parte II. pag.* 443.

Simili felici exitu in monasterio Corbejæ Franciæ Desiderium Longobardorum Regem, Socerum Tassilonis, anno 774. captâ papiâ Carolo deditum, vitam absolvisse adnotat *Mabillon, Loco citato ex Hepidanno San-Gallensi Scriptore.*

CAROLI MAGNI
REGIS
CAPITULARE
AQUISGRANENSE, SIVE EDICTUM LEGATIONIS, QUOD IN AQUISGRANI PALATIO DATUM EST DIE X. KALENDAS APRILES, ANNO CHRISTI DCCXXCIX. INDICTIONE XII. ANNO HADRIANI PAPÆ XVIII. CAROLI EJUSDEM REGIS XXI.

Nunc primùm (a) in Lucem editum ex MS. Codice Aquitanico.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De his, qui ab Episcopo proprio excommunicantur.*

2. *De*

(*a*) Primus edidit hoc Capitulare Vitus Amerpachius anno 1545. Ingolstadii in 8vo. Recudit in

2. *De his, qui ad ordinandum veniunt.*
3. *De Clericis fugitivis & peregrinis.*
4. *De Presbyteris, Diaconis, vel his, qui in Clero sunt.*
5. *De usuris.*
6. *De Presbyteris missas cantantibus, & & non communicantibus.*
7. *De his, qui à Synodo, vel à suo Episcopo damnati sunt.*
8. *De suffraganeis Episcopi.*
9. *De Chorepiscopis.*
10 *De Episcopis, vel quibuslibet ex Clero.*
11. *De ordinationibus, vel quibuslibet negotiis.*
12. *De cura Episcoporum.*
13. *De Provincialibus Episcopis.*
14. *De Monachis & Clericis.*
15. *De die Dominica, qualiter servanda est.*
16. *De ignotis Angelorum nominibus.*
17. *De mulieribus, ne ad altare accedant.*
18. *De maleficis vel incantatoribus.*
19. *De Episcopis, ubi non oporteat eos constitui.*
20. *De libris Canonicis.*
21. *De Episcopis ordinandis, vel quibuslibet ex Clero.*
22. *De Monachis, & Clericis, & Presbyteris.*
23. *De servis alterius non sollicitandis.*
24. *De stabilitate Episcoporum vel Clericorum.*
25. *De Presbyteris non absolutè ordinandis.*
26. *De proposito Monachorum & Clericorum.*
27. *De Monachis, qui ad Clericatum provebuntur.*
28. *De negotio Clericorum inter se.*
29. *De conspiratione Clericorum vel Monachorum.*
30. *De accusatione Laicorum contra Episcopos.*
31. *De Monasteriis Deo dicatis.*
32. *De fide Sanctæ Trinitatis prædicanda.*
33. *De avaritia.*
34. *De his, qui se convertunt ad Deum.*
35. *De his, qui non sunt bonæ conversationis,*
36. *De his, qui excommunicato communicaverint.*
37. *De subjectione Presbyterorum.*
38. *De Clericis Ecclesiastici ordinis.*
39. *Ut Clerici non sint Usurarii.*
40. *De Virginibus Deo dicatis.*
41. *De Principali Cathedra Episcoporum.*
42. *De falsis nominibus Sanctorum.*
43. *De uxore à viro dimissa.*
44. *De judicibus à Metropolitano probatis.*
45. *De accusatione vilium personarum.*
46. *De virginibus velandis.*
47. *De oblatis pauperum.*
48. *De Jejuniis à Sacerdotibus constitutis.*
49. *De his, qui contra naturam peccant.*
50. *De Presbyteris, quo tempore ordinentur.*
51. *De sponsa alterius.*
52. *De Monachis & Virginibus propositum non servantibus.*
53. *De pace danda.*
54. *De nominibus recitandis.*
55. *De Canonum institutis à Presbyteris non ignorandis.*
56. *De Clericis alterius Episcopi.*
57. *De servis alterius.*
58. *De Sacerdotibus contra decretalia agentibus.*
59. *De Viduis, ne velentur.*

ITEM ALIA CAPITULA.

60. *De fide Catholica, & primo præcepto legis.*
61. *De pace & concordia servanda.*
62. *De judicibus.*
63. *De perjuriis.*
64. *De Auguriis, vel aliis maleficiis.*
65. *De odio, vel invidia.*
66. *De avaritia vel concupiscentia.*
67. *De homicidiis.*
68. *De furtis, & injustis connubiis, & falsis testimoniis.*
69. *De honore parentum.*

70. *De*

4to Joannes Busæus Soc. JEsu Moguntiæ anno 1602. in 4to. Recudit tertiò Melchior Goldastus Haiminsfeldius, Francofurti in Folio anno 1613. *in Collectione Consuetudinum & Legum Imperialium pag.* 104. Eadem Capitula Ansegisus Lib. I. suæ collectionis ab initio ad N. 82. inseruit: quos Ansegisi Libros IV. edidit Francofurti Petrus Lindenbrogius 1613. præter Ansegisi Abbatis Libros, Baluzius edidit hoc Capitulare anni 1689. unà cum fontibus Canonicis, ex quibus singula Capita desumpta sunt: secutus *SIRMONDUM*, qui anno 1629. primùm è codice MS. Aquitanico hoc Capitulare unà cum fontibus, ex quibus singula Capitula desumpta fuere. *Tomo II. Conciliorum Galliæ pag.* 129. *& seqq. vulgavit.* Idem extat in Codice Palatino Bibliothecæ Vaticanæ indicante Cl. Schannato.

PRÆFATIO.

REgnante Domino nostro JESU CHRISTO in perpetuum. Ego Karolus gratiâ Dei, ejúsque misericordiâ donante, Rex & Rector Regni Francorum, & devotus Sanctæ Dei Ecclesiæ Defensor, humilísque Adjutor, omnibus Ecclesiasticæ pietatis ordinibus, seu sæcularis potentiæ dignitatibus, in Christo Domino, Deo æterno, perpetuæ pacis & beatitudinis salutem. Considerans pacifico piæ mentis intuitu, unà cum Sacerdotibus & Consiliariis nostris, abundantem in nos, nostrúmque populum Christi Regis clementiam, & quàm necessarium est, non solùm toto corde & ore ejus pietati agere gratias incessanter; sed etiam continua bonorum operum exercitatione ejus insistere laudibus: quatenus, qui nostro Regno tantos contulit honores, suâ protectione nos, nostrúmque Regnum in æternum conservare dignetur. Quapropter placuit nobis, vestram rogare solertiam, ô Pastores Ecclesiarum Christi, & Ductores gregis ejus, & clarissima mundi luminaria, ut vigili curâ, & sedulâ admonitione populum Dei per pascua vitæ æternæ ducere studeatis, & errantes oves bonorum operum exemplo, seu adhortatione, humeris intra Ecclesiasticæ firmitatis muros reportare satagatis; ne lupus insidians aliquem, Canonicas Sanctiones transgredientem, vel paternas traditiones universalium Conciliorum excedentem, quod absit, inveniens devoret. Ideò magnæ devotionis studio admonendi & adhortandi sunt, immò compellendi, ut firmâ fide, & infatigabili perseverantiâ, intra paternas Sanctiones se contineant. In quo operis studio sciat certissimè Sanctitas vestra, nostram vobis cooperari diligentiam. Quapropter & nostros ad vos direximus missos, qui ex nostri nominis auctoritate unâ vobiscum corrigerent, quæ corrigenda essent. Sed & aliqua capitula ex Canonicis Institutionibus, quæ magis vobis necessaria videbantur, subjunximus. Ne aliquis, quæso, hujus pietatis admonitionem esse præsumptiosam judicet, qua nos errata corrigere, superflua abscindere, recta coartare studuimus: sed magis benevolo caritatis animo suscipiat. Nam legimus in Regnorum libris, quomodo Sanctus Josias regnum sibi à Deo datum circumeundo, corrigendo, admonendo, ad cultum veri Dei studuit revocare. Non ut me ejus Sanctitati æquiparabilem faciam, sed quòd nobis sint ubique Sanctorum semper exempla sequenda, & quoscumque poterimus, ad studium bonæ vitæ, in laudem, & in gloriam Domini nostri JESU CHRISTI, congregare necesse est. Quapropter, ut prædiximus, aliqua Capitula notare jussimus, ut simul hæc eadem vos admonere studeatis, & quæcumque vobis alia necessaria esse scitis: ut & ista, & illa æquali intentione prædicetis; nec aliquid, quod vestræ Sanctitati, populóque Dei utile videtur, omittatis, ut pio studio nos admoneatis: quatenus, ut & vestra solertia, & subjectorum obedientia æternâ felicitate ab Omnipotente Deo remuneretur,

I. De his, qui ab Episcopo proprio excommunicantur. OMNIBUS.

SUnt enim aliqui, qui culpis exigentibus ab Episcopo proprio excommunicantur, & ab aliis Ecclesiasticis vel Laicis præsumptiosè in communionem accipiuntur: quod omninò sanctum Nicænum Concilium, simul & Chalche-

Chalchedonense, nec non & Antiochenum, atque Sardicense fieri prohibent.

De his, qui excommunicantur, (a) sive Clerici, sive laici, ab Episcopis per suas quasq; Parochias, servetur ista sententia, ut ii, qui ab aliis excommunicantur, ab aliis non recipiantur. Requiratur sanè, ne fortè pro aliqua indignatione animi, aut contentione, aut qualibet tali commotione stomachantis Episcopi, abjecti sint. Ut ergo hæc dignâ possint examinatione perquiri, rectum esse visum est, per singulos annos in singulis quibusque Provinciis bis in anno Episcoporum Concilia fieri: ut simul omnes in unum convenientes ex universa Provincia, ejusmodi examinent quæstiones: ut ità demum, qui ob culpas suas Episcoporum suorum offensam meritò contraxerunt, dignè etiam à cæteris excommunicati similiter habeantur; usque quo vel in commune omnibus, vel ipsi Episcopo suo fuerit visum, humaniorem circa eos tenere sententiam. Agantur autem Concilia, semel quidem ante dies Quadragesimæ; ut omnibus, si quæ sunt, simultatibus amputatis, mundum Deo solemne munus possit offerri. Secundò verò agatur circa Autumni tempus.

Non (b) autem liceat communicare excommunicatis: neque per domos ingredi, & cum eis orare, qui Ecclesiæ non participant: nec in alteram Ecclesiam recipi, qui ab aliâ segregantur. Quòd si visus fuerit quilibet Episcoporum, vel presbyterorum, aut Diaconorum, vel etiam, qui in Canone detentus, excommunicatis communicare; & hunc oportet communione privari, tanquam Ecclesiæ regulas confundentem.

Si quis (c) à proprio Episcopo excommunicatus est, non eum priùs ab aliis debere suscipi, nisi à suo fuerit receptus Episcopo, aut Concilio facto occurrat & respondeat: & si Synodo satisfecerit, & statuerit, sub alia sententia recipi oportere. Quod etiam circa Laicos & presbyteros & Diaconos, & omnes, qui in Clero sunt, convenit observari.

Hosius (d) Episcopus dixit: Hoc quoque omnibus placeat, ut sive presbyter, sive Diaconus, sive quis Clericorum, ab Episcopo suo communione fuerit privatus, & ad alterum Episcopum perrexerit, & scierit is, ad quem confugit, eum ab Episcopo suo fuisse abjectum, non oportet, ut ei communionem indulgeat. Quod si fecerit, sciat se convocatis Episcopis causas esse dicturum. Universi dixerunt: Hoc statutum & pacem servabit, & concordiam custodiet.

II. *De his, qui ad ordinandum veniunt.* AD SACERDOTES.

Item habetur in eodem Concilio, ut eorum, qui ad ordinandum veniunt, fides & vita priùs ab Episcopo diligenter discutiatur, & sic ordinentur.

Si qui (e) sine examinatione provecti sunt presbyteri, & examinati confessi sunt peccata sua, & cùm confessi sunt, contra regulam venientes homines manus eis temerè imposuerunt, hos Ecclesiasticus ordo non recipit. In omnibus enim, quod irreprehensibile est, Catholica defendit Ecclesia.

III. *De Clericis fugitivis & peregrinis.* OMNIBUS.

Item in eodem Concilio, nec non & in Antiocheno, simul & Chalchedonense, ut fugitivi Clerici & peregrini à nullo recipiantur, nec ordinentur sine commendatitiis literis, & sui Episcopi, vel Abbatis licentia.

Si qui (f) sine respectu agentes, & timorem Dei ante oculos non habentes, neque Ecclesiastica statuta custodientes, recesserint ab Ecclesiâ suâ, sive presbyteri, sive Diaconi, sive in quocunque ordine Ecclesiastico positi fuerint, hi nusquam suscipi debent in alia Ecclesiâ, sed cum omni necessitate cogantur, ut

[a] Concilium Nicænum c. 5. (b) Concil. Antiochenum can. 2.
(c) Concil. Antioch. can. 6. (d) Conc. Sardic. can. 16.
[e] Conc. Nicæn. can. 9. (f) Conc. Nicæn. c. 16.

ut redeant ad Ecclesias suas: aut si permanserint; excommunicatos eos esse oportet. Si quis autem ausus fuerit, aliquem, qui ad alterum pertinet, ordinare in suam Ecclesiam, cùm non habeat consensum Episcopi illius, à quo recessit Clericus suus, irrita sit hujusmodi ordinatio.

Si quis (g) Presbyter, vel Diaconus, vel quilibet Clericus, desertâ suâ Ecclesiâ, ad aliam transeundum esse crediderit, & ibi paulatim tentat, quò migravit, perpetuò permanere, ulteriùs ministrare non debet: præsertim, si ab Episcopo suo ad revertendum fuerit exhortatus. Quòd si & post evocationem sui Episcopi non obaudiat, sed perseveraverit, omnibus modis ab officio deponi debere, nec aliquando spem restitutionis habere. Si quem verò post hanc culpam depositus alius Episcopus susceperit, & ipse à communi Synodo pœnam merebitur increpationis, tamquam Ecclesiastica Jura dissolvens.

Peregrinos (h) Clericos & Lectores in aliena civitate, sine Synodicis litteris Episcopi sui, penitùs nusquam ministrare posse.

IV. De Presbyteris, Diaconibus, vel his, qui in Clero sunt. AD SOLOS SACERDOTES.

Item in eadem Synodo interdictum est Presbyteris, & Diaconibus, vel omnibus, qui in Clero sunt, mulierem non habere in domo suâ, propter suspicionem, nisi matrem, aut sororem, vel eas tantùm personas, quæ suspiciones effugiunt.

De (i) suspectis verò, omnimodis interdicit Sancta Synodus, neque Episcopo, neque Presbytero, neque Diacono, neque omnino ulli Clericorum, habere secum mulierem extraneam: nisi fortè mater sit, aut soror, aut avia. In his namque personis, & harum similibus, omnis suspicio declinatur. Qui autem præter hæc agit, periclitabitur de Clero suo.

V. De Usuris. OMNIBUS.

Item in eodem Concilio, seu in decretis Papæ Leonis, nec non & in Canonibus, qui dicuntur Apostolorum, sicut & in lege ipse Dominus præcepit, omnino omnibus interdictum est, ad usuram aliquid dare.

Quoniam multi Cleri (k) avaritiæ causâ turpia lucra sectantes; oblitique Divini præcepti, quod dicit: *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram*; fœnerantes centesimas exigunt; statuit hoc Sanctum Concilium, ut si quis inventus fuerit, post hanc definitionem usuras accipere, vel ex quolibet tali negotio turpia lucra sectari, vel etiam species frugum ad sexcuplum dare, omnis, qui tale aliquid commentus fuerit ad quæstum, abscindatur ex Clero, & alienus ab Ecclesiastico habeatur gradu.

Episcopus, Presbyter, aut Diaconus usuras à debitoribus exigens, aut desinat, aut certè damnetur.

VI. De Presbyteris Missas cantantibus, & non communicantibus. AD SACERDOTES.

Auditum est, aliquos Presbyteros Missam celebrare & non communicare, quod omnino in Canonibus Apostolorum interdictum esse legitur: vel quomodo dicere rectè potest, si non communicaverit: Sumpsimus Domine Sacramenta? Hæc verò per singula capita in Statutis Nicæni Concilii legere potestis, seu & in aliis Sanctorum Patrum Synodalibus institutis, vel edictis.

Si quis Episcopus, (l) aut Presbyter, aut Diaconus, vel quilibet ex Sacerdotali Catalogo, factâ oblatione non communicaverit; aut causam dicat, ut si rationabilis fuerit, veniam consequatur; aut si non dixerit, communione privetur, tamquam qui populo causa læsionis extiterit, dans suspicionem de eo, qui sacrificavit, quòd rectè non obtulerit.

(g) Conc. Antioch. can. 3.
(h) Conc. Chalcedon. can. 13.
(i) Conc. Nicæn. can. 3.
(k) Conc. Nicæn. can. 17.
(l) Canon. Apostol. 9.

VII. De his, qui à Synodo, vel à suo Episcopo damnati sunt.

OMNIBUS.

In Antiocheno Concilio, quòd his, qui damnati sunt à Synodo, vel à suo Episcopo, & postea ministrare præsumunt, præcipitur, ut nullus audeat communicare: si quis verò eis communicaverit, simili sententiæ subjaceat, sicut & damnatus.

Si quis Episcopus à Synodo, (*m*) vel Presbyter, vel Diaconus à proprio Episcopo fuerit exauctoratus, & præsumpserit ministerii quippiam; non ei amplius liceat; neque in aliâ Synodo spem restitutionis habere, neque assertionis alicujus locum: sed & communicantes ei, omnes abjiciantur ab Ecclesiâ: & maximè, si postquam cognoverunt sententiam adversùs eum prolatam, contumaciter communicaverint.

VIII. De Suffraganeis Episcopis.

EPISCOPIS.

Item in eodem Concilio, ut ad Metropolitanum Episcopum Suffraganei respiciant, & nihil novi audeant facere in suis Parochiis sinè conscientia & consilio sui Metropolitani, nec Metropolitanus sinè eorum consilio.

Per singulas (*n*) Provincias Episcopos constitutos scire oportet, Episcopum Metropolitanum, qui præest, curam & sollicitudinem totius Provinciæ suscepisse. Propter quod ad Metropolitanam civitatem ab his, qui causas habent, sine dubio concurratur. Quapropter placuit, eum & honore præire, & nihil ultra sinè ipso reliquos Episcopos agere, secundùm antiquam Patrum nostrorum, quæ obtinuit, regulam; nisi hæc tantum, quæ uniuscujusque Ecclesiæ per suam Diœcesim competunt. Unumquemque enim Episcopum oportet potestatem habere suæ Diœcesis ad hanc gubernandam secundùm competentem sibi reverentiam, ad providendum regioni, quæ subest ipsius civitati. Ita, ut etiam ordinare ei Presbyteros, & Diaconos probabili judicio liceat; & de singulis moderatione & pondere disceptare: ultrà autem nihil agendum permittitur citra Metropolitani Episcopi conscientiam.

IX. De Chor-Episcopis.

SACERDOTIBUS.

Item in eodem Concilio, simul & in Ancyronensi, ut Chor-Episcopi cognoscant modum suum, & nihil faciant absque licentiâ Episcopi, in cujus Parochiâ habitant.

Qui in fundis (*o*) & villis constituti sunt Chor-Episcopi, tametsi manûs impositiones ab Episcopis susceperunt, & ut Episcopi consecrati sunt, placuit Sanctæ Synodo, scire eos oportere, modum proprium retinere, & gubernare adjacentes Ecclesias sibi commissas, & esse contentos propriâ sollicitudine & gubernatione, quam susceperunt. Constituere autem his permittitur Lectores, & Subdiaconos, & Exorcistas: quibus sufficiat istorum tantùm graduum licentiam accepisse. Non autem Presbyterum, non Diaconum audeat ordinare, præter conscientiam Episcopi civitatis, vel Ecclesiæ, cui adjacens invenitur seu ipse, seu regio, in quâ præesse dinoscitur. Quod si prævaricari ausus fuerit constituta, deponi eum, & dignitate, quâ præditus est, debere privari. Chorepiscopus autem ab Episcopo civitatis vel loci, cui adjacet, ordinandus est.

Vicariis (*p*) Episcoporum, quos Græci Chorepiscopos dicunt, non licere Presbyteros, vel Diaconos ordinare: sed nec Presbyteris civitatis, sinè Episcopi præcepto, amplius aliquid jubere; vel sinè auctoritate litterarum ejus, in unaquaque Parochia aliquid agere.

X. De Episcopis, vel quibuslibet ex Clero.

OMNI CLERO.

Item in eodem Concilio, ut Episcopus, vel quilibet ex Clero sine consilio vel litteris Episcoporum, vel Metropolitani, non audeant ad Regalem dignitatem pro suis causis clamare, sed in com-

(*m*) Concil. Antioch. can. 4.
(*n*) Concil. Antioch. can. 9.
(*o*) Conc. Antioch. can. 10.
(*p*) Concil. Ancyr. can. 13.

communi Episcoporum Concilio causa examinetur.

Si quis Episcopus, (q) Presbyter, vel omnis omnino, qui est sub Ecclesiasticâ regulâ constitutus, præter consilium & litteras eorum Episcoporum, qui sunt intra Provinciam, & maximè Metropolitani, ad Imperatorem perrexerit, hunc abdicari & ejici non solùm communione debere, sed à propriâ dignitate privari, tamquam molestum & importunum Imperialibus auribus, contra Ecclesiastica constituta. Si autem necessitas cogat ad Imperatorem excurrere, cum deliberatione & consilio Metropolitani ipsius Provinciæ Episcopi, & cæterorum conscientiâ, qui in eadem Provinciâ sunt, & litteris ire debebit.

XI. *De ordinationibus, vel quibuslibet negotiis.* EPISCOPIS.

Item in eodem Concilio, simul & in Sardicensi, nec non & in decretalibus Innocentii Papæ, ut nullus Episcopus in alterius Parochiâ ordinationes aliquas audeat facere, vel negotia peragere, quæ ad eum non pertinent.

Nullum (r) Episcoporum debere ex alia Provincia ad aliam transitum facere, & ordinare aliquos in Ecclesiis, aut provehere ad sacrum ministerium: nec alios illuc secum abstrahat Episcopos, nisi fortè rogatus per litteras abierit, non solùm à Metropolitano, sed ab his, qui cum eo sunt, Provinciæ Episcopis. Quod si nullo invitante, inordinatè superveniat, & aliquos vel ordinare præsumpserit, vel quoslibet actus illi Ecclesiæ competentes, ad se minùs pertinentes, usurpare tentaverit, vacua quidem & inania erunt omnia, quæ gesserit; ipse verò hujus indisciplinati ausûs, & irrationabilis cœpti dignas causas, expendat, tamquam depositus à Sancta Synodo, & per hujusmodi præsumptionem jam prædamnatus.

Januarius (s) Episcopus dixit: Illud quoque statuat Sanctitas vestra, ut nulli liceat Episcopo alterius Episcopi civitatis ministrum Ecclesiasticum sollicitare, & in suis Parochiis ordinare. Universi dixerunt: quia ex his intentionibus solet nasci discordia. Et ideò prohibet omnium sententia, ne quis hoc facere audeat.

Innocentius (t) Florentino Episcopo Tiburtiensi. Non semel, sed aliquotiens clamat Scriptura Divina, transferri non oportere (u) terminos à Patribus constitutos: quia nefas est, si, quod alter semper possederit, alter invadat. Quod tuam bonitatem frater, & Coepiscopus noster Ursus adserit perpetrâsse. Nam Nomentanam, sive Filiciensem Parochiam, ad suam Diœcesim à majoribus pertinentem, invasisse te, atque illic Divina celebrâsse mysteria inconsulto eodem, ac nesciente, non sine dolore conquestus est. Quod si verum est, non leviter te culpam incurrisse cognoscas. Unde si declinare cupis tantæ usurpationis invidiam, nostris litteris admonitum te convenit abstinere. Certè si aliquid tibi credis justitiæ suffragari, integris omnibus, & in pristino statu manentibus, post dies venerabiles Paschæ adesse debebis, ut memoratis possis intentionibus respondere, partibúsque in medio collocatis, quid antiquitas aut veritas habeat, inquiramus.

XII. *De Curâ Episcoporum.* EPISCOPIS.

Item in eodem Concilio, ut Episcopus ejus Ecclesiæ curam habeat, ad quam ordinatus est.

Episcopum (x) de Diœcesi ad alteram Diœcesim non debere transire, neque si se ipsum ingesserit, neque si à populis fuerit violenter attractus, neque si etiam hoc ei ab Episcopis suadetur. Manere autem eum debere in Ecclesiâ Dei, quam ab initio sortitus est, & non ab ea aliò demigrare, secundùm regulam super hoc olim à Patribus constitutam.

(q) Concil. Antioch. can. 11. (r) Concil. Antiochen. can. 13.
(s) Concil. Sardic. can. 18. (t) Innocentius Ep. 7.
(u) Deuteronom. 19. Proverb. XXII, 28. (x) Concil. Antioch. can. 21.

XIII. *De Provincialibus Episcopis.* EPISCOPIS.

Item in eodem Concilio, nec non & in Chalchedonensi, ut Provinciales Episcopi cum suo Metropolitano bis in anno propter causas Ecclesiæ Concilia celebrent.

Propter (y) Ecclesiasticas curas, & quæ existunt, controversias solvendas, sufficere visum est, bis in anno per Provincias singulas Episcoporum Concilium fieri. Primò quidem post tertiam hebdomadam Paschalis Festivitatis: ità ut in quarta hebdomada, quæ consequitur, id est, mediæ Pentecostes, Concilium compleatur: admoneant autem Provinciales Episcopos hi, qui in amplioribus, id est, qui in Metropolitanis civitatibus degunt. Secundum verò Concilium Idibus Octobribus habeatur, qui dies apud Græcos Hyperberetæi Mensis decimus quintus invenitur. In ipsis autem Conciliis, & Presbyteros, & Diaconos præsentes esse oportet, & omnes quotquot se læsos existimant, & synodicam exspectare sententiam. Nec liceat aliquibus apud semetipsos, sinè Metropolitanorum Episcoporum conscientia, Synodos facere, quibus de omnibus causis constat permissum esse judicium.

Ad aures (z) nostras pervenit, quoniam in Provinciis non fiunt Episcoporum Synodi secundùm Canonum constituta; & hinc multa rerum Ecclesiasticarum, quæ emendanda sunt, negligi. Sancta igitur Synodus constituit, secundùm Canones Patrum, bis in anno Episcopos in id ipsum in unaquaque Provinciâ convenire, quò Metropolitanus constituerit, & omnia, quæcumque emerserint, corrigere. Episcopi verò, qui non convenerint, in propriis positi civitatibus, & non per profectionem absentes, maximè suppeditante salute, & à necessariis & excusabilibus occupationibus liberi, fraternitatis intuitu corripiantur.

XIV. *De Monachis & Clericis.* EPISCOPIS.

In Concilio Laodicensi, nec non & in Africano, præcipitur, ut Monachi & Clerici tabernas non ingrediantur edendi & bibendi causâ.

Quoniam (a) non oportet Altario servientes, à Presbyteris usque ad Diaconos, & deinceps Ordinis Ecclesiastici omnes, usque ad Ministros, aut Lectores, aut Psaltas, aut Exorcistas, aut Ostiarios, aut etiam eos, qui in proposito sunt continentiæ, tabernas introire.

Ut Clerici (b) edendi, vel bibendi causâ tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi.

XV. *De die Dominica, qualiter servanda est.* AD OMNES.

Item in eodem Concilio præcipitur, ut à vespera usque ad vesperam dies Dominica servetur.

Non (c) oportet Christianos judaizare, & in Sabbato vacare, sed operari eos in eadem die. Dominica verò, præponendo eamdem diem, si hoc eis placet, vacent tamquam Christiani. Quod si inventi fuerint judaizare, anathema sint.

XVI. *De ignotis Angelorum nominibus.* OMNIBUS.

Item in eodem Concilio præcipitur, ut ignota Angelorum nomina nec fingantur, nec nominentur, nisi illorum, quos habemus in auctoritate. Hi sunt Michael, Gabriel, Raphael.

Quòd non (d) oportet Christianos derelictâ Ecclesiâ Dei abire, & Angelos nominare, & congregationes facere, quæ omnia interdicta sunt. Quicumque autem inventus fuerit occultè huic idololatriæ vacans, anathema sit: quoniam derelinquens Dominum nostrum JEsum Christum Filium Dei, accessit ad idola.

XVII.

[y] Concil. Antiochen. can. 20.
[z] Concil. Chalcedon. can. 19.
(a) Concil. Laodic. can. 24.
(b) Concil. Afric. can. 7.
(c) Concil. Laodic. can. 29.
(d) Concil. Laodicen. can. 35.

XVII. De Mulieribus, ne ad Altare accedant.

CLERICIS ET NONNANIS.

Item in eodem Concilio, quòd non oporteat mulieres ingredi ad Altare.

Non oportet (*e*) mulieres ingredi ad Altare.

XVIII. De maleficis, vel incantatoribus. AD SACERDOTES.

In eodem Concilio, ut cauclearii, malefici, incantatores, & incantatrices fieri non finantur.

Quoniam non (*f*) oportet Miniſtros Altaris, vel Clericos, magos aut incantatores eſſe, aut facere, quæ dicuntur phylacteria, quæ ſunt magna obligamenta animarum: hos autem, qui talibus rebus utuntur, projici ab Eccleſiâ juſſimus.

XIX. De Epiſcopis, ubi non oporteat eos conſtitui.

OMNIBUS.

Item in eodem Concilio, nec non & in Sardicenſi, quod non oporteat in villulis, vel in agris Epiſcopos conſtituere.

Non (*g*) oportet in vicis & in villis Epiſcopum ordinari, ſed eos, qui circumeant, conſtitui. Hos autem, qui hinc ordinati ſunt, nihil agere ſine conſcientia Epiſcopi civitatis. Similiter etiam Presbyter nihil ſine præcepto Epiſcopi & conſilio agat. Si enim ſubitò, aut vicus aliquis, aut modica civitas, cui ſatis eſt unus Presbyter, voluerit ſibi Epiſcopum ordinari, ut vileſcat nomen Epiſcopi & auctoritas, non debent illi ex aliâ Provinciâ invitati facere Epiſcopum, niſi aut in his civitatibus, quæ Epiſcopos habuerint, aut ſi qua talis, aut tam populoſa eſt, quæ mereatur habere Epiſcopum. Hoc omnibus placet? Synodus reſpondit: Placet.

XX. De Libris Canonicis.

SACERDOTIBUS.

Item in eodem Concilio, ut Canonici Libri tantùm legantur in Eccleſiâ.

Non oportet (*h*) ab Idiotis Pſalmos compoſitos, & vulgares, dici in Eccleſiis: neque libros, qui ſunt extra Canonem, legere, niſi ſolos canonicos novi & veteris teſtamenti. Quæ autem oporteat legi, & in auctoritatem recipi, hæc ſunt: Geneſis mundi, Exodus Ægypti, Leviticum, Numeri, Deuteronomium. Jeſu Nave, Judices, Ruth, Regnorum libri quatuor, Paralipomenon libri duo, Esdræ libri duo, liber Pſalmorum CL, Proverbia Salomonis, Cantica Canticorum, Eccleſiaſtes, Job, Eſther, Duodecim Prophetæ, id eſt, Oſee, Amos, Joel, Abdias, Jonas, Micheas, Naum, Abacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias. Item Iſaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel. Novi Teſtamenti Evangelia quatuor, ſecundùm Matthæum, ſecundùm Marcum, ſecundùm Lucam, ſecundùm Joannem. Actus Apoſtolorum. Catholicæ Epiſtolæ, Petri II. Jacobi I. Joannis III. Judæ I. Epiſtolæ Pauli XIV. ad Romanos, ad Corinthios prima & ſecunda, ad Galatas, ad Epheſios, ad Philippinenſes, ad Coloſſenſes, ad Theſſalonicenſes prima & ſecunda, ad Timotheum II. ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos.

XXI. De Epiſcopis ordinandis, vel quibuslibet ex Clero.

CLERICIS ET MONACHIS.

Item in Concilio Chalcedonenſi, nec non & in Canonibus Apoſtolorum, ut non oporteat Epiſcopum, aut quemlibet ex Clero, per pecunias ordinari: quia utrique deponendi ſunt, & qui ordinat, & qui ordinatur: nec non, & qui mediator eſt inter eos.

Si quis (*i*) Epiſcopus ordinationem pro pecuniâ fecerit, & vendiderit rem, quæ niſi gratiâ non adquiritur; & ſub pecunia ordinaverit Epiſcopus Provincialem Epiſcopum, ſive Presbyterum, vel Diaconum, aut eorum quemquam, qui in numero Clericorum continentur, aut acceptâ pecuniâ fecerit œconomum, vel defen-

(*e*) Concil. Laodicæn. can. 44.
(*f*) Concil. Laodicæn. can. 36.
(*g*) Concil. Sardic. can. 6.
(*h*) Concil. Laodic. can. 59.
(*i*) Concil. Chalcedon. can. 2.

defenſorem, vel oſtiarium, vel quemcumque hujuſcemodi, pro turpitudine lucri; qui hoc feciſſe probatur, ſui gradûs periculum ſuſtinebit. Sed & is, qui ordinatur, nihil ex ordinatione, quæ pro negotiatione proceſſit, utilitatis adquirat; ſed fiat dignitatis, vel rei, quæ ipſi pro pecunia commiſſa eſt, alienus. Si quis autem his tam turpibus, & nefariis lucris medius interfuiſſe videtur, & is, ſi quidem Clericus fuerit, degradetur; ſi verò Laicus, aut Monachus, anathematizetur.

Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, dejiciatur & ipſe, & ordinator ejus, & à communione modis omnibus abſcidatur, ſicut Simon Magus à Petro.

XXII. *De Monachis, & Clericis, & Presbyteris.* OMNIBUS.

Item in eodem Concilio infra duo Capitula, nec non & in decretis Leonis Papæ, ut nec Monachi, nec Clerici, nec Presbyteri in ſæcularia negotia abeant.

XXIII. *De ſervis alterius non ſollicitandis.*

Et ut ſervum alterius nullus ſollicitet ad Clericatum, vel monachalem ordinem, ſine voluntate & licentia Domini ſui.

Item (*k*) qui revera & manifeſtè ſolitariam vitam ſectantur, honore competenti fungantur. Quoniam verò quidam, ſub prætextu habitûs monachalis, Eccleſias, & conventus, & res communes diſturbant, civitates indiscretè circumeuntes, & Monaſteria ſibi conſtituere ſtudentes; placuit, nuſquam ullum ædificare debere, neque monaſterium conſtituere, neque oratorium, absque civitatis Epiſcopi voluntate. Monachos verò, qui ſunt per ſingulas civitates & Provincias, Epiſcopis ſubditos eſſe, & quietem diligere, & jejuniis eſſe intentos & orationibus, & in illis locis obſervare, in quibus ſæculo renuntiâſſe videntur. Nequaquam autem Eccleſiaſticis vel ſæcularibus rebus communicare, nec importunitatem inferre, deſertis propriis Monaſteriis, niſi fortè quæſiti fuerint propter cauſam neceſſariam à civitatis Epiſcopo. Sanè in Monaſteriis non eſſe ſuſcipiendum ſervum, ad Monachum faciendum, præter proprii Domini voluntatem. Qui verò hoc conſtitutum noſtrum exceſſerit, eum à communione ſuſpendi decrevimus, ne nomen Dei blaſphemetur. Civitatis autem Epiſcopos oportet competentem providentiam Monaſteriis impendere.

Admittuntur (*l*) paſſim ad ordinem ſacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas ſuffragatur. Et qui à Dominis ſuis libertatem conſequi minimè potuerunt, ad faſtigium Sacerdotii, tamquam ſervilis vilitas hunc honorem capiat, provehuntur: & probari Deo poſſe creditur, qui Domino ſuo necdum probare ſe potuit. Duplex itaque in hac parte reatus eſt: quod & ſacrum Miniſterium talis conſortii vilitate polluitur, & Dominorum, quantum ad inlicitæ uſurpationis temeritatem pertinet, jura ſolvuntur. Ab his itaque, fratres chariſſimi, omnes veſtræ Provinciæ abſtineant Sacerdotes, & non tantùm ab his, ſed ab aliis etiam, qui originali, aut alicui conditioni obligati ſunt, volumus temperari. Niſi fortè eorum petitio, aut voluntas acceſſerit, qui, aliquid ſibi in eos vendicant poteſtatis. Debet enim eſſe immunis ab aliis, qui Divinæ militiæ fuerit aggregandus, ut à caſtris Dominicis, quibus nomen ejus adſcribatur, nullis neceſſitatis vinculis abſtrahatur.

XXIV. *De ſtabilitate Epiſcoporum, vel Clericorum.* SACERDOTIBUS.

Item in eodem Concilio infra duo Capitula, nec non & in Sardicenſi, ut nec Epiſcopus, nec Clerici tranſmigrent de civitate in civitatem.

De Epiſcopis (*m*) vel Clericis, qui ſe

(*k*) Concil. Chalcedon. can. 4.
(*l*) Leo PP. cap. I.
(*m*) Concil. Chalcedon. can. 5.

ſe de civitate in civitatem transfe-runt; placuit ut Canones, qui à Sanctis Patribus de his ipſis conſti-tuti ſunt, ſuam habeant firmitatem.

Hoſius (n) Epiſcopus dixit: Ut de civitate in civitatem quiſquam ſi mi-graverit aut Epiſcopus, aut Cleri-cus, excommunicatus remaneat.

XXV. *De Presbyteris non abſolutè ordinandis.* OMNIBUS.

Item in eadem Synodo, ut nullus abſolutè ordinetur, & ſine pronuntiatio-ne & ſtabilitate loci, ad quem ordinatur.

Nullum (o) abſolutè ordinari, ne-que Presbyterum, neque Diaco-num, neque penitus quemquam eorum, qui ſunt in Eccleſiaſtico ordine; niſi ſpecialiter Eccleſiæ ci-vitatis, vel vici, vel Martyrii, qui ordinandus eſt, fuerit declaratus. Horum autem ordinationem hujuſ-modi, qui abſolutè ordinantur, conſtituit Sancta Synodus ineffica-cem eſſe, & nuſquam poſſe ad or-dinantis injuriam prævalere.

XXVI. *De propoſito Monachorum & Clericorum.* SACERDOTIBUS.

Item in eodem Concilio, ut Cleri-ci & Monachi in ſuo propoſito & voto, quod Deo promiſerunt, permaneant.

Qui ſemel (p) ſunt ordinati, aut qui Monachi facti ſunt, conſtituimus neque ad militiam, neque ad ſæ-cularem dignitatem venire. Cùm verò hoc arripuerint, niſi pœniten-tes ad hoc revertantur, quod prop-ter Deum elegerant, anathemati-zentur.

XXVII. *De Monachis, qui ad Clericatum provehuntur.* OMNIBUS.

Item in Decretis Innocentii Papæ de eadem re, ut Monachus, ſi ad Clerica-tum provehatur, propoſitum Monachi-cæ profeſſionis non amittat.

De Monachis, (q) qui diu morantes in monaſteriis, poſtea ad Clericatûs ordinem perveniunt, non debere eos à priori propoſito deviare. Aut enim ſicut in monaſterio fuit, & quod diu ſervavit, in meliori gradu poſitus amittere non debet: aut ſi corruptus, poſtea baptizatus, in monaſterio ſedens, ad Clericatûs or-dinem accedere voluerit, uxorem omnino habere non poterit: quia nec benedici cum ſponſa poteſt jam corruptus. Quæ forma ſervatur in Clericis maximè, cùm vetus regula hoc habeat, ut quisque corruptus baptizatus Clericus eſſe voluiſſet, ſponderet, ſe uxorem omnino non ducere.

XXVIII. *De negotio Clericorum inter ſe.* OMNIBUS.

Item in eodem Concilio, ut ſi Cle-rici inter ſe negotium aliquod habuerint, à ſuo Epiſcopo dijudicentur; non à ſæ-cularibus.

Si quis (r) Clericus cum Clerico cau-ſam habeat, Epiſcopum ſuum non deſerat, & ad judicia ſæcularia cur-rat: ſed priùs apud Epiſcopum ſuum examinet cauſam; aut certè cum voluntate ipſius Epiſcopi, cauſa dicatur, apud quos partes utræque voluerint. Si quis autem contra hæc venire tentaverit, canonicis in-terdictis ſubjaceat. Si verò Cleri-cus habeat cauſam cum extraneo Epiſcopo, vel cum ſuo; apud Sy-nodum Provinciæ cauſam dicat. Si autem Epiſcopus, vel Clericus, diſceptationem habeat cum Metro-politano Epiſcopo, aut ad Diœce-ſeos primam ſedem recurrat, aut ad ſedem Conſtantinopolitanam, apud quam cauſa dicatur.

XXIX. *De conſpiratione Clericorum vel Monachorum.* OMNIBUS.

Item in eodem Concilio, ut nec Clerici, nec Monachi conſpirationem, vel inſidias contra paſtorem ſuum fa-ciant.

Conjurationis (s) vel conſpirationis crimen etiam apud extrinſecas leges peni-

Mm

(n) Concil. Sardic. can. 1.
(o) Conc. Chalcedon. can. 5.
(p) Conc. Chalcedon. can. 7.
(q) Innocentius PP. cap. 17.
(r) Conc. Chalcedon. can. 9.
(s) Conc. Chalcedon. can. 18.

penitùs amputatur: multò magis in Ecclesiâ Dei hoc ne fiat, oportet prohiberi. Igitur Clerici, aut Monachi, si inventi fuerint conjurati, aut per conjurationem calumniam machinantes Episcopis, vel Clericis; proprium amittant gradum.

XXX. *De accusatione laicorum contra Episcopos.*

AD OMNES.

Item in eodem Concilio, ut laici Episcopos, aut Clericos non accusent, nisi priùs eorum discutiatur existimationis opinio.

Clericos, (t) vel laicos, qui accusant Episcopos, vel Clericos, quomodocumque & sine Judicio non suscipi ad accusandum debere, nisi priùs eorum existimatio fuerit discussa.

XXXI. *De Monasteriis Deo dicatis.*

OMNIBUS.

Item in eodem, ut loca, quæ semel Deo dedicata sunt, ut Monasteria sint, maneant perpetuò Monasteria, nec possint ultrà fieri sæcularia habitacula.

Quæ Deo semel sacrata sunt Monasteria secundùm Episcoporum consensum, oportet in perpetuum Monasteria nuncupari, & eorum res Monasteriis reservari, & non posse ulteriùs cœnacula sæcularia fieri. Si qui verò hæc fieri permiserint, Canonicis interdictis subjaceant.

XXXII. *De fide Sanctæ Trinitatis prædicanda.*

OMNIBUS.

In Concilio Carthaginense, primò omnium necesse est, ut fides Sanctæ TRINITATIS, & INCARNATIONIS CHRISTI, PASSIONIS, RESURRECTIONIS, ASCENSIONIS IN COELO diligenter omnibus prædicetur.

Anno (u) ab Alexandro MXXXVI. Mense Junio, XIV. Kalendas Julii, à magna Synodo dictum est: Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, omnium visibilium & invisibilium factorem. Et in unum Dominum nostrum JESUM CHRISTUM, FILIUM DEI, natum de Patre unigenitum, hoc est, de substantia Patris. Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero. Natum non creatum, homousion Patri, hoc est, ejusdem cum Patre substantiæ, per quem omnia facta sunt, quæ in Cœlo, & quæ in terris. Qui propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, homo factus, passus est, & resurrexit tertiâ die, & ascendit in Cœlos. Inde venturus est judicare vivos & mortuos. Et in Spiritum Sanctum. Eos autem, qui dicunt, erat aliquando, quando non erat, & antequam nasceretur, & quia ex nullis extantibus factus est, aut ex alia subsistentia vel substantia dicunt esse, aut convertibilem Filium Dei, anathematizat Catholica & Apostolica Ecclesia.

XXXIII. *De avaritia.* OMNIBUS.

Item in eodem, de prohibenda avaritia, ut nullus alienos fines usurpet, vel terminos Patrum transcendat.

Aurelius (x) Episcopus dixit: Avaritiæ cupiditas, quam omnium malorum matrem esse, nemo, qui dubitet, proinde inhibenda est, ne quis alienos fines usurpet, aut per præmium terminos Patrum statutos transcendat: nec omnino cuiquam Clericorum liceat de qualibet re fœnus accipere. Quamquam novellæ suggestiones, quæ vel obscuræ sunt, vel sub genere latent, inspectæ à nobis formam accipient: cæterùm, de quibus apertissimè Scriptura Divina sanxit, non ferenda sententia est, sed potiùs exequenda. Proinde quod in laicis reprehenditur, id multò magis debet in Clericis prædamnari.

XXXIV. *De his, qui se convertunt ad Deum.* OMNIBUS.

Item in eodem, de his, qui in periculo constituti sunt, & convertunt se ad Deum, ut Canonicè inquirantur de reconciliatione, & Canonicè reconcilientur.

Aure-

(t) Concil. Chalcedon. can. 21.
[x] Concil. Carthagin. can. 5.
(u) Concil. Carthagin. in Professione Fidei.

Aurelius (*y*) Episcopus dixit: si quisquam in periculo fuerit constitutus, & se reconciliari Divinis Altaribus petiêrit, etsi Episcopus absens fuerit, debet utique presbyter consulere Episcopum, & sic periclitantem ejus præcepto reconciliare. Quam rem debemus salubri consilio roborare. Ab universis Episcopis dictum est. Placet, quod Sanctitas vestra necessariò nos instruere dignata est.

XXXV. *De his, qui non sunt bonæ conversationis.*

OMNIBUS.

Item in eodem, ut illi, qui non sunt bonæ conversationis, & eorum vita est accusabilis, non audeant Episcopos, vel majores natu accusare.

Aurelius (*z*) Episcopus dixit: Placet igitur caritati vestræ, ut is, qui aliquibus sceleribus inretitus est, vocem adversùs majorem natu non habeat accusandi? Ab universis Episcopis dictum est: Si criminosus est, non admittatur. Placet.

XXXVI. *De his, qui ex communicato communicaverint.* OMNIBUS.

Item in eodem, ut qui ex communicato præsumptuosè communicaverit, excommunicetur & ipse.

Augustinus (*a*) Episcopus, legatus Provinciæ Numidiæ, dixit: Hoc statuere dignamini, ut si qui fortè merito facinorum suorum ab Ecclesiâ pulsi sunt, & sive ab aliquo Episcopo, vel Presbytero, fuerint in Communionem suscepti, etiam ipse pari cum eis crimine teneatur obnoxius, refugiens sui Episcopi regulare judicium. Ab universis Episcopis dictum est: omnibus placet.

XXXVII. *De subjectione Presbyterorum.* SACERDOTIBUS.

Item in eodem Concilio infra duo Capitula, nec non & in Canonibus Apostolorum, ut nullus Presbyter contra suum Episcopum superbire audeat.

Alypius (*b*) Episcopus, legatus Provinciæ Numidiæ, dixit: Nec illud prætermittendum est, ut si quis fortè Presbyter ab Episcopo suo correptus, tumore vel superbiâ inflatus, putaverit separatim sacrificia Deo offerenda, vel aliud erigendum altare, contra Ecclesiasticam fidem, vel disciplinam crediderit, non exeat impunitus. Valentinus primæ sedis Provinciæ Numidiæ dixit: Necessariò disciplinæ Ecclesiasticæ & fidei congrua sunt, quæ frater noster Alypius prosecutus est. Proinde quid videatur vestræ dilectioni, edicite. Ab universis Episcopis dictum est: Si quis Presbyter à præposito suo correptus fuerit, debet utique apud vicinos Episcopos conqueri, ut ab ipsis ejus causa possit audiri, ac per ipsos suo Episcopo reconciliari. Quod nisi fecerit, sed superbiâ, quod absit, inflatus secernendum se ab Episcopi sui communione duxerit, ac separatim cum aliquibus schisma faciens, sacrificium Deo obtulerit, anathema habeatur, & locum amittat: ac si queremoniam justam adversùs Episcopum non habuerit, inquirendum erit.

Si quis (*c*) Presbyter, contemnens Episcopum suum, seorsum collegerit, & altare aliud erexerit, nihil habens, quo reprehendat Episcopum in causâ Pietatis, & justitiæ; deponatur, quasi principatûs amator existens; est enim tyrannus. Et cæteri Clerici, quicumque tali consentiunt, deponantur: laici verò segregentur. Hæc autem post unam, & secundam, & tertiam Episcopi obsecrationem fieri conveniat.

XXXVIII. *De Clericis Ecclesiastici ordinis.* OMNIBUS.

Item in eodem, ut Clerici Ecclesiastici ordinis, si culpam incurrerint, apud Ecclesiasticos judicentur, non apud sæculares.

Item (*d*) placuit, ut quisquis Episcoporum, Presbyterorum, & Diacono-

[*y*] Concil. Carthagin. can. 8.
(*z*) Concil. Carthagin. can. 9.
(*b*) Concil. Carthagin. can. 10. 11.
(*c*) Canon. Apostolor. 32.
(*d*) Concil. Carthagin. can. 15.

conorum, ſeu Clericorum, cùm in Eccleſia ei fuerit crimen inſtitutum, vel civilis cauſa fuerit commota; ſi relicto Eccleſiaſtico judicio, publicis judiciis purgari voluerit, etiamſi pro ipſo fuerit prolata ſententia; locum ſuum amittat, & hoc in criminali actione: in civili verò perdat, quod evicit, ſi locum ſuum obtinere maluerit. Hoc autem placuit, ut à quibuſcumque judicibus Eccleſiaſticis ad alios judices Eccleſiaſticos, ubi eſt major auctoritas, fuerit provocatum, non eis obſit, quorum fuerit ſoluta ſententia, ſi convinci non potuerint, vel inimico animo judicâſſe, vel aliqua cupiditate, aut gratiâ depravati. Sanè ſi ex conſenſu partium electi fuerint judices, etiam à pauciori numero, quàm conſtitutum eſt, non liceat provocare. Et ut Filii Sacerdotum ſpectacula ſæcularia non exhibeant, ſed nec exſpectent: licet hoc ſemper Chriſtianis omnibus interdictum ſit, ut ubi blaſphemiæ ſunt, non accedant.

XXXIX. *Ut Clerici non ſint uſurarii.* OMNIBUS.

Item in eodem, ut qui commodaverit pecuniam, pecuniam accipiat: Si ſpeciem aliam, eandem ſpeciem, quam dederit, accipiat.

Item (*e*) placuit, ut Clericus, ſi commodaverit pecuniam, pecuniam accipiat: ſi ſpeciem, eamdem ſpeciem, quantam dederit, accipiat. Et ut ante XXV. annos ætatis nec Diaconi ordinentur, nec virgines conſecrentur: & ut Lectores populum non ſalutent.

XL. *De Virginibus Deo dicatis.* OMNIBUS.

In Concilio Africano præcipitur, ut Virgines Deo Sacratæ, à gravioribus perſonis diligenti cuſtodiâ ſerventur.

Ut Virgines ſacræ, (*f*) cum parentibus, à quibus cuſtodiebantur, privatæ fuerint, ab Epiſcopo cuſtodiantur. Ubi autem Epiſcopus abſens eſt, providentia gravioribus feminis commendetur: ut ſimul habitantes invicem ſe cuſtodiant; ne paſſim vagando Eccleſiæ lædant exiſtimationem.

XLI. *De principali Cathedra Epiſcoporum.* EPISCOPIS.

Item in eodem, ut non liceat Epiſcopo principalem Cathedram ſuæ Parochiæ negligere, & aliquam Eccleſiam in ſuâ Diœceſi magìs frequentare.

Rurſum placuit, (*g*) ut nemini ſit facultas, relicta principali cathedrâ, ad aliquam Eccleſiam in Diœceſi conſtitutam ſe conferre, vel in re propria diutiùs, quàm oportet, conſtitutum, curam & frequentationem propriæ Cathedræ negligere.

XLII. *De falſis Nominibus Sanctorum.* EPISCOPIS.

Item in eodem, ut falſa nomina Martyrum, & incertæ Sanctorum memoriæ non venerentur.

Item placuit, (*h*) ut altaria, quæ paſſim per agros & per vias, tamquam memoriæ Martyrum conſtituuntur, in quibus nullum corpus, aut reliquiæ Martyrum conditæ probantur, ab Epiſcopis, qui locis eisdem præſunt, ſi fieri poteſt, evertantur. Si autem hoc per tumultus populares non ſinitur, plebes tamen admoneantur, ne illa loca frequentent, ut qui rectè ſapiunt, nulla ibi ſuperſtitione devincti teneantur. Et omnino nulla memoria Martyrum probabiliter acceptetur, niſi ubi corpus, aut aliquæ reliquiæ ſunt, aut origo alicujus habitationis, vel poſſeſſionis, vel paſſionis, fideliſſima origine traditur. Nam quæ per ſomnia, & per inanes quaſi revelationes quorumlibet hominum, ubicumque conſtituuntur altaria, omnimodo reprobentur.

XLIII. *De uxore à viro demiſſa.* OMNIBUS.

Item in eodem, ut nec uxor à viro demiſſa, alium accipiat virum, vivente viro ſuo: nec vir aliam accipiat, vivente uxore priore.

Pla-

(*e*) Concil. Carthagin. can. 16.
(*f*) Concil. African. can. XI.
(*g*) Concil. African. can. 38.
(*h*) Concil. African. can. 50.

Placuit, (i) ut secundùm Evangelicam & Apostolicam disciplinam, neque dimissus ab uxore, neque dimissa à marito, alteri conjungatur; sed ità maneant, aut sibimet reconcilientur. Quod si contempserint, ad pœnitentiam redigantur: in quâ causâ legem imperialem petendam promulgari.

XLIV. De Judicibus à Metropolitano probatis. EPISCOPIS.

Item in eodem, ut probati à Metropolitano Judices non spernantur.

A Judicibus (k) autem, quos communis consensus elegerit, non liceat provocare: & quisquis probatus fuerit, per contumaciam nolle obtemperare judicibus; cùm hoc primæ sedis Episcopo fuerit probatum, det litteras, ut nullus ei communicet Episcoporum, donec obtemperet.

XLV. De accusatione vilium personarum. OMNIBUS.

Item in eodem infra duo Capitula, ut viles personæ non habeant potestatem accusandi: & si in primo crimine victi sunt falsum dicere, in secundo non habeant potestatem dicendi.

Item (l) placuit, ut omnes servi, vel proprii liberti, ad accusationem non admittantur, vel omnes, quos ad accusanda publica crimina leges publicæ non admittunt: omnes etiam infamiæ maculis aspersi, id est histriones, ac turpitudinibus subjectæ personæ, hæretici etiam, sive Pagani, sive Judæi. Sed tamen omnibus, quibus accusatio denegatur, in causis propriis accusandi licentiam non negandam.

Item (m) placuit, quotiescumque Clericis ab accusatoribus multa crimina objiciuntur, & unum ex ipsis, de quo priùs egerit, probare non valuerit, ad cætera jam non admittatur.

XLVI. De Virginibus velandis. OMNIBUS.

Item in eodem, ut virgines non velentur ante XXV. annos, nisi rationabili necessitate cogente.

Item (n) placuit, ut quicunque Episcoporum necessitate periclitantis pudicitiæ virginalis, cum vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur, vel si etiam aliquo mortis periculoso scrupulo compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his, ad quorum curam pertinet, velaverit virginem, seu velavit intra XXV. annos ætatis; non ei obsit Concilium, quod de isto annorum numero constitutum est.

XLVII. De oblatis pauperum. OMNIBUS.

In Concilio Gangrensi, ut nulli liceat oblata, quæ ad pauperes pertinent, rapere vel fraudare.

Si quis (o) oblationes fructuum, Ecclesiæ debitas, voluerit extra Ecclesiam accipere, vel dare, præter conscientiam Episcopi, & non magis cum consilio ejus, cui hæc credita sunt, de his agendum putaverit, anathema sit.

XLVIII. De jejuniis à Sacerdotibus constitutis. OMNIBUS.

Item in eodem, ut Ecclesiastica à Sacerdotibus jejunia constituta sine necessitate rationabili non solvantur.

Si quis eorum, (p) qui in proposito sunt continentiæ, præter necessitatem corporalem superbiat, & jejunia communia, quæ totius Ecclesiæ traditio celebrat, putaverit dissolvenda, perfectam scientiam esse apud se judicans, anathema sit.

XLIX. De his, qui contra naturam peccant. SACERDOTIBUS.

In Concilio Ancyronensi invectum est in eos, qui cum quadrupedibus, vel mascu-

(i) Concil. African. can. 69.
(k) Concil. African. can. 89.
(l) Concil. African. can. 69.
(m) Concil. African. can. 97.
(n) Concil. African. can. 93.
(o) Concil. Gangrense can. 7.
(p) Concil. Gangrens. can. 19.

masculis, contra naturam peccant; dura & districta pœnitentia. Quapropter Episcopi, & Presbyteri, à quibus judicium pœnitentiæ injungitur, conentur omnimodis hoc malum à consuetudine prohibere vel abscindere.

In titulo (q) Græca verba hæc sunt: περὶ τῶν ἀλογευσαμένων ἢ θὲ'αλο γευομένω: quæ nos latinè possumus dicere, de his, qui irrationabiliter versati sunt, sive versantur. Sensus autem in hac sententia triplex esse potest, qui ex subjectis conjicitur: aut de his, qui cum pecoribus coitu mixti sunt, aut more pecudum incesta cum consanguineis commiserunt, aut cum masculis concubuerunt. Quotquot igitur ante vicesimum ætatis suæ annum tale crimen admiserunt, XV. annis in pœnitentiâ exactis, orationi tantùm incipiant participari; & quinquennio altero in communione simplici perdurantes, post vicesimum cum oblatione ad communionem suscipiantur. Discutiatur autem & vita eorum, quæ fuerit tempore pœnitentiæ, & ità hanc humanitatem consequantur. Quod si, qui perseverantiùs abusi sunt hoc crimine, prolixius tempus habeant submissioni. Quotquot verò exacta viginti annorum ætate, & uxores habentes, in hoc crimen inciderunt; viginti quinque annis pœnitentiâ actâ, ad communionem orationum tantùm admittantur: in qua communione orationis altero quinquennio perdurantes, plenam communionem cum oblatione recipiant. Quod si aliqui & uxores habentes, & excedentes quinquagesimum ætatis suæ annum, in hoc prolapsi sunt, ad exitum vitæ tantùm communionem mereantur.

L. *De Presbyteris, quo tempore ordinentur.* EPISCOPIS.

In Concilio Neocæsariensi, ut nullatenus Presbyter ordinetur ante XXX. ætatis suæ annum: quia Dominus JESUS CHRISTUS non prædicavit ante XXX. annum.

Presbyter (r) ante XXX. annorum ætatem, quamvis sit dignus, non ordinetur: sed observet usqne ad præfinitum tempus. Dominus enim XXX. anno baptizatus est, & tunc prædicavit.

LI. *De sponsa alterius.*

OMNIBUS.

In decretalibus Siricii Papæ, ut alterius sponsam nemo accipiat.

De (s) Conjugali autem violatione requisisti, si desponsatam alii puellam, alter matrimonio possit accipere? Hoc ne fiat, modis omnibus inhibemus: quia illa benedictio, quam nuptæ Sacerdos imponit apud fideles, cujusdam Sacrilegii instar est, si ulla transgressione violetur.

LII. *De Monachis & Virginibus, Propositum non servantibus.*

EPISCOPIS, MONACHIS & VIRGINIBUS.

Item ejusdem, ut Monachi & Virgines suum propositum omnimodis observent.

Præterea (t) Monachorum quosdam, atque Monacharum, abjecto proposito Sanctitatis, in tantam protestaris demersos esse lasciviam, ut priùs clanculo, velut sub Monasteriorum prætextu, inlicitâ ac sacrilegâ se contagione miscuerint: postea verò in abruptum conscientiæ desperatione perducti, de inlicitis complexibus liberè filios procrearint: quod & publicæ leges, & Ecclesiastica jura condemnant. Has igitur impudicas, detestabilésque personas à Monasteriorum cœtu, Ecclesiarúmque conventibus eliminandas esse mandamus: quatenus retrusæ in suis ergastulis, tantum facinus continuâ lamentatione deflentes, purificatorio possint pœnitudinis igne decoquere, ut eis vel ad mortem saltem, solius misericordiæ intuitu, per communionis gratiam possit indulgentia subvenire.

LIII. *De pace danda.*

OMNIBUS.

In decretalibus Innocentii Papæ, ut pax

(q) Concil. Ancyran. can. 15. (r) Concil. Neocæsariens. can. 11.
(s) Siricius PP. cap. 4. (t) Siricius cap. 6.

pax detur omnibus, confectis Christi Sacramentis.

Pacem (*u*) igitur asseris, ante confecta mysteria quosdam populis imperare, vel sibi inter Sacerdotes tradere, cùm post omnia, quæ aperire non debeo, pax sit necessariò indicenda: per quam constet, populum ad omnia, quæ in mysteriis aguntur, præbuisse consensum, ac finita esse, pacis concludentis signaculo demonstrentur.

LIV. *De nominibus recitandis.*

SACERDOTIBUS.

Item ejusdem, ut nomina publicè non recitentur ante preces Sacerdotales.

De (*x*) nominibus verò recitandis, antequam precem Sacerdos faciat, atque eorum oblationes, quorum nomina recitanda sunt, suâ oratione commendet, quàm superfluum sit, & ipse pro tuâ prudentia recognoscis: ut cujus hostiam necdum Deo offeras, ejus nomen antè insinues, quamvis incognitum illi nihil sit. Priùs ergo oblationes sunt commendandæ: ac tunc eorum nomina, quorum oblationes sunt, edicenda: ut inter sacra mysteria nominentur, non inter alia, quæ antè præmittimus, ut ipsis mysteriis viam futuris precibus aperiamus.

LV. *De Canonum institutis, à Presbyteris non ignorandis.*

EPISCOPIS & SACERDOTIBUS.

In (*y*) Decretis Cælestini Papæ, ut nulli Sacerdoti liceat ignorare Sanctorum Canonum instituta.

Nulli Sacerdotum suos liceat canones ignorare; nec quicquam facere, quod Patrum possit regulis obviare. Quæ enim à nobis res digna servabitur, si decretalium norma constitutorum, pro aliquorum libitu, licentiâ populis permissâ, frangatur?

LVI. *De Clericis alterius Episcopis.*

EPISCOPIS.

In decretis Leonis Papæ sancitum est, & in Sardicense Concilio, ut Episcopus alterius Clericum ad se non sollicitet, nec ordinet.

Alienum (*z*) Clericum, invito Episcopo ipsius, nemo suscipiat, nisi fortè ex placito caritatis id inter dantem accipientémque conveniat. Nam gravis injuriæ reus est, qui de fratris Ecclesiâ, id, quod est utilius, aut pretiosius, audet vel allicere, vel tenere. Itaque si intra Provinciam res agitur, transfugam Clericum ad Ecclesiam suam Metropolitanus redire compellat. Si autem longiùs recessit, tui præcepti auctoritate revocabitur, ut nec cupiditati, nec ambitioni occasio relinquatur.

LVII. *De servis alterius.*

EPISCOPIS.

Item ejusdem, ut nullus Episcopus servum alterius ad Clericatûs officium sine Domini sui voluntate promovere præsumat. Et hoc Gangrense Concilium prohibet.

Si quis servum (*a*) occasione religionis doceat Dominum suum contemnere, & ejus ministerium deserere, ac non potiùs docuerit eum suo domino bonâ fide, & cum omni honorificentia deservire, anathema sit.

LVIII. *De Sacerdotibus contra decretalia agentibus.*

EPISCOPIS.

Item ejusdem, ut si quis Sacerdotum contra constituta decretalia præsumptiosè agat, & corrigi nolens, ab officio suo submoveatur.

Hoc (*b*) itaque admonitio nostra denuntiat, quòd si quis fratrum contra hæc constituta venire tentaverit, & prohibita fuerit ausus admittere, à suo se noverit officio submovendum; nec communionis nostræ futurum esse consortem, qui socius esse non voluit disciplinæ. Ne quid verò sit, quod prætermissum à nobis fortè credatur, omnia decretalia constituta tam beatæ recordationis Innocentii, quàm omnium

(*u*) Innocentius PP. cap. 1. (*x*) Innocentius PP. cap. 2. (*y*) Cælestinus PP. cap. 20.
(*z*) Leo PP. cap. 39. (*a*) Concil. Gangrense can. 3. (*b*) Leo PP. cap. 5.

nium deceſſorum noſtrorum, quæ de Eccleſiaſticis Ordinibus, & Canonum promulgata ſunt diſciplinis, ità à veſtra dilectione cuſtodiri debere mandamus, ut ſi quis in illa commiſerit, veniam ſibi deinceps noverit denegari.

LIX. De viduis, ne velentur. EPISCOPIS.

In Decretis Gelaſii Papæ, ut nullus Epiſcopus viduas velare præſumat.

Viduas (*c*) autem velare Pontificum nullus attentet; quod nec auctoritas Divina delegat, nec Canonum forma præſtituit. Non eſt ergo penitus uſurpandum, eiſque ſic Eccleſiaſtica ſunt inferenda præſidia, ut nihil committatur inlicitum.

ITEM ALIA CAPITULA.

Hæc enim Dilectiſſimi, pio ſtudio, & magnâ dilectionis intentione, veſtram unanimitatem admonere ſtuduimus, quæ magis neceſſaria videbantur; ut Sanctorum Patrum canonicis inſtitutis inhærentes, præmia cum illis æternæ felicitatis accipere mereamini. Scit namque prudentia veſtra, quàm terribili anathematis cenſurâ feriantur, qui præſumptiosè contra ſtatuta univerſalium Conciliorum venire audent. Quapropter & vos diligentiùs admonemus, ut omni intentione illud horribile execrationis judicium vobis cavere ſtudeatis; magis canonica inſtituta ſequentes, & pacificâ unitate nitentes, ad æterna pacis gaudia venire digni efficiamini. Sunt quoque alia Capitula, quæ vobis utilia huic præcedenti admonitioni ſubjungere viſa ſunt.

LX. De Fide Catholica, & primo Præcepto legis. OMNIBUS.

Primò omnium admonemus, ut Fides Catholica ab Epiſcopis & Presbyteris diligenter legatur, & omni populo prædicetur: quia hoc primum præceptum eſt Domini Dei omnipotentis in lege: *Audi* (d) *Iſraël, quia Dominus Deus tuus, Deus unus eſt*: & ut ille diligatur ex toto corde, & ex totâ mente, & ex tota anima, & ex tota virtute noſtra.

LXI. De pace & concordia ſervanda. OMNIBUS.

Ut pax ſit, & concordia, & unanimitas cum omni populo Chriſtiano, inter Epiſcopos, Abbates, Comites, Judices, & omnes ubique, ſeu majores, ſeu minores perſonas: quia nihil Deo ſine pace placet, nec munus ſanctæ oblationis ad altare, ſicut in Evangelio, ipſo Domino præcipiente, legimus: quia & illud ſecundum mandatum eſt in lege: *Diliges* (e) *proximum tuum, ſicut te ipſum.* Item in Evangelio: *Beati pacifici,* (f) *quoniam Filii Dei vocabuntur.* Et iterum: *In hoc* (g) *cognoſcent omnes, quia mei diſcipuli eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem.* In hoc enim præcepto diſcernuntur filii Dei, & filii Diaboli: quia filii Diaboli ſemper diſſenſiones & diſcordias movere ſatagunt; filii Dei ſemper paci, & dilectioni ſtudent.

LXII. De Judicibus. OMNIBUS.

Ut quibus data eſt poteſtas judicandi juſtè judicent, ſicut ſcriptum eſt: *Juſtè* (h) *judicate filii hominum.* Non in muneribus, quia munera excæcant corda prudentium, & ſubvertunt verba juſtorum. Non in adulatione, nec in conſideratione perſonæ, ſicut in Deuteronomio (*i*) dictum eſt, *Quod juſtum eſt judicate, ſive civis ſit ille, ſive peregrinus: nulla ſit diſtantia perſonarum, quia Dei judicium eſt.* Primùm namque judici diligenter diſcenda eſt lex, à ſapientibus populo compoſita; ne per ignorantiam à via veritatis erret: & dum ille rectum intelligit judicium, caveat ne declinet aut per adulationem aliquorum, aut per timorem cujuslibet amici, aut per timorem alicujus potentis, aut propter præmium, à recto judicio. Rectum autem & honeſtum videtur, ut judices jejuni cauſas audiant, & diſcernant.

LXIII. De perjuriis. OMNIBUS.

Habemus in lege, Domino præcipiente, *Non* (k) *perjurabis in nomine meo, nec polluens nomen Dei tui, neque aſſumens nomen Domini Dei tui in vanum.* Ideo omnino

(*c*) Gelaſius PP. cap. 13. (*d*) Deuteronom. VI, 4. [*e*] Matth. V. Levit. XIX.
(*f*) Matthæi V, 9. (*g*) Joannis XIII, 35. (*h*) Pſalmo LVII, 2.
(*i*) Deuteronom. I, 17. (*k*) Exodi XX. Levitici XIX, 12.

nino admonendi ſunt omnes diligenter, ut caveant perjurium, non ſolùm in Sancto Evangelio, vel in altari, ſeu in Sanctorum Reliquiis, ſed & in communi loquela: quia ſunt aliqui, qui per caritatem & veritatem jurant, & cavent ſe à juramento nominis Dei, & neſciunt, quòd idem eſt Deus, quod caritas & veritas, dicente Joanne Apoſtolo: *Quia* (l) *Deus caritas eſt.* Item ipſe Dominus in Evangelio: *Ego ſum* (m) *via & veritas*, ideò, qui in veritate & caritate jurat, in Deo jurat. Item cavendum eſt, ne Phariſaicâ ſuperſtitione aliquis plus aurum honoret, quàm altare: ne dicat ei Dominus: *Stulte*, (n) *& quid eſt majus, aurum, an Altare, quod ſanctificat aurum?* Sed & nobis honeſtum videtur, ut qui in Sanctis habet jurare, hoc jejunus faciat, cum omni honore & timore Dei. Et ſciat, ſe rationem redditurum Deo, unusquiſque veſtrûm, ubicumque ſit, ſive intra Eccleſiam, ſive extra Eccleſiam. Et ut parvuli, qui ſine rationabili ætate ſunt, non cogantur jurare, ſicut Gunebodigni faciunt. Et qui ſemel perjuratus fuerit, nec teſtis ſit poſthæc, nec ad Sacramentum accedat, nec in ſuâ cauſâ, vel alterius jurator exiſtat.

LXIV. De *Auguriis, vel aliis maleficiis.* OMNIBUS.

Habemus in lege Domini mandatum, non auguramini, & in Deuteronomio: *Nemo* (o) *ſit, qui ariolos ſciſcitetur, vel ſomnia obſervet, vel ad auguria intendat.* Item: *Nemo* (p) *ſit maleficus, nec incantator, nec Pythonis conſultor.* Ideo præcipimus, ut nec cauculatores, & incantatores, nec tempeſtarii, vel obligatores non fiant; & ubicumque ſunt, emendentur, vel damnentur. Item de arboribus, vel petris, vel fontibus, ubi aliqui ſtulti luminaria, vel alias obſervationes faciunt, omnino mandamus, ut ipſe peſſimus uſus, & Deo execrabilis, ubicumque invenitur, tollatur & deſtruatur.

LXV. De *odio, vel invidia.* OMNIBUS.

Prædicare neceſſe eſt, quantum malum ſit odium, vel invidia: quia in lege ſcriptum eſt: *Non* (q) *oderis fratrem in corde tuo, ſed publicè argue eum.* Item Joannes Evangeliſta: *Qui* (r) *odit fratrem ſuum, homicida eſt.* Item in Evangelio: *Si* (s) *peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum.* Et cætera, quæ ibi leguntur.

LXVI. De *avaritia, vel concupiſcentia.* OMNIBUS.

De avaritia autem Apoſtolum legimus dicentem: *Avaritia, quæ* (t) *eſt idolorum ſervitus, cavenda eſt.* De concupiſcentia verò legitur, quòd radix ſit omnium malorum: & in lege: *Non concupiſces* (u) *rem proximi tui.*

LXVII. De *Homicidiis.* OMNIBUS.

Item ut homicidia infra Patriam, ſicut in lege Domini interdictum eſt, nec cauſa ultionis, nec avaritiæ, nec latrocinandi, non fiant; & ubicumque inventa fuerint, à judicibus noſtris ſecundùm legem ex noſtro mandato vindicentur: & non occidatur homo, niſi lege jubente.

LXVIII. De *furtis, & injuſtis connubiis, & falſis teſtimoniis.* OMNIBUS.

Item & furta, & injuſta connubia, nec non & falſa teſtimonia, ſicut ſæpe rogavimus, prohibete diligenter, ſicut & lex Domini prohibet.

LXIX. De *honore Parentum.* OMNIBUS.

Et hoc cum magno ſtudio admonendum eſt, ut filii honorent parentes ſuos: quia ipſe Dominus dicit: *Honora* (x) *Patrem tuum & matrem tuam, ut ſis longævus ſuper terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.*

LXX. De *Fide Presbyterorum ab Epiſcopis diſcutienda.* SACERDOTIBUS.

Ut Epiſcopi diligenter diſcutiant per ſuas Parochias Presbyterorum fidem, Baptiſma Catholicum, & Miſſarum celebrationes: ut fidem rectam teneant, & Baptiſma Catholicum obſervent, & Miſſarum

(l) I. Joannis IV. (m) Joannis XIV, 6. (n) Matthæi XXIII, 19.
(o) Levitici XIX, 31. (p) Deuteronom. XVIII, 10, 11. (q) Levitici XIX, 17.
(r) I. Joannis III, 15. (s) Matthæi XVIII, 15. (t) Coloſſ. III, 5.
(u) Exodi XX, 16. (x) Exodi XX, 12.

ſarum preces bene intelligant. Et ut Pſalmi dignè ſecundùm diviſiones verſuum modulentur: & Dominicam orationem ipſi intelligant, & omnibus prædicent intelligendam, ut quiſque ſciat, quid petat à Deo: & ut *Gloria Patri* cum omni honore apud omnes cantetur, & ipſe Sacerdos cum Sanctis Angelis, & populo Dei, communi voce *Sanctus, Sanctus, Sanctus* decantet. Et omnimodis dicendum eſt Presbyteris & Diaconibus, ut arma non portent, ſed magìs confidant in defenſione Dei, quàm in armis.

LXXI. *De honore Eccleſiæ Dei.* ALIQUID SACERDOTIBUS. ALIQUID OMNIBUS.

Placuit nobis, admonere reverentiàm veſtram, ut unuſquiſque veſtrûm videat per ſuam Parochiam, ut Eccleſia Dei ſuum habeat honorem: ſimul & Altaria ſecundùm ſuam dignitatem venerentur: & non ſit Domus Dei, & Altaria pervia canibus: & ut vaſa ſacrata Deo cum magna veneratione habeantur: & ut ſacrificia ſanctificata cum magna diligentia ab eis colligantur, qui digni ſunt, vel cum honore ſerventur: & ut ſæcularia negotia, vel vaniloquia in Eccleſiis non agantur, quia *Domus* (y) *Dei domus Orationis* debet eſſe, non ſpelunca latronum: & ut intentos habeant animos ad Deum, quando veniunt ad Miſſarum ſolemnia: & ut non exeant ante completionem benedictionis ſacerdotalis.

LXXII. *De Miniſtris Altaris Dei, & de ſchola.* SACERDOTIBUS.

Sed & hoc flagitamus veſtram almitatem, ut miniſtri Altaris Dei ſuum miniſterium bonis moribus ornent: ſeu & alii Canonici obſervantia ordinis, vel Monachi propoſito conſecrationis, obſecramus: ut bonam & probabilem vitam & converſationem habeant, ſicut ipſe Dominus in Evangelio præcipit: *Sic* (z) *luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.* Ut eorum bonâ converſatione multi attrahantur ad ſervitium Dei. Et non ſolùm ſervilis conditionis infantes, ſed etiam ingenuorum filios aggregent, ſibíque ſocient. Et ut ſcholæ legentium puerorum fiant, Pſalmos, notas, cantus, compotum, grammaticam per ſingula Monaſteria, vel Epiſcopia diſcant: ſed & libros Catholicos bene emendatos habeant: quia ſæpe, dum bene aliquid Deum rogare cupiunt, per inemendatos libros malè rogant. Et pueros veſtros non ſinite eos vel legendo, vel ſcribendo, corrumpere. Et ſi opus eſt Evangelium, vel Pſalterium, & Miſſale ſcribere, perfectæ ætatis homines ſcribant cum omni diligentiâ.

LXXIII. *De voto Monachorum, & de Clericatu.* SACERDOTIBUS.

Simul & hoc rogare curavimus, ut omnes ubicumque, qui ſe voto Monachicæ vitæ conſtrinxerunt, Monachicè & regulariter omnimodis ſecundùm votum ſuum vivant, ſecundùm quod ſcriptum eſt: *Vota* (a) *veſtra reddite Domino Deo veſtro.* Et iterum: *Melius eſt non vovere, quàm vovere, & non reddere.* Et ut ad Monaſteria viventes, ſecundùm ordinem, primò in pulſatorio probentur, & ſic recipiantur. Et qui ex ſæculari habitu in Monaſteria veniunt, non ſtatim foras ad miniſteria Monaſterii mittantur, antequam intùs bene erudiantur. Et ut Monachi ad ſæcularia placita non vadant. Similiter qui ad Clericatum accedunt, quod nos nominamus Canonicam vitam, volumus, ut illi Canonicè ſecundùm ſuam regulam omnimodis vivant: Et Epiſcopus eorum regat vitam, ſicut Abba Monachorum.

LXXIV. *De menſuris & ponderibus.* OMNIBUS.

Ut æquales menſuras, & rectas, & pondera juſta & æqualia omnes habeant, ſive in civitatibus, ſive in Monaſteriis, ſive ad dandum in illis, ſive ad accipiendum, ſicut in lege Domini præceptum habemus. Item in Salomone, Domino dicente: *Pondus* (b) *& pondus, menſuram & menſuram odit anima mea.*

LXXV. *De ſuſceptione hoſpitum.* OMNIBUS.

Et hoc nobis competens & venerabile videtur, ut hoſpites, peregrini, & pauperes, ſuſceptiones regulares & Canonicas per loca diverſa habeant: quia ipſe

(y) Lucæ XIX, 46. (z) Matthæi V, 16. [a] Eccleſ. V, 3, 4.
(b) Levitici XIX, 36.

ipſe Dominus dicturus erit in remuneratione magni diei : *Hoſpes* (c) *eram*, & *ſuſcepiſtis me.* Et Apoſtolus, hoſpitalitatem laudans, dixit : *Per hanc* (d) *quidam placuerunt Deo, Angelis hoſpitio ſuſceptis.*

LXXVI. *De Abbatiſſis contra morem Eccleſiæ facientibus.*

EPISCOPIS & ABBATIBUS.

Auditum eſt, aliquas Abbatiſſas, contra morem Sanctæ Dei Eccleſiæ, benedictiones cum manûs impoſitione, & ſignaculo ſanctæ Crucis, ſuper capita virorum dare, nec non & velare virgines cum Benedictione Sacerdotali: quod omnino à vobis, Sanctiſſimi Patres, in veſtris Parochiis illis interdicendum eſſe ſcitote.

LXXVII. *De Clericis, qui ſe fingunt eſſe Monachos.* CLERICIS.

Ut illi Clerici, qui ſe fingunt habitu, vel nomine Monachos eſſe, & non ſunt, omnimodis videntur eſſe corrigendi atque emendandi, ut vel veri Monachi ſint, vel veri Canonici.

LXXVIII. *De pſeudographiis, & dubiis narrationibus.*

OMNIBUS.

Pſeudographiæ, & dubiæ narrationes, vel quæ omnino contra fidem Catholicam ſunt, ùt Epiſtola peſſima & falſiſſima, quam tranſacto (e) anno dicebant aliqui errantes, & in errorem alios mittentes, quòd de Cœlo cecidiſſet, nec credantur, nec legantur, ſed comburantur; ne in errorem per talia ſcripta populus mittatur. Sed ſoli Canonici libri, & Catholici tractatus, & Sanctorum auctorum dicta legantur & tradantur.

LXXIX. *De mangonibus & nudis cum ferro.*

ALIQUID SACERDOTIBUS.
ALIQUID OMNIBUS.

Item ut iſti mangones & cotiones, qui ſine omni lege vagabundi vadunt, per iſtam terram non ſinantur vagari, & deceptiones hominibus agere. Nec iſti nudi cum ferro, qui dicunt ſe datâ ſibi pœnitentiâ ire vagantes. Melius videtur, ut ſi aliquid inconſuetum & capitale crimen commiſerint, in uno loco permaneant laborantes, & ſervientes, & pœnitentiam agentes, ſecundùm quod ſibi canonicè impoſitum ſit.

XXC. *De Cantu Romano à Monachis peragendo.*

OMNIBUS CLERICIS.

Monachi, ut cantum Romanum pleniter & ordinabiliter per nocturnale vel gradale officium peragant, ſecundùm quod beatæ memoriæ genitor noſter Pippinus Rex decertavit, ut fieret, quando Gallicanum cantum tulit, ob unanimitatem Apoſtolicæ Sedis, & Sanctæ Dei Eccleſiæ pacificam concordiam.

XXCI. *De operibus ſervilibus, quæ diebus Dominicis non ſunt agenda.* OMNIBUS.

Statuimus quoque, ſecundùm quod & in lege Dominus præcepit, ut opera ſervilia diebus Dominicis non agantur, ſicut & bonæ memoriæ Genitor meus in ſuis Synodalibus Edictis mandavit, quòd nec viri ruralia opera exerceant, id eſt, nec in vinea colenda, nec in campis arando, nec in metendo, vel fœnum ſecando, vel ſepem ponendo: nec in ſylvis ſtirpare, vel arbores cædere, vel in petris laborare, nec domos conſtruere: nec in horto laborent, nec ad placita conveniant, nec venationes exerceant. Sed tria carraria opera licet fieri in die Dominico, id eſt, hoſtilia carra, vel victualia, vel, ſi fortè neceſſe erit, corpus cujuslibet duci ad ſepulchrum. Item fœminæ opera textrilia non faciant, nec capulent veſtitus, nec conſuânt, vel acupictile faciant: nec lanam carpere, nec linum battere, nec in publico veſtimenta lavare, nec berbices tondere habeant licitum: ut omnimodis honor & requies diei Dominici ſervetur. Sed & ad Miſſarum ſolemnia ad Eccleſias undique conveniant, & laudent Deum in omnibus bonis, quæ nobis in illo die fecit.

XXCII. *De prædicatione Epiſcoporum & Presbyterorum.*

OMNIBUS.

Sed & unicuique veſtrûm videndum

(c) Matth. XXV, 35. (d) Hebræ. XIII, 2.
(e) Vide paginam 68. Tomi hujus primi, ubi refertur hæc Epiſtola ad A. C. 745.

dum eſt, dilectiſſimi & venerabiles Paſtores & rectores Eccleſiarum Dei, ut presbyteri, quos mittitis per Parochias veſtras, ad regendum, & ad prædicandum per Eccleſias populum Deo ſervientem, rectè & honeſtè prædicent, & non ſinatis nova, & non canonica, aliquos ex ſuo ſenſu, & non ſecundùm Scripturas Sacras, fingere & prædicare populo. Sed & voſmetipſi utilia honeſtè, & rectè, & quæ ad vitam ducunt æternam, prædicate, alióſque inſtruite, ut hæc eadem prædicent. Primò omnium prædicandum eſt omnibus generaliter, ut credant, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum unum eſſe Deum omnipotentem, æternum, inviſibilem, qui creavit Cœlum & Terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt: & unam eſſe Deitatem, ſubſtantiam, & Majeſtatem in tribus perſonis Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Item prædicandum eſt, quomodo Filius Dei incarnatus eſt de Spiritu Sancto, & ex Maria ſemper Virgine, pro ſalute & reparatione humani generis, paſſus, ſepultus, & tertiâ die reſurrexit, & aſcendit in Cœlos: & quomodo iterum venturus ſit in Majeſtate Divina, judicare omnes homines ſecundùm merita propria; & quomodo impii propter ſcelera ſua cum diabolo in ignem æternum mittentur, & juſti cum Chriſto, & cum Sanctis Angelis ſuis in vitam æternam. Item diligenter prædicandum eſt de reſurrectione mortuorum, ut ſciant, & credant, in iiſdem corporibus præmia meritorum accepturos. Item cum omni diligentia cunctis prædicandum eſt, pro quibus criminibus deputentur cum diabolo in æternum ſupplicium. Legimus enim, Apoſtolo dicente: *Manifeſta autem ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum ſervitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, animoſitates, iræ, rixæ, diſſenſiones, hæreſes, ſectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, commeſſationes, & his ſimilia: quæ prædico vobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.* Ideo hæc eadem, quæ magnus prædicator Eccleſiæ Dei ſingillatim nominavit, cum omni ſtudio prohibeantur, intelligentes, quàm ſit terribile illud, quod dixit: Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur. Sed & omni inſtantia admonete eos de dilectione Dei & proximi, de fide & ſpe in Deo, de humilitate & patientia, de caſtitate & continentia, de benignitate & miſericordia, de Eleëmoſynis & confeſſione peccatorum ſuorum: & ut debitoribus ſuis ſecundùm Dominicam orationem ſua debita dimittant. Scientes certiſſimè, quod qui talia agunt regnum Dei non poſſidebunt. Et hoc ideo diligentiùs injungimus veſtræ caritati, quia ſcimus, temporibus noviſſimis pſeudo-doctores eſſe venturos, ſicut ipſe Dominus in Evangelio prædixit, & Apoſtolus Paulus ad Timotheum teſtatur. Ideo, Dilectiſſimi, toto corde præparemus nos in ſcientia veritatis, ut poſſimus contradicentibus veritati reſiſtere, & Divinâ donante gratiâ verbum Dei creſcat, & currat, & multiplicetur in profectum Sanctæ Dei Eccleſiæ, & ſalutem animarum veſtrarum, & laudem, & gloriam nominis Domini noſtri JESU CHRISTI. Pax prædicantibus, gratia obedientibus, gloria Domino noſtro JESU CHRISTO.

Anno Dominicæ Incarnationis (*f*) DCCLXXXIX. Indictione XII. Anno XXI. Regni noſtri actum eſt hujus Legationis Edictum, in Aquisgrani Palatio publico. Data eſt hæc charta die X. Kalendas Apriles.

CARO-

(*f*) Hæc eadem temporis notatio in codice Palatino-Vaticanæ Bibliothecæ ſequentibus duobus Capitulis Caroli M. tituli loco præſcribitur. *Nota P. Labbé.* Baluzius Tomo I. Capitularium hoc ſecundum & tertium Capitulare refert ad annum hunc DCCLXXXIX.

CAROLI MAGNI
REGIS
CAPITULA,

Quæ ad Monachos (g) propriè ſpectant: eidémque loco & anno, quibus ſuperiora, in nonnullis Codicibus adſcribuntur.

I.

DE Monachis gyrovagis, vel ſarabaitis.

II.

De Anachoretis, melius eſt, ut hortentur in congregatione permanere, quàm animus eorum alicubi ambulare tentet.

III.

Ut non parvipendentes ſint Paſtores animarum ſibi commiſſarum; nec majorem curam habeant de lucris terrenis, quàm de animabus ſibi commiſſis.

IV.

De obedientia, quæ Abbati debet exhiberi, & ut abſque murmuratione ſit.

V.

De Decanis, & Præpoſitis, ut eorum mutatio ſecundùm Regulam fiat.

VI.

De Cellariis Monaſterii, ut non avari, ſed tales mittantur, quales Regula præcipit.

VII.

Ut ubi corpora Sanctorum requieſcunt, aliud Oratorium habeatur, ubi fratres ſecretè poſſint orare.

VIII.

De Eulogiis.

IX.

De ſuſceptione hoſpitum, ſicuti regula continet.

X.

De veſtimentis Monachorum, ubi ſuperfluum eſt abſcidatur; & ubi minus, augeatur.

XI.

De noviter venientibus ad converſionem, ut ſecundùm regulam probentur, & non antea recipiantur, niſi ſicut regula jubet. Et nullus cogatur invitus promittere: & de obedientia, & de ſtabilitate permanendi, ſicut regula jubet.

XII.

De filiis nobilium, qui offeruntur.

XIII.

De ordinando Abbate.

XIV.

De Fratribus in viam directis.

XV.

Ut nullus Abbas pro ſuſceptione Monachi præmium (h) quærat.

XVI.

Ut diſciplina Monachis regularis imponatur, non ſæcularis: id eſt, non orbentur, nec mancationes alias habeant, niſi ex auctoritate regulæ.

Item alia Capitula (i) de diverſis rebus, partim Eccleſiaſticis, partim Politicis.

I.

UT Comites Pupillorum & Orphanorum cauſas primùm audiant: & in venationem non vadant in illo die, quando placitum debent cuſtodire, nec ad paſtum.

II.

De Sacramento fidelitatis, quod nobis & filiis noſtris jurare debent, quod his verbis conteſtari debet: *Sic promitto ego ille, partibus Domini mei Caroli Regis, & Filiorum ejus, quia fidelis ſum, & ero diebus vitæ meæ, ſine fraude vel malo ingenio.*

(g) Hoc Capitulare, & ſequens tertium anni hujus in codice Sancti Vincentii conjunguntur cum præcedente eodem titulo & anno. Idem fit in editione Bavarica: Igitur omnia tria ad hunc annum & locum pertinent. *Sirmondus.*

(h) Præmium non quærat *Baluzius.*

(i) Capitulare tertium anni 789. dicitur *Baluzio.*

III.

De Monaſteriis minutis, ubi Nonnanes ſine regula ſedent, volumus, ut in uno loco congregatio fiat regularis, & Epiſcopi prævideant, ubi fieri poſſit: & nulla Abbatiſſa foras Monaſterium exire præſumat ſine noſtra juſſione, nec ſibi ſubditas facere permittat: & earum clauſtra ſint bene firmata, & nullatenus Winileodos ſcribere vel mittere præſumat: & de pallore earum propter ſanguinis minutionem.

IV.

De codicibus, vel tabulis requirendum. Et ut nullus in Pſalterio, vel in Evangelio, vel in aliis rebus ſortiri præſumat, nec divinationes aliquas obſervare.

V.

Ut nullus glorietur, per injuſtitiæ rationem aut conquirere aliquid, aut continere.

VI.

Ut illæ diſciplinæ, quæ propter legem conſervandam ſunt conſtitutæ, propter præmium non dimittantur.

VII.

Ut audiant Epiſcopi baptiſterium Presbyterorum, ut ſecundùm morem Romanum baptizent.

VIII.

De calceamentis ſecundùm Romanum uſum.

IX.

Ut in diebus Feſtis, vel Dominicis omnes ad Eccleſiam veniant. Et non invitent Presbyteros ad domos ſuas, ad miſſam faciendam.

X.

Omninò prohibendum eſt omnibus ebrietatis malum: & iſtas conjurationes, quas faciunt per Sanctum Stephanum, aut per nos, aut per filios noſtros prohibemus: & præcipimus, ut Epiſcopi, vel Abbates non vadant per caſam miſcendo.

XI.

De eo, quòd Miſſi noſtri providere debent, ne fortè aliquis clamor ſuper Epiſcopum, vel Abbatem, vel Abbatiſſam, vel Comitem, ſeu per qualemcunque gradum ſit, & nobis renuntiare.

XII.

De injuſtis teloneis.

XIII.

De manu leproſi.

XIV.

Ut Monachi, & qui in gradu Sacerdotali conſtituti ſunt, ad ſæcularia negotia non tranſeant. De reliquis tonſuratis detur ſpatium uſque in Synodum noſtram.

XV.

Ut Epiſcopi, & Abbates, & Abbatiſſæ culpas (*k*) canum non habeant, nec falcones, nec accipitres, nec jaculatores.

XVI.

De pauperibus in plateis, vel quadruviis jacentibus, ut ad Eccleſiam veniant, & illorum confeſſiones donentur.

XVII.

Ut ſupra altaria (*l*) tecuaria fiant, vel laquearia.

XVIII.

Ut Cloccæ non baptizentur, nec chartæ per perticas pendeant propter grandinem.

XIX.

Ut Miſſi noſtri provideant beneficia, quomodo ſint condirecta, & nobis renuntiare ſciant.

XX.

De leproſis, ut ſe non intermiſceant alii populo.

XXI.

Et omnino Miſſis noſtris præcipimus, ut bona, quæ aliis per verbum noſtrum docent facere, factis in ſe ipſis oſtendant

Baluz. Tomo I. Capitularium à pag. 241. *ad* 244.
Labbé Tomo IV. Conciliorum pag. 844. 845. 846.

(*k*) cupplas. [*l*] teguria *Baluzius*.

CON-

CONVENTUS WORMATIÆ.

Anno Chriſti DCCXC. Hadriani XVIII. Caroli Magni XXII.

MAgnum Conventum cum Francis habuit Rex Carolus ad Vangionem, (*a*) quod eſt Wormatia.

Venit ibidem Legatio (*b*) Hunnorum, quos audivit, & ſuos viciſſim ad eorum Principes miſit. Agebatur de confiniis Regnorum ſuorum, quibus in locis eſſe deberent. Hæc contentio, atque altercatio belli, quod poſtea anno 791. cum Hunnis geſtum eſt, ſeminarium & origo fuit.

Rex diſpoſuit (*c*) ea, quæ utilia videbantur eſſe in Regno ſuo. Cæterùm annus hic à bellorum motibus (*d*) quietus fuit. Nulla expeditio à Rege facta.

(a) *Annales Francorum S. Martini Maſciacenſis apud Labbé Tomo II. MSS. Bibliothec.*
(b) *Fragmentum Annal. Petavii apud Ducheſne Tomo II. Scriptor. Franciæ. Annales Reuberiani, Newenaariani.*
(c) *Chronicon S. Arnulphi.*
(d) *Annal. Newenaariani, & Reuberiani. Ex his Synodographi Sirmondus & Harduinus.*

CONCILIUM RATISBONENSE.

Anno Chriſti DCCXCII. Hadriani XX. Caroli Magni XXIV.

De hæreſi Felicis Orgellitani Epiſcopi.

ORgellis eſt civitas in Pyrenæi montis jugo ſita, cujus Epiſcopus, nomine Felix, natione Hiſpanus, ab Elipando, Toleti Epiſcopo, per literas conſultus, quid de Humanitate Salvatoris Dei, & Domini noſtri JESU CHRISTI ſentire deberet, utrùm ſecundùm id, quod homo eſt, proprius, an adoptivus Dei Filius credendus eſſet, ac dicendus? valde incautè atque inconſideratè, & contra antiquam Catholicæ Eccleſiæ doctrinam, adoptivum non ſolùm pronuntiavit, ſed etiam ſcriptis ad memoratum Epiſcopum libris, pertinaciſſimè pravitatem opinionis ſuæ defendere curavit. Hujus rei cauſa ductus (*a*) ad Palatium Regis, qui tunc apud Reginum, Bajoariæ civitatem, in qua & hiemaverat, reſidebat. Ubi congregato Epiſcoporum Concilio (*b*) auditus eſt, & erràſſe convictus. (*c*)

Ad Præſentiam Adriani Pontificis (*d*) Romam miſſus, ubi etiam coram ipſo in Baſilica Beati Petri Apoſtoli hæreſim confeſſus eſt, atque abdicavit.

Quo facto ad civitatem ſuam reverſus eſt.

Annales Francorum à Newenaario editi 1521, *Quibus conſentiunt Petaviani, & Reuberiani, Loiſeliani, Laurishamenſes; Bertiniani, Metenſes.*

(*a*) Præfectus Urgellæ civitatis, tunc ad regnum Aquitaniæ, adeóque ad Francos pertinentis, videtur tumultuantem Felicem Carolo Regi miſiſſe Ratisbonam.

[*b*] Epiſcopi Bavariæ Arno Salisburgenſis, Waldericus Pataviensis, Paulinus Aquilegienſis, & finitimi videntur huic Synodo interfuiſſe. *Hanſiz. Germaniæ Sacræ Tomo I. pag.* 145.

(*c*) Hæc prima Synodus coacta ad errorem Felicis damnandum, altera Romana hoc eodem anno ſub Hadriano: Tertia Francofordienſis anni 794. Quarta Aquisgranenſis anno 799. Quinta Urgellitana anni 798. cui Benedictus Aniani, & S. Cornelii ad Indam Abbas interfuit: Ultima Aquisgranenſis anni 803.

(*d*) Hadrianus Papa jam anno 783. hujus erroris ſparſi notitiam habuerat, & de eo Ep. *XCVII. Codicis Carolini editionis novæ Tomo VI. Gretſeriano*, ſcriptâ *ad omnes Hiſpaniæ Epiſcopos*, meminit,

nit, ubi de hæresi blasphema Elipandi Toletani Episcopi, olim discipuli Felicis, & Ascarici Ep. Bracarensis, jam à Felice seductorum, veluti Nestorii hæretici posterorum: quos doctissimè confutat testimoniis densis S. Scripturæ & SS. Patrum. Angelbertus Abbas Felicem, jussu Caroli, Pontifici Romano dedit in manus, qui errantem oviculam ad erroris abjurationem adegit hoc anno. *Nota hac est Clmi Eckharti rerum Franciæ L. XXV. §. L.*

Eodem anno, & in eadem urbe Regino, Pippinus Filius major Caroli Regis conjurationem iniit cum quibusdam Francis in Regis Patris sui necem, qui Franci crudelitatem Reginæ Fastradæ se ferre non posse, asseverabant.

Hæc conjuratio ab Ardulfo Longobardo detecta fuit; qui ob meritum fidei servatæ, Monasterio S. Dionysii donatus est. Autores verò conjurationis, ut rei læsæ Majestatis, partim gladio cæsi, partim patibulis suspensi, ob meditatum scelus tali morte multati sunt.

Annales *Newenariani*, *Reuberiani*, *Petaviani*. Quorum alii in Conventu Episcoporum Ratisbonensi, alii post Conventum, hanc conjuratorum condemnationem institutam narrant.

Chronicon vetus Cœnobii Moissiacensis refert hanc detectam Pippini & Procerum conjurationem ad annum sequentem 793: & Conventum ad Ragenesburch in ipsa hyeme anni ejusdem celebratum, in quo Carolus fideles suos Episcopos, Abbates, & Comites, qui cum Pippino in ipso consilio pessimo non fuissent, multipliciter honoravit auro, argento, & serico, & donis plurimis: verosimilius autem est, hæc omnia anno 792. post Synodum actitata fuisse.

CONCILIUM FRANCOFORDIENSE,

In quo hæresis Feliciana ab Episcopis universi Regni Francorum, Italiæ, Galliæ, ac Germaniæ, præsente Carolo Magno Rege, atque Hadriani Papæ Legatis, Theophylacto & Stephano Episcopis, tertiò damnata est,

Anno Christi DCCXCIV. Hadriani ejusdem Papæ XXIII. Caroli Magni XXVI.

Index eorum, quæ in hoc Concilio (*) continentur.

I. Epistola Hadriani Papæ ad Episcopos Hispaniæ, contra Elipandum Episcopum Toletanum.
II. Libellus Episcoporum Italiæ contra Elipandum, Concilii decreto missus ad Provincias Hispaniæ.
III. Synodica Concilii, ab Episcopis Galliæ & Germaniæ ad Præsules Hispaniæ missa.
IV. Caroli Magni Regis Epistola ad Elipandum, in qua trium etiam superiorum Libellorum fit mentio.
V. Admonitio Surii & Sirmondi ad Canonem II. Concilii Francofordiensis.
VI. Canones LVI. Concilii Francofordiensis, ex antiquis codicibus eruti.
VII. Epistola Paulini Aquilejensis in Synodo Francofordiensi scripta.
VIII. Caroli Regis Donatio, facta Monasterio Caunensi in eadem Synodo.

EPISTOLA HADRIANI PAPÆ AD EPISCOPOS HISPANIÆ, CONTRA ELIPANDUM EPISCOPUM TOLETANUM.

HAdrianus Papa Sanctæ Catholicæ atque Apostolicæ, primæq; Pontifex Sedis, Dilectissimis Fratribus, & Consacerdotibus nostris, Galliciis, Spaniisq; Eccle-

(*) Desunt & interierunt literæ Elipandi Episcopi Toletani, ad Carolum Regem: alteræ ejusdem ad Hadrianum Papam: Tertiæ ejusdem ad Episcopos Galliarum; sed ex Responsoriis Hadriani, Caroli, & Episcoporum colligitur argumentum earundem literarum, nempe pertinax & dolosa

Ecclesiis præsidentibus, in roseo Christi sanguine salutem. Si tamen licet de omnibus Fratribus & Consacerdotibus dici. Non enim caritatis vinculo fraterna ansula perstringente nostris illigare amplexibus amoris connivemus modò, qui non sunt fidei nostræ communioni sinceris sensibus sociati, ac per hoc à gremio Sanctæ Matris Ecclesiæ lacrymabili divisione exstant exortes. Igitur dilectissimus Filius noster, & spiritalis Compater, DOMNUS Carolus Magnus, & venerabilis Princeps, Rex Francorum ac Longobardorum, seu Patricius Romanorum, sæpe nos styli ferculo, Catholicæ fidei epulas offerendo, multa refectionis dulcedine satiare consuevit, & confluente ad vallem mentis ex aliis quibuscumque rebus amaritudinis unda, mellitis quinimmo rivulis, lætitiæ de fonte manantibus summa nihilominus suavitate temperare non cessat. Sed quoniam ferventi succensus Fidei zelo, ea, quæ contraria orthodoxæ fidei, Spaniarum de confiniis allata sibi persensit, nostris curavit summa pernicitate obtutibus præsentari, Beati Petri amore feliciter obstrictus, non renuit illi honorem debitum exhibere, & sedis ejus Præsulem dignum duxit sacris syllabis consulendum; Regiam videlicet vel Canonicam placuit ei consuetudinem renovare. Cúmque perlectus, & sagaciùs exploratus fuisset Epistolæ (*a*) textus, reperta sunt in eodem pseudosyllabo perquam plurima cum Autore suo Elipando, Toletanæ sedis Archiepiscopo, redarguenda, ac per hoc redargutionis vindictâ modis omnibus ulciscenda. Unde non mediocri dolore mente nostrâ sauciatâ, medium se in animum nostrum tristitiæ angor immersit. Quâ de re nimio satis zelo compulsi, ex auctoritate sedis Apostolicæ, pro causâ siquidem orthodoxæ fidei, æquum ratúmque per sacros apices prospeximus respondendum.

Materia autem causalis perfidiæ inter cætera rejicienda, de adoptione JESU CHRISTI, FILII DEI, secundùm carnem falsis argumentationibus digesta, perfidorum verborum ibi stramina incomposito calamo legebantur. Hoc Catholica Ecclesia numquam credidit, numquam docuit, numquam malè credentibus assensum præbuit. Multa siquidem sparsim in sacris foliis Divinarum Scripturarum testimonia super hoc negotio inserta reperiri possunt. Sed si in unum plura coacervatim colligere non vitamus, mensuram prorsus Epistolæ ultra modum excedere nihilominus judicamur. Sufficiant ergo pauca de multis, ne morosa legendi prolixitas desidiosis fastidium inferat, non abstergat. Cujus namq; meliùs, quàm ipsius Domini verba primùm ponenda sunt? Ipsius nimirum veritatis testimonia inserenda. Ipse enim de se innotuit, cujus filius esset, cùm Patris nomen, se afferat hominibus nuntiâsse. Ait enim: *Manifestavi* (b) *nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo.* Nomen paternum tunc manifestavit hominibus, cùm se Patris filium verum, & non putativum: proprium innotuit, & non adoptivum. Sed notandum, quod dicitur: *Hominibus, quos dedisti mihi.* Non enim sunt isti ex illis hominibus, quos ei Pater dederat, & immo, quos ille cum Patre ante mundi constitutionem elegerat, qui eum adoptivum, & non proprium filium confitentur: quasi alienus aliquando à Patre fuerit, aut per carnis extraneus ab eo factus esset assumptionem; cùm, ut Verbum caro fieret, una exstiterit Patris Filiíque voluntas, sicut scriptum est: *Ut facerem voluntatem* (c) *tuam, Deus meus volui.* Hinc aliàs ait: *Ascendo* (d) *ad Patrem meum, & Patrem vestrum.* Distinctè enim dixit: *Meum & vestrum.* Ejus videlicet, non per gratiam, sed per naturam: noster verò, per gratiam adoptionis. Porrò numquam non fuit filius, quia numquam non fuit Pater. Semper enim & ubi-

defensio erroris Feliciani. Sed Elipandi Epistolæ responsoriæ ad Alcuinum supersunt inter opera *Alcuini edita Parisiis* 1617. *pag.* 910. Et Alcuini ad Elipandum prima cohortatoria Ep. cum libelli duo confutatorii Elipandi *in eadem Editione*: demum Epistola Elipandi ad Felicem, nuper conversum.

(*a*) Epistola hæc vel à Felice Urgellitano, vel ab Elipando Toletano, vel ab alio erroris socio Hispano Episcopo, scripta fuit ad Hadrianum PP. nisi fors hi Episcopi Concilium coegerint pro suo errore tuendo, ut opinatur *Mansi Supplementi Tomo I.* Ut ut sit, ea Epistola non extat. Hæc Hadriani Epistola eandem confutat clarissimis SS. Scripturæ testimoniis.

(*b*) Joannis XVII, 6. (*c*) Psalm. XXXIX, 9. (*d*) Joann. XX, 17.

ubique diſtinctè Patrem ſuum appellat. *Pater*, (e) inquit, *meus uſque modò operatur*, *& ego operor.* Et rurſus: *Pater clarifica* (f) *filium tuum*, *ut filius tuus clarificet te.* Et: *Pater meus* (g) *quod dedit mihi, majus omnibus eſt.* Quòd ſi ſecundùm eorum callidam tergiverſationem cuncta, quæ protulimus, ad Divinitatem tantummodo Filii Dei referenda opinantur, dicant, ubi umquam communi affectu dixerit nobiſcum, Pater noſter? *Scit* enim, inquit, *Pater veſter*, (i) *quid vobis opus ſit.* Non ait, noſter, quaſi nobiſcum adoptatus per gratiam. Et alibi: *Eſtote ergo* (k) *& vos perfecti*, *ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt.* Cur non dixit, noſter? Quia aliter noſter, & aliter ſuus. Hinc rurſus ait: *Si vos, cùm ſitis mali*, (l) *nôſtis bona dare filiis veſtris*, *quanto magis Pater veſter*, *qui in cœlis eſt*, *dabit bona petentibus ſe?* &c. Hinc Paulus, Electionis vas, ait: *Proprio filio* (m) *ſuo non pepercit Deus*, *ſed pro nobis omnibus tradidit illum.* Scimus enim, quia non eſt traditus ſecundùm Divinitatem; ſed ſecundùm id, quod homo verus erat. Illum nimirum qui traditus eſt, id eſt, hominem, ipſum Apoſtolus proprium Dei Filium proteſtatur.

Quid enim præſtabilius, quídve clarius, & omni religione devotius, quàm beati Petri, primi Paſtoris Eccleſiæ, felici confeſſione prolatæ fidei tenere fundamentum? *Fundamentum*, (n) inquit Magiſter gentium, *aliud nemo poteſt ponere præter id*, *quod poſitum eſt*, *quod eſt CHRISTUS JESUS.* Hujus nimirum fundamenti immobilis ſoliditatem B. Petrus, non carne & ſanguine, ſed Patre revelante de cœlo, confitendam declaravit. Cùm refutatis quorundam opinionibus, quid in diſcipulorum animis fides operaretur, cunctorum cognitor exploraret; ſolus pro ſe, & pro omnibus, & pro unitate unus, teſtimonium fidei perhibuit, dicens: *Tu es* (o) *Chriſtus*, *Filius Dei vivi.* Qui mox confeſſionis præmium, nullâ interveniente morâ adeptus, ut cœli janitor, & ligandi, ſolvendíque arbiter factus eſt animarum. Statimque Dominus: *Et ego dico* (p) *tibi*, *quia tu es Petrus*, *& ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam.* Super hanc, inquit, petram, quam confeſſus es, & à quâ vocabuli ſortitus es dignitatem: ſuper hanc ſoliditatem fidei Eccleſiam meam ædificabo. Et idcirco portæ inferi non prævalebunt adversùs eam, per quas aditus mortis panditur, ut ad inferni clauſtra eorum errores ſequendo deſcendant, qui ſe à B. Petri fidei communione diſſociant. Relictâ, heu miſeri! inviolabilis petræ inconcuſſâ firmitate, ſuper lubrica & arenoſa ruralia perfidiæ domum ædificare feſtinant. Inundatione autem juxta Dei beatificam vocem facta, illiſum eſt limen domûs, *& cecidit*, (q) *quia non erat fundata ſuper Petram.* O quàm bene fidei ejus immobiliter perſiſtente muro, omnium hæreticorum fluxa ſunt machinamenta deſtructa! Numquidnam dixit Petrus: Tu es Chriſtus, qui propter nos factus es Filius hominis, & per adoptionem factus es Filius Dei? Abſit. Hoc nec Petrus confeſſus eſt, nec Sancta Eccleſia, ſuper firmam fundata petram, id eſt, Fidei fundamentum, quod Chriſtus eſt, confitetur; quam Chriſtus protegit & defendit, & Petrus, Chriſti auxilio fultus, gubernat. Sed unâ voce cum Petro Chriſtum Dei Filium confitetur, quia unus eſt Chriſtus, Dei, hominíſque Filius, non per gratiam adoptionis, ſed propriâ filii dignitate.

Sufficeret quinimmo, in his duobus, vel tribus teſtibus ſtare omne verbum: ſed propter controverſias litigantium, qui falſis objectionibus, conjecturalium quæſtionum molimine, veritatis refragari nituntur adſertionibus, adhibeamus quin etiam alios veritatis teſtes, Sanctos ſcilicet Prædicatores noſtros, qui in gremio Catholicæ Eccleſiæ lacte fidei ſunt nutriti, & ad tantam perfectionis maturitatem pertingere meruerunt, quatenus & ſolidi cibi capaciores fierent, & minutiùs turbis frangendi peritiam retinerent. Beatus igitur Athanaſius, Alexandrinæ Sedis Antiſtes, ſancto afflatus ſpiritu, hoc modo fidei ſuæ exorſus principium dedit: Confitemur Filium Dei, ante ſæcula ſempiternum, ex Patre genitum, noviſſimis verò temporibus propter noſtram ſalutem de MARIA Virgine natum, ſicut ſcriptum eſt: *Quando* (r) *venit plenitudo temporis*, *miſit Deus filium ſuum*, *factum*

(e) Joannis V, 17. [f] Joannis XVII, 1. [g] Joan. X, 29.
(i) Matth. VI, 18. [k] Matth. V, 48. (l) Lucæ XI, 13.
(m) Roman. VIII, 32. (n) I. Corinth. III, 11. (o) Matth. XVI, 16.
(p) Ibidem. (q) Matth. VII, 25. (r) Galat. IV, 4.

factum ex muliere. Ac deinceps: Si quis verò adversùs Divinas Scripturas alium dicens Filium Dei, & alium, qui ex Maria Virgine, hominem ſecundùm gratiam adoptatum, ſicut nos, quaſi eſſent duo filii, unus ſecundùm naturam, qui ex Deo, & unus ſecundùm gratiam, qui ex Maria: & ſi quis Domini noſtri carnem deſurſum dicit, & non ex Virgine Maria; aut mutatam Deitatem in carnem, & confuſam, aut alienatam, aut paſſibilem Deitatem, aut inadorandam Domini noſtri carnem, ſicut hominis, & non adorandam Domini & Dei carnem; hunc anathematizat Sancta & Apoſtolica Eccleſia, juxta Pauli vocem dicentis: *Si quis* (s) *aliter evangelizaverit vobis præter quod accepiſtis, anathema ſit.* Eloquentiſſimus vir, S. Gregorius Nazianzenus, ad Clidonium ità ſcribit: Si quis introducit duos filios, unum quidem, qui ex Deo, & Patre, ſecundum verò, qui ex matre, & non eumdem, ut adoptionis excedat gratiam, quæ promiſſa eſt his, qui rectè credunt, alienum eum à noſtro conſortio judicamus. Naturæ verò duæ, Deus & homo, nam & anima, & corpus. Filii verò non duo, neque Dii, neque duo homines, quamvis Paulus *interiorem* (t) *& exteriorem* hominem appellaverit. Sed hujus expoſitio Capituli tempore reſervatur opportuno.

Venerabilis verò Pater Auguſtinus, & admirabilis Doctor, in quodam ſermone ſuper Evangelio Joannis, inter cætera, ſic ait: Non enim nos nati ſumus de Deo, quomodo ille unigenitus, ſed adoptati per gratiam ipſius. Ille enim venit Unigenitus ſolvere peccata. Advertat tandem aliquando obſtinata dementia veſtra, & abjicientes opera tenebrarum, induti arma lucis, relictáque nocte perfidiæ, in die ſinceræ fidei honeſtè ambulate. Penſate, quid Doctor iſte dixerit, adoptatos nos eſſe per gratiam ipſius, qui peccata ſolvere venit. Quomodo per illius gratiam nos ſumus adoptati, ſi ipſe conſors nobis in adoptionis gratiâ fuit? Credatur ergò, quod dici nefas eſt, particeps etiam nobis in causâ peccati. Nam ſicut peccata noſtra non tolleret, ſi ipſe peccatum haberet: ità adoptionis gratiam nobis non tribueret, ſi ipſe propter hominem, quem aſſumpſit ſine ſorde peccati, neceſſarium eguerit, ut gratiam adoptionis acciperet. Animadvertite, quid Dilectus Joannes Baptiſta, & Præcurſor dixit: *Joannes*, inquit, *teſtimonium perhibuit*, (u) *quia ipſe eſt Filius Dei:* Ipſe eſt, inquit, unus idémque. Oportebat, ait Beatus Auguſtinus, cum Capituli hujus myſterium exponendo revelaret, ut ille baptizaret, qui eſt Filius Dei unicus, non adoptivus. Adoptati Filii, miniſtri ſunt unici: unicus autem habet poteſtatem, adoptare miniſtrum. Scriptum eſt enim: *Pater* (x) *diligit Filium, & omnia dedit in manu ejus.* Adoptivis verò filiis non dedit omnia, ſed quædam dona chariſmatum. Pater diligit Filium: ſed quomodo Pater Filium? Non quomodo Dominus ſervum: quomodo unicum, non quomodo adoptatum.

Jam nunc videamus, quid de hac re ſentiat prædeceſſor noſter, Beatus Gregorius, egregius Doctor, ſagaciſſimus Verbi Dei indagator, & venerabilis Pater. Denique in libris moralibus, Sancto repletus Spiritu, inter cætera de eo, quod ſcriptum eſt: *Erátque* (y) *vir ille magnus inter omnes Orientales.* Omnes, inquit, qui in hunc Orientem fide conſiſtunt, rectè Orientales vocantur. Sed quia omnes homines tantummodo homines, ipſe autem Oriens Deus & homo; rectè dicitur: *Erat magnus inter omnes Orientales*, ac ſi apertè diceretur, omnes, qui in fide Deo naſcuntur, ſuperat: quia non ut cæteros adoptio, ſed natura illum Divinitatis exaltat. Et rurſus alibi idem ipſe: Quia omnis homo tantummodo homo eſt, ipſe autem Deus & homo, in terrâ ei ſimilis non eſt: quia etſi adoptivus quiſque filius ad percipiendum Divinitatem proficit; nequaquam tamen, ut Deus naturaliter eſſet, accepit. Item ipſe in eodem libro B. Job, de eo, quod ſcriptum eſt: *Ecce Deus* (z) *excelſus in fortitudine, & nullus ei ſimilis in legislatoribus.* Ac ſi diceret, Qui humilis videbatur in infirmitate, excelſus manet in fortitudine. Et poſt paululum: Legislator Moyſes, Legislatores etiam Prophetas, vel cunctos Legislatores dicere poſſumus, quos ex lege admonuiſſe recta populum ſcimus: ſed huic mediatori in legislatoribus ſimilis nullus eſt: quia iſti gratuitò vocati ex peccatis ad innocentiam redeunt; Redemptor autem noſter homo ſine peccato

(s) Galat. I, 9. (t) Roman. VII. (u) Joan. I, 34.
(x) Joan. III, 35. [y] Jobi I, 3. [z] Jobi XXXVI, 22.

cato eſt, filius ſine adoptione. Nam etſi homo quidem, ſed extra menſuram hominum credendus eſt. Unde bene dicitur: *Nullus ei ſimilis in legislatoribus.* Ecce de quo ſcriptura dicit, *Deus excelſus in fortitudine, & nemo ei ſimilis in legislatoribus.* Et de quo alia Scriptura dicit: *Quis in nubibus* (a) *æquabitur Domino? aut quis erit ſimilis Deo inter filios Dei?*

Tanta nimirum vos temeritatis dementia deludit, ut æquare eum nubibus & legislatoribus non erubeſcatis: adoptivum eum filium, quaſi purum hominem, calamitati humanæ ſubjectum, & quod pudet dicere, ſervum eum impii & ingrati tantis beneficiis, liberatorem noſtrum non pertimeſcitis venenoſâ fauce ſuſurrare. Cur non veremini, queruli obtrectatores, Deo odibiles, illum ſervum nuncupare, qui vos de ſervitute diaboli liberavit; cui ſervituti vos iterum nitimini perfidiæ ſponte colla ſubmittere? Porrò cum eſſetis ſervi peccati, ipſe vos liberavit gratuito munere per adoptionis gratiam in fortem filiorum Dei. Numquid non ſonat de vobis vox illa Domini dicentis: *Ego* (b) *honorifico Patrem meum, & vos inhonorâſtis me?* Tales gratiarum actiones infelices ei refertis, ut, qui vos honorificè liberos pretio ſanguinis fecit, eum vos injurioſè adoptivum & ſervum caninis non confundamini linguis latrare? nam etſi in umbrâ Prophetiæ dictus eſt ſervus, propter ſervilis formæ conditionem, quam ſumpſit ex Virgine, ſicut ſcriptum eſt: *Conſiderâſti ſervum meum Job,* (c) *quòd non ſit ei ſimilis in terrâ?* Hoc nos unà cum Beato Gregorio intelligimus, & ſecundùm hiſtoriam de S. Job, & allegoricè de Chriſto dictum. Numquid propterea ſervi ei nomen imponere debemus, quia ſub perſonâ Job ſcriptura eum typicè deſignabat? Hinc etiam alius Propheta, membrum ſcilicet ſacri corporis, ex perſonâ ſummi capitis, tropica clamat involvente vaticinia nube: *O Domine,* (d) *ego ſervus tuus, ego ſervus tuus, & Filius ancillæ tuæ.* Et rurſus: *Da imperium* (e) *puero tuo, & ſalvum fac Filium ancillæ tuæ.* Et illud: *Noli timere ſerve* (f) *meus Jacob, & rectiſſime, quem elegi.*

Quæ cuncta & juxta litteram Propheticè & myſticè revelata, noſtri mediatoris deſignant perſonam: quod quilibet Catholicorum virorum, hujus Prophetiæ myſterio uſus, quemadmodum in quodam libro de Incarnatione Domini B. Ambroſius, ſimile quid dixerit: propter eos videlicet hæreticos, qui phantaſticum, aut etiam ſemiplenum Dominicum corpus ſacrilego ore ſuſurrant. Numquid docuerunt, eum ſervum, & adoptivum filium prædicare, cùm univerſalis Eccleſia, Evangelicis atque Apoſtolicis imbuta luculentiſſimis documentis, Deum ac Dominum ſuum, totis medullis cordis, tota animi devotione, in dextera eum Patris profitetur ſedentem? Poſtquam autem ceſſavit umbra veritatis, & ipſa in promptu manifeſtata eſt veritas, quæ ſub allegorica ſilva latebat, nuſquam eum à parte ſervum vocatum legimus, ſed filium, & dilectum, & ſuum; nec filium Dominum eum ſuum appellâſſe, ſed Patrem. Nam Deus & homo erat, qui ſecundùm Deum dicebat: *Ego &* (g) *Pater unum ſumus;* & ſecundùm hominem: *Pater* (h) *major me eſt:* & tamen non ait: Pater Dominus meus eſt, ſed major. Enim verò etiam in ipſo articulo paſſionis, in quo ſervilis forma pati parata erat, ubi omnis humanæ conditionis infirmitas monſtrabatur, non eum Dominum appellavit, ſed Patrem. *Pater,* (i) inquit, *ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte.* Quoniam magnum pietatis Sacramentum, quod apparuit in mundo, juxta Pauli vocem, aſſumptum eſt in gloria. Nullus unquam Evangeliſtarum, nemo Apoſtolorum, ſervum eum commemorat, ſed Dominum & Salvatorem. Nam Thomas cum exploraret veſtigia vulnerum, quæ clavi & lancea intulerunt, exclamavit dicens: *Dominus* (k) *meus, & Deus meus.* Petrus ait: *Domine,* (l) *tu mihi lavas pedes?* Diſcipuli omnes, *Domine* (m) *adauge nobis fidem.* Paulus, Clariſſima mundi tuba, ſemper eum Dominum & ipſe confitetur, & omnium linguam confiteri perdocet.

Jam

(a) Pſalmo LXXXVIII, 7.
(b) Joan. VIII, 49.
(c) Jobi I, 8.
(d) Pſalmo 115, 16.
(e) Pſalm. 85, 16.
(f) Iſaiæ 44, 2.
(g) Joan. X, 30.
(h) Joan. XIV, 28.
(i) Matth. XXVI, 42.
(k) Joan. XX.
(l) Joan. XIII.
(m) Lucæ XVII.

Jam revelata & impleta erat omnis figuratæ locutionis obumbratio: ipſe enim de cruce teſtimonium perhibuit. Nam cùm accepiſſet acetum, dixit: *Conſummatum* (n) *eſt.* Cùm autem in Altari crucis Hoſtiam ſe pro nobis exhibuiſſet Deo & Patri in odorem ſuavitatis, & aceti poculum mixta guſtâſſet fellis amaritudine, tunc conſummata ſunt omnia, quæ longè ante Propheticis fuerant oraculis pronunciata. Hieruſalem autem per figuram ſignificabat Eccleſiam: ſed in re corporea civitas eſt. Et his ſimilia, quàm plurima, & innumerabilia myſteriorum Sacramenta, figuratæ locutionis modo edita, & ænigmatibus ſenſim foliis involuta, per ſacras paginas inveniuntur inſerta; quæ longè aliter ſunt habenda in ſpecie rerum, aliter in myſticis veneranda figuris. Dictus quippe eſt in myſterio Redemptor noſter *lapis* (o) *angularis*, propter duos parietes utriuſque populi, ut faceret utraque unum. Dictus etiam & petra, propter firmitatem. Dictus eſt namque & agnus, propter innocentiam & manſuetudinem, & ſacrificium, quod in Altari crucis pro nobis obtulit Deo & Patri. Num quidnam lapis, & petra eſt inſenſibilis creatura? aut agnus eſt irrationale animal? aut vitulus laſcivum pecus? Nam ſi propter ſervi formam, & injuriam paſſionis, paulò minùs ab Angelis eſt minoratus, propter triumphum tamen victoriæ, & gaudium reſurrectionis, gloriâ & honore eſt coronatus. *Conſtituiſti* (p) *eum*, ait Pſalmiſta, *ſuper opera manuum tuarum: omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus.* Omnia namque poſt gloriam reſurrectionis ſubjecta ſunt ei: haud dubio Angeli, & omnis creatura. Dominum igitur Angelorum, omníſque creaturæ, cujus ſub pedibus cuncta ſubjecta ſunt, vos dicitis ſervum & adoptivum.

Paulus namque, mundi lilium, & Eccleſiæ pulcherrima roſa, templum ſcilicet Spiritûs Sancti, & prædicabilis Doctor, in univerſo ore ſuo Dominum eum, & non ſervum appellat. Ait namque: *In nomine* (q) *JESU omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum: & omnis lingua confiteatur, quia Dominus JESUS CHRISTUS in gloria Dei Patris eſt.* Unde & aliàs dicit: *Etſi* (r) *novimus Chriſtum ſecundùm carnem, ſed jam nunc non novimus illum.* Ac ſi patenter diceret: Etſi novimus eum mortalem, paſſibilem, vulneri deditum: ſed jam in Gloria Patris ſcimus eum ab omni humanæ conditionis debito alienum. Paulus electionis vas, docet, ut omnis lingua, confiteatur, quia Dominus JESUS CHRISTUS in gloria eſt Dei Patris; cur ſurdâ aure, & erroris obvoluto tenebris corde hunc locum ſcripturæ legendo tranſilitis? Paulus, omnem linguam Dominum JESUM eum confiteri, hortatur, & docet: & veſtra lingua non confunditur, ſervum eum & adoptivum latrare? Hæc namque ſtultiloqua lingua in fruſta eſt præcidenda, & per mille, ut ità dixerim, partes minutiùs detruncanda.

Cur vos non revocant ad viam veritatis & lucis, cæci, ſceleſti, immites, & incompoſiti, tam ſalubria ſcripturarum documenta? qui cadentes ſicut Balaam, apertos habetis oculos, nihil videntes: & quia in foveam erroris corruiſtis, ideò lumine veritatis privati, ignorantiæ veſtræ tenebras non videtis. Apertos vos dicitis habere oculos: ſed quia à ſtatu rectitudinis recidiſtis, idcirco Patrem mendacii, qui Adæ in peccati nocte aperuit oculos ad malum, & clauſit in bonum, intuemini: & Patrem luminis non aſpicitis, qui diſcuſsâ nocte peccati, juſtitiæ nobis diem veritatis radio illuminavit. Numquid non legiſtis: *Quia omne datum optimum* (s) *& omne donum perfectum, deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum?* Cur vos de deorſum à Patre mendacii, & rectore tenebrarum harum nummum expoſcitis peccatorum? cur cum antiquo ſerpente renovare vultis delicti chirographum, quod dulcis clementiæ bonitas, unica ac ſingularis pietas, cruci affixit in arce, & roſeo pretioſi ſanguinis abluit oſtro? An neſcitis, quia ab origine mundi uſque ad mediatoris adventum, hujus emptionis debitum, veneni gutta, calamo ſcribentis infuſa, mendaciíque fraude deceptionis falſitas exarata, omne humanum genus in ventrem malitiæ ſuæ trahens, quaſi fluvium ingurgitantem abſorbuit? Sicut de eo ſcriptum eſt: *Abſorbebit* (t) *fluvium, & non mirabitur. & habet fiduciam, quod influit Jordanis in os ejus.*

 Cur

(n) Joannis XIX, (o) Pſalm. 117, 22. (p) Pſal. VIII, 7.
(q) Philipp. II, 10. (r) II. Corinth. V, 16. (s) Jacobi I, 17.
(t) Job. XL, 18.

Cur non præcavetis, miseri, ne fortè propter perfidiam vestram elevet se Jordanis in undam tumescentem, glomeratísque fluctibus extra ripas, vos in locis palustribus evomat, statímque serpens ille vos inveniat, in cœno erroris defixos, apertóque crudelitatis ore, summâ vos rapacitate deglutiat? Intelligite, quæ dico. Per Jordanem, Ecclesiam, vel baptizatorum advertite multitudinem: per tumescentem undam, censuram disciplinæ, & anathematis jacturam: extra ripas enim Jordanis, extra gremium Ecclesiæ: per cœnum, hæresеam pollutionem. In serpente diabolus debet intelligi: qui ideò hæreticorum corda perfidiæ veneno sauciare inhianter desiderat, ut eos, quasi ebrios, fauce devoret impietatis.

Cur beati Petri parvi penditis gloriosæ confessionis inviolabilem fidem? Cur Sacratissimi Pauli Apostoli plena Sacramentorum Mysteriis despicitis perspicua documenta? Cur non per Evangelicas paginas planam & directam, Catholicâ luce perfusam viam repetitis veritatis? Cur non tot testium Christi veridicas simpliciter, sacratiúsque prolatas suscipitis Sanctiones; sed magìs his crudelitatis præbetis assensum, quæ vestris auribus diabolica sibilat lingua? Patris testimonio, de filio perhibentis, non creditis, qui dixit, *Hic est filius meus dilectus*? Spiritûs Sancti ostensionem in specie columbæ, quia ipse esset dilectus filius, nihil penditis? Super quem putatis Spiritum Sanctum in specie Columbæ descendisse? super Deum? An super hominem? An propter unam personam Christi, super Dei hominísque filium? Spiritus namque Sanctus, cùm sit inseparabiliter amborum, Patris scilicet & filii, & ex Patre filióque essentialiter procedat, quo pacto credi potest super Deum descendisse, à quo nunquam recesserat; & à quo ineffabiliter semper procedit? Dei enim filius, secundùm id, quod Deus est, Sanctum Spiritum, cum Patre numquam à se recedente, inenarrabili modo mittit: & secundùm id, quod homo est, super se venientem suscepit. De eo ergo, id est, de hominis filio, super quem Spiritus Sanctus descendit, licet unus sit Dei hominísque filius, vox Patris intonuit, dicens: *Hic est filius* (u) *meus dilectus, in quo mihi bene complacuit.* Si secundùm Divinitatem dixisset, nenequaquam diceret, *In quo mihi bene complacui.* Sed tantummodo, in quo mihi bene placuit. Sed dum dicit, complacuit, totam simul Trinitatem comprehendit, quia in homine Christo tota complacuit Trinitas. Animadvertite, quia nihil vobis restat, ut secundùm Divinitatem tantummodo credatis dixisse Patrem, *Hic est filius meus*: sed potiùs secundùm humanitatem, super quam Spiritus Sanctus dicitur descendisse. Joannes clamat dicens: *Ego nesciebam* (x) *eum, sed qui misit me baptizare in aquâ, ille mihi dixit, super quem videris Spiritum descendentem & manentem super eum, ipse est.* Ipse utique unicus, proprius & dilectus, & non servus & adoptivus. Ipsius igitur filii testimonium abnuetis, qui distinctè semper eum suum Patrem & nostrum appellat? Cui ergo vultis credere? aut cui vultis adæquare eum? Dicit enim ipse per Prophetam: *Cui* (y) *adsimilâstis & adæquâstis me?* Cui alius Propheta dicit: *Non est similis* (z) *tibi in Diis Domine, & non est secundùm opera tua?* Non est secundùm opera ejus, quia sicut singulariter est homo ultra homines, ità singulare est opus ei, & excellens omnia opera Sanctorum, qui Dii non essentialiter propter gloriam divinitatis, sed nuncupativè pro meriti appellantur dignitate. Opus namque ejus est, ut sit unicus, proprius & dilectus Filius Dei. Nostrum opus est, ut simus servi per conditionem, & filii per gratiam adoptionis.

Jam nunc tempus est, ut à labore operis styli requiescat mucro: non torpescat, sed requiescat, & otio reparatus, semper sit ad omne opus bonum paratus. Series enim prolixæ orationis jam jamque suspensum exposcit versiculi punctum. Attamen priusquam libelli imponatur terminus finalis, adhibenda est litigatorum optio sententialis. Eligant namque quæ volunt, vitam aut mortem, benedictionem aut maledictionem. Optamus namque, & infinitam boni Pastoris Domini precamur benignitatis clementiam, ut qui *ovem perditam* (a) *ad ovile* propriis humeris reportavit, ut relictis erroris anfractibus, in quibus malæ bestiæ, id est, maligni spiritus commorantur,

(u) Matth. III, & XVII, 5. [x] Joan. I, 3, 33. (y) Isaiæ XL, 25.
(z) Psalm. 85, 8. (a) Lucæ XV, 4.

rantur, & ad viam, quæ ducit ad vitam æternam, fidei passibus Christo redeant pertrahente: quatenus in sinu matris Ecclesiæ suscepti, per lamentum pœnitentiæ sordes abluant peccatorum, & infamata eorum modestia, bonæ famæ recipiant pristinam dignitatem. Nec honoris periclitentur naufragio, & à nostro non disjungantur consortio: ac per hoc reconciliati Communioni Catholicæ Fidei, Divina illos pietas cœlestium faciat esse participes gaudiorum. Quod si exigentibus indignis meritis, tam insolubili eos malignus Spiritus perfidiæ laqueo, justo Dei Judicio, strangulavit, ut resolvi nequeant; ex auctoritate prorsus sedis Apostolicæ, ac Beati Petri Apostolorum Principis, & per eam, quam illi Magister & Dominus tradidit potestatem, & solvendi, ligandíque licentiam tribuit, quod sine gravi mœrore non possumus dicere, perpetuo eos anathematis vinculo religatos, ultrici cum sequacibus suis vindicta plectendos, ac per hoc & à gremio Ecclesiæ, & à nostro consortio definio alienos. Si quis autem fidelium, Deúmque timentium, caritatem eis benignitatis impartiendo, & Christi amore, pro eis precis oblationem Domino offerre voluerit, non solùm non inhibemus, sed ut faciat, Apostolicâ admonitione & optamus, & salubri incitamus exhortatione: ut Deus omnipotens, qui neminem vult perire, & omnes homines propter nimiam bonitatem suam vult salvos fieri, revocet eos ad viam veritatis, & ad agnitionem pertingere, sicut dignum est, rectæ fidei, quæ est in CHRISTO JESU, Domino nostro, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat Deus in Trinitate perfecta, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

Surius Tomo III. Conciliorum.
Binius Tomo III. Concilior. Part. I. p. 141.
Sirmondus edidit denuo collatam hanc Epistolam cum Codice MS. Remensi, ex quo nos eam recudimus.

Aliam Epistolam Hadriani Papæ, *directam omnibus Episcopis, per universam Spaniam commorantibus, maximè tamen Elipando, vel Ascarico, cum eorum consentaneis, pro hæresi vel blasphemia, quòd Filium Dei adoptivum nominant, &c.* refert volumen Epistolarum Pontificiarum ad Carolum Martellum, Pippinum, & Carolum M., editum primò à Gretsero, *novissimæ Editionis Tomo VI. N. XCVII. pag.* 781. Sed quia eadem Epistola multos alios errores hæreticorum confutat, in eadem Hispania grassantes, hinc Concilii Francofordiensis Actis non additur.

LIBELLUS EPISCOPORUM ITALIÆ
CONTRA ELIPANDUM, CONCILII DECRETO MISSUS AD PROVINCIAS HISPANIÆ.

Incipit Libellus sacrosyllabus, Catholico salubriter editus stylo in Concilio, Divino nutu habito in Suburbanis Moguntiæ, Metropolitanæ civitatis, Regione Germaniæ, in loco celebri, qui dicitur Franconofurd, sub præsentiâ Clementissimi Principis Domini Caroli, gloriosíque Regis, anno felicissimo Regni ejus XXVI. Placuit igitur Sancto Venerandóque Concilio, quatenus hic Libellus pro causâ fidei ad Provincias Galliciæ, ac Spaniarum mitti deberet, ob noxios resecandos errores: specialiter autem ad Elipandum, Toletanæ Sedis Episcopum: in quo omnis hujus negotii constat materia quæstionum.

SAncto incitante Spiritu, ac zelo Fidei Catholicæ, scintillatim sub pectore fervescente Clementissimi & tranquillissimi, gloriosíque CAROLI Regis, Domini terræ, Imperii ejus decreto, per diversas Provincias Regni ejus ditioni subjectas, summâ celeritate præcurrente, multitudo Antistitum, sacris obtemperando præceptis, in uno Collegio aggregata convenit. Quadam die residentibus cunctis in Aulâ sacri Palatii, adsistentibus in modum coronæ Presbyteris, Diaconibus, cunctóque Clero, sub præsentiâ prædicti Principis, allata est Epistola (a) missa

[a] Epistola hæc non superest.

miſſa ab Elipando, auctore noxii ſceleris, Toletanæ Sedis Pſeudo-Epiſcopo, Hiſpalenſi (*b*) termino circumſeptæ. Cúmque jubente Rege, publicâ voce recitata fuiſſet, ſtatim ſurgens venerabilis Princeps de ſellâ regiâ, ſtetit ſupra gradum ſuum, ac locutus eſt de causâ fidei prolixo ſermone, & adjecit: Quid vobis videtur? Ab anno prorſus præterito, & ex quo cœpit hujus peſtis inſaniâ tumeſcente, perfidiæ ulcus diffuſiùs ebullire; non parvus in his regionibus, licet in extremis finibus Regni noſtri, error inolevit, quem cenſurâ fidei neceſſe eſt modis omnibus reſecare. Cúmque imprecata & conceſſa eſſet moroſa dilatio per dies aliquot, placuit ejus manſuetudini, ut unusquiſque, quicquid ingenii captu rectiùs ſentire potuiſſet, per ſacras ſyllabas die ſtatuto, ejus Clementiæ oblatum ſui cor pectoris, fidei munus ſtyli ferculo mentis vivacitate deferret. Sed ſicut mos eſt hæreticis, triſtia lætis, dulcia permiſcere amaris, veneni poculum mellis ſapore temperare; quædam in eadem epiſtola plena blaſphemiis, & Catholicæ Fidei reperta ſunt modis omnibus inimica: quædam verò, ſi dici liceat, inveniri poterant non rejicienda. Sed in eodem poculo, in quo gutta veneni infuſa turgeſcit, mellis nihilominus amareſcit dulcedo.

Quapropter ego (*c*) Paulinus, licet indignus peccator, omniúmque Servorum Domini ultimus ſervus, Aquilegienſis Sedis, Heſperiis oris accinctæ, cui Deo auctore deſervio, nomine, non merito Præſul, unà cum Reverendiſſimo, & omni honore digno, Petro Mediolanenſis Sedis Archi-Epiſcopo, cunctíſque cum Collegis, Fratribus, & Conſacerdotibus noſtris, Liguriæ, (*d*) Auſtriæ, Heſperiæ, Æmiliæ Catholicarum Eccleſiarum Venerandis Præſulibus, juxta exilem intelligentiæ noſtræ tenuitatem, Sancto perdocente Spiritu, corde, linguâ, ſtylo, contra eorum veſanias, qui rectæ fidei ſunt adverſarii, reſpondere non formido: cùm ſit ſancta & univerſalis Eccleſia ſuper firmam nihilominus immobiliter fundata petram, & portæ inferi nequeant prævalere adversùs eam. Verumtamen, quia in mari hujus ſæculi conſtituta perſiſtit, adverſis hæreticorum flatibus, violentis perfidorum procellis, fumantibúsque maledicorum undis illiſa concutitur: licet quaſſari poſſit, & mergi nequeat, Chriſti firmata dextera, & Apoſtolico gubernaculo moderata: neceſſarium tamen exiſtimo omnibus Chriſtianis, cunctíſque Fidelibus, maximè Apoſtolicis Viris, contra hoſtes ejus, fidei armis dimicare. Non enim Chriſti miles impetum irruentis belli debet enerviter expaveſcere, nec effugii latibula inermis palando appetere: ſed armis militiæ ſuæ præcinctus, irrumpentium hoſtium pectora, ſpiritalibus jaculis ex arcu intorquens ſcripturarum, intrepidè perforare: quatenus & ſemetipſum, fidei clypeo munitus, illæſum cuſtodiat, & inimicorum latera ſpiculis cruentet acutis. Nam ante certaminis trophæum, tironis non plectitur circa verticem triumphalis corona. Cujus rei ratio Apoſtolicis evidentiùs adprobatur documentis. *Oportet*, (e) inquit egregius Prædicator, & de caſtris Dominicis probatiſſimus miles, *hæreſes eſſe, ut hi, qui probati ſunt, manifeſti fiant.* Altâ etenim nonnunquam diſpenſatione agitur, ut unde cadere ad ruinam timetur vacillantibus plantis, inde valentiùs roborata firmiter inconcuſſa perſiſtat: & antiquus hoſtis, unde ſe viciſſe ſuperbè gloriatur, inde Divinâ ſuperatus potentiâ, ſe ſuccubuiſſe doleat proſtratus. Nam quia ſuper Fidei fundamentum omnium virtutum fabricam perſiſtere non ignorat, ipſam fidei malitiæ ſuæ manu eradicare ſoliditatem feſtinat, quemadmodum de ejus ſatellitibus, id eſt, malignis ſpiritibus, per Pſalmiſtam dicitur: *Qui dicunt, exinanite,* (f) *exinanite uſque ad fundamentum.* Uſque ad fundamentum quippe maligni ſpiritus animam inaniter ſe exinaniſſe gloriantur, ſi ab ipſo fundo mentis fidei firmitatem, tentationum jacula exaggerando, eradicare valebunt. Sciunt utique, nihil eſſe boni omne, quod videtur bonum, niſi fuerit ſuper fidei fundamen-

(*b*) Finitimæ ruri, *legit Binius.*

(*c*) Idem Paulinus, præter hanc Synodicam Concilii Francofordienſis, ſcripſit ad Carolum Magnum Libros tres contra Felicem Urgellitanum Epiſcopum, qui Dominum JESUM nuncupativum Deum, & Filium Dei adoptivum peſtilenti errore aſſerebat. Editi ſunt hi tres Libri poſt opera Alcuini anno 1617.

(*d*) Auſtriæ heſperiæ, *legit Labbeus ſinè diſtinctione.*

[*e*] I. Corinth. XI, 19. (*f*) Pſalm. 136, 7.

damentum firmiter radicatum. *Sine fide* (g) *enim impossibile est Deo placere.* Firmum autem fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: *Novit Dominus*, (h) *qui sunt ejus.* Licet ille sæviat, ac mille modis fraude calliditatis serpendo extra septa sanctæ Ecclesiæ, hinc inde squamas nequitiæ suæ syrtis scopulis illisus exspoliet; ac per hoc circumquaque discurrens, modò in orbe circulato latenter se circa viam objiciens, ut pedem simpliciter calcantis mordeat; modò in summa sese suspendens falsitatis cauda, hæreticorum pectora veneno perfidiæ inficiendo tumida reddat, ut sauciata ea vitalia fastidiendo Spiritalia alimenta evomant. Sed quia super firmam petram fundata est, portæ inferi non prævalebunt adversus eam.

Hujus nimirum pestiferi serpentis instinctu, fellisque poculo debriati quidam, quorum non sunt nomina in calculo candido agni scripta, hæresim veternosam, illustrium, fortium scilicet virorum calcibus mirabiliter inculcatam, Catholicáque falce olim funditus detruncatam, spinoso moliuntur rediviva radice suscitare de stirpe. Adstruunt igitur, sed falsis adsertionibus, Dominum nostrum JESUM CHRISTUM, adoptivum Dei Filium de Virgine natum, quod divinis nequeunt adprobare documentis. Hæc igitur dicentes, aut in utero Virginis eum suspicantur adoptatum; quod dici nefas est, quia de Beata Virgine inenarrabiliter sumpsit, non adoptavit carnem: aut certè purum eum hominem sine Deo natum, quod cogitare impium est, necesse est fateantur; ac per hoc postea, quasi eguerit adoptionem, à Patre in Filium sit adoptatus: cùm nihil Deus eguerit, qui erat in eo non per gratiam, quemadmodum in cæteris sanctis, purisque hominibus, sed essentialiter per naturam. *Deus*, (i) inquit Apostolus, *erat in Christo, mundum reconcilians sibi.* Quo igitur pacto nobis adoptionem tribuit filiorum, si ipse necessarium eguit, ut sibi haberet? Nam quia peccatum non habuit, ideo nobis peccata donavit: quia non accepit ut vita esset, sed ipse essentialiter vita est, idcirco nobis vitam æternam indulsit.

Videamus nunc, quid de ejus incarnatione Gabriel, cui creditum fuerat secretæ dispensationis Sacramentum, ad MARIAM Virginem dicat, *Ave* (k) inquit, *gratia plenà, Dominus tecum.* Cumque turbata esset in sermone, subjunxit Angelus: *Ne timeas MARIA, invenisti enim gratiam apud Deum; Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus JESUM. Hic erit magnus, & vocabitur Altissimi filius.* Jámque credula Angelicis dictis, cùm ordinem tantæ novitatis inquireret, quomodo sine viro fieri possit, mox Angelus addidit: *Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideóque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* Non enim ait, adoptivus vocabitur Filius Dei, sed absolutè, Filius Dei, & Filius Altissimi. Denique non de solâ excellentia Majestatis ejus tunc loquebatur Angelus, sed potiùs de incarnatâ divinitate. Porro, *Quod* pronomen neutri generis est. Ait enim: *Quod enim ex te nascetur Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Et rursus Matthæus narrat Angelum dixisse: *Quod enim* (l) *in eâ natum est, de Spiritu Sancto est.* Ut non dubites de corpore dixisse, quod de inviolatâ Virgine sumpsit, more sacri eloquii partem pro toto; ut per solum corpus, totum intelligas hominem in anima rationali ex eâ natum. Sed ne quilibet scrupulus ambiguitatis remaneret, quia de incarnationis ejus mysterio dixerit, statim post pauca subinfert: *Dabit ei Dominus Deus sedem David Patris ejus.* Secundùm carnem videlicet David filius dictus est, non secundùm divinitatem. Habes igitur, quoniam, de quo supra dixerat: *Quod enim ex te nascetur Sanctum; vocabitur Filius Dei*, non adoptivus, sed verus; non alienus, sed proprius; de eo subjecit, *Dabit ei Dominus Deus sedem David Patris ejus.* Nam quis eum adoptâsse in filium credatur, cùm tota Sancta Trinitas hominem Christum in utero Virginis operata sit? sicut scriptum est, & juxta historiam de primo Adam, & de secundo, id est, Christo, in Prophetiæ Sacramento: *Faciamus* (m) *hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Vel certè quemadmodum in hac eadem Evangelica lectione angelica voce declaratur: Ait enim: *Spiritus Sanctus superveniet in te.* Habes Spiritûs Sancti tertiam de Trinitate personam. *Et virtus Altissimi obumbrabit tibi.* In

(g) Hebræ. XI, 6. (h) II. Timoth. II. (i) II. Corinth. V, 19.
(k) Lucæ I. (l) Matth. I, 20. (m) Genes. I, 26.

In virtute namque Altiſſimi, Filii perſona demonſtratur: quia ipſe eſt Dei virtus, Deique ſapientia. In Altiſſimi nomine, Patris nihilominus perſona accipienda eſt. Dicant ergo, ſi valent, hæretici: quod ſi nequeunt, Catholicis ſe humiliter ſalubribus ſubdant documentis; quis de his tribus perſonis eum adoptaverit, cum tota eum Trinitas in utero immaculatæ operata ſit Virginis.

Porrò adoptivus dici non poteſt, niſi is, qui alienus eſt ab eo, à quo dicitur adoptatus: & gratis ei adoptio tribuitur, quoniam non ex debito, ſed ex indulgentia tantummodo adoptio præſtatur; ſicut nos aliquando, cùm eſſemus peccando filii iræ, alieni eramus à Deo: per proprium & verum filium ejus, qui non eguit adoptionem; adoptio nobis filiorum donata eſt: Paulo adteſtante, qui ait: *Cùm ergo venit* (n) *plenitudo temporis, miſit Deus Filium ſuum, factum ex muliere, factum ſub lege, ut eos, qui ſub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus per ipſum.* Proprius filius factus eſt ex muliere, non adoptivus. Hinc aliàs idem ipſe egregius prædicator dixit. *Proprio* (o) *filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit eum.* Igitur cùm ad Jordanis alveum Joanne comite, qui Chriſtus à populis exiſtimabatur, adpropinquaret, & ut ſanctificaretur aquarum natura, mediis ſeſe Jordanicis intinxiſſet in undis, ut manifeſtiùs inter adoptivum & proprium filium diſcerneret, ſtatim vox Patris intonuit dicens: *Hic eſt Filius* (p) *meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Et rurſus, cùm eſſet in monte Sancto cum diſcipulis, quos voluit, & viſi eſſent cum eo Moyſes & Elias loquentes, mox paterna vox fulgida per nubem diſcurrens intonuit, diſcrevitque, qui eſſent ſervi per gratiam, & per adoptionem filii, & qui verus ac proprius filius: *Hic eſt*, inquit, *filius meus dilectus,* (p) *in quo mihi bene complacui, ipſum audite.* In Adam quippe ſibi Deus Pater diſplicuiſſe innotuit, qui peccando filii dignitatem amiſit. *Pœnitet,* (q) inquit, *me feciſſe hominem ſuper terram.* In unigenito ſibi filio complacuit, quia propria non habuit, ſed aliena peccata tulit: qui numquam à paternâ voluntate diſcordans: *Factus* (r) *pro nobis eſt Patri obediens uſque ad mortem, mortem crucis. Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen.* Si igitur juxta hæreticos adoptivo nomine cenſetur, ut nos puri & ingrati homines; quo ergo pacto Apoſtolus eum nomen perhibet ſuper omne nomen habere? Adoptivi etenim non eſt ſuper omne nomen, ſed commune, & infra nominum tenetur menſuram.

Videamus jam nunc, qualiter primus Paſtor Eccleſiæ fidei poſuerit fundamentum. Nam cùm Magiſter & Dominus diſcipulos ſagaciùs exploraret, quid de ſe homines dicerent, & illi ſingulorum opiniones diverſo ſermone retexuiſſent, qui, eum unum quemlibet de adoptivis filiis exiſtimabant, quorum adoptio nondum in re, quam per mediatoris perceperunt adventum, ſed adhuc in ſpei ſervabatur occulto: Illico Dominus, quid illi de ſe fixiùs corde retinerent, adjunxit: *Vos*, (s) inquit, *quem me eſſe dicitis?* Móxque Beatus Petrus, cui non caro & ſanguis, ſed Pater cœleſtis revelavit, *Tu es*, inquit, *Chriſtus Filius Dei vivi.* Ecce fidem Beati Petri Apoſtoli, quam hæretici ſurdâ aure tranſiliunt, perfunctoriè legere non pertimeſcunt. Petrus confeſſus eſt Chriſtum verum Filium Dei vivi; & tu hæretice dicis, Chriſtus adoptivus Filius eſt? Enimverò fortaſſis erigeres perfidiæ aurem, ſi abſolutè dixiſſet, Tu es Filius Dei vivi. Fingeres forſitan more tuo, falſâ argumentatione ut diceres, ſecundùm Divinitatem eum Filium Dei confeſſus eſt. Sed quoniam cum additamento dixerat: *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*, omnium hæreticorum ora fidei ſuæ pugno attrivit: Chriſti namque nomen ab homine, quem aſſumpſit, accepit, quia unctus in homine fuit. Nihil tibi reſtat, quid dicas, niſi ſolito more faciens, ſumas de officinâ mendacii veneno illita ſpicula, quibus ſimplicium corda jaculando falſis adſertionibus perforare non erubeſcas. Frons enim meretricis facta eſt tibi, erubeſcere noluiſti. Defraudare etenim ſacram non veremini ſcripturam, parvipendentes Magiſtri gentium prohibitionem dicentis: *Nolite* (t) *adulterare verbum Dei.*

Sed

(n) Galat. IV, 4. (o) Roman. VIII, 32. (p) Matth. III. XVII.
(q) Geneſ. VI, 6. (r) Philipp. II, 9, 10. (s) Matth. XVI, 15.
(t) II. Corinth. IV, 2.

Sed quid mirum, si stulti in his erratis, quæ allegorica sunt silva condensa, & umbrosis phalerarum ænigmatibus obvoluta, & carpere nescitis docta manu de sub foliis literarum pendentia spiritualium fructuum poma, cùm in propatulo per Sanctos Prædicatores eductam, malè intelligentes orthodoxam depravatis doctrinam? Cujus temeritatis, & audaciæ estis, ô infelices! inflati superbiæ fastu, ut ipsa Joannis Evangelistæ mirabilia documenta, perversis non erubescatis fabulis depravare, juxta vestram vecordiam, & non secundùm sanam doctrinam, intelligentes mystica Sacramenta? Dicitis enim, quòd Joannes scribat in Epistola sua: *Habemus* (u) *Advocatum apud Patrem JESUM CHRISTUM*, & hoc sit Advocatus, quod & adoptatus: cum longè aliud sit advocatus, & aliud adoptatus. Nam advocatus ille mihi est, qui pro me judicem interpellat, & causam necessitatis meæ propriâ tuitione defendit. Convenientiùs quippe propitiatus dici potest, quàm adoptatus, quia ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Cum enim naturam nostram, quam in se adsumpsit, in dextera Patris collocatam ostendendo Patri, incessabiliter manifestat, propitium eum nobis advocatus noster, quasi interpellando efficit, & benignum. Adoptivus verò dicitur, cui nihil à Patre adoptante debetur, sed gratìs indulgendo conceditur. Abusivè namque & non essentialiter, adoptivus est filius dictus, sicut Moyses in filium adoptatus est filiæ Pharaonis, alienus ab ea, & generatione, & sanguinis adfinitate. Hoc ideo posuimus, ut patenter daretur intelligi, eum dici adoptatum, qui nondum priùs fuerat proprius filius adoptantis. Unde in Dei Filium non cadit nomen adoptionis, quia semper verus Filius, semper Dominus, ac per hoc, & post assumptum hominem veri filii vocabulum non amisit, qui numquam verus desiit esse Filius. Quod si juxta vestram vesaniam hoc putatis advocatum esse, quod & adoptatum: confitemini ergo, quod est deterius, & omni blasphemiâ plenum, duos adoptivos, Filium scilicet, & Spiritum Sanctum. Non enim negare valetis, Spiritum Sanctum paracletum esse: quod enim Græcè παράκλητος, hoc latinè dicitur advocatus. Fatemini quin etiam, quod est super omne malum deterius, super omnem impietatem scelestius, duos adoptivos filios, Verbum scilicet, & Spiritum Sanctum, ut sitis deteriores Arrio & Eunomio, & Maranatha anathemate Macedonio digni. Adoptivus enim nonnisi adfectatæ locutionis alienus dicitur filius. Omnis enim adoptio ex affectione ducit vocabuli sui originem, quamquam Etymologiæ suæ non videatur trahere similitudinis sonum. Habet namque ex utraque parte utinam adverbium eleganter insitum, ut si dicas, utinam sis mihi in Filium adoptivum; & econtrà, utinam merear à te in Filium adoptari. Ex affectu quidem dilectionis pars subrepit parti, ut in utráque conveniat dilectionis effectus. Sed videant hæretici, qui portæ sunt inferi, quid dixerint; quinimò perverso garriant ore. Obdurata nempe illorum corda, mendacii latibula per abrupta perfidiæ debacchantes, semper inquirunt: & ne veritatis luce perfundantur, in spelæo se falsitatis occulere festinant. Cecidit, heu prô dolor! super eos invidiæ ignis, & ideo justitiæ solem non meruerunt videre.

Sancta autem Catholica, atque Apostolica Ecclesia, quæ licet in toto sit orbe terrarum diffusa, una tamen est amica sponsi, proxima, & columba, quæ pennis deargentatis sacri eloquii refulget pulchritudine, & in pallore auri posteriora ejus perfectæ fidei puritate clarescunt, confitetur Sanctam & ineffabilem Trinitatem in Unitate: salvâ scilicet inconfusibiliter proprietate personarum, inseparabilem substantiam confitetur. Ità sanè, ut alius credatur Pater, quia Pater est, qui genuit coæternum sibi sine tempore, & omni initio Filium: & alius credatur Filius, quia Filius est, qui genitus est sine initio à Patre, non putativè, sed verè: & alius credatur Spiritus Sanctus, quia Spiritus Sanctus, & à Patre, Filióque procedit. Et non est aliud Pater, & aliud Filius, & aliud Spiritus Sanctus; sed unum sunt inseparabiliter Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus: non unus, sed unum: quia alia est persona Patris, alia Filii, alia Spiritûs Sancti: sed una, & æqualis, & consubstantialis, & coæterna est Patris, Filiíque, & Spiritûs Sancti inenarrabilis Divinitatis Majestas, quia unus est Deus. Unionem námque

(u) Imæ Joannis II.

námque in essentiâ confitemur, Trinitatem verò in Personarum discretione prædicamus. Dominum igitur nostrum JESUM CHRISTUM, Dei Filium, verum Deum, semper in Patre, semper cum Patre, semper credimus apud Patrem. In ultimis námque temporibus, propter nos, & propter nostram salutem, secundùm secretæ dispensationis arbitrium, descendit de cœlo, unde numquam recesserat: venit nimirum in propriâ, ubi numquam deerat: natus est de Spiritu Sancto, & MARIA Virgine, dicente Angelo: *Quod enim* (x) *in eâ natum est, de Spiritu Sancto est.* Factus verus homo, juxta id, quod scriptum est: *Et verbum caro factum* (y) *est, & habitavit in nobis*; permansit verus & omnipotens Deus in utraque naturâ, unus Dei Filius, idémque hominis Filius. Nihil enim humana nativitas Divinæ præjudicavit nativitati; adsumpsit, quod non erat, permansit in id essentialiter, quod erat. Non commixtionem passus, neque divisionem: sed in unâ personâ Christi Deus verus, & homo permanet verus: non duo filii Deus & homo, sed unus filius Deus & homo: non alius filius hominis, & alius Dei, sed unus idémque Dei, hominísque filius. Unde & eos valde execramur, qui eum adoptivum impio grunniunt ore. Quia sicut præfati sumus, adoptivus dici non potest, nisi is, qui priùs alienus est ab eo, à quo adoptari desiderat. Dei ergo filius, quâ ratione credi potest adoptivus, qui inseparabiliter adsumpto homine in unâ personâ coeunte utraque naturâ, non duo filii, alius Dei, & alius hominis, ut, sicut illi errando æstimant, adoptivus sit hominis filius, & sine adoptione Dei filius: sed in unâ personâ unus idémque Dei & hominis filius, qui nunquam hominem, quem adsumpsit, deseruit, etiam nec in cruce, quando inclinato capite tradidit spiritum, Paulo attestante, qui ait: *Si enim cognovissent, numquam Dominum Gloriæ crucifixissent;* Dominus Gloriæ dicitur crucifixus, cùm sola caro sit crucifixa. Sed quia Dominus Gloriæ idem ipse erat, qui & hominis filius, qui crucifigebatur, & numquam hominem deseruit, sicut dictum est, quem adsumpsit, ideo dicitur Dominus gloriæ crucifixus.

Sunt etiam plerique, qui adstruunt ex tribus substantiis unam mediatoris personam, Verbi, carnis, & animæ, cùm in causa fidei non videatur necessarium, Sophisticâ disputatione sæcularium litterarum calculos syllogisticâ spargere manu. Sufficeret enim, juxta præcedentium, Catholicorum Patrum saluberrimæ promulgationis doctrinam, sincera simplicitatis voce ex utraque natura unam personam confiteri, veri Dei, verique hominis Christi, Divina scilicet & humana: sed propter eos utique, qui semiplenam sine animâ rationali, & ad vicem animæ Divinam naturam in carnis dispensatione adsumptam suspicantur, cùm Psalmista alacri pectore dicat: *Ecce* (z) *enim Deus adjuvat me, & Dominus susceptor est animæ meæ.* Pro hac igitur re, & hujuscemodi erroris nubilo, styli flabello ex aëre mentis ventosas nubium umbras dispergere festinamus: quatenus æterni solis perfusa radio, micantes stellas per cælos valeat puris obtutibus inspicere scripturarum. Non enim ignoramus ex duabus substantiis humanam subsistere naturam, ex anima nimirum & carne: sed unum sine altero perfectum non efficere hominem. Quid enim caro sine anima, nisi terra? & quid anima sine carne? nónne spiritus? Homo enim ex utroque, & non ex uno. Unde quia Redemptor noster perfectum hominem adsumpsit in Deum, idcirco ex duabus naturis Deum & hominem confitemur. Non enim caro sine anima perfecta humana potest dici integráque natura. Nam cùm ex limo terræ finxisset Deus hominem, protinus insufflavit in eum spiraculum vitæ, sicut scriptum est: *Et factus est homo in animam viventem.* Non igitur alter, qui formatus est, & alter, qui insufflatus, sed unus idémque. Ex flatu namque animata est terra, tam incomprehensibili arte, mirabilíque modo, summi artificis manu configulata, ut investigari pleniùs nequeat, qualiter & unum sit anima & caro, quæ perfectum efficiunt hominem; & tamen diversa sit substantia carnis & spiritùs. Nam cùm scriptum sit: *Ad te* (a) *omnis caro veniet:* Et rursus: *Non timebo,* (b) *quid faciat mihi caro.* Et iterum: *Et videbit* (c) *omnis caro salutare Dei nostri:* nullo namque pacto sine anima vide-

(x) Joannis I, 14.
[y] I. Corinth. II, 8.
(z) Psal. LIII, 6.
(a) Psal. LXIV, 3.
(b) Psalmo LV, 5.
(c) Isaiæ XL. ex Græco.

videre poteſt, ut videat Salutare Dei; nec venire valet, ut veniat ad eum omnis caro.

Ponamus igitur, exempli causâ, ſecundùm humanæ rationis affectum, neceſſitate per omnia compellente, materialia themata diſputandi. Nam ſicut in planis & ſolidis figuris linea, & in quadrangulis punctus, licet ſint indiſſecabiles & dividi nequeant, & idcircò egregiè depingant dimenſionum figuras; omnium tamen numerorum multitudinis ſummam in ſe ſociatam retinent, & ex ſe uſque ad infinitam numeroſitatem procedentes, & rurſus in ſe uſque ad unum recurrentes, individuam retinere probantur unionis cenſuram. Fingamus igitur animam in forma corporis, quaſi lineam vel punctum in planis, ſolidis, atque quadrangulatis figuris cunctas membrorum partium in ſe individuè continentes poſitiones, unumquodque in juncturâ ſuâ inſertum, ita ut & unum & diverſum. Nam ſi ſubtrahas lineam & punctum æqualitatis, nobilitas degeneratur figuræ. Inſtante autem lineæ jacentis primordio, punctíque circumfuſa numeri quadratura, quique ſegregari, vel non ſegregari poſſunt, reſolvi inſolubili ſectione in lineæ punctíque privilegio demonſtrantur. Ita ſanè vis animæ, cùm ſit incorporea & inviſibilis, nec dividi poteſt, nec recipit ſectionum ſciſſuras: totam tamen corporis molem, quæ dividi, vel ſegregari poteſt, in ſe continentem mirabiliter regit, & per totum diffuſa animando vivificat, & quaſi punctus in medio ſuam individuè retinet dignitatem, & in alienam non reſolvitur qualitatem. Nam ſicut dictum eſt, cùm ſit incorporea, corporaliter cuncta per corpus diſponit; & cùm ſit ſubſtantia carnis corporea, per incorpoream creaturam, id eſt, animam, corporeas perficit actiones. Tantâ enim ſocietatis convenientiâ ſibimet ſunt junctæ, ut unum ſine altero nihil poſſit, & alterum ſine altero plenam non poſſit humanam monſtrare naturam: & idcirco placuit ex utraque humanam definire naturam. Nam anima incorporea per corporeos oculos videt, audit, ſentit: & corporei oculi per incorpoream animam videre probantur. Nam ſi recedat anima, oculi aperti remanentes, & aures patentes nec videre poſſunt, nec audire. Per linguam loquitur anima, & lingua loquitur per animam. In qualibet enim parte corporis inciſâ carne anima dolet: ſine anima verò in fruſta ſecata caro, nec dolere, nec ſentire poteſt. Per carnem nempe anima, & per animam caro eſurit, ſitit, triſtatur. Numquid poteſt dici caro ſine anima, humana natura, cùm nihil ſit aliud, niſi terra? animata verò terra humana profectò poteſt dici integra perfectáque natura. Omne enim imperfectum amittit nominis proprietatem, niſi perfectionis ei commodiùs adjiciatur ſupplementum. Ex quatuor igitur diverſis elementis humana ſubſiſtere fertur natura; calido, frigido, humido, ſicco, id eſt, igne, aëre, terra & aquâ. Cum ergo ex his quatuor variis homo ſubſiſtat naturis, numquid debemus in uno homine quatuor ſubſtantias profiteri? Si hoc placet, addatur quin etiam quinta, id eſt, anima, ut conſtet homo ex quinque, & Verbi Omnipotentis ſit ſexta: & tunc, quod eſt omni fatuitate dementius, omníque vecordiâ ſtultius, fateantur ſex in una Dei, Hominíſque Chriſti perſona ſubſtantiæ.

Tu forſitan ſuſpicaris, quicumque es noſtræ refragator adſertionis: de memoria nobis avolâſſe, quia dixerit beatus Apoſtolus, in interiore homine habitare Chriſtum per fidem in cordibus noſtris. Hæc nos tota devotione mentis, totáque ſimplicitate veraciter retinemus cordis: & adjicimus ea, quæ te forſitan ſomniante latent. Idem vas electionis Paulum dixiſſe reminiſcimur: *Ipſe autem Deus* (d) *Pacis ſanctificet vos per omnia, ut integer ſpiritus veſter, & anima, & corpus ſine querela in adventum Domini noſtri JESU CHRISTI ſervetur.* Tria, inquam, dixit, ſpiritus, & anima, & corpus. Numquid aliud eſt ſpiritus, & aliud anima? Non diviſit ſubſtantias, ſed dignitatem diſtinxit. Spiritalis quippe anima, & ſpiritale corpus, vult, ut in adventum Domini noſtri JESU CHRISTI ſervetur. In hoc ſpiritali homine, qui & interior dicitur, profitetur idem mirabilis Doctor, habitare Chriſtum per fidem in cordibus noſtris. Nam eſt homo animalis, & eſt ſpiritalis, non per ſubſtantiam, ſed per meriti qualitatem. Animalis quippe ab anima, ſpiritalis verò à ſpiritu nuncupatur: quemadmodum idem, veridicus videlicet Doctor

Pp 3

(d) I. Theſſalon. V.

ctor, alterum ab altero discrevit: *Animalis*, (e) inquit, *homo non percipit ea, quæ sunt Spiritûs Dei:* hic est exterior, qui foras se ad exteriora appetenda effundit. *Spiritalis autem dijudicat omnia*, id est, discernit, *& ipse à nemine judicatur.* Hic est, inquam, interior, in quo Christus creditur habitare, qui introrsus se per contemplationis gratiam retinet, & internæ refectionis dulcedine depastus in amore sui Conditoris suaviter requiescit.

His ità prælibatis, ad ea, quæ reliquimus, revertamur. Quæro igitur, ut dicas mihi, in quâ natura ipse mediator Dei, & hominum, homo CHRISTUS JESUS, dignatus est esurire, sitire, passionum sentire dolores. Quid moraris? Non vales negare, meliùs est, ut profitearis, quia secundùm humanam. Divina enim natura impassibilis, inviolabilis, & semper permanet immutabilis. Verum est, omnino verum, quia in humana. Volo ergo, ut liquidiùs definias, quid sit humana natura: sola caro, an sola anima, an utraque anima, & caro? Non enim possumus, nec fas est, veritati contradicere, ex utraque nihilominus humana constat natura, ex anima siquidem & carne. Dicito ergo mihi, in solâ carne, an in solâ animâ, an, quod verius est, in utraque pertulit vulnera passionum? Caro enim sine anima nihil sentit: anima enim sine carne non esurit, neque sitit, nec potest crucifigi: & tamen crucifixa est per carnem. In summis etenim palmis, & in extremis crucifixa est plantis. Quod si non est crucifixa cum carne, cur sensit dolorem? Caro enim, sicut dictum est, sine animâ nihil sentit. Quòd si per carnis cognationem sentit dolorem, & caro per animam dolet incisa; nec caro ergo sine anima, nec anima sine carne, plena potest humana dici natura. Ex utraque námque connexione, carnis scilicet, & animæ, perfecta constat humana natura. Unde & majores nostri hâc definitione sancitâ, quorum sagacissima capacitatis peritia longè valde à nostræ tarditatis distat ignavia, placuit eis, Sancto adnuente Spiritu, duas in unâ Christi personâ indubitanter profiteri naturas, Divinam scilicet, & humanam: quia anima & caro non sunt duo, sed unus homo. Deum enim, & hominem Dei Filium confitetur. *Mediator*, (f) inquit Apostolus, *Dei & hominum, homo CHRISTUS JESUS*, qui ex anima & carne non duo, sed unus est dictus homo.

Cessent ergo jam nunc omnes superfluæ mussitantium adinventiones: cessent calumniatrices querularum quæstionum objectiones, quæ ad rem non pertinent, sed magìs ad simplicium subversionem. *Doctrinis variis, & peregrinis non abducamur*: sed confiteamur cum Sanctis Patribus nostris, Catholicis, orthodoxísque Viris, qui rectam fidem & corde perceperunt, & inviolabili ore Ecclesiæ filios salubriter docuerunt, duas in Christo naturas, Divinam nimirum & humanam, verum Deum, verúmque hominem: in utroque proprium Dei Filium, non adoptivum: sempiternum ex Patre, temporaliter natum ex Virgine Matre: consubstantialem in sua Deo Patri, Sanctóque Spiritui: consubstantialem etiam nobis in nostra. Nostra dicimus in carnis conditione, non in peccati vel miseriæ communione. Peccatum enim non fecit, sed alienum tulit: nec dolus inventus est in ore ejus, sed dolores nostros ipse portavit: vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostræ super eum, & livore ejus sanati sumus. Omnium autem hæreticorum perversa dogmata, cum auctoribus, & sequacibus suis, æterno anathemate percelli judicamus. Elipandum námque, & Felicem, novos hostes Ecclesiæ, sed veternosâ fæce perfidiæ pollutos, nisi ab hac stultitia resipiscant, & per rectæ fidei satisfactionem lamentis se abluant pœnitentiæ, indignos & ingratos eos à consortio Catholicorum perpetuâ animadversione eliminare decernimus, & à gremio Orthodoxæ Ecclesiæ censemus alienos. Optamus tamen, & omni adnisu mentis, immensæ Pietatis boni Pastoris, qui animam suam posuit pro ovibus suis, & neminem vult perire, Clementiam imprecamur; ut perfidiæ relicto errore, ad viam veritatis, quæ est Christus, & ipso redeant perducente: quatenus in sinum Matris Ecclesiæ, dilectionis suscepti amplexu, tranquilla suaviter fidei pace quiescentes, largissima sugant ubera bonitatis Dei, ac per hoc perpetuæ felicitatis gaudia, gratiâ Dei, qui pro omnibus mortem gustavit, largiente, sine fine valeant

(e) I. Corinth. II, 14. (f) I. Timoth. II, 5.

leant adipiſci. Eos etiam, qui poſt hanc tam ſaluberrimam definitionem, quam plenaria Synodus, Sancto afflata Spiritu concorditer ſubtili ſinceritate terminavit, falſiſſimis eorum aſſertionibus, ſive clàm, ſive in publicâ voce, præbuerint aſſenſum, ſimili eos ſententiæ vindictâ ſancimus eſſe plectendos; *reſervato* (g) *per omnia juris privilegio ſummi Pontificis, Domini & Patris noſtri Hadriani, primæ Sedis Beatiſſimi Papæ.*

Nos autem, Domini, & Cariſſimi fratres, ſequentes præcedentium Patrum ſanam Doctrinam, reſpuentes per omnia deliramenta nugacium hominum, corde credamus ad juſtitiam, ore autem confiteamur ad ſalutem, Dominum noſtrum JESUM CHRISTUM verum Dei Filium, non putativum: proprium in utraque naturâ, non adoptivum: æqualem & coæternum Patri, Sanctóque Spiritui; qui Eccleſiam ſuam proprio ſanguine adquiſitam, ſine macula & rugâ immaculatam cuſtodiat, & corda noſtra in rectæ fidei puritate immutilato jure conſervet. Catholicum atque Clementiſſimum, ſempérque inclytum domnum Carolum, Regem, per interceſſiones Beatæ, Glorioſæ, ſempérque VIRGINIS DEI GENITRICIS MARIÆ, per quam meruimus auctorem ſuſcipere vitæ, Beati Petri, primi Paſtoris Eccleſiæ, omniumque Sanctorum, verùm etiam ſuffragantibus precibus veſtris, omnipotens, & Sancta TRINITAS ſua eum gratia circumcingat, ſuáque dextera ſemper protegat, & defendat, ut faciat, quæ illi ſunt placita: quatenus cœleſtibus fretus armis, inimicos nominis Chriſti, auxilio fultus de cœlo, ad terram proſternat. Barbaras etiam nationes infinitâ Deus omnipotens ditioni ejus potentiâ ſubdat: ut ex hac occaſione ad agnitionem perveniant veritatis, & cognoſcant verum & vivum Deum, creatorem ſuum. Regenerati ſiquidem undâ baptiſmatis, in gremio adgregentur matris Eccleſiæ, ut impleatur, quod bonus Paſtor promiſerat dicens, *Et alias* (h) *oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere; & vocem meam audient, ut fiat unum ovile, & unus Paſtor.* Multiplicetur pax in diebus ejus, ut ſit Sancta Eccleſia libera, & ab omni ſtrepitu mundi ſecura, quâ libertate Chriſtus eam liberavit: liceátque Domini Sacerdotes juxta Evangelicas & Apoſtolicas, canonicáſque regulas ſimpliciter Domino deſervire, militare in ſolis caſtris Dominicis: quia juxta ejuſdem Domini vocem: *Nemo poteſt duobus* (i) *Dominis ſervire.* Et Paulus: *Nemo militans* (k) *Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus, ut placeat ei, cui ſe probavit.* Nemo ſibi blandiatur, quòd utrumque poſſit, & Deo & mundo ſervire; quia veritas eſt, & mentiri non poteſt, qui hoc fieri non poſſe teſtatur. Unde ſupplicandus eſt tranquilliſſimus Princeps noſter, ut ille pro nobis contra viſibiles hoſtes, pro Chriſti amore, Domino opitulante, dimicet; & nos pro illo contra inviſibiles hoſtes, Domini imprecantes potentiam, ſpiritualibus armis pugnemus, quatenus vicariam ei retributionem in illâ die pro Eccleſiâ ſuâ Dei Filius rependat: ut quemadmodum ille nunc eam inter tot mundanos tumultus conſtitutam reddit ſecuram; ita eum illa cœleſtis regni faciat eſſe participem. Indulgeat miſeratus captivis, ſubveniat oppreſſis, diſſolvat faſciculos deprimentes: ſit conſolatio viduarum, miſerorum refrigerium: ſit Dominus & Pater, ſit Rex & Sacerdos, ſit omnium Chriſtianorum moderantiſſimus gubernator, auxiliante Domino noſtro JESU CHRISTO, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat Deus in Trinitate perfecta, per omnia ſæcula ſæculorum, Amen.

Surius Tomo III.
Binius Tomo III. Concilior. Parte I. p. 144. & ſeqq.
Sirmondus cum Cod. MS. Remenſi collatum edidit.

(*g*) Ecce reverentiam Patrum Concilii Francofurtenſis erga ſummum Pontificem.
(*h*) Joannis X, 16. (*i*) Matth. VI, 24. (*k*) II. Timoth. II.

SYNO-

SYNODICA CONCILII AB EPISCOPIS GERMANIÆ ET GALLIÆ, AD PRÆSULES HISPANIÆ MISSA.

Sancta Synodus, & Venerabiles in Christo Patres, cum omnibus Episcopis Germaniæ, Galliæ, & Aquitaniæ, & toto Catholicæ pacis Clero, Præsulibus Hispaniæ, & cæteris ibidem Christianitatis nomen habentibus, in Domino Deo, Dei Filio vero & proprio, JESU CHRISTO, æternæ beatitudinis Salutem.

IN Nomine Domini nostri JESU Christi, qui dixit: *Ubi sunt duo,* (a) *vel tres congregati in nomine meo, ibi sum ego in medio eorum,* congregatis nobis in unum caritatis conventu, præcipiente & præsidente Piissimo & Gloriosissimo Domino nostro, CAROLO Rege, ad renovandum cum consilio pacificæ unanimitatis Sanctæ Dei Ecclesiæ statum, & ad prædicandam orthodoxæ Fidei veritatem, in qua Divina operante gratiâ salutis nostræ initium extat & finis, cui nihil augeri potest vel minui, quæ una debet esse omnium Christianorum, dicente Beato Apostolo: *Unus* (b) *Dominus, una Fides, unum Baptisma: unus Deus, & Pater omnium, qui super omnia, & in omnibus nobis.* In hac omnis Sanctitas vitæ, omnis spes remunerationis æternæ, sine quâ nihil sanctum, nihil Deo acceptabile, nihil vivum. *Justus* enim (c) *ex fide vivit:* quam qui diabolo decipiente perdiderit, vivens mortuus est: quia sicut per fidem justitia, ita etiam per fidem veram vita obtinetur æterna, dicente Domino Salvatore: *Hæc est autem vita* (d) *æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti JESUM CHRISTUM.*

Inter cætera itaque, quæ pro hujus fidei firmitate tractavimus, Domini Regis nostri præcipuâ pietate, ac laudabili sapientia adsidente, & auxiliante nobis, præcepit subitò gloriosa illius excellentia fidei vestræ libellum adferri in medium: qui cùm à Notario, nobis diligentiùs attendentibus, sub distinctione sententiarum, & proprietate sensuum perlegeretur ad finem, audivimus in eo novas quasdam assertiones exaratas, non tam antiquis Sanctorum Doctorum traditionibus convenientes, quàm vestris nuper inventionibus utcumque confirmatas. Sed duæ difficiles res nostris in eo libello, quem direxistis, sensibus occurrerunt. Una, cur nobis non sufficiant, quæ in Sanctorum Patrum dictis inveniuntur, & universali Catholicæ Sanctionis consuetudine confirmantur, dicente Scriptura: *Terminos* (e) *Patrum tuorum ne transgrediaris.*

Numquid sagaciores sumus, ad inveniendam viam veritatis, quàm Apostolici Doctores? Et quare aliquid confirmare audemus, quod in illorum non inveniatur scriptis? Altera res est, quare generationem Filii Dei, vel æternam de Patre, vel temporalem de Matre, quisquam hominum audeat investigare, dicente Scripturâ: *Altiora* (f) *te ne quæsieris.* Unde & Sanctus Augustinus dicit in sermone de Nativitate Christi: Meritò, Dilectissimi, miranda est Salvatoris nostri nativitas, non solùm illa Divina, de quâ dictum est: *In principio* (g) *erat Verbum:* sed etiam illa humana, de qua idem dicit Evangelista: *Verbum caro factum est.* Unde & Propheta: *Generationem* (h) *ejus quis enarrabit?* Divina enim magìs fide veneranda sunt, quam ratione investiganda.

Sed tempus est, ut ad discutiendos sensus libelli vestri veniamus, in quo Sanctorum Patrum per loca testimonia invenimus posita, sed malè perfidiæ veneno corrupta, & inter flores pulcherrimos Fidei Catholicæ anguinos erroris vestri dentes insertos. Tacuistis nomina librorum & numerum Capitulorum, ut difficiliùs error vester investigaretur; & ex hoc solo perspicuum est, errâsse, vos volun-

(a) Matth. XVIII, (b) Ephes. IV, (c) Roman. I. Habacuc, II.
(d) Joannis XVII, [e] Prov. XXII, 28. (f) Eccles. III, 22.
(g) Joann. I. [h] Isaiæ LIII, 8.

voluntariè, dum Sanctorum Patrum venerabiles ſenſus, per intermiſſiones aliquorum verborum maculare nitimini. Et miramur, vel magìs lugemus, quare hoc facere velitis, quare puriſſimos Catholicæ Fidei fontes hæretico pede turbare non timeatis. Invenimus enim in libelli veſtri principio ſcriptum, quod vos poſuiſtis: " Confitemur, & credimus Deum Dei Filium, ante omnia " tempora, ſine initio ex Patre genitum, " coæternum, & conſubſtantialem: non " adoptione, ſed genere. Item poſt pauca eodem loco legebatur: " Confitemur, & credimus, eum factum ex " muliere, factum ſub lege, non genere " eſſe Filium Dei, ſed adoptione: non " naturâ, ſed gratiâ." Ecce ſerpens inter pomifera Paradiſi latitans ligna, ut incautos quoſque & decipiat. Ex ſermonibus Sancti Auguſtini hæc teſtimonia translata ſunt, ſed hæretica pravitate additum invenimus in ſequenti periodo: Non genere eſſe Filium Dei, ſed adoptione: quod etiam in ſequentibus pleniùs, volente Deo, demonſtrabimus. Nunc verò tantummodo ad oſtendendos, & cavendos mortiferos veneni ſuccos legentibus inſervimus. Quod autem exempli gratiâ poſuiſtis: *Pater major* (i) *me eſt*; non propter adoptionem, ſed propter formam ſervi dixit, in quâ minor eſt Patre. Simili modo, & propter formam ſervi illud dictum eſt: *Puer* (k) *autem creſcebat, & confortabatur ſpiritu.* Hoc verò, quod Joannes dixit: *Vidimus* (l) *gloriam ejus, gloriam quaſi Unigeniti à Patre, plenum gratiâ & veritate*; contra adoptionem carnis facit. Si unigenitus, quomodo tunc adoptivus? Vel, ſi non eſt proprius filius, quomodo tunc plenus gratia & veritate?

Igitur quod ſequitur in Epiſtolâ adſertionis veſtræ, beatum dixiſſe Hilarium: " Nam & in ipſo uſu noſtro eſt " adoptivus filius, & verus filius: adop" tivum filium non dicimus naturâ eſſe, " qui verus eſt filius." Videtis,quomodo cæca mens contra ſuam ponit teſtimonia ſententiam. Quis eſt, qui audet dicere, Chriſtum non eſſe verè Filium Dei, Joanne Baptiſta atteſtante, dum vidit Spiritum Dei deſcendentem, & manentem ſuper eum; *Et ego vidi,* (*m*) *& teſtimonium perhibui, quia hic eſt Filius Dei?* De quo & Apoſtolus teſtatur: *Quorum Patres,* (n) *ex quibus Chriſtus ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula.* Et ſi verus Deus, etiam & verus Filius: & ſi verus Filius, nequaquam adoptivus: quia adoptivus, ſicut in teſtimonio Sancti Hilarii poſitum eſt, non verè naturâ eſt Filius.

Item de tractatu in Apocalypſim beati Hieronymi, ut dicunt, hoc modo poſitum teſtimonium in Epiſtolâ reperimus præfata: " Calculum candidum, " id eſt, gemma alba, adoptio carnis in " Filio Dei." Quod longè aliter in eodem tractatu invenitur: Et dabo ei, inquit, calculum candidum, id eſt, adoptionem filiorum Dei. Nam calculus gemma pretioſa eſt. Et poſt pauca: ſive calculum: corpus in baptiſmo candidatum: ſive calculi appellatione ſermo Divinus ſignificatur. Epiſtola verò Beati Hieronymi, quam ad Ceraſiam ſcriptam dicitis, hactenus, nec apud Romanos, nec apud nos inveniri potuit. Nec ſibi ipſi eum umquam contraria ſcribere putamus: & veris credere meliùs eſt exemplaribus, quàm dubiis. Ecce pravitas omni tergiverſatione deterior, quæ ſic Sanctorum Patrum puriſſimis ſenſibus venena ſuæ infundit perfidiæ. Sequitur in Epiſtolâ:

Item in Homilia Sancti Auguſtini ſecundùm humanæ ſervitutis formam ità dicit: Homo adoptatur, cujus gloriam quæſivit, qui eſt ab illo unicus natus. Ecce quem Auguſtinus dicit adoptatum, hunc Joannes dixit: *Advocatum* (o) *habemus apud Patrem.* In hoc itaque loco ignoramus, quid priùs agendum ſit, an pravitas repellenda, ſive imperitia decidenda? In XXVI. Homilia, in expoſitione ejus ſententiæ legitur, ubi Dominus dixit: *Qui à ſemetipſo* (p) *loquitur, propriam gloriam quærit.* Ubi poſt congruam expoſitionem infert: Quid tu homo facere debes, qui quando aliquid boni facis, gloriam tuam quæris: quando autem aliquid mali facis, Deo calumnias meditaris? Intende tibi. Creatura es, agnoſce Creatorem; Servus es, ne contemnas Dominum. Adoptatus es, ſed non meritus. Quære gloriam ejus, à quo habes hanc gratiam homo adoptatus,

(i) Joan. XIV.
(k) Lucæ II, 40.
(l) Joan. I, 14.
(m) Joan. I, 34.
(n) Rom. IX, 5.
(o) Imæ Joan. II, 1.
(p) Joan. VII, 18.

tatus, cujus gloriam quæsivit, qui est ab illo unico natus. De Christo enim dixit, unicus natus: de nobis verò, homo adoptatus. Quam adoptionem pravissimo sensu, qui scripsit Epistolam, ad Christi voluit transferre humanitatem. In quâ perversitate sensus utrumque, & imperitia scribentis patet, & mala voluntas non latet. Etiam & in sequenti mox sententia, & falsitas malæ voluntatis apparet, ubi dixit: Ecce quem Augustinus dicit adoptatum, Joannes Apostolus dicit advocatum. Certissimum est enim, Joannem Apostolum Christum Advocatum nominare, sicut ipse testatur: *Apud* (q) *Patrem habemus Advocatum Dominum nostrum JESUM CHRISTUM.* Perspicuum quoque est, Sanctum Augustinum de homine quolibet per gratiam adoptato dicere, sicut ex sequentiâ lectionis certissimè cognosci potest.

Sequitur in eodem libello nostro: " Item prædecessores nostri Eugenius, " Hildefonsus, Julianus, Toletanæ sedis " Antistites, in suis dogmatibus ità dix- " erunt in Missâ de cœnâ Domini: Qui " per adoptivi hominis passionem dum " suo non indulsit corpori." Item in Missâ de Ascensione Domini: " Hodie sal- " vator noster post adoptionem carnis " sedem repetivit Deitatis." Et cætera, quæ ex parentum vestrorum dictis posuistis; ut manifestum sit quales habeatis parentes, & ut notum sit omnibus, unde vos traditi sitis in manus infidelium. Quia hominem Christum, verum Dei Patris Filium esse negâstis, vobis defensor esse noluit, sed tradidit vos in manus inimicorum suorum, ut dominentur vestri, qui eum recipere noluerunt; & cui illi publicè detrahunt, vos occultè illi derogatis. Nec illius Christi testimonio credere vultis de ipso dicentis: *Pater clarifica* (r) *filium tuum, ut filius tuus clarificet te.* Dum dixit, tuus, proprietatem ostendit, veluti & Pater in baptismo testimonio comprobavit: *Hic* (s) *est filius meus dilectus.* Meus dixit, addididit quoque, dilectus: ut intelligeretur proprius esse filius, sicut apostolus dixit, *Proprio* (t) *filio suo non pepercit.* Et melius est testimonio Dei Patris credere de suo filio, quàm Hildefonsi vestri, qui tales vobis composuit preces in Missarum solemniis, quales universalis & Sancta Dei non habet Ecclesia. Nec vos in illis exaudiri putamus. Et si Hildefonsus vester in orationibus suis Christum adoptivum nominavit, noster verò Gregorius, Pontifex Romanæ Sedis, & clarissimus toto orbe Doctor, in suis orationibus semper eum unigenitum nominare non dubitavit. In oratione enim, quæ est secundâ feriâ post palmas, ità posuit: Da, quæsumus, omnipotens Deus, ut, qui in tot adversis ex nostra infirmitate deficimus, intercedente unigeniti Filii tui passione respiremus. Item quartâ feriâ ejusdem septimanæ: Præsta, quæsumus, omnipotens Deus, ut qui nostris excessibus incessanter affligimur, per unigeniti tui passionem liberemur. Item in Ascensione Domini: Concede, quæsumus, omnipotens Deus, ut qui hodiernâ die unigenitum tuum, redemptorem nostrum, ad cœlos ascendisse credimus. Item ad sanctam Crucem: DEUS, qui unigeniti tui, Domini nostri, JESU CHRISTI, pretioso sanguine humanum genus redimere dignatus es. Ecce eum Unigenitum nominavit, cujus sanguine redempti sumus.

Quod autem dicitis in Epistola fidei vestræ, " Ex Patre unigenitum sine ad- " optione, primogenitum verò in fine " temporis, verum hominem adsumen- " do de Virgine, carnis adoptione, uni- " genitum in naturâ, primogenitum in adoptione & gratiâ." Scimus enim Deum Dei Filium ex utraque natura, & unigenitum esse, & primogenitum: unigenitus, quia solus sine initio ex Deo Patre genitus, & solus ex initio temporis ex Matre Virgine genitus: ideóque in utraque naturâ unigenitus etiam, & primogenitus; quia omnis unigenitus primogenitus est: licet secundùm humanam generationem, non omnis primogenitus unigenitus sit. Idem ipse Dei Filius, primogenitus est Virginis, ùt dicitis; etiam & unigenitus, qui non habuit sequentes carnaliter fratres. Igitur & Deo Patri primogenitus, quia priùs ex Deo Patre genitus, quàm ulla esset creatura, vel aliquod esset tempus, Apostolo teste, qui ait, ad Colossenses scribens: *Gratias* (u) *agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in parte sortis Sanctorum in lumine: qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum Filii dilectionis claritatis suæ:*

(q) Imæ Joan. II, 1. (r) Joan. XVII, 1. (s) Matth. III, 17.
(t) Rom. VIII, 32. (u) Coloss. I, 12.

suæ : in quo habemus redemptionem, remissionem peccatorum : qui est Imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturæ : quia in ipso condita sunt universa in Cœlis, & in terrâ, visibilia & invisibilia, sive Throni, sive Dominationes, sive Principatus, sive potestates : omnia per ipsum, & in ipso creata sunt: & ipse est ante omnes ; & omnia in ipso constant: & ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primatum tenens : quia in ipso complacuit omnem plenitudinem Divinitatis inhabitare corporaliter. Item Salomon : *Dominus* (x) *possedit me initio viarum suarum, antequam quicquam faceret à principio. Ab æterno ordinata sum, & ex antiquis, antequam terra fieret : necdum erant abyssi, & ego jam concepta eram : necdum fontes aquarum eruperant, necdum montes gravi mole constiterant. Ante colles ego parturiebar, &c.* Item in libro Sapientiæ, ipsâ dicente Sapientiâ, id est, FILIO DEI : *Ego* (y) *ex ore Altissimi prodivi, primogenita ante omnem creaturam. Ego in cœlis feci, ut oriretur lumen indeficiens, & sicut nebula texi omnem terram. Ego in altis habitavi, & thronus meus in columnâ nubis.* Item, ubi dicit Apostolus : *Exspectantes* (z) *beatam Spem, & adventum gloriæ magni Dei & Salvatoris nostri JESU CHRISTI, qui dedit seipsum pro nobis.* Ubi est, inquit, serpens Arius? ubi Eunomius coluber? MAGNUS DEUS, JESUS Christus, Salvator dicitur, non Primogenitus omnis creaturæ: non Verbum Dei & Sapientia, quæ sunt appellationes Divinæ generationis ; sed JESUS & CHRISTUS, quæ vocabula adsumpti hominis sunt. Neque verò alium, JESUM CHRISTUM, alium Verbum dicemus, ut nova hæresis calumniatur : sed eundem, & ante sæcula, & ante mundum, & post MARIAM, immò ex MARIA, magnum Deum appellamus, Salvatorem nostrum JESUM CHRISTUM, qui dedit semetipsum pro nobis.

Hæc testimonia ideo posuimus, ut cognoscatis Deum & Dominum nostrum JESUM CHRISTUM, in utraque naturâ esse, & unigenitum, & primogenitum ; non adoptivum, sed Magnum Deum : nec ex eo fratres nominari, sicut Helvidius blasphemat, quòd primogenitus est, sed ex paternæ charitatis affectu. Nam quatuor modis in Scripturis Sanctis fratres appellari legimus, sicut Beatus Hieronymus in libello contra eundem Helvidium testatur; naturâ, gente, cognatione, affectu. Naturâ, ut Esau & Jacob, duodecim Patriarchæ, Andreas & Petrus, Jacobus & Joannes. Gente, quia omnes Judæi fratres inter se vocantur, ut in Deuteronomio: *Si autem* (a) *emeris fratrem tuum, qui est Hebræus, vel quæ est Hebræa ; serviet tibi sex annis, & in septimo anno dimittes eum liberum abs te.* Et in eodem : *Constituendo* (b) *constitues super te Principem, quem elegerit Dominus Deus tuus, eum, qui ex fratribus tuis sit,* & reliqua. Cognatione autem fratres vocantur, qui sunt de unâ familiâ, sicut Loth frater Abrahæ dicitur, cum sit filius fratris sui Aran, dicente Abraham: *Non sit rixa* (c) *inter me, & te, & inter Pastores meos, & Pastores tuos, quia omnes fratres nos sumus.* Qua lege, & in Evangelio fratres Domini dicuntur Jacobus, Judas, & Simon. Affectu quoque fratres dicuntur, qui in duo scinditur, in spiritale, & in commune. In spiritale, quia omnes Christiani fratres vocantur : ut ibi: *Ecce* (d) *quàm bonum, & quàm jucundum, habitare fratres in unum.* Et Salvator : *Narrabo* (e) *nomen tuum fratribus meis.* Et alibi : *Vade,* (f) *dic fratribus meis.* Porrò in commune, quia omnes homines, ex uno Patre nati, pari germanitate conjungimur. Hinc Hieronymus dicit, affectu fratres esse Domini, non adoptione, ubi dicit : *Narrabo* (g) *nomen tuum fratribus meis.* Et item : *Ite, dicite fratribus meis.*

Sequitur in Epistolâ vestrâ : " Carissimi, nunc Filii Dei sumus, & nondum apparuit, quid erimus. Scimus, quia, cùm apparuerit, similes ei erimus, & videbimus eum, sicuti est. Similes utique in carnis adoptione, & non similes ei in Divinitate." Hujus verò sententiæ intellectum longè aliter Catholici Patres exposuerunt. Dicit enim Sanctus Augustinus in Epistola ad Italicam Virginem : In tantum ergo videbimus, in quantum similes erimus: quia & nunc in tantum non videmus, in quantum dissimiles sumus. Inde igitur videbimus,

(x) Prov. VIII, 22. (y) Eccles. XXIV, 5. (z) Tit. II, 13.
(a) Deut. XV, 12. (b) Deut. XVII, 15. (c) Gen. XIII, 8.
(d) Psalm. CXXXII, 1. (e) Psalm. XXI, 23. (f) Joan. XX, 17.
(g) Hebr. II, 12.

mus, ubi ſimiles erimus. Quis autem dementiſſimus dixerit, corpore nos vel eſſe, vel futuros eſſe ſimiles Deo? In interiore igitur homine iſta ſimilitudo eſt, qui renovatur in agnitione Dei, ſecundùm agnitionem ejus, qui creavit eum: & tanto efficimur ſimiliores illi, quanto magìs in ejus agnitione & caritate proficimus: quia etſi exterior homo noſter corrumpitur, interior autem renovatur de die in diem: ità ſanè, ut in hac vitâ, quantuſcumque profectus ſit, longè abſit ab illâ perfectione ſimilitudinis, quæ idonea erit ad videndum Deum. Quid verò David putatis dixiſſe de fratribus adoptivis: *Unxit te Deus,* (h) *Deus tuus, oleo lætitiæ præ participibus tuis?* Non enim Beatus Hieronymus, & cæteri Sanctæ Scripturæ Tractatores, hanc participationem unctionis de adoptivis fratribus, ſed de Regibus, qui Chriſti vocabantur, intelligi voluerunt, qui oleo humanæ compoſitionis uncti eſſe leguntur: ſicut idem Beatus Hieronymus in tractatu ejuſdem Pſalmi expoſuit: *Oleo lætitiæ præ conſortibus tuis.* Alii Reges, qui typum illius prætulerunt, & regnando conſortes dicti ſunt, oleo corruptibili ſunt inuncti: hic verò Filius Dei, à Deo Patre oleo exultationis, hoc eſt, reſurrectionis, aſcenſionis, Dominationiſque eſt delibutus: quia Chriſtus naturâ unctus, nos per gratiam, quia in illo pleniter fuit Divinitas.

Item poſt multa teſtimonia, quæ omnia exequi longum eſt, noviſſimè in Micheæ Prophetæ ſententiam offendiſtis, in quâ pœnitentis populi perſonam in ſe ipſo Propheta aſſumpſit: in qua & veſtræ blaſphemiæ ſtultitiam aperuiſtis, dicendo: *Numquid* (i) *dabo Primogenitum meum pro ſcelere meo? Fructum ventris mei pro peccato animæ meæ?* Quòd dixit primogenitum, ſecundùm humanitatem: quòd dixit fructum ventris mei, ſecundùm Divinitatem. Quæ aures Catholicæ hanc expoſitionem audire non abhorrent? Quis fidelis illam nare contractâ non reſpuit? Tam ridiculoſa eſt, tam ſtulta hujus ſententiæ expoſitio apud vos, ut propter Sanctitatem aurium magis taceamus, quid de veſtrâ interpretatione ſentimus, quàm exponamus: & lectoris arbitrio dimittimus de vobis in hoc loco judicare. Tantùm dicimus, quid Beatus Hieronymus de hac intellexit ſententia. Dicit enim in Tractatu ejuſdem Prophetæ: Deus populum ad judicium provocârat. Ille ſciens peccatum ſuum, non vult contendere, ſed rogare: nec tamen in ipſis precibus habet fiduciam. Nihil enim dignum eſt, quod pro peccato Deo poſſit offerri: & nulla humilitas poteſt maculas eluere delictorum: quia impoſſibile eſt, ſanguinem taurorum, & vitulorum, & holocauſta medullata, & cruorem arietum, & hircorum pinguium, ſordes animæ lavare. *Numquid*, ait, *dabo Primogenitum meum pro ſcelere meo*, ſicut Rex Moab feciſſe deſcribitur? *Aut fructum ventris mei pro peccato animæ meæ*, quod fecit Jephte, pro temeritate voti offerens filiam? Item ſecundùm LXX. allegoricam expoſitionem ità diſſeruit: Si dedero primogenita mea pro impietate; & fructum ventris mei pro peccato animæ meæ: dabo quidem, quicquid in me primum eſt, ſed pro meo peccato, & impietate nihil dignum offeram Deo. Unde & David precatur, & dicit: *Magìs, magìſque* (k) *lava me ab iniquitate meâ, & à peccato meo munda me.*

Item mentionem Epiſtolæ B. Pauli ad Hebræos facientes, nec intelligentes omnia, quæ poſuerunt, contra ſe eſſe, & ſemper ubique Chriſtum Dominum, Filium Dei nominari; non ſervum, non adoptivum, ſicut in illis teſtimoniis perſpicuum eſt, quia ex principio Epiſtolæ illius ponere voluerunt: *Multifariè,* (l) *multíſque modis olim Deus locutus eſt Patribus noſtris in Prophetis, noviſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio, quem conſtituit hæredem univerſorum, per quem fecit & ſæcula. Qui cùm ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus, portánſque omnia verbo virtutis ſuæ, purgationem peccatorum faciens, ſedet ad dexteram Majeſtatis in excelſis: tantò melior Angelis effectus, quantò differentiùs præ illis nomen hæreditavit. Cui enim dixit aliquando Angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rurſum: Ego ero illi in Patrem, & ipſe erit mihi in Filium. Et iterum: Cùm introduceret Primogenitum in orbem terrarum, dicit: Adorent eum omnes Angeli Dei.* Hæc itaque teſtimonia non ſervum, non adoptivum dicunt Dominum noſtrum JESUM Chriſtum, ſed Filium & hæredem univerſorum:

(h) Pſalm. XLIV, 8. (i) Mich. VI, 7. (k) Pſalm. I, 3.
(l) Hebr. I, 1.

rum: ſicut & in ſequentibus ejuſdem Epiſtolæ legimus: Moyſes quidem, tanquam famulus fidelis, fuit in totâ domo ejus: Chriſtus verò tamquam filius in domo ſuâ. Et paulò ante: *Amplioris enim* (m) *gloriæ iſte præ Moyſe dignus habitus eſt.* Quomodo amplioris gloriæ, ſi ſervus, ſicut & Moyſes, vel ex ſervo adoptivus? Quos & Beatus Auguſtinus in Homilia III. Sancti Evangelii ſecundùm Joannem mirabiliter diſtinxit, dicens: Tenete ergò, Fratres, ſoliditatem iſtam: Lex per Moyſem data eſt, gratia & veritas per JESUM CHRISTUM facta eſt. Per ſervum lex data eſt, & reos fecit: per Imperatorem indulgentia data eſt, & reos liberavit. Lex per Moyſem data eſt: non ſibi aliquid ampliùs ſervus adſignet, quàm quod per illum factus eſt. Electus ad magnum Miniſterium, tamquam fidelis in domo, ſed tamen ſervus, agere ſecundùm legem poteſt, ſolvere à reatu legis non poteſt.

Quod autem in ſequentibus Epiſtolæ veſtræ legitur: "His præmiſſis Sanctorum Patrum ſententiis, adſertionibus noſtris roboratis, in commune decrevimus ab eorum decretis nullo modo deviare veſtigiis." Optamus, dominúmque deprecamur, hoc omnino verum eſſe, quod dicitis. Sed necdum perſpeximus ità eſſe. Faciat quandoque miſericordia Divina fieri, ut terminos Sanctorum Patrum non transgrediamini.

Quod etiam & in ſequentibus adjunxiſtis: "In profeſſione Nicæni Symboli non invenimus dictum, in Chriſto duas naturas, & tres ſubſtantias, & homo deificus, & Deus humanatus." Quid eſt natura hominis, niſi anima & corpus? vel quid eſt inter naturam & ſubſtantiam, ut tres ſubſtantias neceſſe ſit nobis dicere, & non magìs ſimpliciter, ſicut Sancti Patres dixerunt, confiteri Dominum noſtrum, JESUM CHRISTUM, Deum verum, & verum hominem in unâ perſonâ? Manſit verò perſona Filii in SANCTA TRINITATE, cui perſonæ humana acceſſit natura, ut eſſet & una perſona, Deus & homo: non homo deificus, & humanatus Deus; ſed Deus homo, & homo Deus: propter unitatem perſonæ unus Dei Filius, & idem hominis Filius: perfectus Deus, perfectus homo. Perfectus homo non eſt, niſi animâ, & corpore, ſicut & Sanctus Papa Leo in Homilia IV. de Natali Domini, eamdem nuncupat naturam, quam & ſubſtantiam, ità dicens: tanto fœdere naturam utramque conſeruit, ut nec inferiorem conſumeret glorificatio, nec ſuperiorem minueret adſumptio. Salvâ igitur proprietate utriuſque ſubſtantiæ, & in unam coëunte perſonam, nec negamus & nos, Chriſto hæc tria veraciter ineſſe, Divinitatem ſcilicet, animam, & corpus. Sed, quia verè Deus & homo dicitur, in Dei nomine totum, quod Dei eſt, deſignatur, in hominis verò, totum, quod hominis eſt, intelligitur. Ideo ſufficit, in eo unam perfectam Divinitatis, & alteram perfectam humanitatis confiteri ſubſtantiam. Aliud enim eſt, contra hæreticos contendere: aliud verò, puram fideliter confiteri fidem. Ibi enim veritas animæ, & carnis in Chriſto oſtendenda erat, hìc perfecta humanitas in eodem confitenda eſt. Sic & Sanctus Auguſtinus in libro, quem Enchiridion nominari placuit, evidentiſſimè & Catholicè in undecimo Capitulo (*n*) expoſuit, ità dicens de Deo Chriſto: Nempe ex quo homo eſſe cœpit, non aliud cœpit homo eſſe, quàm Dei Filius, & hoc unicus: & propter Deum Verbum, quod illo ſuſcepto Caro factum eſt, utique Deus: ut quemadmodum eſt una perſona quilibet homo, anima ſcilicet rationalis & caro, ita ſit Chriſtus una perſona, Verbum & homo.

Conſuetudo Eccleſiaſtica ſolet in Chriſto duas ſubſtantias nominare, Dei videlicet & hominis, ſicut Caſſiodorus in ſecundi Pſalmi tractatu cum ſententiâ Sancti Auguſtini roboravit; Et ne per hæreticas, inquit, contentiones Chriſtiani animus fluctuetur, quem oportet omnia veraciter fixéque credere, nominis ipſius definitionem auctoritate Patrum brevi ſatisfactione concludimus. Audiamus ergo Beatum & Doctiſſimum Auguſtinum in Evangeliſtæ Joannis expoſitione dicentem: Agnoſcamus geminam ſubſtantiam Chriſti, Divinam ſcilicet, qua æqualis eſt Patri; humanam, qua major eſt Pater. Utrumque autem ſimul, non duo, ſed unus eſt Chriſtus, ne ſit quaternitas, non Trinitas Deus; ac per hoc Chriſtus eſt Deus, anima rationa-

(*m*) Hebr. III, 3. (*n*) Cap. XXXV.

tionalis, & caro: qua veritate recognitâ, competenter mortiferos vitamus errores. Item Beatus Ambrosius in hymno quodam de Natali Domini ità dicit: Geminæ gigas substantiæ alacris, ut currat viam. Item Sanctus Augustinus in libro Enchiridion (o) Capitulo XIII. Proinde sicut confitemur, Dominus noster JESUS CHRISTUS, qui de Deo Deus, homo autem natus est de Spiritu Sancto, & Maria Virgine, utraque Substantia, Divina scilicet atque humana, Filius est unicus Dei Patris omnipotentis. Item in expositione Catholicæ Fidei: Non ergo duos Christos, neque duos Filios, sed Deum & hominem unum Filium: quem propterea Unigenitum dicimus, manentem in duabus substantiis, sicut ei naturæ veritas contulit. Isidorus quoque in libro Etymologiarum: Sic autem, inquit, Dei Filio juncta est humana natura, ut ex duabus substantiis fieret una Persona.

Item Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconus Paschasius, in libro secundo operis pulcherrimi, quod de Spiritu Sancto composuit, cujus opusculi Beatus Gregorius Papa Romanus, in libris Dialogorum mentionem fecit, in Capitulo IV. ità dicit: Itaque in Deo & homine gemina substantia; sed non gemina persona est: quia persona personam consumere potest, substantia verò substantiam non potest: siquidem persona res juris est, substantia res naturæ. Hoc loco necessarium videtur, ut in Christo, Domino pariter & homine, unam personam, & duas substantias testimoniis afferamus. Da unam Redemptoris Dei, hominisque personam. Apostolus dicit: *Si enim cognovissent Sapientiam* (p) *Dei, numquam Dominum Gloriæ crucifixissent.* Si requiras, quomodo potuerit inviolabilis pati, & incomprehensibilis crucifigi; Personæ unitas facit, ut quod homo pertulit, Deus pertulisse credatur. Item cùm Evangelista commemorat: *Nemo* (q) *ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo descendit, Filius hominis, qui est in cœlo.* Quomodo hic Filium hominis ante Passionis & Resurrectionis, sive Ascensionis diem, & de cœlo asserit descendisse, & in cœlestibus permanere, nisi hoc per unitatem personæ ratio veritatis absolvat? Sicut alio loco capitis, & corporis sociatur persona, cùm legitur: *Esurivi enim,* (r) *& dedistis mihi manducare, sitivi, & dedistis mihi bibere.* Quid agit personæ unitas? Homo pascitur, & Deus reficitur: pes confovetur, & caput fomentum in se sentire testatur. Dicit ergo: *Numquam Dominum gloriæ crucifixissent*; & è diverso: *Nemo ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo descendit, Filius hominis, qui est in cœlo.* Vide, quomodo per unitatem personæ humana divinis, & humanis Divina miscentur. Deus crucifigitur, & homo de cœlo descendere, & in cœlo permanere memoratur. Item paulò post, in eodem Capitulo: Paulus Apostolus etiam duas substantias evidenter, remotâ Sacramenti obscuritate, digessit, ità dicens: *Patres nostri, ex quibus* (s) *Christus secundùm carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula.*

Sed & inter lucidissimas & Catholicas Sancti Augustini sententias, quas sparsim, & inordinatè posuistis ad defensionem, ut vos dicitis, vestram; ut nos intelligimus, accusationem erroris vestri: non metuistis, intermiscere sensus adulterinos, fingentes eum dicere, quod in illius non invenimus dictis. Ex quo perspicuum est, vos vestræ non confidere causæ, quia in exemplis Sanctorum Patrum, non invenistis fidem vestram confirmari: ideóque adulterinos pravitatis sensus interposuistis, asserentes illos dicere, quod non dixerunt, sicut certissimè cognosci potest in Capitulo XI. de libro Sancti Augustini, quem Enchiridion, ut præfati sumus, nominavit: cujus Capituli textum ponimus, ut faciliùs vester patescat error, & malitiæ noscatur imperitia. Dicit enim præfatus Pater: Proinde (t) CHRISTUS JESUS Dei Filius est, Deus, & homo: Deus ante omnia sæcula, homo in nostro sæculo: Deus, quia Dei Verbum, Deus enim erat Verbum: homo autem, quia in unitatem personæ accessit Verbo anima rationalis, & caro. Quocirca in quantum Deus est, ipse, & Pater unum sunt: in quantum autem homo est, Pater major est illo. Cùm enim esset unicus Dei Filius, non gratiâ, sed naturâ; ut esset etiam plenus gratiâ, factus est & hominis Filius: idem ipse utrumque ex utroque unus Christus. Quia cùm in formâ

(o) Cap. XXXVIII. (p) Imæ Cor. II, 8. (q) Joan. III, 13.
(r) Matth. XXV, 35. (s) Rom. IX, 5. (t) Cap. XXXV.

formâ Dei esset, non rapinam arbitratus est, quod naturâ erat, id est, esse se æqualem Deo: exinanivit autem se, accipiens formam servi, non amittens vel minuens formam Dei. Ac per hoc, & minor est factus, & mansit æqualis, utrumque unus, sicut dictum, sed aliud propter Verbum, aliud propter hominem: propter Verbum æqualis Patri, propter hominem minor: unus DEI FILIUS, idémque hominis Filius: unus hominis Filius, idemque, & DEI FILIUS: non duo FILII DEI, DEUS & homo, sed unus DEI FILIUS, DEUS sine initio, homo à certo initio, Dominus noster JESUS CHRISTUS.

Hisce igitur verissimis Catholicæ fidei adsertionibus, perfidiæ venena intermiscere non metuistis. Ubi ergo ille dixit, cùm enim esset unicus Dei filius, non gratiâ, sed naturâ; ut esset etiam plenus gratiâ, factus est & hominis Filius, idem ipse utrumque ex utroque unus Christus: ad confirmandum errorem vestrum, interposuistis, quod ille non dixit, hoc modo: cùm enim esset unicus Dei Filius, non adoptione, sed genere, neque gratiâ, sed naturâ: ut esset etiam plenus in formâ servi, adoptione & gratiâ, factus est hominis filius, idem ipse utrumque ex utraque unus Christus. Videat, qui legit, & intelligat, quanta est hæc pravitas, & quanta est hæc tergiversatio. Quare Sanctorum Patrum sensus commaculatis, & venenum erroris Catholico melli immiscetis? Quid est, quòd dicitis, Deum naturâ Dei Filium, genere esse Filium Dei? Quid est, quod adoptionem gratiæ conjungitis, dum in eodem Capitulo paulò post idem mirificus Doctor, eum, qui est hominis filius, unicum Dei Filium nominare non dubitaret, ità dicens, sicut, & antè exposuimus: Nempe ex quo homo esse cœpit, non aliud cœpit homo esse, quam Dei Filius, & hoc unicus: & propter Deum Verbum, quod illo suscepto caro factum est, utique Deus; ut quemadmodum una persona est quilibet homo, anima scilicet rationalis, & caro, ità sit Christus una persona, Verbum, & homo. Igitur si unicus, quomodo adoptivus, dum multi sunt adoptivi filii? Unicus itaque de multis non potest dici. Item unitas personæ, quæ est in Dei Filio, & Filio Virginis, adoptionis tollit injuriam. Si ergo Deus verus est, qui de Virgine natus est, quomodo tunc potest adoptivus esse, vel servus? Deum enim nequaquam audetis confiteri servum, vel adoptivum: etsi eum Propheta servum nominâsset, non tamen ex conditione servitutis, sed ex humilitatis obedientia, quâ factus est Patri obediens usque ad mortem, præfato Papa Leone dicente in Homilia II. de Nativitate Christi: Assumpta est de matre Domini natura, non culpa: creata est forma servi sine conditione servili. Item Sanctus Augustinus in Homilia XXXIX. dicit: Dominus noster etiam in forma servi non servus, sed in formâ etiam servi Dominus fuit. Nonne secundùm sæculi nobilitatem, Beata MARIA Virgo ex regali & libera prosapia processit? Huic ergo Virgini, Regiæ dignitatis, Spiritus Sanctus accessit, & Filium ex ea procreari fecit. Mirum, si Spiritus Sanctus hominem ex ea non potuit facere perfectum, & ingenuum.

Sed, & hoc volumus à vobis audire, an Adam primus humani generis Pater, qui de terra Virgine creatus est, liber esset conditus, sive servus? Si servus, quomodo tunc Imago Dei? Si liber, quare & Christus quoque non ingenuus de Virgine? Meliore quidem terrâ, etiam animatâ, & immaculatâ, Spiritu Sancto operante, factus est homo, dicente Apostolo, *Factus est* (u) *primus homo de terra terrenus, secundus de Cælo cælestis.* Si terrenum liberum conditum confitemur, quare non multò magis cœlestem liberum confitemur? Unde, Adam fuit servus factus, nisi ex peccato, Apostolo Petro attestante: *Qui enim* (x) *peccatum facit, servus est peccati?* Christus autem non fecit peccatum, ideò servus non est peccati; sed magis liberator & redemptor eorum, qui servi sunt peccati, eo ipso attestante. *Si Filius* (y) *vos liberaverit, verè liberi eritis.* Sed fortè servum hominis eum fuisse dicitis. Quid est, quod dicit Propheta, *Deus* (z) *judicium tuum Regi da, & justitiam tuam filio Regis: & adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes servient ei?* Item Apostolus. *Omnia* (a) *subjecit sub pedibus ejus.* Et hoc sæpiùs

(*u*) I. Cor. XV, 47. [*x*] II. Petr. II, 19. (*y*) Joan. VII, 36.
[*z*] Psalm. LXXI. 1. & 11. (*a*) Imæ Cor. XV, 26.

ſæpiùs repetitur, quàm exemplis indigeat edoceri, quòd ſit Dominus omnium, non alicujus ſervus. Anne Angelorum eum ſervum vultis dicere, quia dictum eſt: *Minuiſti* (b) *eum paulò minùs ab Angelis?* Utique minoratus eſt propter mortalitatem carnis, non propter conditionis ſervitium: ideoque ſtatim ſequitur: *Gloriâ, & honore coronâſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum. Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus.* Item Apoſtolus ad Hebræos, *Tanto* (c) *melior effectus Angelis, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit.* Et iterum, *Cùm* (d) *introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei.*

Quid dicitis de Deo Patre, qui eum in baptiſmo etiam, & in transfiguratione, quæ facta eſt in monte, filium nominavit, non ſervum: *Hic eſt filius* (e) *meus dilectus, in quo mihi bene placuit?* De quâ ſententia Beatus Hilarius in libro VI. de fide, ità diſſeruit: Si proprium ac ſingulare eſt: *Hic eſt Filius meus*; quid calumnias Deo Patri profeſſæ de filio proprietatis adferimus? Anne tibi videtur in eo, quod dicitur, hoc ſignificari, alios quidem cognominatos habeo in filios, ſed hic filius meus eſt? Donavi adoptionis nomen plurimis: ſed iſte mihi filius eſt. Ne quæras alium, ne non hunc eſſe credas. Hunc ergo tamquam digito indice, ac verbi ſignificatione contingo, quia dico, & meus eſt, & filius eſt. Hæc quidem Paternæ vocis ſignificatio ea fuit, non quòd, qui ad implendam omnem juſtitiam baptizandus erat, ignoraretur: ſed, ut, qui ad Sacramentum ſalutis noſtræ homo cernebatur, Dei voce Dei Filius noſceretur. Reſtat igitur, ut ſit Rex, & Redemptor, Deus, & Dei Filius: de quo & Apoſtolus ad Romanos: *Qui proprio Filio ſuo* (f) *non pepercit.* Proprium nominavit, non adoptivum. De quâ ſententiâ idem Beatus Hilarius in libro præfato ità dicit: Numquidnam etiam nunc adoptionis in eo erit nuncupatio, in quo proprietas eſt hoc nomen? Item poſt pauca: Quære virtutem dicti, ut magnitudinem caritatis intelligas. Quid ſit proprium, expende, ne ignores veritatem. Nunc enim Apoſtolus proprium ait filium, cùm in multis, vel ſuum, vel ejus ſæpe dixiſſet. Quamvis multi codices, per translatorum ſimplicem intelligentiam, in hoc loco, proprio filio, ſuo filio conſcriptum habeant: tamen Græcitas, quâ lingua Apoſtolus eſt locutus, proprium nunc magis, quàm ſuum nuncupavit. Et licet communis intelligentiæ ſenſus non ſatis inter proprium, & ſuum differat, verùm Apoſtolus, cùm in cæteris aliis dictis ſuum filium commemorâſſet, hìc tamen dicit: *Qui proprio Filio non pepercit.* Item libro VIII. Sentísne, quid tibi deſit, Chriſto negando, quod ſuum eſt? Si per naturam Dei Chriſtus tibi Dominus eſt; habes Spiritum Sanctum: ſi verò per adoptivum nomen hic Dominus eſt; Spiritu Sancto carens ſpiritu erroris animaris: quia nemo, niſi in Spiritu Sancto Dominum JESUM poteſt dicere. Item in dogmate Catholicæ Fidei. Ergo Dei Filius, hominis factus eſt Filius, natus ſecundùm veritatem naturæ ex Deo, Dei Filius: & ſecundùm veritatem naturæ ex homine, hominis Filius: ut veritas unigeniti non adoptione, neque appellatione, ſed in utraque nativitate Filii nomen naſcendo haberet, ut eſſet verus Deus, & verus homo unus Filius. Item Sanctus Evangeliſta Joannes verum eum Filium nos credere edocuit, dicens: *Et nos vidimus,* (g) *& teſtificamur, quoniam Pater miſit Filium ſuum Salvatorem mundi. Quiſquis confeſſus fuerit, quoniam JESUS eſt Filius Dei, Deus in eo manet, & ipſe in eo.* Item poſt pauca: *Scimus, quoniam Filius Dei* (h) *venit, & dedit nobis ſenſum, ut cognoſcamus verum Deum, & ſimus in vero Filio ejus. Hic eſt verus Deus, & vita æterna.* Tu verò quiſquis es, qui Chriſtum prædicas adoptivum, unde tibi iſte ſenſus veniſſet, voluiſſem ſcire: Ubi hoc nomen didiciſſes, oſtende. Patriarchæ neſcierunt, Prophetæ non dixerunt, Apoſtoli non prædicaverunt, Tractatores hoc nomen tacuerunt, Doctores Fidei noſtræ non docuerunt. Fortè in tertium cœlum raptus fuiſti, & ibi audiſti arcana verba, quæ hucuſque Sanctæ Dei Eccleſiæ ignota eſſent, ſi tu in tertium cœlum raptus non eſſes? Aut ſuper pectus Domini recubuiſti, & ibi audiſti, quæ Beatus Joannes audire non meruit? Aut te

(b) Pſal. VIII, 6. (c) Hebr. I, 4. (d) Ibid. 6.
(e) Matth. III. & XVII. (f) Rom. VIII, 32. (g) Imæ Joan. IV, 14.
(h) Imæ Joan. V, 20.

te per Choros Angelorum agnus ducens, hoc tibi nomen ostendit? Aut tibi Leo de tribu Juda librum septem sigillis clausum aperuit, unde hæc mysteria intelligeres, & nomina proferres, quæ quatuor animalibus incognita mansissent, immò toti mundo inaudita, nisi tu novus Doctor ad declarandum tuum nomen venisses?

Dices enim, cur times adoptivum Christum Dominum nominare? Dico tibi, quia nec Apostoli eum sic nominarunt, nec Sancta Dei, & Catholica Ecclesia consuetudinem habuit, sic eum appellare, immò nec credere eum adoptivum esse, sed proprium filium, juxta præcedentia Apostolorum testimonia, & Sanctorum Doctorum dogmata. Plurimæ verò sunt in Sanctis Scripturis appellationes Domini nostri JESU CHRISTI: sicut leo, agnus, lapis, vermis, & multa talia, quæ omnia certas habent, & mysticas significationes, cur ità dicantur. Adoptivus siquidem non habet aliam significationem, nisi ut JESUS CHRISTUS non sit proprius Filius Dei, nec ex Virgine ei in Filium genitus; sed nescio, ex quo servo adoptatus in filietatem, ut vos dicitis: quarum significationum allegoricas interpretationes diceremus, si huic præsenti rationi necessariæ viderentur, sicut Leo propter Regiam Dignitatem, agnus propter innocentiam, vermis propter humilitatem incarnationis. Quòd verò eum dicitis leprosum nominari, videtur, vos minùs intendisse, quomodo Propheta hoc nomen posuit: *Et nos*, inquit, *putavimus* (i) *eum, quasi leprosum & percussum à Deo, & humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras.* Quasi leprosum dixit, non leprosum. Item, putavimus, dixit, id est, ut Beatus Hieronymus in Tractatu ejusdem Prophetæ exposuit: Nos putavimus, eum propria sustinere peccata: sed ut veriùs intelleximus, pro nostris vulneratus est iniquitatibus: Nullatenus morbo lepræ percussus est in corpore, nec leprâ peccati vulneratus est in anima. Lupum verò, & vulturem eum non legimus in Scripturis Sanctis, quantum nostræ occurrit memoriæ, nuncupari: nec etiam adoptivum.

Nónne olim eadem hæresis vestra in Nestorio ab universali Ecclesia refutata est, etiam & damnata? Quapropter fortè illum anathematizare noluistis, dum alios, Bonosum scilicet, Arium, & Sabellium, Manichæúmque, qui prava de Dei Filio senserunt, in Epistola vestra anathematizâstis. Numquid non ideo damnatus est, qui Beatam MARIAM semper Virginem, non Dei, sed hominis tantummodo credidit esse Genitricem? De cujus hæresi Sanctus Cyrillus Eulogio Presbytero scribit, hoc modo dicens: Nestorius itaque in suis expositionibus simulat se dicere unum Filium, & unum Dominum: sed refert filiationem ad solum Dei Verbum. Et paulò post: Dicendo enim, quia propterea Deus Verbum, Christus nominatur, quia habet copulationem ad Christum; quomodo non apertum est, duos dicere Christos, si Christus ad Christum habet conjunctionem, tanquam alter ad alterum? Videtur enim, Nestorium dicere copulationem, quod vos dicitis adoptionem. Quid est adoptio, nisi caritatis copulatio, qua Pater adoptione sibi copulat filium, quem proprium non habet? Et certissimum est, sicut præfati sumus, alium esse proprium filium, alium adoptivum. Nónne tunc duo filii erunt Deo Patri, unus proprius, & alter adoptivus, quod nullus Catholicus audet dicere? Quid est aliud dicere, eandem Virginem adoptivum, vel servum genuisse, nisi negare, Deum illam genuisse? Si Deus generatus est, nequaquam adoptivus, sed Filius: quia alia persona est proprii filii, alia adoptivi filii, vel servi. Et scimus, unam esse personam in Christo Deo, Dei & hominis, sicut Beatus Gregorius in Epistola ad Quirinum Episcopum scripsit: Non autem, inquit, priùs in utero Virginis caro concepta est, & postmodum Divinitas venit in carnem: sed mox, ut Verbum venit in uterum, mox Verbum, servatâ propriæ virtute naturæ, factum est caro, & perfectus homo. Idem in veritate carnis, & animæ rationalis natus est per uterum Virginis Filius Dei. Si igitur mox à tempore conceptionis verus Deus, Dei Filius conceptus est; quando fuit, ut homo esset sinè Deo, unde adoptaretur in Filium? Sicut enim nunquam fuit, ut Deus Pater esset sinè Deo Filio, de quo dictum est: *In* (k) *principio erat Verbum*: Ità nunquam fuit, ut homo JESUS esset sinè

(i) Isaiæ LIII, 4. [k] Joan. I, 1.

ſine DEO, de quo dictum eſt, *Verbum* (l) *caro factum eſt*, id eſt DEUS homo factus eſt. Sicut enim Arius filium ſeparavit à Patre, dicendo: erat, quando non erat Dei Filius; ità per adoptionem vos ſeparatis hominem Chriſtum à Deo Filio.

Et miramur, dum tanta Sanctorum Patrum teſtimonia profertis, cur non intelligatis, quòd contra eadem teſtimonia ſenſum punitis veſtrum, alia pravè intelligentes, alia peſſimè interpretantes, juxta Apoſtolum, (*m*) non intelligentes, quæ dicitis, nec de quibus affirmatis. Sufficiat vobis, obſecramus, dicere in confeſſione Catholicæ fidei, quod Sancti Patres dixerunt: & ſic Symbolum tenere Eccléſiaſticæ profeſſionis, ſicut Sanctiſſimi Doctores expoſuerunt. Longè ſiquidem inferiores ſumus illis, ad excogitanda verba convenientia fidei Apoſtolicæ. Tantùm firmiter credamus, & teneamus, quod illi ſcripſerunt, qui Spiritu DEI repleti ſunt, & nobis à DEO dati ſunt Doctores. Quî enim vobis diſplicet in DOMINO noſtro JESU CHRISTO, ut verus ſit DEO PATRI FILIUS, dum ille ipſe, & ſe Filium nominavit & veritatem, dicendo: *Pater* (n) *clarifica filium tuum; ut filius tuus clarificet te.* Et iterum: *Ego ſum via*, (o) *& veritas, & vita?* Niſi fortè cum judæis vultis dicere: *Tu* (p) *de te ipſo teſtimonium dicis, teſtimonium tuum non eſt verum.* Mox ille ipſe pro ſe reſpondebit vobis. *Si ego teſtimonium perhibeo de me ipſo, teſtimonium verum eſt.* Et paulò poſt: *In lege*, inquit, *veſtrâ ſcriptum eſt, quia duorum hominum teſtimonium verum eſt. Ego ſum, qui teſtimonium perhibeo de me ipſo, & teſtimonium perhibet de me, qui miſit me, Pater.* Pater de cœlis intonuit, & eum filium ſuum nominavit: Chriſtus de terris in cœlos clamavit, ſe filium nominavit, & vos cum Judæis adhuc increduli eſtis? Latro in cruce eum Dominum nominavit: Centurio morientem eum videns clamavit: *Verè Filius Dei* (q) *erat iſte.* Sed & dæmones eum verè FILIUM DEI ſummi cum ſuâ legione proclamaverunt, ſicut in ſanctis legitur Evangeliis. Et Elipandus cum ſuâ legione negat adhuc eum verè FILIUM DEI eſſe? Apoſtoli interrogati à Chriſto dicente: *Quem dicunt* (r) *homines eſſe filium hominis?* de filio hominis interrogat, & de filio hominis reſpondet ei Petrus dicens: *Tu es* (s) *Chriſtus Filius Dei vivi:* & pro hac laudabili confeſſione meruit ab ipſo DEO ſalvatore noſtro audire: *Beatus es Simon Bariona, quia caro, & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, qui in cœlis eſt.* Patrem ſuum dixit, qui hæc revelavit. Pater de ſuo Filio myſteria revelavit, ſæculari inaudita ſapientiæ: & pro hacglorioſâ confeſſione Beatum Petrum, Principem Apoſtolorum, cœli, terræque remuneravit poteſtate, dicens: *Tu es* (t) *Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam. Et tibi dabo claves Regni Cœlorum: & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in Cœlis, & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum, & in Cœlis.* Auditis, quid hæc fides Apoſtolica meruit: videte, quid veſtra mereatur adoptio. Paulus eumdem, qui crucifixus eſt, Dei virtutem, & DEI ſapientiam prædicavit, ſcribens ad Corinthios: *Nos verò Chriſtum* (u) *prædicamus, & hunc crucifixum, Judæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam, credentibus verò Dei virtutem, & Dei ſapientiam.* Ecce duo luminaria mundi, quale de Chriſto Filio Dei teſtimonium proferunt: & vos eum adhuc adoptivum vultis dicere, & nobiſcum Spiritum adoptionis accepiſſe DEI FILIUM? Eſaias eum Filium appellat: *Filius*, inquit, (x) *datus eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerum ejus; & vocabitur nomen ejus admirabilis, Deus fortis, Princeps pacis, Pater futuri ſæculi.*

Intelligite, fratres, quæ legitis, & nolite nova, & incognita nomina fingere, ſed quæ in Sanctâ Scripturâ inveniuntur, tenete. Illa enim, quæ ibi inveniuntur de CHRISTO DEO, honeſtas habent ſignificationes, & noſtræ ſaluti convenientes. Et nolite per humanas inventiones fluctuare, ſed in ſoliditate Sanctarum Scripturarum vosmetipſos roborate. Illas legite, illas docete: quia in illis eſt vita æterna. Inculcâſtis iterum, iterúmque replicâſtis, vos conſona ſanctis Patribus ponere teſtimonia. Sed, ùt probavimus, longè aliter vos illorum intel-

(*l*) Ibid. 14.
(*m*) I. Tim. I.
(*n*) Joan. XVII, 1.
(*o*) Joan. XIV, 6.
(*p*) Joan. VIII, 13. & ſeq.
(*q*) Matth. XXVII, 54.
(*r*) Matth. XVI, 13.
(*s*) Ibid. 16.
(*t*) Matth. XVI, 18.
(*u*) Imæ Cor. I, 23.
(*x*) Eſaiæ IX, 6.

intelligitis dicta, quàm illi ipsi intellexerunt, qui hæc ipsa testimonia libris inserebant: & invenimus, sicut & antè præfati sumus, certissimè vos illorum Sanctissima Scripta hæreticæ pravitatis veneno infecisse, & interseruisse verba, quæ nusquam in eorum legimus libris. Nisi fortè vestri Magistri ità sensissent, quorum nomina Sanctæ universali Dei Ecclesiæ ignota putamus hucusque remansisse, si hujus erroris schisma per vos ea mundo non innotuisset. Definite, fratres, vestros per aures populi Christiani diffamare parentes, & vosmetipsos à Sanctâ Dei dividere Ecclesiâ: & nolite per diverticula discurrere errorum, & cisternas vobis hæreticâ perfidiâ dissipatas fodere, quæ aquas purissimæ fidei non tenebunt. Sed per viam regiam ad limpidissimum Catholicæ puritatis fontem festinate, & ex eo potate Spiritum caritatis, & fidei, quatenus de ventre vestro fluant aquæ vivæ salientes in vitam æternam. Tenete vos intra terminos Sanctorum Patrum, & nolite novas versare quæstiunculas: ad nihilum enim valent, nisi ad subversionem audientium. Sufficit enim vobis Sanctorum Patrum vestigia sequi, & illorum dicta firmâ tenere fide. Illi enim in Domino nostri extiterunt Doctores in fide, & ductores ad vitam: quorum & sapientia, Spiritu Dei plena, libris legitur inscripta, & vita meritorum miraculis clara, & Sanctissima: quorum animæ apud Deum Dei Filium, Dominum nostrum JESUM CHRISTUM, pro magno pietatis labore regnant in cœlis.

Hos ergo totâ animi virtute, toto caritatis affectu sequimini, carissimi fratres, ut horum inconcussâ firmitate doctrinis adhærentes, consortium æternæ beatitudinis, donante vero, & proprio Filio Dei, Domino nostro JESU CHRISTO cum illis habere mereamini in cœlis. Definite, fratres, illum prædicare servum, quem Regem, & redemptorem habemus, cui data est omnis potestas in Cœlo, & in terrâ. Cessate eum adoptivum nominare, qui verus Deus, & verus Dei Filius: in cujus nomine omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus JESUS CHRISTUS in gloria est Dei Patris. Intelligite in hac professione vestrâ duplices diabolicæ fraudis latuisse dolos: hoc est, ut vos, qui gratiâ baptismi redempti estis, ab unitate Catholicæ disjungeret Ecclesiæ, & schismatici erroris laqueo à viâ salutis æternæ retraheret, & gentibus, inter quas habitatis, Christianæ fidei initia intercluderet, dum & Dominum nostrum JESUM CHRISTUM, quem Deum colimus, & adoramus, servum prædicatis, & adoptivum. Hæc enim sunt argumenta diaboli, & ut vos subvertat in fide, & illos avertat à fide. Quiescite, viri fratres, quiescite ab hac nequitia: & estote vobismet ipsis Doctores ad vitam, & vicinis vestris ductores ad fidem. Considerate, quale est hoc scandalum inter paganas gentes, ut dicatur, Deum Christianorum servum esse, vel adoptivum. Nos per illum adoptivi sumus, non ille nobiscum adoptivus servus. Cur eum servum nominare debemus, qui nos amicos maluit nominare, quàm servos, dicens: *Jam non dicam vos servos,* (y) *sed amicos: quia servus nescit, quid faciat Dominus ejus. Vos autem dixi amicos, quia omnia, quæcunque audivi à Patre meo, nota feci vobis*? Attendite, quâ caritate nos nominavit amicos, eâ caritate nominemus eum Deum Dei Filium, & diligamus ex toto corde, quia ipse prior dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis, ut emundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Credamus eum Dominum, & non servum, ipso dicente, *Vos* (z) *vocatis me: Magister, & Domine, & bene dicitis, sum etenim.* Et verum Deum, verúmque Dei Filium confiteamur in utraque natura, Divina scilicet, & humana. Credamus eum omnia velle, quæ meliora sunt, & omnia posse, quæ vult, sicut dictum est, *Omnia* (a) *quæcumque voluit Dominus, fecit in Cœlo & terrâ.* Quis negat, meliorem esse proprietatem in filio, quàm adoptionem? Et dum omnipotens Dei Filius nostræ fragilitatis naturam in unitatem suæ personæ adsumere voluit, ut esset mediator Dei, & hominum; cur non debuit ex meliore filiorum dignitate, & multò excellentiore, nostram sibi in unitatem personæ adsociare humanitatem, quatenus ex suâ gloriosâ, & propriâ nobilitate nostræ servitutis redimeret

[y] Joan. XV, 15. [z] Joan. XIII, 13. [a] Psalm. CXIII, 9.

meret ignobilitatem? Venit enim medicina ad ægros, misericordia ad miseros, redemptor ad reos, liber ad servos, ùt dictum est, *Deus* (b) *ultionum liberè egit*. Et in Evangelio: *Si filius* (c) *vos liberaverit, verè liberi eritis.* Non simus ingrati tantorum beneficiorum Domini nostri JESU CHRISTI, per quem conditi sumus, & à quo iterum redempti sumus, & in gloriam Filiorum Dei adoptati. Prædicemus eum Deum verum, & vivum, & verè Filium Dei, ut ad ejus beatissimam visionem pervenire mereamur, in qua est æterna beatitudo, & beata æternitas. Cui laus, & gloria in omnes æternitates. Amen.

Surius Tom. III. Concilior.
Binius Tomo III. Concilior.
Sirmondus Tom. II. Concil. Galliæ.

(*b*) Psalm. 93. 1. [*c*] Joan. VIII, 36.

CAROLI MAGNI
REGIS
EPISTOLA
AD ELIPANDUM, ET CÆTEROS
EPISCOPOS HISPANIÆ, IN QUA TRIUM
ETIAM SUPERIORUM LIBELLORUM FIT MENTIO.

CAROLUS, GRATIA DEI REX FRANCORUM ET Longobardorum, ac Patricius Romanorum, Filius & Defensor Sanctæ Dei Ecclesiæ, Elipando, Toletanæ civitatis Metropolitano, & cæteris in partibus Hispaniæ Consacerdotibus orthodoxæ Fidei, & fraternæ caritatis, in CHRISTO, Dei Filio proprio & vero, optamus Salutem.

GAudet pietas Christiana, Divinæ scilicet, atque fraternæ per lata terrarum spatia duplices caritatis alas extendere, ut materno foveat affectu, quos sacro genuerat baptismate. Et maxima est Sanctæ Matris Ecclesiæ exultatio, suorum adunatio filiorum, ut sint consummati in unum, qui redempti sunt ab uno, dicente eodem redemptore Domino nostro JESU CHRISTO: *Pater* (a) *sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut omnes unum sint, sicut & nos unum sumus.* Unde & in Cantico canticorum de Sancta dicitur Ecclesia: *Terribilis, ut* (b) *castrorum acies ordinata.* Constipata exercitûs ordinatio, & unanimis bellatorum fortitudo, magno solet hostibus esse terrori: sic Filiorum Sanctæ Matris Ecclesiæ intra murum Catholicæ Fidei pacifica adunatio aëreis potestatibus nimiùm constat terribilis, & ignitis malignæ perfidiæ spiculis omnino impenetrabilis extat, sicut & verissimus gentium prædicator præcipit, dicens: *In omnibus adsumentes* (c) *scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignita extinguere*, & hoc sæculum nequam libero ad cœlestia volatu evadere. Sine fide enim impossibile est, placere Deo. Impossibile est, quod omnino ab homine fieri non potest. Principium est salutis nostræ fides: quâ intemeratâ, & integrâ sanitate confirmatâ, totius vitæ cursus per bonorum vestigia operum feliciter fine tenus currit. Per fidem enim, sicut idem præfatus Doctor in Epistola ad Hebræos testatur, *omnes* (d) *Sancti placuerunt Deo.*

Hanc igitur fidem orthodoxam, & ab Apostolicis traditam Doctoribus, & ab universali servatam Ecclesia, nos pro virium nostrarum portione ubique in omnibus servare, & prædicare profitemur: quia non est in alia aliqua salus, nisi

(*a*) Joan. XVII, 1. (*b*) Cant. VI, 39. (*c*) Ephes. VI, 16.
(*d*) Hebr. XI.

si in illa, quam pacifica ab initio salutis nostræ unanimitate semper servabat Ecclesia: pro quâ etiam, viri fratres, & vestra bona devotio, quam vos habere decet in Domino, his partibus fidei vestræ litteras dirigere curâstis, utrùmque, & generales ad Sacerdotales Sanctissimas aures, ad nos quoque speciales. In quarum utique serie litterarum non satis nobis elucebat, an quasi ex auctoritate magisterii vos vestra docere disposuistis, an ex humilitatis discipulatu, nostra discere desideratis. Tamen sive hoc, sive illud vestris inesset animis, petitionem vestram, caritate Christianæ religionis cogente, non spernendam esse censuimus: valde desiderantes, Deúmque ex intimo cordis affectu deprecantes, quatenus in vera fidei soliditate firmiter utrinque permaneamus, & inter fluctivagos hujus sæculi æstus, Spiritu Sancto navigium vestri cursûs regente, ad portam perpetuæ tranquillitatis pervenire mereamur. Ad hanc autem tranquillitatem capiendam, oculus cordis fide purificandus est, & assiduis Sanctarum Orationum precibus mentis acies illustranda, ut puræ veritatis lumen, omni errorum nube expulsâ, contemplari valeat, ne in opiniones noxiæ falsitatis temeritas inordinata incautiùs gradientes præcipitet. Nec pigeat Christianum, ubi hæsitet, quærere; nec pudeat, ubi nesciat, discere: quoniam pia humilitas discendi sapientiæ intrat secreta; & melius est, discipulum esse veritatis, quàm Doctorem existere falsitatis. Ille ad altiora semper provehitur; iste ad inferiora semper dilabitur, & inde Magister efficitur erroris, unde auditor contempsit esse veritatis.

Hanc igitur, fratres, perniciosam devitantes elationem, Sanctorum Patrum, & Catholicorum Doctorum sacris inhæreamus sensibus. Discamus, quæ scripserunt, credamus, quæ docuerunt, & non declinemus ad dexteram, neque ad sinistram, sed per viam Regiam ad Regem & redemptorem, Deum, & Dominum nostrum Jesum Christum, concordi fidei, & veritatis curramus professione. *Corde enim creditur* (e) *ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*, *eodem attestante Apostolo*: *Justus autem* (f) *ex fide vivit.* Si justus ex fide vivit, quomodo, qui fidem non habet rectam, se vivere existimat? Nos nempe non sumus infidelitatis filii in perditionem, sed fidei in aquisitionem animæ. Sequamur Sanctorum Patrum venerabilia præcepta. Decet enim, ut omnium Christianorum una sit fides, & unus animus, sicut est unum ovile, & unus Pastor. Qui verò extra Ecclesiastici ovilis septa invenientur, lupinâ rabie devorabuntur, quia vocem boni Pastoris non audiunt, qui ante suas oves ingredietur, & egredietur, ut eos ad pascua vitæ peducat æternæ. Nobis itaque dictum intelligamus, quod egregius prædicator suis carissimis filiis præcipiebat, dicens: *Obsecro vos* (g) *per nomen Domini nostri JESU CHRISTI, ut unum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in uno sensu, & in eadem scientiâ.* Hæc habentes Apostolicæ auctoritatis præcepta, concordate nobiscum. Diligimus vos: hoc vobis volumus in Domino, quod, & nobis: quia perfecta, quam habemus in Christo, caritas congregare gaudet, non spargere: adunare, non scindere; & inconsutilem Salvatoris nostri tunicam integram servare, non dividere: prævidentes hoc idem in Pace Christi custodire, quod milites in passione ejus observabant.

His ita prælibatis vestris in Domino valde congaudemus profectibus: ità ut in cordibus nostris fraterno vulnerati amore, vestram, quam patimini inter gentes, lacrymabili gemitu condoleamus oppressionem: sed majore multò tristitiâ lugemus, si aliquid diabolicâ fraude interiùs oppressionis per infidelitatem, vel cujuslibet schismatici erroris patiamini in cordibus. Iste est continuus dolor pectoribus nostris, & pene irremedicabile vulnus, nisi per ejus misericordiam, qui sanat contritos corde, & vult omnes homines salvos fieri, ad agnitionémque veritatis pervenire, illi nos lætificent, qui contristaverunt. Vestra igitur correctio, nostra est lætificatio: desiderantes vos socios habere in Fide Catholicâ, & cooperatores in prædicatione veritatis, ut gaudium, quod Christus suis promisit discipulis, habitet in nobis, & gaudium nostrum impleatur in vobis.

Ad impletionem verò hujus gaudii, fraternâ cogente caritate, jussimus Sanctorum

(e) Rom. X, 10. [f] Rom. I, 17. [g] Imæ Cor, I, 10.

ctorum Patrum Synodale ex omnibus undique nostræ ditionis Ecclesiis congregari Concilium: quatenus sancta omnium unanimitas firmiter decerneret, quid credendum sit de adoptione carnis Christi, quam nuper novis adsertionibus, & Sanctæ Dei universali Ecclesiæ antiquis temporibus inauditis, vos ex vestris scriptis intulisse cognovimus. Immò & ad Beatissimum Apostolicæ Sedis Pontificem, de hac novâ intentione, nostræ devotionis ter, quatérque direximus Missos, scire cupientes, quid Sancta Romana Ecclesia, Apostolicis edocta traditionibus, de hac respondere voluisset inquisitione. Nec non & de Britanniæ partibus aliquos Ecclesiasticæ disciplinæ viros convocavimus: ut ex multorum diligenti consideratione veritas Catholicæ Fidei investigaretur, & probatissimis Sanctorum Patrum hinc inde roborata testimoniis absque ullâ dubitatione teneatur. Idcircò vobis per singulos libellos dirigere curavimus, quid prædictorum Patrum pia unanimitas, & pacifica perscrutatio, auctoritate Ecclesiasticâ inveniret, statuisset, confirmaret. Primò, quid Dominus Apostolicus, cum Sancta Romana Ecclesia, & Episcopis illis in partibus quaquaversum commorantibus, & Catholicis Doctoribus sentiret, sub unius libelli tenore statuimus. Deinde secundo loco, quid Ecclesiastici Doctores, & Sacerdotes Ecclesiarum Christi de propinquioribus Italiæ partibus, cum Petro, Mediolanensi Archi-Episcopo, & Paulino Forojulianensi, vel Aquilejanensi Patriarcha, viris in Domino valde Venerabilibus, intelligi, vel firmiter credi voluissent, suis propriis responsionibus exaratum posuimus libellum, quia ipsi quoque præsentes nostro Synodali Conventui adfuerunt. Posthæc tenet & tertius libellus orthodoxam Sanctorum Patrum Episcoporum, & Virorum Venerabilium Fidem, qui in Germaniæ, Galliæ, Aquitaniæ, & Britanniæ Partibus, dignis Deo deserviunt officiis, vestrísque objectionibus Sanctarum Scripturarum testimoniis roboratas obtinet responsiones. Dein quarto loco meæ propriæ unanimitatis, cum his Sanctissimis prædictorum Patrum Decretis, & Catholicis Statutis consensum subnexui, sicut vosmetipsi in vestrâ Epistolâ, quam meo specialiter adsignâstis nomini, rogare curâstis: id est, ne paucorum subdolis adsertionibus consentirem, sed plurimorum testimoniis roboratam fidem firmiter tenerem. Facio certissimè, Deo Domino meo JESU CHRISTO donante, horum me sanctissimæ multitudini, & probatissimæ auctoritati in veræ Fidei Professione firmiter associans, nec vestræ me paucitati in consensione hujus novæ adsertionis socium admitto: sed Apostolicæ Sedi, & antiquis ab initio nascentis Ecclesiæ, & Catholicis Traditionibus tota mentis intentione, totâ cordis alacritate conjungo. Quicquid in illorum legitur libris, qui Divino Spiritu afflati, toti orbi à Deo Christo dati sunt Doctores, indubitanter teneo: hoc ad salutem animæ meæ sufficere credens, quod sacratissimæ Evangelicæ veritatis pandit historia, quod Apostolica in suis Epistolis confirmat auctoritas, quod eximii Sacræ Scripturæ Tractatores, & præcipui Christianæ Fidei Doctores ad perpetuam posteris scriptum reliquerunt memoriam. Cum his quoque Doctoribus, & Sanctæ Ecclesiæ Pastoribus, veram prædico Fidem, quos in præsenti tempore ille nobis dedit luminaria, qui dixit: *Ecce* (h) *ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem Sæculi.*

Hi sunt Propugnatores Fidei nostræ, hi sunt Rectores per diversas Sedes civitatis CHRISTI: cujus antemurale est Fides Catholica, & caritas firmissimus murus, & propugnacula Divinarum testimonia Scripturarum: & divitiæ salutis in ea sunt sapientia, & scientia, & spes portarum custodia: quæ quatuor clavibus, id est, prudentia, justitia, fortitudine, & temperantia, piis aperiuntur animis. Hujus verò civitatis ipse Dei verus & proprius filius, Deus verus, homo verus, JESUS CHRISTUS, Dominus noster, regali præsidet potentiâ: cujus gratia totam illius civitatis structuram regit, defendit, & exaltat. Quisquis ad hanc civitatem, rectâ sibi prævìante fide, manus bonorum operum habens plenissimas, pervenire festinat, apertas inveniet portas, & Regem Regum cum millibus Sanctorum agminum obviare sibi gaudebit. Sed & gratias vobis agimus de instantiâ orationum vestrarum, quibus

(h) Matth. XXVIII, 20.

quibus memoriam noſtrî aſſiduè vos habere dixiſtis : optantes, ut preces veſtræ acceptabiles ſint Domino Deo Salvatori noſtro, & ut ipſe per ſuam miſericordiam dignos vos efficiat exaudiri, & ad unitatem Sanctæ ſuæ Eccleſiæ revocare dignetur, & ejuſdem pietatis humeris in Sanctæ Matris Eccleſiæ reportet ovile, qua de cœlis veniens, ovem requirere perditam, inventámque cum triumpho gloriæ ad Sedem Paternæ Majeſtatis revexit.

Illud quoque, quod vobis noſtram pietatem flagitare placuit, quatenus in præſentia noſtra libelli veſtri legeretur textus, & perſcrutante plurimorum conſilio, quid in eo rectæ fidei Sanctionibus conſentiens inveniretur : fecimus, ſicut petiſtis, collectis undique, veluti præfati ſumus, Eccleſiaſticis Doctoribus, & Populi Chriſtiani Rectoribus : nobíſque omnibus pacifico unanimitatis choro confidentibus eumdem libellum à capite calcetenus per diſtinctiones uniuſcujuſque ſententiæ, & per interrogationes, vel reſponſiones, prout cuique libuit, perlegere juſſimus. Quid verò de eo libello Præſules Eccleſiarum Chriſti, Fideíque Catholicæ Doctores intellexiſſent, non opus mihi, in hac mea iterare Epiſtola, dum illorum libellus proprius hoc vobis evidenter oſtendit.

Scriptam itaque in Epiſtolâ veſtrâ hujuſmodi obſecrationem invenimus : " Poſcentes vos per eum, qui pro te in " cruce manus innoxias extendit, & pro " te ſanguinem pretioſum effudit, & " pro te mortem pertulit & ſepulturam, " ad liberandos electos ad infernum de" ſcendit, & pro te reſurgens, tibi viam " ad cœlos revertendi, ſicut ad cœleſtem " Patriam, demonſtravit, ut per te ip" ſum arbiter ſedeas. " Ecce ego veſtris petitionibus ſatisfaciens, congregationi Sacerdotum auditor & arbiter adſedi. Diſcrevimus, & Deo donante decrevimus, quid eſſet de hac inquiſitione firmiter tenendum. Sed modò per eamdem obſecrationem vos iterum iterúmque obteſtor, ut in pacificâ unanimitate, & Catholicæ Fidei profeſſione nobiſcum firmiter maneatis : nec vos doctiores æſtimetis univerſali Sancta Dei Eccleſia. Eam fidem tenete, quam orthodoxi Patres in ſuis nobis ſymbolis ſcriptam reliquerunt. Et nolite plùs ſapere, quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. Nec ratiocinando humano ingenio Divina vos Myſteria inveſtigare arbitremini : ſed magìs credendo honorate, quæ humana fragilitas temerè perſcrutando invenire non valet.

Exemplum mihi Conſtantini Imperatoris propoſuiſtis, cujus initium B. Iſidorum laudâſſe dicitis, & finem doluiſſe: quod ne mihi accidat, per quemdam Beatum, quem Antiphraſium cognominâſtis, benignè ſuadetis. Hoc etiam, Divinâ miſerante gratiâ, præcavere ſatago : non ab illo tantummodo, ſed etiam ab omnibus, qui aliquid rectæ fidei contrarium docere videntur. Aſſiduáque devotione Dominum depoſco, & quoſcumqúe ex filiis Sanctæ Matris Eccleſiæ valeo, mihi in hac petitione adjutores convoco ; ne me alicujus verboſa adulatio, vel fraudulenta laudatio decipiens, à via veritatis avertat, ſæpiùs cum Propheta decantans : *Corripiet* (i) *me juſtus in miſericordia, & increpabit me : oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Vos verò vobismetipſis cavete, quod nos fraterno admonuiſtis amore, procurantes diligentiſſimè : Omnipotentíſque Dei vobis aſſiduis precibus clementiſſimam convocate gratiam, ne callidâ antiqui hoſtis verſutiâ ſenſus veſtros in aliqua parte corrumpat, & pejus fiat interius Diaboli ſervitium, quàm exterius gentis inimicæ. Eúmque exſpectate Redemptorem, quem ſalutis veſtræ habuiſtis auctorem. Illum glorificate in corde, & portate in corpore ; & dignam in vobis illi præparate habitationem in fide, quæ per dilectionem operatur : quatenus vos illius glorioſa potentia, & ineffabilis miſericordia, ab utriuſque ſervitutis moleſtia, exteriore ſcilicet, & interiore, liberet & cuſtodiat, & in magno die ante conſpectum gloriæ ſuæ cum multiplicibus laboris veſtri divitiis glorioſos ſtare concedat, & vocem optabilem cum operatoribus Apoſtolicæ Fidei audire faciat : *Venite* (k) *benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi.* Paratum igitur vobis regnum ab origine mundi, indubitata veritatis promiſſione ſperatis, ſi Catholicæ Fidei unanimitati vosmetipſos adjungere curetis. Exteriores ſervitutis moleſtias internâ fidelitatis ſpe conſolamini,

(i) Pſalm. CXLIII, 5. (k) Matth. XXV, 34.

mini. Oculos mentis veſtræ ad eum erigite, qui vos eripuit de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filii dilectionis ſuæ.

Hactenus, antequam hujus adoptionis in Chriſto nomen à vobis exortum noſtros offenderet animos, vos germanitatis amore dileximus. Et ſi nos veſtrum corporale ſervitium contriſtaret, rectitudo tamen Fidei Catholicæ lætificavit in vobis. Nunc verò duplici pro vobis affligimur mœrore, diabolicâ fraude deceptis in corde, & inimicâ ſervitute oppreſſis in corpore. Sed redite obſecro ad unitatem Sanctæ Matris Eccleſiæ, ut vos eruat de anguſtia ſervitutis terrenæ, qui vos per baptiſmi gratiam à vinculo liberavit originalis peccati. Exſpoliâſtis veterem hominem, quomodo iterum, fraude decepti malignâ, induamini illo? Adoptionis filii Deo Patri facti eſtis, per eum, qui non eſt adoptivus, ſed proprius: State per fidei inviolabilem confeſſionem in libertate filiorum Dei, & nolite infidelitatis jugum ſubire. Expellite vincula diabolicæ deceptionis de cordibus, quatenus Deus Chriſtus, qui ſolvit compeditos, excutiat catenam gentis inimicæ de manibus veſtris. Habetis nos, Divina auxiliante gratiâ, cooperatores gaudii veſtri, ſi vos nobiſcum Catholicæ Fidei vultis eſſe Prædicatores. Certiſſimum itaque ibi erit Divinæ miſerationis auxilium, ubi una eſt totius Eccleſiæ caritas, & una veræ Fidei confeſſio. Ad multitudinem populi Chriſtiani, & ad Sacerdotalis Concilii unanimitatem revertimini. Si enim duorum, vel trium ſancto, pióque conſenſui, ſecundùm ſuam promiſſionem, Dominum eſſe præſentem non dubitamus: quantò magis, ubi tot Sanctiſsimi Patres, tot Venerabiles Fratres, tot filii piæ Matris Eccleſiæ, in nomine illius pacifica conveniunt unanimitate, eum adeſſe medium non eſt dubitandum, & illorum regere conſilia, qui ſui nominis laudem quærere dinoſcuntur.

Ad confirmanda igitur corda veſtra in fide & veritate, hanc noſtri nominis, fraternâ inſtigante caritate, Epiſtolam ſcribere curavimus, optantes, ut noſtra, quam habemus pro fide Catholicâ, proficiat devotio, & vos Divina Clementia ad fidem reducat Catholicam. Ante igitur, quàm hujus ſæpe dicti ſcandali à vobis oriretur offenſio, duplici caritate, ſicut prædiximus, dileximus vos: id eſt, in orationibus noſtris per omnes Regni noſtri Eccleſias habuimus ſocios, & veſtrî memoriam quotidie facientes: itidem quoque & Deo auxiliante voluntatem habuimus, vos liberare à ſervitio ſæcularis neceſſitatis, ſecundùm temporis oportunitatem; & veſtri conſilii adhortationem. Nunc verò hac duplici caritate (quod ſine dolore non dicimus) fraudâſtis vosmetipſos, non intelligentes, vos fraude diabolicâ eſſe deceptos, ut utroque juvamine vos denudaret, id eſt, participatione fidei, & orationum noſtrarum, vel ſolatio auxilii noſtri. Videte, videte, quàm grande malum adversùm voſmetipſos habetis factum, quòd nequaquam auſi ſumus orare pro vobis, ſicut pro fidelibus Sanctæ Dei Eccleſiæ filiis, nec vos adjuvare, quomodo fratres, in veſtris maximis neceſſitatibus. Quapropter revertimini ad hanc duplicem conſolationem, & abjicite à vobis hanc malignam diabolicæ fraudis verſutiam, ut poſſitis nobiſcum conſortium habere in omni caritate, & auxilio opportuno. Poſt hanc verò correptionem, ſive admonitionem Apoſtolicæ auctoritatis, & ſynodalis unanimitatis, ſi non reſiſpiſcitis ab errore veſtro; ſcitote, omnino vos pro hæreticis haberi, nec ullam vobiſcum communionem pro Deo audemus habere. Currite, dum lucem habetis, ne tenebræ vos anathematis apprehendant, unde non poteſtis pedes veſtros explicare, ſed æternâ damnatione irretitos eſſe lugebitis. Adhuc enim pia Mater Eccleſia revocat vos ad gremium ſuæ miſericordiæ, volens vos Deo nutrire in filios. Tantùm nolite vos abſtrahere ab ejus pietate, qui vos vocavit in regnum filii dilectionis ſuæ.

Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, viſibilium omnium & inviſibilium. Credimus in unum Dominum noſtrum JESUM CHRISTUM, Filium Dei unigenitum: natum ex Patre ante omnia ſæcula, & ante omnia tempora: Lumen de Lumine, Deum verum de Deo vero: natum, non factum: naturalem, non adoptivum: per quem omnia condita ſunt, cœleſtia & terreſtria, unius eſſentiæ, & unius ſubſtantiæ cum Patre. Credimus & in Spiritum Sanctum Deum verum,

verum, Vivificatorem omnium, à Patre & Filio procedentem, cum Patre & Filio coadorandum & conglorificandum. Credimus eamdem Sanctam TRINITATEM, PATREM, & FILIUM, & SPIRITUM SANCTUM, unius esse Substantiæ, unius potentiæ, & unius essentiæ tres Personas, & singulam quamque in Trinitate Personam plenum Deum, & totas tres Personas unum Deum Omnipotentem: Patrem ingenitum, Filium genitum, Spiritum Sanctum procedentem ex Patre & Filio. Nec Patrem aliquando cœpisse; sed sicut semper est Deus, ita semper & Pater est, quia semper habuit Filium. Æternus Pater, æternus Filius, æternus & Spiritus Sanctus, ex Patre, Filióque procedens. Unus Deus omnipotens, Pater & Filius, & Spiritus Sanctus. Ubique præsens, ubique totus, Deus æternus, ineffabilis, incomprehensibilis. In qua Sanctâ TRINITATE nulla est persona vel tempore posterior, vel gradu inferior, vel potestate minor: sed per omnia æqualis Patri Filius, æqualis Patri & Filio Spiritus Sanctus Divinitate, voluntate, operatione, & gloria. Alius tantummodo in persona Pater, alius in persona Filius, alius in persona Spiritus Sanctus. Non aliud, sed unum naturâ, potentiâ, & essentiâ Deus Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus. Credimus ex hac Sanctâ TRINITATE, Filii tantummodo personam, pro salute humani generis de Spiritu Sancto, & MARIA VIRGINE incarnatam. Ut, qui erat in Divinitate Dei Patris Filius, esset & in humanitate hominis Matris Filius: perfectus in Divinitate Deus, perfectus in humanitate homo: Deus ante omnia sæcula, homo in fine sæculi: verus in utraque substantia Dei Filius, non putativus, sed verus, non adoptione, sed proprietate: una persona Deus & homo, unus Mediator Dei & hominum: in forma Dei æqualis Patri, in forma servi minor Patre: in forma Dei Creator, in forma Servi Redemptor. Unus in utroque Dei Filius proprius & perfectus, ad implendam humanæ salutis dispensationem, passus est verâ carnis passione, mortuus verâ corporis sui morte: surrexit verâ carnis suæ resurrectione, & verâ animæ resumptione: & eodem corpore, quo passus est, & resurrexit: ascendit in cœlos, sedens in dextera Dei Patris: & in eadem forma, quâ ascendit, venturus judicare vivos ac mortuos: cujus regni non erit finis. Prædicamus unam Sanctam Dei Ecclesiam toto orbe diffusam, locis separatam, fide & caritate conjunctam: & veram remissionem peccatorum in eadem Ecclesia, sive per baptismum, sive per pœnitentiam, Divina donante gratiâ, & bonâ voluntate hominis cooperante. Credimus & omnes homines resurrecturos esse, & singulos secundùm sua opera judicari. Impios æternis suppliciis damnandos cum Diabolo & Angelis ejus: Sanctos verò æternâ gloriâ coronandos cum Christo, & Sanctis Angelis ejus in sæcula sempiterna.

Hæc est Fides Catholica, & ideo nostra. Optamus etiam & vestra: quia una est Fides, & unum Baptisma; & unus Dominus noster JESUS CHRISTUS, qui est Deus verus, & verus homo: verus Deus, & verus Dei Filius, in utraque natura unus idémque Mediator Dei & hominum Homo JESUS CHRISTUS, qui est Deus benedictus in sæcula. Hanc Fidem vos, carissimi Fratres! firmiter tenere in commune deprecamur. Et si aliter antea in quolibet verbo sensistis, corrigite vosmetipsos, & ad unitatem Sanctæ Dei Ecclesiæ purâ fide festinate: & contentiones nominum, novitatésque vocum devitate, quia juxta Apostolum, non est hæreticus, nisi ex contentione. Vos igitur, quia pauci estis, unde putatis vos aliquid verius invenire potuisse, quàm quod Sancta universalis toto orbe diffusa tenet Ecclesia? Sub tegmine alarum illius requiescite, ne vos avida Diaboli rapacitas, si foris inveniat, nefando gutture devoret. Redite ad pium Matris Ecclesiæ gremium. Illa vos foveat & nutriat, donec occurratis in virum perfectum, & in plenitudinem corporis Christi. Habetote vos cooperatores salutis vestræ; Catholicæ pacis auxiliatores: & societas nostra sit in Christo JESU Domino nostro, qui vos nobiscum incorruptos & immaculatos fide pariter & opere custodiat, & constituat ante conspectum gloriæ suæ incontaminatos & irreprehensibiles, & perpetuæ beatitudinis hæredes pariter perficiat in æternum. Amen.

Surius, Binius, Sirmondus.

JACOBI SIRMONDI
ADMONITIO AD LECTOREM
De Canone II. Concilii Francofordienſis, quo rejecta eſt ſecunda Synodus Nicæna, & de Capitulari, ſeu Libris IV. Caroli Magni, quos adversùs eandem Synodum ſcriptos Hadriano Papæ miſit.

Quæſitum eſt à multis, noſtrâ, & Patrum ætate doctiſſimis viris, de Canone iſto, & de libris Carolinis, primùm, verìne eſſent, an falſi & ſubdititii? Deinde, an Synodus illa Græcorum, cui adverſantur, Nicæna pro Imaginibus Synodus fuerit, an alia? Nec injuria fortaſſe de utroque capite, re nondum compertâ, dubitabatur. Nunc verò, & Synodi Canones, librόſque Caroli pro legitimis omnes fere agnoſcunt, & de Synodo Nicæna quæſtionem fuiſſe, quod ex libris ipſis patet, ſimiliter conſentiunt. Ac de libris ſanè Caroli, ut Hincmarum omittam, qui hos à ſe lectos teſtatur; inficiari nemo poteſt, niſi qui Hadriani Papæ ad eoſdem libros reſponſioni, ſeu confutationi, quæ in omnium manibus verſatur, fidem detractam velit. De Canonibus verò qui ſequntur, quin ii quoque veri ſincerique ſint, nobis certè propter antiquiſſimi codicis auctoritatem ambigere non licet: ut de multis ejus ſæculi ſcriptoribus nihil dicam, qui, dum ſeptimam Synodum à Francofordienſi rejectam tradunt, ſecundùm hunc Canonem, de quo agimus, tacitè ſignificarunt. Nec difficilè porrò iſta ſibi de Gallorum Epiſcopis perſuadebit, qui meminerit, illos Ludovici Pii temporibus non diſſimilia in Synodo Pariſienſi ſenſiſſe, & Anaſtaſii Bibliothecarii apud Joannem VIII. cenſurâ perſtrictos fuiſſe, quòd adverſùs Synodi Nicænæ decretum in approbanda Imaginum adoratione cunctarentur. Reſtat ergo, ut quænam illorum de Imaginibus mens fuerit, aut quâ ratione purgari queant, qui Synodum Nicænam, quam inter oecumenicas numeramus, explodere auſi ſint, conſideremus. Quamquam quòd ad Synodi nomen attinet, in promptu habent, quò invidiam depellant. Conſtat enim, ſic in hac quæſtione verſatos eſſe, tum Synodi Francofordienſis, tum Carolini voluminis autores, ut ſibi non cum oecumenico Concilio, ſed cum peculiari Græcorum, ut appellabant, Synodo rem eſſe contenderent. Ità enim paſſim in libris illis profitentur, queruntúrque propterea, illam ſibi, aut univerſalis, aut ſeptimæ Synodi nomen arrogare, cùm oecumenicam dici poſſe negarent, ad quam ſoli Græci conveniſſent, reliquarúmque Provinciarum Eccleſiæ convocatæ, aut ſententiam per Epiſtolas more Eccleſiaſtico rogatæ non fuiſſent. Et quidem, ſi rem ſuis momentis expendamus, ſatis omnino cauſæ videbatur, cur Synodum, cui tot adhuc Provinciarum, ac totius pene Occidentis ſuffragia deeſſent, pro oecumenica nondum haberent. Nec Hadrianus ipſe aliter ſe ſentire oſtendebat: qui allatam è Græcia Synodum, ut Hincmarus eodem loco docet, in Galliam miſit, Conciliúmque ejus cauſa convocari à Carolo juſſit; & libris Carolinis, quibus oppugnata eſt, ità reſpondit, ut oecumenicæ Synodi nomen illis, auctoritatémque nuſquam objiciat. Quare habebant, ut dixi, hac in parte Galli, quo ſe defenderent. Haud perinde fortàſſe in re ipſa, hoc eſt, in quæſtione Imaginum, in qua vehementer à Synodo diſſentiebant. Nam, cùm in Synodo Nicæna de Sacris Imaginibus duo eſſent conſtituta, & retinendas nimirum, & adorandas Imagines eſſe; prius illud Galli libenter amplectebantur, quod ipſi quoque jam ante in Synodo Gentiliaca contra Græcos Iconoclaſtas adſtruxerant: alterum verò penitus reſpuebant, Imaginéſque non adorandas, ſed memoriæ tantùm cauſa, & inſtructionis habendas affirmabant; Gregorium Magnum, ut ajebant, ducem ſequuti, qui in eam ſententiam Sereno Maſſilienſi Epiſcopo reſcripſiſſe videbatur. Ac meritò ſanè adorandas Imagines negarent, ſi adorare id erat, quod interpretabantur, hoc eſt, Divinum honorem cultúmque deferre. *Sic enim vitandam Imaginum adorationem docuerat S. Gregorius, & adorari Deum ſolum oportere, manifeſtum eſt, ſed mirum profectò, ſuſpicari id Gallos de Græcis potuiſſe, aut Synodum Nicænam, quod Francofordienſis Canon declarat, hoc nomine traducere, quaſi Imagines Divino cultu adorandas ſtatuiſſet: cum in Synodo illa nihil ſit expreſſius, quàm adorationis, ſeu* προσκυνήσεως, *quæ Imaginibus tribuitur, nomine non intelligi veram latriam, quæ naturæ Divinæ debetur; ſed honorariam tantùm venerationem, quâ dum Imagines proſequimur, prototypa ipſa per eas honoramus; quo utique ſenſu Gregorius idem, qui adorandas Divino cultu Imagines negabat, in aliis ad JANUARIUM, & ad*

& ad SECUNDINUM Epistolis, congruentem hanc illarum venerationem apertè confirmârat. Et HADRIANUS Papa, sub finem Epistolæ, quâ libris Carolinis respondet, Gregorii Magni, & Synodi Nicænæ diversas de Imaginum cultu sententias non fuisse demonstrat. Denique Galli ipsi, qui adorari sacras Imagines vetabant, crucis tamen effigiem, Reliquias Sanctorum, codicem Evangelii, & alia, quorum par, atque Imaginum, est ratio, adorare consuêrant. Unde adversùs illos non inscitè pro septimâ Synodo argumentatur idem ANASTASIUS. " *Ajunt*, inquit, *quòd* " *non sit quodlibet opus manuum hominum* " *adorandum. Quasi non sit codex Evangelio-* " *rum opus manuum hominum, quem quoti-* " *die osculando adorant. Similiter forma cru-* " *cis, quam se adorare omnes ubique Christiani* " *fatentur. Quod si quamlibet crucem aure-* " *am, vel argenteam, aut ligneam adoramus,* " *quæ utique non est eadem ipsa crux, in qua* " *salus nostra patrata est, sed figura, & Ima-* " *go ejus: quare non adoremus figuram, &* " *Imaginem ejus, qui eamdem salutem opera-* " *tus est? venerabilior namque est, qui salutem* " *operatus est, quàm ea materia, in qua idem* " *salvator operatus est: ac per hoc magis est* " *adoratione digna Imago Christi, salutem ope-* " *rantis, quàm Imago crucis salutem tantum-* " *modo bajulantis.*" *Cæterùm qui Synodo Nicænæ, nondum satis intellectæ, adorationique Imaginum, religiosa, ut apparet, sed inani trepidatione pertinaciùs initio restiterant, iidem postea, rebus explicatis atque perspectis, & Synodum eamdem sunt amplexi, & sacrarum Imaginum venerationem religiosissimè coluerunt. Quare libros Carolinos, quos majores nostri re tandem ipsa damnarant, vel Hadriani ad eos responsionem, minus proinde necessariam, repræsentari hoc loco (ne quis fortasse inconsultò requirat) supervacaneum censuimus.*

Hactenus Sirmondus Tomo II. Concilior. Galliæ p. 191.

Similem imò prolixiorem Admonitionem Laurentius Surius, post quatuor jam recitatas Epistolas ediderat, & Binius eandem cum Notis suis recuderat Tomo III. Conciliorum.

CANONES CONCILII FRANCOFORDIENSIS.

Nunc primùm (a) in Lucem editi ex Codice S. Remigii Remensis.

TITULI CANONUM.

(a) A Patre Jacobo Sirmondo Tomo III. Concilior. Galliæ.

CANONES.

I. *Dammata hæresis Elipandi, & Felicis Episcoporum, qui in Dei Filio adoptionem adserebant.*

COnjungentibus, Deo favente, Apostolica auctoritate, atque piissimi Domini nostri Caroli Regis jussione, anno XXVI. Principatûs sui, cunctis regni Francorum, seu Italiæ, Aquitaniæ Provinciæ Episcopis ac Sacerdotibus Synodali Concilio, inter quos ipse mitissimus Sancto interfuit conventui. Ubi in primordio Capitulorum exortum est de impia ac nefanda hærese Elipandi, Toletanæ sedis Episcopi, & Felicis Orgellitanæ, eorúmque sequacibus, qui malè sentientes in Dei Filio adserebant adoptionem. Quam omnes qui supra Sanctissimi Patres, & respuentes unâ voce contradixerunt, atque hanc hæresim funditus à Sancta Ecclesia eradicandam statuerunt.

II. *Synodus Græcorum de adorandis Imaginibus rejecta.*

Allata est in medium quæstio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis Imaginibus Constantinopoli fecerunt, in qua scriptum habebatur, ut qui imaginibus Sanctorum, ità ut DEIFICÆ TRINITATI, servitium aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur. Qui suprà Sanctissimi Patres nostri omnimodis adorationem, & servitutem renuentes contempserunt, atque consentientes condemnaverunt.

III. *De indulgentia Tassiloni Duci Bajoariæ à Carolo Rege concessa.*

His peractis, de Tassilone definitum est Capitulum, qui dudum Bajoariæ Dux fuerat, sobrinus videlicet Domini Caroli Regis. In medio Sanctissimi adstitit Concilii, veniam rogans pro commissis culpis, tam quas tempore Domni Pippini Regis adversus eum, & regnum Francorum commiserat, quàm & quas postea sub tempore Domini nostri Piissimi Caroli Regis, in quibus fraudator fidei suæ extiterat, indulgentiam ut ab eo mereretur, accipere, humili petitione visus est postulâsse. Dimittens videlicet puro animo iram atque omne scandalum de parte sua, quæque in eo perpetrata fuissent, & sciebat: nec non omnem

omnem justitiam, & res proprietatis, quantum illi, aut filiis, vel filiabus suis in Ducatu Bajoariorum legitimè pertinere debuerant, gurpivit atque projecit, & in postmodum omni lite calcanda, sine ulla repetitione indulsit, & filios, ac filias suas in illius misericordia commendavit. Et idcirco Dominus noster, misericordiâ motus, præfato Tassiloni gratuito animo, & culpas perpetratas indulsit, & gratiam suam pleniter concessit, & in sua Eleëmosyna eum in amore dilectionis visus est suscepisse, ut securus de Dei misericordia existeret in antea. Unde tres breves ex hoc Capitulo, uno tenore conscriptos, fieri præcepit. Unum in palatio retinendum, alterum præfato Tassiloni, ut secum haberet in Monasterio, dandum, tertium verò in sacri Palatii capella recondendum fieri jussit.

IV. *De stabili pretio annonæ, tum privatæ, tum publicæ.*

Statuit piissimus noster, consentiente Sancta Synodo, ut nullus homo, sive Ecclesiasticus, sive Laicus sit, umquam cariùs vendat annonam, sive tempore abundantiæ, sive tempore caritatis, quàm modium publicum, & noviter statutum. De modio de avena, denarius unus, modio ordei denarii duo, modio sigali denarii tres, modio frumenti denarii quatuor. Si verò in pane vendere voluerit, duodecim panes de frumento, habentes singulos libras duas, pro denario dare debeat, sigalatios quindecim æquo pondere pro denario; ordeaceos viginti similiter pensantes, avenaceos viginti quinque similiter pensantes. De annona verò publica Domni Regis, si venundata fuerit, de avena modii duo pro denario, ordeo denario uno, sigalo denariis duobus, frumento modius denariis tribus. Et qui nostrum habet beneficium, diligentissimè prævideat, quantum potest Deo donante, ut nullus ex mancipiis, ad illum pertinentibus beneficium fame moriatur: & quod superest ultra illius familiæ necessitatem, hoc liberè vendat jure præscripto.

V. *De novis denariis, ut ab omnibus in omni loco accipiantur,*

De denariis autem certissimè sciatis nostrum edictum, quod in omni loco, in omni civitate, & in omni emporio similiter vadant isti novi denarii, & accipiantur ab omnibus. Si autem nominis nostri nomisma habent, & mero sunt argento, pleniter pensantes; si quis contradicit eos in ullo loco, in aliquo negotio emptionis vel venditionis, si ingenuus est homo, quindecim solidos componat ad opus Regis, si servilis conditionis, si suum est illud negotium proprium, perdat illud negotium, aut flagelletur nudus ad palum coram populo. Si autem ex jussione Domini sui fecerit, tunc ille Dominus solidos quindecim componat, si ei approbatum fuerit.

VI. *Ut Episcopi justitias faciant in suis Parochiis.*

Statutum est à Domno Rege, & Sancta Synodo, ut Episcopi justitias faciant in suis Parochiis. Si non obedierit aliqua persona Episcopo suo de Abbatibus, Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, Monachis, & cæteris Clericis, vel etiam aliis, in ejus Parochia, veniant ad Metropolitanum suum, & ille dijudicet causam cum Suffraganeis suis. Comites quoque nostri veniant ad judicium Episcoporum. Et si aliquid est, quod Episcopus Metropolitanus non possit corrigere vel pacificare, tunc tandem veniant accusatores cum accusato cum literis Metropolitani, ut sciamus veritatem rei.

VII. *Ut Episcopus non migret de sua civitate, nec Presbyter, aut Diaconus de sua Ecclesiâ.*

Definitum est etiam à Domno Rege, & Sancta Synodo, ut Episcopus non migret de civitate in civitatem, sed curam habeat Ecclesiæ suæ. Similiter Presbyter, & Diaconus maneat in sua Ecclesia canonicè.

VIII. *De Altercatione Viennensis & Arelatensis Episcopi, & de Tarentasia, Ebreduno & Aquis.*

De Altercatione Ursionis, Viennensis Episcopi, & Elifanti, Arelatensis Episcopi, lectæ sunt Epistolæ Beati Gregorii, Zosimi, Leonis, & Symmachi, quæ definierunt, eò quod Viennensis Ecclesia quatuor Suffraganeas habere Sedes deberet, quibus illa quinta præmineret; & Arelatensis Ecclesia novem Suffraganeas habere deberet, quibus ipsa præmineret. De Tarentasia verò, & Ebreduno, sive Aquis, legatio facta est ad sedem

dem Apoſtolicam; & quidquid per Pontificem Romanæ Eccleſiæ definitum fuerit, hoc teneatur.

IX. *De purgatione & reconciliatione Petri Epiſcopi.*

Definitum eſt etiam ab eodem Domno noſtro Rege, ſive à Sanƈta Synodo, ut Petrus Epiſcopus, conteſtans coram Deo & Angelis ejus, juraret cum duobus aut tribus, ſicut ſacrationem ſuſcepit, aut certè cum ſuo Archi-Epiſcopo, quòd ille in mortem Regis, ſive in regnum ejus non conſiliaſſet, nec ei infidelis fuiſſet. Qui Epiſcopus, dum cum quibus juraret non inveniſſet, elegit ſibi ipſe, ut ſuus homo ad Dei judicium iret, & ille teſtaretur abſque Reliquiis, & abſque Sanƈtis Evangeliis, ſolummodo coram Deo, quod ille innocens exinde eſſet, & ſecundùm ejus innocentiam Deus adjuvaret illum ſuum hominem, qui ad illud judicium exiturus erat. Et exivit tamen ejus homo ad judicium Dei, neque per Regis ordinationem, neque per Sanƈtæ Synodi cenſuram, ſed ſpontaneâ voluntate. Qui etiam à Domino liberatus, idoneus exivit. Clementia tamen Regis noſtri præfato Epiſcopo gratiam ſuam contulit, & priſtinis honoribus eum ditavit: nec paſſus eſt, eum eſſe ſinè honore; quem proſpexit, de compoſito crimine nihil mali meruiſſe.

X. *Gerbodo, incertæ ordinationis Epiſcopo, dignitas abrogata.*

Definitum quidem à Domno Rege, & à Sanƈtâ Synodo eſſe dinoſcitur, ut Gerbodus, qui ſe Epiſcopum eſſe dicebat, & ſuæ ordinationis teſtes non habuit, qui tamen Epiſcopalia à Magenardo, Metropolitano Epiſcopo, conſecutus eſt; qui etiam profeſſus eſt Diaconum, & Presbyterum non ſecundùm canonicam ordinationem ordinatum eſſe, ut ab eodem gradu Epiſcopatûs, quem ſe habere dicebat, deponeretur à prædiƈto Metropolitano, ſive à Comprovincialibus Epiſcopis.

XI. *Ut Monachi à ſæcularibus negotiis, & placitis abſtineant.*

Ut Monachi ad ſæcularia negotia, neque ad placita exercenda non exeant; niſi ità faciant, ſicut ipſa regula præcepit.

XII. *Ut recluſi, niſi ex Epiſcopi & Abbatis approbatione non fiant.*

Ut recluſi non fiant, niſi quos antè Epiſcopus Provinciæ, atque Abbas comprobaverint, & ſecundùm eorum diſpoſitionem in recluſionis loco ingrediantur.

XIII. *Ut Abbas cum ſuis dormiat Monachis.*

Ut Abbas cum ſuis dormiat Monachis ſecundùm Regulam Sanƈti Benediƈti.

XIV. *Cellarii in Monaſteriis, quales eligendi ſunt.*

Ut Cellarii in Monaſteriis avari non eligantur: ſed tales eleƈti ſint, quales Regula Sanƈti Benediƈti docet.

XV. *De Monaſteriis, ubi Corpora Sanƈtorum ſunt.*

De Monaſterio, ubi Corpora Sanƈtorum ſunt, ut habeat Oratorium intra clauſtrum, ubi peculiare officium, & diuturnum fiat.

XVI. *Ut pro introeuntibus in Monaſterium præmia non exigantur.*

Audivimus enim, quod quidam Abbates, cupiditate duƈti, præmia pro introeuntibus in Monaſterium requirant. Ideo placuit nobis, & Sanƈtæ Synodo, ut pro ſuſcipiendis in ſanƈto ordine fratribus nequaquam pecunia requiratur; ſed ſecundùm Regulam Sanƈti Benediƈti ſuſcipiantur.

XVII. *Ut Abbas ſine conſenſu Epiſcopi non eligatur.*

Ut Abbas in congregatione non eligatur, ubi juſſio Regis fuerit, niſi per conſenſum Epiſcopi loci illius.

XVIII. *Nulla ex culpa Monachos Abbati cæcare, aut mutilare licet.*

Abbates, qualibet culpâ à Monachis commiſſâ, nequaquam permittimus cæcare, aut membrorum debilitatem ingerere, niſi regulari diſciplinæ ſubjaceant.

XIX. *Ne Clerici aut Monachi tabernas ingrediantur.*

Ut Presbyteri, Diaconi, Monachi, & Clerici tabernas ad bibendum non ingrediantur.

XX. *Epiſcopus Canones, & regulam ſcire debet.*

Ut Epiſcopum Canones, & regulam non liceat ignorare.

XXI. *Dies Dominica quomodo obſervanda.*

Ut dies Dominica à veſpera uſque in veſperam ſervetur.

XXII.

XXII. *Ne in villis ac vicis ordinentur Episcopi.*

Quòd non oporteat in villis, nec in vicis, Episcopos ordinari.

XXIII. *Servum sine Domini licentia nemo recipiat, vel ordinet.*

De servis alienis, ut à nemine recipiantur, neque ab Episcopis sacrentur sine licentia Dominorum.

XXIV. *Ut Clerici & Monachi in propositio permaneant.*

De Clericis & Monachis, ut in suo proposito permaneant.

XXV. *Ut decimas & nonas Ecclesiæ solvant, qui debent, & omnes decimam de sua proprietate.*

Ut decimas & nonas, sive census, omnes generaliter donent, qui debitores sunt ex beneficiis & rebus Ecclesiarum, secundùm priora Capitula Domni Regis. Et omnis homo ex sua proprietate legitimam decimam ad Ecclesiam conferat. Experimento enim didicimus, in anno quo illa valida fames irrepsit, ebullire vacuas annonas à dæmonibus devoratas, & voces exprobrationis auditas.

XXVI. *Ut Ecclesiæ per eos restaurentur, qui beneficia habent, & inde ablata restituantur.*

Ut Domus Ecclesiarum, & tegumenta ab eis fiant emendata, vel restaurata, qui beneficia exinde habent. Et ubi repertum fuerit per veraces homines, quod lignamen & petras, sive tegulas, quæ in domibus Ecclesiarum fuerint, & modo in domo sua habeat, omnia in Ecclesia fiant restaurata, unde abstracta fuerunt.

XXVII. *Ut Clerici alieni sine commendatitiis non recipiantur, & qui nunc sunt, redeant ad Ecclesias suas.*

De Clericis, ut nequaquam de Ecclesia ad aliam Ecclesiam transmigrent, neque recipiantur, sine conscientia Episcopi, & litteris commendatitiis, de cujùs Diœcesi fuerunt, ne fortè discordia exinde veniat in Ecclesia. Et ubi modò tales reperti fuerint, omnes ad eorum Ecclesias redeant, & nullus eos posthæc retinere audeat, postquam Episcopus, aut Abbas suus eos recipere voluerit. Et si fortè senior ignorat, ubi suum requirere debet Clericum; cum quo fuerit, ipse eum sub custodia retineat, & non permittat eum vagari alibi, usque dum Domino suo restituatur.

XXVIII. *Ut absolutè nullus ordinetur.*

Ut non absolutè ordinentur.

XXIX. *Ut Episcopus sibi subditos rite doceat.*

Ut unusquisque Episcopus sibi subditos bene doceat, & instruat: ità ut in domo Dei semper digni inveniantur, qui Canonicè possint fieri electi.

XXX. *De altercationibus Clericorum inter se, vel cum laicis.*

De Clericis ad invicem altercantibus, aut contra Episcopum suum agentibus, ut sicut Canones docent, ità omnimodis peragant. Et si fortè inter Clericum, & Laicum fuerit orta altercatio, Episcopus & Comes simul conveniant, & unanimiter inter eos causam definiant secundùm rectitudinem.

XXXI. *Ut conjurationes non fiant.*

De conjurationibus, & conspirationibus, ne fiant, & ubi sunt inventæ, destruantur.

XXXII. *Ut Monasteriorum disciplina servetur.*

Ut Monasteria secundùm Canonicam institutionem fiant custodita.

XXXIII. *Ut orationem Dominicam, & Symbolum fidei omnes doceantur.*

Ut fides Catholica Sanctæ TRINITATIS, & oratio Dominica, atque Symbolum fidei, omnibus prædicetur, & tradatur.

XXXIV. *De avaritia & cupiditate.*

De avaritia & cupiditate calcanda.

XXXV. *De Hospitalitate.*

De Hospitalitate sectanda.

XXXVI. *Ut criminosis accusare non liceat.*

De criminosis, ut non habeant vocem accusandi majores natu, aut Episcopos suos.

XXXVII. *De reconciliatione.*

De reconciliatione tempore necessitatis.

XXXVIII. *Ut Presbyteri contumaces cum Regiæ Capellæ Clericis non communicent.*

De Presbyteris, qui contumaces fuerint

rint contra Episcopos suos, ut nequaquam communicent cum Clericis, qui in Capella Regis habitant, nisi reconciliati fuerint ab Episcopo suo, ne fortè Canonica excommunicatio super eos exinde veniat.

XXXIX. *De judicio Presbyteri, in crimine deprehensi.*

Si Presbyter in criminali opere fuerit deprehensus, ad Episcopum suum ducatur, & secundùm Canonicam institutionem constringatur. Et si fortè negare voluerit, & accusator comprobationem dare non potuerit, & coram Episcopo definitum esse nequiverit; tunc ad universale Concilium illorum ratio deferatur.

XL. *De suscipiendâ curâ puellarum, quæ parentibus privatæ sunt.*

De puellis, quæ à parentibus privatæ fuerint, ut sub Episcoporum, & Presbyterorum providentia gravioribus fœminis commendentur, sicut canonica docet auctoritas.

XLI. *Ut Episcopus extra propriam sedem ultra tres hebdomadas non hæreat, & in Episcopi rebus post ejus obitum quis succedat.*

Ut nullus Episcopus propriam sedem amittat aliubi frequentando, aut in propriis rebus suis manere audeat amplius, quàm tres hebdomadas. Et propinqui, vel hæredes Episcopi, res, quæ ab Episcopo sunt acquisitæ, aut per comparationes, aut per traditiones, postquam fuerit ordinatus, nequaquam post ejus obitum hæreditare debeant; sed ad suam Ecclesiam Catholicè. Illæ autem, quas priùs habuit, nisi traditionem ad Ecclesiam ex eis fecerit, hæredibus & propinquis succedant.

XLII. *Quinam Sancti in Ecclesiâ venerandi sunt.*

Ut nulli novi Sancti colantur, aut invocentur, nec memoriæ eorum per vias erigantur: sed hi soli in Ecclesia venerandi sint, qui ex auctoritate passionum, & vitæ merito electi sunt.

XLIII. *De arboribus & lucis destruendis.*

De arboribus, & lucis destruendis canonica observetur auctoritas.

XLIV. *Ut Electi utrinque Judices non spernantur.*

Ut Electi Judices de utrisque partibus non spernantur.

XLV. *Ut parvuli ad Sacramenta non trahantur.*

De eorum testibus canonica sit observatio: & parvuli non trahantur ad Sacramentum, sicut Guntbadingi faciunt.

XLVI. *Ut in velandis Virginibus Canones observentur.*

De Virginibus, quo tempore velandæ sint, vel quibus occupationibus ante annos XXV. detinendæ, si necessitas compellit, ea quærantur, quæ in Canone scripta sunt.

XLVII. *Abbatissæ, quæ regulariter non vivunt, deponendæ.*

De Abbatissis, quæ canonicè, aut regulariter non vivunt, Episcopi requirant, & Regi adnuntient, ut ab honore priventur.

XLVIII. *Ut oblationes, quæ in Ecclesia fiunt, dispenset Episcopus.*

De oblationibus, quæ in Ecclesia, vel in usus pauperum conferuntur, canonica observetur norma, & non ab aliis dispensentur, nisi cui Episcopus ordinaverit.

XLIX. *Ut Presbyteri ante annos XXX. non ordinentur.*

De Presbyteris ante XXX. ætatis annum non ordinandis.

L. *Ut post Missarum solemnia pax invicem detur.*

Ut confectis sacris Mysteriis in Missarum Solemniis omnes generaliter pacem ad invicem præbeant.

LI. *Ut nomina ante oblationem non recitentur.*

De non recitandis nominibus antequam oblatio offeratur.

LII. *Quòd non in tribus tantùm linguis orandus sit Deus.*

Ut nullus credat, quòd nonnisi in tribus linguis Deus orandus sit: quia in omni lingua Deus adoratur, & homo exauditur, si justa petierit.

LIII. *Ut Episcopi & Presbyteri Canones non ignorent.*

Ut nulli Episcoporum & Sacerdotum liceat Sacros Canones ignorare.

LIV.

LIV. *Quatenus Ecclesiæ ab ingenuis constructæ tradi, aut vendi queant.*

De Ecclesiis, quæ ab ingenuis hominibus construuntur, licet eas tradere, aut vendere, tantummodo, ut Ecclesia non destruatur, sed serventur quotidie honores.

LV. *De licentia Hildeboldi Archi-Capellani.*

Dixit enim Dominus Rex in eadem Synodo, se à Sede Apostolica, id est, ab Hadriano Pontifice, licentiam habuisse, ut Angilramnum Archi-Episcopum (*a*) in suo Palatio assiduè haberet propter utilitates Ecclesiasticas. Deprecatus est eamdem Synodum, ut eo modo, sicut Angilramnum habuerat, ità etiam Hildeboldum (*b*) Episcopum habere debuisset; quia & de eodem, sicut & de Angilramno, Apostolicam licentiam habeat. Omnis Synodus consensit, & placuit eis eum in Palatio esse debere propter utilitates Ecclesiasticas.

LVI. *De Alcuino, quem Rex Synodo commendavit.*

Commonuit etiam, ut Alcuinum ipsa Sancta Synodus in suo consortio, sive in orationibus recipere dignaretur, eo quod esset vir in Ecclesiasticis doctrinis eruditus. Omnis namque Synodus secundùm admonitionem Domini Regis consensit, & eum in eorum consortio, sive in orationibus receperunt.

(*a*) Angilramnus Nomine Archi-Episcopi & Pallii honore gaudebat, ex speciali Privilegio Sedis Apostolicæ, licet Metropolitanus non esset, sed merus Metensis Episcopus. Simili honore nominis & Pallio duo alii Episcopi Metenses donati fuere Chrodogangus & Drogo. *Sirmondus in notis ad Capitularia.*

Baluzius credit sub secundâ Regum Franciæ Sanctione Archi-Capellani & Archi-Cancellarii officia fuisse conjuncta. *Tomo II. Capitularium pag.* 1047.

(*b*) Hildeboldum Coloniensem Leo III. in Ep. ad Carolum vocat fratrem suum Archi-Episcopum, & Capellanum: idem erat Apocrisiarius Sedis Apostolicæ. *Anastasius in vita Leonis III. Sirmondus in notis ad Capitularia.*

Angilramno anno 791. defuncto Hildeboldus in hæc officia subintrârat, Pontificiâ concessione, quæ nunc, petente Carolo, à Patribus Concilii Francofurtensis confirmatur & collaudatur.

INCIPIT EPISTOLA PAULINI (*a*) PATRIARCHÆ FOROJULIENSIS,

EDITA IN LOCO CELEBRI, NOMEN FRANCOFURT, IN SYNODO MAGNA, CONTRA FELICEM HÆRETICUM, DE HEISTULFO, QUI UXOREM SUAM OCCIDIT CAUSA ADULTERII, PROPTER UNIUS TESTIMONIUM.

ADmonere te cum lacrymis, & multo gemitu cordis curaveram, fili Heistulfe, si tamen filius dici debeas, qui tam crudeliter infelix homicidium perpetrâsti. Nam occidisti uxorem tuam, partem corporis tui, legitimo tibi matrimonio sociatam, sine mortis causa, non tibi resistentem, non insidiantem quocumque modo vitæ tuæ. Non invenisti eam, cum alio viro nefariam rem facientem: sed incitatus à diabolo, impio inflammatus furore, latrocinii more atrociùs eam gladio tuo crudelior omni bestiâ interemisti. Et nunc post mortem ejus addis iniquitatem super iniquitatem, filiorum tuorum improbe prædo: qui matri non pepercisti, & ideo filios tuos orphanos esse fecisti, inducere vis super eam mortis causam post mortem per unum homicidam, & reprobum testem, (*b*) cùm nec secundùm Evangelium, nec ulla Divina humanaque lex uniûs testimonio, etiam idonei, quempiam condemnat vel justificat. Quantò magis per istum flagitiosissimum, & tam scelestissimum, nec illa debuit viva condemnari, nec tu poteris post ejus mortem excusari. Prius causa criminis subtiliter in veritate fuerat investiganda, & tunc, si rea fuisset inventa, secundùm

(*a*) Hincmarus Remensis, consultus ab Vulfado, Bituricensi Archi-Episcopo, de inconsulta uxoris cæde, hanc Paulini sententiam loco responsi misit. *Flodoardus L. III. Histor. Remens. C. III.*

(*b*) *Addit Burchardus*: Incusare vis mortuam? Hoc nec Evangelium concedit, nec ulla Divina humanáque Lex concedit, ut unius testimonio, etiam idoneo, aliquis condemnetur, vel justificetur.

cundùm legis tramitem debuit excipere ultionis vindictam. Nam etsi verum, quod absit, fuisset, sicut adulter ille mentitus est, post octo annos pœnitentia forsitan peracta dimittere eam per approbatam causam poteras, si voluisses: occidere eam tamen nullatenus debuisses: *Non enim vult Deus mortem peccatoris, sed ut convertatur ad pœnitentiam, & vivat.*

Idcirco placeat tibi consilium nostrum, (c) & fac hoc, quod tibi melius, & levius videri potest. Miserere animæ tuæ, ut non sis tuus tibimet homicida. Quapropter, homicida, rogamus te, relinque hoc malignum sæculum, quod te traxit ad tam immanissimum peccati facinus: ingredere in Monasterium, humiliare sub manu Abbatis, multorum fratrum precibus adjutus. Observa cuncta simplici animo, quæ tibi (d) fuerint imperata, si fortè ignoscat infinita Dei bonitas peccatis tuis, & refrigeret animam tuam, priusquam crucieris perpetuis flammis. (e) Hoc tibi melius & levius esse certissimè scias. Sin autem pœnitentiam publicam, in domo tua permanens, vel in hoc mundo vis agere, quod tibi gravius, & durius, & pejus esse non dubites, ità ut agere debeas, te exhortamur. Omnibus diebus, quibus vixeris, pœnitere. Vinum & omnem siceram non bibas. Carnem nullo unquam tempore ullam quamlibet commedas, præter Pascha, & diem natalis Domini. In pane & aqua, & sale pœnitere. In jejuniis & vigiliis, orationibus, atque eleëmosynis omni tempore persevera. Armis nunquam cingere, nec causam in quolibet loco litigare præsumas. Uxorem nunquam ducere, nec concubinam habere, nec adulterium committere. In balneo nunquam lavare, in conviviis lætantium nunquam te commiscere. In Ecclesia segregatus ab aliis Christianis post ostium & postes te similiter reponere. Ingredientium, & egredientium te suppliciter orationibus commendare. A communione Sacri Corporis, & Sanguinis Christi cunctis diebus vitæ tuæ, indignum te existimans, abstinere. In ultimo tamen exitû vitæ tuæ pro viatico, si merueris, ut sit, qui tribuat, tantummodo venialiter, ut accipias tibi concedimus.

Sunt alia multa, quæ tibi duriùs, & satis acriùs, erant juxta tam magnum pondus peccati, infelix, adjicienda. Sed si hæc omnia, quæ supra misericorditer dicta sunt, perfecto ordine, DOMINO auxiliante feceris, & custodieris, confidimus de immensa DEI clementia, remissionem te tuorum habiturum peccatorum: & secundùm boni justique Pastoris imperantis jussionem, resolvit te Sancta Ecclesia ab hoc vinculo peccati in terris, ut sis per ipsius gratiam, qui eam sanguine suo acquisivit, solutus in cœlis. Sin autem aliter feceris, & Sanctæ Matris Ecclesiæ salubrem admonitionem despexeris, ipse tibi sis Judex, & in laqueo diabolico interitûs permanebis. Sanguis tuus super caput tuum. Nos alieni à consortio tuo pro aliorum Filiorum DEI salute, ipso opitulante, omni sollicitudine intenti innitimur desudare: & DOMINI attentiùs misericordiam quotidie implorare. Qui cum Patre, & Spiritu Sancto vivit & regnat Deus in trinitate perfecta per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Apud Burchardum post ea verba in margine indicata, lugeas deflenda peccata; *sequentia in hunc modum leguntur.*

Secundum autem Consilium tale est. Arma depone, & cuncta sæcularia negotia dimitte. Carnem & sagimen omnibus diebus vitæ tuæ non comedas, excepto uno die Resurrectionis Domini, & uno die Pentecostes, uno die Natalis Domini: cæteris temporibus in pane & aqua, & interdum leguminibus, & oleribus pœniteas, in jejuniis & vigiliis, in orationibus, & eleëmosynis perseveres omni tempore. Vinum, medonem, & mellitam cervisiam nunquam bibas, nisi in illis prædictis tribus diebus. Uxorem ne ducas, concubinam non habeas, adulterium non facias, absque spe conjugii perpetuo permaneas, nunquam te laves in balneo, equum non ascendas: causam tuam & alteriûs in Conventu Fide-

(c) *Burchardus:* duo Consilia proponimus tibi. Acceptâ tecum deliberatione duorum elige magis, quod placeat, & miserere animæ tuæ, & tu hîc in isto angusto tempore positus.

(d) Ab Abbate fuerint.

[e] Istud consilium, ut certissimè scias, levius & salubrius est, ut sub alterius custodia lugeas deflenda peccata.

Fidelium non agas, in conviviis lætantium nunquam sedeas: in Ecclesia segregatus ab aliis Christianis post ostium humiliter stes, ingredientium, & egredientium orationibus suppliciter te commendes: communione sacri corporis, & sanguinis Domini cunctis diebus vitæ tuæ indignum te existimes. In ultimo termino vitæ tuæ pro viatico, si observaveris Consilium, ut accipias, tibi concedimus. Sunt & alia multa duriora, quæ tibi juxta pondus tanti facinoris essent adjicienda; sed, si hæc omnia, quæ suprà misericorditer dicta sunt, perfecto corde, Deo auxiliante, perfeceris & custodieris, confidimus de immensa Dei clementia remissionem tuorum peccatorum habiturum: & secundùm boni, justique pastoris imperium, resolvat te Sancta Ecclesia ab hoc vinculo peccati in terris, ut per ipsius gratiam, qui eam suo sanguine redemit, sis solutus in cœlis; sin autem aliter feceris, & Sanctæ Matris Ecclesiæ salubre consilium despexeris, ipse tibi sis judex, & in laqueo Diaboli, quo irretitus teneris, maneas, sanguisque sit super caput tuum, nos alieni à consortio tuo: & sub indissolubili anathemate permaneas, donec Deo & Sanctæ Ecclesiæ satisfacias.

Hæc apud Burchardum loco indicato.

Edidit Harduinus ex MS. codice Parisiensis Collegii, Societatis JEsu, collato cum Capite quadragesimo Libri VI. Decretorum Burchardi, Vormatiensis Ecclesiæ Episcopi. *Tomo IV. Concil. pag. 909.*

CAROLI REGIS PRÆCEPTUM,
PRO
ANIANO, ABBATE MONASTERII CAUNENSIS, IN SYNODALI CONCILIO FRANCONOFURTI ANNO DCCXCIV.

CArolus gratiâ Dei Rex Francorum, & Longobardorum, ac Patricius Romanorum, omnibus fidelibus nostris præsentibus, & futuris. Rectum est, regalis potestas illis tuitionem impertiat, quorum necessitas comprobatur. Igitur cognoscat magnitudo, seu utilitas vestra, quia vir venerabilis ANIANUS Abbas ex Monasterio Sancti Joannis, & Sancti Laurentii, quod fuit constructum in locis nuncupatis Extorio, & Olibegio, nostro *Synodali Concilio* veniens unâ cum Monachis suis Continuo, Stromundo, Lurio, cum omnibus rebus vel hominibus Monasterii sui, quas moderno tempore videtur possidere, se pleniùs commendavit: & nos sub nostra tuitione eum, & Monachos suos cum omnibus rebus, atque hominibus suis recipimus, ac retinemus, quatenus diebus vitæ suæ sub nostra tuitione valeant quietè vivere, & residere. Propterea has litteras nostras pro firmitatis studio eis dedimus, per quas omnino jubemus, ut nullus quislibet de vobis, neque de junioribus vestris, prædicto Aniano Abbati, seu Monachis suis, nec rebus, nec hominibus eorum, contingere, nec inquietare, aut contra rationis ordinem calumniam generare non præsumatis, nisi ut diximus, cum omnibus rebus vel hominibus illorum sub nostra tuitione valeant quietè vivere, vel residere. Similiter concessimus ei villam Caunas, sicuti Milo ad suum Monasterium per suas litteras delegavit, cum omnibus appendiciis suis, quatenus meliùs delectet ipsos servos Dei pro nobis, vel stabilitate regni nostri Domini misericordiam exorare. Et si aliquæ causæ adversùs eos surrexerint, vel homines eorum autoltæ fuerint, quas in promptu absque gravi illorum dispendio definire non potueritis, usque in nostram præsentiam reserventur, quatenus ante nos secundùm legis ordinem accipiant finitivam sententiam. Et ut hæc auctoritas firmior habeatur, vel à fidelibus nostris meliùs conservetur, de annulo nostro eam subter sigillari jussimus.

VINDOLAICUS ad vicem Radonis recognovit.

Data

Data XIII. Kalendas (a) Augusti, anno vigesimo sexto, & vigesimo Regni nostri.

Actum Franconoforti, Palatio Regio, in Dei nomine feliciter. Amen.

Baluz. in Appendice Tomi II. Capitularium pag. 1399. *ex Archivo Monasterii Caunensis.*

Mabillon. L. VI. de re diplomatica N. LVIII. idem refert; sed Baluzii exemplar correctius & integrius secuti sumus.

(a) Synodus Francofurtensis æstatis initio habita fuit: postquam Rex ibi hyemaverat, & Paschalis festi solemnitatem celebraverat, ajunt Annales Francorum à Newenaario & Reubero: in ea igitur Synodo Carolus tutanda suscepit Monasteria S. Laurentii, & S. Joannis, & villam Caunis Aniano Abbati donavit: sed utriusque facti expeditio in Cancellaria serius contigit, nempe XIII. Kal. Augusti.

Quot, & quæ personæ interfuerint Concilio nationali Francofurtensi, nescitur. CCC. intervenisse, quidam memorant.

Annales Francici Reuberiani ajunt, ex omnibus Regni Carolini Provinciis Episcopos fuisse illic à Carolo Rege congregatos, communi Episcoporum auctoritate Librum contra hæresin Felicis, illic condemnatam, compositum, & propriis manibus Episcoporum subscriptum fuisse.

Interfuere Legati Romani Pontificis Hadriani nomine, Theophylactus, & Stephanus Episcopi.

Paulinus Aquilegiensis Patriarcha, Petrus Mediolanensis Archi-Episcopus.

Hildebaldus Sacri Palatii Regii Archi-Capellanus, cujus mentio est in Canone LV., utique à Latere Regis non abfuit.

Ricolphus Moguntinus, in cujus Parochia est Franconofortum, verosimillimè adfuit.

Cæteri Episcopi Germaniæ, Bavariæ, Italiæ, Gothiæ, Aquitaniæ, Gallæciæ, Galliæ, qui tunc interfuerint, nescitur. Abbates plurimi cum Monachis interfuère.

Ex Chronico Moissiacensi, edito in *Collection. veter. Monument. Tomo V. Martenii & Durandi* interfuit Benedictus, qui & vocatur Villiza, Abbas Monasterii Anianensis, cum Monachis Beda, Addone, qui & Smaragdus vocatur, Ingeilâ, Aimone, Rabano, Georgio: item Abbas ex Monasterio S. Joannis Anianus, cum Monachis Continuo, Stromondo, & Lurione, ut patet ex diplomate jam citato. *Hæc ex Eginharto & Annalibus Francorum.*

ANno Dominicæ Incarnationis DCCXCV. Rex CAROLUS venit Moguntiam, ibíque tenuit placitum suum in villa, quæ dicitur, Cuffenstein, in suburbio ejusdem urbis.

Acta hujus Conventûs latent.

Regino L. II. Chronic. *Eginhardus in Chronico.*

Annales Loiseliani apud Duchesne T. II. Scriptor. Franciæ.

CAPITULARE SAXONUM.

DATUM AQUISGRANI ANNO CHRISTI DCCXCVII. V. KALENDAS NOVEMBRES, IN GENERALI EPISCOPORUM ET OPTIMATUM CONVENTU.

INCIPIUNT CAPITULA.

I. De Justitia Ecclesiarum, Viduarum, Orphanorum, & minùs Potentium. De raptu & incendio, & de exercitu.

II. De observatione superiorum Capitulorum.

III. De compositione secundùm Legem Saxonum.

IV. De his, qui causam judicatam repetere præsumunt in Patria, aut in præsentia Regis.

V. De mannitione ad placitum.

VI. De compositione rerum, quæ Presbyteris ablatæ sunt.

VII. De compositione Missorum Regiorum.

VIII. Ne quis incendium faciat infra Patriam.

IX. De banno augendo.

X. De

X. De malefactoribus, qui mori debent.
XI. Quales debeant esse solidi Saxonum.

Anno ab Incarnatione Domini nostri JESU Christi DCCXCVII. & XXX. ac XXII. regnante Domno CAROLO Præcellentissimo Rege, convenientibus in unum Aquis Palatio in ejus obsequio Venerabilibus Episcopis, & Abbatibus, seu Illustribus Viris Comitibus V. Kalendas Novembris, simúlque congregatis Saxonibus de diversis pagis, tam de Vestfalahis & Angrariis, quàm & de Oostfalahis, omnes unanimiter consenserunt & aptificaverunt, ut de illis Capitulis, pro quibus Franci, si Regis bannum transgressi sunt, solidos sexaginta componunt, similiter Saxones solvent, si alicubi contra bannos fecerint.

HÆC SUNT CAPITULA.

De justitia Ecclesiarum, Viduarum, Orphanorum, & minùs Potentium. De raptu & incendio, & de exercitu.

I.

UT Ecclesiæ, Viduæ, Orphani, & minùs potentes justam, & quietam pacem habeant. Et ut raptum, & fortiam, nec incendium infra patriam, quis facere audeat præsumptivè. Et de exercitu nullus super bannum Domini Regis remanere præsumat.

De observatione superiorum Capitulorum.

II. Si quis supradicta octo Capitula transgressus fuerit, omnes statuerunt, & aptificaverunt, ut Saxones similiter, sicut Franci, sexaginta solidos componant.

De compositione secundùm legem Saxonum.

III. Item placuit omnibus Saxonibus, ut ubicunque Franci secundùm legem solidos duodecim, ingenui quinque, liti quatuor componant.

De his, qui causam judicatam repetere præsumunt in Patria, aut in præsentia Regis.

IV. Hoc etiam statuerunt, ut qualiscunque causa infra Patriam cum propriis vicinantibus pacificata fuerit, ibi solito more ipsi pagenses solidos duodecim pro districtione recipiant, & pro vuargilda, quæ juxta consuetudinem eorum solebant facere, hoc concessum habeant. Si autem in præsentia Missorum regalium causæ definitæ fuerint, pro jam dicta vuargilda supra scriptos solidos duodecim ipsis pagenses habeant concessos. Et pro hoc, quia Missus regalis ex hac re fatigatus fuerit, alios duodecim solidos inde recipiat ad partem Regis. Si autem ipsa causa ad Palatium in præsentia Regis, ad definiendum fuerit perducta; tunc utrique solidi duodecim, id est, pro vuargilda, & quod vicinis debuit componere, eò quod infra Patriam definita ratio non fuerit, ad partem Regis faciant componere, quod sint solidi XXIV. Nam si fuerit aliquis, qui in Patria, juxta quod sui convicini judicaverint, seque pacificare noluerit, & ad Palatium pro hujus rei causa venerit, & ibi ei fuerit judicatum, quod justum judicium judicâssent, in prima vice, ùt suprà dictum est, solidos XXIV. ad partem Regis componat. Et si tunc inde rediens, se pacificare, & justitiam facere renuerit; & iterum pro ista causa ad palatium fuerit convocatus, & dejudicatus; bis XXIV. solidos componat. Si verò necdum correptus tertiâ vice pro eadem re ad Palatium remeaverit; triplam compositionem exinde faciat ad partem Regis.

De mannitione ad placitum.

V. Si quis de nobilioribus ad placitum mannitus venire contempserit; solidos quatuor componat, ingenui duos, liti unum.

De compositione rerum, quæ Presbyteris ablatæ sunt.

VI. De Presbyteris statuerunt, quòd si aliquid eis, aut eorum hominibus quis contrarium facere, aut tollere præsumpserit contra justitiam, omnia in duplum restituat ei, & componat.

De compositione Missorum Regiorum.

VII. De Missis Regis statuerunt, ut si ab eis aliquis interfectus evenerit, in triplum eum componere debeat, qui hoc facere præsumpserit. Similiter quicquid aut eorum omnibus factum fuerit, omnia tripliciter faciant restaurare, & secundùm eorum euva componere.

Ne quis incendium faciat infra Patriam.

VIII. De incendio convenit, quòd nullus infra Patriam præsumat facere propter iram, aut inimicitiam, aut qualibet malevola cupiditate; excepto si talis fuerit rebellis, qui justitiam facere noluerit, & aliter districtus esse non poterit, & ad nos, ut in præsentia nostra justitiam reddat, venire despexerit, condicto commune placito simul ipsi Pagenses veniant; & si unanimiter consenserint pro districtione illiûs casa incendatur, tunc de ipso placito, commune consilio facto, secundùm carnem euva fiat peractum, & non pro quâlibet iracundia, aut malevola intentione, nisi pro districtione nostra, si aliter facere ausus fuerit, sicut superiùs dictum est, solidos sexaginta componat.

De banno augendo.

IX. Item placuit, ut quandoquidem voluerit Domnus Rex propter pacem, & propter faidam, & propter majores causas bannum fortiorem statuere, unà cum consensu Francorum, & fidelium Saxonum, secundùm quod ei placuerit, juxta quod causa exigit, & opportunitas fuerit, solidos sexaginta multiplicare in duplum, & solidos centum, sive usque ad mille componere faciat, qui ejus mandatum transgressus fuerit.

De malefactoribus, qui mori debent.

X. De malefactoribus, qui vitæ periculum secundùm euva Saxonum incurrere debent, placuit omnibus, ut qualiscunque ex ipsis ad regiam potestatem confugium fecerit, aut in illius sit potestate, utrum interficiendum illis reddat, aut unà cum consensu eorum habeat licentiam, ipsum malefactorem cum uxore & familia, & omnia sua foris Patriam infra sua Regna, aut in marca, ubi sua fuerit voluntas, collocare, & habeant ipsum, quasi mortuum.

Quales debeant esse solidi Saxonum.

XI. Illud notandum est, quales debent solidi esse Saxonum, id est, bovem annoticum utriusque sexus auctumnali tempore, sicut in stabulum mittitur, pro uno solido. Similiter & vernum tempus, quando de stabulo exiit, & deinceps, quantum ætatem auxerit, tantum in pretio crescat. De annona vero bortrinis pro solido uno scapilos quadraginta donant, & de sigale viginti. Septentrionales autem pro solido scapilos triginta dent, & sigale quindecim. Mel vero pro solido bortrensi siglæ una & medio donant. Septentrionales autem duas siclas de melle pro uno solido donent. Item hordeum mundum, sicut & sigale pro uno solido donent. In argento duodecim denarios solidum faciant. Et in aliis speciebus ad istud pretium omnes æstimationes compositionis sunt.

EXPLICIT CAPITULARE SAXONUM.

Illmus Fürstenbergius primus edidit ex codice Palatino Bibliothecæ Vaticanæ, post Monumenta Paderbornensia.

Baluz. Tomo I. Capitul. pag. 275. 280.

Anno DCCXCVII. Carolus Rex ad Aquis Palatium Concilium habuit cum Episcopis, Abbatibus, Monachis, de Cœnobium S. Pauli, qualiter constituere deberet: & in ipso anno perrexit in Saxonia, & ibidem hyemavit. *Chronicon breve apud Duchesne Tomo II. Scriptor. Franciæ.*

Erit igitur hæc consultatio de Cœnobio S. Pauli, Actio Concilii Aquensis anni hujus.

Rex hoc anno bis Aquisgranum venit, & utraque vice diversos Legatos honorificè suscepit & absolvit: eodem anno bis in Saxoniam profectus est ad Saxones compescendos, & in ordinem redigendos; eò spectat Capitulare Saxonicum supra descriptum. *Annales Reuberiani, & Pithoeani.*

CONCI-

CONCILIUM RATISBONENSE.
Anno Christi DCCXCVIII. Leonis III. Papæ III. Caroli Magni XXX.

De Translatione Cathedræ Ratisbonensis ex Monasterio S. Emmerani in Ecclesiam S. Stephani.

LEO III. P. M. confirmat Translationem Sedis Episcopalis Ratisb. ex Monasterio S. Emmerani ad Ecclesiam S. Stephani, illiusque omnimodam exemptionem promulgat.

§. I.

IN nomine Domini nostri Jesu Christi Dei Omnipotentis, Leo Papa. Agnitum esse volumus, cunctis Christianæ Religionis fidelibus, tam præsentibus, quàm futuris, qualiter Christianissimus Imperator, & Augustus, nomine Carolus, Deo aspirante, Christum hæreditatis suæ desiderans fieri possessorem, quoddam Monasterium juxta muros civitatis TYBURNIÆ, quæ à Tyberio Cæsare Augusto ædificata est, quæ modo vulgo appellata est REGANISPURCH, quod est constructum in honore S. Mariæ, Matris Domini nostri Jesu Christi, & Principis Apostolorum Petri, & S. Georgii Martyris, ubi præclarissimus martyr, & Episcopus Pictaviæ, corpore requiescit Emmerammus, in nostram immunitatem, successorúmque nostrorum gratiâ defensionis transfudit, & nos continuo pro Christi amore gratuita mente petitioni ejus piè annuentes decrevimus ita fieri, & jussimus hanc chartam auctoritatis nostræ inde conscribi.

§. II.

Et Episcopus ejusdem civitatis tertius, nomine ADALWINUS juxta decreta Canonum, & cum auctoritate nostra; in præsentia piissimi Imperatoris Caroli, rectâ ratione, in *Synodali Concilio* cum Judicio Episcoporum, Clericorum, nec non nobilium laicorum de eodem loco Cathedram Pontificalem mutavit, & Canonicâ auctoritate in civitatem ad Ecclesiam Sancti Stephani Protomartyris statuit, & suæ suorúmque successorum proprietati, & potestati deinceps in futurum abalienavit. Econtra ante dictus Christianissimus Imperator dedit ad illum locum, ubi modò sedes Episcopalis est, à parte meridiana ipsius Monasterii perticas decempedas XL. & in alia parte C. in longitudine ducentas VII. & Ecclesiam Sancti Petri, & Ecclesiam Sancti Pauli juxta muros prædictæ civitatis, & WIMINTINGEN, & EGILOLFESHEIM, & Ecclesiam juxta NAPURCH, quæ vocatur BERSANA; & confirmavit Monasterium pretiosi Dei Martyris Emmerammi in potestate Imperatorum sive Regum usque ævum permanere, & ità confirmavit; ut Rector & Abbas ejusdem cœnobii unoquoque anno VII. aureos Romam ad altare Sancti Petri persolveret. Hæc mutatio, & confirmatio fuit anno ab incarnatione Domini DCCXCVIII. auctoritatis nostræ; ità ut si quis Imperator, aut Rex eandem Ecclesiam tam Sanctam alicui præstet, anathema sit. Congregatio autem Monasterii liberam habeat potestatem, & electionem Abbatis juxta Decretum Sancti Benedicti sinè omnium contradictione substituendi, & præfatum Monasterium cum Monachis, & omnibus ibidem in præsens collatis vel imposterum conferendis, in nostram, successorúmque nostrorum inmunitatem recepimus feliciter. Amen.

Petzius Thesauri novissimi anecdotorum Tomo I. Parte III. pag. 4. ex cod. MS. Monasterii S. Emmerani descripsit.

Hundius in Metropol. Salisburgensi ediderat §. 1*mum hujus Bullæ.*

Cointius & Pagi ad A. C. 781. Bullæ huic Leoninæ fidem abjudicant, quibus assurgit *Mansi Tomo I. Supplementi Conciliorum pag.* 729. Non ità tamen, ut factam translationem hoc tempore neget; quia id asserit Arnulfus *in Miraculis S. Emmerani*: verùm probabiliùs sub Adalwino, quàm sub Sindperto Ratisbonensi Episcopo. *Mansi Loco citato.*

Velserus rerum Boicarum ad h. annum. Hundius *in Catalogo Epp. Ratisbonensium* ad anni 792. initium refert.

CONCI-

CONCILIUM AQUISGRANENSE.

In quo Felix Urgellitanus hæreseos, in quam relapsus fuerat, iterum convictus, Catholicam Fidem ex animo positâ simulatione professus est.

Anno Christi DCCXCIX. Leonis III. Papæ IV. Caroli Magni XXXII.

CONFESSIO FIDEI FELICIS, ORGELLITANÆ SEDIS EPISCOPI, quam ipse post spretum errorem suum in conspectu Concilii edidit, & eis, qui in ipso errore ei dudum consentientes fuerant, direxit.

IN nomine Dei. Felix, olim indignus Episcopus, Domnis in Christo Fratribus Emani Presbytero, Ildesindo Presbytero, atque Exsuperio, Gundefredo, Sidonio, nec non & Ermegildo, seu cæteris Presbyteris: similiter Wittildo, Diacono, & Witirico, seu cæteris Clericis, in Parochia Orgellitanæ Ecclesiæ degentibus, seu cæteris fidelibus Ecclesiæ in superdicto commisso commorantibus, in Domino Deo Patre, & Jesu Christo, vero Filio ejus, Domino ac Redemptore nostro, & in Spiritu Sancto, æternam salutem.

De cætero ad agnitionem vestram reducimus, quia, postquam ad præsentiam Domini nostri, ac piissimi gloriosíque Caroli Regis perductus sum, & ejus conspectui præsentatus, licentiam ab eo, secundùm quod & venerabilis Domnus Laidradus (*a*) Episcopus nobis in Orgello pollicitus est, accepimus: qualiter in ejus præsentiam in conspectu Episcoporum, quos ad se ordinatio gloriosi Principis nostri convenire fecerat, sententias nostras, quas ex libris Sanctorum habere nos de adoptione carnis in Filio Dei, seu nuncupatione in humanitate ejus, credebamus, repræsentaremus; qualiter non in violentia, sed ratione veritatis, nostra adsertio rata judicaretur, si ab illis per auctoritatem Sanctorum Patrum minimè repudiaretur. Quod ità factum est: nam prolatas à nobis sententias de super dicta contentione, hoc est, de adoptione carnis atque nuncupatione, ità illi ex auctoritate de libris Sanctorum Patrum, id est, Cyrilli, Episcopi, & Beati Gregorii Papæ urbis Romæ, seu Beati Leonis, sive & aliorum Sanctorum Patrum, qui nobis priùs incogniti erant, seu per auctoritatem Synodi, quæ nuper in Roma hâc intentione, præcipiente gloriosissimo ac piissimo Domino nostro Carolo, adversùs Epistolam meam, quam dudum venerabili viro Albino, Abbati Turonensis Ecclesiæ, conscripseram, congregata est. In qua Synodo (*b*) præsente LEONE Apostolico, & cum eo cæteri Episcopi numero quinquaginta septem residentes, & plerique Presbyteri ac Diaconi cum eis in Domo Beatissimi Petri Apostoli: per quorum omnium aucthoritatem istas jam dictas sententias nostras non qualibet, ut dictum est, violentia, sed ratione veritatis, ut oportuit, excluserunt. Quorum auctoritate veritatis, & totius Ecclesiæ universalis consensu, convicti, ad universalem Ecclesiam, Deo favente ex toto corde nostro reversi sumus: non qualibet simulatione, seu velamine falsitatis, sicut dudum, quod Deus scit; sed, ut dixi, verâ cordis credulitate, & oris professione. Quod etiam in conspectu multorum Sacerdotum, & Monachorum professi sumus, pœnitudinem gerentes de pristino errore, & Sacramento, quam pro hac intentione olim prævaricatus sum: profitentes, nos deinceps adoptionem carnis in Filio Dei, sive nuncupationem in humanitate,

(*a*) Ladradus, Laudunensis Episcopus, missus fuit à Carolo Rege Orgellas ad Felicem invitandum ad Concilium Aquense.

(*b*) Mentio Synodi Romanæ sub Leone III. anno 799. forte coactæ LVII. Episcoporum in Domo Beatissimi Petri, in qua Epistola Felicis ad Albinum scripta, pro errore tuendo, damnata fuit: cujus Synodi excerpta exhibet *Hardowin. Tomo IV. Concil. p. 927.*

nitate, nullò modo credere, vel prædicare; ſed ſecundùm quod dogmatibus Sanctorum Patrum informamur, eundem Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum in utrâque natura, Deitatis ſcilicet & humanitatis, proprium ac verum filium profitentes, unigenitum videlicet Patris, unicum filium ejus: ſalvas tamen utriúſque naturæ proprietates, ità dumtaxat, ut nec divinitas Verbi Dei (c) in natura credatur humana converſa, vel humana à Verbo adſumpta (d) invidia mutata: ſed utraque, id eſt, Divina atque humana, ab ipſo conceptu in utero Virginis, ità in ſingularitate perſonæ ſibimet connexæ atque conjunctæ ſunt, ut unicus Filius Patri, & verus Deus ex ipſo utero Glorioſæ Virginis abſque ulla corruptione editus prodiretur. Non ità homo adſumptus à verbo de ſubſtantia Patris, ſicut ipſumque verbum à fidelibus genitus credatur, cùm ſit ex ſubſtantia matris, ſed quia, ùt dictum eſt, in ipſa vulva Sanctæ Virginis ab ipſo conceptu ab eo, qui ſecundùm Divinitatem verus, & proprius Dei Filius exiſtit, in ſingularitate perſonæ ſuæ ſuſceptus eſt, atque conceptus, verus, & proprius Dei Filius, ex eadem ſancta Virgine natus eſt. Non alius Dei Filius, & alius hominis Filius; ſed Deus, & homo, unicus Dei Patris verus, ac proprius Filius, non adoptione, non appellatione, aut nuncupatione; ſed in utrâque natura, ùt dictum eſt, unus Dei Patris ſecundùm Apoſtolum verus ac proprius Dei Filius credatur.

Hæc eſt confeſſio fidei noſtræ, quam Deo juvante à Sanctis Patribus per eorum ſcripta cognovimus, & ab univerſali Eccleſia poſt priſtinum errorem noſtrum accepimus, & tenemus. Quod & vos omnes credere, & confiteri per eundem Dominum noſtrum exhortamur, nil diminuentes, aut addentes ex ſenſu veſtro, ſed hoc, quod vobis innoteſcimus, cum univerſali Eccleſia indubitanter retinentes: & ut pro me miſero, per quem uſque nunc in Eccleſia Dei contentio verſa eſt, ex totis præcordiis veſtris Domini miſericordiam implorare non dedignetis: qualiter propter veſtram emendationem, & orationem Catholicorum Sacerdotum, qui in ſimili prævaricatione, ùt ego, nequaquam obnoxii ſunt, Domini miſericordiam, priúſquam de hoc mortali corpore egrediar, conſequi valeam. Quod per hoc me magis conſequi à Domino confido, ſi ſcandalum, ſeu error in fide, qui per me in uſque nunc, inter utraſque partes duravit, per me iterum omnia correcta atque ſedata fuerint: atque omnia Eccleſiæ membra in unitate fidei, & concordia caritatis velut in unum corpus compaginata, ità nemo ex nobis in Eccleſia Dei ultra ſcandalum, vel quodlibet ſchiſma intromittere audeat: ſed omnes nos cum univerſali Eccleſia, quæ in toto mundo dilatata noſcitur, ſimiliter ſentientes, & ea, quæ dudum intentio orta eſt, id eſt adoptionem carnis, ſeu nuncupationem in humanitatem Filii Dei, anathematizantes; pacem, ut dixi, & unitatem fidei cum omnibus fidelibus Eccleſiæ, abſque ulla ſimulatione, inconvulsâ fide retineamus: ne cum Neſtorii impietate concordantes, qui purum hominem Chriſtum Dominum credidit, alicubi deinceps labamur, qui dixit: oportet verò & de Dei diſpenſatione, quam pro noſtra ſalute in diſpenſatione Domini Chriſti Dominus Deus perfecit, ſcire, quoniam Deus verbum hominem perfectum adſumpſit ex ſemine Abrahæ, & David ſecundùm pronuntiationem Divinarum ſcripturarum: hoc conſtitutum natura, quod erant illi, ex quorum erat ſemine, hominem perfectum natura, ex anima intellectuali, & carne humana conſtantem, perfectum hominem conſtitutum ſecundùm nos per naturam, Spiritus Sancti virtute in vulva Virginis formatum, factum ex muliere & factum ſub lege, ut omnes nos à ſervitutis lege redimeret: ante jam prædeſtinatam adoptionem accipientes, inenarrabiliter ſibimet uniens: mortuum quidem eum ſecundùm legem humanam faciens, ſuſcitans verò ex mortuis, & perducens in Cœlum, & conſedere faciens ad dexteram Dei: unde perſonam, conſtitutos principatus, & poteſtates, & Dominationes, & virtutes, & omne, quod nominatur nomen, non ſolùm in hoc ſæculo, verùm etiam & in futurum, ab omni creatura accepit adorationem; ſicut inſeparabilem à Divina natura habens copulationem, relationem Dei & intelligentiam omni creaturæ

V v

[c] *Forte* in naturam credatur humanam.

[d] *Forte* in Divinam *pro* invidia.

turæ adoratione exhibentem. Et neque duos filios dicimus, neque duos Dominos: quoniam unus filius Patris secundùm substantiam, Deus Verbum unigenitus Filius Patris, sicut iste conjunctus & particeps constitutis filii communicat nomine, & honore. Dominus secundùm essentiam Deus Verbum, cui iste conjunctus honore communicat. Et ideo neque duos filios nos dicimus, neque duos homines: quia manifesto constituto secundùm substantiam Domino, & filio inseparabilem tenet ad eum copulationem, qui causa nostræ salutis adsumptus confertur nomine, & honore Domino & filio, non sicut unusquisque nostrum secundùm seipsum constitutus est Filius. Unde & multi secundùm beatum Paulum dicimur filii: Sed solus præcipuum habens hoc, quod ad Dei Verbi Copulationem, adoptionem, & Dominationem participans, aufert quidem omnem suspicionem dualitatis filiorum & Dominorum. Præstato verò nobis in copulationem ad Domini verbum, bonam haberet ipsiûs fidem, & intelligentiam, & theoriam, pro quibus & adorationem per relationem Dei ab omnibus cepit creatura. Unum igitur filium dicimus, & Dominum Christum, per quem omnia facta sunt: principaliter quidem Deum Verbum intelligentes substantialiter filium Dei & Dominum: conspirantes autem adsumptum Nazaret, quem unxit Deus Spiritu & virtute, sic in Verbi Dei copulationem adoptionis participantem, & Dominationis, qui & secundus Adam.

Hæc est sententia Nestorii Hæretici, qui purum hominem absque Deo Virginis utero genitum impiè adstruebat. In quem hominem ex eadem sancta Virgine procreatum & genitum, post Nativitatem ejus, verbum Dei, hoc est, divinitatem Filii Dei, descendisse, & habitasse præ ceteris Sanctis impudenter prædicabat. Et ob hoc, sicut in Christo duas naturas, ità & duas personas in eo satis improbè vindicare contendebat. Nos verò ejus impietatem anathematizantes, quædam testimonia ex libris Sanctorum Patrum, quos Ecclesia venerabiliter recipit, decerpentes, huic Epistolæ subnectimus: per quæ nos ad viam veritatis post pristinum errorem nostrum reversi sumus, vobis subter adscriptam direximus: per quæ & vos de dicta intentione veritatem fidei pleniùs agnoscere potestis, & ad rectum tramitem fidei reverti. Contra quas sententias Patrum dissentiens, aliter, quam illas nos informant, credere aut docere voluerit, & adoptionem, & nuncupationem in carne salvatoris credere vel prædicare præsumpserit, anathema sit. A quo jaculo anathematis ipse verus ac proprius Dei Filius, de quo loquitur, tam vos, quàm nos, & hic & in futuro liberare dignetur. Cui cum Patre in unitate Spiritus Sancti similis, & coæqualis exstat gloria, ante omnia sæcula, & nunc, & in dies æternitatis.

Beatus denique Cyrillus in tractatu suo inter alia ità dicit: Immo multum interest, & incomparabilibus differentiis gloriæ, & eminentiæ Salvatoris nostri monumentis, ea quæ nostra sunt. Nos enim famuli sumus: ille verò naturaliter Dominus Deus, licet factus sit nobiscum, & in his, quæ sunt nostra dispensativè. Præterea & Beatus Paulus Christum eum nominavit & Deum; ità dicens: *Scitote cognoscentes* (c) *quia omnis fornicator*, &c. *non habet hæreditatem in regno Christi*, & *Dei.* Solus autem Christus etiam Deus verè, qui Emmanuel est. Etenim nos per gratiam Dei: verumtamen non ità Deus Filius, sed natura magis, & veritate, licet caro sit factus.

Item ipse in eodem tractatu post aliqua ità dixit: quomodo proprius Dei Filius nominatus est Christus, qui etiam traditus est à Deo & Patre, causa omnis salutis & vitæ. *Traditus est* (d) *enim propter peccata nostra*, & *ipse iniquitates multorum portavit in corpore suo*, *in ligno*; secundùm Prophetæ vocem. Palam ergo est, quia unitatis res adsumpta necessariè proprium filium declaravit Dei, qui ex sanctâ Virgine est. Corpus enim erat non alterius cujuspiam secundùm nos, sed magis proprium ex Patre existentis Verbi, natum ex ea.

Item ipse post paululum contra Nestorium: sicut enim in Adam omnes morimur, sic & omnes in Christo vivificamur. Si enim non pateretur humanè pro nobis, neque operaretur Divinè, quæ ad salutem sunt. Dicitur enim prius

(c) Ephes. V, 5. (d) Isaiæ LIII, 5. I. Petri II, 2.

us quidem mori, ùt homo: reviviſcere autem poſtea, eo quod ſit naturaliter Deus. Si igitur non eſt paſſus mori carne ſecundùm ſcripturas, neque vivificatur Spiritu, hoc eſt, non revixit. Et ſi hoc eſt verum, vana eſt fides noſtra, adhuc ſumus in peccatis noſtris. Baptizati enim ſumus in mortem ejus, ſecundùm Beati Pauli vocem, & remiſſionem peccatorum habuimus per ſanguinem ejus. Sed ſi eſt Chriſtus neque filius verè, neque naturaliter Deus, ſed homo purus ſecundùm nos, & divinitatis organum: ſalvati quidem ſumus non in Deo quodammodo, ſed in uno magis ſecundùm nos moriente pro nobis, & virtutibus alienis reſuſcitato. Quomodo ergo eſt mors deſtructa per Chriſtum? *& infra.* Colimus autem non hominem purum, abſit, ſed Deum potiùs naturaliter, non ignorantes ejus gloriam, licèt factus ſit ſecundùm nos.

Item Beati GREGORII PAPÆ urbis Romæ ſua per moralia. Erâtque ille vir magnus inter omnes Orientales. Omnes, inquit, qui in hunc Orientem fide pleni conſiſtunt, rectè Orientales vocantur. Sed quia omnes homines tantummodo homines, ipſe autem Oriens Deus & homo; rectè dicitur: erat magnus inter omnes Orientales. Ac ſi apertè diceretur: omnes, qui in fide Deo naſcuntur, ſuperat: quia non ùt ceteros adoptio, ſed natura illum Divinitatis exaltat. *Et rurſus alibi idem ipſe.* Quia omnis homo tantummodo homo eſt, ipſe autem Deus & homo. In terra ei ſimilis non eſt, quia etſi adoptivus quisque filius ad percipiendum Divinitatem proficit, nequaquam tamen, ut Deus naturaliter eſſet, accepit.

Item in libro Beati Job. Mediatori verò noſtro in legislatoribus ſimilis nullus eſt, quia iſti gratuitu vocati ex peccatis ad innocentiam redeunt. Redemptor autem noſter ſine peccato eſt, filius ſinè adoptione, nec perpetravit unquam, quod redarguit. Quas quidem ſententias prius non rectè intelligebamus.

Item Beati Athanaſii Alexandrini Epiſcopi: ſi quis verò adversùs Divinas ſcripturas docet, alium dicens Filium Dei, & alium qui ex Maria Virgine, hominem ſecundùm gratiam adoptatùm, ſicut nos: quaſi eſſent duo filii, unus ſecundùm naturam, qui ex Deo: & unum (e) ſecundùm gratiam, qui ex Maria. Et ſi quis Domini noſtri carnem, deſurſum dicit, & non ex Virgine Maria: aut mutatam Deitatem in carnem & confuſam: aut paſſibilem Domini Deitatem: aut inadorandam Domini noſtri carnem ſicut hominis: & non adorandam Domini, & Dei carnem; hunc anathematizat Catholica, & Apoſtolica Eccleſia.

Item Sancti Gregorii Nazianzeni Epiſcopi ad Cledonium: ſi quis introducit duos filios, unum quidem, qui ex Deo Patre; ſecundum verò, qui ex Matre, & non unum, eundémque, & adoptione excedat gratia, quæ promiſſa eſt iis, qui credunt: alienum eum à noſtro conſortio judicamus. Naturæ verò duæ Deus & homo: nam & anima & corpus: filii verò à duo: neque Dii, neque duo homines.

Item Beatus Leo Papa urbis Romæ ità dicit: exſultet rectarum mentium fides, & verum, unúmque Dei Filium non ſolùm ſecundùm Deitatem, quâ à Patre eſt genitus, ſed etiam ſecundùm humanitatem, quâ de Matre Virgine eſt natus, intelligant.

Item ipſe alibi. Adſumpta eſt de Matre Domini natura, non culpa: creata eſt forma ſervi ſine conditione ſervili: quia novus temperatus eſt veteri, ut & veritatem ſuſciperet generis, & vitium excluderet vetuſtatis.

Extat hæc Confeſſio edita inter opera Alcuini 1617. *Pariſinæ Editionis pag.* 998.

Apud Harduinum Tomo IV. Concil. p. 929.

Vide vitam Alcuini ad diem XIX. Maji inter Acta Sanctorum Antwerp.

Synodi hujus nomen, hiſtoriámque Alcuino maximè debemus, cujus in ea præcipuæ adversùs Felicem partes fuerunt. Narrat enim, qui ejus vitam conſcripſit, Carolum Magnum Regem, ut Felicianam hæreſin expugnaret, magnam Synodum Epiſcoporum in Aquisgrani Palatio congregâſſe, in eâque Alcuinum & Felicem Regis juſſu diebus aliquot conflixiſſe, ità ut à ſecunda uſque ad ſeptimam Sabbathi vix aliud geſtum ſit: victum ſe denique Felicem

(e) *fortè* unus.

cem voce, fletûque teſtatum eſſe. Quâ de re Alcuinus idem, ſed tacitâ ſui mentione, in hæc verba ſcribit, & Synodi annum deſignat, libro primo adversùs Elipandum:

" Sed & idem Felix, *inquit*, anno præfati Glorioſi Principis trigeſimo ſecundo, advocatus voluntariè " veniens ad Aquis Palatium, ibique in præſentia Optimatum illius, ſive Sacerdotum Dei, ra- " tionabiliter auditus, & veraciter convictus, atque Deo dans gloriam, verámque confeſſus " fidem, in pacem Catholicæ unanimitatis reverſus eſt cum ſuis diſcipulis, qui ibi tunc tem- " poris erant præſentes.

Nec diſſimilia ſunt, quæ Felix ipſe in Fidei ſuæ confeſſione perſequitur, quam poſt hæc ad ſuos Urgellitanos ſcripſit, quæ & nuper edita eſt cum operibus Alcuini.

" Poſtquam, *inquit*, ad præſentiam Domini noſtri, ac piiſſimi, glorioſique Caroli perductus ſum, " licentiam ab eo, ſecundùm quod & Venerabilis Domnus Laidradus Epiſcopus nobis in Or- " gello pollicitus eſt, accepimus: qualiter in ejus præſentiam, in conſpectu Epiſcoporum, " quos ad ſe ordinatio Glorioſi Principis noſtri convenire fecerat, ſententias noſtras, quas ex " Libris Sanctorum habere nos de adoptione carnis in Filio Dei, ſeu nuncupatione in humani- " tate ejus credebamus, præſentaremus: qualiter non in violentia, ſed ratione veritatis noſtra " aſſertio rata judicaretur, ſi ab illis per auctoritatem Sanctorum Patrum minimè repudiarentur. " Quod ita factum eſt. Nam prolatas à nobis ſententias de ſuperdicta contentione, hoc eſt, " de adoptione carnis, atque nuncupatione, itá illi ex auctoritate de Libris Sanctorum Patrum, " id eſt, Cyrilli Epiſcopi, & Beati Gregorii Papæ urbis Romæ, ſeu Beati Leonis, ſive & alio- " rum Sanctorum Patrum, qui nobis priùs incogniti erant, ſeu per auctoritatem Synodi; quæ " nuper in Roma hac intentione, præcipiente Glorioſiſſimo, ac Piiſſimo Domino noſtro Carolo, " adversùs Epiſtolam meam, quam dudum Venerabili Viro Albino, Abbati Turonenſis Eccle- " ſiæ, ſcripſeram, congregata eſt. In quâ Synodo, præſente Leone Apoſtolico, & cum eo " cæteri Epiſcopi Numero LVII. reſidentes, & pleríque Presbyteri, ac Diaconi cum eis in do- " mo Beatiſſimi Petri Apoſtoli. Per quorum omnium auctoritatem jam dictas ſententias no- " ſtras non qualibet, ùt dictum eſt, violentia, ſed ratione veritatis, ùt oportuit, excluſerunt. " Quorum auctoritate veritatis, & totius Eccleſiæ univerſalis conſenſu convicti, ad univerſa- " lem Eccleſiam, Deo favente, ex toto corde noſtro reverſi ſumus, non qualibet ſimulatione, " ſeu velamine falſitatis, ſicut dudum, quod Deus ſcit, ſed, ùt dixi, verâ cordis credulitate, " & oris profeſſione. Quod etiam in conſpectu multorum Sacerdotum, & Monachorum " profeſſi ſumus. &c.

Notata hæc, & excerpta ex Alcuino ſunt à P. Jacobo Sirmondo S. J.

Adde his, quæ de hoc Concilio habentur apud Papebrochium, in Actis Sanctorum ad XIX. Maji, in vita B. Alcuini, edita à du Cheſne, à Coævo ſcripta. Hæc nempe ſequentia:

" Advocans namque (Carolus M.) Albinum Inſtitutorem ſuum Turonis, & miſerum Felicem hæ- " reſis hujus adſtructorem de Hiſpaniæ partibus, congregavit Synodum magnam Epiſcoporum " in Aquiſgrani Imperiali Palatio, in quorum ipſe ſedens medio, Felicem, licèt valde repug- " nantem, de Natura Filii Dei ſecundùm carnem cum Albino doctiſſimo diſputando rationabi- " liter confligere juſſit. Tum quantum Epiſcoporum tunc exſtitit ſilentium! O quàm clara " & inexpugnabilis Caroli cum auctoritate Magiſtri ſui Fidei confeſſio atque defenſio! Per " plura autem Felix fugiens latibula, plurioribus ab Albino confoſſus eſt ſpiculis, in tantum, " ut penè omnes civitates Iſraël conſummaret, quouſque Filius hominis veniret. Nam à ſe- " cunda uſque ad ſeptimam Sabbati parum aliud geſtum eſt. Omnibus denique ejus patefactâ " ſocordia, atque ab univerſis Apoſtolicâ auctoritate hæreſi confutatâ, ſoli ſibi latuit defor- " miter, uſque dum dicta Cyrilli Martyris ab Albino ſibi directa legit lamentabiliter. Ea " natura, quæ per diabolum vitiata eſt, ſuper Angelos exaltata eſt, propter triumphum Chri- " ſti, atque ad dextram Patris collecta. Hanc ergo legens ſententiam, tandem ſe recogno- " viſſe, & impiè egiſſe, voce, & nimio fletu teſtatus eſt.

CA-

CAPITULARE
INTERROGATIONIS
AD EPISCOPOS
DE PRESBYTERIS (a) CRIMINOSIS.

CErtum est, Carolum Magnum multùm laborâsse, ut quietam ac tranquillam vitam procuraret populis sibi subjectis, præcipuè verò viris Ecclesiasticis, ac propterea omni studio in id incubuisse, ut vitam eorum, morésque ad optimum exemplar componeret. Duæ in primis res animum ejus valde occuparunt, quid agendum foret de Presbyteris criminosis, non convictis, neque confessis, & quid Chorepiscopis liceret, quidve non liceret. Ea de causa Arnonem Archi-Episcopum Juvavensem, & alios quosdam misit ad Leonem III. Pontificem Romanum anno DCCXCIX. aut circiter, ut ejus responsis edoctus, rei finem imponeret, quæ tum multum habebat difficultatis ac laboris. Interim Regni sui Episcopos per literas admonuit legationis à se Romam missæ, ut & ipsi seriò cogitarent, quid fieri deberet, ac postea in commune consulerent coram Imperatore. Epistola ejus missa ad Episcopos non extat integra. Superest tantum ea pars, in qua agitur de Presbyteris criminosis, relata in Libro V. *Capitularium Cap. XXXV. & apud Hincmarum in Epistola XLVIII. Cap. I.*

FRAGMENTUM EPISTOLÆ
IMPERATORIÆ.

ET hoc vobiscum magno studio pertractandum est, quid de illis Presbyteris, unde approbatio non est, & semper negant, faciendum sit. Nam hoc sæpissimè à nobis, & progenitoribus, atque antecessoribus nostris ventilatum est, sed non ad liquidum hactenus definitum. Unde ad consulendum Patrem nostrum Leonem Papam Sacerdotes nostros mittimus. Et quidquid ab eo, vel à suis perceperimus, vobis, unà cum illis, quos mittimus, renuntiare non tardabimus. Vos interdum vicissim tractate attentiùs; quid ex his vobiscum constituamus unà cum prædicti Sancti Patris institutionibus; ut murmur cesset populi, & nos his satisfacientes, inlæsi, Domino auxiliante, ab utrisque maneamus.

CAPITULA DATA POST REDITUM LEGATORUM à SEDE APOSTOLICA.

De Chorepiscopis, ne deinceps fiant.

I.

PLacuit, ne Chorepiscopi à quibusdam deinceps fiant; quoniam hactenus à nescientibus Sanctorum Patrum, & maximè Apostolicorum decretis, suisque quietibus ac delectationibus inhærentes facti sunt. Idcirco & olim persæpe & nostro à Sancta Apostolica Sede tempore sunt prohibiti, & ne deinceps à quoquam, tam ordinante, quàm ordinari cupiente talis præsumptio assumatur, à cunctis nostri Regni Episcopis est in Synodo canonicè prohibitum.

Ut si Chorepiscopi aliquam consecrationem, aut confirmationem fecerint, ab Episcopis canonicè reformentur.

II. Hominum confirmatio, Ecclesiarum, Altarium, Virginum, Chrismatum, Presbyterorum, Diaconorum, & Subdiaconorum consecrationes à Chorepiscopis factæ, ab Episcopis, qui Canonicè ordinati sunt, reformandæ, Canonicéque sunt peragendæ, quia Chorepi-

[a] Eadem materia iterum agitabitur in Conventu anni 803. Sæculi proximi. Eckhartus putat, eam controversiam in Synodo anno 801. agitatam fuisse Aquisgrani: dein in Synodo anni 802. mense Martio ibidem celebrata, constitutionem, ex mente Leonis Papæ confectam, recitatam fuisse, quam Benedictus Levita Cap. XXXVI. Libri V. ex editione Baluzii subdidit.

episcopi hæc contingere non debuerunt, nec agere potuerunt. Non enim ea tribuere valuerunt, quæ non habuerunt. Nequaquam enim talis ordinatio, vel consecratio reiteratio esse à prudentibus, & rectè sapientibus videtur, sed irrita indubitanter fore agnoscitur. Si quis autem Chorepiscoporum aliquid ex prædictis agere tentaverit, non acta, sed imperfecta, atque irrita erunt, & ipse omni Ecclesiastico irrevocabiliter careat gradu.

De Presbyteris & Ministris Ecclesiæ, ut à suis & non ab aliis Episcopis chrisma petant, vel accipiant.

III. In singulis Episcoporum Parochiis Presbyteri, eorúmque Ministri à non quibuslibet Episcopis, sed à suis propriis chrisma petant vel accipiant. Nec alio unquam tempore, juxta sacros Canones vel secundùm morem Romanum, nisi in cœna Domini, sanctum chrisma conficiatur. Quibus etiam diebus Presbyteris, vel eorum Ministris Canonicè dispensandum est, sed non aliis tradendum, nisi solummodo Presbyteris, vel Diaconibus, aut Subdiaconibus bene fidelibus. Indignum enim est, ut alii illud suscipiant, nisi illi qui hoc in tradendo usuri sunt.

De Chorepiscoporum cassanda superstitione.

IV. Similiter & hoc statutum est, ut à Chorepiscopis, qui juxta Sancto, rum decreta locum septuaginta discipulorum, id est, Presbyterorum, tenent, vel ab ipsis Presbyteris nec virginum consecratio, nec Sancti Spiritus traditio, nec Ecclesiarum, vel altarium consecratio, vel illa, quæ solis Episcopis debentur, fiant. Nam si à duobus Episcopis Episcopus non potest consecrari, quomodo ille Episcopus erit, aut aliquid de Episcopali Ministerio, nisi quantum Presbyter, cuius locum in Ecclesia tenet, agere poterit? Omnia ergo, quæ isti præsumptiosi de Episcopali Ministerio egerunt, irrita esse comprobantur, & affectu carere, atque per omnia tam ab Apostolica sede, quàm & omnium Episcoporum decreto irrita esse, & potiùs nocumenta, quàm aliqua adjumenta sunt judicata, ac sæpius interdicta. Ideóque ne fiant sub anathematis vinculo interdicimus, atque qui ab eis sunt polluti potiùs, quàm sanctificati, in meliorem statum Canonicè, id est à tribus ordinatis Episcopis ut reformentur jubemus: quia reformatio non est iteratio, sed Ecclesiastica, & Canonica perfectio.

De his qui à Chorepiscopo confirmati sunt.

V. Si quis ab Episcopo & non à Chorepiscopo, qui non Episcopus, sed Vicarius Episcopi, priusquàm prohibiti essent, & erant, & dicebantur, fuerit confirmatus, reiterari talis confirmatio non debet. Nam Chorepiscopi ante Apostolicam, atque Synodalem prohibitionem non ex septuaginta discipulorum, ùt sacri Canones testantur, ordine erant, quos nunquam Spiritum paraclitum tradidisse novimus. Sed quia olim, ùt dictum est, jam dicti Chorepiscopi prohibiti sunt, ideo modò nihil sunt, nec Spiritum paraclitum ullo unquam tempore tradere non potuerunt, nec modò possunt. Quapropter non apparet iteratum, quod olim Canonicè non agnoscitur patratum.

Baluz. Tom. I. Capitularium pag. 327. 330.

DIGRESSIO AD SÆCULUM OCTAVUM.

§. 1. *Synodi extra Germaniam celebratæ in causis Germanicæ Ecclesiæ.*

PRima occurrit Romana, anni 717, ùt Hagiographi Antwerpienses judicant, *Tomo III. Septembr. p.* 269. & 289. in notis præviis, & additis ad vitam S. Corbiniani sub Gregorio II. Papa celebrata, in secundo itinere S. Corbiniani, Romam instituto.

Verba ARIBONIS Biographi coævi sunt hæc *Cap. IV.* " Ipse *S. Corbinianus* Romam " usque pervenit, & oratione factâ, ad utra- " que Beatorum Apostolorum Petri & Pauli li- " mina, ad Summi Pontificis Gregorii II. præ- " sentiam veniens, ad ejus se stravit vestigia.

" Tunc coram eo lacrymis fusis, flebili voce " deplorans, qualiter suum decretum (*solitariam* " *vitam ducendi*) imposito honore perdidisset, " & in pristina petitione persistens, ut ad cœno- " bium

" bium eum ire permisisset, vel in quandam
" cellulam eum deputâsset, vel in aliqua secreta
" silva ad operationem ei concederet agellum.

" His auditis, tantam humilitatem ejus ad-
" miratus Papa, eóque à se dimisso, ad secreta
" necessaria Synodum congregavit, & in eorum
" Collegio talia promulgavit.

" Quibus auditis illi unâ voce omnes pro-
" clamabant, eum reverti *debere* ex multis testi-
" moniis Scripturarum.

" His ità dicentibus, virum Dei in medium
" venire jussit. Quorum verbis fide receptâ se
" victum considerans, ut injunctum sibi à tanto
" Patre officium (*Apostolica prædicationis*) nullo
" modo deberet omittere, & à lucro vacuum re-
" dire, cum summo ibi aliquantum temporis re-
" tentus honore, benedictione acceptâ, vale fa-
" ciens omnibus, tristis recessit."

Hagiographi ad diem VIII. Septemb. p. 288. ex Aribone Biographo, antè à Surio & Mabillone, recentissimè à Meichelbekio recenso ad fidem MSS.

Altera Synodus de Translatione S. Corbiniani.

Fuit S. Corbinianus in prima Romana profectione ordinatus Episcopus sub Constantino PP. Post secundam Romanam profectionem anni 717, circa annum 722. (alii 724.) fixit Cathedram Episcopalem Frisingæ. Obiit circa 730. Circa 769. annum, à morte circiter XL., Aribo Frisingensis Episcopus, & in Cathedra Successor, GENERALEM SYNODUM congregavit post triduanum jejunium, psalmodiam continuam, & Missarum celebrationes: & ex consilio omnium Coepiscoporum, & cæterorum Ecclesiasticorum virorum, & ipsius Principis Bajoariæ Tassilonis II. decretum fuit, corpus S. Corbiniani ex urbe Megensi Frisingam traducendum: quod mox effectui datum cum summâ solemnitate, nec sinè miraculis.

Ex Aribone Biographi loc. citat. p. 294. 295.

De Synodo secundâ Romanâ anni 738. & aliis hoc Sæculo.

Anno 738. quo tertiùm Romam profectus est S. Bonifacius, ROMÆ indictam fuisse Synodum celebrandam à Gregorio III. colligitur ex *Ep. XXVII.* inter Serrarianas: sic enim scribit:
" Nunc autem hìc expectantes Sacerdotum consi-
" lium, vel Synodi consultum, adhuc ignora-
" mus, quando hoc fieri faciat Apostolicus Pon-
" tifex: sed eo finito, Deo volente, & vita
" comite, ad vestram præsentiam festinabimus."

Utrum ea Synodus habita fuerit, nullus veterum prodidit; fuisse autem verosimiliter in ea agendum de statu Ecclesiarum Germaniæ, Franciæ, Bajoariæ sub Carolo Martello admodum perturbato, vexato, afflicto, testantur multæ literæ à Papa Gregorio III. S. Bonifacio datæ, commendatitiæ tum ad Principem, tum ad Episcopos Germaniæ, Rhenanæ, Franciæ, & Bajoariæ: propterea Concilii finis S. Bonifacio expectandus fuit ante reditum in Germaniam.

Pagi ad annum hunc 738.

Confer Epistolas CXXVII. CXXVIII. CXXIX. CXXX. *inter Bonifacianas à Serrario editas.*

COMPENDIENSI Synodo anno DCCLVII. celebratæ interfuêre è Germaniâ Episcopi Chrodegangus Metensis, Fulcharius Tungrensis, Mangaudus, seu Magingaudus Würceburgensis, Sidonius Constantiensis.

Ex privilegio dato Monasterio Gôrziensi docet Eckhart. Hist. T. I. p. 564.

Anno DCCLXII. Augusti die XIII. anno XI. regnantis Pipini Regis chartam dedit hic Rex pro confirmatione PRUMIENSIS Cœnobii, in qua tot Episcopi præsentes subscribunt, ut Synodi speciem præ se ferat.

Ex Germanis subscribunt Fulcarius Tungrensis, Magingaudus Wurceburgensis, Berthelinus Coloniensis, Basinus Spirensis, Weomadus Treverensis, præter multos alios ex Francia eidem chartæ subscribentes.

Eckhart. Tom. I. rerum Franciæ pag. 575.

DCCLXV. Conventui ATTINIACENSI anni hújus valde multi Germaniæ Episcopi interfuerunt Chrodegangus Metensis, Edda Stradtburgensis, Lullo Moguntinus, Baldebertus Basiliensis, Megingozus Wirzaburgensis, Folericus Tungrensis, Theodulphus Episcopus de Monasterio Laubias, Joannes Constantiensis, Willibaldus de Monasterio Aichstadii, Madalfeus Wiridunensis, Hanseus Bisontionis civitatis Episcopus.

Labbéus ex Schedis Hollstenii Româ missis.

DCCLXIX. Lull Moguntinus interfuit Concilio Lateranensi Romæ.

Mansi Tomo I. Supplementi pag. 713.

§. 2. *De numero Synodorum à S. Bonifacio coactarum.*

Pontifices, sub quibus vixit S. Bonifacius, & Apostolicum officium felicissimo successu per Frisiam, Bavariam, Thuringiam, Austrasiam, Franciam exercuit, tot & tam crebris literis ab anno 738. ad 753. Bonifacium, & Coepiscopos Germaniæ, Franciæ, ad Synodos celebrandas hortati sunt, ut credas, omni anno Synodum celebratam fuisse in locis Apostolicæ Missionis.

Gregorius III. *Epist. 119. ad Episcopos Germaniæ Rhenanæ:* " In quo vobis loco Bonifacius
" ad celebranda Concilia convenire mandaverit,
" sive juxta Danubium, sive in civitate Augustâ,
" vel ubicunque indicaverit, pro nomine Christi
" parati esse inveniamini. "

Et

Et Ep. 130. " De Concilio vero, ut juxta " ripam Danubii debeas celebrare noſtrâ vice, " præcipimus fraternitati tuæ, Apoſtolicâ auctoritate te ibidem præſentari. "

Zacharias Papa Ep. 137. *ad univerſos Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, Abbates per Gallia & Francorum Provincias conſtitutos.*

" Ad Synodum quoque omni anno convenite, ad pertractandum de unitate Eccleſiæ; " ut, ſiquid adverſi acciderit, penitus amputetur, & Dei Eccleſia maneat inconcuſſa. "

Iterum Ep. 138. " Tua autem Reverentia " [*ſcribit Zacharias Bonifacio*] auxiliante Domino, vice noſtrâ, volumus, ut omni anno " apto tempore in Francorum Provincia Concilium debeas celebrare. "

Demum Ep. 140. " Concilia verò aggregatis Epiſcopis Provincialibus, ut tibi, & ubi " tibi rectum videatur, celebranda procura. " Scripſerat S. Bonifacius Zachariæ, multitudine negotiorum & Eccleſiarum ſe impediri, ne Conciliis adeſſe & præeſſe poſſet, alióſque Sacerdotes petit à Papa deſignari, Conciliorum celebrandorum moderatores: Verùm Zacharias deſiderio Bonifacii reſtitit. " Dum Tua Sanctitas ſuperſtes exiſtit, qui Sedis Apoſtolicæ, & noſtram " illic præſentas vicem, alium illuc dirigere neceſſarium non eſt. " Ex his iteratis mandatis Pontificum conſtat, quanto ardore urſerint annuam Conciliorum celebrationem Pontifices, & dum Bonifacium laudant, ùt Pontificiæ voluntatis executorem, ejúſque Concilia approbant, utique S. Bonifacium ea Concilia celebrâſſe inſinuant.

2*dò*. Quod permulta Concilia à S. Bonifacio celebrata fuerint, colligitur ex primi Millenarii moribus; cauſæ enim ordinariæ Synodorum, tùm Romæ, tùm in Provinciis cogendarum, erant hæ: Miſſiones Apoſtolicorum Virorum per orbem: Fundationes novarum Eccleſiarum; conſecrationes Eccleſiarum, & Epiſcoporum, Diœceſeon inſtitutio, diviſio, hæreſum orientium ſuppreſſio, extirpatio, abuſuum reformatio: Hæ cauſæ quoties occurrerint ultimis quindecim annis vitæ Bonifacianæ, patet intuenti obiter vitam Bonifacianam.

Itaque non admodum laborandum ſibi credidit Cl. MANSI in figenda Chronologia annorum Leonis Auguſti, Conſtantini Filii &c, nec in conciliandis variis diebus aut datis.

Ipſa verba clariſſima, diſertiſſima Pontificum Romanorum, Bonifacii, & Biographorum Willibaldi, aliorúmque editorum ab Hagiographis, nobis viam monſtrabunt ad numerum, & ordinem Synodorum ſub S. Bonifacio celebratarum.

§. 3. *Referamus primò aliorum ſententias.*

A WILLIBALDUS Biographus coævus quinque Concilia ab S. Bonifacio habita ſcribit, & quintum quidem Sueſſione.

Ad diem V. Junii §. 44. *Hagiographi Antw.*

B *Binius Tomo III. Conciliorum* quatuor enumerat:
Primum Ratisbonæ vel Auguſtæ ad annum 742.
Secundum Liptinis Calendis Martii anno 743.
Tertium Sueſſione anno 744.
Quartum in Germania anno 745. *pag.* 380. *Tomi III.*

C *Cl. Eckhartus in Hiſtoria rerum Franciæ Orientalis pag.* 459. ſex Synodos numerat:
Primam in Bajoaria & fortè Friſingæ anno 740.
Secundam Saltzburgi in Franconia anno 741.
Tertiam ibidem.
Quartam Liptinis anno 743.
Quintam apud Sueſſiones 744.
Sextam Germanicam ex octo Epiſcopis Anglis conflatam circa 746. pag. 471.

D *Serarius Lib. III. rerum Moguntiacarum Notatione LIV. pag.* 576. très Synodos à S. Bonifacio habitas ſcribit:
Primam anno 742. XI. Kal. Majas.
Secundam anno 743. die primo Martii.
Tertiam anno 745.

E *Pagius in critica Baronii ad* 742. ſtatuit
Primum ſub S. Bonifacio Concilium celebratum eſt anno 742. N. VII. ad hunc annum.
Secundum Liptinenſe anno 743. deinde anno 744. Sueſſionenſe.

F *Cl. Manſi Supplementi Conciliorum Tomo I. pag.* 556. 557. nonniſi quinque Concilia celebrata à S. Bonifacio cenſet:
Primum anno 742.
Secundum Germanicum anni 743., quod Labbéo, & cæteris primum eſt.
Tertium Senonenſe anni 744. (*fortè Sueſſionenſe ſcribendum eſt.*)
Quartum Liptinenſe anno 745.
Quintum S. Bonifacii Germanicum, quod Labbéus tertium dicit, anno 747. celebratum, collegit ex Epiſtola Zachariæ, quâ jubet Bonifacio, ut data Pippino reſponſa canonica in Concilio ſtatim celebrando recitet.

Stâtuta, à D'acherio, ſub Bonifacii nomine vulgata, credit eſſe Scriptoris alienæ à S. Bonifacio ætatis.

§. 4. *Noſtra ſententia.*

EGo ſeptem minimùm, diſtincta tempore & loco, Concilia in Bavaria, Thuringia, Auſtraſia, Neuſtria, inter annos 740, & 753. celebrata fuiſſe ex Epiſtolis Pontificiis, ex Bonifacianis, ex actorum Apoſtolicorum naturâ, ſerie, & ſucceſſione veroſimillimum judico.

Primum anno 740. in Bajoaria loco incerto. *Mabillon. Sæculo III. Benedictino pag.* 20. *in notis ad S. Willibaldi vitam.*

Secun-

Secundum 742. anno 11. Zachariæ Papæ, in Germania loco incerto, Kal. Maji sub Carlomanno Principe.

Tertium 743. Liptinense cum abjuratione diaboli, & indiculo superstitionum, & allocutione variâ sacerdotali.

Quartum 744. Capitulare datum in Synodo, cui interfuit Bonifacius, Sedis Apostolicæ Legatus.

Annum ex conjectura addo; si quis velit illud præcedenti, vel posteriori Synodo conjungere, non repugno.

Sed quæ Majores nostri in tot codicibus MSS. discreverunt, ea temerè confundenda non judico.

Quintum anno 745. Suessionense.

Hoc plerique censent quintum, à Willibaldo numeratum.

1*mò* ipse *Mabillonius Saculi III. Benedictini p.* 20. & *vita Bonifaciana* §. 44. *Tomo I. Junii Hagiographi pag.* 468.

Sed multiplex hîc discrimen apparet: nam illud quintum Willibaldus ait, *Carlomanno consentiente* factum fuisse.

Suessionense autem, sub Pippino Duce, ajunt omnes Synodographi.

2*dò* narrat Willibaldus, in eo quinto Concilio quatuor primitus principalium Synodorum numerosa Canonum constituta conservanda admonuisse Bonifacium, quæ admonitio in nullis Synodalibus Actibus sub Bonifacio legitur. *Eckhart. Hansitz.*

3*tiò* idem Willibaldus §. 47. *vita loc. citat.* narrat, à S. Bonifacio Lullum sub Pippino jam Rege, adeóque post annum 752. *Synodalia* constituta recuperando, consecratum fuisse Archi-Episcopum Moguntinum, sua in Cathedra Successorem, & post in Frisiam reversum S. Bonifacium Martyrium pro Christo obiisse: idem dicit Autor supplementi vitæ Bonifacianæ ex MS. codice Treverensi, *ab Hagiographis editus pag.* 475. " *Synodali ergo auctoritate, & consensu Principis Pippini, Lullum Moguntia ordinavit.*

Habemus ergò sex Synodos Bonifacianas, à *Willibaldo coævo*, & MS. Treverico distinctè enumeratas.

Quod autem Hagiographi conquerantur pag. 470. quartum & quintum Concilium non exstare: intelligunt, credo, de *actis* harum Synodorum: quanquam non diffiteantur, statuta Bonifaciana, à D'acherio edita, ad alterutram ex his posse referri, quod & ego feci.

Concilium Romanum, etsi Romæ celebratum sit, judicavi inter Germaniæ Concilia inserendum; non quia Synodum Bonifacianam præcisè confirmavit; sed quia ad petitionem & relationem Bonifacii pro causa Ecclesiarum Germaniæ, novis hæreticis turbatarum, habitum fuit.

Aliud Concilium sub S. Bonifacio celebratum collige ex Ep. CV. ad Ludbertum scripta, cujus verba clarissima sunt, & acta diversa ab Synodorum præteritarum actis.

Siquis autem hoc Concilium cum sequenti 6to copulare voluerit, faciat meâ pace; dum modo causam reddat, cur ea, quæ in tot codicibus MSS. Europæ distincta cum suis titulis referantur, in eundem annum, locum & diem conjici, seu confundi debeant.

Sexta Synodus, in Provincia Francorum sub Carlomanno celebrata, statuitur anno 745. *ex Epist. XIX. Bonifacianâ ex Othlono & Eckharto.*

Statuta S. Bonifacii numero 36. refer ad quam Synodum, & cujus anni voles; ea non sibi, sed Clero, & Episcopis, & Monachis docendis & corrigendis scripsit, & publicavit hortatu Pontificum.

Septima Synodus ponitur circa 747. quam jussu Zachariæ Papæ coegit, ut Capitula canonica per Ardobanium missa Pippino publicaret. *Epist.* 139. & 140. *apud Serrarium.*

Eckhart. rerum Francia Lib. 23. §. 91.

Octavum Synodale Decretum sub Pippino Rege, & Bonifacio incerti temporis & loci est, attamen in Austrasia conditum, in quo dispensatum cum fratribus Fuldensibus. *v. pag.* 20.

Nonum vel octavum, & ultimum est Moguntinum Concilium, in quo Lullus à S. Bonifacio ordinatur Archi-Episcopus, & Successor in Cathedra. *pag.* 93.

Nullam harum Synodorum sinè idoneo autore ex coævis certis scriptis asserui.

§. 5. *Respondetur Pagio & Mansio.*

NUnc respondebo Clarissimo Pagio in crisi Baronii ad annum 742. eique anno primum Concilium Bonifacii alliganti.

Ratio prima Non habitæ ante eum annum Synodi à S. Bonifacio est Pagio incomposita Ecclesiarum Germaniæ œconomia.

Sed respondeo. Quò majus vulnus, eò citiùs medicina afferenda. Ab anno 738. reversus in Germaniam, consecravit tres Episcopos in Bajoaria, & quatuor Diœceses divisit, ordinavit; quatuor in Hassia, Thuringia, Franconia Episcopos consecraverat, suisque Diœcesibus divisos Hierarchiæ Ecclesiasticæ aptaverat: & hæc ante annum 742: Ecce restitutionem Ecclesiasticæ œconomiæ in Germania: an hæc omnia tam gravia negotia sine Concilio?

Ratio altera Pagii: Mors Gregorii III. impedivit Bonifacium à cogendis Conciliis.

Respondeo. Cùm ea mors non impedierit Bonifacium ab octo Diœcesium finibus regundis, & coordinandis, nec eum impedivit à cogendo Concilio Episcoporum & Presbyterorum. Nam præter septem novos à se consecratos Episcopos vivebant tum Epp. Augustanus, Curiensis, Constantien-

ſtantienſis, Baſileenſis, Spirenſis, Wormatienſis, Moguntinus, Trevirenſis, Colonienſis, Tungrenſis: præter numeroſum comitatum Bonifacii tot Anglorum Presbyterorum, inter quos & forte erant Regionarii Epiſcopi EOBANUS, DADANUS &c. Nihil ergo mors Gregorii interrupit Concilia celebranda, & Apoſtolicum curſum Bonifacianum.

Ratio tertia Pagii. Willibaldus aſſerit tantum quinque Concilia celebrâſſe S. Bonifacium.

℟. Quòd quinque ſub Carlomanno in Auſtraſia celebraverit, aſſerit Willibaldus. Quòd verò quinque tantùm, quòd nullum in Neuſtria, in Bajoariâ, in Suevia, Thuringia celebraverit, non dicit Willibaldus, imò contrarium dicit, ut ſupra oſtendi §. 4.

Ratio quarta. Bonifacius ſcripſit, *in Francia* ab octoginta annis nullum Concilium habitum fuiſſe.

Reſpondi dudum ego, aliique Critici ad hunc locum Bonifacii, per Franciam non poſſe hic intelligi Franciam univerſam, ſed Auſtraſiam, & Rhenanam, in qua Majores Domûs, uti Regiam Dignitatem abſorbebant, ſic Eccleſias & earum præſules diripiebant, & ineptiſſimis dabant: Hinc hæc querela Bonifacii, nec ad Bajoariam, nec ad Germaniam referri poteſt.

Ratio quinta. Si Synodus ante annum 742. celebrata fuiſſet, hujus acta confirmâſſent Patres, uti Patres in Synodo Liptinenſi 743. confirmârunt acta præcedentis Synodi habitæ.

Reſpondeo. Non omnia antecedentia ſemper in poſterioribus Synodis repeti, vel confirmari.

Quod ſemel id factum fuerit in Liptinenſi, inde non ſequitur, Bonifacium ſemper Synodum inchoâſſe à confirmatione ſuperioris Synodi.

Hactenus reſponſum Clmo Pagio.

Cl. Manſi Supplementi Tomo I. pag. 551. & 556. ſtatuit primum Concilium Germanicum, à nullo vetere, aut recentiori Scriptore indicatum, in quo tres Epiſcopales Sedes Wurceburgenſis, Buraburgenſis, Erphesphordenſis in Germania à S. Bonifacio erectæ ſunt ad annum 742.

Secundum verò Germanicum, cui Burchardus interfuit, quod Labbéo *primum* dicitur, rejicit ad annum 743. XI. Kal. Majas, adeóque corrigit omnes codices, qui hoc Concilium ad 742. referunt.

Ratio Clariſſimi viri eſt. Quod Burchardus non fuerit conſecratus Epiſcopus Wurceburgenſis, niſi paulò ante Aprilem anni 743. eò quod Zacharias Papa Bonifacio non reſponderit de confirmatione trium Epiſcoporum in Germania, niſi Epiſtolâ data Kalend. Aprilis. Indict. XI.

Sed Reſpondet Eckhartus *rerum Franciæ Lib. XXIII. N.* 11. *pag.* 389. S. Burchardum Wurzburgi conſecratum fuiſſe Epiſcopum à S. Bonifacio anno 741. ex Biographâ Heidenheimenſi Moniali. Diem verò Zachariana Epiſtolæ N. CXLII. quæ erat Kalend. Aprilis. Indict. XI. *edita hoc Tomo* 1. *pag.* 47. à Pagio corrigi, & corrigendum eſſe, & loco ind. XI. ſcribendum *decimam*, loco Kalendarum Aprilis ſcribendas Kalendas Februarii.

Ejuſmodi errores circa diem datæ, & annum in Bonifacianis Epiſtolis occurrere, omnes Critici conſentiunt. *Deinde* hac ratione evincitur. Zacharias Papa mortuo Gregorio III., IV. Kal. Decembris. Indict. X. jam inchoatâ ſuccedit, & eligitur quartâ poſt obitum die. Bonifacius, accepto nuntio mortis & ſucceſſoris, ſtatim ad Zachariam ſcribit: & narrat jam inſtitutos à ſe tres Epiſcopatus in Germania: ergo anno 741. exeunte, cùm hic nuntius ad Bonifacium perferretur, erant jam tres Epiſcopi, quos inter Burchardus conſecratus erat.

Huic Epiſtolæ Zacharias ſtatim reſpondet per Denardum, miſſum S. Bonifacii, ergo ſub initium anni 742. quo Indict. X. adhuc currebat & Kal. Februarii vel Martii. Unde eodem anno XI. Kal. Majas poterat Burchardus & Witta, & Willibaldus, anno ſuperiore conſecrati, eſſe præſentes Synodo Germanicæ, *quam pag.* 48. hujus Tomi repræſentamus cum Canonibus. Non eſt igitur cauſa ſufficiens, omnes Mss. codices concordes in hoc Concilio, uti à nobis relatum eſt, corrigendi. *Nec major ratio* ex eo ſumi poteſt, quòd anno 743. XI. Kal. Majas incidat *in Dominicam*, quia more antiquo Dominicâ exordiri Synodos *ſæpè* alias animadvertit Manſius.

Sed hoc ipſo, quòd *ſæpè* fiat, nulla eſt regula univerſalis: imò antiquiſſimis temporibus ſunt dies certi fixi Conciliorum verno & autumnali tempore, quo Synodi quot annis in Africa Carthagine inchoabantur. Unde nec ex hoc capite, annus hujus Synodi mutandus venit.

2dum Germanicum vellet Manſius ad annum 747. ſtatuere vel permittere, in quo legerentur Capitula Pippino miſſa ab Zacharia per Arbanium: ſed præter hæc nullum aliud Germanicum ſub Bonifacio celebratum agnoſcit ob numerum quinarium Conciliorum ſub Bonifacio à Willibaldo determinatum; cui argumento ſuprà reſpondi.

§. 6. Concilium ſuppoſitum fictitium.

STabilito nunc veroſimili numero Conciliorum ſub S. Bonifacio retractanda eſt opinio Othloni, & Eckharti: hic Lib. XXIII. *Rerum Franciæ Orientalis* §. CIV. pag. 485. ſtatuit, anno " 748. fuiſſe habitum Concilium, cui Auſtra- " ſiæ, & Neuſtriæ Epiſcopi interfuerunt, & om- " nes ſe Bonifacio ſubjecerunt, & de unitate fi- " dei convenerunt.

Probat hoc ſuum Concilium, & in eo acta ex vita S. Bonifacii ab Othlono ſcripta L. II. cap. 14. ubi refertur Zachariæ Papæ Epiſtola, data pridie nonas Novembris, Imperante Domino

mino Augusto Constantino anno XXXII. Imperii ejus. indict. V.

Non solùm hæc *data*, sed integra Epistola, ab Othlono Zachariæ tributa, fictitia videtur, ità, ut mirer, hanc fabulam ab Cl. Eckharto admissam, illique Concilium inædificatum fuisse.

Prima probatio sumitur ex silentio omnium scriptorum coævorum octavi, noni, decimi sæculi, qui talem subjectionem tot Ecclesiarum sub Moguntina, talem mutationem, & eversionem Hierarchiæ tot Germanicarum Ecclesiarum non tacuissent.

Othlonus sæculo XI. Primus eam & solus produxit contra omnes sæculi octavi & noni scriptores.

2dò. Hoc sæculo octavo Zacharias Metropolim Coloniam Agrippinam, mortuo Reginfredo, Bonifacio, hactenus regionario Archiepiscopo, confirmavit, ad petitionem Francorum anno 745. uti anno 747. Francorum mutatâ petitione Moguntiam Bonifacio *confirmavit* in Metropolim ordinariam, seu Cathedralem: Neutram erigit in Metropolim, sed nunc hanc, post illam Metropolim *confirmat* Bonifacio, qui hactenus nullam ordinariam cathedram habuerat. *Ità D'acherii & Mabillonius.* An Pontifex intra tres hos annos nullâ prolatâ causâ sus déque vertit omnia? Hodie Coloniam Metropolim confirmat, cras Metropoliticâ dignitate exuit? Suffraganeos Coloniæ facit suffraganeas Moguntiæ? & quando, quis Pontifex Coloniam rursus Metropolim Ecclesiam effecit? quando Pontifex Tungros, Trajectum denuo Coloniæ submisit?

Tertium Argumentum falsitatis Ep. Othlonianæ est Ep. XCVII. Bonifacii ad Stephanum Papam, quâ queritur, quòd Coloniensis Episcopus Hildegarius prætendat Ultrajectinam Ecclesiam ad suam Metropolim pertinere, *vide eam pag.* 92. hujus Tomi: uti revera Ultrajectum Metropoli Coloniæ paruit ab 753. ad 1559. adeo parùm memor erat Bonifacius, quod Colonia anno 748. sibi uti Metropolitæ subjecta fuisset ab Zacharia? Nempe Othlonianum commentum Bonifacio ignotum erat, uti & Zachariæ & Stephano.

Quartò asserit Eckhartus, quòd omnes Episcopi Coloniensis, Trajectensis, Tungrensis, Wormatiensis, Spirensis subjecerint se Bonifacio in aliqua Synodo: hic error inædificatus est Epistolæ Othlonianæ: Synodi illius nemo meminit, ne Othlonus quidem: Episcopi Germaniæ, & Franciæ Bonifacium reveriti sunt uti Legatum Apostolicum, non ùt suum *Archiepiscopum:* nam Trevir. Coloniensis, Remensis, Archiepiscopi ante Bonifacii adventum fuerunt. Hi Episcopi consenserunt cum eodem in unitatem fidei: at ecce anno 751. omnia confunduntur, & subjiciuntur uni Moguntino, quâ Archiepiscopo, adeoque tota Hierarchia Germaniæ & Franciæ una isthac Synodo annihilata fuit & dissipata.

Taceo nunc errores Chronologicos in hac Othlonianâ Epistola. Inprimis *in data* pridie nonas Novembris, Imperante Domino Constantino anno XXVIII. imperii ejus. indict. V. quæ notæ temporis conveniunt anno 751. At Cointius & Pagius rectè, judice Eckharto, statuunt, eas notas temporis Epistolæ huic erroneè suppositas & delendas; rectiùs dixissent, totam Epistolam delendam

Alter error hujus Epistolæ est, quòd hucusque Cathedralem sedem minimè sibi Bonifacius vendicaverit: at ante annum 751. jam quadriennio sedebat in Moguntina Cathedra.

3tius error Chronologicus, quòd post ordinationem Bonifacius XXV. annos in prædicatione Evangelii laborârit: at ab anno 723. quo Romæ ordinatus fuit ad 751. non 25. sed 29. anni effluxerunt.

Epistolam Othlonianam exhibet Surius ad diem V. Junii p. 80. 81.

Hi errores contra Chronologiam & historicos omnes coævos Bonifacio & Zachariæ Papæ, omnium Ecclesiarum Germaniæ ab Scriptore sæculi XII. proditi ostendunt, nullâ fide dignam esse eam Epistolam, & Zachariâ Pontifice indignissimam, & nullo temporis momento veram fuisse.

§. 7. *De progressibus scientiæ, & studii Canonici apud Episcopos Germaniæ sæcul. VIII.*

Canonum Ecclesiæ Catholicæ scientia omnibus Episcopis necessaria est, eòque amplior, quo plures populos pascunt, & Diœceses patentiores obtinent.

Sæculo IV. vidimus, Episcopos Germaniæ Rhenanæ, Norici, & Pannoniæ interfuisse Conciliis Romanis, Sardicensi, & Gallicanis, ubi gravissimæ de fide, disciplina controversiæ agitatæ, & decisæ fuerunt: iidem Episcopi è Sardicensi, & Nicæno domum reversi, exemplar Conciliorum secum detulerunt, & Archivo Ecclesiæ suæ inseruerunt.

Ex Sæculo VII. habemus Synodicam Epistolam Martini I. Papæ ad Servatium Tungrensem, quâ eidem mittit volumen gestorum in proxima Synodo, & petit ab eo, ut acta in hac Synodo *Synodali conventione* Episcoporum confirmentur. Ex quo exemplo collige sollicitudinem Romanæ Ecclesiæ Pontificum in communicandis Synodalibus statutis cum Episcopis Occidentalium Ecclesiarum. *pag.* 28

Gerhardus von Mastricht in *Historia Juris Ecclesiastici*, edita *Arnhemii* 1678. *pag.* 71. cùm ad Germanos pervenisset, & quam collectionem Canonum Ecclesiæ Germanæ ante sæculum VIII. JCti tribuerint, inquireret, respondit, id determinari vix posse ob historicorum silentium & penuriam. Tum uno saltu transit ad sæculum IX., & allatas à Riculpho Moguntino in Germaniam Isidori Peccatoris merces, veluti primum

mum codicem canonum, Germanis oblatum, cursim insinuat. Absit tam absurdus saltus, & enormis hiatus.

Sæculo VIII. Pontifices Romani nacti Apostolicos Germaniæ interioris Doctores, eosdem doctrinâ Canonicâ ex Archivo Romanæ Ecclesiæ affatim dotârunt, veluti armis necessariis ad regendum populum Dei, ad errores, abusus, superstitiones eliminandas, ad Hierarchiam Cleri Catholici instituendam, & mores Christianis dignos formandos.

Primus, qui sæculo octavo Canones Episcopis, & Clero communicavit, fuit Gregorius II. *Epistolâ* ad Bonifacium Presbyterum, circa annum 726. scriptâ, *N. CXXIII. inter Bonifacianas*, quæ XII. Canones continebat. Lege eam *pag.* 33. Ejusdem Pontificis Capitulare, datum Martiniano Episcopo, & Georgio Presbytero, in Bavariam ablegatis, lege *pag.* 35.

Præter has duas Canonum Epitomas, in Germaniam missas, lege in vitâ Bonifacii, ab Othlono scripta, *apud Surium die* 5. *Junii pag.* 61. quòd Papa Gregorius II. accepto Sacramento Fidei à Bonifacio jam consecrato Episcopo, vicissim eum in omnibus adjuvare, præferre, & venerari studuit.

" Nam libellum, in quo sacratissima Ecclesiasticæ institutionis judicia, Pontificalibus digesta Conventibus, habebantur, ei donavit, præcipiens, ut tam Clerus, quàm cæteri populi, suo regimini subjiciendi, institutis talibus erudirentur.

Willibaldus. Surius ex Othlono Loc. cit.

Hic *Libellus* Bonifacio anno 723, Româ in Germaniam redeunti datus, videtur fuisse collectio Canonum, quâ Ecclesia Romana utebatur, erâtque necessaria viro Apostolico, multos Episcopos, & Episcopatus in Bajoaria, Thuringia, Franconia, & Neustria instituturo: adeòque diversus est ab Epistola Canonica, jam antea Bonifacio Presbytero scripta, & à Capitulari, dato duobus viris in Bavariam ablegatis ab eodem Pontifice.

Mabillonius *in Annalibus Benedictinis* credit, hunc libellum fuisse Epistolam Gregorii Papæ *Clero & Plebi, dilectissimis filiis inscriptam.* Sed *Eckhartus rerum Franciæ Lib. XXI. §. XIII. pag.* 342. existimat, eum libellum fuisse potiùs *Instituta antiqua Sanctorum Patrum*, ùt ipse Bonifacius *in juramento suo* loquitur, sive codicem Canonum Ecclesiasticorum, quo continebantur Canones Apostolorum, Conciliáque Nicænum, Ancyranum, Neocæsariense, Gangrense, Antiochenum, Laodicense, Constantinopolitanum, Ephesinum, Chalcedonense, Sardicense, Carthaginense, & Africanum: cujusmodi codex, Anglo-Saxonicâ exaratus manu, ipsius S. Bonifacii ætate, extat adhuc inter Libros MSS. Bibliothecæ Cathedralis Wirceburgensis vetustissimos.

Eckhart. loc. cit.

Juramentum à Bonifacio præstitum fuit *imperante Domino Leone Magno Imperatore, anno septimo post consulatum ejus, sed & Constantini Magni Imperatoris, ejus filio, anno quarto, Indict. sextâ.* Quæ notæ conveniunt Anno Christi 723. si pro *Indictione VI.* corrigas *VII.* Similis correctio sæpe necessaria in cæteris *datis* Literarum Pontificiarum inter *Serrarianas* editas.

Ab illo ergo anno communicatus fuit Germaniæ codex Canonum Ecclesiæ Romanæ; an tam plenus, quàm ille, ab Hadriano oblatus Carolo Magno, pro certo affirmari non potest.

Gregorius III. Successor Gregorii II, qui S. Bonifacium Archiepiscopum creavit, non destitit, eundem informare: cujus specimen habemus in Epistola *CXXII.* quæ IX. canonica documenta continet. *Pag.* 38. *hujus primi Voluminis.*

Zacharias autem crebrioribus & prolixioribus literis Virum Apostolicum informavit, institutos ab eodem Episcopatus, & Archi-Episcopatus restauratos, & Concilia habita confirmavit, enascentia dubia circa fidem & disciplinam, & ritus varios resolvit: quas leges *pag.* 42. *& seqq.*

Germania ipsa, medio sæculo octavo tot Episcopis instructa, frequentes Synodos celebravit, in iisdem Canones condidit aut novos pro necessitate abusuum corrigendorum, aut veteres ex veteri codice Canonum restauravit, & observantiam eorundem induxit.

PIPPINUS & CAROLOMANNUS Principes, ipsi interesse voluerunt Conciliis, suâ auctoritate ea tueri, & Canonum executionem validâ manu adjuvare satagebant. Unde Episcopalis dignitatis vigor, & Jurisdictio Ecclesiastica, & populi Sanctitas indies augebatur & effulgebat, & Canonici juris scientia, & Canonum observantia major fuit introducta, & propagata.

Sunt enim Concilia Ecclesiastica, Sæculo VIII. creberrima, Canonum fontes, ubi conduntur, formantur & autorizantur. Verbum Dei quærimus in Scriptura Sacra. Canones in- & ex Conciliis Episcoporum. Post Nicænum primum œcumenicum, orbis Catholici consensu receptum, etsi jam quædam Provincialia Concilia præcessissent, cogitatum fuit de codice canonum Ecclesiæ colligendo.

Denique CAROLUS MAGNUS, à Deo datus Germaniæ, tum bellicâ gloriâ, tum Ecclesiarum fundandarum, dotandarum, tuendarum, in Septentrionem extendendarum cœlesti consilio, sapientia, & potestate regiâ donatus, novam, ut ità dicam, Catholicæ Ecclesiæ in Germania, novam Juri Canonico Germanico induit faciem, Apostolicis viris, Episcopis, & Abbatibus, cœlitus missis, & Verbum Dei prædicantibus à Solis ortu ad occasum.

Advertit sagacissimus Catholicus Rex necessariam Ecclesiæ Germanicæ cum Petro, cui oves & agnos pascendos Christus commiserat, conjunctionem; Petro enim confirmandos fratres omnes Christum commisisse meminerat.

§. 8.

§. 8. De Codice veteris Juris Canonici plenissimi, dato Carolo Magno.

CArolus igitur Romam profectus est ter ante Sæculum nonum, nimirum annis 774. 781. 787., magnum desiderium habens invisendi Limina Apostolorum, & honorandæ memoriæ S. Petri: ad cujus tumulum cum Papa Hadriano lubens orabat, & Deo gratias agebat, quòd per suffragia Principis Apostolorum sibi victoriam indulsisset, ità loquuntur *antiquissimi Scriptores Francorum.*

In una ex his tribus peregrinationibus Hadrianus Papa Carolo donavit codicem veterum *Canonum*, non *Epitomen*, qualem Cl. Canisius *Tomo VI. antiquarum Lectionum pag.* 413. *& seqq.* ex codice MS. Weingartensis Cœnobii primùm evulgavit *Ingolstadii anno* 1604. & *Binius* recudit in *collectione Conciliorum anno* 1618.;

Sed integram *collectionem Canonum*, qualem ex *Dionysii exigui* labore adornatam edidit *Wendelstinus anno* 1525. *Moguntiæ* ex tribus codicibus MSS. Moguntinæ Ecclesiæ, & nos cum tribus codicibus MSS. *Metropolitanæ Coloniensis* collatam edimus hoc primo volumine. *Pagius ad* 795. *& de Marca L. I. Concordiæ cap. IX.*

Quo anno autem ex his tribus, suprà enumeratis, hæc donatio facta sit, parvi refert: multi eam factam credunt anno 774. in primo congressu Regis & Papæ. Sirmondus anno 787. alii ad unam ex tribus illis epochis. Certum tempus cùm hactenus à nemine indagatum fuerit, retulimus nos ad primam peregrinationem anno 774. institutam.

Sirmondus Epistolam duntaxat ab Hadriano Pontifice codici Canonum præfixam inseruit Conciliis Gallicanis. Nos ipsum hoc corpus veterum Canonum, uti FUNDAMENTUM & basin omnium Canonum posteriorum, in Ecclesiis Catholicæ Germaniæ, aliàs occidentalibus, conditorum, collectioni Germaniæ Conciliorum inserendum putavimus, sic enim habet inscriptio. *Ad usum occidentalium Ecclesiarum.*

§. 9. De Capitulis Angilramni.

ANgilramnus Ecclesiæ Metensis Episcopus fuit à die 25. Septembris anni 768. ad annum 791. quo obiit. Idem erat Archicapellanus Caroli Magni, ex quo officio tenebatur sequi curiam Regis, sed ex officio Episcopi residere apud Ecclesiam Metensem.

Episcopi Austrasiæ & Germaniæ, nec exemplo Caroli Magni, qui apud Pontificem, veniam Curiæ regiæ sectandæ, Angilramno impetrâsse dicebatur, neque Angilramni gratiâ apud Regem territi, accusabant eum violatorum Canonum, qui residentiam Episcopi apud Ecclesiam suam poscebant.

Angilramnus, ut querimoniis Episcoporum Provincialium suorum faceret satis, dicitur scripsisse Capitula XXC. ex græcis, & Latinis Canonibus, & Synodis Romanis, atque decretis Præsulum ac Principum Romanorum collecta, quibus absentiam suam ab Ecclesia excusare nitebatur.

Huic collectioni, ab Antonio Augustino cum notis editæ, à Surio, Binio, Sirmondo & Labbéo collectioni Conciliorum Generalium insertæ, duplex præfigitur titulus, unus hic: " Hadriani Papæ Capitula, quæ ex Græcis, & Latinis... " Collecta sunt, & Angilramno Mediomatricæ " urbis Episcopo, Romæ à B. Hadriano Papa " tradita sunt, sub die XIII. Kal. Octobris in- " dict. IX. quando pro sui negotii causâ agebatur, *vid. pag.* 249. Nempe ind. IX. post Septembrem anni 785. jam inchoata erat.

Alter titulus est: " Incipiunt capitula collecta ex diversis Conciliis, sive Decretis Ponti- " ficum Romanorum, ab Angilramno Metensi " Episcopo tradita, Hadriano Papæ oblata: *ità* " *Codex Ms. S. Victoris Parisiis.*

Hunc 2dum titulum *Baluzius in præfatione ad emendationem Gratiani per Anton. Augustinum* §. *IV.* *Eckhart L. XXV. rerum Franciæ* §. *LXXXI. pag.* 768. *Calmetus Historia civilis, & Ecclesiast. Lotharingiæ L. XI. pag.* 529. multò verosimiliorem existimant primo.

Rationes Calmeti sunt. 1ma: accusati est, suam causam tueri, non judicis, apud quem accusatus causam dicere vult: erat autem Angilramnus accusatus, & Papam judicem volebat.

2da Causa: Hadrianus Papa anno 787. vel anteriore quopiam, donaverat Carolo Regi *codicem Canonum veterum Ecclesiæ Romanæ*, qualem Dionysius exiguus compilaverat, à nobis recusum pag. 131. in quo nulla Epistola decretalis Pontificia ante Siricium extat, nulla post Gregorium I.; at Illustrissimus Augustinus ostendit, Canones Angilramni desumptos ex Epistolis suppositiis Anacleti, Evaristi, Alexandri, Telesphori, Hygini, Pii, Aniceti, Eleutherii, Calisti, Fabiani, Stephani, Felicis, Euthychii, Marcellini, Eusebii, Julii; quas Isidorus Peccator, in Hispania Episcopus, fabricatus fuit, ùt jam eruditi omnes fatentur. Ignoravit ergo Hadrianus Papa has adulterinas merces.

Aut quâ verosimilitudinis specie quis dixerit, aut crediderit, eundem integerrimum Pontificem Hadrianum, alium codicem dedisse Carolo Regi, alium Angilramno ejusdem Regis Archicapellano?

Ratio 3tia. Absurdissima thesis est, quòd Hadrianus Papa ignoraverit Antecessorum suorum Epistolas: qui non nisi illas, quas Dionysius exiguus collegerat, Carolo Magno donavit: quod signum est, alias nullas in Scrinio Romanæ Ecclesiæ asservatas, & notas fuisse ad eum diem.

Unum hic observo, Angilramnum jam anno 785. habuisse notitiam *codicis Canonum*, ab Isidoro Peccatore conflati, adeòque Ricolphum, qui non

non nisi anno 787. ad Cathedram Moguntinam *teste Serrario* ascendit, non fuisse primum codicis Isidoriani delatorem ex Hispania in Germaniam.

Sed ùt ùt hæc Hincmari, & de Marca, & Calmeti vera sint; non potest Illmus de Marca diffiteri, hæc Isidoriana in tres ultimos *Librorum Capitularium Regum Francorum* inserta, & frequentissimè ab Episcopis Gallicanis laudata fuisse *Decretalium Isidorianorum* verba, & auctoritatem usurpatam. *L. III. de concord. Cap. V.*

Hincmarus tamen Remensis Episcopus, contra Hincmarum nepotem, Laudunensem, his Isidorianis mercibus inniti volentem, se tuitus est, nullósque alios Canones, quàm à Nicæno ad Africana Concilia, nullas Decretales Pontificias, quàm ab Siricio ad Gregorium I. pro canonibus ab Ecclesia Gallicana receptis, unà cum Hadriano Papa agnovit.

Addit de Marca, à Nicolao Papa non incongruè Gallicanis Episcopis fuisse objectum, " *eos uti his Capitulis; cùm ipsi suæ intentioni hac suffragari conspiciant.*

Ob eandem igitur causam, nempe vetustissimi usûs horum capitulorum Angilramni apud Germanicæ & Galliæ Episcopos, nos ea inseruimus huic *Tomo I.* absque notis Antonii Augustini, quæ ad scholas pertinent, & ad crisin, non ad corpus Canonum in Ecclesiis nostris receptorum.

§. 10. De Synodo Lateranensi anni 774.

ETsi hæc Synodus extra Germaniam celebrata sit, ejus tamen veritatem aut falsitatem nôsse, interest Episcoporum Germaniæ. Agitur enim de jure Regio antiquo, quo Carolus usus fuerit in constituendis Episcopis Germaniæ & Franciæ.

Sigebertus in Chronico, edito *Parisiis anno* 1613. ad annum 774. narrat, Adrianum Papam collecto Romæ Concilio CLIII. Episcoporum & Abbatum, dedisse CAROLO REGI " Jus eligendi Pontificem, & ordinandi Apostolicam sedem, dignitatem quoque Patriciatûs: insuper Archiepiscopos & Episcopos per singulas Provincias: ab eo investituram accipiendam definivisse: &, ut nisi à Rege laudetur, & investiatur Episcopus; à nemine consecretur: omnésque huic decreto rebelles anathematizavit, & nisi resipiscerent, bona eorum publicari.

Hanc concessionem *Gratianus Distinct. LXIII. Cap. XXII.* transcripsit pro jure Imperatorio eligendi Pontificis Romani. *Anastasius, & Anonymus Scriptor. historiæ Romanor. PP. editus à Petzio Anecdotorum Tomo I. Parte III. Et Landulphus Senior Mediolan.* Sæculo XI. florens, editus *à Muratorio Tom. IV. inter Scriptores Italiæ: & Bernardus Guidonis de Hadriano* adoptârunt. *De Niem. L. de investituris Episcoporum* eam recoxit.

Centuriatores Magdeburgenses Tomo VIII. *Goldastus constitution. Imperial. Tom. I.* & nuper *Pfeffingerus ad Vitriarium Lib. I. Tit. IV.* §. 29. *pag.* mihi 355. hoc Concilium Romanum pro Imperiali jure in Electiones Romm. Pontif. recuderunt.

Sed Aubertus Miræus, cùm anno 1608. Ecclesiastica vetera chronica denuo ederet Antverpiæ; edidit & hoc chronicon Sigeberti ex vetustis codicibus MSS. in quorum nullo reperit hoc *Emblema*, ab aliquo schismatico posteriore Sigeberto assertum; unde liquet, genuinum Sigeberti Librum hoc Concilium non habere.

Frustra igitur Baronius, & alii Sigebertum accusant de hoc conficto Concilio, de quo omnes coævi & superiores historici tacent.

Supersedeo nunc aliis argumentis, quibus Illmus de Marca, aliíque falsitatem prætensi Concilii ostendunt, docéntque, Acatholicos nullam ex hac fictitia Synodo causam habere, ampliandæ potestatis Regiæ in Electiones Pontificum Romanorum.

De Marca L. VIII. de concord. Cap. XII.

Pagi in Critica ad annum 774.

Mansi in Supplemento Concilior. Tom. I. pag. 721.

Similis farinæ est pseudo Synodus Romana anni 964. sub Leone VIII., quam refert Gratianus *eadem Distinctione* 63. *Cap.* 23. *ex Ivonis Pannormia L. VIII. cap.* 136.

Goldastus Tomo I. Constitution. imperial.

Theodericus de Niem.

De Marca Lib. VIII. de concord. Cap. 12. id Concilium tuentur.

Sed Franc. Pagi *in Breviario Historico-Chronologico-Critico in vita Leonis* VIII. *Antipapa* observat, de Marcam non respondere argumentis Baronii pro falsitate hujus Pseudo-Synodi, quam & annotator Baronii multis ostendit fide indignam esse.

Hæc speciatim de Conciliis hoc Sæculo celebratis ad Germaniam spectantibus.

Superest Quæstio:

§. 11.

Quâ auctoritate Principes & Reges, Pippinus, Carolomannus, Carolus Magnus intervenerint Conciliis Ecclesiasticis?

Utrum ex ea interventione consequens sit, Jus in Sacra, in definiendis dogmatibus, sibi hos Principes arrogâsse?

An omnia Capitularia facta fuerint in Conciliis Episcoporum?

An

An omnia ea approbata fuerint à Romano Pontifice?

Ad primam Quæstionem Respondeo:

Factum ex historia certum est, quòd Principes Franci, & Germani interfuerint Conciliis, quòd ea cogi, convocari jusserint, quòd dicti fuerint iis præsedisse.

Concilii Germanici anni 742, Præfatio hæc est in omnibus codicibus MSS. " Ego Carlo-" mannus, Dux & Princeps Francorum, cum " consilio Servorum Dei, & Optimatum meo-" rum, Episcopos, qui in Regno meo sunt, " cum Presbyteris, ad Concilium & Synodum pro " timore Christi congregavi, id est, Bonifacium " Archiepiscopum &c. *pag.* 48.

Sic legit Illustrissimus Baronius ad A. C. 742. *N. XXI.* Sic omnes Synodographi in omnibus codicibus legerunt.

Similis Frons Synodi Suessionensis anni 744.:

" Ego Pippinus, Dux & Princeps Francorum... " unà cum consensu Episcoporum, sive Sacerdo-" tum, vel Servorum Dei consilio... apud Su-" essionis civitatem Synodum, vel Concilium " congregari fecimus. *Vide pag.* 57.

Illustrissimus Baronius ad annum 745. N. 11. ex *vita S. Bonifacii* apud Surium hæc excerpit:

" Cum Carlomanno jubente, & Bonifacio con-" sulente Synodus haberetur.

Idem Illustrissimus ad annum 794. N. XI. ex Epistola Caroli Regis ad Elipandum hæc verba transcripsit:

" Ad impletionem verò hujus gaudii (*conversio-" nis hæreticorum*) fraternâ cogente caritate, " jussimus Sanctorum Patrum Synodale ex omni-" bus undique nostræ ditionis Ecclesiis congrega-" re Concilium; quatenus sancta omnium una-" nimitas firmiter decerneret, quid credendum " sit de adoptione carnis Christi.

PP. Episcopi Concilii Francofordiensis in sua Synodali sic loquuntur:

" Congregatis in unum, caritatis conventu, " Præcipiente & præsidente piissimo & glorio-" sissimo Domino nostro Carolo Rege. "

Has autem locutiones sive Regum, sive Conciliorum habere, & habere posse legitimum Catholicum sensum, dubitandum non est, quia Catholici Scriptores eas adhibuerunt, nemine arguente.

Ecce autem Papebrochius in *Propylæo ad Tom. II. Aprilis*, scripto anno 1675. *Parte I.* §. 30. *de Diplomatis discernendis*, ut spurias rejicit Synodos anno 742. Ratisbonæ, & anno 744. Suessione celebratas, eò quod his Carolomannus & Pippinus præsedisse legantur. *Rationem addit:*

" Cùm Carolomannum & Pippinum præsidere " his Synodis, excedat sæcularem potestatem, & " Principem laicum faciant conventui Ecclesiasti-" co præsidere, eáque ordinare, quæ disciplinam " & correctionem Cleri, ac Monacharûs concer-" nunt; absit, ut ea habeamus pro genuinis....

" Extant ea quidem in vulgatis Synodorum " collectionibus, æquè, ac alia spuria non pau-" ca, suisque Annalibus Baronius haud indigna " censuit; sed, quòd salvâ tanti Scriptoris reve-" rentiâ scriptum sit, severiori fuerunt examine " ponderanda, nec propter eam, quam præfe-" runt, speciem utilitatis statim recipienda.

Huic censuræ Papebrochii responderunt viri Catholici Clarissimi, *Pagius* Annotator *ad A.C.* 744. *N. IX. ad annum* 776. *N. VIII. ad annum* 873. *N. XVI. & sequentibus. De Marca L. de Concordia.* VI. *Cap.* 25.

Baluz. in notis ad Capitularia Tom. II. *pag.* 1260. ostendit, eam censuram justo severiorem esse, & contrariam historiis Conciliorum; tam in Francia, quàm Germaniâ celebratorum, quibus Reges interfuisse, quæ à Regibus convocata fuisse, compertissimum est.

Nam *primò* Regia præsidentia vel convocatio, vel præsentia, nil demit juri Pontificio, imò nequidem juri Legatorum Pontificiorum, quominus Episcopis & Canonibus dogmaticis definiendis soli præsideant.

Inspiciamus acta Concilii Francofordiensis, quod toties, à Carolo Magno coactum, sub ejus præsidio celebratum, scribitur. Leges in libello sacrosyllabo, qui non tantùm suo, sed & omnium Episcoporum nomine in Hispanias missus fuit, Sancti Spiritûs afflatu, saluberrimâ definitione Concilii falsissimam Elipandi hæresin terminatam fuisse, *Reservato per omnia juris privilegio Summi Pontificis, Domini, & Patris nostri Hadriani, primæ Sedis beatissimi Papæ.* Quod privilegium Illustrissimus Baronius scribit, accipi posse vel de potestate Rom. Pontificis, ad condemnandas novas hæreses & hæresiarchas: vel de potestate Rom. Pontificis, Conciliorum omnium acta cognoscendi, & ap- & reprobandi.

Igitur Illustrissimus Baronius nequaquam judicavit, aut spuriam, aut irritam Francofordiensem Synodum, aut alias, simili stylo usas, dum de interventu Regum aut Principum loquuntur; ne centenas Catholicas Synodos exsufflemus.

Imò ex hac Francofordiensi, ad quam Papa duos Legatos misit, confirmatur Pontificia potestas in Concilia.

Nam primò Carolus ante Synodi indictionem Legatos ad Hadrianum Papam misit; ter quatérque exploraturos ejusdem mentem de mota ab Elipando quæstione. " Imò ad Beatissimum " Apostolicæ Sedis Pontificem de hac nova inven-" tione (*Felicis & Elipandi*) nostræ devotionis ter, qua-

" quatérque dIreximus miſſos, ſcire cupientes, quid " Sancta Romana Eccleſia Apoſtolicis edocta traditionibus, de hac reſpondere voluiſſet inquiſitione.

Baronius h. a. N. XI.

Poſt Synodum, cùm ſenſiſſet Carolus, Legatos ſedis Apoſtolicæ diſſentire ab Epiſcopis Germaniæ, Legatum novum Angilbertum Abbatem S. Richarii Romam miſit ad Pontificem, & contradictiones ortas eidem expoſuit.

Probat id Baronius N. XXXII. ad annum 794. ex Epiſtola Caroli ad Hadrianum.

Denique literis acceptis ab Hadriano papa, diſſentiente à Germanicis & Gallicanis Epiſcopis circa cultum imaginum, ſubjungit Carolus Magnus: " Apoſtolicæ Sedi, & antiquis ab initio naſcentis Eccleſiæ & Catholicis traditionibus totâ " mentis contentione, totâ cordis alacritate conjungor. *Baron.* §. *XXIX. ad hunc annum.*

Hæc acta *ante - in - & poſt* Synodum, quæ à Carolo Magno coacta fuiſſe toties ſcribitur, Caroli Catholicum pectus oſtendunt, & ſublimem de ſummo Pontifice exiſtimationem & obſervantiam, circa Concilia inchoanda, & approbanda.

Obſervat autem Gretſerus *Lib.* II. *contra Replicatorem Tomo* VI. *nova edition. pag.* 378. quòd Carolus in Epiſtola ad Elipandum jam citata, non ſe primo loco judicem erroris Elipandi ſtatuerit, ſed in ea damnatione primas det Domino Apoſtolico, *cum Sancta Romana Eccleſia.*

Secundum & tertium Sanctiſſimis Patribus aſſignat locum, id eſt, Epiſcopis Catholicis Judicibus, tum demum quarto loco:" Meæ pro" priæ, ait, unanimitatis cum his ſanctiſſimis " prædictorum Patrum decretis, & Catholicis " Statutis conſenſum ſubnexui; ſicut vosmetipſi " in veſtra Epiſtola, quam meo ſpecialiter de" ſignâſtis nomine rogare curâſtis &c. Non ſunt hæc verba Judicis, vel Præſidis, in definiendis Eccleſiæ dogmatibus, ſed modeſtiſſimi Principis, conſentientis Eccleſiæ Prælatis, & Doctoribus.

Præterea aperiamus *Librum* VI. *Capitularium N. CCCLXXXI.* " Auctoritas Eccleſiaſtica atque " canonica docet, non debere abſque ſententia " Romani Pontificis Concilia celebrare.

Baluz. Tomo I. *pag.* 994.

Explicat ſubinde Gretſerus *Loco cit. Cap.* III. *&* IV., quo ſenſu Catholico Carolus Magnus dicatur, & dici queat, *Synodos convocâſſe*, *& Synodis præſediſſe.*

Alterum argumentum, quo Pagius ad annum 776. *N.* VIII. *& ſeqq.* probat, Reges, etſi dicantur convocâſſe Synodos, nullam inde ſibi ſpiritualem arrogâſſe poteſtatem; ſed eam omnem Petro, & Epiſcopis datam, agnoviſſe, ex modo, quo Synodi celebrabantur à Principibus, Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus, ævo Carolino ſub 2dâ Regum ſtirpe.

Primo ordinariè quovis anno duplex conventus erat *Generalis*, ùt loquuntur Annales Francorum, etſi non ſemper eodem, nec æque ſtato tempore.

In his conventibus Rex proponebat Capitula, de quibus deliberandum. Verùm quia ex his cauſis aliæ Eccleſiaſticæ, ſæculares aliæ; Optimates vel Proceres in duas aut tres claſſes ſecedebant. Epiſcopi dogmata & diſciplinam Cleri inſpiciebant, quo loco eſſent: an integra, ac ſana omnia, & Canonibus priſcis conformia. Abbates, & Monachi regulam S. Benedicti inſpiciebant, & revolvebant. Duces, & Comites Laicorum belli, & pacis cauſas agitabant. Factâ maturâ diſcuſſione, ſinguli in - & pro ſuo foro referebant coram Rege; cujus accedente conſenſu robur executioni, & tuitio Eccleſiæ Canonibus accedebat. Diſcimus hoc ex titulo Capitularis anni 779. " Congregatis in unum Synodali " Concilio Epiſcopis, Abbatibus, viríſque il" luſtribus, Comitibus unà cum piiſſimo Do" mino noſtro, ſecundùm Dei voluntatem, pro " cauſis opportunis conſenſerunt. *vid. pag.* 239.

Idem renovat ad annum 813. à N. XIV. Nihil ergo præſentia Regia autoritati Papali, vel Epiſcopali circa dogmata & leges Eccleſiaſticas condendas, reſtaurandas detraxit: imò eiſdem vim, & robur in tuitione, executione opportuniſſimè commodavit.

Altera quæſtio præcipua eſt, an & quam vim habeant Capitularia ſub Pippino, Carolo Magno, & ſequentibus ſecundæ ſtirpis Regibus, edita à medio ſæculo octavo ad ſæculum decimum?

Ea ſunt tum politica pro Imperio, tum ſacra pro Eccleſia, & Eccleſiaſticis.

Politica Capitula plenam vim, Laicos obligandi, habere, utì à legitimis Regibus, & Principibus lata pro ſalute Imperii, nemo eſt, qui dubitet.

At, utrum ſacra Capitula, pro Eccleſia & Eccleſiaſticis lata, eandem vim obligandi Epiſcopos & Clericos habeant? quæritur.

Clariſſimus Baluzius *in Præfatione ad Capitularia Tomo* I. §. VII. *& ſeqq.* magno molimine horum Capitularium in Clericos & Laicos obligandos poteſtatem tuetur & propugnat. Verùm quæſtionis reſolutio inde pendet, quâ auctoritatè ea Capitularia prodierint.

Suſpicio juſta celeberrimi & doctiſſimi viri Antonii Auguſtini, Tarraconenſis Archi-Epiſcopi, eſt, CAPITULARIUM FONTEM ESSE IPSA CONCILIA ATQUE CONVENTUS, in quibus Imperator cum Epiſcopis & aliis Conſiliariis de rebus tam Eccleſiaſticis, quàm profanis agebat. *L. poſteriore de emendatione Gratiani Dialogo X.* mihi *pag.* 447. *Baluzius in Præfat.* §. IX.

Unde

Unde patet auctoritas Capitularium: uti enim Canones Ecclesiastici vim obligandi derivant à Conciliis Episcoporum, à quibus conditi fuêre: V. g. *Nicæni* à Concilio Nicæno, *Ancyrani* à Concilio Ancyrano: sic & Capitularia Regum Francorum Ecclesiastica, cùm permulta fuerint edita in Conciliis Liptinensi, Suessionensi, Wormatiensi, Ingelheimensi, Aquisgranensi, vim in Clerum & Ecclesiasticos ab his sacratis coetibus Episcoporum, à Spiritu S. constitutorum ad regendam Ecclesiam Dei, mutuantur.

Idem observat van Espen *Tractatûs historico-Canonici in omnes Canones Parte IV. Cap. II. pag.* mihi 746.

Exceptio tamen hîc intercurrit: Non enim *omnia* Capitula Francorum, nec *semper* in Synodis publicis fiebant; sed sæpe in privatis virorum Ecclesiasticorum cœtibus, qui fortè tum in comitatu Regis erant, edebantur.

Exceptio 2da. Multa Capitularia deprompta sunt è codice Canonum veteris Ecclesiæ, qualis Carolo Magno ab Hadriano donatus fuit: igitur vim suam à fontibus veterum Synodorum mutuantur.

Exceptio 3tia. Multa ex Decretalibus Romanorum Pontificum Siricii, Innocentii, Cœlestini, Gregorii sumpta sunt, unde & ab his auctoritatem habent.

Quædam etiam ex Supposititiis Isidori Decretalibus, aut Pseudo-Synodis, ab eodem congestis: quæ consuetudine & acceptatione Ecclesiarum Germanicarum non leve robur acquisiverunt.

Unde patet, variam esse Capitularium auctoritatem pro diversitate fontium, è quibus desumpta sunt.

Hoc universim verum est: magnam eorum auctoritatem in Ecclesia Dei fuisse, & Concilia posteriora Sæculo VIII. & IX, sæpe ad anteriora Capita confugisse: Imò Canonum collectores, Reginonem, Burchardum, Ivonem, Gratianum, iis liberaliter usos, postquam ab Ansegiso Abbate anno 827. & Benedicto Levita Moguntino anno 845. in septem Libros utcunque congesti, & compilati fuêre.

Nihil gravius pro Capitularium commendatione dici potest, quàm quod Leo IV. PP. Lothario Augusto circa annum 847. scripsit:

De Capitulis, vel Præceptis Imperialibus vestris, vestrorum Pontificum, Prædecessorum, irrefragabiliter custodiendis & conservandis, quantum voluimus & valemus, Christo propitio, & nunc, & in ævum nos conservaturos, modis omnibus profitemur. Et si fortasse quilibet aliter vobis dixerit, vel dicturus fuerit, sciatis, eum pro certo mendacem.

Ivo Pannormia Lib. II. Cap. 149.

Gratianus Dist. X. Cap. IX.

§. 12. *De dissidio PP. Concilii Francofurtensis anni 794. à Patribus Concilii secundi Nicæni anni 787.*

Synodus Nationalis Francofurtensis Canone II. inter LVI. sic statuit: " Allata est in medium quæstio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis imaginibus Constantinopoli fecerunt, in qua scriptum habebatur, ut, qui Imaginibus Sanctorum, ità, ut Deificæ Trinitati servitium, aut adorationem non impenderent, anathema judicaretur. Qui supra Sanctissimi Patres nostri omnimodis adorationem, & servitium renuentes contempserunt, atque consentientes damnaverunt.

In hoc Canone error facti evidens est, undecunque ille natus sit, & quidem duplex: *primus* circa dogma: Nam Patres Concilii Nicæni secundi id non scripserunt, sed contrarium omnino, nempe latriam soli Deo reservârunt; Imaginibus autem cultum honorarium, latriâ inferiorem.

Secundò. Nicææ est habita septima Synodus, non Constantinopoli: hîc enim sola ultima actio celebrata fuit, & confirmata fidei definitio, cui subscripserunt Imperatores.

Nullum igitur in fide divortium fuit inter Patres Francofurtenses & Nicæni secundi.

Fuit tamen dissidium circa Imagines.

Et primò quidem Episcopi Germaniæ, Franciæ, Italiæ, negabant Imagines confringendas, lacerandas, & damnabant 'εικονοκλαστας; & in his consentiebant septimæ Synodo Orientales cum Occidentalibus.

2dò. Eas Imagines asservandas ad imprimenda memoriæ humanæ Mysteria Christi Domini, B. V., & Sanctorum. Utrumque colligitur ex Epistolis S. Gregorii Papæ. Una est *CV. Epistola Libri IX. Registri Epistolarum indict. II.* Altera est *XIII. Epistola Libri XI. Registri Epistolarum* edition. novæ *S. Gregorii Magni Tomo II. pag. 1006. & pag. 1099.*

Utrumque scribit Gregorius Papa Sereno Massiliensi Episcopo, eúmque docet sequentia: " Perlatum siquidem ad nos fuerat, quòd inconsiderato zelo succensus, Sanctorum Imagines sub hac quasi excusatione, ne adorari debuissent, confregeris.

" Et quidem, quia eas adorari vetuisses, omninò laudavimus, fregisse verò reprehendimus. Dic frater! à quo factum Sacerdote aliquando auditum est, quod fecisti? Si non aliud, vel illud te non debuit revocare, ut, despectis aliis fratribus, solum te Sanctum, & esse crederes sapientem? Aliud est enim picturam adorare, aliud per picturæ historiam, quid sit adorandum, addiscere.

" Nam

" Nam quod legentibus ſcriptura, hoc
" idiotis præſtat pictura cernentibus: quia in
" ipſa etiam ignorantes vident, quid ſequi debeant.
" In ipſa legunt, qui literas neſciunt.
" Unde & præcipuè gentibus pro lectione pi-
" ctura eſt.

Hæc Sententia Gregorii Magni prorſus inſederat Epiſcopis Germaniæ.

Iconoclaſtas damnabant & abominabantur, imagines ſervabant, & ſervabant in Eccleſiis, & exponebant palam, ſed cultum eis nullum deferendum putabant. In quo ipſo redarguuntur à Romanis.

Nam, cùm Germani, & Gallicani populi, & Clerici, crucem Chriſti colerent, impenſè ſalutarent, caput illi inclinarent, deoſcularentur, procumbendo ad illam, mente ſemper ad Chriſtum directâ: cùm Librum Evangelii honorarent, cùm Reliquias Sanctorum congruo cultu venerarentur; non videbantur poſſe denegare imaginibus Chriſti & Sanctorum cultum relativum ad prototypa; Deinde XII. Epiſcopi Franciæ interfuerunt Concilio Romano, ſub Stephano Papa III. celebrato anni 769. in quo ſacrarum imaginum cultus rurſum probatus fuit, ut Baronius probat in vita Stephani III. & adnotator Baronii ad annum 769. & Fleury *Hiſtor. Eccleſiaſticæ L. XLIV.* In qua denegatione cultûs imaginibus tribuendi, alii extremâ, alii mediâ via incedebant.

Auctor Carolinus, & Scriptor libelli, nomine Synodi Pariſienſis editi, & Agobardus (ſi ab hoc Scriptore diverſus eſt) ferventiùs cauſam tuentur, & imaginum cultores pœne idololatris, certè ſuperſtitioſis æquant. Paulò moderatior eſt Jonas Ep. Aurelianenſis. At Walafridus Strabus, & Dungalus, non longè à ſententia Nicænæ Synodi recedunt.

Obſervatio altera eſt, quòd Hadrianus Papa, & cæteri Italiæ Epiſcopi, licet ſcirent, à ſe diſſentire Carolum, & Patres Francofurtenſes circa cultum licitum imaginum, nihilominus eos propterea nec reprehendêrunt, nec ſe ab eis ſejunxerunt, nec ullum iis errorem exprobrârunt. Cujus cauſa Theologis nota eſt.

Imagines Chriſti ac Sanctorum habere, non habere: colere cultu honorario, aut nullo cultu afficere, res eſt de ſe adiaphora, nihil ad fidem pertinens: adeóque variis temporibus varia circa hæc variarum Eccleſiarum diſciplina fuit, ſalvâ fidei unitate. At imaginem Chriſti ac Sanctorum calcare, dilacerare, non minùs iniqua & injuria humani generis judicio habentur, ac ſi Patris aut Regis imaginem, quis filius, aut ſubditus conſpuat, calcet, dilaceret.

Huic doctrinæ Theologicæ conſonat ultimum Capitulum *Libri Carolini*, etſi aliàs vehementiſſimo ſtylo exarati; quod citavit Papa HADRIANUS in ſcripto de imaginibus ad Carolum Regem Francorum.

Ultimum Capitulum: Ut ſciat Domnus Apoſtolicus, & Pater noſter, & cuncta ſimul Romanorum Eccleſia, ut, ſecundùm quod continetur in Epiſtola Beatiſſimi Gregorii, quam ad Serenum Maſſilienſem Epiſcopum direxit, permittimus imagines Sanctorum, quicunque eas formare voluerint, tam in Eccleſia, quámque extra Eccleſiam, propter amorem Dei & Sanctorum ejus. Adorare verò eas nequaquam cogimus, qui noluerint. Frangere, vel deſtruere eas, etiamſi quis voluerit, non permittimus. Et quia ſenſum Sanctiſſimi Gregorii ſequi in hac Epiſtola univerſalem Catholicam Eccleſiam Deo placitam, indubitanter liberè profitemur.

His verbis excerptis è libro Carolino ſubjungit Pontifex: Hoc ſanctum & venerandum Capitulum multùm diſtat à totis ſupradictis Capitulis. Et idcircò eum agnovimus VESTRÆ à Deo ſervatæ, orthodoxæque regalis excellentiæ eſſe proprium, in eo, ubi rectæ fidei plena penitus confeſſa eſt, ſenſum Sanctiſſimum Gregorii ſequi.

Binius. Ex quo
Harduin. Tomo IV. Concil. p. 817.

Quaſi ſcripſiſſet Papa Hadrianus, Carolo; cætera libelli Carolini indigna ſunt, quibus nomen Caroli Regis prætexatur: at hæc ultima verba, ex S. Gregorio ſumpta, digna ſunt fide Caroli Regis, & Catholicorum Epiſcoporum Germaniæ & Galliæ, & conſonant fidei Romanæ Eccleſiæ, & Italiæ, & Hiſpaniæ, & Orientalium Epiſcoporum in ſeptima Synodo Nicæna congregatorum.

Obſervatio tertia. Germaniæ & Galliæ Antiſtites paulatim induerunt mores Eccleſiæ Romanæ, & Orientalis, quia imaginibus cultum relativum infrà Latriam tribuerunt.

Vide hac de lite plenam & eruditam diſſertationem *Mabillonii in præfatione ad primam partem Sæculi quarti Benedictini*, quem ſequitur & Pagi Crites ad A. C. 825.

§. 13. *De numero Synodorum contra Felicis Urgellitani hæreſin coactorum.*

CErtæ ex hiſtoricis coævis, & Theologis Scriptoribus Sæculi VIII. ſunt hæ Synodi, contra Felicem, Urgellitanum Epiſcopum, qui Chriſtum ſecundùm humanam naturam adoptivum Dei Filium, & nuncupativum Deum aſſerere auſus fuerat, coactæ:

1*ma* Ratisbonæ anno 792.
Omnes Annaliſtæ Francorum & Alcuinus L. adversùs Elipandum, Toletanum Archi-Epiſcopum.

2*da* Romana, ſub Hadriano anno eodem 792.
Iidem Autores Annaliſtæ apud Pagium ad h. annum.
Synodica Hadriani ex hac Synodo Romana ad Epiſcopos Hiſpaniæ, ad Carolum, ad Epiſcopos Galliæ.

3tia Francofordienſis anni 794.

4ta Romana anni 799. hactenus obſcura,

Ex Schedis Pithoeanis à Sirmondo eruta, & ab Harduino recuſa Tomo IV. Conc. p. 927. Pagius ad h. annum N. IX.

5ta Synodus Urgellitana adversùs Felicem anno 799. Præſide Laidrado, Archiepiſcopo Lugdunenſi, & Nefridio Narbonenſi, & Benedicto Abbate S. Cornelii ad Indam, & Anianenſi, aliiſque Epiſcopis & Abbatibus.

Conſtat ex IV. Libris Alcuini contra Elipandum ſcriptis poſt hanc Synodum.

Pagi Adnotator ad annum 799. N. XI. XII. XIII.

Mabillon. in vita Benedicti Anianenſis.

6ta Synodus Aquisgranenſis exeunte anno 799. celebrata, ad quam Felix veniens, & ab Alcuino hæreſeos convictus, edidit ultroneam Fidei Catholicæ Profeſſionem, quæ extat inter opera Alcuini, & ab Harduino recuſa eſt Tomo IV. Concilior. pag. 929.

Præter has ſex Synodos, in cauſa Felicis celebratas, duæ aliæ jactantur:

Primam edidit Baluzius in ſuis ad Illmum de Marca adnotatis ad *Concordiæ Libri VI. Cap. XXV.* " Nempe Narbonenſe Concilium anno " 788. Indict. XII. V. Kal. Julii, Caroli Regis " anno XXIII. celebratum, pro Felicis Urgellitanæ " Sedis Epiſcopi peſtifero dogmate, monente " per ſuæ auctoritatis literas Domno Apoſtolico " Hadriano, ac Domno Imperatore per Miſſum " ſuum, nomine Deſiderium. " Quam Synodum prolixa apologia conatur tueri *Baluzius*. Sed Pagius, Crites Baronii, ad hunc annum 788. multis argumentis demonſtrat, eam falſitatis ſuſpectam eſſe, quæ lege, ſi voles: maximè quòd ejus *acta* & *data* contradicant omnibus coævis ſcriptoribus de initio, progreſſu, & fine Felicianæ hæreſeos.

Alterum Concilium Romanum anno 794. contra Felicem; aſſeritur à Manſi Tomo I. Supplementi pag. 731. *ex Annalibus Moiſſiacenſibus & Autore veterum Annalium Francorum.*

Verùm, quàm clara eſt aſſertio Annaliſtæ Franci de Concilio Romæ congregato poſt univerſale Concilium Francofordienſe: tam clara, imò longè clariora ſunt verba Caroli Regis, quibus aſſerit, ſe mittere Elipando Toletano Feliciani erroris pertinaciſſimo defenſori, *quid Domnus Apoſtolicus cum Sancta Romana Eccleſia, & Epiſcopis* Italiæ ſentiant de Feliciana hæreſi: 2dò Synodicam Epiſtolam Patrum Francofordienſium. Cùm autem major & certior ſit auctoritas Caroli Regis, quàm cujuſvis obſcuri Annaliſtæ, qui non ſunt ſemper accurati in rebus referendis ad eum annum, quo contigerunt; Hinc retinuimus ordinem loci & temporis, quem Hadriani Epiſtola occupavit, ante Francofordienſe Concilium. Nec judicamus multiplicanda Concilia ſine ſufficienti & idoneo teſtimonio.

SÆCULUM NONUM.

EDICTUM DOMINICUM.

De honore & adjutorio, Epiſcopis præſtando à Comitibus & aliis Judicibus, datum circa annum Chriſti DCCC.

CArolus, gratiâ Dei Rex Francorum, & Longobardorum, ac Patricius Romanorum, dilectis Comitibus, Judicibus & vaſſis noſtris, Vicariis, Centenaris, vel omnibus miſſis noſtris, & agentibus. Cognoſcat utilitas veſtra, quia reſonuit in auribus noſtris quorundam præſumptio non modica, quòd non ità obtemperetis Pontificibus noſtris, ſeu Sacerdotibus, quemadmodum Canonum & legum continet authoritas: ità ut Presbyteros, neſcio, quâ temeritate, præſentari Epiſcopis denegetis, inſuper & aliorum Clericos uſurpare non pertimeſcatis, & abſque conſenſu Epiſcopi in veſtras Eccleſias mittere audeatis. Nec non & in veſtris Miniſteriis Pontifices noſtros talem poteſtatem habere non permittatis, qualem rectitudo Eccleſiaſtica docet. Inſuper nonas & decimas, vel cenſus improbâ cupiditate de Eccleſiis, unde ipſa beneficia ſunt, abſtrahere nitimini, & precarias de ipſis rebus, ſicut à nobis dudum in noſtro Capitulare inſtitutum eſt, accipere negligitis, & ipſam ſanctam Dei Eccleſiam unà cum ipſis Epiſcopis, vel Abbatibus emendare juxta vires veſtras denegetis. Quapropter nos unà cum conſenſu Epiſcoporum noſtrorum, Abbatum, nec non & aliorum Sacerdotum hæc

hæc instituta partibus vestris direximus. Præcipientes enim jubemus, ut nullus quilibet ex fidelibus nostris, à minimo usque ad maximum, in his, quæ ad Deum pertinent Episcopo suo inobediens parere audeat de supradictis Capitulis seu aliis eruditionibus, ad illorum ministerium pertinentibus; sed cum bona voluntate & omni mansuetudine subjectionis, unusquisque Sacerdoti suo, propter Deum & pacis studium, obtemperare studeat. Si quis autem, quod absit, unus ex vobis, ullus de nonis & decimis, censibúsque reddendis, atque precariis renovandis negligens apparuerit, & importunus Episcopis nostris de his, quæ ad ministerium illorum pertinere noscuntur, vel sicut in Capitulare, dudum à nobis facto, continetur, contradicere præsumpserit; sciat se procul dubio, nisi se citò correxerit, in conspectu nostro exinde dicere rationem. Et ut has literas certiùs credatis, de annulo nostro subter eas decrevimus roborare.

Baluz. Tomo I. Capitularium pag. 329. 332.

CONCILIUM MOGUNTINUM

CAROLUS Rex congregavit Optimates suos, & Synodum habuit apud Moguntiam Episcoporum, vel Abbatum.

Martene Collectio vet. Monumentor. Tomo V.

Mense Augusto inchoante, Moguntiacum veniens, generalem Conventum ibidem habuit. *Eginhardus in Chronico.*

Annal. Francor. à Newenaario editi ad h. a. & à Reubero, & à Pithoeo, Annal. Metens. Ex his Mansi Supplementi Tomo I. pag. 742. *Concilium hoc anno Moguntiæ coactum fuisse colligit.*

CAPITULUM
DE HONORANDA SEDE APOSTOLICA.
ANNO CHRISTI DCCCI.

IN memoriam Beati Petri Apostoli, honoremus Sanctam Romanam, & Apostolicam Sedem; ut, quæ nobis Sacerdotalis mater est dignitatis, esse debeat Magistra Ecclesiasticæ rationis. Quare servanda est cum mansuetudine humilitas; ut licet vix ferendum ab illa Sancta Sede imponatur jugum, feramus, & piâ devotione toleremus. Si verò, quod non decet, quilibet, sive sit Presbyter, sive Diaconus, aliquam perturbationem machinando, & nostro Ministerio insidiando, redarguatur, falsam ab Apostolica sede detulisse Epistolam, vel aliud quid, quod inde non convenerit, salvâ fide, & integra circa Apostolicum, humilitate penes Episcopum sit potestas, utrum eum in carcerem, aut in aliam detrudat custodiam, usquequo per Epistolam, aut per idoneos suæ partis legatos, Apostolicam interpellet sublimitatem, ut potissimum suâ sanctâ legatione dignetur decernere, quid de talibus justo ordine lex Romana statuat definire; ut & is corrigatur, & cæteris modus imponatur.

Confer Concilium Triburiense C. 30.
Burchardum L. I. C. 220.
Ivonem. Part. 5. *C.* 50.
Gratianum Distinct. XIX. C. 3.
Baluz. Tomo I. Capitularium p. 357.
Crombach in Metropoli Colon. MS. ad annum DCCCI. refert.

CARO-

CAROLI MAGNI EDICTUM,

Quo jejunium pro necessitatibus publicis, maximè pro fame, peste & bello indicitur.

Ex MS. Andaginensis Monasterii S. Huberti.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Carolus Serenissimus Augustus à Deo coronatus, Ghaerbaldo Episcopo, cum universis tibi omnipotente Deo, & nostrâ ordinatione commissis, in Domino salutem.

Notum sit dilectioni vestræ, quia nos cum fidelibus nostris tam Spiritualibus, quàm sæcularibus tractantes, cum consensu, & pari consilio invenimus necessarium, & propter instantes quasdam necessitates, quas subter significaturi sumus, tria triduana jejunia ab omnibus nobis generaliter esse celebranda, atque ab eo, in quo vivimus, movemur, & sumus, auxilium esse quærendum, à quo quicquid justè ac rationabiliter fides vestra, spes certa, seu charitas perfecta postulat, sine dubio tempore congruo impetrat: ipso Domino dicente: *Petite & dabitur vobis, quærite & invenietis, pulsate & aperietur vobis.* Ipsa autem jejunia, sicut nobis omnibus visum est, hac discretione posse fieri, Domino largiente, congruenter impleta, scilicet ut primum XI. diebus post festivitatem S. Andreæ transactis, id est III. idus & idus Decembris. Et XVIII. Calendas Januarii tali ratione fiat, ut omnes à vino, & carne his III. diebus abstineant, & usque horam nonam jejunent, excepto quæ aut ætas aut infirmitas non permittit, qui tamen secundùm suam qualitatem, vel vitæ suæ professionem aut (a) rationibus satis, aut Eleëmosynis congruis id ipsum secundùm consilium Magistrorum redemere studeat, quod jejunando & abstinendo complere non valet. Horâ autem nonâ omnes generaliter ad Ecclesias vicinas, ubi eis denuntiatur, devota mente occurrant, & si hora, vel locus permiserit, aliquo spatioso loco Letania procedant, atque psallendo Ecclesiam intrantes, cum omni devotione missam audiant. Quâ subacta, unusquisque domum redeat, & statutis cibis corpori satisfaciat, non ad voluntatem, sed ad necessitatem ac sobrietatem. Similiter quoque monemus unumquemque, ut Eleëmosynam faciant, secundùm quod commodum substantiæ suæ permiserit, & mentis devotio Domino inspirante suaserit; & unusquisque presbyterorum missam cantet, & alterius ordinis Clericus vel Monachus, sive Deo sacrata, qui Psalmos didicit, L. Psalmum similiter cantet. Opera autem ea his diebus operare permittimus, quæ nec ad Ecclesiam venire impediant, nec ante statutam horam manducare, aut bibere cogant. Duo quoque cætera triduana jejunia his diebus pari ratione per omnia erant celebranda, unum post Theophaniam VII. Idus, & IV. Idus, & II. Idus Januarii. Aliud verò post septuagesimam, II. Idus Februarii, & XV. Calendas Martii, & IV. Calendas Martii. Necessitates verò, quas supra nos dicturos esse promisimus, inter cæteras, quas tamen hac vice commemorare necessarius diximus, hæc sunt. Denique compertum habemus per fideles nostros, qui nobis de singulis regni nostri partibus hæc nuntiaverunt, quòd insolito more, & ultra consuetum, ubique terræ sterilitas esse, & famis periculum imminere videtur. Aëris etiam intemperies frugibus valde contraria; pestilentia quoque per loca, & pagorum gentium circa marcas nostras sedentia bella continua. Multa præterea, quæ, & nunc enumerare longum est, & nobis experimentum possunt esse notissima, si recordare volumus, qualia incommoda singulis diebus propter merita nostra sentiamus, certissiméque ab his exterioribus colligere possumus, nos per omnia Domino non placere interiùs, qui tanta mala compellimur tolerare exteriùs. Quamobrem bonum nobis omnino videtur, ut unusquisque nostrûm cor suum humiliare in veritate studeat, & in quo-

(a) *Fortè*: orationibus.

quocunque loco, ſivè actu, ſive cogitatu ſe Deum offendiſſe deprehenderit, pœnitendo tergat, flendo doleat, & ſeipſum, in quantum ipſo largiente poteſt, ab his malis in futurum cavendo cuſtodiat: & hæc debet eſſe præmiſſæ orationis intentio, ut omnipotens Deus, qui non ſolùm facta, verùm etiam antequam fiant, omnia novit, corda noſtra compungat, & nos ſibi ſupplices atque ſubjectos in vera humilitate faciat, & unumquemque noſtrûm, ab obſervantia mandatorum ſuorum depulſo à nobis omni errore, convertat, miſereatúrque, ſive à nobis mala repellendo, ſive bona quibus indigni ſumus, tribuendo, ſicut ipſe novit nos indigere, & tribuat, ut in membris ſuis, id eſt, in corpore ſanctæ Eccleſiæ numerari mereamur, quam pacificare, adunare, & regere, atque ab omni malo protegere dignetur, nobis etiam in illa unitate comprehenſis, qui ut gratiam illius promereri poſſimus, hæc jejunia, atque has orationes, ab omnibus vobis generaliter fieri decrevimus. Hanc quoque Epiſtolam relegentes ſecundùm tibi à Deo datam ſapientiam coram omnibus diligenter relege, & tradere facias: ità ut omnes intelligant, pro qua neceſſitate hæc agenda ſunt, & unusquisque veſtrûm per ſingulas Eccleſias Baptiſmales dirigite, & bonos interpretes mittite, qui omnia tradant, ſicut ſuperiùs diximus: nam & per ſingula Monaſteria infra Parochia tua ità facias.

Manſi T. I. Supplement. p. 768.

EPISTOLA
CAROLI MAGNI
IMPERATORIS
AD GARIBALDUM LEODIENSEM
EPISCOPUM.

De curâ, quam inſtruendis populis præcipuè ante Baptiſmum adhibere debent Paſtores.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Carolus Sereniſſimus Auguſtus à Deo coronatus, magnus, pacificus, Imperator, gubernans imperium, qui & per miſericordiam Dei Rex Francorum & Longobardorum, Garibaldo Epiſcopo in Domino ſalutem.

Bene igitur recordari credimus Sanctitati tuæ, qualiter ſæpius in conventu, & *Concilio noſtro* monuimus de prædicatione in Sancta Dei Eccleſia unusquisque veſtrûm ſecundùm Sanctorum Canonum autoritatem, & prædicare & docere deberet. Primò omnium de fide Catholicâ; ut qui amplius capere non valuiſſet, tantummodo orationem Dominicam, & Symbolum fidei Catholicæ, ſicut Apoſtoli docuerunt, tenere & memoriter recitare potuiſſet, & ut nullus de ſacro fonte baptismatis aliquem ſuſcipere præſumeret, antequam in veſtra, aut miniſtrorum veſtrorum ſacri ordinis præſentia orationem Dominicam, & ſymbolum recitaret, & ſicut in proximo comperimus, in die apparitionis Domini multi fuerunt apud nos inventi, qui volebant ſuſcipere infantes de ſacro fonte baptismatis, quos juſſimus ſingulariter, & diligenter examinare & requirere, ſi orationem Dominicam, & ſymbolum, ut ſupra diximus, ſcirent & memoriter tenerent; & plures, qui nulla exinde in memoriam habeant: quibus præcepimus abſtinere, ut antequam orationem, & ſymbolum ſcirent, & recitare potuiſſent, neque aliquem de ſacro fonte baptismatis ſuſcipere præſumerent. Et valde erubeſcentes fuerunt ex hac re, & ſpondere volebant, ut ſi conceſſum eis fuiſſet, ad tempus hoc improperium à ſe potuiſſent auferre. In quo loco intelleximus, quod non eis fuit convenientia, & ſicut in Capitulari noſtro poteſtis reperire, diſcretionem

factam

factam habuimus, quanto tempore se unusquisque abstinere debuisset ab hoc opere; usque dum bonus fidejussor esse valeret in hoc negotio; scilicet aut certè statim alium inveniret scientem, aut si infirmitas non impediret, expectaret de Pascha usque in Pentecosten, donec ipse disceret ea, quæ supra dicta sunt. Nunc autem denuo monemus, ut memores sitis, sicut condecet de ministerio Sacerdotali, & conventum habeatis cum vestris Sacerdotibus, & diligenter omnem rei veritatem requirite, & examinate: ità ut opus Domini non prætereat, nec aliqua requisitio vobis exinde fiat ante conspectum Sanctæ Majestatis.

Mansi T. I. Supplementi p. 766.
Ex MS. Andaginensis Monasterii S. Huberti; ante annos 800. exarato.

EPISTOLA GHAERBALDI (a)
EPISCOPI LEODIENSIS,
AD SUÆ DIOECESIS PRESBYTEROS,
Ut solliciti sint, populos suos docere Orationem Dominicam, & Symbolum Apostolorum.

GHaerbaldus, Clementiâ Dei Episcopus, omnibus Presbyteris, qui infra parochia nostra consistunt, & Ecclesias Domini una nobiscum Deo auxiliante regunt, in Domino perpetuam optamus salutem.

Cognoscatis, quia Epistola *Domni & Serenissimi Imperatoris nostri ad nos venit*; quæ relicta in præsentiam nostram, ubi comperimus, quia Domnus noster existimat, nostram esse negligentiam, ut non adnunciemus populum pleniter de oratione Dominicâ, ut sciant, & symbolum, quod Apostoli docuerunt: & Domno nostro dictum est, quia nostra pigritia sit, qui Sacerdotes sumus in populo, & prædicare & docere populum debemus, qualiter per rectam fidem, & orationem, & opus bonum, ad cœlestia regna perveniant; & ex ea parte credo, quòd vestra aliquorum negligentia sit: propterea mandamus vobis, atque contestamur per tremendam omnipotentis Majestatem; ut negligentes de hac re ampliùs non existatis, sed pleniter cum omni studio, & omni diligentia, ut unusquisque vestrûm ad suam basilicam vel in quantascumque basilicas missarum solemnia celebrat, prædicare & commonere unusquisque juxta modum capacitatis suæ faciat de præcepto Dei omnipotentis, & verbo Domni nostri Imperatoris sui, & parvitatis nostræ, quia tantum pondus nobis suprapositum inter vos partire debemus, ut unusquisque orationem Dominicam, id est, *Pater noster, qui es in cœlis*, & reliqua, quæ sequuntur, & Symbolum, sicut docuerunt Sancti Apostoli, discere, & in memoriam retinere studeat, & ore proferre; quia sine fide impossibile est placere Deo, & opus bonum, & adnuncietis populo, quia hæc est arma, unde se contra diabolum defensare debent, & adversùm generis humani inimicum pugnare debent. Hæc est arma Spiritalis, in qua vincitur diabolus; & gaudent de victoriâ illi, qui cum ista arma pugnant, id est, rectam credulitatem, fidem & rationem, & opus bonum sufficiant ista vobis. Cæterùm, si vos aliquando de istâ adnunciatione negligentes eritis, arcius & distinctius vos distringere debemus.

Mansi T. I. Supplementi p. 767.
Ex MSS. Andaginensis Monasterii S. Huberti in Ardenna.

(a) Anno DCCLXXXIV. Agilfridus Episcopus Leodiensis, Vir nobilis, præclarus, & in Caroli Magni Palatio nominatissimus obiit, sub quo Ecclesia Leodiensis multa acquisivit, sicut Privilegia à Carolo Rege concessa testantur. GERBALDUS vir nobilis & honestus ei successit.
Anselmus de gestis Pontificum Leodiensium. Cap. 33.
Fortè hæc Epistola in Synodo Diœcesana promulgata fuit, quò majorem efficaciam suæ & Imperatoriæ monitioni tribueret.

GHAERBALDI
EPISCOPI LEODIENSIS,
INSTRUCTIO PASTORALIS AD GREGEM SUUM.

Ex MS. Andaginensi S. Huberti.

GHaerbaldus, (a) omnipotentis Dei misericordiâ Episcopus, omnibus Parochianis nostris in Pago Condrustinse, (b) Lomicensium, (c) Hasbaniensium, (d) Ardanensium, filiis charissimis, in Domino plurimam salutem.

Commune nobis votum communis prosequatur oratio; ut quod nos debitores sumus verbi Divini & prædicationis vobis impendere, vestra oratio suppleat; ut sicut dignum est, & Deo acceptabile, proferamus ad utilitatem & profectum animæ vestræ: quia commendatum gregem Christi, qui Christum diligit, pascat. Ergo, quia nobis sermo Divinus adhortatur & admonet, ut erga nobis commissos non pigro vigilemus affectu, sed incessanter, & præsenti conloquio, & scriptis commoneamus eos, qui nobis commissi sunt, qualiter ad perpetuam vitam tendere, & pervenire, omnipotenti Deo auxiliante, valeant;

I. Primum quidem omnium monere vos volumus, ut jam dudum prædicavimus ipsi, & prædicare jussimus, de Fide Catholica & oratione Dominica. Inter cætera, quæ vobis sæpe prædicavimus, primum omnium fidem rectam & orationem, qua Salvator discipulis orare instituit, & discipuli nobis commissam tradiderunt, exemplum orandi & credulitatis exemplum verbis paucis, sed in mysterio magnum, ubi salus nostra & spes omnium continetur. Est enim oratio Dominica, ubi dicimus: *Pater noster, qui es in cælis*, & cætera, quæ sequuntur. Symbolum verò, quod duodecim Apostoli, unusquisque versiculum suum edidit, sicut duodecim fuerunt Apostoli, duodecim versiculos ediderunt ad nostram fidem & credulitatem. Sicut unusquisque Christianus tenere & credere debet atque profiteri, & quod in baptismo fidejussor ejus promisit credere deberet, in his versiculis duodecim continetur, ubi salus nostra profiteri potuerit, ità ut corde credat & ore profiteatur, quia ùt ait Apostolus: *Corde creditur ad justitiam, ore confessio fit ad salutem.* Ideo & unusquisque Christianus, qui profitetur se Deum credere, debet ore confiteri, quod corde credit, ut alii audiant, quomodo credat, & quomodo Deo fidelis sit: quia si dicit, se Deum credere, & ore non profitetur, quis scit, utrum fidelis, aut infidelis sit? Palam est, quod dicimus, & unusquisque vestrûm, qui servum habet, exemplo illius capere potest. Si servum quis habeat, & interroget eum, utrum ei fidelis sit; si tacet, & non respondet, utrum fidelis sit, Dominus non bene credit ei, antequam profiteatur se fidelem esse Domini sui; & post professionem fidelitatis; si non demonstratur in opere, non placet Domini solis verbis profiteri fidelitatem, si opus non sequatur, & in opere demonstretur, qualiter fidelis sui Domini existat servus. Quapropter de hac re vobis exhortationis & communionis nostræ causa pastoralis dereximus, ut amplius negligentia de vestra oratione, id est, Dominica, ubi diximus, *Pater noster*, *qui es in cælis*, & de Symbolo duodecim Apostolorum, quod inchoatur sic: *Credo in Deum Patrem omnipotentem*, & cæteri versiculi, qui sequuntur, ut diximus, negligentes non existatis. Sed omnes, sive majores, sive minores, sive viri, sive fœminæ, sive infantes, qui discere possunt, omnes discatis, & in memoriam retineatis: quia hæc est salus vestra, & spes vestra, & arma justitiæ.

II. Istud enim admonere & prædicare caritas Christi urget nos, & sollicitudo

(a) Ghaerbaldus, seu Gerbaldus, præfuit Ecclesiæ Leodiensi annis viginti quinque: obiit 808.
(b) Pagus Condrustinsis, est Condrusiorum Regio Cæsari nota, cujus caput Hoyum.
(c) Lomicensium pagus est tractus inter Mosam & Sabin jacens.
(d) Hasbaniæ in Brabantica caput Trudonopolis.
(e) Ardennæ vastissimus tractus per Leodium, Luxemburgum, Eyfaliam porrigitur.

tudo Domni, & Imperatoris noſtri, qui circa omnem Religionem Eccleſiaſticam ſolicitiſſimam curam prævigilat, & excitat pigritiam noſtram, ut non dormiamus, ſed vigilemus in cuſtodia mandatorum Domini, & prædicationis officium uniſquisque conſideret, quis ſit talis, unde Propheta loquitur: *Væ, qui conſurgitis manè ad ebrietatem ſectandam, & potandum uſque ad Veſperam, ut vino æſtuetis*, & cætera, *& opus Domini non reſpicitis, nec opera manuum ejus conſideratis.* Ad imaginem quippe Dei factus eſt homo, & unusquisque ſublimitatem & nobilitatem conditionis humanæ conſiderare debet, quia ad imaginem Dei factus eſt, ut imaginem Dei, ad quam factus eſt, non faciat ſimile animalibus & pecoribus, qui nihil aliud quærunt, niſi quod terrenum eſt, id eſt, manducare, bibere, luxuriare, atque dormire. Illi, qui ad imaginem Dei facti ſunt, diſcreti ab his ſunt, qui ſciunt rationem, & diſcretionem boni, & mali: neque de his ſolis, quæ videntur, cogitare debent, ſed de his, quæ non videntur, & per fidem creduntur, & per ſpem exſpectantur, id eſt, æterna. *Quæ autem videntur*, ait Apoſtolus, *temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna ſunt.* Item Apoſtolus: *Eſt autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum non apparentium.* Quæ autem videmus, in præſenti ſunt. Quæ autem non videmus, ſperamus, & per patientiam exſpectamus. Ideóque non debetis ea ſola ſequi, quæ terrena, & negotiationis, atque ambitionis, terrenæ cupiditatis inſiſtunt, ſed ea, quæ æterna ſunt, & finem non habent, id eſt, vitam futuri ſæculi, & lucem æternæ beatitudinis; quam lucem, non iſtam, quæ corporeis oculis videmus, ſed illam, quæ eſt Chriſtus, qui dixit: *Ego ſum Lux mundi*, nec illam lucem, quam cum pecoribus communiter videmus, ſed illam lucem, quæ eſt Jeruſalem cæleſtem, quæ eſt viſio pacis, in quâ nulla perturbatio, ſed ſumma pax & lux, ità ùt ſcriptum eſt: *Civitas illa non eget ſole, neque luna, nam claritas Dei illuminabit illa, & lucerna ejus eſt Agnus*, id eſt, Chriſtus. Illam vitam & illam lucem toto affectu, totâ mente, toto intellectu deſiderare debetis, ut ad illam ſubvenire, & illam poſſidere poſſetis, protegente & adjuvante Domino Deo, & Salvatore noſtro JESU CHRISTO, qui omnes homines vult ſalvos fieri, & ad cognitionem veritatis venire. Via enim illa, quâ illuc pervenitur, Chriſtus eſt, qui dixit: *Ego ſum via, & nemo venit ad Patrem, niſi per me.* Ideóque fides noſtra vobis tenenda eſt, per quam veniamus ad viam, ut non erremus, ſed per viam veniamus ad Patriam, ubi ſinè perturbatione, & abſque ulla anxietate perpetuò cum Domino & Sanctis ejus vivere poſſemus.

III. Hæc autem omnia, ut promereamur, fide & operatione inſtantiſſimâ pervenire debemus, quia fides ſinè operibus otioſa eſt, & opus ſinè fide inanis eſt: quia ſinè fide impoſſibile eſt placere Deo, & fides ſinè operibus inanis eſt. Et ideo in utrumque placere poſſumus Deo & fide cum operibus, & opus cum fide. Ideóque fides vera nobis tenenda eſt, per quam veniamus ad viam, ut non erremus, ut ſit fides recta cum opere, & opus bonum cum fide. Unum ſinè altero non valet, & ad fidem rectiſſimam, & ad orationem inſtantes, & ad opus bonum promptiſſimos vos ſolicitâ commonitione & prædicatione exhortor, ne fortè in vacuum curram, aut excurriſſem in vobis. Sæpè enim prædicatione noſtrâ, quamvis imperitus ſermone, ſed tamen ſolicitâ admonitione, prædicavimus in vobis verbum Domini. Unusquiſque veſtrûm videat, ut aliquem fructum habeam in vobis, ſicut credo, quòd & habeam. Nam devotio veſtra circa Eccleſias, & Conventus ad Miſſarum ſolemnia, & Vigilias, & luminaria Eccleſiæ, ſufficienter vos promptos, & Deo devotiſſimos exiſtere novimus, nam de oratione & credulitatis veſtræ fide ſolicitiores & promptiores vos volumus eſſe. Nam & qui in poſterum in Paſcha & Pentecoſten filios & filias de ſacro fonte ſuſcepturi ſunt, ſciant ſe orationem Dominicam, & fidem Symboli Apoſtolorum reddere rationem, ut ſciamus, qualiter verus fidejuſſor ſit unuſquiſque illius, quem ſuſcepturus eſt à ſacro fonte. *Igitur & qui dormiunt, nocte dormiunt; & qui inebriantur*, ait Apoſtolus, *nocte inebriantur. Nos autem, qui diei ſumus, ſobrii ſimus, & vigilemus in orationibus.* Ante omnia autem in invicem caritatem habeamus, quia caritas operit multitudinem peccatorum. Et vos in omni opere bono fructificantes perveniatis ad gloriam,

riam, quam oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quam præparavit Deus diligentibus se. His præmissis, moneo vos, sicut filiis charissimis, quia in omnibus carissimi nobis facti estis, ità ut sitis sinceres, & sinè offensa, ùt ait Apostolus, repleti omnem fructum justitiæ in gloria & laudem Dei. Salutamus vobis iterum in Domino & Salvatore nostro JESU Christo perpetuam salutem.

Ex MS. Andaginensi S. Huberti ante annos 800. exarato.

Mansi T.I. Supplementi p. 763. 764. &c.

ANTIQUUM CAPITULARE,

PER MISSOS CAROLI MAGNI IMPERATORIS PROMULGATUM.

Ex MS. Andaginensis Monasterii S. Huberti ante annos 800. exarato.

Dilligendo nobis in Domino illo comiti, Hadalhardus, (a) Fulradus, (b) Unrocus, (c) Senhrocculfus missi Domni Imperatoris, in Domino salutem.

Non incognitum bonitati vestræ, qualiter Domnus Imperator in istis partibus injunctam nobis habuit legationem suam Radoni (d) scilicet, Fulrado & Unroco, ut nos, quantum voluissemus, & Dei & suam voluntatem in ipsâ legatione agere decertaremus. Sed quia modo Rado ex parte infirmatus est, & hac vice in ipsa legatione, secundùm quod necesse est, ire non potest, placuit Domni Imperatori, ut Adalhardum & Hrocculfum in supra dicta legatione adjungeret, qualiter omnes pariter, secundùm quod tum ratio permittit, vel necessitas docet, sicut prædictum est, ad Dei & suam voluntatem peragendam decertando laboremus. Nos igitur in ipsa (e) lectione positi, idcirco ad vos hanc dreximus Epistolam, ut vobis & ex parte Domni Imperatoris juberemus, & ex nostrâ parte exhortando precaremur, ut de omni re, quantum ad ministerium vestrum pertinet, tam ex his, quæ ad Dei cultum, quámque ex his, quæ ad Domni nostri servitium, seu ad Christiani populi salvationem, vel custodiam pertinent, totis viribus agere studeatis. Præceptum est enim vobis omnino, & omnibus reliquis missis à Domno nostro, ut medio Apreli ei veraciter renunciemus, quid in regno suo ex his, quæ ipse in istis annis per missos suos fieri jussit, factum sit, vel quid dimissum sit, ut facientibus gratias condignas reddat, & non facientibus, secundùm quod ei placet, increpationes meritas rependat. Et quid plura vobis deinde dicere possumus? non vult omnino, nisi ut sic adimpletum ei nunciemus, sicut jussit, & quid exinde dimissum sit, & per cujus negligentiam dimissum sit. Nunc autem admonemus, ut capitularia vestra relegatis, & quæque vobis per verba commendata sunt, recolatis, & tale exinde certamen habere studeatis, pro quo & apud Deum mercedem, & apud ipsum magnum Dominum nostrum condignam retributionem suscipiatis.

I. Primò igitur inter cætera præcipimus, & admonemus, ut tam vos ipsi, quámque omnes juniores, seu pagenses vestri Episcopo vestro hoc præsenti, seu per missum suum mandanti, per omnia, quantum ad suum Ministerium pertinet, obedientes sitis, & nullam exinde negligentiam habeatis: deinde & de justitiis Domni Imperatoris secundùm quod vobis vel scriptum, vel verbis est dictum, tale certamen habeatis, sicut vos exinde debitores esse cognocitis.

II. Deinde, ut justitias Ecclesiarum, vidua-

(a) Adalardus, Abbas Corbeiensis, Caroli Magni Patruelis, & Regni Italici sub Pippino Rege Administer.

(b) Fulradus, Abbas S. Quintini apud Augustam Veromanduorum, Adalardi Patruelis.

(c) Unrocus Comes, qui anno 811. interfuit pacto inter Carolum M., & Hemmingum Regem Danorum.

(d) Rado, Abbas Atrebatensis S. Vedasti, & Caroli M. Cancellarius, obiit 815.

(e) *Fortè* legatione.

viduarum , orfanorum & reliquorum omnium ſinè ullo malo injuſto pretio, vel ſinè ulla dilatione, aut non neceſſaria ora (f) pleniter, & inreprehenſibiliter, & juſtè, ac rectè per omnia faciatis, ſive ad vos ipſos, ſive ad juniores veſtros, ſeu ad quemcunque hominem pertinet, ut exinde & apud Deum mercedem, & apud Dominum noſtrum bonam recipiatis retributionem.

III. Deinde, ut quicunque vobis rebelles, aut inobedientes fuerint, & vobis nec ſecundùm juſtitiam auſcultare voluerint, inbreviate illos, quanticumque fuerint, & aut antea, ſi neceſſe fuerit, remandate, aut nobis ipſis, cùm in ſimul fuerimus, dicite, ut exinde ſecundùm quod Dominus noſter commendatum habet, faciamus.

IV. Deinde, ut hoc certiſſimè provideatis, ſi aliquid eſt de omni illo mandato, ſive ſecundùm Deum, ſive ſecundùm ſæculum, quod vobis Domni noſtri, aut ſcribendo aut dicendo commendatum eſt, dubitetis, ut celeriter miſſum veſtrum bene intelligentem ad noſtras perſonas mittatis, qualiter omnia & bene intelligatis, & adjuvante Domino bene perficiatis.

V. Deinde obſervate etiam valde, ne aut vos ipſi, aut aliquis, quantum vos prævidere poteſtis, in veſtro Miniſterio in hoc malo ingenio deprehenſus fiat, ut dicatis: tacete, tacete, donec illi miſſi tranſeant, & poſtea faciamus nobis invicem juſtitias: & per illam occaſionem ipſæ juſtitiæ aut remaneant, aut certè tardæ fiant; ſed magis certate, ut antè factæ fiant, quàm nos veniamus ad vos.

VI. Nam ſi tale aliquod malum ingenium inter vos factum fuerit, aut ſi ipſæ juſtitiæ, quas ſinè nobis facere poteſtis, aut per negligentiam, aut per malitiam tamdiu retractæ fuerint, donec nos veniamus, ſciatis certiſſimè, quod grandem contra vos rationem habebimus.

VII. Deinde ut iſtam Epiſtolam & ſæpius legatis, & bene ſalvam faciatis, ut ipſa inter nos, & vos in teſtimonium ſit, utrum ſic factum habeatis, ſicut ibi ſcriptum eſt, aut non habeatis.

(f) *Fortè* mora.

Manſi Tomo I. Supplementi pag. 759.
Crombach. in Metropol. Colon. MS. refert ad annum 802.
Adde vel conjunge Sirmondi Tomo II. Concil. pag. 230. *Titulum I. ex Capitulis Eccleſiaſticis Carolinis pro honore Epiſcoporum.*
Baluzii Capitulare Imum anni 802. *Capitula data Miſſis Dominicis anno ſecundo Imperii.*

SYNODUS APUD AQUIS PALATIUM.

Anno Chriſti DCCCII. Leonis III. Papæ VIII. Caroli Imp. II.

ANNO DCCCII. recordatus piiſſimus Carolus Imperator miſericordiæ ſuæ de pauperibus, qui in univerſo ejus imperio erant, & juſtitias pleniter habere non poterant: noluit de infra Palatio pauperibus Vaſſos (a) transmittere (b) ad juſtitias faciendum propter munera; ſed elegit in Regno ſuo Archi-Epiſcopos & Abbates cum Ducibus & Comitibus, qui opus non habebant ſuper innocentes munera accipere: & ipſos miſit per univerſum Regnum, ut Eccleſiis, viduis, orphanis, & pauperibus, & cuncto populo juſtitiam facerent.

Annales Canigonenſes, & Anianenſes, & Lambeciani.
Chronicon Moyſſiacenſe apud Baluzium in notis ad Capitularia Tomo II. pag. 1056.
Eckbart. rerum Franc. Tomo II. pag. 10. *Hanſitz. in Metrop. Salisburg. pag.* 117. 119. 806. 808.
Pagi in Critica ad hunc annum.

(a) Vaffi, fideles fervi, qui obfequium exhibent Regi, vel Duci, vel Comiti. Vaffi Dominici : Vafalli Regii: Droudi à voce Germanica, fideles, treue.

(b) Miffi Dominici pro adminiftranda Juftitia per totum Imperium ab hoc anno fecundò Imperii non erant foli Duces, vel Comites, fed mixti ex Clericis & Laicis : è Clericis Archi- & Epifcopi, Abbates; è Laicis, Comites, Duces, & nobiliores Viri. Provincia, vel Regio, quæ Miffis Dominicis affignabatur, vocabatur *Miffaticus*, vel *Miffaticum*.

His Miffis dabantur Capitula, feu Monita, juxta quæ in Statum Ecclefiafticorum, Monachorum, & Monialium, & Laicorum inquirere debebant: quæ verò ipfimet definire non poterant, ad Regem, vel Imperatorem referenda erant.

Mifforum hujufmodi Epifcoporum & Comitum nomina, & Provincias lege apud *Baluzium*, *Eckhartum*, *Hanfizium*, *Cointium* locis citatis.

CAPITULA DATA MISSIS DOMINICIS (c) ANNO SECUNDO IMPERII.

INCIPIUNT CAPITULA.

INCI-

(c) Multoties Carolus & fequentes Imperatores delegârunt Epifcopos cum Comitibus ad faciendas juftitias in Regnis fuis: Prima Miffio inftituta hoc anno 802. Aliæ aliis annis. Anno 853. Lotharius Imp. & Carolus Rex Valentianis varios miffos Epifcopos & Comites per Provincias deftinavit. *Eckhart. T. II. rerum Franc. pag. 10. & 425.*

INCIPIUNT SUPRASCRIPTA CAPITULA ET EORUM TEXTUS.

De Legatione à Domno Imperatore directa.

I.

SErenissimus igitur & Christianissimus Domnus Imperator Carolus elegit ex optimatibus suis prudentissimos, & sapientissimos viros, tam Archi-episcopos, quàm & reliquos Episcopos, simúlque & Abbates venerabiles, laicósque religiosos, & direxit in universum regnum suum; & per eos cunctis subsequentibus secundùm rectam legem vivere concessit. Ubi autem aliter, quàm rectè, & justè in lege aliquid esset constitutum, hoc diligentissimo animo exquirere jussit, & sibi innotescere, quod ipse donante Deo meliorare cupit. Et nemo per ingenium suum, vel astutiam præscriptam legem, ut multi solent, vel sibi suam justitiam marrire audeat, vel prævaleat, neque Ecclesiis Dei, neque pauperibus, nec viduis, nec pupillis, nullique homini Christiano. Sed omnes omnino secundùm Dei præceptum justa viverent rationem justo judicio, & unusquisque in suo proposito, vel professione unanimiter absque turpis lucris negotio pleniter observassent, Sanctimoniales sub diligenti custodia vitam suam custodirent, laici, & seculares rectè legibus suis uterentur absque fraude malignâ, omnes in invicem in caritate, & pace perfectè viverent; & ut ipsi missi diligenter perquirerent, ubicunque aliquis homo sibi injustitiam factam ab aliquo reclamâsset, sicut Dei omnipotentis gratiam ubi cupiant custodire, & fidelitatem sibi promissam conservare; itâ ut omnino in omnibus ubicunque, sive in Sanctis Ecclesiis Dei, vel etiam pauperibus, pupillis, & viduis, atque cuncto populo legem pleniter, atque justitiam exhiberent secundùm voluntatem, & timorem Dei. Et si tale aliquid esset, quod ipsi per se cum Comitibus Provincialibus emendare, & ad justitiam reducere nequivissent, hoc absque ulla ambiguitate cum brebitariis suis ad suum referrent judicium; & per nullius hominis adulationem, vel præmium, nulliúsque consanguinitatis defensione, vel timore potentum, recta justitia impediretur ab aliquo.

De Fidelitate promittenda Domno Imperatori.

II. Præcepitque, ut omnis homo in toto regno suo, sive Ecclesiasticus, sive laicus, unusquisque secundùm votum, & propositum suum, qui antea sibi fidelitatem Regis nomine promisissent, nunc ipsum promissum hominis Cæsari faciat. Et ii, qui adhuc ipsum promissum non perfecerunt, omnes usque ad duodecimum ætatis annum similiter facerent. Et ut omnibus traderetur publicè, qualiter unusquisque intelligere posset magna in isto Sacramento, & quàm multa comprehensa sunt, non ut multi usque nunc existimaverunt, tantùm fidelitatem Domno Imperatori usque in vita ipsius: & ne aliquem inimicum in suum regnum causâ inimicitiæ inducat: & ne alicui infidelitate illius consentiant, aut retaciat; sed ut sciant omnes ista miserationem hoc Sacramentum habere.

Ut unusquisque se in servitio Dei conservare studeant.

III. Placuit, ut unusquisque ex personâ propria se in Sancto Dei servitio secundùm Dei præceptum, & secundùm sponsionem suam pleniter conservare studeant secundùm intellectum & vires suas; quia ipse Domnus Imperator non omnibus singulariter necessariam potest exhibere curam, & disciplinam.

De perjuriis cavendis.

IV. Secundò, ut nullus homo neque cum perjuris, neque aliis ullo ingenio, vel fraude, per nullius umquam adolationem, vel præmium, neque servum Domni Imperatoris, neque terminum, neque terram, nihilque, quod jure potestativo permaneat, nullatenus contradicat, neque abstrahere audeat, vel celare. Et ut nemo fugativos fiscales suos, qui se injustè, & cum fraude liberos dicunt, celare, neque abstrahere cum perjurio, vel alio injenio præsumat.

De Ecclesiis, viduis, Orphanis, & peregrinis.

V. Ut Sanctis Ecclesiis Dei, neque Viduis, neque Orphanis, neque peregrinis fraudem, vel rapinam, vel aliquid inju-

injuriæ quis facere præſumat: quia ipſe Domnus Imperator poſt Domini & Sanctorum ejus, quorum & protector, & defenſor eſſe, conſtitutus eſt.

Ut beneficium Domini Imperatoris nemo deſertet.

VI. Ut beneficium Domni Imperatoris deſertare nemo audeat, propriam ſuam exinde conſtruere.

De hoſte pergendi.

VII. Ut hoſtile bannum Domni Imperatoris nemo prætermittere præſumat, nullusque Comes tam præſumptioſus ſit, ut illum de his, qui hoſtem facere debiti ſunt, exinde vel aliqua propinquatis defenſionem, vel cujus muneris adolationem dimittere audeat.

Ut bannum Domni Imperatoris, aut cenſum nemo marrire præſumat.

VIII. Ut nullum bannum, vel præceptum Domni Imperatoris nullus omnino in nullo marrire præſumat, neque opus ejus ſtricare, vel impedire, vel minuere, vel in alio contrarius fieri voluntati, vel præceptis ejus. Et ut nemo debitum ſuum, vel cenſum marrire auſus ſit.

De juſtitia facienda.

IX. Ut nemo in placito pro alio rationare uſum habeat defenſionem alteriùs injuſtè, ſive pro cupiditate aliqua minus rationare valente, vel pro ingenio rationis ſuæ juſtum judicium marrire, vel rationem ſuam minùs valente opprimendi ſtudio. Sed unusquiſque pro ſuâ cauſâ, vel cenſû, vel debito rationem reddat, nisì aliquis ſit infirmus, aut rationes neſcius, pro quibus miſſi vel priores, qui in ipſo placito ſunt, vel Judex qui cauſam hujus rationis ſciat, rationetur conplacito: vel ſi neceſſitas ſit, talem perſonam largiatur, ut rationem, qui omnibus probabilis ſit, & qui in ipſâ bene noverit cauſâ. Quod tamen omnino fiat ſecundùm convenientiam priorum, vel Miſſorum, qui præſentes adſunt. Quod & omnimodis ſecundùm juſtitiam legem fiat adque præmium, mercedem, vel aliquo malæ adulationis ingenio, vel defenſione propinquitatis, ut nullatenus juſtitia quis marrire prævaleat. Et ut nemo aliquid alicui injuſtè conſentiat; ſed omni ſtudio, & voluntate omnes ad juſtitiam perficiendam præparati ſint. Hæc enim omnia ſupra dicta imperiali Sacramento obſervari debentur.

Ut Epiſcopi, & Presbyteri ſecundùm Canones vivant, & ceteros doceant.

X. Ut Epiſcopi, & Presbyteri ſecundùm Canones vivant, & ità ceteros doceant.

De Officio Epiſcoporum, Abbatum, & Abbatiſſarum erga ſubditos.

XI. Ut Epiſcopi, Abbates, atque Abbatiſſæ, qui ceteris prælati ſunt, cum ſumma veneratione, ac diligentia ſubjetis ſibi præeſſe ſtudeant, non potentivâ Dominatione, vel tyrannide ſibi ſubjectos premant, ſed ſimplici dilectione cum manſuetudine, & caritate, vel exemplis bonorum operum commiſſum ſibi gregem ſolicitè cuſtodiant.

Ut Monachi, & Canonici, & Sanctimoniales ſecundùm regulam vivant.

XII. Ut Abbates, ubi Monachi ſunt, pleniter cum Monachis ſecundùm regulam vivant, atque Canones diligenter diſcant, & obſervent. Similiter Abbatiſſæ faciant.

De Advocatis, Vice Dominis, & Centenariis Epiſcoporum, Abbatum, & Abbatiſſarum.

XIII. Ut Epiſcopi, Abbates, atq; Abbatiſſæ Advocatos, atque Vice Dominos, Centenarióſque legem ſcientes, & juſtitiam diligentes, pacificóſque, & manſuetos habeant, qualiter per illoſq; Sanctæ Dei Eccleſiæ magis præceptum, vel merces adcreſcat. Quia nullatenus neque præpoſitos neque Advocatos damnoſos, & cupidos in Monaſteria habere volumus, à quibus magìs nos blaſphemia, vel detrimenta oriantur. Sed tales ſint, quales eos Canonica, vel Regularis inſtitutio fieri jubet, voluntati Dei ſubditos, & ad omnes juſtitiam perficiendi ſemper paratos, legem pleniter obſervantes abſque fraude maligna, juſtum ſemper judicium in omnibus exercentes, præpoſitos veſtros tales, quales ſancta Regula fieri docet. Et hoc omnino obſervent, ut nullatenus à quibus magìs nobis à Canonica, vel regulari norma diſcendant, ſed humilitatem in omnibus habeant. Si autem aliter præſumpſerint, regularem diſciplinam ſentiant. Et ſi ſe emendare nolue-

noluerint, à præpoſito removeantur; & qui digni ſunt, in loca eorum ſubrogentur.

De concordia Epiſcoporum, Abbatum, & Abbatiſſarum cum comitibus.

XIV. Ut Epiſcopi, Abbates, atque Abbatiſſæ, Comitéſque unanimiter invicem ſint conſentientes legem ad judicium juſtum terminandum cum omni caritate, & concordia pacis, & ut fideliter vivant ſecundùm voluntatem Dei, ut ſemper, ubique, & propter illos, & inter illos juſtum judicium, ibique perficiantur pauperes, viduæ, orphani, & peregrini conſolationem, & defenſionem ab eis habeant; ut & nos per eorum bonam voluntatem magìs præmium vitæ æternæ, quàm ſupplicium mereamur.

Ut Abbates, & Monachi ſubjecti ſint Epiſcopis.

XV. Abbates autem, & Monachi omnimodis volumus, & præcipimus, ut Epiſcopis ſuis omni humilitate, & obedientia ſint ſubjecti; ſicut Canonica conſtitutio mandat. Et omnes Eccleſiæ, atque baſilicæ in Eccleſiaſtica Defenſione, & poteſtate permaneant. Et de rebus ipſius baſilicæ nemo auſus ſit in diviſione, aut in ſorte mittere. Et quod ſemel offeritur, non revolvatur, & ſanctificat & vindicet. Et ſi autem aliter præſumpſerit, præſolvatur, & bannum noſtrum componat: & Monachi ab Epiſcopo Provinciæ ipſius corripiantur. Quod ſi ſe non emendent, tunc Archi-Epiſcopus eos ad Synodum convocet. Et ſi neque ſic ſe correxerint, tunc ad noſtram præſentiam ſimul cùm Epiſcopo ſuo veniant.

De ordinatione Clericorum, & Monachorum.

XVI. De ordinatione eligenda, ut Domnus Imperator jam olim ad Francorum banno conceſſit, ut Epiſcopi Abbatibus; ità etiam nunc & firmavit; eo tamen tenore, ut neque Epiſcopus, neque Abbas in Monaſterio viliores meliori plus diligat, & eum propter conſanguinitatem ſuam, vel aliqua adolationem melioribus ſuis præferre ſtudeat, & talem nobis ducit ordinandum, cùm meliorem eo habet occultatum, & oppreſſum. Quod nequaquam fieri volumus: quia inriſio, & deluſio noſtra hoc fieri videtur. Sed tales in Monaſteriis nutriantur ad ordinandum, in quibus & nobis merces, & profectus adcreſcat commendatoribus ſuis.

Ut Monachi ſecundùm Regulam vivant.

XVII. Monachi autem, ut firmiter, ac fortiter ſecundùm Regulam vivant; quia diſplicere Deo novimus, quiſquis in ſua voluntate tepidus eſt, teſtante Joanne in Apocalypſin: *Utinam calidus eſſes, aut frigidus; ſed quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo.* Sæcularem ſibi negligentiam nullatenus uſurpent. Foris Monaſterio nequaquam progrediendi licentiam habeant, nisì maximâ cogente neceſſitate. Quod tamen Epiſcopus, in cujus Diœceſi erunt, omnino procuret, ne foris Monaſterio vagandi uſum habeant, ſed ſi neceſſitas ſit, ad aliquam obedientiam aliquem foris pergere, & hoc cum conſilio, & conſenſu Epiſcopi fiat: & tales perſonæ cùm teſtimonium foris mittantur, in quibus nulla ſit ſuſpitio mala, vel à quibus nulla opinio mala oriatur. Foris verò peculium, vel res Monaſterii ſui Abbas cum Epiſcopi ſui licentia, & conſilio ordinet, qui provideat, non Monachum, nisì alium fidelem. Quæſtum verò ſæcularem, vel concupiſcentiam mundanarum rerum omnibus modis deviteǹt, quia avaritia, vel concupiſcentia hujus mundi omnibus eſt evitanda Chriſtianis, maximè tamen his, qui mundo & concupiſcentiis abrenuntiâſſe videntur. Lites, & contentiones nequaquam neque infra, neque foris Monaſterio movere præſumant. Qui autem præſumpſerint, graviſſimâ diſciplinâ regulari corripiantur, ut taliter cæteri metum habeant talia perpetrandi. Ebrietatem & commeſſationem omnino fugiant, quia inde libidine maximè polluari omnibus notum eſt. Nam pervenit ad aures noſtras opinio pernitioſiſſima, in fornicatione, & abominatione, & inmunditia multos jam in Monaſteriis eſſe deprehenſos, maximè contriſtat & conturbat, quod ſinè horrore magno dici non poteſt, ut inde maximam ſpem ſalutis omnibus Chriſtianis oriri crederent, id eſt, de vita, & caſtitate Monachorum, in tantum, ut aliquis ex Monachis Sodomitas eſſe auditum. Unde rogamus, & conteſtamur, ut certiſſimè ampliùs ex his diebus omni cuſtodiâ ſe ex

ex his malis conſervare ſtudeant, ut nunquam ampliùs tale quid ad noſtras aures perveniat. Et hoc omnibus notum ſit, quia nullatenus injuſta mala in nullo loco ampliùs in toto Regno noſtro conſentire audeamus, quantò minùs inter eos, quos caſtitatis, & ſanctimoniæ emendatioris eſſe cupimus. Certè amplius quid tale ad noſtras aures pervenerit, non ſolùm in eos, ſed etiam & in cæteros, qui talia conſentiant, talem ultionem facimus, ut nullus Chriſtianus, qui hoc audierit, nullatenus tale quid perpetrare ampliùs præſumpſerit.

Ut Monaſteria puellarum firmiter obſervata ſint.

XVIII. Monaſteria puellarum firmiter obſervata ſint, & nequaquam vagare ſinantur, ſed cum omni diligentia conſerventur: neque litigationes, vel contentiones inter ſe movere præſumant, neq; in ullo Magiſtris, & Abbatiſſis inobedientes, vel contrariæ fieri audeant. Ubi autem regulares ſunt, omnino ſecundùm regulam obſervent. Non fornicationi deditæ, non ebrietati, non cupiditati ſervientes, ſed omnimodis juſtè, & ſobriè vivant. Et ut in Clauſtra, vel Monaſterium earum vir nullus intret, niſì ad Miſſam tantùm & ſtatim exeat. Et ut nemo alterius filiam ſuam in congregationem Sanctimonialium recipiat abſque notitia, vel conſideratione Epiſcopi, ad cujus Diœceſim pertinet locus ille; & ut ipſe diligenter exquirat, qualiter in Sancto Dei ſervitio permanere cupiat, & ſtabilitatem ſuam ibidem firmare, vel profeſſionem. Ancillæ autem aliorum hominum, vel tales fœminæ, quæ ſecundùm morem converſationis in ſancta congregatione vivere nolunt, omnes pleniter de congregatione ejiciantur.

Ut Epiſcopi, & alii Clerici canes ad venandum, aut acceptores non habeant.

XIX. Ut Epiſcopi, Abbates, Presbyteri, Diaconi, nulluſque ex omni Clero canes ad venandum, aut acceptores, falcones, ſeu ſparvarios habere præſumant; ſed pleniter ſe unusquisque in ordine ſuo Canonicè vel regulariter cuſtodiant. Qui autem præſumpſerit, ſciat unusquiſque honorem ſuum perdere. Cæteri verò tale exinde damnum patiantur, ut reliqui metum habeant talia ſibi uſurpare.

Ut Abbatiſſæ, & ſanctimoniales intra clauſtra ſua maneant, nec egrediantur abſque licentia, & conſilio Epiſcopi.

XX. Ut Abbatiſſæ unà cum ſanctimonialibus ſuis unanimiter, ac diligenter intra clauſtra ſe cuſtodiant, & nullatenus foris clauſtra ire præſumant. Sed Abbatiſſæ cùm propter aliquas de ſanctimonialibus dirigere, hoc nequaquam abſque licentia, & conſilio Epiſcopi ſui faciant. Similiter & cum ordinationem aliquam in Monaſteriis agere debeant, vel aliquas Monaſteriis receptiones facere, & hoc cum Epiſcopis ſuis pleniter antea retractent; & quod ſalubrius, vel utilius fieri diſponat, Epiſcopi Archiepiſcopo annuntient, & cum ejus conſilio, quæ agenda ſunt, perficiantur.

Ut Presbyteri Comitum Epiſcopis ſuis ſubjecti ſint.

XXI. Ut Presbyteros, ac ceteros Canonicos, quos Comites ſuis in Miniſteriis habent, omnino eos Epiſcopis ſuis ſubjectos exhibeant, ut Canonica inſtitutio jubet, & his Epiſcopis ſuis pleniter ſub ſancta diſciplina eos erudire ſint conſentientes, ſicut noſtram gratiam, vel ſuos honores habere deſiderant.

Ut Canonici pleniter vitam Canonicam obſervent.

XXII. Canonici autem pleniter vitam Canonicam obſervent, & in Domo Epiſcopali, vel etiam in Monaſterio cum omni diligentia ſecundùm Canonicam diſciplinam erudiantur. Nequaquam foris vagare ſinantur, ſed ſub omni cuſtodia vivant non turpis lucri dediti, non fornicarii, non fures, non homicidæ, non raptores, non litigioſi, non iracundi, non elati, non ebrioſi; ſed caſti corde, & corpore, humiles, modeſti, ſobrii, manſueti, pacifici, ut Filii Dei digni ſint ad ſacros ordines promoveri: non per vicos, neque per villas ad Eccleſiam vicini, vel terminantes ſinè magiſterio, vel diſciplina, qui Sarabaïti dicuntur, luxoriando, vel fornicando, vel etiam cetera iniqua operando, quæ conſentiri abſurdum eſt.

Qualis debeat eſſe conſervatio Clericorum, qui cum Presbyteris degunt.

XXIII. Presbyteri Clericos, quos ſecum habent, ſolicitè prævideant, ut Canonicè vivant, non inanis luſibus, vel

vel conviviis secularibus, vel canticis, vel luxuriosis usum habeant; sed castè & sobriè vivant.

Ne Presbyter aut Diaconus mulieres in Domo suâ habeat.

XXIV. Si quis autem Presbyter, sive Diaconus post hoc in Domo sua secum mulieres extra Canonicam licentiam habere præsumpserit, honorem simul & hæreditatem privet utriúsque ad nostram præsentiam.

Ut Comites & Centenarii Justitias faciant.

XXV. Ut Comites & Centenarii omnes ad justitiam faciendam compellant, & juniores tales in Ministeriis suis habeant, in quibus securi confidant, quia legem atque justitiam fideliter observent, pauperes nequaquam oppriment, fures, latronésque, & homicidas, adulteros, maleficos, atque incantatores, vel auguratrices, omnésque sacrilegos, nulla adulatione, vel præmio, nullóque sub tegimine celare audeant; sed magis prodere, ut emendentur, & castigentur secundùm legem, ut Deo largiente omnia hæc mala à Christiano populo auferantur.

Ut judices judicent secundùm legem.

XXVI. Ut judices secundùm scriptam legem justè judicent, non secundùm arbitrium suum.

De Hospitalitate.

XXVII. Præcipimúsque, ut in omni regno nostro neque dives, neque pauper, peregrinis hospitia denegare audeant, id est, sive peregrinis, propter Deum ambulantibus per terram, sive cuilibet iteranti propter amorem Dei, & propter salutem animæ suæ, tectum, & focum, aquam nemo illi deneget: si autem amplius eis aliquis boni facere voluerit, à Deo sibi sciant retributionem optimam, ut ipse dixit: *Qui autem susceperit unum parvulum propter me, me suscipit:* Et alibi: *Hospes fui, & suscepistis me.*

Quam providentiam Comites, & Centenarii habere debeant erga Missos Dominicos.

XXVIII. De legationibus à Domino Imperatore venientibus, Missis directis, ut Comites, & Centenarii prævideant omni sollicitudine, sicut gratiam Domini Imperatoris cupiunt, ut absque ullum (a) ort eant per Ministeria eorum, omnibusque omnino præcipiant, qui hoc debiti sunt, prævidere, ut nullam moram nusquam patiantur; sed cum omni festinatione eos faciant ire viam suam, & taliter providentiam suam habeant, ut Missi nostri disponant.

De pauperibus non opprimendis.

XXIX. De pauperibus verò, qui in suâ Eleëmosyna Domnus Imperator concedit, qui pro banno suo solvere debent; ut eos Judices, Comites, vel Missi nostri, pro concesso non habeant constringere pro arte sua.

De his, qui ad Imperatorem confugiunt.

XXX. De his, quos vult Domnus Imperator, Christo propitio, ut pacem ac defensionem habeant in regno suo, id sunt, qui ad suam Clementiam festinant, aliquid nuntiare cupientes, sive ex Christianis, sive ex paganis, aut propter inopiam, vel propter famem, suffragantiam quærunt; ut nullus eos sibi servitio constringere, vel usurpare audeat, neque alienare, neque vendere; sed ubi sponte manere voluerint, sub defensione Domni Imperatoris, ibi habeant suffragia in sua Eleëmosyna. Si quis hoc transgredere præsumpserit, sciat se exinde damnum pati vitam præsumptiosus dispositum jussa Domnum Imperator.

De his, qui justitiam Domni Imperatoris annuntiant.

XXXI. Ut his, qui justitiam Domni Imperatoris annuntiant, nihil læsionis vel injuriæ quis machinare præsumat, neque aliquid inimicitiæ contra eos movere. Qui autem præsumpserit, bannum Dominicum solvat. Vel si majoris debiti reus sit, ad suam præsentiam perduci, jussum est.

De Homicidiis cavendis, de compositione occisorum, & de pœnitentia homicidarum.

XXXII. Homicidia, pro quibus multitudo perit populi Christiani, omni contestatione deserere ac vetare mandamus; quia ipse Dominus odia, & inimicitias suis fidelibus contradixit, multò magis homicidia; quomodo enim sibi Deum placatum fore confidit, qui filium suum, proximum sibi, occiderit. Qualiter

(a) *Fortè* ullâ morâ.

liter verò Christum Dominum sibi propitium esse arbitretur, qui fratrem suum interfecerit? Magnum quoque & inhabitaculum periculum est, cum Deo Patre, & Christo, cœli, terræ Dominatore, inimicitias hominum movere, quos aliquid tempus latitando effugere potest, sed tamen casu aliquando in manus inimicorum suorum incidit; Deum autem ubi effugere valet, cui omnia secreta manifesta sunt, qui temeritatem ejus ira quis extimat de re. Quapropter ne populus nobis ad regendum commissus hoc malo pereat, hoc omni disciplina devitare prævidimus, quia nos nullo modo placatum, vel propitium habebit, qui sibi Deum iratum non formidaverit. Sed sævissima districtione vindicare volumus in eum, qui malum homicidii ausus fuerit perpetrare. Tamen ne peccatum adcrescat, & inimicitia maxima inter Christianos non fiat, vel suadente diabolo homicidia contingant, statim reus ad suam emendationem recurrat, totáque celeritate perpetratum malum ad propinquos extincti dignâ compositione emendet. Et hoc firmiter bannimus, ut parentes interfecti nequaquam inimicitiam super commissum malum adaugere audeant, neque pacem fieri petenti denegare, sed datâ fide paratam compositionem recipere, & pacem perpetuam reddere, verùm autem nullam moram compositionis facere. Ubi autem hoc peccatorum merito contingerit; ut quis vel fratres, vel propinquum suum occiderit, statim se ad pœnitentiam sibi compositam sumit, & ità, ut Episcopus ejus sibi disponat absque ulla ambiguitate, sed juvante Domino perficere suum remedium studeat, & componat occisum secundum legem, & cum propinquis suis se omnino complaceat, & datâ fide nullam inimicitiam exinde movere nemo audeat. Qui autem dignam emendationem facere contempserit, hereditate privetur usque ad judicium nostrum.

De Incestis puniendis, & de Friccone, qui incestum in Sanctimoniali perpetravit.

XXXIII. Incestuosum scelus omnino prohibemus. Si quis autem nefanda fornicatione contaminatus fuerit, nullatenus sine districtione gravi relaxetur; sed taliter ex hoc corripiatur, ut ceteri metum habeant talia perpetrandi, ut auferatur penitus immunditia à populo Christiano, & ut reus ex hoc per pœnitentià amittat pleniter, sicut ei ab Episcopo suo disponatur, & eadem femina in manus parentum sit constituta usque ad judicium nostrum. Si autem judicium Episcopi ad suam emendationem consentire noluerit, tunc ad nostram præsentiam perducatur. Memores exempli, quod de incesto factum est, quod Fricco perpetravit in Sanctimoniali Dei.

Ut omnes parati sint, quandocunque Domnus Imperator jusserit.

XXXIV. Ut omnes pleniter bene parati sint, quandocunque jussio nostra, vel annuntiatio advenerit. Si quis autem tunc se imparatum dixerit, & præterierit mandatum, ad palatium perducatur; & non solùm ille, sed etiam omnes, qui bannum, vel præceptum nostrum transgredere præsumunt.

De Honore Episcoporum, & Presbyterorum, & de nuptiis illicitis.

XXXV. Ut omnes omnino Episcopos, & Presbyteros suos omni honore venerentur in servitio, & voluntate Dei; & ne incestis nuptiis, & se ipsos & ceteros maculare audeant; conjunctiones facere non præsumant, antequam Episcopi, Presbyteri, cum senióribus populi consanguinitatem conjungentium diligenter exquirant. Et tunc cum benedictione jungantur. Ebrietatem devitent, rapacitatem fugiant, furtum non faciant; lites, & contentiones, atque blasphemia, sive in conviviis, sive in conplacito omnino devitentur, sed cum caritate & concordia vivant.

Ut omnes Missis Dominicis consentientes sint ad justitias faciendas, & de perjurio cavendo.

XXXVI. Et ut omnes omnino ad omnem justitiam exequendam Missis nostris sint consentientes, & usum perjurii omnino non permittant; quia hoc pessimum scelus Christiano populo auferri necesse est. Si quis autem post hoc in perjurio probatus fuerit, manum dextera semper derescat, tamen hæreditate propriâ priventur usque ad nostrum judicium.

De

De Patricidis, & Fratricidis, & de eorum pœnitentia.

XXXVII. Ut hii, qui patricidia; vel fratricidia fecerint: Avunculum, Patruum, vel aliquem ex propinquis occiderint, & judicium Episcoporum, Presbyterorum, ceterorúmque judicium obedire, & consentire noluerint; quod ad salutem animæ suæ, justumque judicium solvendum Missi nostri, Comites in Italia custodiâ coartent: ut salvi sint, nec ceterum populum coinquinent, usque dum in nostra præsentia perducantur, & de res proprias suas interim nihil habeant.

De illicitis, & incestis conjunctionibus.

XXXVIII. Similiter & his fiat, qui inlicitis & incestis conjunctionibus reprehensi sunt correpti, & nec se emendare volunt, neque Episcopis, nec Presbyteris suis obtemperare, & bannum nostrum præsumunt contemnere.

Ut nemo feramina furetur in forestribus Dominicis.

XXXIV. Ut in forestes nostras feramina nostra nemo furari audeat, quod jam multis vicibus fieri contradiximus, & nunc iterum bannimus firmiter, ut nemo ampliùs faciat, sicut fidelitatem nobis promissam unusquisque conservare cupiat, itâ sibi caveat. Si quis autem Comes, vel Centenarius, aut Bassus noster, aut aliquis de ministerialibus nostris feramina nostra furaverit, omnino ad nostram præsentiam perducantur ad rationem. Ceteris autem vulgis, qui ipsum furtum de feraminibus fecerit, omnino, quod justum est, componat, nullatenúsque eis exinde aliquid relaxetur. Si quis autem scierit alicui perpetratum, in ea fidelitate conservata, quam nobis promiserunt, & nunc promittere habent, nullus hoc celare audeat.

Capitula ad omnes generaliter.

XL. Novissimè igitur ex omnibus decretis nostris nôsse cupimus in universo regno nostro, Missos nostros nunc directos, sive inter Ecclesiasticos viros, Episcopos, Abbates, Presbyteros, Diaconos, Canonicos, omnes Monachos, sive Sanctimoniales, qualiter unusquisque in suo Ministerio, vel professione nostra bannum vel decretum habeat conservatum, vel ubi civibus ex his dignum sit, ex bona voluntate sua gratias agere, vel adjutoria impendere, vel, ubi aliquid adhuc necessitatis, emendare. Simili autem laicos, & in omnibus ubicunque locis. Si de mundeburde Sanctarum Ecclesiarum, vel etiam viduarum, & orphanorum, seu minimum potentium, atque rapina, nec non de exercitali placito instituto, & super ipsis caussis, qualiter præcepto, vel voluntati nostræ sint obedientes, vel etiam qualiter bannum nostrum habeant conservatum, qualiterque super omnia unusquisque certamen habeat in sancto servitio seipsum custodire. Et si hæc omnia bona, & bene sunt ad Dei omnipotentis laudem, ei gratias referamus, ut dignum est. Ubi autem aliquid malum esse credimus, sic ad emendandum omne studio, & voluntate certamen habeamus, ut cum Dei adjutorio hoc ad emendationem perducamus, & ad nostram æternam mercedem, & omnium fidelium nostrorum. Similiter & de Comitibus & Centenariis ministerialibus nostris inter nos omnia supradicta esse cupimus feliciter.

Admonitio de Symbolo fidei.

XLI. Audite fratres dilectissimi! pro salute vestra hunc Missum, ut ammoneamus vos, quomodo secundùm Deum justè & benè vivatis, & hoc secundùm cum justitia, & cum misericordia conversemur. Ammonemus vos in primis, ut credatis unum Deum Patrem omnipotentem, & Filium, & Spiritum Sanctum. Hic est unus Deus & verus, perfecta Trinitas, & vera unitas. Deus, creator omnium bonorum nostrorum. Credite Filium Dei, pro salute mundi hominem factum, natum de Spiritu Sancto, & Virgine Maria. Credite, quòd pro nostra salute mortem passus est, & tertiâ die surrexit à mortuis, ascendit in cœlo, sedet ad dexteram Dei. Credite eum venturum ad judicandos vivos, & mortuos, & nunc reddet unicuique secundùm opera sua. Credite unam Ecclesiam, id est, congregationem bonorum hominum per totum orbem terræ. Et scitote, qui illi soli salvi esse poterunt, & illi soli ad regnum Dei pertinent, qui in istius Ecclesiæ sedis & communione, & charitate perseverant.

Baluz. Tomo I. Capitularium à pag. 361. *ad* 376.

SYNO-

SYNODUS WORMATIENSIS.

TITULUS I.

DE IMMUNITATE SACERDOTUM à BELLO.

SUPPLICATIO POPULI APUD CAROLUM MAGNUM PRO SACERDOTUM CAUSA, NE IN HOSTEM, AUT PUGNAM PERGERENT.

Ex Capitulis Wormatiæ (a) Decretis.

FLexis (*a*) omnes precamur poplitibus Majeſtatem veſtram, ut Epiſcopi deinceps, ſicut hactenus, non vexentur hoſtibus, ſed quando nos, vósque in hoſtem pergimus, ipſi propriis reſideant in Parochiis, Deóque fideliter famulari ſtudeant, & eorum Sacroſancta Myſteria Canonicè, & Deo placitè, peragere ſatagant, atque pro vobis, & cuncto exercitu veſtro, unà cum omnibus ſibi commiſſis orare viriliter, Miſsáſque decantare, & Litanias atque Eleëmoſynas facere decertent. Quoſdam enim ex eis in hoſtibus, & præliis vulneratos vidimus, & quoſdam periiſſe cognovimus. Hæc verò valde periculoſa, & oppidò ſunt cavenda, quæ idcirco ſuggerimus, ne pro talibus vos, & nos ſimul pereamus. Novit Dominus, quando eos in talibus videmus, terror apprehendit nos, & quidam ex noſtris timore perterriti, propter hoc fugere, & inimicis terga vertere ſolent. Plures enim poteſtis habere præliatores, ſi illi propriis reſident in Parochiis, quàm ſi vobiſcum pergunt: quoniam illi, qui eos prævident, omnes tunc pugnabunt, quod modò nequaquam faciunt, ſed eos tantummodo cuſtodiunt. Nam ſine dubio potiùs vobis, nobíſque proficere poſſunt, ſi remanſerint, quàm ſi in hoſtem, vel ad pugnam perrexerint, quia tunc eorum precibus adjuvamur, & modò eorum preſſuris gravamur. Quando verò Moyſes expanſis ad Cœlum manibus orabat, vincebat Iſraël, & quando à precibus ceſſabat, & manus ejus gravabantur, priuſquam ſuſtentatæ fierent, & ipſe precibus inſiſteret, vincebatur, & terga vertebat. Talibus ergò, & multis aliis exemplis fulti, quorum prolixitatem vitantes modò non dicimus, quia ſapienti ſemel dicta ſufficiunt; prædicta, obnixè omnes precamur, & ut concedantur, rogamus: quia nullatenus volumus aſſentire, ut nobiſcum ad talia pergant, niſi duo, aut tres benè docti, electione videlicet cæterorum, ad benedictionem dandam, vel ad periclitantium reconciliationem faciendam; ne vos & nos ſimul cum pluribus pereamus, ſed eorum precibus, ut jam memoratum eſt, fulciamur. Quam formam & de Sacerdotibus tenere optamus: id eſt, ut nec illi in hoſtem, niſi bene docti, & ipſi electione, atque permiſſione propriorum Epiſcoporum, qui tamen tales ſint, de quorum ſcientia & vita, ac converſatione omnes ſecuri eſſe poſſimus. Illud tamen vobis & omnibus ſcire cupimus, quod non propterea hæc petimus, ut eorum res, aut aliquid ex eorum pecuniis, niſi ipſis aliquid ſponte nobis dare placuerit, aut eorum Eccleſias viduari cupiamus: ſed magis eis, ſi Dominus poſſe dederit, augere deſideramus: ut & ipſi, & vos, & nos ſalviores ſimus, & Deo potiùs, ipſo adminiculante, placere mereamur. Scimus enim, res Eccleſiæ Deo eſſe ſacratas: ſcimus, eas eſſe oblationes fidelium, & pretia peccatorum. Quapropter ſi quis eas ab Eccleſiis, quibus à fidelibus collatæ, Deóque ſacratæ ſunt, aufert, procul dubio ſacrilegium committit; cæcus enim eſt, qui iſta non videt. Quiſquis ergo noſtrûm ſuas res Eccleſiæ tradit, Domino Deo illas offert, atque dedicat, ſuíſque Sanctis, & non àlteri, dicendo talia, & agendo ità. Facit enim Scripturam de ipſis rebus, quas Deo dare deſiderat; & ipſam Scripturam coram Altari, aut ſuprà, tenet in manu, dicens ejuſmodi loci Sacerdotibus, atque Cuſtodibus: Offero Deo, atque dedico omnes res, quæ hac in

[*a*] Lindenbrogius L. VI. Capitul. hoc Cap. CCLXXXV. refert ex Capitulis Conventus Wormatienſis.

(*b*) Sirmondus hæc recitat inter Capitula ſelecta Eccleſiaſtica ab anno 768. ad 814. edita à Carolo, tum Rege, tum Imperatore. Secuti ſunt eum alii Synodographi. Nos quærimus Canones & Capitula ad Synodos ſuas referre, quantum fas eſt. Hinc ea, quæ certæ invenimus attributa Synodo ad eam, ejúſque annuos deferimus.

in chartula tenentur insertæ, pro remissione peccatorum meorum, ac Parentum, & filiorum, aut pro quocunque illas Deo liberare voluerit, ad serviendum ex his Deo in Sacrificiis, Missarúmque solemniis, orationibus, luminariis, pauperum, ac Clericorum alimoniis, & cæteris Divinis Cultibus, atque illius Ecclesiæ utilitatibus. Siquis autem eas inde, quod fieri nullatenus credo, abstulerit, sub pœna sacrilegii ex hoc Domino Deo, cui eas offero, atque dedico, districtissimas reddat rationes. Ponit etiam in ea alias conjurationes, quas enumerare longum est. Nam qui eas inde posteà aufert, quid agit nisi sacrilegium? Si ergo amico quidpiam rapere furtum est, Ecclesiæ verò fraudari vel auferri indubitanter sacrilegium est. Unde & in Sacris Canonibus, Spiritu Dei conditis, habetur ità: siquis oblationes Ecclesiæ extra Ecclesiam accipere, vel dare voluerit, præter Episcopi conscientiam, vel ejus, cui hujuscemodi sunt officia commissa, nec cum ejus voluerit agere consilio, anathema sit. Absit enim, ut rerum Ecclesiarum cupiditate, vel ablatione sacrilegi, aut anathema efficiamur, aut talibus laqueis unquam devinciamur: quoniam scimus, anathematizatos homines, vel sacrilegos, non solùm infames, & à consortio fidelium, priusquam hæc per publicam satisfactionem Ecclesiæ, & Episcoporum reconciliationem, manúsque impositionem emendent, alienos esse; sed etiam à Regno Dei extorres fieri, si in talibus defecerint, non dubitamus. Ut ergo omnis suspicio à nobis, cunctis Sacerdotibus, & omnibus Christi, & Sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus funditus auferatur, profitemur, omnes stipulas dextris in manibus tenentes, eásque propriis è manibus ejicientes coram Deo, & Angelis ejus, ac vobis, cunctísque Sacerdotibus, & populis circumstantibus, nec talia facere, nec facere volentibus consentire, sed magis Deo auxiliante resistere. Et hoc vobis, omnibúsque Fidelibus Sanctæ Dei Ecclesiæ, & nostris notum esse cupimus, quòd cum his, qui absque voluntate, aut consensu, vel datione Rectoris illius Ecclesiæ, cui istæ res justè esse debentur, & maximè proprii Episcopi, res Ecclesiæ à Regibus petere, aut retentare, vel auferre, aut invadere, vel vastare præsumpserint, nec in hostem, nec ad pugnam ire, nec cibum sumere, nec ad Ecclesiam, vel ad Palatium, aut in itinere pergere, nec etiam nostros homines cum eorum hominibus, aut Caballos, vel reliqua pecora nostra cum eorum pecoribus, aut ad pastum ire, aut simul habitare, vel manere, nec ullam participationem cum eis, nisi pro emendatione, ante publicam emendationem, & Ecclesiæ satisfactionem, unquam scienter, aut libenter habere debeamus, ne pro eorum iniquitatibus, atque flagitiis, unà cum eis nos & nostri, quod absit, pereamus. Scimus enim, quia perit justus pro impio. Tales verò à nobis, si nos fideles habere vultis, segregate, & in ergastulum sub publica pœnitentia redigite, & postulata concedite. Ut ergo hæc omnia à vobis & à nobis, sive à successoribus vestris & nostris, futuris temporibus absque ulla dissimulatione conserventur, scriptis Ecclesiasticis inserere jubete, & inter vestra Capitula interpolare præcipite.

CAPUT II.

Concessio Domni Caroli Imperatoris, ne Episcopi ad bella pergant.

Omnibus (*d*) notum esse volumus, quia non solùm ea, quæ super Episcoporum, & Presbyterorum hostium vexationibus, & precibus pro nobis, & vobis fieri rogitâstis, concedere optamus: sed quidquid pro Sanctæ Dei Ecclesiæ, & Sacerdotum, sive totius populi, & vestra utilitate inveneritis, concedere paratissimi sumus, & modò ista, sicut petistis, concedimus: & quando vita comite, Deo auxiliante, ad generale placitum venerimus, sicut petistis, consultu omnium Fidelium nostrorum scriptis firmare nostris, nóstrorúmque, atque futuris temporibus irrefragabiliter manenda firmissimè, Domino adminiculante, cupimus. Modò ea, quæ generalia sunt, & omnibus conveniunt ordinibus, statuere, ac cunctis Sanctæ Dei Ecclesiæ, nostrísque Fidelibus, ob Dei omnipotentis amorem & recordationem tradere parati sumus, & ad proximum Synodalem nostrum Conventum, ac generale placitum, ubi plures Episcopi, & Comites convenerint, ista, sicut postulâstis, firmabimus.

[*d*] Capitularium L. VI, Cap. CCLXXXVI, Edition. Lindenbrogii.

CAPUT III.

Decretum Domni Caroli Regis Francorum, ut Servi Dei neque in hostem pergant, neque armaturam bajulent.

Carolus gratiâ Dei Rex, Regníque Francorum Rector, (e) & devotus Sanctæ Ecclesiæ Defensor, atque Adjutor in omnibus, Apostolicæ Sedis hortatu, omniúmque fidelium nostrorum, & maximè Episcoporum, ac reliquorum Sacerdotum consultu, Servis Dei per omnia omnibus armaturam portare, vel pugnare, aut in exercitum, & in hostem pergere, omnino prohibemus; nisi illi tantummodo, qui propter Divinum Ministerium, Missarum scilicet solemnia adimplenda, & Sanctorum Patrocinia portanda, ad hoc electi sunt, id est, unum, vel duos Episcopos cum Capellanis, Presbyteris, Princeps secum habeat, & unusquisque Præfectus unum Presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus judicare, & indicare pœnitentiam possit.

CAPUT IV.

De hoste & pugna, atque armis Sacerdotibus prohibitis.

Secundâ vice propter ampliorem observantiam, Apostolica auctoritate, & multorum, Sanctorum Episcoporum admonitione instructi, Sanctorúmque Canonum Regulis edocti, consultu videlicet omnium Nobilium nostrorum, nosmetipsos corrigentes, posterísque nostris exemplum dantes, volumus, ut nullus Sacerdos in hostem pergat, nisi duo, vel tres tantùm Episcopi, electione cæterorum, propter benedictionem, & prædicationem, populíque reconciliationem; & cum illis electi Sacerdotes, qui bene sciant populis pœnitentias dare, Missas celebrare, de infirmis curam habere, sacratíque olei cum sacris precibus unctionem impendere, & hoc maximè providere, ne sinè viatico quis de Sæculo recedat. Hi verò nec arma ferant, nec ad pugnam pergant, nec effusores sanguinum, vel agitatores fiant: sed tantùm Sanctorum pignora, & Sacra Ministeria ferant, & orationibus pro viribus insistant: ut populus, qui pugnare debet, auxiliante Domino, victor existat, & non sit Sacerdos, sicut populus. Reliqui verò, qui ad Ecclesias suas remanent, suos homines bene armatos nobiscum, aut, cum quibus jusserimus, dirigant: & ipsi pro nobis, & cuncto exercitu nostro, Missas, Litanias, Oblationes, Eleemosynas faciant, orantes Deum cœli, ut proficiamus in itinere, quo pergimus, victorésque, Deo adminiculante, exsistamus. Gentes enim & Reges earum, quæ Sacerdotes secum pugnare permiserunt, nec prævalebant in bello, nec victores extiterunt: quia non erat differentia inter Laicos & Sacerdotes, quibus pugnare non est licitum. Hæc verò Galliarum, Spaniarum, Longobardorum, nonnullásque alias gentes, & Reges earum fecisse cognovimus, qui propter prædictum nefandissimum scelus, nec victores extiterunt, nec Patrias retinuerunt. Quam foveam caventes, malumus cum paucis, & licitis, Domino opem ferente, victores existere, quàm cum multis, & illicitis terga, quod absit, vertere, & cum prædictis gentibus perire. Qualis enim Victoria datur, ubi Sacerdotes unâ horâ Dominica pertractant Ministeria, & Christianis Dominicum porrigunt Corpus pro suarum animarum redemptione, & post Christianos, quibus hoc ministrare debuerant, aut Paganos, quibus Christum prædicare, propriis, sacrilegísque manibus necant? Præcipuè, dicente eis Domino: Vos estis sal terræ; quòd si sal evanuerit, in quo condietur? Ad nihilum valet ultrà, nisi, ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. Et dum hæc ità se habeant, eligimus potiùs, Domino adminiculante, nobísque, illis, & cunctis eorum Ecclesiis opem ferente, nec quidquam eis pro hoc de honoribus, vel Ecclesiarum rebus minuente, ut gradus eorum, & Sanctorum Canonum decreta custodiant; quam illi aut nobis imperantibus, aut consentientibus, contra hæc faciant, aut gradibus careant, aut pereant, & nos simul, quod absit, cum eis, & victoriâ careamus, vel pereamus. Quoniam peccatis exigentibus timemus, si talia, & tam illicita, aut imperemus, aut agere consentiamus, ut unà cum eis pereamus: quia non solùm, qui faciunt, sed & qui consentiunt facientibus, æquo piaculo rei sunt in conspectu Dei & Sanctorum

(e) Capitulorum L. VI. Cap. XCI. Edition. Lindenbrogii.

ctorum ejus. Si verò ista veraciter ex utraque parte fuerint custodita, credimus, quia corruent ante nos omnes paganæ gentes, & erimus Victores; insuper & bene agentes, Domino auxiliante, vitam possidebimus sempiternam.

CAPUT V.

De his, qui putaverunt idcirco præceptum fuisse, non ire ad pugnam Sacerdotes, ut honor eis minueretur.

Quia instigante antiquo hoste audivimus, quosdam nos suspectos habere, propterea, quòd concessimus Episcopis, & Sacerdotibus, ac reliquis Dei servis, ut in hostes, nisi duo, aut tres, à cæteris electi, & Sacerdotes similiter perpauci, ab eis electi, non irent, sicut in prioribus nostris continetur Capitularibus, nec ad pugnam properarent, nec arma ferrent, nec homines, tam Christianos, quàm paganos necarent, nec agitatores Sanguinum fierent, vel quidquam contra Canones facerent; quòd honores Sacerdotum, & res Ecclesiarum auferre, vel minorare eis voluissemus: Quod nullatenus facere velle, vel facere volentibus consentire, omnes scire cupimus. Sed quantò quis eorum ampliùs suam normam servaverit, & Deo servierit, tantò eum plus honorare, & cariorem habere volumus. Et ut hæc certiùs credantur, & per futura tempora conserventur; præcipimus, ut nullus res Ecclesiæ nisì precariò possideat, & postquam ipsæ precariæ finitæ fuerint, faciant potestativè Speculatores Ecclesiarum, utrum elegerint, aut ut ipsas res recipiant, aut posteris eorum sub precario & censu habere permittant. Ita tamen, ut ipsi proprias & utiles res eisdem Ecclesiis, de quarum jure esse videntur, legaliter tradant, & sic à Rectoribus earundem Ecclesiarum precariæ, si renovandæ sunt, Canonicè renoventur. Novimus ergo multa regna, & Reges eorum propterea cecidisse, quia Ecclesias spoliaverunt, résque earum vastaverunt, abstulerunt, & pugnantibus dederunt. Quapropter nec fortes in bello, nec in fide stabiles fuerunt, nec victores extiterunt: sed terga multi vulnerati & plures interfecti verterunt, Regnáque, & Regiones, &, quod pejus est, Regna cœlestia perdiderunt, atque propriis hæreditatibus caruerunt, & hactenus carent. Quæ omnia vitantes, nec talia facere, nec consentire, nec infantibus, aut successoribus nostris exemplum dare volumus: sed quantum valemus, & possumus, adjuncto Leonis Papæ, & omnium Episcoporum, quorum consilio usi hoc egimus, Spiritu, nostro spiritui, per Deum, & omnium Sanctorum merita prohibemus, contestamúrque, ne talia faciant, vel facere volentibus consentiant; sed adjutores, & defensores, atque sublimatores Ecclesiarum, & cunctorum servorum Dei pro viribus existant; ne in foveam, in quam prædicti Reges, & regna ceciderunt, cadant, aut in profundum, quod absit, inferni demergantur. Et ut hæc devotiùs per futura tempora conserventur, præcipientes jubemus, ut nullus tam nostris, quàm futuris temporibus, à nobis, vel successoribus nostris, ullo unquam tempore, absque consensu & voluntate Episcoporum, in quorum Parochiis esse noscuntur, res Ecclesiarum petere, aut invadere, vel vastare, aut quocunque ingenio alienare præsumat. Quod si quis fecerit, tam nostris, quàm & successorum nostrorum temporibus, pœnis sacrilegii subjaceat, & à nobis, atque successoribus nostris, nostrísque Judicibus, vel Comitibus, sicut sacrilegus, & homicida, vel fur sacrilegus, legaliter puniatur, & ab Episcopis nostris anathematizetur; ità, ut mortuus etiam sepulturâ, & cunctis Dei Ecclesiæ precibus, & oblationibus careat, nec eleemosynam suam quisquam recipiat. Quod autem maximum sacrilegium sit, res Ecclesiæ auferre, invadere, alienare, vastare, vel subripi, maximè omnes Scripturæ Divinæ testantur, & Beatus Symmachus Papa Synodali sententiâ cunctos feriendo dicit. Iniquum est, inquit, & sacrilegii instar, ut quæ vel pro salute, vel pro requie animarum suarum unusquisque Venerabili Ecclesiæ, pauperum causâ, contulerit, aut certè reliquerit, ab his, quibus maximè servari convenerat, auferri, aut in aliud transferri. Et multa Sanctorum Canonum Decreta, & Sanctorum Patrum Edicta hæc eadem testantur, quæ scrutari & scire cupientibus perfacilè patent.

TITU-

TITULUS II.

DE PURGATIONE SACERDOTUM. (a)

CAPUT I.

Quid de Presbyteris criminosis, de quibus approbatio non est, agendum sit.

ET hoc (b) vobiscum magno studio pertractandum est, quid de illis Presbyteris criminosis, unde approbatio non est, & semper negant, faciendum sit. Nam hoc sæpissimè à nobis, & à progenitoribus, atque antecessoribus nostris ventilatum, sed non ad liquidum hactenus definitum. Unde ad consultandum Patrem nostrum Leonem Papam Sacerdotes nostros mittimus: & quidquid ab eo, vel à suis perceperimus, vobis una cum illis, quos mittimus, renuntiare non tardabimus. Vos interdum vicissim tractate attentiùs, quid ex his vobiscum constituamus unà cum prædicti Sancti Patris institutionibus: ut murmur cesset populi, & nos his satisfacientes, illæsi, Domino auxiliante, ab utrisque maneamus. Sequitur constitutio memorata.

CAPUT II.

Decretum Caroli Regis ex consultu Leonis Papæ, de purgatione Sacerdotum.

Omnibus, (c) vobis visu, aut auditu notum esse non dubitamus, quòd sæpissimè, suadente antiquo hoste, Sacerdotibus crimina diversa objiciantur: sed quoniam, qualiter ex his rationabilis examinatio & satisfactio fiat, licet tempore bonæ memoriæ Domni genitoris nostri Pippini, sive priscis temporibus, à Sanctis Patribus, & à reliquis bonæ devotionis hominibus sæpissimè ventilatum fuerit. Nos tamen pleniter, & ad liquidum definitum reperire minimè quivimus. Nostris quippe temporibus id ipsum à Sanctis Episcopis, & reliquis Sacerdotibus, & ceteris Ecclesiasticæ dignitatis Ministris, nostris in regnis, seu in aliis degentibus, nobísque unà cum eis agentibus, sæpissimè propter multas, & nimias reclamationes, quæ ex hoc ad nos ex diversis partibus venerunt, ventilatum est; sed qualiter consultu Domni, & Patris nostri Leonis Apostolici, ceterorúmque Romanæ Ecclesiæ Episcoporum, & reliquorum Sacerdotum, sive Orientalium, & Græcorum Patriarcharum, & multorum Sanctorum Episcoporum, & Sacerdotum, nec non & nostrorum Episcoporum omnium, ceterorúmque Sacerdotum, & Levitarum auctoritate, & consensu, atque reliquorum fidelium, & cunctorum Consiliariorum nostrorum consultu definitum est, vobis omnibus, utriusque Ordinis Ministris, scire volumus. Statutum est namque ratione, & necessitate, ac auctoritate prædicta, consultu omnium, ut quotiescunque cuique Sacerdoti crimen imponitur, si ipse accusator talis fuerit, ut recipi debeat (quia quales ad accusationem Sacerdotum admitti debeant, in Canonibus pleniter expressum est,) si autem, ut dictum est, ille accusator, qui canonicè est recipiendus, eum cum legitimo numero verorum & bonorum testium approbare in conspectu Episcoporum poterit, tunc canonicè dijudicetur; & si culpabilis inventus fuerit, canonicè damnetur. Si verò, cum suprascripto prætextu approbare ipse accusator minimè poterit; & hoc canonicè definiatur. Ipse ergo Sacerdos, si suspiciosus, aut incredibilis suo Episcopo, aut reliquis suis Consacerdotibus, sive bonis, & justis de suo populo, vel de suâ plebe hominibus fuerit, ne in crimine, aut in prædicta suspicione remaneat, cum tribus, aut quinque, vel septem bonis, ac vicinis Sacerdotibus, exemplo Leonis Papæ, vel eo ampliùs, si suo Episcopo visum fuerit, aut necesse propter tumultum populi id esse prospexerit, & cum aliis bonis & justis hominibus se Sacra-

(a) Anno DCCCIII. Carolus è Bajoaria per Alamanniam ad civitatem Wormatiensem perrexit, & ibi de purgatione Sacerdotum sedentium secunda vice tulit. Nempe ex Decreto Leonis III. Papæ, & Gregorii II. vide illud Capitular. L. VII. Cap. CCV. *edition. Lindenbruchii.* Eckhart. Tomo II. *rerum Francicar.* p. 33.

[b] Lib. V. Capitularium C. XXXIII. Edition. Lindenbruchii.

[c] L. V. Capitularium Cap. XXXIV. ex Editione Lindenbrogii.

Sacramento, coram populo ſuper quatuor Evangelia dato, purgatum Eccleſiæ reddat. Siquis autem ſcire deſiderat, quales teſtes ad accuſationem Sacerdotum recipi debeant, & quid de accuſatore faciendum ſit, pleniter in Canonibus reperire poterit.

CAPUT III.

Ut Presbyteri criminoſi, ad Synodum venientes, in medium collocentur.

Presbyteros (*d*) criminoſos, canonicè ad Synodum venientes, jubemus juxta Decreta Papæ Innocentii, Capite trigeſimo tertio, in medio collocari: diſcuſsisque objectionibus, quæ ipſis Presbyteris impinguntur, ſi convinci potuerint, à Sacerdotali removeantur officio; quia, qui Sancti non ſunt, tractare Sancta non poſſunt; atque alieni efficiantur à miniſterio, quod vivendo illicitè polluerunt. Et ſi convinci non potuerint, ſecundùm anterius Capitulum, conſultu Leonis Papæ, & multorum Epiſcoporum, ſtatutum cum aliis Presbyteris & Fidelibus, juſtísque hominibus, ſatisfaciant Epiſcopo ſuo, & populo.

CAPUT IV.

De purgatione Sacerdotum, qualiter Wormatiæ ſecundâ vice à Domno Carolo, & à ſuis tractata, atque ſopita eſt.

Omnibus (*e*) vobis tam præſentibus, quàm & futuris, ſcire cupimus, quia ideo conſultu Sedis Apoſtolicæ, & omnium noſtrorum Epiſcoporum, ac reliquorum Sacerdotum, atque maximè cunctorum Fidelium noſtrorum, de purgatione criminatorum Sacerdotum tanta tractavimus, eámque cum teſtibus, ſicut in anteriori Capitulari noſtro continetur, fieri decrevimus: quoniam neſciebamus, eandem cauſam à Beato Gregorio Papa eſſe definitam. Nam cùm Wormatiæ generalem (*f*) Conventum habuiſſemus, allata eſt nobis à Riculfo, Moguntiacenſi Metropolitano, Epiſtola Beati Gregorii Papæ, in qua inter cætera continebantur hæc: *De Presbytero verò, vel quolibet Sacerdote, à populo accuſato, ſi certi non fuerint teſtes, qui crimini illato approbent veritatem; jusjurandum erit in medio, & illum teſtem proferat de innocentiæ ſuæ puritate, cui nuda & aperta ſunt omnia, ſícque maneat in proprio gradu.* Iſta verò omnia, quia (*g*) vires noſtras excedunt, in judicio Epiſcoporum juxta Canonicam Sanctionem definienda relinquimus; ut hæc, quando orta fuerint, ità definire ſatagant, ut nec ſecundùm Sæculum juſtam reprehenſionem, nec penes Deum, quod abſit, damnationem; ſed æternæ beatitudinis, ipſo auxiliante, qui omnia infucata præſtat, præmia conſequantur.

(*d*) L. V. Capitularium Caput CCXVIII. Editionis Lindenbrogii.

(*e*) L. VII. Capitular. Cap. CCV. ejuſdem Edition.

[*f*] Obſerva reverentiam & abſtinentiam Caroli Imperatoris in dijudicandis Sacerdotibus etiam criminoſis.

AQUISGRANENSIS SYNODUS.

Anno Chriſti DCCCIII. Leonis III. Papæ IX. Caroli Imperii IV.

ACTIO I. *Relectio Canonum pro Epiſcopis, Presbyteris.*
ACTIO II. *Regulæ S. Benedicti inculcatio pro Abbatibus & Monachis.*
ACTIO III. *Pſalmodiæ Romanæ Commendatio pro omnibus Epiſcopis & Presbyteris in omni Imperio Caroli.*
ACTIO IV. *Scholæ Cantorum conſtituendæ in omnibus Monaſteriis.*

I. ANno DCCCII. (*a*) Menſe Octobri congregavit Carolus univerſam Synodum in Aquis, & ibi fecit (*b*) Epiſcopis, Presbyteris, Diaconibus prælegi univerſos Canones, quos Sancta Synodus præcepit, & Decreta Pontificum: & pleniter juſſit eos tradi coram omnibus Epiſcopis, Presbyteris & Diaconibus Menſe Octobri.

II. Carolus in Sancta Synodo (*Aquisgranenſi*)

granensi) congregavit universos Abbates, & Monachos, qui ibi aderant, & ipsi inter se Conventum fecerunt, & legerunt Regulam S. P. Benedicti, & tradiderunt eam sapientes in conspectu Abbatum & Monachorum: & tunc jussio generaliter super omnes Episcopos, Abbates, Presbyteros, Diaconos, seu universo choro Clericorum facta est, ut unusquisque in loco suo juxta constitutionem SS. Patrum, sive in Episcopalibus, sive in Monasteriis, aut per universas Ecclesias, ità, ut Canonici juxta Canones viverent, & quidquid in Clero, aut in populo de culpis & negligentiis apparuerit, juxta Canonum auctoritatem emendâssent, & quidquid in Monasteriis, seu in Monachis, contra Regulam S. Benedicti factum fuisset, hoc juxta Regulam ejusdem emendare fecissent.

III. Mandavit autem, ut unusquisque Episcopus in omni Regno, vel Imperio suo ipsi cum Presbyteris suis officium, sicut psallit Ecclesia Romana, facerent.

IV. Nam & Scholas suas cantorum in loca congrua constrùi præcepit.

V. Similiter & in Monasteriis, S. Benedicti servantibus Regulam, ut officium ipsius facerent, sicut Regula docet.

Annales Francorum editi à Marten. & Durand. T. VII. Collection. Monumentorum veterum.

Labbée ex Chronico Moissiacensi. Mansi Supplem. Tom. I. pag. 745. *qui & S. Simperti Decreta regularia, à Sancta Synodo in Francia edita, verosimiliter ad hanc Synodum refert. p.* 789.

(*a*) Chronicon Moissiacense ad annum 802. refert hanc Synodum, & Annales Lambeciani.

(*b*) Annalistæ Francorum vocant hujusmodi Synodos Examinationes Episcoporum & Clericorum. *Eckhart. T. II. Franc. p.* 10.

REGULARIA DECRETA, à SANCTA SYNODO IN FRANCIA (*a*) JUSSU CAROLI (*b*) MAGNI, (*c*) PATRITII, ET REGIS ROMANORUM CELEBRATA, AD MEMORIAM VERBO ET SCRIPTO, PRÆSENTIBUS FRATRIBUS MONASTERII MURBACENSIS PATEFACTA PER SIMPERTUM ABBATEM EJUSDEM LOCI, ET EPISCOPUM AUGUSTENSEM, CUI SYNODO INTERFUIT PERSONALITER.

Ad memoriam vestram, fratres Charissimi, revocare scripto decrevimus ea, quæ verbis, & capitulis proximè à Sancta Synodo auribus vestris intimavimus, & in singulis Capitulis, quæ ibi digesta sunt, quasi recapitulationem facientes, possibilitatis, & necessitatis in eis commoda requisivimus: quia quædam ibi secundùm auctoritatem regulæ, quædam verò usu & consuetudine prolata sunt: quæ consuetudo, si aliquo vitio correpta non fuerit, pro lege regulari inculpatè retineri poterit.

Primo enim Capitulo denuntiatum est, ut, cùm Abbates ad propria loca remeâssent, regulam per singula discutientes relegerent, & adimplerent, quod à nobis in discussione verborum juxta modulum intelligentiæ nostræ actum est. Illa verò adimpletio, non in spatio temporis, sicut illa interpretatio, sed in cursu totius vitæ nostræ ponenda est, duobus modis, aut adimplendo, Domino adjuvante, sponsionem nostram: aut si peccatis surripientibus prævaricatores Sanctæ Regulæ existimus, emendando regularibus disciplinis.

Secundo: Ut, qui possunt, regulam memoriter discerent. Ubi jungendum putavimus, ut cùm ex corde recitanda

(*a*) Cùm hæc Synodus in Francia dicatur coacta, non potest intelligi de Conventu Ratisbonensi in Bavaria.

(*b*) Cùm dicatur coacta sub Carolo, non potest differri ad tempora Ludovici Pii, vel annum 817.

(*c*) *Magni* nomen Carolo vivo non fuit tributum à coævo: Titulus igitur hic seriùs præfixus fuit.

tanda dicitur, à dictatoribus ordinatis distantibus interpretetur. Quosdam verò totam per ordinem memoriæ commendare jussimus, qui descripti in nostro Catalogo continentur, quorum numerus usque ad triginta sex excrescit. Quibusdam verò Capitula decem ex eadem regula denominata discenda injunximus, qui simili modo descripti noscuntur: nisi fortè ætatis, aut visûs impedimentum ad discendum obstiterit: saltem hæc clauso codice ex corde possunt proferre; qui verò nec ex integro, nec ex parte ista percurrere nequierint, audiendæ sententiæ singulorum penetrent, & menti reponant, in quo se participes cæteris, si opere audita probaverint, esse non dubitent. Ubi etiam addendum est, ut nullus fratrum prætermittatur, qui in aliquâ meditatione lectionis Divinæ tempore ordinario occupatus non sit; *Verbi gratiâ*, ut scholastici, postquam Psalmi, cantica, & hymni memoriæ commendata fuerint, regula post regulæ textum committi, interim verò historiam Divinæ auctoritatis, & expositores ejus, nec non & Collationes Patrum, & vitas eorum legendo, Magistris eorum audientibus, percurrant. Postquam verò in istis probabiliter educati fuerint, ad artem Literatuæ, & spiritales se transferant flores. Qui verò de habitu sæculari conversi, notitiâ literarum indigent, post earum cognitionem orationem Dominicam, & symbolum, & sic deinceps pœnitentium Psalmos, post hæc reliquos, usque dum vita, & virtus suppetit, discere non desinant.

Tertio: Ut omnes officium S. Benedicti faciant. Quod Capitulum illis observandum convenit, qui hactenus Romanæ Ecclesiæ officio sub Monachico habitu degentes usi sunt.

Nos verò, qui ab ipsis penè cunabulis à majoribus nostris eruditi, in eadem dispositione viximus, quidquid menti occurrit, quod negligentia prætermisit, emendatio supplere debebit, id est, ut omnes horæ Canonicæ tam ad nocturnas vigilias, quàm ad diurnas horas, excepto completorio, Antiphonis terminentur. Hebdomadarii legentes in refectorio lectiones per singulas horas Canonicas, unicuique tempori congruentes, in Ecclesia recitant, quas per ordinem memoriæ commendent. Similiter & eas, quæ tempore æstivo ex Prophetis ad nocturnos decantandæ sunt, pronuntiationes in choro per tres horas Canonicas, id est, ad nocturnos, matutinis, & vespertinis conventibus sine intermissione fiant. Psalmi ordinatè, absque ullâ festinatione, divisionibus in versibus custoditis, psallantur: orationes, quæ à Sacerdote recitantur, usque ad divisionem versuum, ab eodem Sacerdote dicantur; ac deinde subsequentia congregatio respondeat. Quinquagesimus sine confusione alicujus præcipitationis, choris alternantibus, dicatur: Kyrie eleyson in ordine suo simul stando ordinatè decantent. Ea verò, quæ in Regulari distributione Psalmorum de usu Romanæ Ecclesiæ addita sunt, & in quibusdam cœnobiis in usu non habentur, adhuc nobis retinenda censuimus, donec consultu meliorum, aut dimittantur, aut tenendum certiora reddantur.

Quarto: Ut Abbates communes esse debeant ejus Monachis in manducando, in bibendo, in dormiendo, seu in cæteris quibuslibet causis. In hoc quippe negotio uti regulari potestate volo, cui non præjudicat alicujus novæ constitutionis censura. Sive enim communi victu, seu in abstinentia singulari, quilibet rumore vulgi respergi poterit, quod & exemplo Salvatoris, & ejus præcursoris, factum dignoscitur. Nos verò sicut in conventu fratrum infirmitates corporis nostri exposuimus, non in tantum obtemperando gulæ illecebris, quantum consulendo necessitatibus corporis, sic victum nostrum, Domino moderante, disponere cupimus, ut & sustineat ad utilia, non noceat ad adversa.

Quinto, Ut fratres in coquina, in pistrino, & cæteris officiis artium, propriis manibus laborent, & vestimenta sua lavent. In lavatione vestium antiqua consuetudo teneatur, ut, qui per se possunt, faciant; qui verò senio, aut infirmitate deficiunt, curâ præpositi ab aliis adjuti eorum necessitas expleatur. In calceamentis verò, & vestimentis consuendis adhuc ordinatio nostra teneatur, ità, ut, qui per se hoc facere potuerint, faciant: quibus verò causa impossibilitatis suprà descripta obstiterit; curâ præpositi, & Camerarii eorum necessitas sustentetur; ne ab aliis intùs, forisque solatio eis ad hoc quærendi necessitas incumbat.

cumbat. Iterim verò, quo hæc taliter geruntur, instruendi sunt fullones, sartores, sutores non forinsecus, sicut hactenus, sed intrinsecùs, qui ista fratribus, necessitatem habentibus, faciant, quæ induciæ usque Calendas Septembris proximas dandæ sunt. In coquinandi verò, & pistrinandi arte in commune ab omnibus adjuvetur, tam à septemanariis, quàm à reliquis omnibus, quibus solatio sint novitii, & pulsantes nostri ad hoc deputati; donec in supradicto spatio temporis fratres ad hoc eligantur, qui annuis temporibus excursis vicissim expleant, cæterorum omnium solatio, sicut hactenus adjuti.

Sexto, De modo vigiliarum observando, sicut in illo Capitulare continetur, sufficit nobis, id est, ut opus vigiliarum semper cum die finiatur: nisì fortè maturiùs contingat surgere, ubi necesse est, ut imbecillitas corporum somno refocilletur.

Septimo, Ut à volatilibus omni tempore ab omnibus abstineatur, exceptâ causâ infirmitatis, licet hoc regulæ auctoritas non interdicat, sed quasi in arbitrio edendi, aut abstinendi derelinquat. Decreverunt in præfatâ Synodo Sancti Patres, quia optioni nostræ relictum est, religiosioris vitæ sumere disciplinam, suóque præcepto firmaverunt, ut à tali edulio Monachi abstinentiæ fræno omni tempore cohiberentur, exceptâ causâ necessitatis supra scripta.

Octavo & nono Capitulis, in quibus lavatio pedum in quadragesima, & cœna Domini describitur, facili ordine poterit observari, si Abbas præsens fuerit: si non præpositus, qui in vice ejus est, sicut locum, ità officium compleat.

Decimo, Ut Abbates frequenter villas non circumeant, nisì causa necessitatis, nec fratribus illas custodiendas committant, ubi nostræ visitationis raritas utinam non noceat. Nam frequentationis circumitio inter villas ideo nunquam fit à nobis, quia aliud impedimentum nostræ occupationis nos fatigat, dum inter curas Episcopatûs, & Palatinas ordinationes, nulla ad providendas possessiones nostras nobis licentia suppetit. Sed Deus est testis, qui conscius est cordis, quòd in terrenis occupationibus non sponte, sed invitus inhæreo, qui quandoque à tributis Cæsaris nos absolvat, quibus obnoxii sumus; ut securiùs, quæ Dei sunt, quandoque nobis agere liceat. Fratres verò, qui in diversis Ministeriis foris occupati fuerant, medio Augusto, cùm meditatio facienda erit, sive de cellis, sive de villis ad Cœnobium redeant, quod antè nullatenus fieri potest, propter notitiam locorum, in quibus præsunt. Interim verò actores boni providendi sunt, qui prædicta loca in posterum provideant.

Undecimo: Ut poma & lactucæ, nisì cùm alius cibus sumitur, non comedantur, quod, statim adimpletum est.

Duodecimo verò *Capitulo*, ut tempus phlebotomiæ certum non terminetur, nisi quando necessitas exposcit, concedatur. Ubi jungendum est, ut, qui tantummodo phlebotomantur, quadragesimali cibo recreentur; qui verò potionem pro certis, aut denominatis passionibus biberint, esû volatilium reparentur. Et ideo volatilia, quæ de curtis nostris venire annuo tempore soliti fuerant, ad hoc reserventur. Quæ verò ex acto censu ab hominibus nostris venerant, pensandum, qualiter in fratrum necessaria utiliùs vertantur.

Tertio decimo, Ut mandatum post cœnam fiat, quod & antea similiter fecimus.

Quarto decimo, Ut mediocra vestimenta dentur. Ubi jungendum, caperina vestimenta, seu serico circumsuta, omnino Monachis interdicta sunt. Si verò apud aliquem hujuscemodi vestimentum cum velocitate consumptum, aut mutatum, ampliùs caveatur, ne addatur.

Quinto decimo, Quod de numero vestimentorum, seu calceamentorum, dictum est, & de datione uncti, & sapone, sicut hactenus à nobis observatum est, adhuc in antea teneatur: ut indigentibus vestimenta præbeantur, veteribus in præsenti redditis; quæ verò superabundant, Priori reddantur, propter pauperes consolandos. Corium verò confectum fratribus detur ad annum, sicut antè, usque dum sutores nutriantur. Tunc calceamenta præbeantur, sicut in Synodo definitum est. Radendi verò usus, qui mediâ Quadragesimâ solebat fieri, in Sabbatum Sancti Paschæ differatur.

Sexto

Sexto decimo verò, & *decimo septimo Capitulo* nihil addendum est, quia sicut ante à nobis observatum est, sic in antea observabitur.

Decimo octavo Capitulo, In quo carcer talis fieri jubetur, ut focus in eo fieri possit: iste, quem hactenus habuimus, sufficiat. Usque dum plus necessaria ædificia, quæ igne consumpta sunt, restaurentur.

Decimo nono Capitulo de alleluja decantatione, sicut in eadem Synodo definitum est, Romanæ Ecclesiæ concorditer, ut in septuagesima dimittatur.

Vicesimo Capitulo de susceptione novitiorum, sicut Regula docet, ità agatur. Tonsura verò eorum, & mutatio vestimentorum, postquam promissionem suam firmaverint, agatur. De Sacerdotibus verò, vel scholasticis suscipiendis, præceptum Synodi non habemus, & ideo susceptio eorum regularis, quantum possibilitas finit, habeatur, usque dum decretum manifestius inde audiatur.

Vicesimo primo Capitulo usus balnei interdictus omnino est, excepto, quibus necessitas infirmitatis insistit. Unde, non (a) considerantes infirmorum imbecillitates, ad initium quadragesimæ scaphas balneum concedimus. Interim verò fiant copæ balneariæ abundanter, Præpositi & Cellarii ordinatione factæ, in quibus fratres singillatim, & non communiter, cùm necessitas exposcit, benedictione antea perceptâ, lavare possint, invicem sibi solatia præbentibus, sine accessu extraneorum. In hac dilatione non prævaricatores Synodi, quod absit, simus; sed induciis factis, usque dum necessitas procuretur, ut illicitum cautiùs auferatur.

Vicesimo secundo Capitulo, in quo præcipitur, ut Abbas ad portam cum hospitibus non convivet, quod nos in usu nunquam habuimus. In auditorio verò, ubi Abbas legere solet, & cum fratribus, & cum hospitibus vicissim, seu communiter, colloquium habere solitus est, comedere cum hospitibus valde raro usi sumus. Quem usum, nisi certiùs interdicatur, habere volumus. Qui locus in confinio claustri, & januæ Monasterii situs est, ità, ut fratres sine impedimento hospitum, & hospites sine fratribus ad colloquium recipere possit.

Vicesimo tertio Capitulo. Ut hospitibus, quibus licentia intrandi est in refectorium, dignè administretur, Abbas verò contentus sit cibo fratrum, quod facilè observabitur, ut & Abbati dignè administretur, & hospitibus. Fratres etiam in adventu fratrum aliquatenus congaudeant, & abstinentiæ fræna relaxent.

Vicesimo quarto, & quinto Capitulis, quæ de lectoris cibo, & ministrorum refectione descripta sunt, statim observata sunt.

Ultima verò duo Capitula, quæ de prohibitione osculi fæminarum, & ut Monachi nudi non verberentur, istiusmodi usus apud nos nunquam fuit, nec, Domino adjuvante, in antea erit. De compatratione & commatratione omnino caveatur, ne ab ullo Monachorum aliquâ occasione præsumatur: quia in veritate non expedit animabus eorum, & omnino alienum est à proposito eorum. Hactenus explicitis Capitulis, quæ proximè in sua (b) Synodo gesta sunt, & à nobis recapitulatis: supersunt aliqua, quæ illa schola Monachorum in usu habet, juxta quorum exempla nos informandi sumus.

Duas etenim silentii Regulas custodiunt, unam nocturnam, alteram diurnam. Illa cum nocturna à collatione vespertinali usque ad versum Capituli protrahitur. Illa verò diurna à versu Capituli usque ad suprà dictam vespertinam collationem. In illo enim nocturnali silentio penitus loquendi licentia interdicta est. In diurnali verò, cùm alter alterum appellaverit, sive junior à seniore aliquid requisierit; silenter absque ullo strepitu vocis, & humilis sit confabulatio, paucis valde & rationabilibus verbis, nullâque eis, aut simul standi, aut consedendi, aut coambulandi finitur mora, excepto discendi, aut cooperandi gratiâ, sed semper aut in lectione, aut in opere manuum, omnes horas diurnas consumant.

Intervallum, quod inter opus Dei, & horam refectionis contigerit, aut orando, aut legendo transigunt; excepto, si ad necessitatem naturæ quis ire debeat. Ubicunque gloria Sanctæ Trinitatis, sive in Oratorio, sive in quolibet loco insonuerit; si stantes sunt, propè

(a) *Fortè* nos (b) *Fors* sanctâ

propè uſque ad humum proſternuntur, uſque cum Sancta Trinitas perdicatur. Si verò ſederint, ab humo ſurgentes gloriam reſurgendo & inclinando deferunt Sanctæ Trinitati.

Obviantes ſibi, juniores à prioribus, uſque ad genudeflexionem corpora humiliando, petunt benedictionem. Cùm in domum quamlibet intraverint, ubi Conventus Fratrum eſſe debet, genu flexo, & ſupplice dexterâ, petunt benedictionem, crucem adorando, & benedictionem poſtulando. In ſalutatione hoſpitum ſimiliter & genuflectunt, & dexteram terratenus dimittunt.

Cùm tempus legendi eſt, nunquam ſine Lectorivo ſuo reſidere audent, ſed ſinguli ſingulos habentes lectionem ſuam in eis memores commendant, qui quomodo à nobis etiam facti fiant, à nobis ordinandum eſt. Jurandi uſus apud eos penitus non habetur, quòd Evangelicum mandatum eum omnibus Chriſtianis interdicat, quantò magìs his, qui cum nomine Chriſtiano etiam Sæculo abrenuntiaverunt?

Uſum latinitatis potiùs, quàm ruſticitatis, qui inter eos Scholaſtici ſunt, ſequuntur: in tali etiam confabulatione notitia ſcripturarum aliquotiens magis, quàm lectione penetratur, & dictandi uſus diſcitur, & ad diſcendum ſenſus acuitur.

Hæc, & alia ſimilia his, quæ menti non occurrunt, in ſuprà dictorum Cœnobitarum converſationibus comperta habemus, ad quorum exempla informandos per univerſa Regni ſui Cœnobia Monachos decrevit Imperiali cenſurâ; ut uno modo ea, quæ ex auctoritate Regulæ, ſeu illa, quæ ex conſuetudinum adinventione aguntur, in uſu habeantur. Unde neceſſarium reor, ſi veſtræ placet dilectioni, ut in his ante præmoniti, certamen habeatis, in his omnibus inſtrui; ut bonis & honeſtis moribus exculti non tantùm coram Deo laudabiles, ſed etiam coram hominibus . . . . . poſſit ad humilitatem & gratiarum actionem cæteros revocare. Interim providendi ſunt unus, aut duo, qui in unumquodlibet ex his Cœnobiis mittantur, ad ſpeculandam vitam & habitum illorum, qui nos in omnibus, in quibus fortâſſe titubamus, certiores reddant, qui & illis boni exempli forma ſint, ad quos intraverint, & nobis ſine zizaniis mixtum triticum reponendum in horrea reportant. (*a*)

Super quibus omnibus & ſingulis, dum Reverendi, honorabiles, ac religioſi viri Domini Waltherus de Wiltsperg Abbas, Leonardus de Reichenſtain Decanus, Capitulum, ſeu Conventus Imperialis Monaſterii Murbacenſis ſibi à me, ùt publico Notario ſubſcripto, unum vel plura publicum, ſeu publica fieri petierunt tot, quot fuerint neceſſaria, inſtrumentum vel inſtrumenta.

Acta ſunt hæc anno, Indictione, die, menſe dicti Maximiliani Romanorum Regis, tempore, loco, & horâ, quibus ſuprà, [*b*] præſentibus ibidem honorabili Domino, & diſcretis viris Joanne Ortt Presbytero, Capellano Murbacenſi, & Richardo Muling, atque Joanne de Wertheim ejuſdem loci incolis, Laicis literatis, Baſilienſis Diœceſis, teſtibus, ad præmiſſa vocatis ſpecialiter, & rogatis.

Et ego Wilhelmus de Hogenhem &c. &c. Laicus conjugatus, Conſtantienſis Doctor publicus, ſacra Imperiali auctoritate Notarius, quia dictæ rotulæ pergamineæ, vetuſtæ, ſeu cartæ ſtatutorum, ac ceremoniarum regularium, tempore Sancti SIMPERTI uſitatorum, præſentationi, receptioni, requiſitioni, tranſumptioni, ac auſcultationi, omnibúsque aliis & ſingulis præmiſſis, dum, ſicut præmittitur, fierent, & agerentur, unà cum prænominatis teſtibus præſens interfui, eáque omnia & ſingula ſic fieri vidi, & audivi. Idcirco præſens publicum transſumpti inſtrumentum per me fideliter ſcriptum, exinde confeci, ſubſcripſi, publicavi, & in hanc publicam formam redegi, ſignóque & nomine meis ſolitis, & conſuetis ſignavi, rogatus pariter & requiſitus in fidem, & teſtimonium omnium, & ſingulorum.

Attamen, ut veritas magìs eluceſcat, & fides plena adhibeatur, Reverendus ſemper, & Colendus Dominus Waltherus ſæpè dictus Abbas Murbacenſis præſens publicum transſumpti inſtrumentum Sigilli ipſius appenſione communiri fecit, ac juſſit.

Manſi Tomo I. Supplementi Concilior. à pag. 789.
Ex Petzio Tomi II. Anecdotorum Parte III.

[*a*] Regularia Statuta pro Monaſterio Murbacenſi omnes attribuunt S. Simperto, Epiſcopo Auguſtano, & Abbati Murbacenſi. *Petzius Tom. II. Anecdotorum Parte III.* qui primus ea edidit. S. Simpertus à Stengelio ad annum 817. à Bucellino ad annum 809. vixiſſe ſcribitur. Corbi-

Corbinianus Khamm *in Hierarchia Augustana* anno inter 809. & 827. defunctum asserit. Ab Eckharto Lib. XXV. *Rerum Franciæ Orientalis* §. XLVII. idem Simpertus, horum statutorum Scriptor, dicitur *Episcopus Ratisbonensis*, nullo assertionis suæ prolato argumento, pro his Statutis Ratisbonensi Antistiti attribuendis. Demum Bucellinus inter Ratisbonenses Episcopos recenset Simpertum; sed hunc fuisse Abbatem Murbacensem ignorat, cùm sit diligentissimus, dum ordinis sui decora, Abbates, Episcopos recenset. Quâ in Synodo hæc Statuta collaudata fuerint, nescitur: Alii ad Francofordiensem anno 794.: Alii ad Synodum Aquisgranensem anni 803. vel 817. referunt; Hoc certum, sub Carolo Magno publicata, & alicubi approbata fuisse, adeóque ad 803. verosimiliter referuntur.

(*b*) Notarii Præfatio, qui hæc anno 1500. ex Archivo Murbacensi transcripsit, omissa est brevitatis causâ.

CONVENTUS AD SALTZ.

Anno Christi DCCCIV. Leonis III. Papæ IX. Caroli Imperii IV.

I.

De Ordinatione Ecclesiarum.

UT Ecclesiæ Dei bene constructæ, & restauratæ fiant, & Episcopi unusquisque infra suam Parochiam exinde bonam habeat providentiam, tam de officio & luminariis, quamque & de reliqua instauratione.

II.

De Decimis & Donationibus Ecclesiarum.

De Decimis, ubi antiquitus fuerunt Ecclesiæ Baptismales, & devotio facta fuit, juxta quod Episcopus ipsius Parochiæ ordinaverit, omnimodis fiant donatæ, & si donatione Regum, aut cæterorum, Deum timentium bonorum hominum, ad Episcopia, seu Monasteria, aliquæ res delegatæ sunt, & ex ipsis rebus antiquitus ad ipsas Ecclesias priores Decimæ datæ fuerint, ipsa antiqua donatio vel devotio firma & stabilis omnino permaneat: tamen, ùt supra diximus, Decimas de ipsis rebus, qui ipsas possidere videtur, persolvat.

III.

Ut propter novas Ecclesias, antiquiores suas Decimas non perdant.

Quicumque voluerit in sua proprietate Ecclesiam ædificare: unà cum consensu & voluntate Episcopi, in cujus Parochia fuerit, licentiam habeat. Verumtamen omnino providendum est, ut aliæ Ecclesiæ antiquiores propter hanc occasionem nullatenus suam justitiam, aut decimam perdant, sed semper ad antiquiores Ecclesias persolvantur.

IV.

De ordinandis Presbyteris.

Ut unusquisque Episcopus in sua Parochia secundùm Canonicam institutionem Presbyteros ordinari faciat.

V.

De Ingressu in Monasteria Puellarum.

Ut nullus in Monasterio Puellarum, seu Ancillarum Dei, intrare præsumat, nec Presbyter, nec Diaconus, nec Subdiaconus, vel Clericus, aut Laicus, nisì tantùm Presbyter, ad Missam celebrandam, tempore opportuno ingrediatur, salvâ necessitate Monasterii secundùm Canonicam Institutionem, & juxta quod Episcopus ipsius Parochiæ ibidem ordinaverit. Presbyter autem, Missâ celebratâ, statim exeat.

VI.

Ut in Monasteriis Puellarum, eæ solùm infantes nutriantur, quæ in eo loco perseveraturæ sunt.

Quicumque Filiam suam, aut Nepotem, aut Parentem, Deo omnipotenti offerre voluerit, licentiam habeat. Sin autem, domi infantes suas nutriat, & non aliam infra Monasteria mittere, nutriendi causâ, præsumat, nisì quæ in ipso loco firmiter in Dei servitio perseverare voluerit, vel secundùm instituta Sanctorum Patrum, seu Canonicam Auctoritatem.

VII.

Ut Masculi in Monasteriis Puellarum non nutriantur.

Omnino prohibemus, ut nullus masculum, filium, aut nepotem, vel Parentem

tem ſuum in Monaſterio puellarum ad nutriendum commendare præſumat, nec quiſquam illum ſuſcipere audeat.

VIII.

Ut arma in Monaſteriis Puellarum non deponantur.

Ut nullus ex Clericali Ordine, Sacerdotes videlicet, aut alii Clerici, neque Laicus, bruneas, aut arma infra Monaſteria Puellarum commendare præſumat, nec quiſquam recipere audeat, excepto, ſi in Eleemoſyna datum fuerit.

ADMONITIO IMPERATORIS AD PRESBYTEROS.

ADmonere vos cupio, Fratres & Filioli mei, ut iſta pauca Capitula, quæ hinc ſcripta ſunt, intentiùs audiatis.

I. In primis, ut Sacerdos Dei, de Divina Scriptura doctus ſit, & Fidem Trinitatis rectè credat, & alios doceat, & ſuum officium bene poſſit implere.

II. Ut totum Pſalterium memoriter teneat.

III. Ut Signaculum, & Baptiſterium memoriter teneat.

IV. Ut de Canonibus doctus ſit, & ſuum pœnitentiale bene ſciat.

V. Ut cantum & compotum ſciat.

VI. Ut nullus Sacerdos fœminas ſecum habitare permittat, exceptâ Matre, ſorore, vel amitâ.

VII. Ut Presbyteri in Tabernis bibere non præſumant.

VIII. Ut nullus avaritiam ſectetur, nec ſit ſuperbus, non ebrioſus, non vinolentus, nec ſomnolentus.

IX. Ut nullus præſumat in Cœna Domini jejunium ſolvere.

X. Ut nullus baptizare præſumat, niſi in Paſcha & Pentecoſte, excepto infirmo.

XI. Ut nullus Presbyter, nec Diaconus, nec Clericus, Chriſma alicui dare præſumat pro aliqua neceſſitate, qui, ſi hoc fecerit, degradetur.

XII. Ut nullus Presbyter ad Synodum contemnat venire, quod ſi aliter facere præſumpſerit, coactus veniat, & ſecundùm Canones judicetur.

Hardouin. Tomo IV. Conciliorum ad h. annum.

CONCILIUM TEGERNSEENSE.

In Monaſterio ejus nominis ad Lacum Tegurinum in Diœceſi Friſingenſi habitum, pro lite quadam ejuſdem Monaſterii cum ſuo Epiſcopo.

Anno Caroli Imperatoris IV. Chriſti DCCCIV. Die XVI. Junii.

BRevem Commemoratorium de causâ SANCTÆ MARIÆ ſemper VIRGINIS, & Beati Corbiniani, Confeſſoris Chriſti, Domo Epiſcopali, qui dicitur Friſiginga, quomodo Atto Epiſcopus interpellavit Adalbertum Abbatem, & Zachonem Vicarium ejus, pro cauſa Sanctæ Mariæ, quæ abſtracta injuſto ordine fuit partibus illorum. Protulit prædictus Epiſcopus ſententiam ſuam coram Epiſcopis, & Abbatibus, quorum nomina hic ſcripta continentur. Erant enim congregati ad Eccleſiam Beati Emmerami Martyris Chriſti, quæ eſt ſita prope civitatem, qui vulgò nominatur Reganespurc. Hæc ſunt nomina virorum religioſorum, & prudentium. In primis Altheus Epiſcopus, Walterich Epiſcopus, Arn Epiſcopus, Itheri Abbas, Ato Diaconus ſive Abbas, Hunrih Abbas, Urolf Abbas, Reginperht Abbas, item Reginpehrt Capellanus Presbyter, Wolfheri Capellanus Presbyter, Petto Abbas, Cunzi Presbyter. Coram iſtis omnibus ſpoponderunt prædicti Abbates Adalperht, & Zacco omnia ſe redditaros ad domum Beatæ MARIÆ, quicquid exinde injuſto ordine abſtractum habuerunt, & per Wadium illorum utrique manibus ſuis, quaſi coacti, in manu Epiſcopi Attonis dederunt, dicentes, ſe reddituros ex integro juſtitia ſecundùm rectum judicium faciendam. Sed nihil profuit de his omnibus, unde

Wadium

Wadium dederunt, nec quicquam de justitia nostra ad illos invenire potuimus. Cùm non post multum temporis contigit enim, ut Meginhart abbas ipsius domui vivente Zaccone accepit. Deinde venerandus vir Atto Episcopus, & Maginhardus Abbas pro hoc condixerunt publicum placitum fieri, & qualiter adunata est cohors, & stipata caterva in loco, qui dicitur Tegarinseo, ad translationem corporis Sancti Martyris Christi Quirini hìc intelligitur. Ipso die reledentibus viris Illustrissimis Arnonem Archiepiscopum, Attonem Episcopum, Oadalhardum Episcopum, Hiltigero vocato Episcopo, Maginhardo Abbate, Cundhario Abbate, Ellannodo Archipresbytero, Perhtrato Presbytero, & Capellano Domni Imperatoris, Oadalfrido Presbytero, Zacconi Monacho, qui quondam Abbas, Rihheri Presbytero, & M. Isaac Presbytero, & M. Lantolt, M. Eparhat, M. Arn, M. & omnis congregatio ipsius Monasterii: insuper Droant com. Pippimes com. Cundhart com. Reginbart cent. Domni Imperatoris: Maginhart, Amalrih, Sivarzolf, Hitto, Amo, & alii plurimi. Facta est ibi inquisitio, & ventilata causa inter Attonem Episcopum, & Maginhardum Abbatem ex ipso Monasterio jam dicto. Atto Episcopus, requirens Ecclesias baptismales ad suum Episcopatum legitimè pertinentes, id fuerunt: ad Asewendingas, & ad Hartbeningas, ad Egilingas, Worm, Gojollinga, Tanchiricha, Lezinhusir, Holtzhusir, Hrodungeschiricha, Phunzina, Helphindorff, ad Funsinga, ad Pohloh, & decimam de Ecclesia ad Feldkirc; & Ecclesiam ad Holtzhusen, de traditione quondam novilissimi viri nomine dd, & illam Parrochiam ad Tankirc, & altaria duo consecrata; & ad Teorhage, eò quod injustè abstractæ essent de ipsum Episcopatum, & conlocatæ in illorum Monasterio multo jam tempore. Tunc ipse Maginhardus Abba juxta auditum, & dicta multorum hominum, qui illud adserebant, retinere temptabat in multitudine hominum traditionum ad ipsius Monasterii facta. Tunc Arn Pontifex. taliter adserens ajebat: *Si istas Ecclesias & omnia, quicquid à te repetit Domnus Atto Episcopus habere vis, veniat advocatus tuus in præsente, & faciat inde legem, & conquiratur ad ipsa casa Dei, quicquid legitimè secundùm ordinem conquiri potest; sin autem, reddatur, qua legitime possidere non queas.* Post hoc dictum venerunt iterum ipsi inter se, & placitaverunt, qualiter illos ad concordiam pacis revocare potuissent, quod ità & fecerunt. Tunc Maginhard Abba reddidit ipsas Ecclesias, & decima, & duo Altaria in ipso loco restituenda, quæ injustè abstractæ fuerunt, coram istis præsentibus Attonem Episcopum per manus Arnonem Pontificem, & Ellannod Archipresbyterum, ea scilicet ratione, ut si valuisset investigare per veraces testes, quòd plus legitimè ad ipsum suum Monasterium ob traditionem nobilium hominum pertinere deberent, quàm ad ipsum Episcopatum, ut hoc cum licentiam, & gratiam ipsius Episcopi requirere liceret, quæ secundùm Canonicam institutionem fieri potuisset. Post ea verò Arn. Pontifex supplicavit Attonem Episcopum, ut ipsas Ecclesias per præstitum beneficii reddidisset hoc Maginhardum Abbatem, excepto illa decima, tali ordine, ut ipsa decima ad ipsas Ecclesias tali tenore accipiat, sicut solitus est accipere ipse Episcopus ad suos Parrochianos presbyteros; quod ità & factum est. Ecclesiam verò ad Tankirc, & Altaria supra scripta ipse Episcopus ad suum Episcopatum retineat cum omni decima sua; & ità statuerunt inter se, atque definierunt, ut si amplius nullam calumniam inde generaret, ipse Abbas partibus ipsum Pontificem easdem Ecclesias legitimè visitare deberetur, excepto, sicut diximus, illa decima legitima, sicut superiùs intimavimus. Si verò pro eâ ullam calumniam præsumeret generare ipse Abbas, & sui, & rebelles fieri, atque lites excitare superbiendo contra ipsum Pontificem, vel contra Canonicam institutionem, vel ipsam convenientiam irritam fieri potestatem, habeat ipse Episcopus ipsas Ecclesias supra memoratas ad suam revocare Episcopalem sedem. Actum Tegarinseo Monasterio publico, XVI. Kalendas Julii, anno quarto Imperii Domini nostri Karoli, Serenissimi Augusti, indictione XII. in Dei nomine feliciter. Amen.

BERHTHARIUS Notarius hanc notitiam subscripsit.

Meichelbeck Histor. Frisingens. Tom. I. Part. II. pag. 92.
Ex quo Mansi Supplementi Tomo I. p. 747.

D. MANSI NOTA. Concilii hujus historiam suppeditat vetus documentum, quod ex vetusto codice Traditionum Frisingensium integrum refert P. Meichelbeck in Historiâ Frisingensi Tom. I. Part. II. pag. 92. Ex eo verò tota Concilii hujus historia deducitur: Tegernseensibus Monachis diem dixerat Atto Frisingensis Episcopus ad Concilium quoddam in Ecclesiâ S. Emmerammi extra mœnia urbis Ratisbonensis cogendum, ut Ecclesias quasdam baptismales, id est, Parrochiales, quas illos contra jus & fas retinere contendebat, sibi Episcopo suo restituerent. Monachi jus suum pro viribus in eo defensabant; tandem ex sententia Concilii reddere omnia jussi sunt. Cùm dictis nequaquam stetissent, anno quarto Imperii Caroli, die XVI. Kal. Julias iterum ad Concilium, in eodem Tegernseensi Monasterio coactum, sistere se jussi sunt. Multa ibi pro se Monachi, sed cùm dicta sua scriptis documentis probare nequaquam potuerint, iterum victi causâ exciderunt. *Mansi Supplementi T. I. loc. cit.*

CONVENTUS IN SALTZ.

Anno Christi (a) DCCCIV. Leonis III. PP. IX. Caroli Imperat. IV.

Pax perfecta Carolum inter & Saxones domitos, & horum Decimæ Sacerdotibus pendendæ.

ANno DCCCIII. Carolus Conventu habito in Palatio Saltz, Saxones antiqua libertate donavit, eósque pro conservandâ fide Catholicâ ab omni solvit tributo, excepto, quòd omnes divites, ac pauperes totius suæ culturæ, ac nutrituræ Decimas, Christo & Sacerdotibus ejus fideliter reddere jussit.

Chronicon Quedlinburgense. Leibnitz. Scriptor. Brunsvicens. T. II.

NObilis hic annus longi certamina belli,
Tandem Saxones inter, Francósque peracti,
Firmo perpetuæ conclusit fœdere pacis.
Augustus pius ad sedem, Saltz nomine, dictam
Venerat: huc omni Saxonum nobilitate
Collecta, simul has pacis leges inierunt,
Ut toto penitus cultu, ritúque relicto
Gentili, quem dœmonicâ priùs arte colebant
Decepti, post hæc fidei se subdere vellent
Catholicæ, Christóque Deo servire per ævum.
At verò censum Francorum Regibus ullum
Solvere nec penitus deberent, atque tributum,
Cunctorum pariter statuit sententia concors:
Sed tantùm decimas Divinâ lege statutas
Offerrent, ac Præsulibus parere studerent,
Ipsorúmque simul Clero, qui dogmata Sacra,
Quíque fidem Domino placitam, vitámque doceret.
Tum, sub Judicibus, quos Rex imponeret ipsis,
Legatisque suis, permissi legibus uti
Saxones patriis, & libertatis honore.
Hoc sunt postremo sociati fœdere Francis,
Ut gens & populus fieret concorditer unus,
Ac semper Regi parens æqualiter uni.
Si tamen hoc dubium cuiquam fortasse videtur,
De vitâ scriptum Caroli legat ipse libellum,
Quem Francos inter clarus, veráxque relator,
A summo prudens, Einhardus nomine, scripsit.
Hac igitur pacis sub conditione, fideles
Se Carolo, natísque suis, stirpíque nepotum
Ipsius, juraverunt per sæcla futuros.
Quos per ter denos, & tres tam duriter annos
Linquere protracti penitus conamina belli
Plus Regis pietas & munificentia fecit,
Quam terror. Nam se quisquis commiserat ejus
Egregiæ fidei, ritus spernendo profanos,
Hunc

(a) Hermann. Contract. Chronograph. Saxo, Albertus Stadensis, Pfeffinger ad *Vitriarium* L. I. Tit. II, pag. 224. finem belli Saxonici, pacémque initam referunt ad annum 804. Quare & hunc Conventum in eundem annum statuendum duxi, licet alii anno præcedenti adscribant.

Hunc opibus ditans, ornabat honoribus amplis,
Copia pauperibus Saxonibus agnita primùm
Tunc fuerat rerum, quas Gallia fert opulenta,
Prædia præstiterat cùm Rex compluribus illic,
Ex quibus acciperent pretiosæ tegmina vestis,
Argenti cumulos, dulcísque fluenta Lyæi.
His ubi primores donis illexerat, omnes
Subjectos sibimet, reliquos obtriverat armis,
Et multis experta modis innotuit ejus
Tam dulcis pietas, quàm formidabilis ira,
Præfatum statuêre fide servare perenni
Fœdus, & ulteriùs non id mutâsse probantur.

Poëta Saxo, qui claruit sub Arnolfo Imperatore.
Eckhart. Tomo II. Histor. Franc. p. 21.

PRÆCEPTUM DE SCHOLIS GRÆCIS ET LATINIS,

INSTITUENDIS IN ECCLESIA OSNABRUGENSI, DATUM ANNO DCCCIV.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Carolus Imperator Augustus, Romanum gubernans Imperium, qui & Rex Francorum, & Longobardorum, nec non modò Dominator & Saxonum. Notum sit omnibus Sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus, nostrísque præsentibus scilicet & futuris, qualiter nos ob nostræ mercedis augmentum Wihoni Osnabruckgensi Episcopo, suæque Ecclesiæ, quam nos primam omnium in Saxonia in honore Sancti Petri, Principis Apostolorum, & Sanctorum Martyrum Crispini, & Crispiniani construximus, quoddam nemus, vel forestum, infra hæc loca situm, Farnevinkil, Rutanstein, Angeri, Osning, Sinedi, Bergashovid, Drevensmeri, Etanarfeld, Dumeri, collaudatione illius Regionis potentum, cum omni integritate, in porcis videlicet silvaticis, atque cervis, avibus, & piscibus, omníque venatione, quæ sub banno usuali ad forestum deputatur, ad similitudinem foresti nostri Aquisgranum, pertinentis in silva Osningi, in perpetuum proprietatis usum donavimus: eâ videlicet ratione, quòd si quisquam hoc idem nemus, nostro banno munitum, sine prædictæ sedis Episcopi licentia, studio venandi, vel silvam exstirpandi, vel aliquod hujusmodi negotium peragendi, umquam intrare præsumpserit; sciat se tam Divinæ, quàm & Regiæ ultionis vindictam concursurum, nec non pro delicto sexaginta solidos nostri ponderis, quos nobis pro banno violato deberi statuimus, redditurum. Insuper verò eidem Episcopo, suísque successoribus perpetuam concedimus libertatem, & ab omni regali servitio confirmamus absolutionem. Nisì fortè contingat, ut Imperator Romanorum, & Rex Græcorum conjugalia fœdera inter filios eorum contrahere disponant, tunc Ecclesiæ illius Episcopus, omni sumptu à Rege, vel Imperatore adhibito, laborem simul & honorem illius legationis assumat. Et hoc ea de causa statuimus, quia in eodem loco græcas, & latinas scholas in perpetuum manere ordinavimus, & nunquam Clericos utriúsque linguæ gnaros ibidem deesse in Dei misericordia confidimus. Et ut hæc auctoritas firmior habeatur, ac diuturnis temporibus meliùs conservetur; manu propriâ subter eam roborare decrevimus, & de anulo nostro sigillare jussimus.

SIGNUM CAROLI PIISSIMI IMPERATORIS.

Amalbertus ad vicem Ercanbaldi recognovi.

Data XIII. Kal. Januarias anno IV. Christo propitio Imperii nostri, & XXXVII. Regni nostri in Franciâ, atque XXXI. in Italia, actum Aquisgrani Palatio in Dei nomine feliciter. Amen.

Illmus Fürstenbergius post Monumenta Paderbornensia.
Inde varii, & Baluzius Tomo I. Capit. pag. 417.

CAPITULARE DOMINICUM

DATUM ANNO INCARNATIONIS DOMINI NOSTRI JESU DCCCV. AD THEODONIS VILLAM. LEONIS III. PP. XI. CAROLI IMPER. VI.

1. *De Lectionibus.*
2. *De Cantu.*
3. *De Scribis & Notariis.*
4. *De diversis disciplinis discendis.*
5. *De compoto & de arte medicina.*
6. *De Ecclesiis sine honore manentibus.*
7. *De iis, qui ad Monasterium nuper venerunt.*
8. *De iis, qui ad fugiendum debitum servitium, sæculum relinquunt.*
9. *De relinquentibus sæculum.*
10. *De Laicis nuper conversis.*
11. *De servis propriis, vel ancillis.*
12. *De Congregationibus superfluis.*
13. *De non pulsatis secundùm Regulam.*
14. *De Infantibus puellis quando velentur.*
15. *De Præpositis Monachorum.*
16. *De incestuosis.*

I.

UT Lectiones in Ecclesia distinctè legantur.

II.

Ut cantus discatur, & secundùm ordinem & morem Romanæ Ecclesiæ fiat: & ut Cantores de Metis revertantur.

III.

De Scribis, quòd vitiosè non scribant. Ut unusquisque Episcopus, & Abba, & singuli Comites suum Notarium habeant.

IV.

De cæteris disciplinis Ecclesiæ, ut secundùm Canones vel Regulam fiant.

V.

De compoto, ut veraciter discant omnes. De medicinali arte, ut infantes hanc discere mittantur.

VI.

De Ecclesiis sine honore manentibus in luminariis, & officiis: & de his, qui Decimas quidem apprehendunt, & de Ecclesiis non curant, ut omnimodis emendetur: & de Altaribus, ut non superabundent in Ecclesiis.

VII.

De nuper venientibus ad Monasterium, ut primò discant Regulam, antequam foras mittantur ad Ministeria, & quòd non vadant ad judicia sæcularia.

VIII.

De his, qui sæculum relinquunt ad servitium Dominicum impediendum, & tunc neutrum faciunt; ut aut in sæculo sint, aut plenè in Regula permaneant.

IX.

Ut omnes Clerici unum de duobus eligant, aut pleniter secundùm Canonicam, aut secundùm Regularem Institutionem vivere debeant.

X.

De Laicis noviter conversis, ne, antequam suam legem pleniter vivendo discant, ad alia negotia mittantur.

XI.

De propriis servis & ancillis, ut non supra modum in Monasteria (*a*) sumantur, ne desertentur villæ.

XII.

De congregationibus superfluis, ut nullatenus fiant: sed tantos congreget quis, quantis consilium dare possit.

XIII.

De illis, qui non sunt secundùm Regulam pulsati, ut deinceps emendentur, & pulsentur secundùm Regulam.

XIV.

Ut infantulæ ætatis puellæ non velentur, antequam illæ eligere sciant, quid velint, (*b*) & ut pulsentur salvâ Canonicâ sententiâ & auctoritate.

XV.

Ut Laici non sint Præpositi Monachorum infra Monasteria, nec Archi-Diaconi sint Laici.

XVI.

De Incestuosis, ut Canonicè examinentur, & nec propter alicujus amicitiam alii relaxentur, alii constringantur.

Eginhardus in Chronico, & Browerus L. VIII. Annal. Trever. referunt hæc Capitula ad annum Christi 806.

ACTIO

(*a*) *sumantur* alii mittantur. [*b*] *& ut pulsentur* in codice Palatino omittitur.

ACTIO II.

CAPITULUM IMPERATORIS,

De honore Episcoporum, & reliquorum Sacerdotum, datum in eodem loco, in quo sancita sunt superiora Capitula, id est, apud Theodonis villam.

VOlumus, atque præcipimus, ut omnes suis Sacerdotibus tam majoris ordinis, quàm & inferioris, à minimo usque ad maximum, ut summo Deo, cujus vice in Ecclesiâ legatione funguntur, obedientes existant. Nam nullo pacto agnoscere possumus, qualiter nobis fideles existere possunt, qui Deo infideles, & suis Sacerdotibus, apparuerint: aut qualiter nobis obedientes, nostrísque Ministris ac legatis obtemperantes erunt, qui illis in Dei causis, & Ecclesiarum utilitatibus, non obtemperant? Potiùs námque, juxta veritatis vocem, ille metuendus est, qui potest animam, & corpus perdere in Gehennam, quàm ille, qui corpus torquere, & honores temporales potest auferre. De illis dictum est: *Qui vos audit, me audit. Et qui vos spernit me spernit.* Et alibi: *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.* Et rursus: *Qui scandalizaverit unum de pusillis istis, melius illi, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundo maris.* Et iterum: *Qui vos recipit, me recipit. Et qui me recipit, recipit eum, qui me misit.* Et multa alia, horúmque similia. His ergo fulti oraculis, jubemus, ut omnes eis pro viribus ad eorum peragenda ministeria, & ad malos, & peccatores, atque negligentes homines distringendos summopere obedientes existant. Qui autem in his, quod absit, aut negligentes, eísque inobedientes fuerint inventi, sciant, se nec in nostro Imperio honores retinere, licet etiam filii nostri fuerint, nec in palatio locum, neque nobiscum, aut cum nostris societatem, aut communionem ullam habere; sed magis sub magnâ districtione, & ariditate pœnas luere. In his námque omnium nostrorum fidelium volumus agnoscere fidem ac benevolentiam. Quoniam si hæc fideliter & utiliter impleverint, tunc Deo & nobis fideles erunt. Si autem, quod absit, secus egerint, tunc non solùm infideles, sed etiam infames atque reprobi manifestè apparentes notabuntur, eorúmque domus publicabuntur, & ipsi exiliabuntur.

Baluz. Tomo I. Capitular. pag. 437.
Sirmondus pag. 230. ex Lib. VII. Capitularium N. CCCXC.

CONCILIUM PROVINCIALE SALISBURGENSE.

Anno Christi DCCCVII. Leonis III. Papæ XII. Caroli Imper. VII.

De Distributione (a) Bonorum Ecclesiasticorum.

» Cùm se congregâsset Synodus Episcoporum, Abbatum, cæterorúmque Clericorum Bojoariæ Provinciæ, ad Metropolim Salisburgensem, & ibidem non pauca utilitatis suæ pertractâssent, moverunt iidem Episcopi, Arno Archiepiscopus, (b) Atto, Adalvinus, Emricus, Hatto, quæstiones de decima fidelium populorum, quæ affertur ad Ecclesias. Lectis inde Capitulis ex Canonum auctoritate, quid inde agi debuisset; invenerunt quatuor portiones fieri, unam Episcopo, alteram Clericis, tertiam pauperibus, quartam fabricis Ecclesiæ. Tum consenserunt ibi cuncti Abbates, qui præsentes aderant huic decreto secundùm Canones, & reddiderunt portiones Episcoporum Episcopis, quæ illos contigisset, id est, Meyinhart,

" hart, Vrolf, Joannes, Wolfdrege, " Wolfkanhart, Kerrich, Hepfilo, & " cœteri, unusquisque suo Episcopo, eâ " ratione, ut ulteriùs exinde nulla inter " illos discordia deinceps semper ma- " neret.

" Act. XVII. Kalen. Febr. Ann. VII. " Imperante Carolo glorioso Augusto " post consulatum ejus.

(a) Quoniam Acta hujus Concilii interciderunt, eorum summam ex vetusto codice Frisingensis Ecclesiæ descripsit *Brunerus L. VI. Annalium Boicorum.*

(b) Arno Salisburgensis Archiepiscopus, Atto Frisingensis, Adalwinus Ratisbonensis, Emricus Sabionensis, Hatto Passaviensis Episcopi erant *Judice Metzgero L. III. C. XI. Historiæ Salisburgensis. Hansitz. in Metropoli Salisburgensi pag.* 119. *Pagi in Critica ad h. annum.*

Ex hujus Concilii Decreto patet, bona Ecclesiastica in Germania & Bajoaria, nondum in beneficia singulis Clericis propria fuisse distributa, sed decimalium bonorum distributionem fuisse penes Episcopos juxta Decreta Simplicii & Gelasii Pontificum. *Nota Patris Biner Parte IV. Apparatûs Eruditionis pag.* 291.

CONVENTUS IN INGELHEIM.

Anno Christi DCCCVII. Leonis III. Papæ XII. Caroli Imper. VII.

ANno DCCCVII. Carolus Imperator perrexit ad Ingelaeim Palatium, & ibi habuit Conventum suum cum Episcopis & Comitibus, & aliis Fidelibus: & mandavit eis, ut justitias facerent in Regno ejus. Postea dedit eis licentiam, ad propria remeare, & quietè sedere, & ut Deo gratias agerent, ad pacem & concordias ipsorum, & illum annum fecit sine hoste.

Chron. vetus Cœnobii Moissiacensis.

In eodem Palatio Ingelheimensi anni hujus, VII. idus Augusti, commutationem factam variorum bonorum inter Agilwardum Wirceburgensem Episcopum, & Audulfum gloriosum Comitem, ab Carolo Augusto Imperatore confirmatam fuisse, docet diploma autographum ex Archivio Wirceburgensis Ecclesiæ ab Eckharto productum.

Tom. II. Histor. Franc. Eckhart. L. XXVII. pag. 51.

CONCILIUM AQUISGRANENSE.

Anno Christi DCCCIX. Leonis III. PP. XV. Caroli Imper. X.

De Processione Spiritûs S. à Patre, Filióque.

" EOdem tempore exorta est quæ- " stio de Processione Spiritûs San- " cti, ventilata primùm anno DCCLXVII " in Synodo Gentiliacensi, dein anno " DCCCIX. in Aquisgranensi, ac paulò " post in collatione, eodem anno Romæ " cum Leone Pontifice habita, cui Adal- " hardus Abbas Corbeïensis, jussu Ca- " roli Magni, unà cum Jesse Ambianensi, " & Bernario Wormatiensi, Episcopis in- " terfuit, comitante Smaragdo, Monaste- " rii S. Michaëlis in pago Virdunensi " Abbate, qui prædictam collationem " in litteras retulit. Dogma probavit " singulari edito libello Theodulfus Epi- " scopus Aurelianensis, cui Carolus Au- " gustus hanc Provinciam demandave- " rat.

" Hujus Controversiæ occasio peti- " ta est ex more Gallorum, qui cùm in " Symbolo Constantinopolitano addidis- " sent vocem: FILIOQUE, in quorun- " dam reprehensionem incurrêre, præ- " cipuè Johannis Monachi Jerosolymi- " tani. Is quippe anno jam dicto in Gal- " liam missus ad Carolum, controver- " siam hac de re commovit, quæ ad Ro- " mani Pontificis judicium delata. Gal- " lorum

" lorum ſententiam probavit Leo PP. III, " non factum: ratus nefas, quidquam ci- " tra Eccleſiæ univerſæ definitionem in " Fidei Symbolum admittere: *Licet*, in- " quit, *docendo cantare*, & *cantando doce-* " *re: ſed illicitè in prohibitis*, *nec ſcribendo*, " *nec cantando licet inſerere.* Legatis per- " ſuadentibus conſenſit Pontifex, ut ne " vox: FILIOQUE penitus expungere- " tur, ne videlicet id crederetur eſſe con- " tra fidem; ſed tamen, ut paulatim in " Palatio intermitteretur, conſuluit; " quatenus aliæ Eccleſiæ ejus exemplo " eam vocem cantare dediſcerent. Ve- " rùm vox ſemel admiſſa revocari non " potuit, immo propagatus eſt ejus uſus " ad alias Eccleſias, adeóque per totam " Eccleſiam Latinam ante medium Sæcu- " lum nonum, teſtante Photio Patriar- " cha, qui litem de hac additione Latinis " intentavit, ac poſt eum Michaël Ce- " rularius, Leonis Papæ IX Pontifica- " tu, uti ſuo loco demonſtrandum. Ab " hac voce ventum eſt ad dogma ipſum, " quod fuit Seminarium, & præcipua " cauſa funeſtæ diſceſſionis Græcorum à " Latinis, de qua etiam nunc ingemiſci- " mus.

Mabillon. in Præfatione Partis primæ Sæculi IV. Idem ſcripſerant Annales *Loiſeliani*, *Lauriſhamenſes*, *Pithoeani*, & *cæteri pæne iiſdem verbis*:

Bzovius ad hunc annum addit Synodum Romanam. Ab hac Synodo Bemarius, & Jeſſe " Epiſcopi, cum Adelhardo Abbate profecti, Ro- " mam advenêre. In eorum gratiam Leo Papa " in Secretario B. Petri Apoſtoli habito CONCI- " LIO decrevit, ne quicquam Symbolo aut ad- " derent, aut ab eo detraherent. Hujus rei causâ " duabus in laminis argenteis in altera Græcè, in " altera Latinè, ſine tamen aliqua additione in- " ſculpi juſſit Leo idem Symbolum Conſtanti- " nopolitanum, eáſque habitas præ foribus Baſi- " licæ S. Petri affigi.

Referenda eſt Romana Synodus ad annum 810. judice Pagio, quia Menſe Novembri anni 809. fuit finita Synodus Aquisgranenſis.

Quæſtio hîc eſt de Crinomeno Synodi Aquisgranenſis anni 809. Illuſtriſſimus Baronius exiſtimat non dubitatum, nec tractatum in eo Concilio fuiſſe de Proceſſione Spiritûs S. à Patre & Filio; ſed unicè controverſum de additamento: FILIOQUE ad Symbolum Conſtantinopolitanum: cum quo augmento Symbolum canebant Hiſpani & Galli. Econtrario Pagius ex Annaliſtis Loiſeliano, Fuldenſi, Bertiniano, Metenſi, ex Eginhardo, Monacho Egolismenſi, Adone, & omnibus antiquioribus Scriptoribus docet, agitatam fuiſſe in Concilio anni hujus Quæſtionem hanc: *Utrum, ſicut procedit Spiritus S. à Patre, ità procedat à Filio?*

2dò. Idem probatur ex literis Caroli Imp. ad Leonem Papam ſcriptis, quæ nullum habent verbum de hoc additamento, ſed totæ ſunt in coacervandis teſtimoniis Scripturæ & Patrum pro Proceſſione Spiritûs S. à Patre & Filio.

3tiò. Probatur ex libro Theodulfi, Aurelianenſis Epiſcopi, pro hac cauſa ſcripti juſſu Caroli Imperatoris.

4tò. Probatur ex libro Alcuini pro hac eadem causâ ſcripti juſſu Caroli, pro Epiſcoporum Germaniæ & Franciæ fide ſimul, & additamento ad Symbolum tuendo.

EPISTOLA CAROLI MAGNI IMPERATORIS, AD LEONEM III. PAPAM URBIS ROMÆ DIRECTA POST CONCILIUM AQUISGRANENSE, ET à SMARAGDO (a) ABBATE EDITA.

QUæſtio, quæ de Spiritûs S. Proceſſione eſt nuper exórta, jam dudum eſt diligentiſſimè à Sanctis Patribus ventilata. Sed quia jam diu à quærentibus neglecta jacebat, non quievit quaſi antiquitus ventilata: ſed quaſi quædam his temporibus nobis ſubito emerſit occulta: quod divinitus ſpiratum fideliter credens non dubito. Crebris etenim quæſtionum ictibus præſens Eccleſia tunditur, ut doctrinis Catholicis erudita, ſanæque fidei confeſſionibus elimata, in æter-

(a) Smaragdus Abbas S. Michaëlis ad Moſam in Diœceſi Virdunenſi, Ord. S. Benedicti, ſcripſit Epiſtolam hanc ad Papam Leonem III., juſſu Imperatoris Caroli Magni, de Proceſſione Spiritus S. de qua ventilata quæſtio fuit in Concilio Aquisgranenſi anno 809.

æternum quandoque, hæreditate filiorum perceptâ, vivere cum Domino valeat feliciter regnatura. Sed quia, ut præfatus sum, hæc quæstio diu à quærentibus indiscussa jacebat, voluit omnipotens Deus in eamdem suscitare corda Pastorum: ut negligentiæ tempore sublato exercitationis sanctæ brachio cœlestem valeant perfodere thesaurum. Sermonis etenim Dominici sarculo sæpius Divinarum scripturarum Pastores debent proscindere campum, ne zizania satoris iniqui, seménque malignum formosi tritici valeat opprimere fructum: aut volans passim volucris hæretica semen Catholicum à cordibus rapiat parvulorum, horridáque spinarum emersio Domini nitidam possit suffocare segetem. Lectionis etenim sacræ cognitio imbecillis baculum, nervosis arma ministrat, hostium subdolas fortiter premit insidias, & victoribus æternas promittit feliciter coronas. Ergo procul à Pastoribus negligentiæ torpor abscedat: procul à mentis acumine inertia damnosa recedat, mollisque lascivia corporis membra relinquat, & altus sopor mollisque somnus in rigidas, lucrosásque lectionis emergat excubias; ut Ecclesiæ ager opimus, doctorúmque semine satus, valeat centenos omnipotenti reddere fructus.

Jam nunc adgrediar de Spiritûs Sanctus processione. Quòd Spiritus Patris sit in Filio, idémque Spiritus & Patris sit, & Filii, Esaias testatur, ubi vox Patris ait ad Filium: *Spiritus* (b) *meus, qui est in te, & verba mea, quæ posui in ore tuo, non recedant de ore tuo, & de ore seminis tui à modo, & usque in sempiternum.* Item in Esaia scriptum est: *Ibi obviaverunt sibi cervi, & viderunt facies suas mutuo. Transierunt: unus ex iis non periit, & Spiritus ejus congregavit eos.* Cervos hîc Apostolos prisci Patres intellexerunt, quos Spiritus Christi in Hierusalem congregavit, ubi obviantes mutuò salutârunt. Igitur quòd Patris sit Spiritus, ipse Dominus Apostolis ait: *Non enim* (d) *vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.* Et quòd idem Spiritus Filii sit, Paulus testatur dicens: *Si quis autem* (e) *Spiritum Christi non habeat, hic non est ejus.* Itémque in Epistola ad Galatas ait: *Quoniam autem estis Filii Dei* (f) *misit Deus Spiritum Filii sui in corda nostra, clamantem: Abba Pater.* Beatus quoque Petrus in Epistola sua ait: *Reportantes* (g) *finem fidei vestræ, salutem animarum. De qua salute exquisierunt, atque scrutati sunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetaverunt, scrutantes in quod, vel quale tempus significaret, qui in eis erat Spiritus Christi, prænuntians eas, quæ in Christo sunt passiones, & posteriores glorias.* Et Dominus in Evangelio ait: *Cùm venerit* (h) *Paracletus Spiritus veritatis, qui à Patre procedit.* Ubi suum esse Spiritum docuit, quia ipse est veritas, & Patris, à quo eum dixit procedere. Quòd Spiritum Sanctum dedit Pater Apostolis, in Epistola ad Corinthios secunda scriptum est: ait enim inter cætera: *Qui autem* (i) *confirmat nos vobiscum in Christo, & qui unxit nos Deus, & qui signavit nos, & dedit pignus Spiritûs in cordibus nostris.* Item in Epistola ad Thessalonicenses prima: *Non enim vocavit* (k) ait, *nos Deus in immunditiam, sed in Sanctificationem, itaque, qui hæc spernit, non hominem spernit; sed Deum, qui etiam dedit Spiritum suum Sanctum in nobis.* Et quòd eumdem Spiritum Sanctum dedit & Filius, in Epistola Joannis scriptum est: *In hoc intelligimus,* (l) *quoniam in eo manebimus, & ipse in nobis, quoniam de Spiritu suo dedit nobis.* Quòd Spiritum Sanctum effudit Pater in discipulos, in Epistola ad Titum scriptum est: *Cùm autem* (m) *benignitas & humanitas apparuit Salvatoris nostri, non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos; sed secundùm suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritûs Sancti, quem effudit in nos abunde per JEsum Christum Salvatorem nostrum.* Quòd & eumdem Spiritum Sanctum effudit Filius, in Actibus scribitur Apostolorum. Ajunt enim Apostoli inter cætera: *Hunc* (n) *Jesum resuscitavit Deus, cujus nos omnes testes sumus. Dextera igitur Dei exaltatus & promissione Spiritûs acceptâ à Patre effudit hunc, quem vos videtis, & auditis.* Item, quòd una sit à Patre & Filio, Spiritûs Sancti effusio, Joële testante didicimus. Ait enim vox Patris simul & Filii

(b) Isaiæ LIX. 21.
(d) Matth. X, 20.
(e) Roman. VII, 9.
(f) Galat. IV, 6.
(g) I. Petri I, II.
(h) Joannis XVI, 13.
(i) 2. Corinth. V, 5.
(k) I. Thessalon. IV, 6, 7. 8.
(l) I. Joannis III, 13.
(m) Titum III, 5.
(n) Actuum II, 33.

Filii: *Effundam de Spiritu* (o) *meo super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri, & filiæ vestræ. Senes vestri somnia somniabunt, & juvenes vestri visiones videbunt: sed & super servos meos, & super ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, & dabo prodigia in cœlo, & in terra.* Quòd Spiritus Sanctus oris sit Patris, in Psalmo trigesimo secundo legitur: *Verbo Domini* (p) *cœli firmati sunt, & Spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Et quòd os sit Filii, in Esaia scriptum est: ait enim idem Propheta de Filio: *Percutiet* (q) *terram virga oris sui, & Spiritu labiorum suorum interficiet impium.* Cui sententiæ concordans Paulus in Epistola ad Thessalonicenses ait: *Et tunc* (r) *revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jesus interficiet Spiritu oris sui, & destruet illustratione adventûs sui.* Quòd Spiritus à Patre procedat, ipse Dominus testatur dicens: *Spiritus,* (s) *qui à Patre procedit, ille me clarificabit.* Et cætera talia plura in Evangeliis inveniuntur testimonia. Et quòd idem Spiritus procedat à Filio, liber Job, ore Dominico sacratus, testis est: ubi hæc inter cætera ait: *Et audite* (t) *auditionem in terrore vocis ejus, & sonum de ore illius procedentem.* Hoc in loco os Patris Filius est intelligendus, sonus verò de ore illius procedens, Spiritus Sanctus, qui à Filio procedens cum sonitu super Apostolos in igne descendens apparuit, sicut Apostolorum testantur Actus, ubi scribitur: *Dum* (u) *complerentur dies Pentecostes, erant omnes pariter in eodem loco: & factus est repente de cœlo sonus, tanquam advenientis Spiritûs validissimi, & replevit totam domum, ubi erant sedentes: & apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquam ignis, seditque supra singulos eorum, & repleti sunt omnes Spiritu Sancto.* Beatus autem Gregorius hunc supradictum libri Job versiculum exponens, inter cætera sic ait: Potest autem per os Dei unigenitus Filius designari; per sonum verò oris potest ejusdem Spiritus Sanctus designari: sonus igitur de ore Domini procedit, cùm consubstantialis ejus Spiritus, ad nos per Filium veniens, surditatem nostræ insensibilitatis sumpsit. De hac igitur ipsâ processione, quâ Spiritus Sanctus à Filio procedit, sicut procedit à Patre, Beatus Athanasius in libro, quem scripsit contra Arium, inter cetera sic ait: Ego credo Filium in Patre, & Patrem in Filio: Spiritum quoque paraclitum, qui procedit à Patre, & Filii ejus, & Patris, quia & à Filio procedit, sicut in Evangelio scriptum est, quod per insufflationem suam dederit in discipulis suis Spiritum Sanctum, dicens: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis:* & cetera. Cyrillus quoque de hac ipsa Spiritûs Sancti processione contra Nestorium inter cetera sic ait: Quamvis enim in sua sit substantia Spiritus, & ejus intelligatur in persona proprietas, juxta id, quod Spiritus est, & non Filius; attamen alienus non est ab illo: nam Spiritus appellatus est veritatis, & veritas Christus est. Unde & ab isto similiter, sicut & à Deo Patre, procedit. Ambrosius inter cetera de Spiritu Sancto sic ait: Non enim quasi ex loco mittitur Spiritus, aut quasi ex loco procedit, quando procedit ex Filio. *Hieronymus* quoque de hac ipsa Spiritûs Sancti Processione in Symboli expositione inter cætera sic ait: Spiritus, qui à Patre & Filio procedit, Patri, filióque coæternus, & per omnia coæqualis est. Hæc est Sancta Trinitas, id est, Pater & Filius, & Spiritus Sanctus; una est Deitas & potentia, una & essentia, id est, Pater, qui genuit, filiúsque genitus, & Spiritus Sanctus, qui à Patre filióque procedit. Hæc tria unus Deus est. *Augustinus* quoque in expositione fidei Catholicæ inter cetera sic ait: In illa igitur Sancta Trinitate unus est Pater, qui solus de se ipso essentialiter unum genuit Filium: & unus Filius, qui de uno Patre solus est essentialiter natus: & unus Spiritus, qui solus essentialiter de Patre filióque procedit. Item ipse adversus Maximum hæreticum: Quæris à me, si de substantia Patris & Filius; de substantia Patris est etiam Spiritus Sanctus; cur unus Filius & alius non sit Filius? Ecce respondeo, sive capias, sive non capias. De Patre est Filius: de Patre & Spiritus Sanctus, sed ille genitus est, iste procedens: ideo ille Filius est Patris, de quo est genitus, iste autem Spiritus utriúsque, quoniam de utróque procedit.

(o) Joëlis II, 28. (p) Psalmo XXXII, 9. (q) Isaiæ XI, 14.
(r) II. Thessalon. II, 8. (s) Joannis XVI, 14. (t) Job. XXXVII, 2.
(u) Actuum II, 2.

Et post paululum ipse: Amborum est ergo Spiritus, procedendo de ambobus. Item ipse in libro de Trinitate inter cætera ait: Cùm per Scripturarum Sanctarum testimonia docuissem de utroque procedere Spiritum Sanctum, si ergo inquam, & de Patre, & de Filio procedit Spiritus Sanctus, cur Filius dixit: *De Patre procedit*? Cur putas, nisi quemadmodum solet ad eum referre, & quod ipsius est, de quo ipse est; unde illud quod ait: *Mea doctrina non est mea, sed ejus qui misit me.* Si igitur hîc intelligitur ejus doctrina, quam tamen dixit non esse suam, sed Patris; quantò magis illic intelligendus est, & de ipso procedere Spiritus Sanctus, ubi sic ait: *De Patre procedit*: ut non diceret: de me non procedit. A quo autem habet Filius, ut sit Deus? si enim de Deo Deus, ab illo habet utique, ut etiam de illo procedat Spiritus Sanctus: ac per hoc Spiritus Sanctus, ut etiam de illo procedat, sicut procedit de Patre, ab ipso habet Patre. Item ipse Spiritus Sanctus. Spiritus verò Sanctus non, dum de Patre procedit in Filium, & de Filio procedit ad sanctificandum creaturam; sed simul de utroque procedit: quamvis hoc Filio Pater dederit, ut quemadmodum de se, ità quoque de illo procedat. Hæc à nobis, summo opitulante opifice, de Spiritûs Sancti processione multiplicia Sanctarum Scripturarum adgregata sunt testimonia; ut Divinorum librorum sententiis victus, multorúmque orthodoxorum nube testium pressus, veritati non valeat resistere inimicus, sed potiùs sententiis Catholicis, veridicísque suasus testimoniis, revertatur ad tutissimum Ecclesiæ sinum: ut pariter Catholico educatus in gremio, quandoque æternum cum filiis mercatur accipere regnum.

Holsteinius edidit. Harduinus recudit Tomo IV. Conciliorum.

RATIO, (a) QUÆ HABITA EST
DE SYMBOLO FIDEI,

In Secretario Sancti Petri Apostoli, inter Domnum Leonem Sanctissimum, & Coevangelicum Papam urbis Romæ, & Bernarium, atque Jesse Episcopos, seu Adalardum Abbatem, missos Domni Caroli Imperatoris per Indictionem II.

LEctis à prædictis Missis per ordinem testimoniis, atque à Domno Apostolico diligentissimè auditis, ait: Ita sentio, ita teneo, cum his auctoribus, & Sacræ Scripturæ auctoritatibus. Si quis aliter de hac re sentire, vel docere voluerit, defendo; & nisi conversus fuerit, & secundùm hunc sensum tenere voluerit, contraria sentientem funditus abjicio. His dictis, novi, quòd nonnulla colloquendo potiùs, quàm disputando præcesserunt: quorum series sensuum, seu verborum, nisi tantum, quod inde fuit, non satis memoriæ occurrit: cúmque eadem collatio ad hoc usque procederet, ut jam magis certa disputatio, quàm, ut supra, collocutio habenda esset; etsi non eadem fuit proprietas sermonum, in quantum recordari valeo, iste tamen cursus fuit sensuum, & summa conclusio novissimarum definitionum. MISSI. Quia verò, ut dicitis, ita certissimum credendum est, credendo immutabiliter tenendum; tenendo verò, sicubi necesse fuerit, constantissimè defendendum est; numquid non id nescientes docendum; scientibus autem, ut id attentiùs teneamus, confirmandum est? PAPA. Ita est. MISSI. Si ita est, si quis hoc nescierit, vel ita non crediderit, num salvus esse poterit? PAPA. Quisquis ad hoc sensu subtiliore pertingere potest, & id scire, aut ita sciens credere noluerit, salvus esse non poterit. Sunt enim multa, è quibus istud unum est, sacræ fidei altiora mysteria, subtilioráque Sacramenta, ad quorum indagationem pertingere multi valent, multi verò aut ætatis quantitate, aut intelligentiæ qualitate præditi non valent. Et ideo, ùt prædiximus, qui potuerit

(a) *Ex Baronio, ad annum* 809. *auctore Smaragdo Abbate, qui & inter Missos Caroli Imp. ad Papam fuit.*

tuerit, & noluerit, ſalvus eſſe non poterit. MISSI. Si ergo ita eſt, immo quia ita eſt, quod non credere non licet, & non tacendo docere licet., cur non licet cantare, vel cantando docere? PAPA. Licet, inquam, licet docendo cantare, & cantando docere, ſed illicitè in prohibitis, nec ſcribendo, nec cantando licet inſerere. MISSI. Quia ergo utriſque notum eſt, quòd ideò à vobis, ut in Symbolum cantando, vel ſcribendo inſeratur, illicitum ducatur vel dicatur; quia illi, qui idem Symbolum condiderunt, non indiderunt, ut cætera: & ſequentes principales Synodi, Chalcedonenſis ſcilicet quarta, Conſtantinopolitana quoque quinta & ſexta, ut novum ultra Symbolum à quoquam qualibet neceſſitate, ſeu ſalvandi homines devotione condere, & in veteribus tollendo, addendo, mutandóque quidquam inſerere prohibuerunt, non eſt ibi diutiùs immorandum. Sed hoc quæro, hoc ut dicatur, rogo: quia id credere bonum eſt, bonum hodie ſicut ad credendum, ita ad cantandum tunc eſſe, ſi ab eis inſertum fuiſſet. PAPA. Bonum certè & valdè bonum, utpote tam fidei Sacramentum magnum, quod non licet non credere, quiſquis ad hoc valet pertingere. MISSI. Numquid non bene idem tunc auctores feciſſent, ſi quatuor tantùm addendo ſyllabas, tam perneceſſarium Fidei Sacramentum cunctis deinceps Sæculis perſpicuum redderetur? PAPA. Sicut non audeo dicere, non bene feciſſe, ſi feciſſent; quia procul dubio ſicut cætera, quæ vel omiſerunt, ſcientes utique, & non tam humanâ, quâm Divinâ illuminati ſapientiâ fecerunt: ita quoque non audeo dicere, iſtud eos nobis minùs intellexiſſe; perpendiſſe, cur dimiſerunt, vel cur dimiſſum, ne ultra mitteretur, ſicut & cætera prohibuêre. Tu & tui videte, quid ſentiatis de vobis. Nam & ego me illis non dico, præferam, ſed etiam illud abſit, mihi ut coæquare præſumam. MISSI. Abſit etiam, Pater! Deo noſtro protegente, illud à nobis, ut nos quidquam horum cogitemus vel dicamus, vel ſuperbia inflati, vel in Divinis rebus humanæ laudis cupidine provocati, ac ſi noſmet illis non tantùm præferre, verùm etiam coæquare præſumamus: ſed tantùm ſecundùm hujus temporis qualitatem, & imbecillitatem fratrum noſtrorum charitate compatientes, illud quærimus, in eo laboramus, ut, quia finis mundi appropinquat, in quo ſicut prædicta ſunt tempora periculoſa; etiam ideo inter cætera maximè fratribus noſtris prodeſſe valeamus. Quo ergo fideles in Domino in Sacramento Fidei reddere ſtudeamus, & idcirco, quia præfatum Symbolum à quibuſdam ita cantari reperimus, & quod id Eccleſiaſticæ congruere Fidei, ſicut ſentimus, atque per hoc & nunc, quàm plurimos doctos, & ſine fine uſque in finem Sæculi, de tanto Myſterio, ſi ita teneatur, inſtruendos eſſe cognovimus, qui nequaquam inſtruerentur, niſi cantaretur: melius nobis viſum fuit, cantando tantos inſtruere, quàm tacendo indoctos relinquere. Si enim ſciret Paternitas tua, quanta ſunt hodie millia id ſcientium, quia cantatur, qui nunquam ſcituri eſſent, niſi cantaretur, fortaſſe nobiſcum teneres, & id tuo etiam conſenſu, ut cantaretur, acquieſceres. PAPA. Interim aſſentio. Verumtamen quæſo, reſponde mihi: Num univerſa hujuſmodi Fidei myſtica Sacramenta, quæ Symbolo non continentur, ſine quibus quiſque, qui ad hoc pertingere poteſt, Catholicus eſſe non poteſt, Symbolis inſerenda, & propter compendium minùs intelligentium, ut cuique libuerit, addenda ſunt? MISSI. Nequaquam, quia non æquè omnia neceſſaria ſunt. PAPA. Etſi non omnia, certè plurima ſunt his ſimilia, quæ niſi à capientibus credantur, Catholici eſſe non poſſunt. MISSI. Dabiſne aliquid, non dico ſublimius, ſed ſaltem huic ſimile, Symbolo deeſſe? PAPA. Nempe dabo, & abundanter dabo. MISSI. Da primò unum, & ſi neceſſe fuerit, da alterum. PAPA. Quia amica agitur contentione, quod agitur, & pro utrarúmque partium quæritur ſalute, quod quæritur (atque utinam, quoties aliquid hujuſmodi in majoribus, ſeu in minoribus Eccleſiaſticis, vel Catholicis utilitatibus quæritur, ita per omnia pacificè, ſine perversâ intentione quæreretur) ne quid forte de tam venerandis myſteriis temerè loquâmur, detur conſiderandi locus, & dabimus, quidquid de his dederit Dominus. *Et nocturnâ dilatione congruâ datâ, ait* PAPA: Numquid magis ſalutare eſt credere, periculosúmve non credere, Spiritum Sanctum à Filio, ſicut à Patre procedere, quâm Filium Sapientiam Deum à Sapientia

entia Deo, Veritatem Deum, à Veritate Deo genitum eſſe: & tamen utrumque unam Sapientiam, unam Veritatem eſſentialiter Deum eſſe: cùm tamen conſtet, id à Sanctis Patribus eidem Symbolo inditum non eſſe? Si ergo hæc duo, ſicuti ſapientes decet, in tam familiari diſputatione ad hoc valent, ut nobiſcum ſentiatis, & cognoſcatis, tot priores Catholicos Patres, qui hoc, unde agitur, vel Symbolis non inſeruerunt, vel inſerere, quemadmodum cætera, ut ſupra dictum eſt, prohibuêre, non præſenti ignorantia, non futura negligenti providentia prætermiſiſſe, & prætermiſſum ne mitteretur, prohibuiſſe, à coacervandis teſtimoniis libentiſſimè quieſcimus, ſciendum verò non ſolum ſecundùm eſſentiam Divinitatis, verùm etiam ſecundùm Myſterium Dominicæ Incarnationis tanta, Deo auctore, & eorumdem Patrum auctoritate damus & talia, quanta non ſolùm ſapientibus ſatisfacere, ſed etiam ſtultos valeant opprimere. MISSI. Non inquam neceſſe eſt in eo laborare, an neſciamus, quod ſcimus, quia quidquid exinde cæteri ſciunt, nos Deo auctore ſcimus, aut ſcire poſſumus, ſi non ſcimus. PAPA. Hoc eſt, inquit, quod miramur, qui ſine profectuoſo labore poteſtis quieſcere, laboratis, ne quieſcatis. MISSI. Non ideo laboramus, ne quieſcamus. Sed ne propter inertiam pii laboris præmium amittamus, & ſalva diligentiore inquiſitione, declinatáque pertinaci contentione, adhuc magis æſtimamus lucrum, quod per hoc in corde quærentium acquiritur, quàm detrimentum in eo fieri illorum, qui addiderunt, ac ſi per contumaciam contemptores Paternarum Conſtitutionum exſiſterent. Aliud eſt enim, per arrogantiam tranſiliendo bona contemnere, aliud bona per benevolentiam meliora efficere. PAPA. Iſtud quoque. Etſi in quibuſdam, ut agatur, bonum eſt, non tamen ideo ubique agendum eſt. Qua de re multa, id ita eſſe, probantia addi poterant teſtimonia, ſed res per ſe admodum patet, quanto melius ſit, ut quiſque quodlibet bonum, ita ut eſt, utile reddere ſtudeat, aut, ſi forte id ipſum bonum melius efficere nititur, hoc primò caveat, hoc magnopere perpendat, ne & ſe ultra, quàm debuit temerarium præſumendo, & illud, quod per ſe ſalubre erat, reddat noxium corrumpendo. Niſi quis forte aſſerere velit de præſenti, unde agitur, vel ſimilibus Capitulis, quæ ſine periculo ſuo docere licet & diſcere, ut ordo docendi licitus dimittatur; & ibi deſerantur, ubi numquam deinceps docens aut diſcens innocens, ſed ſemper ſanè in tranſgreſſionis crimine merito culpabilis uterque judicetur. Quod te fortaſſe, ſi non dedigneris audire, non immerito tangit, qui hic, quod hactenus in Eccleſia Dei & ſibi quiſque ſapiens ſcire, & ſine cogitatione delicti inſipienter potuit docere, jam deinceps non dico ſtultus diſcere, ſed nec ipſe ſapiens ſine prævaricatione poſſit cantare, cantandóve, ut vultis, quemquam docere: & dum multis alio, quàm debetis, tramite prodeſſe eligitis, nullum in hac dumtaxat parte dimittitis, cui, ſi vos ſecutus fuerit, non noceatis: nam de eo, quod ſupra docuiſtis, non æquè judicandus vel habendus ſit ille, qui tale aliquid, devotè fructum quærendo, ageret, illo, qui hoc contumaci juſſione præſumeret. Hæc defenſio, vel, ſi dici liceat, tergiverſatio non huc reſpicit, non iſtud intendit, quia non idem Patres diſcernendo vel decreverunt, nec ſanxerunt, ut ipſum benevolus præſumeret, non malevolus, ſed tantummodo nullus. MISSI. Numquid non à te id ipſum ſymbolum eſt data in Eccleſia cantandi licentia? Numquid à nobis huc uſus ille cantandi proceſſit? Hinc etenim illuc mos idem cantandi, non à nobis huc advenit, & quomodo illum uſque hodie cantamus? PAPA. Ego licentiam dedi cantandi, non autem cantando quidpiam addendi, minuendi, ſeu mutandi: & ut expreſſiùs aliquid, quia vos cogitis, loquar, quamdiu vobis in hoc ſatisfuit, quomodo in hujuſmodi cantando vel celebrando Sacroſanctis Myſteriis Sancta Romana tenet Eccleſia, nequaquam aut nobis in talibus laborare, aut aliis laborandi occaſionem neceſſe fuit ingerere: quod vero aſſeritis, ideo vos ita cantare, quoniam alios in iſtis partibus vobis priores audiſtis cantâſſe, quid ad nos? Nos enim id ipſum non cantamus, ſed legimus, & legendo docere, nec tamen legendo, aut docendo addere quidpiam, eidem ſymbolo inſerendo, præſumimus. Quæ verò prædictis ſymbolis fidei tantum non congruentia deeſſe cognoſcimus, non, ut ſæpè dictum eſt, inſerere præſumimus, ſed locis, temporibúſve oppor-

portu-

portunis, quibus competit, miniſtrare curamus. MISSI. Ergo, ut video, illud à veſtra Paternitate decernitur, ut primò illud, de quo quæſtio agitur, de ſæpe fato Symbolo tollatur: & tunc demum à quolibet licitè ac liberè, ſive cantando, ſive tradendo, diſcatur & doceatur. PAPA. Ita procul dubio à noſtra parte decernitur, ita quoque, ut à veſtra aſſentiatur, à nobis omnimodis ſuadetur. MISSI. Quanquam ergo, ut ſuprà ipſe dixiſti, pro ambarum partium quæritur ſalute, quod quæritur, ſublatis his, quæ vultis, bonum eſt, ut idem Symbolum cantetur. PAPA. Bonum ſanè, quod tamen non imperando, ſed, ut priùs, permittendo dicimus; quia illud, ſicuti tunc, ita & nunc, ſi ſincerè agatur, utile indigentibus eſſe poſſe non ignoramus. MISSI. Quia verò, ut dicitis, & verum dicitis, bonum eſt cantare id ipſum Symbolum: Numquid enim, ſi ſermo plenus recta fide è medio tollatur, idem ſermo ab omnibus, ac ſi contra fidem ſit condemnabitur? Quale ergo dabis conſilium, ne idipſum ad aliquod tranſeat exitium? PAPA. Si priuſquam ità cantaretur, interrogatus eſſem; ne insereretur, utique reſpondiſſem. At nunc, quod tamen non affirmando, ſed vobiſcum pariter tractando dico, quantum menti occurrit, ità mihi videtur poſſe utrumque fieri, ut paulatim in Palatio, quia in noſtra Sancta Eccleſia non cantatur, cantandi conſuetudo ejuſdem Symboli intermittatur: ſicque fiat, ut quod id ipſum, ut cantaretur, non quælibet imperantis auctoritas, ſed potius id audiendi fecerat novitas; ſi dimittatur à vobis, dimittetur ab omnibus: & ità fortaſſe, quantum eſſe poteſt, non incongruè utrumque fieri poſſit: ut, quod jam nunc à quibúſque priùs neſcientibus rectè creditur, credatur, & tamen illicita cantandi conſuetudo ſine cujúſque fidei læſione tollatur.

Hardouin. Tomo IV. Conciliorum. pag. 969.

CAROLI MAGNI
IMPERATORIS
CAPITULARE INTERROGATIONIS,

Quod anno Imperii ſui undecimo edidit de iis, quæ pro communi omnium utilitate interroganda conſtituit.

I.

IN primis ſeparare volumus Epiſcopos, Abbates, & Comites noſtros & ſinglariter illos alloqui. II. Quæ cauſæ efficiunt, ut unus alteri adjutorium præſtare nolit, ſive in marcha, ſive in exercitu, ubi aliquid utilitatis defenſione Patriæ facere debet? III. Unde illæ frequentiſſimæ cauſationes, in quibus unus alteri quærit, quicquid parem ſuum viderit poſſidentem. IV. De eo, quod quilibet alterius hominem ad ſe fugientem ſuſcipit. V. Interrogandi ſunt, in quibus rebus, vel locis, Eccleſiaſtici laicis, aut laici Eccleſiaſticis Miniſterium ſuum impediunt. In hoc loco diſcutiendum eſt, atque interveniendum, in quantum ſe Epiſcopus, aut Abbas rebus ſæcularibus debeat inſerere, vel in quantum Comes, vel alter laicus, in Eccleſiaſtica negotia. Hic interrogandum eſt acutiſſimè, quid ſit, quod Apoſtolus ait; *Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus*, vel ad quos ſermo iſte pertineat. VI. Quid ſit, quod unusquiſque Chriſtianus in baptiſmo, vel quibus abrenuntiet. VII. Quæ ſectando, vel negligendo, ipſam ſuam renuntiationem, vel abrenuntiationem irritam faciat. VIII. Quòd ille bene in Deum non credit, qui præcepta ejus impunè ſe contemnere putat: vel qui ea, quaſi non ventura, deſpicit, quæ ille comminatus eſt. IX. Quòd in nobis deſpiciendum eſt, utrum verè Chriſtiani ſumus: quod in conſideratione vitæ, vel morum noſtrorum facillimè cog-

Anno DCCCXI. Imp. Carolus Verno tempore poſt pacem ſancitam cum Hemmingo, Danorum Rege, Placitum generale ſecundùm conſuetudines Aquis habuit. *Annales Bertiniani & Metenſes. Tomo III. Du Cheſne Scriptor. Francorum.*

cognoſci poteſt, ſi diligenter converſationem coràm diſcutere voluerimus. X. De vitâ & moribus Paſtorum noſtrorum, id eſt, Epiſcoporum, qui populo Dei non ſolùm docendo, ſed etiam vivendo exemplum bonum dare debent. Ipſis namque Apoſtolum dixiſſe credimus, ubi dicit: *Imitatores mei eſtote, & obſervate eos, qui ità ambulant, ſicut habetis formam noſtram.* XI. De vitâ eorum, qui dicuntur Canonici, qualis eſſe debeat. XII. De converſatione Monachorum, & utrum aliqui Monachi eſſe poſſint præter eos, qui regulam ſancti Benedicti obſervant. Inquirendum etiam, ſi in Galliâ Monachi fuiſſent, priúſquam traditio regulæ Sancti Benedicti in has Parrochias perveniſſet. XIII. Iſta conſervetis, ſicut vobis decet: & in vobis confido, piiſſimi Pontifices, & in quantum inveſtigare poſſum, vobis mittere, ſeu ſcribere non dubito: bene valete in Domino.

Sirmondus Tomo II. Concilior. Galliæ.
Baluz. Tomo I. Capitularium pag. 477.

ITEM BREVIS CAPITULORUM, QUIBUS FIDELES NOSTROS EPISCOPOS ET ABBATES ALLOQUI VOLUMUS, ET COMMONERE.

De communi omnium noſtrûm utilitate.

PRimò commemorandum eſt, quòd anno præterito tria triduana jejunia fecimus, Deum orando, ut ille nobis dignaretur oſtendere, in quibus converſatio noſtra coram illo emendari debuiſſet: quod nunc facere deſideramus.

II. Quærendum eſt in primis Eccleſiaſticis, id eſt, Epiſcopis, & Abbatibus, ut illi nobis patefaciant de converſatione ſuâ, qualiter vivere debeant, ut cognoſcere valeamus, cui de illis aut bonum, aut aliud aliquid refrænati credere debeamus: & ut ſcire poſſimus, in quantum cuilibet Eccleſiaſtico, id eſt, Epiſcopo, vel Abbati, ſeu Monacho, ſæcularibus negotiis ſe ingerere, aut quid propriè pertineat ad illos, qui dicuntur, & eſſe debent, Paſtores Eccleſiæ, Patréſque Monaſteriorum, ut aliud ab eis non quæramus, quàm quod ipſis facere licet; & ut quiſlibet ex eis à nobis ea non quærat, in quibus eis conſentire non debemus.

III. Interrogare volumus ipſos Eccleſiaſticos, ut qui Scripturas Sanctas non ſolùm ipſi diſcere, ſed etiam alios docere debent, qui ſint illi, quibus Apoſtolus loquitur: *Imitatores mei eſtote:* vel quis ille, de quo idem dicit: *Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus,* aut qualiter Apoſtolus ſit imitandus, vel quomodo Deo militet.

IV. Iterum inquirendum ab eis, ut nobis veraciter patefaciant, quid ſit, quod apud eos dicitur, ſæculum relinquere, vel in quibus internoſci poſſint hi, qui ſæculum relinquunt, ab his, qui adhuc ſæculum ſectantur. Utrum in eo ſolo, quòd arma non portant, nec publicè conjugati ſunt.

V. Inquirendum etiam, ſi ille ſæculum dimiſſum habeat, qui quotidie poſſeſſiones ſuas augere quolibet modo, qualibet arte, non ceſſat, ſuadendo de cœleſtis regni beatitudine, comminando de æterno ſupplicio inferni, & ſub nomine Dei, aut cujuslibet ſancti, tam divitem quàm pauperem, qui ſimplicioris naturæ ſunt, & minùs docti atque cauti inveniuntur, ſi rebus ſuis exſpoliant, & legitimos hæredes eorum exheredant; ac per hoc pleróſque ad flagitia, & ſcelera propter inopiam, ad quam per hoc fuerint devoluti, perpetranda compellant: ut quaſi neceſſariò furta, & latrocinia exerceat, cui paternarum rerum hæreditas, ne ad eum perveniret, ab alio prærepta eſt.

VI. Iterum inquirendum, quomodo ſæculum reliquiſſet, qui cupiditate ductus, propter adipiſcendas res, quas alium vidit poſſidentem, homines ad perjuria & falſa teſtimonia pretio conducit: & advocatum, ſive Præpoſitum, non juſtum ac Deum timentem, ſed crudelem ac cupidum, ac perjuria parvipendentem inquirit, & ad inquiſitionem rerum non qualiter, ſed quanta acquirant.

VII. Quid de his dicendum, qui quaſi ad amorem Dei & Sanctorum, ſive Martyrum, ſive Confeſſorum, oſſa

&

& reliquias Sanctorum corporum de loco ad locum transferunt, ibique novas Basilicas construunt, & quoscumque potuerint, ut res suas illuc tradant, instantissimè adhortantur. Ille siquidem vult, ut videatur quasi bene facere, seque propter hoc factum benemeritum apud Deum fieri, quibus potest, persuadere Episcopis. Palam fit, hoc ideo factum, ut ad aliam perveniat potestatem.

VIII. Miramur, unde accidisset, ut is, qui se confitetur sæculum reliquisse, neque omnino vult consentire, ut ipse à quolibet sæcularis vocetur; armatus homo cùm sit, & propria velit retinere: & ad eos, qui nondum in totum sæculum renuntiaverunt, hoc pertineat: ad Ecclesiasticos verò quomodo justè pertineat, penitus ignoramus; nisi illi nobis insinuaverint, qui hæc, quasi licita, usurpare non dubitant.

IX. Quid unusquisque Christo in baptismo promittat, vel quibus causis abrenuntiet, quamvis unicuique Christiano considerandum sit; specialiter tamen ab Ecclesiasticis inquirendum: qui laicis ipsius pomissionis & abrenuntiationis in suâ vitâ exemplum præbere debent. Hîc diligentissimè considerandum est, & acutissimè distinguendum, quæ sectando, vel quæ negligendo, unusquisque nostrûm ipsam suam promissionem, & abrenuntiationem vel conservet, vel irritam faciat. Et quis sit ille Satanas, sive adversarius, cujus opera, vel pompas in baptismo renuntiavimus. Hîc autem conspiciendum est, ne perversa unusquisque faciendo, illum quislibet nostrûm sequatur; cui jam dudum in baptismo renuntiavimus.

X. In quo Canonum, vel in cujus Sancti Patris regula constitutum sit, ut invitus quislibet, aut Clericus, aut Monachus fiat: aut ubi Christus præcepisset, aut quis Apostolus prædicâsset, ut de nolentibus & invitis, & vilibus personis congregatio fieret in Ecclesia vel Canonicorum, vel Monachorum.

XI. Quam utilitatem conferat Ecclesiæ Christi, quòd is, qui Pastor, vel Magister nec cujuscumque venerabilis loci esse debet, magìs studet in suâ conversatione habere multos, quam bonos: & non tantùm probis, quàm multitudine hominum delectatur: plus studet, ut suus Clericus, vel Monachus, bene cantet & legat, quàm justè & beatè vivat. Quamquam non solùm minimè in Ecclesiâ contemnenda sit cantandi, vel legendi disciplina, sed etiam omnimodis exercenda. Sed si utrumque cuilibet venerabili loco accedere non potest; tolerabilius tamen ferenda nobis videtur imperfectio cantandi, quàm vivendi. Et quamvis bonum sit, ut Ecclesiæ pulcra sint ædificia; præferendus tamen est ædificiis bonorum morum ornatus & culmen. Quia in quantum nobis videtur, structio Basilicarum veteris legis quandam trahit consuetudinem; morum autem emendatio propriè ad novum Testamentum, & Christianam pertinet disciplinam. Quod si Christus, & Apostoli, & qui Apostolos rectè secuti sunt, in Ecclesiasticâ disciplinâ sunt sequendi; aliter nobis in multis rebus faciendum est, quàm usque modò fecissemus; multa de usu & consuetudine nostra auferenda; & non minùs multa, quæ hactenus non fecimus, facienda.

XII. Quâ regulâ Monachi vixissent in Gallia, priúsquam regula Sancti Benedicti in ea tradita fuisset, cùm legamus Sanctum Martinum & Monachum fuisse, & sub se Monachos habuisse, qui multo ante S. Benedictum fuit.

XIII. De Sanctimonialium & ancillarum Dei conversatione.

Sirmondus T. II. Concilior. Galliæ.
Baluz. Tomo I. Capitularium p. 479.

EPISTOLA GENERALIS CAROLI MAGNI IMPERATORIS, AD ARCHI-EPISCOPOS REGNI FRANCORUM.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Carolus Serenissimus Augustus à Deo coronatus, Magnus, pacificus Imperator (Romanorum) gubernans

nans Imperium, qui & miſericordia Dei Rex Francorum & Longobardorum, (*a*) Odilberto Archi-Epiſcopo in Domino Salutem. Sæpe tecum, immò & cum cæteris Collegis tuis familiare colloquium de utilitate Sanctæ Dei Eccleſiæ habere voluiſſemus, ſi abſque moleſtia corporali id efficere potuiſſes. Sed quamvis Sanctitatem tuam in Divinis rebus tota intentione vigilare non ignoremus; omittere tamen non poſſumus, quin tuam Devotionem Sancto incitante Spiritu noſtris apicibus compellamus, atque commoneamus, ut magìs ac magìs in Sanctâ Dei Eccleſiâ ſtudioſè ac vigilanti cura laborare ſtudeas in prædicatione ſancta, & doctrina ſalutari: quatenus per tuam devotiſſimam ſolertiam verbum vitæ æternæ creſcat, & currat, & multiplicetur numerus populi Chriſtiani in laudem & gloriam Salvatoris noſtri Dei. Nôſſe itaque per tua ſcripta, aut per te ipſum volumus, qualiter, & tu, & Suffraganei tui, doceatis & inſtruatis Sacerdotes Dei, & plebem vobis commiſſam, de Baptiſmi Sacramento, id eſt, cur primò infans Catechumenus efficitur, vel quid ſit Catechumenus, deinde per ordinem omnia, quæ aguntur. De ſcrutinio, quid ſit ſcrutinium. De ſymbolo, quæ ſit ejus interpretatio ſecundùm Latinos. De credulitate, quomodo credendum ſit in Deum Patrem omnipotentem, & in Jeſum Chriſtum Filium ejus, & in Spiritum Sanctum, Sanctam Eccleſiam Catholicam, & cætera, quæ ſequuntur in eodem Symbolo. De abrenuntiatione Satanæ, & omnibus operibus ejus & pompis. Quid ſit abrenuntiatio, & quæ opera Diaboli, & pompæ ejus? Cur inſufflatur, & cur exorcizatur? Cur Catechumenus accipit ſalem? Quare tangantur nares, pectus ungatur oleo? Cur ſcapulæ ſignantur, & quare pectus, & ſcapulæ lavantur? Cur albis induitur veſtimentis? Cur ſacro Chriſmate caput perungitur, & myſtico tegitur velamine? & cur corpore, & ſanguine Dominico confirmatur? Hæc omnia ſubtili indagine per ſcripta nobis, ſicut diximus, nuntiare ſatage; & ſi ita teneas, & prædices, aut in hoc, quod prædicas, te ipſum cuſtodias. Benè vale, & ora pro nobis.

Baluz. Tomo I. Capitularium pag. 483.

[*a*] Odilbertus, Mediolanenſis Archi-Epiſcopus, ſtatim juſſis Regiis paruit, & Librum *de Baptiſmo* ſcriptum, Carolo miſit, quo XII. Capitibus reſpondet poſtulatis Regiis. Laidradus Archie. Lugdunenſis etiam opus *de Sacramento Baptiſmi* Carolo inſcripſit. Amalarius Archiep. Trev. *de Sacro Baptiſmate* ad Carolum ſcripſit, item Theodulfus Ep. Aurelianenſis Librum *de Ordine Baptiſmi.* Jeſſe Ep. Ambianenſis Sacerdotes ſuæ Diœceſis de ordine Baptiſmi *Epiſtolâ ſcriptâ* inſtruxit. *Nota Eckharti Tomo II. Franciæ Oriental. pag.* 69.

CAROLUS IMPERATOR CONTROVERSIAM FINIUM INTER ARCHI-EPISCOPATUM AQUILEGIENSEM & SALISBURGENSEM DIRIMIT, DRAVO AMNE STATUTO LIMITE.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Carolus Sereniſſimus Auguſtus, à Deo coronatus, Magnus, pacificus, Imperator, Romanorum gubernans Imperium, quia per miſericordiam Dei Rex Francorum, & Longobardorum. Notum ſit omnium fidelium noſtrorum magnitudini, præſentium, & futurorum, qualiter viri venerabiles, URSUS Sanctæ Aquilegienſis Patriarcha, & ARNO Juvavenſis Eccleſiæ Archi-Epiſcopus, ad noſtram venientes præſentiam, non minimam inter ſe contentionem habuerunt de Carantanâ Provinciâ, quòd ad utriuſque illorum Diœceſin pertinere deberet. Nam URSUS Patriarcha antiquam ſe autoritatem habere aſſerebat, & quòd tempore, antequam Italia à Longobardis fuiſſet invaſa, per *Synodalia Geſta*, quæ tum temporis ab anteceſſoribus ſuis Aquilegienſis Eccleſiæ rectoribus agebantur, oſtendi poſſet, prædictæ Carantanæ Provinciæ civitates ad Aquilegiam eſſe ſubjectas. ARNO verò Epiſcopus aſſerebat, ſe habere autoritatem Pontificum Sanctæ Roma-

Romanæ Ecclesiæ, ZACHARIÆ, STEPHANI, atque PAULI, quorum præceptis, & confirmationibus prædicta Provincia tempore Antecessorum suorum ad Juvavensis Ecclesiæ Diœcesin fuisset adjuncta.

Nos autem auditâ, & discussâ eorum contentione; ut in unam eos caritatem, & concordiam revocaremus, & ut in futurum tam inter ipsos, quàm & successores eorum omnis controversia, atque disceptatio fuisset penitus ablata, prædictam Provinciam Carantanum ita inter (*eos*) dividere jussimus, ut DRAVUS fluvius, qui per mediam Provinciam illam currit, terminus ambarum Diœcesum esset; & à ripa Australi ad Aquilegiensis Ecclesiæ Rectorem; ab Aquilonari verò ripa ad Juvavensis Ecclesiæ Præsulem ipsius Provinciæ pertineret. Ecclesiæ verò, quæ in utraque ripâ fuissent constructæ, ubicunque possessiones suas justè sibi collatas haberè noscerentur, absque contradictione, & contentione ambarum partium haberent, quia compertum habemus, quod quædam Ecclesiæ in unâ ripâ fluminis prædicti sunt constructæ.

Hâc igitur definitione promulgatâ à nobis, præcipimus, atque jubemus, ut tam præsentes viri venerabiles, MAXENTIUS videlicet, qui in locum nuper viri venerabilis URSI, Patriarchæ, subrogatus est, & ARNONEM virum venerabilem Juvavensis Ecclesiæ Archi-Episcopum decernere in futurum nulla controversia, aut quæstio moveatur, sed contenti sint, ex utraque parte nostro judicio, quod inter eos secundùm rectitudinis normam, propter charitatem, & pacem, quæ inter tales viros decet, conservandam judicavimus. Neque enim justior nobis, super hujusmodi disceptatione sententia proferenda videbatur, quàm ut divisio inter eos illius Provinciæ fieret, cujus ambo se auctoritatem habere asserebant: quia nos eorundem auctoritatem neutiquam falsam, neutiquam infirmam facere volumus, quia una antiquitate, altera Sanctæ Romanæ Ecclesiæ sublimitate præcellebat. Hanc nostræ auctoritatis jussionem, ut majorem per tempora vigorem sortiretur, firmiórque ab iis, qui post nos futuri sunt, hominibus haberetur, more nostro eam subscribere, & de Bullâ nostrâ jussimus sigillare. Datum XVIII. Kalend. Junii, anno XI. Christo propitio, Imperii nostri: XLII. Regni nostri in Francia; atque XXXVII. in Italia, Indictione quartâ. Actum Aquisgrani Palatii, in Dei nomine feliciter. Amen.

Hansiz. Tomo II. Germaniæ Sacræ pag. 120.

Aquilegienses olim Metropolitanum jus per Noricum Mediterraneum exercuerant in Episcopos Tiburniensem, Celejensem, Petovionensem. Subinde Francis valescentibus Gallicani Episcopi eis Ecclesiis curam adjecerant. Demum Virgilius Salisburgensis, converso ad Christum Sclavorum Duce, eas partes procurandas susceperat. Unde mota lis de finibus jam anno 798: quæ anno 811. ab utroque Archi-Episcopo delata ad Placitum Caroli Aquis habitum, hoc diplomate dirempta & finita fuit. *Hansiz. in Episcopatu Salisburgensi Germaniæ Sacræ Tom. II. p.* 120, 121.

CONVENTUS AQUISGRANENSIS.

Anno Christi DCCCXII. Caroli Imperii XIII.

De Monasterii Fuldensis Pace restaurata.

Facta est conturbatio porro non minima in Monasterio S. Bonifacii (id est Fuldensi) & Fratres XII. ex ipsa familia perrexerunt simul cum Abbate Ratgario (tertio loci Abbate) ad Judicium Imperatoris Caroli. Nec tamen ita commotio illa quievit. Sed post Ricolphus Archi-Episcopus Moguntiacensis, & Beontiarius Episcopus civitatis Wangionum, & Hatto Episcopus Augustensis, & Wolgarius Episcopus Ecclesiæ Wirzaburg cum cæteris Fidelibus, quasi simul ad illud Placitum convenerunt jussu Imperatoris, sanaverunt commotionem illam in Monasterio S. Bonifacii.

Chronicon Hildensheimense apud Duchesne Tomo III. Scriptor. Franc. pag. 509. *ad annum XLIV. regni Caroli, qui juxta eum Scriptorem est* 812. *Christi.*

Monachi recentis instituti zelo flagrantes, perire sibi veteris disciplinæ rigorem nolebant: at Ratgarius summo jure Abbatis nunquam cessit, qui demum rogatu fratrum accusantium anno 817. depositus fuit, Sancto Eigile successore. *Pagi ad annum* 812. *N. XV.*

LIBELLUS SUPPLEX

MONACHORUM FULDENSIUM CAROLO IMPERATORI PORRECTUS.

Hæc quoque Cœnobium totum Fuldense rogavit
AUGUSTUM CAROLUM, jura novare sibi.
Quæ cuncta honesta censebat Cæsar opimus,
Et votum precibus jussit inesse piis.

IN primis petimus Pietatem tuam, Clementissime Imperator, quòd liceat nobis orationum, psalmodiæ, & vigiliarum modum tenere, quem Patres nostri habuerunt pro amicis nostris viventibus atque defunctis, id est, quotidianam precem pro te, Domine Auguste, & pro liberis tuis, & pro omni populo Christiano. Quam manè, quando in unum convenimus, & Capitulum de Regula coram fratribus legebatur, exsurgentes post lectionem, ter versum: *Deus in adjutorium meum intende*, adjuncta *Gloria Patri*, cantantes, flexis genibus Psal. L. cecinimus, simul cum versibus, & collecta. In secunda quoque feria unius cujusque septimanæ, orationem pro omnibus, nobis Eleëmosynas tribuentibus, id est, eundem Psalm. L, quem tota congregatio, juxta corpus B. Martyris simul prostrata, cantavit, cum oratione Dominica & Versibus. Pro defunctis ergò fratribus nostris commemorationem illam, quam quotidie bis habuimus, id est, post matutinam celebrationem & vespertinam, quæ est antiphona, videlicet: *Requiem æternam*, & prima post Psalmi: *Te decet Hymnus Deus.* Versus & Collecta. In Kalendis verò omnium mensium unam vigiliam, & 2. Psalmos. Pro Sturmi quoque Abbate, & Fundatoribus Monasterii istius, in anniversaria obitûs die, unam vigiliam, & unum Psalterium per singulos annos.

II. Quòd Presbyteris concedatur Missas sæpius celebrare, & quòd spatia eis ad hoc dentur, sicut à majoribus nostris dabantur. Quódque illi ad sacrum ordinem eligantur, qui eruditi sint verbo, & sancta conversatione probati, & nec fures, nec scelerati, & qui Sacerdotii juris penitus ignari sunt.

III. Ut Sanctorum honor & festivitas non detestetur, sed in Vigiliis & Missis eorum digna commemoratio fiat: & quod in his festivitatibus, quibus major veneratio convenit, fratribus ab opere ad lectiones & psalmodiam vacare liceat, sicut apud Majores nostros licitum est: id est, in festivitate Sanctæ Mariæ, & XII. Apostolorum, S. Stephani, & S. Laurentii, & cæterorum, quorum memoriæ apud Ecclesias Germaniæ celebres fiunt, nec non & eorum, quorum corpora in his Regionibus habentur.

IV. Quòd communicationem fracti panis ante cibum quotidie sumere, non respuatur, secundùm exempla præcedentium Patrum.

V. Quòd infirmorum major cura sit & miseratio, senum videlicet, & debilium: neque penuriâ victûs affligantur, neque vestitûs paupertate conterantur, & nec ineptiis aliquibus vexentur; ità ut nec baculum eis pro sustentatione ferre liceat, nec ad inclinatorium, quod nos formulam dicimus, morando hærere, quia cœcus, & claudus non possunt sine sustentatione baculi bene incedere, nec decrepitus sine formula genua flectere. Hoc rogamus, ùt tales, propter fastidium, de Monasterio non ejiciantur, ne fortè in cellis, sub laicis constituti, sine confessione & necessario vitæ viatico moriantur.

VI. Quòd omnibus, ad Monasterium, vitæ hujus amore venientibus, pietas congrua impendatur, & nec infirmi, neque seniores, neque delicati duritia aufugentur: sed omnes cum misericordia suscipiantur, & solatium, quod petierint, honestè infirmitati eorum impertiatur.

VII. Quòd nullus ante probationem suscipiatur, neque corpori Monasterii socìetur; ne fortè aliquis magìs propter commoda terrena, quàm propter æternæ vitæ amorem se Monasterio sociare

ſociare voluerit, & receptus inhoneſto ſuo more conturbet fratres.

VIII. Ut nullus propter pecuniam, vel poſſeſſionem terrenam, fictis ſuaſionibus ſeductus, & blanditiis deceptus, poſtquam in Monaſterium ſuſceptus fuerit, & non habens, quod ſibi promittebat, triſtitiâ, & pœnitentiâ ſæculi pereat; ſed veritas unicuique ore proferatur, & opere impleatur.

IX. Quòd nullus vi Monachus fieri cogatur, nec ad Clerum tondeatur, ſive liber ſit, ſive ſervus; quia tales in Monaſterium ſuſcepti auctores fiunt ſcelerum, & executores vitiorum.

X. Quòd victum & veſtitum, ſicut majores noſtri nobis conſtituerunt, habere liceat: quia primus Abbas noſter Sturmis, in Monaſterio S. Benedicti per annum converſans, huc poſtea rediens, ſecundùm electionem Sancti Bonifacii, habitum eorum, & victum dijudicantis, nobis iſtum conſtituit, cujus rei plures adhuc teſtes ſuperſunt.

XI. Quòd commune (a) Magiſterium à Decanis & Præpoſito omnibus fratribus fiat: quia hæ diviſiones, quæ modò factæ ſunt, occaſiones ſunt ſcandalorum, diſſenſionum, & contradictionum. Credimus enim, propter pacis caritatiſque cuſtodiam expedire, ſecundùm priorem conſtitutionem communiter fratribus Decanos omnes conſtitui, ut communis cura cautelam præbeat, & dilectionem impendat.

XII. Ut ædificia immenſa, atque ſuperflua, & cætera inutilia opera omittantur, quibus fratres ultra modum fatigantur, & familiæ foris diſpereunt; ſed omnia juxta menſuram, & diſcretionem fiant. Fratribus quoque ſecundùm regulam certis horis vacare lectioni liceat; & item certis operari.

XIII. Quòd peregrinorum ſuceptio, & lavatio in eis pedum non negligatur, ſed ſecundùm regulam, & ſecundùm priorum noſtrorum conſuetudinem, quandocúmque venerint, miſericorditer ſuſcipiantur, & ab omnibus fratribus lavatio pedum eis exhibeatur.

XIV. Quòd hoſpitalitas antiqua non obliviſcatur, ſed omnibus hoſpitibus congruus honor, & omnis humanitas exhibeatur. Quando autem plures ſimul advenerint, ut in Miſſa Sancti Bonifacii, conſolatione undique facta, ab his, qui cellas provident, omnibus refectio præbeatur.

XV. Ut privata negotia, & ſæcularia beneficia, & diviſio poſſeſſionum atque agrorum, in ipſo Monaſterii loco non fiant, quia inde exoriuntur jurgia, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, inimicitiæ, diſſenſiones, invidiæ, furtivæ commeſſationes, & ebrietates, & pœne omnia mala, & ſaluti noſtræ contraria: ſed omnes agri atque cellæ in communi omnium fratrum fiant: & omnes homines, qui in eodem Monaſterii loco habitant, ab uno veſtiario veſtitum accipiant, prout Præpoſitus, ſive Cellarius diſpenſaverint, nec mercimonia aliqua ab aliquibus ibi ventilentur, ſed ſint omnia omnibus communia.

XVI. Ut ipſa Monaſterii miniſteria per fratres ordinentur, id eſt, Piſtrinum, hortus, Braciarium, coquina, agricultura, & cetera miniſteria, ſicut apud deceſſores noſtros fuerunt; quia devotius, & digniùs per fratres omne exercebitur officium, quàm per laicum, aut ſervum malevolum.

XVII. Quòd malitioſæ, & furioſæ mentis homines, & ad cuncta flagitia perpetranda promptiſſimi, non colligantur intra Monaſterium, ſicut factum eſt de illo homicida Clerico, qui monachum interfecit: qui contra omnium fratrum voluntatem, & conſenſum locatus eſt in Monaſterio; quia timemus, ne fortè cognati ipſius monachi, diabolicâ ſuaſione in ultionem ejus inflammentur, & homicidium augeatur. Quòdque ipſi, qui propter ſcelera ſua, & improbitates, inter ſæculares eſſe non poterant, in vicina Monaſterii loca gregatim non collocentur, quia furto Monaſteria deprædant, & proxima quæque loca latrociniis infeſtant.

XVIII. Quòd ipſe Abbas corrigatur, ne inſtitutis Sancti Bonifacii detrahat, dicens, quòd decreta ejus Synodus damnaverit: & quòd majores & cetera Monaſteria non reprehendat, quaſi regulariter non vivant.

XIX. Ut crucis gloriatio in ſingulis diebus Dominicis fiat ante Miſſam, fratribus omnibus circa vicina quæque loca Mona-

(a) *Fortè* Miniſterium.

Monasterii crucem sequentibus, hymnos, & antiphonas cantantibus sicut apud majores nostros usus erat in diebus Dominicis, Passionis, & Resurrectionis Domini gloriam celebrari, quòd in diebus jejuniorum ab Episcopo decretis, crucem portare, & Litanias facere liceat.

XX. Hoc igitur, quod maximè nobis necessarium esse judicavimus, præ omnibus optabamus, id est, veritatem & concordiam cum Abbate nostro habere, sicut cum anterioribus nostris Abbatibus habuimus: & misericordiam, & familiaritatem, pietatem & modestiam in illo sentire: & ut esset benignus infirmis, propitius delinquentibus, affabilis fratribus, mœstorum consolator, laborantium adjutor, benevolorum auxiliator, bene certantium hortator, lassorum refocillator, cedentium sustentator, cadentium restaurator: omnes fratres amaret, nullum odiret, & nullum zeli, vel livoris dolo persequeretur: fierétque non turbulentus vultu, non anxius animo, non nimius in judicio, non obstinatus in consilio; sed hilaris facie, lætus mente, discretus in opere, consentiens in utilitate: & quando aliquis de fratribus præoccupatus fuerit in aliquo delicto, non statim tyrannicâ vindictâ illum excruciaret, sed misericorditer disciplinâ corrigere festinaret, concursúmque clementer susciperet, nec pravâ suspicione denuo illum fatigaret, neque perpetuo odio exterminaret.

His & talibus, Domine Imperator, apud priores nostros Abbates usi sumus, & de hoc istum Abbatem sæpissimè rogavimus, sed usque in præsentem diem impetrare non potuimus.

Browerus L. III. Fuldens. Antiquitatum C. XII.

CONCILIUM MOGUNTIACUM,

CAROLI MAGNI IMPERATORIS JUSSU, IN CLAUSTRO BASILICÆ S. ALBANI CELEBRATUM SUB DIE V. IDUS JUNIAS, INDICTIONE VI. ANNO CHRISTI DCCCXIII. LEONIS III. PAPÆ XVIII. CAROLI EJUSDEM REGIS ET IMP. XLV.

TITULI CANONUM.

1. *De Fide Catholicâ firmiter tenendâ.*
2. *De spe habendâ in Deum.*
3. *De caritate ab omnibus conservandâ.*
4. *De Sacramento Baptismi uniformiter celebrando.*
5. *De pace, & concordia, & unanimitate.*
6. *De Orphanis & exhæredatis subveniendo.*
7. *Ut res pauperum, vel minùs potentum, mala occasione non emantur.*
8. *De potestate Episcoporum pro rebus Ecclesiasticis, ac de convenientia Episcoporum cum laicis.*
9. *De vitâ Canonicorum.*
10. *Item de vitâ Clericorum.*
11. *De vita Monachorum.*
12. *Ne Monachi placita sæcularia adeant.*
13. *De Sacris Virginibus.*
14. *De negotio sæculari, Clericis & Monachis interdicto.*
15. *De Imitatione Apostolicâ.*
16. *De eo, quid sit relinquere mundum.*
17. *De armis omittendis.*
18. *De fictis virtutibus, & veris vitiis discernendis.*
19. *Ut in Monasteria nimis multi homines non mittantur.*
20. *De locis Monasteriorum, vel ædificiis providendis.*
21. *Ut Episcopi sciant, qualiter Canonici, qui sunt cum Abbatibus, vivant.*
22. *De Clericis vagis.*
23. *De Clericis injustè tonsuratis.*
24. *De Clericis adeuntibus Imperatorem.*
25. *Ut prædicatio sancta assiduè in Ecclesiâ fiat.*
26. *Presbyteri tantùm ad Missarum solennia, introitum habeant ad Monasteria puellarum.*
27. *Ut Presbyteri Chrisma diligenter custodiant.*

28. *Ut*

28. *Ut Presbyteri assiduè utantur orariis.*
29. *Ne Laici Presbyteros ejiciant de Ecclesiis, eósve in eis constituant absque Episcopi consensu.*
30. *Ne Laici à Presbyteris munera exigant.*
31. *De fugitivis Clericis.*
32. *Quid sit Litania, & quid exomologesis.*
33. *De Litaniâ majore.*
34. *De quatuor temporibus observandis.*
35. *De indicto jejunio.*
36. *De Festivitatibus anni.*
37. *De Dominicis diebus cum veneratione observandis.*
38. *De Decimis, ut dentur.*
39. *Ut Ecclesiæ pacem habeant.*
40. *Ut in Ecclesiis placita sæcularia non fiant.*
41. *Ut antiquæ Ecclesiæ honorem suum habeant.*
42. *De Beneficiis Ecclesiasticis, ut qui hæc habent, ad Ecclesiarum restaurationem adjuvent, & nonam, & decimam reddant.*
43. *Ne Presbyter solus Missam cantet.*
44. *De oblatione & pace in Ecclesia facienda.*
45. *Ut Symbolum & Orationem Dominicam omnes discant.*
46. *Ut malum ebrietatis omnino vitetur.*
47. *De spiritalibus filiolis instruendis.*
48. *Ut canticum luxuriosum circa Ecclesias non canatur.*
49. *De subintroductis mulieribus.*
50. *De Præpositis, vel Advocatis; sive Vice-Dominis.*
51. *Ne corpora Sanctorum transferantur de loco ad locum.*
52. *Qui mortui in Ecclesiâ sepeliantur.*
53. *De incestuosis.*
54. *Ne proprius filius de Baptismo suscipiatur: & ne filiola, vel commater uxor ducatur.*
55. *De damnatis nuptiis.*

PRÆFATIO.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Gloriosissimo & Christianissimo Imperatori CAROLO Augusto, veræ Religionis Rectori, ac Defensori Sanctæ Dei Ecclesiæ, unà cum prole suâ, ejúsque fidelibus, vita & salus, honor & benedictio, cum victoria sine fine mansura. Almificæ Reverentiæ vestræ patefacimus nos humillimi famuli, ac missi vestri, Hildebaldus scilicet Sacri Palatii Archi-Episcopus, Richolfus, & Arno Archi-Episcopi, seu Bernharius, unà cum reliquis Coepiscopis, atque Abbatibus, & cætero Clero, quia venimus secundùm jussionem vestram in civitatem Moguntiam; ibíque pariter adunati primitus cum Litaniis triduanum celebravimus jejunium, Divinam suppliciter postulantes Clementiam, quatenus sanctâ gratiâ suâ Conventum & Actionem ipsius Synodi sibi acceptabilem facere dignaretur, & Christiano populo proficientem ad salutem & vitam perpetuam, vobísque ad æternum honorem & gloriam. Tum verò consedentes in claustro Basilicæ Sancti Albani, Martyris Christi, consonâ voce gratias egimus Deo Patri omnipotenti, quia Sanctæ Ecclesiæ suæ, tam pium, ac devotum in servitio Dei concessit habere Rectorem, qui suis temporibus sacræ Sapientiæ fontem aperiens, oves Christi indesinenter sanctis reficit alimentis, ac Divinis instruit disciplinis, Christianúmque populum indefesso labore amplificare conatur, hilaritérque Christi honorat Ecclesias, ac de fauce diri draconis multorum animas studet eripere, & ad sinum Sanctæ Matris Ecclesiæ revocare, atque ad gaudia Paradisi, & ad Regna cœlestia omnes communiter invitare, Sanctâ Sapientiâ suâ, devotissimóq; studio cæteros Reges transcendens. Incipientes igitur in nomine Domini, communi consensu & voluntate tractare pariter de statu veræ Religionis, ac de utilitate & profectu Christianæ plebis, convenit nobis, de nostro communi Collegio Clericorum, seu laicorum, tres facere turmas, sicut & fecimus. In prima autem turma consederunt Episcopi cum quibusdam Notariis, legentes atque tractantes Sanctum Evangelium, nec non Epistolas, & Actus Apostolorum, Canones quoque, ac diversa Sanctorum Patrum opuscula, Pastoralémque librum Gregorii, cum cæteris sacris dogmatibus: diligenti studio perquirentes, quibus modis statum Ecclesiæ Dei, & Christianæ plebis profectum sanâ doctrinâ & exemplis justitiæ inconvulsum, largiente gratiâ Dei, perficere & conservare potuissent. In alia verò turmâ consederunt Abbates, ac probati Monachi, Regulam Sancti Benedicti legentes, atque tractantes diligenter, qualiter Monachorum vitam in meliorem

liorem ſtatum, atque augmentum cum Dei gratiâ perducere potuiſſent. In tertia denique turmâ ſederunt Comites & Judices, in mundanis legibus decertantes, vulgi juſtitias perquirentes, omniúmque advenientium cauſas diligenter examinantes, modis, quibus poterant, juſtitias terminantes. In his itaque omnibus primò decrevimus, unicuique perſonæ, vel ſexui congruum honorem impendere, ſecundùm dictum Beati Petri, primi Paſtoris Eccleſiæ, ubi ait: *Omnes honorate, fraternitatem diligite, Deum timete, Regem honorificate. Servi ſubditi eſtote in omni timore Dominis, non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis. Hæc eſt enim gratia in Chriſto JESU Domino noſtro.* Hinc Paulus ad Timotheum ſcripſit, dicens: *Attende tibi & doctrinæ, inſta in illis. Hoc enim faciens, & te ipſum ſalvum facies, & eos, qui te audiunt. Seniorem ne increpaveris, ſed obſecra ùt Patrem, juvenes ùt fratres, anus ùt matres, juvenculas ùt ſorores in omni caſtitate.* Inſuper etiam congruum nobis eſſe videbatur, ut Sacerdotes Eccleſiæ Dei jure legitimo & inconvulſo honorarentur, de quibus Dominus ait: *Qui vos audit, me audit: & qui vos recipit, me recipit: qui autem me recipit, recipit eum, qui me miſit.* Et Apoſtolus ad Hebræos: *Obedite*, inquit, *Præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis. Ipſi enim pervigilant, quaſi rationem reddituri pro animabus veſtris.* Nam de reverentia Eccleſiarum dicit Dominus: *Domus mea, domus orationis vocabitur cunctis gentibus.* De his tamen omnibus valde indigemus veſtro adjutorio; atque ſanâ doctrinâ, quæ & nos jugiter admoneat, atque clementer erudiat, quatenus ea, quæ paucis ſubter perſtrinximus Capitulis, à veſtrâ auctoritate firmentur, ſi tamen veſtra pietas ità dignum eſſe judicaverit; & quicquid in eis emendatione dignum reperitur, veſtra magnifica Imperialis Dignitas jubeat emendare: ut ità emendata, nobis omnibus, & cunctæ Chriſtianæ plebi, ac poſteris noſtris proficiant ad vitam,& ſalutem, & ad gloriam ſempiternam; Vobíſque inde merces, honor, & laus, & benedictio, ac beatitudo permaneat in omnes æternitates ſæculi. Amen.

CANONES.

I. *De fide Catholicâ firmiter tenendâ.*

INitium enim actionis noſtræ de fide eſſe decrevimus, quæ bonorum omnium eſt fundamentum, & quia *ſine fide*, ut dicit Apoſtolus: *Impoſſibile eſt placere Deo.* Fides tamen indiget opere, quia fides ſine operibus mortua eſt. Ideo Beatus Gregorius: Ille: inquit, verè credit, qui exercet operando, quod credit. Quapropter de verâ fide omnes omnino Chriſtianos alterutrum inter ſe jugiter admonere, & docere oportet. Maximè tamen Domini Sacerdotes in eo certamine laborare decet, ut firmiter ab omnibus teneatur.

II. *De ſpe habenda in Deum.*

Spes verò in Deum firmiter à cunctis Chriſtianis tenenda eſt. Unde Pſalmiſta commemorat: *Sperate in eo omnis congregatio populi*, & reliqua. Et iterum: *Spera in Domino, & fac bonitatem.* Et iterum: *Sperantes autem in Domino, miſericordia circumdabit.* Et Apoſtolus; *Spe enim ſalvi facti ſumus.*

III. *De caritate ab omnibus conſervanda.*

Caritas Deus eſt, ùt ait Joannes Apoſtolus: *Qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo.* Item Paulus Apoſtolus: *Finis*, inquit, *præcepti eſt caritas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta.* Caritatem ergo qui habet, omnia bona habet. Quam ideo commemoravimus, quia volumus, ut firmiter ab omnibus æquè Catholicis conſervetur. Auguſtinus quoque in ſermone de laude caritatis dicit: Si ergo non vacat, omnes paginas perſcrutari, omnium ſcripturarum ſecreta penetrare, tene caritatem, ubi pendent omnia: ibi tenebis, quod ibi didiciſti. Ille itaque tenet, & quod patet, & quod latet in Divinis ſermonibus, qui caritatem tenet in moribus.

IV. *De Sacramento Baptiſmi uniformiter celebrando.*

Sacramenta itáque Baptiſmatis volumus, ut ſicut Sancta veſtra fuit admonitio, ità concorditer, atque uniformiter in ſingulis Parochiis, ſecundùm Romanum ordinem inter nos celebrentur, jugi-

jugitérque conſerventur: id eſt, ſcrutinium ad ordinem Baptiſmatis, ſicut in decretis Leonis Papæ ſub duobus continetur Capitulis. In Capitulo XI. Duo tempora, id eſt, Paſcha, & Pentecoſte, ad baptizandum, à Romano Pontifice legitima præfixa ſunt. Item Capitulo XII. Non interdictâ licentiâ, quâ in Baptiſmo tribuendo quolibet tempore periclitantibus ſubvenitur. Et Siricius: Si in qualibet neceſſitate opus fuerit ſacri unda Baptiſmatis, omni volumus celeritate ſuccurri.

V. *De pace & concordia & unanimitate.*

Ut pax & concordia ſit, atque unanimitas in populo Chriſtiano: quia unum Deum Patrem habemus in cœlis, & unam matrem Eccleſiam, unam fidem, unum Baptiſma. Ideo in unâ pace & unanimitate concorditer vivere debemus, ſi ad unam & veram hæreditatem regni cœleſtis cupimus pervenire: quia non eſt diſſenſſionis Deus, ſed pacis, ut ipſe ait: *Beati Pacifici, quoniam Filii Dei vocabuntur.*

VI. *De Orphanis & exhæredatis ſubveniendo.*

Propter iſtius itaque pacis concordiam conſervandam, placuit nobis de Orphanis & pauperibus, qui debitè & indebitè dicuntur amiſiſſe hæreditatem paterni vel materni juris, ad ſe legibus pertinentem; ſi alicubi inventi fuerint, quos patres vel matres propter traditiones illorum exhæredes fecerunt, aliorum ſcilicet ſuaſionibus, aut petitionibus, vel aliquo ingenio; omnino volumus, atque decrevimus emendari, quantum ad nos, vel ad noſtram pertinet poteſtatem, juxta voluntatem Dei, & veſtram ſanctam admonitionem, & conſiderationem. Quòd ſi fortè extra officium noſtrum alicubi inventum fuerit, admonere veſtram Clementiam audeamus, ut emendetur.

VII. *Ut res pauperum, vel minùs potentûm malâ occaſione non emantur.*

Propter proviſiones pauperum, pro quibus curam habere debemus, placuit nobis, ut nec Epiſcopi, nec Abbates, nec Comites, nec Vicarii, nec judices, nullúſque omnino ſub mala occaſione, vel malo ingenio, res pauperum, vel minùs potentum, nec emere, nec vi tollere audeat. Sed ſi quis ex eis aliquid comparare voluerit, in publico placito coram idoneis teſtibus, & cum ratione hoc faciat. Ubicumque autem aliter inventum fuerit factum, hoc omnino emendetur per juſſionem veſtram.

VIII. *De poteſtate Epiſcoporum pro rebus Eccleſiaſticis, ac de convenientia Epiſcoporum cum laicis.*

Ut Epiſcopi poteſtatem habeant, res Eccleſiaſticas providere, regere, gubernare, atque diſpenſare ſecundùm Canonicam auctoritatem, volumus: & ut laici in eorum miniſterio obediant Epiſcopis, ad regendas Eccleſias Dei, viduas, & orphanos defendendos; & ut obedientes ſint eis ad eorum Chriſtianitatem ſervandam. Et Epiſcopi conſentientes ſint Comitibus & Judicibus ad juſtitias faciendas: & ut nullatenus per aliquorum mendacium, vel falſum teſtimonium, neque per perjurium, aut per præmium, lex juſta in aliquo depravetur.

IX. *De vita Canonicorum.*

In omnibus igitur, quantùm humana permittit fragilitas, decrevimus, ut Canonici Clerici Canonicè vivant, obſervantes Divinæ Scripturæ doctrinam, & documenta Sanctorum Patrum, & nihil ſine licentia Epiſcopi ſui, vel Magiſtri eorum compoſitè agere præſumant in unoquoque Epiſcopatu: & ut ſimul manducent, & dormiant, ubi his facultas id faciendi ſuppetit, vel qui de rebus Eccleſiaſticis ſtipendia accipiunt, & in ſuo clauſtro maneant: & ſingulis diebus manè primo ad lectionem veniant, & audiant, quid eis imperetur. Ad menſam verò ſimiliter lectionem audiant, & obedientiam ſecundùm Canones ſuis Magiſtris exhibeant.

X. *Item de vitâ Clericorum.*

Diſcretionem igitur eſſe volumus, atque decrevimus inter eos, qui dicuntur ſæculum reliquiſſe, & adhuc ſæculum ſectantur. Placuit igitur Sancto Concilio, ut ità diſcernantur, ſicut in Regula Clericorum dictum eſt. His igitur lege Patrum cavetur, ut à vulgari vitâ ſecluſi, à mundi voluptatibus ſeſe abſtineant; non ſpectaculis, non pompis interſint, convivia inhoneſta & turpia fugiant. Tamen Hieronymus in Epi-

Epiſtolâ ad Nepotianum dicit: "Omnium Chriſtianorum domos, quaſi proprias, amare debemus, ut conſolatores nos in mœroribus ſuis potiùs, quàm convivas in proſperis noverint. Item Iſidorus: "Clerici tamen convivia privata non tantùm pudica, ſed & ſobria colant: uſuris nequaquam incumbant, neque turpium occupationes lucrorum, fraudiſq; cujuſquam ſtudium appetant." Amorem pecuniæ, quaſi materiam cunctorum criminum fugiant: ſæcularia officia, negotiáque abjiciant: honorum gradus per ambitionem non ſubeant: pro beneficiis medicinæ Dei munera non accipiant: dolos & conjurationes caveant: odium, æmulationem, obtrectationem, atque invidiam fugiant. Non vagis oculis, non infræni linguâ aut petulanti, timidóque geſtu incedant: ſed pudorem ac verecundiam mentis ſimplici habitu inceſſúque oſtendant. Obſcœnitatem etiam verborum, ſicut & operum, penitus execrentur. Viduarum atque Virginnm viſitationes frequentiſſimas fugiant: contubernia fœminarum nullatenùs appetant: Caſtimoniam quoque inviolati corporis perpetuò conſervare ſtudeant. Senioribus quoque debitam præbeant obedientiam; neque ullo jactantiæ ſtudio ſe attollant. Poſtremò in doctrina, in lectionibus, in Pſalmis, hymnis & canticis, exercitio jugi incumbant. Tales enim debent eſſe, qui Divinis cultibus ſe mancipandos ſtudent exhibere: ſcilicet, ut dum ſcientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis adminiſtrent.

XI. *De vita Monachorum.*

Abbates autem cenſuimus, ità cum Monachis ſuis pleniter vivere, ſicut ipſi, qui in præſenti Synodo aderant, palam nobis omnibus promiſerunt: id eſt, ſecundùm doctrinam Sanctæ Regulæ Benedicti, quantùm humana permittit fragilitas. Ac deinde decrevimns, ſicut Sancta Regula dicit, ut Monaſterium, ubi fieri poſſit, per Decanos ordinetur: quia illi Præpoſiti ſæpe in elationem incidunt, & in laqueum diaboli.

XII. *Ne Monachi placita ſæcularia adeant.*

Hoc tamen omnino volumus, ut Monachi ad ſæcularia placita nullatenus veniant, neque ipſe Abbas ſine conſilio Epiſcopi ſui: & cùm neceſſitas exigit, tunc per juſſionem, & conſilium Epiſcopi illuc vadat. Nequaquam tamen contentiones, aut lites aliquas ibi movere præſumat: ſed quicquid quærendum, vel etiam reſpondendum ſit, per advocatos ſuos hoc faciat. Abbates & Monachi uſque ad interrogationem ſilentium habeant: & cùm interrogantur, cum humilitate, & reverentia reſpondeant: alias querelas omnino devitent. In eorum clauſtro permaneant, nullúſque ex eis foras vadat, niſi per neceſſitatem ab Abbate mittatur in obedientiam. Nec foris manducent, neque bibant, ſine permiſſione Abbatis, nec ad convivia ſæcularia vadant.

XIII. *De Sacris Virginibus.*

Abbatiſſas cum Sanctimonialibus omnino rectè, & juſtè vivere cenſemus. Quæ verò profeſſionem Sanctæ Regulæ Benedicti fecerunt, regulariter vivant. Sin autem, Canonicè vivant pleniter, & ſub diligenti curâ cuſtodiam habeant, & in clauſtris permaneant, neque foras exitum habeant. Sed & ipſæ Abbatiſſæ in Monaſteriis ſedeant, nec foras vadant ſine licentiâ, & conſilio Epiſcopi ſui.

XIV. *De negotio ſæculari Clericis & Monachis interdicto.*

Miniſtri autem Altaris Domini, vel Monachi, nobis placuit, ut à negotiis ſæcularibns omnino abſtineant. Multa ſunt ergo negotia ſæcularia: de his tamen pauca perſtrinximus, ad quæ pertinet omnis libido, non ſolùm in immunditia carnis, ſed etiam in omni concupiſcentia carnali. Quicquid plus juſto appetit homo, turpe lucrum eſt. Munera injuſta accipere, vel etiam dare: pro aliquo ſæculari quæſtu, pretio aliquem conducere: contentiones, & lites vel rixas amare, in placitis ſæcularibus diſputare, exceptâ defenſione orphanorum aut viduarum: conductores aut procuratores eſſe ſæcularium rerum: turpis verbi, vel facti joculatorem eſſe, vel jocum ſæcularem diligere, aleas amare, ornamentum inconveniens propoſito ſuo quærere, in deliciis vivere velle, gulam & ebrietatem ſequi, pondera injuſta, vel menſuras habere, negotium injuſtum exercere. Nec tamen juſtum negotium eſt contradicendum propter neceſſitates diverſas; quia legimus

gimus Sanctos Apostolos negotiatos esse, & in Regula Sancti Benedicti præcipitur, prævidere, per quorum manus negotium Monasterii transeat. Canes, & aves sequi ad venandum, in omnibus quibuslibet sit causis, superfluum esse. Ecce talia, & his similia, ministris Altaris Domini, nec non & Monachis, omnino contradicimus. De quibus dicit Apostolus: *Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus.*

XV. *De Imitatione Apostolicâ.*

Apostolus dicit: *Imitatores meî estote, & observate eos, qui ità ambulant, sicut habetis formam nostram: non eos observantes, qui sunt inimici Crucis Christi, quorum finis interitus, quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt. Nostra autem conversatio in cœlis est.* Sicut Hieronymus in Epistolam ad Galatas ait: Æmulantur autem bene, qui cùm videant, vel audiant, esse in aliquibus gratias, virtutésque, ipsi tales esse desiderant, & fidem, vitam, atque industriam eorum, per quæ illa meruerunt, nituntur imitari, ut possint ea quoque, quæ bonâ æmulatione digna sunt, consequi, magìs quærentes spiritalia, quàm carnalia, ut perseveranti gradu ad finem boni operis pervenire possint. Augustinus in primo libro de agone Christianorum hanc sententiam interpretans, dicit: Imitatores meî estote, sicut & ego Christi. Quare intelligendum est, etiam ipsum Apostolum in semetipso triumphâsse de potestatibus hujus mundi, sicut de Domino dixerat, cujus se imitatorem esse profitetur. Imitemur ergo & nos illum, sicut hortatur: & castigemus corpus nostrum, & in servitutem redigamus, si mundum volumus vincere. Aliquando quidem suo Exemplo Christi nos fieri imitatores jubet, dicendo: *Imitatores meî estote, sicut & ego Christi.* Aliquando quidem de se reticens, ad ipsius nos imitationem Dei extendit, dicens: *Estote ergo imitatores Dei, sicut filii charissimi.* Jam verò demonstrans, quia nihil ità hanc imitationem pariat, quàm si ità vivat aliquis, ut bonum ejus in commune proficiat, atque universis utiliora provideat, adjunxit: *Ambulate in caritate.* Ideo cùm dixisset: Imitatores Dei estote; continuò de caritate disseruit: quia hæc præcipuè virtus homines Deo proximos faciat.

XVI. *De eo, quid sit relinquere mundum.*

Sæculum autem relinquere, est, sicut Gregorius dicit, sæculi voluptatibus contraire. Hinc Paulus admonet: *Qui emunt, tamquam non possidentes: & qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur.* Et Gregorius in libro Pastorum: Ut videlicet sic vobis suppetant, & exteriùs serviant, quatenus à supernæ dilectionis studio animum non reflectant.

XVII. *De armis omittendis.*

Nos autem, qui relinquimus sæculum, id modis omnibus observare volumus, ut arma spiritalia habeamus, sæcularia dimittamus. Laicis verò, qui apud nos sunt, arma portare non præjudicemus; quia antiquus mos est, & ad nos usque pervenit.

XVIII. *De fictis virtutibus, & veris vitiis discernendis.*

Dominus dicit in Evangelio: *Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecùs autem sunt lupi rapaces.* Hinc Hieronymus in Commentario Matthæi dicit: De omnibus quidem intelligi potest, qui aliud habitu, ac sermone promittunt, aliud opere demonstrant. Item in alio loco: *Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum Cœlorum.* Nec his quidem accommodanda fides est, qui, cùm pollent integritate fidei, turpiter vivunt, & doctrinæ integritatem operibus destruunt. Utrúmque enim Dei servis necessarium est, ut opus sermone, & sermo operibus comprobetur. Et Beda in tractatu in Evangelium Lucæ dicit: " Ipse enim finis est, ut nihil duplici " animo faciamus. Si veram, inquit, " & non fictam vis habere justitiam; " quæ verbis ostentas, etiam factis com" pensare curato... Et Apostolus: *Dilectio sinè simulatione, odientes malum, adhærentes bono.*

XIX. *Ut in Monasteria nimis multi homines non mittantur.*

Ut plures non mittantur in Monasteria Canonicorum, vel Monachorum, aut etiam puellarum, quàm sufferri possit.

XX.

XX. *De locis Monasteriorum, vel ædificiis providendis.*

Deinde dignum, ac necessarium est, ut Missi per quæque loca directi, simul cum Episcopis uniuscujusque Diœcesis, perspiciant loca Monasteriorum, Canonicorum pariter, & Monachorum, similitérque puellarum, si in apto & congruo loco sint posita, ubi commodum necessarium possit acquiri, quod ad utilitatem pertinet Monasterii, sicut in Sancta Regula dicitur: " Monasterium autem ità " debet constitui, ut omnia necessaria " infra Monasterium exerceantur; ut non " sit necessitas Monachis, vel Clericis, vagandi foras, quia omnino non expedit animabus eorum. Similiter quoque ædificia Monasteriorum supradicti Missi, & cum eis Episcopi, per diversa loca prævideant, si apta sint, & congruenter Sanctæ Professioni composita: vel si claustrum firmum habeant, in quo salvari possint animæ in eis commorantium sub disciplinâ Canonicâ, vel regulari. Ubi autem aliter inventum fuerit, hoc omnimodis Episcopus loci ipsius faciat emendari: ità ut condignam professioni eorum custodiam habeant Canonici, vel Monachi, atque Nonnanes, ne detur eis occasio malefaciendi, quod absit.

XXI. *Ut Episcopi sciant, qualiter Canonici, qui sunt cum Abbatibus, vivant.*

Præcipimus, ut unusquisque Episcopus sciat per singula Monasteria, quantos quisque Abbas Canonicos in Monasterio suo habeat: & hoc omnino ambo pariter provideant, ut, si Monachi fieri voluerint, regulariter vivant: sin autem, Canonicè vivant omnino.

XXII. *De Clericis vagis.*

De Clericis vagis, seu de acephalis, id est, de his, qui sunt sinè capite, neque in servitio Domini nostri, neque sub Episcopo, neque sub Abbate, sed sinè Canonicâ, vel regulari vitâ degentes, ut in libro Officiorum secundo, Capitulo tertio, de eis dicitur. " Hos neque inter laicos sæcularium officiorum studia, " neque inter Clericos Religio tenet Divina, sed solutos, atque oberrantes sola " turpis vita complectitur, & vaga: quique dum nullum metuunt, explendæ " voluptatis suæ licentiam sectantur, " quasi animalia bruta, libertate, ac desiderio suo feruntur, habentes signum " Religionis, non Religionis officium, " hippocentauris similes, nec equi, nec " homines. " Tales omnino, ubicunque inventi fuerint, præcipimus, ut Episcopi sine ullâ morâ eos sub custodia constringant Canonicâ, & nullatenus eos ampliùs ità errabundos, & vagos secundùm desideria voluptatum suarum vivere permittant. Sin autem Episcopis suis canonicè obedire noluerint, excommunicentur usque ad judicium Archi-Episcopi regionis illius. Si autem nec ille eos corrigere valuerit, tunc omnino sub vinculis constringantur, usque ad Synodum, ut ibi eis judicetur, utrum ad judicium Domini nostri, aut ad istam magnam Synodum adferantur sub custodia publica.

XXIII. *De Clericis injustè tonsuratis.*

De Clericis verò hoc statuimus, ut hi, qui hactenus inventi sunt, sive in Canonico, sive in Monachico Ordine, tonsurati sinè eorum voluntate; si liberi sunt, ut ità permaneant: & deinceps cavendum, ut nullus tondeatur sinè legitimâ ætate, & spontaneâ voluntate, vel cum licentiâ Domini sui.

XXIV. *De Clericis adeuntibus Imperatorem.*

De Clericis adeuntibus Imperatorem, hoc placet omnibus modis observare, quod de eis in Sacris Canonibus constitutum est.

XXV. *Ut Prædicatio Sancta assiduè in Ecclesiâ fiat.*

De officio Prædicationis, si fortè Episcopus non fuerit in domo suâ, aut infirmus est, aut aliâ aliquâ causâ exigente non valuerit; numquam tamen desit diebus Dominicis, aut Festivitatibus, qui Verbum Dei prædicet, juxta quod intelligere vulgus possit.

XXVI. *Presbyteri tantùm ad Missarum Solemnia introitum habeant ad Monasteria Puellarum.*

Ut Presbyteris per Monasteria Puellarum opportuno tempore liceat Missarum Solemnia celebrare, & iterum ad proprias Ecclesias redire.

XXVII. *Ut Presbyteri Chrisma diligenter custodiant.*

Presbyteri sub sigillo custodiant Chrisma

Chrisma, & nulli sub prætextu medicinæ, vel maleficii, donare inde præsumant. Quod si fecerint, honore priventur.

XXVIII. *Ut Presbyteri assiduè utantur orariis.*

Presbyteri sinè intermissione utantur orariis propter differentiam Sacerdotii dignitatis.

XXIX. *Ne Laici Presbyteros ejiciant de Ecclesiis, eósve in eis constituant, absque Episcopi consensu.*

Ut Laici Presbyteros non ejiciant de Ecclesiis, neque constituant sinè consensu Episcoporum suorum.

XXX. *Ne Laici à Presbyteris munera exigant.*

Ut Laici omnino munera injusta non exigant à Presbyteris propter commendationem Ecclesiæ cuiquam Presbytero.

XXXI. *De fugitivis Clericis.*

Ut unusquisque Episcopus in sua Parochia diligenter Presbyteros, vel Clericos inquirat, unde sint, & si aliquem fugitivum invenerit, ad suum Episcopum redire faciat.

XXXII. *Quid sit Litania, & quid exomologesis.*

Litaniæ autem græco nomine appellantur, quæ latinè dicuntur rogationes. Inter Litanias autem, & exomologeses hoc differt, quòd exomologeses pro solâ peccatorum confessione agantur: Litaniæ verò indicantur propter rogandum Deum, & impetrandum in aliquo misericordiam ejus. Sed nunc jam utrumque vocabulum sub unâ designatione habetur.

XXXIII. *De Litania majore.*

Placuit nobis, ut Litania major observanda sit à cunctis Christianis diebus tribus, sicut legendo reperimus, & sicut Sancti Patres nostri instituerunt, non equitando, nec pretiosis vestibus induti, sed discalceati, cinere, & cilicio induti, nisì infirmitas impedierit.

XXXIV. *De quatuor temporibus observandis.*

Constituimus, ut quatuor tempora anni ab omnibus cum jejunio observentur, id est, in mense Martio hebdomada prima; & Feria IV., & Feria VI., & Sabbato veniant omnes ad Ecclesiam, hora nona cum Litaniis ad Missarum solemnia. Similiter in mense Junio hebdomadâ secundâ, Feria IV., & VI., & Sabbato jejunetur usque ad horam nonam, & à carne ab omnibus abstineatur. Similiter in mense Septembrio hebdomada tertia, & in mense Decembrio hebdomada, quæ fuerit plena ante vigiliam Natalis Domini, sicut est in Romana Ecclesia traditum.

XXXV. *De indicto jejunio.*

Quod si quis indictum jejunium superbiendo contempserit, & observare cum Christianis noluerit, in Gangrensi Concilio præcipitur, ut anathematizetur, nisì emendare se studeat.

XXXVI. *De Festivitatibus anni.*

Festos dies in anno celebrare sancimus. Hoc est, diem Dominicum Paschæ, cum omni honore, & sobrietate venerari, simili modo totam hebdomadam illam observari decrevimus. Diem Ascensionis Domini pleniter celebrare. Item Pentecostem similiter, ùt in Pascha. In Natali Apostolorum Petri, & Pauli diem unum, Nativitatem S. Joannis Baptistæ, Assumptionem S. Mariæ, Dedicationem S. Michaëlis, Natalem S. Remigii, S. Martini, S. Andreæ. In Natali Domini dies quatuor, Octavas Domini, Epiphaniam Domini, Purificationem S. Mariæ, Et illas Festivitates Martyrum, vel Confessorum observare decrevimus, quorum in unaquaque Parochia Sancta Corpora requiescunt. Similiter etiam Dedicationem templi.

XXXVII. *De Dominicis diebus cum veneratione observandis.*

Omnes dies Dominicos cum omni veneratione decrevimus observari, & à servili opere abstinere: & ut mercatus in eis minimè sit, nec placitum, ubi aliquis ad mortem, vel ad pœnam judicetur.

XXXVIII. *De Decimis, ut dentur.*

Admonemus, atque præcipimus, ut decimas Deo omnino dari non negligatur, quas Deus ipse sibi dari constituit; quia timendum est, ut quisquis Deo debitum suum abstrahit, ne fortè Deus per peccatum suum auferat ei necessaria sua.

XXXIX. *Ut Ecclesiæ pacem habeant.*

Reum, confugientem ad Ecclesiam, nemo

nemo abſtrahere audeat, nec inde donare ad pœnam, vel ad mortem, ut honor Dei, & Sanctorum ejus conſervetur: ſed Rectores Eccleſiarum pacem, & vitam, ac membra ejus obtinere ſtudeant: tamen legitimè componat, quod iniquè fecit.

XL. *Ut in Eccleſiis placita ſæcularia non fiant.*

Præcipimus, ut in Eccleſiis, aut in domibus Eccleſiarum, vel atriis, placita ſæcularia minimè fiant.

XLI. *Ut antiquæ Eccleſiæ honorem ſuum habeant.*

Eccleſiæ antiquitùs conſtitutæ nec decimis, nec aliis poſſeſſionibus priventur, ità ut novis oratoriis tribuantur.

XLII. *De Beneficiis Eccleſiaſticis, ut, qui hæc habent, ad Eccleſiarum reſtaurationem adjuvent, & nonam, ac decimam reddant.*

Quicumque Beneficium Eccleſiaſticum habent, ad tecta Eccleſiæ reſtauranda, vel ipſas Eccleſias emendandas, omnino adjuvent, & nonam, & decimam reddant.

XLIII. *Ne Presbyter ſolus Miſſam cantet.*

Nullus Presbyter, ùt nobis videtur, ſolus Miſſam cantare valet rectè. Quomodo enim dicet: Dominus vobiscum, vel ſurſum corda admonebit habere, & alia multa his ſimilia, cùm alius nemo cum eo ſit?

XLIV. *De oblatione, & pace in Eccleſia faciendâ.*

Oblationem quoque, & pacem in Eccleſia facere, jugiter admoneatur populus Chriſtianus: quia ipſa oblatio ſibi, & ſuis magnum remedium eſt animarum, & in ipſa pace vera unanimitas, & concordia demonſtratur.

XLV. *Ut Symbolum, & orationem Dominicam omnes diſcant.*

Symbolum, quod eſt ſignaculum Fidei, & orationem Dominicam diſcere ſemper admoneant Sacerdotes populum Chriſtianum. Volumúsque, ut diſciplinam condignam habeant, qui hæc diſcere negligunt, ſive in jejunio, ſive in alia caſtigatione emendentur. Propterea dignum eſt, ut filios ſuos donent ad ſcholam, ſive ad Monaſteria, ſive foras Presbyteris, ut Fidem Catholicam rectè diſcant, & orationem Dominicam, ut domi alios edocere valeant. Et qui aliter non potuerit, vel in ſua lingua hoc diſcat.

XLVI. *Ut malum ebrietatis omnino vitetur.*

Magnum malum ebrietatis, unde omnia vitia pullulant, modis omnibus præcipimus cavere: & qui hoc vitare noluerit, excommunicandum eum eſſe decrevimus uſque ad emendationem congruam.

XLVII. *De ſpiritalibus filiolis inſtruendis.*

Deinde præcipimus, ut unusquiſque Compater, vel proximi, ſpiritales filiolos ſuos Catholicè inſtruant.

XLVIII. *Ut canticum luxurioſum circa Eccleſias non canatur.*

Canticum turpe, atque luxurioſum circa Eccleſias agere omnino contradicimus. Quod & ubique vitandum eſt.

XLIX. *De ſubintroductis mulieribus.*

Omnibus igitur Clericis fœminas ſecum in domibus ſuis habere ultra licentiam Canonum firmiter ſit contradictum.

L. *De Præpoſitis, vel Advocatis, ſive Vice-Dominis.*

Omnibus igitur Epiſcopis, Abbatibus, cunctóque Clero omnino præcipimus, Vice-Dominos, Præpoſitos, Advocatos, ſive defenſores bonos habere, non malos, non crudeles, non cupidos, non perjuros, non falſitatem amantes, ſed Deum timentes, & in omnibus juſtitiam diligentes. De Judicibus autem, vel Centenariis, atque Tribunis, ſeu Vicariis, dignum eſſe cenſemus, ut, ſi mali fuerint, de miniſterio ſuo abjiciantur.

LI. *Ne Corpora Sanctorum transferantur de loco ad locum.*

Deinceps verò Corpora Sanctorum de loco ad locum nullus præſumat transferre, ſinè conſilio Principis, vel Epiſcoporum, & Sanctæ Synodi licentiâ.

LII. *Qui mortui in Eccleſia ſepeliantur.*

Nullus mortuus infra Eccleſiam ſepeliatur, niſi Epiſcopi, aut Abbates, aut digni Presbyteri, vel fideles Laici.

LIII. *De Inceſtuoſis.*

Ut Epiſcopi inceſtuoſos pariter inveſti-

vestigare studeant, omnino præcipimus. Et si pœnitere noluerint, de Ecclesiâ expellantur, donec ad pœnitentiam revertantur.

LIV. *Ne in quartâ generatione conjugium copuletur.*

Contradicimus quoque, ut in quartâ generatione nullus ampliùs conjugio copuletur: ubi autem post interdictum factum inventum fuerit, separetur.

LV. *Ne proprius filius de Baptismo suscipiatur, & ne filiola, vel commater uxor ducatur.*

Nullus igitur proprium filium, vel filiam de fonte Baptismatis suscipiat: nec filiolam, nec commatrem ducat uxorem; nec illam, cujus filium, aut filiam ad confirmationem duxerit. Ubi autem factum fuerit, separentur.

LVI. *De damnatis nuptiis.*

Siquis uxorem viduam duxerit, & postea cum filiastra sua fornicatus fuerit, seu duabus sororibus nupserit; aut si qua duobus fratribus nupserit, seu cum Patre & Filio, tales copulationes anathematizari, & disjungi præcipimus, nec umquam ampliùs conjugio copulari, sed sub magna districtione fieri.

Facta est autem hæc Synodus in civitate Moguntiâ, in claustro Basilicæ S. Albani Martyris, anno Domini DCCC XIII., & Imperii Domni Caroli Imperatoris anno XIII. Indictione VI. V. Idus Junii. Ubi sederunt Episcopi XXX. Abbates verò XXV.

Concilium hoc Moguntinum à Crabbio, Surio, Binio, & post à Sirmondo editum, collatum fuit cum MS. Ecclesiæ nostræ Metropolitanæ, cujus *variantes* adscribo.

Præfatio codicis nostri uncialibus literis elegantissimè picta est hoc cum Titulo: PRÆFATIO CONCILII EPISCOPORUM MOGUNTIÆ HABITA. Ante Canonem quartum erat hic Titulus prævius: *De Sacramento Ecclesiæ.* Canonis XIV. erat hic Titulus duntaxat: *De negotio sæculari.* Cætera aberant. Canonis XXIX. erat hic Titulus solùm: *Ne Laici Presbyteros ejiciant de Ecclesia.* Canonis XXXVIII. hic solùm: *De Decimis.* Canonis XXXIX. ultima verba sic leguntur: *Tamen legitimè component, quod iniquè fecerunt.* Impressa leguntur numero singulari. Canonis XLVIII. hic erat titulus: *Ut canticum luxuriosum circa Ecclesias deseratur.* In fine KAROLI scribitur in MS. nostro per K., & Indictio V. loco sextæ.

Hactenus variantes Codicis Metropolitani Coloniensis ab impressis; in quo & Canones Conciliorum Arelatensis VI. Remensis II. Turonensis III. Cabillonensis II. eodem anno celebratorum asservantur memorando exemplo diligentiæ Archi-Episcoporum nostrorum in servandis codicibus MSS. Conciliorum.

CAROLI MAGNI
IMPERATORIS
CAPITULARE.

Anno Imperii ejus XIII. post Synodos præcedentes editum, de iis, quæ Episcopi congregati in unum observanda decreverant, & admonenda.

TITULI CAPITULORUM.

12. *Ut Episcopo liceat de Thesauro Ecclesiæ pauperibus erogare.*
13. *Ut justa sint pondera, & mensuræ.*
14. *Ut prædicatio assiduè fiat, & ab omnibus intelligatur.*
15. *De iis, quæ Dominico die fieri non debent.*
16. *Ut Episcopi Parochias suas circumeant.*
17. *Ut Chrisma sub sigillo custodiatur.*
18. *Ut Parentes, & Patrini filios suos doceant.*
19. *Ut Ecclesiis antiquis sua jura serventur.*
20. *In Ecclesiis sepelire quos liceat.*
21. *Ut placita in Ecclesiis, eorúmve atriis non fiant.*
22. *Ut res pauperum fraudulenter non acquirantur.*
23. *Ut fugitivi Clerici redire compellantur.*
24. *Ut, qui Beneficium habet Ecclesiæ, ad ejus sarta tecta adjuvet.*
25. *Ut publici criminis rei publicæ pœnitentiæ subjiciantur.*
26. *Ut Presbyteri, quod docent, opere compleant.*
27. *De Presbyteris, qui confessiones revelare dicebantur.*
28. *De Tumultibus, quos faidosi homines excitabant.*

CAPITULA.

I.

Ut unusquisque (*a*) Archi-Episcopus suos Suffraganeos diligenter, studioséque admonere studeat, ut unusquisque suos Presbyteros pariter investigare non negligat, Baptismatis Sacramenta qualiter agant, & hoc eos studiosè doceant, ut ordinabiliter fiat.

II.

Ut Laici (*b*) Presbyteros non ejiciant de Ecclesiis, nec alios mittere præsumant.

III.

Ut Laici (*c*) omninò non audeant munera exigere à Presbyteris propter commendationem Ecclesiæ cuique Presbytero.

IV.

Providendum (*d*) necesse est, qualiter Canonici vivere debeant, nec non & Monachi, ut secundùm ordinem Canonicum, & regularem vivere studeant.

V.

De Monasteriis (*e*) Puellarum, ut Presbyteros opportuno tempore ad Missarum solemnia liceat advenire, & iterum ad proprias Ecclesias redire.

VI.

Ut plures non (*f*) mittantur in Monasteria Canonicorum, atque Monachorum, seu Puellarum, quàm sufferri possit.

VII.

De Decimis admonendis.

VIII.

De incestuosis (*g*) omninò investigandum, ut ab Ecclesiâ expellantur, nisi pœnitentiam egerint.

IX.

Ut pax sit (*h*) & concordia inter Episcopos, & Comites, & reliquos Clericos, & Monachos, & Laicos.

X.

Ut Comites (*i*) & Judices, seu reliquus populus obedientes sint Episcopo, & invicem consentiant ad justitias faciendas, & munera pro judicio non accipiant, nec falsos testes.

XI.

Ut unusquisque (*k*) propter inopiam famis suos familiares, & ad se pertinentes gubernare studeat.

XII.

Ut unicuique (*l*) Episcoporum liceat de Thesauro Ecclesiæ pauperibus erogare, ad nutrimentum secundùm Canones, cum testibus.

XIII.

Ut pondera (*m*) & mensuræ ubique æqualia sint, & justa.

XIV.

De officio (*n*) Prædicationis, ut juxta, quod benè vulgaris populus intelligere possit, assiduè fiat.

XV.

Ne Dominicis (*o*) diebus mercatum fiat, neque placitum: & ut his diebus nemo

(*a*) Arelatense VI. can. III.
(*b*) Ibid. can. 4.
(*c*) Ibid. can. 5.
(*d*) canon. 6.
(*e*) Moguntinum can. 26.
(*f*) Ibid. can. 19.
(*g*) Moguntinum can. 53.
(*h*) Arelatense VI. can. 13.
(*i*) Ibid. can. 13.
(*k*) Ibid. can. 14.
[*l*] Turonense III. can. 15.
(*m*) Arelat. VI. can. 15.
(*n*) Mogunt. can. 25.
(*o*) Arelat. can. 16.

nemo ad pœnam, vel ad mortem judicetur, & de operibus cavendis admoneatur.

XVI.

Ut unusquisque (p) Episcopus interim circumeat Parochiam suam docendo & admonendo, & quæque sunt necessaria, emendare studeat, & si quid emendare nequiverit, ad prædictum placitum proferat.

XVII.

Ut Presbyteri (q) sub sigillo custodiant Chrisma, & nulli sub prætextu medicinæ, vel maleficii, donare præsumant. Quod si fecerint, honore priventur.

XVIII.

De fide (r) unusquisque Compater, vel Parentes, vel proximi filios suos spiritales Catholicè instruant, ita, ut coram Deo ratiocinare debeant.

XIX.

Ut Ecclesiæ (s) antiquitus constitutæ, nec Decimâ, nec aliâ ullâ possessione priventur, itâ ut novis tribuatur Ecclesiis.

XX.

Ut mortui (t) non sepeliantur in Ecclesiâ, nisi Episcopi, vel Abbates, vel fideles, & boni Presbyteri.

XXI.

Ut placita (u) in domibus, vel atriis Ecclesiarum minimè fiant.

XXII.

Ut Comites, (x) vel Vicarii, seu Judices, ac Centenarii, sub mala occasione, vel ingenio, res pauperum non emant, nec cui tollant, sed quisquis hoc comparare voluerit, in publico placito coram Episcopo hoc faciat.

XXIII.

Ut (y) unusquisque in suâ Parochiâ Presbyteros, vel alios Clericos diligenter inquirat, & fugitivos ad loca sua redire faciat, & ad proprium Episcopum suum.

XXIV.

Ut quisque (z) Beneficium Ecclesiasticum habet, ad tecta Ecclesiæ restauranda, vel ipsas Ecclesias omninò adjuvet.

XXV.

Ut qui (aa) publico crimine convicti sunt rei, publicè judicentur, & publicam pœnitentiam agant secundùm Canones.

XXVI.

Ut Presbyteri bene vivere studeant, & ità populum doceant.

XXVII.

Ut hoc inquiratur, si de partibus Austriæ verum est, quod dicunt, an non: quòd Presbyteri de confessionibus accepto pretio manifestent latrones.

XXVIII.

Ut inquiratur diligenter de faidosis hominibus, qui solent incongruas commotiones facere, tam in Dominicis diebus, quamque & aliis solemnitatibus, sicuti & in feriaticis diebus. Hoc omnino prohibendum est, ne facere præsumant.

Hactenus edicti hujus Capitula, vel summæ potiùs, ac breviaria Capitulorum. In altero autem codice Gandavensi, ex quo & postrema duo Capita descripsimus, quæ in Metensi non sunt, sequebantur præterea hoc loco, repetebantúrque ex superioribus Capitula duo, quartum nimirum & quintum, sed plena, atque integra in hunc modum:

IV.

PRovidendum omnimodis, ac diligenter exquirendum, qualiter Canonici vivant, nec non & Monachi: ut unusquisque eorum secundùm ordinem canonicè, ac regulariter vivant, & non similiter: Id est, ut refectoria & dormitoria unà simul observentur, quemadmodum jam dudum in Capitulis nostris injunctum habemus.

V.

De Monasteriis Puellarum, ut Presbyteris certo tempore ad Missarum solemnia celebranda liceat ad eas in Ecclesia convenire, & mox ad proprias redire Ecclesias. Cæteri verò Clerici, vel Laici similiter observentur, ut nequaquam in eadem Monasteria ingredi audeant, nisi necessitatis causa ipsius Monasterii compulerit.

(p) Arelat. can. 17. (q) Ibid. can. 18. (r) Mogunt. can. 47.
(s) Arelat. can. 20. (t) Mogunt. can. 52. (u) Ibid. can. 40.
[x] Arelat. can. 23. (y) Ibid. can. 24. [z] Ibid. can. 25.
(aa) Ibid. can. 26.

pulerit. Hoc tamen cum ſummâ providentiâ Epiſcopi, vel Abbatiſſæ fiat. Similiter & hoc pleniter obſervandum ſit, ut fœminæ per Domos Clericorum minimè diſcurrant.

CAROLI Magni Capitulare. Titulus in codice Metenſi ſimplex erat: *de anno* 13. In Gandavenſi plenior: *Hæc ſunt Capitula, quæ Epiſcopi congregati in unum obſervanda decreverunt, & admonenda.* Et edita conſtat in Conventu Aquisgranenſi, in quo conſtitutionum, quæ in Synodis ſuperioribus factæ fuerant, collationem coram Imperatore habitam, docet idem *Eginhartus.* Præter hæc autem, quæ tum à Carolo Imperatore ſancita ſunt, multa poſt hæc ex earundem Synodorum Canonibus ab Anſegiſo Abbate *in Librum II. Capitularium* translata, & à Benedicto rurſum levita, tota propemodum additio III. ex iiſdem Canonibus conflata. *Adnotatio Sirmondi.*

CAPITULARE PRIMUM.

INCERTI ANNI.

I.

UT eorum, qui ad ordinandum veniunt, fides, & vita, & ſcientia priùs ab Epiſcopo diſcutiatur.

II. Ut fugitivi Clerici & peregrini à nullo recipiantur ſinè commendatitiis literis.

III. Ut Presbyteri, Diaconi, vel cæteri Clerici, mulierem extraneam in domo ſuâ non habeant.

IV. Ut Monachi & Clerici tabernas non ingrediantur edendi, vel bibendi cauſâ.

V. Ut ignota agendorum nomina nec fingantur, nec nominentur.

VI. Ut mulieres ad Altare non ingrediantur.

VII. Ut Canonici libri tantùm legantur in Eccleſiâ.

VIII. Ut nullus per pecuniam ordinetur.

IX. Ut Monachus, vel Clericus ad ſæcularia negotia non tranſeat.

X. Ut Clerici de civitate in civitatem non transmigrentur.

XI. Ut nullus abſolutè ordinetur.

XII. Ut Clerici, & Monachi in ſuo propoſito permaneant.

XIII. Ut Clerici, inter ſe negotium habentes, à ſuo Epiſcopo dijudicentur, non à ſæcularibus.

XIV. Ut Clerici & Monachi inſidias contra Paſtorem ſuum non faciant.

XV. Ut loca, quæ ſemel Deo dedicata ſunt, ut Monaſteria ſint, maneant perpetuò Monaſteria, nec poſſint ultra fieri ſæcularia habitacula.

XVI. Ut nullus Presbyter contra ſuum Epiſcopum ſuperbire audeat.

XVII. Ut Clerici Eccleſiaſtici ordinis, ſi culpam incurrerint, apud Eccleſiaſticos judicentur, non apud ſæculares.

XVIII. Ut qui commodaverit pecuniam, pecuniam accipiat: ſi ſpeciem aliam, eandem ſpeciem, quantum dederit, accipiat.

XIX. Ut ante viginti quinque annos ætatis nec Diacones ordinentur, nec Virgines conſecrentur.

XX. Ut Virgines Deo Sacratæ, ſimul habitantes, invicem ſe cuſtodiant, nec paſſim vagando Eccleſiæ lædant exiſtimationem.

XXI. Ut falſa nomina martyrum non venerentur.

XXII. Ut nec uxor à viro dimiſſa alium accipiat, vivente viro ſuo, nec vir aliam accipiat, vivente uxore priore.

XXIII. Ut Eccleſiaſtica jejunia ſinè neceſſitate rationabili non ſolvantur.

XXIV. Ut nullatenùs Presbyter ante trigeſimum ætatis ſuæ annum ordinetur.

XXV. Ut nulli Sacerdotum liceat ignorare Sanctorum Canonum inſtituta.

XXVI. Ut nullus Epiſcopus ad clericatûs officium ſervum alteriùs, ſinè Domini ſui voluntate, promovere præſumat.

XXVII. Ut Epiſcopi, & reliqui Sacerdotes Canones benè intelligant, & ſecundùm Canonicam inſtitutionem vivant.

XXVIII. Ut Epiſcopi diſcutiant diligenter per ſuas Parochias Presbyteros, eorum fidem, Baptiſma, & Miſſarum celebrationes, & ut fidem rectam teneant, & Baptiſma Catholicum obſervent, & Eccleſiam preces benè intelligant, & ut Pſalmi dignè ſecundùm modulationes verſuum modulentur.

XXIX.

XXIX. Ut fides Catholica ab Epiſcopis, & Presbyteris diligenter legatur, & omni populo prædicetur. Et Dominicam orationem ipſi intelligant, & omnibus prædicent intelligendam, ut quiſque ſciat, quid petat à Deo.

XXX. Ut omnis populus Chriſtianus fidem Catholicam, & Dominicam orationem memoriter teneat.

XXXI. Ut inter Epiſcopos, Abbates, Comites, Judices, & omnes ubíque ſeu majores, ſeu minores perſonas pax ſit, & concordia, & unanimitas, quia nihil Deo ſinè pace placet.

XXXII. Ut Abbates, Canonici Canones intelligant, & Canones obſervent, & Clerici, Canonici ſecundùm Canones vivant.

XXXIII. Ut Abbates regulares, & Monachi regulam intelligant, & ſecundùm regulam vivant.

XXXIV. Ut Abbatiſſæ Canonicæ, & Sanctimoniales canonicè ſecundùm canones vivant, & clauſtra earum ordinabiliter compoſita ſint.

XXXV. Ut Abbatiſſæ regulares Sanctimoniales, in Monachico propoſito exiſtentes, regulam intelligant, & regulariter vivant, & clauſtra earum rationabiliter diſpoſita ſint.

XXXVI. Ut Eccleſia Dei ſuum habeat honorem, ſimul & altaria ſecundùm ſuam dignitatem venerentur. Et non ſit domus Dei, & altaria ſacra pervia canibus. Et ut ſæcularia negotia, vel vaniloquia in Eccleſiis non agantur.

XXXVII. Ut Presbyteri, & Diacones, vel reliqui Clerici, arma non portent, ſed confidant in defenſione Dei, quàm in armis.

XXXVIII. Ut quibus data eſt poteſtas judicandi, juſtè vel judicent, non muneribus, quia munera excœcant corda prudentium. Et ut judices jejuni cauſas judicent, & diſcernant.

XXXIX. Ut omnes caveant perjurium, non ſolùm in Sancto Evangelio, vel in Altare, ſeu in Sanctorum reliquiis, ſed & in communi loquelâ. Et ut qui in ſanctis habet jurare, hoc jejunus faciat cum omni honeſtate, & timore Dei. Et qui ſemel perjuratus fuerit, nec teſtis ſit poſt hæc, nec in ſuâ causâ, nec in alterius jurator exiſtat.

XL. Ut nemo ſit, qui ariolos ſciſcitetur, vel ſomnia obſervet, vel ad auguria intendat. Nec ſint malefici, nec incantatores, nec phitones, nec cauculatores, nec tempeſtarii, vel obligatores. Et ubicunque ſunt, emendentur, vel damnentur.

XLI. Ut obſervationes, quas ſtulti faciunt ad arbores, vel petras, vel fontes, ubicunque inveniuntur, tollantur, & deſtruantur.

XLII. Ut homicidia infra patriam, nec cauſâ ultionis, nec avaritiæ, nec latrocinandi non fiant. Et non occidatur homo, nisì lege jubente.

XLIII. Ut furta, & injuſta connubia, & inlicitæ cauſæ prohibeantur.

XLIV. Ut æquales menſuras, & rectas, & pondera juſta, & æqualia omnes habeant; & qui antea dedit tres modios, nunc det duos.

XLV. Ut mangones, & cociones, & nudi homines, qui cum ferro vadunt, non ſinantur vagari, & deceptiones hominibus agere.

XLVI. Ut opera ſervilia diebus Dominicis non agantur. Et ut dies Dominica à veſperâ ad veſperam celebretur.

XLVII. Ut omnes fidelitatem promittant Domno Imperatori.

XLVIII. Ut Comites, & Judices confiteantur, quâ lege vivere debeant, & ſecundùm ipſam judicent.

XLIX. Ut beneficia Domni Imperatoris, & Eccleſiarum conſiderentur, ne fortè aliquis alodem ſuum reſtaurans beneficia deſtruat.

L. Ut beneficia Saxonum in Franciâ conſiderentur, qualiter condirecta ſint.

LI. Ut liberi homines pauperes à nullo injuſtè opprimantur.

LII. Ut omnes parati ſint, quandocunque Domni Imperatoris juſſio venerit.

LIII. Ut miſſi ad Domnum Imperatorem venientes, & ab eo directi, honorabiliter ſuſcipiantur.

LIV. Ut hij, qui in Mundeburde Domni Imperatoris ſunt, pacem, & defenſionem ab omnibus habeant.

LV. Ut inquiratur, ſi aliquis homo propter juſtitiam Domni Imperatoris annun-

annuntiando occisus sit, vel aliquid mali passus sit.

LVI. Ut hij, qui per beneficium Domni Imperatoris Ecclesiasticas res habent, decimam, & nonam dare, & Ecclesiarum restaurationem facere studeant.

LVII. Ut bannus, quem per semetipsum Domnus Imperator bannivit, sexaginta solidos solvatur. Cæteri verò banni, quos Comites & judices faciunt, secundùm legem uniuscujusque componantur.

LVIII. Ut omnes bonos, & idoneos Vicedominos, & Advocatos habeant, & judices.

LIX. Ut Missi nostri, undecunque necesse fuerit, tam de justitiis Ecclesiarum Dei, viduarum, orphanorum, pupillorum, & cæterorum hominum inquirant, & perficiant, & quodcunque ad emendandum invenerint, emendare studeant, in quantum meliùs potuerint. Et quod per se emendare nequiverint, in præsentiam nostram adduci faciant.

Ex Sirmondo Soc. Jesu recudit Baluz. Tomo I. Capitularium.

CAPITULARE SECUNDUM.

INCERTI ANNI.

A Baluzio primùm editum ex veteri Codice MS. Clarissimi Viri Philiberti de la Mare, Senatoris Divionensis.

CAPITULA à DOMNO KAROLO IMPERATORE, ET FILIO EJUS HLUDOWICO, AC SAPIENTISSIMIS IPSORUM EPISCOPIS EXCERTA.

De commutationibus utilibus permanendis, inutilibúsque delendis.

I.

UBicunque commutationes tam tempore nostro, quámque genitoris nostri legitimæ, & rationabiles, atque utiles inter Ecclesias Dei factæ sunt, permaneant. Ubicunque verò inutiles, & incommodæ, atque inrationabiles factæ sunt, dissolvantur, & recipiat unusquisque, quod dedit. Ubi verò mortua manus interjacet, aut alia quælibet causa, quæ rationabilis non esse videatur, inventa fuerit, diligenter describatur, & ad nostram notiam perferatur.

De illis, qui res Ecclesiæ tenent.

II. Si quis Ecclesiasticam rem tenet, & admonitus judicium declinaverit, quousque ad discussionem veniat, ut rem restituat Ecclesiasticam, à communione privetur.

Quòd res Ecclesiarum vota sint fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum; quibus non solùm collata conservanda, sed etiam augenda sunt.

III. Quia juxta Sanctorum Patrum traditionem novimus, res Ecclesiæ vota esse fidelium, pretia peccatorum, & Patrimonia pauperum, cui non solùm habita conservare, verùm etiam multa Deo opitulante conferre optamus, tamen ut ab Ecclesiasticis de non dividendis rebus illius Ecclesiæ suspicionem dudum conceptam penitus amoveremus, statuimus, ut neque nostris, neque Filiorum, & Deo dispensante, successorum nostrorum temporibus, qui nostram vel progenitorum nostrorum voluntatem, vel exemplum imitari voluerint, nullam penitus divisionem, aut jacturam patiatur Ecclesia.

De prædiis Deo dicatis.

IV. Placuit, ne prædia cælestium secretorum dicata, Deóque tradita à quibusdam aliquâ occasione vexentur, aut invadantur, sed sub immunitatis tuitione perpetuâ firmitate perdurent. Similiter & homines eorum, & omnia, quæ eis subjecta esse noscuntur. Si quis contra hæc venerit, componat, sicut de immunitate constituimus; & pœnitentiâ publicâ à Sacerdotibus usque ad satisfactionem mulctetur.

De

De his, qui fidelium oblationes auferunt, vel vastant, aut sinè proprii Episcopi jussione dant, vel accipiunt.

V. Qui fidelium oblationes ab Ecclesiis, vel à jure Sacerdotum auferunt, vel ablatas accipiunt, non solùm aliena vota disrumpunt; sed & sacrilegium operantur, nec non & Ecclesiæ Dei fraudatores existunt. Quia Ecclesiæ aliquid fraudari, vel auferri, sacrilegium esse, à majoribus approbatur.

De Privilegiis Ecclesiarum, vel Clericorum non corrumpendis.

VI. Ut privilegia, quæ Ecclesiis, & Clericis ab antecessoribus nostris, vel à nobis concessa sunt, semper maneant incorrupta.

De Privilegiis Ecclesiarum.

VII. Ut Privilegia, quæ Sacrosanctis Ecclesiis, & Clericis à singulis Regibus, vel Episcopis, cæterísque rectoribus sunt concessa, semper maneant incorrupta.

Quòd sacrilegium sit, Ecclesiæ aliquid auferre, aut Sacerdotibus, vel ministris, aut ipso sancto cultui, locóque injuriam inferre. Cap. ex lege.

VIII. Si quis in hoc genus sacrilegii proruperit, ut in Ecclesias, earúmque res irruens, Sacerdotibus, ac Ministris, vel ipso cultui, locóque aliquid, quod non oportet, injuriæ inferat, Divini cultûs injuriam convictus, sive confessus reus, Capitali sententiâ noverit vindicandum. Nec expectetur, ut Episcopus injuriæ propriæ ultionem deposcat, cui sanctitas ignoscendi soli gloriam dereliquit. Sitque cunctis non solùm liberum, sed etiam laudabile, factas atroces Sacerdotibus, aut Ministris, injurias veluti publicum crimen persequi, ac de talibus reis, ultionem mereri.

Quòd hi, qui prædia Ecclesiastica diripiunt, vel vastant, sacrilegi sint, exilióque damnandi.

IX. Ab omnibus illius usurpationis contumelia depellenda est, ne prædia sibi cælestium secretorum dicata, à quibusdam irruentibus vexentur. Quod si quis præsumpserit, post debitæ ultionis acrimoniam, quæ erga sacrilegos jure promenda, exilio perpetuæ deportationis damnetur.

Quòd prædones Ecclesiæ sacrilegi sint, sicut Scripturæ testimonio comprobatur.

X. Sacrilegi sunt Ecclesiæ prædones, unde & in consilio Agathensi sub quarto Capitulo decretum habetur ità: Amico quidpiam rapere, furtum est; Ecclesiæ verò fraudari, vel abstrahi, subripíque, sacrilegium. Omnes enim contra leges facientes, resque Ecclesiæ diripientes, Ecclesias, sacerdotésque contra Divinas Sanctiones vexantes, sacrilegi vocantur, atque indubitanter infames, sacrilegíque habendi sunt.

Quòd ea, quæ Domino consecrantur, ad jus Ecclesiasticum pertinent.

XI. Ea, quæ Domino offeruntur, vel consecrantur, ad jus pertinent Sacerdotum. Et sacrilegi sunt omnes, qui ea auferunt.

Quòd omnia, quæ Deo offeruntur, procul dubio & consecrantur.

XII. Omnia, quæ Domino offeruntur, procul dubio & consecrantur. Et non solùm sacrificia, quæ à Sacerdotibus super altare Domino consecrantur, oblationes fidelium dicuntur, sed quidquid ei à fidelibus offeruntur, sive in mancipiis, sive in agris, vineis, silvis, pratis, aquis, aquarúmque decursibus, artificiis, libris, utensilibus, petris, ædificiis, vestimentis, pellibus, laneficiis, pecoribus, pascuis, membranis, mobilibus, & immobilibus, vel quæcunque de his rebus ad laudem Dei fiunt, vel supplementum Sanctæ Ecclesiæ, ejúsque Sacerdotibus, atque ornatum præstare possunt, Deo, Ecclesiæque suæ à quibuscunque ultrò offeruntur, Domino indubitanter consecrantur, & ad jus pertinent Sacerdotum. Et quia Christum, & Ecclesiam, unam personam esse veraciter agnoscimus, quæque Ecclesiæ sunt, Christi sunt, & quæ Ecclesiæ, vel in supradictis, vel in quibuscunque speciebus, sive pollicitationibus, sive pignoribus, sive scriptis, sive corporalibus rebus offeruntur, Christo offeruntur. Et quæ ab Ecclesiâ ejus quocunque commento alienantur, vel tolluntur, sive alienando, sive vastando, sive invadendo, sive minorando, sive diripiendo, Christo tolluntur. Et, si ab amico quippiam rapere, furtum est; præcipuè Christo Domino nostro, qui est Rex Regum

Regum, & Dominus Dominantium, aliquid auferre, vel alienare, vel ſubripere, vel vaſtare, ſacrilegium eſt. Omnes námque Eccleſiæ Prædones manifeſtiſſimè ſunt ſacrilegi. Et nullus ſacrilegus, niſi per puram, probatámque, atque publicam pœnitentiam, & per Eccleſiæ ſatisfactionem, Epiſcoporúmque per manûs impoſitionem, juxta Canonicas Sanctiones, reconciliationem, Regnum Dei poſſidebit, & non ſolùm à Regno Dei fit alienus, ſed etiam à liminibus Sanctæ Eccleſiæ, & præcipuè ab illius, quàm læſit, uſque ad prædictam ſatisfactionem extorris efficitur. Talium verò ſcelerum patratoribus, nisì poſt prædictam ſatisfactionem, nec vivis, nec mortuis communicare debemus. Quia, qui rapit pecuniam proximi ſui, iniquitatem facit; qui autem pecuniam Eccleſiæ abſtulerit, ſacrilegium facit. Qui non ſolùm ſacrilegi, ſed etiam fures ſacrilegi, & lupi, atque homicidæ, pauperúmque necatores ſunt, & inſuper anathematis vinculo damnati, coram Deo & Sanctis ejus efficiuntur.

Ut Eccleſiarum privilegia, vel facultates, ſive quidquid ad eaſdem pertinet, nullus invadere præſumat.

XIII. Præcipimus omnibus, ditioni noſtræ ſubjectis, ut nullus privilegia Eccleſiarum, vel Monaſteriorum infrangere, résque Eccleſiarum invadere, vel vaſtare, aut alienare, vel facultates earum diripere præſumat, nec ſinè peccario poſſidere pertentet. Quia, ſicut à Sanctis Patribus inſtructi ſumus, graviſſimum peccatum hoc eſſe dinoſcitur, teſtante Sacrâ Scripturâ, quæ ait: Qui abſtulerit aliquid Patri, vel Matri, & dicit, hoc non eſſe peccatum, particeps homicida eſt. Pater noſter ſinè dubio Deus eſt, mater noſtra Eccleſia, quæ nos in baptiſmo ſpiritaliter regeneravit. Ergo qui Chriſti pecunias, vel Eccleſiæ fraudat, vel rapit, ſive vaſtat, vel alienat, homicida ante conſpectum juſti judicis eſſe deputabitur. De quo quidam ſapientum dicit: qui rapit pecuniam proximi ſui, iniquitatem facit; qui autem pecuniam Eccleſiæ abſtulerit, ſacrilegium facit.

Quod homicidæ ante Deum deputentur, qui res Eccleſiæ vaſtant.

XIV. Volumus omnes ſcire, quòd qui Chriſti, & Eccleſiæ pecunias auferunt, résque ejus fraudant, rapiunt, vaſtant, vel diripiunt, homicidæ ante Deum eſſe deputantur: quia res pauperum, quos Eccleſia paſcere debet, diripiunt.

Baluzius Tomo I. Capitularium.

HÆC SUNT CAPITULA SUB CAROLO MAGNO ANNI INCERTI, EX DIVINARUM SCRIPTURARUM SCRIPTA, QUÆ ELECTI SACERDOTES CUSTODIENDA, ATQUE ADIMPLENDA CENSUERUNT.

I. UT unuſquiſque Sacerdos Eccleſiam ſuam cum omni diligentiâ ædificet, & Reliquias Sanctorum cum ſummo ſtudio vigiliarum noctis, & Divinis officiis conſervet.

II. Ut omnes Sacerdotes horis competentibus diei, & noctis, ſuarum ſonent Eccleſiarum ſigna, & ſacra tunc Deo celebrent officia, & populos erudiant, quomodo, aut quibus Deus adorandus eſt horis.

III. (*a*) Ut omnibus Feſtis diebus, & Dominicis, unusquiſque Sacerdos Evangelium Chriſti populo prædicet.

IV. (*b*) Ut unusquiſque Sacerdos cunctos ſibi pertinentes erudiat, ut ſciant, qualiter decimas totius facultatis Eccleſiis Divinis debitè offerant.

(*a*) Sirmondo IV. [*b*] Sirmondo VI.

V.

V. (c) Ut ipsi Sacerdotes populi suscipiant decimas, & nomina eorum, & quæcumque dederint, scripta habeant, & secundùm auctoritatem Canonicam coram testibus dividant, & ad ornamentum Ecclesiæ primam eligant partem, secunda autem ad usum pauperum, adque peregrinorum, per eorum manus misericorditer cum omni humilitate dispensant. Tertiam vero partem sibimetipsis soli Sacerdotes reservant.

VI. Ut unusquisque Sacerdos orationem Dominicam, & Symbolum populo sibi commisso curiosè insinuent, ac totius Religionis studium, & Christianitatis cultum eorum mentibus ostendant.

VII. (d) Ut cuncti Sacerdotes precibus assiduis pro vitâ & Imperio Domni (e) Imperatoris, & filiorum, ac filiarum salute orent.

VIII. (f) Ut unusquisque Sacerdos quotidianis adsistat orationibus pro Pontifice, cujus gubernatur regimine.

IX. (g) Ut nullus Sacerdos in domibus, vel aliis locis, nisi in Ecclesiis Deo dicatis, celebrare Missas audeat.

X. (h) Ut cunctis Sacerdotibus jus, & tempus baptismatis temporibus congruis, secundùm Canonicam Institutionem, cautissimè observetur.

XI. (i) Ut omnes Sacerdotes quibuscumque horis omnibus indigentibus Baptismum infirmitatis causâ diligentissimè tribuant.

XII. (k) Ut nullus Presbyter sacrum officium, sive Baptismale Sacramentum, aut aliquid bonorum Spiritualium, pro aliquo pretio vendere præsumat, ne vendentes, & ementes in templo columbas imitentur, ut pro his, quæ adepti sunt gratiâ Divinâ, non pretia concupiscant terrena, sed solùm Regni cœlestis gloriam promereantur accipere.

XIII. (l) Ut nullus Presbyter à sede propria Sanctæ Ecclesiæ, sub cujus titulo ordinatus fuit, ammonitionis causâ ad alienam pergat Ecclesiam, sed in eadem devotus usque ad vitæ permaneat exitum.

XIV. Ut nullus ex Sacerdotum numero ebrietatis initium (*) nutriet, nec alios cogat per suam jussionem inebriari.

XV. Ut nullus Sacerdos extranearum mulierum habeat familiaritatem, nec in suâ domu, in quâ ipse habitat, nullam mulierem unquam permittat habitare.

XVI. (m) Nulli Sacerdotum liceat fidejussorem esse, neque derelictâ propriâ lege, ad sæcularia judicia accedere præsumat.

XVII. (n) Nemo ex Sacerdotum numero arma pugnantium umquam portet, nec litem contra proximum ullam excitet.

XVIII. (o) Ut nullus Presbyter edendi, aut bibendi causâ ingrediatur in tabernis.

XIX. (p) Ut nullus Sacerdos quicquam cum juramento juret; sed simpliciter cum puritate & veritate omnia dicat.

XX. (q) Ut cuncti Sacerdotes omnibus, illis confitentibus eorum crimina, dignam pœnitentiam cum summâ vigilantia ipsis indicant: & omnibus infirmis ante exitum vitæ viaticum, & communionem Corporis Christi misericorditer tribuant.

XXI. (r) Ut secundùm diffinitionem Sanctorum Patrum, si quis infirmatur, à Sacerdotibus oleo sanctificato cum orationibus diligenter unguatur.

XXII. De Nonis & Decimis.

Volumus, atque jubemus, ut de omni conlaboratu, & de vino, & fœno fideliter, & pleniter ab omnibus nona, & decima persolvatur. De nutrimine verò pro decima, sicut hactenus consuetudo fuit, ab omnibus observetur. Si quis tamen Episcoporum fuerit, qui argentum pro hoc accipere velit, in sua maneat potestate.

XXIII. De antiquis Ecclesiis, ut non rem suam habeant.

Ut nec Decimis, nec aliis possessionibus

(c) Sirmondo VII. (d) Sirmondo Imum Tomo II. Concil. Galliæ pag. 249.
(e) Mentio Caroli Imperatoris indicat, vel anno 801., vel posteriore hæc Capitula ab Episcopis congregatis statuta fuisse.
(f) Sirmondo II. (g) Sirmondo IX. (h) Sirmondo X.
(i) Sirmondo XI. (k) Sirmondo XII. (l) Idem.
(m) XVII. De Professione XXX. annorum Sirmondus interponit. (*) *Fortè* vitium.
(n) Sirmondo XVIII. (o) Sirmondo XIX. (p) Sirmondo XX.
(q) Sirmondo XXI. (r) Sirm. XXII. ex codice S. Vincentii Metensis.

onibus priventur, itâ ut oratoriis tribuatur.

XXIV. De spiritalibus Filiolis.

Deinde præcipimus, ut unusquisque Compater, vel proximi, spiritales filios suos Catholicè instruant.

XXV. De Sacerdotibus.

Ut juxta Apostoli vocem irreprehensibiles sint, & moribus ornati, & nequaquam turpibus lucris deserviant, juxta illud, quod ait Scriptura: *Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat, cui se probavit.* Et à turpibus lucris, & usuris non solùm ipsi abstineant, verùm etiam plebes sibi subditas abstinere instruant.

XXVI. De incestuosis.

Ut incestuosi juxta Canonicam sententiam pœnitentia multentur. Qui verò decimas, post crebras admonitiones, & prædicationes Sacerdotum, dare neglexerint, excommunicentur. Juramento verò eos constringi nolumus.

XXVII. De discretione in Corporis, & Sanguinis Domini perceptione.

Cavendum est enim, ne si nimiùm in longum differatur, ad perniciem animæ pertineat, dicente Domino: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Si verò indiscretè accipiatur, timendum est illud, quod ait Apostolus: *Qui manducat, & bibit indignè, judicium sibi manducat, & bibit.* Juxta ergo Apostoli documentum, probare se debet homo, & sic de pane illo manducare, & de calice bibere: ut videlicet abstinens se aliquot diebus ab operibus carnis, & purificans corpus, animámque suam, præparet se ad percipiendum tantum Sacramentum, exemplo David, qui, nisi se confessus fuisset, abstinuisse se ab opere conjugali ab heri, & nudius tertius, nequaquam panes propositionis à Sacerdote accepisset,

Mansi Tomo I. Supplementi p. 773. 774.
Ex Martenii veterum Monumentorum Tomo VIII.

Baluzius Tomo I. Capitularium idem ediderat, sed alio ordine Capitulorum, pag. 357. 358. Nam quod hic est Caput *primum*, Baluzio & Sirmondo est *tertium*. Quod nobis est septimum, Baluzio & Sirmondo est primum.
Iterum Baluzius non habet, nisi Capitula XXI. Martenius XXVII.

CAPITULA SUB CAROLO MAGNO ANNI INCERTI.

I.

Sicut Sancta Synodus Nicæna interdicit, nullus unquam Presbyter in domo suâ habitare secum permittat mulierem extraneam, præter matrem, & sororem, atque amitam, vel materteram, vel etiam secretum cubiculi, vel cellario nullus Presbyter aliquam fœminam adire permittat, quod si fecerit post hæc, sciat se honore Episcopatûs deponi: quia hæc frequenter secundùm Canonicè institutionem prohibuimus, & pleniter à Presbyteris observatum non fuit. Ideóque præcipimus, ut qui gradum honoris sui retinere vult, omnimodis à familiaritate extranearum mulierum se abstinere faciat, ut nulla occasio inimico pateat suggerendi peccatum, & famam malam à populo nullus eorum incurrat.

II. Ut nullus Presbyter derelictâ suâ Ecclesiâ sanguinum seminare præsumat ad domum quamlibet ullius fœminæ, vel Deo dicatam, vel laicam, sed domum Ecclesiæ suæ unusquisque suam opportunitatem agat, ut ibidem ad Ecclesiam suam semper inveniatur expetenti aliqua ministeria ejus causa.

III. Sicut dudum interdiximus, & Sancti Canones prohibent, nullus Presbyter arma portare audeat.

IV. Ut nullus Presbyter tabernas ingredi audeat ad bibendum: nec se misceat in tali conventu sæcularibus hominibus, ubi turpia verba audiat, aut loquatur, aut contentiones ibi aliquas audiat, aut intersit, sicut sæpe contingere solet.

V. Ut nullus Presbyter pro baptizandi

zandi causa, & communionem tribuendi aliquod pretium exactare faciat, nec in minimum, nec in maximum: quia gratìs accepimus, gratìs dare debemus: quia nec vendere debent donum, & gratiam Dei, quod gratìs datur. Quod si fecerit, & ad nostram notitiam pervenerit, sciat, se post hæc à gradu sui ordinis periclitari.

VI. Ut Presbyteri vocati ad convivium à quolibet de fidelibus, contentiones inter se non habeant de ullâ re, nisì caritatis, & sobrietatis verba, & Deo placabilia, & continentiam honestam, ut det(*) & Sacerdotibus.

VII. Ut nullus Presbyter basilicam suam petat, & nullus Presbyter aliam Ecclesiam accipere audeat infra Parochiam ad Missam celebrandum, nisì illam, ubi ordinatus est, absque licentiam & permissionem Episcopi.

VIII. Ut unusquisque Presbyter omni hora, sive die, sive nocte, ad officium suum explendum paratus sit, si fortuitu aliquis infirmus ad baptizandum venerit, pleniter possit implere officium suum: & ab ebrietate se caveat, ne propter ebrietatem non valeat adimplere officium suum, neque titubet in eo.

IX. Ut unusquisque secundùm possibilitatem suam certare faciat de ornatu Ecclesiæ suæ, scilicet in patena & calice, planetam & albam, missale, lectionarium, martyrologium, pœnitentiale, psalterium, vel alios libros, quot potuerit, crucem, capsam, vel, ùt diximus, juxta possibilitatem suam.

X. Ut qui de homicidio confessi fuerint, jubeat eos Presbyter abstinere XI. dies ab Ecclesia, & Communione, antequam ab Episcopo reconcilientur, aut Episcopus eos Presbyteris reconciliare jusserit.

XI. Ut omnis Presbyter curam, & sollicitudinem agat, ne aliquis in infirmitate positus, ad extremum veniens, sinè viaticum permittat de hòc Sæculo exire eos, ad quos accedere potuerit: quòd si exinde negligens fuerit, periculum sui honoris subjacebit.

(*) *Fortè* decet.

XII. Ut unusquisque Presbyter ad suam Ecclesiam admonitionem aliquam, & exhortationem ad populum faciat, ut unusquisque se corrigat ab iniquitate, & transeat ad bonitatem, sicut scriptum est, declinaverit.

XIII. Ut in Sacramento Corporis, & Sanguinis Domini semper aqua in calice misceatur.

XIV. Ut nullus Presbyter suam pecuniam ad usùram non donet, ne à quoquam plus recipiat, quàm commodaverit.

XV. Ut unusquisque Presbyter, si venerit ad infirmum, & ille jam privatus fuerit officium loquendi; si testes adsunt, qui eum audierunt dicere, quòd confessionem suam donare voluisset, omnia circa eum expleat secundùm ministerium suum, sicut circa pœnitentem adimplere debet.

XVI. Ut Presbyter negotiator non sit, nec per ullum turpiloquium pecunias congreget.

XVII. Ut ullus Presbyter alicubi fide jussor non existat.

XVIII. Ut nullus Presbyter ullum Clericum recipere præsumat dè aliena Parochia.

XIX. Ut Presbyteri, quando ad infirmum accedunt, cum oleo consecrato veniant, & oleo sancto unguent eum in nomine Domini, & orent pro ipso, & oratio fidei, sicut scriptum est, salvet infirmum, & allevet eum Dominus, & si in peccatis fuerit, dimittantur ei.

XX. Ut Presbyter non sinè Chrismate & Oleo sacrato ad baptizandum alicubi proficiscatur, neque sinè sacrificio, ut ubicumque contigerit, suum ministerium circa infirmos impleri possit. Et ipsum Oleum cum Chrismate, adque sacrificium cum omni custodia & reverentia, atque religione custodiat, nec per ebrietatem, aut per aliquod neglectum suum inhonoratum fiat sacrum illum suprà scriptum.

Ex MS. Andaginensis Monasterii S. Huberti. Mansi T. I. Supplementi pag. 761.

CAPI-

CAPITULA
SUB
CAROLO MAGNO
ANNI INCERTI.

I.

PRimitus ergo quæ Christianæ legis adversa sunt, ea præponimus, scilicet qui orationem dominicam, & Symbolum fidei Christianitatis, memoriter non tenent, neque didicere volunt, eos notate, & ad præsentiam nostram veniant, seu majores, seu minores, sive nobiles, sive ignobiles omnes generaliter ante veniant, & dicant orationem Dominicam, & Symbolum Apostolorum; ubi Catholicæ fidei plenitudo continetur: quia impossibile est sinè fide placere Deo.

II. Ut sic fidem uniuscujusque opera sequantur.

III. Ut si patrini, vel matrinæ, qui infantes de fonte suscipiunt, sive masculos, sive fœminas, si ipsum symbolum & orationem Dominicam sciunt, & filios & filias spirituales, quos, & quas de fonte susceperunt, pleniter instructos habeant de fide, de qua pro eis fidejussores extiterunt.

IV. Si omnes secundùm legem Domini, sive nobiles, sive ignobiles, uxores legitimè sortitas habent, non uxores ab aliis dimissas, non Deo sacratas, nonanes, non raptis, & contra parentum voluntatem habentibus, non parentum, neque propinquitatis alicujus adfinitate conjunctis, id est, primum non matris incestor, non sororis, non materteræ, id est, matris sororis, non amitæ, id est, sororis Patris, non privignæ, id est, filiastram, non fratris uxorem, non abunculi uxorem, non nepotis uxorem, non quis Patris uxorem concubito inlicito violet, non consobrinam, id est, in tertiam generationem, vel de una in tertiâ, de alia in quarta, vel ambabus in quartam generationem. Una lex, sive de viro, sive de fœmina, in istis generationibus conjunctis, sive aliquam fœminam, quam suus consobrinus, aut sobrinus in secundam, aut tertiam, aut quartam generationem accepit, id est, aut in tertium articulum, vel in quartum sibi de una parte in tertiam, & de alia in quarta pertinentes fuerunt, post obitum defuncti propinqui ejus, uxorem illius accipere non potest.

V. Ut inquiratur ab omnibus in Parochia nostra constitutis, si dies Dominicus secundùm suam venerationem veneratur, & colitur, ut nullus homo opera servile in die isto sancto faciat. Quod si fecit, ante nos veniat, & in præsentiâ nostrâ rationem deducat, si sua præsumptuositate, aut cupiditate alicujus rei adquirendum hoc opus servile fecit, aut sui Domini jussionem.

VI. Si festivitates Sanctorum, qui prædicantur ab Episcopo, & Presbyteris, quas colere debent, & feriatos habere, si custodiantur, an non; & qui eas festivitates in contempto habet, & ad Missam venire despicit, & operatur in illis diebus.

VII. Si legitima jejunia per quatuor tempora celebrantur ab omnibus, & jejunent.

VIII. Si dictum jejunium, propter aliquam necessitatem denuntiatum quis infringere ausus fuit, & non secundùm quod ei denuntiatum fuit à presbytero Ecclesiæ, vel à Comite, & Decanis, ut hoc sciamus, & ante nos veniant.

IX. Ut quisquis decimas pleniter non dedit de suâ conlaboratione, ut exinde ante nos rationes deducat, sive nobiles, sive servientes: & unusquisque sive Episcopus, sive Abba, sive Comes, sive vassus Dominicus, sive qui proprietate suâ habent, omnes suam familiam ante nos habeant, in locis, ubi per Epistolam nostram denuntiamus, si ità possibile fuerit.

X. Ut inquirantur sortilegi, & auruspices, & qui menses & tempora observent, & qui omnia observant, & ità filacteria circa collum portant, nescimus quibus verbis scriptis & veneficiis, id est, quæ mulieres potiones aliquas donent, ut partes excutiant, & aliquas divinationes faciunt, & pro hoc, ut à maritis suis majorem amorem habeant. Omnes

Omnes malificos ante nos, de qualibuscumque causis blasphemantur, ante nos adducere faciatis, ut causa eorum ante nos discutiatur.

XI. De homicidis, & perjuriis, id est, qui homicidia egerunt, & de perjuriis reprobati sunt, & pœnitentiam non egerunt, neque agunt: ut ipsi ante nos veniant, & si confessi fuerunt, quòd pœnitentiam exinde accepissent à presbyteris, dicant, qualem pœnitentiam agant, & qui presbyteri fuerunt, qui eos dijudicassent de furtis, aut de perjuriis, aut de homicidiis, quas in quibuscumque peccaverunt.

XII. Si alicubi in nostrâ parochiâ locus talis est, aut ad fontes, aut arbores, aut ad petras: si aliqui stulti ibi vota faciant, aut observent pro aliquam sanitatem, aut devotionem aliquam; ut illos nobis notos faciatis, & ante nos adducite, & si alia loca, infra nostram parochiam innotescere faciatis, & iterum cultores, & vota oblationum.

XIII. Ut si presbyteri aliqui infra nostra parochia recepti sunt, non à nobis ordinati, neque ab antecessoribus nostris; si aliquis eos receptos habet ad suam basilicam, ante nos eos venire faciat, quicumque eos habuerit.

XIV. De presbyteris, qui infra nostra parrochia constituti sunt, qualiter se habent: si infra suum officium se continent secundùm Canonicam auctoritatem, & admonitionem nostram, aut non: vel quale testimonium inter eos habent, id est, in populo, aut bonam famam, aut malam. Et si bona est fama, denuntietur, & sciatur omnibus. Et si mala est fama, depublicetur ab omnibus, non per invidiam, neque per alicujus mala persuasione, sed ex veritàte proferendum.

XV. Admonendum est, ut inquiratur, quod dici nefas est, eos, qui incontinentes, & per maximam libidinem se circumferentes, etiam cum quadrupedibus miscentur: si aliquis talem hominem habuerit, aut Pastorem, aut qualiscumque sit, qui in hoc crimine inventus, probatus fuerit, ante nos adducatur.

XVI. De his, qui commatres habent ad conjugium, de fonte, vel sacro Chrismate ab Episcopo consignatum, id est, de confirmatione; si publicè eas habent, aut si adulteratur; similiter de filiolis, quisquis eas de fonte suscepit, & cum ea adulteravit, vel ad manum Episcopi eam tenuerit, & postea in conjugium eam accepit, adulteravit.

XVII. Si quis vir filiastrum, aut filiastram ad manum Episcopi tenuit, id est, ad confirmationem, ubi septiformis gratia Sancti Spiritûs datur, si quis in tali conjugium, aut adulterium miscuerit, ante nos venire faciatis: & quia dicitis, quia multa erga religionem Christianitatis apud pagenses vestros geruntur, in quantum recordare potuimus, in his capitularis commemoravimus modò, quia Domino Deo auxiliante, Domini nostri Imperatoris licentia, præsentem me ostendo, ad omnia emendanda, & in his causis, quæ in præfatis capitulis denuntiantur, & in cæteris, in quibus ante me proferuntur.

Ex MS. Andaginensis Monasterii ante annos 800. scripto, Mansi T. I. Supplementi p. 771. 772.

CAPITULARE
CAROLI MAGNI
REGIS FRANCORUM.

Ex MS. Codice Bibliothecæ Chigianæ eruit Mabillonius, & vulgavit Martene vet. Monum. Tom. VII. pag. 5.

I. DE Metropolitanis, ut suffraganei Episcopi eis secundùm Canones subjecti sint; & ea, quæ erga ministerium illorum emendanda cognoscunt, libenti

XIII. prima Capita hujus Capitularis eadem sunt cum XIII. primis Capitibus Capitularis Duriensis anni 779. pag. 239. quæ Goldastus retulit ad 847. quasi Lotharius eadem denuo promulgâsset: sed Amersbachius, Heroldus, Sirmondus, Baluzius ad annum 779. referunt sub Carolo M. Rege, Synodali Concilio statuta, & promulgata, quæ miror à Clarissimis Editoribus posterioribus non observata, quasi nova Martene edidisset.

benti animo emendent, atque corrigant.

II. De Epiſcopis, ut, ubi in præſens ordinati non ſunt, ſinè tarditate ordinentur.

III. De Monaſteriis, quæ regularia fuerunt, ut ſecundùm Regulam vivant; nec non & Monaſteria puellarum ordinem ſanctum cuſtodiant, & unaquæque Abbatiſſa ſinè intermiſſione in ſuo Monaſterio reſideat.

IV. Ut Epiſcopi Presbyteris & Clericis infra illorum Parochiam, vel de ſuo miniſterio poteſtatem habeant, ſecundùm Canones facere.

V. Ut Epiſcopi de inceſtuoſis hominibus emendandi licentiam habeant ad regendum: & ſi de ipſis inceſtuoſis aliquis poſt judicium Epiſcopi in ipſo inceſtuoſo iterum miſerint, ſi alaudem habuerint, ipſam Fiſcus Regis recipiat.

VI. Nulli liceat alterius Clericum recipere, nec ordinare in aliquo gradu, ſinè dimiſſoria ſui Epiſcopi, de cujus Parochia (exſiſtit.)

VII. De Decimis, ut unusquiſque homo ſuam decimam donet, & per juſſionem, & conſilium Epiſcopi, in cujus Parochia fuerint, diſpenſentur.

VIII. De homicidis, & cæteris malefactoribus, qui legibus, aut pro pace facienda mori debent, nemo eos ad excuſationem in Eccleſiam ſuam introire permittat: & ſi abſque voluntate Paſtoris ibidem introierit: tunc ipſe, in cujus Eccleſia eſt, nullum victum ei donet, nec alium dare permittat.

IX. Ut latrones de infra emunitatem illorum Judices, & Advocati, ad Comitum placitum, quando eis annunciaverint, præſentent: & ſi dixerint, quòd illos latrones præſentare non potuiſſent; poſtquam eis denunciatum fuerit, nec pro nulla juſtitia dilatanda illis latronibus non conſenſiſſent, nec pro cauſa dilatationis de ſuâ poteſtate, vel de ſuo miniſterio ipſos latrones præſentare debeant ad juſtitias faciendum. Similiter & vaſſi Dominici ipſum exemplum exinde ſuſtineant, & qui ſupra ſcripta Sacramenta ſinè perjurio jurare non potuerint, ſi beneficium habuerint, aut actum per ipſum perdant: & ſi beneficium non habuerint, bannum Dominicum ſolvant.

X. Si quis perjurium fecerit, nullam redemptionem ei facere liceat, nisì manum perdat: & ſi ille, qui prius illi Sacramentum jurat, & de illo perjurio probatus fuerit, & aliqui de ſuis juratoribus dixerint, quod neſciens ſe ſibi perjurâſſet, aut hoc apud judicium Dei approbet verum eſſe: aut ſimiliter manum perdat, de cujus cauſâ perjuria fecerit, ſicut lex loci illius, ubi perjurium factum eſt, à longo tempore fuit: de quorum pretio emendare ſtudeat; De furto videlicet, de minoribus cauſis inſtituimus, ſi ille homo, cujus cauſa jurata fuerit, dicere voluerit, quòd ille, qui juravit, ſe ſciens perjurâſſet, ſtent ad crucem: & ſi ille, qui juravit, victus fuerit, quod ſe perjurâſſet: ſupraſcriptam ſententiam ſuſtineat. De majoribus verò cauſis lex, quam à longo tempore habuerunt, obſervetur.

XI. De vindicta & judicio in latrones, facto teſtimonio Epiſcoporum, absque peccato Comites facere poſſint, ſi ibi nec invidia, nec alia occaſio mala, nec injuria non interpoſuerint, nisì vera juſtitia ad perficiendum, & pacem confirmandam: ut ſi quis latro de uno furto probatus fuerit, oculum perdat: & ſi de duobus furtis probatus fuerit, oculum perdat, & naſum ei cappilletur: & ſi de tribus furtis probatus fuerit, moriatur. Et his duobus furtis, unde oculum unum, & naſum perdere deberet, conſtituimus, ut Domini ſervi illius ſecundùm legem, cui facta furta fuerint, ſolvere debeat: de tribus verò furtis, unde mori debet, mors illius furta excludat. Et ſic omne ſinè culpâ per invidiam, aut injuſtam occaſionem, nisì per juſtitiam & pacem faciendam, hominem disfecerit, honorem ſuum perdat, & legibus, contra quem juſtè fecit, ſecundùm pœnam, quam intulit, emendet.

XII. De cauſis verò, quas bonæ memoriæ Genitor noſter Pipinus in ſuis placitis & Synodis conſtituit, conſervare volumus.

XIII. De rebus verò Eccleſiarum, quæ uſque nunc per verbum Domini Regis homines ſæculares in beneficium habuerunt, ut in antea ſic habeant, nisì per verbum Domini Regis ad ipſas Eccleſias fuerint revocatæ: & ſi inde uſque nunc

nunc à parte Ecclesiæ decima & nona exivit, & nunc in antea faciat. Et insuper illas Ecclesias de quinquaginta casatos solido uno reddat: de triginta medio solido uno reddat; & de viginti tremisse, & quisque nunc alium censum dedit, in antea sicut priùs fecit, ità faciat: & usque nunc nullum censum ex ivit, & ipsæ res Ecclesiæ, ubi sunt, censentur, & ubi non sunt, scribantur: & & sit discretio inter precarias de verbo Dominico factas, & inter eas, quas Episcopi, & Abbates, & Abbatissæ eorum arbitrio, vel dispositione faciunt: ut liceat eis, quando quidem eis placuerit, res, quas beneficiaverint, ad partes ipsius Ecclesiæ recipere, facientes, ut unusquisque homo ad causam Dei in honore Deo fideliter, & firmiter deserviat.

XIV. Placuit nobis, Karolo magno Gloriosissimo Regi, ut vitia, quæ nostris temporibus in Sancta Dei Ecclesiâ emersa sunt, eradicentur & evellantur.

XV. Volumus igitur, præordinante Deo, Ecclesias nostras secundùm auctoritatem Canonicam ordinare, & ordinem Clericorum disponere.

XVI. Monasteria, quæ jam pridem regularia fuerunt, tam virorum, quàm puellarum, seu quæ sub nostro Dominio sita sunt, volumus, ut secundùm regulam disponantur, & vivant: & si Abbates, vel Abbatissæ sinè regulâ vivunt, seu inordinati inventi, vel inventæ fuerint; si correpti, vel correptæ emendare noluerint, abjiciantur: & de ipsâ congregatione, si digni inventi fuerint, Abbas, vel Abbatissæ eligantur: sin autem, aliunde & de Monasteriis regularibus similiter.

XVII. (*b*) De Xenodochiis verò, nobis pertinentibus, quæ bene ordinata sunt, ipsa permaneant: quæ verò destructa sunt, secundùm qualitatem temporum ad priorem cultum perducere cupimus: & ibi pauperes reficiantur, & per personas idoneas fiant ordinata, qui ea juxta Dominum regant, & de Eleëmosynis pauperum nihil subtrahant.

XVIII. De Ecclesiis baptismalibus ità censemus, ut per Presbyteros ordinatæ sint, & nullam violentiam ab Episcopis suis, aut suppositam ab Episcopis suis patiantur, sed secundùm Canonicam institutionem, & antiquam consuetudinem faciant.

XIX. Quando Episcopus suam parochiam circumeat, ne plus ab ea exigat, vel capiat, nisì secundùm Canones, vel antiquam consuetudinem: & oppressionem ab Episcopis, ejusdémque hominibus ipsa plebs non patiatur: tam Episcopi, quàm Presbyteri, seu Diaconus, vel Abbas, & Monachi nullam venationem per se facere præsumant, aut ubi ipsi præsentes sunt: neque illa jocorum genera ante se fieri permittant, quæ contra Canonum auctoritatem veniunt.

XX. De stipendiis quoque Clericorum, ut tam redditus, vel oblationes fidelium pleniter secundùm Canones ipsi Clerici habeant.

XXI. Ut Præpositi cardinalium Ecclesiarum obedientes sint Episcopis suis, & Episcopi eos à suis, vel aliis justis utililitatibus expellere non præsumant absque culpa, justa ratione, & nulla eis per violentiam imponatur.

XXII. Propter ordinationes, vel consecrationes Presbyterorum, cæterúmque Clericorum, nulla nos præmia amodo accepturos promittimus, neque ab ipsis, neque à parentibus, vel amicis.

XXIII. Exenia quoque, quæ Ecclesiis noviter imposita sunt, amputanda, & non majora, quàm consuetudo fuerat, accipienda censemus.

XXIV. De decimis verò, quæ à populo in plebibus, vel baptismalibus Ecclesiis offeruntur, nulla exinde Pastori Ecclesiæ, vel Episcopo imponatur.

XXV. Nolumus, 1. ut neque Abbates, aut Presbyteri, aut Diaconi, neque quislibet de Clero de personis suis ad publica, vel sæcularia judicia trahantur, vel distringantur: sed à suis Episcopis adjudicati justitias faciant. Si autem de possessionibus, seu Ecclesiasticis, seu propriis, super eos clamor ad judicem venerit; mittat judex clamantem cum misso suo ad Episcopum, ut faciat eum per

(*b*) Hæc & sequentia XVII. Capitula refert Baluzius ad annum 793. Eckhartus ad annum 783., quo Hildegardis Regina mortua est. Sed ea ipsa Capitula aliter ab iisdem, quàm hìc, eduntur.

per advocatum juſtitiam recipere. Si verò talis aliqua contentio inter eos orta fuerit, quam per ſe pacificare non velint, aut non poſſint; tunc per advocatum Epiſcopi, qualem juſſerit ipſe, cauſa ipſa ante Comitem, vel judicem veniat, & ibi ſecundùm legem finiatur, ante poſita perſona Clericorum, ſicut ſupra diximus.

XXVI. Ut Clerici, ſeu Monachi vagantes, ſive de ipſa Parochià, ſeu aliunde ſupervenientes, ſinè conſenſu Epiſcopi à nemine ſuſcipiantur.

XXVII. Ut Eccleſiæ baptiſmales ab his, qui debent, reſtaurentur, & ſingulis, prout ejus poſſibilitas fuerit, reſtaurandi menſura reputetur. Hoc ideo dicimus, quia in quibusdam locis quosdam per pecuniam conſentientibus Magiſtris ſe ſubtrahant. Audivimus autem, homines Eccleſiaſticos pro Eccleſiæ Miniſterio ordinari oportere.

XXVIII. Ut placita publica, vel ſæcularia, nec à Comite, nec à nullo Miniſtro ſuo, vel judice, nec in Eccleſia, nec in tectis Eccleſiæ circumjacentibus, vel cohærentibus nullatenus teneantur.

XXIX. Ut ſervi, Aldiones, libellarii antiqui, & alii noviter facti, qui non fraudem, neque per malum ingenium de publico ſervitio ſe ſubtrahentes, ſed per ſolam neceſſitatem, & paupertatem terram Eccleſiaſticam vel colunt, vel colendam ſuſcipiunt, non à Comite, vel aliquo Miniſtro illius, ad ullam angariam, ſeu ſervitium publicum, vel privatum cogantur, vel compellantur; ſed quidquid ab eis juſtè agendum eſt, à Domino, vel Patrono ſuo ordinandum eſt. Si verò de aliquo crimine accuſantur, Epiſcopus primò compelletur, & ipſe per Advocatum ſuum, ſecundùm quod lex eſt, juxta conditionem ſingularum perſonarum juſtitiam faciat. Si verò culpabilis fuerit, ſicut in capitulari Domini Imperatoris ſcriptum eſt, ità fiat. Cæteri verò liberi homines, qui vel commendationem, vel beneficium Eccleſiaſticum habent, ſicut reliqui homines juſtitiam faciant.

XXX. Audivimus etiam, quòd juniores Comitum, vel aliqui Miniſtri reipublicæ, ſive etiam nonnulli fortiores vaſſi comitum, aliquas redhibitiones vel collectiones, quidam per paſtum, quidam etiam ſine paſto, quaſi deprecando à populo exigere ſolent. Similiter quoque operas collectionis frugum, arare, ſeminare, ruinare, carrucare, vel cætera his ſimilia à populo per eandem, & per alias machinationes exigere conſuevêre, non tantùm ab Eccleſiaſticis, ſed etiam à reliquo populo, quæ juſtè removenda eſſe videntur, quia in quibuſdam locis in tantum inde populus oppreſſus eſt, ut multi ferre non valentes, per fugam à Dominis, vel à Patronis ſuis lapſi fuerint, & terræ ipſæ in ſolitudinem redactæ ſunt. Potentioribus autem vel ditioribus ex ſpontanea tantùm voluntate, vel mutuâ dilectione volentibus ſolatia præſtare invicem, minimè prohibemus.

XXXI. De pontibus verò, vel reliquis ſimilibus operibus, quæ Eccleſiaſtici per juſtitiam, & antiquam conſuetudinem cum reliquo populo facere debent, hoc præcipimus, ut Rector Eccleſiæ interpellet ei, & ſolùm, quod poſſibilitas fuerit, ſua portio deputetur, & per alios exactores Eccleſiaſtici homines non compellantur. Si verò opus ſuum conſtituto die impletum non habuerit; liceat Comiti, pro pœna præpoſitum operis pignorare juxta æſtimationem, vel quantitatem perfecti operis, quouſque perficiat. Comes autem, ſi neglexerit, à Rege, vel miſſo Regis judicandus eſt.

XXXI. De decimis, ut dentur, & dare nolentes, ſecundùm quod anno præterito denuntiatum eſt, à miniſtris reipublicæ exigantur, id eſt, obligantur quatuor, vel octo homines, vel prout opus fuerit, de ſingulis plebibus juxta æqualitatem, ut ipſi inter Sacerdotes, & plebem teſtes exſiſtant, ubi datæ, vel non datæ fuerint. Hoc ideò, ne ibi juramentum aliquod faciendi neceſſitas contingat. Non tamen ideo tantos teſtes mittendum dicimus, ut ipſi ſemper in dandis decimis præſentes eſſe pariter neceſſe ſit: ſed, ut dum pluribus committitur, minùs graventur. In duobus autem, ſi affuerint, ſufficere credimus. Negligentes autem à presbyteris admoneantur ante Eccleſias uſque ad tertiam vicem, ut ipſam decimam dent. Quod ſi contempſerint, ab introitu Eccleſiæ prohibeantur: & ſi tunc minimè emendave-

daverint, à ministris reipublicæ districti, singuli per caput sex solidos Ecclesiæ componant, & insuper decimam dare cogantur. Nam si iterum contemptores extiterint, tunc per publicam auctoritatem domus, vel casæ wiffentur, (*) quousq; pro ipsá decima, sicut supra dictum est, satisfaciant. Quod si denuo rebelles, vel contradictores esse voluerint, & super wiffam suam auctoritate intrare præsumpserint; tunc à ministris reipublicæ in custodiam mittantur, usque dum ad judicium publicum perducantur, & ibi secundùm legem ad Comitem, vel parte publica componant: reliqua autem, ùt supra dictum est de decimis, & sex solidos contra Ecclesiam satisfaciant. Hæc interim, ùt suprà dictum est, inter cætera pia Christianitatis opera servare convenit, quo usque in sequenti conventu medio Octobris, ùt condictum est, nisì fortè à Rege aliter præcipiatur, aliquid melius addendum, mutandum vel Deo Duce inveniatur.

(*) Id est, claudantur signo publico.

XXXIII. Qui Subdiaconum occiderit, CCC. solidos componat, qui Diaconum, CCCC. qui Presbyteros, sexingentos, si Episcopum CCC. CCC. CCC. qui autem Monachum CCCC.

XXXIV. Si quis immunitati aliquod damnum fecerit CCC. CCC. solidos componat.

Mansi Supplementi T. I. à pag. 753. *ad* 758.

CONCILIUM TREVERENSE,

Cujus mentio fit in Epistolâ Frotharii, Tullensis Episcopi, Interrogatoria ad Metropolitam Trevirens. de Synodali Concilio.

Anno Christi DCCCXIV. Leonis III. Papæ XX. Ludovici Pii Imp. anno I.

Domino Beatissimo, & unicæ dilectionis affectu colendo HETTI, supremâ largiente Providentiâ Treverorum Ecclesiæ Archi-Episcopo, Frotharius Episcoporum extimus, in Christo salutem.

TAnto ardore æstuo, vestræ Paternitatis sublimitatem intuendi, atque alloquendi, ac si multorum jam temporum labantur volumina, quibus vestro aspectu, vel vestris colloquiis perfrui nequiverim. Nam & inde me usquequaque fateor anxiari, quod nuper mihi de Palatio regredienti, defuit facultas, vobiscum loquendi. Unde & inexplebilibus desideriis ora dulcetudinis vestræ his in partibus citiùs invisere opto. Quapropter vestris litteris mihi significari expeto, quando huc pro legatione vobis injuncta venire, vel quando Synodale Concilium juxta modernam constitutionem debeatis convocare. De his ob id præcipuè sollicitus maneo, quia & ipse secundùm Imperiale præceptum ad providendas mansiones, in quibus legati suscipi debent, scilicet à monte Jovis usque Palatium Aquis ire debeo, & infra mensem Octobrem ingrediens ante solemnitatem Beati Andreæ domum regredi cupio. Sed si vos infra eumdem mensem has in partes proficisci cognovero, præsens adesse curabo, ut vestri famulator, & adjutor in omnibus exsistens à vobis rursus, & in spiritalibus rebus congruum supplementum recipere merear. Nostri in omnibus reminiscentem, vos in Christo bene opto valere.

Andreas Duchesnius Tomo II. Histor. Franciæ pag. 719. *ex quo Hardouin. Tomo IV. Conciliorum.*

CONVENTUS, SEU PLACITUM PADERBRUNNÆ.

Anno Christi DCCCXV. Leonis III. Papæ XXI. Ludovici Pii II.

KAL. JULII IN SOLEMPNI CURIA, QUAM IN PATHERBRUN HABUIT LUDOVICUS KARULI F., FUNDATIO CORBEIÆ SAXONICÆ OB VOTUM PATRIS, ET LAUDABILEM PIETATEM REGIS, DECRETA, ET COEPTA EST.

FActum est autem eodem tempore, ut Serenissimus Imperator Ludovicus haberet Placitum in Saxonia, in loco, qui dicitur Patherbrunna, in secundo anno Regni sui, Incarnationis verò Domini octingentesimo decimo quinto. Tunc accessit præfatus Abba (*Adalbardus junior, Abbas Corbeiæ Francicæ*) ad eum, & locutus est ei cum consilio, suadens, ut ad profectum Christianæ Religionis in eadem Provincia, Monasterium Monachorum construere juberet, quod, cùm Piissimus Princeps benignè suscepisset, placuit accersere Episcopum nomine Hathumarum, ad cujus Diœcesin pertinebat locus, (*a*) ubi construendum erat Monasterium, ut cum ejus fieret imperio, & voluntate, sicque factum est, ut ab ea die, & deinceps Religio Monachorum etiam in Religione Saxonica succresceret, atque proficeret. Eodem die remisit Dominus Imperator eidem Abbati omne servitium, quod ad se pertinebat, ut liberiùs sanctum opus implere quivisset.

Historia Translationis Reliquiarum S. Viti. In actis SS. Antverpiæ die 15. *Junii.*
Annales Corbeiæ Saxonicæ Francisci Paullini.
Chronicon Hildesheimense, Tomo III. Scriptor. Franciæ Duchesne.
Eginhardus in Chronico ad hunc annum.

(*a*) Corbeia Saxonica ad Visurgim, cœpta ædificari anno 815. in sylvæ Sollingensis loco, qui dicitur Hethi, paululum remoto ab ea sede, quam nunc obtinet Corbeia, Seminarium & Schola fuit magnorum Antistitum, & Sanctorum, & eruditorum Virorum. *Schatenus in Annal. Paderbornens. Eckhart. in historia Franciæ Orientalis ad hunc annum.*

CONCILIUM AQUISGRANENSE,

IN QUO EDITA EST FORMA INSTITUTIONIS CANONICORUM, ET SANCTIMONIALIUM, LUDOVICI PII JUSSU IN AQUISGRANI PALATIO CELEBRATUM ANNO CHRISTI DCCCXVI. INDICTIONE X. STEPHANI IV. PAPÆ ANNO I. LUDOVICI EJUSDEM PII REGIS ET IMPERATORIS III.

PRÆFATIO.

Cùm in nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis Christianissimus, ac Gloriosissimus HLUDOWICUS, superno munere Victor Augustus, anno Incarnationis Domini nostri JESU CHRISTI DCCCXVI. Indictione X. Anno siquidem

(*a*) Episcopos & Abbates CCCLXIII. convenisse Aquis, scribit Schatenus ex autore Anonymo, & hos inter Hildibaldus Coloniensis, Haystulphus Moguntinus Archi-Episcopi erant, Wal-

quidem Imperii sui tertio, Aquisgrani Palatio generalem, Sanctúmque convocasset Conventum, (a) & cœpisset secundùm ardentissimam erga Divinum cultum sibi cœlitùs inspiratam voluntatem, multa congrua, & necessaria de emendatione Sanctæ Ecclesiæ, illius videlicet amore, qui eam suo sancto, & pretioso redemit sanguine, eique se adfuturum usque ad consummationem pollicitus est sæculi, solerter, ac curiosè pertractare: eò usque inter cætera perventum est, ut eundem Sanctum & Venerabilem, Deo annuente, aggregatum Conventum consuleret, immò consulendo admoneret, super quibusdam Ecclesiarum Præpositis, qui partim ignorantiâ, partim desidiâ, subditorum curam parvipendebant, & hospitalitatem minùs justo diligebant; quid facto opus esset. Adjunxit etiam monendo, ut, quia Canonicorum vita sparsim in Sacris Canonibus, & in Sanctorum Patrum dictis erat indita, propter simplices quosque, minúsque capaces, aliquam ex iisdem Sacris Canonibus, & Sanctorum Patrum dictis institutionis formam pari voto, paríque consensu excerperent, per quam patenter Prælatorum & subditorum vita monstraretur: quatenus omnes, qui Canonica censentur professione, per viam propositi sui inoffenso gressu incederent, & in Christi militia devotiùs unanimes, atque concordes existerent. Sed ut in nutu divino fieret, Dominum in commune humiliter exorandum præmonuit, ut servorum suorum exoralibus pulsatus precibus, ejus admonitionitionem secundùm suam voluntatem fieri, suâque gratiâ eam præcedere, & subsequi dignaretur. Ad quam etiam admonitionem sacer conventus intimo gaudio repletus, expansis in Cælum manibus Creatori omnium gratias agens, benedixit. Quippe qui talem, tam pium, tamque benignum Ecclesiæ suæ Sanctæ Principem, cunctísque ejus necessitatibus Sanctissimum ac devotissimum prætulerit procuratorem. Suscipientes ergo libentissimè, hilaritérq; ejus saluberrimam, multis Deo miserante profuturam, admonitionem, licèt plerique, auxiliante Christo, devotè, ac religiosè cum sibi subjectis Canonicam servent institutionem, & in plerisque locis idem ordo plenissimè servetur: omnium tamen id animis sedit, ut secundùm ejusdem Principis admonitionem, unà Divino freti auxilio, & ejusdem piissimi Principis non modico adjuti juvamine, ejus videlicet liberalissimâ largitione, copiam librorum præ manibus habentes, ex canonicâ authoritate, & Sanctorum Patrum dictis, veluti ex diversis pratis quosdam flosculos carpentes, hanc institutionis formam excerperent, & Canonicis observandum conferrent: ut quorum fortè labore ob tarditatem ingenii, seu inopiam librorum sparsim digesta difficilè comprehendi posset, solerti studio in eodem opere breviter congesta perfacilè ab his reperiri posset: per quam, ùt præmissum est, & Prælati recto tramite incederent, & subditis normam vivendi absque ignorantiæ obstaculo salubriter nôssent præbere. Vigilanti ergo studio eamdem institutionis formam colligere studuerunt: in quâ plenissimè continetur, qualiter & prælati vivere, & subjectos regere, eisque Ecclesiasticos sumptus administrare, & in Dei servitio constringere, bene operantes quoque ad meliora provocare, protervos quosque, & negligentes debeant corripere. Cùm igitur hujus institutionis formam, coram memorato Glorioso Principe prolatam, sacer conventus laudibus extulisset, & Ecclesiasticâ authoritate fulcitam, laudéque dignam, ac Sanctæ Ecclesiæ utillimam, atque proficiam consona voce prædicaret, nihilque in ea reprehensionis ab iis, qui sanum sapiunt, reperi posse profiteretur, ab eodem Victoriosissimo Principe, & ab omnibus, qui aderant, Deo gratias acclamatum est. Nec immeritò: quippe qui & occultâ suâ dispensatione, & gratissimâ inspiratione Principem, ut id fieri moneret, compulit, & ut ad effectum perduceretur, miserando adjuvit. Proinde omnium sententiâ statutum est, ab omnibus, qui in

candus Leodiensis, Meingardus Osnabrugensis, Theatgrimus Halberstadiensis, Wolffgerus Herbipolensis, Gerfridus Monasteriensis, Baduradus Paderbornensis Episcopi. *Annal. Paderbornensium Lib. II. ad h. annum.*

Illmus Baronius & Cointius inducti ab auctore vitæ Ludovici Pii, & aliquibus Annalistis Francorum, Conventûs Aquisgranensis ad hunc annum non meminerunt: quos Pagius in critica corrigit ex Annalista Lambeciano, & Annalibus Hildesheimensibus.

in Canonicâ professione Domino militant, hanc institutionis formam, tot ecclesiasticorum virorum vigilanti studio congestam, dignísque præconiis laudatam, juxta virium possibilitatem, modis omnibus observandam: quatenus hanc, sive aliarum Sanctarum Scripturarum documenta sedulâ meditatione prælegentes & prælati, & subditi, vocatione, quâ vocati sunt, ope divinâ adminiculati, infatigabiliter ambulent, & pro tam piissimo Principe, qui ad lucrum animarum hoc sacrum, & venerabile Concilium ad hanc formam congregandam, & statuendam salutiferis admonitionibus excitavit, modernis, futurísque temporibus Dei immensam Clementiam jugiter exorent. Nam & in altero libello idem sacer conventus, eodem religiosissimo Augusto monente, quandam institutionis formulam ex Sanctorum Patrum dictis studiosè excerpsit, & in unum breviter, satísque congruenter congessit, & Sanctimonialibus, Canonicè degentibus, tenendam percensuit. In quâ continetur, quales eis Abbatissæ præferendæ sint, qualiter eisdem sanctimonialibus infra Claustra Monasterii vivendum, quid à Prælatis stipendiorum dandum, quibus documentis, & virtutum instrumentis exornandæ sint: quatenus hâc formulâ vivendi inspectâ, &, Deo sibi adjutorium præbente, humiliter susceptâ, & efficaciter impletâ cum bonorum operum lampadibus venienti sponso apparere, atque ejus thalamum ingredi mereantur.

INDEX CAPITUM

LIBRI I.

43. *Quòd*

43. *Quòd non oporteat demigrare.* Ejusd.
44. *Non transmigrandum de civitate in civitatem.* Conc. Chalcedonensis.
45. *De his, qui in Ecclesiis, in quibus provecti sunt, minimè perdurârunt.* Conc. Nic.
46. *De flectendo genu.* Ejusdem.
47. *De damnatis, & ministrare tentantibus.* Conc. Antiocheni.
48. *De Clericis damnatis.* Conc. Africani.
49. *De peregrinorum susceptione.* Conc. Antiocheni.
50. *Quòd non liceat Clerico in duarum civitatum Ecclesiis ministrare.* Conc. Chalc.
51. *Quòd non oporteat peregrinos Clericos sinè commendatitiis ministrare.* Ejusdem.
52. *Quòd sinè literis sacro ministerio servientes proficisci non debeant.* Conc. Laod.
53. *De Clericis à communione summotis, ab alio non recipiendis Episcopo.* Conc. Sard.
54. *Si quis Excommunicatus ante sententiam communicare præsumpserit, ipse in se damnationem protulit.* Conc. Carthag.
55. *De non sollicitandis Clericis alienis.* Conc. Sardic.
56. *De his, qui semel legerint in Ecclesiâ, ab aliis non posse promoveri.* Conc. Afric.
57. *Si qui Clerici ab Episcopis suis promoti, contempserint, nec illic maneant, unde recedere noluerunt.* Conc. Carth.
58. *Ut nullus alienum Clericum sollicitare, vel tenere præsumat, suo Episcopo non præbente consensum.* Leonis Papæ.
59. *Ut in Ecclesiis convivia minimè celebrentur.* Conc. Africani.
60. *Quòd nullus Ecclesiasticorum in tabernis comedere debeat.* Conc. Laodic.
61. *De avaritiâ.* Conc. Carthag.
62. *Quòd usuram non solùm Clerici exigere non debent, sed nec Laici Christiani.* Leonis Papæ.
63. *De his, qui esum carnium in Clero constituti diffugiunt.* Conc. Ancyrani.
64. *De numero certo Diaconorum.* Conc. Neocæsar.
65. *De his, qui abominantur eos, qui carnibus vescuntur.* Conc. Gangrensis.
66. *De his, quæ in usus pauperum conferuntur.* Ejusdem.
67. *De his, qui pro virginitate superbiunt.* Ejusdem.
68. *De his, qui dominico die jejunant, tanquam nihil præ cæteris differente.* Ejusd.
69. *De his, qui Ecclesiastica jejunia absque necessitate dissolvunt.* Ejusdem.
70. *De his, qui se à perceptione Sanctæ Communionis avertunt, & qui Excommunicatis per domos communicant.* Conc. Antioch.
71. *De his, qui ab aliâ paroeciâ, præter conscientiam Episcoporum, suorum in aliis commorantur.* Ejusdem.
72. *De Clericis, vel Laicis excommunicatis.* Ejusdem.
73. *De Episcopis, & Clericis adeuntibus Imperatorem.* Ejusdem.
74. *De damnatis Episcopis, aut Clericis adeuntibus Imperatorem.* Ejusdem.
75. *Ut qui in Sacrario serviunt, usuras non exigant.* Conc. Laodic.
76. *De his, qui debeant in pulpito psallere.* Ejusdem.
77. *De honore, quem Presbyteris Diaconi, qui sub ipsis sunt, debeant exhibere.* Ejusdem.
78. *Quòd Diaconi non debeant benedicere, vel benedictionem dare.* Ejusdem.
79. *De Exorcistis, qui non sunt ab Episcopis ordinati.* Ejusdem.
80. *In Ecclesia prandia fieri non debere.* Ejusdem.
81. *Quòd præter Episcopi jussionem Clericus proficisci non debeat.* Ejusdem.
82. *Ut ad Sacrarium mulieres non introeant.* Ejusdem.
83. *Non licere Clericis, lubricis interesse spectaculis.* Ejusdem.
84. *Oblationes in domibus offerre non oportere.* Ejusdem.
85. *De Clericis, & Monachis, non manentibus in suo proposito.* Conc. Chalcedon.
86. *Quòd non oporteat Clericos, habentes invicem negotium, proprium Episcopum relinquere, & ad sæcularia judicia convocari.* Ejusdem.
87. *Quòd minimè Clericos transmigrare conveniat.* Ejusdem.
88. *Quòd non liceat Clericis, post mortem sui Episcopi, bona ejus diripere.* Ejusdem.
89. *Si quis Clericorum pauper promotus, in ordine postea habuerit aliquid, Ecclesiæ potestati subjiciat.* Conc. Carthagin.
90. *Ut Clerici tabernas, nisi in peregrinis, non ingrediantur.* Conc. African.
91. *Ut alienus Clericus minimè suscipiatur ab alio.* Ejusdem.
92. *Ut Clericus nec suo, nec alieno nomine fœnus exerceat.* Leonis Papæ.
93. *Ut Clerici nullas negotiationes inhonestas, & turpia lucra sectentur.* Gelasii Papæ.
94. *De vita Clericorum.* Hieron. ad Nep.
95. *De Institutione Clericorum.* Ejusd. ad Paulinum.

96. *Ex Epistola Hieronymi, ad Rusticum.*
97. *Quid distet inter Monachum & Clericum.* Ejusd. ad Heliodor.
98. *De vitâ Clericorum.* Ejusd. ad Oceanum.
99. *De Clericis.* Isidori.
100. *De regulis Clericorum.* Ejusdem.
101. *De generibus Clericorum.* Ejusdem.
102. *Quales oporteat Clericos esse.* Gregorii.
103. *De subjectis bonis sub pastorali regimine constitutis.* Ejusdem.
104. *De subditis.* Isidori.
105. *De invidis, & protervis subditis.* Greg.
106. *Quòd secundùm sermonem Prophetæ culpâ suâ peccant, qui Sacerdotum increpationes, perversâ voluntate contemnunt.* Prosperi.
107. *Cum quo damno animæ suæ ab Ecclesiâ, quæ pauperes pascit, accipiunt illi, qui sibi de suo sufficiunt.* Ejusdem.
108. *Qui sint, qui etiam cum profectu animæ suæ, opibus sustentantur Ecclesiæ.* Ejusd.
109. *Quid facere debeant Clerici, quorum infirmitas non potest sua contemnere.* Ejusd.
110. *Quæ sint vera gaudia, & veræ divitiæ, & quid impedimenti adferant bona præsentia amatoribus futurorum.* Ejusdem.
111. *Quomodò intelligatur, quod dicit Apostolus, qui in Sacrario operantur, qui de Sacrario non edant.* Ejusdem.
112. *De vitâ & moribus Clericorum.* August.
113. *Item* (a) *de vitâ & moribus Clericorum.* Ejusdem Lib. 2.
114. *Quæ præcepta specialiter Monachis, quæ generaliter cæteris conveniant Christianis.*
115. *Quòd Canonica institutio, Evangelicâ, & Apostolicâ authoritate fulta, cæteris supereminent institutionibus.*
116. *Quid sint res Ecclesiæ.*
117. *Quòd diligenter munienda sint Claustra Canonicorum.*
118. *Ut in congregandis Canonicis modus discretionis sit tenendus.*
119. *De his, qui in congregatione sibi commissa solummodò ex familiâ Ecclesiæ Clericos aggregant.*
120. *Qui Clerici, in congregatione Canonicâ constituti, Ecclesiastica accipere stipendia debeant.*
121. *Ut in congregatione Canonicâ æqualiter cibus & potus accipiatur.*
122. *De mensurâ cibi & potûs.*
123. *Quod à Prælatis gemina pastio sit subditis impendenda.*
124. *Ut Canonici, sicut in cæteris, ità etiam in cultu vestium, modum teneant discretionis.*
125. *Ut Canonici cucullas Monachorum non induant.*
126. *Quâ authoritate horæ Canonicæ celebrentur, quas scire, ac religiosè observare Canonicos oportet.* Isidori.
127. *De Vespertinis.* Isidori.
128. *De Completis.*
129. *De Vigiliarum antiquitate.*
130. *De Matutinis.*
131. *Ut Canonici horas Canonicas religiosè observent.*
132. *Quòd cantantibus, & psallentibus Domino, Angelorum adsint præsidia.*
133. *Quales ad legendum, & cantandum in Ecclesiâ, constituendi sint.*
134. *Qui modus sit correptionis.*
135. *Ut erga pueros, qui nutriuntur, vel erudiuntur in congregatione Canonicâ, instantissima sit adhibenda custodia.*
136. *Ut omnes Canonici ad Completorium veniant.*
137. *De Cantoribus.*
138. *Quales vice Prælatorum in congregatione Canonicâ fungi debeant.*
139. *De Præpositis.*
140. *Qualis sit Cellararius constituendus.*
141. *Cui committi debeant stipendia pauperum.*
142. *De infirmorum ac senum cura fratrum.*
143. *Qualiter porta Canonicorum custodiatur.*
144. *Ut claustra Canonicorum diligenter custodiantur.*
145. *Epilogus breviter digestus.*

CON-

(a) Hactenus Capitula, ab Amalario Diacono ex Conciliis, & Ss. PP. collecta, & ab Concilio Aquisgranensi probata: Reliqua XXXII. ab ipsomet Concilio sua auctoritate addita & præscripta.

CONCILII AQUISGRANENSIS
LIBER I.
Qui est de Institutione (*) Canonicorum.

CAPUT I.

De Tonsurâ Clericorum. Isidori.

TOnsuræ (*a*) Ecclesiasticæ usus à Nazaræis, nisi fallor, exortus est. Qui priùs crine servato, denuo post magnam vitæ continentiam, devotione completâ, caput radebant, & capillos in igne Sacrificii ponere jubebantur, scilicet, ut perfectionem devotionis suæ Domino consecrarent. Hujus ergo exempli usus ab Apostolis introductus est, ut hi, qui in Divinis cultibus mancipati, Domino consecrantur, quasi Nazaræi, id est, Sancti Dei, crine præciso innoventur. Hoc quippe & Ezechieli Prophetæ jubetur, dicente Domino : *Tu* (b) *Fili hominis, sume tibi gladium acutum, & duces per caput tuum, & barbam.* Videlicet, quia & ipse Sacerdotali genere Deo in ministerium Sanctificationis deserviebat. Hoc & Nazaræos illos, (*c*) Priscillam & Aquilam, in Actibus Apostolorum primùm fecisse legimus : Paulum quoque Apostolum, & quosdam Discipulorum Christi, qui in hujusmodi cultu mirandi extiterunt. Est autem in Clericis tonsura signum quoddam, quod in corpore figuratur, sed in animo agitur : scilicet, ut hoc signo in religione vitia resecentur, & criminibus carnis nostræ, quasi crinibus exuamur, atque inde innovatis sensibus, ut comis rudibus eniteſcamus, *Exspoliantes* (d) *nos, juxta Apostolum, veterem hominem cum actibus suis, & induentes novum,* (e) *qui renovatur in agnitione Dei.* Quam renovationem in mente oportet fieri, sed in capite demonstrari, ubi ipsa mens noscitur habitare. Quòd verò detonso capite superiùs, inferiùs circuli corona relinquitur, Sacerdotium, regnúmque Ecclesiæ in eis existimo figurari. Tiara enim apud veteres constituebatur in capite Sacerdotum. Hæc ex bysso confecta rotunda erat, quasi sphæra media, & hoc significatur in parte capitis tonsa. Corona autem, latitudo aurei est circuli, quæ regum capita cingit ; utrumque itáque signum in capite Clericorum exprimitur, ut impleatur etiam corporis quâdam similitudine, quod scriptum est, Petro Apostolo perdocente : *Vos estis* (f) *genus electum, regale Sacerdotium.* Quæritur autem, cur sicut apud antiquos Nazaræos, non antè coma nutritur, & sic tondetur? Sed qui hæc exquirunt, advertant, quid sit inter illud Propheticum velamentum, & hanc Evangelii revelationem, de quâ dicit Apostolus : *Cùm* (g) *transieritis ad Christum, auferetur velamen.* Quod autem significabat velamen, interpositum inter faciem Mosis, & adspectum populi Israël, hoc significabat illis temporibus etiam coma Sanctorum. Nam Apostolus etiam *comam* (h) *pro velamento* esse dicit. Proinde jam non oportet, ut velentur crinibus capita eorum, qui Domino consecrantur, sed tantùm, ut revelentur: quia, quod erat occultum in Sacramento Prophetiæ, jam in Evangelio declaratum est.

II. *De Ostiariis.* Isidori.

Ostiarii (*i*) sunt, qui in veteri testamento Janitores templi vocabantur, qui præerant portis Hierusalem, quique ordinati per vices omnia interiora templi vel exteriora custodiebant. Hi denique inter Sanctum, & iniquum discernentes, eos tantùm in Ecclesiâ, qui sunt fideles, recipiunt. Intrare enim templum, nisi per hos, non possumus. Habent enim potestatem, tam bonos recipiendi, quàm rejiciendi indignos.

III. *De Lectoribus.* Isidori.

Lectorum (*k*) ordo formam & initium à Prophetis accepit. Sunt igitur Lecto-

(*) Amalarius, Diaconus Metensis, acceptis Libris è Palatio Imperatoris Capita Prima CXIII. hujus Libri condidit, quæ Synodus Aquensis approbavit, & addidit XXXII. universim 145. *Pagi ad h. annum ex Ademaro in Chronico.*

(*a*) Isidor. Eccles. Offic. Lib. 2. Cap. 4. (*b*) Ezech. 5. 1. (*c*) Act. 18.
(*d*) Ephes. 4. (*e*) Coloss. 3. [*f*] 1. Pet. 2. 9.
[*g*] 2. Cor. 3. 16. (*h*) 1. Cor. 11. 15. [*i*] Isidor. ibidem C. 14.
(*k*) Ibid. C. 11.

Lectores, qui verbum Dei prædicant, quibus dicitur: *Clama,* (l) *ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam.* Isti quippe dum ordinantur, primùm de eorum conversatione Episcopus verbum facit ad populum: deinde coram plebe tradit eis codicem Apicum Divinorum, ad verbum Dei annuntiandum. Qui autem ad hujusmodi provehitur gradum, iste erit doctrinâ, & libris imbutus, sensuúmque, ac verborum scientiâ perornatus: ità ut distinctionibus sententiarum intelligat, ubi finiatur junctura, ubi adhuc pendeat oratio, ubi sententiâ extremâ claudatur. Sícque expeditus, vim pronuntiationis tenebit, ut ad intellectum omnium mentes, sensúmque promoveat, discernendo genera pronuntiationum, atque exprimendo proprios sententiarum affectus: modò indicantis voce, modò dolentis, modò increpantis, modò exhortantis, sive his similia, secundùm genus propriæ pronuntiationis, in quo magìs illa ambigua sententiarum adhibenda cognitio est. Multa enim in Scripturis sunt, quæ, nisì proprio modo pronuntientur, in contrariam recidunt sententiam, sicuti est: *Quis* (m) *accusabit adversùs electos Dei? Deus, qui justificat?* quódque si confirmativè, non servato genere pronuntiationis suæ, dicatur, magna perversitas oritur. Sic ergo pronuntiandum est, ac si diceret: Deúsne, qui justificat? Subauditur, non. Necesse est ergo in tantis rebus scientiæ ingenium, quo propriè singula, convenientérque pronuntientur. Propterea & accentuum vim oportet lectorem scire; ut noverit, in quâ syllabâ vox protendatur pronuntiantis. Plerúmque enim imperiti lectores in verborum accentibus errant, & solent irridere nos imperitiæ hi, qui videntur habere notitiam, detrahentes & jurantes, penitus nos nescire, quod dicimus. Porrò vox lectoris simplex erit, & clara, ad omne pronuntiationis genus accommodata, plena succo virili, agrestem & subrusticum effugiens sonum: non humilis, nec adeò sublimis; (n) non fracta, non tenera, nihilque fœmineum sonans, neque cum motu corporis, sed tantùm cum gravitatis specie. Auribus enim, & cordi consulere debet lector, non oculis: ne potiùs ex se ipso exspectatores magìs, quàm auditores faciat. Vetus opino est, lectores pronuntiandi causâ præcipuam curam vocis habuisse, ut exaudiri in tumultu possit. Unde & dudum lectores præcones, vel proclamatores, vocabantur.

IV. *De Exorcistis.* Isidori.

In ordine (o) & Ministerio Ecclesiæ decet esse Exorcistas, secundùm officia, quæ in templo Salomonis erant disposita, quæque posteriùs sunt ab Esdrâ dispertita. Et invenimus eos, quos scilicet Esdras actores memorat templi, nunc esse Exorcistas in Ecclesiâ Dei. Fuerunt enim sub Esdra actores templi, servorum Salomonis filii, qui actum templi totius sub curâ suâ haberent, ac sacris oblationibus deservirent. Et cùm fuissent ex ordine & Ministerio templi, longè fuerunt ab officio Altaris Dei: quia nec Psalmistis, nec Ostiariis, nec sacrorum servis attingere licebat ad munera Altaris, nisì tantúmmodo Levitis. Quid ergo est? Nullam aliam curam habebant actores templi, nisì ad sartatecta facienda; ut quæcunque fuissent vexata in ædificiis templo, aut delapsa, per eosdem Actores de thesauris Dominicis reficerentur, atque excolerentur. Ergo actores templi, Exorcistæ sunt in templo Dei. Quomodo enim Actor prudens, & bonus scit, quis sit Domini sui census, & omnis substantiæ modus, & redigit apud se totius possessionis instrumenta originalia: sic & Exorcista redigit in suam diligentiam totius regni Domini secreta; ut memoriæ mandet de Scripturarum Sacramentis, unde exerceat donum, quod illi est à Spiritu Sancto concessum, secundùm Apostoli præconium, Exorcistas enim memorat Apostolus, cùm dicit: *Numquid omnes* (p) *donationes habent sanationum?* Hi enim cùm ordinantur, sicut ait Canon, accipiunt de manu Episcopi libellum, in quo scripti sunt Exorcismi, accipientes potestatem, imponendi manus super Energumenos, sive Cathechumenos, sive baptizatos.

V. *De Acolytis.* Isidori.

Acolyti (q) græcè, latinè ceroferarii,

(l) Esaiæ 58. 1. (m) Rom. 8. 33. (n) Isidor. ibid. C. 13.
(o) Ibid. C. 13. (p) 1. Cor. 12. 30. Conc. Carthag. IV. D. XXIII. Exorcistarum.
(q) Etymol. Lib. 7. C. 12.

rii, dicuntur à deportandis cereis, quando legendum eſt Evangelium, aut ſacrificium offerendum. Tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur, non ad fugandas tenebras, dum ſol eo tempore rutilet, ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum: ut ſub typo luminis corporalis, illa lux oſtendatur, de quâ in Evangelio legitur: *Erat lux,* (r) *quæ illuminat omnem hominem, venientem in hunc mundum.*

VI. *De Subdiaconibus.* Iſidori.

Subdiaconi, (s) qui apud græcos Hypodiaconi vocantur, in Esdra inveniuntur, appellantúrque ibi Nathinæi, id eſt, in humilitate Domino ſervientes. Ex eorum ordine fuit ille Nathanaël, qui in Evangelio Joannis Divinâ proditione commonitus, ſalvatorem meruit confiteri. Quique etiam ad primum Divinitatis indicium fidelis enituit, proteſtante Domino, ac dicente: *Ecce verè Iſraëlita,* (t) *in quo dolus non eſt.* Denique iſti oblationes in templo Domini ſuſcipiunt à populis. Iſti obediunt officiis Levitarum. Iſti quoque vaſa corporis & ſanguinis Chriſti Diaconibus ad Altaria Domino offerunt. (u) De quibus quidem placuit Patribus, ut, quia Sacra Myſteria contrectant, caſti & continentes ſint ab uxoribus, & ab omni carnali immunditiâ liberi, juxta quod illis, Prophetâ dicente, jubetur: *Mundamini*, (w) *qui fertis vaſa Domini.* Hi igitur cum ordinantur, ſicut Sacerdotes & Levitæ, manûs impoſitionem non ſuſcipiunt: ſed patenam tantùm, & calicem de manu Epiſcopi, & ab Archidiacono ſcyphum aquæ cum aquamanili, & manutergium accipiunt.

VII. *De Diaconibus.* Iſidori.

Diaconorum (x) ordo à tribu Levi accepit exordium. Præcepit enim Dominus Moſi, ut poſt ordinationem Aaron Sacerdotis, & Filiorum ejus, rurſus Levi tribus in Divini cultûs Miniſterio ordinarentur, & conſecrarentur Domino, pro omnibus primogenitis, & ſervirent pro Iſraël coram Aaron, & filiis ejus, in tabernaculo Dei, excubantes in templo die ac nocte. Ipſíque geſtarent arcam & tabernaculum, & omnia vaſa ejus, & in circuitu tabernaculi caſtra ipſi rurſus conſtituerent, & in promovendo tabernaculo ipſi deponerent, rurſus ipſi componerent. A viginti quinque annis, & ſupra, in tabernaculo ſervire, ipſis mandatum eſt. Quam regulam Sancti Patres & in novo teſtamento conſtituerunt. In Evangelio (y) autem primordia eorum, & in actibus Apoſtolorum ità leguntur: *Convocantes autem duodecim Apoſtoli multitudinem diſcipulorum dixerunt: non eſt æquum, nos relinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis.* Quid ergo eſt Fratres? Conſiderate ex vobis viros boni teſtimonii ſeptem, plenos Spiritu Sapientiæ, quos conſtituamus in hanc rem. Nos verò orationi & miniſterio ſermonis inſtantes erimus. Et placuit ſermo eorum omni multitudine. Et elegerunt ſtatim Stephanum, virum plenum fide, & Spiritu Sancto, Philippum, Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum advenam Antiochenum. Hi ſteterunt ante Apoſtolos. Et cùm oràſſent, impoſuerunt illis manus. Verbúmque Dei creſcebat, & multiplicabatur numerus credentium. Ex hinc jam decreverunt Apoſtoli, Apoſtolorúmque ſucceſſores, per omnes Eccleſias ſeptem Diacones ordinandos eſſe, qui ſublimiore gradu cæteris proximè circa aram Chriſti, quaſi columnæ Altaris aſſiſterent, & non ſinè aliquo ſeptenarii numeri Myſterio: hi ſunt enim, quos in Apocalypſi legimus, *ſeptem Angeli* (z) *tubis canentes.* Hi ſunt ſeptem candebra aurea, hi voces tonitruorum: ipſi enim clarâ voce in modum præconis admonent cunctos, ſive in orando, ſive in flectendis genibus, ſive in pſallendo, ſive in lectionibus audiendis. Ipſi etiam, ut aures habeamus ad Dominum clamant. Ipſi quoque Evangelizant. Sinè ipſis Sacerdos nomen habet, officium non habet. Nam ſicut in Sacerdote conſecratio, ità & in Miniſtro diſpenſatio Sacramenti eſt. Ille orare, hic pſallere mandat. Ille oblata ſanctificat, hic ſanctificata diſpenſat. ipſis etiam Sacerdotibus propter præſumptionem non licet de menſâ Domini tollere

(r) Joan. 1. 3.
(s) De Officiis Lib. 2. Cap. 10. 1. Eſdr. 2. & 8.
(t) Joan. 1. 47.
(u) Conc. Carth. IV. D. XXIII. Subdiaconi.
(w) Eſaiæ 52. 11.
(x) Iſidor. Lib. cit. C. 8. (y) Cap. 6.
(z) Apoc. 8. & 10.

tollere calicem, nisi eis traditus fuerit à Diacono. Levitæ inferunt oblationes in altaria: Levitæ mensam Domini componunt: Levitæ operiunt arcam testamenti. Non enim omnes vident alta Mysteriorum, quæ operiuntur à Levitis; ne videant, qui videre non debent, & sumant, qui servare non possunt. Qui propterea altari albis induti adsistunt, ut cœlestem vitam habeant, candidíque ad hostias & immaculati accedant, mundi scilicet, corpore, & incorrupti pudore. Tales enim decet Dominum habere ministros, qui nullo carnis corrumpantur contagio, sed potiùs eminenti castitate splendeant. Quales autem Diaconi ordinentur, Paulus Apostolus plenissimè scribit ad Timotheum: Nam (*a*) cùm præmisisset de Sacerdotum electione, continuò subjunxit: *Diaconi similiter irreprehensibiles*, hoc est, sinè maculâ, sicut Episcopi. *Pudici* utique, id est, à libidine continentes: *non bilingues*, scilicet, ne conturbent pacem habentes. *Non multo vino dediti*; quia ubi ebrietas, ibi libido dominatur, & furor. *Non turpe lucrum sectantes*, ne de cœlesti ministerio lucra terrena sectentur. Est quippe & turpis lucri appetitio, plus de præsentibus, quàm de futuris cogitare. Post hæc subjecit: *Hi autem probentur primùm, & sic ministrent, nullum crimen habentes.* Hi utique, sicut Episcopi ante ordinationem probari debent, si digni sint, & sic postea ministrare.

VIII. *De Presbyteris.* Isidori.

Presbyterorum (*b*) ordo exordium sumpsit, ùt dictum est, à filiis Aaron. Qui enim Sacerdotes vocabantur in veteri testamento, hi sunt, qui nunc vocantur Presbyteri. Et qui nuncupabantur Principes Sacerdotum, nunc Episcopi nominantur. Presbyteri autem interpretantur Seniores, quia Seniores ætate græci Presbyteros vocant. His enim, sicut Episcopis, dispensatio Mysteriorum Dei commissa est. Præsunt enim Ecclesiæ Christi, & in confectione Divini Corporis & Sanguinis consortes cum Episcopis sunt, similiter & in doctrinâ populorum, & in officio prædicandi. Sed solùm propter auctoritatem Summi Sacerdotii, Clericorum ordinatio & consecratio reservata est, ne à multis disciplina Ecclesiæ vindicata, concordiam solveret, scandala generaret. Nam Paulus Apostolus, eosdem Presbyteros, ùt verè Sacerdotes, sub nomine Episcoporum ità asseverat, loquens ad Titum: *Hujus*, (c) inquit, *rei gratiâ reliqui te Cretæ, ut ea, quæ desunt, corrigas, & constituas per civitates Presbyteros, quemadmodum ego tibi disposui. Si quis sinè crimine est, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos. Oportet enim Episcopum sinè crimine esse.* Quâ sententiâ ostendit, etiam Presbyteros sub Episcoporum nomine taxari. Unde & ad Timotheum de ordinatione Episcopi, & Diaconi scribens, de Presbyteris (*d*) omninò tacuit, quia eos in Episcoporum nomine comprehendit. 2dus enim primo conjunctus est gradus. Sicut & ad Philippenses Episcopis & Diaconibus scribit, cùm (*e*) una civitas plures Episcopos habere non possit. Et in Actibus Apostolorum Presbyteros Ecclesiæ, iturus Hierosolymam, congregavit, quibus inter cætera ait: *Videte* (f) *gregem, in quo vos Spiritus Sanctus Episcopos ordinavit.* Unde etiam tales in Ecclesiâ Presbyteros constituendos esse, sicut Episcopos, & Apostolus ad Titum (*g*) loquitur, & Canones ipsi testantur; *Presbyteros autem merito, & sapientia dici, non ætate. Nam & Mosi præcipitur, ut eligat Presbyteros.* Unde & in Proverbiis dicitur: *Gloria* (h) *senum canities.* Quæ est hæc canities, haud dubium, quin Sapientia, de qua scriptum est: *Canities* (i) *hominum prudentia est.* Cúmque nongentos & ampliùs annos ab Adam, usque ad Abraham vixisse homines legerimus, nullus alius primus appellatus est Presbyter, id est, Senior, nisi Abraham, qui multò paucioribus annis vixisse convincitur. Non ergo propter decrepitam senectutem, sed propter sapientiam Presbyteri nominantur. Quod si ita est, mirum, cur insipientes constituantur.

IX. *De Sacerdotibus.* Isidori.

Veniamus (*r*) ergo nunc ad sacratissimos ordines, & singulariter demonstremus, quod est Sacerdotii fundamentum, vel quo authore Pontificalis ordo adolevit in sæculo. Initium quidem Sacerdotii Aaron fuit, quanquam & Melchise-

(*a*) 1. Timoth. 3. 8. (*b*) Isidor. ibid. Cap. 7. (*c*) Isid. L. c. Cap. 1, 5.
(*d*) 1. Timoth. 3. (*e*) Philipp. 1. (*f*) Act. 20. 28.
(*g*) Isid. L. c. Cap. 1. (*h*) Prov. 20. 29. (*i*) Sap. 4. (*r*) Isid. L. c. C. 5.

chisedech prior obtulerit Sacrificium, & post hunc Abraham, Isaac, & Jacob. Sed isti spontaneâ voluntate, non Sacerdotali authoritate ista fecerunt. Cæterùm Aaron primus in lege Sacerdotale nomen accepit, primúsque stolâ indutus victimas obtulit, jubente Domino, ac loquente ad Mosem: *Accipe*, inquit, *Aaron*, (s) *& Filios ejus, & applicabis ad ostium tabernaculi testimonii. Cùmque laveris Patrem cum filiis aquâ, indues Aaron vestimentis suis, id est, lineâ & tunicâ, & superhumerali, & rationali, quod constringes balteo, & pones tiaram in capite ejus, & laminam sanctam super tiaram, & oleum unctionis fundes super caput ejus, atque hoc ritu consecrabitur. Filios quoque illius applicabis, & indues tunicis lineis, cingésque balteo, Aaron scilicet, & liberos ejus, & impones eis mitras, erúntque Sacerdotes mei religione perpetuâ.* Quo loco contemplari oportet, Aaron summum Sacerdotem, id est, Episcopum fuisse, & filios ejus Presbyterorum figuram præmonstrâsse. Fuerunt enim Filii Aaron & ipsi Sacerdotes, quibus meritò adstare debuissent Levitæ, sicut summò Sacerdoti. Sed hoc fuit inter Aaron summum Sacerdotem, & inter filios ejusdem Aaron, qui & ipsi erant Sacerdotes: Quod Aaron super tunicam accipiebat poderem, stolam sanctam, & coronam auream, mitram, & zonam auream, & superhumerale, & cætera, quæ suprà memorata sunt. Filii autem Aaron super tunicas lineas cincti tantummodò, & tiarati astabant Sacrificio Dei. Sed forsitan quæritur & hoc: cujus figuram faciebat Moses? Si enim filii Aaron Presbyterorum figuram faciebant, & Aaron summi Sacerdotis, id est, Episcopi; Moses cujus? Indubitanter Christi, & verè per omnia Christi: quoniam fuit similitudo Mediatoris Dei, qui est inter Deum & hominem JEsus Christus, qui est verus Dux populorum, verus Princeps Sacerdotum, & Dominus Pontificum, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Hactenus de primordiis Sacerdotalibus in veteri testamento: in novo autem testamento post Christum Sacerdotalis ordo à Petro cœpit. Ipsi enim primùm datus est Pontificatus in Ecclesiâ Christi. Sic enim loquitur ad eum Dominus: *Tu es*, inquit, *Petrus*, (t) *& super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam: & tibi dabo claves Regni Cœlorum.* Hic ergo ligandi, solvendique potestatem primus accepit, primúsque ad fidem populum virtute suæ prædicationis adduxit. Siquidem & cæteri Apostoli cum Petro par consortium honoris, & potestatis acceperunt. Qui etiam in toto orbe dispersi Evangelium prædicaverunt; quibúsque decedentibus successerunt Episcopi, qui sunt constituti per totum mundum in sedibus Apostolorum. Qui non jam ex genere carnis & sanguinis eliguntur, sicut primùm secundùm Ordinem Aaron, sed pro uniuscujusque merito, quod in eum gratia Divina contulerit. Sicut etiam ad Heli Dominus prænuntiavit, dicens: *Hæc* (u) *dicit Dominus Deus Israël: Dixi, domus tua, & domus Patris tui permanebunt coram me usque in æternum. Et nunc hæc dicit Dominus: Nequaquam, sed glorificantes me glorificabo. Qui me spernit, spernetur.* Quatuor enim sunt genera Apostolorum. Unum à Deo tantùm, ùt Moses. Alterum per hominem & Deum, ùt Josuë. Tertium tantùm per hominem, sicut his temporibus multi favore populi, & potestatum in Sacerdotium subrogantur. Quartum autem genus ecce est, sicut Pseudo-Prophetarum, & Pseudo-Apostolorum. Quid est autem nomen Apostolorum? Apostoli in latinâ linguâ Missi interpretantur, quia ipsos misit Dominus, evangelizare ad illuminationem omnium populorum. Episcopus autem, ùt quidam prudentium ait, nomen est operis, non honoris. Græcum (w) est enim, atque inde ductum vocabulum, quòd ille, qui præficitur, superintendit, curam scilicet subditorum gerens: ἐπὶ quippe super, σκοπὸς autem intentio est, ergo Episcopum latinè super intendentem possumus dicere: ut intelligat, non se esse Episcopum, qui non prodesse, sed præesse dilexerit. Quod verò per manûs impositionem à præcessoribus Dei Sacerdotibus Episcopi ordinantur, antiqua est institutio. *Isaac* (x) autem Patriarcha Sanctus *ponens manum suam super caput Jacob benedixit ei.* Similiter & Jacob filiis suis benedictionem dedit. Sed & Moses super

(s) Exod. 29. 4. (t) Matth. 16. 18. (u) 1. Reg. 2. 30.
[w] Aug. de civ. Dei L. 19. C. 19. [x] Gen. 27. 78.

ſuper caput (*y*) Joſuë manum ſuam imponens, dedit ei Spiritum virtutis, & ducatûs in populo Iſraël. Sic & ſuperimpletor legis, & Prophetarum Dominus noſter, JESUS CHRISTUS, per manus impoſitionem Apoſtolos benedixit; ſicut in Evangelio Lucæ ſcriptum eſt: *Et perduxit* (z) *illos trans Bethaniam: & elevavit manus ſuas, & benedixit eos. Factúmque eſt, cùm benedixiſſet illis, diſceſſit ab eis: & ipſi reverſi ſunt in Hieruſalem cum gaudio magno.* Et in Actibus Apoſtolorum ex præcepto Sancti Spiritûs (*a*) Paulo & Barnabæ ab Apoſtolis manus impoſita eſt in Epiſcopatum, & ſic miſſi ſunt ad evangelizandum. Quod autem à triginta annis Sacerdos efficitur, ab ætate ſcilicet Chriſti ſumptum eſt, ex quâ idem orſus eſt prædicare. Hæc enim ætas profectu jam non indiget parvulorum, ſed perfectionis vi plena eſt, & robuſta, & ad omne diſciplinæ ac Magiſteri exercitium præparata. Quòd verò unius virginalis matrimonii ſint, qui eliguntur in ordine Pontificatûs, & in veteri lege mandatum eſt, & pleniùs ſcribit Apoſtolus, dicens: *Unius* (*b*) *uxoris virum.* Sacerdotem (*c*) quærit Eccleſia, aut de monogamia ordinatum, aut de virginitate Sanctum. Digamus enim haud fertur agere Sacerdotium. Porrò, quòd Epiſcopus non ab uno, ſed à cunctis Provincialibus Epiſcopis ordinatur, ideo inſtitutum eſt, ne aliquid contra fidem Eccleſiæ unius tyrannica auctoritas moliretur. Propterea ab omnibus convenientibus conſtituitur, ac non minùs, quàm à tribus præſentibus, cæteris tamen conſentientibus teſtimonio literarum. Huic autem, dum conſecratur, datur baculus, ut ejus indicio ſubditam plebem vel regat, vel corrigat, vel infirmitates infirmorum ſuſtineat. Datur & annulus propter ſignum Pontificalis honoris, vel ſignaculum ſecretorum. Nam multa ſunt, quæ carnalium, minúſque intelligentium ſenſibus occultantes Sacerdotes, quaſi ſub ſignaculo condunt, ne indignis quibusque Sacramenta Dei aperiantur. Jam verò, quòd ſæculares viri nequaquam ad miniſterium Eccleſiæ aſſumantur, eadem auctoritas Apoſtolica docet, & dicit: *Manus* (d) *citò nemini impoſueris.* Et iterum: *Non neophytum, ne in ſuperbiam elatus* putet, ſe non tam miniſterium humilitatis, quàm adminiſtrationem ſæcularis poteſtatis adeptum: & in condemnationem ſuperbiæ, ſicut diabolus, per jactantiam dejiciatur. Quomodo enim valebit ſæcularis homo Sacerdotii magiſterium adimplere, cujus nec officium tenuit, nec diſciplinam cognovit? Aut quid docere poterit, cùm ipſe non didicerit? Nunc verò ſæpe cernimus, plurimos ordinationem talibus facere: nec eligunt, quæ Eccleſiæ proſunt, ſed quos vel ipſi amant, vel quorum ſunt obſequiis deliniti, vel pro quibus majorum quiſpiam rogaverit: Et, ut deteriora dicam, qui ut ordinarentur, muneribus impetrârunt. Taceo de reliquis. Alii ſucceſſores filios, vel Parentes faciunt, vel conantur poſteris præſulatûs relinquere dignitatem, cùm hoc nec Moſes, (*e*) amicus Dei, facere potuit, ſed Joſuë de aliâ tribu elegit, ut ſciremus, Principatum in populo non ſanguine defendendum eſſe, ſed vitæ meritis. Interdum autem, & juxta meritum plebium eliguntur perſonæ Rectorum: unde noverint populi, ſui fuiſſe meriti, regimen perverſi ſuſcepiſſe Pontificis. Quòd autem is, qui poſt Baptiſmum aliquo mortali peccato corruptus, ad Sacerdotium non provehatur, Lex ipſa teſtatur. Moſes (*f*) enim in lege præcepit Sacerdotibus, *ne aliquod vitiatum ad aram Dei offerant.* Quod ipſum poſtea offerentibus Sacerdotibus Iſraël per Malachiam improperavit Deus, dicens: *Vos* (g) *Sacerdotes, qui polluiſtis nomen meum, & dixiſtis: in quo polluimus eum? Offerentes ſuper altare meum panem pollutum, & offerebatis cæcum & languidum.* Unde (*h*) & in Numeris vitula rufa, cujus cinis expiatio eſt populi, non aliter jubetur offerri ad altare Domini, niſi quæ terrena opera non fecerit, jugúmque delicti non traxerit, nec vinculis peccatorum fuerit alligata. Sed quid plura ſubjiciamus? Si enim is, qui in Epiſcopatu, vel Presbyterio poſitus, mortale aliquod peccatum admiſerit, retrahitur: quantò magìs ante ordinationem repudiari peccator inventus debet, ut non ordinetur? Quapropter quia

[*y*] Num. 27. 23.
(*z*) Luc. 24. 50.
(*a*) Act. 13.
(*b*) 1. Tim. 3. 2.
[*c*] Tit. 1.
(*d*) 1. Tim. 5. 22.
(*e*) Num. 27.
(*f*) Levit. 1. & 2.
(*g*) Malac. 1. 7.
(*h*) Num. 19.

quia lex peccatores à Sacerdotio removet, consideret se unusquisque: & sciens, quia potentes potenter tormenta patientur, retrahat se ab hoc non tam honore, quàm onere, & aliorum, qui digni sunt, locum non ambiat occupare. Qui enim in erudiendis, atque instruendis de virtute populis præerit, necesse est, ut in omnibus Sanctus sit, & in nullo reprehensibilis habeatur. Qui enim alium de peccatis arguit, ipse à peccato debet esse alienus. Nam quâ fronte subjectos arguere poterit, cùm illi statim possit correptus ingerere: antè doce te, quæ recta sunt, Episcope? Quapropter, qui negligit recta facere, desinat recta docere. Priùs quippe semetipsum corrigere debet, qui alios ad bene vivendum monere studet; ità ut in omnibus semetipsum formam vivendi præbeat, cunctósque ad bonum opus, & doctrinâ, & opere provocet. Cui etiam scientia scripturarum necessaria est: quia si Episcopi tantùm sit sancta vita, sibi soli potest prodesse sic vivens. Porrò si & doctrinâ fuerit eruditus, potest cæteros quosque instruere, & docere suos, & adversarios repercutere. Qui nisì refutati fuerint, atque convicti, facilè possunt simplicium corda pervertere. Hujus autem sermo debet esse purus, simplex, & apertus, plenus gravitate & honestate, plenus suavitate & gratiâ, tractans de Mysterio legis, de doctrinâ fidei, de virtute continentiæ, de disciplinâ justitiæ: unumquemque diversâ admonens exhortatione, juxta professionem, morúmque qualitatem: videlicet, ut pernoscat, quid, cui, quando, vel quomodo proferat. Cujus præ cæteris speciale officium est, scripturas legere, percurrere Canones, exempla Sanctorum imitari. Vigiliis, jejuniis, orationibus incumbere: cum fratribus habere pacem, nec quemquam ex membris suis discerpere. Nullum damnare, nisì comprobatum: nullum excommunicare, nisì discussum. Quique ità humilitate pariter, & authorite præstabit; ut nec per nimiam humilitatem suam, subditorum vitia convalescere faciat; nec per immoderatam auctoritatem severitatis potestatem exerceat: sed tantò cautiùs erga sibi commissos agat, quantò duriùs à Christo judicari formidat. Tenebit quoque illam supereminentem donis omnibus caritatem, sine quâ omnis virtus nihil est. Custos enim Sanctitatis caritas est: locus autem hujus custodis humilitas est. Habebit etiam inter hæc omnia & castitatis eminentiam, ità ut mens, Christi corpus confectura, ab omni inquinamento carnis sit munda & libera. Inter hæc oportet eum sollicitâ dispensatione curam pauperum gerere, esurientes pascere, vestire nudos, suscipere peregrinos, captivos redimere, viduas ac pupillos tueri, pervigilem in cunctis exhibere curam providentiâ & distributione discreta. In quo etiam & hospitalitas ità erit præcipua, ut omnes cum benignitate, & caritate suscipiat. Si enim omnes fideles illud Evangelicum audire desiderant: *Hospes* (i) *fui, & suscepistis me*, quantò magìs Episcopus, cujus diversorium cunctorum debet esse receptaculum? Laicus enim unum, aut duos suscipiens, implebit hospitalitatis officium: Episcopus si omnes non receperit, inhumanus est. In negotiis autem sæcularibus dirimendis, oportet eum causam merito discernere, non gratiâ. Neque enim sic debet Episcopus suscipere potentem, ut contristet contra justitiam pauperem: neque pro paupere auferre justitiam à potente. Non defendat improbum, nec sancta (k) indigno committenda arbitretur: neque arguat, aut impugnet, cujus crimen non reprehendit. Erit quoque illi etiam juxta Apostolum, mansuetudo, patientia, sobrietas, moderatio, abstinentia, sive pudicitia, ut non solùm ab opere immundo se abstineat, sed etiam ab oculi, oris, & cogitationis errore. Ità ut dum nullum in se vitium regnare permittit, impetrare apud Deum veniam pro subditorum facinoribus valeat. Qui enim ista sectaverit, & Dei minister utilis erit, & perfectum Sacerdotium consummabit.

X. *Excerptum Beati Hieronymi ex Epistolâ ad Titum.*

Hujus rei (l) *gratiâ reliqui te Cretæ, ut ea, quæ desunt, corrigas.* Reliquit discipulum Titum Cretæ, ut rudimenta nascentis Ecclesiæ confirmaret, & si quid videbatur deesse, corrigeret: ipse pergens ad alias nationes, ut rursum

Kkk

(i) Matth. 25. 36. (k) 1. Tim. 3. (l) Tit. 1. 3.

ſum in eis Chriſti jaceret fundamentum. Quod autem ait, *ut ea, quæ deſunt, corrigas*, oſtendit, necdum eos ad plenam veniſſe ſcientiam veritatis: & licet ab Apoſtolo correcti fuerint, tamen adhuc indigere correctione. *Et conſtituas per civitates Presbyteros, ſicut & ego tibi diſpoſui.* Diligenter Apoſtoli attendamus verba dicentis: *Ut conſtituas per civitates Presbyteros, ſicut & ego tibi diſpoſui.* Qui qualis presbyter debeat ordinari, in conſequentibus diſſerens hoc ait: *Si quis ſinè crimine eſt, unius uxoris vir*, &c. poſtea intulit: *Oportet enim Epiſcopum ſinè crimine eſſe, tanquam Dei diſpenſatorem.* Idem ergo eſt presbyter, qui Epiſcopus. Et antequam diaboli inſtinctu ſtudia & ſchiſmata in religione fierent, ac diceretur in populis: *Ego ſum Pauli, ego Appollo, ego autem Cephæ*, communi presbyterorum conſilio Eccleſiæ gubernabantur. Poſtquam verò unuſquiſque eos, quos baptizaverat, putabat ſuos, non Chriſti, in toto orbe decretum eſt, ut unus de presbyteris electus ſuperponeretur cæteris, ad quem omnis cura Eccleſiæ pertineret, & ſchiſmatum ſemina tollerentur. Putat aliquis, non Scripturarum, ſed noſtram eſſe ſententiam, Epiſcopum & Presbyterum unum eſſe, & aliud ætatis, aliud eſſe nomen officii? Relegat Apoſtoli ad Philippenſes verba, dicentis: *Paulus* (m) *& Timotheus ſervi Chriſti Jeſu, omnibus Sanctis in Chriſto Jeſu, qui ſunt Philippis, cum Epiſcopis, & Diaconibus, gratia vobis & pax*, & reliqua. Philippi una eſt urbs Macedoniæ. Et certè in una civitate plures, ùt nunc putatur, Epiſcopi eſſe non poterant. Sed quia eosdem epiſcopos illo in tempore, quos presbyteros appellabant, propterea indifferenter de epiſcopis, quaſi de presbyteris eſt locutus. Adhuc alicui hoc videatur ambiguum, niſi altero teſtimonio comprobetur. In actibus Apoſtolorum ſcriptum eſt, quòd, cùm veniſſet Apoſtolus Paulus Miletum, miſerit Epheſum, & convocaverit Presbyteros ejuſdem Eccleſiæ, quibus poſtea inter cætera ſit locutus: *Attendite* (n) *vobis, & univerſo gregi, in quo vos poſuit Spiritus Sanctus Epiſcopos, paſcere Eccleſiam Domini, quam adquiſivit per ſanguinem ſuum.* Et hìc diligentiùs obſervate, quomodo unius civitatis Epheſi Presbyteros vocans, poſtea eoſdem Epiſcopos dixerit. Videamus igitur, qualis presbyter, ſive epiſcopus ordinandus ſit. *Si quis eſt ſinè crimine, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ, aut non ſubditos. Oportet enim Epiſcopum ſinè crimine eſſe, tanquam Dei diſpenſatorem. Non protervum, non iracundum, non vinolentum, non percuſſorem, non turpis lucri appetitorem.* Primùm itáque ſinè crimine ſit, quod puto alio verbo ad Timotheum, (o) irreprehenſibilem nominatum. Non qui eo tantùm tempore, quo ordinandùs eſt, ſine ullo ſit crimine, & præteritas maculas novâ converſatione deleverit: ſed ex eo tempore, quo in Chriſtum renatus eſt, nulla peccati conſcientiâ mordeatur. Quomodo enim poteſt præſes Eccleſiæ auferre malum de medio ejus, qui in delictum ſimile corruerit? Aut quâ libertate corripere peccantem, cùm tacitus ſibi ipſe reſpondeat, eadem ſe admiſiſſe, quæ corripit? Primùm itaque dicendum eſt, quòd tam Sanctum ſit nomen Sacerdotii, ut nobis etiam ea, quæ extra nos ſunt poſita, reputentur: non quòd propter vitia noſtra Epiſcopi non ſiamus, ſed quòd propter filiorum incontinentiam ab hoc gradu arcendi ſimus. Quâ enim libertate poſſumus alienos filios corripere, & docere, quæ recta ſunt, cùm nobis ſtatim poſſit, qui fuerit correptus, ingerere, antè doce filios tuos? Aut quâ fronte extraneum corripio fornicantem, cùm mihi conſcientia mea ipſa reſpondeat: exhæreda ergo filium fornicantem, abjice filios tuos vitiis ſervientes? Cùm autem nequam filius in unâ tecum convivatur domo, tu audes de alterius oculo feſtucam detrahere, in tuo trabem non videns? Non itaque juſtus polluitur ex vitiis filiorum, ſed libertas ab Apoſtolo Eccleſiæ Principi reſervatur, ut talis fiat, qui non timeat propter vitia liberorum extraneos reprehendere. Oportet enim epiſcopum ſine crimine eſſe tanquam Dei diſpenſatorem. Quæritur ergo inter diſpenſatores, ut fidelis quis inveniatur: & non comedens & bibens cum ebrioſis, percutiat ſervos & ancillas, ſed incertum Domini expectet adventum, & det

(m) Philipp. 1. 2. (n) Act. 20. 28. (o) 1. Tim. 3. 2.

det conservis in tempore cibaria. Inter villicum autem & familiam hæc sola distantia est, quòd conservus præpositus est conservis suis. Sciat itáque Episcopus & Presbyter, sibi populum esse conservum, non servum. Cætera quæ sequuntur, in nobis posita sunt. *Non protervum*, id est, non tumentem, & placentem sibi, quòd Episcopus sit: sed quasi bonum villicum, id requirentem, quod pluribus prosit. *Non iracundum.* Iracundus est, qui semper irascitur, & ad levem responsionis auram, atque peccati, quasi à vento folium commovetur. Neque verò, qui aliquando irascitur, iracundus est: Sed ille dicitur iracundus, qui crebrò hac passione superatur. Prohibet quoque Episcopum esse vinolentum, ne sensu occupato vel exaltet risum contra gravitatis decorem, & labiis dissolutis cachinnet: vel si paululum tristis cujusdam rei fuerit recordatus inter pocula, in singultus prorumpat & lacrymas. Longum est ire per singula, & insanias, quas ebrietas suggerit, explicare. Post vinolentiam etiam hoc præcepit, ne percussor sit. Quod quidem & simpliciter intellectum ædificat audientem, ne facilè manum porrigat ad cædendum, ne in os alterius verberandum insanus erumpat. Melius est autem, ut non percussorem illum esse dicamus, qui mansuetus & patiens, sciat in tempore, quid loquendum sit, quid tacendum, nec sermone inutili conscientiam percutiat infirmorum. Turpis quoque lucri appetitus ab eo, qui Episcopus futurus est, esse debet alienus. Sunt enim multi docentes, quæ non oportet, turpis lucri gratiâ, qui totas domus subvertunt, & putant quæstum esse pietatem. *Melior* (p) *est* autem, juxta Salomonem, *modica acceptio cum justitiâ, quàm multa genimina cum iniquitate: & magis diligendum in paupertate nomen bonum, quàm in divitiis nomen pessimum.* Episcopus, qui imitator Apostoli esse cupit, habens victum & vestitum, his tantùm debet esse contentus. *Qui* (q) *Altario serviunt, de Altario vivant.* Vivant, inquit, & non, divites fiant. Unde & æs nobis excutitur de zonâ, & unâ tantùm tunicâ induimur, ne de crastino cogitemus. Turpis quoque lucri appetitio est, plus de præsentibus, quàm de futuris cogitare. Hucusque quid non debeat habere Episcopus, sive Presbyter, Apostoli sermone præceptum est: nunc è contrario, quid habere debeat, explicatur: *Sed hospitalem, bonorum amatorem, castum, justum, sanctum, continentem, abstinentem, obtinentem eum, qui secundùm doctrinam est, fidelem sermonem, ut potens sit consolari in doctrinâ sanâ; & contradicentes arguere.* Ante omnia hospitalitas futuro Episcopo denuntiatur. Si enim omnes illud de Evangelio audire desiderant: *Hospes* (r) *fui, & suscepistis me*, quantò magis Episcopus, cujus domus omnium commune debet esse hospitium? Laicus enim unum, aut duos, aut paucos suscipiens, implevit hospitalitatis officium: Episcopus nisì omnes receperit, inhumanus est. Quomodo itaque mansuetudo, patientia, sobrietas, moderatio, abstinentia lucri, hospitalitas quoque & benignitas præcipuè esse debent in Episcopo, & inter cunctos Laicos eminentia; sic & castitas propriè, & (ùt ità dixerim) pudicitia Sacerdotalis: ut non solùm ab opere se immundo abstineat, verùm à jactu oculi, & cogitationis errore mens, Christi corpus confectura, sit libera. Justus quoque Episcopus esse debet & Sanctus, ut justitiam in populis, quibus præest, exerceat, reddens unicuique, quod meretur, nec accipiat personam in judicio. Inter Laici autem, & Episcopi justitiam hoc interest, quòd Laicus potest apparere justus in paucis: Episcopus verò in tot exercere justitiam, quot & subditos habet.

XI. *Excerptum ex Epistolâ Hieronymi ad Oceanum.*

Si quis (s) *Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.* Opus, non dignitatem: laborem, non delicias. Opus, quod per humilitatem decrescat, non intumescat fastigio. *Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse.* Id ipsum quoque ad Titum: *Si quis* (t) *est sinè crimine.* Omnes virtutes in uno sermone comprehendit, & penè rem contra naturam exigit. Si enim omne peccatum, etiam in otioso verbo, reprehensione dignum est: quis ille, qui absque peccato, id

(p) Prov. 16. 8. (q) 1. Tim. 6. (r) Matth. 25. 36.
(s) 1. Tim. 3. 1. (t) Tit. 1. 6.

id eſt, ſinè reprehenſione, verſetur in mundo? Sed futurus Paſtor Eccleſiæ talis eligitur, ad cujus comparationem rectè grex cæteri nominentur. Definiunt Rhetores Oratorem, qui ſit vir bonus, dicendi peritus. Ante vitam ſit lingua irreprehenſibilis, quæritur, ut doctus meritò ſuſcipiatur. Perdit enim auctoritatem dicendi, cujus ſermo opere deſtruitur. *Unius uxoris virum.* Certè de baptizatis ſermo eſt, nemo dubitet. *Sobrium, prudentem, ornatum, hoſpitalem, Doctorem, pudicum* &c. (*u*) Sacerdotes, qui miniſtrant in templo Dei, prohibentur vinum & ſiceram bibere, ne crapulâ & ebrietate aggraventur corda eorum: & ut ſenſus, officium exhibens Deo, vigeat ſemper, & tenuis ſit. Quod autem infert, *prudentem*, excludit eos, qui ſub nomine ſimplicitatis excuſant ſtultitiam Sacerdotum. Niſi enim cerebrum ſanum fuerit, omnia membra in vitio erunt. *Ornatum.* Qui vitia non habet, irreprehenſibilis appellatur: qui virtutibus pollet, ornatus eſt. Poſſumus & aliud intelligere ex hoc verbo, juxta illud Tullii: Caput eſt artis, decere quid facias. Sunt enim quidam ignorantes menſuram ſuam, & tantæ ſtoliditatis ac vecordiæ, ut & in motu, & in inceſſu, & in habitu, & in ſermone communi riſum ſpectantibus tribuant: & quaſi intelligentes, quid ſit ornatus, comunt ſe veſtibus & munditiis corporis, & lautiores menſæ epulas parant, cùm omnis iſtiuſmodi ornatus, & cultus ſordibus fœdior ſit. Quòd autem doctrina à Sacerdotibus expetatur, & veteris præcepta ſunt legis, & ad Titum pleniùs ſcribitur: (w) Innocens enim, & abſque ſermone converſatio, quantùm exemplo prodeſt, tantùm ſilentio nocet. Nam latratu canum, baculóque paſtoris, luporum rabies deterrenda eſt. *Non vinolentum, non percuſſorem.* Virtutibus vitia oppoſuit. Didicimus, quales eſſe debeamus: diſcamus, quales non eſſe debeant Sacerdotes. Vinolentia ſcurronum eſt, & comeſſatorum: ventérque mero æſtuans, citò deſpumat in libidines. In vino luxuria, in luxuriâ voluptas, in voluptate impudicitia eſt. Qui luxuriatur, vivens mortuus eſt: ergò qui inebriatur, & mortuus, & ſepultus eſt. Noë (*x*) ad unius horæ ebrietatem nudavit femora ſua, quæ per ſexcentos annos ſobrietate contexerat. Loth (*y*) per temulentiam neſciens libidini miſcet inceſtum: & quem Sodoma non vicerat, vina vicerunt. Percuſſorem autem Epiſcopum ille condemnat, qui dorſum poſuit ad flagella, & maledictus non remaledixit. *Sed modeſtum.* Duobus malis unum oppoſuit bonum, ut temulentia & ira modeſtiâ frænentur. *Non litigioſum, non avarum.* Nihil enim impotentius arrogantiâ ruſticorum, qui garrulitatem auctoritatem putant, & parati ſemper ad lites, in ſubjectum ſibi gregem tumidis ſermonibus tonant. Avaritiam in Sacerdote vitandam, & Samuel docet, Nihil (*z*) coram populo eripuiſſe ſe cuiquam probans: & Apoſtolorum paupertas, qui refrigeria ſumptuum à fratribus accipiebant, & præter victum atque veſtitum, nihil ſe aliud, nec habere, nec velle gloriabantur. Quam ad Timotheum avaritiam, ad Titum turpis lucri cupiditatem notat. *Domum* (a) *ſuam bene regentem.* Non ut opes augeat, non ut regias paret epulas, non ut cælatas patinas ſtruat, non ut phaſides aves lentis vaporibus coquat, qui ad oſſa perveniant, & ſuperficiem carnium non diſſolvant artificii temperamento: ſed ut, quod populo præcepturus eſt, priùs à domeſticis exigat. *Filios habentem ſubditos cum omni caſtitate.* Ne ſcilicet incontinentes imitentur filios Heli, (*b*) qui in veſtibulo templi cum mulieribus dormiebant. *Non neophytum, ne in ſuperbiam elatus in judicium incidat diaboli.* Herì Catechumenus, hodie Pontifex: herì in amphitheatro, hodie in Eccleſiâ: veſpere in circo, manè in altari: dudum fautor hiſtrionum, nunc virginum conſecrator. Quod autem ait: *Ne in ſuperbiam elatus in judicium incidat Diaboli*, quis non exemplo verum probet? Ignorat momentaneus Sacerdos humilitatem, & manſuetudinem ruſticorum. Ignorat blanditias Chriſtianas, neſcit ſe ipſum contemnere. De dignitate transfertur ad dignitatem. Non jejunavit, non flevit, non mores ſuos ſæpe reprehendit, & aſſiduâ meditatione correxit. Non ſubſtantiam pauperibus erogavit. De Cathedrâ quodam modo duci-

(*u*) Levit. 10. (w) Tit. 1. 9. (*x*) Gen. 9.
[*y*] Gen. 19. [*z*] 1. Reg. 12. [*a*] Tit. 1. 7.
[*b*] 1. Reg. 2.

ducitur ad Cathedram, id eſt, de ſuperbiâ ad ſuperbiam. Judicium autem & ruina Diaboli nulli dubium, quin arrogantia ſit. Incidunt in eam, qui in puncto horæ, necdum Diſcipuli, jam Magiſtri ſunt. *Oportet autem eum teſtimonium habere bonum ab his, qui foris ſunt.* Quale principium, talis & clauſula. Qui irreprehenſibilis eſt, non ſolùm à domeſticis, ſed & ab alienis conſono ore laudatur. Alieni extra Eccleſiam ſunt Judæi, hæretici, atque gentiles. Talis ergo ſit Pontifex Chriſti, ut qui religioni detrahunt, vitæ ejus detrahere non audeant. Hos in Sacerdotibus eligendis Canones obſervare oportet.

XII. *Auguſtini de Paſtoribus Eccleſiæ.*

Qui Paſtorum (*) nomina audire volunt, & Paſtorum officium implere nolunt, quid ad eos per Prophetam dicitur, ſicut lectum audivimus, recenſeamus. Audite vos cum intentione, audiamus nos cum tremore: *Et factum* (c) *eſt Verbum Domini*, inquit Ezechiel, *ad me dicens: Fili hominis, propheta ſuper Paſtores Iſraël, & dic ad Paſtores Iſraël.* Hanc lectionem modò, cùm legeretur, audivimus. Hinc cum veſtrâ Sanctitate aliquid loqui decrevimus. Adjuvabit ipſe, ut vera dicamus, ſi non noſtra dicamus. Nam ſi noſtra dixerimus, paſtores erimus, paſcentes nos, non oves. Si autem illius ſunt, quæ dicimus, per quemlibet ipſe vos paſcit. Hæc dicit Dominus Deus: *O Paſtores Iſraël, qui paſcunt ſe ſolos.* Numquid non oves paſcunt Paſtores? Id eſt, non ſe paſcunt Paſtores, ſed oves. Hæc prima cauſa eſt, quare arguantur iſti Paſtores, quia ſe ipſos paſcunt, non oves. Qui ſunt, qui ſe ipſos paſcunt? De quibus Apoſtolus dicit: *Omnes* (d) *enim ſua quærunt, non quæ JESU CHRISTI.* Nos enim, quos in loco iſto, de quo periculoſa ratio redditur, Dominus ſecundùm dignationem ſuam, non ſecundùm meritum noſtrum conſtituit, habemus duo quædam: Unum, quòd Chriſtiani ſumus: Alterum, quòd Præpoſiti ſumus. Illud, quòd Chriſtiani ſumus, propter nos eſt: quòd Præpoſiti ſumus, propter vos eſt. In eo, quòd Chriſtiani ſumus, attenditur utilitas noſtra; in eo, quòd Præpoſiti ſumus, non niſì veſtra. Et ſunt multi, qui Chriſtiani, & non Præpoſiti, perveniunt ad Deum faciliore fortaſſe itinere, & tantò fortè expeditiùs ambulantes, quantò minorem ſarcinam portant. Nos autem excepto, quòd Chriſtiani ſumus, unde rationem reddemus Deo de vitâ noſtrâ: ſumus etiam Præpoſiti, unde rationem reddemus Deo de diſpenſatione noſtrâ. Ad hoc iſtam difficultatem propono, ut compatientes nobis, oretis pro nobis. Veniet enim dies, quo cuncta adducantur in judicium: & ille dies, ſi ſæculo longè eſt, unicuique homini ſuæ vitæ ultimus prope eſt: tamen utrumque latere voluit Deus, & quando veniat finis ſæculi, & quando ſit in unoquoque homine hujus vitæ finis. Vis non timere diem occultum, dum venerit? Inveniat te paratum. Cùm ergo Præpoſiti ad hoc ſint, ut his, qui ſubjecti ſunt, conſulant; nec ideo, quòd præſunt, omninò utilitatem ſuam attendant, ſed eorum, quibus miniſtrant: quiſquis ità præpoſitus eſt, ut in eo, quòd præpoſitus eſt, gaudeat, & honorem ſuum quærat, & commoda ſua ſola reſpiciat, ſe paſcit, non oves. Ad hos ſermo dirigitur. Audite tamquam oves Dei, & videte, quemadmodum vos ſecuros fecerit Deus. Qualeſcunque ſint, qui vobis præſunt, id eſt, qualeſcunque nos ſimus, vobis ſecuritatem dedit, qui paſcit oves Iſrael. Nam ſi Deus non deſerit oves ſuas, & mali paſtores debitas pœnas luent, & oves promiſſa percipient. Videamus ergò, quid alloquatur Paſtores, ſe ipſos paſcentes, non oves, ſermo Divinus neminem palpans: *Ecce* (e) *lac conſumitis, & lanis vos tegitis, & quod craſſum eſt, interficitis, & oves meas non paſcitis. Quod infirmum eſt, non confortâſtis: & quod ægrotat, non corroborâſtis: & quod tribulatum eſt, non colligâſtis: & quod errabat, non revocâſtis: & quod periit, non requiſìſtis: & quod forte fuit, confregîſtis: . . . Et diſperſæ ſunt oves meæ, eò quod non ſit paſtor.* Dicitur ad Paſtores paſcentes ſe ipſos, non oves, quid diligant, quid negligant. Quid ergò diligunt? *Lac conſumitis.* Propter quod & Apoſtolus dicit: *Quis* (f) *plantat vineam, & de fructu ejus non ſumit? Quis paſcit gregem, & de lacte gregis non percipit?* Invenimus ergo lac eſſe gregis, quidquid à plebe diſtribuitur præpoſitis, ad eorum ſuſtentandum victum temporalem.

(*) Aug. lib. ad Paſtores. Tom. 10. (c) Ezech. 34. 2. (d) Philipp. 2. 21.
(e) Ezech. 34. 3. (f) 1. Cor. 9. 7.

lem. Inde enim loquebatur Apoſtolus, cùm hæc diceret, quæ commemoravi. Et quidem Apoſtolus, quanquam elegerit manibus ſuis tranſigi, & nec ipſum lac quærere ab ovibus; tamen lactis percipiendi poteſtatem habere ſe dixit, & ſic Dominum diſpoſuiſſe, ut, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivant. Et dicit, alios Coapoſtolos ſuos hac poteſtate uſos fuiſſe, non uſurpatâ, ſed datâ. Plus ille fecit, ut nec, quod debebatur, acciperet. Ipſe ergo donavit & debitum, ſed ab aliis non exegit indebitum. Ille plus fecit; fortaſſis enim ipſum ſignificabat, qui ægrum cùm adduceret ad ſtabularium, dixit: *Si quid* (g) *ampliùs erogaveris, in redeundo reddam tibi.* De his ergo, qui non indigent lacte gregis, quid plura dicamus? Miſericordiores ſunt, vel potiùs ipſius miſericordiæ officium largiùs impendunt. Poſſunt, & quod poſſunt, faciunt. Laudentur hi, nec damnentur illi. Nam & ipſe Apoſtolus datum non quærebat, fructuoſas tamen oves ſuas eſſe cupiebat, non ſteriles, ſinè lactis ubertate. Itaque cùm eſſet quodam tempore in magnâ indigentiâ, vinctus in confeſſione veritatis, miſſum eſt illi à fratribus, unde neceſſitati & indigentiæ ejus miniſtraretur. Reſpondit autem illis gratias agens, & dixit: *Bene* (h) *feciſtis communicantes neceſſitatibus meis. Ego enim didici, in quibus ſum ſufficiens eſſe. Scio & abundare, novi & penuriam pati. Omnia poſſum in eo, qui me confortat. Veruntàmen vos benefeciſtis uſibus mittere meis.* Sed ut oſtenderet in eo, quod illi benefecerunt, quid ipſe quæreret, ne inter illos eſſet, qui ſe ipſos paſcunt, non oves; non tam ſuæ gaudet ſubventum eſſe neceſſitati, quàm illorum gratulatur fœcunditati. Quid ergò ibi quærebat? Non quia quæro, inquit, datum, ſed requiro fructum. Non ut ego, inquit, explear, ſed ne vos inanes remaneatis. Qui ergò non poſſunt facere, quod Paulus, ut manibus ſuis ſe tranſigant, accipiant de lacte ovium: ſuſtentent ſuam neceſſitatem, ſed non negligant ovium infirmitatem. Non hoc ibi quærant tanquam commodum ſuum, ut ex neceſſitate penuriæ ſuæ videantur annuntiare Evangelium, ſed hominibus illuminandis parent lucem verbi veritatis. Sunt enim tanquam lucernæ, ſicut dictum eſt: *Sint* (i) *lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes.* Et: *Nemo* (k) *accendit lucernam, & ponit eam ſub modio: ſed ſuper candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo ſunt. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt.* Si ergo tibi lucerna accenderetur in domo, nónne adjiceres oleum, ne extingueretur? Porrò, ſi lucerna accepto oleo non luceret, non erat planè digna, quæ in candelabro poneretur, ſed quæ continuò frangeretur. Unde ergo vivitur, neceſſitatis eſt accipere, caritatis eſt præbere. Non tanquam venale ſit Evangelium, ut iſtud ſit pretium ejus, quod ſumunt, qui adnuntiant, unde vivant. Si enim ſic vendunt, magnam rem vili vendunt. Accipiant ſuſtentationem neceſſitatis à populo, mercedem diſpenſationis à Domino. Non enim eſt idoneus populus, reddere mercedem illis, qui ſibi in caritate Evangelii ſerviunt. Non exſpectent illi mercedem, niſi unde & iſti ſalutem. Quid autem iſtis increpatur, unde arguuntur? Quia, cùm lac ſumerent, & lanis ſe tegerent, oves negligebant. Sua ergo tantùm quærebant, non quæ JESU CHRISTI. Sed quoniam diximus, quid ſit lac conſumere: quæramus, quid ſit lanis tegere. Qui præbet lac, potum præbet: & qui præbet lanam, honorem præbet. Iſta ſunt duo, quæ à paſtoribus quæruntur, qui ſe ipſos paſcunt, non oves. Commodum ſupplendæ neceſſitatis, & favorem honoris, & laudis quærunt. Etenim veſtimentum propterea bene intelligitur in honore, quia nuditatem contegit. Eſt enim unusquiſque homo infirmus. Et quid eſt, quiſquis vobis præeſt, niſi quod vos eſtis? Carnem portat, mortalis eſt, manducat, dormit, ſurgit, natus eſt, moriturus eſt. Si ergo cogites, quid ſit, ſecundùm ſe ipſum homo eſt: & tamen honorando eum velut Angelum, contegis, quod infirmum eſt. Videte, cujusmodi indumentum acceperat à bonâ Dei plebe idem Paulus, cùm diceret: *Sicut Angelum* (l) *Dei excepiſtis me. Teſtimonium enim vobis perhibeo, quia ſi fieri poſſet, oculos veſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi.* Sed cùm tantus illi honor exhibitus eſſet, num-

(g) Luc. 10. 35. (h) Philip. 4. 11. & 14. (i) Luc. 12. 35.
(k) Matth. 5. 15. (l) Gal. 4. 14. 15.

numquid propter ipſum honorem ſibi exhibitum, ne fortè negaretur, & minùs ille, cùm argueret, laudaretur, pepercit errantibus? Nam ſi hoc feciſſet, eſſet inter illos, qui ſe ipſos paſcunt, non oves. Diceret ergo apud ſe ipſum: Quid ad me pertinet? Quiſque quod velit, agat. Victus meus ſalvus eſt. Honor meus ſalvus eſt, & lac, & lana ſatis eſt mihi. Eat quiſque, quà poteſt. Ergo integra tibi ſunt omnia, ſi eat quiſque, quà poteſt? Nolo te præpoſitum facere: unum te conſtituo de ipsâ plebe. Si patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra. Proinde ipſe Apoſtolus cùm eis commemorat, quales fuerint erga illum, ne quaſi oblitus eorum honorificentiæ videretur, teſtimonium perhibet, quòd ſicut Angelum Dei ſuſceperint eum: quod ſi fieri poſſet, oculos ſuos vellent eruere, & illi dare. Et tamen accedit ad ovem languidam, ad ovem putridam, ſecare vulnus, non parcere putredini. *Ergo*, inquit, *inimicus factus ſum, vobis prædicans veritatem?* Ecce & accepit de lacte ovium, ſicut paulò ante commemoravimus, & indutus eſt lanis ovium, ſed tamen oves non neglexit. Non enim ſua quærebat, ſed quæ JESU CHRISTI. Abſit ergo, ut dicamus vobis: vivite, ùt vultis: ſecuri eſtote, Deus neminem perdet. Tantummodò Fidem Chriſtianam tenete. Non perdet ille, quod redemit. Non perdet, pro quibus ſanguinem fudit. Et ſi ſpectaculis volueritis oblectare animos veſtros; ite, quid mali eſt? Et feſta iſta, quæ celebrantur per univerſam civitatem in lætitiâ convivantium, & publicis menſis, ſe ipſos, ùt putant, jocundantium, re verâ perdentium, ite, celebrate ſecuri: magna eſt Dei miſericordia, quæ totum ignoſcat. Coronate vos roſis, antequam marceſcant. In domo Dei veſtri, quando volueritis, convivamini: implemini cibo & vino cum veſtris. Ad hoc enim data eſt illa creaturâ, ut fruamini eâ. Non enim paganis & impiis dedit Deus, & vobis non dedit. Hæc, ſi dixerimus, fortè congregabimus turbas ampliores. Et ſi ſunt quidam, qui ſentiant, nos hæc dicentes non rectè ſapere, paucos offendimus, ſed multitudinem conciliamus. Quod ſi fecerimus, non verba Dei, non verba Chriſti dicentes, ſed noſtra: erimus paſtores paſcentes noſmetipſos, non oves. Cùm autem dixiſſet, quæ diligant iſti paſtores, dicit & quæ negligant. Vitia enim ovium latè patent. Sanæ, atque craſſæ oves perpaucæ ſunt, id eſt, ſolidæ in cibo veritatis, utentes paſcuis bene de munere Dei. Sed mali illi paſtores non parcunt talibus. Parum eſt, quòd illas languentes, & infirmas, & errantes, & perditas non curant. Etiam iſtas fortes & pingues necant, quantùm in ipſis eſt: & illæ, ſi vivunt, de miſericordia Dei vivunt; tamen quantùm ad paſtores malos attinet, occidunt. Quomodo, inquit, occidunt? malè vivendo, malum exemplum præbendo. An fruſtra dictum eſt Servo Dei eminenti in membris Summi Paſtoris: *Circa omnes te ipſum* (m) *bonorum operum præbens exemplum, & forma eſto fidelibus?* Attendit enim, ovis, etiam fortis, plerúmque præpoſitum ſuum malè viventem, ſi declinet oculos à regulis Domini. Intendit in hominem, incipit dicere in corde ſuo: ſi præpoſitus meus ſic vivit, ego quis ſum, qui non faciam, quod ille facit? occidit ovem fortem. Si fortem ergo occidit ovem, jam de cæteris quid faciet? qui illud, quod non ipſe fructificaverat, ſed forte, aut robuſtum invenerat, malè vivendo interfecit? Dico caritati veſtræ, ac iterum dico, etſi vivunt oves, etſi fortes ſunt oves in verbo Domini, & tenent illud, quod audierunt à Domino ſuo: *Quæ* (n) *dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite:* Tamen, qui in conſpectu populi malè vivit, quantùm in illo eſt, eum, à quo attenditur, occidit. Non ſibi ergo blandiatur, quia ille non eſt mortuus: & ille vivit, & iſte homicida eſt. Quomodo cùm laſcivus homo intendit in mulierem ad concupiſcendum eam, ecce illa caſta eſt, & moechatus eſt iſte: Domini enim vera & aperta eſt ſententia: *Quisquis* (o) *viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mæchatus eſt eam in corde ſuo.* Non pervenit ad illius cubiculum, & in interiore ſuo cubiculo jam volutatur. Sic omnis, qui malè vivit in conſpectu eorum, quibus præpoſitus eſt, quantum in ipſo eſt, occidit etiam fortes oves. Qui ergo imitatur præpoſitum malum, moritur: qui non imitatur, vivit: tamen quantum ad illum pertinet, ambos occi-

(*m*) Tit. 2.7. (*n*) Matth. 23.3. (*o*) Matth. 25.8.

occidit. *Et quod crassum est*, inquit, *interfecistis*, *& oves meas non pascitis.* Jam audistis, quid diligant: videte, quid negligant. *Quod infirmatum est*, *non confortâstis*: *& quod malè habuit*, *non corroborâstis*: *& quod contribulatum est*, *& quod confractum est*, *non colligâstis*: *& quod errabat*, *non revocâstis*: *& quod periit*, *non inquisîstis*, *& quod forte fuit*, *confregistis*, *interfecistis*, *occidistis.* Infirmatur ovis, id est, infirmum cor gerit, ut possit cedere tentationibus, incauto & imparato supervenientibus. Pastor negligens, quando sic credit talis, non illi dicit: *Fili*, (p) *accedens ad servitutem Dei*, *sta in justitia & timore*, *& præpara animam tuam ad tentationem.* Qui hæc enim loquitur, confortat infirmum, & ex infirmo facit firmum, ut non ille, cùm crediderit, prospera hujus sæculi speret. Si enim doctus fuerit sperare prospera sæculi, ipsâ prosperitate corrumpitur, supervenientibus adversitatibus sauciatur, aut fortassis extinguitur. Non ergo eum ædificat super petram, qui sic ædificat, sed super arenam ponit: *Petra autem erat Christus.* Christi passiones imitandæ sunt, non à Christianis deliciæ conquirendæ. Confortatur infirmus, cùm ei dicitur, spera. Imminent quidem tentationes hujus sæculi, sed ab omnibus te eruet Dominus, si ab illo non recesserit retrò cor tuum. Nam ad confortandum cor tuum venit ille pati, venit ille mori, venit sputis illiniri, venit spinis coronari, venit opprobria audire, venit postremò ligno configi. Omnia hæc ille pro te: tu nihil pro illo, sed pro te. Quales autem sunt, qui timentes hos lædere, quibus loquuntur, non solùm non præparant ad imminentes tentationes, sed etiam promittunt felicitatem hujus sæculi, quam Deus ipsi sæculo non promisit? Ille prædicit labores super labores, usque in finem venturos ipsi sæculo; & tu vis ab ipsis laboribus exceptum esse Christianum? quia Christianus est, aliquid plus passurus est in hoc sæculo. Etenim ait Apostolus: *Omnes* (q) *qui volunt in Christo piè vivere*, *persecutionem patientur.* Jam si tibi placet pastor sua quærens, non quæ Jesu Christi, ille dicat: omnes, qui volunt in Christo piè vivere, persecutionem patientur: & tu dic, si in Christo piè vixeris, abundabunt tibi omnia bona. Et si filios non habes, suscipies, & nutries omnes, & nemo tibi morietur. Hæccine est ædificatio tua? Attende, quid facias, ubi ponas. Super arenam est, quod constituis. Venturus est imber, influxurus est fluvius, flaturus est ventus, & impingent in domum istam, & cadet, & fiet ruina ejus magna. Leva de arenâ, pone supra petram: in Christo sit, quem vis esse Christianum. Attendat ad passiones Christi indignas. Attendat illum sinè ullo peccato, quæ non rapuit, exolventem. Attendat scripturam dicentem sibi: *Flagellat* (r) *omnem filium, quem recipit.* Et tu dicis: fortè exceptus eris? si exceptus à passione flagellorum, à numero filiorum. Itane, inquies, flagellat omnem filium? Prorsus flagellat omnem filium, ut & unicum. Unicus ille de Patris substantiâ natus, æqualis Patri in formâ Dei, Verbum, per quod facta sunt omnia, non habebat, unde flagellaretur. Ad hoc carne indutus est, ut sinè flagello non esset. Qui ergo flagellat unicum sinè peccato, relinquit cum peccato adoptatum? In adoptionem vocatos nos esse Apostolus dicit: *Adoptionem* (s) *filiorum accepimus*, ut essemus unico cohæredes, essemus etiam hæreditas ejus. *Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam.* Exemplum nobis proposuit in passionibus suis. Sed planè, ne in futuris tentationibus deficiat infirmus, nec falsâ spe decipiendus est, nec terrore frangendus. Dices ei: Præpara animam tuam ad tentationem. Et fortè incipit labi, contremiscere, nolle accedere. Habes & aliud: *Fidelis* (t) *Deus*, *qui non vos sinet tentari*, *suprà quàm potestis ferre.* Illud enim promittere, & prædicere venturas passiones, infirmum confirmare est. Timenti autem nimium, & ex hoc deterrito, cùm polliceris misericordiam Dei, non quia tentationes deerunt, sed quia non permittit tentari suprà, quàm ferre potest, fructum colligere est. Sequitur: *Quod infirmatum est*, inquit, *non confortâstis.* Pastoribus malis dicit, Pastoribus falsis, Pastoribus sua quærentibus, non quæ Jesu Christi, & commodo lactis & lanæ gaudentibus, oves omni-

(p) Eccles. 2. 1. (q) 2. Tim. 2. 12. (r) Hæbr. 12. 6.
(s) Gal. 4. 5. (t) 1. Cor. 10. 13.

omnino non curantibus. *Et quod malè habuit, non corroborâstis.* Inter infirmum, id est, non firmum, & ægrotum, id est, malè habentem, hoc mihi videtur interesse. Etenim inter ista, fratres, quæ distinguere utcumque conamur, fortè & nos possumus majori diligentiâ meliùs distinguere, & alius peritior, vel lumine cordis plenior. Interim ne fraudemini, quod sentio, loquor. Infirmo, ne accidat tentatio, & eum frangat, timendum est. Languens autem jam cupiditate aliquâ ægrotat, jam cupiditate aliquâ impeditur ab intrandâ viâ Dei, à subeundo jugo Christi. Qui ergo videntur fervere in operibus bonis, sed imminentes passiones tolerare nolle, aut non posse, infirmi sunt: qui verò aliquâ cupiditate malâ amatores mundi, ab ipsis bonis operibus revocantur, languidi, & ægroti jacent. Quippe, qui in ipso languore tanquam sinè ullis viribus nihil boni possent operari. Sequitur: *Et quod* (u) *errabat, non revocâstis: & quod periit, non inquisistis.* Hìc inter manus latronum, & dentes luporum furentium utcumque versamur: & contumaces sunt oves, quia quæruntur errantes. Alienas se à nobis dicunt, errore suo, & perditione suâ. Quid nos vultis, inquiunt, quid nos quæritis? Si in errore, inquit, sum, si in interitu, quid me vis? quid me quæris? Quia in errore es, revocare volo: quia periisti, invenire volo. Sic volo errare, sic volo perire. Sic vis errare? Sic vis perire? Quanto meliùs ego nolo? Prorsus audeo dicere, importunus sum. Audio dicentem Apostolum: *Prædica* (w) *verbum, insta opportunè, importunè.* Quibus opportunè? Quibus importunè? Opportunè utique volentibus, importunè nolentibus. Prorsus importunus sum, audeo dicere. Tu errare? Tu vis perire? Ego nolo. Revocabo errantem, requiram perditam, velis, nolis, id agam, etsi me inquirentem laniant vepres sylvarum, per omnia angusta me coarctabo. Omnes sepes excutiam, quantum mihi virium terrens Dominus donat. Omnia peragrabo, revocabo errantem, requiram pereuntem. Timeo, ne negligens te, etiam, quod forte est, occidam. Vide enim quid sequitur: *Et quod forte fuit, confregistis.* Si neglexero errantem, atque pereuntem, & eum, qui fortis est, delectabit errare, atque perire. Cupio lucra exteriora, sed timeo plùs damna interiora. Si indifferentem habuero errorem tuum, attendit qui fortis est, cùm te perditum non requiro, & putat nihil esse, ire in hæresim? Non frustra ergo, cùm jam dixisset superiùs: quod crassum est, interfecistis: Hìc iterum in novissimo posuit, & quod forte fuit confregistis. Proinde audi, quid sequatur de istâ negligentiâ malorum, imò falsorum Pastorum: *Et dispersæ sunt oves meæ, eò quod non sit Pastor, & factæ sunt in comesturam omnibus bestiis agri.* Furantur lupi insidiantes, rapiunt leones frementes, cùm oves adhærent Pastori. Nam præsens est Pastor, sed malè agentibus non est Pastor: & inhærent Pastoribus, non Pastoribus, se ipsos videlicet, non oves pascentibus: & lethalis error consequitur. Eunt in Bestias deprædantes se, & de illarum morte se satiare cupientes. Tales enim sunt omnes, qui gaudent de erroribus alienis. Dispersæ sunt, & erraverunt oves meæ in omnem montem, & in omnem collem altum: hoc est, in omnem tumorem terrenæ superbiæ. Mons enim & collis, tumor terrenus, & superbia sæculi intelligitur. Sunt enim & montes boni, de quibus Propheta dicit: *Levavi* (x) *oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi.* In omnem montem, & in omnem collem, & in omnem faciem terræ lucent, & in omnem faciem terræ dispersæ sunt, omnia terrena sectantes. Ea, quæ in faciem terræ lucent, ipsa amant, ipsa diligunt. Nolunt mori, ut abscondatur vita eorum in Christo. Propterea Pastores audite sermonem Domini: *Vivo ego, dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse requiram oves meas, & visitabo eas, sicut visitat Pastor gregem suum.* Non curaverunt mali Pastores, non enim suo sanguine redemerunt. *Sicut visitat,* inquit, *Pastor gregem suum in diem.* In qualem diem? Cum fuerit nimbus & nubes, id est, in pluviâ, & in nebulâ. Pluvia & nebula, error sæculi hujus, caligo magna surgens de cupiditatibus hominum, & nebula valida conterens (*) terram. Et difficile est, ut non errent oves in ista nebula: sed Pastor non deserit eas, in-

(u) Ezech. 34. 4. (w) 2. Tim. 4. 2. (x) Psal. 120. 1. (*) *Fortè:* contegens.

inquirit eas, penetrat nebulam oculis validis, & acutiſſimis, non impeditur caligine nubium. Videt undique, errantem revocat. Tantum ut fiat, quod dicit in Evangelio: *Quæ* (y) *ſunt oves meæ, audiunt vocem meam, & ſequuntur me.* In medio ovium diſperſarum: ſic inquiram oves meas, & reducam eas ab omni loco, quò diſperſæ ſunt illic. In die nubis & nimbi, quando difficile eſt inveniri eas, tunc ego inveniam. Craſſa eſt nebula, pinguis nimbus eſt; oculos ejus nihil latet. Et educam eas de gentibus, & colligam eas de regionibus, & inducam eas in terram earum, & paſcam eas ſuper montes Iſraël. Conſtituit ſuper montes Iſraël Authores ſcripturarum Divinarum. Ibi paſcite, ut ſecurè paſcatis. Quidquid inde audieritis, hoc vobis bene ſapiat: quidquid extra eſt, reſpuite. Ne erretis in nebula, audite vocem Paſtoris: colligite vos ad montes Scripturæ Sanctæ. Ibi ſunt deliciæ cordis veſtri. Ibi nihil venenoſum, nihil alienum. Uberrima paſcua ſunt. Vos tantùm ſanæ venite, ſanæ paſcimini in montibus Iſraël, & in rivis, & in omni habitatione terræ. A montibus enim, quos oſtendimus, manaverunt rivi prædicationis Evangelicæ, cùm in omnem terram exivit ſonus eorum. Et facta eſt omnis habitatio terræ paſcendis ovibus læta, atque fœcunda. In paſcuis bonis paſcam eas, & in montibus altis Iſraël: & erunt ſtabula earum illic, hoc eſt, ubi requieſcant, ubi dicant: bene eſt, verum eſt, & manifeſtum eſt. Non fallimur. In gloria Dei requieſcent, tanquam in ſtabulis illis, & dormient, hoc eſt, requieſcent in deliciis ſuis bonis, & in paſcuis pinguibus paſcentur ſuper montes Iſraël. Sequitur: quod enim primum curavit, iterum dicit: *Hæc dicit Dominus Deus: quod periit, inquiram: & quod erravit, revocabo: & quod imminutum, colligabo: & quod exanime eſt, confortabo: & quod pingue eſt, & forte, cuſtodiam.* Quod non faciebant mali Paſtores, ſe ipſos paſcentes, non oves. Non ait Dominus, conſtitutam alios bonos Paſtores, qui faciant hæc; ſed ego, inquit, faciam: oves meas nulli committam. Securi vos fratres, ſecuræ vos oves. Nobis videtur timendum, quaſi deſit bonus Paſtor. Et addit ſic: *Et paſcam eas cum judicio.* Vide, quia ſic ſolus paſcit cum judicio paſcens. Quis enim homo certum judicat de homine? Temerariis judiciis plena ſunt omnia. De quo deſperavimus, ſubitò convertitur, & fit optimus: de quo præſumpſimus, ſubitò deficit, & fit peſſimus. Nec timor ergo noſter certus eſt, nec amor noſter certus. Quid ſit hodie quisque homo, vix novit ipſe homo: tamen, utcunque ipſe quid hodie; quid autem cras, nec ipſe. Paſcit ergo ille cum judicio, diſpertiens propria propriis. Novit enim, quid agat. Cùm judicio paſcit, quos judicatus redemit. Sequitur. Abſint, ut deſint modò boni Paſtores. Abſit à nobis, ut deſint. Abſit à miſericordiâ ipſius, ut non eos gignat atque conſtituat. Utique ſi ſunt bonæ oves, ſunt & boni Paſtores. Nam de bonis ovibus fiunt boni paſtores. Sed omnes boni Paſtores in uno ſunt, unum ſunt. Illi paſcant, Chriſtus paſcit. Sint ergo omnes in paſtore uno, & dicant vocem paſtoris unam, quam audiant oves & ſequantur paſtorem ſuum, & non illum, aut illum, ſed unum. Et omnes in illo unâ voce dicant, diverſas voces non habeant.

XIII. *De Paſtoribus animarum, quales in Eccleſiâ eligi debeant.* Gregorii.

Cùm rerum (z) neceſſitas expoſcit, penſandum valde eſt, ad culmen quiſque regiminis qualiter veniat: atque ad hoc ritè perveniens qualiter vivat, & bene vivens, qualiter doceat, & rectè docens, infirmitatem ſuam quotidie quantâ conſideratione cognoſcat: ne aut humilitas acceſſum fugiat, aut perventioni vita contradicat; aut vitam doctrina deſtituat, aut doctrinam præſumptio extollat. Priùs ergo appetitum timor temperet: poſt autem magiſterium, quod non à quærente ſuſcipitur, vita commendet. Ac deinde neceſſe eſt, ut Paſtoris bonum, quod vivendo oſtenditur, loquendo propagetur. Ad extremum verò ſupereſt, ut perfecta quæque opera conſideratione propriæ infirmitatis deprimat, ne hæc ante occulti arbitri oculos tumor elationis extinguat. Eſaias quoque ait: *Clama,* (a) *ne ceſſes: ſicut tuba*

(y) Joan. 10. 17.
(z) Paſtoralis. p. 1. in Proœmio.
(a) Eſa. 58. 1.

ba exalta vocem tuam. Præconis namque officium ſuſcipit, quisquis ad Sacerdotium accedit, ut ante adventum judicis, qui terribiliter ſequitur, ipſe ſcilicet clamando gradiatur. Sacerdos (*b*) ergo, ſi prædicationis eſt neſcius, quam clamoris vocem daturus eſt præco mutus? Fortes, perſeverantésque doctores, velut imputribilia ligna quærendi ſunt, qui inſtructioni ſacrorum voluminum ſemper inhærentes, Sanctæ Eccleſiæ unitatem denuntient, & quaſi intromiſſi circuli arcam Domini portent. Vectibus arcam Teſtamenti portare, eſt bonis Doctoribus Sanctam Eccleſiam ad rudes infidelium mentes prædicando deduci. Qui auro quoque jubentur operiri, ut cùm ſermone aliis inſonant, ipſi etiam vitæ ſplendore fulgeſcant. Neceſſe eſt igitur, ut, qui ad officium prædicationis excubant, à ſacræ lectionis ſtudio non recedant. Ad hoc namque vectes eſſe in circulis arcæ ſemper jubentur, ut cùm portari arcam opportunitas exigit, de intromittendis vectibus portandi tarditas nulla generetur: quia videlicet, cùm ſpiritale aliquid à ſubditis paſtor inquiritur, ignominioſum valde eſt, ſi tunc quærat diſcere, cùm quæſtionem debet enodare. Circulis arcæ fœderis vectes inhæreant, ut Doctores ſemper in ſuis cordibus eloquia ſacra meditantes, teſtamenti arcam ſinè mora elevent, ſi quidquid neceſſe eſt, protinus docent. Unde bene primus Paſtor Eccleſiæ Paſtores cæteros admonet, dicens: *Parati* (c) *ſemper eſtote, ad ſatisfactionem de ea, quæ in nobis eſt, ſpe.* Ac ſi apertè dicat, ut ad portandam arcam mora nulla præpediat, vectes à circulis nunquam recedant. Sancti (*d*) viri, dum præſunt, non in ſe poteſtatem ordinis, ſed æqualitatem conditionis attendant: Nec præeſſe gaudeant hominibus, ſed prodeſſe. Sciant enim, quòd antiqui Patres noſtri, non tam Reges hominum, quàm Paſtores pecorum fuiſſe memorantur. Cum Noë Dominus, filiíſque ejus poſt diluvium diceret: *Creſcite* (e) *& multiplicamini, & implete terram.* Subditur: *Et terror veſter, ac tremor ſit ſuper cuncta animalia terræ.* Homo quippe animalibus irrationalibus, non autem cæteris hominibus naturâ prælatus eſt. Idcirco eì dicitur, ut ab animalibus, non ab homine timeatur; quia contra naturam ſuperbire eſt, ab æquali velle timeri. Cuncti, (*f*) qui præſunt, non in ſe poteſtatem debent ordinis, ſed æqualitatem penſare conditionis. Nam ſicut præfati ſumus, antiqui Patres noſtri Paſtores pecorum, & non Reges hominum fuiſſe memorantur. Neceſſe eſt ergo, ut Rectores à ſubditis timeantur, quando ab iiſdem Deum minimè timeri deprehendunt: ut humanâ ſaltem formidine peccare metuant, qui Divina judicia non formidant. Nequaquam Præpoſiti ex ſubjectorum timore ſuperbiant, in quo non ſuam gloriam, ſed ſubditorum juſtitiam quærunt. In eo autem, quòd metum ſibi à perversè viventibus exigunt, quaſi non hominibus, ſed animalibus dominantur: quia videlicet, ex quâ parte beſtiales ſunt ſubditi, ex eâ debent etiam formidini jacere ſubſtrati. Facies Sanctæ Eccleſiæ ſunt hi, qui in locis regiminum poſiti apparent primi, ut ex eorum ſpecie honor ſit fidelis populi, etiam ſi quid in corpore latet deforme. Qui nimirum prælati plebibus, plangunt culpas infirmantium, séque ſic de alienis lapſibus, ac ſi de propriis affligunt. Sæpe rectores boni, dum quoſdam vident ad veniam poſt culpas redire, quoſdam verò in iniquitate perſiſtere, occulta omnipotentis Dei judicia mirantur, ſed penetrare nequeunt. Obſtupeſcunt enim, (*g*) quæ non intelligunt. Ille modis omnibus debet ad exemplum vivendi pertrahi, qui cunctis carnis paſſionibus moriens, jam ſpiritaliter vivit: qui proſpera mundi poſtpoſuit, qui nulla adverſa pertimeſcit, qui ſola interna deſiderat, cujus intentioni bene congruens, nec omnino per imbecillitatem corpus, nec valde per contumaciam repugnat ſpiritus. Ipſe nihilominus ad dignitatem paſtoralis officii debet provehi, qui ad aliena capienda non ducitur, ſed propria largitur: qui per pietatis viſcera citiùs ad ignoſcendum flectitur, ſed non plùs, quàm decet, ignoſcens, ab arce rectitudinis inclinatur: qui nulla illicita perpetrat, ſed perpetrata ab aliis, ùt propria deplorat: qui ex affectu cordis alienæ

[*b*] Paſtor. p. 2. Cap. 11. [*c*] 1. Pet. 3. 14. (*d*) Moral. Lib. 21. Cap. 10.
(*e*) Gen. 9. 2. (*f*) Paſtor. part. 2. Cap. 16.
(*g*) Paſtor. Lib. 1. Cap. 10.

alienæ infirmitati compatitur, sicque in bonis proximi, sicut in suis provectibus lætatur. Ad dignitatem Pontificialis Excellentiæ rectè pervenit, qui ita se imitabilem cæteris in cunctis, quæ agit, insinuat, ut inter eos non habeat, quod saltem de transactis mens erubescat: qui sic studet vivere, ut proximorum quoque corda arentia doctrinæ valeat fluentis irrigare: qui orationis usu experimento jam didicit, quod obtinere à Domino, quæcunque poposcerit, possit: cui propheticâ voce jam quasi specialiter dicitur: *Adhuc* (*) *loquente te*, *dicam*, *ecce adsum*. Si fortasse quisquam veniat, ut pro se ad intercedendum nos apud potentem quempiam virum, qui sibi iratus, nobis verò est incognitus, ducat, protinus respondemus: ad intercedendum venire non possumus, quia familiaritatis ejus notitiam non habemus. Si ergo homo apud hominem, de quo minimè præsumit, fieri intercessor erubescit; quâ mente apud Dominum intercessionis locum pro populo arripit, qui familiarem se ejus gratiæ esse per vitæ meritum nescit? Aut ab eo quomodo aliis veniam postulat, qui, utrum sibi sit placatus, ignorat? Quâ in re est adhuc aliud solicitiùs formidandum, ne, qui placare iram posse creditur, hanc ipse ex proprio reatu mereatur. Cuncti liquidò novimus, quia cùm is, qui displicet, ad intercedendum mittitur, iratus animus ad deteriora provocatur. Qui adhuc terrenis desideriis adstringitur, caveat, ne districti iram judicis graviùs accendens, dum loco delectatur gloriæ, fiat subditis auctor ruinæ. Solerter se quisque metiatur, ne locum regiminis assumere audeat, si adhuc in se vitium damnabiliter regnat: ne is, quem crimen depravat proprium; intercessor fieri appetat pro culpis aliorum.

XIV. *Ut indigni ac imperiti ad pastorale Magisterium accedere non præsumant.* Gregorii.

Sunt (*b*) plerique Pastorum, qui dum metiri se nesciunt, quæ non didicerunt, docere concupiscunt. Qui pondus magisterii tantò levius æstimant, quantò vim magnitudinis illius ignorant. Ut quia indocti, ac præcipites doctrinæ arcem tenere appetunt, à præcipitationis suæ ausibus in ipsâ locutionis januâ repellantur. Nulla ars doceri præsumitur, nisi intentâ priùs meditatione discatur. Ab imperitis ergo pastorale magisterium quâ temeritate suscipitur, quando ars est artium, regimen animarum? Quis autem cogitationum vulnera occultiora esse nesciat vulneribus viscerum? Et tamen sæpe, qui nequaquam spiritalia præcepta cognoverunt, cordis se medicos profiteri non metuunt: dum qui pigmentorum vim nesciunt, videri medici carnis erubescunt. Sunt nonnulli, qui intra Sanctam Ecclesiam per speciem regiminis gloriam affectant honoris. Videri Doctores appetunt, transcendere cæteros concupiscunt, attestante Veritate: *Primos* (i) *recubitus in cœnis*, *primas in conventibus cathedras quærunt*: qui susceptum curæ pastoralis officium ministrare dignè tantò magìs nequeunt, quantò ad humilitatis magisterium ex solâ elatione pervenerunt. Ipsa quippe in magisterio lingua confunditur, quando aliud discitur, & aliud docetur. Contra indignos Pastores Dominus per Prophetam queritur, dicens: *Ipsi* (k) *regnaverunt*, *& non ex me: Principes extiterunt*, *& non cognovi.* Ex se namque, & non ex arbitrio Summi Rectoris regnant, qui nullis fulti virtutibus, nequaquam Divinitus vocati, sed suâ cupiditate accensi culmen regiminis rapiunt potiùs, quàm assequuntur. Inutiles Sacerdotes internus judex & provehit, & non cognoscit: quia quos permittendo tolerat, profectò per judicium reprobationis ignorat. Unde ad se quibusdam, & post miracula venientibus, dicit: *Recedite* (l) *à me operarii iniquitatis: Nescio*, *qui estis.* Pastorum imperitia voce veritatis increpatur, cùm per Prophetam dicitur: *Ipsi* (m) *Pastores ignoraverunt intelligentiam.* Quos rursus Dominus detestatur, dicens: *Et tenentes* (n) *legem*, *nescierunt me.* Et nesciri ergo se ab eis veritas conqueritur, & nescire se principatum nescientium se protestatur: quia profectò hi, qui ea, quæ sunt Domini, nesciunt, à Domino nesciuntur, Paulo attestante, qui ait: *Si quis* (o) *autem ignorat*, *ignorabitur.* Plerúmque Pastorum impe-

(*) Isaiæ 58.
(*k*) Oseæ 8. 4.
(*n*) Hier. 2. 8.
(*b*) Greg. in Prol. Pastoralis.
(*l*) Luc. 13. 17.
(*o*) 1. Cor. 14. 39.
(*i*) Matth. 23. 6.
(*m*) Esaiæ 56. 11.

imperitia meritis congruit subjectorum: quia quamvis lumen scientiæ suâ culpâ exigente non habeant: districto tamen judicio agitur, ut per eorum ignorantiam etiam hi, qui sequuntur, offendant. Hinc namque in Evangelio per semetipsam Veritas dicit: *Si cæcus* (p) *cæco ducatum præbeat, ambo in foveam cadunt.* Hinc Psalmista non optantis animo, sed prophetantis mysterio denuntiat, dicens: *Obscurentur oculi eorum, ne videant, & dorsum eorum semper incurva.* Oculi quippe sunt, qui in ipsa honoris summâ facie positi, providendi itineris officium susceperunt. Quibus hi nimirum, qui subsequenter inhærent, dorsa nominantur. Obscuratis ergo oculis dorsum flectitur: quia cùm lumen scientiæ perdunt, qui præeunt, profectò ad portanda peccatorum onera curvantur, qui sequuntur. Indigni quippe tanti reatùs pondera fugerent, si veritatis sententiam sollicitâ cordis aure pensarent, qui ait: *Qui* (q) *scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.* Ne temerare sacra regimina, quisquis his impar est, audeat: & per concupiscentiam culminis ducatum suscipiat perditionis. Hinc enim piè Jacobus prohibet, dicens: *Nolite* (r) *plures Magistri fieri, fratres mei.* Hinc ipse Dei, hominúmque Mediator regnum percipere vitavit in terris: qui supernorum quoque spirituum scientiam sensúmque transcendens, ante sæcula regnat in cœlis. Plerúmque adversitatis magisterio sub disciplinâ cor premitur: quod, si ad regiminis culmen eruperit, in elationem protinus usu gloriæ permutatur. Sic Saul, qui indignum se priùs considerans, fugerat: mox, ut regni gubernacula suscepit, intumuit: honorari namque coram populo cupiens, dum reprehendi publicè noluit, ipsum tamen, qui in Regem se unxerat, abscidit. David Propheta, Authoris sui judicio penè in cunctis actibus placens, mox, ut pressuræ pondere caruit, in tumorem vulneris erupit: factúsque est in morte viri crudeliter rigidus, qui in appetitu fœminæ enerviter fuerat flexus. Et, qui malis antè piè noverat parcere, in bonorum quoque nece post didicit sinè obstaculo retractationis anhelare. Priùs quippe ferire deprehensum persecutorem noluit, & post cum damno desudantis exercitûs etiam devotum militem extinxit. Quem profectò ab electorum numero culpa longiùs raperet, nisì hunc ad veniam flagella revocâssent. Plerumque qui subire magisterium (s) pastorale cupiunt, nonnulla quoque bona opera animo proponunt. Et quamvis hoc elationis intentione appetant, operaturos tamen se magna pertractant. Fítque, ut aliud in imis intentio suprimat, aliud tractantis animo superficies cogitationis ostendat. Nam sibi ipsa de se mens sæpe mentitur, & fingit se de bono opere amare, quod non amat: de mundi autem gloriâ non amare; quod amat. Sæpe mens principari appetens, fit ad hoc pavida, cùm quærit: audax, cùm pervenerit. Tendens enim, ne nón perveniat, trepidat: sed repentè perveniens jure sibi hoc debitum, ad quod pervenerit, putat. Cumque percepto principatûs officio perfrui sæculariter cæperit, libenter obliviscitur, quidquid religiosè cogitavit. Necesse est enim, ut cùm cogitatio extra usum ducitur, protinus mentis oculus ad opera transacta revocetur: ac penset quisque, quid subjectus egerit. Et repentè cognoscit, si Prælatus bona agere, quæ proposuerit, possit. Quia nequaquam valet in culmine humilitatem discere, qui in imis positus non desiit superbire. Nescit laudem, cum suppetit, fugere; qui ad hanc didicit, cum deesset, anhelare. Nequaquam vincere avaritiam potest, quando ad multorum sustentationem tendit is, cui sufficere propria nec soli potuerunt. Ex anteactâ ergò vitâ se quisque inveniat, ne in appetitu se culminis imago cogitationis illudat. Plerumque in occupatione regiminis ipse quoque boni operis usus perditur, qui in tranquillitate tenebatur: quia quieto mari rectè navem & imperitus dirigit; turbato autem tempestatum fluctibus etiam peritus se nauta confundit. Quid est potestas culminis, nisì tempestas mentis, in quâ dum cogitationum semper procellis navis cordis quatitur, huc, illucque incessanter impellitur, ut per repentinos excessus oris & operis, quasi per obviantia saxa frangatur? Inter hæc, quæ protulimus, quid

(p) Matt. 15. 14. (q) Matt. 18. 6. (r) Jac. 3. 1.
(s) Greg. l. cit. C. 9.

quid ſequendum eſt, quid tenendum, niſi ut virtutibus pollens, coactus ad regimen veniat; virtutibus vacuus, nec coactus accedat? Ille ſi omnino renititur, caveat, ne acceptam pecuniam in ſudario ligans, de ejus occultatione judicetur. Pecuniam quippe in ſudario ligare, eſt, percepta dona ſub otio lenti torporis abſcondere. At contra iſte, cùm regimen appetit, attendat, ne per exemplum pravi operis Phariſæorum more ad ingreſſum Regni tendentibus obſtaculum fiat. Qui juxta vocem (*t*) Magiſtri, nec ipſi intrant, nec alios intrare permittunt. Conſiderandum quoque eſt, quia cum cauſam populi electus præſul ſuſcipit, quaſi ad ægrum medicus accedit. Si ergo adhuc in ejus opere paſſiones vivunt, quâ præſumptione percuſſum mederi properat, qui in facie vulnus portat?

XV. *De indignis Præpoſitis.*

Iſidori.

Non ſunt (*u*) promovendi ad regimen Eccleſiæ, qui adhuc vitiis ſubjacent. Hinc eſt, quòd præceptum eſt David, non ædificare viſibile templum, quia ſanguinum vir belli frequentiâ eſſet. Quâ figurâ illi ſpiritaliter admonentur, qui vitiorum adhuc corruptioni ſunt dediti, ne templum ædificent, hoc eſt, Eccleſiam docere præſumant. Non debet honorem ducatûs ſuſcipere, qui neſcit ſubjectis tramite vitæ melioris præire. Neque enim quiſque ad hoc præficitur, ùt ſubditorum culpas corrigat, & ipſe vitiis ſerviat. Qui ſe indignum ad Epiſcopatum exiſtimat, locum ejus, qui dignus eſt, occupare non præſumat. Nam tam Sanctum eſt Sacerdotii nomen, ut nullâ vitiorum notâ maculari ſe ſinat. Graviùs enim condemnabitur, qui indignus ſuſcipit; quod non meretur. Qui regimen Sacerdotii contendit appetere, ante in ſe diſcutiat, ſi vita honori ſit congrua. Quod ſi non diſcrepat, humiliter ad id, ad quod vocatur, accedat. Reatum quippe culpæ geminat, ſi quis cum culpâ ad Sacerdotale culmen adſpirat. Uniuſcujuſque caſus tantò majoris eſt criminis; quantò priuſquam caderet, majoris erat virtutis. Præcedentium namque magnitudo virtutum creſcit ad cumulum ſequentium delictorum. Plerique Sacerdotes ſuæ magìs utilitatis causâ, quàm gregis præeſſe deſiderant: nec ut proſint, præſules fieri cupiunt: ſed magìs, ut divites fiant, & honorentur. Suſcipiunt enim ſublimitatis culmen, non pro paſtorali regimine, ſed pro ſolius regiminis, vel honoris ambitione: atque abjecto opere dignitatis, ſolam nominis appetunt dignitatem. Dum mali Sacerdotes Deo ignorante non fiant, tamen ignorantur à Deo, ipſo per Prophetam teſtante: *Principes* (w) *extiterunt, ſed non cognovi.* Sed hic neſcire Dei, reprobare eſt: nam Deus omnia novit.

XVI. *De indoctis Præpoſitis.*

Iſidori.

Sicut iniqui (*x*) & peccatores miniſterium Sacerdotale aſſequi prohibentur, ità indocti & imperiti, à tali officio retrahuntur. Illi enim exemplis ſuis vitam bonorum corrumpunt: iſti ſuâ ignaviâ iniquos corrigere neſciunt. Qui enim docere poterunt, quod ipſi non didicerunt? Deſinat locum docendi ſuſcipere, qui neſcit docere. Ignorantia quippe Præſulum, vitæ non congruit ſubjectorum: *Cæcus enim,* (y) *ſi cæco ducatum præbeat, ambo in foveam cadunt.* Sacerdotes indoctos per Eſaiam Prophetam ità Dominus improbat: *Ipſi,* inquit, *Paſtores* (z) *ignoraverunt intelligentiam.* Et iterum: *Speculatores ejus cæci omnes,* id eſt, imperiti Epiſcopi: *Neſcierunt,* inquit, *univerſi canes muti, non valentes latrare:* hoc eſt, plebes commiſſas non valentes, reſiſtendo malis, per verbum doctrinæ defendere.

XVII. *De his, qui in regimine prodeſſe poſſunt, ſed idem officium per quietem propriam refugiunt.* Gregorii.

Sunt (*a*) nonnulli, qui nimia virtutum dona percipiunt, & pro exercitatione cæterorum magnis muneribus exaltantur. Qui ſtudio caſtitatis mundi, abſtinentiæ robore validi, doctrinæ dapibus referti, patientiæ longanimitate humiles, authoritatis fortitudine erecti diſtricti ſunt. Qui nimirum culmen regiminum, ſi vocati ſuſcipere renuunt, ipſa ſibi plerúmque dona adimunt, quæ non pro

[*t*] Matth. 23. 13. [*u*] Lib. 3. Sententiarum. Cap. 34. (w) Oſeæ 8. 4. [*x*] Iſidor. l. cit. C. 35. [*y*] Matth. 15. 14. [*z*] Eſa. 56. 11. (*a*) Greg. Paſtor. Lib. 1. Cap. 5.

pro se tantummodo, sed etiam pro aliis acceperunt. Cumque sua & non aliorum lucra cogitant, ipsis se, quæ privata habere appetunt, bonis privant. Hinc itaque ad Discipulos Veritas dicit: *Non potest* (b) *civitas abscondi super montem posita: neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt.* Hinc Petro Dominus ait: *Simon* (c) *Joannis, amas me?* Qui cùm se amare protinus respondisset, audivit: *Si diligis me, pasce oves meas.* Si ergo dilectionis est testimonium, cura pastionis: quisquis virtutibus pollens, gregem Dei renuit pascere, Pastorem summum convincitur non amare. Si nostri, sicut proximi, curam gerimus, quasi utrumque pedem per calceamentum munimus. Qui verò sua cogitans, utilitatem proximorum negligit, quasi unius pedis calceamentum cum dedecore amittit. Sunt nonnulli, qui magnis muneribus ditati, dum solius contemplationis studiis inardescunt, parere utilitati proximorum in prædicatione refugiunt. Secretum quietis diligunt, secessum speculationis appetunt: de quo si districtè judicentur, ex tantis procul dubio rei sunt, quantis venientes ad publicum prodesse potuerunt. Quâ enim mente is, qui proximis profuturus enitesceret, utilitati cæterorum secretum præponit suum: quando ipse summi Patris unigenitus, ut multis prodesset, de sinu Patris egressus est, ad publicum nostrum? Sunt nonnulli, qui ex sola humilitate refugiunt, ne his, quibus se impares æstimant, præferantur: quorum profectò humilitas, si cæteris quoque virtutibus cingitur, tunc ante oculos Dei vera est, cum ad respuendum hoc, quod utiliter subire præcipitur, pertinax non est. Neque enim verè est humilis, qui superni nutûs arbitrio, ut debeat præesse, intelligit, & tamen contemnit. Divinis dispositionibus subditus, atque à vitio obstinationis alienus, cùm sibi regiminis culmen imperatur, si jam donis præventus est, quibus & aliis prosit, & ex corde debet fugere, & invitus obedire.

XVIII. *De præposito Ecclesiæ.* Isidori.

Vir (*d*) Ecclesiasticus & crucifigi mundo, per mortificationem propriæ carnis debet, & dispensationem Ecclesiastici ordinis, si ex Dei voluntate provenerit, nolens quidem, sed humilis gubernandam suscipiat. Multis intercipit satanas fraudibus eos, qui vitæ & sensûs utilitate præstantes, præesse & prodesse aliis nolunt: & dum eis regimen animarum imponitur, renuunt, consultius arbitrantes, otiosam vitam degere, quàm lucris animarum insistere. Quod tamen decepti agunt, per argumentum Diaboli, fallentis eos per speciem boni: ut, dum illos à pastorali officio retrahit, nequaquam proficiant, qui eorum verbis, & exemplis instrui poterant. Viri Sancti nequaquam occupationum sæcularium curas appetunt: sed occulto ordine sibi superimpositas gemunt. Et quamvis illas per meliorem intentionem fugiant, tamen per subditam mentem portant. Quas quidem summopere, si liceat, vitare festinant: sed timentes occultam dispensationem Dei suscipiunt, quod fugiunt: exercent, quod vitare noscuntur. Intrant enim ad cor, & ibi consulunt, quid velit occulta voluntas Dei: seséque subditos debere esse summis ordinationibus cognoscentes, humiliant cervicem cordis jugo Divinæ dispensationis.

XIX. *Quòd Sacerdotes Sancti contemplativæ vitæ fieri participes possunt.* Prosperi.

Qui diligenter (*e*) de vitâ contemplativâ considerat, & sufficienter instructus intelligit, quando, & ubi possit ejus perfectio comprehendi: non dubitabit, Ecclesiarum Principes vitæ contemplativæ posse, & debere fieri sectatores. Quia sive secundùm opinionem quorundam nihil aliud sit vita contemplativa, quàm rerum latentium futurarúmque notitia: sive vacatio ab omnibus occupationibus mundi, sive divinarum studium literarum, sive, quod his probatur esse perfectius, ipsa visio Dei: non video, quid impedimenti Sanctis Sacerdotibus possit afferri, quò minùs ad hæc quatuor, quæ commemoravi, perveniant. Duo enim, imum & ultimum, id est, rerum latentium, futurarúmque notitia, & ipsa visio Dei, incomparabiliter præstantiora erunt in illa

(*b*) Matth. 5. 14. (*c*) Joan. 21. 15.
(*e*) Prosp. de vita contempl. L. 1. Cap. 13.
(*d*) Isidor. Lib. 3. Sent. Cap. 33.

illâ vitâ Beatâ, quam in istâ diversis erroribus implicatâ? Quandoquidem tam rerum omnium notitia, quàm ipsa Dei substantia plenè, ac perfectè videbitur. Duo autem media, vacationem videlicet ab omnibus occupationibus mundi, & divinarum studium literarum, etiam hic possunt habere pontifices. Sed illi, qui se ab omnibus implicamentis negotiorum sæcularium removentes, non torpent otio, sed insistunt perfectionis suæ negotio, & ab stultitiâ sapientiæ sæcularis aversi, verbo Dei infatigabiliter vacant, sapientes veraciter fiunt, cælestia sapiunt, terrena despiciunt, contradicentes sanæ doctrinæ redarguunt, obedientes instituunt, sanctis virtutibus, quibus in dies singulos fiant Deo propinquiores, incumbunt: & tam suis, quàm omnium, qui per eos erudiuntur, provectibus clari, hic quidem velut gustum quendam contemplativæ vitæ, quò ad eam ferventiùs provocentur, accipiunt: sed ibi jam in æternum felices effecti, de ejus perfectione gaudebunt. Proinde non inflantur, quia hic omnum fidelium Catholicorum honorantur ut Capita: sed lætantur potiùs, quia ibi Christi, qui est Sacerdotum, ac omnium fidelium caput, clariora membra futuri sint. At si, quod absit, sæcularibus negotiis implicati, fundorum terminos, sinè termino cupiditatis extendant, ac se passim exquisitis deliciis addicant, quæ animam corpúsque debilitant: si gloriam non Christi, sed suam, decepti vulgi adulantis honoribus, quærant: plúsque de se alienæ linguæ, quà suæ conscientiæ credant: si omne gaudium suum, non in futurorum remuneratione, nec in sanctitate vitæ, sed in suâ tantùm dignitate constituant, & dum tales esse, quales creduntur, amant, nunquam sibi displiceant: ac placentes sibi, non sint de suâ correctione solliciti: quis non intelligat tales, si in talibus perseverent, nec se ante finem præsentis vitæ emendent, contemplativæ vitæ participes esse non posse? Ad quam non perveniunt, nisì qui studuerint esse, quod facti sunt, nec affectant videri, sed esse, quod sunt. Non alienis laudibus, sed moribus suis eximii: nec solùm de suâ dignitate, sed potiùs de sacerdotalis vitæ nobilitate conspicui: qui sunt non appellatione tenus, sed virtute pontifices, vitæ contemplativæ capaces, & gaudiorum cælestium cohæredes.

XX. *De doctrinâ & Exemplis præpositorum.* Isidori.

Tam (*f*) doctrinâ, quàm vitâ clarere debet Ecclesiasticus Doctor. Nam doctrina sinè vita arrogantem reddit: vita sinè doctrina inutilem facit. Sacerdotis prædicatio operibus confirmanda est, ità, ut, quod docet verbo, instruat exemplo. Vera enim est illa doctrina, quam vivendi sequitur forma. Nam nihil turpius est, quàm si bonum, quod sermone quisque prædicat, explere opere negligat. Tunc enim prædicatio utiliter profertur, quando efficaciter adimpletur. Unusquisque Doctor, & bonæ actionis, & bonæ prædicationis habere debet studium. Nam alterum sinè altero non facit perfectum. Sed præcedat justus bene agere, ut sequenter possit bene docere. Sicut in numismate metallum, figura, & pondus inquiritur, ità in omni Doctore Ecclesiastico quid sequatur, quid doceat, quomodo vivat. Per qualitatem igitur metalli doctrina: per figuram similitudo Patrum: per pondus humilitas designatur. Qui ergo ab his tribus discrepaverit, non metallum, sed terra erit.

XXI. *De humilitate præpositorum.* Gregorii.

Sit rector (*g*) discretus in silentio, utilis in verbo: ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticescat. Nam sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ità indiscretum silentium hos, qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Sit rector (*h*) bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per Zelum justitiæ erectus: ut & bonis in nullo se præferat, & cum pravorum culpa exigit, potestatem protinus sui prioratûs agnoscat: quatenus & honore suppresso æqualem se subditis bene viventibus deputet, & erga perversos jura rectitudinis exercere non formidet. Omnes homines natura æquales genuit: sed variante meritorum ordine, alios aliis culpa postponit. Ipsa autem diversitas, quæ accessit ex vitio, divino Judicio dispensatur: ut, quia omnis homo æquè stare

(*f*) Isidor. Lib. 3. Sent. Cap. 36. (*g*) Greg. Paster. Lib. 2. Cap. 4. (*h*) Ibid. Cap. 16.

ſtare non valet, alter regatur ab altero. Unde cuncti, qui præſunt, non in ſe poteſtatem debent ordinis; ſed æqualitatem penſare conditionis: nec præeſſe hominibus gaudeant, ſed prodeſſe: quam videlicet potentiam bene regit, qui & tenere illam noverit, & impugnare. Bene hanc regit, qui ſcit per illam ſuper culpas erigi, ſcit & cum illâ cæteris æqualitate componi. Quam tamen poteſtatem rectè diſpenſat, qui ſollicitè noverit, & ſumere ex illâ, quod adjuvat, & expugnare, quod tentat: & æqualem ſe cum illâ cæteris cernere, & tamen ſe peccantibus zelo ultionis anteferre. Prædicator quiſque ſtudeat, ut minas potentium ratiocinatione mitiget, & oppreſſorum anguſtias, quantum prævalet, ope levet: ut foris reſiſtentibus opponat patientiam, & intus ſuperbientibus exhibeat cum patientiâ diſciplinam: ut erga errata ſubditorum ſic manſuetudo zelum temperet, quatenus à juſtitiæ ſtudio non enervet: ſic ad ultionem zelus ferveat, ne tamen pietatis limitem fervendo tranſcendat. Rectoris officium eſſe debet, ut ingratos beneficiis ad amorem provocet, ut gratos quoque miniſteriis in amore ſervet: ut proximorum mala, cùm corrigere non valet, taceat: & quæcunque corrigi loquendo poſſunt, ſilentium conſenſum eſſe pertimeſcat.

XXII. *De humilitate Præpoſitorum.*

Iſidori.

Qui (*i*) præficitur ad regimen, taliter erga diſciplinam ſubditorum præſtare ſe debet, ut non ſolùm authoritate, verùm etiam humilitate clareſcat, ſed tamen ità in eo erit virtus humilitatis, ne diſſolvatur vita ſubditorum in vitiis: atque ita authoritas aderit poteſtatis, ne per tumorem cordis ſeveritas exiſtat immoderationis. Hæc eſt in Dei Sacerdotibus vera diſcretio, quâ nec per libertatem ſuperbi, nec per humilitatem fiunt remiſſi. Hinc eſt, quòd Sancti cum multa conſtantia redarguerunt etiam Principum vitia: in quibus cùm ſumma eſſet humilitas, loco tamen neceſſario, liberè tranſgreſſores juſtitiæ increpabant. Aliquando etiam ſubditis nos oportet animo eſſe humiliores, quoniam facta ſubditorum judicantur à nobis, noſtra verò Deus judicat. Agnoſcat Epiſcopus ſervum ſe eſſe plebis, non Dominum. Verùm hæc caritas, non conditio exigit.

XXIII. *De doctrinæ diſcretione.*

Iſidori.

Non omnibus (*k*) una eadémque doctrina eſt adhibenda: ſed pro qualitate morum, diverſa exhortatio erit Doctorum. Nam quoſdam increpatio dura, quoſdam verò exhortatio corrigit blanda. Sicut periti medici ad varios corporis morbos diverſo medicamine ſerviunt, ità, ut juxta vulnerum varietates, medicina diverſa ſit; ſic & Doctor Eccleſiæ ſingulis quibuſque congruum doctrinæ remedium adhibebit, & quid cuique oporteat pro ætate, pro ſexu, ac profeſſione, adnuntiabit. Non omnibus ea, quæ ſunt clauſa, aperienda ſunt: Multi ſunt enim, qui capere non poſſunt: quibus, ſi indiſcretè manifeſtentur, ſtatim aut detrahunt, aut negligunt. Prima quippe prudentiæ virtus eſt, eam, quam docere oporteat, exiſtimare perſonam. Rudibus populis, ſed carnalibus, plana atque communia, non ſumma atque ardua prædicanda ſunt, ne immenſitate doctrinæ opprimantur potiùs, quàm erudiantur. Unde & Apoſtolus Paulus ait: *Non potui* (*l*) *vobis loqui, quaſi ſpiritalibus, ſed quaſi carnalibus; tanquam parvulis in Chriſto, lac vobis potum dedi, non eſcam.* Carnalibus quippe animis, nec alta nimis de cæleſtibus, nec terrena convenit prædicare: ſed mediocriter, ut initia eorum, moréſque deſiderant, edoceri. Cum corvus ſuos pullos viderit albi coloris, nullis eos cibis alit: ſed tantumdem attendit, donec paterno colore nigreſcant, & ſic illos frequenti cibo reficit. Ità & Eccleſiæ Doctor ſtrenuus, niſi eos, quos docet, viderit ad ſuam ſimilitudinem pœnitentiæ confeſſione nigreſcere, & nitore ſæculari depoſito, lamentationis habitum de peccati recordatione induere, utpote adhuc exterioribus, hoc eſt, carnalibus, non aperit intelligentiæ ſpiritalis profundiora myſteria: ne, dum audita non capiunt, priùs incipiant contemnere, quàm venerari mandata cæleſtia. Aliter eſt agendum erga eos, qui noſtro committuntur regimini, ſi offendunt:

(*i*) Iſidor. Lib. 3. Sent. Cap. 42.
(*k*) Iſidor. Lib. 3. Sent. Cap. 43.
(*l*) 1. Cor. 3. 1.

dunt: atque aliter cum his, qui nobis commissi non sunt. Qui, si justi sunt, venerandi sunt: si verò delinquunt, pro solâ caritate, ùt locus est; corripiendi sunt: non tamen cum severitate, sicut hi, qui nobis regendi sunt commissi. Priùs docendi sunt seniores plebis, ut per eos infra positi faciliùs doceantur. Unde & Apostolus: *Hæc*, inquit, *commenda* (m) *fidelibus hominibus, qui idonei sunt & alios docere.* Ingenium boni Doctoris est, incipere à laudibus eorum, quos salubriter objurgatos corrigere cupit, sicut Apostolus (*n*) ad Corinthios facit; quos à laudibus inchoat, & increpationibus probat. Sed & erant apud Corinthios, qui & laude, & increpatione digni essent. Ille verò indiscretè loquitur; qui sic utraque omnibus loquitur, ut omnibus utraque convenire videantur.

XXIV. *Qualiter Prælati subjectos doceant, ac semetipsos discretâ circumspectione prævideant.* Gregorii.

Quia (*o*) igitur, qualis esse debeat Pastor, superiùs ostendimus: nunc qualiter doceat, demonstremus. Non una eadémque cunctis exhortatio congruit, quia nec cunctos par morum qualitas adstringit. Sæpe namque aliis officiunt, quæ aliis prosunt. Quia & plerumque herbæ, quæ hæc animalia nutriunt, alia occidunt. Et lenis sibilus equos mitigat, catulos instigat: & medicamentum, quod hunc morbum imminuit, alteri vires jungit: & panis, qui vitam fortium roborat, parvulorum necat. Pro qualitate igitur audientium, formari debet sermo Doctorum: ut & ad sua singulis congruat, & tamen à communis ædificationis arte nunquam recedat. Quid enim sunt intentæ mentes auditorum, nisi, ut ità dixerim, quædam in citharâ tensiones tractæ chordarum? Quas tangendi artifex, ut non sibimetipsi dissimile canticum faciat, dissimiliter pulsat: & idcirco chordæ consonam modulationem reddunt, quia uno quidem plectro, sed non uno impulsu feriuntur. Doctor quisque, ut in una virtute caritatis cunctos ædificet, ex una doctrina, non unâ eadémque exhortatione, tangere corda audientium debet. (*p*) Doctor etenim, qui loci sui necessitate exigitur summa dicere, hac eâdem necessitate compellitur summa demonstrare. Illa namque vox libentiùs auditorum cor penetrat, quam dicentis vita commendat? Quia, quod loquendo imperat, ostendendo adjuvat, ut fiat. Hinc enim per Prophetam Dominus dicit: *Super* (q) *montem excelsum ascende tu, qui evangelizas Sion.* Ut videlicet, qui cælesti prædicatione utitur, ima terrenorum operum deserens, in rerum culmine stare videatur, tantóque faciliùs subditos ad meliora pertrahat, quantò per vitæ meritum de supernis clamat. Rectè etiam Sacerdos superhumerale ex auro, hyacintho, & purpurâ, cocco bis tincto, & bysso retorta factum habere præcipitur: ut quanta virtutum diversitate clarescere debeat, demonstretur. In Sacerdotis quippe habitu ante omnia aurum fulget, ut in eo intellectus sapientiæ principaliter emicet. Cui Hyacinthus, qui æthereo colore resplendet, adjungitur, ut per omne, quod intelligendo penetrat, non ad favores infimos, sed ad amorem cælestium surgat: ne, dum suis incautus laudibus capitur, ipso etiam veritatis intellectu vacuetur. Auro videlicet, Hyacintho, ac purpuræ bis tinctus coccus adjungitur, ut ante interni judicis oculos omnia virtutum bona ex caritate decorentur, & cuncta, quæ coram hominibus rutilant, hæc in conspectu occulti arbitri flamma intimi amoris accendat. Quæ scilicet caritas, quia Deum simul ac proximum diligit, quasi ex duplici tincturâ fulgescit. Qui sic ad authoris speciem anhelat, ut proximorum curam negligat: vel sic proximorum curam exequitur, ut à Divino amore torpescat: qui unum horum quodlibet negligit, in superhumeralis ornamento habere coccum bis tinctum nescit. Cùm rector se ad loquendum præparat, sub quanto cautelæ studio loquatur, attendat: ne, si inordinatè ad loquendum rapitur, erroris vulnere audientium corda feriantur: & cùm fortasse sapiens videri desiderat, unitatis compagem insipienter abscindat. In Evangelio Veritas ait: *Habete sal* (r) *in vobis, & pacem habete inter vos.* Per sal quippe verbi sapientia designatur. Qui igitur loqui sapienter nititur, magnopere metuat, ne in ejus eloquio audientium

(*m*) Tim. 2. 2. (*n*) 1. Cor. 1 (*o*) In Prologo Lib. 3. Pastor.
(*p*) Pastor. Lib. 2. Cap. 3. (*q*) Esaiæ 40. 9. (*r*) Marc. 9. 49.

tium unitas confundatur. Hinc Paulus ait: *Non plus* (s) *ſapere, quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem* Ne igitur Rector incautus ad loquendum proruat, hoc, quod jam præmiſimus, per ſemetipſam Diſcipulis veritas clamat: *Habete ſal* (t) *in vobis, & pacem habete inter vos.* Ac ſi figuratè per habitum Sacerdotis dicat: mala punica tintinnabulis jungite, ut per omnia, quæ dicitis, unitatem fidei cautâ obſervatione teneatis. Sacerdos ſemper vocem prædicationis habeat, ne ſuperni ſpectatoris judicium ex ſilentio offendat. Scriptum quippe eſt: (*) *Audiatur ſonitus, quando ingreditur, aut egreditur Sanctuarium in conſpectu Domini, & non moriatur.* Sacerdos in tabernaculum ingrediens vel egrediens moritur, ſi de eo ſonitus non auditur: quia iram contra ſe occulti judicis exigit, ſi ſinè prædicationis ſonitu incedit. Aptè tintinnabula veſtimentis Pontificis deſcribuntur inſerta. Veſtimenta etenim Sacerdotis, quid aliud, quàm recta opera debemus accipere, Prophetâ atteſtante, qui ait: *Sacerdotes* (v) *tui induantur juſtitiam?* Veſtimentis itaque illius tintinnabula inhærent, ut vitæ viam cum linguæ ſonitu, ipſa quoque opera Sacerdotis clament. Nos quia infirmi homines ſumus, cùm de Deo hominibus loquimur, debemus primùm meminiſſe, quid ſumus: ut ex propriâ infirmitate penſemus, quo docendi ordine infirmos fratres conſolemur. Conſideremus igitur, quia aut tales ſumus, quales nonnullos corrigimus: aut tales aliquando fuimus, etſi jam Divinâ gratiâ operante non ſumus: ut tantò eos temperantiùs corde humili corrigamus, quantò nosmetipſos veriùs in his, quos emendamus, agnoſcimus. Si nos Sacerdotes tales nec ſumus, nec fuimus, quales adhuc illi ſunt, quos emendare curamus: ne cor noſtrum fortè ſuperbiat, & de ipsâ innocentiâ in pejus ruat, quorum mala corrigimus, alia eorum bona nobis ante oculos revocemus: quæ ſi omnino nulla ſunt, ad occulta Dei judicia recurramus. Quia ſicut nos nullis meritis hoc ipſum bonum, quod habemus, accipimus: ita illis quoque poteſt gratia ſupernæ virtutis infundere, ut excitati poſteriùs etiam poſſint ipſa bona, quæ nos ante accepimus prævenire. Quis enim crederet, quod per Apoſtolatûs meritum Saulus lapidatum Stephanum præcurſurus erat, qui in morte ejus lapidantium veſtimenta ſervabat? His ergo primum cogitationibus humiliari cor debet, & tunc demum delinquentium iniquitates increpare.

XXV. *De Doctorum ſilentio.* Iſidori.

Pro malo (w) merito plebis aufertur doctrina prædicationis: pro bono merito audientis tribuitur ſermo Doctoris. In poteſtate divinâ conſiſtit, cui velit Deus doctrinæ verbum dare, vel cui auferre: & hoc aut pro dicentis, aut pro audientis fit merito, ut modo pro culpâ plebis auferatur ſermo Doctoris, modò verò pro utilitate rectoris tribuatur. Nam & bonus docet bonum, & malus malum: & bonus malum, & malus bonum: quod tamen fit juxta meritum populorum. Non omnia tempora congruunt doctrinæ, ſecundùm Salomonis ſententiam, dicentis: *Tempus* (x) *tacendi, & tempus loquendi.* Non quidem per timorem, ſed per diſcretionem propter malorum incorrectibilem iniquitatem, nonnunquam electos oportet à doctrinâ ceſſare. Interdum Doctores Eccleſiæ calore caritatis ardentes conticeſcunt à docendo, quia non eſt, qui audiat, teſtante Propheta: *Civitates* (y) *Auſtri clauſæ ſunt, & non eſt, qui aperiat.* Qui docendi accipit officium, interdum ad tempus facta proximi taceat, quæ ſtatim corrigere nequaquam exiſtimat. Nam ſi corrigere poteſt, & diſſimulat, verum eſt, quòd conſenſum alieni erroris habeat. Plerique ſancti Doctores pro mali pertinaciâ, quia iniquos emendare nequeunt, his tacere diſponunt: ſed calorem Spiritûs, quo aguntur, ferre non ſuſtinentes iterum in increpationes proſiliunt impiorum.

XXVI. *Quòd nihil proſit Sacerdoti, etiamſi bene vivat, ſi malè viventes tacendo non arguat.* Proſperi.

Quòd (z) verò dicit Apoſtolus: (**) Ut nos formam debeamus exhibere fidelibus. Quid valebit, ſi is, cui vel exhortandi bonos, vel caſtigandi malos cura commiſſa eſt, bene vivendo ſe imitandum

(s) Rom. 12. 3. (t) Marc. 9. 49. (*) Exod. 28. (v) Pſal. 131. 16.
(w) Lib. 3. Sent. Cap. 44. (x) Eccl. 3. 7. (y) Hiere. 13. 19.
(z) De vitâ Contemplat. Lib. 1, Cap. 20. (**) 2. Theſſ. 3, 9.

dum bonis exhibeat ; & malos tacendo non arguat ? Ad hoc enim , nisì me fallit opinio , ſanctè vivendum eſt Sacerdoti, ne dicta ſua repugnantibus factis evacuet. Si , quod prædicat fieri debere, non faciat, aut ſi, quod non facit , prædicare præſumpſerit , nihil apud eos , qui ejus vitam novêre, proficiet. Quia ad hoc eſt Eccleſiæ Dei præpoſitus , ut non ſolùm bene vivendo alios exemplo ſuæ converſationis inſtituat ; ſed etiam fiducialiter prædicando ſingulis ante oculos peccata ſua conſtituat : quæ pœna maneat duris , quæ gloria obedientibus , oſtendat. Nullius ſalutem deſperando contemnat , animas emendari nolentium plangat , imitatus Apoſtolum , qui ait : *Ut lugeam* (a) *multos ex his , qui ante peccaverunt , & non egerunt pœnitentiam.* Et iterum : (*b*) *Quis infirmatur , & ego non infirmor ? Quis ſcandalizatur , & ego non uror ?* Quapropter ſciens , quòd ſi quibuslibet divitibus , ac potentibus malè viventibus parcat , aut foveat eos ; perdat ſimul & pereat : & ſanctè debet vivere propter exemplum , & piè docere propter ſuæ adminiſtrationis officium : certus, quòd ei nihil ſua juſtitia ſuffragetur , de cujus manu anima pereuntis exigitur. Quando quicùnque alius perierit , quem nulla docendi neceſſitas manet , ſolus pœnas ſui ſceleris dabit. Ille autem , cui diſpenſatio verbi commiſſa eſt , etiamſi ſanctè vivat , & tamen perditè viventes arguere aut erubeſcat , aut metuat; cum omnibus , qui eo tacente perierint , perit. Et quid ei proderit, non puniri ſuo , qui puniendus eſt alieno peccato ? Mentior , niſi hoc Dominus per Ezechielem Prophetam ſub cujuſdam terroris denuntiatione loquitur, dicens ad eum : *Et tu (c) fili hominis, ſpeculatorem dedi te , domui Iſraël.* Nec hoc tranſeunter debemus audire , quòd Sacerdotem ſpeculatorem appellat : ut ſicut ſpeculatoris eſt, de loco editiore proſpicere , & plus omnibus contemplari, ità Sacerdos debet eſſe propoſiti ſublimimitate celſior cunctis , ac majoris ſcientiæ habere gratiam , quâ poſſit ſub ſe viventes inſtruere. Videamus jam , quid divinus ſermo contineat. *Audies* , inquit, *ſermonem (d) ex ore meo , & annuntiabis eis ex me* : Ut hoc dicat Sacerdos , quod ex divinâ lectione didicerit , quod illi Deus inſpiraverit , non , quod præſumptione humani ſenſûs invenerit. Annuntiabis eis , inquit, *ex me.* Ex me , & non ex te. Mea verba loqueris eis , non eſt , quod ex eis, tanquam de tuis infleris. Ex me , inquit , eis annuntia. Sed jam , quid annuntiet , audiamus : *Si me dicente ad impium , impie, morte morieris , non fueris locutus , ut ſe cuſtodiat impius à viâ ſuâ, ipſe impius in iniquitate ſuâ morietur. Sanguinem verò ejus de manu tuâ requiram.* Quid expreſſius, quid apertius poteſt dici ? Si impio, inquit, locutus non fueris, ut ſe ab impietate cuſtodiat, & ille perierit ; ſanguinem ejus de manu tua requiram. Hoc eſt dicere: ſi ei peccata ſua non annuntiaveris, ſi eum non argueris , ut ab impietate ſuâ convertatur, & vivat : & te, qui non increpâſti , & ipſum , qui te tacente peccavit , flammis perennibus perdam. Quis rogo tam ſaxei pectoris , quis tam ferreus erit , quem ſententia iſta non terreat ? Quis tam alienus à fide , qui ſententiæ iſti non credat.

XXVII. *De Paſtoribus non rectè gradientibus.* Gregorii.

Sunt (*e*) nonnulli, qui ſolerti curâ ſpiritalia præcepta perſcrutantur : ſed quæ intelligendo penetrant , vivendo conculcant. Repentè docent, quæ non opere , ſed meditatione didicerant. Et quod verbis prædicant , moribus impugnant. Unde fit, ut, cùm Paſtor per abrupta graditur , ad præcipitium grex ſequatur. Per Prophetam Dominus contra contemptibilem Paſtorum ſcientiam queritur , dicens : *Cùm ipſi (f) limpidiſſimam aquam biberetis , reliquam pedibus veſtris conculcabatis : & oves meæ , quæ conculcata pedibus veſtris fuerant, paſcebantur : & quæ pedes veſtri turbaverant , hæc bibebant.* Aquam quippe limpidiſſimam Paſtores bibunt , cum fluenta veritatis rectè intelligentes hauriunt. Sed eandem aquam perturbare , eſt ſanctæ meditationis ſtudia malè vivendo corrumpere. Aquam ſcilicet, Paſtorum turbatam pedibus, oves bibunt, cùm ſubjecti quique non ſectantur verba , quæ audiunt, ſed ſola, quæ conſpiciunt , exempla pravitatis imitantur. Qui cùm dicta ſitiunt , quæ per opera pervertuntur , quaſi corruptis fontibus in potibus lutum ſumunt. Nemo am-

plius

(*a*) 2. Cor. 12. 21. (*b*) 2. Cor. 11. 29. (*c*) Ezech. 3. 17.
(*d*) Ezech. 3. (*e*) Paſt. L. 2. C. 2. (*f*) Ezech. 34. 18.

pliùs nocet in Ecclesiâ, quàm qui perversè agens, nomen vel ordinem Sanctitatis habet. Delinquentem namque hunc redarguere nullus præsumit: & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reverentiâ ordinis peccator honoratur. Qui ad Sanctitatis speciem deductus, vel verbo cæteros destruit, vel exemplo: melius profectò fuerat, ut hunc ad mortem sub exteriori habitu terrena acta constringerent, quàm sacra officia in culpâ cæteris imitabilem demonstrarent: quia nimirum, si solus caderet, utcunque hunc tolerabilior inferni pœna cruciaret. Sæpe suscepta (g) cura regiminis cor per diversa diverberat: & impar quisque invenitur ad singula, dum confusâ mente dividitur ad multa. Unde quidam Sapiens providè admonet, dicens: *Fili*, (h) *ne in multis sint actus tui.* Quia videlicet nequaquam plenè in uniuscujusq; operis ratione colligitur, dum mens per diversa sparsa partitur. Cúmque foras per insolentem curam trahitur, à timoris intimi soliditate vacuatur. Dum mens in exteriorum fit dispositione solicita, suî est solummodò ignara: & scit multa cogitare, se nesciens. Nam cùm plus, quàm necesse est, se exterioribus implicat, quasi occupata in itinere, obliviscitur, quò tendebat: ità, ut ab studio suæ inquisitionis aliena, ne ipsa quidem, quæ patitur, damna consideret, & per quanta delinquat, ignoret. Ezechias Rex (i) peccare se minimè credidit, cùm venientibus ad se alienigenis, cellas aromatum ostendit: sed in damnatione secuturæ prolis ex eo iram judicis pertulit, quod se licenter facere existimavit. Sæpe dum multa suppetunt, dumque agi possunt, subjecti, quæ acta sunt, admirantur, in cogitatione se animus elevat, & planè in se iram judicis provocat, quamvis per iniqua foris opera non erumpat. Intus quippe est, qui judicat, intus, qui judicatur. Cùm ergo in corde delinquimus, latet hominibus, quid apud nos agimus: sed tamen ipso judice teste peccamus. Hæc proferentes, non potestatem regiminis reprehendimus: sed ab appetitu illius cordis infirmitatem munimus, ne imperfecti quique culmen arripere regiminis audeant: & qui in planis stantes titubant, in præcipiti pedem ponant. Cæcus Pastor est, (k) qui supernæ lumen contemplationis ignorat, qui præsentis vitæ tenebris pressus, dum venturam lucem nequaquam dirigendo conspicit, quo gressum operis ponat, nescit. Claudus verò rector est, qui quidem, quò pergere debeat, adspicit: sed per infirmitatem montis vitæ viam perfectè non valet tenere, quam videt: quia ad virtutis statum, dum fluxâ consuetudine non erigitur, quò per desiderium enititur, illuc gressus efficaciter non sequuntur. Parvo autem naso est, qui ad tenendam mensuram discretionis idoneus non est. Naso quippe odores, fœtorésque discernimus. Rectè ergo per nasum discretio exprimitur, per quam virtutes eligimus, delicta reprobamus. Sed sunt nonnulli, qui dum æstimari se hebetes nolunt, sæpe se in quibusdam inquisitionibus plùs quàm necesse est, exercentes, ex nimiâ subtilitate falluntur. Unde hìc (l) quoque subditur: *Vel grandi & torto naso.* Nasus etenim grandis, & tortus, est discretionis subtilitas immoderata. Quæ dum plùs, quàm decet, excreverit, actionis suæ rectitudinem ipsa confundit. Fracto autem pede, vel manu est, qui viam Dei pergere omnino non valet, atque à bonis actibus funditus exors vacat: quatenus hæc, non ùt claudus, saltem cum infirmitate teneat, sed ab his omnimodo alienus existat. Gibbus verò est, quem terrenæ solicitudinis pondus deprimit, ne unquam ad superna respiciat, sed solis his, quæ in infimis calcantur, intendat. Qui etsi aliquando aliquid ex bono Patriæ cælestis audierit, ad hoc nimirum perversæ consuetudinis pondere prægravatus, cordis faciem non attollit: quia cogitationis statum erigere non valet, quem terrenæ sollicitudinis usus curvum tenet. Lippus namque est, cujus quidem ingenium ad agnitionem veritatis emicat, sed tamen hoc carnalia opera obscurant. In lippis quippe oculis pupillæ sanæ sunt: sed humore defluente infirmatæ palbebræ grossescunt. Quæ quia infusione crebrâ atteruntur, acies pupillæ vitiatur. Et sunt nonnulli, quorum sensum carnalis vitæ operatio sauciat, qui videre recta subtiliter per ingenium poterant, sed usu pravorum actuum cali-

(g) Greg. L. 2. Past. Cap. 4. (h) Eccl. 11. 10. (i) Esaiæ 39.
(k) L. 2 Past. Cap. 11. (l) Levit. 21.

caligant. Lippus itaque eſt, cujus ſenſum natura exacuit, ſed converſationis pravitas confundit. Cui bene per Angelum dicitur: *Collyrio* (m) *inunge oculos tuos, ut videas.* Collyrio quippe oculos, ut videamus, inungimus, cùm ad cognoſcendam veri luminis claritatem, intellectûs noſtri aciem medicamine bonæ operationis adjuvamus. Albuginem tolerans, nihil videt: albuginem habet Sacerdos in oculo, qui veritatis lucem videre non ſinitur, quia arrogantiâ ſapientiæ, ſive juſtitiæ cæcatur. Pupilla namque oculi nigra, videt: albuginem tolerans, nihil videt; quia videlicet ſenſus humanæ cogitationis, ſi ſtultum ſe, peccatorémque intelligit, cognitionem intimæ claritatis apprehendit: ſi autem candorem ſibi juſtitiæ, ſive ſapientiæ tribuit, à luce ſe ſupernæ cognitionis excludit: & eo claritatem veri luminis nequaquam penetrat, quo ſe apud ſe per arrogantiam exaltat; ſicut de quibuſdam dicitur: *Dicentes* (n) *enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt.* Jugem verò habet ſcabiem in corpore, cui carnis petulantia ſinè ceſſatione dominatur in mente. In ſcabie etenim fervor viſcerum ad cutem trahitur, per quam rectè luxuria deſignatur: quia ſi cordis tentatio uſque ad operationem proſilit, nimirum fervor intimus uſque ad cutis ſcabiem prorupit. Et foris jam corpus ſauciat, quia dum in cogitatione voluntas non reprimitur, etiam in actione dominatur. Quaſi enim cutis pruriginem Paulus curabat abſtergere, cùm dicebat: *Tentatio* (o) *vos non apprehendat, niſi humana.* Ac ſi apertè diceret: humanum quidem eſt, in corde tentationem perpeti: dæmoniacum verò eſt, tentationis certamine in operatione ſuperari. Impetiginem quoque habet in corpore, quiſquis avaritiâ vaſtatur in mente. Quæ ſi in parvis non compeſcitur, nimirum ſinè menſurâ dilatatur. Impetigo quippe ſinè dolore corpus occupat, & abſque occupati tædio excreſcens, membrorum decorem fœdat: quia & avaritia captivam animam, dum quaſi delectat, exulcerat: dum adipiſcenda quæque cogitationi objicit, ad inimicitias accendit: & dolorem in vulnere non facit, quia æſtuanti animo ex culpâ abundantiam promittit. Decor membrorum per impetiginem perditur, quia aliarum quoque virtutum per avaritiam pulchritudo depravatur. Et quaſi totum corpus exaſperat, quia per univerſa vitia animum ſupplantat, Paulo atteſtante, qui ait: *Radix* (p) *omnium malorum eſt cupiditas.* Ponderoſus eſt, qui turpitudinem non exercet opere, ſed tamen ab hac cogitatione continua ſinè moderamine gravatur in mente. Qui nequaquam uſque ad opus quidem nefarium rapitur, ſed ejus animus voluntate luxuriæ ſinè ullo repugnationis obſtaculo delectatur. Vitium quippe eſt ponderis, cùm humor viſcerum ad virilia labitur, quæ profectò cum moleſtiâ dedecoris intumeſcunt. Ponderoſus ergo eſt, qui totis cogitationibus ad laſciviam defluens, pondus turpitudinis geſtat in corde. Et quamvis prava non exerceat opere, ab his tamen non evellitur mente: nec ad uſum boni operis in aperto valet aſſurgere, quia gravat hunc in abditis pondus turpe. Quiſquis ergo quolibet horum vitio ſubigitur, panes Domino offerre prohibetur: ne profectò diluere aliena delicta non valeat is, quem adhuc propria devaſtant. Cùm (q) Sacerdos non agit bona, quæ loquitur, ei etiam ſermo ſubtrahitur, ne loqui audeat, quod non operatur, ſicut per Prophetam dicitur: *Peccatori* (r) *autem dixit Deus, quare tu enarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum?* Unde etiam deprecatur, dicens: *Et ne* (s) *auferas de ore meo verbum veritatis uſquequaque.* Perpendit namque, quòd omnipotens Deus veritatis verbum facientibus tribuit, & non facientibus tollit. Qui ergo hoc de ore ſuo non auferri petiit, quid aliud, quàm gratiam bonæ operationis quæſivit? Ac ſi apertè diceret: à bono opere errare me non ſinas, ne, dum amitto ordinem bene vivendi, rectitudinem perdam loquendi. Plerumque Doctor, (t) qui docere audet, quod negligit agere, cùm deſierit bona loqui, quæ operari contempſit, docere ſubjectos incipit prava, quæ agit: ut juſto omnipotentis Dei judicio in bono jam nec linguam habeat, qui habere bonam vitam recuſat: quatenus, dum mens ejus terreno amori intenditur, de terrenis rebus

(m) Apoc. 3. 18. [n] Rom. 1. 22. (o) Cor. 10. 13.
(p) 1. Tim. 6. 10. (q) Moral. XI. Cap. 9. (r) Pſal. 49. 16.
[s] Pſal. 118. 43. (t) Moral. XI. Cap. 10.

rebus ſemper loquatur: unde in Evangelio Veritas dicit: *Ex abundantia* (v) *enim cordis os loquitur. Bonus homo, de bono theſauro profert bona, & malus homo, de malo theſauro profert mala.* Hinc & Joannes ait: *Ipſi* (w) *de mundo ſunt, ideo de mundo loquuutur.*

XXVIII. *De negligentiâ Sacerdotis, qui doctrinæ ſuæ agendo contraria, perſonam non poteſt implere Doctoris.*

Proſperi.

Recolite (x) ergo, quanta & qualia, me audiente atque probante, dicere ſolebatis de adminiſtratione Pontificis, qui populi ſibi commiſſi curâ poſt habitâ, ardentiùs bona præſentia deſiderat, quàm futura: & oblitus, quòd non ſolùm de ſe, ſed etiam de grege ſibi credito rationem Paſtori Paſtorum omnium reddet, ſua, ſuorúmque detrimenta non cogitat. Quem non delinquentium peccata contriſtant, nec proficientium bona lætificant, ſed de ſe tantùm, plerúmque autem nec de ſe omnino ſolicitus, quid à ſuis boni, malíve geratur, ignorat. Qui non prædicat perſeverantiam juſtis, pœnitentiam pravis, contemptum mundi converſis, futuras pœnas averſis. Qui non poteſt dicere contemptoribus admonitionis ſuæ, futurum cogitare judicium, quod ipſe fortè non cogitat. Amatoribus mundi, *Nolite* (y) *diligere mundum*: ſi eum mundi amor oblectat. Ambitioſis, ambitioni jam finem imponite, ſi eum ambitio ruinoſa præcipitat. Ebrioſis, ebrietatem cavete, ſi ſe mero uſque ad alienationem mentis ingurgitat. Sumptuoſis dapibus gravidus, non poteſt ſuis abſtinentiam laudare, quam calcat. Vitio cupiditatis addictus, cupidis amorem non poteſt diſſuadere pecuniæ. Inimicitiarum tenax, non valebit animos diſſidentium ſacerdotali tranquillitate componere. Juſtitiam prædicare judicibus erubeſcit, quam ipſe perſonæ potentis favore corrumpit: nec defendit oppreſſos, ſi perſonas aut honorat, aut deſpicit: & quidquid boni non facit, aut mali committit, nec jubebit fieri, nec vetabit, quia neceſſariam docendi authoritatem, contrarietate ſuæ actionis, aut amittit, aut minuit.

XXIX. *De his, qui bene docent, & malè vivunt.* Iſidori.

Interdum (z) Doctoris vitâ etiam ipſa verax Doctrina vileſcit. Et qui non vivit, ſicut docet, ipſam quam prædicat, veritatem contemptibilem facit. Arcus perverſus eſt lingua Magiſtrorum docentium bene, & viventium malè: & ideo quaſi ex perverſo arcu ſagittam emittunt, dum ſuam pravam vitam proprio linguæ ictu confodiunt. Qui bene docet & malè vivit, tanquam æs, aut cymbalum, ſonum facit aliis, ipſe tamen ſibi manet inſenſualis. Qui bene docet, & malè vivit, quod docet, bene viventibus proficit: quòd verò malè vivit, ſe ipſum occidit. Sicut Sacerdos, qui ſi dignè ſe agit, ut Sacerdotem decet, miniſterium ejus, & ipſi, & aliis utile eſt. Indignè autem vivens, aliis quidem utilis eſt loquendo, ſe autem interficit pravè vivendo. Ac per hoc, quod in illo mortuum eſt, proprium ejus eſt: quod verò vivit in eo, id eſt, ſacrum miniſterium, alienum eſt. Qui bene docet, & malè vivit, videtur ut cereus, qui aliis bonam novit lucem præſtare, ſe verò in malis ſuis conſumere atque extinguere. Qui bene docet, & malè vivit, videtur bonum malo conjungere, lucem tenebris miſcere, veritatem mendacio mutare.

XXX. *De exemplis pravorum Sacerdotum.* Iſidori.

Sæpe (a) per quos juſtitia docetur, per ipſos peccati morbus irrepit, & mors ad plebes pertranſit: ſcilicet vel dum mala docent, vel dum faciunt prava. Plerique Sacerdotes & Clerici pravè viventes, forma cæteris in malum exiſtunt, qui in bonis exemplum eſſe debuerunt. Hi enim quoſcunque exemplo malæ converſationis ſuæ perdunt, de illis rationem ſine dubio redditúri ſunt. Ex carnalium præpoſitorum exemplo plerúmque fit vita deterior ſubditorum; & plebis merito fiunt tales Sacerdotes, qui exemplo deteriore popu-

(v) Matth. 12. 35. (w) 1. Joan. 4. 5.
(x) De vitâ Contempl. Lib. 1. Cap. 15. (y) 1. Joan. 2. 15.
(z) Lib. 3. Sent. Cap. 37. (a) Ibid. Cap. 38.

populum deſtruant, non ædificent. Ex merito enim plebis nonnunquam Epiſcopi depravantur, quatenus procliviùs corruant, qui ſequuntur. Capite languescente cætera corporis membra inficiuntur. Unde & ſcriptum eſt: *Omne caput* (b) *languidum & omne cor mœrens, à plantâ pedis uſq; ad verticem capitis non eſt in eo ſanitas.* Caput enim languidum, Doctor eſt agens peccatum: cujus malum ad corpus pervenit, dum eo vel peccante, vel pravè docente, peſtifer languor ad plebes ſubditas tranſit. Deteriores ſunt, qui ſive doctrinis, ſive exemplis vitam moréſque bonorum corrumpunt, his, qui ſubſtantias aliorum prædiáque diripiunt. Hi enim ea, quæ extra nos, ſed tamen, quæ noſtra ſunt, auferunt. Corruptores verò morum propriè nos ipſos diripiunt: quoniam divitiæ hominum mores eorum ſunt. Multùm ergo diſtant damna morum, à damnis temporalium rerum, dum iſta extra nos ſint, mores verò in nobis.

XXXI. *De Præpoſitis carnalibus.*
Iſidori.

Providentiâ (c) plerúmque divini conſilii ordinantur præpoſiti, mundana, & exteriora ſectantes, ut dum temporalibus rebus ſe totos impendunt, ſpiritales tutiorem vitam contemplationis exerceant. Quia duræ ſunt quietè vivere volentibus ſarcinæ curarum Epiſcopalium, providet ſæpe Deus curis deditos ſæcularibus ad ſuſceptionem regiminis: ut dum hi exteriora ſinè tædio procurant, ſpiritales rebus interioribus ſine impedimento rerum terrenarum deſerviant. Dei ergo ordinem accuſant, à quo inſtituuntur, qui Epiſcopos condemnant, dum minùs ſpiritalia, ſed magìs terrena ſectantur. Ex divini enim tabernaculi diſpoſitione, ob injurias mundi ferendas & turbines, quoſdam inſtitui Epiſcopos, ſæcularibus curis inſiſtentes: ut hi, qui interiùs ſuperna deſiderant, nullo terreno obſiſtente negotio, liberiùs hoc, quod amant, intendant. Non eſt itaque judicandus à plebe rector inordinatus, dum magìs noverint populi, ſui fuiſſe meriti, perverſi regimen ſuſcepiſſe pontificis. Nam pro meritis plebium diſponitur à Deo vita rectorum. Exemplo David peccant, ad comparationem Principum, qui ex merito plebis prævaricantur. (d) Sententia damnantur Cham filii Noë, qui ſuorum præpoſitorum culpas in publico produnt, ſicut Cham, qui Patris pudenda non operuit, ſed deridenda monſtravit. Habituri ſunt Sem meritum & Japhet, qui reverenter operiunt, quæ Patres ſuos exceſſiſſe cognoſcunt. Si tamen Patrum facta non diligant, ſed tantùm operiant, nec imitentur. Nam ſunt, qui præpoſitos ſuos perverſè judicant, dum terrenis ſtudiis eos plus viderint eſſe intentos, ſi vel parum jam ipſi de ſpiritualibus cognoverint. Rectores ergo judicandi à Deo ſunt, à ſuis autem ſubditis nequaquam judicandi ſunt, exemplo Domini, qui per ſe vendentes columbas, & nummulariorum menſas proprio evertit flagello, & projecit à templo. Vel etiam ſicut dicit Pſalmiſta. *Deus ſtetit* (e) *in Synagogâ Deorum; in medio autem Deos diſcernit.* Quod ſi à fide exorbitaverit rector, tunc erit arguendus à ſubditis. Pro moribus verò reprobis tolerandus magìs, quàm diſtringendus à plebe eſt.

XXXII. *Luctuoſa deſcriptio carnaliter viventium Sacerdotum.*
Proſperi.

Sed nos (*f*) præſentibus delectati, dum in hac vitâ commoda noſtra & honores inquirimus, non ut meliores, ſed ut ditiores, nec ut ſanctiores, ſed ut honoratiores ſimus, cæteris præeſſe feſtinamus. Nec gregem Domini, qui nobis paſcendus, tuendúſque commiſſus eſt, ſed noſtras voluntates, Dominationem, divitias, & cætera blandimenta carnaliter cogitamus. Paſtores dici volumus, nec eſſe contendimus, officii noſtri vitamus laborem, appetimus dignitatem. Immundorum ſpirituum feras à grege dilacerando non pellimus: & quod eis remanſerit, ipſi conſumimus, quando peccantes divites vel potentes, non ſolùm non arguimus, ſed etiam veneramur, ne nobis aut munera ſolita offenſi non dirigant, aut obſequia deſiderata ſubducant. Ac ſic muneribus eorum & obſequiis capti, imò per hæc illis addicti, loqui

(b) Eſaiæ 15.
(e) Pſal. 81. E
(c) Iſid. lib. cit. Cap. 30.
(f) De vitâ Contempl. L. 1. C. 21.
(d) Gen. 9.

loqui eis de peccato suo, aut de futuro judicio formidamus: & ideò minaciter superbiam nostram divinus sermo contundit, sed noster auditus nihil, unde proficiamus, admittit; quia præsentis vitæ capti dulcedine, quæ pœna negligentiam nostram maneat in æternum, nolumus cogitare. In Pastores ergo ista dicuntur, de quorum nobis inani appellatione blandimur: Hæc dicit Dominus Deus: *Væ Pastoribus* (g) *Israël, qui pascebant semetipsos. Nonne greges pascuntur à Pastoribus? Lac comedebatis & lanis operiebamini. Quod crassum erat, occidebatis, gregem autem meum non pascebatis: quod infirmum fuit, non consolidâstis, & quod ægrotum, non sanastis; quod fractum est, non alligastis: & quod abjectum, non reduxistis: quod perierat, non quæsistis: sed cum austeritate imperabitis eis, & cum potentiâ: & dispersæ sunt oves meæ, eò quod non esset Pastor, & factæ sunt in devorationem omnium bestiarum agri.* Et paulò post: *Propterea, Pastores, audite verbum Domini: Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia pro eo, quod facti sunt greges mei in rapinam, & oves meæ in devorationem omnium bestiarum agri, eò quod non esset Pastor: neque enim quæsierunt Pastores gregem meum, sed pascebant Pastores semetipsos, & gregem meum non pascebant. Propterea, Pastores, audite verbum Domini: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse super Pastores requiram gregem meum de manu eorum, & cessare eos faciam, ut ultra non pascant gregem, nec pascant ampliùs Pastores semetipsos.* Quis ad hæc non contremiscat? Quis ista sinè intolerabili metu futuræ examinationis accipiat, nisi qui aut non intelligit, aut futura non credit? Sed quia omnia, quæ Deus observari voluit, tam apertè posuit, & ità sui nominis authoritate firmavit, ut ea faciliùs, quod dictu quoque nefas est, contemnamus, quàm nos non intelligere, vel non credere, tam aperta & divina fingamus. Quando audimus, hæc dicit Dominus, quis non futurum esse credat, quod dicit Dominus, nisì qui Deo non credit? Quod autem dicit, væ Pastoribus; istud væ pro maledicto poni, & Pastorum nomine nos significari, quis non intelligat, nisì qui futurum non cogitat? Greges Domini pascendos Pastores facti suscipimus, & nos ipsos pascimus, quando non gregum utilitati prospicimus, sed quod foveat, & augeat nostras voluptates, attendimus. Lac & lanas ovium Christi, videlicet oblationes quotidianas, ac Decimas fidelium, gaudentes accipimus: & curam pascendorum gregum, ac reficiendorum, à quibus perverso ordine volumus pasci, deponimus. Non sanamus spiritali consilio peccatis infirmum: non sacerdotali ope consolidamus, aut reficimus diversis tribulationibus fractum: non ad viam salutis revocamus errantem: non requirimus sollicitudine pastorali veniæ desperatione jam perditum, ad hoc tantùm potentes effecti, ut nobis in subjectos dominationem tyrannicam vindicemus, non ut afflictos contra violentiam potentum, qui in eos ferarum more sæviunt, defendamus. Inde est, quòd non tam à potentibus hujus mundi, quàm à nobis, quod pejus est, nonnulli graviter fatigati depereunt: quos se de manu nostrâ Dominus requisiturum terribiliter comminatur, dicens: *Requiram oves meas de manu Pastorum, & cessare eos faciam, ut ultrà jam non pascant greges meos.* Quod quid est aliud, quàm Pastores, qui semetipsos, non greges meos pascunt, sublimitate suæ dignitatis expoliabo, & inter reprobos, quia honorem suum noluerunt custodire, projiciam? Horum & his similium consideratione perterritus Propheta: *Timor* (h) *& tremor*, inquit, *venerunt super me, & contexerunt me peccatorum meorum tenebræ. Et dixi, quis dabit mihi pennas sicut Columbæ, & volabo, & requiescam?* Et hoc est totum, propter quod imperitiæ meæ, ac futuri finis recordatus ingemui, & volui, sarcinâ Episcopatûs mei depositâ, elongare fugiens, & manere in solitudine, & ibi expectare Dominum, qui salvum me faceret à pusillanimitate meâ, & ab ipsâ intolerabilium mihi sollicitudinum tempestate.

XXXIII. *De iracundis Doctoribus.*

Isidori.

Iracundi (i) Doctores, per rabiem furoris disciplinæ modum ad immanitatem crudelitatis convertunt: & unde emendare subditos poterant, inde potiùs vulnerant. Ideo sinè mensurâ ulciscitur culpas Præpositus iracundus; quia cor ejus dispersum in rerum curis, non colligitur in amorem unius Deitatis. Mens

(g) Ezech. 35. 2. (h) Psal. 54. 6. (i) Lib. 3. Sent. Cap. 40.

Mens enim soluta in diversis, catenâ caritatis non adstringitur: sed malè laxata, malè ad omnem occasionem movetur.

XXXIV. *De zelo pastoralis officii ergo subditos.* Gregorii.

Omnis (*k*) spiritalis zelus Doctoris animum frigit: quia valde cruciatur, dum infirmos quosque æterna deserere, & rebus temporalibus delectari conspicit. Nullum quippe omnipotenti Deo tale est sacrificium, quale est zelus animarum, sicut Psalmista ait: *Zelus* (l) *domûs tuæ comedit me.* Paulus Apostolus zelo animarum cruciatus, dicebat: *Quis infirmatur*, (m) *& ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uror.* Ipsum suum cor, quod animarum zelo succenderat, quid aliud, quàm quasi sartaginem fecerat, in quo amore virtutum contra vitia ardebat: quod enim urebatur, sartago erat. Inardescebat enim & coquebatur, quia incendebatur amaritudine, sed virtutum alimenta præparabat ex suâ afflictâ cogitatione. Sed quid est, quod Ezechiel Propheta (*n*) eandem sartaginem inter se, & civitatem murum ferreum ponit, nisi quod idem fortis zelus, qui nunc in mente Doctoris agitur, in die extremi judicii, inter eum & animam, quam à vitiis zelatur, testis est? Ut etsi audire is, qui docetur, noluerit, Doctor tamen pro zelo, quem exhibet, de authoris negligentiâ reus non sit? Murum ergo ferreum Propheta inter se & civitatem ponit: quia in ultionis tempore, inde Doctor à damnationis periculo munitur, unde nunc per zelum custodiæ cordis frixuram patitur. Quantum frixura cordis, quæ spiritali zelo agitur, omnipotenti Domino Deo placeat, apertè ostenditur, cùm offerri per legem simila in Sacrificium jubetur. Scriptum quippe est: *In sartagine* (o) *oleo conspersâ frigetur, offerétque eam calidam in odorem suavissimum Domino Sacerdos, qui Patri jure successerit, & tota cremabitur in Altari.* Tunc simila in sartagine frigitur, cum munda mens justi per zeli sancti ardorem crematur. Quæ conspergi oleo præcipitur, id est, caritatis misericordiâ misceri, quæ in conspectu omnipotentis Dei ardet & lucet. Conspergatur ergo oleo mens, quæ in sartagine frigitur: quia sancti zeli districtio necesse est, ut ex misericordiæ virtute & ardeat, & clarescat. Amat enim eundem ipsum, quem insequi videtur. Unde & calida in odorem suavissimum Domino offerri præcipitur: quia, si amorem zelus non habet, ea, quæ de sartagine offertur, calorem simila amisit. Notandum valde est, quis similam offerri præcipitur, videlicet Sacerdos, qui Patri jure successerit. Ille enim Sacerdos Patri jure succedit, qui se esse omnipotentis Domini Filium, moribus demonstrat, atque à nobilitate intima operum suorum ignobilitate non discrepat. Quæ in altari tota cremari præcipitur, ut videlicet holocaustum fiat. Simila itaque in sartagine, est munda mens justi, in zeli spiritalis afflictione, quæ per sollicitudinem animarum frigitur: & non solum sacrificium, sed etiam holocaustum Domino esse deputatur. Sumamus igitur sartaginem ferream, & ponamus eam murum ferreum inter nos & civitatem, id est, assumamus zelum fortem, ut inter nos & auditoris nostri animum, inveniamus hanc postmodum fortem munitionem. Tunc enim hunc murum ferreum inventuri sumus, si tunc eum fortiter tenemus; videlicet docendo, custodiendo, suadendo, increpando, mulcendo, terrendo, aliquando verò etiam severiùs agendo. De quâ severitate per Ezechiëlem rectè subditur: *Et obfirmabis* (p) *faciem tuam ad eam, & erit in obsidionem.* Quid est, obfirmare faciem ad Jerusalem in latere descriptam, nisi ut ei animæ, cui cælestis pacis visionem Doctor denuntiat, si adhuc eam infirmari in suis actibus conspicit, remissiorem & clementiorem se minimè ostendat? Unde scriptum est: *Filiæ* (q) *tibi sunt? serva corpus illarum, & non ostendas hilarem faciem tuam ad illas.* Infirmæ quippe animæ, atque ad appetitum mundi deditæ, aliquando meliùs ex severitate servantur, ut obfirmata facies, id est, per severitatis custodiam ab omni spe frivolæ remissionis abducta, inconstantem animam terreat, atque à delectatione vitiorum, districtionis vigore constringat. Quod, cùm à Doctore agitur, semper necesse est,

(*k*) Lib. 1. Super. Ezech. hom. 12. [*l*] Psal. 68. 10. (*m*) 2. Cor. 11. 29.
(*n*) Cap. 4. (*o*) Levit. 6. 21. 22. (*p*) Ezech. 4. 3.
(*q*) Eccl. 7. 26.

est, ut dulcedo & humilitas in corde teneatur; quatenus & multùm amet, & nunquam contra eum per elationem superbiat: cui tamen amorem suum & humilitatem pro utilitate ejus prodere recusat. Sequitur. *Et circumdabis eam.* Circumdat Doctor auditoris animam, cùm omne, quod in hac vitâ agitur, in tentationum laqueos apponi posse denuntiat: ut dum ubique fit mens pavida, ubique circumspecta, quantò timidior, tantò vigilantior vivat. Ipse (r) namque zelus rectitudinis, dum inquietudine mentem agitat, ejus mox aciem obscurat, ut altiora in commotione non videat, quæ bene priùs tranquilla cernebat. Sed inde subtiliùs ad alta reducitur, unde ad tempus, ne videat, reverberatur. Nam ipsa recti æmulatio, æterna post paululum in tranquillitate largiùs aperit, quæ hic interim per commotionem claudit: & unde mens turbatur, ne videat, inde proficit, ut ad videndum verius clarescat. Sicut infirmati oculo, cum collyrium immittitur, lux penitus negatur. Sed inde eam post paululum veraciter recipit, unde hanc ad tempus salubriter amittit. Nunquam verò commotioni contemplatio jungitur, nec prævalet mens perturbata conspicere, ad quod vix tranquilla valet inhiare: quia nec solis radius cernitur, cùm commotæ nubes cœli faciem obducunt, nec turbatus fons respicientis imaginem reddit, quam tranquillus propriè ostendit: quia, quo ejus unda palpitat, in eo se spem similitudinis obscurat. Sed cùm per zelum animus movetur, curandum summopere est, ne hæc eadem, quæ instrumento virtutis assumitur, menti ira dominetur: nec quasi Domina præeat, sed velut ancilla ad obsequium parata, à rationis tergo nunquam recedat. Tunc enim robustiùs contra vitia erigitur, cùm subdita rationi famulatur. Nam quantumlibet ira ex zelo rectitudinis surgat, si immoderata mentem vicerit, rationi protinus servire contemnit. Et tantò se impudentiùs dilatat, quantò impatientiæ vitium virtutem putat. Unde necesse est, ut hoc ante omnia, qui zelo rectitudinis movetur, attendat, ne ira extra mentis dominium transeat, sed in ultione peccati, tempus, modúmque considerans, surgentem animi perturbationem subtiliùs retractando restringat, animositatem reprimat, & motus fervidos sub æquitate disponat: ut eò fiat justior ultor alienus, quo priùs extitit victor suus. Qui zelo rectitudinis movetur, sic culpas delinquentium corrigat, ut ante ipse, qui corrigit, per patientiam crescat, ut fervorem suum transcendendo dijudicet, ne intemperanter excitatus ipso zelo rectitudinis longè à rectitudine aberret.

XXXV. *Quòd Sacerdotes nihil proprium (*) habeant, & Ecclesiæ facultates, tanquam communes, Deo rationem reddituri suscipiant.* Prosperi.

Expedit (s) facultates Ecclesiæ possideri, & proprias perfectionis amore contemni. Non enim propriæ sunt, sed communes, Ecclesiæ facultates: & ideo quisquis omnibus, quæ habuit, dimissis, aut venditis fit rei suæ contemptor, cùm Præpositus fuerit factus Ecclesiæ, omnium, quæ habet Ecclesia, efficitur dispensator. Denique Sanctus Paulinus, ùt ipsi meliùs nostis, ingentia prædia, quæ fuerant sua, vendita pauperibus erogavit. Sed cùm postea factus esset Episcopus, non contempsit Ecclesiæ facultates, sed fidelissimè dispensavit. Quo facto satis ostendit, & propria debere propter perfectionem contemni, & sinè impedimento perfectionis posse Ecclesiæ facultates, quæ sunt profectò communia, possidere. Quid Sanctus Hilarius? Nónne & ipse omnia sua, aut parentibus reliquit, aut vendita pauperibus erogavit? Is tamen cum merito perfectionis suæ fieret Ecclesiæ Arelatensis Episcopus, quod illa tunc habebat Ecclesia, non solùm possedit, sed etiam accep-

(r) Moral. Lib. 5. Cap. 30.

(*) Ex hoc Capitulo, & Capitulis CXX. CXXI. CXXII. liquet, Canonicis suaderi, ut facultates, quas ex patrimonio, aut alio justo titulo possident, relinquant, & vel Pauperibus, vel Ecclesiæ dent: cæterùm nullo voto paupertatis astringebantur, & nonnulli Canonici bona sua & domos retinebant, etsi parciùs de communi massa perciperent, ut infra dicetur: *Thomassinus vet. & novæ disciplinæ Parte III. Lib. III. Cap. VII.* ubi respondet S. Petro Damiani Canonicos proprietarios illimitatè damnanti. *Van Espen Parte I. Tit. VII. Cap. I. Eckhart. Historia Franciæ Lib. XXVIII. Nro. CXXII.*

(s) De vitâ contempl. Lib. 2. Cap. 9.

acceptis fidelium numerosis hæreditatibus ampliavit. Isti ergo tam Sancti, támque perfecti Pontifices, factis evidentibus clamant, posse, & debere fieri, quod fecerunt. Qui utique homines, tam sæcularium, quàm Divinarum literarum sinè ambiguitate doctissimi, si scirent res Ecclesiæ debere contemni, nunquam eas haberent, qui omnia sua reliquerant. Unde datur intelligi, quòd tanti, ac tales viri, qui volentes fieri Christi discipuli, renuntiaverunt omnibus, quæ habebant, non ut possessores, sed ut procuratores facultates Ecclesiæ possidebant. Et idcircò scientes, nihil aliud esse res Ecclesiæ, nisi vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, non eas vendicaverunt in usus suos, ut proprias, sed ut commendatas pauperibus diviserunt. Hoc est enim possidendo contemnere, non sibi, sed aliis possidere: nec habendi cupiditate Ecclesiæ facultates ambire, sed eas pietate subveniendi suscipere. Quod habet Ecclesia, cum omnibus nihil habentibus habet commune; nec aliquid inde eis, qui sibi de suo sufficiunt, debet erogare: quando nihil aliud sit, habentibus dare, quàm perdere.

XXXVI. *De disciplinâ Sacerdotum, in his, qui delinquunt.* Isidori.

Sacerdotes (*t*) pro populorum iniquitate damnantur, si eos aut ignorantes non erudiant, aut peccantes non arguant, testante Domino ad Prophetam: *Speculatorem* (u) *Domui Israël dedi te. Si non fueris locutus, ut se custodiat impius à viâ suâ ille in iniquitate suâ morietur. Sanguinem verò ejus de manu tuâ requiram.* Sic enim (*w*) Heli Sacerdos pro filiorum iniquitate damnatus est, & licet eos delinquentes admonuit, sed tamen non, ùt oportebat, redarguit. Sacerdotes exquirere debent peccata populorum, & sagaci sollicitudine unumquemque probare juxta testimonium Domini ad Jeremiam loquentis: *Probatorem,* (*x*) inquit, *dedi te in populo meo robustum: & scies, & probabis vias eorum.* Sacerdotes studio corrigendi facta perscrutari debent subjectorum, ut emendatos lucrifacere possint. Sicut autem peccatorem convenit argui, ita justum non exulcerari. Sacerdotes curam debent habere, de his, qui pereunt, ut sacerdotali redargutione, aut corrigantur à peccatis, aut si incorrigibiles existunt, ab Ecclesia separentur. Atrociter arguuntur, qui decipiendo peccantes non solùm non arguunt pro peccato, sed etiam adulanter decipiunt, dicente Prophetâ: *Et erunt,* (y) *qui beatificant populum istum seducentes: & qui beatificantur, præcipitati.* Atrociter iterum arguuntur, qui peccantem non recipiunt, sed despiciunt, & spernunt, nec alterius delictum, tanquam proprium, ingemiscunt. De talibus per Esaiam Dominus comminans dicit: *Qui dicunt,* (z) *recede à me: non appropinques mihi, quia immundus es, isti fumus erunt in furore meo, ignis ardens totâ die.* Inde est, (*a*) quod & Apostolus omnibus omnia factus est, non imitatione erroris, sed compassionis miseratione, scilicet, ut ita vitia aliena fleret, quemadmodum si tali & ipse implicaretur errore. Boni Pastores populi debent delicta deflere, & totos se planctibus tradere, imitantes Jeremiam Prophetam, dicentem: *Quis dabit* (b) *capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die ac nocte interfectos populi mei?* Tanquam propria igitur delicta, plebis peccata Sacerdos flere debet: sed affectu compatiendi, non actione commissi. Nonnulli Præsules gregis quosdam pro peccato à communione ejiciunt, ut pœniteant: sed quali sorte vivere debeant, ad melius exhortando non visitant. Quibus congruè increpans sermo Divinus comminatur: *Pastores,* (c) *qui pascunt populum meum, vos dispersistis gregem meum: ejecistis, & non visitastis eos; ecce ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum.* Bonorum studia Sacerdotum multâ diligentiâ etiam parva plebium facta perquirunt, ut, dum in minimis subditorum peccatis se acerrimos præstant, de majoribus malis cautos sibi subditos, ac sollicitos faciant. Sicut medici morbos imminentes curandos suscipiunt, futuros verò ne irrepant, medicinæ objectu quâdam præscientiâ antecedunt: ita & Doctores boni sic ea, quæ malè acta sunt, resecant, ut ea, quæ admitti possunt, ne perpetrentur doctrinâ succurrente præveniant. Qui blando ser-

(*t*) Lib. 3. Sent. Cap. 46.
(*u*) Ezech. 3. 17.
(w) 1. Reg. 2. 4.
(*x*) Jerem. 6. 27.
[*y*] Esa. 9. 16.
[*z*] Esa. 65. 5.
[*a*] 1. Cor. 9.
[*b*] Jerem. 9. 1.
(*c*) Hieron. 23. 2.

ſermone caſtigatus non corrigitur, acriùs neceſſe eſt, ut arguatur. Cum dolore enim abſcindenda ſunt, quæ leniter ſanari non poſſunt. Admonitus ſecretim, ſi corrigi de peccato negligit, publicè arguendus eſt: ut vulnus, quod occultè ſanari neſcit, manifeſtè debeat emendari. Manifeſta peccata non ſunt occultâ correctione purganda. Palàm enim ſunt arguendi, qui palàm nocent, ut dum apertâ objurgatione ſanantur, qui eos imitando deliquerant, corrigantur. Dum unus corripitur, plurimi emendantur. Neceſſe eſt enim, ut pro multorum ſalvatione unus condemnetur, quàm pro unius licentiâ multi periclitentur. Ita erga delinquentem ſermo eſt proferendus, ſicut ejus, qui corripitur, expoſtulat ſalus. Quod ſi opus eſt, aliquam medicamenti ſalutem verbo increpationis aſpergere, lenitatem tamen corde opus eſt retinere. Doctores nonnunquam duris feriunt increpationibus ſubditos, qui tamen à caritate eorum, quos corripiunt, non recedunt. Sæpe Eccleſiæ cenſura arrogantibus videtur eſſe ſuperbia: & quod à bonis piè fit, crudeliter fieri putatur à pravis: quia non diſcernunt recto oculo, quod à bonis recto fit animo. Notandum ab omni Pontifice vehementer, ut tantò cautiùs erga commiſſos agat, quantò duriùs à Chriſto judicari formidat. Nam ſicut ſcriptum eſt: (*d*) *In quâ menſurâ menſi fueritis, remetietur vobis.* Quotidie namque omnes delinquimus, & in multis erroribus labimur. Qui enim in noſtris delictis clementes ſumus, in alieno peccato rigorem tenere, nequaquam debemus. Multi aliorum vitia cernunt, ſua non adſpiciunt. Et cùm ipſi maximis criminibus obnoxii teneantur, minora peccata fratribus non dimittunt. Hypocritæ trabem in oculo ſuo conſiſtentem non ſentiunt, & hærentem feſtucam in lumine fratris intendunt. Faciliùs reprehendimus vitia aliena, quam noſtra. Nam ſæpe, quæ perverſa in aliis judicamus, in nobis nocibilia minùs eſſe ſentimus: & quod in aliis reprehendimus, agere ipſi non erubeſcimus. Faciliùs vitia uniuſcujuſque, quàm virtutes intendimus: nec quid boni quiſque geſſerit, agnoſcere, ſed quod malè gerit, perſcrutamur.

XXXVII. *De collatâ Epiſcopis poteſtate ligandi, atque ſolvendi.* Gregorii.

Prædicatores (*e*) ſancti, qui diſtrictum Dei Judicium metuunt, animarum judices fiunt: & alios damnant & liberant, qui ſemetipſos damnari metuebant. Horum profectò nunc in Eccleſiâ Epiſcopi locum tenent: ſolvendi atque ligandi authoritatem ſuſcipiunt, qui gradum regiminis ſortiuntur. Grandis honor Pontificalis, ſed grave pondus iſtius eſt honoris. Durum quippe eſt, ut qui neſcit tenere moderamina vitæ ſuæ, judex vitæ fiat alienæ. Plerúmque contingit, ut ipſe judicii locum teneat, cui ad locum vita minimè concordat. Ac proinde ſæpe agitur, ut vel damnet immeritos, vel alios ipſe ligatus ſolvat. Sæpè in ſolvendis, ac ligandis ſubditis ſuæ voluntatis motus, non autem cauſarum merita ſequitur. Unde fit, ut ipſa & ligandi & ſolvendi poteſtate ſe privet, qui hanc pro ſuis voluntatibus, & non pro ſubjectorum meritis exercet. Sæpe fit, ut erga quemlibet proximum odio vel gratiâ moveatur Paſtor. Judicare autem digne de ſubditis nequeunt, qui in ſubditorum cauſis ſua vel odia, vel gratiam ſequuntur: Unde rectè per Prophetam dicitur: *Mortificabant* (f) *animas, quæ non moriuntur, vivificabant animas, quæ non vivunt.* Non morientem quippe mortificat, qui juſtum damnat: & non victurum vivificare nititur, qui reum à ſupplicio abſolvere conatur. Deus omnipotens (*g*) ut nos à præcipitatâ ſententiæ prolatione compeſceret, cum omnia nuda & aperta ſint oculis ejus, mala tamen Sodomæ noluit audita judicare, *Clamor Sodomorum* (h) *& Gomorrhæorum multiplicatus eſt, & peccatum eorum aggravatum eſt nimis. Deſcendam & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverit, an non eſt ità, ut ſciam.* Omnipotens itaque Deus, & omnia ſciens, cur ante probationem quaſi dubitat, niſi ut gravitatis nobis exemplum proponat, ne mala hominum ante præſumamus credere, quàm probare. Quid hoc exemplo niſi nos admonemur, ne ad proferendam ſententiam umquam præcipites eſſe debeamus, ne temerè indiſcuſſa judicemus, ne quælibet mala audita nos moveant, ne paſſim

(*d*) Matth. 7. 2. (*e*) Homil. XXVI. in Joan. 20. (*f*) Ezech. 13. 19.
(*g*) Moral. Lib. 19. Cap. 14. (*h*) Gen. 18. 20.

passim dicta sinè probatione credamus? (*i*) Causæ videlicet pensandæ sunt, & tunc ligandi, atque solvendi potestas exercenda. Videndum est, quæ culpa præcessit, aut quæ sit pœnitentia secuta post culpam: ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam visitat, illos Pastoris sententia absolvat. Tunc enim vera est absolutio præsidentis, cùm interni arbitrium sequitur judicis. Quod bene quatriduani mortui resuscitatio illa significat, quæ videlicet demonstrat, quia priùs mortuum Dominus vocavit & vivificavit, dicens: *Lazare (k) veni foras.* Et postmodùm is, qui vivus egressus fuerat, à discipulis est solutus, sicut scriptum est: *Cùmque egressus esset qui fuerat ligatus institis, tunc dixit discipulis suis; solvite eum, & sinite abire.* Scilicet ut Pastores Ecclesiæ ei pœnam debeant amovere, quam meruit, qui non erubuit confiteri, quod fecit. Sub magno moderamine Pastores Ecclesiæ vel solvere studeant, vel ligare. Sed utrum justè, an injustè obliget Pastor, Pastoris tamen sententia gregi timenda est, ne is, qui subest, & cùm injustè forsitan ligatur, obligationis suæ sententiam ex aliâ culpa mereatur. Pastor quisque vel absolvere indiscretè timeat, vel ligare. Is autem, qui sub manu Pastoris est, ligari timeat vel injustè: nec Pastoris sui judicium temerè reprehendat, ne etsi injustè ligatus est, ex ipsa tumidæ reprehensionis superbiâ, culpa, quæ non erat, fiat.

XXXVIII. *De Episcopis, qui pro ordinatione Sacerdotii munera libenter accipiunt.*

Gregorii.

Nonnulli (*l*) Episcoporum donum accepti Spiritûs, in usum solent negotiationis inflectere, & miraculorum signa ad avaritiæ obsequium declinare. Hinc est enim, quod Simon (*m*) per impositionem manûs edita miracula conspiciens percipere donum Spiritûs Sancti pecuniâ voluit: scilicet, ut deteriùs venderet, quod malè comparâsset. (*n*) Redemptor noster flagello de resticulis facto, de templo turbas ejecit, cathedras vendentium columbas evertit. Columbas quippe vendere, est impositionem manûs, quâ Spiritus Sanctus accipitur, non ad vitæ meritum, sed ad præmium dare. Sed sunt nonnulli, qui nummorum quidem præmia ex ordinatione non accipiunt, & tamen sacros ordines pro humanâ gratiâ largiuntur, atque de largitate eâdem laudis solummodo retributionem quærunt. Hi nimirum, quod gratis acceptum est, gratis non tribuunt: quia de impenso officio Sanctitatis, nummum favoris expetunt. Unde bene, cùm justum virum describeret Esaias Propheta, ait: *Qui excutit* (o) *manus suas ab omni munere.* Neque enim dicit, qui excutit manus suas à munere; sed adjunxit, ab omni: quia aliud est munus ab obsequio, aliud munus à manu, aliud munus à linguâ; munus, quippe ab obsequio, est subjectio indebitè impensa: munus à manu, pecunia est. Munus à linguâ, favor. Qui ergo sacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in divinis rebus non solùm nullam pecuniam, sed etiam humanam gratiam non requirit. Plerumque fit, ut quisquis eorum, vel bona corporalia ab hominibus accipere contemnat: sed quia hæc non accipit, majores ab eis recipere laudes quærat. Et fortasse munus se accepisse non existimat, qui bona corporalia accipere recusat. Sicut scriptum est superiùs, aliquando munus à manu, aliquando verò ab ore porrigitur. Nam qui nummum tribuit, munus ex manu dedit: qui autem verbum laudis impendit, munus ab ore protulit. Plerúmque Sacerdos, etsi exteriora dona, quæ terrenæ forsitan necessitati congruunt, pro impositione manuum accipere recusat: plus est, quod sibi retribui appetit, cum ultrà meritum laudari desiderans, munus ab ore quærit.

XXXIX. *De Subintroductis mulieribus.*

Ex Concilio Nicæno.

Interdixit (*p*) per omnia magna Synodus, non Episcopo, non Presbytero, non Diacono, nec alicui omnino, qui in Clero est, subintroductam habere mulierem: nisi fortè aut matrem, aut sororem, aut amitam, vel eas tantùm personas, quæ suspiciones effugiunt.

XL.

(*i*) Homil. 26. in Joan. 20. (*k*) Joan. 11.
(*l*) Homil. 4. in Evang. Matth. 10. *Misit Dominus.* (*m*) Act. 8. [*n*] Joan. 2.
(*o*) Esa. 33. 15. [*p*] Concilium Nicænum Can. 3.

XL. *De Clericis usuras accipientibus.*
Ex eodem Concilio.

Quoniam (*q*) multi sub regulâ constituti, avaritiam, & turpia lucra sectantur, oblitique divinæ scripturæ dicentis: *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram*, mutuum dantes, centesimas exigunt: justè censuit sancta & magna Synodus, ut si quis inventus fuerit post hanc definitionem usuras accipiens, aut ex inventione aliquâ, vel quolibet modo negotium transigens, aut hemiolia, id est, sescupla, exigens, vel aliquid tale prorsus excogitans turpis lucri gratiâ, dejiciatur à clero, & alienus existat à regulâ.

XLI. *De Privilegiis Presbyterorum.*
Ex eodem Concilio

Pervenit ad sanctum, magnúmque Concilium: quod in quibusdam locis & civitatibus Presbyteris gratiam sacræ Communionis Diaconi porrigant, quod nec regula, nec consuetudo tradidit, ut ab his, qui potestatem non habent offerendi, illi, qui offerunt, Christi corpus accipiant. Nec non & illud innotuit, quod quidam Diaconi ante Episcopos sacra oblata contingant. Hæc igitur omnia resecentur, & in suâ Diaconi mensurâ permaneant, scientes, quòd Episcoporum quidem ministri sint, inferiores autem Presbyteris habeantur. Per ordinem ergo post Presbyterum gratiam sacræ Communionis accipiant, aut Episcopo eis, aut Presbytero porrigente. Sed nec sedere in medio Presbyterorum Diaconis liceat: quia si hoc fiat, præter regulam & ordinem probatur existere. Si quis autem etiam post has definitiones obedire noluerit, à ministerio cessare debebit.

XLII. *De excommunicatis, quomodo tractandi sint, & quomodo Concilia quot annis celebranda.* Ex eodem Concilio.

De his (*s*) qui Communione privantur, seu ex Clero, seu ex laico ordine ab Episcopis, per unamquamque Provinciam sententia regularis obtineat, ut hi, qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur. Requiratur autem, ne pusillanimitate, aut contentione, vel alio quolibet Episcopi vitio videatur à congregatione seclusus. Ut hoc ergo decentiùs inquiratur, bene placuit, annis singulis per unamquamque Provinciam bis in anno Concilia celebrari, ut communiter omnibus simul Episcopis congregatis Provinciæ, discutiantur hujusmodi quæstiones: & sic, qui suo peccaverunt evidenter Episcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æstimentur, usquequò vel in communi, vel Episcopo placeat humaniorem pro talibus ferre sententiam. Concilia verò celebrentur, unum quidem ante quadragesimam paschæ, ut omni dissensione sublatâ, munus offeratur Deo purissimum: secundum verò circa tempus Autumni.

XLIII. *Quòd non oporteat demigrare.* Ex eodem Concilio.

Propter (*t*) multam perturbationem, & seditiones, quæ fiunt, placuit consuetudinem omnimodis amputari, quæ præter regulam in quibusdam videtur admissa, ità ut de civitate ad civitatem, non Episcopus, non Presbyter, non Diaconus transferatur. Si quis autem post diffinitionem sancti & magni Concilii, tale quid agere tentaverit, & se hujuscemodi negotio manciparit, hoc factum prorsùs in irritum ducatur, & restituatur Ecclesiæ, cui fuit Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus ordinatus.

XLIV. *Non transmigrandum de civitate in civitatem.* Ex Concilio Chalcedon.

De his, (*u*) qui transmigrant de civitate in civitatem, Episcopis, aut Clericis, placuit, ut Canones, qui de hac re à sanctis Patribus statuti sunt, habeant propriam firmitatem.

XLV. *De his, qui in Ecclesiis, in quibus provecti sunt, minimè perdurarunt.*
Ex Concilio Nicæno.

Quicumque (w) temerè ac periculosè, neque timorem Dei præ oculis habentes, nec agnoscentes Ecclesiasticam regulam, discedunt ab Ecclesiâ Presbyteri, aut Diaconi, vel quicumque sub regulâ prorsus existunt, hi nequaquam debent in aliam Ecclesiam recipi, sed om-

[*q*] Ex eodem Concilio can. 17. [*s*] Concil. Nicæni can. 6.
(*t*) Conc. Nicæni can. 15. (*u*) Conc. Chalcedon. can. 5. [w] Conc. Nicæni can. 16.

omnem neceſſitatem convenit illis imponi, ut ad ſuas parochias revertantur. Quòd ſi non fecerint, oportet eos communione privari. (x) Si quis autem ad alium pertinentem audacter invadere, & in ſuâ Eccleſiâ ordinare tentaverit, non conſentiente Epiſcopo, à quo diſceſſit is, qui regulæ mancipatur, ordinatio hujuscemodi irrita comprobetur.

XLVI. *De flectendo genu.* Ex eodem Concilio.

Quoniam (y) ſunt quidam in die Dominico genu flectentes, & in diebus pentecoſtes, ut omnia in univerſis locis conſonanter obſerventur, placuit ſancto Concilio, ſtantes Domino vota perſolvere.

XLVII. *De damnatis, & miniſtrare tentantibus.* Ex Concilio Antiocheno.

Si quis (z) Epiſcopus damnatus à Synodo, vel Presbyter, aut Diaconus à ſuo Epiſcopo, auſi fuerint aliquid de miniſterio ſacro contingere, ſive Epiſcopus, juxta præcedentem conſuetudinem, ſive Presbyter aut Diaconus; nullo modo liceat ei nec in alia Synodo reſtitutionis ſpem, aut locum habere ſatisfactionis. Sed & communicantes ei omnes abjici de Eccleſia, & maximè ſi poſtea, quam didicerint, adverſus memoratos prolatam fuiſſe ſententiam, eisdem communicare tentaverint.

XLVIII. *De Clericis damnatis.* Ex Concilio Africano.

Et illud (a) petendum, ut ſtatuere dignetur, ut ſi quis cujuslibet honoris Clericus judicio Epiſcoporum quocumque crimine fuerit damnatus, non liceat eum, ſive ab Eccleſiis, quibus præfuit, ſive à quolibet homine defenſari, interpoſitâ pœnâ damni pecuniæ atque honoris, quo nec ætatem, nec ſexum excuſandum eſſe præcipiant.

XLIX. *De peregrinorum ſuſceptione.* Ex Concilio Antiocheno.

Nullus (b) peregrinorum ſinè pacificis, id eſt, commendatitiis ſuſcipiatur epiſtolis.

L. *Quòd non liceat Clerico in duarum civitatum Eccleſiis miniſtrare.* Ex Concilio Chalcedonenſi.

Non licere (c) Clericum in duarum civitatum conſcribi ſimul Eccleſiis, ſed in quâ ab initio ordinatus eſt, non ad quam confugit, quaſi ad potiorem, ob inanis gloriæ cupiditatem. Hoc autem facientes revocari debere ad ſuam Eccleſiam, in quâ primitus ordinati ſunt, & ibi tantummodo miniſtrare. (d) Si verò quis jam translatus eſt ex aliâ in aliam Eccleſiam, prioris Eccleſiæ, vel Martyriorum, quæ ſub eâ ſunt, aut Ptochodochiorum, aut Xenodochiorum rebus in nullo communicet. Eos verò, qui auſi fuerint poſt diffinitionem magnæ & univerſalis hujus Synodi quidquam ex his, quæ ſunt prohibita, perpetrare, decrevit Sancta Synodus, à proprio hujuſmodi gradu excidere.

LI. *Quòd non oporteat peregrinos Clericos ſinè commendatitiis miniſtrare.* Ex eodem Concilio.

Peregrinos (e) Clericos & Lectores in alia civitate, præter commendatitias literas ſui Epiſcopi, nuſquam penitus miniſtrare debere.

LII. *Quòd ſinè literis ſacro miniſterio ſervientes proficiſci non debeant.* Ex Concilio Laodicenſi.

Quòd (f) non oporteat Sacerdotem, vel Clericum ſinè literis proficiſci Canonicis.

LIII. *De Clericis, à communione ſummotis, ab alio non recipiendis Epiſcopo.* Ex Concilio Sardicenſi.

Oſius (g) Epiſcopus dixit: Hoc quoque omnibus placet, ut ſive Diaconus, ſive Presbyter, ſive quis Clericorum ab Epiſcopo ſuo communione fuerit privatus, & ad alterum perrexerit Epiſcopum, & ſciêrit ille, ad quem confugit, eum ab Epiſcopo ſuo fuiſſe abjectum; non oportet, ut ei communionem in-

[x] III. D. LXXI. Si quis auſus. (y) Conc. Nicæni can. 20. (z) Conc. Antioch. can. 4.
(a) Conc. Africani can. 29. (b) Conc. Antiocheni can. 7.
(c) Conc. Chalcedonenſ. can. 10. qu. 1. Clericum in duas. (d) Qu. 2. Si quis jam translatus.
(e) Conc. Chalcedon. can. 13. (f) Conc. Laodicenſis can. 41. (g) Conc. Sardic. can. 16.

indulgeat. Quod si fecerit, sciat se convocatis Episcopis causas esse dicturum. Universi dixerunt: Hoc statutum & pacem servabit, & concordiam custodiet.

LIV. *Si quis excommunicatus ante audientiam communicare præsumpserit, ipse in se damnationem protulit.*

Ex Concilio Carthaginensi.

Item (*b*) placuit universo Concilio, ut, qui excommunicatus fuerit pro suo neglectu, sive Episcopus, sive quilibet Clericus, & tempore excommunicationis suæ ante audientiam communionem præsumpserit, ipse in se damnationis judicetur protulisse sententiam.

LV. *De non sollicitandis Clericis alienis.*

Ex Concilio Sardicensi.

Januarius (*i*) Episcopus dixit: Illud quoque statuat Sanctitas vestra, ut nulli Episcopo liceat alterius Episcopi civitatis Ministrum Ecclesiasticum sollicitare, & in suis Parochiis ordinare. Universi dixerunt: Placet, quia ex his contentionibus solet nasci discordia: & ideo prohibet omnium sententia, ne quis hoc facere audeat.

LVI. *De his, qui semel legerint in Ecclesiâ, ab aliis non posse promoveri.* Ex Concilio Africano.

Item placuit, (*k*) ut quicunque in Ecclesia vel semel legerit, ab alia Ecclesia ad Clericatum non teneatur. Et subscripserunt. Aurelius Episcopus, Ecclesiæ Carthaginensis huic decreto consensi, & perlecto subscripsi. Similiter & cæteri Episcopi subscripserunt.

LVII. *Si qui Clerici ab Episcopis suis promoti contempserint, nec illic maneant, unde recedere noluerunt.* Ex Concilio Carthagin.

Item placuit, (*l*) ut quicunque Clerici, vel Diaconi, pro necessitatibus Ecclesiarum non obtemperaverint Episcopis suis, volentibus eos ad honorem ampliorem in sua Ecclesia promovere, nec illic ministrent in gradu suo, unde recedere noluerunt.

LVIII. *Ut nullus alienum Clericum sollicitare, vel tenere præsumat, suo Episcopo non præbente consensum.* Ex Decretali Leonis Papæ.

Alienum (*m*) Clericum invito Episcopo ipsius, nemo suscipiat, nemo sollicitet, nisì fortè ex placito caritatis id inter dantem, accipientémque conveniat. Nam gravis injuriæ reus est, qui de fratris Ecclesiâ id, quod est utilius, aut pretiosius, audet vel allicere, vel tenere. Itaque, si intra Provinciam res agatur, transfugam Clericum de Ecclesiâ suâ, Metropolitanus redire compellet. Si autem longiùs recessit, sui præcepti authoritate revocabitur, ut nec cupiditati, nec ambitioni occasio relinquatur.

LIX. *Ut in Ecclesiâ convivia minimè celebrentur.* Ex Concilio Africano.

Ut nulli (*n*) Episcopi, vel Clerici in Ecclesiâ conviventur, nisì fortè transeuntes hospitiorum necessitate illic reficiant. Populi etiam ab hujusmodi conviviis, quantùm fieri potest, prohibeantur.

LX. *Quòd nullus Ecclesiasticorum in tabernis comedere debeat.* Ex Concilio Laodicensi.

Quòd (*o*) non oporteat sacro ministerio deditos, à Presbyteris usque ad Diaconos, & reliquum Ecclesiasticum ordinem, id est, usque ad Subdiaconos, Lectores, Cantores, Exorcistas, & Ostiarios, & ex numero continentium & Monachorum, ingredi tabernas.

LXI. *De avaritiâ.* Ex Concilio Carthaginensi.

Aurelius (*p*) Episcopus dixit: Avaritiæ cupiditas, quam rerum omnium malarum matrem esse, nemo est, qui dubitet, proinde inhibenda est: & ne quis alienos fines usurpet, aut per præmium terminos Patrum statutos transcendat. Nec omnino cuiquam Clericorum

(*b*) Conc. Carthaginen. can. 29.
(*i*) Conc. Sardicensis can. 18.
(*k*) Conc. Africani can. 57.
(*l*) Conc. Carthaginen. can. 31.
(*m*) Leo Epist. 82. ad Anastasium Thess. Cap. 9. XIX. Qu. 2. Alienum Clericum.
(*n*) Conc. Africani can. 9.
(*o*) Conc. Laodic. D. XLIV. Non oportet Clericum.
(*p*) Conc. Carthagin. can. 5.

corum liceat, de quâlibet re fœnus accipere. Quanquam novellæ ſuggeſtiones, quæ vel obſcuræ ſunt, vel ſub genere latent, inſpectæ à nobis formam accipient. Cæterùm, de quibus apertiſſimè divina Scriptura ſanxit, non eſt differenda ſententia, ſed potiùs exequenda. Proinde, quod in laicis reprehenditur, id multò magìs debet in Clericis prædamnari. Univerſum Concilium dixit: Nemo contra Prophetas, nemo contra Evangelia facit ſine periculo.

LXII. *Quòd uſuram non ſolùm Clerici exigere non debent, ſed nec Laici Chriſtiani.* Ex Decretali Leonis Papæ.

Nec hoc (*q*) quoque prætereundum eſſe duximus, quoſdam lucri turpis cupiditate captos, uſurariam exercere pecuniam, & fœnore velle diteſcere. Quod nos, non dicam, in eos, qui ſunt in Clericali officio conſtituti, ſed in Laicos cadere, qui Chriſtianos ſe dici cupiunt, condolemus. Quod vindicari acriùs in eos, qui fuerint confutati, decernimus, ut omnis peccandi opportunitas adimatur.

LXIII. *De his, qui eſum carnium in Clero conſtituti diffugiunt.* Ex Concilio Ancyritano.

Hi, (*r*) qui in Clero ſunt Presbyteri, & Diaconi, & à carnibus abſtinent, placuit eas quidem contingere, & ita, ſi voluerint, continere. Quòd ſi in tantum eas abominantur, ut nec olera, quæ cum eis coquuntur, exiſtiment comedenda, tanquam non conſentientes regulæ, ab ordine ceſſare debebunt.

LXIV. *De numero certo Diaconorum.* Ex Concilio Neocæſarienſi.

Diaconi (*s*) ſeptem eſſe debent juxta Regulam, licet & valde magna ſit civitas. Idipſum autem & Actuum Apoſtolorum liber inſinuat.

LXV. *De his, qui abominantur eos, qui carnibus veſcuntur.* Ex Concilio Gangrenſi.

Si quis (*t*) carnes edentem, præter ſanguinem & idolis immolatum, & ſuffocatum, cum religione & fide condemnat, velut ſpem propter hujuſmodi perceptionem non habentem, anathema ſit.

LXVI. *De his, quæ in uſus pauperum conferuntur.* Ex eodem Concilio.

Si quis (*u*) dederit, vel acceperit oblata præter Epiſcopum, vel eum, qui conſtitutus eſt ab eo, ad diſpenſandam miſericordiam pauperibus; & qui dat, & qui accipit, anathema ſit.

LXVII. *De his, qui pro virginitate ſuperbiunt.* Ex eodem Concilio.

Si quis (*w*) ex his, qui virginitatem propter Dominum ſervant, extollitur adversùs conjugatos, anathema ſit.

LXVIII. *De his, qui dominico die jejunant, tanquam nihil præ cæteris differente.* Ex eodem Concilio.

Si quis (*x*) propter continentiam, quæ putatur, aut contumaciam, in die Dominico jejunat, anathema ſit.

LXIX. *De his, qui Eccleſiaſtica jejunia abſque neceſſitate diſſolvunt.* Ex eodem Concilio.

Si quis (*y*) eorum, qui continentiæ ſtudent, abſque neceſſitate corporeâ, tradita in commune jejunia, & ab Eccleſiâ cuſtodita, ſuperbiendo diſſolvit ſtimulo ſuæ cogitationis impulſus, anathema ſit.

LXX. *De his, qui ſe à perceptione Sanctæ Communionis avertunt, & qui excommunicatis per domos communicant.* Ex Concilio Antiocheno.

Omnes, (*z*) qui ingrediuntur Eccleſiam Dei, & Scripturas Sacras audiunt, nec communicant in oratione cum populo, ſed pro quâdam intemperantiâ ſe à perceptione ſanctæ communionis avertunt, hi de Eccleſia removeantur, quamdiu per confeſſionem pœnitentiæ fructus oſtendant, & precibus indulgentiam conſequantur.

LXXI.

[*q*] Leo Epiſt. 1. XIV. Qu. 4. Nec hoc prætereundum. (*r*) Conc. Ancyritani can. 13.
[*s*] Conc. Neocæſarienſis can. 14. D. XCIII. Diaconi ſeptem. Act. 6.
[*t*] Conc. Gangrenſis can. 2. D. XXX. Si quis carnem. [*u*] Ibid. can. 8.
(w) Ibid. can. 10. 4. D. XXX. Si quis propter Deum.
[*x*] Ibid. can. 18. 7. D. XXX. Si quis tanquam hoc.
[*y*] Ibid. can. 19. 8. D. XXX. Si quis eorum. [*z*] Conc. Antiocheni can. 2.

LXXI. *De his, qui ab aliâ parochiâ, præter conscientiam Episcoporum suorum, in aliis commorantur.* Ex eodem Concilio.

Si quis (*a*) Presbyter, aut Diaconus, & omnino quilibet ex Clero Parrochiam propriam deserens, ad aliam properavit, dein omnino demigrans, in alia parrochia per multa tempora nititur immorari, ulteriùs ibidem non ministret: maximè si vocanti suo Episcopo, & regredi ad propriam parrochiam commonenti, obedire contempserit. Quòd si in hac indisciplinatione perdurat, à ministerio modis omnibus removeatur, ità ut nequaquam locum restitutionis inveniat. Si verò pro hac causâ damnatum alter Episcopus suscipiat, hic etiam à communi coerceatur Synodo, velut, qui Ecclesiastica constituta dissolvat.

LXXII. *De Clericis excommunicatis, vel Laicis.* Ex eodem Concilio.

Si quis (*b*) à proprio Episcopo communione privatus est, non ante suscipiatur ab aliis, quàm suo reconcilietur Episcopo: aut certè ad Synodum, quæ congregatur, occurrens, pro se satisfaciat.

LXXIII. *De Episcopis, & Clericis adeuntibus Imperatorem.* Ex eodem Concilio.

Si quis (*c*) Episcopus, aut Presbyter, aut quilibet regulæ subjectus Ecclesiæ, præter consilium, & literas Episcoporum Provinciæ, & præcipuè Metropolitani, adierit Imperatorem, hunc reprobari, & abjici oportere, non solùm à communione, verùm & ab honore, cujus particeps videtur existere; quia venerandi Principis auribus molestiam tentavit inferre contra leges Ecclesiæ. Si igitur adire Principem necessaria causa deposcit, hoc agatur cum tractatu & consilio Metropolitani, & cæterorum Episcoporum, qui in eadem Provincia commorantur. Qui etiam proficiscentem suis prosequantur epistolis.

LXXIV. *De damnatis Episcopis, aut Clericis, adeuntibus Imperatorem.* Ex eodem Concilio.

Si quis (*d*) à proprio Episcopo Presbyter, aut Diaconus, aut à Synodo fuerit Episcopus fortè damnatus, & Imperatoris auribus molestus extiterit, oportet ad majus Episcoporum converti Concilium: & quæ putaverint habere justa, plurimis Episcopis suggerant, eorúmque discussiones ac judicia præstolentur. Si verò hæc parvi pendentes, molesti fuerint Imperatori, hos nullâ veniâ dignos esse, nec locum satisfactionis habere, nec spem futuræ restitutionis penitus opperiri dijudicamus.

LXXV. *Ut qui in Sacrario serviunt, usuras non exigant.* Ex Concilio Laodicensi.

Quòd (*e*) non oporteat Sacerdotes & Clericos fœnerantes usuras, vel, quæ dicuntur sescupla, id est, & summam capitis, & dimidium summæ, percipere.

LXXVI. *De his, qui debeant in ambone, id est, in pulpito psallere.* Ex eodem Concilio.

Quòd (*f*) non oporteat ampliùs præter eos, qui regulariter Cantores existunt, qui & de codice canunt, alios in pulpitum conscendere, & in Ecclesiâ psallere.

LXXVII. *De honore, quem Presbyteris Diaconi, qui sub ipsis sunt, debeant exhibere.* Ex eod. Concilio.

Quòd (*g*) non oporteat Diaconum coram Presbytero sedere, sed jussione Presbyteri sedeat. Similiter autem & Diaconus in honore habeatur ab obsequentibus, id est, Subdiaconis, & omnibus Clericis.

LXXVIII. *Quòd Subdiacòni non debeant benedicere, vel benedicta tribuere.* Ex eodem Concilio.

Quòd (*h*) non oporteat Subdiaconos

(*a*) Conc. Antiocheni can. 3. 24. VII. qu. 1. Si quis Presbyter.
[*b*] Ibid. can. 6. 2. XI. qu. 3. Si quis à proprio.
[*c*] Ibid. can. 11. 21. XXIII. qu. 8. Si quis Episcopus.
(*d*) Ibid. can. 12. 2. XXI. qu. 5. Si quis à proprio Episcopo.
(*e*) Conc. Laodicensis can. 6. 9. D. XLVI. Non licet fœnerari.
(*f*) Ibid. can. 15. (*g*) Ibid. can. 20. 15. D. XCIII. Non oportet.
(*h*) Ibid. can. 25. 16. D. XCIII. Non oportet Subdiaconos.

nos panem dare, & calicem benedicere.

LXXIX. *De Exorcistis, qui non sunt ab Episcopis ordinati.* Ex eodem Concilio.

Quòd (*i*) hi, qui non sunt ab Episcopis ordinati, tam in Ecclesiis, quàm in domibus, exorcizare non possint.

XXC. *In Ecclesia prandia fieri non debere.* Ex eodem Concilio.

Quòd (*k*) non oporteat in domiciliis divinis, id est, in Domini Ecclesiis, convivia, quæ vocantur agapæ, fieri, nec intra domum Dei comedere, vel accubitus sternere.

XXCI. *Quòd præter Episcopum Clericus proficisci non debeat.* Ex eodem Concilio.

Quòd (*l*) non oporteat Sacerdotem, vel Clericum, præter jussionem sui proficisci Pontificis.

XXCII. *Ut ad Sacrarium mulieres non introeant.* Ex eodem Concilio.

Quòd (*m*) non oporteat ingredi mulieres ad altare.

XXCIII. *Non licere Clericis, lubricis, vel publicis spectaculis interesse, nec congruere penitus Christianis, commessationibus interesse.* Ex eodem Concilio.

Quòd (*n*) non oporteat Sacerdotes, aut Clericos, quibuscunque spectaculis in scenis, aut in nuptiis interesse: sed antequam thymelici ingrediantur, exurgere eos convenit, atque inde discedere. Nec oporteat Sacerdotes, aut Clericos, ex collatis, vel commessationibus convivia celebrare. Hoc autem nec Laicis posse congruere.

XXCIV. *Oblationes offerri in domibus non oportere.* Ex eodem Concilio.

Quòd (*o*) non oporteat in domibus oblationes celebrari ab Episcopis, vel Presbyteris.

XXCV. *De Clericis, & Monachis, non manentibus in suo proposito.* Ex Concilio Chalcedonensi.

Qui (*p*) semel in Clero deputati sunt, aut Monachorum vitam expetiverunt, statuimus, neque ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam; aut hoc tentantes, & non agentes pœnitentiam, quò minùs redeant ad hoc, quod propter Dominum primitus elegerunt, anathematizari.

XXCVI. *Quòd non oporteat Clericos, habentes invicem negotium, proprium Episcopum relinquere, & ad sæcularia judicia convocari.*

Ex eodem Concilio.

Si quis (*q*) Clericus adversùs Clericum habet negotium, non deserat Episcopum proprium, & ad sæcularia percurrat judicia: sed priùs actio ventiletur apud Episcopum proprium, vel certè consilio ejusdem Episcopi, apud quos utræque partes voluerint, judicium obtinebunt. Si quis autem præter hæc fecerit, Canonicis correptionibus subjacebit. Quòd si Clericus habet causam adversùs Episcopum proprium, vel adversùs alterum, apud Synodum Provinciæ judicetur. Quòd si adversùs ejusdem Provinciæ Metropolitanum Episcopus, vel Clericus habet querelam, petat Primatem Diœceseos, aut sedem Regiæ urbis Constantinopolitanæ, & apud ipsum judicetur.

XXCVII. *Quòd minimè Clericos transmigrari oporteat.* Ex eodem Concilio.

Clericos (*r*) in Ecclesiâ ministrantes, sicut jam constituimus, in alterius civitatis Ecclesiam statutos fieri non oportet, sed contentos esse, in quibus ab initio ministrare meruerunt, exceptis illis, qui proprias admittentes Provincias, ex necessitate ad aliam Ecclesiam transierunt.

XXCVIII.

(*i*) Conc. Laodicensis can. 26. 1. D. LX. Non oportet exorcizare.
(*k*) Ibid. can. 28. 4. D. XLII. Non oportet in Basil. (*l*) Ibid. can. 41.
(*m*) Ibid. can. 44. (*n*) Ibid. can. 54. de Consec. Dist. 5. Non oportet Ministros.
(*o*) Ibid. can. 54. 10. D. XLIV. Non oportet.
(*p*) Conc. Chalcedon. can. 7. 20. qu. 3. Eos, qui semel.
(*q*) Ibid. can. 9. 46. XI. qu. 1. Si Clericus.
(*r*) Ibid. can. 20. 4. D. LXXI. Clericos in suis.

XXCVIII. *Quòd non liceat Clericis, post mortem sui Episcopi, bona ejus diripere.* Ex eodem Concilio.

Non (s) licere Clericis post obitum sui Episcopi, res ad eum pertinentes diripere, sicut antiquis quoque est Canonibus constitutum. Quòd si hoc facere tentaverint, graduum suorum periculo subjacebunt.

XXCIX. *Si quis Clericorum pauper promotus, in ordine postea habuerit aliquid, Ecclesiæ potestati subjiciat.* Ex Concil. Carthaginensi.

Item (t) placuit, ut Episcopi, Presbyteri, Diaconi, vel quicumque Clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore Episcopatûs, vel Clericatûs sui, agros, vel quæcumque prædia nomine suo comparant, tanquam rerum dominicarum invasionis crimine teneantur, nisi admoniti in Ecclesia eadem ipsa contulerint. Si autem ipsis propriè aliquid liberalitate alicujus, vel successione cognationis obvenerit, faciant inde, quod eorum proposito congruit. Quòd si à suo proposito retrorsum exorbitaverint, honore Ecclesiastico indigni, tamquam reprobi, judicentur.

XC. *Ut Clerici tabernas, nisi in peregrinis, non ingrediantur.* Ex Concilio Africano.

Ut Clerici (u) edendi, vel bibendi causâ tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi.

XCI. *Ut alienus Clericus minimè suscipiatur ab alio.* Ex eodem Concilio.

Epigonius (w) Episcopus dixit: In multis Conciliis hoc statutum est, etiam nunc hoc confirmandum est à vestra prudentia, beatissimi Fratres, ut Clericum alienum nullus sibi præripiat Episcopus, præter ejus arbitrium, cujus fuerit Clericus.

XCII. *Ut Clericus nec suo, nec alieno nomine fœnus exerceat.* Ex Decretali Leonis Papæ.

Illud (x) etiam duximus præmonendum, ut sicut non suo, ità nec alieno nomine aliquis Clericorum exercere fœnus attentet. Indecens enim est, crimen suum commodis alienis impendere. Fœnus autem hoc solùm aspicere & exercere debemus, ut quod hìc misericorditer tribuimus, ab eo Domino, qui multipliciter, & in perpetuum mansura retribuet, recipere valeamus.

XCIII. *Ut Clerici nullas negotiationes inhonestas, & turpia lucra sectentur.* Ex Decretali Gelasii Papæ.

Consequens (y) fuit, ut illa quoque, quæ de Piceni partibus nuper ad nos missa relatio nuntiavit, non prætereunda putaremus, id est, plurimos Clericorum negotiationibus inhonestis & lucris turpibus imminere, nullo pudore cernentes Evangelicam lectionem, quâ ipse Dominus (z) noster negotiatores è templo verberatos flagellis, asseritur expulisse: nec Apostoli verba recolentes, quibus ait: *Nemo militans* (a) *Deo, implicat se negotiis sæcularibus*: Psalmistam quoque David surdâ dissimulantes aure cantantem: *Quoniam* (b) *non cognovi negotiationes, introibo in potentias Domini.* Proinde hujusmodi aut ab indignis post hæc quæstibus noverint abstinendum, & ab omnibus cujuslibet negotiationis ingeniis, cupiditatéque cessandum, aut in quocúnque gradu sint positi, mox à Clericalibus officiis abstinere cogantur: quoniam domus Dei domus orationis & esse debet & dici, ne officina negotiationis, & spelunca potiùs sit latronum.

XCIV. *Excerptum ex Epistola S. Hieronymi Presbyteri* ad Nepotianum de vitâ Clericorum.

Petis à me, Nepotiane carissime! literis transmarinis, & crebrò petis, ut tibi brevi volumine digeram præcepta bene vivendi, & quâ ratione is, qui sæculi militiâ derelictâ, cœperit esse Clericus, rectum Christi tramitem teneat, ne ad diversa vitiorum diverticula rapiatur. Scio quidem ab avunculo tuo Beato Heliodoro, qui nunc Pontifex Christi est, te & didicisse, quæ sancta sunt, & quo-

(s) Conc. Chalcedon. can. 22. 43. XII. qu. 2. Non liceat Clericis.
(t) Conc. Carthagin. can. 32. (u) Conc. Africani can. 7.
(w) Ibid. Can. 21. (x) Leonis Papæ Epist. 1. Cap. 4.
(y) Gelasii Papæ Epist. I. Cap. 15. 2. D. XXCVIII. Consequens. (z) Matth. 21.
(a) 2. Tim. 2, 4. (b) Psal. 70. 16.

quotidie discere, normámque te ejus exemplo habere virtutum. Sed & nostra, qualiacúnque sunt, suscipe: & libellum hunc libello illius copulato, ut cùm ille te monachum erudierit, hic Clericum doceat esse perfectum. Igitur Clericus, qui Christi servit Ecclesiæ, interpretetur primò vocabulum suum: & nominis definitione prolatâ, nitatur esse, quod dicitur. Si enim Cleros græcè, latinè sors appellatur; propterea vocantur Clerici, quia de sorte sunt Domini, vel, quia Dominus ipse sors, id est, pars Clericorum est. Qui autem vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se exhibere debet, ut ipse possideat Dominum, & ipse possideatur à Domino. Qui possidet Dominum & cum Propheta dicit: *Pars* (c) *mea Dominus*, nihil extra Dominum habere potest. Quòd si quippiam aliud habuerit præter Dominum, pars ejus non erit Dominus. Verbi gratiâ: si aurum, si argentum, si possessiones, si variam supellectilem; cum istis partibus Dominus pars ejus fieri non dignatur. Si autem ego pars Domini sum, & funiculus hæreditatis ejus; nec accipio partem inter cæteras tribus, sed quasi Levita & Sacerdos vivo de decimis; & altari serviens, altaris oblatione sustentor; habens victum & vestitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus sequor. Obsecro itaque te, & repetens iterum, iterúmque monebo, ne officium Clericatûs genus antiquæ militiæ putes: id est, ne lucra sæculi in Christi quæras militiâ: nec plus habeas, quàm quando Clericus esse cœpisti, & dicatur tibi: *Cleri eorum* (d) *non proderunt eis.* Mensulam tuam pauperes & peregrini, & cum illis Christus conviva noverit. Negotiatorem Clericum, & ex inope divitem, ex ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fuge. *Corrumpunt* (e) *mores bonos confabulationes pessimæ.* Tu aurum contemnis, alius diligit. Tu calcas opes, ille sectatur. Tibi cordi est mansuetudo, silentium, secretum: illi loquacitas, attrita frons; fora placent, & plateæ, & medicorum tabernæ. In tantâ morum discordiâ, quæ potest esse concordia? Hospitiolum tuum aut rarò, aut nunquam mulierum pedes terant. Omnes puellas, & virgines Christi, aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne sub eodem tecto manseris, nec in præteritâ castitate confidas. Nec David sanctior, nec Salomone potes esse sapientior. Memento semper, quòd paradisi colonum de possessione suâ mulier ejecerit. Ægrotanti tibi sanctus quilibet frater assistat, & germana, vel mater, aut probatæ quælibet apud omnes fidei. Quòd si hujusmodi non fuerint consanguinitatis, castimoniæque personæ; multas anus nutrit Ecclesia, quæ & officium præbeant, & beneficium accipiant ministrando, ut infirmitas quoque tua fructum habeat Eleëmosynæ. Scio quosdam convaluisse corpore, & animo ægrotare cœpisse. Periculosè tibi ministrat, cujus vultum attendis frequenter. Si propter officium Clericatûs aut vidua visitatur, aut Virgo: nunquam domum solus introeas, talésque habeto socios, quorum contubernio non infameris. Si lector, si acolytus, si psaltes te sequitur, non ornetur veste, sed moribus: nec calamistro crispent comas, sed pudicitiam habitu polliceantur. Solus cum solâ secretè, & absque arbitro, vel teste non sedeas. Si familiariùs est aliquid loquendum, habet nutricem majorem domus, virginem, viduam, maritatam. Non est tam inhumana, ut nullum præter te habeat, cui se audeat credere. Caveto omnes suspiciones: & quidquid probabiliter fingi potest, ne fingatur, ante devita. Crebra munuscula, & sudariola, & vasculos, & vestes ori applicatas, & oblatos, ac degustatos cibos, blandásque ac dulces literulas sanctus amor non habet. Mel meum, lumen meum, meúmque desiderium, Christus est. Natus in paupere domo, & tugurio rusticano, qui vix milio & cibario pane rugientem satiare ventrem poteram, nunc similam & mella fastidio. Novi & genera, & nomina piscium: in quo litore conchæ lectæ sint, calleo: saporibus avium discerno Provincias: & ciborum raritas, ac novissimè damna ipsa delectant. Tu quidem divinas scripturas sæpiùs lege, immò nunquam de manibus tuis sacra lectio deponatur. Disce, quod doceas. Obtine eum, qui secundùm doctrinam est, fidelem sermonem, ut possis exhortari in doctrinâ sanâ

(c) Psal. 15. 5. (d) Jerem. 12, 13. (e) 1. Cor. 15. 33.

sanâ & contradicentes revincere. Permane in his, quæ didicisti, ac credita sunt tibi, sciens, à quo didiceris, semper paratus ad satisfactionem omni poscenti te rationem de eâ, quæ in te est, spe. Non confundant opera sermonem tuum, ne, cùm in Ecclesiâ loqueris, tacitus quilibet respondeat: Cur ergo hæc, quæ dicis, ipse non facis? Delicatus Magister est, qui pleno ventre de jejuniis disputat. Accusare avaritiam & latro potest. Sacerdotis Christi os, mens, manúsque concordent. Esto subjectus Pontifici tuo, & quasi animæ parentem suspice. Amare filiorum; timere servorum est. *Si pater* (f) *sum*, inquit, *ubi est bonor meus? Si Dominus ego sum, ubi timor meus est?* Melius est, carissime, non habere, quod tribuas, quàm impudenter petere, quod des. Sed & genus arrogantiæ est, clementiorem te velle videri, quàm Pontifex Christi est. Non omnia possumus omnes. Alius in Ecclesiâ oculus est, alius lingua, alius manus, alius pes, auris, venter, & cætera. Lege Pauli Epistolam ad Corinthios, quomodo *diversa membra unum corpus* efficiunt. (g) Nec rusticus tamen & simplex frater ideo se sanctum putet, si nihil noverit: nec peritus & eloquens linguâ æstimet sanctitatem: multóque melius est è duobus imperfectis, rusticitatem habere sanctam; quàm eloquentiam peccatricem. Multi ædificant parietes, & columnas Ecclesiæ substruunt: marmora nitent, auro splendent laquearia, gemmis altare distinguitur; & ministrorum Christi nulla electio est. Nunc verò portemus crucem Christi, & divitias lutum putabimus. Quid miramur, quòd Christus vocat iniquum Mammona? (h) quid suspicimus & amamus, quòd Petrus se non habere testatur? Convivia tibi detestanda sunt sæcularium, maximè horum, qui honoribus tument. Turpe est, ante fores Sacerdotis Christi, Crucifixi & pauperis, & qui cibo quoque vescebatur alieno, lictores consulum, & milites excubare: judicémque Provinciæ meliùs apud te prandere, quàm in palatio. Quòd si obtenderis, facere te hæc, ut roges pro miseris, atque subjectis: judex sæculi plus defert Clerico continenti; quàm diviti: & magìs Sanctitatem tuam venerabitur, quàm opes. Aut si talis est, qui non audiat Clericos, nisì inter phialas, libenter carebo hujuscemodi beneficio, & Christum rogabo pro judice, qui magìs potest, & citiùs subvenire. *Melius est enim confidere in Domino, quàm confidere in homine. Melius est sperare in Domino, quàm sperare in Principibus.* Numquam vinum redoleas, ne audias illud Philosophi: hoc non est osculum porrigere, sed vinum propinare. Vinolentos Sacerdotes (i) & Apostolus damnat, & vetus lex prohibet. *Qui altario serviunt, vinum, & siceram non bibent.* (k) Sicera Hebræo sermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare potest, sive illa, quæ frumento conficitur, sive pomorum succo, aut cum favi decoquuntur in dulcem & barbaram potionem, aut palmarum fructus exprimuntur in liquorem, coctísque frugibus aqua pinguior coloratur. Quidquid inebriat, & statum mentis evertit, fuge similiter ùt vinum. Nec hoc dico, quod Dei creatura à nobis damnetur. Siquidem & Dominus vini potator est appellatus (l): & Timotheo dolenti stomachum, (m) vini modica sorbitio relaxata est. Sed modum pro ætatis & valetudinis, & corporum qualitate exigimus in potando. Quod si absque vino ardeo adolescentiâ, & inflammor calore sanguinis, succulento, validóque sum corpore; libenter carebo poculo, in quo suspicio veneni est. Pulchrè dicitur apud Græcos, sed nescio, utrùm apud nos æquè resonet: pinguis venter, non gignit sensum tenuem. Tantum tibi jejuniorum impone, quantum ferre potes. Sint tibi jejunia pura, casta, simplicia, moderata, & non superstitiosa. Quid prodest, oleo non vesci, & molestias quasdam, difficultatésque ciborum quærere, carycas, piper, nuces, palmarum fructus, similam, mel, pistacia? Tot hortorum cultura vexatur, ut cibario non vescamur pane. Audio præterea, quosdam contra rerum hominúmque naturam, aquam non bibere, nec vesci pane, sed sorbitiunculas delicatas, & contrita olera, betarúmque succum non calice sorbere, sed

[f] Malach. 1. 6. (g) 1. Cor. 12. (h) Act. 3.
(i) Tit. 2. (k) Levit. 10. 9. (l) Matth. 11.
(m) 1. Tim. 5.

ſed conchâ. Fortiſſimum jejunium eſt aqua & panis. Sed quia gloriam non habet, & omnes pane & aqua vivimus, quaſi publicum & commune, jejunium non putatur. Cave, ne hominum rumuſculos aucuperis, ne in offenſam Dei populorum laudem commutes. *Si adhuc*, inquit Apoſtolus (*n*), *hominibus placerem*, *Chriſti ſervus non eſſem.* Deſiit placere hominibus, & ſervus factus eſt Chriſti. Per bonam & malam famam, à dextris, & à ſiniſtris Chriſti miles graditur: nec laude extollitur, nec vituperatione frangitur: non divitiis tumet, non contrahitur paupertate: & læta contemnit, & triſtia. Per diem ſol non urit eum, neque luna per noctem. Nolo te orare in angulis platearum, ne rectum iter precum tuarum frangat aura popularis. Nolo te dilatare fimbrias, & oſtentui habere phylacteria: & conſcientiâ repugnante, Phariſaica ambitione circumdari. Inde pendet Evangelium, inde Lex & Prophetæ. Fidelis mecum lector intelligis, quid taceam, & quid magis tacendo loquar. Tot te regulæ, quot ſpecies gloriarum percurrant. Quantò melius erat, hæc non in corpore, ſed in corde geſtare? Et Deum habere fautorem, non aſpectus hominum? Vis ſcire, quales Dominus quærat ornatus? Habeto juſtitiam, prudentiam, temperantiam, fortitudinem. His cæli plagis includere, hæc te quadriga velut aurigam Chriſti, ad metam concita ferat. Nihil hoc monili pretioſius, nihil hac gemmarum varietate diſtinctius. Ex omni parte decoraris, cingeris, atque protegeris: & ornamento tibi ſunt, & munimento: gemmæ vertuntur in ſcuta. Cave quoque, ne aut linguam, aut aures habeas prurientes, id eſt, ne aut ipſe aliis detrahas, aut alios audias detrahentes. *Sedens*, inquit, *adversùs fratrem tuum loquebaris* detrahendo, *& adversùs filium matris tuæ ponebas ſcandalum.* &c. (*o*) Parce à detractione linguæ, cuſtodi ſermones tuos, & ſcito, quia cuncta, quæ de aliis loqueris, tua ſententia judicaris: & in his ipſe deprehendendus eris, quæ in aliis arguebas. Neque verò illa juſta eſt excuſatio: referentibus aliis injuriam facere non poſſum. Nemo invito auditori libenter refert. Officii ergo tui ſit, cariſſime! non ſolùm oculos caſtos ſervare, ſed & linguam. Numquam de mulierum formis diſputes, nec quid in cujuſquam domo agatur, alia domus per te noverit. Omnium Chriſtianorum domos, quaſi proprias ama. Faciliùs contemnitur Clericus, qui ſæpe vocatur ad prandium, & non recuſat. Nunquam petentes, rarò accipiamus rogati. *Beatius enim eſt magis dare, quàm accipere.* Neſcio enim, quo modo etiam ipſe, qui deprecatur, ut tribuat, cùm acceperis, viliorem te judicat. Et mirum in modum, ſi eum rogantem contempſeris, plus te poſteriùs veneratur. Procuratores atque diſpenſatores domorum alienarum, atque villarum, quomodo eſſe poſſunt Clerici, qui proprias jubentur contemnere facultates? Amico rapere quippiam furtum eſt: Eccleſiam fraudare ſacrilegium eſt. Accepiſſe pauperibus erogandum, & eſurientibus plurimis, vel cautum eſſe velle, vel timidum, aut, quod apertiſſimi ſceleris eſt, aliquid exinde ſubtrahere, omnium prædonum crudelitatem ſuperat. Alter fame torquetur, & tu judicas, quantum ventri ejus ſatis ſit. Aut divide ſtatim, quod acceperis: aut ſi timidus diſpenſator es, dimitte largitorem, ut ſua ipſe diſtribuat. Nolo, ſub occaſione meâ, ſacculus tuus plenus ſit. Nemo mea meliùs me ſervare poteſt. Ipſe eſt optimus diſpenſator, qui nihil ſibi reſervat. Coëgiſti me, Nepotiane cariſſime! talia ſcribendo confodiendum me omnium linguis prodere. Aut enim nihil ſcribendum fuit, ne hominum judicium ſubiremus, quod tu facere prohibuiſti: aut ſcribentes nôſſe, adversùm nos cunctorum maledicorum tela eſſe torquenda. Quos obſecro, ut quieſcant, & deſinant maledicere. Non enim, ùt adverſariis, ſed ùt amicis ſcripſimus. Nec invecti ſumus in eos, qui peccant, ſed ne peccent, monuimus: neque in illos tantùm, ſed in nos ipſos ſeveri judices fuimus, volentéſque feſtucam de oculo alterius tollere, noſtram priùs trabem ejecimus. Nullum læſi, nullius nomen meâ ſcripturâ deſignatum eſt. Neminem ſpecialiter meus ſermo pulſavit. Generalis de vitiis diſputatio eſt. Qui mihi iraſci voluerit, priùs ipſe de ſe, quòd talis ſit, confitebitur.

XCV.

[n] Gal. 1. 10. (o) Pſal. 49. 20.

XCV. *Excerptum* B. Hieronymi *de institutione Clericorum.* Ex Epiſtolâ ad Paulinum Presbyterum.

Obſecro te, Cariſſime, ut multitudines hominum, & officia, & ſalutationes, & convivia, veluti quaſdam catenas fugias voluptatum. Sit vilis tibi & veſpertinus cibus. Olera & legumina, interdúmque piſciculos pro ſummis ducas deliciis. Qui Chriſtum deſiderat, & illo pane veſcitur, non quæret magnopere, de quàm pretioſis cibis ſtercus conficiat. Quidquid poſt gulam non ſentitur, idem tibi ſit, quod panis & legumina. Semper in manu tua ſacra lectio ſit. Frequenter orandum, & flexo corpore mens erigenda ad Dominum. Crebræ vigiliæ, & ventre vacuo ſæpiùs dormiendum. Rumuſculos & gloriolas, & palpantes adulatores, quaſi hoſtes fuge: pauperibus & fratribus refrigeria ſumptuum manu propriâ diſtribue. Humilitatem veſtium tumenti animo non appetas. Sæcularium & maximè potentium conſortium devita. Habeto ſimplicitatem columbæ, ne cuiquam machineris dolos: & ſerpentis aſtutiam, ne aliorum ſupplanteris inſidiis. Non multùm diſtat in vitio, vel decipere poſſe, vel decipi Chriſtianum: Templum Chriſti, anima credentis eſt: illam exorna, illam veſti, illi offer donaria, in illâ Chriſtum ſuſcipe. Neſcio, quomodo plus placeat mundo, qui Chriſto diſplicet.

XCVI. Ejuſdem. *Ex Epiſtola ad Ruſticum.*

Dico autem, ſi Clericatûs titillat te deſiderium, diſce, quod poſſis docere, & rationalem hoſtiam offer Chriſto. Ne ſis miles, antequam tiro: ne priùs Magiſter ſis, antequam diſcipulus. Non eſt humilitatis meæ, neque menſuræ, judicare de Clericis, & de Miniſtris Eccleſiarum ſiniſtrum quippiam dicere. Habeant illi ordinem & gradum ſuum: quem ſi tenueris, quomodo tibi in eo vivendum ſit, editus ad Nepotianum liber docere te poterit. Volo ergo, ut ſinè intermiſſione, oratio, & vigil tibi ſit ſenſus, nec vagis cogitationibus patens. Corpus pariter & animus tendatur ad Dominum. Iram vince patientiâ. Ama ſcientiam ſcripturarum, & carnis vitia non amabis. Nec vacet mens tua variis perturbationibus, quæ, ſi pectori inſederint, dominabuntur tuî, & te deducent ad delictum maximum. Fac aliquid operis, ut ſemper te Diabolus inveniat occupatum. Memento, quia & Apoſtoli Chriſti, habentes poteſtatem de Evangelio vivere, laborabant manibus ſuis, ne quem gravarent: & aliis tribuebant refrigeria, quorum pro ſpiritualibus debebant metere carnalia. Ità ergo age, & vive in Monaſterio, ut Clericus eſſe merearis, ut adoleſcentiam tuam nullâ ſorde commacules, ut ad altare Chriſti, quaſi de thalamo virgo procedas, & habeas deforis bonum teſtimonium. Fœminæ, quæ nomen tuum noverint, vultum neſciant. Cùm ad perfectam ætatem veneris, ſi tamen vita comes fuerit, & te vel populus, vel Pontifex civitatis ad Clericum adlegerint; agito, quæ Clerici ſunt, & inter ipſos ſectare meliores: quia in omni conditione & gradu, optimis mixta ſunt peſſima. Multo tempore diſce, quod doceas. Ne credas laudatoribus tuis, imò irriſoribus aurem, ne libenter accommodes.

XCVII. Ejusdem. *Ex Epiſtola ad Heliodorum, quid diſtet inter Monachum & Clericum.*

Monachum autem perfectum eſſe nolle, delinquere eſt. Sed de hoc gradu pulſus provocabis ad Clericos. An de his aliquid audeam dicere, qui certè in ſuis urbibus commorantur? Abſit autem, ut quidquam de his ſiniſtrum loquar, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti corpus ſacro ore conficiunt, per quos nos etiam Chriſtiani ſumus: qui claves regni cælorum habentes, ante judicii diem judicant, qui ſponſam Domini ſobriâ caſtitate conſervant. Sed & alia, quæ ante perſtrinxi, Monachi cauſa eſt, alia Clericorum. Clerici oves paſcunt, ego paſcor. Illi de altario vivunt: mihi quaſi infructuoſæ arbori ſecuris ponitur ad radicem, ſi munus ad altare non defero. Nec poſſum obtendere paupertatem, cùm in Evangelio anum viduam, duo, (g) quæ ſibi ſola ſupererant, æra mittentem, laudaverit Dominus. Mihi ante Presbyterum ſedere non licet: Illi, ſi peccavero, licet tradere me ſatanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini JEſu. Et in veteri quidem lege,

Ppp

(g) Matth. 16. & 18.

lege, quicumque Sacerdotibus non obtemperâsset, (q) aut extra castra positus lapidabatur à populo, aut gladio cervice subjectâ, contemptum expiabat cruore. Nunc verò inobediens spiritali mucrone truncatur: aut ejectus de Ecclesia, rabido dœmonum ore discerpitur.

XCVIII. Ejusdem. *Ex Epistolâ ad Oceanum, de vitâ Clericorum.*

Deprecatus es, ut tibi breviter exponerem, qualiter Clerici victitare debeant. Hinc me plerique è maledictis æmulis præstolantur, quia non sileo veritatem. Prima quidem tentamenta sunt Clericorum, fœminarum frequentes accessus. Iste sexus reprehensibiles exhibet Clericos. Quid tibi reverâ cum fœminis, qui ad altare cum Domino fabularis? Te cuncti in publico, te in agro rustici aratores ac vinitores quotidie graviter lacerabunt, si contra dispositum fidei, cum fœminis habitare contendis. Et quia, ùt arbitror, concupiscis irreprehensibilis inveniri, testimonio bono munire. Numquid in choro Apostolorum fœminæ affuerunt? Prohibe virgines tecum commorari, etiam, quæ de genere tuo sunt. Diligis eas? exteriùs ordina, frequenter visita junctus obsequio Clericorum, ne dum secretaliter, ac solus ingrederis, macules testimonium tuum. Aliter namque conjugati, aliter continentes edocentur Ecclesiasticum subire ministerium & onus. Fœminarum cum Clericis nullo pacto conjuncta præcipitur conversatio. Janua diaboli, via iniquitatis, scorpionis percussio, nocivúmque genus est fœmina. Cùm proximat stipula, incendit ignem. Flammigero igne percutit fœmina conscientiam pariter habitantis, exuritque fundamenta montium. Ego judico, si cum viris fœminæ habitant, viscarium non deerit diaboli, qui ex eis auspicatus est ab initio peccatum. Ferreas mentes libido domat: si alligaverit quis ignem in sinu suo, vestimenta ejus non comburentur? Aut si quis ambulaverit super carbones ignis, pedes suos non comburet? Mihi crede, non potest toto corde habitare cum Domino, qui fœminarum accessibus copulatur. Sed dicis: *Qui ambulat*, (r) inquit, *simpliciter, ambulat confidenter.* Bene & argutè. Sed oportet testimonium bonum habere ab his, qui foris sunt. Licet coram Domino incedas, tamen coram hominibus bona providenda sunt: quia astutiores sunt filii tenebrarum, super filios lucis. Cùm à te hoc genus non amputatur, das reprehendentibus te locum. Ipse te detrahentium morsibus tradidisti, si agapetarum consortium non dimiseris. Benignus es? gaudeo. Pudicus? Falsum est. Si pudicitiam quæris, fœminam, quam videris bene conversantem, mente dilige, non corporali frequentes ornatu. Non vestis tenera Clericum facit, aut Sacerdotem, sed casta mentis intentio. Hæc enim devotionem honoris in te custodit. Honorem quidem gloriosiùs boni operis fama conservat. Sacerdotes quippe decet, vel cæteros quidem Clericorum gradus, ùt suprà dictum est, à fœminis segregari. Si igitur generis gratiâ judicas easdem nullo pacto dimittere, memento, quod Thamar ab Amnon (s) fratre suo corrupta sit. Idipsum persequor, Dilectissime! ubi unius est tabernaculi conversatio, carnis non facilè tollitur delectatio. De duobus enim, quod unus desiderat, si loqui non potest, vel tentatur. Remotio igitur viri castitatis collocat arma, construit in melioribus castra, pudoris honorem consolatur. Potuit enim & Maria Mater Domini de choro Apostolorum non discedere, si liceret. Tecla post tentationem passionis Antiochiæ, à Paulo prohibetur pariter pergere. Nemo miles cum uxore pergit ad bellum. Non invideo caritati: sit tibi cum castis virginibus longæva dilectio. Tunc in bono meritum collocabis, & famam meliorabis. Sed de congregatione puellarum pulchrè censeo, in hebdomada secunda visitatione ad benedicendam congregationem convenies, sed non solus, ne rumigeruli linguis te lacerantibus macerent. Alienam enim cupiunt vicini discutere vitam, non suam. Propterea dignè accipe nostrorum præcepta verborum, & monita humilitatis, quæ fraterno affectu, calamo imperante expressimus, dulciter lege. Jam verò, ut reprehensibilis Divini Altaris non sit Sacerdos, pauca de reliquis Apostoli testimoniis, quantùm Dominus donat, exponam. Sufficiant superiores causæ, quæ dictæ sunt. Verùm ne aliquis minùs intelligens, ad Episcopos sentiat

(q) Deut. 17. (r) Prov. 10. 9. (s) 2. Reg. 13.

tiat Apostolum fuisse locutum; quid de Diaconibus ad Timotheum præceptum est, quid de Presbyteris ad Titum, commemorare delectat. Sed prætereundum non est, superiorem explanare sententiam. *Unius uxoris virum* & nova, & vetus præceptio Sacerdotem censuit eligendum. Quia digamos ad ministerium plerique Episcopi applicuerunt, sic asseruerunt: Concubina fuit illa, hæc uxor. Quasi non hæc eadem sint commercia fœditatis in illa, quæ in hac exercentur, quæ uxor asseritur. Aut quia conjugii tabulas non fecit, concupiscentia alia non fuit. Nullo pacto digamos, vel concubinarum catenis insertos decet subire Sacerdotii ministerium. In Levitico (t) scriptum est, ac præfinitum, quales eligi debeant Sacerdotes. Si ergo Clericus monogamus fuerit, & uxor ejus digama, noli eum ad ministerium applicare. Hæc Tito præcepta idem Apostolus de ordinandis Clericis dedit. (u) Et quia liber finem exspectat, ad id redeamus, unde digressi sumus. Nec si duæ, aut tres pariter Dei ancillæ morentur, solum ad eas decet ingredi Sacerdotem. Si quis hæc præcepta non observaverit, hostis est animæ suæ. Quod si post nostra monita agapetas aliquis Clericus ampliùs quæsierit amare, quàm Christum, secundùm synodalem regulam conveniatur, & præcepta Patrum in Nicæa (w) diffinita ei legantur. Jam verò, si conventus, prædicta fugerit, & reliquerit, consecuti sumus maximum lucrum. Alioquin talis ab Ecclesia anathematizandus est. Germinant enim fœminæ spinas cum viris habitantes, & arcana mentium acuto mucrone percutiunt. Proh nefas! dolor est dicere, sed præterire non decet. Christo istæ noverunt nubere, non Clericis. Clericum solitudo facit, non publicum. Lege, quia talis debet esse solitarius, qualem Jeremias descripsit: *Sedebit* (x) *solitarius*, & *tacebit*. Et quia JEsus relictis Apostolis solus ibat orare. (y) Mariam in penetralibus Angelus solam invenit, non cum agapeta loquentem, & illa virilem introitum trepidavit. *Hospitalem* (z) præcepit Apostolus Clericum ordinandum. Hoc præcepto Pater Abraham & Loth (a) Angelos susceperunt, quia hospites dilexerunt: sic & Onesiphorus Paulum doctrinæ fontem suscepit. Hæc imitationes sint vestræ, & ne sinatis incolam præterire, qui apud vos non comederit panem. Sequitur: *Non percussorem*. Non enim pugilem describit Apostolus, sed qui conscientias non percutiat singulorum. Sit modestus, non infletur, non inebrietur, suæ domui bene præsit: perquam erit horribile, si domui Clerici detrahatur. Lædit Sacerdotis opinionem in plebe, quando de proximis ejus malè loquitur populus. Super omnia præcepit boni testimonii Clericos fundamenta componere, ut bonorum operum testificatio casto confirmetur affectu.

XCIX. Isidori. *Ex libro officiorum. De Clericis.*

Itaque omnes, qui in Ecclesiastici ministerii gradibus ordinati sunt, generaliter Clerici nominantur. Cleros autem, vel Clericos hinc appellatos, Doctores nostri dicunt, quia Matthias: *Sorte electus est*, (b) quem primum per Apostolos legimus ordinatum. Sic & omnes, quos illis temporibus Ecclesiarum Principes ordinabant, sorte eligebant. Nam Cleros sors interpretatur. Unde & hæreditas græcè cleronomia appellatur, & hæres cleronomus. Proinde ergo cleros vocari ajunt, eò quòd in sorte hæreditatis Domini dentur, vel pro eo, quòd ipse Dominus sors eorum sit, sicut de eis scriptum est, loquente Domino: *Ego* (c) *hæreditas eorum*. Unde oportet, ut, qui Deum hæreditate possident, absque ullo impedimento sæculi Deo servire studeant, & pauperes Spiritu esse contendant, ut congruè illud Psalmistæ dicere possint: *Dominus* (d) *pars hæreditatis meæ*.

C. *De regulis Clericorum.* Isidori.

His (e) igitur lege Patrum cavetur, ut à vulgari vitâ seclusi, à mundi voluptatibus se se abstineant. Non spectaculis, non pompis intersint, convivia publica fugiant: privata non tantùm pudica, sed & sobria colant. Usuris nequaquam incumbant, neque turpium occupationes

(t) Levit. Cap. 21. (u) Tit. 1. (w) Conc. Nicæn. can. 3.
(x) Thren. 3. (y) Matth. 14. (z) Tit. 1.
(a) Gen. 18. & 19. (b) Act. 1. (c) Num. 18. 20. Deut. 18. 1.
(d) Psal. 15. 5. (e) De Officiis Lib. 2. C. 2.

nes lucrorum, fraudísve cujusquam ſtudium appetant. Amorem pecuniæ, quaſi materiam cunctorum criminum, fugiant: ſæcularia officia, negotiáque abjiciant: honorum gradus per ambitiones non ſubeant: pro beneficiis medicinæ Dei, munera non accipiant. Dolos, & conjurationes caveant, odium & æmulationem, obtrectationem, atque invidiam fugiant: non vagis oculis, non infræni linguâ, aut petulanti tumidóque geſtu incedant, ſed pudorem, ac verecundiam, mentis ſimplici habitu, inceſſúque oſtendant. Obſcœnitatem etiam verborum, ſicut & operum penitus execrentur: viduarum ac virginum viſitationes frequentiſſimas fugiant. Contubernia extranearum fœminarum nullatenus appetant. Caſtimoniam quoque inviolati corporis perpetuò conſervare ſtudeant, aut certè unius matrimonii vinculo fœderentur. Senioribus quoque debitam præbeant obedientiam, neque ullo jactantiæ ſtudio ſemetipſos attollant. Poſtremò in doctrinâ, in lectionibus, pſalmis, hymnis, canticis, exercitio jugi incumbant. Tales enim eſſe debent, quicunque divinis cultibus ſe ſe mancipandos ſtudent, ſcilicet, ut, dum ſcientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis adminiſtrent.

CI. *De generibus Clericorum.*
Iſidori.

Duo (*f*) ſunt genera Clericorum, unum Eccleſiaſticorum, ſub regimine Epiſcopali degentium: alterum Alcephalorum, id eſt, ſinè capite, qui quem ſequantur, ignorant. Hos neque inter Laicos ſæcularium officiorum ſtudia, neque inter Clericos religio retentat divina: ſed ſolutos, atque oberrantes, ſola vaga vita complectitur: quique, dum nullum metuentes, explendæ voluptatis ſuæ licentiam conſectantur, quaſi animalia bruta, libertate, ac deſiderio ſuo feruntur, habentes ſignum religionis, non religionis officium, hippocentauris ſimiles, qui nec equi, nec homines, mixtúmque, ùt ait Poëta, (*g*) genus, prolésque biformis: quorum quidem ſordidâ atque infami numeroſitate, ſatis ſupérque noſtra pars occidua pollet. (*)

CII. *Quales oporteat Clericos eſſe.*
Gregorii.

Clericus admonendus eſt, quatenus ſic vivat, ut bonum exemplum vitæ ſuæ ſæcularibus præbeat. Et in Clero, ſi qnid juſtè reprehenditur, ex ejus vitio ipſa religionis noſtræ æſtimatio gravatur. Clerici diſcant, ut quæ à ſenioribus ſuis jubentur, impleant, ut humiliter eorum imperiis ſubjaceant, ut nec ſubjectio eos conterat, nec locus ſuperior extollat. Clerici diſcant, quòd ante occulti arbitri oculos per humilitatem & obedientiam ſua interiora componant: quatenus non cum reprobis puniantur, ſed cum electis æterna præmia ſortiantur. Admonendi ſunt Clerici, ut tantò circa ſe ſolicitiùs vivant, quantò eos aliena cura non implicat. Dicendum eſt Clericis, ne præpoſitorum ſuorum vitam temerè judicent, ſi quid eos fortaſſe agere reprehenſibiliter videant: ne, unde rectè mala redarguunt, indè per elationis impulſum in profundiora mergantur. Admonendi ſunt Clerici, ne cùm culpam ſuorum præpoſitorum conſiderant, contra eos audaciores fiant: ſed ſic eorum prava apud ſemetipſos dijudicent, ut tamen divino timore conſtricti, ferre ſub eis jugum reverentiæ non recuſent: quia facta præpoſitorum oris gladio ferienda non ſunt, etiam cùm rectè reprehendenda judicantur. Pleróſque Clericos, impudentiæ vitio, non niſi increpatio dura compeſcit: quia cùm ſe delinquere neſciunt, neceſſe eſt, ut à plurimis increpentur.

CIII. *De ſubjectis bonis ſub paſtorali regimine conſtitutis.* Gregorii.

Admonendi (*h*) ſunt ſubditi, ne præpoſitorum ſuorum vitam temerè judicent, ſi quid eos fortaſſe agere reprehenſibiliter vident: ne, unde rectè mala redarguunt, inde per elationis impulſum in profundiora mergantur. Admonendi ſunt ſubditi, ne, cùm culpas præpoſitorum conſiderant, contra eos audaciores fiant: ſed ſic, ſi qua valde eorum ſunt prava, apud ſemetipſos dijudicent, ut tamen divino timore conſtricti, ferre ſub eis jugum reverentiæ non recuſent. Quod meliùs oſtendimus, ſi Davidis (*i*) factum ad medium deducamus.

(*f*) De Officiis Lib. 2. C. 3. (*g*) Æneid. 6. (*) Al. polluitur.
(*h*) Paſtor Lib. 3. Admon. 5. (*i*) 1. Reg. 24.

camus. Saul quíppe perſecutor, cùm ad purgandum ventrem ſpeluncam fuiſſet ingreſſus, illic cum viris ſuis David inerat, qui jam tam longo tempore perſecutionis ejus mala tolerabat. Cúmque eum viri ſui ad feriendum Saul accenderent, fregit eos reſponſionibus, quia manum mittere in Chriſtum Domini non deberet: qui tamen occultè ſurrexit, & oram chlamydis ejus abſcidit. Quid per Saul, nisi mali rectores? Quid per David, nisì boni ſubditi deſignantur? Saülem igitur ventrem purgare eſt, pravos præpoſitos conceptam in corde malitiam, uſque ad opera miſeri odoris oſtendere, & cogitata apud ſe noxia, factis exterioribus exequendo monſtrare. David namque Saülem ferire metuit, quia piæ ſubditorum mentes, ab omni ſe peſte obtrectationis abſtinentes, præpoſitorum vitam nullo linguæ gladio percutiunt, etiam cùm de imperfectione reprehendunt. Boni ſubditi, quando pro infirmitate ſe ſe abſtinere vix poſſunt, ut extrema quædam, atque exteriora præpoſitorum mala, ſed tamen humiliter, loquantur, quaſi oram chlamydis ſilenter incidunt: quia videlicet, dum prælatæ dignitati ſaltem innoxiè & latenter derogant, quaſi Regis ſuperpoſiti veſtem ſecant. Sed tamen ad ſemetipſos redeunt, ſéque vehementiſſimè vel de tenuiſſimâ verbi laceratione reprehendunt. Unde bene & illic ſcriptum eſt: *Poſt hæc David percuſſit* (k) *cor ſuum, eò quod abſcidiſſet oram chlamydis Saul.* Facta præpoſitorum oris gladio ferienda non ſunt, etiam cùm rectè reprehendenda judicantur. Si quando verò contra eos, vel in minimis lingua labitur, neceſſe eſt, ut per afflictionem pœnitentiæ cor prematur, quatenus ad ſemetipſum redeat. Et cùm quis præpoſitæ poteſtati deliquerit, ejus contra ſe judicium, à quo ſibi prælatus eſt, perhorreſcat. Nam cùm in præpoſitos delinquimus, ejus ordinationi, qui eos nobis prætulit, obviamus. Unde Moſes cùm contra ſe, & Aaron, conqueri populum cognoviſſet, ait: *Nos enim* (l) *quid ſumus? Nec contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Dominum.* Admonendi ſunt benevoli ſubditi, ut ſic alienis bonis congaudeant, quatenus habere & propria concupiſcant: ſic proximorum facta diligendo laudent, ut ea etiam imitando multiplicent. Ne ſi in hoc præſentis vitæ ſtadio ad certamen alienum devoti fautores, ſed pigri ſpectatores adſiſtant, & poſt certamen ſinè bravio remaneant, qui nunc in certamine non laborant; & tunc eorum palmas afflicti reſpiciant, in quorum nunc laboribus otioſi perdurant. Valde quippe peccamus, ſi aliena bene geſta non diligimus: ſed nihil mercedis agimus, ſi ea, quæ diligimus, in quantum poſſumus, non imitamur. Dicendum eſt benevolis ſubditis, quia ſi imitari bona minimè feſtinant, quæ laudantes approbant; ſic eis virtutum ſanctitas, ſicut ſtultis ſpectatoribus ludicrarum artium vanitas placet. Illi namque aurigarum, ac hiſtrionum geſta favoribus efferunt: nec tamen tales eſſe deſiderant, quales illos conſpiciunt eſſe, quos laudant. Mirantur eos placita egiſſe, ſed tamen ſimiliter devitant placere. Dicendum eſt benevolis ſubditis, ut cùm proximorum facta conſpiciunt, ad ſuum cor redeant: & de alienis actibus non præſumant, ne bona laudent, & agere recuſent. Graviùs quippe extremâ ultione feriendi ſunt, quibus placuit, quod imitari noluerunt.

CIV. *De ſubditis.* Iſidori.

Propter (*m*) peccatum primi hominis humano generi pœna divinitus illata eſt ſervitutis, ità, ut quibus adſpicit non congruere libertatem, his miſericordiùs irroget ſervitutem. Et licet peccatum humanæ originis per Baptiſmi gratiam cunctis fidelibus dimiſſum ſit, tamen æquus Deus ideo diſcrevit hominibus vitam, alios ſervos conſtituens, alios dominos, ùt licentia malè agendi ſervorum, poteſtate dominantium reſtringatur. Nam ſi omnes ſinè metu fuiſſent, quis eſſet, qui à malis quempiam prohiberet? Et inde in gentibus Reges, Principéſque electi ſunt, ut terrore ſuo populos à malo coërcerent, atque ad rectè vivendum legibus ſubderent. Quantum attinet ad rationem, non eſt perſonarum acceptio apud Deum, qui mundi elegit ignobilia, & contemptibilia, & quæ non ſunt, ut ea quæ ſunt, deſtrueret, ne glorietur omnis caro, hoc eſt, carnalis potentia

(k) II. Reg. 24. 6. (l) Exodi 16. (m) Lib. 3. Sent. Cap. 17.

tia coram illo. Unus enim Dominus æqualiter, & dominis fert consultum, & servis. Melior est subjecta servitus, quàm elata libertas. Multi enim inveniuntur Deo liberè servientes, sub Dominis constituti flagitiosis: qui, etsi subjecti sunt illis corpore, prælati tamen sunt mente.

CV. *De invidis, & protervis subditis.* Gregorii.

Plerumque (*n*) subditi sub pastorali regimine constituti, dum valde de se elati præsumunt, exprobrando cæteros dedignantur, dum singulariter summa existimant cuncta, quæ agunt. Subtiliter itaque ab arguente discutienda sunt opera protervorum, ut, in quo sibi placent, ostendantur, quia Deo displicent. Tunc protervos meliùs corrigimus, cùm ea, quæ bene egisse se credunt, malè acta monstramus: ut, unde adepta gloria creditur, inde utilis confusio subsequatur. Nonnunquam subditi, cùm se vitium proterviæ minimè perpetrare cognoscunt, compendiosiùs ad correctionem veniunt, si alterius culpæ manifestioris, & ex latere requisitæ, improperio confundantur: ut ex eo, quod defendere nequeunt, cognoscant se tenere improbè, quod defendunt. Cùm protervè Paulus Corinthios (*o*) adversùm se temerè videret inflatos, ut alius Apollo, alius Pauli, alius Cephæ, alius Christi se esse diceret, incestûs culpam in medium deduxit, quæ apud eos & perpetrata fuerat, & incorrepta remanebat, dicens: *Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ità, ut uxorem Patris quis habeat. Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, ut tolleretur de medio vestrûm, qui hoc opus fecit.* Ac si apertè dicat: Quid vos per protervium, hujus, vel illius dicitis, qui per dissolutionem negligentiæ nullius vos esse monstratis? Admonendi sunt invidi subditi, ut perpendant, quantæ cæcitatis sint, qui alieno profectu deficiunt, alienâ exaltatione contabescunt: quantæ infelicitatis sint, qui melioratione proximi deteriores fiunt: dúmque augmenta alienæ prosperitatis adspiciunt, apud semetipsos anxiè afflicti, cordis sui peste moriuntur. Quid invidis infelicius, quos, dum conspecta felicitas afficit, pœna nequiores reddit? Aliorum verò bona, quæ habere non possunt, si diligerent, sua fecissent. Nostra nimirum (*p*) sunt bona aliorum, quæ, etsi imitari non possumus, amamus in aliis: & amantium fiunt, quæcunque amantur in nobis. Hinc ergo pensent invidi, caritas quantæ virtutis est, quæ alieni laboris opera, nostra sinè labore facit. Dum se invidi à livore minimè custodiunt, in antiquam versuti hostis nequitiam demerguntur. De illo namque scriptum est: *Invidiâ* (q) *Diaboli mors intravit in orbem terrarum.* Quia enim ipse cælum perdidit, condito hoc homini invidit: & damnationem suam perditus, adhuc alios perdendo cumulavit. Cognoscant invidi, quantis lapsibus subcrescentis ruinæ subjaceant: quia dum livorem à corde non projiciunt, ad apertas operum nequitias devolvuntur. Nisi enim Cain invidisset acceptam fratris hostiam, minimè pervenisset ad ejus extinguendam vitam. Unde scriptum est: *Et respexit* (r) *Dominus ad Abel, & munera ejus, ad Cain verò, & ad munera ejus non respexit. Iratúsque est Cain vehementer, & concidit vultus ejus.* Itaque livor sacrificii, fratricidii seminarium fuit. Nam quem meliorem se esse doluit, ne utcumque esset, amputavit. Dicendum est invidis, quia dum se istâ intrinsecus peste consumunt, etiam quidquid in se aliud boni habere videntur, interimunt. Unde scriptum est: *Vita carnium,* (s) *sanitas cordis: putredo ossium invidia.* Per livoris vitium ante Dei oculos pereunt, etiam quæ humanis oculis fortia videntur. Ossa quippe per invidiam putrescere, est quædam etiam robusta deperire. Ille est verè humilis subjectus in bonis, qui non est defensor in malis. Nam dum de malis suis subjectus arguitur, & contra verba arguentis accenditur, quando de bonis suis quasi humiliter titubat, per humilitatis vocem ornari appetit, non doceri.

CVI.

(*n*) Pastor. P. III. Admon. 9.
(*o*) 1. Cor. 5.
(*p*) Greg. ibid. & Moral. Lib. 6. Cap. 4.
(*q*) Sapient. 2. 24.
(*r*) Gen. 4. 4.
(*s*) Prov. 14. 30.

CVI. *Quòd secundùm sermonem Prophetæ culpâ suâ pereant, qui Sacerdotum increpationes, perversâ voluntate contemnunt.* Prosperi.

Ad hæc, (*t*) quæ prædicta sunt, ego tunc: Sic, inquam, ista, invidiosis questibus jactas, & in suggillationem Pontificum, vel certè ipsius Pontificatûs exaggeras, quasi non, ubi ista legisti, quibus rationabiliter permoveris; ibi etiam illa sint, quæ à vobis prætermissa, breviter in excusationem officii sacerdotalis attingemus. Post illa verba, quibus negligentium finis Sacerdotum ostenditur, de Pontifice officium suum curante, Propheta sic loquitur: *Si autem* (u) *annuntiante te ad impium, ut à viis suis convertatur, non fuerit conversus à viâ suâ; ipse impius in iniquitate suâ morietur, & tu animam tuam liberâsti.* Hìc certè satis evidenter ostenditur, quòd, sive proficiant, sive non proficiant auditores, tacere eis non debeant Sacerdotes: nec ideo rei sint, si fortè eorum verba populi non audiunt, vel audita contemnunt, sed, si ab eis corrigendis absistunt. Quia si nec exemplo vitæ Præpositorum suorum, nec verbo doctrinæ populi contumaces emendati proficiunt, ipsi sibi causa suæ perditionis existunt, & Doctores suos, quorum exempla simul ac verba despiciunt, involvere criminibus suis omnino non poternut. Quod idem Propheta evidentiùs alio loco prosequitur, dicens: *Speculator* (w) *cùm viderit gladium venientem super terram, & cecinerit buccina, & annuntiaverit populo: audiens, quisquis ille est, sonum buccinæ, & non se observaverit, veneritque gladius, & tulerit eum; sanguis ipsius super caput ejus erit. Sonum buccinæ audivit, & non se observavit, sanguis ejus in ipso erit. Si autem se custodierit, animam suam salvabit.* Hìc quoque quid agere debeat, qui fungitur speculatoris officio, divinus sermo satis ostendit: scilicet, ut quando viderit venientem gladium super terram, hoc est, iram Dei super peccatores, operibus terrenis addictos, omnino non taceat, atque eis, quamdiu inhæserint iniquitatibus suis, imminere Divinæ indignationis interitum, denuntiare non desinat, sed clarè ac publicè arguat; quia hoc Buccinæ nomen insinuat, ut se à suis criminibus emendantes, supplicium futuræ damnationis effugiant. Quòd si corripientem, si iram futuram, quæ contemptoribus jam imminet, nuntiantem homines terreni despiciunt: sanguis eorum in ipsis erit, & Sacerdos, qui eis peccata eorum non tacuit, pœnæ, quæ eos expectat, particeps esse non poterit.

CVII. *Cum quo damno animæ suæ ab Ecclesiâ, quæ pauperes pascit, accipiant illi, qui sibi de suo sufficiunt.* Prosperi.

Nec illi, (*x*) qui sua possidentes dari sibi aliquid volunt, sine grandi peccato suo, unde pauper victurus erat, accipiunt. De Clericis quidem Spiritus sanctus dicit: *Peccata* (y) *populi mei comedunt.* Sed sicut nihil habentes proprium, non peccata, sed alimenta, quibus indigere videntur, accipiunt: ità possessores non alimenta, quibus abundant, sed aliena peccata, suscipiunt. Ipsi quoque pauperes, si se possunt suis artificiis, aut laboribus expedire, non præsumant, quod debet debilis & infirmus accipere; ne fortè Ecclesia, quæ potest omni solatio destitutis necessaria ministrare, si omnes, etiam nihil indigentes, accipiant, gravata, illis, quibus debet, subvenire non valeat. Qui autem Ecclesiæ serviunt, & labori suo, velut debita, reddi oportere credentes, ea, quibus opus non habent, aut accipiunt libenter, aut exigunt; nimis carnaliter sapiunt, si putant, quòd Ecclesiæ fideliter servientes stipendia terrena, ac non potiùs præmia æterna percipiant. Sæcularis quippe militia, quia cælestia non habet, terrena strenuè militantibus præstat. Unde satis indignum est, si fidelis & operosa devotio Clericorum propter stipendium temporale præmia sempiterna contemnat. Quòd si quilibet minister Ecclesiæ non habeat, unde vivat, non ei reddat hic, sed necessaria præstet Ecclesia, ut in futuro præmium laboris recipiat, quod in hac vitâ jam spe Dominicæ promissionis expectat. Illi quoque, qui velut idonei, nihil sibi quidem dari velut debitum poscunt, sed tamen Ecclesiæ sumptibus vivunt; non est meum dicere, quali peccato cibos pauperum præsumendo suscipiant, qui Ecclesiam, quam juvare de propriis

(*t*) De vitâ Contempl. L. 1. Cap. 12. (*u*) Ezech. 33. 9. [*w*] Ezech. 33. 2.
(*x*) De vitâ Contempl, Lib. 2. C. 10. (*y*) Osee. 4. 8.

propriis facultatibus debuerant, suis expensis insuper gravant: propter hoc fortassis in congregatione viventes, ne aliquos pauperes pascant, ne advenientes excipiant, aut ne suum censum expensis quotidianis imminuant. Quòd si aliquid de fructibus suis Ecclesiæ, velut pro ipsa expensa sua contulerint, non se præferant inani jactantiâ illis, quos nihil habentes pascit & vestit Ecclesia: quia perfectior est ille, qui se mundi rebus exspoliat; aut, qui, cùm nihil habuerit, nec habere desiderat; quàm ille, qui ex multis, quæ possidet, Ecclesiæ aliquid præstat, ac se de eo, quod præstiterit, forsitan jactat. Dura sunt, quæ dico, nec ego diffiteor, dura sunt, sed observare nolentibus. Cæterùm si fiant ista, quæ difficilia non facientibus sunt, statim facilia facientibus fiunt. Non ergo ea, quæ nolumus observare, impossibilitas nobis facit dura, sed novitas. In usum veniant, & neminem frequentata conturbabunt. Nam quæro, quid sit eorum, quæ dixi, difficile? Ut homo id, quod opus non habet, ab Ecclesiâ non accipiat? An, ut, quod habet, sine causâ contemnat? Si propter hoc non vult sua relinquere, ut habeat, unde vivat; ut quid accipit, unde rationem reddat? Ut quid peccatis alienis sua multiplicat?

CVIII. *Qui sint, qui etiam cum profectu animæ suæ, opibus sustentantur Ecclesiæ.*

Prosperi.

Itaque (z) Sacerdos, cui dispensationis cura commissa est, non solùm sine cupiditate, sed etiam cum laude pietatis, accipit à populo dispensanda, & fideliter dispensat accepta, qui omnia sua aut reliquit, aut Ecclesiæ rebus adjunxit, & se in numero pauperum paupertatis amore constituit, ità, ut unde pauperibus subministrat, inde & ipse tanquam pauper voluntarius vivat. Clerici quoque, quos pauperes aut voluntas, aut nativitas fecit, cum perfectione virtutis, vitæ necessaria, sive in domibus suis, sive in congregatione viventes, accipiunt: quia ad ea accipienda non eos habendi cupiditas ducit, sed cogit vivendi necessitas.

CIX. *Quid facere debeant Clerici, quorum infirmitas non potest sua contemnere.*

Prosperi.

Illi (a) autem, qui tam infirmi sunt, ut possessionibus suis renuntiare non possint, si ea, quæ accepturi erant, dispensatori relinquant, nihil habentibus conferenda, sine peccato possident sua, quia & ipsi quodammodo sua relinquunt, quando propriis contenti rebus, nihil eorum, quæ labori, vel ordini suo deberi arbitrantur, accipiunt. Quod si putant, ideo accipi debere eorum, quæ conferuntur Ecclesiæ, portionem, ne eam videantur abjicere, se verò non posse sua relinquere, quod eis deforme sit, inter suos pauperes reddi: noverint esse deformius; possessores de Eleëmosynis pauperum pasci.

CX. *Quæ sint vera gaudia, vel veræ divitiæ, & quid impedimenti adferant bona præsentia amatoribus futurorum.*

Prosperi.

Heu (b) quàm subtiliter nos ille decipiendi artifex fallit: quantâ cæcitate oculos nostræ mentis obducit, ne discernamus gaudendi avidi, unde justiùs gaudeamus: aut ne cupientes augeri divitiis, noverimus, quas, quibus incomparabiliter præferamus. Nam gaudere quidem bonum est: sed qui gaudet, si non inde gaudet, unde debet, non potest bonum esse, quod gaudet. Si quidem gaudet & raptor, cùm desiderata rapuerit: gaudet & ebriosus, cùm exoptatæ occasionem potationis invenerit: gaudet & adulter, cùm ad delectationem fruendi corporis concupiti pervenerit. Sed cùm sit gaudere bonum; de his, atque de hujuscemodi gaudere grande est malum. Hæc & his similia sunt, unde nos gaudere vult mundus, cum suis amatoribus periturus. Hæc sunt, quæ repudiare debemus, ut de bonâ conscientiâ, de sanctitate morum, de acquisitione virtutum, de dono Dei, & de promissione futuri regni, ineffabiliter gaudeamus. Ditari quoque divitiis, grande est bonum. Sed inde ditari, unde non debeas, non est habenda facultas, sed detestanda calamitas. Nihil est enim calamitosius, nihilque miserius eo,

(z) De vitâ Contempl. Lib. 2. Cap. 11.
(b) De vitâ Contempl. Lib. 2. Cap. 13.
[a] De vitâ Contempl. Lib. 2. Cap. 12.

eo, qui iniquis acquiſitionibus creſcit, quem locupletem fraudes faciunt, atque rapinæ. Illæ nobis ſunt ambiendæ divitiæ, quæ nos ornare poſſunt pariter & munire: quas nec acquirere poſſumus inviti, nec perdere: quæ nos contra impetus hoſtiles armant, à mundo diſterminant, Deo commendant, ditant animos noſtros, atque nobilitant: nobiſcum ſunt, intra nos ſunt. Divitiæ noſtræ credendæ ſunt, pudicitia, quæ nos pudicos, juſtitia, quæ juſtos, pietas, quæ pios, humilitas, quæ humiles, manſuetudo, quæ manſuetos, innocentia, quæ innocentes, puritas, quæ puros, prudentia, quæ prudentes, temperantia, quæ temperantes, & caritas, quæ nos facit Deo & hominibus caros, virtutum potentes, ſæculi contemptores, ac bonorum omnium ſectatores. Hæc ſunt non omnium, ſed Sanctorum Sanctæ Virtutes: non divitum ſuperborum, ſed humilium pauperum facultates: patrimonium cordium, divitiæ incorruptibiles morum: quibus non abundant nisì, qui illis carnalibus ex corde renuntiant. Quæ quamvis & ipſa ſint bona, utpote à bono Deo creata, tamen quia ſunt bonis maliſque communia, ſtudent ea Spirituales viri contemnere, quò poſſint ad illa incomparabiliter meliora, quæ ſunt bonorum omnium propria, pervenire. Quoniam non eſt tale bonum, quod habent & mali, quale illud, quod non habent, nisì boni. Corporale bonum, quando habent iniqui, ipſorum eſt præmium: quando habent juſti, non eſt eorum præmium, ſed temporale ſolatium. Item boni temporalis amiſſio fit exercitium juſti, & injuſti ſupplicium: quia & juſtus deſiderio cæleſtium captus, omnia temporalia, ſive habeat, ſive amittat, omnino non ſentit. Et iniquus id, quod cum delectatione habuit, ſine dolore non perdit. Propterea igitur eis, qui militant Deo, fugiendæ ſunt ex toto corde divitiæ. Quas qui habere volunt, ſine labore non quærunt, ſine difficultate non inveniunt, ſine curâ non ſervant, ſine anxiâ delectatione non poſſident, ſine dolore non perdunt. Apoſtolus autem Chriſti militibus dicit: *Volo vos* (c) *ſinè ſollicitudine eſſe.* Et: *Radix omnium malorum avaritia. Quam* (d) *quidam appetentes erraverunt à fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis.* Ac ſic cenſus iſte terrenus eis, à quibus vitioſè diligitur, non eſt voluptatum materia, ſed dolorum. Quapropter expedit, facultates Eccleſiæ poſſideri, ut inde vivant, qui non ſæculo, cujus gaudia fugitiva repudiant, ſed Deo deſerviunt, cujus ineffabilia bona deſiderant.

CXI. *Qualiter intelligatur, quod dicit Apoſtolus, qui in Sacrario operantur, quæ de Sacrario ſunt, edunt.*
Proſperi.

De talibus (*e*) dicere videtur Apoſtolus: *Qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt: & qui altario deſerviunt, cum altari participant.* Qui, nisì hoc de contemptoribus facultatum ſuarum vellet intelligi, nunquam ſecutus adjungeret: *Ità & Dominus ordinavit his, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.* De Evangelio vivunt, qui nihil proprium habere volunt: qui nec habent, nec habere aliquid concupiſcunt, non ſuorum, ſed communium poſſeſſores. Quid eſt aliud de Evangelio vivere, nisì laborantem inde, ubi laborat, neceſſaria vitæ percipere? Apoſtolus tamen, qui ſic Evangelium prædicavit, ut nec de Evangelio viveret, ſed neceſſaria ſibi ſuis manibus miniſtraret, de ſe confidenter eloquitur: *Ego autem nullo horum uſus ſum.* Et quare hoc dixerit, ſecutus aperuit, dicens: *Expedit mihi mori magìs, quàm ut gloriam meam quis evacuet.* Evacuari dicit gloriam ſuam, ſi ab eis, quibus prædicabat, voluiſſet accipere vitæ temporalis expenſam. Nolebat quippe in præſenti laboris ſui fructum, ſed in futuro recipere. Si ergo ille, qui nihil habebat, noluit de Evangelio, ubi laborabat, ſed ſuis manibus vivere, ne gloriam ſuæ mercedis amitteret: quid nos, qui propria nolumus, amore poſſidendi, non vivendi neceſſitate, relinquere, & accipere inſuper volumus, non unde vivamus, ſed unde cenſum noſtrum incrementis damnabilibus augeamus?

CXII. *De vitâ & moribus Clericorum.*
Auguſtini.

Propter quod volui & rogavi heſterno

(*c*) 1. Cor. 7. 32. (*d*) 1. Tim. 6. 10.
(*e*) De vitâ Contempl. Lib. 2. Cap. 14. 1. Cor. 9. 13.

ſterno die, ut hodie frequentiùs conveniretis, hoc eſt, quod dicturus ſum. Vobiſcum hic vivimus, & propter vos vivimus, & intentio, votúmque noſtrum eſt, ut apud Chriſtum vobiſcum ſine fine vivamus. Credo autem ante oculos veſtros eſſe converſationem noſtram, ut & nos dicere fortaſſis audeamus, quamvis multùm illi impares, quod dixit Apoſtolus: *Imitatores* (f) *mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.* Et ideo nolo, ut aliquis de nobis inveniat malè vivendi occaſionem. *Providemus* (g) *enim bona*, ait idem Apoſtolus, *non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus.* Propter nos conſcientia noſtra ſufficit nobis: propter vos fama noſtra non pollui, ſed pollere debet in vobis. Tenete, quod dixi, atque diſtinguite. Duæ res ſunt, conſcientia & fama. Conſcientia tibi, fama proximo eſt neceſſaria. Qui fidens conſcientiæ ſuæ, negligit famam ſuam, crudelis eſt, maximè in loco iſto poſitus, de quo dicit Apoſtolus, ſcribens ad diſcipulum ſuum: *Circa omnes* (h) *te ipſum bonorum operum præbe exemplum.* Ut ergo non vos diu teneam, præſertim quia ego ſedens loquor, vos ſtando laboratis; Nôſtis omnes, aut penè omnes, ſic nos vivere in eâ domo, quæ dicitur domus Epiſcopi, ut quantùm poſſumus, imitemur eos Sanctos, de quibus loquitur liber Actuum Apoſtolorum: *Nemo* (i) *dicebat aliquid proprium; ſed erant illis omnia communia*; quia fortè aliqui veſtrûm non ſunt tam diligentes vitæ noſtræ ſcrutatores, ut hoc, ſic noverint, quomodo volo vos nôſſe: dico, quid ſit, quod breviter dixi. Ego, quem Deo propitio videtis Epiſcopum veſtrum, juvenis veni ad iſtam civitatem, ùt multi veſtrûm noverunt. Quærebam, ubi conſtituerem Monaſterium, & viverem cum fratribus meis. Spem quippe omnem ſæculi reliqueram, & quod eſſe potui, nolui: non quæſivi tamen, quod ſum. *Elegi in domo Dei abjectus eſſe magis, quàm habitare in tabernaculis peccatorum.* Ab eis, qui diligunt ſæculum, ſecrevi me: ſed eis, qui præſunt populis, non me coæquavi: nec in convivio Domini mei ſuperiorem locum elegi, ſed inferiorem, & abjectum. Et placuit illi dicere mihi, aſcende ſursùm. Uſque adeò autem timebam Epiſcopatum, ut quoniam cœperat eſſe jam alicujus momenti inter Dei ſervos fama mea, in quo loco ſciebam non eſſe Epiſcopum, non illo accederem. Cavebam hoc, & agebam, quantùm poteram, ut in loco humili ſalvarer, ne in alto periclitarer. Sed, ùt dixi, Dominus ſervo contradicere non debet. Veni ad iſtam civitatem propter videndum amicum, quem putabam me lucrari poſſe Deo, ut nobiſcum eſſet in Monaſterio, quaſi ſecurus, quia locus habebat Epiſcopum. Apprehenſus Presbyter factus ſum, & per hunc gradum ad Epiſcopatum perveni. Non attuli aliquid, non veni ad hanc Eccleſiam, niſi cum his indumentis, quibus illo tempore veſtiebar, & quia hoc diſponebam eſſe in monaſterio cum fratribus, cognito inſtituto & voluntate meâ, beatæ memoriæ ſenex VALERIUS, dedit mihi hortum illum, in quo nunc eſt monaſterium. Cœpi boni propoſiti fratres colligere compares meos, nihil habentes, ſicut habebam nihil, & imitantes me, ut quomodo ego tenuem paupertatulam meam vendidi, & pauperibus erogavi, ſic facerent & illi, qui mecum eſſe voluiſſent, ut de communi viveremus: commune autem nobis eſſet magnum & uberrimum prædium ipſe Deus. Perveni ad Epiſcopatum: vidi neceſſe habere Epiſcopum exhibere humanitatem aſſiduam quibusque venientibus, ſive tranſeuntibus. Quod ſi non feciſſet Epiſcopus, inhumanus diceretur. Si autem iſta conſuetudo in Monaſterio permiſſa eſſet, indecens eſſet: & ideo volui habere in domo iſta Epiſcopii mecum Monaſterium Clericorum. Ecce quomodo vivimus. Nulli licet in ſocietate noſtrâ habere aliquid proprium. Sed fortè aliqui habent, nulli licet. Si qui habent, faciunt, quod non licet. Bene autem ſentio de fratribus meis, & ſemper bene credens, ab hac inquiſitione diſſimulavi: quia & iſta quærere, quaſi malè ſentire videbatur. Noveram enim, & novi, omnes, qui mecum viverent, nôſſe propoſitum noſtrum, nôſſe legem vitæ noſtræ. Venit ad nos etiam presbyter Januarius, qui videbatur ſua honeſtè erogando quaſi conſumpſiſſe, ſed non conſumpſit. Remanſit

(f) 1. Cor. 4. 16. & 11. 1. (g) Rom. 12. 17. (h) Tit. 2. 7.
(i) Act. 2. & 4.

ſit illi quædam pecunia, id eſt, argentum, quod diceret eſſe filiæ ſuæ. Filia ipſius, Deo propitio, in Monaſterio fœminarum, & bonæ ſpei eſt. Gubernet illam Dominus, ut impleat, quod de illâ ſperamus, in illius miſericordia, non in ejus meritis. Et quia infra annos erat, & de ſuâ pecuniâ nihil facere poterat; quamvis enim videremus fulgorem profeſſionis, tamen lubricum timebamus ætatis: factum eſt, ut ipſum argentum quaſi puellæ ſervaretur, ut, cùm ad legitimos annos veniret, faceret inde, quod virginem Chriſti deceret, quando optimè jam facere poſſet. Dum hæc expectantur, cœpit ille morti propinquare. Qui diu tanquam de ſuo vivens, quia ipſius erat, non filiæ, teſtamentum fecit. Teſtamentum, inquam, fecit Presbyter ſocius noſter, nobiſcum manens, de Eccleſiâ vivens, communem vitam profitens. Teſtamentum fecit, hæredes inſtituit. O dolor illius ſocietatis, O fructus natus de arbore, quam non plantavit Dominus! ſed Eccleſiam ſcripſit hæredem. Nolo munera iſta, non amo amaritudinis fructum. Ego illum Deo quærebam, ſocietatem profeſſus erat, hanc teneret, hanc exhiberet. Nihil habebat? Teſtamentum non faceret. Habebat aliquid? non ſe noſtrum ſocium, quaſi Dei pauperem fingeret. Magnus mihi inde dolor eſt fratres. Dico caritati veſtræ. Propter hunc dolorem ſtatui, hæreditatem ipſam in Eccleſiâ non ſuſcipere. Filiorum ipſius ſit, quod reliquit. ipſi inde faciant, quod voluerint. Videtur enim mihi, quia, ſi eam ſuſcepero, in iſto facto, quod mihi diſplicet, & quod doleo, ejus particeps ero. Hoc volui non latere caritatem veſtram. Filia ipſius in Monaſterio eſt fœminarum, & filius ipſius in Monaſterio virorum eſt. Ambos exheredavit: illam cum laude, iſtum cum elogio, id eſt, cum vituperatione. Commendavi autem Eccleſiæ, ut non accipiant ipſas portiunculas, quæ pertinent ad exheredatos, niſi, cùm ad legitimam ætatem pervenerint. Hoc eis reſervat Eccleſia. Deinde litem dimiſit inter filios ſuos, in quâ laboro. Puella dicit, meum eſt, nôſtis, quia hoc dicebat ſemper Pater meus. Puer dicit, credatur Patri meo, quia moriens mentiri non potuit. Et iſta contentio, quale malum eſt? Sed ſi pueri ipſi ſervi Dei ſunt, litem hanc inter illos citò finimus. Audio illos, ùt Pater, & fortè meliùs, quàm Pater ipſorum. Videbo, quid ſit juris. Sicut Dominus voluerit, cum paucis fratribus fidelibus honoratis, Deo propitio, de numero veſtro, id eſt, de plebe iſtâ, audio inter illos cauſam, & ſicut Dominus donaverit, finio. Tamen, rogo vos, nemo me reprehendat, quia ejus hæreditatem nolo ſuſcipiat Eccleſia. Primò, quia factum illius deteſtor. Deinde, quia inſtitutum meum eſt. Multi laudant, quod dicturus ſum, ſed aliqui & reprehendunt: utrîſque facere ſatis difficile eſt. Audiſtis modò cum Evangelium legeretur: (k) *Cantavimus vobis, & non ſaltaſtis: planximus, & non luxiſtis. Venit Joannes Baptiſta non manducans, neque bibens, & dicunt, dæmonium habet.* Venit *Filius hominis manducans & bibens, & dicunt, ecce homo vorax, potator vini, & amicus publicanorum.* Quid ergo facio inter illos, qui parant me reprehendere, & dentes in me ducere, ſi ſuſcepero hæreditates eorum, qui filios ſuos irati exheredant? Iterum, quid ſum facturus eis, quibus canto & nolunt ſaltare, qui dicunt, ecce, quare nemo donat Eccleſiæ Hipponenſi aliquid? Ecce, quare non eam faciunt, qui moriuntur, hæredem? Quia Epiſcopus Auguſtinus de bonitate ſua (laudando enim mordent, labiis mulcent, & dentem figunt) donat totum, non ſuſcipit. Planè ſuſcipio. Profiteor me ſuſcipere oblationes bonas, oblationes ſanctas. Si quis autem iraſcitur in filio ſuo, & moriens exheredat eum, ſi viveret, non eum placarem? Non ei filium reconciliare deberem? Quomodo ergo cum filio ſuo volo ut habeat pacem, cujus appeto, hæreditatem? Sed planè, ſi faciat, quod ſæpè hortatus ſum. Unum filium habet? Putet Chriſtum alterum: duos habet? Putet Chriſtum tertium: decem habet? Chriſtum undecimum faciat, & ſuſcipio. Quia ergo feci hoc in quibuſdam rebus, jam volunt bonitatem meam, vel commendationem famæ meæ in aliud vertere, ut alio modo me reprehendant, quia oblationes devotorum hominum nolo ſuſcipere. Conſiderent, quàm

(k) Matth. 11. 17.

quàm multa ſuſceperim. Quid opus eſt ea numerare? Ecce unam dico, filii Juliani hæreditatem ſuſcepi. Quare? quia ſinè filiis defunctus eſt. Bonifacii hæreditatem ſuſcipere nolui, non miſericordiâ, ſed timore. Naviculariam nolui eſſe Eccleſiam Chriſti. Multi ſunt quidem, qui etiam de navibus acquirunt. Tamen una tentatio ſi eſſet, ſi iret navis & naufragaret, homines ad tormenta daturi eramus: ut de ſubmerſione navis ſecundùm conſuetudinem quæreretur, & torquerentur à judice, qui eſſent de fluctibus liberati. Sed non eos daremus. Nullo pacto enim hoc facere deceret Eccleſiam. Onus ergo fiſcale perſolveret, ſed unde perſolveret? Enthecam nobis habere non licet. Non eſt Epiſcopi ſervare aurum, & revocare à ſe mendicantis manum. Quotidie tam multi petunt, tam multi gemunt, tam multi nos inopes interpellant, ut plures triſtes relinquamus, quia, ut poſſimus dare omnibus, non habemus. Non habemus ergo enthecam. Propter naufragium ergo hoc vitandum feci, non donando. Nemo ibi me laudet, ſed nemo & vituperet. Planè, quando donavi filio, quod iratus Pater moriens abſtulit, benefeci. Laudent, qui volunt: parcant, qui laudare nolunt. Quid pluribus fratres mei? Quicumque vult, exhæredato filio, hæredem facere Eccleſiam, quærat alterum, qui ſuſcipiat, non Auguſtinum: immò, Deo propitio, neminem inveniat. Quàm laudabile factum ſancti & venerandi Epiſcopi Aurelii Carthaginenſis, quomodo implevit os omnium, qui ſciunt, laudibus Dei? Quidam, cùm filios non haberet, neque ſperaret, res ſuas omnes, retento ſibi uſufructu, donavit Eccleſiæ. Nati ſunt illi filii, & reddidit Epiſcopus nec opinanti, quæ illi donaverat. In poteſtate habebat Epiſcopus non reddere: ſed jure fori, non jure cæli. Sanè etiam hoc noverit caritas veſtra, dixiſſe me fratribus meis, qui mecum manent, ut quicumque habet aliquid, aut vendat, aut eroget, aut donet, aut commune illud faciat. Eccleſiam habet, per quam nos Deus paſcit. Et dedi dilationem uſque ad Epiphaniam propter eos, qui vel cum fratribus ſuis non diviſerunt, & dimiſerunt, quod habent, apud fratres ſuos: vel nondum de re ſuâ aliquid egerunt, quia expectabatur ætas legitima. Faciant inde, quod volunt, dum tamen ſint pauperes mecum, ſimul expectemus miſericordiam Dei. Si autem nolunt, qui fortè nolunt, certè ego ſum, qui ſtatueram, ſicut nôſtis, nullum ordinare Clericum, niſì, qui mecum vellet manere: ut ſi vellet diſcedere à propoſito, rectè illi tollerem Clericatum, quia deſereret ſanctæ ſocietatis promiſſum, cœptúmque conſortium. Ecce in conſpectu Dei & veſtro muto conſilium. Qui volunt habere aliquid proprium, quibus non ſufficit Deus & Eccleſia ejus, maneant, ubi volunt, & ubi poſſunt; non eis aufero Clericatum. Nolo habere hypocritas. Malum eſt, quis neſciat? Malum eſt, cadere à propoſito: ſed pejus eſt, ſimulare propoſitum. Ecce, dico, audite: qui ſocietatem communis vitæ jam ſuſceptam, quæ laudatur in Apoſtolorum Actibus (l) deſerit, à voto ſuo cadit, à profeſſione ſanctâ decidit. Obſervet judicem, ſed Deum, non me: ego ei non aufero Clericatum. Quantum ſit periculum, ante oculos ejus poſui, faciat, quod vult. Novi enim, quia ſi aliquem hoc facientem degradare voluero, non ei deerunt patroni, non ei deerunt ſuffragatores, & hìc, & apud Epiſcopos, qui dicant: quid mali fecit? Non poteſt tecum tolerare vitam iſtam: extra Epiſcopium vult manere, de proprio vivere: ideóne debet perdere Clericatum? Ego ſcio, quantum mali ſit, profiteri ſanctum aliquid, nec implere. *Vovete*, (m) inquit, *& reddite Domino Deo veſtro.* Et: *Melius (n) eſt non vovere, quàm vovere, & non reddere.* Virgo eſt, etſi nunquam fuerit in monaſterio, & virgo ſacra eſt; nubere illi non licet, eſſe in monaſterio, non compellitur. Si autem cœpit eſſe in monaſterio, & deſeruit, & tamen virgo eſt, dimidia ruit. Sic & Clericus duas res profeſſus eſt, & Sanctitatem & Clericatum; interiùs Sanctitatem. Nam Clericatum propter populum ſuum Deus impoſuit cervicibus ipſius. Magìs onus eſt, quàm honor. Sed quis ſapiens, & intelligit hæc? Ergo profeſſus eſt Sanctitatem, profeſſus eſt communiter vivendi ſocietatem: profeſſus eſt, quàm bonum, & quàm jucundum habitare fratres in unum. Si ab hoc propoſito ceciderit, & extra manens Clericus fuerit, dimi-

(l) Cap. 2. & 4. (m) Pſal. 75. 12. (n) Eccl. 5. 4.

dimidius & ipſe cecidit. Quid ad me? non eum judico. Si foris ſervat ſanctitatem, dimidius cecidit. Si intus habuerit ſimulationem, totus cecidit. Nolo habeat neceſſitatem ſimulandi. Scio, quomodo homines ament Clericatum. Nemini eum tollo nolenti mecum communiter vivere: habet Deum, qui mecum manere vult. Si paratus eſt paſci à Deo per Eccleſiam ipſius, non habere aliquid proprium, ſed aut erogare pauperibus, aut in commune mittere, maneat mecum. Qui hoc non vult, habeat libertatem. Sed videat, utrum habere poſſit felicitatis æternitatem. Sufficiant hæc nunc interim caritati veſtræ: quod egero cum fratribus meis, annuntiabo vobis. Spero enim bona, quod omnes mihi libenter obediant, nec inventurus ſum aliquos habere aliquid, niſì aliquâ neceſſitate religionis, non occaſione cupiditatis. Quod ergo egero poſt Epiphaniam, caritati veſtræ in Domini voluntate nuntiabo. Et quomodo litem finiero inter duos fratres, filios Presbyteri Januarii, non vobis tacebo. Multa locutus ſum, date veniam loquaci ſenectuti, ſed timidæ infirmitati. Ego ſicut videtis, per ætatem modò ſenui: ſed per infirmitatem corporis olim ſenex fui. Tamen, ſi Deo placet, quod dixi, modò ipſe det vires, non vos deſero. Orate pro me, ut quantum ineſt anima in hoc corpore, & qualeſcumque vires ſuppetunt, in verbo Dei ſerviam vobis. Amen.

CXIII. Sermo II. *De vitâ & moribus Clericorum.* Auguſtini.

Caritati veſtræ de nobisipſis hodie ſermo reddendus eſt. Quod enim ait Apoſtolus: *Spectaculum* (o) *facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus.* Qui nos amant, quærunt, quod laudent in nobis: qui autem nos oderunt, detrahunt nobis. Nos autem in utroque medio conſtituti adjuvante Domino Deo noſtro, & vitam noſtram, & famam noſtram ſic cuſtodire debemus, ut non erubeſcant de detrectatoribus laudatores. Quomodo autem vivere velimus, quomodo Deo propitio jam vivamus, quamvis de Scripturâ Sanctâ multi noveritis, tamen ad commemorandos vos, ipſa de libro Actuum Apoſtolorum vobis lectio recitabitur, ut videatis, ubi deſcripta ſit forma, quam deſideramus implere. Dum ergo recitatur, vos intentiſſimos eſſe volo, ut poſt ejus recitationem, quod conſtitui loquar, Domino donante, intentioni veſtræ. Cúmque Diaconus Lazarus legeret: *Cum* (p) *oráſſent, motus eſt locus, in quo erant congregati, & impleti ſunt omnes Spiritu Sancto, & loquebantur Verbum Dei cum fiduciâ omni volenti. Multitudinis autem credentium erat anima una & cor unum: & nemo eorum, quæ poſſidebat, dicebat aliquid ſuum eſſe, ſed erant illis omnia communia. Et virtute magnâ reddebant teſtimonium Apoſtoli reſurrectionis Domini JESU, gratiáque magna erat ſuper omnes illos. Neque enim egens quiſquam fuit inter illos. Quotquot enim poſſeſſores prædiorum vel domorum erant, vendentes afferebant pretia illorum, & ponebant ante pedes Apoſtolorum. Diſtribuebatur autem ſingulis, prout cuique opus erat.* Cùm Lazarus Diaconus recitaret, & Epiſcopo codicem tradidiſſet, Auguſtinus Epiſcopus dixit: Et ego legere volo: plus enim me delectat hujus verbi eſſe lectorem, quàm verbi mei diſputatorem. Cùm oráſſent, motus eſt locus, in quo erant congregati, & impleti omnes Spiritu Sancto, loquebantur Verbum Dei cum fiduciâ omni volenti. Multitudinis autem credentium erat anima una & cor unum. Et nemo eorum, quæ poſſidebat, dicebat aliquid ſuum eſſe, ſed erant illis omnia communia. Et virtute magnâ reddebant teſtimonium Apoſtoli reſurrectionis Domini JEſu, gratiáque magna erat ſuper omnes illos. Neque enim egens quiſquam fuit inter illos. Quotquot enim poſſeſſores prædiorum, vel domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, & ponebant ante pedes Apoſtolorum. Diſtribuebantur autem ſingulis, prout cuique opus erat. Cúmque Epiſcopus legiſſet, dixit: Audiſtis, quid velimus, orate, ut poſſimus. Contigit autem quædam neceſſitas, ut hæc diligentiùs agerem. Quoniam ſicut jam nôſtis, Presbyter in noſtrâ ſocietate conſtitutus, quali ſocietati perhibet teſtimonium lectio, quam modò, cùm recitaremus, audiſtis; moriens teſtamentum fecit, quia habuit, unde faceret. Erat, quod diceret ſuum, cùm in eâ ſocietate viveret, ubi nemini licebat dicere aliquid ſuum, ſed

(o) 1. Cor. 4. 9.

[p] Act. 4. 31.

ſed eſſe illis omnia communia. Si quis dilector & laudator noſter apud detractorem noſtrum prædicaret iſtam ſocietatem, & diceret, cum Epiſcopo Auguſtino ſic vivunt omnes cohabitatores ejus, quomodo ſcriptum eſt in Actibus Apoſtolorum, continuò ille detractor caput movens, dentem promovens, diceret: ità verò, ſic ibi vivitur, quomodo dicis? Quare mentiris? Quare falsâ laude honoras indignos? Nonne ibi modò in eorum ſocietate poſitus Presbyter teſtamentum fecit, & quod habuit, quomodo voluit, diſpoſuit, & reliquit? Certè omnia ibi ſunt communia! Certè nemo dicit aliquid ſuum! Sub his verbis, quid ageret laudator meus? Nónne os ejus quaſi plumbo oppillaret ille detractor? Nónne illum laudâſſe pœniteret? Nónne reverentiâ perfuſus, & illius ſermone confuſus, vel nobis, vel teſtatori illi malediceret? Hæc fuit neceſſitas, ut ad illam diligentiam veniremus. Nuntio ergo vobis, unde gaudeatis. Omnes Fratres & Clericos meos, qui mecum habitant, Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, & Patricium nepotem meum, tales inveni, quales deſideravi. Sed ſunt, qui de ſuâ qualicunque paupertate, quod ſtatuerant, nondum fecerunt. Hi ſunt Valens Subdiaconus, & paulò ante dictus nepos meus Subdiaconus. Et matris vita impediebat, quia indè vivebat. Exſpectabatur in illo etiam legitimæ ætatis acceſſus, ut, quod faceret, firmiſſimè faceret. Nondum autem fecit, quia ipſos agellos habet cum ſuo fratre communes, & ſubindiviſos eos poſſident. Sic autem eos cupit Eccleſiæ conferre, ut inde alantur, qui ſunt in propoſito ſanctitatis, quouſque in hac vitâ degunt. Scriptum eſt enim, & hoc Apoſtolus loquitur: *Quiſquis* (q) *autem ſuis, & maximè domeſticis, non providet, fidem denegat, & eſt infideli deterior.* Adhuc autem ſunt ei mancipia ſimiliter cum fratre communia; nondum diviſa. Diſponit ea manumittere: non poteſt, antequam dividantur: quid enim ad ſe pertineat, adhuc ignorat. Ad ipſum ſanè, quia major eſt, pertinet diviſio, & ad fratrem ejus electio, & ipſe frater ejus Deo ſervit, & Subdiaconus eſt cum Sancto Fratre meo, & Coepiſcopo Severo in Eccleſiâ Milevitana. Hoc agitur, hoc ſinè dilatione peragendum eſt, ut illi ſervuli dividantur, & manumittantur, & ſic det Eccleſiæ, ut eorum excipiat alimentum. Nepos autem meus, ex quo converſus eſt, & mecum eſſe cœpit, impediebatur & ipſe aliquid de agellulis ſuis agere invitâ uſufructuariâ matre ſua, quæ hoc anno defuncta eſt. Inter ipſum & ſorores ejus ſunt quædam, in Chriſti adjutorio citò finienda, ut & ipſe faciat, quod Dei ſervum decet, & quod ipſa profeſſio, & iſta exigit lectio. Diaconus Fauſtinus (ſicut penè omnes nôſtis) hic de militiâ ſæculi ad monaſterium converſus eſt. Hìc baptizatus, inde Diaconus ordinatur. Sed quia exiguum eſt, quod videtur poſſidere, ſicut juris periti loquuntur, jure, non corpore, reliquerat illud, & ab ejus fratribus tenebatur. Nunquam inde cogitavit, ex quo converſus eſt, nec ipſe aliquid quæſivit à fratribus ſuis, nec ab illo aliquid eſt quæſitum. Modò quia ventum eſt ad hunc articulum temporis, cum conſilio meo diviſit ipſam rem: & dimidiam donavit fratribus ſuis, dimidiam Eccleſiæ pauperi, in loco eodem conſtitutæ. Diaconus Severus, ſub quâ Dei diſciplinâ & flagello ſit, nôſtis: lumen tamen non perdidit mentis. Unam domum hìc emerat propter matrem & ſororem ſuam, quas de ſuâ patriâ huc deſiderabat adducere, emerat autem non ſuâ pecuniâ, quam non habebat, ſed ex conſolatione religioſorum virorum, quos mihi quærenti etiam nominans indicavit. De ipsâ non poſſum dicere, quid fecerit, aut quid diſponet, niſi, quia ipſe totum in meâ poſuit voluntate, ut quidquid ipſe vellem, hoc inde fieret. Sed habet quaſdam cauſas cum matre ſuâ, quarum cauſarum me judicem poſcit: ut cum illæ cauſæ fuerint terminatæ, fiat de ipsâ domo, quod ego voluero. Quid autem velle potero, Deo regente, niſi, quod juſtitia jubet & pietas poſtulat? Habet etiam in Patriâ ſuâ aliquos agellos: diſponit eos ſic diſtribuere, ut etiam illic in ipſo loco poſitæ pauperi largiatur Eccleſiæ. Diaconus Hipponenſis homo pauper eſt, quid alicui conferat, non habet: tamen de laboribus ſuis, antequam eſſet Clericus, emerat aliquos ſervulos, hodie illos in conſpectu veſtro manumiſſurus eſt Epiſcopalibus geſtis. Diaconus Eradius ante veſtros

(q) 1. Tim. 5. 8.

vestros oculos versatur: opera ejus lucent coram oculis nostris: De opere ejus & expensa pecunia memoriam Sancti Martyris habemus. De pecuniâ suâ emit etiam possessionem ex consilio meo. Nam ipsam pecuniam volebat per manus meas erogari, sicuti mihi placeret. Ego, si pecuniæ avidus essem, aut necessitates ipsas meas, quas pro pauperibus habeo, in hac causâ plus curarem, pecuniam acciperem. Quare? dicit aliquis. Quia possessio illa, quæ ab illo empta, & Ecclesiæ donata est, adhuc nihil præstat Ecclesiæ. Minus enim habebat ad pretium. Et quia mutuatus fuerat, hoc de ejus adhuc fructibus redditur. Homo sum senex: quantus mihi de illâ possessione potest fructus accedere? Numquid promitto mihi tot annos esse victurum, donec suum pretium illa persolvat? Quod ergo vix diu partibus reddit, de proximo haberem totum, si accipere voluissem. Non feci, aliud attendi. Fateor enim vobis, & ipsa suspecta mihi adhuc ætas fuit: ac verebar, ne fortè, ùt sunt homines, matri ejus hoc displiceret, & diceret, inductum à me fuisse adolescentem, ut bona ejus paterna consumerem, & eum egentem relinquerem. Ideo volui ejus pecuniam, in illâ possessione servari, ut si aliquid (quod Deus avertat) aliter, quàm volumus, evenisset, redderetur villa, ne culparetur Episcopi fama. Scio enim, quantum vobis sit necessaria fama mea. Nam mihi sufficit conscientia mea. Emit etiam spatium ab ista postea Ecclesiâ, notum vobis: & suâ pecunia ædificavit domum, & hoc nôstis. Ante paucos dies, priusquam sermonem de hac re haberem vobiscum, eam donavit Ecclesiæ. Expectabat enim, ut eam perficeret, & perfectam donaret. Fabricandi autem domum necessitas illi nulla erat, nisi quia cogitavit matrem suam huc esse venturam. Si antè venisset in re filii sui habitaret: modò si venerit, in opere filii sui habitabit. Testimonium ei perhibeo: pauper remansit, sed in caritatis possessione permansit. Aliqui servuli ei reliqui fuerant, jam quidem in Monasterio viventes, quos tamen Gestis Ecclesiasticis manumissurus est hodie. Nemo ergo dicat, dives est, nemo existimet, nemo malè loquatur, nemo se ipsum & animam suam dentibus laniet. Pecuniam nullam habet servatam, utinam, quam debet, restituat. Cæteri, id est, Subdiacones pauperes sunt, Deo propitio, misericordiam Dei expectant. Unde ipsi faciant, non habent: nullas habentes facultates, finierunt mundi cupiditates. Vivunt nobiscum in societate communi. Nemo eos distinguit ab eis, qui aliquid attulerunt. Caritatis unitas præponenda est terrenæ commodo hæreditatis. Restant Presbyteri. Sic enim ad eos gradatim ascendere volui. Citò dixerim, pauperes Dei sunt, nihil ad domum societatis nostræ attulerunt; nisi ipsam, quâ nihil est carius, caritatem. Veruntamen quoniam scio, natos fuisse rumores de divitiis ipsorum, non à me ad aliquid compellendi, sed vobis meo sermone purgandi sunt. Vobis dixi, qui fortè nescitis. Nam vestrûm plurimi sciunt. Presbyterum Leporium, quamvis sæculi natalibus clarum, & apud suos honestissimo loco natum, tamen jam Deo servientem, cunctis, quæ habebat, relictis, inopem suscepi. Non, quia nihil habuit, sed quia jam fecerat, quod lectio ista persuadet. Hîc non fecit, sed nos scimus, & ubi fecit. Unitas Christi est, Ecclesia una est. Ubicunque fecit opus bonum, pertinet & ad nos, si congaudeamus. Hortus est unus, ubi nôstis. Ibi Monasterium suis constituit, quia & ipsi Deo serviunt. Ille hortus ad Ecclesiam non pertinet, nec ad ipsum. Et ad quem? dixerit aliquis: Ad illud, quod ibi est, Monasterium. Sed, quod verum est, usque ad hoc tempus curam pro illis ità gerebat, ut sumpticulos, quibus sustentantur, apud se haberet, & eis ipse, ut videbatur, impenderet. Sed ne propter hoc daretur locus hominibus suspiciones suas rodentibus, & ventrem non implentibus, hoc placuit & mihi, & ipsi, ut sic se illi transigant, quasi iste jam de sæculo exierit. Numquid enim, cùm obierit ipse, illis dispensaturus est aliquid? Melius est, ut videat illos bene versantes, & regente Deo, in disciplinâ Christi viventes, ut de illis tantummodò gaudeat, non eorum necessitatibus occupetur. Pecuniam non habet, quam suam dicere possit. Habebat Xenodochium ædificandum, quod modò videtis ædificatum. Ego illi injunxi, ego jussi: obtem-

obtemperavit mihi libentiſſimè, & ſicut videtis, operatus eſt. Quomodo etiam meo juſſu Baſilicam ad octo martyres fabricavit, de his, quæ per vos Deus donavit. Cœpit enim de pecuniâ, quæ data erat Eccleſiæ propter Xenodochium. Et, cùm cœpiſſet ædificare, ut ſunt religioſi deſiderantes opera ſua in Cœlo ſcribi, adjuverunt, prout quisque voluit, & fabricavit. Opus ante oculos habemus. Omnis homo, quid factum ſit, videt. De pecuniâ, quia non habet, mihi credant. Dentem compeſcant, ne frangant. Emerat de ipſâ pecuniâ Zenodochii quandam domum in carraria, quam ſibi exiſtimabat propter lapides profuturam. Sed lapides ejus domûs, fabricæ neceſſarii non fuerunt, quoniam aliunde proviſi ſunt. Domus ergo ipſa ſic remanſit. Penſionem præſtat, ſed Eccleſiæ, non presbytero. Nemo ampliùs dicat, in domum Presbyteri, ad domum Presbyteteri, ante domum Presbyteri. Ecce ubi eſt domus Presbyteri: ubi eſt domus mea, ibi Presbyteri. Alibi non habet domum, ſed ubicunque habet Deum. Quid ampliùs quæritis, niſi quia me illud memini etiam promiſiſſe, ut ad vos perferrem, quid egiſſem inter duos, fratrem videlicet & ſororem, filios Januarii Presbyteri, quia orta inter illos fuerat controverſia pecuniaria: ſed tamen ſicut inter fratres, ſalvâ, Deo propitio, caritate. Promiſeram ergo audire, ut inter illos, quidquid eſſet judicandum, finirem. Paraveram me judicem, ſed antequam judicarem, ipſi, quod judicaturus eram, finiêrunt. Non inveni, unde judicarem, ſed unde lætarer. Acquieverunt omnino concorditer voluntati meæ, & conſilio meo, ut pares eſſent in pecuniâ, quam reliquit Pater eorum, Eccleſiâ renuntiante, poſt ſermonem meum. Locuturi ſunt homines. Sed & quodlibet homines loquantur, qualicúnque aurâ flante perducetur inde aliquid ad aures meas: & ſi tale fuerit, ut ſit iterum neceſſe nos purgare, reſpondebo maledicis; reſpondebo detractoribus, reſpondebo incredulis, non nobis credentibus præpoſitis ſuis. Reſpondebo, ut potero, quod Dominus dederit. Interim modò non eſt neceſſe, quia nihil fortè dicturi ſunt. Qui nos amant, liberè gaudebunt: qui nos oderunt, tacitè dolebunt: tamen ſi linguas exercuerint, audient Deo propitio vobiſcum reſponſionem meam, non litem meam. Non enim homines nominaturus ſum, & dicturus, ille hoc dixit, ille ſic detraxit: cum fortaſſe etiam ad me falſa, quia & hoc poteſt fieri, perferantur. Veruntamen quæcunque perlata fuerint, ſi oportere videbitur, loquar inde caritati veſtræ. Ante oculos veſtros volo ſit vita noſtra. Scio, quia quærentes licentiam malè faciendi, quærunt ſibi exempla malè viventium, & multos infamant, ut ſocios inveniſſe videantur. Ideo, quod noſtrum eſt, fecimus, plus quid faciamus, non habemus. Ante veſtros oculos ſumus, nullius aliquid deſideramus, niſi bona opera veſtra. Et vos exhortor Fratres mei, ſi aliquid vultis Clericis dare, ſciatis, quia non debetis vitia eorum fovere contra me. Omnes offerte, quod vultis, offerte de voluntate veſtrâ. Quod commune erit, diſtribuetur unicuique, prout cuique opus erit. Gazophylacium attendite, & omnes habebimus. Valde me delectat, ſi ipſum fuerit præſepe noſtrum, ut nos ſimus jumenta Dei, vos ager Dei. Nemo det birrum, vel lineam tunicam, ſeu aliquid, niſi in commune. De communi accipiam mihi ipſi, cùm ſciam commune me velle habere, quidquid habeo. Nolo talia offerat ſanctitas veſtra, quibus ego ſolus, quaſi decentiùs utar. Offeratur mihi verbi gratiâ birrum pretioſum. Fortè decet Epiſcopum, quamvis non deceat Auguſtinum, id eſt, hominem pauperem de pauperibus natum. Modò dicturi ſunt homines, quia inveni pretioſas veſtes, quas non potuiſſem habere vel in domo Patris mei, vel in illâ ſæculari profeſſione meâ. Non decet. Talem debeo habere, qualem poſſum, ſi non habuerit, fratri meo dare, qualem poteſt habere presbyter, qualem poteſt habere decenter Diaconus, & Subdiaconus, talem volo accipere, quia in commune accipio. Si quis meliorem dederit, vendo: quod & facere ſoleo, ut quando non poteſt veſtis eſſe communis, pretium veſtis ſit commune, vendo & erogo pauperibus. Si hoc eum delectat, ùt ego habeam, talem det, de quâ non erubescam. Fateor enim vobis, de pretioſâ veſte erubeſco: quia non decet hanc profeſſionem

nem

nem, non decet hanc admonitionem, non decet hæc membra, non decet hos canos. Etiam illud dico, si fortè in nostrâ domo, in nostrâ societate æger est aliquis, vel post ægritudinem, ut necesse sit eum ante horam prandii reficere, non prohibeo religiosos, vel religiosas mittere eis, quod videtur, ut mittant. Prandium tamen & cœnam extra nemo habebit. Ecce dico, auditis? Audiunt. Qui habere voluerit proprium, & de proprio vivere, & contra ista præcepta nostra facere, parùm est, ut dicam, non mecum manebit, sed nec Clericus erit. Dixeram enim, & scio me dixisse, ut si nollent suscipere socialem vitam mecum, non illis tollerem Clericatum: sed seorsum manerent, & seorsum viverent, quomodo nôssent, Deo viverent, & tamen ante oculos posui, quantùm mali sit à proposito cadere. Malui enim habere cæcos, vel claudos, quàm plangere mortuos. Qui enim Hypocrita est, mortuus est. Quomodo ergo, quicúmque voluisset, extrà manere, & de suo vivere, & ei tollerem Clericatum: ità modò, quia placuit illis, Deo propitio, socialis hæc vita, quisquis cum Hypocrisi vixerit, quisquis inventus fuerit habens proprium, non illi permitto, ut inde faciat Testamentum, sed delebo eum de tabulâ Clericorum. Interpellet contra me mille Concilia, naviget contra me, quò voluerit, sit certè ubi potuerit. Adjuvabit me Dominus, ut ubi ego Episcopus sum, ille Clericus esse non possit. Audistis? Audierunt. Sed spero in Deum nostrum & misericordiam ejus, quia, sicut dispositionem meam istam hilariter acceperunt, sic eam purè fideliterque servabunt. Dixi aliquid suum non habere Presbyteros cohabitatores meos, inter quos est & Presbyter Barnabas. Sed & de illo audivi quædam fuisse jactata. Ante omnia, quia emit villam à dilecto & honorabili filio meo Eleusino, Hoc falsum est. Monasterio donavit ille, non vendidit. Ego sum testis. Quid ampliùs quæratis ignoro. Ego sum testis. Donavit ille, non vendidit. Sed dum non creditur donare potuisse, creditus est vendidisse. Beatus homo, qui tam bonum opus fecit, ut non crederetur. Tamen vel modò credite, vel detractores audire libenter desinite. Jam dixi, ego sum testis. Dictum est de illo, quòd anno præpositura suæ per industriam debita fecerit, ut dum volo ego reddi debita, darem illi licentiam poscendi fundum Victorianensem, tanquam dixisset mihi, ut reddam debita mea, da mihi in decem annos fundum Victorianensem. Et hoc falsum est: sed fuit, unde rumor nasceretur. Fecit debita reddenda, à nobis reddita sunt partim, unde potuerunt. Remansit aliquid, quod non debebatur etiam Monasterio illi, quod per ipsum Deus instituit. Cùm ergo remansisset, cæpimus quærere, unde debitum redderemus. Ad conductionem ipsius fundi nullus accessit, nisi quadraginta solidorum offerens pensionem. Sed vidimus fundum amplius posse dare, ut celeriùs debitum redderetur. Et commisi fidei ejus, ut de ipsâ conductione lucra non requirerent fratres: sed quidquid daret fundus, de ipsis fructibus imputarent ad debitum. Fide agitur. Paratus est Presbyter, ut alium constituam, qui de fructibus fratribus reddat. Ex numero vestro sit aliquis, cui hoc committam, ex numero ipsorum, qui ad nos talia pertulerunt. Sunt enim in vobis homines religiosi, si qui eum rumorem falso reprehensum esse doluerunt, & tamen crediderunt factum. Ex ipsis ergo aliquis veniat ad nos, suscipiat possessionem. Omnes fructus pretiis suis fideliter vendat, ut reddi possit faciliùs, quod debetur, & hodie recedat inde cura Presbyteri. Locus etiam ipse, ubi Monasterium constitutum est, à memorato honorabili filio meo Eleusino, ipsi presbytero Barnabæ donatus est. Antequam ordinaretur Presbyter, in ipso loco Monasterium instituit. Sed tamen, quia nomine ipsius donatus erat locus, mutavit instrumenta, ut nomine Monasterii possideatur. De fundo Victorianensi, ego rogo, ego peto, ut si quis religiosus est, fide agat, & exhibeat Ecclesiæ istam operam, ut citò debitum reddam. Quod si nemo de Laicis fuerit inventus, ego præpono alium, iste illuc non accedet. Quid vultis ampliùs? Nemo laceret servos Dei, quia non expedit lacerantibus. Servis Dei quidem merces falsis detractionibus crescit, sed crescit etiam pœna detrahentibus. Non sinè causâ dictum est, *Gaudete* (r) *& exultate*, quando detrahunt de vobis dicen-

(r) Matth. 5. 12.

centes falſa : *Quia merces veſtra magna eſt in Cœlis.* Nolumus cum detrimento veſtro magnam habere mercedem. Minus ibi habeamus, & tamen vobiſcum ibi regnemus. Amen.

EXPLICIT.

Quia ergo conſtat, Sanctam Eccleſiam prædictorum Patrum exempla ſequi debere, quorum noſcitur documentis poſt Apoſtolica inſtituta ubertim coruſcare: debent non ſolùm prælati imitando, verùm etiam ſubditi obſequendo uſquequaque ſtudere, qualiter eorum exemplis & doctrinis parentes, ad felicitatis gaudia, quò illi præceſſerunt, valeant pervenire. Quoniam ſicut hi, qui eorum doctrinis & exemplis ſummâ devotione obediunt, æternis gaudiis inferuntur: ità nimirum ea ſectari nolentes, æternis ſuppliciis mancipantur. Memoratas itaque ſanctorum Patrum ſententias, quibus Clericalis ordo ad bene vivendum inſtruitur, ſedulè perlegat, & diligenter pertractet, quisquis Canonicam profeſſus eſt vitam. Quas, cùm bene perſcrutatus fuerit, patenter inveniet, quod illi non enervatè, ſed religioſè vivendum ſit.

CXIV. *Quæ præcepta ſpecialiter Monachis, quæ generaliter cæteris conveniant Chriſtianis.*

Propter quorundam Simplicium verba, qui religioſis, & eruditis viris ſe ſe admonentibus ac redarguentibus plerumque objicere ſolent, ſolos Monachos Scripturarum Sanctarum præcepta obſervare debere; operæ pretium duximus, quædam Evangelica, atque Apoſtolica quàm breviſſimè ad medium deducere præcepta, ut hæc hujuſcemodi imperiti homines audientes, hisque aurem cordis accommodantes, intelligant, quæ ſibi, quæ Monachis conveniant, obſervare præcepta. Qui enim mente & corpore vult contemnere ſæculum, & pauperem ſequi Chriſtum, audiat ipſum dicentem in Evangelio: *Si vis* (s) *perfectus eſſe, vade & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus: & veni, ſequere me.* Et iterum: *Omnis*, (t) *qui reliquerit domum, aut fratres, aut Patrem, aut Matrem, aut agros propter me, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.* Ad diſcipulos autem: *Vos*, inquit, *qui reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis me, ſedebitis ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim tribus Iſraël.* Hæc & hujuſcemodi præcepta ſolis ſpecialiter congruunt Monachis: & quanto ſingularia, tanto & præcipua. Dicit etiam idem Salvator generaliter omnibus: *Omnis*, (u) *qui venit ad me, & non odit Patrem ſuum, & Matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Et iterum: *Qui* (w) *amat filium, aut filiam ſuper me, non eſt me dignus.* Et: *Qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus.* Et iterum: *Qui non renuntiaverit omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Et iterum: *Omnia*, (x) *quæcunque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis.* Et iterum: *Attendite*, (y) *ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud Patrem veſtrum.* Item: *Theſaurizate* (z) *vobis theſauros in cœlo, ubi nec ærugo, nec tinea demolitur.* Item: *Attendite* (a) *vobis, ne fortè graventur corda veſtra in crapulâ & ebrietate, & curis hujus vitæ.* Item: *Dico* (b) *autem vobis, nolite reſiſtere malo.* Et: *Diligite inimicos veſtros: benefacite his, qui vos oderunt, & orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos.* Item: *Omnis*, (c) *qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio. Qui autem dixerit racha, reus erit Concilio. Qui dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis.* Item: *Nolite* (d) *jurare, neque per cœlum, neque per terram. Sit autem ſermo veſter: eſt, eſt, non, non.* Item: *Omne* (e) *verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die judicii.* Item: *Si quis te percuſſerit in dextera maxillâ, præbe illi, & alteram.* Item: *Eſtote* (f) *miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt.* Item: *Si peccaverit* (g) *in te frater tuus, dimitte ei ſepties: & non ſolùm ſepties, ſed uſque ſeptuageſies ſepties.* Item: *Si non remiſeritis hominibus de cordibus veſtris, nec Pater veſter cæleſtis dimittet vobis peccata veſtra.* Item: *Quærite* (h) *primùm Regnum Dei, &*

(s) Matth. 19. 21. (t) Ibid. 29. (u) Luc. 14.
(w) Matth. 10. 37. [x] Matth. 7. 12. (y) Matth. 6. 1.
(z) Matth. 6. 20. (a) Luc. 21. 34. (b) Matth. 5. 39. & 44.
(c) Ibid. 22. (d) Ibid. 34. (e) Matth. 12. 36.
(f) Luc. 6. 36. (g) Matth. 18. 22. & 35. (h) Matth. 6. 33.

& justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis. Et cuidam diviti: *Si*, (i) inquit, *vis ad vitam ingredi, serva mandata*, id est, *non homicidium facies, non adulterabis, non furtum facies, non falsum testimonium dices, non concupisces rem proximi tui, honora Patrem tuum, & Matrem tuam, & diliges proximum tuum sicut te ipsum.* Et cuidam legis Doctori, se interroganti, quod esset mandatum magnum in lege, ait: *Diliges* (k) *Dominum tuum ex toto corde tuo, & ex totâ animâ tuâ, & ex totâ mente tuâ: hoc est maximum, & primum mandatum. Secundum autem simile est huic, diliges proximum tuum, sicut te ipsum. In his duobus mandatis tota lex pendet, & Prophetæ.* Paulus quoque Apostolus dicit: *Qui* (l) *diligit proximum, legem implevit. Nam non adulterabis, non occides, non furaberis, non falsum testimonium dices, non concupisces rem proximi tui, & si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur, diliges proximum tuum, sicut te ipsum.* Idem item: *Patientes* (m) *estote ad omnes; videte, ne quis malum pro malo alicui reddat, sed semper, quod bonum est, sectamini invicem, & in omnes. Hæc enim est voluntas Dei. Omnia autem probate, quod bonum est, tenete. Ab omni specie malâ abstinete vos.* Item idem: *Mortificate* (n) *membra vestra, quæ sunt super terram: fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & avaritiam.* Item idem: *Nunc autem deponite & vos iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, & turpis sermo de ore vestro non procedat.* Item idem: *Induite vos viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes invicem.* Item idem: *Nolite mentiri invicem.* Item idem: *Si consurrexistis* (o) *cum Christo, quæ sursùm sunt, quærite*: Item idem: *Estote invicem benigni, misericordes, donantes invicem, sicut & Deus in Christo donavit vobis.* Item idem: *Omnis* (p) *amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis, cum omni malitia.* Item idem: *Fornicatio*, (q) *& omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas.* Item idem: *An nescitis*, (r) *quia iniqui Regnum Dei non possidebunt? Nolite errare, Deus non irridetur: quia neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, Regnum Dei possidebunt.* Item idem: *Omnis* (s) *fornicator, aut immundus, aut avarus non habet hæreditatem in Regno Christi, & Dei.* Item idem: *Imitatores* (t) *mei estote, sicut & ego Christi.* Item idem: *Pacem* (u) *sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sinè quâ nemo videbit Dominum.* Item idem ad Timotheum: *Discedat*, (w) inquit, *omnis ab iniquitate, qui nominat nomen Domini.* Apostolus quoque Joannes ait: *Nolite* (x) *diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt: quia, si quis diligit mundum, non est caritas Patris in eo.* Item idem: *Qui dicit*, (y) *se in Christo manere, debet, sicut ille ambulavit, & ipse ambulare.* Item ipse: *Omnis*, (z) *qui odit fratrem suum, homicida est: & omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem.* Jacobus autem Apostolus ait: *Quicunque* (a) *voluerit amicus esse sæculi hujus, inimicus Dei constituitur.* Multa quidem & innumera legalia, Prophetica & Evangelica, atque Apostolica poterant proferri documenta, quibus infatigabiliter, atque inexcusabiliter devotio famulari debet Christiana: sed propter eos, quos supra memoravimus, hæc pauca breviter adnumerare studuimus, qui insipienter asserunt, solos Monachos arctam sectari debere viam, cùm utique Dominus arctam & angustam viam dicat esse, quæ ducit ad vitam, & nemo, nisi per eam in vitam ingredi possit æternam. Non solùm igitur Monachis & Clericis, verùm etiam omnibus, qui Christiano censentur vocabulo per hanc arctam & angustam intrandum est viam. Quid ergo arctius, quàm id, quod præcipitur: *Diligite* (b) *inimicos vestros, &, nolite resistere malo: &, qui irascitur fratri suo, reus erit judicio: &, qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam mœchatus est eam in corde suo;* & cætera talia? Hæc quippe arta sunt, sed saluberrima: & quantò artiora, tantò potiora & eminentiora. Oportet itaque omnes

(i) Matth. 19. 17. (k) Matth. 22. 37. (l) Rom. 13. 8. 9.
(m) 1. Thess. 5. 14. (n) Coloss. 3. 5. (o) Ephes. 4. 32.
(p) Ibid. 31. (q) Ephes. 5. 3. (r) 1. Cor. 6. 9.
(s) Ephes. 5. 5. (t) 1. Cor. 4. 6. (u) Hebr. 12. 14.
(w) 2. Tim. 2. 19. (x) 1. Joan. 2. 15. (y) Ibid. 6.
(z) 1. Joan. 3. 15. [a] Jac. 4. 4. [b] Matth. 5.

omnes, *qui* (c) juxta Apoſtolum, *in Chriſto baptizati ſumus*, *Chriſtumque induimus*, *in novitate vitæ ambulare*, ſempérque ante oculos ponere pactum, quod cum Deo in Baptiſmate fecimus, ubi abrenuntiavimus Satanæ, & omnibus pompis ejus, & omnibus operibus ejus. Quod pactum tunc irritum fit, cùm in fide quis permanendo, vitiis, aut à fide exorbitando, idolorum cultibus, aut hæreſum erroribus implicatur. Quia ergo, ſicut ſcriptum eſt: *Corpus*, (d) *quod corrumpitur*, *aggravat animam*, & *deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem*, & fragilitas humana poſt Baptiſmi gratiam peccatorum ſordidatur illecebris, eadémque peccata Baptiſmatis iteratione nequaquam deleri poſſunt: neceſſe eſt, ut pœnitentiæ lamentis, & Eleemoſynarum largitionibus, & cæteris bonorum operum executionibus, quàm celerrimè deleri procurentur. Et quia unus eſt Pater noſter, & Magiſter, & Dominus, una Fides, unum Baptiſma, una Mater Sancta Eccleſia; inſtanter & vigilanter ab omnibus certandum eſt, quanquam diverſorum donorum modis curratur, qualiter unà ad ſanctam & ſupernam Hieruſalem matrem noſtram tendamus, quo ſinè fine cum Domino vivere mereamur. Illud quoque ſciendum, quia quantò quiſque ſe in præſenti ſæculo pro Chriſti amore abjectiorem fecerit, tantò magìs in futuro feliciorem remunerationem percipiet.

CXV. *Quòd Canonica inſtitutio, Evangelicâ, & Apoſtolicâ authoritate fulta, cæteris ſuperemineat inſtitutionibus.*

Quia evidenti authoritate liquet, Canonicam inſtitutionem cæteris præſtare inſtitutionibus, debent, neceſſe eſt, qui hujus profeſſionis cenſentur nomine, procurare, qualiter in ſemetipſis eandem inſtitutionem vitâ & moribus exornent potiùs, quàm dehoneſtent. Quoniam, qui tantæ authoritatis inſtitutione pollent, & ſe aliis imitabiles præbere debent, verendum eſt, ne, ſi, quod abſit, à propoſito exorbitaverint, Regno Dei indigni fiant. Quanquam enim Canonicis, quia in Sacris Canonibus illis prohibitum non legitur, liceat (*) linum induere, carnibus veſci, dare & accipere, proprias res & Eccleſiæ cum humilitate, & juſtitiâ habere, quod Monachis, qui ſecundùm regularem inſtitutionem, arctiorem ducunt vitam, penitus inhibitum eſt; non tamen in cavendis vitiis, & amplectendis virtutibus, eorum à Monachorum diſtare debet vita. Monachi námque, qui Evangelicum præceptum ſequentes, diſtractis, atque renuntiatis Patrimoniis, ſua Chriſto dedêre, meritò de facultatibus Eccleſiæ ſubſidium accipiunt temporale: ut quia toto mentis deſiderio cæleſtia appetunt, ſic in hac peregrinationis viâ ſumptibus Dominicis ſuſtententur, quatenus ad ea, quæ contempſerunt, minìmè redire qualibet neceſſitatis causâ compellantur. Et quia nihil ſibi proprium reliquerunt, manifeſtum eſt, illos copioſioribus Eccleſiæ ſumptibus, quàm Canonicos, qui ſuis & Eccleſiæ licitè utuntur rebus, indigere. *Unuſquiſque* (e) enim, ùt ait Apoſtolus, *proprium donum habet à Deo.*

CXVI. *Quid ſint res Eccleſiæ.*

Res Eccleſiæ, ſicut à Sanctis Patribus traditur, & in ſuperioribus Capitulis continetur, vota ſunt fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum. Fideles namque fidei ardore & Chriſti amore ſuccenſi ob animarum ſuarum remedium, & cæleſtis patriæ deſiderium ſuis propriis facultatibus ſanctam locupletem fecerunt Eccleſiam; ut his & milites Chriſti alerentur, & Eccleſiæ exornarentur: pauperes recrearentur, & captivi pro temporum opportunitate redimerentur. Quapropter vigilanti ac ſolerti curâ providendum eſt his, qui ejus facultates adminiſtrant, ne eas in ſuos ſolummodò uſus convertant, ſed magìs juxta poſſibilitatem rerum, Chriſto famulantium, immò eorum, in quibus Chriſtus paſcitur, & veſtitur, curam gerere, penitus non negligant. Sed & ſententia Beati Hieronymi non ſolùm Prælatis, ſed etiam cæteris, qui rebus utuntur Eccleſiæ, vigilanter perpendenda eſt, qui ità in commentario Matthæi Evangeliſtæ ait: " Omnes igitur, qui ſtipe templi, & his, " quæ conferuntur ad uſus Eccleſiæ, ab- " utuntur in aliis rebus, quibus ſuam ex-

[c] Rom. 6. (d) Sap. 9. 15.
(*) Obſerva diſcrimen inter Monachos & Canonicos Sæculi IX.
(e) 1. Cor. 7. 7.

" expleant voluntatem, similes sunt Scribarum & Sacerdotum, redimentium " mendacium, & Salvatoris sanguinem. Ergo res Ecclesiæ pauperibus & militibus Christi stipendiariæ debent intelligi. Unde totis nisibus Prælatis satagendum est, ut Sanctorum Patrum dictis, & exemplis obsequentes, de rebus sibi commissis, ut præmissum est, & subditos gubernent, & pauperes foveant, cunctísque utilitatibus, ac necessitatibus Ecclesiæ fideliter administrando consulant, quatenus de fideli administratione ab ipso, cujus ministri esse noscuntur, ineffabiliter remunerari mereantur.

CXVII. *Quòd diligenter munienda sint Claustra Canonicorum.*

Præpositorum officii est, ut subditorum mentes Sanctarum Scripturarum Lectionibus assiduè muniant, ne lupus invisibilis aditum inveniat, quo ovile Domini ingredi, & aliquam ovium surripere valeat. Et quanquam ab his hoc instantissimè spiritaliter fieri oporteat; necesse est tamen, ut claustra, in quibus Clero sibi commisso canonicè vivendum est, firmis undique circumdent munitionibus, ut nulli omnino intrandi, aut exeundi, nisi per portam pateat aditus. Sint etiam interiùs dormitoria, refectoria, cellaria, & cæteræ habitationes, usibus fratrum in unâ societate viventium necessariæ. Qui verò hæc, quæ præmissa sunt, juxta quod possibilitas suppetit, agere renuerit, impar, minúsque idoneus ad cætera Ecclesiastica officia peragenda habendus est. Et quanquam divinâ ultione sit dignus, synodali tamen est sententiâ feriendus.

CXVIII. *Ut in congregandis Canonicis modus discretionis sit tenendus.*

Cavendum summopere Præpositis Ecclesiarum est, ut in Ecclesiis sibi commissis non plures admittant Clericos, quàm ratio sinit, & facultas Ecclesiæ suppetit: ne si indiscretè & extraordinariè plures aggregaverint; nec ipsos gubernare, nec cæteris Ecclesiæ necessitatibus, ut oportet, valeant adminiculari. Sunt namque nonnulli vanam gloriam ab hominibus captantes, qui numerosam Cleri congregationem volunt habere, cui nec animæ, nec corporis curant solatia exhibere. Hi namque taliter aggregati, dum à Prælatis stipendia necessaria non accipiunt, neque Canonicum servant ordinem, nec divinis officiis insistunt: claustra, societatémque cæterorum relinquentes, efficiuntur vagi & lascivi, gulæ & ebrietati, & cæteris suis voluptatibus dediti. Quidquid sibi libitum est, licitum faciunt. Proinde Præpositis solerter providendum est, ut in hoc negotio modum discretionis teneant. Scilicet, ut nec plus, quàm oportet, & possibilitas Ecclesiæ suppetit, in congregationem admittant: nec eos, quos rationabiliter gubernare possunt, causâ avaritiæ abjiciant.

CXIX. *De his, qui in congregatione sibi commissâ solummodo ex familiâ Ecclesiæ Clericos aggregant.*

Sunt nonnulli, qui tantùm ex familiâ Ecclesiasticâ Clericos in sibi commissis congregant Ecclesiis: & hoc ideo facere videntur, ut si quando eis aliquid incommodum fecerint, aut stipendia opportuna subtraxerint, nihil quærimoniæ contra se objicere præsumant; timentes scilicet, ne aut severissimis verberibus afficiantur, aut humanæ servituti denuò crudeliter addicantur. Hoc autem non ideo dicitur, ut ex familiâ Ecclesiæ probabilis vitæ in congregatione non sint admittendi, præsertim, cùm apud Deum non sit personarum acceptio: sed potiùs, ut, propter quam intulimus occasionem, nullus Prælatorum seclusis nobilibus, viles tantùm in suâ congregatione admittant personas.

CXX. *Qui Clerici, in congregatione Canonicâ constituti, Ecclesiastica accipere stipendia debeant.*

Quia Sanctorum Patrum supra notatæ sententiæ docent, Clericos non divitiarum sectatores esse, nec res Ecclesiarum inofficiosè accipere debere; non ab re putavimus, nonnulla Capitula libri Prosperi ad medium, & exempli causâ deducere, in quibus ità legitur: " Qui (*f*) Ecclesiæ serviunt, & eâ, quibus " opus non habent, aut libenter acci- " piunt, aut exigunt, nimis carnali- " ter sapiunt." Item ibi: Satis quippe " indignum est, si fidelis & operosa de- " votio Clericorum propter stipendium sæcu-

(*f*) De vitâ Contempl. Lib. 2. Cap. 10.

" ſæculare, præmia ſempiterna con-
" temnat." Item ibi: Si propter hoc non
" vult ſua quisque relinquere, ut ha-
" beat, unde vivat: ut, quid accipit,
" unde rationem reddat? Ut quid pec-
" catis alienis ſua multiplicat? His igitur & cæterorum Patrum dictis diligenter animadverſis, ſtudeant neceſſe eſt Clerici in accipiendis Eccleſiaſticis ſumptibus ſuum evitare periculum. Proinde, qui & ſuas, & Eccleſiæ habent facultates, & utilitatem Eccleſiæ, aut interiùs, aut exteriùs conferunt; accipiant in congregatione cibum & potum, & partes eleëmoſynarum, & his contenti ſint, ne plus accipientes, pauperes gravare videantur; perpendentes ſenſententiam Proſperi, quâ dicitur: "Qui (g)
" ſua poſſident, & dari ſibi aliquid vo-
" lunt, ſine grandi peccato ſuo, unde
" pauper victurus erat, non accipiunt. Hi verò, qui nec ſuis rebus abundant, nec Eccleſiæ habent poſſeſſiones, & magnam utilitatem Eccleſiæ conferunt, accipiant in canonicâ congregatione victum & veſtitum, & Eleëmoſynarum partes: quia de talibus ità in libro Proſperi ſcribitur: " Clerici, (h) quos volun-
" tas aut nativitas pauperes fecit, in con-
" gregatione viventes, neceſſaria vitæ
" accipiant: quia ad ea accipienda non
" eos habendi ducit cupiditas, ſed co-
" git vivendi neceſſitas. Porrò ſi tales fuerint, qui nec ſuas, nec Eccleſiæ velint habere poſſeſſiones, horum neceſſitatibus providentiſſimâ gubernatione de facultatibus Eccleſiæ debent ſubvenire Prælati, attendentes illud Proſperi: " (i)
" Quod habet, inquit, Eccleſia, cum om-
" nibus nihil habentibus commune ha-
" bet, ſed & illorum curam nihilominùs
" gerere debet, quos aut infirmitas, aut
" ſenectus aggravat, quos etiam conſtat
" olim in utilitatibus Eccleſiæ deſudâſſe.

CXXI. *Ut in congregatione Canonicâ æqualiter cibus & potus accipiatur.*

Solet in pleriſque Canonicorum congregationibus irrationabiliter atque indiſcretè fieri, ut nonnulli Clerici, qui divitiis affluunt, & aut parum, aut nihil utilitatis Eccleſiæ conferunt, majorem cæteris divinum ſtrenuè peragentibus officium annonam accipiant: cùm hoc ità fieri debere nuſquam nec in auctoritate Scripturarum, nec in traditionibus Sanctorum Patrum poſſit quoquo modo ſancitum reperiri. Sed quia hujuscemodi factum nullâ authoritate fulcitur, ſed magìs gulæ, imò avaritiæ causâ conſtat eſſe inolitum: reſtat, ut falce juſtitiæ reſecetur, & æquitatis cenſurâ ab iiſdem locis, in quibus fit, prorſus abdicetur. Eſt nempe rationabile juſtúmque coram Deo & hominibus, ut in unâquâque Canonicâ congregatione à minimo uſque ad maximum, cibum & potum omnes æqualiter accipiant, hi videlicet, qui propter aliquam utilitatem in numero Canonicorum fuerint admiſſi. Quanquam enim plerique ſubditorum à Prælatis, rebus quibuslibet aliis plùs cæteris meritò ſoleant honorari, in hac tamen ſocietate, ſecluſâ perſonarum acceptione una debet cibi & potûs æqualitas eſſe.

CXXII. *De menſurâ cibi & potûs.*

Illud quoque congruentiſſimè & rationabiliter tenendum eſſe cenſuimus, ut in ſingulis locis, in quibus ſocialiter canonicè Domino militatur, panem, & pulmentum, & Eleëmoſynarum partes æqualiter Canonici accipiant. Et quanquam decentiſſimum foret, ut ſimiliter æquè potum acciperent, non tamen id æqualiter in omnibus locis, nec Eccleſiarum diverſiſſimæ facultates, nec terrarum qualitates, nec eventuum ſinunt fieri poſſe varietates. Unde neceſſarium duximus, ut in hoc negotio modum diſcretionis tenendum deſcriberemus. Quapropter communi voto, communíque conſenſu Sacro Conventui ſtatuere placuit, ut in omnibus locis majoribus ſcilicet, & minoribus, accipiant ſinguli Canonici per ſingulos dies libras vini quatuor. In locis verò, ubi majores facultates ſunt Eccleſiæ, verbi gratiâ, tria, aut quatuor, aut certè octo; & eò ampliùs millia manſi: ſi eadem regio vini ferax fuerit, accipiant per ſingulos dies quinque libras vini, ſi tamen ſterilitas impedimento non fuerit temporis. Si verò vinifera plenè non fuerit, tres libras vini, & tres cerviſiæ. Et ſi penitùs vini ferax non fuerit, accipiant libram vini, & quinque libras cereviſiæ. In mediocribus enim locis mille aut mille quingentos, vel certè duo

(g) Ibid. Cap. 11.

(h) Ibid. Cap. 12.

(i) Ibid. Cap. 9.

duo millia manſos habentibus, ſi Regio (ùt præmiſſum) vini ferax fuerit, quatuor libras vini: & ſi plenè vini ferax non fuerit, duas libras vini, & tres potûs ex diverſis materiis confecti. Quod ſi etiam vini ferax minimè fuerit, quatuor libras memorati potûs, & libram vini accipiant. Porrò in minoribus locis, ducentos aut trecentos manſos habentibus, accipiant duas libras vini. Quòd & ſi eadem Regio, ùt jam dictum eſt, vineis caruerit, tribuantur eis tres libræ cereviſiæ, & ſi facultas ſuppetit, libra vini. Licet enim in nonnullis Provinciis copia deſit vini, ſatagendum eſt tamen Prælatis, ut ex circumjacentibus viniferis Provinciis vinum habeant. Quoniam quanquam in pleríſque Regionibus vineæ non ſint, abundat tamen Sancta Dei Eccleſia, Domino attribuente, aliarum rerum copiis, è quibus induſtriâ Prælatorum ex aliis Provinciis vinum adipiſci, ſibíque ſubditis juxta facultatem pocula conferre poſſunt. In locis igitur, ubi per modicæ ſunt res Eccleſiæ, aut fortè quorundam abſtractu valdè attenuatæ, pauci numero, magni tamen conſtituantur officio; quibus ſaltem præmiſſa minor menſura ſine difficultate dari poſſit. Diebus verò feſtis, ſicut moris eſt Eccleſiæ, juxta quod meliùs Prælati poſſunt, fratribus cibum, potúmque miniſtrent. In his itaque locis, ubi fortè nonnulli Prælati piorum Prælatorum imitantes Exemplum magìs ſubditis dare ſoliti ſunt, nullatenus bonum, quod faciunt, obmittant. Sed & ſi cui ob æternam retributionem magìs ſubditis ſupererogare libuerit, hilariter, quod potuerit, tribuat. Sin autem, nullatenus menſuram prædictam abſque inevitabili cauſâ eis ſubtrahat. Quando igitur tempus ſterilitas vini extiterit, ſicut crebrò peccatis præpedientibus ſolet, & Prælati, quantùm debent, dare vinum Canonicis nequiverint, id quod dederint, ſic diſcretè & temperatè diſtribuant, ut omnes communiter eo utantur. Non autem id murmurantes, ſed magìs cum gratiarum actione, quod dari poteſt, accipiant, & ſocialiter in ſancto propoſito perſeverent. Idcirco proſpicere ſibi debent Canonici, ut vinum, aut quemlibet alium potum, in Eleëmoſyna ſibi datum in communi recondant cellario: quatenus imminente hujuſcemodi ſterilitatis tempore, ſuis eo ſuffragentur communiter neceſſitatibus. Non tamen eis propter hoc à Prælatis potus debitus penitus ſubtrahatur, ſi eſt, unde detur. Qui verò & ſuis, & Eccleſiæ abundant rebus, inſtante ſterilitatis tempore, eis, quos pauperes paſcit Eccleſia, ſuis facultatibus cum caritate & humilitate, ſuffragari procurent, ut juxta Apoſtolum: *Frater* (k) *fratrem adjuvet, & ambo conſolentur.* Non tamen ob id ſe ſuperbiendo extollant: quia ſicut in libro Proſperi legitur: "Non ſe debent hujuſcemodi inani jactantiâ præferre his, quos nihil habentes paſcit ac veſtit Eccleſia:." Illud interea ſemper caveant Prælati, ne id, quod dare debent, aut poſſunt, quâlibet diſſimulatione, aut tenacitate ſubditis ſubtrahant, ne paupertatis occaſione compulſi, per diverſa vagari, ac turpibus ſe implicare negotiis cogantur: relictóque Eccleſiaſtico officio incipiant indiſciplinatè vivere, & propriis voluptatibus deſervire: & Prælati, qui eis neceſſaria largiendo, à Domino remunerari poterant, diſtrictè & ſeverè judicentur. Dent quippe eis pulmentum, juxta quod vires ſuppetunt, & loca eis congrua attribuant, in quibus nutrimina fiant, unde neceſſaria pulmenta habeant, exceptis his, quæ de Eccleſiæ villis, vel oblationibus fidelium accipiunt. Habeant itaque iidem Canonici hortos olerum, unde cum cæteris additamentis aliquod pulmentum quotidie in refectorio ſibi viciſſim miniſtrent. Propter diverſitates namque, & inæqualitates menſurarum, quæ apud plerosque non æquè ſecundùm Domini legem, ſed ſecundùm uniuscujusque Provinciæ uſum habentur, menſuram cibi, & potûs ponderis ratione Canonicis dandam eſſe cenſuimus. Et hoc ideo, quia cum hujuſcemodi menſuræ diverſiſſimæ & inæquales ſoleant haberi, publicum tamen pondus Provinciis, civitatibus, metalliſque inditum nihil diverſitatis aut inæqualitatis pati debet: quatenus ſicut idem pondus æquum permanet, ità etiam eadem menſura æquè illis tribuatur. Noverint tamen generaliter omnes, libram non ampliùs, quàm duodecim unciis conſtare debere.

CXXIII.

(k) Rom. 15.

CXXIII. *Quod à Prælatis gemina pastio sit subditis impendenda.*

Solerter Prælatis satagendum est, ut eos, quibus præsunt, verbis, & exemplis ad bene vivendum informent: fixóque corde tenendum, ne eos, quasi proprios, sed ut Domini sui gregem tractare meminerint, juxta illud, quod Petro dicitur: *Si* (l) *diligis me, pasce oves meas.* Meas, inquit, non tuas. Et hoc ideo dicimus, quia sunt nonnulli, qui oves Christi, non amore Christi, sed suæ vel gloriæ, vel dominationis, vel quæstûs gratiâ pascunt. Sed & hoc vigilanter perpendere debent, quòd eadem pastio gregis Dominici, non uniformi, sed multimodâ est sollicitudine gerenda: scilicet, quia & terrena subsidia diligenter illis præbere, & exempla virtutis simul cum verbo prædicationis debent sollicitè impendere. Quapropter studeat unusquisque Prælatus, ut familiæ Christi annonam spiritalem, carnalémque fideliter subministret, ut effici mereatur ille Evangelicus servus, de quo dicitur: *Fidelis* (m) *servus, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram.* Ergo sicut subditis necessaria corporis tribuunt, ità nihilo minùs studere debent, ut iidem religiosissimè ordinem Canonicum servent, & Prælatis suis ac Magistris honorem debitum humiliter impendant. Ut horis Canonicis Divinum officium devotissimè expleant. Intus forísque non solùm habitu & actu, sed etiam ipso incessu irreprehensibiles existant. Ut non otio vacent, non vaniloquiis inserviant, non detractionibus, & cæteris vitiorum illecebris incumbant: sed potiùs aut orationi, aut lectioni, aut quibuslibet Ecclesiæ, aut certè propriis utilitatibus vacent; aut etiam doctrinis sanis, & diversarum artium erudiantur disciplinis: ità videlicet, ut nullus in congregatione inutilis, aut otiosus existens, stipendia Ecclesiæ inofficiosè accipiat. Ut quotidie ad collationem veniant; ubi & hanc institutionem, & aliarum Scripturarum Sanctarum lectiones perlegant, & pro admissis veniam postulent, & sententiam pro qualitate admissi suscipiant: ubi etiam de communi profectu & utilitate Ecclesiæ pertractent. Ut omnes in dormitorio, nisì quem infirmitas, aut senectus id facere prohibuerit, dormiant. In refectorio quotidie unà reficiantur, nisì fortè quem necessitas abesse compulerit, & hoc non sinè licentiâ Magistri fiat. Illis quoque comedentibus, & silentium religiosè tenentibus continuatim legatur lectio, & ab his intentissimè audiatur. Ut vicissim in refectorio, & cæteris communibus necessitatibus, sibi fraternitatis officio serviant. Ut nullus foras, nisì per licentiam, egrediatur, egressus quoque, nullum de se detractioni locum det, sed magìs imitabilem se cunctis exhibeat. Hanc igitur geminam pastionem Prælati sibi commissis ovibus impendere instanter procurent, utpote pro animabus eorum Domino rationem reddituri. Quatenus videlicet eas Pastori omnium Christo, summo Pontifici, secum in tremendi examinis die illæsas præsentantes, non cum reprobis, & Divinâ ultione feriendis damnentur, sed potiùs cum electis Pastoribus, perpetuâ felicitate à Domino remunerentur.

CXXIV. *Ut Canonici, sicut in cæteris, ità etiam in cultu vestium, modum teneant discretionis.*

Quærere potiùs Deum cultum cordis, quàm corporis, evidentibus Scripturæ Sanctæ patet indiciis. Proinde Canonicis totis viribus èlaborandum est, ut & indumenta virtutum habeant interiùs, & per immoderatum cultum caveant dehonestare Religionis dignitatem exteriùs. Quantùm etiam à superfluo, & immoderato cultu vestium, se compescere debeant, multis Sanctorum Patrum documentis perdoceri potest. Dicit enim Beatus Hieronymus in Epistolâ ad Eustochium: " Sunt quidam mei ordinis, qui-" bus omnis cura est de vestibus, si be-" ne oleant, si pes laxâ pelle non folleat. " Crines calamistri vestigio rotantur, " digiti de anulis radiant, & ne plantas " humidior via spargat, vix imprimunt " summa vestigia. Tales, inquit, cùm " videris, sponsos magìs æstimato, quàm " Clericos. " Et B. Gregorius: " (n) " Nemo, inquit, æstimet in luxu, at-" que in studio pretiosarum vestium pec-" catum deesse: quia, si hoc culpa non " esset, nullo modo Joannem Dominus de

(l) Joan. 21. 17. (m) Matth. 24. 45. Luc. 12. 42.
(n) Hom. 6. in Evangel.

" de veſtimenti ſui aſperitate laudâſſet. " Si cultus veſtium culpa non eſſet, ne- " quaquam Paulus Apoſtolus per Epiſto- " lam fœminas à pretioſarum veſtium " appetitu compeſceret, dicens: *Non in* " (o) *veſte pretioſa.* Penſandum nobis " ſummopere eſt de cultu veſtium, quæ " culpa ſit hoc etiam viros appetere, à " quo curavit Paſtor Eccleſiæ & fœminas " prohibere." Quapropter oportet Canonicos Sanctarum Scripturarum auctoritati parere, Sanctorúmque Patrum documenta vigilanter perpendere, ut humilitatem, quam corde geſtant, actu, habitu, inceſſu, ipsâ etiam equitatione, religioſiſſimè demonſtrent, plúsque velint ſanctâ converſatione, eximiíſque moribus, quàm ornatu veſtium, fulgere. Si enim more conjugatorum in ſe ornandis, nitore veſtium, faleris equorum, cæteríſque humanæ vanitatis rebus abuſi fuerint, ſcilicet, ut ſe ſimilibus uti debere contendant, in quo eorum converſatio à laicorum diſtare videbitur? Decet porrò, ut eorum talis ſit veſtium cultus, qui occaſione vanitatis careat, & nihil novitatis, nihil ſuperfluitatis redoleat, nihílque reprehenſionis, aut detractionis habeat. Non enim ſpecialiter præſumi debet ab aliquo, quod non generaliter teneatur ab omnibus, id eſt, nec plùs juſto cultior veſtis, nec inſolita, atque deformis: quia in utroque illorum, aut elationis, aut certè ſimulationis noxa pateſcet. Inter utrumque enim virtus diſcretionis moderatiſſimè tenenda eſt. Quæ pleniſſimè in vitâ B. Auguſtini, in laudem illius prolata, ità legitur: " Veſtis (p) ejus & calceamenta, vel lectualia, ex moderato, & competenti " habitu erant, nec nitida nimiùm, nec " abjecta plurimùm: quia his plerique, " vel jactare ſe ſe inſolenter homines ſo- " lent, vel abjicere, ex utroque, non, " quæ JEſu Chriſti, ſed, quæ ſua ſunt, " quærentes. At iſte, ùt dixi, medium " tenebat, neque ad dextram, neque ad " ſiniſtram declinans.

CXXV. *Ut Canonici cucullas Monachorum non induant.*

Reprehenſibilem, & Eccleſiaſticâ emendatione dignum apud pleróſque Canonicos inoleviſſe comperimus uſum, eo quod contra morem Eccleſiaſticum, cucullas, quibus ſolis Monachis utendum eſt, induant, cùm itaque illorum habitum penitus uſurpare non debeant, à quorum propoſito quodammodò diſtant: quia ſicut indecens eſt, ut arma militaria more laicorum geſtent, ità nimirum inhoneſtum, & valdè indecorum eſt, ut alterius propoſiti indumenta ſibi imponant. Habitus namque ſingulorum ordinum idcircò in Eccleſiâ ab invicem diſcreti ſunt, ut his viſis, cujus propoſiti ſit geſtans, vel in quâ profeſſione Domino militet, liquidò cognoſcatur. Nam & Domini lege *vir* (q) *muliebrem & mulier virilem* prohibetur *induere veſtem*, ſcilicet, ut uterque ſexus ſibi convenienti veſte indutus incedat. Sicut enim turpe eſt virum veſtem muliebrem, & mulierem veſtem virilem induere: ità valde indecorum eſt, Canonicum veſtem monaſticam induere, niſì tamen cum veſte etiam propoſitum voluerit aſſumere. Et quia hujuſcemodi uſus nullâ auctoritate approbatur, ſed potiùs ab his, qui ſanum ſapiunt, meritò reprehenditur, & repudiatur, oportet, ut abhinc, ne fiat, penitus inhibitum ſit.

CXXVI. *Excerptum ex Libro Officiorum* Iſidori. *Quâ authoritate horæ Canonicæ celebrentur, quas ſcire, ac religioſè obſervare Canonicos oportet.*

Horam (r) tertiam, ſextam, & nonam, Daniel & tres pueri (s) ſupplicationibus devoverunt, ſcilicet, ut ab ortu Diei in tempus ſupplicationis tres horæ porrectæ, Trinitatis nobis reverentiam declararent: paritérque à tertia & ſexta, uſque inde ad nonam, per lucis intervalla ratis dimenſionibus terminata, Trinitas ter in die rogata coleretur. Illud etiam occurrit ad probationem Venerabilis Trinitatis, quòd Spiritus Sanctus hora tertia, hoc eſt, ſuo loco, & numero, & tempore deſcendit ad terras, impleturus gratiam, quam Chriſtus promiſit. Nam & ſextâ horâ Chriſtus paſſus, in nonam patibuli cruciamenta porrexit. Tali enim Sacramento legitimis ad precem temporibus per ternas horas Trinitatis perfectio, aut laudatur celebritatibus, aut precibus impetratur. Licèt, & ſi computetur diurna celebritas,

(o) 1. Tim. 2. (p) Vit. S. Aug. Cap. 22. [q] Deut. 22.
(r) Lib. 1. C. 19. [s] Dan. 6.

tas, per quaternarium uſque in veſpertinum officium, hoc eſt, quater ternis ſignificatur, quia mundus quadrifariò diviſus in Trinitate ſalvatus. Siquidem & in nocte ſtationes vigiliæ militaris in quatuor partes diviſæ, ternis horarum ſpatiis ſecernuntur, ut & in ipſis nocturnis, mundialibúſque officiis Trinitatis Myſterium veneretur.

CXXVII. *De Veſpertinis.*

Veſpertinum (*t*) diurni finis officium, & alternæ lucis occaſus eſt. Cujus ex veteri Teſtamento ſolennis eſt celebratio. Denique (*u*) hoc tempore veterum ſacrificia offerri, adolerique altario aromata & thura mos erat. Teſtis eſt Hymnidicus ille, Regio ac Sacerdotali perfunctus officio, dicens: *Dirigatur* (w) *oratio mea, ſicut incenſum in conſpectu tuo, elevatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum.* In novo quoque Teſtamento eo tempore Dominus, & Salvator noſter cœnantibus Apoſtolis myſterium ſui corporis & ſanguinis initio tradidit, ut tempus ipſum ſacrificii, veſperum oſtenderet ſæculi. Proinde in honore ac memoriâ tantorum Sacramentorum, his temporibus adeſſe nos decet Dei conſpectibus, & perſonare in ejus cultibus, orationum noſtrarum illi ſacrificium offerentes, atque in ejus laudibus pariter exultantes. Veſperum autem nominatum à ſidere quod veſper vocatur, & decidente ſole exoritur. De quo Propheta dicit: *Et* (x) *veſperum ſuper filios hominum prodire facis.*

CXXVIII. *De Completis.*

De completis (*y*) autem celebrandis, id etiam in Patrum invenitur Exemplis, David Prophetâ dicente: *Si aſcendero* (z) *in lectum ſtrati mei, ſi dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domino, tabernaculum Dei Jacob.* Quis non ſtupeat tantam in Dei amore animi devotionem, ut ſomnum ſibi, ſinè quo utique corpora humana deficiunt, penitus interdixerit, donec locum ac templum Domino fabricandum in pectore ſuo Rex & Propheta reperiret? quæ res nos debet fortiter admonere, ut ſi ipſi locus Domini eſſe volumus, & tabernaculum ejus, aut templum cupimus haberi, in quantum poſſumus, Exempla Sanctorum imitemur, ne de nobis dicatur, quod legitur: *Dormierunt* (a) *ſomnum ſuum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus ſuis.*

CXXIX. *De Vigiliarum antiquitate.*

Antiqua (*b*) eſt vigiliarum devotio, familiare bonum omnibus ſanctis. Iſaias denique Propheta exclamat ad Dominum dicens: *De nocte* (c) *vigilat Spiritus meus ad te Deus, quia lux præcepta tua ſunt ſuper terram.* Item David, & Regio, & Prophetico ſanctificatus unguento, ità canit: *Media* (d) *nocte ſurgebam ad confitendum tibi ſuper judicia juſtitiæ tuæ.* Hoc namque tempore vaſtator Angelus tranſiens primogenita Ægyptiorum percuſſit. Unde & nos vigilare oportet, ne periculo Ægyptiorum admiſceamur. Iisdem etiam horis venturum ſe eſſe in Evangelio Salvator aſſeruit. Unde ad vigilandum auditores ſuos exuſcitans dicit: *Beati* (e) *ſervi, quos, cùm venerit Dominus, invenerit vigilantes.* Et ſi *veſpertinâ* (f), inquit, *horâ venerit, & ſi mediâ nocte, & ſi galli cantu, & invenerit eos vigilantes, Beati ſunt ſervi illi. Itaque & vos eſtote parati, quia neſcitis, quâ horâ filius hominis venturus eſt.* Siquidem nec verbis ſolùm docuit vigilias, ſed etiam confirmavit exemplo: nam teſtatur Evangelium: *Quia erat* (g) *Jeſus pernoctans in oratione Dei.* Paulus quoque & Silas in cuſtodiâ publicâ: *circa* (h) *medium noctis orantes*, hymnum audientibus cunctis dixiſſe memorantur. Ubi repente terræ motu facto, & concuſſis carceris fundamentis, & januæ ſponte apertæ, & omnium vincula ſunt ſoluta. Unde oportet his horis pſallendi, orandíque frequentiam nos in Sanctis habere Officiis, finémque noſtrum, vel ſi advenerit, ſub tali actu expectare ſecuri. Eſt autem quoddam genus hæreticorum, ſuperfluas æſtimantium ſacras vigilias, & Spiritali opere infructuoſas, dicentium jura temerari divina, qui noctem fecit

[*t*] Iſidor. Ibid. C. 20.
[*u*] Exod. 29.
(w) Pſal. 140. 2.
[*x*] Job. 38. 32.
[*y*] Iſidor. Ibid. Cap. 21.
[z] Pſal. 131. 3. 4. 5.
(*a*) Pſal. 75. 6.
(*b*) Iſidor. Ibid. C. 22.
(*c*) Eſa. 26. 9.
(*d*) Pſal. 118. 62.
(*e*) Matth. 24. 46.
[*f*] Luc. 12. 38.
(*g*) Luc. 6. 12.
(*h*) Actor. 16. 25.

fecit ad requiem, ſicut diem ad laborem. Qui hæretici græco ſermóne Nyctages, hoc eſt, ſomniculoſi vocantur.

CXXX. *De Matutinis.*

De matutinorum (*i*) antiquitate & authoritate teſtis eſt idem David Propheta, dicens: *In matutinis* (k) *meditabor in te, quia fuiſti adjutor meus*: & alibi: *Prævenerunt oculi mei ad te diluculo, ut meditarer eloquia tua.* Caſſianus autem dicit (*l*) matutinæ ſolemnitatis officium, novo adhuc tempore inſtitutum, primitus in Betlehem Monaſterio, ubi Dominus noſter Jeſus Chriſtus pro redemptione humanæ ſalutis ex Virgine naſci dignatus eſt: ſícque ex illo per univerſum mundum ejuſdem celebrationis invaluit conſuetudo. Diluculo autem proinde oratur, quòd reſurrectio Chriſti celebretur. Matutinâ autem luce radiante, Dominus & Salvator noſter ab inferis reſurrexit, quando cœpit oriri fidelibus lux, quæ moriente Chriſto occiderat peccatoribus. Siquidem & eodem tempore cunctis ſpes futuræ reſurrectionis creditur, cùm juſti & omnès ab hac temporali morte, quaſi à ſopore ſomni reſurgentes, evigilabunt.

CXXXI *Ut Canonici horas Canonicas religiosè obſervent.*

Studeant ſummoperè Canonici, prædictas horas vigilantiſſimâ curâ cuſtodire, & in his divinum officium humiliter, ac devotè perſolvere. Mox enim ut auditum fuerit ſignum, feſtinatò omnes ad Eccleſiam conveniant, quam non pompaticè, aut inhoneſtè, vel incompoſitè, ſed cum reverentiâ & Dei timore ingrediantur. Nec cum baculis in choro, exceptis debilibus, ſed religioſiſſimè illis ſtandum & pſallendum eſt. Sunt etenim quidam Clericorum, qui in ſæcularibus negotiis & diſcrepationibus penè totum infatigabiliter deducunt diem, & mox, ut Eccleſiam ad divinum officium peragendum intraverint, itâ fatigati videntur, ut nec orationi vacare, nec ad pſallendum ſtare queant: ſed potiùs ſedentes non divinis, ſed vanis ſolent inſtare loquelis, ac ſæcularia verba, & quod nefas eſt dictu, turpia & obſcœna invicem proferunt. Oportet itaque, ut ab his, qui faciunt, & ab illis, qui eos fortè imitari volunt, iſte execrabilis uſus radicitus evellatur: quia ſecundùm Domini ſententiam: *Domus* (m) *ejus, domus orationis vocanda eſt.* Omnes igitur ab otioſis ſermocinationibus auditum pariter caſtigent & linguam, & in Eccleſiâ cum timore, & veneratione ſtantes, aut orent, aut cantent, aut legant, aut audiant. Verba verò turpia, & livida ac ſæcularia, nec ipſi proferant, nec alios proferre ſinant. Quinimò laudes Deo in commune perſolventes, pro ſuis, populorúmque, quorum oblationibus vivunt, delictis Dominum exorent. Debent quoque juxta Apoſtolum primò omnium ab his fieri: *Obſecrationes* (n) *orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in ſublimitate ſunt conſtituti, ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & caſtitate. Hoc enim*, inquit Apoſtolus, *bonum eſt, & acceptum coram Salvatore noſtro Deo.* Caveant etiam, ne pro requie ſibi in locis divino cultui mancipatis conceſſâ otio torpeant: ſed magìs in perſolvendis divinis laudibns promptiores, ac devotiores exiſtant: ut per hanc quietem benè operantes, ad eam, quæ fine caret, pervenire valeant. Qui verò has horas frequentare, & in his, ùt dignum eſt, cœleſte neglexerit officium perſolvere, dignâ invectione corripiatur, ut & ipſe emendetur, & cæteri timorem habentes hujuſcemodi negligentiam caveant. Sed quoniam aliud eſt, ex toto omittere, aliud pigrè occurrere, qui ſegniter, aut tardè ad matutinum, aut ad aliud quodlibet divinum obſequium peragendum occurrerit, dignum eſt, ut non cum aliis in choro, ſed omnium ultimus, aut certè ut erubeſcere diſcat, in loco hujuſcemodi negligentibus à Prælatis conſtituto ſtet: foris verò nullatenùs remanere præſumat, ne otio & fabulis vacet, & à Dei laudibus penitus alienus exiſtat. Cuſtodes præterea Eccleſiæ harum horarum diſtinctiones benè norint, ut ſcilicet ſigna certis temporibus pulſent. Luminaria verò cum omni diligentiâ concinnanda provideant, ſítque

(*i*) Iſidor. Ibid. Cap. 23. (*k*) Pſal. 62. 7. (*l*) Caſſian. de Inſtit. Cœnob. Lib. 3. Cap. 4.
(*m*) Matth. 21. (*n*) 1. Tim. 2.

que eorum ſtudii, ut nihil de ſibi commiſſis rebus Eccleſiæ pereat.

CXXXII. *Quòd cantantibus, & pſallentibus Domino, Angelorum adſit præſentia.*

Pſallentium in Eccleſiâ Domino mens concordare debet cum voce, ut impleat illud Apoſtoli: *Pſallam* (o) *ſpiritu, pſallam & mente.* Quoniam quamvis ubique Dominum per potentiam divinitatis noverimus eſſe, præcipuè tamen eum, cum divino aſſiſtimus officio, per gratiam nobis credimus adeſſe. De quâ re Beda venerabilis Presbyter in expoſitione Evangelii Lucæ ità dicit: "Non latet " Angelos crebrò electis inviſibili adeſſe " præſentia, ut eos vel ab hoſtis callidi " defendant inſidiis, vel majori cæleſtis " deſiderii gratiâ ſuſtollant, Apoſtolo atteſtante, qui ait: *Nonne* (p) *omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis?* Maximè tamen angelici nobis ſpiritus adeſſe credendi ſunt, cùm divinis ſpecialiter mancipamur obſequiis, id eſt, cùm Eccleſiam ingreſſi, vel lectionibus ſacris aurem accommodamus, vel pſalmodiæ operam damus, vel orationi incumbimus, vel etiam Miſſarum ſolemnia celebramus. Unde ait Propheta: *In conſpectu* (q) *Angelorum pſallam tibi.* Nec dubitari licet, ubi corporis & ſanguinis Dominici geruntur myſteria, ſupernorum civium adeſſe conventus. Unde ſtudendum ſolerter eſt, ut, cùm Eccleſiam, vel ad Divinæ laudis debita ſolvenda, vel ad agenda Miſſarum ſolemnia intramus, ſemper Angelicæ præſentiæ memores, cum timore & veneratione competenti, cæleſte compleamus officium: ne, ſi, quod abſit, id negligenter, aut inhoneſtè vel tepidè expleverimus, & ad perficiendum pigri advenerimus, in ſententiam, quâ dicitur: *Maledictus* (r) *homo, qui opus Dei fecerit negligenter*, miſerabiliter labamur. Ergo ſolerti induſtriâ nobis obſervandum eſt, ne quid in Eccleſiâ ineptum, ne quid perverſum, ne quid indecens, aut cogitatione, aut verbis, aut actibus perpetremus, quatenus & conſpectu Angelorum digni efficiamur, & Dominus ad nos veniens, non quod condemnet in nobis, ſed potiùs, quod remuneret, inveniat.

CXXXIII. *Quales ad legendum, & cantandum in Eccleſiâ, conſtituendi ſint.*

Tales ad legendum, cantandum, & pſallendum in Eccleſiâ conſtituantur, qui non ſuperbè, ſed humiliter debitas Domino laudes perſolvant, & ſuavitate lectionis, ac melodiæ & doctos demulceant, & minùs doctos erudiant; plúſque velint in lectione, vel cantu populi ædificationem, quàm popularem vaniſſimam adulationem. Qui verò hæc doctè peragere nequeunt, erudiantur priùs à Magiſtris: & inſtructi, hæc adimplere ſtudeant, ut audientes ædificent.

CXXXIV. *Qui modus ſit correptionis?*

Quanquam contemptores Canonicarum inſtitutionum Epiſcopali præcipuè judicio plectendi ſint, quâ pœna, ut ait Beatus Auguſtinus, in Eccleſiâ nulla major eſſe poteſt; demonſtrandum tamen eſt, qualem cæteri Prælati, qui illis dignitate inferiores eſſe noſcuntur, in locis ſibi commiſſis, in quibus canonicè vivitur, erga ſubjectos quoſque delinquentes, & ea, quæ propriè ad eorum propoſitum pertinent, obſervare nolentes, adhibere debeant correptionis modum. Sed quia omnis ætas, vel uniuscujuſque intelligentiæ capacitas, proprias debet habere menſuras, & juxta modum culparum, menſura extendenda eſt correptionum, & hæc omnia jure in Prælatorum pendent judicio, quo & diſcretiſſimè temperanda ſunt: neceſſe eſt, ut idem Prælati circa delinquentes medici peritiſſimi imitentur factum: ſcilicet, ut adhibita magnæ diſcretionis curâ, quid cuique congruat, quidve conveniat, adhibeant: hoc ſummoperè perpendentes, ut juxta quantitatem vulnerum, exhibeant fomenta curationum, quatenùs nec alteri dent, quod noceat, nec alteri ſubtrahant, quod juvat. Omiſſis igitur his, quorum ætati delinquenti parcendum non eſt, ſed potiùs juxta Salomonem, *Eorum* (s) *latera, ne indureſcant, virgis aſſiduè tundenda ſunt;* qualiter erga cæteros delinquentes juxta auctoritatem Divinam, & Sanctorum Patrum

(o) 1. Cor. 14. (p) Heb. 1. 14. (q) Pſal. 137. 2.
(r) Hierem. 48. 10. [s] Eccli. 30.

Patrum exempla, traditionésque id fieri oporteat, strictim, brevitérque ostendatur. Si quis frater in congregatione Canonicâ constitutus, horas Canonicas frequentare neglexerit, Ecclesiámque non religiosè, sed pompaticè vel incompositè intraverit, & opus Dei negligenter executus fuerit, ad collationem venire distulerit, obedientiam à Magistris sibi injunctam agere recusaverit, in legendo, vel cantando, vel in cæteris Ecclesiasticis disciplinis juxta vires studium non exhibuerit, ad mensam non necessitate, sed vitio tardè occurrerit, è claustris sinè licentiâ exierit, per licentiam verò ingressus, contra constitutum sibi placitum moras fecerit, in plateas ire, aut in biviis residere tentaverit, in dormitorio aliquid indecens, aut inhonestum, verbis aut actibus perpetraverit, alicubi, nisi in dormitorio, cum cæteris absque causâ inevitabili dormire præsumpserit, fratribus caritatis officio obedienter servire neglexerit, *discordiam, quam* (dicente Scriptura) *Dei* (t) *anima detestatur*, inter fratres seminaverit, & huic institutioni contumax, aut superbus, seu murmurans, aut in aliquo contrarius extiterit, & cætera hujuscemodi agere tentaverit: hic primò secundùm Dei præceptum, non solùm semel, & secundò ac tertiò, quinimò crebriùs admoneatur: & si his admonitionibus non cesserit, publicâ objurgatione corripiatur. Quod si & his renisus fuerit, cæteris sibi alimentis interdictis, pane tantùm usque ad dignam satisfactionem utatur, & aqua. Si verò nec sic se correxerit, separetur à mensa, & à societate fratrum in choro psallentium removeatur, & seorsim in loco hujuscemodi negligentibus à Prælatis constituto, stare cogatur, ùt saltem rubore sequestrationis emendetur. Dein si his modis correptus incorrigibilis extiterit, & ætas permiserit, quia juxta Salomonis vocem *Stultus* (u) *verbis non corrigitur*, congrua ei verberum adhibeatur castigatio, quibus utpotè filius verberetur, quatenus secundùm Beati Gregorii sententiam, qui jubentis verba non audiunt, verberibus admoneantur, ut ad bona desideria pœnæ trahant, quos præmia non invitant. Cæterum si talis fuerit, quem aut ætas, aut qualitas personæ verberari non siverit, publicâ objurgatione, & continuâ jejuniorum afflictione, & sequestrationis rubore, hujusmodi corripiatur, usque dum digna pœnitentiæ satisfactione veniam consequatur. Si verò utérque, & qui flagellatur, & quem flagellari ætas, aut qualitas personæ prohibent, adhuc incorrigibiles extiterint: sit locus intra claustra Canonicorum, sicut multis in locis noscitur esse, quo ad tempus retrudantur, & secundùm modum culpæ castigentur, ut juxta Apostolum *Traditi* (w) *satanæ in interitum carnis Spiritus salvus sit in die Domini.* Quod si etiam tot saluberrimis admonitionibus & castigationibus necdum paruerint, fiat pro eis ab omni congregatione communis oratio, ut à Domino sanentur. Postremò si prorsus inemendabiles, & incorrigibiles apparuerint, ne per plures eorum serpant contagia dira, necesse est; ut à cæterorum societate, utpote oves morbidæ, secreti, ante præsentiam deducantur Episcopi, ut ab eo Canonicâ authoritate publicè damnentur. Si verò quis in Collegio Canonicorum culpam criminalem admiserit, huic nulla est danda dilatio, quin aut sponte pœnitentiam pro admisso crimine gerat, aut si id agere refutaverit, coram Episcopo deducatur, ut ab eo publicâ multetur pœnitentiâ. Meminisse enim oportet rectores, quia columba est in Divinis Scripturis Ecclesia appellata, quæ non unguibus lacerat, sed alis piè percutit. Unde etiam illis summoperè observandum est, ut, sicut præmissum est, juxta modum culparum, & personarum, atque ætatum, omnino ipsa temperata sit correptio, ut nec vitium desidiæ inolescat, nec correptio mansuetudinis modum excedat, ne, ùt ait B. Maximus, aut solutior lenitas conniventiam præbeat peccati, aut immoderata severitas à lapsu non revocet delinquentem. Sed & hoc illis nihilominùs cavendum est, ne errata delinquentium alicujus rei livore feriant, sed potiùs, ùt ait Beatus Augustinus, sint *criminum persecutores, & hominum liberatores. Oderint vitia, diligant homines. Oderint, quod instinctu diaboli ingestum est; diligant, quod Dei bonitate creatum est.* Teneant in manu baculum, & virgam. Baculum vide-

(t) Prov. 6. (u) Prov. 18. & 29. (w) 1. Cor. 5.

videlicet, quo aliorum virium imbecillitates ſpiritaliter ſuſtentent: virgam verò, quâ vitia delinquentium Zelo rectitudinis feriant. Delinquentibus interea, & excommunicatis fratribus nequaquam cæteri fratres debent favere, aut eos ſuis adulationibus decipere, aut eorum errata defendere: ſed potiùs opem ferre, ut æqualitatis cenſura diſtrictè corrigantur.

CXXXV. *Ut erga pueros, qui nutriuntur, vel erudiuntur in congregatione Canonicâ, inſtantiſſima ſit adhibenda cuſtodia.*

Solerter Rectores Eccleſiarum vigilare oportet, ut pueri & adolescentes, qui in Congregatione ſibi commiſſâ nutriuntur vel erudiuntur, ità jugibus Eccleſiaſticis diſciplinis conſtringantur, ut eorum laſciva ætas, & ad peccandum valdè proclivis, nullum poſſit reperire locum, quo in peccati facinus proruat. Quapropter in hujuscemodi cuſtodiendis, & Spiritaliter erudiendis talis à Prælatis conſtituendus eſt vitæ probabilis frater, qui eorum curam ſummâ gerat induſtriâ, eóſque ità arctiſſimè conſtringat, qualiter Eccleſiaſticis doctrinis imbuti, & armis Spiritalibus induti, & Eccleſiæ utilitatibus decenter parere, & ad gradus Eccleſiaſticos quandóque dignè poſſint promoveri. Libuit prætерea ob ædificationem congruam, & inſtructionem negotii, de quo agitur, quandam Sanctorum Patrum ſententiam huic operi inſerere, quæ ità ſe habet: prona eſt omnis ætas ab adoleſcentiâ in malum. Nihil incertius, quàm vita adoleſcentium. Ob hoc conſtituendum oportuit, ut, ſi quis in Clero puer eſt, aut adoleſcentes exiſtunt, omnes in uno conclavi atrii commorentur & lubricæ ætatis annos non in luxuriâ, ſed in diſciplinis Eccleſiaſticis agant, deputati probatiſſimo Seniori, quem & Magiſtrum doctrinæ, & teſtem vitæ habeant, &c. His ità præmiſſis oportet, ut probatiſſimo ſeniori pueri ad cuſtodiendum, licet ab alio erudiantur, deputentur. Frater verò, cui hæc cura committitur, ſi eorum curam parvi penderit, & aliud quàm oportet, docuerit, aut eis in aliquo cujuslibet læſionis maculam ingeſſerit, ſeveriſſimè correptus, ab officio amoveatur: & fratri alii id committatur, qui eos & innocentis vitæ exemplis informet, & ad opus bonum peragendum excitet.

CXXXVI. *Ut omnes Canonici ad Completorium veniant.*

Expletis religioſiſſimo obſequio horis competentibus, diurnis officiis, ab omnibus Canonicis, dato ſigno, devotiſſimè ad Completorium celebrandum veniendum eſt. Quo completo, oportet, ut non epulis, & potationibus, vaníſque inſerviant loquelis, ſed his penitus poſtpoſitis, humiliter, & honeſtè dormitorium petant: & nequaquam duo in uno, ſed ſinguli in ſingulis lectis quieſcant. Lucerna quoque in eodem dormitorio noctis tempore jugiter ardeat. Nihil denique inhoneſtum, aut indecens in dormitorio geratur ab aliquo, nec quiſpiam aliquem inquietare præſumat, nec ad verba inutilia & otioſa prorumpere cogat. Hujus verò Capituli contemptor ſpecialiter à Prælatis & Magiſtris ſeveriſſimè corripiatur.

CXXXVII. *De Cantoribus.*

Studendum ſummoperè cantoribus eſt, ne donum, ſibi divinitus collatum, vitiis fœdent, ſed potiùs illud humilitate, caſtitate, & ſobrietate, & cæteris Sanctarum virtutum ornamentis exornent: quorum melodia animos populi circumſtantis ad memoriam, amorémque cæleſtium, non ſolùm ſublimitate verborum, ſed etiam ſuavitate tonorum, quæ dicuntur, erigat. Cantorem autem, ſicut traditum eſt à Sanctis Patribus, & voce & arte præclarum, illuſtremque eſſe oportet, ità ut per oblectamenta dulcedinis animos incitet audientium. &c. Cantores itaque non propter donum ſibi collatum ſe cæteris ſuperbiendo præferant, ſed humiliter ſocios exhibeant. Et providendum eſt illis, quando temperatè, quandóque ſubmiſſè divinum agatur officium: ſcilicet, ut ſecundùm numerum Clericorum, & officii qualitatem, & temporis prolixitatem, cantum protendant, & voces moderentur cæterorum. Sonum etiam vocalium literarum benè, atque ornatè perſtrepant. His verò, qui hujus artis minùs capaces ſunt, donec erudiantur, meliùs convenit, ut ſileant, quàm cantare volendo, quod neſciunt, alio-

aliorum voces diſſonare compellant. Pſalmi námque in Eccleſiâ non curſim & excelſis, atque inordinatis, ſeu intemperatis vocibus, ſed planè, ac dilucide & cum compunctione cordis recitentur: ut & recitantium mens illorum dulcedine paſcatur, & audientium aures illorum pronuntiatione demulceantur. Quoniam, quamvis cantilenæ ſonus in aliis officiis excelſâ ſoleat edi voce, in recitandis tamen Pſalmis hujuscemodi vitanda eſt vox. Conſtituantur interea ſeniores fratres, probabilioris ſcilicet vitæ, qui tempore ſtatuto viciſſim *cum cantorum ſchola* ſint, ne hi, qui diſcere debent, aut otio vacent, aut inanibus, & ſupervacuis fabulis inſtent. Si verò cantores ſuperbi extiterint, & artem, quam divinitus adjuti didicerint, aliis inſinuare renuerint, graviter, ac ſeverè judicentur, ut emendati, atque correcti talentum, ſibi à Deo collatum, aliis erogare procurent. Hujuscemodi autem correptionis modus erga eos, qui quarumlibet artium diſciplinis eruditi ſunt, & de talento, ſibi divinitus collato, magìs ſe aliis ſuperbiendo præferre, quàm id cum caritate inſinuare geſtiunt, à Prælatis obnixè tenendus eſt.

CXXXVIII. *Quales vice Prælatorum in congregatione Canonicâ fungi debeant.*

Oportet Eccleſiæ Prælatos, ut de congregatione ſibi commiſſâ tales eligant boni teſtimonii fratres, in quibus onera regiminis ſecurè poſſint partiri. Quibus etiam talem conferant poteſtatem, ut vice illorum fungentes, & inobedientes Canonicâ cenſurâ corripere, & obedientes hortando ad meliora valeant provocare. Non enim conſtituendi ſunt perſonaliter, aut eo ordine, quo in collegio fratrum admiſſi ſunt; ſed ſecundùm vitæ meritum, & Spiritualium donorum prærogativam. Qui & in congregatione aſſidui ſint & fratrum curam pervigili ſtudio gerant: & ſicut alios præcedunt magiſterio, ità nimirùm innocentis vitæ informent exemplo, ut juxta Apoſtolum (x) exemplo ſint cæteris in verbo, in converſatione, in caritate, in fide, in caſtitate. Qui etiam, ſi prioratus ſui cauſa intumeſcere cæperint, & curam fratrum nihili penderint, ſi crebro admoniti incorrigibiles extiterint, à miniſterio propellantur, aliique in loco illorum, qui id ſtrenuè peragere poſſint, ſubſtituantur.

CXXXIX. *De Præpoſitis.*

Quamvis omnes, qui præſunt, præpoſiti ritè dicantur, uſus tamen obtinuit, eos vocari præpoſitos, qui quandam prioratûs curam ſub aliis Prælatis gerunt. Hi tamen, qui juxta hunc morem præpoſiti vocantur, tales, & tam ſtrenui conſtituendi ſunt, qui & vitæ probabilis ſint, & ea, quæ ſibi injuncta ſunt, fideliter, humiliterque expleant. Et pro eo, quod aliis Prælati ſint, nequaquam parvi pendant canonica inſtituta: ſed quantò plus implicantur in fratrum curis, tantò magìs ſtudeant cæleſtibus obtemperare monitis. Debent igitur cunctæ congregationi utiles eſſe, & de miniſterio ſibi commiſſo fideliter prodeſſe. Ea verò, quæ fratribus dare debent, cum caritate tempore opportuno incunctanter præbeant, quatenus à Domino de fideli adminiſtratione gradum bonum acquirant. Erga hujuscemodi verò delinquentes, & obedientiam ſibi commiſſam benè non adminiſtrantes modus ſuperiùs comprehenſus tenendus eſt.

CXL. *Qualis ſit Cellarius conſtituendus.*

Debet procurare Prælatus, ut fratribus cellarium, non vinolentum, non ſuperbum, non tardum, non prodigum, ſed moribus honeſtum, ac Deum timentem conſtituat. Qui & ſtipendia fratrum fideliter ſervet, & diligenti curâ adminiſtret, & in adminiſtrando nullatenus fratres contriſtet. Cui etiam piſtrinum fratrum committendum eſt, ut illud ità vigilantiſſimâ curâ cuſtodiat, ne miniſtri ibidem deputati, annonam fratrum, aut furtim ſubripiendo, aut alio quolibet modo negligenter vivendo, diſſipent. Hi verò famuli eligantur de fideliſſimâ Eccleſiæ familiâ, & his officiis diligenter erudiantur, ut ſcilicet & piſtoriâ arte, & fidei puritate neceſſitatibus fratrum opportuniſſimè valeant ſuffragari. Eadem quoque forma de cocis ſervanda eſt. Inutiles denique inobedientes cellarii, ſecundùm ſuperiùs comprehenſam ſententiam judicentur.

CXLI.

(x) 1. Tim. 4.

CXLI. *Cui committi debeant stipendia pauperum.*

Evangelicis, atque Apostolicis instruimur documentis, in colligendis hospitibus ante omnia operam dare debere, ut meritò de nobis dicatur à Domino: *Hospes* (y) *fui, & collegistis me*, &c. Proinde oportet, ut Prælati Ecclesiæ præcedentium Patrum exempla sectantes, aliquod præparent receptaculum, ubi pauperes colligantur, & de rebus Ecclesiæ tantum ibidem deputent, unde sumptus necessarios juxta possibilitatem rerum habere valeant, exceptis decimis, quæ de Ecclesiæ villis ibidem conferuntur. Sed & Canonici, tam de frugibus, quàm etiam de omnibus eleemosynarum oblationibus, in usus pauperum decimas libentissimè ad ipsum conferant hospitale. Et boni testimonii de ipsâ congregatione frater constituatur, qui hospites, & peregrinos adventantes, utpote Christum in membris suis, suscipiat, eísque necessaria libenter pro viribus administret: qui etiam ea, quæ in usus pauperum cedere debent, nequaquam in suos usus reflectat: ne cum Judâ, loculos Domini furante, sententiam damnationis excipiat. Sed & Prælatorum debet vigilare industria, ne eum, cui hospitale pauperum committitur, res pauperibus deputatas in aliquo minuere, aut his, quasi beneficiario munere concessis, sinant uti, quod à Prælatis quibusdam, curam pauperum parvi pendentibus, fieri comperimus. Clerici námque, si aliis temporibus nequeunt, saltem quadragesimæ tempore pedes pauperum in competenti lavent hospitali, juxta illud Evangelicum: *Si ego* (z) *Dominus & Magister lavi vobis pedes, quantò magis vos debetis alter alterius lavare pedes?* &c. Quapropter expedit, ut in competenti loco hospitale sit pauperum, ubi perfacilis ad illud veniendi conventus possit fieri fratrum. Quòd si is, cui hospitale commissum est, curam pauperum neglexerit, eorúmque res in suos usus retorserit, quanquam divinâ ultione dignus sit, severiùs tamen, quàm cæteri delinquentes, à Præpositis judicandus, & à ministerio removendus est. Nec immeritò: quippe qui & pretia peccatorum, & alimenta pauperum, & thesaurum cælo recondendum, suis (quod fas non fuit) aptavit usibus.

CXLII. *De infirmorum, ac senum cura fratrum.*

Quamvis Canonicis proprias licitum sit habere mansiones, debet tamen à Prælato mansio infirmorum & senum intra claustra Canonicorum fieri, ut, qui suam fortè non habent, in eâdem suam aptissimè possint tolerare imbecillitatem: quatenus ibidem, & subsidiis Ecclesiasticis, quibus indigent, & fratrum adminiculis, misericorditer sustententur. Erga quos oportet, ut cæteri fratres magnam exhibeant caritatem: scilicet, ut eis compatiendo subveniant, & assiduis visitationibus, & Scripturarum Sanctarum consolationibus, nec non & propriarum rerum facultatibus, adminicula necessaria præbeant, ut impleatur in eis illud Evangelicum: *Infirmus* (a) *fui, & visitâstis me.*

CXLIII. *Qualiter porta Canonicorum custodiatur.*

Eligatur necesse est, à Prælato, ex congregatione sibi commissâ frater probabilis vitæ, cui officii sit portam Canonicorum cum summâ obedientiâ & humilitate, competenti tempore claudere, ac reserare, ut nulli per eam, nisi per licentiam, aditus pateat intrandi, aut exeundi. Cui etiam observandum est, ne eis, quibus cordi est plus otiis vacare, quàm divinis obsequiis incubare, foras evagandi locum præbeat, & eorum nugarum, quod nefas est, particeps fiat. Debet præterea advenientes quosque cum caritate suscipere, & Priori adventum eorum, causámque nuntiare. Expleto námque vespertino, & completorio officio, observatísque portis, claves earum idem portarius, ei, qui vicem Prælati tenet, ferat, ut nulli horis incompetentibus intrandi, aut exeundi maneat facultas: quas etiam ab eodem in crastinum tempore accipiat constituto. Si verò inobediens, atque protervus idem repertus fuerit portarius, sicut de aliis ministris negligentibus superiùs dictum est, judicetur.

CXLIV. *Ut claustra Canonicorum diligenter custodiantur.*

Oportet claustra Canonicorum ità diligenter custodiri, ut grex Dominicus fraternâ concorditer fruatur pace: & si quem-

(y) Matt. 25. 36.

(z) Joan. 13. 14.

(a) Matth. 25. 36.

quemlibet Prælatus, aut qui ejus vice fungitur, aut fortè quilibet alius ſpiritalis frater intra clauſtra quempiam inhoneſtè agentem, aut extra in biviis, & plateis otio, vaníſque confabulationibus vacantem, repererit, primò ſecretâ admonitione eum corripiat, & poſt, ſi neceſſe fuerit, coram fratribus idem negligens acriùs judicetur, ut deinceps emendatus in melius proficiat. Fœminis námque non ſolùm in manſionibus, & clauſtris Canonicorum prandendum, aut requieſcendum non eſt, quin potiùs nec in ea intrandi, excepto in Eccleſiam, ulla tribuenda facultas, quia valde hoc à Sanctis Patribus legitur inhibitum. Si quid verò caritatis officio illis attribuendum eſt, extra clauſtra conſtituatur locus, in quo id accipiant: Nullus tamen fratrum cum ipſis, niſi teſtes coram fuerint, loquatur. Qui verò ſecùs, quàm præmiſſum eſt, agere tentaverit, ità ſeveriter à Prælatis, & Magiſtris corrigatur, ut cæteris, ne quid tale agere pertentent, exemplo correptionis ſibi exhibitæ terrorem incutiat.

CXLV. *Epilogus breviter digeſtus.*

Quanquam à Sanctis Patribus in ſuperioribus hujus libelli partibus ſatis ſit dilucidatum, qualiter Clerici vivere debeant, adeò, ùt, qui hæc, quæ ſuperiùs comprehenſa ſunt, ſedulâ meditatione perlegerit, perſpicuè in his reperire valeat, qualis ejus debeat eſſe fidei devotio, actuum morúmque exornatio, ac divinorum cultuum executio: propter pleroſque tamen ſimplices, minúſque capaces hæc ſtrictim, brevitérque replicanda perneceſſarium duximus: ut, qui hæc aut legere, aut fortè ab aliis lecta plenè intelligere nequiverint, utantur hac defloratiunculâ, utpote calatho diverſorum florum vernantium nectare referto, & diſcant, quid illis agendum, quídque vitandum ſit. Legalibus interea inſtitutis, & Evangelicis ſaluberrimis monemur Præceptis, ut Dominum Deum noſtrum totis præcordiis diligamus, & proximum, tanquam noſmetipſos &c. Si igitur ab omnibus fidelibus his ſalutiferis præceptis totis niſibus eſt favendum: quantò magis ab his, qui divinis cultibus mancipati ſunt, & aliis exemplo virtutum condimentum eſſe debent? Proinde oportet, ut primò omnium Dominum Deum diligant, ex toto corde, ex totâ animâ, totâ virtute, & proximos tanquam ſe ipſos: & noſſe, quia in his duobus præceptis tota Lex pendet, & Prophetæ. Non occidant, neque fratrem oderint, quia (ùt ait Apoſtolus) *qui* (b) *fratrem ſuum odit, homicida eſt.* Non adulterent, non furtum faciant, non concupiſcant rem alienam, non falſum teſtimonium dicant, &, quod ſibi nolunt fieri, alteri ne faciant. Non ſint ſuperbiâ tumidi, non detractionibus aſſueti, non ebrietati ſervientes, non luxuriâ enervati, non iracundiâ turbidi, non quibuslibet aliis vitiis ſubſtrati, non vaniloqui, non invidi, non ſomnolenti, non pigri, non murmuratores, non ſuſurrones, non vinolenti, non multum edaces. Fraudes & doloſitates caveant: uſuris nequaquam inſerviant. Non jurent, ne fortè perjurent. Malum pro malo non reddant. Cùm in ſe aliquid boni viderint, Deo, & malum cùm viderint, ſibi deputent. Diſcordiam fugiant, & quos diſcordantes invenerint, ad caritatis concordiam revocent, & juxta vocem Pſalmiſtæ, [c] declinent à malo, & faciant bonum. Attendant & Apoſtolum prohibentem: *Non*, inquit, *in* (d) *commeſſationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione, ſed induimini Dominum JEſum Chriſtum.* Animadvertant enim, quòd ab his vitiis ab Apoſtolo prohibitis omnium vitiorum ſeges emergat: & quòd horum morborum mater ſuperbia ſit. Oportet etiam, ut animam, corpúſque ſuum ab omni inquinamento carnis, & ſpiritûs cuſtodiant, ut juxta Apoſtolum (e) integer ſpiritus eorum, & anima & corpus, ſinè querelâ in adventu Domini noſtri JESU Chriſti ſervetur. Sobriè, juſtè, & piè vivant, ſæcularia negotia prorſus abjiciant: quia juxta eundem Apoſtolum, *Nemo* (f) *militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus, ut ei placeat, cui ſe probavit.* Jejunium ament, hoſpites colligant, pauperes recreent, nudos veſtiant, infirmos viſitent, mortuos ſepeliant, in tribulatione poſitis opem ferant, dolentes conſolentur. Amori Chriſti nihil præponant,

(b) 1. Joan. 3. [c] Pſal. 33. (d) Rom. 13. 13.
(e) 1. Theſſ. 5. (f) 1. Tim. 2.

ponant, caritatem non derelinquant: pacem, si fieri potest, cum omnibus hominibus habeant: diem judicii timeant, vitam æternam spiritaliter concupiscant. Spem suam Deo committant, proprio Episcopo in omnibus secundùm Canonicam Institutionem obtemperent, Magistros suos non temerè reprehendant. Postremò doctrinis spiritalibus operam dent. Lectionibus, Psalmis, Hymnis, Canticis, & cæterorum bonorum operum exercitiis jugiter incumbant. In dormitorio, nisi quem infirmitas detinuerit, omnes dormiant: In refectorio pariter reficiantur, quotidie ad collationem veniant. Mox, ùt signum datum fuerit, ad Ecclesiam omnes festinatò veniant, & horas Canonicas non negligenter, sed cum omni religione pariter celebrent. Ecclesiam non pompaticè, sed reverenter ingrediantur. In choro non cum baculis stent, vaniloquiis nequaquam insistant, sed cum omni devotione, & veneratione divinæ servitutis opus peragant, scientes Angelorum præsentiam semper illic adesse. E claustris non nisi per licentiam egrediantur, egressi irreprehensibiliter vivant, ut ab his, qui foris sunt, bonum testimonium habeant, & religionem, ac propositum suum actibus illicitis nequaquam maculent, sed potiùs omnes, quibus se conjunxerint, sale sapientiæ & bonorum operum exemplis condiant. Contubernia fœminarum nullatenus appetant; non vanis oculis, aut petulanti, tumidóque gestu, ac dissolutis renibus incedant: non spectaculis, non pompis sæcularibus intersint; non aleæ, non quibuslibet venationibus inserviant. Apostoli námque instructi documento, quo ait: *Non* (g) *in veste pretiosa*, nequaquam pretiosis delectentur vestibus. Caveant summoperè, ne extra claustra moras faciant, nisi prout sibi à Priore constitutum fuerit, & opportunitas temporis dictaverit. Intrà claustra positi, non otio vacent, sed aut divinis officiis, aut propriis utilitatibus, aut certè Magistrorum jussionibus pareant. Ne otio torpentes ab Apostolo audiant: *Qui* (h) *non vult operari, nec manducet.* Seniores spiritaliter juniores diligant: juniores senioribus obsequium dignum exhibeant. Doctiores minùs doctis nequaquam se præferant, sed magìs eos cum caritate ædificent: neque hi, qui nobilitate generis, aut virtutum donis pollent, cæteris se tumidè superextollant. Omnes in congregatione vicissim sibi caritatis officio serviant. Quibus etiam in refectorio comedentibus, & religiosè silentium tenentibus, continuatim legatur lectio. Delinquentes zelo rectitudinis pariter arguant, & castigent, pueros & adolescentes negligentes verborum disciplinis corripiant. Singuli juxta capacitatem suam, diversarum artium erudiantur disciplinis, ut nullus in Collegio Canonico inutilis appareat, nec vota fidelium otiosus comedat. Tales quippe esse, immò & taliter conversari decet omnes, qui divinis officiis se mancipârunt. Quapropter studeant hæc breviter collecta sedulâ meditatione perlegere, & memoriæ commendare, & divinâ adjuvante gratiâ juxta vires adimplere, quò faciliùs, & liberiùs majora à Sanctis Patribus edita exequi valeant. Vocatione ergo, quâ vocati sunt, nec ad dextram, nec ad sinistram declinantes, ambulent: quatenus divinis jussionibus obtemperantes, ad Christum, in cujus sorte esse noscuntur, qui via, veritas, & vita est, eo opitulante, pervenire mereantur.

(g) 1. Tim. 2. (h) 2. Theff. 3.

CONCILII AQUISGRANENSIS
LIBER II,
QUI EST DE INSTITUTIONE
SANCTIMONIALIUM.

Hanc Constitutionem sacer Conventus anno Incarnationis Domini DCCCXVI. Indictione X. anno siquidem Gloriosissimi LUDOVICI IMPERATORIS tertio, in Aquisgrani Palatio, eodem monente Prin-

Principe, ob animarum ſanctimonialium, canonicè degentium, ſalutem Divinâ inſpirante Gratiâ, & Sanctorum Patrum auctoritatibus, velut ex pratis vernantibus quoſdam floſculos collegit, & in unum congeſſit, atque communi voto, communíque conſenſu, Sanctimonialibus tenendam, obſervandámque percenſuit.

INDEX CAPITUM
LIBRI II.

CAPUT I.

A*Udi Filia* (a) *& vide, & inclina aurem tuam, & obliviſcere populum tuum, & domum Patris tui, & concupiſcet Rex decorem tuum.* In quadrageſimo quarto Pſalmo Deus ad animam loquitur humanam: ut ſecundùm exemplum Abrahæ exiens de terra ſua, & de cognatione ſua, relinquat Chaldæos, qui, quaſi dœmonia, interpretantur. Et habitet in Regione viventium, quam alibi Propheta ſuſpirat dicens: *Credo* (b) *videre bona Domini in terra viventium.* Verùm non ſufficit tibi exire de Patria tua, niſì & obliviſcaris populi, & domûs Patris tui. ITEM IBI. non expedit apprehenſo aratro reſpicere poſt tergum, nec de agro reverti domum, nec poſt Chriſti tunicam ad tollendum aliud veſtimentum tecta deſcendere. Grande miraculum! Pater Filiam cohortatur, ne meminerit Patris. *Vos* (*) *de Patre diabolo eſtis, & deſideria Patris veſtri vultis facere,* dicitur ad Judæos: & alibi: *Qui* (**) *facit peccatum, ex diabolo eſt.* Táli primum parente generati nigri ſumus: & poſt pœnitentiam nec dum culmine vir-

[a] Pſalmo 44. (b) Pſalmo 26. (*) Joan. 8. (**) Joan. 3.

virtutis aſcenſo dicimus: *Nigra* (c) *ſum, ſed & formoſa, Filiæ Jeruſalem.* Exivi de domo infantiæ meæ, oblitus ſum Patris, renaſcor in Chriſto. Quid pro hoc mercedis accipio? ſequitur: *Et* (d) *concupiſcet Rex decorem tuum.* Hoc ergo magnum illud eſt Sacramentum. Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt ambo, jam non, ut ibi, in unâ carne, ſed in uno Spiritu. Non eſt ſponſus tuus arrogans, non ſuperbus, Æthiopiſſam duxit uxorem. Statim ut volueris ſapientiam veri audire Salomonis, & ad eum veneris, confitebitur tibi cuncta, quæ novit; & inducet te Rex in cubiculum ſuum: & mirum in modum, colore mutato, ſermo tibi ille conveniet: *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit dealbata?* ITEM IBI. Nolo tibi venire ſuperbiam de propoſito, ſed timorem. Onuſta incedis auro, latro vitandus eſt. Stadium eſt hæc vita mortalibus, hîc contendimus, ut alibi coronemur. Nemo inter ſerpentes & ſcorpiones ſecurus ingreditur. *Et* (e) *inebriatus* (inquit Dominus) *gladius meus in cœlo:* & tu pacem arbitraris in terra, quæ tribulos generat, & ſpinas, quam ſerpens comedit? *Non eſt nobis colluctatio adversùs carnem & ſanguinem, ſed adversùs principatus, & poteſtates hujus mundi, & rectores tenebrarum harum, adversùs ſpiritalia nequitiæ in cœleſtibus.* Magnis inimicorum circumdamur agminibus: hoſtium plena ſunt omnia. Caro fragilis, & cinis futura poſt modicum, pugnat ſola cum pluribus: cùm autem fuerit diſſoluta, & venerit Princeps mundi iſtius, & invenerit in ea nihil, tunc ſecura audiet per Prophetam: *Non* (f) *timebis à timore nocturno, & ſagitta volante per diem, & à negotio perambulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio meridiano. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabunt.* Quod ſi eorum te multitudo turbaverit, & ad ſingula incitamenta vitiorum cœperis æſtuare, & dixerit tibi cogitatio tua, quid faciemus? reſpondebit tibi Eliſæus. *Noli* (g) *timere, quoniam plures nobiſcum ſunt, quàm cum illis.* SEQUITUR IN EADEM. Quamdiu hoc fragili corpuſculo detinemur: quamdiu habemus Theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, & concupiſcit Spiritus adversùs carnem, & caro adversùs Spiritum, nulla eſt certa victoria. Adverſarius noſter diabolus, tanquam leo rugiens, aliquem devorare quærens circuit. Non quærit diabolus homines infideles, non eos, qui foris ſunt, & quorum carnes Rex Aſsyrius in olla ſuccendit, ſed de Eccleſia Chriſti rapere feſtinat. *Non* (h) *venit Salvator pacem mittere ſuper terram, ſed gladium.* ITEM POST PAUCA. Si poſt nuditatem, jejunia, famem, carcerem, flagella, ſupplicia, in ſemet reverſus Apoſtolus exclamat: *Infelix* (i) *ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Tu te putas ſecuram eſſe debere? Cave, quæſo, ne quando de te dicat Deus: *Virgo Iſraël cecidit, & non eſt, qui ſuſcitet eam.* Audenter loquar, Cùm omnia poſſit Deus: ſuſcitare virginem non poteſt poſt ruinam. Valet quidem liberare de pœna, ſed non vult coronare corruptam. Timeamus illam Prophetiam, ne in nobis etiam compleatur: *Virgines* (k) *bonæ deficient.* Obſerva, quid dicat. *Virgines bonæ deficient:* quia ſunt & Virgines malæ. *Qui* (l) *viderit* (inquit) *mulierem ad concupiſcendam eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.* Perit ergo & mente Virginitas. Iſtæ ſunt Virgines malæ, Virgines carne, non Spiritu: Virgines ſtultæ, quæ oleum non habentes excluduntur à ſponſo. Si autem & illæ, quæ Virgines ſunt, ob alias tamen culpas Virginitate corporum non ſalvantur: quid fiet illis, quæ proſtituerunt membra Chriſti, & mutaverunt templum Sancti Spiritûs in lupanar? Illico audient: *Deſcende* (m) *ſede in terra, Virgo filia Babylonis: ſede in terra, non eſt Thronus filiæ Chaldæorum: non vocaberis ultra mollis, & delicata.* Rectiùs fuerat ſubiiſſe conjugium, ambulâſſe per plana, quàm ad altiora tendentem in profundum inferni cadere. ITEM POST PAUCA. Non ſolvatur faſcia pectoralis: ſed ſtatim ut libido titillaverit ſenſum, & blandum voluptatis incendium dulci nos calore perfuderit, erumpamus

(c) Cantic. 1. (d) Pſal. 44. (e) Iſai. 34.
(f) Pſal. 90. (g) 4. Reg. 6. (h) Rom. 7.
(i) Amos. 5. (k) Ibidem 8. (l) Matth. 5.
(m) Iſai. 47.

pamus in vocem: *Dominus* (n) *Auxiliator meus, non timebo, quid faciat mihi caro.* Et cùm paululum interior homo inter vitia, & virtutes cœperit fluctuare, dicito: *Quare* (o) *tristis est anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quia confitebor illi, salutare vultûs mei, & Deus meus.* Nolo sinas cogitationem crescere: nihil in te Babylonium, nihil confusionis adolescat. Dum parvus est hostis, interfice: nequitia, ne zizania crescant, elidatur in semine: audi Psalmistam loquentem: *Filia* (p) *Babylonis misera! beatus, qui retribuet tibi retributionem tuam, quam retribuisti nobis. Beatus, qui tenebit, & illidet parvulos tuos ad petram.* Quia enim impossibile est in sensum hominis non irruere innatum medullarum calorem; ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui statim, ut cœperit cogitare sordida, statim interficit cogitatus, & elidit eos ad petram: petra autem erat Christus. ITEM IBI. Si autem hæc sustinent illi, qui exeso corpore solis cogitationibus oppugnantur, quid patitur puella, quæ delitiis fruitur? Nempe illud Apostoli: *Vivens* (q) *mortua est.* Si quid itaque in me potest esse consilii, si experto creditur; hoc primùm moneo, hoc obtestor, ut sponsa Christi vinum fugiat pro veneno. Hæc adversùs adolescentiam prima arma sunt dœmonum. Nec sic avaritia quatit, inflat superbia, delectat ambitio. Facilè aliis caremus vitiis, hic hostis intus inclusus est, quocunque pergimus, nobiscum portamus inimicum. Vinum, & adolescentia, duplex incendium voluptatis. Quid ardenti corpusculo fomenta ignium ministramus? Paulus ad Timotheum: *Jam* (r) *noli* (inquit) *aquam bibere, sed vino modico utere, propter stomachum, & frequentes tuas infirmitates.* Vide, quibus causis vini potio concedatur: ut ex hoc stomachi dolor, & frequens medeatur infirmitas, & ne nobis forsitan de ægrotationibus blandiremur, modicum præcepit esse sumendum, Medici potiùs consilio, quàm Apostoli. Alioquin idem Apostolus alibi se dixisse meminerat: *Et* (s) *vinum, in quo est luxuria:* Et: *Bonum est homini vinum non bibere, & carnem non manducare.* Noë vinum bibit, & inebriatus est, rudi adhuc sæculo, & tunc primùm plantata vinea, inebriare vinum forsitan nesciebat. Et ut intelligas Scripturæ in omnibus Sacramentum (margaritum quippe est sermo Dei, & ex omni parte forari potest) post ebrietatem nudatio femorum obsecuta est, libido juncta luxuriæ. Priùs enim venter extenditur, & sic cætera membra concitantur. Manducavit enim populus, & bibit, & surrexerunt ludere. Loth amicus Dei in monte salvatus, & de tot millibus populi solus justus inventus inebriatur à filiabus suis. Et licèt illæ putarent genus humanum defecisse, & hoc facerent liberorum magìs desiderio, quàm libidinis, tamen sciebant virum justum hoc, nisi ebrium, non esse facturum. Denique, quod fecerit, ignoravit. Et, quamquam voluntas non sit in crimine, error in culpa est. ITEM IN EADEM. Innumerabilia sunt de Scripturis responsa Divina, quæ gulam damnent, & simplices cibos præbeant. Verùm quia nunc non est propositum de jejuniis disputare, & universa exsequi sui est tituli & voluminis, hæc sufficiant pauca de pluribus. Alioquin ad exemplum horum poteris tibi ipsa colligere, quomodo & primus de Paradiso homo, ventri magìs obediens, quàm Deo, in hanc lacrymarum dejectus est vallem: & ipsum Dominum Satanas fame tentaverit in deserto; & Apostolus clamitet: *Esca* (t) *ventri, & venter escis: Deus autem, & hunc, & illas destruet.* Et de luxuriosis: *Quorum* (u) *Deus venter est.* Idem enim colit unusquisque, quod diligit. Ex quo sollicitè providendum est, ut, quos saturitas de Paradiso expulit, reducat esuries. Quodsi volueris respondere, te nobili stirpe generatam, semper in delitiis, semper in plumis, non posse à vino, & esculentioribus cibis abstinere, nec his legibus vivere districtiùs: respondebo: Vive ergo lege tuâ, quæ Dei non potes. Non quòd Deus universitatis Creator, & Dominus, intestinorum nostrorum rugitu, & inanitate ventris, pulmonúmque delectetur ardore: sed quòd aliter pudicitia tuta esse non possit. Job Deo carus, & testimonio ipsius immaculatus, & simplex,

[n] Psalm. 117. (o) Psalm. 42. (p) Psalm. 136.
(q) 1. Tim. 5. (r) Ibidem. [s] Ephes. 5. Rom. 14. Genes. 91.
(t) 1. Corinth. 6. (u) Philipp. 3.

plex, audi quid de Diabolo fufpicetur: *Virtus* (p) *ejus in lumbis*, & *poteftas in umbilico*. Omnis igitur adversùs viros diaboli virtus in lumbis eft: Omnis in umbilico contra fœminas fortitudo. Vis fcire ità effe, ut dicimus? Arripe exempla. Samfon (q) leone fortior, & faxo durior, & qui unus, & nudus mille perfecutus eft armatos, in Dalilæ mollefcit amplexibus. SEQUITUR POST PAUCA. Piget dicere, quot quotidie Virgines ruant, quantas de fuo gremio mater perdat Ecclefiæ, fuper quot fydera fuperbus inimicus ponat thronum fuum, quot petras excavet, & habitet coluber in foraminibus earum. Videas plerafque viduas, antequam nuptas, infelicem confcientiam mentitâ tantùm vefte protegere. Quas nisi tumor uteri, & infantum prodiderit vagitus, fanctas, & caftas fe effe gloriantur, & erecta cervice, & ludentibus pedibus incedunt. Aliæ verò fterilitatem præbibunt, & nec dum fati hominis homicidium faciunt. Nonnullæ cùm fe fenferint concepiffe de fcelere, abortii venena meditantur: & frequenter etiam ipfæ commortuæ trium criminum reæ ad inferos perducuntur: homicidæ fui, Chrifti adulteræ, necdum nati filii parricidæ. Iftæ funt, quæ folent dicere: omnia munda mundis: fufficit mihi confcientia mea. Cor mundum defiderat Deus: cur me abftineam à cibis, quos creavit Deus ad utendum? Et fi quando lepidè & feftivè volunt vivere, ubi fe mero ingurgitaverint, ebrietati facrilegium copulantes, ajunt: abfit, ut ego à Chrifti fanguine me abftineam. Hæ funt, quæ per publicum notabiliter incedunt; & furtivis oculorum nutibus adolefcentium greges poft fe trahunt: quæ femper audiunt per Prophetam: *Facies* (r) *meretricis facta eft tibi.* Nolo habeas confortium matronarum; Nolo ad nobilium domos accedas; nolo te frequenter videre, quod contemnens virgo effe voluifti. Neque verò earum tantùm te cupio declinare congreffus, quæ maritorum inflantur honoribus; quas eunuchorum greges fepiunt, & in quarum veftibus attenuata in filum auri metalla texuntur: fed etiam eas fuge: quas viduas neceffitas fecit. Sint tibi fociæ, quas jejunia tenuant, quibus pallor in facie eft, quas probavit & vita; quæ quotidie in cordibus fuis canunt: ubi pafcis, ubi cubas in meridie? quæ ex affectu dicunt: cupio diffolvi, & effe cum Chrifto. Sit itaque tibi moderatus cibus, & nunquam venter expletus. Plures quippe funt, quæ, cùm vino fint fobriæ, ciborum largitate funt ebriæ. Ad orationem tibi nocte furgenti non indigeftio ructum faciat, fed inanitas. Crebriùs lege, difce quamplurima. Tenenti codicem fomnus obrepat, & cadentem faciem pagina fancta fufcipiat, fint tibi quotidiana jejunia, & refectio fatietatem fugiens: nihil prodeft biduo, triduóque tranfmiffo vacuum portare ventrem, fi pariter obruatur, fi compenfetur faturitate jejunium. Illico mens repleta torpefcit, & irrigata humus fpinas libidinum germinat. Si quando fenferis exteriorem hominem florem adolefcentiæ fufpirare; & accepto cibo, cùm te in lectulo compofitam dulcis libidinum pompa concufferit, arripe fcutum fidei, in quo ignitæ diaboli extinguuntur fagittæ. Omnes adulterantes, quafi clibanus corda eorum. SEQUITUR IN EADEM. Difficile eft humanam animam aliquid non amare; & neceffe eft, ut in quofcumque mens noftra trahatur affectus, carnis amor fpiritûs amore fuperetur. Defiderium defiderio reftinguitur: quidquid inde minuitur, hìc crefcit, quin potiùs femper ingemina: *Super* (s) *lectulum meum in noctibus meis quæfivi, quem diligit anima mea. Mortificate* (t) *igitur* (ait Apoftolus) *membra veftra, quæ funt fuper terram.* Unde & ipfe confidenter aiebat: *Vivo* (u) *autem, jam non ego, vivit verò in me Chriftus.* Efto cicada noctium. Lava per fingulas noctes lectum tuum, lacrymis ftratum tuum riga. Vigila, & fias, ficut paffer in folitudine. Pfalle fpiritu, pfalle & fenfu. Benedic anima Domino, & ne oblivifcaris omnes retributiones ejus; qui propitiatur cunctis iniquitatibus tuis, qui fanat omnes infirmitates tuas, & redimit ex corruptione vitam tuam. Illud quoque tibi vitandum eft cautiùs, ne vanæ gloriæ ardore capiaris. *Quomodo,* (w) inquit JEfus, *poteftis credere, gloriam ab hominibus accipientes?* Vide quale malum fit, quod qui

[p] Job. 40. (q) Judic. 16. (r) Jerem. 3.
[s] Cant. 3. (t) Coloff. 3. (u) Galat. 2.
[w] Joan. 5.

qui habuerit, non poteſt credere. Nos verò dicamus: *Quoniam* (x) *gloriatio mea tu es.* Et: *Qui* (y) *gloriatur, in Domino glorietur.* Et: *Si adhuc* (z) *hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem.* Et: *Mihi* (a) *autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri JESU CHRISTI, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.* Et illud: *In te* (b) *laudabimur totâ die, in Domino laudabitur anima mea.* Cùm facis eleëmoſynam, Deus ſolus videt. Cùm jejunas, læta ſit facies tua. Veſtis nec ſatis munda, nec ſordida. ET MOX. Nec ſatis religioſa velis videri, nec plus humilis, quàm neceſſe eſt, ne gloriam fugiendo quæras. Plures enim paupertatis, miſericordiæ, atque jejunii arbitros declinantes, hoc ipſo cupiunt placere, quod placere contemnunt: & mirum in modum laus, dum vitatur, appetitur. Sunt quippe non nullæ exterminantes facies ſuas, ut pareant hominibus, jejunantes, quæ ſtatim ut aliquem viderint, ingemiſcunt, demittunt ſupercilium, & operta facie, vix unum oculum liberant ad videndum: veſtis pulla, cingulum ſacceum, & ſordidis manibus, pedibúſque, venter ſolus, quia videri non poteſt, æſtuat cibo. His quotidie Pſalmus iſte canitur: *Dominus* (c) *diſſipabit oſſa hominum ſibi placentium.* ITEM IBI. Poſt hæc quamquam Apoſtolus ſemper orare nos jubeat, & Sanctis etiam ipſe ſomnus oratio ſit, tamen diverſas orandi horas debemus habere: ut ſi fortè aliquo fuerimus opere detenti, ipſum nos ad officium tempus admoneat. Horam tertiam, ſextam, nonam, diluculum quoque, & veſperam, nemo eſt, qui neſciat. Nec cibi ſumantur, niſi oratione præmiſſâ: nec recedatur à menſâ; niſi referatur creatori gratia. Noctibus bis, térque ſurgendum, revolvenda, quæ de ſcripturis memoriter retinemus. Ad omnem actum, ad omnem inceſſum manus pingat crucem. Nulli detrahas, nec adverſus filium matris tuæ ponas ſcandalum. Nec ſi biduo jejunaveris, putes te non jejunantibus eſſe meliorem. Tu jejunas, & iraſceris: ille comedit, & fronte blanditur. Tu vexationem mentis, & ventris eſuriem rixando digeris: ille moderatiùs alitur, & Deo gratias agit; unde quotidie clamat Iſaias: *Non* (d) *tale jejunium elegi* (Dicit Dominus) *in diebus jejuniorum veſtrorum inveniuntur voluntates veſtræ.* Nec illarum tibi exempla proponas, quæ carnis curam facientes, poſſeſſionum reditus, & quotidianas domûs impenſas ſupputant. Nec dicas: illa, & illa ſuis rebus fruitur, honoratur ab hominibus; fratres ad eam conveniunt, & ſorores: numquid ideò virgo eſſe deſiit? Primùm dubium eſt, an virgo ſit talis. Non enim quomodo videt homo, videt Deus. Homo videt in facie; Deus autem in corde. De hinc etiamſi in corpore virgo eſt, an Spiritu virgo ſit, neſcio. Apoſtolus autem ità Virginem definivit: *Ut ſit* (e) *Sancta corpore, & Spiritu.* Hæc omnia, quæ digeſſimus, dura videbuntur ei, quæ non amat Chriſtum. Qui autem omnem ſæculi pompam pro purgamento habuerit, & vana duxerit univerſa ſub ſole, ut Chriſtum lucrifaciat, qui commortuus eſt Domino ſuo & conſurrexit, & crucifixit carnem cum vitiis & concupiſcentiis, liberè proclamabit: Quis nos ſeparabit à caritate Chriſti? An tribulatio? An anguſtia? An perſecutio? An fames? An nuditas? An periculum? An gladius? Et iterum: certus ſum, quia neque mors, neque vita, neque Angelus, neque principatus, neque poteſtates, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque excelſum, neque profundum, neque alia creatura poterit nos ſeparare à caritate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu Domino noſtro. Habeto in mente, quomodo in Apocalypſi in virginitate permanentes laudantur: *Virgines* (f) (inquit Joannes) *permanſerunt. Hi ſunt qui ſequuntur agnum, quocumque vadit.* Quotieſcumque te vana ſæculi delectaverit ambitio, quoties in mundo videris aliquid glorioſum, ad paradiſum mente transgredere. Eſſe incipe, quod futura es, & audies à ſponſo tuo: *Pone* (g) *me ſicut umbraculum in corde tuo, ſicut ſignaculum in brachio tuo*; & opere pariter ac mente munita, clamabis, & dices: *aquæ* (h) *multæ non poterunt extinguere*

(x) Pſalm. 3. (y) 1. Cor. 10. (z) Galat. 1.
(a) Galat. 6. (b) Pſalm. 43. (c) Pſalm. 52.
(d) Iſai. 58. (e) 1. Cor. 7. (f) Apoc. 4.
(g) Cantic. 8. (h) Ibidem.

guere caritatem , & flumina non operient illam.

II.

Unum illud tibi , nata Deo ! præque omnibus unum prædicam , & repetens iterum , iterúmque monebo : ut animum tuum facræ lectionis amore occupes , nec in bona terra pectoris tui fementem lolii, avenarúmque fufcipias: ne dormiente Patrefamilias , inimicus homo zizania fuperfeminet ; fed femper loquaris, in noctibus quæfivi , quem diligit anima mea : & adhæfit poft te anima mea , me fufcepit dextera tua. Quando eras in fæculo , ea , quæ erant fæculi, diligebas : nunc autem , quia fæculum reliquifti , & fecundo poft baptifmum grădu inifti pactum cum adverfario tuo : dicens ei : Renuntio tibi ; diabole! & fæculo tuo , & pompæ tuæ , & operibus tuis : ferva fœdus , quod pepigifti: & efto confentiens , pactúmque cuftodiens cum adverfario tuo , dum es in via hujus fæculi , ne fortè tradat te Judici , tradarísque miniftro ; & non indè exeas, nisì folvas noviffimum quadrantem, id eft, minimum quodque delictum. Quia & pro otiofo verbo reddituri fumus rationem in die judicii. Hæc dicta fint non infaufto contra te vaticinio ; fed pavidi, cautique monitoris officio, ea quoque in te , quæ tuta funt , formidantis, *Si* (i) *Spiritus*, inquit , *poteftatem habentis afcenderit fuper te , locum tuum ne dimiferis.* Vult nos loco movere hoftis , & de gradu excedere : fed folidanda funt veftigia ; & dicendum : ftatuit fupra petram pedes meos , &c. Si in cogitationes tuas coluber afcenderit , ferva cor tuum , & cum David canito : *Ab* (k) *occultis meis munda me ; & ab alienis parce fervo tuo.* Claude cubiculum pectoris , & crebro fignaculo crucis munias frontem tuam , ne exterminator Ægypti in te locum reperiat. Poft cogitationum diligentiffimam cautionem , jejuniorum tibi arma fumenda funt, & canendum cum David: *Humiliavi* (l) *in jejunio animam meam , & cinerem , tanquam panem manducavi.* & : *cùm molefti effent mihi , induebar cilicio.* Salvator generis humani , qui virtutum , & converfationis fuæ nobis reliquit exemplum , poft baptifmum ftatim affumitur à Spiritu , ut pugnet contra diabolum ; & oppreffum eum atque contritum tradidit difcipulis conculcandum. unde & Apoftolus loquitur : *Deus* (m) *autem conteret fatanam fub pedibus veftris velociter.* Et tamen hoftis antiquus poft quadraginta dierum jejunium , per cibum molitur infidias , & dicit : *Si Filius* (n) *Dei es , dic , ut lapides ifti panes fiant.* In Job fcriptum eft de dracone : *Virtus ejus* (o) *in lumbis ejus , & fortitudo ejus fuper umbilicum ventris ejus.* Adversùm juvenes , & puellas ætatis ardore hoftis nofter abutitur , & inflammat rotam nativitatis noftræ ; & implet illud Ofeæ : *Omnes* (p) *adulterantes , quafi clibanus corda eorum.* Quæ Dei mifericordia , & jejuniorum frigore reftinguuntur. Hæc funt ignita diaboli jacula , quæ fimul & vulnerant , & inflammant. Sic quoque debes jejunare , ut fracto corporis appetitu , nec in lectione , nec in Pfalmis , nec in Vigiliis folito quid minus facias. Jejunium non perfecta virtus , fed ceterarum virtutum fundamentum eft : & fanctificatio , atque pudicitia , finè qua nemo videbit Deum , gradus præbet ad fumma fcandentibus. Legamus (*q*) Evangelium fapientum , & ftultarum Virginum , quarum aliæ cubiculum ingrediuntur fponfi , aliæ bonorum operum oleum non habentes , extinctis lampadibus excluduntur. Difce, quid boni habeat continentia , & quid è contrario mali faturitas. Scurrilitas , lafcivia te præfente non habeant locum. Numquam verbum inhoneftum audias, aut fi audieris , non inefceris. Perditæ mentis homines uno frequenter , levíque fermone tentant clauftra pudicitiæ. Ridere , & rideri fæcularibus derelinque ; gravitas tuam perfonam decet. Superfluum reor te monere contra avaritiam ; cùm Apoftolus doceat, avaritiam effe (*r*) idolorum cultum : laudent te efurientium vifcera , non ructantium opulenta convivia. (*s*) Chriftum veftire in pauperibus , & pafcere in efurientibus. Et præter Pfalmorum , & orationis ordinem , quod tibi hora tertia , fexta , nona

(*i*) Eccle. 10. (*k*) Pfalm. 18. (*l*) Pfalm. 94.
(*m*) Rom. 16. [*n*] Matth. 4. (*o*) Job. 4.
[*p*] Ofee. 7. [*q*] Matth. 25. [*r*] Ephef. 5.
[*s*] *Hic defunt quædam, fupplenda ex Epiftola VIII. Hieronymi ad Demetriadem.* Nota Harduini.

na, ad vesperum, media nocte, & manè semper est exercendum; statue, quot horis Sacram Scripturam ediscere debeas, quanto tempore legere; non ad laborem, sed ad delectationem, & instructionem animæ. Cúmque hæc finieris spatia, & frequenter te ad figenda genua solicitudo animæ suscitaverit; habeto lanam semper in manibus, vel staminis pollice fila deducito, vel ad torquenda subtegmina in alveolis fusa vertantur, aliarúmque neta aut in globum collige, aut texenda compone. Si tantis operum varietatibus fueris occupata, numquam tibi dies longi erunt. Hæc observans, & te ipsam salvabis, & alias: & eris magistra sanctæ conversationis: multarúmque castitatem lucrum tuum facies, scriptura dicente: *In desideriis est omnis anima otiosi.* Ideo enim tibi cum omnibus laborandum est, ut per occasionem operis nihil aliud cogites, nisì quod ad Domini pertinet servitutem. Simpliciter loquar. Quamvis omnem censum tuum in pauperes distribuas, nihil apud Christum erit pretiosius, nisì quod manibus tuis ipsa confeceris vel in usus proprios, vel in exemplum virginum cæterarum. Bonum est igitur obedire majoribus, parere perfectis; & post regulas Scripturarum vitæ suæ tramitem ab aliis discere: nec præceptore uti pessimo, scilicet præsumptione sua. Matronarum, maritis, ac sæculo servientium tibi consortia declinentur, ne solicitetur animus, & audias, quid vel maritus uxori, vel uxor locuta sit viro. Venenatæ sunt hujusmodi confabulationes, super quarum damnatione sæcularem versum assumens Apostolus, fecit Ecclesiasticum: *Corrumpunt* (t) *mores bonos confabulationes malæ.* Graves feminæ tibi comites eligantur, quarum probata est conversatio, sermo moderatus, sancta verecundia. Fuge lasciviam puellarum, quæ ornant capita, crines à fronte demittunt. Illa tibi sit pulcra, illa amabilis, illa habenda inter socias, quæ se nescit esse pulcram. Felix illa conscientia, & beata virginitas, in cujus corde præter amorem Christi, qui est sapientia, castitas, patientia, atque justitia, cæteræque virtutes, nullus alius versatur amor, nec ad recordationem hominis aliquando suspirat, nec videre desiderat, quem cùm viderit, nolit dimittere. Sanctarum Virginum propositum, & cælestium consimilem gloriam, quarumdam non bene se agentium nomen infamat. Finem jungo principio, nec semel monuisse contentus sum. Ama Scripturas Sanctas, & amabit te sapientia. Dilige eam, & servabit te: honora illam, & amplexabitur te. Hæc monilia in peccatore, & in auribus tuis hæreant. Nihil aliud noverit lingua, nisì Christum: nihil possit sonare, nisì quod sanctum est.

III.

Arripe quæso occasionem, & fac de necessitate virtutem. Non quæruntur in Christianis initia; sed finis. Paulus malè cœpit, sed bene finivit, Judæ laudantur exordia; sed finis proditione damnatur. Meretrix illa in Evangelio baptizata, lacrymis suis, & crine, quo multos ante deceperat, pedes Domini tergens, salvata est. Non habuit crispantes mitras, nec stridentes calceolos, nec orbes stibio fuliginatos; quanto fœdior, tanto pulcrior. Vidua, quæ marito placere desivit, & juxta Apostolum vere vidua est, nihil habet necessarium, nisì perseverantiam. Ardentes diaboli sagittæ jejuniorum, & vigiliarum rigore restinguendæ sunt. Aut loquendum nobis est, ùt vestiti sumus, aut vestiendum, ùt loquimur. Quid aliud pollicemur, & aliud ostendimus? Lingua personat castitatem, & totum corpus profert impudicitiam. Hoc quantum ad habitum pertinet, & ornatum. Cæterum vidua, *Quæ* (u) *in delitiis est* (non est meum; sed Apostoli) *vivens mortua est.* Quid sibi vult hoc, quod ait; *vivens mortua est*? Vivere quidem videtur ignorantibus, & non esse peccato mortua: sed Christo, quem secreta non fallunt, mortua est. Apostolus macerat corpus suum, & animæ subjicit imperio, ne, quod aliis præcipit, ipse non servet: & adolescentula, fervente cibis corpore, de castitate secura est? Neque verò hæc dicens condemno cibos, quos Dominus creavit ad utendum cum gratiarum actione: sed juvenibus, & puellis incentiva assero esse voluptatum. Non Ætnæi ignes, non Vulcania tellus, non Vesuvius, & Olympus tantis

Vvv

(t) 1. Cor. 15. (u) 1. Tim. 5.

tis ardoribus æstuant, ut juveniles medullæ vino plenæ, & dapibus inflammatæ. Grandis ergo virtutis est, & solicitæ diligentiæ, superare quod nata sis: in carne non carnaliter vivere, tecum pugnare quotidie, & inclusum hostem Argi, ùt fabulæ ferunt, centum oculis observare. Primùm igitur, si firmitas stomachi patitur, donec puellares annos transeas, aquam in potu sume, quæ natura frigidissima est: aut si hoc imbecillitas prohibet; audi cum Timotheo: *Vino* (x) *modico utere propter stomachum, & frequentes tuas infirmitates.* Deinde in ipsis cibis calida quæque devita. Non solum de carnibus loquor, super quibus vas electionis profert sententiam: *Bonum* (y) *est non manducare carnem, & non bibere vinum:* sed etiam in ipsis leguminibus inflantia quæque, & gravida declinanda sunt. Nihil ità scias conducere Christianis adolescentibus, ut esum olerum. Unde & in alio loco: *Qui* (z) *infirmus est*, ait, *olera manducet:* Ardórque corporum frigidioribus epulis temperandus est. Nihil sic inflammat corpora, aut titillat membra genitalia, sicut indigestus cibus, ructúsque convulsus. Malo apud te, Filia! verecundia parum per, quam causa periclitari. Quidquid seminarium voluptatis est, venenum puta. Parcus cibus, & venter semper esuriens, triduanis jejuniis præferatur. Et multo melius est quotidie parum, quàm raró satis sumere. Pluvia illa optima est, quæ sensim descendit in terram: subitus, & nimius imber in præceps arva subvertit. Quando comedis, cogita, quòd statim tibi orandum, illico & legendum sit. De Scripturis Sanctis habeto fixum versuum numerum. Illud pensum Domino tuo redde. Nec ante quieti membra concedas; quàm calathum pectoris tui hoc subtegmine impleveris. Post Scripturas Sanctas, doctorum hominum tractatus lege eorum dumtaxat, quorum fides nota est. Amorem monilium, atque gemmarum, sericarúmque vestium transfer ad scientiam scripturarum. Fac tibi amicos de inimico mammona, qui te recipiant in æterna tabernacula. Juvenum fuge consortia: comatulos, comptos, atque lascivos, domus tuæ tecta non videant. Cantor pellatur, ut noxius. Fidicinas, & psaltrias, & istiusmodi chorum diaboli, quasi mortifera Sirenarum carmina, proturba ex ædibus tuis. Noli in publicum subinde procedere. Pessimæ consuetudinis est, cùm fragilis sexus, & imbecilla ætas, suo abutitur arbitrio, & putat licere, quod libet: omnia quidem licent, sed non omnia expediunt.

IV.

Nunc nobis, inquit, ad virgines sermo est, quarum quo sublimior gloria est, major & cura est. Flos est ille Ecclesiastici germinis, decus atque ornamentum gratiæ spiritalis, læta indoles, laudis, & honoris opus integrum, & incorruptum, Dei imago respondens ad Sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis Christi. Gaudet per illas, & in illis largiter floret Ecclesiæ matris gloriosa fecunditas: quantóque plus copiosa virginitas numero suo addit, tanto plus gaudium matris augescit. Ad has loquimur, has adhortamur affectione potiùs, quàm potestate. Ut quæ se Christo dicaverint, & à carnali concupiscentiâ recedentes, tam carne, quàm mente, se Deo voverint, consumment opus suum, magno præmio destinatum nec ornari jam, nec placere cuiquam, nisi Domino suo, studeant, à quo & mercedem virginitatis exspectant. SEQUITUR. Quod si Christum continentia sequitur, & regno Dei virginitas destinatur, quid est illis cum terreno cultu, & cum ornamentis, quibus, dum hominibus placere gestiunt, Deum offendunt, non cogitantes esse prædictum: *Qui* (a) *hominibus placent, confusi sunt; quoniam Deus nihil fecit illos?* Et Paulum quoque gloriosè, & sublimiter prædicâsse: *Si* (b) *hominibus placere vellem, Christi servus non essem?* Continentia verò, & pudicitia non in sola carnis integritate consistit, sed etiam in cultûs, & ornatûs honore pariter, ac pudore: ut secundùm Apostolum, quæ innupta est, sancta sit & corpore, & spiritu. SEQUITUR. Virgo non esse tantùm, sed & intelligi debet, & credi: ut nemo, cùm virginem videt, dubitet, an virgo sit. Parem se integritas in omnibus præstet, nec bonum corporis cultus infamet. Quid

(x) 1. Tim. 5. (y) Rom. 14. (z) Rom. 14.
(a) Psalm. 52. (b) Galat. 1.

Quid ornata, quid compta procedit, quasi maritum aut habeat, aut quærat? Timeat potius placere, si virgo est: nec periculum sui appetat, quæ ad meliora, & divina se servat. Quæ virum non habent, cui placere se simulent, integræ & puræ, non tantùm corpore, sed etiam spiritu perseverent. Neque enim fas est, virginem ad speciem formæ suæ comi, aut de carne, & de ejus pulcritudine gloriari; cùm nulla sit illi magis, quàm adversus carnem, colluctatio, & vincendi corporis, ac domandi obstinata certatio. SEQUITUR. Neminem Christianum decet, & maximè virginem non decet, claritatem ullam computare carnis, & honorem: sed solùm appetere sermonem Dei, bona in æternum mansura complecti. SEQUITUR. Scriptum est, & legitur, & auditur, & in exemplum nostri Ecclesiæ ore celebratur: *Qui* (c) *dicit se in Christo manere, debet, quomodo ille ambulavit, & ipse ambulare.* Ambulandum est vestigiis paribus, æmulâ ingressione nitendum est. Tunc respondet ad fidem nominis sectatio veritatis, & credenti præmium datur, si quod creditur & geratur. Locupletem te dicis, & divitem: sed divitiis tuis Paulus occurrit, & ad cultum, atque ornatum tuum justo fine moderandum suâ voce præscribit: *Sint* (d) inquit, *mulieres cum verecundia & pudicitia componentes se, non intortis crinibus, neque auro, neque margaritis, aut veste pretiosa, sed, ut decet mulieres promittentes castitatem per bonam conversationem.* Item Petrus ad hæc eadem præcepta consentit, & dicit: *Sit* (e) *in muliere non exterior ornamenti, aut auri, aut vestis cultus, sed cultus cordis.* Quod si illi mulieres quoque admonent coërcendas, & ad Ecclesiasticam disciplinam religiosa observatione moderandas, quæ excusare cultus suos soleant per maritum: quanto id magis observare virginem fas est, cui nulla ornatûs sui competat venia, nec derivari in alterum possit mendacium culpæ, sed sola ipsa remaneat in crimine? Locupletem te dicis, & divitem: sed non omne, quod potest, debet & fieri; cùm scriptum sit: *Omnia* [*] *licent, sed non omnia expediunt, omnia licent, sed non omnia ædificant.* Cæterùm, si tu te sumptuosiùs comas, & per publicum notabiliter incedas, oculos in te juventutis illicias, suspiria adolescentium post te trahas, concupiscendi libidinem nutrias, sperandi fomenta succendas, ut, etsi ipsa non pereas, alios tamen perdas: & velut gladium te, & venenum videntibus præbeas; excusari non potes, quasi mente casta sis, & pudica. Redarguit te cultus improbus, & impudicus ornatus: nec computari jam poteris inter puellas, & virgines Christi, quæ sic vivis, ut possis adamari. Ornamentorum, ac vestium insignia, & lenocinia formarum, non nisi prostitutis, & impudicis feminis congruunt. Fugiant castæ virgines & pudicæ incestarum cultus, habitus impudicarum, lupanarium insignia, ornamenta meretricum. Hoc Deus culpat, hoc denotat. Sericum, & purpuram indutæ, Christum induere non possunt: auro & margaritis, & monilibus adornatæ, ornamenta cordis, ac pectoris perdiderunt. Virgines certè, quibus hic sermo nunc consulit, quæ se ejusmodi artibus compserint, inter virgines se non putent debere numerari. Audite itaque virgines, ut parentem, audite, quæso vos, docentem pariter, ac monentem, audite utilitatibus, & commodis vestris fideliter consulentem. Estote tales, quales vos Deus artifex fecit: estote tales, quales vos manus Patris instituit. Maneat in vobis facies incorrupta, cervix pura, forma sincera. Vince vestem, quæ virgo es? quæ Deo servis; vince aurum, quæ carnem vincis, & sæculum. Arcta, & angusta est via, quæ ducit ad vitam: durus & arctus est limes, qui tendit ad gloriam. Lata & spatiosa itinera vitæ lethalis: illic illecebræ, & mortiferæ voluptates; illic diabolus blanditur, ut fallat, arridet, ut noceat, illicit, ut occidat. Servate virgines, servate, quod esse cœpistis, Servate, quod eritis. Magna vos merces manet, præmium grande virtutis, munus maximum castitatis. Quod futuri sumus, jam vos esse cœpistis. Vos resurrectionis gloriam in isto sæculo jam tenetis. Per sæculum sine sæculi contagione transistis: cùm castæ perseveratis, & virgines, Angelis Dei estis æquales. Tantùm maneat, & duret solida, & illæsa virginitas: &, ut cœpit fortiter, jugiter perseveret: nec monilium, aut vestium quærat ornamenta, sed morum. Deum spectet, & cœlum:

(c) 1. Joan. 2. (d) 1. Tim. 2. (e) 1. Petr. 3.
(*) 1. Cor. 6.

cœlum: neque oculos, aut ſublime porrectos, ad carnis & mundi concupiſcentiam deprimat, aut ad terrena deponat &c. *Primus* (f) *homo*, inquit, *de terræ limo*, *ſecundus homo de cælo. Qualis ille de limo*, *tales & qui de limo: & qualis cœleſtis*, *tales & cœleſtes. Quomodo portavimus imaginem ejus, qui de limo eſt*, *portemus & imaginem ejus*, *qui de cælo eſt.* Hanc imaginem virginitas portat, portat integritas, ſanctitas portat, & veritas: portant diſcipulæ Dei memores, juſtitiam cum religione retinentes, ſtabiles in fide, humiles in timore, ad omnem tolerantiam fortes, ad ſuſtinendam injuriam mites, ad faciendam miſericordiam faciles, fraternâ pace unanimes, atque concordes. Quæ vos ſingula, ô bonæ virgines, obſervare, diligere, implere debetis: quæ Deo, & Chriſto vacantes, ad Dominum, cui vos dicatis, & majore & meliore parte præceditis. Provectæ ætatis junioribus facite magiſterium. Minores natu, præbete majoribus miniſterium, comparibus incitamentum. Hortamentis vos mutuis excitate; æmulis de virtute documentis ad gloriam provocate. Durate fortiter, ſpiritaliter pergite, pervenite feliciter.

V.

Gaudete & exultate in Domino, venerabiles Filiæ, & gratias illi jugiter uberes agite, qui vos de tenebroſâ hujus ſæculi converſatione ad portum quietis, & religionis attrahere, & provocare dignatus eſt. Cogitate jugiter, unde exiiſtis, & ubi pervenire meruiſtis. Reliquiſtis fideliter mundi tenebras, & lucem Chriſti feliciter videre cœpiſtis. Contempſiſtis libidinis incendium, & ad caſtitatis refrigerium perveniſtis. Reſpuiſtis gulam, & abſtinentiam elegiſtis. Reſpuiſtis avaritiam atque luxuriam; & caſtitatem, vel miſericordiam tenuiſtis. Et quamvis vobis uſque ad exitum vitæ non deſit pugna, tamen Deo donante ſecuri ſumus de veſtra victoria. Sed rogo vos, venerabiles Filiæ! ut quanto eſtis ſecuræ de præteritis, tanto ſitis ſollicitæ de futuris. Omnia enim crimina, vel peccata cito ad nos revertuntur, ſi non quotidie bonis operibus expugnentur. Audite Apoſtolum Petrum dicentem: *Sobriæ* (g) *eſtote*, *& vigilate*, *quia adverſarius veſter diabolus*, *tamquam leo rugiens*, *aliquid devorare quærens circuit.* Quamdiu in hoc corpore vivimus, die, noctéque, Chriſto adjutore, vel duce, contra diabolum repugnemus. Sunt enim aliquæ, quod pejus eſt, negligentes, & tepidæ, quæ de ſolo Chriſtianitatis vocabulo gloriantur: & putant, quòd illis ſufficiat, veſtem mutaſſe, & religionis tantùm habitum ſuſcepiſſe; neſcientes illud Propheticum: *Fili* (h) *accedens ad ſervitutem Dei ſta in juſtitia*, *& timore*, *& præpara animam tuam ad tentationem.* Nec ſententiam Pſalmiſtæ conſiderantes: *Propter* (i) *verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras.* Et illud, quod Apoſtolus dixit: *Per* (k) *multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum.* Veſtes enim ſæculares deponere, & religioſas aſſumere unius horæ momento poſſumus: mores verò bonos jugiter retinere, vel contra malas, dulcéſque voluptates ſæculi hujus, quamdiu vivimus, Chriſto adjutore, laborare debemus: quia non qui cœperit, ſed qui perſeveraverit uſq; in finem, hic ſalvus erit. Inprimis ergo omnis anima, quæ religionem ſervare deſiderat, gulæ concupiſcentiam vincere, & ebrietatem vitare, tota fidei virtute contendat: & ità temperatum convivium, menſámque mediocrem habere ſtudeat, ut caro illius nec nimietate abſtinentiæ debilitetur, nec per delitiarum abundantiam ad luxuriam provocetur. Deinde abjectâ ſuperbiâ, cui Deus reſiſtit, profundæ humilitatis jaciat fundamentum: invidiam, velut vipereum venenum, deteſtetur, ac fugiat, linguam refrenet, detractionem, quaſi venenum, reſpuat, verba otioſa nec ipſa proferat, nec ab aliis prolata auribus ſuis libenter admittat. Veſtimentorum habitum nec nimis abjectum, nec notabiliter pompoſum, aut periculosè elegantem habere conſueſcat. Lectionem aut ipſa frequentiùs legat, aut legentis verba totâ pectoris aviditate ſuſcipiat. De Divinis Scripturarum fontibus jugiter aquam ſalutis hauriat: illam utique, de qua Dominus dicit: *Qui* (l) *credit in me*, *flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ.* De paradiſi etiam floribus, hoc eſt, ſanctarum Scripturarum ſenſibus, anima ſancta ſe jugi-

(f) 1. Cor. 15. (g) 1. Petr. 5. (h) Eccleſ. 2.
(i) Pſalm. 16. (k) Act. 14. (l) Joann. 7.

jugiter ornare contendat. Ex ipsis pretiosas margaritas auribus suis indesinenter appendat: ex ipsis anulos, & dextralia, dum exercet opera bona, sibi componat. Ibi vulnerum medicamenta, ibi castitatis aromata, ibi compunctionis holocausta requirat. Quæ verò religionem immaculato corde, & puro corpore conservare desiderat, aut numquam in publicum, aut certè non nisi pro grandi, & inevitabili necessitate procedat. Nolite, quæso vos, nolite quibuscumque aut occasionem dare, aut familiaritatem tribuere. Quæ verò libidinem, Christo adjuvante, desiderat vincere, familiaritatem debet refugere: & quæ indignam familiaritatem non spreverit, aut se, aut alium citò perdet. Sed fortè dicit aliqua, ideo familiaritatem non fugio, quia volo habere, quod vincam, & adversarium meum cupio tenere captivum. Vide, ne contra te adversarius incipiat rebellare, vide, ne te ducat captivitas ista captivam. Audi Apostolum dicentem: *Fugite* (m) *fornicationem.* Contra reliqua vitia oportet nos omni virtute resistere: contra libidinem non expedit repugnare, sed fugere. Esto ergo libidinis fugitiva, si vis esse castitatis pugnatrix egregia. Sed quod dixi, diligenter attendite. Quando sola aliqua libidinis stimulis incitatur, Christo adjuvante repugnet, quantum prævalet contra se, quia non habet, quo possit fugere. Quando vero per alterius sodalitatem, opportunitatem voluptatis diabolus subministrat: ipsam familiaritatem, quantum prævalet, ùt diximus, anima sancta refugiat. Sed ut hæc omnia servare possimus, abstinentiam rationabilem teneamus, quia vera est illius Sanctissimi Viri sententia: " Prout contrinueris ventrem, " ità & venenosos motus ejus." Humilitatem etiam veram, quantum possumus, conservemus. Non enim diu carnis integritas servatur, ubi animus superbiæ tumore corrumpitur: præcipuè si iracundiæ flamma frequentiùs surgit, castitatis, & virginitatis flores citò consumit. Casta enim, & Deo devota anima, non solùm extraneorum, sed etiam Parentum suorum familiaritatem habere non debet. Si enim vasa, quæ Ecclesiæ offeruntur, ut in sacrosanctis Altaribus ponantur, sancta ab omnibus appellantur, & nefas est, ut de Ecclesiâ postmodum in domum laicam revocentur, aut usibus humanis aptentur: putas, qualem dignitatem apud Deum habet anima ad ejus imaginem procreata? Sicut ergo vasa sancta humanis usibus servitura nec possunt, nec debent de Ecclesiâ revocari: sic religiosam quampiam non oportet, non decet, non expedit parentum suorum multis obligationibus implicari, aut quorumcumque extraneorum perniciosâ familiaritate constringi. Illud ante omnia admoneo, ut æmulationis malum, quasi venenum vipereum, fugiatis, & ità inter vos caritatis dulcedinem conservetis, ut vobis invicem per sancta colloquia medicamenta spiritalia præparetis. Sunt enim, quod pejus est, aliquæ, quæ, quando se pariter jungunt, magis sibi detrahendo, vel contra præpositas murmurando, vulnera faciunt, quàm spiritalia medicamenta componunt. Vos verò, sanctæ, ac venerabiles Filiæ, si aliquam videtis pusillanimem, consolationem impendite; si superbientem, humilitatis medicamentum apponite: si iracundam videritis, refrigerium patientiæ ministrate. Si nobiles natæ estis, magis de religionis humilitate, quàm de sæculi dignitate, gaudete. Tenete ergo firmiter manus in aratro, & nolite respicere retrò. Mementote uxoris Loth, quæ respiciens retrò versa est in statuam salis. Numquam juramentum, numquam maledictum de Virginis ore procedat. Non solùm enim corpora, sed etiam corda vestra omni solicitudine custodite, propter illud, quod scriptum est: *Omni* (n) *custodia serva cor tuum.* Et illud, quod Dominus in Evangelio dixit: *De* (o) *corde exeunt cogitationes malæ.* Si enim in corde nihil malè cogitatur, quidquid sanctum est, ex ore profertur: quia sicut scriptum est: *Ex abundantiâ* (p) *cordis os loquitur.* Hoc enim lingua proferre consuevit, quod ex officina cordis conscientia ministraverit. Et ideo, si ex ore vultis bona proferre, semper in corde, quæ sancta sunt, cogitate. Sic lectioni & orationi debetis incumbere, ut ante omnia etiam manibus possitis aliquid exercere, secundùm illud, quod Apostolus ait: *Qui* (q) *non operatur, nec manducet.* Melio-

(m) 1. Cor. 6. (n) Prov. 4. (o) Matth. 15.
(p) Matth. 12. (q) 2. Thess. 3.

Meliorem quoque diei partem ſancto operi dedicate: lectioni vacare conſueſcite, oratio veſtra ità cum ſilentio procedat ex corde, ut vix audiatur in ore. Nam qui altâ voce orare voluerit, & ſibi, & alteri multum nocet, dum per ſuam garrulitatem alterius mentem ab oratione ſanctâ & ſecretâ ſuſpendit. Pompoſa indumenta, quæ non utilitati, ſed vanitati ſerviunt, faſtidite, atque contemnite. Multæ enim, quod in moribus diligunt, hoc etiam in operibus ſuis oſtendunt: præparant ſibi ornamenta ſæcularia ſæculum diligentes, & voluptati ſervientes, vel luxuriæ. Vobis verò nihil ſit commune cum talibus, ſed omnia ornamenta, quibus ad luxuriam caro componitur, velut inimica, & contraria à veſtro propoſito reſpuantur. Sunt enim, quod pejus eſt, quæ pro vanitate ſæculi iſtius plus ſtudent terrenis cupiditatibus operam dare, quàm lectioni divinæ juſtitiæ: dum volunt ſtragula pulchra, & picta tapetia, plumaria etiam, & reliqua his ſimilia, cum ingenti ſumptu, & ſuperfluâ expensâ ad oculorum libidinem præparare: neſcientes illud, quod Dominus per Joannem Evangeliſtam clamat, & dicit: *Nolite* (r) *diligere mundum, neque ea, quæ in mundo ſunt, quoniam omne, quod in mundo eſt, concupiſcentia carnis, & concupiſcentia oculorum, & ambitio ſæculi eſt.* Quid prodeſt virgini integritatem corporis cuſtodire, ſi oculorum concupiſcentias noluerit evitare? Vos vero, ſanctæ & Deo dignæ animæ, totum ſpiritaliter agite. Sequimini Chriſtum tenendo perſeveranter, quod voviſtis ardenter. Iterum, atque iterum, ſanctæ, & Deo dignæ animæ, rogo, & cum omni humilitate pro conſervando virginitatis præmio conſilium do, ut familiaritatem incongruam à vobis, vel à veſtris animis totis viribus repellere laboretis. Nam ad conſervandam ſanctæ religionis dignitatem ſingularitas teſtis ſanctiſſima eſt. Familiaritas enim cujuslibet, ſi frequens eſſe cœperit, nonnisì corruptionem ſeminat, vitia pullulat, libidinem concipit, ignominiam parit, rabiem concitat, laſciviam paſcit, petulantiam nutrit, caſus exaltat, ruinas ædificat, confuſionem mercatur, theſaurizat opprobrium, criminationes exaggerat, excuſationes inflammat, & catervatim ſimul in faſcem conglomerat. Nam ſi anima ſancta ſecretum ſuum cuſtodire voluerit, & aſſiduè familiaritatis malum totâ animi virtute fugerit; ipſa ſancta ſingularitas munimen illi invictum eſt ſanctimoniæ, expugnatio fortis infamiæ, exercitium continentiæ, evacuatio luxuriæ, pax ſecura virtutum, & impugnatio inquieta bellorum; puritatis culmen, & libidinis carcer; honeſtatis portus, & ignominiæ naufragium; virginitatis mater, & hoſtis immunditiæ, integritatis dignitas, & fornicationis abdicatio; voluntas bonorum operum, & afflictio vitiorum; refrigerium pudicitiæ, & pœna petulantiæ, acquiſitio triumphorum, & facinorum detrimentum, requies ſalutis, & perditionis exilium; vita ſpiritûs, & carnis interitus. Hæc omnia mala fortiter, Deo adjuvante, repellentur, & illa, quæ diximus, bona feliciter acquirentur, ſi ab animabus ſanctis familiaritas inordinata reſpuatur. Attendite vos, ô animæ ſanctæ, quia inter omnia certamina, quibus ſemper comes eſt Chriſtiana militia, ſola duriora ſunt prælia caſtitatis, ubi quotidiana pugna eſt, & rara victoria, caſtitatis dura ſunt prælia, ſed majora ſunt præmia, caſtitatis palmam nemo ſecurus accipit, cui, quantum duri ſunt exitus, tantum glorioſi ſunt fructus. Ut ergo caſtitatis præmia, & virginitatis coronam feliciter, Deo remunerante, poſſitis accipere, periculoſam familiaritatem à vobis ſemper excludite. Currite fideliter, ut poſſitis pervenire feliciter, adjuvante Domino noſtro JESU Chriſto, qui vivit & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

VI.

Quantam in cœleſtibus (s) beatitudinem Virginitas Sancta poſſideat, præter Scripturarum teſtimonia, Eccleſiæ etiam conſuetudine edocemur, qua addiſcimus, peculiare illi ſubſiſtere meritum, cujus ſpecialis eſt conſecratio. Nam cùm univerſa turba credentium paria gratiæ dona percipiat, & iiſdem omnes Sacramentorum benedictionibus glorien-

(r) 1. Joann. 2.

(s) *Hæc paræneſis multo integrior edita eſt in appendice codicis Regularum, pag. 9. Edit. Rom. anno 1661. operâ Lucæ Holſtenii. Nota Harduini.*

glorientur; iſta ad proprium aliquid præ cæteris habendum, de illo ſancto, & immaculato Eccleſiæ grege, quaſi ſanctiores, purioréſque hoſtiæ, & pro voluntatis ſuæ meritis à Sancto Spiritu eliguntur, & per ſummum Sacerdotem Dei offeruntur altario. Poſſidet ergò virginitas, & quod alii habent, & quod alii non habent, dum communem, & peculiarem obtinet gratiam, & proprio, ut ità dixerim conſecrationis privilegio gaudet. Nam & Chriſti ſponſas virgines dicere Eccleſiaſtica nobis permittit authoritas, dum in ſponſarum modum, quas conſecrat, Domino velat: oſtendens eas vel maximè habituras ſpiritale connubium, quæ ſubterfugerint carnale conſortium. Et dignè Deo per matrimonii comparationem ſpiritaliter copulantur, quæ ejus dilectionis cauſâ humana connubia ſpreverunt. In his quàm maximè impletur illud Apoſtoli: *Qui autem adhæret Domino, unus Spiritus eſt.* Et quoniam multa ſunt, quæ bono proprio carent, niſì aliarum rerum juventur auxilio; attentiùs prævidendum eſt, ne fortè & virginitati aliqua ſint neceſſaria, ſinè quibus nequaquam fructum afferre ſufficiat: & tantus nihil proderit labor, dum vane prodeſſe creditur, quod abſque rebus neceſſariis poſſidetur. Æternam verò vitam non niſì per omnem divinorum præceptorum cuſtodiam promereri poſſe ſcriptura teſtatur: *Si vis* (a) inquit, *ad vitam ingredi, ſerva mandata.* Vitam ergo non habet, niſì qui legis mandata ſervaverit: &, qui vitam non habuerit, cœleſtis regni non poteſt eſſe poſſeſſor. Ergo pudicitiam, integritatémque ſervantibus, & ejus remunerationem à Dei æquitate ſperantibus, ante omnia mandatorum ſunt cuſtodienda præcepta, ne glorioſæ caſtitatis, & continentiæ labor in irritum deducatur. Cupiens divinum implere conſilium, ante omnia ſerva mandatum: volens virginitatis præmium conſequi, vitæ amplectere merita, ut ſit, cujus remunerari caſtitas poſſit. Nam ut vitam præſtat obſervatio mandatorum, ità eorum è contrario generat prævaricatio mortem. Et qui per prævaricationem in morte fuerit, virginitatis coronam ſperare non poterit, neque pudicitiæ præmium expectare conſtitutus in pœna. Nolo enim putes in hoc conſtare juſtitiam, ut malum non facias; cùm & bonum non facere malum ſit, & in utroque legis prævaricatio committatur; quoniam, qui dixit: *Recede* (b) *à malo*, ipſe dixit, *& fac bonum.* Si à malo receſſeris, & non feceris bonum, transgreſſor es legis, quæ non tantùm in malorum actuum abominatione, ſed etiam in bonorum operum perfectione completur. Nolo enim in hoc tibi blandiaris, ſi aliqua non feceris, qui aliqua feceris, cùm ſcriptum ſit: *Qui* (c) *univerſam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus.* Adam enim ſemel peccavit, & mortuus eſt: & tu te vivere poſſe exiſtimas, illud ſæpe committens, quod alium, dum ſemel perpetraſſet, occidit? Memento Adam, & Evam virgines deliquiſſe, nec integritatem corporis profuiſſe peccantibus. Licitum quippe eſt matrimonii inire conſortium. Nam quæ connubia deſerunt, non illicita, ſed licita ſpernunt. Ejuſmodi autem ſi jurent, ſi maledicant, ſi detrahant, ſi detrahentes patiantur audire, ſi malum pro malo reddant, ſi cupiditatis in alienis, aut avaritiæ in propriis crimen incurrant; ſi zeli, aut livoris venena poſſideant, ſi contra legalia, & Apoſtolica inſtituta indecens aliquid aut loquantur, aut cogitent, ſi in carne placendi ſtudio comptæ, & ornatæ procedant, ſi alia, ùt aſſolet, illicita faciant; quid proderit eis ſpreviſſe, quod licuit, & exercere, quod non licet? Si vis prodeſſe tibi, quod licite contempſiſti, vide, ne quid eorum, quæ non licent, facias. Stultum eſt enim, timuiſſe, quod minus eſt, & non timere, quod majus eſt. Dicit enim Apoſtolus: *Innupta* (d) *cogitat, quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo, ut ſit Sancta corpore, & Spiritu: quæ autem nupta eſt, cogitat, quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro.* Dicat ergo mihi, quæ virum non habet, & tamen quæ mundi ſunt cogitat, cui placere deſiderat; nonne incipiat illi nupta præponi? quia illa cogitando, quæ mundi ſunt, complacet vel marito: iſta verò nec marito, quem non habet, poteſt placere, nec Deo. Sed nec illud ſilentio præterire nos convenit, quod dixerit: : *Innupta cogitat, quæ Dei ſunt, quomodo placeat Deo,* ut

[a] Matth. 19. [b] Pſalm. 33. [c] Jac. 2.
(d) 1. Cor. 7.

ut ſit ſancta corpore & ſpiritu. Quæ ſunt ergo Domini, dicat Apoſtolus: *Quæcunque ſunt ſancta, quæcunque ſunt juſta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ: ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ.* Iſta ſanctæ, veræ, & Apoſtolicæ virgines die, noctúque ſinè ullo temporis intervallo meditantur. Sequitur: *Quæ Dei ſunt, quomodo placeat Deo,* Deo inquam non hominibus: *Ut ſit ſancta corpore & ſpiritu.* Non dixit, ut ſit ſancta membro, aut corpore tantùm: ſed: *Ut ſit ſancta corpore & ſpiritu.* Membrum enim una corporis pars eſt, corpus verò omnium compago membrorum eſt. Cùm ergo dicit: *Ut ſit ſancta corpore.* omnibus membris eam debere ſanctificari teſtatur. Quia non proderit cæterorum ſanctificatio membrorum, ſi inveniatur vel in uno corruptio. Et jam non erit ſancta corpore, quod ex omnibus conſtat membris, quæ vel uniùs fuerit coinquinatione polluta. Unde quæſo te, virgo, neque in ſolâ tibi pudicitiâ blandiaris, ne in unius membri integritate confundaris. Sed ſecundùm Apoſtolum ſoli Deo conſerva corporis ſanctitatem. Munda ab omni inquinamento caput: quia crimen eſt, illud poſt chriſmatis ſanctificationem, cujuslibet pigmenti fuco, vel pulvere ſordidari; aut auro, vel gemmis, vel quâlibet aliâ terrenâ ſpecie componi. Munda frontem, ut humana, non divina opera erubeſcat, & illam confuſionem recipiat, quæ non peccatum, ſed Dei gloriam parit. Munda collum, ut non aurea ex capillis portet ſuſpenſa monilia; ſed illa potiùs ornamenta circumferat, de quibus ſcriptura dicit: *Miſericordia* (e) *& veritas non deficiant à te: ſuſpende autem illa in collo tuo.* Munda oculos, dum eos ab omni concupiſcentia retrahis, & ab intuitu pauperum numquam avertis. Munda linguam à mendacio, quia os, quod mentitur, occidit animam; à detractione, à juramento, à perjurio: cohibe linguam tuam à malo, & labia tua, ne loquantur dolum. Et memor eſto Apoſtolum dicentem: *Benedicite* (f) *& nolite maledicere.* Nefas eſt enim, ut labia illa, quibus Dominum confiteris, rogas, benedicis, & laudas, alicujùs polluantur ſorde peccati. Neſcio, quâ conſcientiâ ea lingua quis Dominum rogat; quâ aut mentitur, aut detrahit. Labia enim Sancta exaudit Deus: & ipſis annuit citò precibus, quas lingua immaculata pronuntiat. Munda aures, ut non niſi ſermonibus ſanctis auditum præbeant: ut numquam obſcena, aut turpia, aut ſæcularia verba ſuſcipiant, aut aliquem de altero audiant derogantem, propter illud quod ſcriptum eſt: *Sepi* (g) *aures tuas ſpinis, & noli audire linguam nequam.* Manus ne porrectæ ad accipiendum ſint, nec ad feriendum paratæ, ſed ad omnia miſericordiæ & pietatis opera ſatis promptæ. Munda pedes, ne latam, & ſpatioſam pergant viam, quæ ducit ad ſplendida ſæculi, & pretioſa convivia: ſed arduum magis & anguſtum gradiantur iter; quod tendit ad cœlum. Agnoſce tibi à Deo artifice non ad vitia, ſed ad virtutem membra formata: & cùm univerſos artus mundaveris ab omni ſorde peccati, & toto fueris ſanctificata corpore; tunc tibi caſtitatem intelligas profuturam & cum omni fiducia palmam virginitatis exſpecta. O virgo ſerva propoſitum tibi magno præmio deſtinatum: agnoſce ſtatum tuum, agnoſce locum; agnoſce propoſitum. Chriſti ſponſa diceris, vide, ne quid indignum eo, cui deſponſata videris, admittas. Chriſtum ſponſum habes, à domeſticis, & familiaribus ejus interroga, & ſtrenuè, ac ſolerter inquire in quibus præcipuè delectetur: qualem compoſitionem in te veſtium diligat, cujusmodi concupiſcat ornatum. Dicat tibi ejus familiariſſimus Petrus, qui nec nuptiis quidem corporalem permittit ornatum, ſicut in Epiſtola ſua ſcripſit: *Mulieres* (h) *ſimiliter ſubjectæ ſint ſuis viris, ut & ſi qui non credunt verbo, per mulierum converſationem ſinè verbo lucrifiant, conſiderantes in timore Dei caſtam converſationem veſtram. Quarum ſit non extrinſecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus, ſed qui abſconditus eſt cordis homo, in incorruptibilitate quieti & modeſti Spiritûs, qui eſt in conſpectu Dei locuples.* Dicat & alius Apoſtolus Beatus Paulus: *Mulieres* (i) *ſimiliter in habitu ornato cum verecundia, & ſobrietate ornantes ſe, non intortis crinibus, aut auro, aut Margaritis vel veſte pretioſâ: Sed quod decet mulieres, promittentes*

(e) Prov. 3. (f) Rom. 12. (g) Eccl. 28.
(h) 1. Petr. 3. (i) 1. Tim. 2.

tes castitatem per bonam conversationem. Sed tu forsitan dicis : cur hæc iidem Apostoli non jusserunt ? Quia non necessarium judicabant, ne talis virginibus commonitio potiùs injuria, quàm emendatio videretur. Sed nec eos umquam tantæ temeritatis fore credidissent, ut nec nuptæ concessa carnalia ornamenta,& terrena præsumerent. Revera ornare se,& componere virgo debet: nam quomodo sponso suo placere poterit, nisi composita & ornata processerit ? Ornetur planè, sed interioribus ornamentis, & spiritaliter, non carnaliter componatur : quia Deus non corporis, sed animæ decorem in illa considerat. Ergo & tu, quæcumque animam tuam à Deo diligi, & inhabitari concupiscis, omni eam diligentia compone, & spiritalibus indumentis exorna. Nihil in ea dedecorum, nihil fœdum appareat. Resplendeat auro justitiæ, gemmis refulgeat sanctitatis, ac pretiosissimo pudicitiæ margarito coruscet. Pro bysso, & serico, misericordiæ & pietatis tunicâ vestiatur : secundùm quod scriptum est : *Induite ergo vos* (k) *sicut electi Dei, sancti & dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem.* &c. Hujusmodi Deus quærit ornatum, & animam taliter compositam concupiscit. Memento te Dei filiam dici; secundùm quod ait: *Audi* (l) *filia, & vide.* Sed & tu ipsa, quotiescumque Dominum Patrem nominas, Dei te filiam esse testaris. Ergo si Dei filia es, vide, ne quid eorum facias, quæ Deo Patri incongrua sunt; sed age omnia, quasi filia Dei. Originem tuam respice, genus intuere, gloriam nobilitatis adverte. Agnosce te non hominibus, sed Dei divinitatis nobilitate decoratam. Ità te exhibe, ut in te cœlestis nativitas pareat, ut ingenuitas divina clarescat. Sit in te nova gravitas, honestas admirabilis, stupenda verecundia, mira patientia, virginalis incessus, & veræ pudicitiæ habitus, & sermo semper modestus, & suo in tempore proferendus, ut quisquis te viderit, admiretur, & dicat: Quæ hæc novæ inter homines gravitatis patientia est? quæ pudoris verecundia? quæ honestatis modestia? quæ maturitas sapientiæ? Non est ista humana institutio, nec disciplina mortalis: cœleste mihi aliquid in terreno corpore redolet. Putò enim, quòd habitat in quibusdam hominibus Deus. Et cùm te Christi famulam esse cognoverit, majore stupore teneatur; & cogitet, qualis sit ille Dominus, cujus talis & ancilla est. Si vis esse cum Christo, & cum Christo partem habere, Christi tibi exemplo vivendum est, qui ab omni malitia fuit extraneus. Nemo te circumveniat; nemo fallaci te sermone seducat. Nonnisì sanctos & simplices, & innocentes, & puros cœlestis aula suscipit: & nullum apud Deum habet malitia locum. Ab omni nequitia & dolo mundum esse necesse est, qui cupit regnare cum Christo. Nolo enim illas respicias, quæ sæculi, non Christi sunt virgines: quæ propositi sui, & professionis immemores gaudent in delitiis, in opibus delectantur. Tu autem quæcumque Christi, non sæculi virgo es, omnem præsentis vitæ gloriam fuge, ut eam, quæ in futuro promittitur, consequaris. Contentionum verba, & animositatis causas, & litium occasiones subterfuge. Nam si juxta Apostoli doctrinam (m) servum Domini litigare non oportet, quanto magìs Dei ancillam, cujus quo verecundior est sexus, animus debet esse modestior? Linguam à maliloquio cohibe; & ori tuo frenum legis impone, ut tunc fortè loquaris, quando tacere peccatum sit: secundùm id, quod Apostolus dicit : *Omnis* (n) *sermo malus ex ore vestro non procedat.* Semper linguam tuam de bonis loqui assuesce, & auditum tuum ad laudem bonorum magis, quàm ad malorum vituperationem commoda. Vide, ut omnia, quæcunque bene facis, propter Dominum facias: sciens ejus rei tantum te à Domino recepturam esse mercedis, quantum ejus timoris, & dilectionis causâ perfeceris. Sancta magis esse, quàm videri stude. In jejuniis verò magìs, quàm in epulis delectare: illius viduæ memor, quæ non discedebat de templo, jejuniis & obsecrationibus serviens Domino nocte, ac die. Divinæ magis lectionis convivium dilige, & spiritalibus te saturari dapibus concupisce; & illos potiùs quære cibos, quibus anima magìs, quàm corpus reficiatur. Carnis, & vini species, quasi caloris fomenta, & libidinis incitamenta fuge.

(k) Coloss. 3. (l) Psalm. 44. (m) 2. Tim. 2.
(n) Ephes. 4.

fuge. Iracundiam vince, animoſitatem cohibe, & quidquid illud eſt, quod poſt factum pœnitentiam ingerit, velut proximi criminis abominationem declina. Satis tranquillam & quietam convenit eſſe mentem, & ab omni perturbatione furoris alienam; quæ Dei habitaculum eſſe deſiderat. Cùm orationem celebrare deſideras, talem te exhibe, quaſi quæ ſis cum Domino locutura. Cùm Pſalmum dicis, cujus verba dicis, agnoſce: & in compunctione magìs animi, quàm in tinnulæ vocis dulcedine, delectare. Lacrymas enim pſallentis Deus magìs, quàm vocis gratiam comprobat. Omnium operum, & cogitationum tuarum ſpeculatorem Deum crede: & cave, ne quid, quod divinis oculis indignum ſit, aut opereris, aut cogites. Creſcat in te cum annis gratia, creſcat cum ætate juſtitia. Omne tempus, in quo te non meliorem ſenſeris, hoc te æſtima perdidiſſe. Cœptum virginitatis propoſitum ad finem uſque conſerva: quia non inchoaſſe tantùm, ſed perfeciſſe virtutis eſt. Eſto ergo omnibus vivendi forma, eſto exemplum. Virginem te in omnibus exhibe. Sit & inviolabilis converſatio: ut, quiſquis vitam tuam audire ſaltim contigerit, in tantum ſibi intelligat gratiam ex tua converſatione transfundi, ut, dum te imitari concupiſcit, Dei ſacrificio & ipſe ſit dignus.

Ecce, quibus ſaluberrimis documentis ſanctiſſimi, & eruditiſſimi viri Deo dicatas ad caſtimoniale propoſitum ſervandum inſtituunt. Ecce, quibus inſignium virtutum indumentis eas exornant, ut illius ſponſi, cui ſe dicaverunt, amplexibus dignæ fiant. Unde ſolerter ſanctimonialibus vigilandum eſt, ut tantorum Patrum obedienter obtemperent monitis: ne ſcilicet his reſultando, cum fatuis virginibus reprobentur; ſed potius parendo cum prudentibus Chriſti thalamo admittantur. Diligenter itaque eorumdem Sanctorum Patrum ſententiis prælibatis, dignum, & neceſſarium judicavimus, per ſingula capita diſtinguere, quid Prælatis, quídve ſubditis obſervandum ſit. Et quoniam ſubditarum vita prælatarum eſt exemplis informanda, primùm, quales Abbatiſſæ debeant conſtitui, qualiter eis vivendum, qualiter ſubditas gubernandum, qualitérve in Monaſteriis reſidendum, & inſtanter Domino totâ mentis, & corporis devotione ſerviendum; Dein quid ſubjectis ſpecialiter obſervandum ſit, ponendum cenſuimus.

VII.

Tales Abbatiſſæ regendarum animarum curam ſuſcipere debent, quæ ſubditis verbis, & exemplis ducatum præbeant ſanctæ religionis: quæ non propriis voluntatibus deſerviant, ſed magis ſubditarum ſolertiſſimam curam gerant: quæ ſe etiam, illáſque, utpote vaſa ſancta, in quibus inſtanter incenſum orationis Deo digne offerri poſſit, ab omni labe vitiorum cuſtodire norint: & ità eas ſecum in ſancto propoſito pervigiles reddant, ut unà ad vitam tendentes æternam, ſocietate ſupernorum civium mereantur perfrui. Quâ igitur auctoritate, aut quibus ſanctorum Patrum documentis, ſibi attribuunt licentiam foras vagandi, aut per villas reſidendi, aut ſericas veſtes induendi, aut pompis vanis inſerviendi? ſed quia hoc nullâ auctoritate ſibi licitum facere poſſunt, præſertim cùm à ſanctis Patribus in ſuperioribus capitulis id penitus ſanctimonialibus legatur inhibitum; reſtat ut ab hinc hujuscemodi uſus ab his, modis omnibus, quantum Dominus poſſe dederit, caveatur. Quia quamvis in ſæculari dignitate poſitæ multigenis delitiis voluptuosè hujuscemodi ſoleant uti; in Monaſteriis tamen, in quibus Chriſti ſponſæ ſumptibus Dominicis communiter ſunt gubernandæ, prorſus eſt hoc cenſurâ æquitatis inhibendum. Noſſe etenim eas oportet, quia non ideo prælatæ ſunt, ut ſe ſolummodo, ſed potiùs, ut ſe, ſubditáſque paſcant; carnaliter videlicet, & ſpiritaliter: nec ut præſint tantum, ſed ut profint à Domino ſunt aliis prælatæ. Ergo neceſſe eſt, ut ſe, ſibíque ſubditas in propoſito ſanctæ religionis ſolerter conſtringant. Et ſicut alias præcedunt prioratûs honore, præcedant etiam piæ converſationis exemplo: & quæ aliis facere prohibent, nullatenus perpetrent: Rectè enim, ut habet Beatus Gregorius, aliarum errata corrigit, qui ea, quæ reprehendit, minimè agit. Sed quia paſtoris abſentia ovium ſolet fieri præda: neceſſe eſt, ut Abbatiſſæ in Monaſteriis conſiſtant aſſiduè, & ovium ſibi ſubditarum vigilantiſſimam curam gerant, ne illis abſentibus prædæ fiant ſubditæ inviſibilis lupi. Quales etiam eſſe debeant ductrices animarum, Sanctus Cæſarius in Epi-

Epiſtola, quam ad Oratoriam Abbatiſſam ſcripſit, pleniſſimè docet: ex qua quædam capitula ob inſtructionem Abbatiſſarum excerpere, & huic capitulo annectere curavimus. Dicit etiam ità: audi ergo me dulciſſima ſoror, & filia! Tu quantumcúmque ſemper in ſtudiis ſpiritalibus occupari deſideras, propter ſorores, tamen aliquando etiam exteriora tibi erunt negotia dirimenda, Curandum ergo tibi ſummopere eſt, ut ſi temporalia quaſi pro tempore agas; at ſemper tenaciùs in ſpiritali devotione, & amore inhæreas: ut, cùm temporalia citiùs diſpenſaveris, ad orationem illico, vel lectionem, quaſi ad matris ſinum, recurras. Optare quippe debes, ut objectâ ſolicitudine mundi, ſemper cogites de ſervitio Chriſti, propter illud, quod dicitur: *Nemo* (o) *militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus*, & cætera. In omnibus, juxta Apoſtolum temetipſum præbe exemplum bonorum operum, vitaque tua velut pennatum animal ad alta ſemper per deſiderium evolet, per verbum reſonet, luceat per exemplum. Cùm verò ad annuntiandum verbum Dei te ſororibus affectaveris, priùs cautâ conſideratione penſa, ut, quod ore promis, factis impleas, &, quod aliis prædicas, operibus præbeas. Prior in Eccleſia inveniaris, poſtrema exeas. Par ſis in communi cibo, cum quibus pari uteris in menſa conſeſſu. Abſtinentiam, quam lingua prædicat, proximæ fauces, vel vicinus ſtomachus ſentiat: ne forſitan ſubditæ audientes, tacitis cogitationibus dicant: O quàm pulcre nobis abſtinentiam prædicat plenus venter! Et in his omnibus, ceteriſque, hoc tibi noveris convenire, ut anguſti callis itinera, per quæ ſocias admones gradiendum, prior ipſa gradiaris. Non ſis veſtibus ornatior ceteris, ſed moribus: non quæ tibi vultu, intuitúque placuerit, non quam tibi ad oculum cognoveris, vel cujus blandiori obſequio fueris delinita, ſed quam amor Chriſti, & religioſior demonſtraverit vita, præponas. Oportet enim, te propter quaſdam cultrum nonnunquam habere in gutture, cauterium in lingua geſtare, virgam tibi, & baculum in manu ferre: ut per cultrum deſeces vitia, per cauterium verò ad ſanitatem ſecta reducas, per virgæ diſciplinam corrigas, per baculum verò diſciplinatam ſuſtentes. Si quando verò cum ſæcularibus ad colloquendum fueris evocata, priùs arma frontem trophæo crucis, vexillo Chriſti pectus ingemina, ut cum ſua virguncula Chriſtus comitari dignetur. Confabulatio verò tua ſemper ſit mixta gravitate, atque dulcedine: & tantùm loquaris, quantum opportunitas flagitaverit rei, ac temporis. Si quid verò ab eis petitum fuerit, quod præſtare deliberas, cum vultu hilari præſta. Si quid verò præſtare non convenit, petitionem illorum ſaltim honeſtate ſermonis mollifica. Nomen tuum plures noverint, beneficia tua, in quantum prævales, plures ſentiant, vultum rari cognoſcant. Si quando autem tibi pro neceſſitate Monaſterii ſeorſum fuerit colloquendum, cum duabus, vel certè cum tribus electis ſororibus facito. Quia opinio bonæ famæ, ſicut etiam perfectæ vitæ cuſtodia, tibi neceſſaria eſt, & tunc primùm deſpicienda humana detractio, cùm Chriſtus in cauſa eſt. Omnis quoque actio tua ſemper ſit propter Deum, ſemper de Deo cogitatio in Deum. Et exceptis vitiis, quibus non compaſſio, ſed rectitudo debetur, omnibus te cupio eſſe compaſſibilem, omnibus gratam, omnibus te præfectam piam. Ut videlicet (p) juxta Paulum ſis ſancta corpore, & ſpiritu, ipſo ſponſo, & Domino tuo mentem tuam regente, & vias tuas ſanctas diſponente, qui vivit, & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

VIII.

Studendum ſummopere Abbatiſſis eſt, ut tot taléſque in Monaſteriis admittant ſanctimoniales, quæ & morum probitate commendentur, & Eccleſiaſticis poſſint rationabiliter ſuſtentari ſtipendiis. Quæ verò adhuc carnalibus delectationibus irretiuntur, nequaquam ſunt in Monaſteriis admittendæ. Quia ſatius eſt illis, juxta Paulum Apoſtolum foris nubere, tantùm in Domino, quàm in Monaſteriis admitti, & ſub imagine ſimulatæ ſanctitatis diſſolutè vivere. Cùm igitur hujuſmodi Religionis gratiâ Monaſteria expetiverint, non eis facilis tribuatur ingreſſus, donec priùs eis hæc legan-

(o) 2. Tim. 2. (p) 1. Cor. 7.

legantur capitula : ut his perlectis noverint , quid eis in castimoniali proposito observandum , quidve vitandum sit. Quia postquam se Domino in hac militia devinxerint , nequaquam sibi licitum erit propriis uti consiliis , nec sæcularibus penitus posse implicari negotiis: nec frequentiam virorum , aut collocutionem familiarem absque causa inevitabili habere debent. Proinde scrutentur priùs arcana cordis sui , simúlque super annotatas Sanctorum Patrum sententias assidua meditatione perlegant : ne inconsultè , & minùs cautè vinculum continentiæ, & virginitatis arripientes , redeant post satan , & fiant , sicut canis reversus ad vomitum.

IX.

Providendum est his, quæ ob amorem Christi castimoniæ se dicaverint, & in collegio sanctimonialium se admitti postulaverint , ut res suas , antequam Monasterium ingrediantur , ità sapienter, prudentérque deliberent , atque disponant , ut ad vitam tendentes æternam , nullam earum occasione patiantur perturbationem. Proinde si aliqua sanctimonialium res suas proprias Ecclesiæ ità contulerit , ut nihil ex his sibi proprium vindicare , sed tamen rebus sustentari velit Ecclesiæ , huic sufficienter in congregatione stipendia largiantur necessaria. Si autem Ecclesiæ eas tradiderit , & usufructuario habere voluerit, quæstor Ecclesiæ eas , utpote Ecclesiæ, defendat. Quod si eas Ecclesiæ conferre noluerit , Abbatissa , & ceteris sanctimonialibus conniventiam adhibentibus , committat eas per scriptum publicè roboratum , aut propinquo , aut alio cuilibet bonæ fidei amico , qui eas jure fori defendat. Secundùm hanc igitur constitutionis formam sanctimoniales suas proprias res deliberent , & disponant : & aut servis , aut certè aliis , quibus illis libuerit , eas ad procurandum , sibique fideliter earum fructus administrandum , commendent. Quoniam ante ingressum Monasterii, cuncta ùt præmissum est , rationabiliter illis disponenda sunt ; ut remotâ quarumlibet forensium rerum occupatione , suum liberiùs & quietiùs possint custodire propositum. Sed & de adolescentulis , & de his , quarum conversatione simultates , & dissensiones plerúmque pati solent Monasteria, cavendum abbatissis est, ne incautè , & indiscretè eas in congregatione admittant , ne fortè earum admissio aliquod inposterum generet scandalum.

X.

Meminisse debent, quæ se castimonialis nominis professione Domino devinxerunt , in Monasteriis jugiter residere , & Domino totâ mentis & corporis intentione instanter deservire debere, nec solum velamentum corporis sine ornamento mentis sibi prodesse posse. Quoniam nihil prodest corpus velare, & mentem vitiorum portentis maculare. Quid enim prodest corpus velare , & animum habere venenatum ? quid prodest nigris vestibus indui , & à detractione linguam non cohibere ? cùm Apostolus dicat : *Si quis* (q) *putat se religiosum esse , non refrenans linguam suam , sed seducens cor suum , hujus vana est religio.* Numquid enim velamentum corporis celare potest cupiditatem mentis ? Quia igitur oculis Dei cuncta opera filiorum Adam nuda, & aperta sunt , & humilitas vestium nihil valet sinè humilitate mentium, & quia non nisi corde mundo Deus videri potest ; necesse est , ut quod habitu demonstrant , opere perficiant ; & humilitas , quam in corpore gestant , in mente potissimùm resplendeat. Nam si , quemadmodum apud Salomonem legitur, in domo patris positæ, instanter sunt monitis paternis erudiendæ; & nexu conjugali devinctæ, juxta Apostolum , debent viris esse subditæ, quantò magis in domo Dei, quæ se religiosè vivere devoverunt , divinis sunt erudiendæ disciplinis , & sponso suo Christo Domino cum omni humilitate , & castitate subditæ esse ? Illud namque quod in domo patris & in vinculo conjugali constitutis prorsùs fuit illicitum ; quâ authoritate , immò qua dementia in Monasteriis positæ sibi , nisi ob suam perniciem , facere poterunt licitum ? Præsertim cùm Beatus Hieronymus dicat ; pessimæ esse consuetudinis , cùm fragilis sexus , & imbecillis ætas suo arbitrio abutitur , & putat licere, quod non licet. Quapropter oportet, ut sibi illi-

(q) Jac. 1.

illicita nequaquam faciant licita: ſed earum voluntas Domini voluntati, immo ſervituti ſuccumbat. In Monaſteriis quoque poſitæ non otio torpeant: non detractionibus, & obſcenis confabulationibus incumbant: ſed aut Pſalmorum modulationibus, aut manuum operationibus inſiſtant, aut certè divinis lectionibus aurem accommodent. Frequentias, & familiaritates, atque confabulationes virorum, ſicut à Sanctis Patribus inhibetur, modis omnibus caveant. Omnes in dormitorio dormiant, ſingulæ ſcilicet in ſingulis lectis. In refectorio quotidie pariter reficiantur, niſi quam infirmitas aut ætatis imbecillitas id facere prohibuerit. Omnes ſibi caritatis officio viciſſim ſerviant. Illis namque in refectorio comedentibus, & religiosè ſilentium tenentibus, continuatim legatur lectio, & intentiſſimè ab his audiatur. Ad collationem quotidie veniant, & hanc inſtitutionem, ſive aliarum divinarum ſcripturarum lectiones perlegant, & de animæ ſuæ ſalute pertractent. Ubi etiam delinquentes juxta modum delicti corripiantur. Horas canonicas cum omni devotione cuſtodiant, & his divinum officium honeſtè expleant. Honorem ſibi invicem humiliter deferant. Minores natu eas, quæ provectæ ſunt ætatis, obſequio ſanctitatis venerentur. Provectæ quoque annis, juniores dictis, & exemplis ad bene vivendum informent. Nobiles genere nequaquam ignobilioribus ſe præferant, ſcientes quia perſonarum acceptor non eſt Deus. Neque enim quæ caſtitate, & ceterorum bonorum operum prærogativis, aut ſcientiæ doctrinis pollent, ſe ceteris præferant: ſed potiùs de muneribus, ſibi divinitus collatis, Deo gratias agentes, ceterarum imbecillitatibus caritatis officio humiliter condeſcendant: ſemper illud Apoſtoli perpendentes, quod dicitur: *Qui* (r) *ſe putat ſtare, videat, ne cadat.* Et illud Hieronymi: timendum, inquit, & cavendum eſt, ne veterem gloriam, & ſolidam firmitatem unius horæ procella ſubvertat.

XI.

Summa intentione abbatiſſis ſatagendum eſt, ut Monaſteria puellarum ità undique firmiſſimis circumdent munitionibus, ut nulli intrandi, aut exeundi, niſì per portam, pateat aditus: quatenus nec viri quidquam, quod non deceat, in earum clauſtris agendi, nec ſanctimoniales foras vagandi habeant facultatem. Habeant itaque interiùs ſanctimoniales refectoria, cellaria, dormitoria, & ceteras ſuis uſibus habitationes neceſſarias præparatas; uti quæ Domino devoverunt, poſtpoſita omni excuſatione, inviolabiliter cuſtodire valeant.

XII.

Uſum reprehenſibilem, & emendatione dignum, in nonnullis Monaſteriis puellaribus eſſe comperimus, eo quòd ſanctimoniales ſtipendia Eccleſiaſtica non æqualiter accipiant: cùm utique hoc ità fieri debere nuſquam ſancitum poſſit reperiri. Sed quia hoc nulla auctoritate fulcitur, ſed magis avaritiæ causâ, aut perſonarum acceptione conſtat eſſe inolitum; neceſſe eſt, ut æquitatis cenſura ab eisdem locis, in quibus ſit, prorſus abdicetur. Dignum namque juſtúmque eſt coram Deo & hominibus, ut omnes, quæ ob amorem Chriſti in caſtimoniali propoſito, in una videlicet ſocietate ſe vivere propoſuerunt, ſecluſâ causâ avaritiæ, & perſonarum acceptione, cibum & potum æqualiter accipiant.

XIII.

Quia perſpicuè compertum eſt, nonnullas abbatiſſas negligenter & tepidè ſubditis ſtipendia neceſſaria conferre; opportuniſſimè, immo rationabiliter ſtatutum eſt, ut in omnibus Monaſteriis puellaribus, in quibus canonice vivitur, ſingulæ ſanctimoniales per dies ſingulas tres libras panis accipiant; & in his regionibus, quæ viniferæ ſunt, tres libras vini, ſi ſterilitas temporis non impedierit: ſi autem plenè eadem regio vini ferax non fuerit, duas libras vini, & duas cerviſiæ; & ſi minimè vini ferax fuerit, tres libras cerviſiæ, & ſi facultas permiſerit, libram vini. In locis verò minoribus, accipiant duas libras vini; & ſi eadem regio, ùt præmiſſum eſt, vini ferax non fuerit, duas libras cerviſiæ, & ſi facultas ſuppetit, libram vini. Licet enim in nonnullis provinciis

(r) 1. Cor. 10.

vinciis copia desit vini, abundat tamen sancta Dei Ecclesia, Domino attribuente, aliarum rerum copiis, è quibus industria prælatarum ex aliis provinciis vinum adipisci, sibique subditis juxta facultatem pocula conferre possunt. In locis igitur, ubi permodicæ sunt res Ecclesiæ, aut fortè quorundam abstractu valde attenuatæ; tot, talésque admittantur, quibus saltem præmissa minor mensura potûs sinè difficultate dari possit. In his itaque locis, ubi fortè nonnullæ prælatæ piarum prælatarum imitantes exemplum, magis subditis dare solitæ sunt, nullatenus bonum, quod faciunt, omittant. Sed & si cui ob æternam retributionem magis subditis supererogare libuerit, hilariter, quod poterit, tribuat: sin autem, nullatenus mensuram prædictam eis subtrahat. Diebus verò festis, & sicut moris est Ecclesiæ, prout melius possunt, sanctimonialibus stipendia administrent. In pulmentis namque eis dandis nihilominus solertissimè vigilare debet Abbatissarum industria, ut juxta possibilitatem eis carnem, pisces, legumina, & olera, ligna, & cætera necessaria attribuant, ut his adminiculatæ promptiores in Dei consistant servitio. Nam & talia eis debent constituere loca, in quibus aptissimè nutriant pecora, & horti olerum possint fieri, unde pulmenta habeant: exceptis his, quæ de villis Ecclesiæ, & de eleëmosynarum oblationibus accipiant. Caveant siquidem, ne propter earum incuriam, & insolentiam aliquam in Monasteriis patiantur inopiam: ut nec sibi in peccatum, nec sanctimonialibus proveniat in murmurationis lapsum. Sint quoque eis in refectorio convivæ; quatenus sanctimonialibus alimenta uberiùs administrentur, & quæ fortè minus habentur, æquiori animo communiter tolerentur. Quoniam si earum societatem, curámque parvipendentes, lautiores sibi cibos privatim domi præparaverint, exceptâ causâ infirmitatis, aut hospitum, procul dubio in detractionis, aut murmurationis noxam sibi subditas corruere compellent. Dent etiam eis annis singulis lanam, & linum, è quibus sibi conficiant necessaria indumenta: exceptis infirmis, & debilibus, quæ propter corporis incommoditatem, hæc sibi conficere nequeunt, & his, quæ nihil proprium habere velint, quibus misericorditer studeant necessaria quæque præbere. Eleëmosynarum verò oblationes æqualiter accipiant.

XIV.

Sicut ea, quæ superiùs præmissa sunt, Abbatissis ob necessitates corporum impendenda sunt sanctimonialibus: ità necesse est, ut in agro mentium sibi subditarum studeant plantare documenta virtutum; séque in omnibus illis, vita, moribus, actu, habitu, ipso etiam incessu irreprehensibiliter vivendo imitabiles exhibeant: ne per earum exempla perversitatum in lapsum occurrant voraginum. Doceant ergo eas, qualiter vitent superbiam, quæ radix est omnium malorum, avaritiam, invidiam, odium, detractionem, susurrationem, murmurationem, scurrilitates, bilinguitates, dissensiones, simulationes, vanas verborum confabulationes, & cætera his similia, quæ suos sectatores ad interitum pertrahunt. Curiositates etiam nihilominus vitent, quibus fœmineus sexus potissimùm implicatur. Defleant propria, aliena curiosè non interrogent: attendentes illud Hieronymi: " Sufficit (inquit) unicuique sua plangere, non aliena carpere." Instruant etiam eas ad sectandas bonorum operum virtutes, videlicet caritatem, humilitatem, patientiam, castitatem, continentiam, sobrietatem, benignitatem, obedientiam, mansuetudinem, & cæteras virtutes, quibus animus christianus, ad æternam patriam tendens, jugiter famulari debet. Provideant etiam, ut otio vacare non possint: sed potiùs orationi, aut lectioni, aut manuum operationi insistant, aut certè divinis lectionibus aurem accommodent. Quatenus sibi subditis hanc geminam pastionem tribuentes, quæ cavenda sunt vitare, quæque facienda sectari eas docentes, non de infideli, & negligenti administratione condemnari; sed potiùs de fideli à Domino mereantur feliciter remunerari. Meminisse itaque, & ante oculos ponere eas oportet, quòd de sibi commissis Domino procul dubio reddituræ sunt rationes.

XV.

Oportet, ut remoto totius excusationis obstaculo, expeditè, atque honestè

ſtè ſanctimoniales Dei exſequantur miniſterium: ſitque earum vigilantiſſima cura, ut ad horas canonicas, mox ùt ſignum datum fuerit, impigrè occurrant: Eccleſiámque cum Dei timore & reverentia ingredientes, divinæ potentiæ famulatui religioſiſſimè inſerviant. Illúdq; ſemper caveant, ut in domo Dei nihil inhoneſtatis corde, aut linguâ vel opere perpetrent, ſed potiùs aut orent, aut legant, aut audiant. Si verò fuerit aliqua, exceptis his, quæ aut quâdam incommoditate corporis, aut obedientiâ ſibi injunctâ detinentur, quæ præfatas horas canonicas frequentare, diligentérque cuſtodire, & in his, ùt dignum eſt, cœleſte neglexerit officium perſolvere, dignâ invectione corripiatur. Cuſtodes namque Eccleſiæ harum horarum ſpatia bene norint, ut ſcilicet ſigna certis temporibus pulſent. Quibus etiam ſit ſtudii, ut nihil de ſibi commiſſis rebus Eccleſiæ pereat.

XVI.

Ad implorandæ divinæ pietatis ſolatia, hæc Domini verba petentium animum informant: *Petite*, (s) inquit, *& dabitur vobis; quærite, & invenietis, pulſate, & aperietur vobis.* Sed ſi nobis pulſantibus aperiri geſtimus, oportet ut Domino ad nos venienti, & oſtium mentium noſtrarum pulſanti, aditum dignum pandamus: ut impleatur illud: *Si quis (t) aperuerit mihi, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum.* Quia ergo conſtat, aſſiduitate orationum remiſſionem adipiſci poſſe peccatorum, ſi tamen labia cordi non diſcrepaverint; ſtudeant ſanctimoniales mentem noxiis cogitationibus mundare, & Deum jugiter orando placare: ſcientes, quia tunc mens bene Deum orando contemplatur, quando nullis terrenarum rerum curis, aut vitiorum illecebris implicatur. Quoniam, ùt ait Iſidorus, neceſſe eſt, ut cùm ad impetranda muneribus ſuffragia aſſiſtitur, munda, ſimpléxque acies cordis ad Dominum dirigatur: quatenus illuc dirigatur deprecantis oratio, quo Propheta ſuam dirigi optabat, dicens: *Dirigatur* (u) *oratio mea, ſicut incenſum in conſpectu tuo Domine.* Oratio námque, ùt ait beatus Gregorius, cordis debet eſſe, non labiorum: quia nequaquam Deus verba deprecantis intendit; ſed orationis cor adſpicit.

XVII.

Veſpertinis officiis devotiſſimo obſequio celebratis, & collatione divinarum Scripturarum ſolenniter habitâ, dato ſigno ad completorium celebrandum ſanctimoniales pariter devotiſſimè occurrant. Quo expleto, non ad epulandum, & bibendum, & ſupervacuis loquelis inſtandùm ſe convertant: ſed his poſtpoſitis honeſtè dormitorium petant. Caveatur etiam ab illis, ut nihil inhoneſtum, aut indecens in dormitorio geratur: nec aliqua aliquam inquietare præſumat, nec ad verba inutilia, & otioſa prorumpere cogat. Si qua verò id fecerit, ſeveriſſimâ invectione corripiatur. Lucerna quoque noctis tempore in eodem dormitorio jugiter ardeat.

XVIII.

Studendum vigilanter Abbatiſſis eſt, ut ſubditarum vitia nullatenus diſſimulent; ſed mox ut oriri cœperint, ea radicitus evellant: ne per earum ſcilicet deſidiam, atque incuriam, animæ illarum laqueis irretiantur Diaboli. Quanto enim idem ſexus fragilior eſſe dignoſcitur, tanto neceſſe eſt majorem erga eum cuſtodiam adhiberi. Modus verò correptionis circa delinquentes ſanctimoniales, omiſſis his, quarum latera, juxta Salomonem, ne indureſcant, virgis tundenda ſunt, iſte obnixè ab Abbatiſſis teneatur. Si aliqua in congregatione ſanctimonialium horas canonicas frequentare neglexerit, & opus Dei negligenter exſecuta fuerit, ad collationem venire diſtulerit, obedientiam ſibi injunctam agere recuſaverit, in diſcendis bonorum operum inſtrumentis juxta vires operam non dederit, in dormitorio aliquid indecens, aut inhoneſtum verbis, aut actibus perpetraverit, alibi, quàm in dormitorio, abſque cauſa inevitabili dormire præſumpſerit, ſororibus caritatis officio ſervire neglexerit, iræ, detractioni, ſuſurrationi, ſcurrilitati, bilinguitati, verboſitati, diſſenſioni, ſimulationi, curioſitati, vaníſque verborum confabulationibus inſervierit; diſcordiam inter ſorores ſeminaverit, huic inſtitutioni contumax, aut ſuperba, aut murmurans, ſeu in aliquo contraria exſti-

[s] Matth. 7. (t) Apoc. 3. (u) Pſalm. 140.

extiterit,& cætera hujusmodi agere tentaverit: primò secundum Domini præceptum, non solùm semel, & secundò, ac tertiò, quin etiam crebriùs admoneatur; & si his admonitionibus non paruerit, publicâ objurgatione corripiatur. Quod si & huic renisa fuerit, cæteris alimentis sibi interdictis, pane tantùm usque ad dignam pœnitentiæ satisfactionem utatur, & aquâ. Si verò nec sic se correxerit, separetur à mensâ, & à cæterarum sanctimonialium in choro psallentium societate, & seorsum in loco, hujuscemodi negligentibus ab Abbatissis constituto, stare cogatur; ut statim rubore sequestrationis emendetur. Si autem his modis admonita, atque castigata, incorrigibilis adhuc exstiterit, (w) congruet, si tamen ætas permiserit, verberum adhibeatur castigatio. Verùm si talis fuerit, quam aut ætas, aut qualitas personæ verberari non siverit, hæc & publicâ objurgatione, & jejuniorum continuatione, & sequestrationis rubore tamdiu corripiatur, donec dignâ pœnitentiæ satisfactione veniam consequi posse videatur. Si igitur ea, quæ flagellatur, & ea, quam flagellari, aut ætas, aut qualitas personæ prohibet, incorrigibiles apparuerint; sit locus intra claustra, quo ad tempus retrudantur, & secundùm modum culpæ castigentur. Quod si etiam aliqua in tantam insaniam devenerit, quæ post tot saluberrimas admonitiones, & castigationes necdum se correxerit, deprecetur pro ea communi voto ab omni congregatione, ut ab illo, cui nihil est impossibile, sanetur. Postremò, si his omnibus exhibitis inemendabilis, atque incorrigibilis apparuerit, quia nullatenus huic sæculum repetere fas est, advocetur, si necesse est, Episcopus, & illius sapientissimo, ac discretissimo judicio, ità ejusdem vitæ, quæ se tot vitiis fœdando, & in pertinacia permanendo, à collegio sanctimonialium quodammodo secrevit, intra septa monasterii moderetur: quatenus & pœnitentiam sibi ab eo injunctam salubriter gerat, & cæteris nullius contagionis morbum inferre valeat. Quæ autem criminale peccatum commiserit, huic nullatenus differenda est correptionis utilitas, quin aut sponte peccati sui facinus pœnitendo abluat, aut si id agere renuerit, ab Episcopo, ùt præmissum est, juxta modum taxatum sententiam excommunicationis, & modum pœnitentiæ excipiat. In castigandis námque, atque corrigendis delinquentibus, opem ferre non desistant Abbatissis cæteræ sanctimoniales.

XIX.

Scripturarum Sanctarum doctrinis demonstratur, quòd subditarum vita prælatarum sit exemplis informanda. Et quia sanctimoniales, secundùm Patrum documenta, virorum debent vitare familiaritates, & sermocinationes, decet, ùt Abbatissæ, sicut in cæteris, ità quoque & in virorum confabulationibus, bonum sibi subditis exemplum præbeant. Si quando autem eis sermocinandi necessitas incubuerit, juxta supra notatam sententiam beati Cæsarii, adhibitis secum sanctimonialibus, quas & ætas, & morum probitas, & vitæ innocentia commendant, id faciant, &, quod deliberandum est, prudenter deliberent; &, quod disponendum, utiliter disponant. Quia, si earum consilio, & præsentiâ usæ fuerint, & morsum detractionis vitabunt, & exemplum sibi subditis salubrius præbebunt, licèt enim hujuscemodi sanctimoniales talium negotiorum experientiam non habeant, earum tamen præsentia capaces boni consilii castíque factæ sunt.

XX.

Quia virorum frequentias sanctimoniales, juxta superiorum Patrum sententias, penitus vitaré debeant, sàtis liquidò patet: restat, ut imminente inevitabili necessitate qualiter id facere debeant, demonstretur. Decet porro, ut abbatissæ tres, aut quatuor sanctimoniales vitæ probabilis constituant, coram quibus ceteræ sanctimoniales, aut cum propriis equis, aut cum propriis servis res sibi necessarias deferentibus tempore competenti, in loco videlicet ad hoc negotium constituto, loquantur, & id, quod delatum fuerit, recipiant. Ut videlicet hujuscemodi confabulatio nullam possit in quoquam sinistræ opinionis suspicionem afferre. Sed & tempore novarum frugum, coram memoratis sanctimonialibus, quidquid eis recipiendum aut recondendum est, recipiant, & recondant. Similiter quoque, quando

(w) *lege*: congrua.

do eis in propriis mansiunculis aliquid operis agendum est, quod non sine virorum labore perfici potest, hæ sanctimoniales coram sint, ut nullus in his negotiis possit oriri detrahendi, aut peccandi locus. Sed & hoc Abbatissæ, non solùm præpositarum suarum curâ, & memoratarum sanctimonialium instantissimâ procuratione, verùm etiam suo studio; immò sæpissimâ investigatione scrutari, atque solerter inquirere debent, ne quid inhonestatis in mansiunculis sanctimonialium, aut in earum claustris quispiam quolibet modo perpetrare; aut ab aliqua alicujus familiaritatis occasione suscipi, aut clanculo abscondi possit. Tanta igitur sanctimonialibus in confabulando cum viris pudicitiæ fiducia inesse debet, ut aliis aspicientibus minimè erubescant. Ut enim Beatus Hieronymus dicit: " Speculum (x) mentis " est facies, & taciti cordis fatentur ar" cana. Unde ait & quidam: Frons " hominis propriæ mentis depromit ami" ctum: Qualis vultus erit, talia corda " gerit. Si qua verò inventa fuerit his confabulationibus dedita, ità juxta superiorem modum corripiatur; ut & ipsa emendetur, & cæteræ timorem habentes nihil tale agere pertentent.

XXI.

Quia licitum est Deo dicatis canonicè viventibus, vernulas secum famulandi gratia in Monasteriis habere, cavendum est illis, ut in eis animæ potiùs salutem, quàm commodum terrenum, quærant. Solent enim hujuscemodi, effrenes, & impudicæ effectæ, cultu meretricio ornatæ incedere, & turpia quæque, & obscena, quæ foris vagando viderint, aut audierint, auribus Dominarum suarum impudenter ingerere, & animos earum à rigore divinæ servitutis emollire. Quapropter necesse est, ut in talibus congregandis modum adhibeant discretionis: ut non ampliùs, quàm necessitas exigit; sibi ad serviendum congregent, & erga congregatas curam adhibeant, ne illis, quolibet peccato ruentibus, illarum ruinæ participes existant. Si verò hæ famulæ, aut Abbatissarum, aut certè sanctimonialium, in claustris Monasterii quidpiam indecens admiserint, & crebrò admonitæ atque correptæ non se correxerint, extra claustra Monasterii procul ejiciendæ, atque eliminandæ sunt.

XXII.

Religio Ecclesiastica docet, ut puellæ, quæ in Monasteriis erudiuntur, cùm omni pietatis affectu, & vigilantissimæ curæ studio nutriantur, ne si lubricæ ætatis annos indisciplinatè vivendo transegerint, aut vix, aut nullatenus posteà corrigi possint. Quapropter præferuntur eis ex sanctimonialibus tales magistræ, quæ utique & probabilis sint vitæ, & ergà eas talem exhibeant curam, ut nequaquam huc, atque illuc possint habere progressum, & aut desidiæ, aut lasciviæ vitio maculentur: quin potiùs sacris imbuantur disciplinis, quatenus his mancipatæ vagandi otiò careant. Sed qui modus hujuscemodi erudiendis tenendus sit, Beatus Hieronymus in epistola, quam ad Lætam de institutione filiæ scripsit, plenissimè docet, dicens: " Igitur, quæ " de repromissione nata est, dignam ha" beat ortu suo institutionem parentum. " Samuel enim in templo nutritus est: " Joannes in solitudine præparatur, lo" custis alitur, & melle Sylvestri, & in " typum pœnitentiæ prædicandæ tortuo" sissimi animalis vestitur exuviis. Sic " erudienda est anima, quæ futura est " templum Domini. Nihil aliud discat " audire, nihil loqui, nisi quod ad timo" rem Dei pertinet: turpia verba non " intelligat, cantica mundi ignoret. Ad" huc tenera lingua psalmis dulcibus im" buatur: procul sit ætas lasciva puero" rum. Habeat modestam gerulam, nu" tricem gravem. Discat in pueritia, " cui Imperatori tiruncula nutriatur. " Ipse habitus, & vestitus doceat eam, " cui promissa sit. Aures ejus non per" forentur, nec ora Christo consecrata, " cerusâ & purpurisso depingantur: nec " aurum, & margaritæ collum ejus de" primant, nec caput sacratum gemmis " oneretur: sed habeat alias margaritas, " quibus postea venditis emptura est " pretiosissimum margaritum. Sit nutrix " (y) ejus sollicita & prudens, ut ea, quæ

(x) *In Epist. ad Furiam.*
(y) *Ex Hieronymi Epist. 7. ad Lætam, legi oportet:* Si nutrix ejus solicitâ providet, ut ea, quæ nutritur, ne feriatur à vipera; eadem cura provideat, ne bibat de aureo calice &c.

" quæ nutritur, ne percutiatur à vipera. " Ne bibat de aureo calice Babylonis; " nec cum Dina egrediatur videre filias " regionis; ne ludat pedibus, & trahat " tunicas: quia venena non dantur, nisì " melle circumlita, & vitia non decipiunt, " nisì sub specie virtutum. Postquam " grandiuscula fuerit; & in exemplum " sponsi sui sapientiâ, ætate, & gratiâ " apud Deum & homines crescere cœpe- " rit, pergat ad templum veri patris cum " parentibus suis: sed cum illis non " egrediatur è templo, & nusquam ab " eis inveniatur, nisì in auditu sacrarum " Scripturarum. Nusquam exeat foras, " ne inveniant eam, qui circumeunt ci- " vitatem, & vulnerent pudicitiam ejus, " auferentes theristrum, & nudam in " sanguine derelinquant. Non vescatur " in publico, ne videat cibos, quos desi- " deret. Discat jam nunc vinum non " bibere, in quo est luxuria: usque ad " perfectam tamen ætatem propter indul- " gentiam modico utatur vino, & car- " nium edulio sustentetur. Nullus ei ju- " venis, nullus cincinnatus arrideat. Vi- " giliarum dies, & solemnes pernoctatio- " nes sic celebret, ut ne transversum " quidem unguem à nutrice discedat. " Non cum ancillis in auribus susurret, " sed quod uni loquitur, omnes intelli- " gant. Sit ei comes non compta, atque " formosa, quæ gutture carmen dulce " moduletur: sed gravis, pallens, sub- " tristis, & pudicitiæ veterana, quæ illam " doceat, & assuescat exemplo, ad ora- " tiones, & psalmos nocte consurgere, " manè hymnos canere, & stare in acie, " quasi bellatricem Christi. Horarum " diei cursu peracto, accensâque lucer- " nulâ, reddat sacrificium vespertinum. " Sic dies transeat, sic nox inveniat labo- " rantem. Cibus ejus olusculum sit, & " simila, paróque pisciculi. Sic come- " dat, ut semper esuriat, ut statim post " cibum possit legere, orare, & psallere. " Non habeat colloquia sæcularium pu- " ellarum, & malarum virginum contu- " berniis non misceatur. Balnearum ve- " rò fomitibus sopitos non suscitet ignes. " Pro gemmis, & serico, divinos codi- " ces amet. Discat primò psalterium: " erudiatur in Proverbiis Salomonis ad " vitam: consuescat in Ecclesiaste cal- " care, quæ mundi sunt. Sectetur in Job " virtutis, & patientiæ exempla. Ad " Evangelia transeat, numquam ea po- " situra de manibus. Apostolorum acta, " & epistolas totâ cordis imbibat volun- " tate. Et sic per ordinem seriem novi, " veterisque testamenti. Cúmque pec- " toris sui cellarium his opibus locupleta- " verit, tunc virtutum floribus adornata, " soli sponso cœlesti, cui commissa est, " calcatis cunctis, quæ mundi sunt, pla- " cere studeat.

XXIII.

Quamquam intra claustra Monasterii sanctimoniales, canonicè viventes, proprias solitæ sint habere mansiunculas; propter anus tamen, & infirmas, debet intra claustra ab Abbatissis mansio fieri; ubi earum, quæ fortè suas non habent, imbecillitatibus, atque infirmitatibus misericordissime possit opitulari. Quarum curam Abbatissæ, utpote spiritales matres, ante omnia gerere debent, ut his ea, quibus opus habent, misericorditer administrent. Sed & ceteræ sanctimoniales, accessu eas frequenti visitantes, Divinarum Scripturarum collocutionibus demulceant, & suis facultatibus imbecillitates, & infirmitates cum caritate æquanimiter portent; ut meritò à Domino eis dicatur: *Infirmus* (z) *fui & visitastis me, &c.*

XXIV.

Quia constat Abbatissas exteriorum, & interiorum pondere gravatas, adeo, ut præpediente ignorantiâ fragilitatis humanæ multa nesciant, quæ in Monasteriis negligenter fiunt; necesse est, ut tales sub se constituant, cum quibus securè possint partiri onera regiminis. Quibus etiam talem conferent potestatem, ut vice sua fungentes, & bene agentes in melius proficere dictis, & exemplis exhortentur, & delinquentium errata districtissimâ invectione corripiant: & quæ in Monasteriis ab Abbatissis, ob diversarum curarum occupationes, perfici minimè possunt, ab his dignè & utiliter perficiantur. Quibus etiam expedit, ut se imitabiles ceteris præbeant, quatenus irreprehensibiliter vivendo, & sanctarum virtutum exempla præbendo, cœtibus sanctarum feminarum mereantur adsciscì. Quod si negligenter vixerint, &

(z) Matth. 25.

& his, quibus bene vivendo prodesse debuerant; exemplo suæ perversitatis aliquam læsionis maculam ingesserint, juxta modum præmissum judicentur: & si inemendabiles extiterint, à ministerio amoveantur, aliæque in loca earum probabilis vitæ constituantur.

XXV.

Expedit Abbatissis, ut de congregatione, sibi commissâ, tales eligant, quibus alimenta sanctimonialium committant, quæ non sint criminatrices, non violentæ, non prodigæ, & ceteris vitiorum illecebris mancipatæ; sed magis, quæ vitæ sint probabilis, & inviolabiliter congregata conservent, & fideliter ea, atque humiliter sanctimonialibus administrent, ut de fideli administratione à remuneratore omnium bonorum Deo fideliter remunerentur. Erga hujuscemodi verò delinquentes & inobedientes modus præmissus obnixè tenendus est.

XXVI.

Oportet ad portam Monasterii talis constituatur sanctimonialis, quæ ætate & morum probitate ceteris emineat: ut neque propter personarum acceptionem, neque propter alicujus adulationem, aut timorem, porta Monasterii, nisi horis statutis, reseretur. Quia nisi talis ad portam constituta fuerit, magnum procul dubio in Monasteriis degentibus poterit provenire periculum. Quod si alicujus gratiâ contra hanc institutionem facere tentaverit, & admonita non se correxerit, digna invectione correpta à ministerio amoveatur.

XXVII.

Presbyteris, qui in Monasteriis puellaribus Missarum solemnia celebrare debent, extra Monasterium sit locus, & Ecclesia, ubi cum ministris suis habitent, & divinæ servitutis obsequium expleant: & non nisi statuto tempore Monasterium ingrediantur puellarum, & cum eis Diaconus tantùm, & subdiaconus, qui scilicet & vitæ honestate clarescant, & non se, sed Christum amare cupiant; nec sua quærant, sed quæ Jesu Christi, & non ampliùs ibi immorentur, nisi in Missarum celebrationibus, ad sanctimoniales publicè faciendis. Quibus ritè, ac devote celebratis, illico foras egrediantur. Sanctimoniales námque velo ante posito, ùt moris est, horas canonicas, & Missarum solemnia celebrent. Sed & hoc caveant, ut nulla earum cum eisdem Presbyteris, eorúmque ministris aliquam sermocinationem familiarem habeat. Si qua igitur peccata sua sacerdoti confiteri voluerit, id in Ecclesia faciat, ut ab aliis videatur, sicut in dictis Sanctorum Patrum, continetur: exceptis infirmis, quibus in domibus id facere necesse est. Nam Presbyter Diaconum, & Subdiaconum, qui utique boni sint testimonii, ob detractionem vitandam secum habeat, à quibus scilicet videatur, & suæ innocentiæ bonum testimonium exhibeatur.

XXVIII.

Quia Sanctarum Scripturarum auctoritatibus liquido demonstratur, quòd hospitalitas modis omnibus sit diligenda; & res Ecclesiæ oblationes sint fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum: quamquam ad portam Monasterii locus talis sit ritè habendus, in quo adventantes quique suscipiantur; oportet tamen, ut extra, juxta Ecclesiam scilicet, in qua Presbyteri cum ministris suis divinum explent officium, sit hospitale pauperum: cui etiam præsit tális, qui & avaritiam oderit, & hospitalitatem diligat. Et exceptis decimis, quæ de Ecclesia villis ibidem conferuntur, de rebus Ecclesiæ, prout facultas suppetit, eidem deputetur hospitali, unde pauperes ibidem recreentur, & foveantur. Sed & de oblationibus, quæ fidelibus sanctimonialibus deferuntur, decimæ dentur ad eorumdem sustentationem pauperum. Is namque, cui hospitale committitur, nequaquam res pauperum in suos usus retorqueat, ne cum Juda, loculos Domini furante, sententiam damnationis excipiat: sed etiam intra Monasterium receptaculum, ubi viduæ, & pauperculæ tantummodo recipiantur, & alantur: &, si non possint alio, saltem quadragesimæ tempore, sanctimoniales, Domini implentes præceptum earum lavent pedes, juxta illud: *Si ego* (aa) *Dominus, & Magister vester lavi vobis pedes, quanto magis vos debetis alter alterius lavare pedes.*

Hardouin. Tomo IV. Conciliorum pag. 1147. *& seqq.*

(*aa*) Joann. 13.

EPISTOLA AD ARNONEM,

ARCHI-EPISCOPUM SALZBURGENSEM.

De confirmatione Regulæ Canonicorum, decretæ in Concilio Aquisgranensi anno DCCCXVI.

IN nomine Domini Dei, & Salvatoris nostri JESU Christi, Hludouvicus divinâ ordinante providentiâ Imperator Augustus, venerabili Arnoni Archi-Episcopo in Domino Salutem. Sacrum, & memorabile Concilium divino nutu, nostróque studio in Aquisgrani Palatio nuper adgregatum, in quo multa ad propagandam Ecclesiasticam dignitatem, præcedente, & subsequente gratiâ Christi, diligenter tractata, atque instituta sunt, tuam nullatenus credimus latere Sanctitatem. Sed quia contigit eidem Sancto, & Venerabili Concilio tuam non interfuisse Paternitatem, ad tuam destinare decrevimus Beatitudinem, per præsentem Missum nostrum nomine Nothonem, formulam canonicæ institutionis ab eodem sacro Conventu ex Sanctorum Patrum sparsim digestis sententiis collectam, atque in unum congestam; quam etiam idcirco penes Palatium nostrum diligenter scribi fecimus, ut nihil in se scriptorum vitio depravationis, aut detruncationis habens, ad te usque incolumis perferretur. Quapropter volumus, atque decernimus, ut juxta Metropolitanæ Sedis tibi canonicè collatam dignitatem, nostræque auctoritatis sanctionem Diœceseos tuæ Episcopos, & cæteros Ecclesiæ Prælatos tempore, & loco congruenti ad te accersere facias, & his coram capitulatim memoratam institutionis formulam prælegi jubeas, & quòd ob exaltandum Ecclesiastici culminis fastigium, & animarum salutem idem sacer conventus eam ediderit, liquidò demonstres, sed & his, qui in uno collegio canonicè degunt tenendam, observandámque coram memorato Misso nostro conferas. Ac si alicujus cordis obtusio eam intelligere nequiverit, huic sive abs te, sive ab aliis Episcopis, Comprovincialibus scilicet tuis, doctrinæ fulgore renitentibus, sobriè tradatur. Sed & in hoc nihilominùs circumspectam monemus esse tuam prudentiam, ut ab iis, qui eam transcripturi sunt, ità transcribatur, ut nec depravata vitio scriptoris, nec detruncata ab aliquo fiat; sed sicut à prædicto Misso nostro eis demonstratum fuerit, absque aliquâ depravatione, aut detruncatione transcribatur.

Noveris etiam, quia ideo illius exemplum apud armarium Palatii nostri detentum est, ut eo probari patenter possit, quis eam incuriosè transcripserit, vel quis aliquam ejus partem detruncârit. Ut enim comperimus, dum in eodem sacro Concilio perlegeretur, antequam coram nobis ab eodem Concilio prolata, & necdum mensura cibi, & potûs statuta fuisset, quidam magna ex parte illam detruncantes, quædam capitula inconsultè ex eâ transcripserunt. Unde necesse, ut, si aliquem in tuâ Diœcesi tale fecisse repereris, hujusmodi factum coram provincialium tuorum Episcoporum Conventu, & coram præscripto Misso nostro frustreris, & hanc authenticam, ùt præmisimus, diligenter, sicut Missus noster eis insinuaverit, transcribi percenseas. Omnes ergo tuæ Diœceseos Episcopi, & cæteri Prælati eam vigilanti curâ transcribere, solerti studio intelligere, instantissimæ assiduitatis exercitio divinitùs adjuti operibus complere decertent; ut cùm nos hujus rei gratia inquirendæ venturis Kalendis Septembribus, sicut eidem sacro, & memorabili Concilio meminimus nos dixisse facturos, Missos nostros per imperium à Deo nobis collatum destinaverimus, remotâ cujuslibet difficultatis oppositione, ejusdem salutiferæ institutionis Prælati, & subditi, prout Dominus posse iis dederit, strenui inveniantur operatores. Quoniam diligenti indagine, vitâ comite, perquirere jubebimus, quis Prælatorum injunctum sibi officium strenuè peregerit, vel quis in claustris Canonicorum, & cæteris habitationibus construendis, & in necessariis stipendiis eis tribuendis, & in domibus ad receptacula pauperum reparandis, San-

Sanctioni noſtræ paruerit, quisve Clerum ſuum eâdem inſtitutione, & cæteris ſpiritualibus documentis inſtruere curaverit, vel quis cauſa avaritiæ eos, quos Chriſti militia rationabiliter alere poterat, propulerit: quia unius anni ſpatium dedimus, ut ea, quæ præmiſſa ſunt, abſque ullius difficultatis excuſatione perfici, ubi necdum facta erant, facillimè poſſent. Proinde, qui hoc anni tempore in hoc negotio noſtræ admodum juſſioni pro viribus obedire neglexerit, cæteris ſinè dubio terrori erit; ne tale præſumant admittere. Direximus ſanè tibi inſtitutionis formulam, quam ejusdem ſacri Concilii par conſenſus, párque ſtudium ex Sanctorum Patrum dictis enucleatim excerpſit, & caſtimoniæ dicatis in una ſocietate canonicè degentibus obſervandam ſtatuit. Quam volumus à te, ſive à tuis comprovincialibus Epiſcopis ſtudioſè jubere tranſcribi, & Monaſteriis puellaribus, in tuâ Diœceſi conſiſtentibus, in quibus ſcilicet canonicè vivitur, tenendam conferri, qualitérque ab Abbatiſſis, & cæteris ſanctimonialibus religioſiſſimè, ac devotiſſimè obſervari debeat, apertiſſimè perdoceri. Quoniam, niſi quando nos aliquam Abbatiſſarum noſtram adire juſſerimus præſentiam, alio tempore volumus in Monaſteriis reſideant, & ſecundùm ejuſdem inſtitutionis formam vitam ducant, ſibíque ſubditas in ſancto religionis propoſito conſtringant. Et nulla illarum foras evagandi, aut occaſione qualibet acceptâ per villas reſidendi, ſuíſque voluptatibus deſerviendi licentiam ſibi attribuat. Quanquam enim nonnulli Clerici Monaſteria puellarum, & nonnulli laici Monaſteria virorum etiam, & puellarum habeant, tua tamen debet prævidere ſolertiſſima induſtria, ut in omnibus locis ſub tua Diœceſi conſtitutis, ubicunque congregationes Clericorum, & ſanctimonialium ſunt, juxta poſſibilitatem, & facultatem rerum ſecundùm hujus inſtitutionis formam vivant. Quia nulla eſt omnino Eccleſia, quæ facultates habeat, ubi non poſſint tot, taléſque gubernari, qui divinum expleant officium, & ubi hoſpitalitas juxta vires non poſſit diligi. Nos quoque præfatum Miſſum noſtrum ad tuam Sanctitatem ideo direximus, ut tuum, cæterorúmque Eccleſiaſticorum in tuâ Diœceſi exiſtentium diligenter, atque ſubtiliter in hoc negotio intueretur ſtudium, & tibi opem in cæteris commonendis ferret: qui etiam nobis referret, qualiter Prælati, & Prælatæ eas formulas libenter ſuſceperint, diligenter tranſcribere ſtuduerint, & devotè adimplere juxta vires curârint. Quoniam tamdiu illum in tuâ, vel comprovincialium tuorum Diœceſi immorari, & diſcurrere unà cum Miſſo tuo juſſimus, donec ab omnibus memoratæ formulæ tranſcriberentur; ut videlicet cuncta procurans, diligentérque perficiens, cùm ad nos redire illum opere expleto tempus permiſerit, cuncta, quæ acta ſunt, veſtro utrorumque ſcripto notentur, atque per ipſum, tuúmque commiſſum noſtræ dignoſcentiæ intimentur; ut ſciamus, quibus gratiarum actiones referre, quóſque etiam dignis correptionibus corrigere debeamus. Si verò aliquis tuæ Diœceſeos eidem inſtitutioni, veſtræque admonitioni procaciter reniti voluerit, & eam, quæ ab eodem ſacro Conventu conſtituta, atque decreta eſt, pro viribus obſervare neglexerit, & deinde admonitus non ſe correxerit, quicunque ille eſt; ante præſentiam noſtram tuâ, vel Miſſi noſtri admonitione venire feſtinet, quatenus à nobis juxta quantitatem culpæ dignè corrigatur. Direximus præterea tibi pondus, & menſuram, ſecundùm quæ Clericis, & ſanctimonialibus panis, & potus æquabiliter tribuenda ſunt: quæ ut ab omnibus firmiſſimè, atque inviolabiliter teneatur, decrevimus, & nequid incrementi, aut detrimenti à quoquam patiantur, modis omnibus inhibemus. Tuam igitur in calce epiſtolæ admonemus Sanctitatem, ut ſecundùm miniſterium tibi divino munere collatum noſtræ in hoc negotio ſaluberrimæ admonitioni obedienter, atque inexcuſabiliter pareas, & cæteris in parendo bonum exemplum tribuas. Dignum quippe, juſtúmque eſt, ut quantò ſublimius Sacerdotii dignitate aliis ſuperemines, & à nobis venerabiliter diligeris, tantò magis ad Dei, noſtrámque voluntatem exequendam devotiorem te, atque promptiorem exhibeas. Vale in Domino, & ora pro nobis.

Baluz. Tomo I. Capitularium.

CAPI-

CAPITULARE AQUISGRANENSE
ANNI DCCCXVI.

Anno DCCCXVI. Incarnationis Domini noſtri JESU CHRISTI Hludouvicus Imperator Chriſtianiſſimus, ac Piiſſimus ex omni Imperio ſuo fecit Conventum Epiſcoporum, Abbatum, Comitum, vel majorum natu Francorum, ut ſancirent Capitula pro utilitate totius Eccleſiæ. Quod ità factum eſt.

INCIPIT PROLOGUS HLUDOUVICI IMPERATORIS.

QUia juxta Apoſtolum, quamdiu in hoc ſæculo ſumus, peregrinamur à Domino; & nihil in præſenti fixum, nihil immobile, ſed cuncta veloci pervolant curſu, & Scriptura teſtatur, quodcunque poſſumus, inſtanter operari debemus, quia nulli ad bene operadum craſtinus dies promittitur omnéſque ſecundùm Apoſtolum ante tribunal Chriſti ſtabimus, ut unusquisque rationem pro his, quæ geſſit, reddat, nobis præcipuè, qui ceteris mortalibus conditione æquales exiſtimus, & dignitate tantùm ſuperiores ſumus, ſecundùm Scripturam Sacram, quæ dicit, Quoniam interrogabit opera noſtra, & cogitationes ſcrutabitur, rationes redditurì ſumus, ſolicitâ circumſpectione, totáque mentis intentione ſatagendum eſt, ut bonis operibus jugiter inſiſtendo, his, quibus præeſſe videmur, modis omnibus, quantum nobis divinâ ſuffragante miſericordia facultas attributa fuerit, prodeſſe curemus. Sed quia omne datum optimum, & omne donum perfectum de ſurſum eſt, debemus, continuis precibus Dominum humiliter exorare, faciémque illius humili confeſſione, & congruâ, prout ipſe poſſe dederit, emendatione prævenire; ut ſicut ejus eſt muneris, quòd regnamus, ejus ſit pietas, quòd feliciter regnamus; quatenus, eo miſerante, & regni gubernacula æquiſſimo libramine tenere, & ad eum, qui Rex Regum eſt, & Dominus Dominantium, cum multiplici fructu adminiſtrationis noſtræ, juſtitia ſcilicet, & pietate, atque humilitate, ſine fine cum eo regnaturi mereamur pervenire. Et quoniam per Apoſtolum ſuum nos adjutores ſuos appellare dignatus eſt, & Sancta Eccleſia, ejus videlicet ſponſa, in Scripturis Sacris hortus eſt appellata, quotidianis exercitiis adhibito ſarculo bonæ operationis eſt excolenda; ut ſicut ſemper nociva in ea, velut in bono agro emergunt, ità ſemper laboris boni ſtudio eradicentur noxia, plantentur utilia. Oportet & nos cunctis ejus neceſſitatibus, niſibus, quibus poſſumus, devotè conſulere: quatenus in ejus emendatione, quantum Dominus poſſe dederit, tota cum mentis devotione elaborantes, in aliquâ parte ædificiorum illius, à fabricatore ejus, Domino ſcilicet Jeſu Chriſto aptari mereamur, Proinde notum ſit omnibus fidelibus Sanctæ Eccleſiæ Dei, noſtriſque Domino diſpenſante ſucceſſoribus, quia, cùm nos nullis exiſtentibus meritis divina pietas, genitore noſtro à rebus humanis exempto, ad ejus imperii culmen proveхiſſet, quomodo, aut qualiter deſiderium divini cultus, quod ab ineunte ætate Chriſto inſpirante mente conceperamus, ad effectum Domino ſuffragante perduceremus, & quid ſtudii, quidve laboris progenitores noſtri, præcipuè tamen piæ recordationis genitor noſter in utilitatibus Sanctæ Dei Eccleſiæ exhibuerit, adverteremus, & pia illorum facta non ſolùm inviolata conſervare, ſed etiam imitari pro viribus nobis à Domino conceſſis optaremus, ſcilicet, ut quidquid ſive in Eccleſiaſticis negotiis, ſive in ſtatu Reipublicæ, emendatione dignum proſpexiſſemus, quantùm Dominus poſſe dabat, noſtro ſtudio emendaretur. Et hactenus hinc inde mundanorum

norum turbinum procellis emergentibus, diversissimísque occupationibus præpediti, ùt optaveramus, efficere nequivissemus tertio anno imperii nostri, accersitis nonnullis Episcopis, Abbatibus, Canonicis, & Monachis, & fidelibus, obtutibus nostris, studuimus eorum consulta sagacissima investigare inquisitione, qualiter unicuique ordini, Canonicorum videlicet, & Monachorum, & Laicorum, juxta quod ratio dicebat, & facultas suppetebat, Deo opem ferente consuleremus. Et quoniam, licèt sæpe de statu Ecclesiarum, & de ritibus prætérito tempore ordinassemus, & missos nostros per singula loca destinassemus, sed invidente diabolo per tyrannicam pravitatem præpeditum fuisset, oportebat, ut hoc tempus pacis indultum ad communem Sanctæ Dei Ecclesiæ, & omnium nostrorum utilitatem impenderemus, tribus videlicet modis; ut, quæ bene inchoata erant, Deo auxiliante effectum obtinerent; & si quæ bona voluntate, sed incautâ discretione, variis præpedientibus causis inchoata fuissent, ut diligenter inspicerentur, & discretè, prout facultas suppetebat, corrigerentur; si quæ etiam de his, quæ necessaria erant, deesse videremus, ut quærerentur, & Deo auxiliante ad effectum perducerentur: quatenus deinceps opus nostrum à nemine justè posset reprehendi, & tam nostris, quàm futuris temporibus multorum saluti proficeret, & Deo opitulante stabile permaneret. Sed qualiter de his Divinâ cooperante gratiâ, consultu fidelium, pro viribus, & temporis brevitate, licèt non, quantum debuimus, & voluimus, sed quantum à Deo posse accepimus, egerimus, & quid unicuique ordini communi voto, communíque consensu consulere studuerimus, ità, ut quid Canonicis propriè de his, quidve Monachis observandum, quid etiam in legibus mundanis, quid quoque in capitulis inferendum foret, adnotaverimus; & singulis singula observanda contraderemus, tamen ut sive nostris, sive successorum nostrorum temporibus rata forent, & inviolabiliter Deo annuente conservarentur, libuit nobis ea, quæ gesta sunt, ob memoriæ, firmitatísque gratiam, in unum strictim congerere, & subjectis Cápitulis annotare, & in publico archivo recondere; ut successores nostri Deo dispensante nostra pia facta conservantes, & ipsi nihilominus bona facta sua successoribus suis servanda perdoceant.

EXPLICIT PROLOGUS.

Hæc Capitula propriè ad Episcopos vel Ordines quosque Ecclesiasticos pertinentia, quæ non solùm ipsi observare, sed etiam sibi subjectis, vel commissis facienda perdocere debent.

INCIPIUNT CAPITULA.

24. De

INCIPIUNT SUBSCRIPTA CAPITULA, ET EORUM TEXTUS.

De rebus Ecclesiæ non dividendis.

I.

QUia juxta Sanctorum Patrum traditionem novimus, res Ecclesiæ esse vota fidelium, pretia peccatorum, & protrimonia pauperum, cuique non solùm habita conservare, verùm etiam multa, Deo opitulante, conferre optamus. Tamen ut ab Ecclesiasticis de non dividendis rebus illis suspicionem dudum conceptam penitùs amoveremus, statuimus, ut neque nostris, neque filiorum, & Deo dispensante, successorum nostrorum temporibus, qui nostram, vel progenitorum nostrorum voluntatem, vel exemplum imitari voluerint, ullam penitùs divisionem, aut jacturam patiatur.

De Episcopis deligendis.

2. Sacrorum canonum non ignari, ut in Dei nomine Sancta Ecclesia suo liberiùs potiretur honore, adsensum ordine Ecclesiastico præbuimus, ut scilicet Episcopi per electionem Cleri, & populi secundùm statuta canonum de propriâ Diœcesi, remota personarum, & munerum acceptione, ob vitæ meritum, & sapientiæ donum eligantur, ut exemplo, & verbo sibi subjectis usquequaque prodesse valeant.

De dictis Patrum congestis pro canonicâ professione, quia dehonestabatur.

3. Quia verò canonica professio à multis, partim ignorantiâ partim desidiâ, dehonestabatur, operæ pretium duximus, Deo annuente, apud sacrum conventum ex dictis Sanctorum Patrum, velut ex diversis pratis, quosdam vernantes flosculos carpendo, in unam regulam Canonicorum, & Canonicarum congerere, & canonicis, vel sanctimonialibus servandam contradere, ut per eam canonicus ordo absque ambiguitate possit servari. Et quoniam illam sacer conventus ità etiam laudibus extulit, ut usque ad unum iota observandam percenseret, statuimus, ut ab omnibus in ea professione degentibus indubitanter teneatur, & modis omnibus sive à canonicis, sive à sanctimonialibus, canonicè degentibus, deinceps observetur.

De collatis Ecclesiæ dividendis.

4. Statutum est, ut quicquid tempore imperii nostri à fidelibus Ecclesiæ sponte conlatum fuerit, in ditioribus locis duas partes, in usum pauperum; tertiam in stipendia cedere Clericorum, aut Monachorum, in minoribus verò locis æquè inter Clerum, ac pauperes fore dividendum; nisi fortè à datoribus, ubi specialiter dandæ sint, constitutum fuerit.

De Abbatibus eligendis.

5. Monachorum siquidem causam qualiter Deo opitulante ex parte disposuerimus, & quomodo ex se ipsis sibi eligendi Abbates licentiam dederimus; & qualiter Deo opitulante quieti vivere, propositúmque suum indefessè valerent, ordinaverimus, in alia schedula diligenter adnotari fecimus, & ut apud successores nostros ratum foret, & inviolabiliter conservaretur, confirmavimus.

De ordinatione servorum.

6. De servorum verò ordinatione, qui passim ad gradus Ecclesiasticos indiscretè promovebantur, placuit omnibus, cum sacris canonibus concordari debere. Et statutum est, ut nullus Episcoporum deinceps eos ad sacros ordines promovere præsumat, nisì priùs à Dominis propriis libertatem consecuti fuerint. Et si quilibet servus Dominum suum fugiens, aut latitans, aut adhibitis testibus munere conductis, vel corruptis, aut qualibet calliditate, vel fraude, ad gradus Ecclesiasticos pervenerit, decre-

decretum eſt, ut deponatur, & Dominus ejus recipiat eum. Si verò avus, vel pater ab alia patria in aliam migrans, in eâdem provincia filium genuerit, & ipſe filius ibidem educatus, & ad gradus Eccleſiaſticos promotus fuerit, & utrùm ſervus ſit, ignoraverit, & poſtea veniens Dominus illius legibus eum adquiſiverit, ſancitum eſt, ut, ſi Dominus ejus illi libertatem dare voluerit, in gradu ſuo permaneat. Si verò eum catenâ ſervitutis à caſtris Dominicis extrahere voluerit, gradum amittat; quia juxta ſacros ordines vilis perſona manens Sacerdotii dignitate fungi non poteſt. De rebus verò illorum vel peculiari, qui à Dominis propriis libertate donantur, ut ad gradus Eccleſiaſticos jure promoveantur, ſtatutum eſt, ut in poteſtate Dominorum conſiſtat, utrùm illis concedere, an ſibi vindicare velint. Cæterùm, ſi poſt ordinationem aliquid adquiſiverint, illud obſervetur, quod in Canonibus de conſecratis nihil habentibus conſtitutum eſt. De Eccleſiarum verò ſervis communi ſententiâ decretum eſt, ut Archi-Epiſcopi per ſingulas Provincias conſtituti noſtram autoritatem, Suffraganei verò illorum exemplar illius penes ſe habeant. Et quandocunque de familiâ Eccleſiæ utilis inventus aliquis ordinandus eſt, in ambone ipſa auctoritas coram populo legatur, & coram Sacerdotibus, vel coram fidelibus laicis ante cornu altaris, ſicut in noſtra auctoritate continetur, remotâ qualibet calliditate libertatem conſequatur, & tum demum ad gradus Eccleſiaſticos promoveatur. Similiter quoque de his agendum eſt, quos laici de familiâ Eccleſiarum ad ſacros ordines promovere voluerint. Sed & de his, quos Præpoſiti Canonicorum, aut Monachorum ordinandos expetiverint, eadem forma ſervanda eſt.

De perſonis, à quibus res non ſunt accipiendæ.

7. Statutum eſt, ut nullus quilibet Eccleſiaſticus ab his perſonis res deinceps accipere præſumat, quarum liberi, aut propinqui hâc inconſultâ oblatione poſſint rerum propriarum exhæredari. Quòd ſi aliquis deinceps hoc facere tentaverit, ut & acceptor, ſynodali, vel imperiali ſententiâ diſtrictè feriatur, & res ad exhæredatos redeant.

Ut nullus Presbyter aliquâ cupiditate quemquam tonſurare ſuadeat.

8. Statutum eſt etiam, ut nullus in canonicâ, aut regulari profeſſione conſtitutus aliquem tonſurare propter res adipiſcendas deinceps perſuadeat: & qui hoc facere tentaverit, ſynodali, vel imperiali ſententiâ modis omnibus feriatur.

De Presbyteris conſtituendis.

9. Statutum eſt, ut ſinè auctoritate, vel conſenſu Epiſcoporum Presbyteri in quibuslibet Eccleſiis nec conſtituantur, nec expellantur. Et ſi laici Clericos probabilis vitæ, & doctrinæ Epiſcopis conſecrandos, ſuiſque in Eccleſiis conſtituendos obtulerint, nulla qualibet occaſione eos rejiciant.

De manſis uniuscujusque Eccleſiæ.

10. Statutum eſt, ut unicuique Eccleſiæ unus manſus integer abſque ullo ſervitio adtribuatur, & Presbyteri in eis conſtituti non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de atriis, vel hortis juxta Eccleſiam poſitis, neque de præſcripto manſo aliquod ſervitium faciant præter Eccleſiaſticum. Et ſi aliquid ampliùs habuerint, inde ſenioribus ſuis debitum ſervitium impendant.

De Presbyteris uniuscujusque Eccleſiæ.

11. Statutum eſt, poſtquam hoc impletum fuerit, ut unaquæque Eccleſia Presbyterum ſuum habeat, ubi id fieri facultas providente Epiſcopo permiſerit.

De villis novis, & Eccleſiis in eis noviter conſtitutis.

12. Sancitum eſt, de villis novis, & Eccleſiis in eis noviter conſtructis, ut decimæ de illis villis ad eaſdem Eccleſias conferantur.

De ſacris vaſis Eccleſiæ in pignus datis.

13. De ſacris vaſis Eccleſiæ, quæ in pignus à nonnullis in quibuſdam locis dari comperimus, inhibitum eſt, ne deinceps à quoquam fieri præſumatur, niſi ſolummodo neceſſitate redimendorum captivorum compellente.

De Eccleſiis deſtructis, vel de novis, & decimis.

14. De Eccleſiis ſanè deſtructis, vel de novis, & decimis, ſive de clauſtris Canonicorum, qualiter conſtitui, & ordinari nobis placuerit, aliis capitulis ſubter adnotavimus.

De Eccleſiarum honore.

15. Sed & de Eccleſiarum honore, quomodo Deo adjuvante, quantum in nos eſt, vigeat, ſimiliter in ſubter adnotatis capitulis inſertum eſſe dinoſcitur.

De Epiſcopis Italiæ.

16. De Epiſcopis verò in Longobardiâ conſtitutis, qui ab his, quos ordinabant, ſacramenta, & munera contra Divinam & canonicam auctoritatem accipere, vel exigere ſoliti erant, modis omnibus inhibitum eſt, ne ulteriùs fiat: quia juxta ſacros Canones uterque à gradu proprio talia facientes decidere debent.

De Presbyteris, qui fœminas in domibus habent.

17. Statutum eſt ab Epiſcopis de Presbyteris, qui fœminas ſecum indiſcretè habitare permittunt, & propter hoc malæ opinionis ſuſpicione denotantur, ut, ſi deinceps admoniti non ſe correxerint, velut contemptores ſacrorum Canonum, canonicâ invectione feriantur.

De Presbyteris, qui pro Chriſmate in cœna Domini veniebant.

18. De Presbyteris, qui accipiendi Chriſmatis gratiâ ad civitates in cœna Domini venire ſoliti erant, ſancitum eſt, ut de his, qui longè poſiti ſunt, de octo, vel decem unus ab Epiſcopo eligatur, qui acceptum Chriſma ſibi, & ſociis diligenter perferat. Hi verò, qui non longiùs à civitate, quàm quatuor, aut quinque milibus habitant, more ſolito ad accipiendum Chriſma per ſe veniant. Diſcendi verò gratiâ alio non quadrageſimæ tempore ad civitates convocentur.

De prædicatione, & confirmatione Epiſcoporum.

19. Ne verò Epiſcopi occaſione prædicandi, aut confirmandi oneri eſſent populis, à nobis admoniti polliciti ſunt ſe deinceps hoc cavere velle, & eo tempore ſuum miniſterium, in quantum facultas dabatur, exequi, quo eorum profectio, quantum in illis erat, his quibus prodeſſe poſſunt, & debent, non ſit importuna, vel oneroſa.

De pueris tondendis, & puellis velandis.

20. Ne pueri verò ſinè voluntate parentum tonſurentur, vel puellæ velentur, modis omnibus inhibitum eſt; & qui hoc facere tentaverit, multam, quæ in capitulis legis mundanæ à nobis conſtitutis continetur, perſolvere cogatur.

De fœminis viros amittentibus.

21. De fœminis, quæ viros amittunt, placet, ne ſe ſicut hactenus indiſcretè velent, ſed ut triginta dies poſt deceſſum viri ſui expectent, & poſt triceſimum diem per conſilium Epiſcopi ſui, vel ſi Epiſcopus abſens fuerit, conſilio aliorum religioſorum Sacerdotum, ſuorúmque parentum, atque amicorum, id, quod eligere debent, eligant. Et quia à ſacro conventu rogati, ut hi, qui publicam gerebant pœnitentiam, & fœminæ, quæ viros amittebant, noſtrâ auctoritate, donec deliberent, quid agant, tuerentur, ſpecialiter pro his capitula fieri, & legis mundanæ capitulis inſerenda decrevimus.

De raptis, & de earum raptoribus.

22. De raptis verò, & de raptoribus quamquam ſpecialiter decreviſſemus; quid pati debeant, qui hoc nefas deinceps facere tentaverint, quid tamen ſuper his ſacri canones præcipiant, hìc inſerendum neceſſarium duximus, quatinus omnibus pateat, quantum malum ſit, & non ſolùm humanâ, ſed etiam divinâ authoritate conſtricti, abhinc malum hoc caveatur.

De puellis raptis, necdum deſponſatis.

23. De puellis raptis, necdum deſponſatis, ità in Concilio Chalcedonenſi, ubi DCXXX. Patres adfuerunt, capitulo XXXVIII. habetur: "Eos qui rapiunt puellas ſub nomine ſimul habitandi, cooperantes, & cohibentes raptoribus, decrevit ſancta Synodus, ſiquidem Clerici ſunt, decidant gradu proprio,

"prio; si verò Laici anathematizentur. Quibus verbis apertè datur intelligi, qualiter hujus mali autores damnandi sunt, quando participes, & cohibentes tanto anathemate feriuntur, & quod juxta canonicam autoritatem ad conjugia legitima raptas sibi jure vindicare nullatenus possunt.

De desponsatis, & ab aliis raptis.

24. De desponsatis puellis, & ab aliis raptis ità in Concilio Ancyrano capitulo decimo legitur: "Desponsatas puellas, & post ab aliis raptas placuit erui, & eis reddi, quibus antè fuerant desponsatæ, etiamsi eis à raptoribus vis illata constiterit. Proinde statutum est à sacro conventu, ut raptor publicâ pœnitentiâ multetur, raptæ verò, si sponsus eam accipere noluerit, & ipsa eidem crimini consentiens non fuit, licentia nubendi alii non negetur. Quòdsi & ipsa consensit, simili sententiæ subjaceat. Quod si ipsi post hæc se conjungere præsumpserit, utrique anathematizentur.

De his, qui Virginibus Deo dicatis se sociant.

25. De his verò, qui sacris Virginibus se sociant, ità in decretis Papæ Gelasii capitulo vigesimo continetur: "Virginibus sacris temerè se quosdam sociare cognovimus, & post dicatum Deo propositum incesta fœdera, sacrilegáque miscere, quos protinùs æquum est à sacrâ communione detrudi, & nisì egerint publicam, probatámque pœnitentiam, omnino non recipi; aut his certè viaticum de sæculo transeuntibus, si tamen pœnituerint, non negetur." Si verò de copulatione sacrarum Virginum tam severè feriuntur, quantò severius feriendi sunt, qui eas rapiunt? Ideo, sicut præmissum est, necesse est, ut ab omnibus in Christiana religione consistentibus rigore autoritatis Divinæ, vel humanæ hoc malum radicitùs amputetur,

De Puellis, quo tempore velentur.

26. Ne verò puellæ indiscretè velentur, placuit nobis etiam de sacris canonibus qualiter observandum sit, hìc inferre. De tempore velandarum puellarum in Africano Concilio capitulo decimo sexto continetur, ut non ante viginti quinque annos consecrentur. Item in eodem Concilio capitulo XCIII. de virginibus velandis ità continentur: "Item placuit, ut quicunque Episcoporum, necessitate periclitantis pudicitiæ virginalis, cùm vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur, vel si etiam aliquo mortis periculoso scrupulo compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus Parentibus, aut his, ad quorum curam pertinet, velaverit virginem, seu velavit ante viginti quinque annos ætatis, non ei obsit Concilium, quod de isto annorum numero constitutum est." Unde colligitur, quia juxta priorem sanctionem virginis vigesimo quinto ætatis suæ anno ritè consecrandæ sint. Quodsi præmissæ necessitates antè id fieri compulerint, nullum possit Episcopo afferre præjudicium consecranti.

De examinatione sanctæ Crucis non facienda.

27. Sancitum est, ut nullus deinceps quamlibet examinationem facere præsumat; ne, quæ Christi passione glorificata est, cujuslibet temeritate contemptui habeatur.

De pabulo verbi divini nuntiando.

28. Episcopos verò, ut sive per se, sive per vicarios, pabulum verbi divini sedulò populis adnuntient (quia, ut ait Beatus Gregorius, iram contra se occulti judicis excitat sacerdos, si sinè prædicationis sonitu incedit) & ut Clerum sibi commissum in sobrietate, & castitate nutriant, divinísque officiis imbuant, quo ritè ad Sacrosanctos Ecclesiasticos ordines promoveri possint, & ut operam dent, quatenus presbyteri Missalem, & Lectionarium, sive ceteros libellos sibi necessarios bene correctos habeant, & qualiter Ecclesias destructas sibi pertinentes juxta vires emendent, qualiter etiam viduas diligenter instruant, quomodo etiam secundùm Apostolicam authoritatem conversari debeant, edoceant, & ut superstitiones, quas quibusdam in locis in exequiis mortuorum nonnulli faciunt, eradicent, & ut exemplo suæ innocentiæ alios ad bene vivendum provocent, & cunctis Ecclesiasticis negotiis, in quantum Dominus juverit, totis viribus consulere satagant, diligenter admonuimus

mus, & ut liberiùs exequi valeant, nos, in quantum Dominus posse dederit, opem ferre modis omnibus optamus.

De incestis nuptiis, & de Ecclesiis non dividendis.

29. Nonnulla verò capitula, sicut de incestis nuptiis, nec non & de Ecclesiis, quæ inter coheredes dividuntur, & tali occasione proprio honore carent, sive de his Ecclesiis, quæ nimium rebus propriis sunt adtenuatæ, vel certè de his rebus, quæ nuper, necessitate compellente, à nonnullis Ecclesiasticis sunt ablatæ, & si qua sunt talia sive in Ecclesiasticis, sive in publicis rebus emendatione digna, quæ pro temporis brevitate efficere nequivimus, in tantum differendum illud dignum judicamus, donec Domino favente consultu fidelium facultas nobis id efficiendi ab eo tribuatur. Inventa verò, ut Deo opitulante effectum obtineant per tempora, jam emendata, & correcta, ac restituta scriptis confirmare optamus.

10 vol
Collated per fect
B. Quaritch

10 vol

Bibles
1666

